الجلد الثانی من تفسیر

تسهیل البیان

بلدهٔ قزان‌ده خادم العلم محمد صادق بن ملا شاه احمد الایمانقلی‌نك سعی حقیرانه‌سی آثارندن‌در.

کهف سوره‌سندن آخر قرآن‌غه قدر در.

تسهیل البیان تفسیری‌نك ۲نچی جلدی.

فارسی تلنده اولان مولانا حسین الواعظ الکاشفی حضرتلرینك تفسیری‌نك ترجمه‌سیدر.

قزانده «اورنهك» مطبعه‌سی.

Казань. тип. "УРНЭК„
1911.

۱۵ نچی جزء کهف سوره‌سی

۱۸ نچی سورة الکهف مکیة وهی مائة وعشر آیة

۱۸ نچی سوره کهف سوره‌سی مکه‌ده نازلدر بر یوزده اون آیته

بسم الله الرحمن الرحیم

(اَلْحَمْدُ لله) بارچه ثنا ومافتاماق خدای تعالی‌گه مخصوصدر (اَلَّذِیْ اَنْزَلَ) آند
خدای تعالی کیم ایندردی (عَلٰی عَبْدِه) اوزینك بنده‌سی محمد علیه الصلوة والس
اوزره (اَلْکِتَابَ) فرانی انزال قرآن‌غه استحقاق‌ده حمدنك مترتب بولمافی ت
تنبیه‌درکیم قرآن الله تعالی‌نك بنده‌لرگه بیرگان نعمتلرینك اولوغرافیدر بس آ
برابرنده بنده‌گه حمد وشکر ایلاماك لازمدر (وَلَمْ یَجْعَلْ) هم فیلمادی یعنی قویما
خدای تعالی (لَهُ عِوَجًا) (۱) اول قرآنده کاکریلکنی یعنی آنك لفظلرنده اختلا
ومعنالرنده تفاوت فیلمادی یاکه حقلقدن باطلغه عدولنی فیلمادی هم فیلدی
قرآننی (قَیِّمًا) راست ونوغری یعنی آنده هیچ افراط وتفریط یوقدر بلکه همه حک
معتدلدر یاکه معناسی قرآننی معتمد علیه فیلدی یعنی اعتمادلی واشانچلی ایلا
دیماکدر یاکه قائم فیلدی آنی بنده‌لرنك مصلحتلری برله یعنی هر ایکی جها
بنده‌لر اوچون فائده‌لی بولغان اشلر اول قرآندن بلونور (لِیُنْذِرَ) تاکیم قورقتس
اوچون اول محمد علیه السلام قرآن برله کافرلرنی (بَأْسًا شَدِیْدًا) برقاطی بولغو
عذاب برله کیم منگولك تموغ عذابیدرکه صادر بولمشدر (مِنْ لَدُنْهُ) خدای تع
قاشندن کیم عذاب ایتکوچی اولدر (وَیُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِیْنَ) هم سویونچ بیرسون اوچ
اول محمد علیه السلام مؤمنلرگه وآکا اشانغوچیلرغه (اَلَّذِیْنَ) آندایین مؤمنلر
(یَعْمَلُوْنَ الصّٰلِحٰتِ) اشلارلر آنلر ایندگو عملارنی (اَنَّ لَهُمْ) شونك برله سوب
بیرسون کیم درستلکده اول مؤمنلرگه بولغوچیدر (اَجْرًا حَسَنًا) کورکام بولغوچی
وثواب یعنی جنة یاکه خدای تعالی‌نك دیداری (مَاکِثِیْنَ فِیْهِ) تورغوچیلر بولغانلا

۱) بعض مفسرلر له‌ده‌گی ضمیرنی عبدکه راجعدر دیمشلر اول تقدیرده معنای کلام اوزینك بنده‌سینی یعنی محمد علیه السلامنی حقدن باطلغه میل ایتکوچی فیلمادی هم آنی جمیع احواله مستقیم وشریعته ثابت ایلادی دیمك بولور.

حالده آنلر اول اجرده (اَبَدًا) منگو (۲) وهمیشه کیم اصلا انقطاعی وکیسلما کی بولماس (وَیُنْذِرَ) دخی قورقتسون اوچون محمد علیه السلام (اَلَّذِینَ) شول کیمسه لرنی کم آنلر نادانلقلری یوزندن (قَالُوا) ایتدیلر (اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا) توتدی خدای تعالی بالانی یعنی خدایناك بالاسی بار دیوب ایتدیلر بوسوزنی ایتکو چیلر یهود ونصاری هم بنو مدلج قبیله لریدر کیم یهود عزیرنی ونصاری مسیحنی خدایناك اوغلیدر دیدیلر وبنو مدلج فرشته لرنی خدایناك قزلریدر دیدیلر تعالی عما یقول الظالمون علوا کبیرا (مَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ) یوقدر اول ایتکو چیلرنك اوشبو سوز بر له هیچ بر علم لری یاکه خدایناك بالاسی بولمافینه هیچ علم لری یوقدر یعنی هیچ بلوب ایتمایلر بلکه قورو یالغان گمان بر له وتوهم بر له گنه بو سوزنی ایتدیلر (وَلَا لِاٰبَآئِهِمْ) دخی آنلرنك آتالرینك هم هیچده علم لری یوقدر بو توغریده یعنی آتا وبابالری هم بو سوزنی بلوب ایتمادیلر اگر بوسوزنی آتا بابالرینه نقلید قیلوب ایته تورغان بولسه لر (کَبُرَتْ کَلِمَةً) نی اولوغ سوزدر شول سوز کیم (تَخْرُجُ) چغار (مِنْ اَفْوَاهِهِمْ) آنلرنك آغزلرندن یعنی خدایناك بالاسی بار دیوب ایتماکلری بیك اولوغ سوزدر (اِنْ یَقُولُونَ) ایتماسلر آنلر اوشبو سوزلری بر له (اِلَّا کَذِبًا) مگر یالغانی ایتورلر اما شولقدر اولوغ یالغاندر که بقین ایرشکاندر آنی ایتولری سببلی کوکلر ویرلر یارلسه هم طاولر اورنلرندن قوزغالسه مرویدر که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری کفارنك اوشبو سوزلرینی ایشنکاچ فایغولو بولدی وآنلرنك ایمان کلتورماکلرندن امیدی کیسلماکه قریب بولدی حق سبحانه وتعالی آننك مبارك کوکلینه تسلی اوچون بیوردی کیم (فَلَعَلَّكَ) بس شایدکیم سن ای محمد علیه السلام (بَاخِعٌ نَفْسَكَ) اوزکنك نفسکنی اولتورگوچی سن (عَلٰٓی اٰثَارِهِمْ) اول کافرلرنك اثرلری اوزره یعنی آنلرنك سندن دوندکلرندن صوك (اِنْ لَمْ یُؤْمِنُوا) اگر آنلر ایمان کلتورماسه لر (بِهٰذَا الْحَدِیثِ) اوشبو سوزگه یعنی قرآنغه (اَسَفًا) تأسف وحسرة یوزندن حاصل معنی سن کفر اهلینك قرآنغه اشانماولرینه فایغورب قاطی غضب وحسرتکدن شاید کیم نفسکنی اولتورگوچی سن آنداق قیلماغل وآنلرنك ایمان کلتورما گانلری اوچون فایغورماغل دیما کدر (اِنَّا جَعَلْنَا) درستلکده بز قیلدق (مَا عَلَی الْاَرْضِ) (۱) شول نرسه نی کیم یر یوزنه بولدی معادن ونباتات وحیوانلردن (زِینَةً لَهَا) زینة وکورکاملك قیلدق یر اهلینه (لِنَبْلُوَهُمْ) تا کیم صناماقیمز اوچون آنلرنی یعنی آنلر بر له صناغو چیلر کبی معامله قیلماقیمز اوچون تا کیم ظاهر بولسون (اَیُّهُمْ) آنلرنك قایوسی (اَحْسَنُ)

۲) سلمی قدس سره بیوردی کیم عمل صالح شولدرکه خدای تعالی رضاسندن باشقه نرسه اوچون بولماس واجرحسن شولدرکه دیدار دولتی نی مانع بولماس.

۱) بعض محققلر بو اورنده ما من معناسنه در ومراد انبیآء یاکه علمآء یاکه حفظهٔ قرآن در دیورلر یعنی یر یوزنه بولغان پیغمبرلرنی یاکه عالملرنی وحافظ قرآن لرنی اول یرنك زینتی قیلدق دیمك بولور کوك یوزی یولدزلر بر له منوّر ومزین بولدقی کبی یر یوزی آنلر بر له زینتلانمشدر وبعضیلر دیمشلردرکیم پرده بولغان نرسه دن مراد مشتهیات ومحرماتدر یعنی نفس اشتهآء قیلا تورغان وحرام بولغان نرسه لرنی آدمیلر گوزینه کورکام وزینتلی قیلدق.

کوركامراك ویخشیراقدر (عَمَلاً) عمل جهتندن یعنی فایوسینك تقوالغی آرتوغراق ایدکی ظاهر بولسون اوچون (وَاَنَّا لَجَاعِلُونَ) ودرستلکده بزفیلغوچیلرمز یعنی قیلاچقمز (مَا عَلَيْهَا) شول نرسه‌نی کیم یر یوزنده بولدی طاولر ویغاچلر وبنالردن (صَعِيدًا جُرُزًا) اوله‌نسز وطاقر یر یعنی آخرده‌اوشبو یر یوزند گی بارچه عمارتلر ویران وخراب بولوب بر طاقر یر بولوب قالاچقدر بس آکسوکل قویماکز وآنك ظاهرده گی زینتینه آلدانماکز مرویدرکه مدینه یهودیلری مکه مشرکلرینه اوچ تورلی سؤال اوگراتدیلر شول اوچ سؤالنی محمد علیه السلامدن صوراکز دیدیلر برسی اصحاب کهف یکتلری‌نی صوراکز اگر درست‌جواب بیرسه حق‌پیغمبردر دیدیلر حق‌سبحانه وتعالی اوشبو آیة کریمه‌نی بیاردی کیم (اَمْ حَسِبْتَ) شویله ایماسدرکیم آنلر ایتورلر ایا گمان قیلدکموسن (اَنَّ اَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ) شونی‌کیم درستلکده کهف ورقیم ایالری یعنی مغاره هم‌طاغ ایالری‌کیم توبانده ذکر ایتولورلر (كَانُوا) بولدیلر (مِنْ اٰيَاتِنَا) بزنك قدرتیمزنك دلیل‌لرندن (عَجَبًا) برعجب نرسه یعنی آنلرنك قصه‌لری‌برلر وکوکلرنی یارانماق کبی قدرة آلهیه‌نك علامتلرینه نسبةً عجب توگلدرکیم حق‌سبحانه وتعالی آندن نچه‌یوزمك مرتبه‌عجیب وغریب‌راك بولغان‌اشلرگه هم‌قادردر واصحاب کهف خصوصنده‌اشهرانوال شویل‌درکیم روایة‌اینولمشدر دقیانوس‌مملکتلرنی تسخیر ایلاب اوزینه‌تابع قیلوب‌هاقبة افسوس شهرینه ایرشدی اول‌شهرده اوزینك معبودی بولغان پوتلری‌اوچون برمذبح هم‌عبادتخانه یاساتوب‌شهر اهلینی مذکور عبادتخانه گه کیلوب پوتلرغه طابونماقفه‌تکلیف ایلادی سوزینی قبول‌قیلماغان کشینی قاطی‌جزالر برله اولتورتور ایدی اول شهرنك اولوغلرینك بالالرندن آلتی یکت بار ایدی یاکی اوسوب یتکان یگتلر ایدیلر خالص مؤمن هم خدای‌تعالی گه عبادة قیلغوچی ایدیلر دقیانوس فتنه‌سندن قاچوب شهرنك برکوشه‌سنده یاشرنوب حق‌تعالی گه عبادة که‌هم دعا ونیازغه مشغول بولدیلر واول ظالم‌نك فتنه‌سندن ایمین قیلمافنی حق تعالی‌دن تلار ایدیلر آنلرنك احوالینی دقیانوس‌که ایرشدردیلر دقیانوس آنلرنی حضورینه چاقروب منم پوت‌لریمغه طابونوکز دیوب کوب تهدید ایتدی طابونماساکز سزلرنی عذاب قیلورمن دیوب قورقتدی آنلر توحید بولنده ثابت قدم بولوب دقیانوس‌نی قدر تکلیف ایتساده آنلك‌سوزینی قبول‌قیلمادیلر وحق‌تعالی گه عبادتدن‌هم توحیددن یوزدرندرمادیلردقیانوس‌بیوردی‌تاکیم آنلرنك اوستلرنده‌بولغان‌نفیس وزینتلی کیوملرنی صالدروب آلدیلر وایتدی سزلرحالاباش‌یکتلرسزعفلکزکامل‌نوگل‌ایکی‌اوچکون‌سزلرگه مهلة

١) اصحاب کهف نوغریسنده اختلاف کوبدرلکن اصح اقوال شولدرکه کهفدن مراد بتاخلوس طاونده واقع جیرم اسملی غار طاو تیشوکیدر مذکور بتاخلوس طاوی دقیانوس اسملی پادشاه‌نك پای تختی بولغان افسوس شهرینك اطرافنده‌در ورقیم اصحاب کهف‌نك قریه‌لرینك اسمیدریاکه‌شول وادی‌نك اسمیدرکیم بتاخلوس طاوی آنده‌واقعدر وبعضیلر رقیم قورغاشوندن بولغان بر لوحنك اسمیدر اول لوحگه‌اصحاب کهف‌نك اسملری یازلمش ومغاره‌نك‌قپوسینه آصلمش ایدی‌دیورلرمرویر حدیث مرفوعگه بناًا اصحاب رقیم اوچ کشی‌ایدیلرکیم آنلر برصحرادن اوزغانده‌قاطی یغمور بولوب یغموردن صغنماق اوچون بر مغاره‌گه کردیلر مغاره ایشکینه یوفاریدن بر الوغ طاش‌توشوب قاپلانوب آنلر اچده قالدیلر صکره هر برسی اوزینك قیلغان ایندگو عملی‌نی ونفس هواسینه خلافلق ایتماکینی وسیله ایلاب بزلرنی موندن قوتقارغل دیوب حق تعالی گه تضرع ونیاز قیلدیلر حق سبحانه وتعالی‌نك قدرتی هم فضل وکرمی برله اول طاش آز آز مغاره قپوسندن کیتوب عاقبة بالکلیه مغاره ایشکی آچلوب آنلر خلاص بولدیلر.

بیردم تا کیم اشکزنی یخشی فکرلاکز وکورکزکم مصلحتکز منم سوزمنی قبول ایتماککزده بولورمو یا که رد قیلماقده مودیدی واوزی اول شهردن ایکنچی بر برگه متوجّه بولدی اول یکتلر آنك کیتماکینی غنیمت بلوب بر برسی برله مشورة قیلدیلر وهمهلری شوکا اتّفاق ایلادیلرکم هر قایوسی آتالرینك یورتندن برمقدار مال زاد ونفقه اوچون آلوب چقدن باشرن شول شهرگه یقین بولغان برطاوغه بارورغه چقدیلر بولده آنلرغه برکتوچی یکت اوچراب آنلرغه رغبة ایلاب دینلرینه کردی هم آنلر برله برگه یولداش بولدی اول کتوچینك اتی هم آنلر آرتندن اباردی نی قدر اوزلرندن قالدرماقچی بولسهلرده اول ات آرتلرندن قالمایوب یوکرور ایدی آنلر اول اتنی قالدرورغه بیك طرشقاچ حق تعالینك قدرتی برله ات تلگه کیلدی هم فصیح تل برله ایتدیکم مندن فورقماکز من خدای‌نك دوستلرینی دوست توتارمن سزلر یوقلاغان وفتکزده سزلرگه صاقچیلق قیلورمن دیدی بس آنلر طاوغه یاقنلاشقاچ کتوچی ایتدی من اوشبو طاوده برمغاره یعنی طاو تیشوکینی بلورمن فاچوب یاشرنماك اوچون بیك اوکفایلی بردردیدی بس همهلری اتفاق برله شول مغارهگه یوز توتدیلر حق سبحانه وتعالی آنلرنك مغارهگه کیلماکلرندن خبر بیروب بیورورکم (اذْ اَوَی الْفِتْیَةُ) یاد قیلغل شول وقتکم اورناشدیلر وکروب اولطردیلر اول یکتلر (اِلَی الْکَهْفِ) طاوده بولغوچی مغارهگه (فَقَالُوا) بس ایتدیلر آنلر (رَبَّنَا اٰتِنَا) ای بزنك ربیمز بیرگلسن بزلرگه (مِنْ لَدُنْكَ) اوز قاشکدن (رَحْمَةً) بر رحمة وباغشلاماقنی یعنی بزلرنی یارلقاغل یا که بزلرگه رزق بیرگل یا که دشماندن بزنی ایمین قیلغل (وَهَیِّئْ لَنَا) هم حاضرلا گل بزنك اوچون (مِنْ اَمْرِنَا) بزنك اشیمزدن (رَشَدًا) صواب وتوغریلقنی یعنی بزنك اوشبو طریقه کفّاردن فاچماقیمزنی بزنك اوچون یخشی وخیرلی ایلا گل دیدیلر (فَضَرَبْنَا) بس اوردق بز وقویدق پردهلرنی (عَلٰی اٰذَانِهِمْ) آنلرنك قولاقلری اوزره یعنی آنلر هیچ بر نرسه ایشتمای تورغان بولوب یوقلادیلر (فِی الْکَهْفِ) شول مغاره اچنده هم آنلرنی شول اویقوده قالدردق (سِنِینَ) نچه یللر (عَدَدًا) صان یوزندن یعنی صانالمش کوب یللر آنلر شول مغارهده یوقلاغان حالدرنده قالدیلر (ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ) صکره قوباردقبز یعنی اویغاندردق آنلرنی (لِنَعْلَمَ) تا کیم بلماکیمز اوچون یعنی ظاهر بولسون وبلنسون اوچون بندهلرگه شول نرسهکم اوشبو قصهده (اَیُّ الْحِزْبَیْنِ) ایکی گروهنك قایوسی یعنی یهود ونصاریلرنك قایوسی یا که مؤمن وکافردن قایوسی یا که متقدمین ومتاخرینلرنك

فایوسی (أَحْصَى) صانینی ضبط ایتکوچیرا کدر یا که احصاً قیلدی وضبط ایلدی (لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا) آنلرنك اول مغاره‌ده تورمافلری مدّتی‌نك اندازه‌سینی ومقدارینی یعنی آنلر نی قدر مدّة توردقلرینی ایکی گروهدن قایوسی ضبط ایتکان‌لکی ویخشی بلگان‌لکی معلوم بولسون بوتوغریده کم‌نك حسابی درستراك ایدکی ظاهر بولسون (نَحْنُ نَقُصُّ) بز قصه قیلورمز وبیان ایتارمز (عَلَيْكَ) سنك اوزرنگه ای محمد علیه السلام (نَبَأَهُم) آنلرنك خبرینی (بِالْحَقِّ) راستلق وتوغریلق برله (إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ) درستلکده اول اصحاب کهف شول یکتلردرکم صدق واخلاص یوزندن (آمَنُوا بِرَبِّهِمْ) ایمان‌کلتوردیلر اوزلرینك پروردکارلرینه (وَزِدْنَاهُمْ) هم آرتدردق بز آنلرغه (هُدًى) هدایة‌نی وتوغری یولغه کونلما کنی (وَرَبَطْنَا) هم باغلادق بز (عَلَى قُلُوبِهِمْ) آنلرنك کوڭللری اوزره یعنی آنلرنك کوڭللری نی محکم وقوتلی ایلادك حق‌نی اظهار قیلمافقه وآنلرغه جرات بیردك دقیانوس‌نك سوزینی رد ایتما کمکه (إِذْ قَامُوا) شول وقتده‌کم توردیلر آنلر دقیانوس آلدنده هم اول آنلرنی پوتقه طابونمافقه اوندادی (فَقَالُوا) بس ایتدیلر آنلر (رَبُّنَا) بزنك پروردکاریمز (رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرنك هم یرنك ربی ویاراتقوچی‌سی بولغان خدای تعالی‌در (لَنْ نَدْعُوَ) هرگیز طابونماس‌مز بز (مِنْ دُونِهِ) اول خدای تعالی‌دن باشقه (إِلَٰهًا) هیچ بر معبودگه (لَقَدْ قُلْنَا) تحقیق بز ایتکان بولورمز (إِذًا) شول وقتده‌کم ایکنچی بر معبود که عبادة‌ایلاساك (شَطَطًا) خطا ویالغان سوزنی (هَٰؤُلَاءِ قَوْمُنَا) اوشبو گروه‌کم نسبة بزنك قومیمز در یعنی افسوس شهرینك خلقی (اتَّخَذُوا) توتدیلر دقیانوس‌نك سزلرنی اولتورورمن دیوب قورقتماقی سببلی (مِنْ دُونِهِ) اول خدای تعالی‌دن باشقه (آلِهَةً) ایکنچی باطل بولغان معبودلرنی یعنی پوت‌لرغه طابوندیلر (لَوْلَا يَأْتُونَ) نی اوچون کلتورماسلر اول مشرکلر (عَلَيْهِم) اول معبودلرینك وپوتلرینك عبادتکه مستحق بولمانلرینه (بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ) روشن وظاهر بولغوچی بردلیلنی یعنی دقیانوس خلقنی اولتورو برله قورقتوب‌قنه پوتقه طابونمافقه اوندار دلیل وبرهان برله توڭلدر (فَمَنْ أَظْلَمُ) بس کمدر ظلم قیلغوچی‌راق (مِمَّنِ افْتَرَىٰ) شول کمسه‌دن‌کم افتراً قیلدی اول (عَلَى اللَّهِ) خدای تعالی اوزره (كَذِبًا) بر یالغانی، کم یالغاندن آکا شریك اثبات ایتوب پوتلرنی خدایلنك شریکلریدردیدی یوقاریده ذکر ایتولدی‌کم دقیانوس اول یکتلرنی حضورینه کلتوروب آنلر برله معارضه‌دن صوك آنلرغه مهلة بیرمش ایدی آنلر

فرصتنی غنیمة بلوب قاچوب شهردن چقدیلر اولوغلری یملیخا اسملی ایدی یولده آنلرغه ایتدی (وَاذا اعْتزلتموهُمْ) وشول وقتده‌کم برچیتده بولدکزسز شرك اهلندن وبراق بولونی استادکز آنلردن (وما یعبدون) هم شول نرسه‌دن‌کم آنلر طابونورلر آکا یعنی آنلرنك معبودلرندن هم براق بولونی استادکز (الّا اللّٰه) مکر خدای‌تعالی‌دن براق بولونی‌غنه استامادکز زیرا که اول قوم خدای تعالی‌نی هم معبود بلورلر ایدی وپوتلرنی آنك شریکلریدر دیورلر ایدی بس یملیخا یولداشلرینه ایتدی‌کم شولوقت‌کم سزلر اول مشرکلرنك خدای تعالی‌گه باشقه بولغان باطل معبودلرندن وپوتلرندن براق بولونی هم اوزلرندن برچیتده بولونی استادکز (فَاْوُوا اِلَی الْکَهْف) بس قایتونی قیلکز مغاره صاری واول مغاره‌ده اورناشکز (ینشرلکم) کیك قیلور سزلرگه (ربکم) پروردکارکز (من رحمته) اوزینك رحمتندن یعنی هرایکی جهانده سزلرگه رحمة ایلار (ویهیئ لکم) هم حاضرلار ربکز سزنك اوچون (من امرکم) سزنك اشکزدن (مرفقا) شول نرسه‌نی کیم سزلر آنك برله فائده‌لانورسز دین ودنیا کز جهتندن مرویدر که قایچانکیم اول یکتلر مذکور کتوچی کورساتکان طاوتیشوکینه کروب قرار ایلادیلر حق سبحانه‌وتعالی آنلرغه براویقو بیردی همه‌لرینه اویقوغالب بولوب شول مغاره‌ده یاتوب یوقلادیلر ۱) اول یکتلر یاتقان مغاره بتاخلوس طاوینك جنوب طرفنده واقع ایدی شول جهتدن قویاش چقفان وقتده هم باطور آلدندن اول مغاره‌نك ایکی جانبینه قویاش یاقطیسی توشوب مغاره‌نك هواسینی معتدل قیلور ایدی ومغاره‌نك اچینه قویاش یاقطیسی توشماس ایدی تاکیم قویاش توشوب آنلرنك توسلری وتنلری اوزگارماس هم کیوملری اوکماس وایسکرماس ایدی. نتاك کیم حق تعالی بیورور (وتری الشّمس) وکورورسك سن ای کورگوچی قویاشنی (اذا طَلَعَتْ) هر قایچان طلوع قیلسه وچقسه اول قویاش (تزاور) میل قیلور (عن کهفهم) آنلرنك مغاره‌سندن (ذات الیمین) کیلکوچینك اوك طرفینه زیرا که مغاره‌نك آغزی قطب شمالی‌گه مقابل واقعدر بس قویاش چقفان وقتده قویاش یاقطیسی آکا توجه ایتکوچینك اوك یاغینه توشار (واذا غربت) وهر قایچان باطسه اول قویاش (تقرضهم) کیری قایتور آنلردن یعنی قویاش شعله‌سی آنلرغه ایرشمایوب کیری دونار وایلانور (ذات الشّمال) اول مغاره‌گه توجه ایتکوچینك صول یاغینه

۱) مرویدرکیم دقیانوس پادشاه بر نچه کوندن صوك افسوس شهرینه قایتوب اول یکتلرنك احوالندن خبر صورادی آنلرنك قاچوب کیتدکلرینی بلکاچ آنالرینی حاضر قیلدروب اوغللرکزنی طابوب کلتورکز دیوب آنلرنی تکلیف ایلەدی آنلر ایتدیلر ای ملك بزلر آنلرنی کلتورا آلماسمز بر مقدار مال لریمزنی‌هم آلوب کیتکانلر اوشبو طاغ اچینه کروب یاشرنکانلر دیدیلر بس دقیانوس آچیغلانوب اوزی بر مقدار لشکر برله آنلر آرطندن مذکور طاوغه توجه ایتدی اول یکتلرنی مغاره‌ده یاتقان حاللرنده کوروب آنلرنی اویاغلردر دیوب ظن قیلدی وبیوردی کیم مغاره‌نك آغزینی طاش برله تمام قاپلاکز تاکیم آنلر اچده بیکلانوب قالوب هلاك بولسونلر دیدی بس اولوغ طاشلر کلتورب اول مغاره‌نك ایشکینی وکرا تورغان یولینی محکم برکتدیلر اول یکتلر مغاره اچنده قاپلانوب قالدیلر کیم آنلر اویقوده ایدیلر بو اشنی بلمادیلر دقیانوس لشکری اچنه ایکی مؤمن بار ایدی آنلر طاشدن برلوح یاصاب مذکور یکتلرنك احوالینی شول لوحکه یازدیلر واول لوحنی مغاره قپوسی نك اوستینه آصوب قویدیلر شاید کیم برکون بر برکشی بو برگه‌قدم باصسه‌وبو مغاره یانندن اوتسه اوشبولوحدا کی یازونی کورب آنلرنك احوالندن خبردار بولوردیوب امید قیلدیلر

(وهم) اول یکتلر (فی فجوة) بر کیك وآچق اورنده در (منه) اول مغاره‌دن یعنی مغاره‌نك بر یرنده کیك اورنده‌درلر شول روشچه کیم جیل ایسوب یخشی هوا آنلرغه ایرشور وقویاش شعله‌سی توشوب تشویش بیرماس (ذلك) اوشبو اش (من آیات الله) الله تعالی قدرتینك دلیللرندندر (من یهد الله) هر کیمسه‌نی هدایة قیلسه وتوغری یولغه کوندرسه الله تعالی توفیق بیرماك برله (فهو المهتد) بس اول کیمسه کونلگوچیدر وفلاح هم نجات طابقوچیدر (ومن یضلل) وهر کیمنی ضلالتده وآزغونلقده قالدرسه (فلن تجد له) بس سن هرگیز طابماس سن آنکا (ولیًّا مرشدًا) ارشادأیتکوچی وتوغریلقغه کوندرگوچی بردوستنی (وتحسبهم) وگمان قیلورسك سن اول اصحاب کهف یکتلرینی اگر کورساك (أیقاظًا) اویاغلردر دیوب زیرا که آنلر یاتقان یرلرنده کوزلری آچقدر (وهم رقود) وحالانکه آنلر یوقلاغان‌لردر حضرت ابن عباس رضی الله عنهمادن منقولدرکه اصحاب کهف یکتلرینی حق تعالی‌نك فرمانی برله فرشته‌لر هر آلتی آیده بر مرتبه بر یاندن بر یافقه ایلندرورلر تاکم یرگه تیوب یاطقان یافلری چرماسون اوچون وبعضیلر هر یلده بر مرتبه عاشورا کوننده آنلرنی بر یافلرندن ایکنچی یافلرینه ایلاندرورلر دیمشلردر وبهر تقدیر ایلاندرماك ثابتدر کیم حق تعالی بیورور (ونقلبهم) هم ایلاندرورمز بز آنلرنی یعنی بزنك امریمز برله فرشته‌لر ایلاندرورلر (ذات الیمین) اوك یافلرینه (وذات الشمال) هم صول یافلرینه (وکلبهم) وآنلرنك اتلری (باسط) توشا گوچی وجایگوچیدر (ذراعیه) ایکی قولینی (بالوصید) مغاره‌نك آلدینه یاکه بوصاغاسینه یعنی مغاره‌نك قپوسی توبنده اول ات ایکی قولینی توشاب آنارغه صاقچی بولوب یاتقاندر (۲) (لو اطلعت علیهم) اگر مطّلع بولساك ایدی سن اول یکتلر اوزره وآنلرغه فاراساك ایدی (لولّیت منهم) البته یوز دوندرور ایدك سن آنلردن (فرارًا) قاچماق جهتندن یاکه قاچقوچی بولفانلرنك حالده یعنی اول مغاره‌ده یاتقان یرلرنده باروب کورساك البته آنلردن قورقوب قاچار ایدك (ولملئت) هم البته طولطرلمش بولور ایدك (منهم) آنلردن (رعبا) خوف وقورقو برله یعنی آنلرنك قورقوسی کوتلگه طولار ایدی مراد شولدرکه

۱) امام ثعلبی تفسیرنده مذکوردرکه هر کیم کیچه وکوندزده نوح علیه السلام‌غه صلوات ایتسه چایان آکا هیچ بر ضرر ایرشدرماس وهر کیم اوشبو کلمه‌لرنی یعنی وکلبهم باسط ذراعیه بالوصیدنی یازوب اوزی برله صافلاسه هیچ بر ات‌دن آکا ضرر وزیان ایرشماس.

۲) زادالمسیرده کلتور - مشدرکه اول اتنك باشی قزل وآرقاسی قاراوقور - صاغی آق‌در واسمی قطمیر یاکه قطفیر یاکه قمطور یاکه صهبادر اصحاب کهف‌نك اتلری خیر اهلینی سویگانلکی سببلی خدای تعالی اول اتنی کلام قدیمنده ذکر قیلدی بواش ایدگولری دوست توتونك فائده‌لی ایدکینه هم صلحاءنك محبتی خیر وسعادتکه سبب ایدکینه دلیللر

بلکه اوشبو آیت کریمه‌ده رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلمگه محبت ایتکوچی مؤمنلرگه تسلیه وبشارت باردر نتاك کیم خبرده کیلمشدر بر کمسه اولحضرت صلی الله علیه وسلمدن قیامت قایچان بولا دیوب صوراغاچ اولحضرت اول کشیگه قیامت اوچون نی‌ترسه حاضرله‌دك دیدیلر اول کیمسه جواب بیردی قیامت اوچون بیك کوب نماز هم روزه صدقه حاضرلی آلمادم لکن من الله تعالی‌نی هم رسولی‌نی سویارمن محبتم کاملدر دیدی اولحضرت صلی الله علیه وسلم بیوردیلر کیم سن کیمنی سویساك قیامتده شونك ایله برگه بولورسن

اول اصحاب کهف یکتلرینی مغاره اچنده یاتقان حاللرنده کورماکـگه هیچ کم طاقت کلتورا آلماس زیراکه آنلرنك کوزلری آچق توکلری وطرنافلری اوسوب بیك اوزون بولغان هم اوزلری بر موحش وقارانغو اورنده غایتده فورقنچ صورتده درلر اوشبو اوتکانلر خطابلر ظاهرده پیغمبریمز علیه السلامگه بولسهده مراد باشقه لردر القصه دقیانوس پادشاه اول یکتلر یاتقان طاو تیشوکینك آغزینی طاشلر برله قاپلاتوب وبرکتوب اوزی پای تختی بولغان شهرگه قایتدی بر مدتدن صوڭره عمری اخرگه ایرشوب اجل کیلوب حیوتی منقطع بولدی وبارچه دولت ومملکتلری باشقه لر قولینه توشدی دقیانوسدن صوك اول مملکتلرگه نیچه کشیلر نوبتلری برله حکومت وپادشاهلق ایتدیلر تا کیم سلطنت نوبتی تندروس اسملی بر ایدگو پادشاهغه ایرشدی اول تندروس مؤمن هم خدای تعالیدن قورقغوچی کشی ایدی آنك زمانده کوب کشیلرنك کوڭللرینه حشر اجساد خصوصنده یعنی اولـگاندن صوك تنلرنك ینه ترلما کی وقوبارلمافی توغریسنده شبهه توشوب حشر وبعثني انکار ایتدیلر اول پادشاه آنلرنی اول باطل اعتقاددن دوندرماك اوچون وعظ ونصیحت ایلاسهده فائده بیرمادی آنلر اول اعتقاددن دونمادیلر واولـگاندن صوك ینه ترلماك محالدر دیدیلر حق سبحانه وتعالی آنلرغه اولـگاندن صوك ترلماك ممکن ایدکینك دلیلینی کورگازماکنی تلادی بس اصحاب کهف یکتلرینی اویقولرندن اویغاندردی نتاکیم بیورور (وَكَذٰلِكَ) واوشانداق یعنی نتاکیم اول یکتلرنی اویقوغه یارگان ایدك شونك کبی (بَعَثْنٰاهُمْ) قوباردق آنلرنی واویغاندردق کمال قدرتیمز برله کیم شولقدر کوب زمانلر یاتسه لرده آنلرنك تنلری هیچده تغیرلانماگان واوزگارماگان هم کیوملری اصلا چرماگان وایسکرماگان ایدی حکمة کامله برله آنلرنی اویقولرندن اویغاندردق (لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ) تاکیم صوراشسونلر آنلر اوز آرالرنده یعنی بربرسندن اوزلرینك احوالینی صوراشوب بلسونلر وحق تعالینك قدرتی کامل ایدکینه اعتقادلری ویقینلری آرتسون (قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ) ایتدی برایتکوچی آنلردن یعنی همه لردن یاشکه اولوغراق بولغان مکثلمینا اسملی لری ایتدی (كَمْ لَبِثْتُمْ) کوبمو ونی قدر وقت توردکز یعنی اوشبو مغاره ده نی قدر مدة یاتقانمز ویوقلاغانمز دیوب صورادی آنك مقصودی بوقلاغان وقتلرنده نچه نماز قضاغه قالغانلقینی بلوب شول نمازلرنی قضا قیلماق ایدی شونك اوچون کوبمو یاتقانمز ایکان دیوب یولداشلرندن صورادی آنلر ایرته نمازی وقتنده مغاره کهرمشلر ایدی حاضر اویغانغاچ قویاشقه قارادیلر هنوز توش وقتی یتکانی یوق ایدی شول جهتدن (قَالُوا) ایتدیلر آنلر (لَبِثْنَا يَوْمًا) تورغانمز ویوقلاغانمز اوشبو

مغاره‌ده برکون اگر اونکان کون یوقلارغه یاتقان بولساق (اَوْ بَعْضَ یَوْم) یا ایسه یاتقانمز کونلك برمقداری یعنی بوتون برکون اوتمایوب کونلك بر آزی‌غنه اونکاندر اگر اوشبو کون ایرته برله‌یوقلارغه یاتقان بولساق دیدیلر بس‌فایچانکم طرناق‌لرینی بیك اوسکان هم‌صاچلرینی بیك اوزون کوردیلر حیران قالدیلر (قَالُوا) ایتدیلر آنلر بر برسینه (رَبُّکُمْ اَعْلَم) پروردکارکز بلکو چیراکدر (بِمَا لَبِثْتُمْ) شول نرسه‌نی‌کم نوردکز سز یعنی بو مغاره‌ده بزلر اوزاق یاتقان بولورغه تیوش نی قدر یاتقانمز نی خدای‌تعالی بلور (فَابْعَثُوا) بس یبارکز (اَحَدَکُمْ) براوکزنی اوز آراکزدن (بِوَرِقِکُمْ هٰذِه) اوشبو فولکزده بولغان درهمکز و آقچه‌کز برله (اِلَی الْمَدِینَة) افسوس شهرینه (فَلْیَنْظُر) بس کرکدرکم قاراسون اول یبارلمش کشی (اَیُّهَا اَزْکَی) شونی‌کم اول شهر اهلندن فایوسی پاکیزه‌راکدر (طَعَامًا) طعام وآشاملق جهتندن (۱) یعنی اول شهرگه آقچه آلوب طعام صاتوب آلماق اوچون بارغان کشی شونی قاراسون‌کم‌شهر اهلی‌نك قایوسی‌نك طعامی حلال وپاکیزه‌راکدر (فَلْیَاْتِکُمْ بِرِزْق) سس کلتورسون سزلرگه بر آشاملق‌نرسه‌سینی (مِنْه) اول پاکیزه‌بولغان‌طعامدن (وَلْیَتَلَطَّف) هم کرکدرکم اول طعام آلورغه بارغان کشی صاتوچیلر برله مدارا ویومشاقلق قیلسون وآنلرغه قاطی سوز ایتماسون هم‌آنلرنی آچیغلاندرماسون (وَلَا یُشْعِرَنَّ بِکُمْ) وهم خبردار ایتماسون وآگاه‌لاندرماسون سزلر برله (اَحَدًا) هیچ براونی اول شهر خلقندن یعنی اوزینی طانوتوب بزنلك‌بو مغاره‌ده ایدکمزنی خلقغه‌بلدرماسون زیراکه (اِنَّهُمْ) درستلکده اوشبو افسوس شهرینلك‌اهلی کیم کوبیسی دقیانوسکه‌ایارگانلردر (اِنْ یَظْهَرُوا) اگر مطلع وآگاه بولسه‌لر (عَلَیْکُمْ) سزنلك اوزرکزگه یعنی بزلرنلك احوالمزنی واوشبو مغاره‌ده یاشرندکمزنی بلسه‌لر (یَرْجُمُوکُمْ) طاش برله آطوب هلاك ایتارلر سزلرنی (اَوْ یُعِیدُوکُمْ) یاایسه کیری دوندرورلر سزلرنی (فِی مِلَّتِهِمْ) اوزلرینلك دینلرینه (وَلَنْ تُفْلِحُوا) وهرگیز فول اوستونلکی طاپماس‌سز وفورتلماس‌سز (اِذًا) شول‌وقتده یعنی آنلرنلك دینلرینه کرساگز هرگیز نجات طاپماس‌سز (اَبَدًا) همیشه ومنکو عذابده‌بولورسز دیدیلر یملیخا اسملی‌سی‌کم آنلرنلك آرالرنده‌عقللی‌راق وکاملراك‌لری ایدی اوشبو وصیه‌لرنی قبول ایلاب طعام آلماق اوچون شهرگه یونالدی شهر قپوسینه یتکاچ اول شهرنلك اشکال واوضاعینی متغیر کوردی بز کیتکاندن بیرلی نچوك بوشهر بوقدر اوزگارگان‌دیوب حیران قالدی‌بازارغه کیلوب یتکاچ بازارلرنلك ترتیبی‌نی ومحله‌لرنلك شکلی‌نی بوتونلای ایکنچی‌تورلی طابدی‌تعجب وحیرتی بیگراك

۱) زیراکه آنلر شهردن قاچوب چقفان زمان‌لرنده اول شهرده ایمان‌لربنی خلقدن یاشرب توتقان بعضی مؤمن کمسه‌لر بارایدی آنلر اول‌مؤمن کشیلرنی بلورلر ایدی آنلرنلك ذبیحه‌لری وطعاملری حلال‌وپاکیزه‌بولور دیوب شول‌سببلی‌قایوسی‌نلك طعامی پاکیزه‌راك بولسه شونی آلوب کلتورسون دیدیلر.

آرتدی عاقبة برایکماکچی‌نك کیبتینه کروب ایکماك صاتوب آلماق اوچون‌یانداغی کموش تنکه‌لرندن برسینی ایکماکچی‌گه بیردی ایکماکچی اول کموش تنکه‌ده دقیانوس پادشاه اسمی یازلغانلقینی کورگاچ بیك حیران قالیب بوکشی دقیانوسدن قالغان خزینه‌نی طابقان‌ایکان دیب‌خیال قیلدی‌هم‌اول کموش‌تنکه‌نی شول بازارداغی ایکنچی برکیبتچیگه کورساتدی آندن اوچونچی‌سی هم کیلوب کوردی شولطریقه برلحظه‌ده بوخبر بوتون بازارغه جایولدی برکشی دقیانوس زمـانندن قالغان بیر آستینه کومولـگان‌خزینه‌نی طابقان‌دیوب شهرنك والی‌سینه خبر بولدی والی یملیخانی حضورینه کیلتورتوب قالغان آلتونلرنی کلتورگل دیوب طلب قیلدی یملیخا ایتدی من هیچ خزینه طابقانم یوق کیچه‌گی کون بوتنکه‌لرنی آتامنك یورطندن آلوب چقدم بوکون بازارغه کیلتوردم دیدی‌آتا گنك اسمی‌نچوك دیب صورادیلر یملیخا آتاسی‌نك اسمینی ایتکاچ بوشهرده سن ایتکان اسم‌دا گی کشی یوقدر دیوب آنك سوزینی یالغانغه چغاردیلر یملیخا غایة دهشتندن منی دقیانوس حضورینه‌ایلتوکزکم اول منم کم ایکانمنی بلور دیدی خلق بو سوزنی ایشتکاچ بو کشی دیوانه ایکان دیوب‌آنی استهزاءقیلورغه باشلادیلر والی‌ایتدی‌سن‌بزنك برله اویناب‌سوزلاشاسن دقیانوس‌نك دنیادن اوتکانینه اوچیوزیلغه فریبدر یملیخا ایتدی سزلر منی مسخره‌گه توتاسز کیچه‌گی کون بزلر برنچه‌کشی دقیانوسدن قاچوب طاوغه باروب برمغاره‌گه یاشرندك بوکون منی طعام آلماق اوچون مونـده یبارديلر من شوندن باشقه‌نی بلماسمن دیدی القصه سوز کوب بولدی عاقبة آنی پادشاه‌لری فاشینه ایلتدیلر وصورة حالنی پادشاهغه تقریر ایتدیلر، پادشاه یملیخادن واقعه‌نی تفصیل‌لاب صوراب صوکره اوزینك وزیرلری ومقربلری برله شهردن چغوب مذکور مغاره‌گه توجه ایلادیلر یملیخا آنلردن الگاری مغاره‌گه قایتوب صورة واقعه‌نی یولداشلرینه بیان قیلدی جمله‌سی اول مغاره‌ده نچه یوز یل‌لر یوقلاب یاتقان ایدکلرینی‌بلوب حق‌تعالی‌نك‌قدرتینه حیران‌قالدیلر فی‌الحال پادشاه‌هم‌وزیرلری‌برل‌مغاره‌گه‌کیلوب‌یتدی ومغاره قپوسینه آصلمش لوحنی اوقوب انلرنك اسملرینی واحوالرینی بلدی هم وزیرلری برله مغاره اچینه کروب آنلرنی یاش قیافتده هم کیوملری برده ایسکرماگان حالده کوروب متحیر بولوب آنلرغه سلام بیردی آنلر پادشاه سلامینه جواب بیردیلر (۱) حق سبحانه وتعالی‌اوشبو حالدن خبر بیروب بیورورکم (وكذلك) واوشانداق یعنی نتاککم اول یکتلرنی اویغاندردق شونگ کبی (اعثرنا عليهم) مطلع ایلادك وآگاه‌لاندردق تندروس پادشاهنی هم آنك قومینی اول یکتلر اوزره (ليعلموا) تاکم بلسونلر اوچون‌اول قوم‌یعنی‌حشر وبعثگه انکار ایتکوچیلری بلسونلر

۱) تفسیر امام ثعلبی‌ده مذکوردرکم رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری اصحاب کهف‌نی کورماکنی آرزوقیلدی جبرائیل علیه السلام کیلوب ایتدی‌کم یا رسول‌الله سن آنلرنی بو دنیاده کورماس‌سن اما اصحابنگ عالم‌لرندن دورت کشی‌نی یبارگل تاکم اصحاب کهف یکتلرینی اسلام دینینه وقرآن‌غه دعوة ایتسونلر حضرت پیغمبر ایتدی آنلرنی نچوك یبارایم اول برگه‌کم آلوب بارور جبرائیل ایتدی اوزگنك مبارك رداگنی جایگل ابوبکر وعمر هم علی وهم ابوذر رضی‌الله عنهم حضرتلرینه‌بیورغل‌تاکیم دورتسی اول ردانگ دورت‌طرفینه اولطرسونلر وخدایگدن استاگل تاکیم سلیمان پیغمبرگه مسخر قیلغان جبل‌نی سگا هم‌مسخر ایلاسون بس فرمان ایتکل تاکیم جبل آنلرنی‌کوتاروب اصحاب کهف مغاره‌سینه ایلتسون دیدی بس پیغمبرمز حضرتلری شول طریقه قیلدی اول دورت صحابه مذکور مغاره‌گه یتوب

اوچون (اَنَّ وَعدَ اللّٰهِ حقٌّ) شونی کم درستلکده الله تعالی نک اولوکلرنی ترکرورمن وحشر قیلورمن دیوب ایتکان وعدهسی راست وتوغریدر بس شونی بلوب حشر وبعثنك حق ایدکنده شبههلری قالماسون زیرا که اصحاب کهف یکتلرینك نچه یوز یل یوقلاب یاتوب بنه اویغانمافلری اولوب ترلماك که بیك مشابهدر (وَاَنَّ السّاعَةَ) دغی شونی بلسونلر اوچونکم درستلکده قیامت (لا رَیبَ فیها) هیچ بر شك یوقدر اول قیامتنك بولماقندهکم البته واقع بولاچقدر بس حشر وبعثنك هم قیامتنك حق ایدکینی بلسونلر اوچون حق تعالی اول قوملرگه اصحاب کهف یکتلرینك احوالینی بلدردی (اِذْ یَتَنازَعونَ) شول وقتدهکم نزاع قیلشورلر ایدی اول زمانه اهلی (بَینَهُم) اوز آرالرنده (اَمرَهُم) دینلری اشنده یعنی حشر وبعث حقنده اختلاف قیلدیلر بعضیلری حشر مجرد ارواحقهغنه یعنی جانلرغهغنه بولور تنلر یکادن ترلماس دیدیلر وبعضیلری تن برله جان ایکیسی قوبارلور دیور ایدیلر بس اصحاب کهف یکتلرینی کورماکلری برله آنلرغه معلوم وظاهر بولدی کم تن وجان ایکیسی هم برگه حشر ایتولسه کیرهك زیرا که اول یکتلرنک تنلرینی اوچیوز یل مدتنده تغیردن وچرما کدن صاقلاب اوچیوز یلدن صوك آنلرنی اویغاندرماقغه قادر بولغان خدای تعالی اولوکلرنی یکادن ترکزماکه وتنلرینه جانلرینی کیری کرکزماکه هم قادردر مرویدرکه اول یکتلر مغاره اچنده تندروس پادشاهغه خبر دعالر قیلوب بنه اورنلرینه یاتدیلر وحق تعالی نك فرمانی برله شول حالتلرنده آنلرنك جانلری قبض ایتولدی القصه تندروس هم آنك قومی فایچانکیم اوشبو احوالنی مشاهده ایلادیلر (فَقالُوا) بس ایتدیلر آنلر (اِبنُوا عَلَیهِم) بنا قیلکزلر آنلر اوزرینه یعنی اول یکتلر یاتقان مغاره اوستینه بنا ایتکز (بُنیانًا) بر دیوارنی تاکم آنلر شول دیوار اچنده قالوب خلق آنلرنی کورماسونلر یاکه اول بنا آنلرنك اورنلرینه بر علامت بولسون (رَبُّهُم اَعلَمُ بِهِم) آنلرنك پروردکاری بلکوچیراکدر آنلرنك احوالینی (قالَ الَّذینَ) ایتدی لر شول کیمسه لرکم (غَلَبُوا عَلی اَمرِهِم) غالب بولدیلر آنلر دینلرینك اشی اوزره یعنی اولکاندان صوك تننك یکادن ترلماکینه اشانغوچی کشیلر ایتدیلر (لَنَتَّخِذَنَّ عَلَیهِم) البته توتارمز آنلر اوزره (مَسجِدًا) بر مسجدنی یعنی آنلر اوستینه مسجد بنا قیلورمزکم آدمیلر آنده نماز اوقورلر دیدیلر (سَیَقولُونَ) تیزدرکم ایتورلر اصحاب کهفدك نچه کشی ایدکلری توغریسنده سوز ایتکوچیلر یعنی یهودیلر یاکه نصاریدن یعقوبیه طائفهسی ایتورلرکم اول اصحاب کهف (ثَلٰثَةٌ) اوچ کشی ایدیلر (رابِعُهُم)

مغاره آغزنداغی طاشنی کوتاردیلر مغاره اچینه یاقطی توشکاچ آنلرنك اتلری صحابه لرنی کورب اورماکه باشلادی هم آنلرغه عمل قیلماقچی بولدی اما اول اتنك کوزی صحابه لرنك کوزلرینه توشکاچ اورمکدن توقتادی وقویرغینی بولغاب باشی برله آنلرغه اچکاری کرکز دیو اشارة قیلدی آنلر مغاره اچینه کروب السلام علیکم ورحمة الله دیوب سلام بیردیلر حق تعالی اصحاب کهف نك تنلرینه جانلرینی قایتاردی تا کیم یاتقان او رنلرندن تورووب صحابه لر سلامینه جواب بیردیلرکم الله تعالی نك پیغمبری محمد بن عبد الله سزلرگه سلام اوقور آنلر وعلی محمد رسول الله الصلوة والسلام دیوب جواب بیردیلر صکره آنلرنی اسلام دینینه دعوة ایتدیلر وآنلر قبول قیلدیلر هم حضرت پیغمبرگه بزدن سلام ایرشدرکز دیوب کیری اوکلکی اورنلرینه یاتدیلر ایکنچی کره ینه آنلر آخر زمانده حضرت مهدی چقفان وقتده تریلورلر ومهدی آنلرغه سلام

آنلرنك دورتنچیلری (كلبهم) انلر یدر (ویقولون) وایتورلر بعضیلر یعنی نصاریدن نسطوریه طائفهسی ایتورلرکم اول اصحاب کهف (خمسة) بش کشیلردر (سادسهم كلبهم) آنلرنك آلتنچیلری انلریدر دیورلر وآنلر اوشبو سوزنی ایتورلر (رجما بالغیب) آطماق اوچون غیب ویاشرن بولغان نرسه گه یعنی آنلرنك اصحاب کهف فلان قدردر دیماکلری هیچ بر دلیل برله توگلدر بلکه باری گمانلری برله غیب ویاشرن بولغان اشکه حکم قیلورلر حقیقتینی بلماسلر (ویقولون) وایتورلر مسلمانلر پیغمبر علیه السلامنك خبر بیرماکی برلهکم اول اصحاب کهف یکتلری (سبعة) یدیدر (وثامنهم كلبهم) وسکزنچیلری آنلرنك انلریدر (قل) ایتکل سن ای محمد علیه السلام (ربی اعلم) منم پروردیکاریم بلگوچیراکدر (بعدتهم) اول اصحاب کهفنك صانلرینی یعنی حقیقتینی ونیچه کشی ایدکلرینی خدای تعالی اوزی بلور (ما یعلمهم) بلماس آنلرنك عددلرینی (الا قلیل) مگر آزغنه (۳) کشی بلور آدمیلردن یعنی حضرت پیغمبر علیه السلام هم آنك صحابهلری بلورلر (فلا تمار فیهم) بس سن جدال قیلماغل ونزاعلاشماغل ای محمد علیه السلام اصحاب کهف توغریسنده نتاك کیم کتاب اهلی جدال قیلورلر (الا مراء ظاهراً) مگر ظاهر بولغوچی بر جدال برلهگنه یعنی جدالده بیك دقة وتعمق ایلاما گل فرآنده مذکور بولغان قدرلی سینی ایتکل زیاده سینی تفتیش قیلماغل (ولا تستفت فیهم) هم فتوا صوراماغل اصحاب کهف توغریسنك (منهم) اول کتاب اهللرندن (احدا) هیچ براودن مرویدرکه کفار رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرندن مذکور اوچ سؤالنی صوراغاچ حضرت پیغمبر بیوردیکم ایرتهگه کیلگز تا کم سؤاللرکزگه جواب بیرورمن دیدی انشاء الله دیب ایتمادی بس خدای تعالیدن اون بش کونگه قدر وحی کیلمای توردی قریش مشرکلری حضرنکه طعنه قیلوب تورلی سوزلر سویلادیلر حضرت پیغمبرنك مبارك کوکلینه ملال کیلدی بس حق سبحانه وتعالی اوشبو آیتنی نازل قیلدی وبیوردیکم (ولا تقولن لشیء) دخی ایتما گل سن ای محمد علیه السلام هیچ بر نرسه اوچون وهیچ بر اش توغریسنده ایتما گل (انی فاعل) درستلکده من قیلغوچیمن واشلارمن (ذلك) اوشبو اشنی (غدا) ایرتهگه یعنی من بو اشنی فلان وقتده اشلارمن دیوب ایتما گل (الا ان یشاء الله) مگر شولکیم تلار خدای تعالی یعنی خدای تعالی تلاسه اشلارمن دیوب ایتکل (واذکر ربك) هم یاد ایتکل پروردکارکنك مشیتی وتلاماکینی (اذا نسیت) هر قایچان اونوطقان

بیرور آنلر آنك سلامینه جواب قایتارورلر صگره وفات بولوب قیامتده مبعوث بولورلر

۱) ابن عباس رضی الله عنه بیورمش درکیم انامن ذلك القلیل یعنی من اوشبو آزغنه کشیلرنك جملهسندن من دیمشدر حضرت علی کرم الله وجههدن منقولدرکه اصحاب کهف یدی کشیلردر اسملری یملیخا مکشیلنا مشلینا مرنوش دبرنوش شاذنوش وکنوچی نك اسمی مرطوس درات لری قطمیر اسمئی در آنلرنگ اسملری خصوصنك باشقه روایتلر هم کوبدر تیسیرده عبدالله بن عمر رضی الله عنهمادن منقول درکه هر قایچان بر موضع غه اوط توشوب یانا باشلاسه اوشبو اصحاب کهف اسملرینی بر کاغدگه یازوب اول اوطقه طاشلاسه لر حق تعالی نگ فضلی برله فی الحال اول اوط سونار اصحاب کهف اسملری نگ موندن باشقه خاصیتلرینی هم مشایخ بیان ایلامشلاردر

بولساك سن استثناء قیلونی یعنی صكره انشآء الله دیكل (وَقُلْ) دخی اینكل (عَسٰی اَنْ یَهْدِیَنِ) شایدكم دلالة قیلور وكوندرورمنی (رَبِّی) منم پروردكاریم (لِاَقْرَبَ) شول نرسه‌گه‌كم اول یقینراقدر (مِنْ هٰذَا) اوشبو اصحاب كهف شأنندن‌كم صورارسز (رَشَدًا) توغری‌لقه یعنی شایدكم خدای تعالی مكّا اصحاب كهف خبرندن توغریلقه یقینراق وآرتوغراق بولغان اشلرنی بلدرور دیوب اینكل واقعا حق تعالی اصحاب كهف قصه‌سندن اولوغراق بولغان اخبار انبیآء وامم سابقه هم اخبار حوادث آتیه‌لرنی قرآن‌ده بیان ایلاب حبیبینه بلدردی (وَلَبِثُوا) وتوردیلر اول اصحاب كهف یكتلری یعنی یوقلاب یاطدیلر (فِی كَهْفِهِمْ) اوزلرینك مغاره‌لرنده (ثَلٰثَمِائَةٍ سِنِینَ) اوچیوز یللر (وَازْدَادُوا) هم آرطدردیلر (تِسْعًا) (١) توقزیلنی مرویدركه نصاری‌لر بو آیه‌نی ایشتكاچ ایتدیلر بزلرنك كتاب‌لرنده اوچیوز یل دیب یازلمشدر بزلر اوچیوزنی بلورمز توقزنی بلماسمز دیدیلر حق تعالی بیوردی‌كم (قُلِ) اینكل‌سن ای محمد علیه السلام (اَللّٰهُ اَعْلَمُ) الله تعالی بلگوچیراكدر (بِمَا لَبِثُوا) شول نرسه‌نك مقدارینی‌كم آنلر نوردیلر یعنی آنلرنك مغاره‌ده نی قدر مدّة تورغانلق‌لرینی خدای تعالی آرتوغراق بلورسزلر بلماس‌سز (لَهٗ غَیْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) اول خدای تعالی‌گه مخصوص‌در كوكلرده هم یرده بولغان غیب ویاشرن نرسه‌لرنی بلماك یعنی مخلوقاته یاشرن بولغان نرسه‌لر آكا ظاهردر (اَبْصِرْ بِهٖ) نی یخشی كورگوچیدر خدای تعالی بارچه موجوداتنی (وَاَسْمِعْ) هم نی یخشی ایشتكوچیدر جمله مسموعاتنی (مَا لَهُمْ) یوقدر كوك اهلینه هم یر اهلینه (مِنْ دُونِهٖ) اول خدای تعالی‌دن باشقه (مِنْ وَلِیٍّ) هیچ بر دوست‌كم آنلرنك اشلرینی باشقارور (وَلَا یُشْرِكُ) واورطاق ایلاماس خدای تعالی (فِی حُكْمِهٖ) اوزی‌نك فرمان وقضاسنده (اَحَدًا) هیچ براونی كوكلر ویرلر اهلندن (وَاتْلُ) واوقوغل ای محمد علیه السلام (مَا اُوحِیَ اِلَیْكَ) شول نرسه‌نی‌كم وحی ایتولدی سنك صاری (مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ) ربّك‌نك كتابندن‌كم قرآندر (لَا مُبَدِّلَ) یوقدر هیچ آلشدرغوچی واوزگارتكوچی (لِكَلِمَاتِهٖ) آنك سوزلرینه‌كم اصحاب كهف شأننده نازل قیلمشدر (وَلَنْ تَجِدَ) وهرگیز سن طاپماس‌سن (مِنْ دُونِهٖ) خدای تعالی‌دن باشقه (مُلْتَحَدًا) برپناه ایتاچك وصغناچق كمسه‌نی صاحب كشاف كلتورمشدركم مشركلر اولوغلرندن برجماعة رسول اكرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه ایتدیلركم اوشبو ایسكی كیوملی فدرسز وفقیر بولغان صهیب وحباب هم عمّار كبی صحابه‌لرگنی اوزگنك مجلسگدن یراق قیلغل تا كم بزلر سنك برله مجالسه وصحبة قیلورمز اول

لبابده كلتورمشدر كم اوچیوز یل سنهٔ شمسیه اعتباری برله‌در كم آكا توقزیل آرتدر وسنهٔ قمریه حسابنجه بولور سنهٔ قمریه برله اوچیوزده توقز یل تورغان بولورلر زیراكه شمسیه برله قمریه‌نك آراسنده تفاوت هر یلده اون بر كونگه قریبدر یعنی سنهٔ قمریه‌نك بر یلی اون بر كون مقدارنجه شمسیه‌نك یللندن كیم بولور بس علی التحقیق سنهٔ شمسیه برله اوچ یوزیل سنهٔ قمریه برله اوچیوزده توقز یل هم ایكی آیده اون توقز كون بولور

فقیر صحابه‌لر سنك یانكده بولغانده بزلر مجلسكه كرماسمز آنلرنك صاحبی ایسلری بزگه ابتدأ بیرو ردیدیلر حق تعالی‌دن اوشبو آیة كریمه كیلدی‌كم (وَاصْبِرْ نَفْسَكَ) وطیوب توتقل اوزكنك نفسكنی هم چداغل (مَعَ الَّذِین) شول كیمسه‌لر برله‌كم (یَدْعُونَ) عبادة قیلورلر آنلر (رَبَّهُم) اوزلری‌نك پرورد كارلرینه (بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِیِّ) ایرته برله هم كیچ برله یعنی كون‌نك ایكی طرفنده نماز اوقورلر یا كه مراد ایرته نمازی برله ایكندی نمازی اوقورلر دیما كدر یا كه بارچه وقتلرده خدای تعالی‌نك عبادتی اشتغال ایتارلر (یُرِیدُونَ وَجْهَهُ) تلارلر آنلر خدای تعالی‌نك رضاسینی یعنی عبادتدن مقصودلری باشقه نرسه توگلدر وكوكل‌لرنده دنیا آرزوسی یوقدر (وَلَا تَعْدُ) وكركدركم تجاوز ایتماسون واوتماسون (عَیْنَاكَ) سنك ایكی كوزك (عَنْهُمْ) اول فقیر مسلمانلردن یعنی آنلرنی قویوب باشقه‌غه نظر قیلماغل (تُرِیدُ) شول حالده‌كم سن تلارسن (زِینَةَ الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا) دنیا تركلكی‌نك زینتی‌نی یعنی ای محمد علیه السلام فقیرلرنی طاشلاب بای‌لرعه فاراماغل والتفات ایتما گل‌كم اول اش دنیا دولتینه میل ایتكوچیلرنك اشیدر (وَلَا تُطِعْ) هم اطاعة قیلماغل وبوی صونماغل (مَنْ أَغْفَلْنَا) شول كمسه‌گه‌كم غافل ایتدك‌بز (قَلْبَهُ) آنك كوكلینی (عَنْ ذِكْرِنَا) اوز یادیمزدن اول كمسه‌دن مراد امیه بن خلفدر دیمشلر هم انك اتباعیدركم آنلر حضرت پیغمبرگه فقیر صحابه‌لرگنی مجلسكدن سورگل دیوب بیورورلر ایدی حق تعالی بیوردیكیم بز آنك كوكلینی ذكریمزدن غافل ایتدك (وَاتَّبَعَ) هم ایاردی اول (هَوَاهُ) اوز نفسی آرزوسینه (وَكَانَ أَمْرُهُ) دخی بولدی آنك اشی (فُرُطًا) ضایع وفائده‌سز یا كه حسرة وندامتنی موجب بولدی (وَقُلِ) وایتكل ای محمد علیه السلام آنلرغه‌كم من سزلرگه كلتورگان نرسه یعنی قرآن (الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ) راست وتوغری پیغام‌در پرورد كارگزدن (فَمَنْ شَاءَ) بس هركم تلاسه‌آ ثا اشانماقنی (فَلْیُؤْمِنْ) بس كركدركم اشانسون اول (وَمَنْ شَاءَ) وهركم تلاسه اشانماونی اول قرآنغه (فَلْیَكْفُرْ) بس ایتكل‌كم اشانماسون وكافر بولسون اوشبو امر توعید وقورقتو اوچوندر اجازة واباحة اوچون توگلدر ایمان برله كفرنی برابر ایتو اوچون هم توگلدر معنای كلام اشانماغان كشی‌نك اوزینه زیان بولوردیما كدر (إِنَّا أَعْتَدْنَا) درستلكده بز حاضرلادك (لِلظّٰالِمِینَ) ظلم‌لق ایتكوچیلر اوچون یعنی قرآنغه اشانماوچیلر اوچون (نَارًا) بر اوطنی‌كم (أَحَاطَ بِهِمْ) چولغاب آلور آنارنی (سُرَادِقُهَا) اول اوطنك چادركبی یالقونلری (وَإِنْ یَسْتَغِیثُوا) واگر فریاد قیلسه‌لر ومدد

استاسه‌لر اول کافرلر تموغده صوصاماقلری سببلی (یُغاثُوا) آنلرنك فریادلرینه ایرشولور (بماء کَالْمُهْل) اریتولگان یافرکبی قاینار برصو برله یعنی آنلرغه اچار اوچون شوندابن قاینار صونی بیرورلرکم (یَشْوِی الْوُجُوه) فوورور وکویدرور اول صو یوزلرنی غایتده اسی‌لکندن (بِئْسَ الشَّرَابُ) نی یاوز اچملك‌در اول مهل کبی بولغان صو (وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا) ونی یاوز اورندر اول تموغ اوطی (انَّ الَّذِینَ آمَنُوا) درستلکده شول کیمسه‌لرکم ایمان کلتوردیلر خداورسولگه هم‌قرآنغه اشاندیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَات) هم اشلادیلر ایدگو عمللرنی (انَّا لَا نُضِیعُ) درستلکده بزضایع ایلاماسمز (اَجْرَ مَن) شول کمسه‌نك اجر وثوابینی کم (اَحْسَنَ عَمَلًا) کورکام ویخشی قیلدی اول عملنی (اُولَئِكَ) اوشبو گروه یعنی ایمان کلتورگان وایدگو عمل قیلغان کیمسه‌لر (لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ) بولغوچیدر آنلرغه عدن جنتی‌نك باغچه‌لری‌کم (تَجْرِی) آغار اول جنتلرده (مِنْ تَحْتِهِمُ) آنلرنك منزللری آستندن یاکه آنلرنك امری برله آغار (الْاَنْهَارُ) یلغه‌لر (یُحَلَّوْنَ) بیزانلمش بولورلر آنلر (فِیهَا) اول جنتلرده (مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ) آلتوندن بولغان بلازکلردن (١) (وَیَلْبَسُونَ) هم کیارلر آنلر جنتده (ثِیَابًا خُضْرًا) یاشل کیوملرنی (مِنْ سُنْدُسٍ) نازك دیبالردن ویفاکدن طوقلمش کیوملرنی (وَاسْتَبْرَقٍ) دخی دیبانك فالون ومحکم طوقلمشندن بولغان کیوملرنی یعنی فایوسینی آرزو قیلسه‌لر شونی کیارلر (مُتَّكِئِینَ) طایانغوچیلر بولورلر آنلر (فِیهَا) اول جنتلرده (عَلَى الْاَرَائِكِ) تختلر اوزرینه (نِعْمَ الثَّوَابُ) نی اجردر یخشی وخدمت جالیدر جنت هم آنك نعمتلری (وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا) هم نی کورکام طایاناچق اورندر جنتدا گی تختلر یاکه نی‌کورکام آرامگاه‌در اول جنت (وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا) وپیدا قیلغل‌سن مؤمنلر هم کافرلر اوچون برمثلنی واول مثل اوشبودر (رَجُلَیْنِ) ایکی ایرنی‌کم آنلر ایکی قرنداش ایدیلر بنی‌اسرائیلدن برسی یهودا اسملی مؤمن ایدی وبرسی قطروس اسملی اول کافر ایدی اول ایکی قرنداشکه آتالرندن سکز مك آلتون میراث قالمش ایدی هرقایوسینه دورت مك آلتون تیکدی کافر قرنداش اول آلتونلرغه یورط یرلر هم یورط جهازلری صاتوب آلدی ومؤمن اوزینه‌تیگان آلتونلرنك همه‌سینی خیرات وصدقه‌غه صرف ایلادی حق‌تعالی آنلرنك حالندن خبر بیروب بیورورکم (جَعَلْنَا لِاَحَدِهِمَا) قیلدق بزیعنی بیردك اول ایکی ایرنك برسینه قطروس اسملی سیدر (جَنَّتَیْنِ) ایکی باغچه‌نی (مِنْ اَعْنَابٍ) یوزم یغاچلرندن (وَحَفَفْنَاهُمَا) وچولغاندق اول ایکی باغچه‌نك تیکرالرینی (بِنَخْلٍ) خرمایغاچلری برله یعنی باغچه‌لرنك

١) زادالمسیرده حضرت ابن جبیر رضی‌الله عنه‌دن منقولدرکه جنة اهلی‌نك هر برسی‌نك قولنده اوچار بلازك بولور برسی آلتوندن وبرسی کموشدن وبرسی یاقوتدن

اورطالرنده‌یوزم یغاچلری‌واطرافلرنده خرما یغاچلری‌ایدی (وجعلنا) هم پیدا قیلدق (بینهما) اول ایکی باغچه‌نك آراسنده (زرعاً) برایگونلك یرنی تاکم اول اورن یمش‌لك هم آشلق اورنی‌بولدی (کلتا الجنتین) اول ایکی‌باغچه (اتت اکلها) بیردیلر اوزلرینك یمشلرینی تمام (ولم تظلم) هم ظلم قیلمادیلر یعنی کیموتمادیلر (منه) اوزلرینك‌عادتنده بیراتورغان یمشلرندن (شیئاً) هیچ‌برنرسه‌نی یعنی اغلب‌شولدرکه باغچه‌نك یمشی بریلنی بیك کوب برلسه یغاچلری ایمگانوب قالوب ایکنچی یلنی یمشی آزبولور اول‌ایکی باغچه‌آنداق بولمایوب بلکه هریلنی یمشلری کامل‌وکوب بولور ایدی (وفجرنا) دخی‌روان قیلدق‌بز (خلالهما) اول ایکی باغچه اورطاسنده (نهراً) بریلغه‌نی (وکان له) هم بولدی اول کافر قرنداش‌نك اول ایکی باغچه‌دن باشقه هم (ثمر) یمشی یعنی باشقه یمشلری هم‌بار ایدی مرویدرکه مذکور یهودا اسملی مؤمن قرنداش بارمالینی‌خیراتقه صرف‌قیلوب اوزی محتاج‌بولوب قالدی وقرنداشی قطروس فاشینه کیلوب معیشت خصوصنده آندن‌باردم استادی قطروس ایتدی ای برادر بزنك ایکی‌مزنك‌ده آلتونلریمز برابر ایدی من‌اوشبو قدر یورطلر وباغچه‌لر پیدا قیلدم غلاملر وخادملریم باردر سن‌نی سببلی بوقدر فقیر ومحتاج بولوب قالدك آلتونلرکنی قایده قویدك دیدی یهودا ایتدی سن اول آلتونلر برله دنیا صاتوب آلدك من‌جنت باغچه‌لری صاتوب آلدم سن سرای صالدردك من جنت سرایی‌نی آلدم سن دنیاده خاتون وکنیزه‌کلر آلدك من جنتدا گی حورالعین‌لر مهری‌اوچون مالیمنی‌صرف قیلدم‌دیدی قطروس آنی ملامت وشلته قیلوب ایتدی نسیه‌گه اشانوب نقدنی فولدن بیردك اوزگنی بوقدر خور ومحتاج ایتوب قالدردك (فقال) بس ایتدی قطروس (لصاحبه) اوزینك یولداشینه یعنی مؤمن قرنداشی یهودا گه ایتدی (وهو یحاوره) وحالانکه اول محاوره قیلور وفارا قارشی سوزلاشور ایدی آنك برله یعنی قطروس یهودا برله سوزلاشکانده قطروس ایتدی (انا اکثر منك) من کوبراك وآرتوغراق‌من سندن (مالاً) مال جهتندن یعنی منم مالم کوبدر (واعز) هم عزتلی‌راك من (نفراً) قوللر وخدمتچیلر جهتندن یعنی قول وکنیزه‌کلریم وخادملریم کوبدر دیدی بس قرنداشی یهودانك قولندن توتدی (ودخل جنته) هم کردی‌اوزینك‌باغچه‌سینه (وهو ظالم لنفسه) وحالانکه‌اول قطروس ظلم‌لق اینکوچیدر اوز نفسینه عجب وتکبرلکی برله‌کم دنیا محبتی یوزندن (قال) ایتدی اول (ما اظن) من گمان قیلماس‌من (ان تبید هذه) اوشبو باغچه‌لریم فانی بولماقینی (ابداً) هرگیز یعنی هیچده بو باغچه‌لر فانی بولورلر وبتارلر دیب اویلاماسمن یاکه اوشبو دنیانی

فانی بولور دیب گمان ایتماسمن (وَمَآ اَظُنُّ السَّاعَةَ) هم گمان ایتماسمن قیامتنی (قَآئِمَةً) قائم بولغوچی وکیلگوچیدر دیوب (وَلَئِنْ رُدِدْتُ) واگر قایتارلمش بولسام من سنك گمانکچه (اِلٰى رَبِّى) پروردکاریم صاری یعنی سنك اینکان سوزك راست بولوب من اولگانمدن صوك کبری قوبارلسام (لَاَجِدَنَّ) البته من طابارمن آخرتده هم (خَيْرًا مِّنْهَا) اوشبو بانچه‌لردن یخشیراقنی (مُنْقَلَبًا) کوچاچك اورننی یعنی اوّل من قیامتنی بولور دیب گمان ایتمایمن هم اول قیامت بولغان صورتده من آنده هم اوشبو بانچه‌لرمدن یخشیراق اورنده بولورمن زیرا که من شوندایین یخشی باچه‌لرغه مستحق بولدم سببلی خدای دنیاده میکابو باچه‌لرنی روزی قیلغاندر دیدی (قَالَ لَهٗ) ایتدی اول قطروسقه (صَاحِبُهٗ) آنك بولداشی یعنی قرنداشی یهودا ایتدی (وَهُوَ يُحَاوِرُهٗ) وحالانکه اول فارا قارشی سوزلاشور ایدی آنك برله (اَكَفَرْتَ) ایا سن کافر بولدنمو ای قطروس قیامتکه اشانماوك برله (بِالَّذِىْ خَلَقَكَ) شول خدای تعالی که کم یارانتدی اول سینی یعنی سینك اصلك آدمنی یارانتدی (مِنْ تُرَابٍ) توفراقدن (ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ) صوکره سینك ماده‌کنی یارانتدی منی صووندن (ثُمَّ سَوّٰىكَ رَجُلًا) صوکره برابر وتوغری قیلدی سنی ایر کشی ایتوب یعنی اعضالرك درست بولغان ایر کشی ایلادی (لٰكِنَّا) لکن من ایتورمن (كَيْمَ هُوَ اللّٰهُ) اولدر حقلق اوزره بولغوچی خدای تعالی (رَبِّىْ) منم پروردکارم هم منی یارانتوچیدر (وَلَآ اُشْرِكُ) وشریك ایتوب توتماسمن (بِرَبِّىْ) اوزمنك ربمغه (اَحَدًا) هیچ براونی (وَلَوْلَآ اِذْ دَخَلْتَ) ونی اوچون (شول وقتده کم کردك سن (جَنَّتَكَ) اوزکنك باچه‌کنه (قُلْتَ) ایتمادك یعنی باچه‌کنه کرگان وقتکده نی اوچون ایتمادك (مَا شَآءَ اللّٰهُ) نی نرسه‌نی تلاسه خدای تعالی شول نرسه بولور یعنی سن باچه‌کا کرگانده بو باچه هرگیز فانی بولماس دیدك سنکا ایتماك تیوش ایدی خدای تعالی نچوك تلاسه شولای بولور دیوب هم ایتماك کراك ایدی کم (لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ) بوقدر قوة هیچ بر کیمسه گه مگر خدای تعالی گه گنه‌در یعنی اوزکنك عاجزلکك گه اعتراف ایلاب بو باچه‌نی عمارة قیلماق هم تدبیر ایتماك بارچه‌سی خدای تعالی‌نك مددی برله دیوب بلماك کراك ایدی (اِنْ تَرَنِ) اگر کورساك سن منی (اَنَا اَقَلَّ مِنْكَ) من آزراقمن سندن (مَالًا وَّوَلَدًا) مال هم بالاجهتندن یعنی منم مالیم وبالاچاغالریم سینکندن آزبولسه (فَعَسٰى رَبِّىْ) بس شاید کم منم پروردکاریم (اَنْ يُّؤْتِيَنِ) شاید بیرور مکا (خَيْرًا) ایدگوراك ویخشیراق نرسه‌نی (مِّنْ جَنَّتِكَ) سنك باچه‌کدن یعنی مکا آخرتده جنتنی

روزی قیلور (ویرسل علیها) هم شایدکم یبارور خدای تعالی سنك باقچهك اوزرینه کفر وظلمك سببلی (حسبانا) صاعقهلرنی یعنی قاطی عذاب وهلاکتنی یبارور (من السماء) کوك طرفندن (فتصبح) بس اورلور سنك باقچهك (صعیدا) توز وتیگز بر یربولوب (زلقا) اولهنسز وطاقر یر بولوب (أو یصبح) یا ایسه اورلور (ماؤها) اول باقچهنك صووی (غورا) یرگه یوطولمش بولوب یعنی صووی یرگه سکوب بتار وصوسز قالور (فلن تستطیع له) بس هرگیز قادر بولماسسن وکوچك یتماس اول صوغه (طلبا) استامك یوزندن یعنی صووی یر آستینه کیتوب بتسه اول صونی ازلهب طابا آلماسسن مروبدرکه حق سبحانه وتعالی اول مؤمن قرنداشنك سوزینی راست وتوغری کلتورب اول باقچهغه عذاب یبارردی وآنی تمام هلاك وخراب ایلادی نتاکم بیورور (وأحیط) واحاطه قیلدرلمش بولدی عذاب الهی (بثمره) اول باقچهنك یمشینه یعنی اول کافر قرنداشنك باقچهسینی عذاب تمام چولغاب آلوب بارچه آغاچلری هم یمشلری ضایع بولدی وهمه بنالری خراب بولدی (فاصبح) بس طاشکه کردی کافر قطروس وباقچهسینك خراب بولغانلقینی کوردی (یقلب) ایلاندرور ایدی اول (کفیه) ایکی اوچینی یعنی حسرت یوزندن وقایغوسندن بر اوچینی ایکنچی اوچینه صوغار ایدی وپشیمان بولور یعنی اوکونور ایدی (علی ما انفق) شول نرسه اوزرهکم خرج قیلدی وصرف ایلدی (فیها) أول باقچهنك عمارتی توغریسنده یعنی اول باقچهنی توزوماك اوچون کوب آلتون صرف قیلغانلقینه اوکونور ایدی (وهی خاویة) وحالانکه اول باقچهنك بنالری وسرایلری توشکان ویقلغان ایدی (علی عروشها) توبهلری اوزرینه یعنی اوّل توبهلری وتوشاملری توشوب آنك اوستینه دیوارلری جیمرلگاندر قطروس اوشبو حالنی کورگاچ حسرتندن قولینی چابار ایدی (ویقول) هم ایتور ایدی (یالیتنی) ای کاشکی من (لم أشرك) شریك ایتوب توتماغان بولسامچی (بربی) اوزمنك پروردکارمغه (أحدا) هیچ براونی تاکیم منم باقچهم شرك وکفر سببلی خراب بولماس ایدی دیوب یغلار ایدی (ولم تکن له) وبولمادی اول قطروسغه (فئة) شول برگروهکم (ینصرونه) یاردم بیرورلر آنا یعنی باقچهسندن عذابنی کیتارو خصوصنده آنا هیچ یاردم ایتکوچی بولمادی (من دون الله) الله تعالیدن باشقهدن یعنی اللهدن باشقه هیچ کم اول عذابنی کیتاروگه قادر بولمادی الله تعالی قادر بولسه هم آندن عذابنی

کیتارمادی (وَمَا كَانَ) هم بولمادی اول قطروس (مُنْتَصِرًا) اوز اوزینه یاردم بیرگوچی یعنی اوزی هم اول عذابنی دفع قیلا آلمادی (هُنَالِكَ) شول اورنده یعنی نعمة‌نك زوالی وکیتماکی وقتنده یا که قیامة کونده (الْوَلَايَةُ) نصرة ویاردم بیرماك (لِلّٰهِ الْحَقِّ) حقلق برله صفتلانغوچی خدای تعالی گه مخصوصدر (هُوَ خَيْرٌ) اول خدای تعالی بخشیراقدر جمله‌دن (ثَوَابًا) ثواب واجر بیرمك جهتندن ثوابنی امید ایتکوچیلرگه (وَخَيْرٌ عُقْبًا) هم ایندگوراکدر اول عاقبة جهتندن یعنی آکثا طاعة قیلغوچیلرنك حال‌لرینك صوکی یخشی راقدر آندن باشقه‌عبادة ایتکوچیلرنك عاقبتندن (وَاضْرِبْ لَهُمْ) وپیدا قیلغل هم بیان ایتکل آدمیلرگه (مَثَلَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) آنلرنك اوشبو دنیاده ترکلك‌لری‌نك مثالینی واوخشاشینی (كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ) شول صوسببلی حاصل بولغان اولن کبی‌درکم ایندرك اول صونی (مِنَ السَّمَاءِ) کوك طرفندن (فَاخْتَلَطَ بِهِ) بس قاتشدی اول صوبرله (نَبَاتُ الْأَرْضِ) اول بردن اوسکان اولن هم اول صونك قاتشمافی سببلی قوّت حاصل بولوب اول اولن اوسوب کمالگه ایرشدی هم یر انك برله یاشاردی (فَأَصْبَحَ) بس طاکفه کردی یعنی برمدةدن صکره اورلدی اول اوسوب یتکان یاشل اولن (هَشِيمًا) قورومش وتمام کیبوب تتولمش بولوب شول روشچه‌کم غایتده قوروب تتولدکندن (تَذْرُوهُ الرِّيَاحُ) طاراتور آنی جیل‌لر واوچورتوب هر طرفقه ایلتور بس اول یاشاروب اوسکان اولن ضایع بولوب یوقه چغار (وَكَانَ اللّٰهُ) وبولغوچیدر خدای تعالی (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) هربر نرسه اوزره بارقیلماق هم یوق ایلاماکدن (مُقْتَدِرًا)(۱) کوچی یتکوچی‌مر وبدرکه عرب اولوغلری‌مال وبالاچاغا برله مباهات قیلوب ماقتانشورلر ایدی فخر عالم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه فقیردر وبالاسی یوقدر یعنی اوغلی یوقدر دیوب طعنه قیلورلر ایدی حق سبحانه وتعالی بیوردی‌کم (الْمَالُ وَالْبَنُونَ) دنیا مالی هم اوغل‌لر (زِينَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکی‌نك زینتی وکورکاملکیدر آخرة آزوغی توگل‌در آزغنه زمانده تلف بولوب فانی وزایل بولاچقلردر (وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ) (۱) وباقی بولغوچی ایزگو عمل‌لرکم آنلرنك ثمره‌سی ویمشاری هیچ بتماس منگو قالور (خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ) یخشی راقدر پروردکارك قاشنده (ثَوَابًا) اجر وثواب یوزندن (وَخَيْرٌ أَمَلًا) هم یخشیراقدر امید

۱) اوشبو آیة کریمه‌ده دنیا ترکلکی‌نی یغمور صووی برله یاشاروب اوسکان اولن‌گه تشبیه ایتدی نتاك کیم اول‌اولن اوسوب کمالتکه‌ایرشوب آندن فائده‌لنور وقت یتکاچ ناگاه آندن صو منقطع بولماق سببلی قوروب ضایع بولور اوشاندای آدم اوغلی هم دنیاده اوسوب یتوب آرزولرینی‌حاصل ایتماکچی بولوب تورغانده آکسزدن اجل ایرشوب عمری‌نك یغاچینی قورتور وترکلك صووی منقطع بولوب آرزو چچاکلرینی اولوم جیلی هرطرفقه‌اوچورتوب‌ضایع ایلار بیت ناگهان تن باغیفه یتسه زمستان اجل جان یغاچندین صاچلغای هر طرف یفراغلر

۱) بعض علماء باقیات صالحاتدن مراد بش وقت نمازدر دیمشلر وبعضیلر سبحان الله والحمدلله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم‌در دیورلر یا که اوچ کلمه‌در لا اله الا الله واستغفرالله هم صلی‌الله علی محمد وآل وسلم‌در یاکه مؤمن‌نك کوکلینی شادلاندرا تورغان یخشی سوزلردر یاکه ایزگو نیت‌در یاکه صالحه بولغان قزلردرکم آتا آنانك تموغ اوطندن خلاصلقلرینه سبب بولورلر امام قشیری قدس سره بیورمشدرکه باقیات صالحات شول عمل‌درکم هیچ بر طمع ودنیه غرضی برله قاتوشقان بولماس بلکه خالصاً لوجه‌الله اشلانگان بولور مواهب

جهتندن یعنی اول عملرنك ایاسی امید ایتکان ثوابینی آخرتده طابار (وَیَوْمَ نُسَیِّرُ الْجِبَالَ) وباد فیلغل شول کوننی کم یورتورمز وسورورمز طاولرنی یعنی توبلرندن قوبارب هواده اوچورتوب یورتورمز (وَتَرَی الْاَرْضَ) هم کورورسن اول کونده یرنی (بَارِزَةً) ظاهر بولغوچی طاولر آستندن یعنی طاولر اورنلرندن یر اوستینه چغارلر (وَحَشَرْنَاهُمْ) وحشر قیلورمز یعنی جمع قیلورمز آنلرنی محشر برینه (فَلَمْ نُغَادِرْ) بس کیچورماسمز (مِنْهُمْ اَحَدًا) آنلردن هیچ براونی حشر قیلماینچه یعنی هیچ کم محشر برینه کیلمای قالماس (وَعُرِضُوا) دخی عرض ایتولنمش بولورلر (عَلَی رَبِّكَ) پروردکارکنك حسابی اوزره یعنی حساب قیلنماق اوچون حساب برنده حاضر بولوب تورورلر (صَفًّا) صف طارتوب وتزیلوب هم حق سبحانه وتعالی آنلرغه ایتور (لَقَدْ جِئْتُمُونَا) تحقیق کیلدکز بزنك حضوریمزغه محشر برینه یالانفاچ ویالغز مالسزهم خدم وحشم وبالاچاغاسز هم اهل وعیالسز (کَمَا خَلَقْنَاکُمْ) نتاك کم بارانقان ایدك سزلرنی (اَوَّلَ مَرَّةٍ) اوّل مرتبهده یعنی آنالرکزدن طوغان وقتکزده هم شول طریقه یالانفاچ ویالغز ایدکز (بَلْ زَعَمْتُمْ) بلکه کمان قیلدکزسز (اَنْ لَنْ نَجْعَلَ) شونی کم هرگیز قیلماسمز بز (لَکُمْ) سزنك اوچون (مَوْعِدًا) وعده گه وفا قیلا تورغان بر وقتنی یا که حساب اوچون وعده ایتولمش اورنی یعنی قیامة بولماس دیوب کمان ایتدکز بوخطاب بعث وحشرگه انکار ایتکوچیلرگه خاصدر (وَوُضِعَ الْکِتَابُ) هم قویولمش بولور اول کونده عمل دفترلری محشر اهلینك قوللرینه یا که میزانغه (فَتَرَی الْمُجْرِمِینَ) بس سن کورورسن شول وقتده گناه کارلرنی (مُشْفِقِینَ) قورقغوچیلر واعراض ایتکوچیلر کورورسن (مِمَّا فِیهِ) شول نرسه دن کم آنلرنك عمل دفترنده یازلمش بولور یعنی عمل دفترلرنده اوزلری قیلوب اونوطقان یاوزلقلرنی کورگاچ بیك قورقورلر (وَیَقُولُونَ) هم ایتورلر (یَا وَیْلَتَنَا) وای نی حسرة وکویونچ بزلرگه (مَالِ هٰذَا الْکِتَابِ) نی نرسه بولغاندر اوشبو عمل دفترینه کم (لَا یُغَادِرُ) کیچورماس اول وتوشورب قالدرماس (صَغِیرَةً) کچکنه گناهلرنی (وَلَا کَبِیرَةً) هم قالدرماس اولوغ گناهلرنی (اِلَّا اَحْصَاهَا) مگر شولکم صاناغاندر بارچه سینی وضبط قیلوب صاقلاغاندر (وَوَجَدُوا) هم طابارلر آنلر (مَا عَمِلُوا) شول نرسه نی کم اشلادیلر یعنی دنیاده اشلاگان عملرینی طابارلر (حَاضِرًا) اوز قاشلرنده حاضر (وَلَا یَظْلِمُ) وظلم لق قیلماس (رَبُّكَ) سنك پروردکارك (اَحَدًا) هیچ بر کمسه گه

آنك حسناتینی کیمو تماك وسیئاتینی آرتدرماق برله (وَاذْ قُلْنَا) ویاد قیلغل شونی کم ایتدك بز (لِلْمَلَآئِكَةِ) فرشته لرگه (اُسْجُدُوا لِاٰدَمَ) سجده قیلکز آدمگه دیوب (فَسَجَدُوا) بس سجده قیلدیلر فرشته لر (اِلَّآ اِبْلِيسَ) مگر ابلیس سجده قیلمادی (كَانَ) بولدی اول ابلیس (مِنَ الْجِنِّ) جن قومندن یعنی بنی الجان گروهندن کم اوطدن یاراتلمشدر (فَفَسَقَ) بس طشقاری چقدی اول ابلیس (عَنْ اَمْرِ رَبِّهِ) پروردکاریناك فرماننندن فاء سببیة اوچون در یعنی اصلی جندن بولماقی سببلی عاصی بولدی (اَفَتَتَّخِذُونَهُ) ایا توتارسزمو سزلر اول ابلیسنی (وَذُرِّيَّتَهُ) هم آنك (۱) بالالرینی توتارسزمو (اَوْلِيَآءَ) دوستلر ایتوب (مِنْ دُونِي) مندن باشقه یعنی آنلرنی دوست توتوب آنلرغه اطاعة قیلوب مکا عاصی بولورسزمو (وَهُمْ) وحالانکه آنلر یعنی ابلیس هم آنك ذریتی (لَكُمْ عَدُوٌّ) سزلرگه دشماندر (بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ) نی یاوزدر ظلم لق ایتکوچیلرگه ابلیس وآنك ذریتی (بَدَلًا) بدل بولماق جهتندن خدای تعالی اورنینه یعنی خدای تعالینی دوست توتو اورنینه شیطانلرنی توتسه لر آنلر اوچون نی یاوزلقدر (مَآ اَشْهَدْتُهُمْ) حاضر قیلمادم من شیطان نی هم آنك بالالرینی (خَلْقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرنی هم برنی یاراتقان وقتده تا کم آنلردن مدد استاسام (وَلَا خَلْقَ اَنْفُسِهِمْ) هم آنلرنك اوزلرینی یاراتقان وقتده کفر اهلی جنلر وشیطانلر غیب علمینی بلورلر دیوب اعتقاد قیلورلر ایدی حق سبحانه وتعالی آنلرنك بو اعتقادلری یالغان وباطل ایدکینی بیان ایلاب بیوردیکم اول شیطانلر کوکلرنی ویرلرنی یاراتقان ده حاضر توکل ایدیلر هم اوزلرینك یاراتلغان وقتلرینی (بلماسلر بس) انلر غیب نی نچوك بلسونلر (وَمَا كُنْتُ) ومن ایماسمن (مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ) آزدرغوچیلرنی توتقوچی یعنی ابلیسنی وآنك ذریتینی توتقوچی ایماسمن (عَضُدًا) یار ومدد بیرگوچی ایتوب یعنی من مخلوقاتنی یاراتوده همه دن مستغنی من هیچ کمنك مدد ویاردمینه محتاج توکل من (وَيَوْمَ يَقُولُ) ویاد قیلغل شول کوننی کم ایتور خدای تعالی یا که آنك امری برله فرشته لر ایتورلر مشرکلرگه کم ای مشرکلر اوزلرکزگه شفاعة ایتماك اوچون وعذابنی دفع ایلاماك اوچون اوشبو کون (نَادُوا) ندا قیلکز

۱) بعضیلر دیمشلردر کم ابلیسنك ذریتندن مراد اتباعلری دیمکدر اتباعنی ذریة دیوب تسمیه ایلامك مجازدر لکن اکثر علماء قولنچه ذریة اوز معناسنده یعنی اولاد دیمکدر وابلیس نك اولادی وبالالری باردر تفسیر تبیانده بیورمشدرکه فایچانکیم حق تعالی ابلیسنی رحمتندن سوردی وملعون ایلادی آنك صول قابرغاسندن زوجه سینی یاراتدی کم آوه اسملیدر وآنك صحراداغی قوملر صاننچه بالالری باردر وبر بالاسی نك اسمی مره در شول سببلی ابلیسنك کنیه سی ابوالمره بولدی وبر بالاسی لاقیس اسملیدرکه طهارتکه وسوسه توشورور وبر بالاسی لهان درکم نمازغه وسوسه صالور وبر بالاسی صاحب اسواقدرکم یالغان ایتمك وسوداده خیانة قیلماق برله وسوسه ایلار واعور اسملی سی زنا قیلماقغه اوندار ومدهش اسملی سی علماءلر آراسینه اختلاف صالور دلسم اسملی بالاسی بسم الله ایتمایوب آش آشاوچی برله برگه آشار تیسیر

۱) ابلیسنك بالالری بارمو یا که یوقمو ایدکنده علماء اختلاف ایلامشلردر بر کمسه شعبی حضرتلرندن ابلیسنك خاتونی بارمو دیوب صوراغاچ شعبی من آنك نکاح مجلسنده حاضر بولمادم دیوب جواب بیردی لکن اوشبو افتتخذونه وذریته قول شریفندن ابلیسنك خاتونی بولمافی آکلانادر زیراکه خاتونی بولماسه بالالری وذریتی بولماس ایدی بعضیلر ذریتدن مراد جنلردن بولغان اعوانلری در دیمشلر والله تعالی اعلم جمل

وقچقرب چافرڭز (شُرَكَآئِيَ الَّذِينَ) منم شول شريكلرمنى كم (زَعَمتُم) گمان قيلور ايدڭزسز آنلرنى منم شريكلـريم‌درديوب يعنى اوز گمانـڭزچه خدايغه شريك ايتوب تونقان معبودلرڭزنى وپوتلرڭزنى چافرڭز تا كم آنلـ كيلوب سزگه شفاعة قيلسونلر وسزنى عذابدن قوتقارسونلرديوب ايتور (فَدَعَوهُم) بس اوندارلر وچافرورلر مشركلر اوزلرينڭ پوتلرينى وفرياد قيلوب آنلردن مدد استارلر (فَلَم يَستَجِيبُوا لَهُم) بس اجابة ايتماسلر اول معبودلرى وپوتلرى آنلرغه وآنلرنڭ فريادلرينه ايرشماس‌لر وهيچ مدد قيلا آلماسلر (وَجَعَلنَا بَينَهُم) هم قيلورمز مشركلر برله آنلرنڭ معبودلرى آراسينى (مَوبِقًا) هلاكلك اورنى يعنى آنلر برله معبودلرى آراسنده تموغ وادى‌لرندن بر وادى بولورڭم (۱) فاطى عذاب اورنى بولور (وَرَأَى المُجرِمُونَ) وكورورلر مشركلر (النَّارَ) تموغ اوطينى آشكارا فرق يل‌لق بولدن (فَظَنُّوا) بس شكسز ويقين بلورلر آنلر (أَنَّهُم) شونى‌كم درستلكده آنلر (مُوَاقِعُوهَا) توشكوچيلردر ونوشاچا كلردر اول اوطقه (وَلَم يَجِدُوا) هم طابماسلر آنلر (عَنهَا) اول اوطدن (مَصرِفًا) بر دوناچلك وقاچتاچق اورننى يعنى اول اوطدن قايده قاچارغه بلماسلر زيراكه هر طرفلرندن چولغاب آلغان بولور (وَلَقَد صَرَّفنَا) وتحقيق بيان قيلدق وتفصيل ايلادك (فِي هَذَا القُرآنِ) اوشبو قرآنده (لِلنَّاسِ) آدميلر اوچون (مِن كُلِّ مَثَلٍ) هر بر تمثيل‌دن‌كم آدميلر آڭا محتاج بولورلر اوتكان امّتلرنڭ قصّه‌لرى كبى‌كم عبرتكه سبب بولور هم قدرة آلهيه‌نڭ كامل‌لكى‌نڭ دليل‌لرى كبى كم بصيرة‌نڭ آرتماقينى موجب بولور (وَكَانَ الإِنسَانُ) وبولدى آدمى (أَكثَرَ شَيءٍ) هر نرسه‌دن كوبراك (جَدَلًا) جدل وخصومة يوزندن يعنى بارچه مخلوقات آراسنده آدمى كوبراك جدال قيلغوچى هم آرتوغراق نزاع وخصومة ايتكوچيدر ابن عباس رضى‌الله عنهما بيورمشدركه مراد نضر بن حارثدركم قرآن خصوصنده دائما جدال قيلور ايدى يا كه مراد ابى بن خلف‌دركه بعث وحشر خصوصنده اشانمايوب خصومة ايتار ايدى (وَمَا مَنَعَ النَّاسَ) ومنع قيلمادى مكه اهلى‌نى (أَن يُؤمِنُوا) آنلرنڭ ايمان كلتورما كلرندن واشانماقلرندن (إِذ جَاءَهُمُ الهُدَى) شول وقتده كم كيلدى آنلرغه هداية‌نڭ وتوغرى يولغه كونلما كنڭ سببى يعنى محمد عليه السلام كيلدى ياكه قرآن (وَيَستَغفِرُوا) دخى منع قيلمادى وطيمادى آنلرنى استغفار قيلماقلرندن وگناه‌لرى يارلقانماقنى استاما كلرندن (رَبَّهُم) اوزلرى‌نڭ پروردكارلرندن حاصل معنى خداى تعالى‌گه ايمان كلتورب گناه‌لـرى اوچون استغفار قيلولرنـدن مكه اهلينى هيچ نرسه طيمادى

(۱) عبدالله‌بن‌عمر رضى‌الله عنهمادن منقولدركه موبق جهنم‌ده بر تيران‌چوقردركم اول چوقرده حق تعالى‌گه شرك كلتورگان كيمسه‌لرنى گنه عذاب قيلورلر

وتوفقاتمادی (الا ان تاتیهم) مگر شول نرسه‌نی طلب ایتماکلری کم کیلور آنلرغه (سنة الاولین) خدای تعالی‌نك اوّلگی‌لرنی هلاك ایتو خصوصنده بولغان سنّتی وعادتی (او یاتیهم العذاب) یا ایسه شونی طلب ایتماکلری کم کیلور آنلرغه عذاب (قبلاً) یوزگه یوز وفارا فارشی بولوب حاصل معنی اول مکه اهلی ایمان کلتورماولری برله اوزلرینگ هلاك بولولرینه سبب بولورلر واوزلرینه عذاب کیلماکگه باعث بولورلر (وما نرسل المرسلین) ویبارماسمز بزیبارلمش پیغمبرلرنی (الا مبشّرین) مگر سویونچ بیرگوچیلر ایتوب یباردك ایمان اهلینه جنة برله (ومنذرین) هم قورقتقوچیلر ایتوب یباردك مشرکلرگه تموغ عذابی برله (ویجادل الذین کفروا) ومجادله قیلورلر شول کمسه‌لرکم کافر بولدیلر (بالباطل) یالغان وبیهوده اشلر برله مثلا معجزه‌لرنی کورا توروب اشانماینچه ینه آیتلر استماکلری کبی (لیدحضوا) تاکیم زایل قیلسونلر وکیتارسونلر اوچون (به الحق) اول جدال قیلولری برله حقلقنی یعنی قرآن‌نی یاکه محمد علیه السلام دینینی (واتخذوا اٰیاتی) هم توتدیلر اول کافرلر منم کتابیم‌نگ آیتلرینی یاکه قدرة دلیل‌لرینی (وما انذروا) دخی شول نرسه‌نی توتدیلرکم قورقتلمش بولدیلر آنلر اول نرسه برله قیامه‌دن وعذابدن یعنی قرآن‌نی توتدیلر (هزواً) استهزاء وتمسخر اورنی ایتوب (ومن اظلم) وکمدر ظاملق ابتکوچیراك (ممن ذکّر) شول کمسه‌دن کم اوگوة بیرلمش بولدی آکا (بایات ربّه) پروردکارینگ آیتلری برله کم قرآندر (فاعرض) بس اعراض قیلدی ویوز دوندردی اول (عنها) اول آیتلردن (ونسی) هم اونوطدی (ما قدّمت یداه) شول عمل‌لرنگ عاقبتی‌نی کم آلدن بیاردی آنگ ایکی قولی یعنی اوزینگ قیلغان یاوزلق‌لری‌نگ صوکی نچوك بولاسینی اویلامادی (انّا جعلنا) درستلکدن بز قیلدق وقویدق (علی قلوبهم) آنلرنگ کوکللری اوزره (اکنّة) اورتولرنی وپرده‌لرنی (ان یفقهوه) تاکیم فهم ایتماسونلر وبلماسونلر آنلر قرآن‌نی (وفی اذانهم) دخی آنلرنگ قولاقلرنده قیلدق (وقراً) آغرلقنی تاکم ایشتماسلر قرآننی حق وتیوشلی بولغان ایشتو برله (وان تدعهم) واگر اونداساگسن آنلرنی (الی الهدی) هدایتکه سبب بولغان نرسه‌گه یعنی ایمانغه اونداساگ (فلن یهتدوا) بس توغری یولغه کونلماسلر آنلر (اذاً) شول وقتده یعنی سنگ اونداماکگ برله کونلماسلر (ابداً) هر گیز مراد کفار مکه‌دن شول جماعتدرکه خدای تعالی فاشنده آنلرنگ هیچده ایمان کلتورمسلك‌لری معلومدر (وربّك الغفور) وسنگ ربّگ یارلقاغوچیدر

(ذُو الرَّحمَة) رحمت اياسيدر بنده‌لرينه (لَوْيؤُا خذُهم) اگر مؤاخذه قيلسه ايدى وتوتسه ايدى آنلرنى يعنى كفر اهلينى (بما كَسبُوا) شول نرسه برله كم اشلاديلر آنلر كفر وشرك هم تكذيب قرآن كبى گناهلردن يعنى خداى تعالى شول گناهلرى ايله آنلرنى توتسه ايدى دنياده (لعجّل لهم) البته تعجيل قيلور واشقدور ايدى آنلر اوچون (العذاب) عذابنى يعنى آنلرنى حاضر يا كه اوشبو دنياده عذاب قيلور ايدى (بل لهم موعد) بلكه اول مشركلرنى عذاب قيلماق اوچون بولغوچيدر بر وعده ايتولمش زمان كم شول زمان يتكاچ آنلرغه عذاب كيلور مراد بدر صوغشى كونى‌دركم آنلر اول كونده هلاك بولديلر يا كه مراد قيامة عذابيدر وهر فايچان اول وعده قيلمش وقت يتسه (لن يجدوا) طاپماسلر آنلر (من دونه) اول خداى تعالى‌دن بشقه (موئلاً) بر صغناچق يرنى وقاچوب قورتولا تورغان اورن‌نى (وتلك القرى) واوشبو قريه‌لركم آنلرنڭ قصه‌لرى ذكر ايتولمشدر يعنى نوح قومى وثمود هم لوط قوم‌لرى كبى (اهلكناهم) هلاق قيلدق اول قريه‌لرنڭ اهل‌لرينى (لما ظلموا) ظلم‌لق قيلغانلرى زمانده آنلر اوز نفسلرينه كفر وعنادلرى سببلى (وجعلنا) ومقرر قيلدق بز (لمهلكهم) آنلرنڭ هلاك بولولرى اوچون (موعدا) بر معلوم وبيلگولانمش وقتنى كم شول وقت يتكاچده آنلر بارچه‌لرى هلاك بولديلر بس قريش مشركلرى هم آنلرنڭ احوالندن عبرة آلوب نى اوچون شركدن طيولماسلر مرويدركه حضرت موسى على نبينا وعليه الصلوة والسلام فرعون هلاك بولغاندن صوڭ بنى اسرائيل‌نى جمع قيلوب آنلرغه خطبه اوقودى هم وعظ ونصيحة قيلدى ايشتكوچيلرگه غايتده اثر قيلوب فرياد وفغان ايلاب يغلاشديلر هم كلمه‌لرى‌نڭ فصاحتينه ومعنالرينڭ دقّتينه حيران قالديلر بنى اسرائيل اولوغلرندن برسى ايتدى‌كم يا كليم الله بر يوزنده سندن عالم‌راك كشى بولورمو حضرت موسى ايتدى بوتون دنياده مندن عالمراك بر كشى بار ديب بلماسمن ديدى هم مبارك خاطرينه شول كيلدى‌كم واقعا بر يوزنده مندن عالمراك بر كشى بار ميكان ديوب شول فكرده تورغاننده حق سبحانه وتعالى آڭا وحى ايلادى‌كم اى موسى مجمع البحرين‌ده يعنى ايكى دريانڭ برگه جيولغان يرنده منم بر بنده‌م باردركه اول بنده منى اوز فاشمدن بولغان خاص علم برله مشرّف قيلغان‌من اول سندن عالمرا كدر حضرت موسى ايتدى الهى اول بنده‌ڭنى مڭا كورگازگل خطاب ايرشدى‌كم اى موسى اوزڭنڭ برخاص يارڭ برله بارغل واوزڭ برله بربريان بولمش بالقنى آلوب بارغل قايو اورنده شول بالقنى يوغالتساڭ اول بنده مڭه بولقورسن بس

حضرت موسی فرمان الهی موجبنچه حاضرلنوب اوزی‌نك یوشع اسملی شاکردی برله یولغه چقدی (وَاذْ قَالَ) وباد قیلغل ای محمد علیه‌السلام شونی‌کم ایتدی (مُوسَىٰ) (١) موسی علیه‌السلام (لِفَتَاهُ) اوزی‌نك شاکردی وخدمتکاری یوشع بن نون‌غه‌کم من خضرنی استاماك اوچون (لَا أَبْرَحُ) همیشه بارورمن (حَتَّىٰ أَبْلُغَ) تاکم ایرشکانمگاچه (مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ) مجمع‌البحرین گه‌کم اول خضر علیه‌السلام‌نك مکانیدرکه فارس دریاسی برله روم دریاسی‌نك یولقفان اورنیدر (أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا) یاایسه شولکم سن یورورمن اوزاق بولغان بر زمان‌کم سکسان یلدر یعنی هیچه اوشبو سفرمدن اول خضرنی تاپماینچه توفتامام ویوز دوندرمام وآکا یولقماینچه آنی ازلاونی قویمام ای یوشع اوشبو ایدگو بنه‌نی ازلاوده سن مکا یولداش بولورسکمو دیدی یوشع ایتدی بلی من سکا بواشده موافقة قیلورمن وسکا یولداش بولونی غنیمة بلورمن دیدی بس یوشع علیه‌السلام برنچه نان هم بریان بولوب پشمش بالق اوزی برله برگه آلوب حضرت موسی علیه‌السلام برله یولداش بولوب ایکی‌سی خضر علیه‌السلامنی ازلاماك اوچون یولغه روانه بولدیلر (فَلَمَّا بَلَغَا) بس ایرشکانلری زمانده موسی برله یوشع (مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا) ایکی دریانك اورطاسنده بولغان مجمع‌گه آنده برچشمه یانداغی طاش اوستینه اولطرب استراحة ایتدیلر حضرت موسی اویقوغه کیتدی یوشع اول چشمه‌دن طهارة آلدی آنك قولندن برقطره صو مذکور بریان بولغان بالق اوستینه توشدی فی‌الحال اول بالق تریلوپ دریاغه آطلوب یوزوب کیتدی یوشع بواشکه حیران قالدی حضرت موسی اویقودن اویغانغاچ بالق احوالینی صوراشماینچه آشغوب یولغه کردی وغایة آشغولرندن (نَسِيَا حُوتَهُمَا) اونوطدیلر آنلر بالق‌لرینی (فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ) بس توندی اول بالق اوزینك یولینی (فِي الْبَحْرِ) دیکزده (سَرَبًا) برکولاچك یول ایتوب توندی یعنی اول بالق دریاده هر برگه بارسه صو آستنده آنك یورگان یولی کشی یورمك قوروغ پر بولوب یول بولوب قالور ایدی صو طاوکبی اوستکه کوتارلوب تورور ایدی وآستی بر آچق یول بولور ایدی یا که سربانك معناسی اول بالق دریا اچنده اورتولماك اورتولدی وباشرندی دیما کدر (فَلَمَّا جَاوَزَا) بس اوتکانلری زمانده موسی ویوشع مجمع‌البحرین‌دن (قَالَ لِفَتَاهُ) ایتدی موسی علیه‌السلام اوزینك یکتینه یعنی یوشع‌غه ایتدی (آتِنَا غَدَاءَنَا) کلتورگل‌سن بزلرگه بزنك ایرته‌گی آشاملقیمزنی تاکم اولطروب

جمهور علماء واهل تاریخ ناشنده اوشبو موسی‌دن مراد مشهور کلیم الله حضرت موسی بن عمران علیه السلامدر فرآنه آندن باشقه موسی ذکرایدلما گاندر بعضیلر بو اورنده‌غی موسی اول توگلدر بلکه موسی بن میشا بن یوسف بن یعقوب درکم موسی بن عمران علیه السلامدن الگاری پیغمبر بولوب کیلگان ایدی دیورلر اوشبو فرقه‌نك بوسوزلرینه دلیللری شولدرکم آنلر اوزینه‌تورات نازل بولغان هم حق تعالی ایله واسطه‌سز سوزله‌شکان موسی کلیم‌الله حضرتی کبی اولوغ پیغمبرنك شولقدر کوب معجزه‌لر صاحبی بولغان پیغمبرنك ایکنچی برکشیدن تعلم واستفاده اوچون یبارلمکی بیك مستبعد وعقلغه خلافدر دیورلر لکن بو سوز مقبول توگلدر ابن عباس رضی‌الله عنهما حضرتلری هم جمهور علماء بو سوزنی رد ایلامشلردر زیراکه نیقدر کوب علم‌لرنی بله تورغان عالم کامل بولغان کشی‌نکده بعض نرسه‌لرنی بلمسی قالووی هم اوزندن توبان کشیدن اویرانوگه محتاج بولوی عقلغه قاراغانده هیچده بعید توگلدر ممکن اشدر تفسیر جمل علی الجلالین

طعام آشایق و بر آز استراحة فیلایق (لَقَدْ لَقِينَا) تحقیق بولقدق بز وکوردك (مِنْ سَفَرِنَا هٰذَا) اوشبو سفریمزدن (نَصَبًا) مشقّة وفاطیلقنی ایمدی بر آز اولطروب جال ایتایك دیدی یوشع طعام سفرهسینی حاضر قیلغاچ بالق واقعهسی خاطرینه کیلدی (قَالَ) ایتدی یوشع حضرت موسیغه (أَرَأَيْتَ) ایا کوردکموسن یعنی خبرك بارمیدر (إِذْ أَوَيْنَا) شول وقتدهکم اورناشقان ایدك بز (إِلَى الصَّخْرَةِ) چشمه یانندافی طاشقه یعنی شول طاش اوستینه اولطروب استراحة ایتکان وقتیمزده (فَإِنِّي) بس درستلکه من (نَسِيتُ الْحُوتَ) اونوطدم بالقنی یعنی اول بالقنك واقعهسینی وتریلوب دریاغه توشوب کیتدکینی سکا ایتورکه اونوطدم (وَمَا أَنْسَانِيهُ) واونوطدرمادی مکا اول بالق قصهسینی (إِلَّا الشَّيْطَانُ) مگر شیطان اونوطدردیکم منی مشغول ایلدی (أَنْ أَذْكُرَهُ) سکا ذکر ایتماکمدن آنی یعنی شیطان منی باشقه اشکه مشغول قیلوب اول واقعهنی سکا ذکر قیلا آلمادم وغاطرمدن چقدی (وَاتَّخَذَ) ونوتدی اول بالق (سَبِيلَهُ) اوزینك یولینی (فِي الْبَحْرِ) دریاده (عَجَبًا) برعجب یولنی توتدیکم هر برکه بارسه صو آستندافی برکیبوب بر آچق یول قالور ایدی دیدی (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام یوشعدن بوسوزنی ایشتکاچ (ذٰلِكَ) اوشبو اش یعنی بالق واقعهسی (مَا كُنَّا نَبْغِ) شول نرسهدرکم طلب قیلور بولدق بز آنی زیرا که حق تعالی مکا وحی قیلمش ایدی اول بالق سزلرکه استا گان کشیکز صاری یول کورگازور دیوب ایدی بزلر اول بالق صوفه نوشوب کیتکان برکه کیری فایتایق دیدی (فَارْتَدَّا) بس کیری دوندیلر موسی هم یوشع (عَلَىٰ آثَارِهِمَا) آیاق ایزلری اوزره (قَصَصًا) ایزلرینه ایارگانلری حالده یعنی کیلکان ایزلری برله شول یولدن کیری دوندیلر ومذکور چشمه یانندافی طاشقه کیلدیلرکم بالق اول برده صوفه نوشوب کیتکان ایدی اول برکه کیلکاچ کوردیلرکم دریا اچنده بر آچق وفوروغ یول پیدا بولغان شول یول بوینچه کیتدیلر (فَوَجَدَا) بس طاپدیلر آنلر (عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا) بزنك قوللریمزدن برقولنی یعنی خضر علیه السلامنیکم لطف وعنایة برله (آتَيْنَاهُ) بیردکبز آکا (رَحْمَةً) بر رحمة وباغشلامافنی (مِنْ عِنْدِنَا) اوز قاشیمزدن یعنی وحی وپیغمبرلك بیردك خضرنی پیغمبردردیگان قولکه بناءً اما پیغمبر توگلدردیگان سوزکه قاراغانده مراد اوزون عمر بیردك دیماکدر والله اعلم (وَعَلَّمْنَاهُ) هم اوگراتدکبز آکا وبلدردك (مِنْ لَدُنَّا) اوز قاشیمزدن (عِلْمًا) بر مخصوص (۱) علم لکنیکم آنی هیچ کمسه بلماس مگر حق تعالی فضل وکرمی برله براوکه الهام

۱) علماء بیورمشلردر علم لدنی شول علمدرکه آنك حصولی هیچ بر کسب وتحصیل واجتهاد واسطهسی برله بولماس بلکه محض خدای تعالی نك الهام ایتماکی وبلدر-ماکی برله گنه بولور

ایلاسه شول‌غنه بلور مرویدرکه قایچانکم موسی ویوشع علیهما السلام حضرت خضرنك مکانینه ایرشدیلر کوردیلرکم خضر علیه السلام بر یرگه طایانغان وچاپانینی باشندن بورکانگان حضرت موسی سلام بیردی خضر علیه السلام آنك سلامینه جواب بیروب سن‌کم‌سن دیو سؤال قیلغاچ موسی علیه السلام جواب بیردی‌کم من بنی اسرائیل‌دك پیغمبری موسی من حق تعالی مکا سنك برله صحبت قیلوب سندن بر نرسه اوگرانما کگه فرمان ایلادی (قالَ لَهُ مُوسَى) ایتدی (۱) خضرگه موسی علیهما السلام (هَلْ اَتَّبِعُكَ) ایا ایارایم‌مومن سکا وسنك برله برگه یورایم‌مو (عَلَى اَنْ تُعَلِّمَنِ) سنك مکا اوگراتماکك شرطی اوزره (مِمَّا عُلِّمْتَ) شول نرسه‌دن‌کم اوگرانلمش بولدك سن (رُشْدًا) خیر وتوغریلق ایاسی بولغان علمنی یعنی من سنك برله برگه ایاروب بورسام خدای تعالی سکا بلدرگان علملکردن بعضیسنی مکا اوگراتورسکمودیدی (قالَ) ایتدی موسی‌غه خضر علیهما السلام (انَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ) درستلکده سن قادر بولماسسن وکوچك یتماس (مَعِيَ صَبْرًا) منم برله صبر قیلوغه یعنی سن منم برله بورورگه چدای آلماسسن ومنم قیلغان اشلریمگه سوزداشمای توزه آلماسسك دیدی حضرت موسی ایتدی نی‌اچون چدای آلماس‌من خضر ایتدی شول جهتدن کم سن وسنك حکمك ظاهرگه‌در بلکه مندن بر عمل صادر بولورکم اول عمل ظاهرده شریعتکه خلاف بولورسن آنك حکمتی‌نی بلماسسك ظاهر شریعتکه خلاف بولدقندن چداماینچه اول عملنی انکار قیلورسك وصبر قیلا آلماسسك (وَكَيْفَ تَصْبِرُ) ونچوك سن صبر قیلورسك (عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ) شول نرسه اوزرینه‌کم احاطه ایتمادك وچولغامادك سن (به) اول نرسه برله (خُبْرًا) بلماك بوزندن یعنی علمك آکا ایرشمادی وآنك حکمتنی بلمادك (قالَ) ایتدی موسی علیه السلام خضرگه (سَتَجِدُنِي) تیزدر کم سن طابارسك منی (اِنْ شَاءَ اللهُ) اگر تلاسه خدای تعالی (صَابِرًا) صبر ایتکوچی وسندن کورگان اشلرگه چداغوچی (وَلَا اَعْصِي) هم من قارشماسمن (لَكَ اَمْرًا) سنك فرمانکغه هیچ بر اش توغریسنده (قالَ) ایتدی خضر علیه السلام ای موسی (فَاِنِ اتَّبَعْتَنِي) بس اگر ایارسه‌ك سن مکا (فَلَا تَسْئَلْنِي) بس صوراماغل سن مندن (عَنْ شَيْءٍ) هیچ بر نرسه توغریسندن کم اول نرسه ظاهرده شریعتکه خلاف ومنکر بولور یعنی بو اشنی نی اوچون اشلادك دیوب سؤال ایتماگل (حَتَّى اُحْدِثَ) تاکم منم یکارتماقم‌غه‌چه (مِنْهُ) اول نرسه‌دن (ذِكْرًا) بر ذکر وبیاننی یعنی اول اشنك حکمتنی من اوزم سکا

خضر دیوب تسمیه ایدلما کی‌شول جهتدن - درکه خضر علیه السلام بر یرده نماز اوقوسه آنك تیکراسنده گی یرلرگه اولن اوسوب یاشاروز ایدی شول سببلی خضر دیدیلر کم یاشللك معناسنده‌در

بیان فیلغانم غه چه سن آنی صوراماغل (فَانْطَلَقَا) بس یورودیلر موسی هم خضر علیهما السلام تاکم دریا چیتنه ایرشدیلر و آنده بر کیمه کورب اولطرمافچی بولدیلر کیمه چیلر اوّلده آنلرنی اولطرتمافغه راضی بولمادیلر صوکره حضرت خضرنی طانوب تعظیم تمام برله کیمه گه کرگزدیلر (حَتّٰی اِذَا رَكِبَا) تاکم هر فایچان مندیلر واولطردیلر آنلر (فی السَّفِینَة) کیمه گه ودریانك اورطاسینه ایرشدیلر شول وقتده حضرت خضر قولینه بر بالطه آلوب کیمه ده گی کشیلردن یاشرن (خَرَقَهَا) تیشدی اول کیمه نی (قَالَ) ایتدی موسی پیغمبر بو حالنی کورگاچ (اَخَرَقْتَهَا) ایاتیشدکمو سن بو کیمه نی (لِتُغْرِقَ) تاکم غرق قیلماقك اوچون (اَهْلَهَا) اول کیمه نك اهلینی زیرا که کیمه تیشولگاچ اول کیمه گه صوکروب طولماق برله آتا اولطرغان کشیلر صوغه غرق بولسه لر کراك بس سن بو قدر کشیلرنك صوغه باطوب هلاك بولولرینه سبب بولورسك (لَقَدْ جِئْتَ) تحقیق کلتوردك سن (شَيْئًا اِمْرًا) بر عجب شنیع وعقلغه خلاف بولغان نرسه نی وتیوشسز اشنی اشلادك دیدی * (قَالَ) ایتدی خضر موسی غه علیهما السلام (اَلَمْ اَقُلْ) ایا من ایتمادممو (اِنَّكَ) درستلکده سن (لَنْ تَسْتَطِيعَ) قادر بولماسسن وکوچك یتماس (مَعِيَ صَبْرًا) منم برله صبر قیلمافغه ومنم اشلریمگه چدای آلماسسن دیمادممو (قَالَ) ایتدی موسی پیغمبر من اول سوزمنی اونوطقان من وخاطرمدن چقغان (لَا تُؤَاخِذْنِي) سن مؤاخذه قیلماغل منی وشلتهلاما گل (بِمَا نَسِيتُ) شول نرسه برله کم من اونوطدم (وَلَا تُرْهِقْنِي) وقابلاتماغل مکا (مِنْ اَمْرِي) منم اشمدن (عُسْرًا) چیتنلك وقاطیلقنی یعنی مکا اشنی مشقت وچیتن ایلاما گل وطارلقغه توشرما گل دیدی (فَانْطَلَقَا) بس کیمه دن فوروغ یرگه چغوب یورودیلر موسی برله خضر علیهما السلام تاکم بر قریه گه ایرشدیلر قریه طشنده بر گروه بالالر اوینارلر ایدی وبر کورکام یوزلی بلند قامتلی اوغلان اول بالالرنك آراسنده اوینار ایدی اول بالانك اسمی خوشبور یا که خیسور ایدی موسی برله خضر اول بالالر یانندن اوتوب بارور ایدیلر (حَتّٰی اِذَا لَقِيَا غُلَامًا) تاکم هر فایچان یولوقدیلر آنلر وکوردیلر بر اوغلاننی کم ذکر ایتولدی خضر علیه السلام آنی بالالر آراسندن چافروب آلوب بر دیوار آرطینه ایلتدی (فَقَتَلَهُ) بس اولتوردی خضر اول اوغلاننی بوغازلاماق یاکه بوغماق برله (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام بو حالنی کورگاچ (اَقَتَلْتَ) ایا اولتوردکمو سن (نَفْسًا زَكِيَّةً) پاك بولغوچی بر نفسنی (بِغَيْرِ نَفْسٍ) نفسدن باشقه یعنی اول اوغلان اوزی هیچ کمنی اولتورمایوب پاك بولغانی حالده سن آنی ناحق وتیوشسز اورنده نی اوچون اولتوردك (لَقَدْ جِئْتَ) تحقیق کلتوردك

سن (شَيْئًا نُكْرًا) نا معقول ونا مقبول بولغان نرسه‌نی‌کم ناحق یرده قان توکدك دیدی (قَالَ) ایتدی خضر موسی‌دن بوسوزنی ایشتکلچ (اَلَمْ اَقُلْ لَكَ) ایامن ایتمادمموسکا (اَنَّكَ) درستلکده‌سن (لَنْ تَسْتَطِيعَ) قوّت توتماس‌سن وکوچك یتماس (مَعِيَ صَبْرًا) منم برله صبر قیلمافغه ومنم اشلریمگه چدامافغه دیدی (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام ای خضر (اِنْ سَئَلْتُكَ) اگر صوراسام من سندن (عَنْ شَيْءٍ) بر نرسه توغریسندن کم سندن صادر بولور اوشبو اشك کبی (بَعْدَهَا) اوشبو مرتبه‌دن صوك (فَلَا تُصَاحِبْنِي) بس سن مصاحبت قیلماغل منم برله ومکا یولداش بولماغل (قَدْ بَلَغْتَ) تحقیق کم ایرشدك سن (مِنْ لَدُنِّي) منم قاشمدن (عُذْرًا) بر عذرگه یعنی اگر من موندن آری اوچونچی مرتبه‌ده هم سنك سوزکا مخالفت قیلسام سن منم برله یولداشلقنی قویوده معذور بولورسك سکا اوبکالاماسمن بلکه قصور اوزمده بولغان بولور دیدی (فَانْطَلَقَا) بس اول قریه‌دن یورودیلر موسی برله خضر علیهما السلام (حَتَّى اِذَا اَتَيَا) ناکم هر قایچان کیلدیلر آنلر (اَهْلَ قَرْيَةٍ) بر قریه‌نك اهلینه کیم اول قریه انطاکیه ایدی اول قریه اهلینك عادتلری شول ایدیکم کیچ بولسه قپونی یابارلر وبیکلارلر ایدی هیچ کم اوچون آچماسلر ایدی آخشام وقتنده موسی برله خضر اول قریه‌گه کیلوب یتدیلر قریه‌گه کرماکچی بولدیلر هیچ بر کشی قپونی آچمادی وآنلرنی کرگزمادی (اِسْتَطْعَمَا) طعام استادیلر موسی برله خضر علیهما السلام (اَهْلَهَا) اول قریه‌نك اهلندن وایتدیلرکم بزلر غریب ومسافرلرمز فارنلریمز آچدی بو قریه‌ده بزلرگه اورن بیرمادکز ایمدی باری طعام‌یبارکزکم فارنلرمزنی طویدرایق دیدیلر (فَاَبَوْا) بس‌باش طارتدیلر اول‌قریه اهلی (اَنْ يُضَيِّفُوهُمَا) موسی برله خضرنی قوناق قیلولرلندن وآنلرغه هیچ بر طعام بیرمادیلر آنلر آچ حال‌لرنده قریه‌نك طشنده کیچ اوتکاردیلر ایرته برله ینه‌یولغه کردیلر (فَوَجَدَا) بس طابدیلر آنلر (فِيهَا) اول قریه اطرافنده (جِدَارًا) بر دیوارنی کم بریاقغه طابا آوا باشلاغان ایدی (يُرِيدُ) تلار ایدی اول دیوار (اَنْ يَنْقَضَّ) یقلمافغه وتوشماك گه یعنی جیمرلورگه یاقنلاشقان ایدی (فَاَقَامَهُ) بس تورغزدی وتوغری قیلدی اول دیوارنی خضر علیه السلام وتوزاتوب نیگزینی برکتدی (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام بوحالنی کورگاچکم بوقریه‌نك خلقی بزلرگه اورن بیرمادیلر آشاریمرغه طعام هم بیارمادیلر بس نی اوچون آنلرنك دیوارلرینی بوش توزاتورسن (لَوْ شِئْتَ) اگرسن تلاساك ایدی (لَاتَّخَذْتَ) البته توتار ایدك وآلغان بولور ایدك سن (عَلَيْهِ) بودیوارنی توزاتمـاکنك اوزره

۱) حدیث شریفده کیلمشدرکم پیغمبرمز علیه السلام ایتدی خدای رحمة قیلسون قرنداشیم موسی‌غه کم اویاطلدن خضرغه‌فلاتصاحبنی‌دیدی اگرده‌صبر قیلوب آنك برله ینه مصاحبت قیلسه ایدی البته ینه عجبراك اشلر کورور ایدی

(اَجراً) جال وخدمت حقینی بس نی‌سببلی بو خدمتك اوچون قریه اهلندن حق صوراماس‌سن دیدی (قالَ) ایندی خضر علیه‌السلام حضرت موسی‌غه (هٰذا) اوشبودر (فِراقُ بَیْنی وَبَیْنِكَ) منم آرام برله سنك آراكنك آیرلمافی یعنی سن اوزك وعده قیلغان ایدك اوچونچی کره‌ده هم بر نرسه صوراسام منم برله بولداش بولماغل‌دیوب ایمدی‌صورادك بر بر یمزدن آیرلمافغه‌وقت ایرشدی (سَأُنَبِّئُكَ) تیزدرکم آگاه‌قیلورمن سنی وسکا خبر بیرورمن (بِتَأْویلِ مالَمْ تَسْتَطِعْ) شول نرسه‌نك معناسی برله‌کم سنك کوچك یتمادی (عَلَیْهِ صَبْراً) آنك‌اوزره صبر قیلوغه وچدامافغه واول اش ظاهر شریعتکه خلاف بولدفندن سن آنی انکار ایتدك دیدی بس خضر علیه السلام اول اشلرنك حکمت‌لرینی بیان ایلاب بیوردی (اَمَّا السَّفینَةُ) امااول کیمه‌کم من‌آنی‌تیشدم (فَکانَتْ) بس بولدی (لِمَساکینَ) مسکین ومحتاج کشیلرنك ملکنده‌کم آنلر اون قرنداش ایدیلر بشیسی جای مانده‌صرغاو وغریب ایدی وبشیسی ملاّحلر ایدیلرکه رزق حاصل ایتماك اوچون (یَعْمَلونَ فِی الْبَحْرِ) اشلارلر ایدی دریاده وکیمه‌چیلك قیلورلر ایدی (فَأَرَدْتُ) بس تلادم من خدای تعالی‌نك حکمی برله (اَنْ اَعیبَها) عیبلی قیلمافغه اول کیمه‌نی تیشماك برله (وَکانَ) وحالانکه بولدی (وَراءَهُمْ) آنلرنك آللرنده یعنی بارا تورغان یوللری اوستنده باردر (مَلِكٌ) بر پادشاه کم جلندی اسملیدر غایتده ظالمدر (یَأْخُذُ) آلور اول ظالم پادشاه (کُلَّ سَفینَةٍ) هر بر بوتون وتوزك بولغان کیمه‌نی اگر کورسه (غَصْباً) غصبلاماق برله یعنی عیب‌سز کیمه‌لرنی‌کیمه‌چیلر قولندن کوچلاب آلور وعیبلی بولغان کیمه‌نی آلماس بس من اول کیمه‌نی تیشوب عیبلی قیلدم تا کم مذکور ظالم پادشاه آلماسون واول محتاجلر بالکلیه محروم بولوب قالماسونلر اوچون (وَاَمَّا الْغُلامُ) واما شول اوغلان‌کم اولتورلمش بولدی (فَکانَ اَبَواهُ) بس بولدیلر آنك آنا وآناسی (مُؤْمِنَیْنِ) مؤمن ومسلمانلر (فَخَشینا) بس بلدك بز یاکه‌قورقدق (اَنْ یُرْهِقَهُما) اول‌اوغلانك ایرشدرماکندن آناوآناسینه (طُغْیاناً) آزغونلقنی (وَکُفْراً) هم‌کفرنی یعنی اول اوغلان‌نك فسق وکفری آنا آناسینه سرایت ایتوب آنلرنی هم آزدرماسون دیب قورقفانلقمدن آنی اولتوردم (فَأَرَدْنا) بس تلادك بز (اَنْ یُبْدِلَهُما رَبُّهُما) بدل قیلماقینی وآلشدرماقینی آنلرغه آنلرنك پروردکاری (خَیْراً مِنْهُ) ایندگوراك بالانی اول اوغلان‌دن وآرتوغراقنی (زَکوةً) پاکیزه‌لك بوزندن (وَاَقْرَبَ رُحْماً) هم یقینراق‌نی آنا آناغه شفقتلی‌لك جهتندن یعنی انشاءالله آنك آنا آناسینه خدای‌تعالی اول اوغلاندن یخشیراق تقوا وایندگو بالا

بیرور اول اولتورلمش اوغلان‌نك اورنینه دیدی صوكره خضر علیه السلام اوزی توزاتـكان دیوارنك قصه‌سینی بیان ایلاب بیوردی (وَاَمَّا الْجِدَارُ) واما اول دیوار (فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ) بس بولدی ایکی یتیم اوغلانلرنك ملكنده‌كم برسی‌نك اسمی احرام وبرسی‌نك حریم ایدی اول اوغلانلر تورورلر ایدی (فِی الْمَدِينَةِ) شهرده یعنی مذكور قریه‌ده (وَكَانَ تَحْتَهُ) هم بولدی اول دیوارنك آستنده (كَنزٌ لَّهُمَا) بر كوملگان خزینه‌اول ایكی یتیم بالااوچون اگر اول دیوار جیمرلسه آنك آستندن مذكور خزینه چقوب اول خزینه‌نی خلق كورگاچ آلوب بتورورلر ایدی اول یتیم بالالر آندن محروم قالورلر ایدی (وَكَانَ) هم بولدی (اَبُوهُمَا) اول ایكی یتیم نك آتاسی (صَالِحًا) ایدگو ومقبول كشی‌كم اسمی كاشخ ایدی (فَاَرَادَ رَبُّكَ) بس تلادی سنك پروردكارك (اَنْ يَبْلُغَا) اول ایكی یتیم بالانك ایرشماك‌لرینی (اَشُدَّهُمَا) قوة وكمال‌لرینه‌یعنی بالغ وعقللی‌بولولرینی تلادی (وَيَسْتَخْرِجَا) هم چقارماقلرینی تلادی (كَنزَهُمَا) خزینه‌لرینی اول‌دیوار آستندن اوزلری (رَحْمَةً) بر رحمت وباغشلاو برله (مِن رَّبِّكَ) پروردكارگدن حاصل‌معنی اول‌جیمرلا باشلاغان دیوارنی توزاتوب قویماقم شونك اوچوندركم اول دیوارنك آستنده ایكی یتیم‌بالااوچون كوملگان مال وخزینه بارایدی دیوار حاضر جیمرلسه اول خزینه‌نی‌باشقه كشیلر آلوب اول یتیم‌لر محروم قالسه‌لر كیراك اول یتیم بالالر اوسوب یتكانگه قدر دیوار سلامت تورسون آنلر اوسوب بالغ بولغاچ خزینه‌نی اوزلری السونلر دیوب اول دیوارنی توزاتدم دیدی دخی ایتدی (وَمَا فَعَلْتُهُ) وقیلمادم من اوشبو اشنی (عَنْ اَمْرِی) اوز رأیمدن یعنی اوزلكمدن اشلامادم بلكه خدای‌تعالی‌نك فرمانی برله اشلادم‌كم خزینه‌مستحقلرینه ایرشسون وضایع بولماسون اوچون‌خدای‌تعالی شولطریقه‌حكم قیلدی (ذٰلِكَ) اوشبودر (تَاْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِع) شول نرسه‌نك تاویلی وحقیقتی‌كم سنك كوچـك یتمادی (عَلَيْهِ صَبْرًا) آنك اوزره صبر قیلماقغه وچداماقغه دیدی بس موسی وخضر علیهما السلام بربرسی برله وداعلاشوب هر قایوسی اوز منزللرینه قایتوب كیتدیلر (وَيَسْئَلُونَكَ) وصورارلر سیندن ای‌محمد علیه‌السلام مكه‌مشركلری یا كه‌یهودیلر سنی امتحان قیلماق اوچون صورارلر (عَن ذِی الْقَرْنَيْنِ) ذوالقرنین دن كم مغرب ومشرقنك پادشاهی ایدی شول جهتدن آنی ذوالقرنین دیدیلر یا كه آنك زمانینده ایكی قرن خلایق دنیادن كیچدیلر

۱) مرویدر كه حق سبحانه وتعالی اول اولتورلمش اوغلانك عوضینه آنك آتا آناسینه بر قز بالا بیردی اول قزنی بر پیغمبر نكاح قیلدی وآنك نسلندن یتمش پیغمبر دنیاغه كیلدی زاد المسیر

۲) كلتورمشلردركم اول دیوار آستنده كوملگان خزینه اچنده آلتوندن برلوح بار ایدی‌كم اول لوحقه یازلمش ایدی لا اله الا الله بسم الرحمن الرحیم عجبلانورمن شول كشیدن‌كم تقدیرگه ایمان كلتورور واوزی دنیا اشی‌اوچون قایغو وحسرة چیكار وتعجب قیلورمن شول كشیدن‌كم قیامت حسابینه اشانور واوزی دنیاده غافل یورور هم عجبلانورمن شول‌كشی‌نك حالینه‌كم اولومنك حق ایدكنی بلور واوزی‌دنیاده شادلانوب یورور تیسیر

یعنی ایکی یوز یلدن زیاده عمر سوردی شول سببلی ذوالقرنین دیب آطالدی باکه تاجنده آلتوندن ایکی موگزی بولدقندن ذوالقرنین دیدیلر یا که علم ظاهر هم علم باطنی جامع بولغانلقندن ذوالقرنین دیب تسمیه ایدلدی موندن غیری وجهلر هم مذکور در والله تعالی اعلم (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام (سَاَتْلُوا عَلَيْكُمْ) تیزدرکم من اوقورمن سزلرگه (مِنْهُ ذِكْرًا) اول ذوالقرنین دن برخبر وبیانی (اِنَّا مَكَّنَّاهُ) درستلکده بزمستولی وغالب قیلدق اول ذوالقرنینی (فِي الْاَرْضِ) یریوزنده یعنی دنیانك کوب یرینی آنك قولینه بیردك وآنی متصرف قیلدق (وَاٰتَيْنَاهُ) هم بیردك آکا (مِنْ كُلِّ شَيْءٍ) هر برنرسه دن کم خلق آکا محتاج بولور یا که شهرلرنی آلماق ودشمانلر برله صوغش قیلماق خصوصنده پادشاه لرغه کیرا کلی بولغان نرسه لردن اول ذوالقرنین غه بیردك (سَبَبًا) برسببینی کم اول سبب برله مذکور کیرا کلی نرسه لر حاصل بولور کلتورمشلر درکم حق سبحانه وتعالی آکا ظلمتنی هم نورنی مسخر ایلامش ایدی وتفسیر زادالمسیرده دیمشدرکم حق تعالی بولوطنی آنك فرماننده قیلمش ایدی تاکم بولوطلر منوب تلاگان یرینه بارور ایدی رومدن چقغان کونده مصرغه یتوب مصر ولایتینی اوزینه تابع ایتدی هم زنکیلر برله صوغش قیلوب آنلرغه غالب بولدی صوکره مغرب طرفینه سفر قیلدی (فَاَتْبَعَ سَبَبًا) بس ایاردی اول ذوالقرنین شول سببگه کم اول سبب آنی قویاش بایوشی طرفینه آلوب بارور ایدی (حَتّٰى اِذَا بَلَغَ) تاکم هرقایچان ایرشدی اول (مَغْرِبَ الشَّمْسِ) قویاشنك باطا تورغان اورنینه یعنی مغرب طرفندا غی عمارت لرنك نهایتینه (وَجَدَهَا) طابدی اول قویاشنی (تَغْرُبُ) باطار اول قویاش (فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ)(۲) بالچقلی وبولغانچق چیشمه ده یا که اسسی صولی چیشمه ده (وَوَجَدَ عِنْدَهَا) هم طابدی اول چیشمه قاشنده محیط غربی دینگزینك بوینده (قَوْمًا) برگروه خلقنی کم آنلر پوتلرغه طابونور ایدیلر کوزلری یاشل وتوکلری قزل هم اوزلری کوچلی وبدنلی ایدیلر کیوملری حیوانلر تیریسندن

۱) ومشهور شولدرکه ذوالقرنین اسکندر رومیدر وآنك پیغمبر لکنده اختلاف باردر ذوالقرنین شول اسکندردر کم یالغزی بوتون دنیاغه مالك بولدی دیمشلردرکه بوتون دنیاغه مؤمنلردن ایکی کشی مالك بولدی برسی ذوالقرنین وبرسی سلیمان علیهما السلام وکافرلردن هم ایکی کمسه مالك بولدی برسی نمرود وبرسی بخت نصر در ذوالقرنین برصالح کشی ایدی کم حق تعالی آکا علم وحکمتنی هم دنیا ملکینی بیردی هم ظلمة ونورنی آنك حکمینه مسخر قیلدی هر قایچان سفر قیلسه آلدندن نور یول کورساتوب بارور ایدی وآرتندن قارانغولق آنك ایزینی یوقالتوب بارور ایدی تفسیر مدارك دن مأخوذ

۲) اوشبو آیت کریمه نك تفسیرنده حضرت امام رازی قدس سره العزیز بیورمشلردرکم هر قایچان بر آیت نك ظاهر مدلولی قطعی بولغان دلیل عقلی غه خلاف بولسه اول آیتنی تاویل وظاهرندن صرف ایلامك لازمدر. قویاش - اوشبو یردن نچه اولوش آرتسق اولوغ بولمافی قطعی دلیل عقلی ایله اثبات ایدلمشدر بس آنك اوشبو اچنده بولغان دریاغه یا که بر چیشمه گه کروب باطووی نچوك ممکن بولسون شول سببلی آیت کریمه نك تاویلنده ایتورمزکم ذوالقرنین قویاش بایوشی طرفنده بولغان قورو یرنك ربع مسکون نك ایك چیتینه باردی اول یرده تورغان کشی گه قویاش دینگزگه باطقان شکللی کورنور ایدی زیراکه ربع مسکوننك هر طرفندن محیط دینگزی چولغاب آلغاندر البته مغرب طرفنداغی دینگز چیتنده تورغان کشی لرگه قویاش دینگزاچینه باطقان شکللی کورنادر شونك اوچون الله تعالی وجدها تغرب فی عین دیدی یعنی قویاشنی چیشمه گه باطار طاپدی دیدی مراد آنك کوزینه شولای کورندی دیمکدر فی الحقیقة چیشمه اچینه باطو توگلدر. بونك مثلی یعنی بزلرگه کورنمك اعتباری ایله ایتولگان موندن باشقه آیتلر هم باردر.

وطعاملرى هر تورلى فر حيوانلرى وصو جانورلرينك اينى ايدى (قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ) ايتدكجه اى (١) ذا القرنين (اِمَّا اَنْ تُعَذِّبَ) يا ايسه شولدركم سن عذاب قيلورسن اوشبو قومنى يعنى اولتورورسن اگر ايمان كلتورماسه‌لر (وَاِمَّا اَنْ تَتَّخِذَ) ويا ايسه شول‌دركم سن تونارسن (فِيهِمْ) آنلر تو غريسنه (حُسْنًا) كوركاملك ويخشيلقنى اگر مؤمن بولسه‌لر وسكا اطاعة ايلاسه‌لر (قَالَ) ايتدى ذوالقرنين (اَمَّا مَنْ ظَلَمَ) اما شول كشى‌كم ظلم‌لق قيلدى يعنى هر كم اول قومدن ايمان كلتورمايوب اوزينك كفرنده ثابت بولسه (فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ) بس تيزدركم عذاب قيلورمز آنى يعنى من آنى اولتورورمن (ثُمَّ يُرَدُّ) صكره قايتارلمش بولور اول (اِلَى رَبِّهِ) پروردكارى صارى يعنى قيامة كونده (فَيُعَذِّبُهُ) بس عذاب قيلور آنى خداى تعالى (عَذَابًا نُكْرًا) قاطى ومنكر بولغوچى برعذاب برله (وَاَمَّا مَنْ اٰمَنَ) واما شول كمسه‌كم ايمان كلتوردى (وَعَمِلَ صَالِحًا) هم اشلادى ايدگو عملنى (فَلَهُ) بس آكا بولغوچيدر هر ايكى جهانده (جَزَاءً الْحُسْنٰى) كوركام‌راك بولغوچى جزاء (وَسَنَقُولُ لَهُ) وتيزدركم ايتورمز آكا (مِنْ اَمْرِنَا) بزنك فرمانيمزدن يعنى آكا فرمان قيلورمز وبيورورمز (يُسْرًا) يكل بولغان اشنى‌كم آنك طاقتى مقدارنچه بولور مرويدركه ذوالقرنين اول قوم‌گه ظلمة لشكرينى بياردى تاكم آنلر عاجز قالوب امان تلاديلر وايمان كلتوردىلر (ثُمَّ اَتْبَعَ سَبَبًا) صكره ينه ايياردى ذوالقرنين شول سببكه‌كم اول سبب آنك مشرق طرفينه بارماقينه وسيله بولور ومذكور ايمان كلتورگان قومنى اوزى برله برگه آلوب يوردى نور لشكرينى آلدن وظلمة عسكرينى آرطندن يورندى واوّل جنوب طرفينه متوجّه بولوب آنداغى هاويل قومينه غالب بولوب آنلر هم ايمان‌كلتوردىلر صكره قوياش چغوشى طرفينه يونالدى (حَتّٰى اِذَا بَلَغَ) تاكم هر قايچان ايرشدى ذوالقرنين (مَطْلِعَ الشَّمْسِ) قوياش‌نك چغا تورغان اورنينه يعنى مشرق جانبنده‌گى عمارتلرنك مبدأينه (وَجَدَهَا) طاپدى اول قوياشنى‌كم هركون ايرته برله (تَطْلُعُ) طلوع قيلور وچغار اول قوياش وآنك شعله‌سى توشار (عَلٰى قَوْمٍ) شول برگروه اوزرينه‌كم (لَمْ نَجْعَلْ) پيدا قيلمادقبز (لَهُمْ) آنلر اوچون (مِنْ دُونِهَا) اول قوياش آرطندن (سِتْرًا) برحجاب وپرده‌نى يعنى قويلمش آنلرنى صاقلاى تورغان‌هيچ بر پرده‌لرى واورتولرى (١) يوق ايدى (كَذٰلِكَ) اوشانداق يعنى نتاك‌كم ذوالقرنين مغربه‌گى ناسك قومينه غالب بولوب آنلرنى مؤمن قيلدى شونك‌كبى اوشبو مشرقده‌گى قوملرگه هم شول اشنى قيلدى ياكه اوشانداق

٢) بو خطاب اگر ذوالقرنين پيغمبر بولسه وحى برله در واگر پيغمبر بولماسه الهام برله ياكه اول زمانده‌غى پيغمبر واسطه‌سى برله حق تعالى خطاب قيلدى‌كم اى ذاالقرنين

١) زيراكه آنلرده هيچ بر كيوم بولمايوب بالانغاچ يوروولر ايدى هم برلرى غايتده بوش ويومشاق بولدقندن بربناوعمارة يوق ايدى هر قايچان قوياش چقسه اول قوم قوياش اسى‌سندن قاچوب بر آستلرينه كروولر ايدى قوياش‌نك اسى‌لكى باصولغاندن صوك بر آستندن چغوب بالق تونارلر ايدى وآنى قوياش اسى‌سنه پشروب آشارلر ايدى اول قوم‌نك اسمى منسك قومىدر قوياش باطوشنه بولغان يوفاريده ذكر ايتولمش قوم ناسك قومىدر

ذوالقرنین اتباع سبب فیلدی وشمال طرفینه متوجه بولوب آندافی تاویل اسملی قومگه غالب بولوب آنلرغه هم هاویل قومینه فیلدفی کبی اش‌نی فیلدی (وَقَدْ أَحَطْنَا) وتحقیق کم بز احاطه قیلدق (بِمَا لَدَيْهِ) شول نرسه بر له کم اول ذوالقرنین فاشنه‌در (خُبْرًا) آگاه‌لق یوزندن یعنی آنك نی قدر لشکری وصوغش قورال‌لری وپادشاه‌لق اسبابلری بولسه جمله‌سینی بلدك (ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا) صکره ینه ایاردی اسکندر بر سبب که کم اول سبب آنك مشرقدن شمال طرفینه بار وینه وسیله بولور (حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ) تا کم هر قایچان ایرشدی اول تورك وخطای ولایتلرینك چیگینده (بَيْنَ السَّدَّيْنِ) ایکی طاو آراسینه کم آنلرنك آرطنه یاجوج ومأجوج مکانیدر (وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا) طاپدی اول ایکی طاونك بیرگی طرفنده (قَوْمًا) بر قوم‌نی کم آنلرنك صورة‌لری عجیب وشکل‌لری غریب ایدی (لَا يَكَادُونَ) یقین بولماسلر آنلر فایته آکثر القلرندن (يَفْقَهُونَ قَوْلًا) آکلاسه‌لر وبلسه‌لر بر سوزنی بس آنلرغه هیچ بر سوزنی آکلاتا آلمادیلر عاقبة ذوالقرنین لشکری اچندن آنلرنك تلینی بله تورغان برکشی طابلوب آنك واسطه‌سی بر له سوزله‌شدیلر (قَالُوا) ایتدیلر اول قوم (يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ) ای ذوالقرنین (إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ) درستلکده کم یأجوج ومأجوج طائفه‌لری (مُفْسِدُونَ) فساد وبوزقلق اشلاگوچیلردر (فِي الْأَرْضِ) بزنك یرمزده شول طریقه‌کم هر قایچان اوشبو طاولرنك آرطندن چقسه‌لر یردا گی یاشل اوله‌نلرنی تمام آشاب بتورالر وقوروغ اوله‌ننی آلوب کیتالر هم بارچه حیوانلر یمزنی اولتورب آشیلر حیوان طابماسالر آنك اورنینه آدمیلرنی اولتورب آشایلر بزلر اوشبو طائفه‌لرنك ظلمندن تمام طارلقفه فالغانمز وعاجزلرمز (فَهَلْ نَجْعَلُ) بس ایا مقرر قیلایق‌مو وبیلگولایکمو (لَكَ) سنك اوچون اوزلر یمزنك مالالاریمزدن (خَرْجًا) بر حق‌نی وخدمت جالینی (عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ) سنك قیلمافك شرطی اوزره (بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ) بزنك آرامز بر له یأجوج ومأجوج آراسنده (سَدًّا) بر بندنی کم آنلرنك بو طرفقه چقولرندن منع قیلور یعنی یأجوج ماجوج بر له بزنك آرامزده بولغان یولنی بیکلاب بر قالون ومحکم دیوار یاصاساك بزلر سکا خدمتك اوچون مالالاریمزدن بر مقدار بیرور ایدك تا کم اول ظالملرنك ظلمندن خلاص بولور ایدك دیدیلر (قَالَ) ایتدی اسکندر آنلرغه (مَا مَكَّنِّي) شول نرسه‌کم منی متمکن ومتصرف قیلدی (فِيهِ) اول نرسه‌ده (رَبِّي) منم پروردکارم (خَيْرٌ) یخشیراقدر یعنی خدای تعالی مکا بیرگان ملك ودولت سزلر بیرا تورغان مالدن آرتوغراقدر منم سزنك مالکزغه احتیاجم یوقدر خدمت حقی آلماینچه هم اینکان اشکزنی اشلارمن (فَأَعِينُونِي) بس یاردم بیرکز سز

۱) دیمشلردر کم یأجوج وماجوج ایکی قبیله‌در یافث بن نوح علیه السلام نسللندندر حضرت علی کرم الله وجهه‌دن منقولدرکه آنلرنك بعضیلری نسك بویلری بر قارشدر وبعضیلری بغایت اوزون در اوزلرینك اولادلری بیك کوب بولور حتی هر قایوسی اوزینك صلبندن مك بالا دنیاغه کلتورماینچه اولماس دیمشلر مویونلری اوزون وآیاقلری بیك فصفه هم قورصاقلری ضور کوك کوزلی وقزل یوزلی وصاری توکلی بولورلر وبر صفی‌نك قولاقلری بیك اولوغ بولور حتی یاتقان وقتلرنده بر قولاقلرینی آستلرینه کورپه اورنینه جایوب وایکنچیسینی اوستلرینه یورغان اورنینه یابارلر ایمش والله اعلم

مکا (بقوة) قوّت وکوچکز برله (اجعل) تا کم من قیلایم (بینکم وبینهم) سزنك آرا ئز برله آنلر آراسنده (ردما) بر قاطی ومحکم بولغوچی حجابنی تا کم آنلر سزنك طرفکزغه چغا آلماسونلر (اتونی) کلتورکز مکا (زبر الحدید) تیمور کیسا کلرینی منقولدرکه اسکندر بیوردی تا کم تیموردن کرپچلر یاصادیلر تیمور کرپچلر صوغلوب تمام بولغاچ حکم قیلدی تا کم مذکور ایکی طاونك آراسینی کم دورت مك قدم بر ایدی کیکلکی آلتمش بش گز ایتوب یرنی صوغه یتکانگاچه قازودیلر صو اوستینه طاش طولتردیلر طاشلر اوستینه تیمور کرپچلردن محکم ایتوب دیوار یاصادیلر (حتی اذا ساوی) تا کم هر فایچان مساوی ونیگز بولدی (بین الصدفین) ایکی طاونك آراسی یعنی ایکی طاونك آراسینه تیمور کرپچلرنی فرش قیلوب طولدرغاچ (قال) ایتدی اسکندر اشچیلرگه (انفخوا) اورکز اوشبو تیمورلرگه یعنی اوّل تیمرلر اطرافینه اوطون طولدروب اوط یاقدردی صوکره اشچیلرگه کوریك برله اورکز دیوب بیوردی تا کم اول کرپچلر تمام قزدی (حتی اذا جعله) تا کم هر فایچان قیلدی اول تیمورنی (نارا) اوط کبی یعنی قزوب اوط شیکللی قزل بولغاچ (قال) ایتدی اسکندر (اتونی) کلتورکز مکا (افرغ) تا کم قویارمن وتوگارمن (علیه) اوشبو قزغان واوط کبی بولغان تیمور اوزرینه (قطرا) اریتلمش باقرنی دیدی اوشبو طریقه تیمر کرپچلرنی غایت قزدروب آنك اوستینه اریتولمش باقر قیوب جملهسینی بر طوطاش ومتّصل واحد ایلاب بیوکلکی یوز ایللی گز مقدارنده بر دیوار بنا قیلدیلر گویا کم طوطاش تیموردن بر طاو کبی بولدی (فما اسطاعوا) بس قادر بولمادیار یأجوج ومأجوجلر وکوچلری یتمادی (ان یظهروه) ظاهر بولمافلرینه واول دیوارنك یوقاریسینه چقمافغه یعنی آنك اوستینه هیچ منه آلمادیلر زیرا که بیك بیوك هم تك ایدی (وما استطاعوا) ذخی کوچلری یتمادی (له نقبا) اول دیوارغه تیشك قیلمافغه یعنی آنی تیشوب چغا آلمادیلر زیرا که قاطی تیموردن ایدی وغایت قالون ایدی (قال) ایتدی ذوالقرنین اول سدنك بناسی تمام بولغاچ (هذا) اوشبو سد هم آنی تمام ایتما کگه کوچیمز یتما کی (رحمة من ربی) بر رحمتدر پروردکارمدن یأجوج وماجوج فتنهسندن قورقوچیلرغه زیرا که آنلرنك ظلمندن خلاص بولوب طنچلاب تورورلر (فاذا جاء) بس هر فایچان کیلسه (وعد ربی) ربّمنك وعدهسی آنلرنك چقمافلری برله یعنی آخر زمان بولوب یأجوج ومأجوجنك چغا تورغان وقتلری ایرشسه (جعله) قیلور خدای تعالی اول سدنی (دکاء) بر نیگز

بر یعنی اول سدنی کیتاروب آنلرنك چغا تورغان یوللارینی آچق قیلور (وکان وعد ربی) وبولدی ربمنك وعدهسی (حقاً) راست وتوغری کم البته توغری کیلمای قالماس (۱) (وترکنا) وقویار مز بز (بعضهم) اول یأجوج ومأجوجنك بعضیسنی (یومئذ) شول کونده یعنی آنلرنك سد آرطندن چقفان کونلرنده (یموج فی بعض) اضطراب قیلور وقاطشور بعضسینه یعنی بر برسینه قاطشوب بیك آشغوب چغارلر یا که مراد قیامت کونده آدمیلر وپریلر غایت تحیر واضطرابلرندن بر برسینه قاطشورلر دیمکدر (ونفخ فی الصور) هم اورلمش بولور صورغه یعنی اسرافیل صورنی اورار قیامت قائم بولماق اوچون (فجمعنا هم) بس جمع قیلورمز وجیارمز بارچه خلایقنی محشر برینه (جمعاً) جمع قیلماق حساب وجزاء اوچون (وعرضنا جهنم) دخی ظاهر قیلورمز تموغنی (یومئذ) شول قیامت کونده (للکافرین) کافرلر اوچون (عرضاً) بر ظاهر قیلماق آنلرنی قورقتماق اوچون (الذین) آندای کافرلر کم غایتده غافللکلرندن (کانت اعینهم) بولدی آنلرنك کوزلری یعنی کوکل کوزلری (فی غطاء) براورتو وپرده ده یعنی اورتولمش بولدی (عن ذکری) منم یادمدن یعنی منی یاد قیلمادیلر وایسلرینه توشرمادیلر (وکانوا) هم بولدیلر آنلر (لا یستطیعون) قادر بولماسلر وکوچلری یتماس (سمعاً) منم کلاممنی ایشتماکه (افحسب الذین کفروا) ایا حساب قیلدیلرمو واویلادیلرمو شول کیمسهلرکم کفرنی اختیار ایتدیلر (أن یتخذوا) شونی کم توتسهلر آنلر یعنی تونارغه اویلادیلرمو (عبادی) منم بندهلرمنی یعنی عیسی وعزیر هم فرشتهلرنی (من دونی) مندن باشقه (اولیاء) دوستلر ایتوب یعنی آنلرنی معبود ایتوب توتدیلر وآنلرغه طابوندنلر بس بو اشلری اول کافرلرگه فائده ایرشدرور دیب گمان قیلدیلرمو البته هیچ بر فائده ایرشدرماس (انا اعتدنا) درستلکده بر حاضرلادك (جهنم) تموغنی (للکافرین) کافرلر اوچون (نزلاً) بر منزل واورن ایتوب کم آنده کرسهلر کیراکدر (قل) ایتکل ای محمد علیه السلام (هل ننبئکم) ایاخبر بیرایکمو سزلرگه (بالاخسرین اعمالاً) آدمیلرنك زیان کورگوچیراکلری برله عملر یوزندن یعنی اشلاگان اشلری جهتندن کم زیان کورگوچیراك وخسرانده بولغوچیراك ایدکینی سزلرگه بلدرایمو اول زیان کورگوچیرا کلر (الذین) شول کیمسهلردرکم (ضل) یرغالدی وضایع بولدی (سعیهم) آنلرنك شرشولری واینگولك قیلامز دیب اجتهاد ایتولری (فی الحیوة الدنیا) دنیا ترکلکنده یعنی کشیشلر ورهبانلر کبی کیمسهلرکم بوتون عمرلرینی روزه

۱) یاجوج وماجوجنك مذکور سد آرطندن چقمافلری آخر زمانده بولاچق قیامة علامتلرندن بری در انبیاء سورهسی نك آخرنده ذکری کیلسه کرکدر

توتوب وآچ توروب باطلغه عبادة قیلماق برله اوتکارورلر ایمان‌لری بولماغانلق سببلی آنلرنك بارچه عمللری باطل وطرشولری ضایع وفائده سزدرکم آکا هیچ براجر وثواب بولماس (وهم یحسبون) وآنلر اوزلری حسابلارلر وگمان قیلورلر (انهم یحسنون) شونی‌کم درستلکده آنلر کورکام قیلورلر (صنعا) اش‌نی یعنی یخشی‌اش قیلامز دیب بلورلر (اولئك) اوشبو گروه (الذین کفروا) شول کیمسه‌لردرکم کافر بولدیلر واشانمادیلر (بآیات ربهم) پروردکارلرینك آیتلرینه یعنی قرآن‌غه اشانمادیلر (ولقائه) دخی خدای‌تعالی‌گه بولوقماقغه اشانمادیلر یعنی بعث وحشرنی هم قیامتنی انکار قیلدیلر یاکه خدای‌تعالی‌نك دیدارینه اشانمادیلر (فحبطت) بس یوغالدی وضایع بولدی (اعمالهم) آنلرنك عمللری (فلانقیم لهم) بس قائم قیلماس‌مز بز آنلرنك عمللری اوچون (یوم القیامة) قیامت کونیده (وزنا) براولچاونی‌کم آنلرك برله عمللر اولچانور یعنی آنلرنك دنیاده یخشیلق قیلامز دیب قیلغان عمللرینه هیچ‌بر اعتبار وقدر بولماس یاکه آنلرنك اوزلرینه هیچده‌قدر واعتبار بولماس‌بلکه رسوا وخور بولورلر (ذلك) اش اوشبودرکم ذکر ایتولدی یعنی کفر اهلی‌نك عمللری باطل وضایع واوزلری‌هم خور واعتبارسز بولغوچیلردر (جزاؤهم جهنم) آنلرنك جزالری تموغ‌در (بما کفروا) شول نرسه سببلی‌کم آنلر کافر بولدیلر (واتخذوا آیاتی) هم توتدیلر آنلر منم کتابم‌نك آیه‌لرینی (ورسلی) هم‌منم پیغمبرلریمنی توتدیلر (هزوا) استهزاء ومسخره ایتوب (ان الذین آمنوا) درستلکده‌شول کیمسه‌لرکم ایمان‌کلتوردیلر واشاندیلر قرآن‌غه هم پیغمبرگه (وعملوا الصالحات) دخی اشلادیلر ایزگو عمللرنی (کانت لهم) بولدی آنلرغه خدای‌تعالی‌نك حکمنده (جنات الفردوس) فردوس جنتلری (نزلا) طارتو وبولاك (خالدین فیها) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده آنلر اول جنتلرده (لایبغون) استاماسلر آنلر (عنها) اول‌جنتلردن (حولا) ایکنچی اورنغه‌کوچونی زیرا که بارچه مقصودلر وآرزولر آنده حاصل بولور (قل) ایتگل ای محمد علیه السلام (لو کان البحر) اگر بولسه ایدی محیط دینگزینك صووی بارچه‌سی (مدادا) قارا (لکلمات ربی) پروردکارمنك سوزلرینی یازماق اوچون یعنی قرآننك معنالرینی یازماق اوچون یاکه خدای تعالی‌نك معلوماتینی یازماق اوچون بارچه دینگز صولری قارا بولسه ایدی (لنفد البحر) البته فانی بولور وبتار ایدی دینگز صووی زیرا که اول صو جسم‌در وهر جسم متناهیدر متناهی بولغان نرسه البته

١) بعضیلر اوشبو اخسرینه‌دن مراد خوارج طائفه‌سیدر دیمشلردر یاکه بدعت اهللریدر یاکه شول کمسه‌لردرکیم عمللرینی ریاوسمعه بوزندن قیلورلر ومشهور شولدرکه کفاردن بعضیلری صلهٔ رحم وفقیرلرگه طعام بیرمك وقل آزاد ایتمك کبی اشلرنی اشلارلر ایدی حق تعالی آنلرنك بو اشلری ضایع ایدکینی وآخرة اوچون هیچده فائده‌سی یوق ایدکینی بیان ایلاب اوشبو آیة کریمه‌نی نازل قیلدی

٢) تفسیر نبیائك کلتورمشدرکیم حق سبحانه وتعالی فردوس جنتی‌نی اوزی‌نك ید قدرتی برله یاراتدی ودنیا کونلری برله هربرکون مقدارنده ایللی نوبة فردوس جنتینه نظر ایلاب بیورورکیم زیاده قیلغل اوزگنك کورکاملکگنی وپاکیزه‌لکگنی منم دوستلرم اوچون دیور اوشانداق منزلنی دوستلری اوچون نزل‌در وبولاکدر دیماکی آنلرغه آندن‌هم آرتوغراق نعمتلر بارلقینه تنبیه‌در کیم اول نعمة حق تعالی‌نك دیداریدر حدیث شریفده کیلمشدرکیم پیغمبر علیه السلام بیوردی‌هرقایچان الله تعالی‌دن صوراساگز فردوس‌نی صوراگز دیدی

منقطع بولور وتوگانور (١) (قبل اَن تنفد) بتما کندن وتوگانما کندن الك (کلمات ربّی) ربمنك سوزلری زیراکه اول غیر متناهیدر کم هیچده بتماس ومنقطع بولماس بس متناهی بولغان قارا برله چیکسز وغیر متناهی بولغان نرسه‌نی یازوب بولماس (ولو جئنا بمثله) وا گرچه ینه کلتورساکده اول محیط دینگزی اوخشاشینی آنك اوستینه (مددا) مدد ویاردم اوچون یعنی بو محیط دریاسینه ینه اوزی کبی بر دریا قوشولوب شونك بارچه‌سی قارا اورنینه بولسه‌ده خدای‌تعالی‌نك کلمه‌لرینی یازارغه یتماس (قل) ایتکل ای محمد علیه السلام (انما انا بشر) موندن باشقه اینماسدرکم من بر آدمی‌من (مثلکم) سزلر کبی وخدای‌تعالی‌نك کلمه‌لرینی همه‌سینی بلامن دیب دعوا قیلماس‌من بلکه شول قدر باردرکم جبرائیل واسطه‌سی برله (یوحی الی) وعی قیلنمش بولور منم صاری (انما الهکم) شول‌کم درستلکده سزنك معبودکز (الهواحد) بر بولغوچی خدای‌درکم هیچ شریکی یوقدر (فمن کان یرجوا) بس هرکم امید قیلور بولسه (لقاء ربه) پروردکارینك دیدارینی کورماکنی جنتده یا که هرکم قورقور بولسه حقغه یولقماقدن یعنی قیامت کونده خدای‌تعالی حضورینه بارودن (فلیعمل) بس کرکدرکم اشلاسون اول کیمسه (عملا صالحا) ایدگو بولغوچی عملنی ایدگو عمل‌دن مراد هر اشده پیغمبر علیه السلام‌غه متابعت ایلماك وآنك سنتی‌نی رعایه ایتما کدر دیمشلر مرویدرکه جندب بن زهیر رضی‌الله‌عنه پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلوب عرض قیلدی‌کم یا رسول الله من عملنی خدای‌تعالی اوچون قیلامن لکن هر نایچان‌قیلغان عملم‌گه کشی مطلع بولسه وبلسه کوکلم خوشلانادر دیدی پیغمبرمز حضرتلری بیوردی‌کم قایو عملده باشقه کیمسه شریك بولسه خدای تعالی اول عملنی قبول قیلماس دیدی حق‌سبحانه‌وتعالی پیغمبریمك سوزینی راستلاب بیوردیکم (ولایشرك) وکرکدرکم ایدگو عمل قیلغوچی بنده شریك واورطاق ایتماسون (بعبادة ربه) پروردکارینك عبادتنده (احدا) هیچ براونی یعنی عملنی ریا برله اشلاماسون کشی خاطری اوچون وآنی مافتاسونلر وسویسونلر اوچون قیلماسون بلکه عملدن مقصودی باری الله‌تعالی‌نك راضی‌لقیغنه بولسون ریاشرك اصغردر وشرك خفی دیوب آطامشلردر عملنی ضایع وباطل ینکوچیدر اول عملکه اجر وثواب هیچ بولماس بلکه وبال وگناه بولور نعوذ بالله تعالی من انواع الشرك

١) اوشبو آیة کریمه شول وقتده نازل بولدی کیم یهودیلر مسلمانلرغه ایتدیلر فرآنکزده ومن یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا دیوب اوقیسز محمد مکا حکمة بیرلدی دیب ایته‌در بس آکا حکمة بیرلگان بولسه آنك علمی کوب بولسه کرك وحالانکه ینه فرآن‌ده وما اوتیتم من العلم الا قلیلا دیب یعنی سزلرگه آزغنه علم بیرلدی دیب اوقیسز آکا قاراغانده محمدنك علمی آز بولسه کرك بو ایکی سوز بربرسینه خلافدر دیدی‌لر حق سبحانه وتعالی اوشبو آیتنی بیاردی وبیوردی کیم خدای تعالی‌نك علمی ومعلوماتی‌نهایه‌سزدر بس براونك علمی نی‌قدر بولسه‌ده خدای تعالی علمینه قاراغانده بیك آز واقل قلیل‌در

مواهب

سورة مریم مکیة وهی ثمان وتسعون آیة

١٩ نجی سوره مریم سورەسی مکەده نازلدر توقسان سکز آیتدر.

بسم الله الرحمن الرحیم

(كٓهيعٓصٓ) (٢) حروف مقطّعه حق سبحانه وتعالی برله آنك حبیبی صلی الله علیه وسلم آراسنده بولغان رمزدر دیمشلر كٓهيعٓصٓ شول جمله دندر وبعضیلر كٓهيعٓصٓ اوشبو سوره‌نك اسمیدر دیمشلر یعنی اوشبو سوره (ذِكْرُ رَحْمَةِ رَبِّكَ) ربّكنك یاد ایتما كیدر رحمت ومهربانلق برله (عَبْدَهُ زَكَرِيَّا) اوزینك بنده‌سی زكریا بن آذر نی كم سلیمان علیه السلام نسلندندر پیغمبر هم بیت المقدس ایدگولرینك اولوغسی وعابدلرنك مهتری هم صاحب قربان ایدی بس آنك قصه‌سینی اوقوغل ویاد قیلغل كم (اِذْ نَادٰى رَبَّهُ) شول وقتده ندأ قیلدی ودعا ایلادی اول زكریا علیه السلام پروردكاربنه بیت المقدس محرابنده قربان قیلغانندن صوك (نِدَاءً خَفِيًّا) یاشرن بولغوچی دعا قیلماق برله‌كم اخلاص وقربان برله تقرّب ایلاماكیدر یاكه دعانی قچقرب قیلدی لكن اوزی قومندن یاشرن ایدی آنلرغه بلدرمادی زیرا كه توقسان توقز یاشكه ایرشكان وقارطایغان حالنده خدایدن بالا صوراب دعا قیلمافینی خلقغه بلدرورگه شرم وحیا ایتدی شول سببلی یاشرن دعاء قیلدی شویله دیوب دعاء قیلدی‌كم (قَالَ) ایتدی اول زكریا خدای تعالی‌گه تضرع ونیاز برله (رَبِّ) ای منم پروردكارم (اِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ) درستلكده من كم سست وقوّتسز بولغاندر وبوشاغاندر سویاك (مِنِّي) مندن یعنی قارطایمافم سببلی منم سویاكلریم بوشاب قوّتسزلنگاندر (وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ) هم یاقطرغاندر یعنی آغارغاندر منم باشم (شَيْبًا) بر آغارماق برله‌كم قارطلق علامتیدر (وَلَمْ أَكُنْ) وبولمادم من (بِدُعَائِكَ) سكا دعا قیلماق برله (رَبِّ) ای منم پروردكارم (شَقِيًّا) بهره‌سز وامیدسز یعنی من هر قایچان بر نرسه‌نی صوراب دعا قیلسام سن قبول ایلادك ومنی محروم ایتمادك (وَاِنِّي) ودرستلكده من (خِفْتُ الْمَوَالِيَ) قورقدم وقورقارمن اوزمنك آتام برله بر توغمه قرنداشلرم اوغللارندن شویله دیوب كم آنلر مندن صوك دین اشلری توغریسنده تهاون ویالقاولق قیلورلر ومنم خلافتیمنی یرینه كلتورا آلماسلر یعنی منم اورنیمه نائب بولوب امتلریم اچنده توغری ویخشی حكم ایتماسلر (مِنْ وَرَائِي) منم آرتمدن ومن اولگانمدن صوك بس مكا اورنیم غه

١) وبعضیلر بو حروف الله تعالی‌نك اسملریدر دیمشلر حضرت علی كرم الله وجهه‌دن منقولدركه بعض ادعیه‌لرده یا كهیعص یاحم عسق دیوب اوقور ایدی كم
الله تعالی اسملری بولماق آكلانور وبعضیلر دیمشلردركم كاف كبیر وكریم اسمارینه اشارتدر ها هادی اسمی نك رمزیدر یأ یدالله فوق ایدیهم گه ایما در وعین عزیز وعلیم وعدل اسملرینه دلالتدر وصاد صادق اسمندن كنایه‌در هم صانع اسمینه دال در والله تعالی اعلم

خلیفه بولوب فالورلق بر کشی کراك (وَكَانَتِ امْرَأَتِي) وحالانکه بولدی منم خاتونم (عَاقِرًا) بالا طابودن فالغان فارچق زیرا که اول وقتده توقسان سکز یاشنده ایدی (فَهَبْ لِي) بس باغشلاغل سن مکا (مِنْ لَدُنْكَ) اوز قاشکدن (وَلِيًّا) بر بالانی کم اول بالادین اشلرینی باشقارغوچی وخلیفه لکگه مستحق بولسون واستحقاق یوزندن (يَرِثُنِي) وارث بولورلق بولسون مکا امامة وپیغمبرلکده (وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ) هم میراث آلور بولسون اول بالا علم وحکمتنی یعقوب علیه السلام آلندن (وَاجْعَلْهُ) دخی قیلغلسن اول بالامنی (رَبِّ) ای منم پروردکارم (رَضِيًّا) مقبول وراضی بولنمش کم سن آنك بارچه اشندن وسوزندن راضی بولغایسن حضرت زکریا اوشبو دعانی قیلوب باشینی سجده گه قویوب ناله وتضرع قیلور ایدی حق سبحانه وتعالی دعاسینی اجابة ایلاماك وعده‌سی یوزندن خطاب قیلدی کم (يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ) ای زکریا درستلکده بز سوبونچ بیرورمز سکا (بِغُلَامٍ) بر اوغل بر له کم (اسْمُهُ يَحْيَى) اول اوغلنك اسمی یحیی بولور (لَمْ نَجْعَلْ لَهُ) باراتمادق بز آکا (مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا) (١) موندان الگاری بز اسمداش‌نی یعنی اول یحیی‌دن الگاری دنیاده هیچ بر یحیی اسملی کشی بولمادی (قَالَ) ابتدی زکریا علیه السلام مذکور خطابنی ایشتکاچ (رَبِّ) ای منم ربم (أَنَّى يَكُونُ لِي) نچوك بولور مکا (غُلَامٌ) اوغل (وَكَانَتِ امْرَأَتِي) وبولدی منم خاتونم (عَاقِرًا) بالا طابمای تورغان (وَقَدْ بَلَغْتُ) هم تحقیق ایرشدم من (مِنَ الْكِبَرِ) اولوغلقدن وقارطلقدن (عِتِيًّا) خرابلق وضعیفلك که یعنی من اوزم اوشبو قدر قارط وضعیف بولوب هم خاتونم بالادن فالغان قارچق بولا تورب مندن نچوك اوغل بولسون دیدی (قَالَ) ابتدی بر فرشته خدای تعالی‌نك امری بر له ای زکریا (كَذَلِكَ) اوشاندافدر کم سن ابتدك یعنی فی الواقع قارط وضعیف سن وخاتونك هم عاقردر لکن (قَالَ رَبُّكَ) ابتدی سنك خدایك (هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ) اول اش یعنی قارط بر له قارچقدن بالا بولدرماق منم قدرتیمگه آسان ویکل اشدر (وَقَدْ خَلَقْتُكَ) وتحقیق من یاراتدم سنی (مِنْ قَبْلُ) موندن الگاری (وَلَمْ تَكُ شَيْئًا) وبولمادك سن هیچ بر نرسه یعنی سن صرف معدوم ویوق ایدك سنی بار قیلدم بس سنی یوقدن بار قیلوغه قادر بولغان خدای تعالی البته سکا اوشبو حالکده بالا بیرماکگه قادردر زکریا علیه السلام اوشبو بشارتنی ایشتکاچ شاد بولدی لکن بلمادی کم اول بالا حاضر ویقین زمانده دنیاغه کیلورمو یا که بر آز مدة اوتکاندن صوکمو شول جهتدن (قَالَ) ابتدی حضرت زکریا (رَبِّ اجْعَلْ لِي) ای منم پروردکارم

١) زادالمسیرده کلتور- مشدرکه دنیاده آندن الگاری اول اسمه کشی بولماوی افضلیة که وجد توگلدر زیرا که بوطریقه بولغان کوب کشی طابلور بلکة افضلیة شول اعتبار بر له درکم آنك اسمی‌نی حق سبحانه وتعالی اوزی یحیی دیوب تسمیه قیلدی آتاوآناسینه حواله ایتمادی امام ثعلبی بیورمشدرکه موندن الگاری قیلمادق دیوب ذکر ایتماکی شول جهة‌دندرکه اول یحیی‌دن صوك حق تعالی شوندای بنده‌نی دنیاغه کلتوردی کم آنی اوزینك خاص اسملری بر له تسمیه قیلدی وآنك اصلی اسمینی یعنی محمد، اسمینی اوزینك محمود اسمندن مشتق ایلادی وبعضیلر سمی شبیه معناسنه در دیمشلر یعنی اول یحیی‌دن الك آنك اوغشاشینی یارا- تمادق دیمك بولور زیرا که عمرنده هیچ بر گناه‌نی قصد ایتمك آندن واقع بولمادی

قیلغل سن منم اوچون یعنی منکا کورگازگل (آیةً) بر علامتنی‌کم اول علامتدن مذکور اوغل‌نك دنیاغه کیلماکی یقین ایدکی بلنسون (قالَ) ایتدی خدای تعالی (آیتُكَ) سنك علامتك (اَلّا تُکَلِّمَ النّاسَ) سنك سوز ایته آلماسلقدر آدمیلرگه (ثَلٰثَ لَیالٍ) اوچ کیچه وکوندز (سَوِیًّا) توناش وبر برسی آرطندن یاکه سوزلاشه آلماسلقدر آدمیلر برله اوچ کیچه وکوندز اوزك صحت واعضالرك سلامت بولغان حالکده مرویدرکه شول وقتده زکریا علیه السلام‌نك آغزنده تلی اوسدی وضور بولدی شویله‌کم اصلا تلینی تبراتورگه مجالی قالمادی (فَخَرَجَ) بس چقدی حضرت زکریا (عَلیٰ قَومِهِ) اوزینك قومی اوزره شول ایرته برله‌کم آنك کیچنده خاتونی حامله بولغان ایدی (مِنَ الْمِحْرابِ) اوزینك نماز اوفی تورغان اورنندن (فَاَوحیٰ اِلَیهِم) بس اشارة برله بلدردی آنلرغه زیراکه سوز ایته آلماس ایدی (اَنْ سَبِّحُوا) شولی کم نماز اوقوکز سز یاکه تسبیح ایتکز خدای تعالی‌گه (بُکرَةً) ایرته برله (وَعَشِیًّا) هم کیچ برله القصه شول طریقه اوچ کون اوتدی اول اوچکونده زکریا علیه السلام مقصودینی اشارة برله‌گنه بلدرور ایدی صوکره سوزلاشورگه ینه قادر بولدی بس عمل مدتی تمام بولغاندن صوك یحیی علیه السلام دنیاغه کیلدی صبی حالنده اوستینه پلاس کیوب زاهدلر وعابدلر برله‌عبادتکه مشغول بولدی وغایت ریاضت قیلور ایدی تا کم حق تعالی‌دن آکا وحی کیلدی (یا یَحیٰی خُذِ الْکِتابَ) ای یحیی تونقل سن تورات کتابینی (بِقُوَّةٍ) سعی واجتهاد هم کوکل نوکی برله (وَاٰتَیناهُ الْحُکْمَ) وبیردك بز اول یحیی‌غه علم وحکمتنی هم تورات فهمینی (صَبِیًّا) صبیلق حالنده‌کم اوچ یاشلك ایدی (وَحَنانًا) دخی بیردك آکا رحمتنی وکوکل نچکه‌لکینی (مِنْ لَدُنّا) اوز قاشیمزدن زیراکه یحیی علیه السلام غایتله یومشاق ونچکه کوکللی هم خدایدن قورقوب کوب یغلاوچان ایدی (وَزَکٰوةً) هم بیردك بز آکا پاکلکنی کناهدن یاکه مدح ومافتالماقنی خلق قاشنده (وَکانَ تَقِیًّا) هم بولدی اول یحیی خدایدن قورقوچی یاکه فرمانغه بوی صونغوچی یاکه کناهدن صاقلانغوچی (وَبَرًّا بِوالِدَیهِ) دخی ایدکوك ایتکوچی بولدی اول یحیی آتا وآناسینه یاکه خدمت ایتکوچی بولدی آنلرغه (وَلَم یَکُن جَبّارًا) وبولمادی اول باش طارتقوچی وآتا آناسینی رنجتکوچی (عَصِیًّا) هم عاصی وقارشقوچی بولمادی خدای تعالی‌نك فرمانینه (وَسَلامٌ عَلَیهِ) وسلام در بزدن اول یحیی اوزرینه (یَومَ وُلِدَ) شول کونده‌کم طوغدی اول آناسندن (وَیَومَ یَمُوتُ) هم شول کونده‌کم اولار اول (وَیَومَ یُبعَثُ حَیًّا) دخی شول کونلك کم

١) منقولدرکه محله بالالری حضرت یحیی اوچ یاشلك وقتنده آکا ایتدیلر کم ای یحیی کیلکل برکه اویناییق دیدیلر حضرت یحیی ابتدی ما خلقنا للعب یعنی بزلر اویون اوچون یارانلمادق دیدی اوشبو سوزده اولوغ اوکوت باردر غافل وبی خبرلر اوچون‌کم عزیز عمرلرینی لهو ولعب برله ضایع اوتکارورلر تیسیر

قوبارلور اول تریك بولوب یعنی آخرنده مراد شولدر که یحیی سلامت وقونقارلمش بولور طوغان کونده شیطان غمزندن واولکاچ قبر عذابندن هم آخرنده قیامت قورقولرندن ایمین بولور (وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ) ویاد قیلغل سن قرآنده (مَرْيَمَ) حضرت مریم بنت عمران قصهسینی کم همیشه بیت المقدسده عبادة برله شغل لنور ایدی حیض عذری وقتنده خالهسینك یورطینه بارور ایدی پاکلنکاچ ینه بیت المقدسکه کیلور ایدی بروقت خالهسینك یورطنده غسلکه محتاج ایدی غسل قیلماق اوچون بر آولاق اورن ازلادی نتاکیم حق تعالی خبر بیرور (اذانتبذت) شول وقتدهکم براق بولدی اول مریم وبر چیتکه کیتدی (مِنْ اَهْلِهَا) اوزینك اهلندن یعنی خالهسندن وقرنداشلرندن (مَكَانًا شَرْقِيًّا) بیت المقدسنك قوباش چقوشی یاغنده بولغان بر اورنده یا که خالهسینك یورطندن شرق طرفندهغی بر اورندهکم غسل قیلماق اوچون کیلمش ایدی قش کونده ایدی هم اول اورنغه قوباش توشکان ایدی (فَاتَّخَذَتْ) بس توندی حضرت مریم (مِنْ دُونِهِمْ) آنلرنك طرفندن (حِجَابًا) بر پرده نی یعنی تنینی کورماسونلر اوچون آنلر برله اوز آراسینه پرده قیلدی (فَاَرْسَلْنَا) بس یباردك بر (اِلَيْهَا) اول مریم صاری (رُوحَنَا) روحمزنی کم جبرائیلدر یعنی جبرائیل فرشتهنی یباردك (فَتَمَثَّلَ لَهَا) بس اوخشادی وصورتلاندی جبرائیل حضرت مریم اوچون (بَشَرًا سَوِيًّا) بارچه اعضالری کامل خلقتی تمام بولغوچی آدمی بولوب یعنی حضرت مریمنك کوزینه آدمی صورتنده بولوب کورندی حضرت مریم اوزینك غسل قیلا تورغان اورنده بر یاط کشینی کورکاچ قورقدی (قَالَتْ) ایتدی حضرت مریم آکا (اِنِّي اَعُوذُ) درستلکه من صغنورمن (بِالرَّحْمَنِ) خدای تعالی کم رحمتی کوبدر (مِنْكَ) سنك شرکدن (اِنْ كُنْتَ تَقِيًّا) اگر بولساك سن تقوالق ایتکوچی وحرامدن صاقلانغوچی یعنی اگرده سن متقی وپرهیزکار کشی بولسا کده من سندن خدایغه صغنورمن دیدی وبعضیلر دیمشلردرکم تقی اسملی بر یاوز کشی بار ایدی اول زمانده خاتونلر آندن قورقورلر ایدی حضرت مریم اول تقینك قصهسینی ویاوزلقینی ایشتکان ایدی جبرائیلنی شول تقی بولماسون ومکا بمانلق قصدی برله کیلکان بولماسون دیوب قورقدی شول جهتدن اگر سن تقی بولساك من سنك شرکدن خدای تعالی گه صغنورمن دیدی فایچانکم حضرت جبرائیل مریم نك اضطرابینی وقورقماقینی مشاهده قیلدی (قَالَ) ایتدی جبرائیل (اِنَّمَا اَنَا رَسُولُ رَبِّكِ) موندن باشقه ایماسدرکم من ربكنك یبارمش ایلچیسی من منی خدای تعالی

یباردی (لَاَهَبَ لَكَ) ناکم باغشلامامفم اوچون سکا آبك فرمانی برله (غُلٰاماً زَكِیاً) پاکیزه ومافتالنمش بولغوچی بر اوغلنی‌کم اول اوغل حضرت عیسی علیه‌السلامدر (قٰالَتْ) ایتدی حضرت مریم جبرائیلدن بو سوزنی ایشتکاچ عجبلانوب (اَنّٰی یَكُونُ) نچوك بولور (لی غُلٰامٌ) منم اوغلیم (وَلَمْ یَمْسَسْنِی بَشَرٌ) وحالانکه ایرشما گاندر ونیکما گاندر مکا هیچ بر آدمی یعنی مندن نچوك بالا بولسون هنوز من ایر کورگانیم یوقدر با کره قز من (وَلَمْ اَكُ بَغِیّاً) هم بولمادم من بوزق اشلی وزنا فیلغوچی دیدی (قٰالَ) ایتدی جبرائیل حضرت مریمگه (كَذٰلِكِ) اوشانداق‌در کم سن ایتورسن یعنی واقعا هیچ بر ایر سکا ایرشکانی یوقدر لکن شولای بولسه‌ده (قٰالَ رَبُّكِ) ایتدی سنك پروردکارك (هُوَ عَلَیَّ هَیِّنٌ) اول اش یعنی ایر کورماگان، قزدن بالا طوغدرتماق منم اوزریمه آسان ویکل اشدر کم سکا بر اوغل بیرورمز تاکم قدرتیمز گه استدلال ایتماکك اوچون (وَلِنَجْعَلَهُ) دخی تاکم فیلماقیمز اوچون (اٰیَةً لِلنّٰاسِ) بر علامت آدمیلرگه کم آنك نوغریسنده فکر ایلامك برله منم قادر ایدکمنی بلسونلر (وَرَحْمَةً مِنّٰا) هم آنی بر رحمتکه سبب ایتماکیمز اوچون بزدن آکا ایمان کلتورگوچیلرگه (وَكٰانَ) وبولدی اول اوغلاننی آتاسز یاراتماق (اَمْراً مَقْضِیّاً) حکم ایتولمش وتقدیر فیلنمش بر اش‌کم البته واقع بولمای قالماس بس جبرائیل علیه السلام حضرت مریم‌گه یقین کیلوب آنك آغزینه یاکه یقاسینه اوردی (فَحَمَلَتْهُ) بس یوکلی بولدی مریم جبرائیلنك اورماکی سببلی عیسی‌گه (فَانْتَبَذَتْ بِهِ) بس طشقاری کیتدی ویراق بولدی اول آدمیلردن فورصاغنداغی عیسی برله یعنی بالاسینی بلدرماس اوچون چیتکه کیتدی (مَكٰاناً قَصِیّاً) ایلیا شهرندن یراق بر اورنغه اول شهرنك شرق طرفنده بولغان بر طاوغه باردی توقز آیدن صوکره بالاسینی طوغردی بعضیلر حملی هم وضعسی بر ساعت اچنده واقع بولدی دیمشلر وبعضیلر توقز ساعت مدتنده ایدی دیورلر وبهر تقدیر فایچان‌کم وضع حمل وقتی یقین کیلدی حضرت مریم بر فورومش خرما یغاچی کوردی بارچه بوطافلری کیسلگان یغاچنك گاوده‌سیگنه قالغان ایدی (فَاَجٰاءَهَا الْمَخٰاضُ) بس کلتوردی اول مریمنی طولغاق وبالاطرغماق آغرفی (اِلیٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ) خرما یغاچینك قالغان گاوده‌سی صاری تاکم آرقاسینی اول یغاچقه قویوب طایاندی (قٰالَتْ) ایتدی حضرت مریم شول وقتده (یٰالَیْتَنِی مِتُّ) کاشکی من اولگان بولسام ایدی (قَبْلَ هٰذٰا) اوشبو واقعه‌دن الگاری (وَكُنْتُ) هم بولسام ایدی (نَسْیاً مَنْسِیّاً) بر اونوطلمش

وطاشلانمش نرسه یعنی بوحالنی کورگانچه کوبدن اولوب اونوطلوب بتکان بولساچی تاکم هیچ کم منی بلماس ایدی حالا بیت المقدس عابدلری همه‌سی منی طانورلر اماملرینك فریمن وزکریا علیه السلامنك کفالتنده من هم هنوز باکره‌من ایرگه بارغانم یوق اوشبو حالمده بالا طابامن ایمدی من خلق‌نك کوزلرینه نچوك کورینورمن دیوب ناله قیلور ایدی (فنادیها) بس ندا قیلدی وآواز بیردی حضرت مریم‌گه شول وقتده (من تحتها) آنك آستندن یعنی آنك قارنداغی بالاسی عیسی علیه السلام ندا قیلدی (الّا تحزنی) شویله دیوب‌کم قایغورماغل وحسرت چیکماگل ای مریم یاکه خرما یغاچی آستندن فرشته ندا قیلدی‌کم غم بیماگل ای مریم (قد جعل ربك) تحقیق قیلدی سنك پروردکارك ویاراتدی (تحتك) سنك آستکده (سریاً) بر صولی چشمه‌نی کم اول چشمه‌دن صو اچارسن وطهارة قیلورسن (وهزّی الیك) هم قیملداتقل سن اوزك صاری یعنی اوزکا طابا طارتقل (بجذع النخلة) قورومش خرمایغاچی‌نك گاوده‌سینی (تساقط علیك) تاکم توشورورونیار اول خرما یغاچی‌سنك اوزرکا (رطباً جنیاً) تازه ویکابولغوچی خرمانی تاکم سکا طعام بولور (فکلی) بس آشاغل سن ای مریم اول خرمادن (واشربی) هم اچکل اول چشمه صووندن (وقری عیناً) دخی روشن ایتکل ونورلاندرغل کوزکنی بالاك برله یاکه کوکلك‌نی خوشلاندرغل خرما یغاچینك یاشارماکی برله بس حق سبحانه وتعالی فرشته‌لرنی بیاردی تاکم مریمنك اطرافینی چولغاب آلدیلر عیسی علیه السلام آنادن طوغاچ آنی فرشته‌لر آلوب بودیلر وجنت حریرینه توروب مریم‌نك کناریته قویدیلر هم ندا ایرشدیکم ای مریم (فاما ترین) بس اگر کورساك سن (من البشر) آدمیدن (احداً) براونی یعنی بر بر کشینی کورساك اول سندن بو بالانی قایدن آلدك دیوب صوراسه (فقولی) بس ایتکل سن (انی نذرت) درستلکده من نذر قیلدم (للرحمن صوماً) خدای تعالی اوچون روزه توتمافنی آنلرنك روزه‌لری آشاواچونی‌هم سوزسویلاشونی قویماق ایدی (فلن اکلم الیوم) بس هر گیز من سوز ایتماسمن اوشبو کون (انسیاً) هیچ بر آدمگه یعنی من نذر وعهد ایتکانمن‌کم بو کون هیچ بر کشی برله سوزلاشماسمن بلکه فرشته‌لر برله سوزله‌شورمن وحق تعالی‌گه مناجات قیلورمن دیوب ایتکل مریم‌نك آدمیلرگه اوشبو قدر سوزنی ایتماکی ضرورتدن ونذرینی بلگرتماك اوچون ایدی مرویدرکه بیت المقدس اهلی حضرت مریمنی محرابنده طابماغاچ آنی ارل‌ماکگه مشغول بولدیلر هر بردن ازله‌ر ایدیلر وهر بر کشیدن

آنی صورار ایدیلر تا کم بر کشی آندن خبر بیرب من مریمنی بیت لحم‌ده کوردم دیدی بس اول قوم بیت لحم‌گه متوجه بولدیلر (فَاَتَتْ بِهٖ) بس کلتوردی حضرت مریم عیسی علیه السلامنی (قَوْمَهَا) اوزینك قومینه (تَحْمِلُهٗ) یوکلر اول عیسی‌نی یعنی کوتاروب کیلتردی قایچان کم اول قومنك کوزلری حضرت عیسی‌غه توشدی (قَالُوا) ایتدیلر آنلر (یَا مَرْیَمُ لَقَدْ جِئْتِ) ای مریم تحقیق سن کلتوردك (شَیْئًا فَرِیًّا) عجب بولغان بر نرسه‌نی یا زشت وناچار بولغان نرسه‌نی کلتوردك کم بیت‌المقدس اهلی آراسنده مونك کبی اش واقع بولغانی یوقدر (یَا اُخْتَ هَارُونَ) ای هارونك قز قرنداشی حضرت مریم‌نك هارون اسملی آغاسی بار ایدی شول سببلی هارون‌نك قز قرنداشی دیوب خطاب ایتدیلر یا که بنی اسرائیل‌ده هارون اسملی بر بیك تقوا و ایذگو کشی بار ایدی حضرت مریمنی تقوالقده و ایذگولکده اُتا اوغشاتوب ایتدیلر کم ای هارون‌نك سکلیسی (مَا كَانَ اَبُوكِ) بولمادی سنك آتاك عمران امْرَأَ سَوْءٍ) یاوز ایر بلکه مسجد اقصی‌نك امامی وعابدلرنك اولوغسی ایدی (وَمَا كَانَتْ اُمُّكِ) هم بولمادی سنك آناك حنّه بنت فاقود (بَغِیًّا) یاوز وآزغون بولمادی یعنی سنك آتاك آناك شوندایین یخشی کشیلر بولا تورب سن بو بالانی ایرسز نچوك طابدك دیدیلر (فَاَشَارَتْ اِلَیْهِ) بس اشارة قیلدی حضرت مریم اوزینك بالاسی عیسی صاری یعنی قایدان بولغانینی بلاسکز کیلسه بالانك اوزندن سر راکز دیدی وآنی کورگازدی (قَالُوا) ایتدیلر اول قوملر عجبکه قالوب (كَیْفَ نُكَلِّمُ) نچوك سوز ایتورمز بز (مَنْ كَانَ) شول کیمسه‌گه‌کم بولدی اول (فِی الْمَهْدِ صَبِیًّا) بیشکك صبی یعنی بیشکده یاتورلق مرتبه‌ده بولغان یاش بالا برله نچوك سوزلاشایك اول هیچ برسوزنی آکلاماس وجواب بیره آلماس دیدیلر مرویدرکه اول قوم حضرت مریمگه اوشبو سوزلرنی ایتکان وقتلرنده عیسی علیه السلام آناسینك ایمچا کینی ایمار ایدی آنلرنك سوزلرینی ایشتکاچ آغزینی ایمچاکدن آلدی وآنلرغه طابا فاراب فصیح تل برله (قَالَ) ایتدی حضرت عیسی (اِنِّی عَبْدُ اللّٰهِ) درستلکده من الله تعالی‌نك بنده‌سیمن (اٰتَانِیَ الْكِتَابَ) بیردی الله تعالی مکا کتابنی یعنی ازلده حکم ایتدی مکا انجیلنی بیرماك برله (وَجَعَلَنِی نَبِیًّا) هم قیلدی منی پیغمبر دیمشلردرکم عیسی علیه السلام شول حالده پیغمبر ایدی وسوزلاشمادی آنك معجزه‌سی ایدی (وَجَعَلَنِی) دخی قیلدی منی خدای تعالی (مُبَارَكًا) مبارك وبرکاتلی قیلدی (اَیْنَمَا كُنْتُ) هر اورنده‌کم بولدم من یعنی من هر برده بولسام

اول برگه برکات نازل بولور (وَاَوصَانی) هم امر قیلدی وبیوردی منگا خدای تعالی (بالصَّلٰوة) نماز اوقوماق برله (وَالزَّكٰوة) هم زکوة بیرماك برله (مَا دُمْتُ حَيًّا) مادام که من تریك من یعنی تریك بولغانم مدتده همیشه اوشبو اشلرنی اشلاماك برله بیوردی (وَبَرًّا بِوَالِدَتی) هم ایدگولك ایتکوچی قیلدی منی خدای تعالی آنامغه وآنگا منی مهربان ایلادی (وَلَمْ يَجْعَلْنی) وقیلمادی منی (جَبَّارًا) باش طارتقوچی واولوغلانقوچی کم خلقغه تکبرلك قیلوب آنلرنی رنجتسام (شَقِيًّا) یاوز وفرمانینه خلافلق ایتکوچی (وَالسَّلَامُ) وخدای تعالی نك سلامی (عَلَيَّ) منم اوزریمگه بولغوچیدر نتاك کم یحیی علیه السلام گه بولدی (يَوْمَ وُلِدْتُ) شول کونده کم آنادن طوغدم من (وَيَوْمَ اَمُوتُ) هم شول کونده کم من اولرمن (وَيَوْمَ اُبْعَثُ حَيًّا) دخی شول کونده کم من قوبارلمش بولورمن تریك بولوب دیدی (ذٰلِكَ) اوشبو ذکر ایتولنمش وصفتلانمش کیمسه (عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ) مریمنك اوغلی عیسی علیه السلام در نصارا ایتدکچه توگلدر (قَوْلَ الْحَقِّ) راست وتوغری ایتماك برله ایتورمن (الَّذی) آنداین توغری ایتماك کم یهودیلر (فِيهِ يَمْتَرُونَ) آنده شك توتارلر یعنی عیسی علیه السلام قصه سنده شك توتارلر کم آنك پیغمبرلکینه اشانماسلر وآنك حقنده تیوشسز وقبیح سوزلر سویلارلر یا کی مراد نصارالر گمان ایتارلر دیماکدر یعنی آنك شاننده لایق بولماغان صفتلر برله آنی صفتلارلر وآنی بعضیلری خدای دیورلر وبعضیلری خداینك اوغلیدر دیورلر (مَا كَانَ لِلّٰهِ) درست وممکن توگلدر خدای تعالی گه (اَنْ يَتَّخِذَ) آنك توتماقی (مِنْ وَلَدٍ) بر بالانی یعنی خدای تعالی نك بالاسی بولماق احتمالی بوقدر نتاك کم نصارالر ایتورلر زیرا که بالا برله آنا بر جنسندن بولورلر خدای تعالی بر نرسه برله جنسداش بولودن منزّه در (سُبْحَانَهُ) پاك ومنزّه در اول خدای تعالی بالا توتماقدن (اِذَا قَضٰى اَمْرًا) هر قایچان حکم قیلسه وتلاسه اول بر نرسه نك بولماقینی (فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ) بس موندن باشقه ایماسدر کم ایتور آنگا (كُنْ) بولغل دیب (فَيَكُونُ) بس بولور اول نرسه شول حالده هیچده کیچکمایینچه (وَاَنَّ اللّٰهَ رَبِّی) ودرستلکده الله تعالی کم منم خدایمدر (وَرَبُّكُمْ) هم سزلرنك خدایکزدر (فَاعْبُدُوهُ) بس عبادت قیلکز آنگا وآندن باشقه غه طاپونماکز (هٰذَا) اوشبودر (صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ) توغری بولغوچی یول کم جنت گه ایرشدرور (فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ) بس اختلاف ایتدیلر نچه گروه وجماعتلر (مِنْ بَيْنِهِمْ) اوز آرالرنده یعنی یهود ونصاری عیسی علیه السلام توغریسنده بر برسینه خلافلق قیلشوب افراط وتفریط بولینی توتدیلر یهودیلر عیسی نك پیغمبرلکینه

اشانمایوب تفریط قیلدیلر ونصارا افراط جانبینه کیتدیلر یا که مراد نصارالر اوزلری خلافلق قیلشدیلر کم اوچ فرقه بولدیلر برسی نسطوریه‌در که عیسی ابن الله‌در دیدیلر وبری یعقوبیه در کم عیسی آلهدر دیورلر وملکانیه ثالث ثلاثه برله قائل بولدیلر (فویل للذین کفروا) بس نی کویونچ وحسرتدر شول کیمسه‌لرگه‌کم کافر بولدیلر (من مشهد یوم عظیم) اولوغ بولغوچی کوننگ حاضر بولمافلندن‌کم قیامت کونیدر یا که اول کون‌نگ اهوالندن وقورقنچلر ینی مشاهده قیلودن (أسمع بهم) نی کوب ایشتکوچی بولورلر کافرلر (وأبصر) هم نی عجب کورگوچی بولورلر آنلر (یوم یأتوننا) شول کونده‌کم کیلورلر آنلر بزگه یعنی قیامت کونده آنلر حق تعالی وعده قیلغان عذابلرنی کوروب بلورلر وشکسز اشانورلر لکن اول کونده اشانولری آنلرغه فائده بیرماس (لکن الظالمون الیوم) لکن ظلملق ایتکوچیلر اوشبو کونده (فی ضلال مبین) آشکارا ضلالت وآزغونلقده بولغوچیلردر (وأنذرهم) وقورتقل او محمد علیه السلام آنلرنی مکه مشرکلرینی (یوم الحسرة) حسرة وکویونچ کونندن کم اول کونده یاوزلق قیلغان کشیلرنی اوچون یاوزلق قیلدق دیوب کویونورلر وایدگولك قیلغان کمسه‌لرنیك کوبراك قیلماغانمز دیب حسرة چیکارلر (اذ قضی الامر) شول وقتده‌کم اوتالنمش بولور اش هم بارچه‌نگ حسابی تمام بولوب بر گروه جنتلك وبر گروه تموغلق دیوب حکم ایتولور اوشانداق اولوغ کون اول مشرکلرنگ آلدنده‌در (وهم فی غفلة) وحالانکه آنلر اوزلری غافللکده وخبرسزلکده‌در اول کونگ کیلماکندن (وهم لا یؤمنون) هم آنلر اشانماسلر اول قیامت کونینگ بولماقینه (انا نحن) درستلکده بز (نرث الارض) وارث بولورمز یرگه (ومن علیها) دخی هر کیمسه‌گه‌کم یر یوزنده بولدی یعنی آنلر بارچه‌لری فانی بولورلر وبز باقی قالورمز (والینا یرجعون) وبزنگ صاری قایتارلمش بولورلر اولگانلرندن صوگ (واذکر فی الکتاب) ویاد قیلغل سن ای محمد علیه السلام قرآنده اوز قومگه اوچون (ابراهیم) ابراهیم پیغمبر قصه‌سینی‌کم بارچه ملت اهللری آنگ فضلیه وپیغمبرلکینه اقرار قیلورلر واشانورلر هم عرب مشرکلری آنگ نسللندن بولماقلری برله ماقتانشورلر بس آنگ حق تعالی‌نی بر بلدکندن ومشرك بولماغانلقندن خبر بیرگل (انه کان) درستلکده اول ابراهیم علیه السلام بولدی (صدیقا) بیك راست سوزلی هم توغری اشلی (نبیا) پیغمبر واولوغ مرتبه‌لی (اذ قال) یاد قیلغل شونی‌کم ایتدی اول ابراهیم (لابیه) اوزینگ آتاسی آزر بن ناخورغه (یا أبت

ای منم آتام (لِمَ تَعبُدُ) سن نی اوچون طابونورسن (مَا لَا يَسمَعُ) شول نرسه گه کم ایشتماس اول سنك دعا کنی ویالبارماقکنی (وَلَا يُبصِرُ) هم کورماس اول سنك توبانچیلك برله وخشوع برله آکا طابونماقکنی (وَلَا يُغنِي عَنكَ) دخی دفع قیلماس وکیتارماس اول سندن (شَيئًا) باشکه کیلگان بلالردن وضررلردن هیچ بر نرسه نی حاصل معنی سکا هیچه فائده ایرشدرا آلمای تورغان پوتلرغه نی اوچون طابونورسك وآنلرنی اوزنگه معبود ایتهرسك دیدی دخی ایتدی (يَا أَبَتِ) ای مینم آتام (انّی) درستلکه مین (قد جَاءَنِي) تحقیق کیلدی میکا یعنی خدای تعالی دن وحی بولدی (مِنَ الْعِلْمِ) علمدن (مَالَمْ يَأْتِكَ) شول نرسه کم کیلمادی سیکا یعنی حق دین وشریعت طوغریسندن سین بلماگان نرسه لرنی خدای تعالی میکا بلدردی (فَاتَّبِعنِي) بس ایارگل سین میکا (أَهدِكَ) تاکم هدایة قیلورمن وکوندرورمن سینی (صِرَاطًا سَوِيًّا) راست وطوغری بولغوچی بر یولغه کم اول یولغه کرگوچی کمسه مقصودغه ایرشور ومنگولك عذابدن قورتلور (يَا أَبَتِ) ای مینم آتام (لَا تَعبُدِ الشَّيطَانَ) عبادة ایتمه گل وطابونماغل شیطانغه هم آنك فرمانینه بوی صونماغل (انَّ الشَّيطَانَ كَانَ) درستلکده شیطان بولدی (لِلرَّحمٰنِ عَصِيًّا) خدای تعالی گه عصیان ایتکوچی وقارشقوچی (يَا أَبَتِ) ای مینم آتام (انِّي أَخَافُ) درستلکه مین قورقامن (ان يَمَسَّكَ) ایرشمه کندن سیکا (عَذَابٌ مِنَ الرَّحمٰنِ) بر عذاب خدای تعالی قاشندن یعنی خدای تعالی نك فرمانینه قارشوب شیطانغه ایهرمه کك سببلی سیکا الله تعالی دن برعذاب کیلمه گای ایدی دیوب قورقامن (فَتَكُونَ) بس سینك بولماقکدن قورقامن (لِلشَّيطَانِ وَلِيًّا) شیطانغه دوست یعنی عذابده ولعنتده شیطان برله برگه بولورسك دیب قورقامن دیدی (قَالَ) أیتدی ابراهیم نك آتاسی آزر ابراهیمدن بوسوزلرنی ایشتکاچ (أَرَاغِبٌ أَنتَ) ایا یوزدوندرگوچی موسن (عَنْ آلِهَتِي) مینم خدایلرمغه طابونودن (يَا إِبرَاهِيمُ) ای ابراهیم یعنی سین مینم پوتلرمغه طابونماسسکمو (لَئِن لَّمْ تَنتَهِ) اگر سین طیلماساك وقایتماساك بواشکدن (لَأَرجُمَنَّكَ) البته شلته قیلورمن یاکه طاش برله آطوب سورورمن سینی (وَاهجُرنِي مَلِيًّا) ویراق بولغل سین میندن براوزاق زمان تاکم سینك ضررکدن امین بولوب وطنچلاب تورایم دیدی (قَالَ) أیتدی ابراهیم علیه السلام آتاسینه (سَلَامٌ عَلَيكَ) سلام بولسون سینك اوزرنگه یعنی مین کیته رمن خوش صاو بولغل دیدی دیمشلردرکم حضرت ابراهیم آتاسینك ملامتینه وشلته له مه کینه قارشی سیکا سلام بولسون دیوب

جواب بیردی تا کم شایدکه بوسوزمدن متأثّر بولوب وکوکلی یومشاب ایمان کیتورمه‌سمو دیوب اوشبو طریقه أیتدی مرویدرکه قایچانکم ابراهیم علیه السلام آتاسی یانندن کیتمه‌کنی وهجرت ایتمه‌کنی قصد قیلدی آتاسی أیتدی ای ابراهیم کیتمه‌کك سببلی ملول بولماغل وقایغرماغل سینك یخشی خدایك باردر اول سینی طاشلاماس دیدی حضرت ابراهیم آندن بوسوزنی ایشتکاچ بلکه ایمان کیتورور دیوب امید ایتدی شول سببدن آکا أیتدی سیکا سلام بولسون ای مینم آتام (سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ) نیزدرکم استغفار قیلورمن ومغفرت استه‌رمن سینك اوچون (رَبِّي) پروردکارمدن کفر اهلی اوچون استغفار قیلماق حق تعالی‌دن آنلرغه توفیق وهدایت صوراماقدر ایمان کیتورمه‌کلری اوچون کم اول ایمان مغفرتکه سبب بولور بس حضرت ابراهیم‌نك آتاسینه سینك اوچون استغفار قیلورمن دیمه‌کندن مرادی شولدرکه خدای تعالی‌دن سینك اوچون توفیق صورارمن تاکم ایمان کیلتورگایسن (إِنَّهُ كَانَ بِي) درستلکده مینم خدایم بولدی میکا (حَفِيًّا) مهربان ومرحمتلی هم مینم دعامنی قبول أیلهمك برله وعده قیلدی (وَأَعْتَزِلُكُمْ) وبرچیتکه کیته‌رمن هم یراق بولورمن سزلردن یعنی پوتقه طابونغوچیلردن (وَمَا تَدْعُونَ) هم یراق بولورمن شول نرسه‌دن کم سزلر اوندارسز وطابورسز آکا (مِنْ دُونِ اللَّهِ) خدای تعالی‌دن باشقه یعنی پوتلرکزدن هم یراق بولورمن (وَأَدْعُو رَبِّي) ودعاء قیلورمن اوزمنك پروردکارمغه هم آکا عبادت ایته‌رمن (عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ) شایدکم مین بولماسمن وبولماسلقمنی امید ایته‌من (بِدُعَاءِ رَبِّي) اوزمنك پروردکارمگه دعا قیلماق وعبادت أیلهمك برله (شَقِيًّا) امیدسز وبهره‌سز یعنی سزلر پوتلرکزغه طابونماقکز سببلی محروم وامیدسز بولماقکز کبی مین خدایمغه عبادت قیلماقم برله امیدسز وبهره‌سز قالماسمن خدای تعالی فضل ورحمتندن میکا روزی قیلور(۱) دیدی (فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ) بس یراق بولغانی زمانده ابراهیم پیغمبر پوتقه طابونغوچیلردن (وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) هم شول نرسه‌دن کم طابونورلر آنلر خدای تعالی‌دن باشقه یعنی پوتلردن هم یراق بولغانی زمانده (وَهَبْنَا لَهُ) باغشلادقبز اول ابراهیمغه (إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ) اوغلی اسحاقنی ساره خاتوندن هم اسحاق اوغلی یعقوبنی باغشلادق (وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا) وبارچه‌سینی قیلدق بز پیغمبر یعنی ابراهیم واسحاق ویعقوب اوچسینه پیغمبرلردر (وَوَهَبْنَا لَهُمْ) دخی باغشلادق آنلرغه (مِنْ رَحْمَتِنَا) اوز رحمتمزدن (وَجَعَلْنَا لَهُمْ) هم قیلدق یعنی

(۱) مرویدرکه ابراهیم علیه السلام بابلدن آتاسی یانندن کیتوب فارس طاغلرینه باردی یدی یل اول طاغلر اطرافنده سیر قیلدی تاکم آتاسی آزراولوب بوتخانه تصرفی آزرنك فرنداشی‌هاذرگه ایرشدی حضرت ابراهیم ینه بابلکه قایتوب پوتلرنی مذمتلهمك وخورلاماقغه کرشدی بر مرتبه پوتخانه‌گه کروب بارچه پوتلرنی صندروب وبوزوب خراب قیلدی صکره آنی نمرود اوطقه طاشلاب حق تعالی رحمتی برله اوطدن سلامت چغوب آندن صوك لوط علیه السلام برله هم خاتونی ساره برله شام مملکتینه هجرت قیلدی

بیردك آنلرغه (لِسانَ صِدْق عَلِیًّا) بلند ویوقاری بولغوچی توغری وراست سوزلهمه کنی رحمتدن مراد آنلرغه اموال واولاد روزی قیلمافدر دیمشلر هم لسان صدق بیردك دیمه‌کی ابراهیم علیه السلامنك واجعل لی لسان صدق دیوب قیلغان دعاسنك قبول بولدقینه اشارتدر (وَاذْکُرْ فِی الْکِتابِ) ویاد قیلغل ای محمد علیه السلام قرآنده (مُوسی) موسی پیغمبر قصه‌سینی (اِنَّهُ کانَ) درستلکده موسی علیه السلام بولدی (مُخْلَصًا) پاك قیلونمش خبیث وناچار اشلردن (وَکانَ رَسُولًا) هم بولدی اول (۱) یبه‌رلمش ایلچی خدای تعالی طرفندن (نَبِیًّا) خلقغه خبر بیرگوچی خدای تعالی‌دن وخلقنی حق دینگه دعوت ایتکوچی پیغمبر (وَنادَیْناهُ) وندا قیلدق بز موسی پیغمبرگه (مِنْ جانِبِ الطُّورِ الْأَیْمَنِ) طور طاغی جانبندن موسی‌نك اوڭ یاغندن (وَقَرَّبْناهُ نَجِیًّا) هم یقین قیلدق اول موسی‌نی اوز درگاهمزغه مناجات أیتکوچی وسر ایتکوچی بولغانی حالده اول یاکه یوقاری کوته‌رلمش (۲) بولغانی حالده (وَوَهَبْنا لَهُ) دخی باغشلادق موسی پیغمبرگه (مِنْ رَحْمَتِنا) اوز رحمتمزدن (أَخاهُ هارُونَ) آنڭ قرنداشی هارون‌نی آکا وزیر ایتمك برله (نَبِیًّا) پیغمبر بولغانی حالده اول هارون (وَاذْکُرْ فِی الْکِتابِ) دخی یاد قیلغل ای محمد علیه السلام قرآنده (اِسْمٰعِیلَ) اسماعیل پیغمبر قصه‌سینی (اِنَّهُ کانَ) درستلکده اول اسماعیل بولدی (صادِقَ الْوَعْدِ) (۳) وعده‌سنده راستلق ایتکوچی (وَکانَ رَسُولًا) هم بولدی اول خدای‌تعالی فاشندن یبه‌رلمش ایلچی (نَبِیًّا) خلقغه حقدن خبر بیرگوچی پیغمبر (وَکانَ یَأْمُرُ أَهْلَهُ) دخی بیورور بولدی اول اسماعیل اوزینڭ کشیلرینه یاکه امتلرینه (بِالصَّلٰوةِ) نماز اوقومق برله کم بارچه تهن برله اشله‌نه طورغان عبادتلرنڭ افضلیدر (وَالزَّکٰوةِ) هم بیورور ایدی زکات بیرمك برله کم جمله عبادات مالیه‌نڭ اکملیدر (وَکانَ عِنْدَ رَبِّهِ) دخی بولدی اول اوزینڭ پروردکاری فاشنده (مَرْضِیًّا) راضی بولنمش وقبول ایتولمش بارچه اقوالی وافعالی جهتندن (وَاذْکُرْ فِی الْکِتابِ) دخی یاد قیلغل ای محمد علیه السلام قرآنده (اِدْرِیسَ) ادریس پیغمبر قصه‌سینی ادریس علیه السلام شیث پیغمبرنڭ نبیره‌سینڭ اوغلیدر نوح علیه السلامنڭ باباسیدر اوّلده اسمی اخنوخ ایدی عالملك جهتندن ادریس دیو لقب ایتولدی (اِنَّهُ کانَ) درستلکده اول ادریس بولدی (صِدِّیقًا) بیك راست سوزلی خلقغه (نَبِیًّا) خبر بیرگوچی حقدن (وَرَفَعْناهُ) وکوته‌ردك بز ادریس پیغمبرنی (مَکانًا عَلِیًّا) بیوك ویوقاری بولغوچی

(۱) رسول نبی‌دن اخص بولاتوروب رسولنی نبی‌دن مقدم کیلتورمه‌کی شوکا اشارتدرکه اوّل خدای تعالی آنی خلقغه ایلچی ایلهب یبه‌ردی صکره اول خلقغه خبر بیردی

(۲) نجیا مرتفع ویوقاری کوته‌رلمش معناسنده بولماقینه نظرا دیمشلر- درکم خدای‌تعالی موسی علیه السلامنی یوقارغی عالمگه چقاردی برکوکدن ایکنچی کوککه وبر حجابدن ایکنچی حجابقه آشوردی تاکم شول مکانگه یتدیکه قلم توراتنی یازغان آوازنی ایشتدی امام ثعلبی کیلتورمشدرکم حق سبحانه وتعالی برله موسی علیه السلام آراسنده قالمادی مگر برگنه حجاب قالدی دیمشدر والله اعلم

(۳) مرویدرکه اسماعیل علیه السلام بر کون برکشیگه سین کیلگانچه اوشبو اورندن کیتمه- سمن دیوب وعده قیلغان ایدی اول کشی آندن کیتوب اول وعده‌نی اونوتدی اسماعیل علیه السلام اول کشینی کوتوب شول اورنده اوچ کیچه وکوندز توردی ووعده‌سینه خلافلق ایتمه‌دی.

(۱) ادریس علیه السلامنك کوکله آشماقی خصوصنده کوب خبرلر باردر ابن عباس رضی الله عنهما بیورمشدرکم برکون ادریس علیه السلامغه قویاش اسیسی توشوب تأثیر ایتکاچ مناجات قیلوب أیتدی کم الهی مینم برله قویاشنك آراسی شول قدر یراق بولاتورب من حرارتندن تمام کویه‌رگه یاقنلاشدم قویاشنی یوکله گوچی فرشته آنك اسسیلکینه نیچك طاقت قیلا ایکان الهی سین اول فرشته‌نك یوگینی یکّل قیلغل وآکا قوّت هم تحمل بیرگل دیوب دعا قیلدی حق تعالی آنك دعاسینی قبول أیلادی ایکنچی کون قویاش

فرشته‌سی اوزینك یوگینی یکّل طاپدی هم اسسیلکنك تأثیرینی بلمه‌دی بو اشنك سببینی بولسه دیوب حق تعالی دن صورادی بس اول فرشته اوشبو یکّللك ادریس پیغمبر دعاسی برکتنده بولدقینی بلگاچ حضرت ادریسنی زیارت قیلورغه کیلدی هم آنی قاناطینه اولطرتوب دورتنچی کوکه اوز مکانینه چقاردی هم ادریس

سجده *

پیغمبرنك تلاوی بوینچه آنك عمری کوبمو ایکانینی هم اجلنك کیفیتینی عزرائیلدن صورادی عزرائیل عمرلر دفترینه نظر قیلوب أیتدی کم سین أیتکان کشی حاضر قویاش مطلعینه یقین اورنده وفات أیلهر دیدی اول فرشته کیری اوز مکانینه قایتوب ادریسنی اولمش طاپدی بر روایته ملك الموة ادریس علیه السلامنك طاعت وعبادتی کوبلکینی بلوب آنی کورورگه مشتاق بولدی وحق تعالی‌نك اذنی برله یرگه توشوب ادریسنی کوردی هم ادریسنك اوز التماسی بوینچه جانینی آلدی حق سبحانه وتعالی ینه آنی ترگزوب صکره عزرائیل اوزی برله آنی کوکلرگه آلوب مندی اوّل تموغنی آ کورگازوب صکره جنتکه کیلتوردی ادریس علیه السلام جنته قالدی زاد المسیر

بر اورنغه کم پیغمبرلك اورنیدر یا که مراد آنی جنتکه کرگزدك یا که (۱) دورتنچی قات کوککه آشوردق دیمه کدر نتاك کم معراج حدیثنده ثابت بولمشدرکم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری ادریس علیه السلامغه دورتنچی قات کوکده ملاقات أیلهمشدر (أُولٰئِكَ) اوشبو گروه یعنی ذکر ایتولمش پیغمبرلرکم زکریادن ادریسکه‌چه‌در علیهم السلام (اَلَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ) شول کمسه‌لردرکم انعام قیلدی خدای تعالی (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزره هر تورلی دینی ودنیاوی بولغان نعمتلردن (مِنَ النَّبِيّٖنَ) پیغمبرلر جمله‌سندن بولغوچیلردر آنلر (مِنْ ذُرِّيَّةِ اٰدَمَ) آدم پیغمبر نسلندن (وَمِمَّنْ حَمَلْنَا) دخی شول کمسه‌لرنك نسلندن کم یوکله‌دك آنلرنی کیمه‌ده (مَعَ نُوحٍ) نوح پیغمبر برله (وَمِنْ ذُرِّيَّةِ اِبْرٰاهِيمَ) هم ابراهیم علیه السلام نسلندن (وَاِسْرٰائِيلَ) دخی یعقوب علیه السلام نسلندن (وَمِمَّنْ هَدَيْنَا) دخی شول کمسه‌لر جمله‌سندن کم طوغری یولغه کوندردك آنلرنی (وَاجْتَبَيْنَا) هم صایلادق واختیار قیلدق آنلرنی آدمیلر آراسندن پیغمبرلك برله (*) (اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ) هر قایچان کم اوقولنمش بولسه آنلر اوزرینه (اٰيٰاتُ الرَّحْمٰنِ) خدای تعالی‌نك آنلر اوزرینه ایندرگان کتابلرنداغی آیتلری (خَرُّوا) یقّلورلر ویوزلری اوزره توشه‌رلر آنلر (سُجَّدًا) سجده قیلغوچیلر بولغانلری حالده خدای تعالی گه (وَبُكِيًّا) هم یغلاغوچیلر بولغانلری حالده خدای تعالی‌دن قورقوب حق تعالی‌نك کلامینی تلاوت ایتمه‌ك وطکّلاماقغه یغلامقنك مخصوص برنسبتی باردر نتاك کم خبرده کیلمشدرکه قرآن اوقوکز ویغلاکز اگر یغلیسکز کیلمه‌سه کوچله‌نوب یغلارغه طرشکز اوشبو سجده کلام شریفده بولغان تلاوت سجده‌لرینك بشنچیسیدر حضرت شیخ محی الدین قدس سره اوشبو سجده‌نی آیت رحمانینی تلاوت جهتندن واقع بولدقی اوچون سجود انعام عام دیوب تسمیه ایتمشدر وبو سجده‌گه متفرع بولغان یغلامقنی فرح وسرور یغلامقی دیمشدر (فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ) بس ایرشدیلر اول پیغمبرلرنك

اورنلرینه آنلرنك صوكندن (خَلْفٌ) یاوز بالالر کم غایتده غافللکلرندن (أَضَاعُوا الصَّلٰوةَ) ضایع قیلدیلر آنلر نمازنی یعنی اوقومادیلر وقویدیلر (وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ) هم ایه‌ردیلر آنلر نفس آرزولرینه یعنی نفسلرینه ایه‌روب خمر اچمه‌ك وزنا قیلمق کبی تورلی گناهلرنی اشله‌دیلر (فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ) بس تیزدرکم کورورلر آنلر اوزلرینك آزغونلقلرینك جزاسینی یاکه منگولك عذابنی (١) (إِلَّا مَنْ تَابَ) مگر شول کمسه کم توبه قیلدی وقایتدی گناهدن (وَآمَنَ) هم اخلاص واعتقاد برله ایمان کیلتوردی (وَعَمِلَ صَالِحًا) دخی اشله‌دی ایدگو عملنی (فَأُولٰئِكَ) بس اوشبو توبه قیلغوچی ایدگو مؤمنلر (يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ) کرورلر جنتکه (وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا) وظلملق ایتولمش بولماسلر آنلر هیچ بر نرسه‌ده یعنی آنلرنك اجر وثوابلری هیچه کیمتولمه‌س (جَنَّاتِ عَدْنٍ) کرورلر آنلر عدن جنّتلرینه (الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمٰنُ) آنداین جنّتلرکم وعده قیلدی خدای تعالی اول جنتلرگه کرگزمك برله (عِبَادَهُ) بنده‌لرینه (بِالْغَيْبِ) غیب ویاشرنلك برله یعنی آنلرغه جنت برله وعده أیله‌دی وحالانکه اول جنّت آنلردن غایب ایدی وآنلر آنی کورمه‌س ایدیلر (إِنَّهُ كَانَ) درستلکده کم بولدی (وَعْدُهُ) خدای تعالی‌نك وعده‌سی یعنی وعده قیلمش نرسه‌سی کم جنتدر (مَأْتِيًّا) کیله‌جك ومؤمنلر آکا ایرشه‌جکلردر (لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا) ایشتمه‌سلر جنّت اهللری جنتده (لَغْوًا) فائده‌سز وبوش سوزنی (إِلَّا سَلَامًا) ولکن ایشتورلر آنلر خدای تعالی‌دن سلامنی یاکه فرشته‌لردن یاکه بر برسندن (وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ) وبولغوچیدر آنلرغه رزقلری جنت نعمتلرندن (فِيهَا) اول جنتده (بُكْرَةً وَعَشِيًّا) ایرته‌برله هم کیچه‌ده (٢) یعنی دائماوهمیشه آنلرغه جنت نعمتلری روزی ایتلور (تِلْكَ الْجَنَّةُ) اوشبو جنت (الَّتِي نُورِثُ) آنداین منزلدر کم میراث بیرورمز آنی (مَنْ عِبَادِنَا) بنده‌لرمزدن (مَنْ كَانَ تَقِيًّا) شول کمسه‌گه کم تقوالق قیلدی اول وپرهیزکار بولدی مرویدرکه قایچان کم پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام حضرتلرندن مشرکلر یهودیلر تعلیمی بوینچه اوچ سؤال قیلدیلر بری ذوالقرنین‌دن وبری اصحاب کهف‌دن وبری روحنك نی ایدکندن شول وقتده اول حضرت آنلرغه ایرته‌گه کیلکز سزلرگه جواب بیرورمن دیدی لکن استثناء قیلمادی یعنی الله تله‌سه دیمه‌دی شوندن صوك اون ایکی یاکه اون بیش کونگه قدر جبرائیل نازل بولمای طوردی صوکره حضرت جبرائیل کیلگاچ رسول علیه السلام آکا أیتدی نی اوچون بوقدر وقت کیلمی طوردك مین سیکا منتظر ایدم دیدی جبرائیل علیه السلام جواب بیردی کم آنك جوابینك مضمونی اوشبو آیت

(١) وبعضلردیمشلردرکم «غی» تموغده بولغان بر قیونك اسمیدر اول قیوده بولغان عذابلردن بارچه تموغ اهلی خدای‌تعالی‌گه صغنورلر وبعضیلر قولنچه «غی» جهنم‌ده بر چوقردرکه آنك اوطی اسسیره‌ك وعذابی قاطیراقدر آنده نماز قویوغه دائمچیلق ایتکان‌کشیلرنی عذاب قیلورلر

(٢) دیمشلردرکم جنتده اگرچه کیچه وکوندز یعنی قویاش چقماق وباطماق بولماسه‌ده بر تورلی علامت بولورکم جنت‌اهلی شول علامت برله کیچه وکوندزنك مقدارینی بلورلر عین المعانی تفسیرنده کیلتورمشدرکه جنتده کیچ بولماق حجاب وپرده‌لرنك توشرلمه‌کندن هم ایشکلرنك یابلماقندن معلوم بولور کوندز بولماق پرده‌لرنك کوتره‌رلمه‌کندن هم ایشکلر آچلماقندن بلنور

تفسیر تبیانده مذکوردر کم جنتده کیچه وقتنده جنت کنیزه‌کلری وحور العینلر مؤمنلرگه خدمت قیلورلر کوندز زماننده غلمان وولدان آنلرنك خدمتلرنه بولورلر. معالم

کریمه‌در (وَمَا نَتَنَزَّلُ) واینماسمز بزلر یعنی فرشته‌لر (اِلَّا بِاَمْرِ رَبِّكَ) مگر پروردکارکدك امری وفرمانی برله‌گنه اینه‌رمز (لَهُ مَا بَيْنَ اَيْدِينَا) اول خدای تعالی‌گه مخصوصدر وآنك ملکنده وتصرفنده‌در شول نرسه‌کم بزنك آلدمزده بولور یعنی کیله‌چکنه‌گی اشلر (وَمَا خَلْفَنَا) هم شول نرسه‌کم آرطمزده بولدی یعنی اوتکانده‌گی اشلر (وَمَا بَيْنَ ذٰلِكَ) دخی شول نرسه‌کم اوشبو اوتکان برله کیله‌چکنك آراسنده‌در یعنی حاضرگی اشلر یا که آ کثا مخصوصدر حکم قیلمق بزلرنك یاراتلماقمز ابتدأسنده هم اجللرمز انتهأسنده هم ترکلکمز مدّتنده (وَمَا كَانَ رَبُّكَ) وبولمادی هم بولماس سینك ربك (نَسِيًّا) اونوتوچان یعنی سینك بارچه احوالکدن آ گاه‌در هر وقت یبه‌رمه‌کنی تلسه بزنی سیکثا یبه‌رور یبه‌رمه‌ی تورماتی سینك حالکنی اونوتدقندن توگلدر بلکه همه اشنك حکمت ومصلحتینی اوزی بلور (رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) اول خدای تعالی‌در کوکلرنك هم یرنك پروردکاری ویاراتقوچیسی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی شول نرسه‌نك ربّیدرکم یر برله کوکلر آراسنده بولدی یعنی بارچه‌عالملرنك یاراتقوچیسی وتربیه ایتکوچیسی اولدر بس آنك اونوتوچان بولماتی ممکن توگلدر (فَاعْبُدْهُ) بس عبادت قیلغلسین آ کثا (وَاصْطَبِرْ) هم صبر قیلغل وچداغوچی بولغل (لِعِبَادَتِهِ) آنك عبادتینه یعنی هر قایچان خدای تعالی‌نك سینی اونوتماسلقینی بلسه‌ك بس سین قوللقده ثابت بولغل وتحمّل ایتکل هم وحی کیلووینه منتظر بولوب کوکلکنی طارلاندرماغل (هَلْ تَعْلَمُ) ایا بلورسکمو یعنی البته بلمه‌سسك (لَهُ سَمِيًّا) اول خدای تعالی‌نك براوخشاشینی وتیکداشینی‌کم خدایلقغه مستحق بولسه زیراکه آندن باشقه الوهیتکه مستحق هیچ یوقدر یاکه ایا بلورسکمو اول خدای تعالی‌نك اسمداشینی یعنی آندن باشقه الله اسمی برله آتالنمش بر نرسه‌نی بلورسکمو البته بلمه‌سسك آثار سطوة الهیه‌دن بری شولدرکم الله اسمی آنك ذات پاکینه‌گنه مخصوصدر اهل شرکدن هیچ قایوسی اوزلرینك معبودلرینی الله دیوب آتامادیلر بلکه آله دیدیلر غیرت الوهیت اوشبو اسم شریفی مشرکلر تصرفندن محفوظ ومصون ایله‌مشدر (وَيَقُولُ الْاِنْسَانُ) وأیتور آدمی مراد ابی بن خلف‌در دیمشلر بروقتده چروب تولمش وکیسه‌ك کیسه‌ك بولمش سویه‌کلرنی کیلتورب استبعاد طریقنچه ایتدی (ءَاِذَا مَا مِتُّ) ایا هر قایچان مین اولسه‌م (لَسَوْفَ اُخْرَجُ حَيًّا) البته چقارلمش بولورمن‌موکیری ترك بولوب یعنی اولوب چروب بتکان کشی یاکادن نیچك ترلوب توفراقدن چقسون دیدی واوشانمادی حق تعالی آنك جوابنده بیورورکم (اَوَلَا يَذْكُرُ الْاِنْسَانُ) ایا یاد ایتمه‌سمو

(۱) اوشبو آیت‌نك اهل‌السنة والجماعة قاشنده صحیح بولغان هم ابن عباس رضی‌الله عنهمادن منقول تفسیرینه بناء اورود دخول معناسنده‌در یعنی همه آدمیلر مؤمنلر هم کافرلر جهنمگه کرورلر دیمکدر مگر پیغمبرلر گنه مستثنی‌در بعضلر مراد کافرلرگنه کرورلر دیمکدر مؤمنلر منگو کرمه‌سلر دیورلر وبر قولده ورودن مراد صراطدن اوتودر یعنی بارچه آدمیلر جهنم اوزرنده بولغان صراط کوپرندن اوته‌رلر دیمکدر بو تقدیرده استثناء ایدلماسلر وبعضلر ورودن مراد تموغنی کورو هم آگا یقین بولودر دیورلر یعنی همه آدمیلر تموغغه یقین کیلورلر وتموغنی کورورلر دیمکدر حضرت جابر رضی الله عنه‌دن منقولدرکم رسول اکرم صلی الله علیه وسلمدن اوشبو آیت کریمه‌نك معناسی حقنده سؤال قیلدیلر اولحضرت بیوردیلرکم هر قایچان جنت اهلی جنتکه کرسه‌لر بر برسندن بزگه دنیاده وقتمزده خدای تعالی وان منکم الا واردها دیوب یعنی سز نك همه‌گز تموغغه

ورود ایته‌رسز دیوب بیورغان ایدی توگلمو بزلر نی اوچون تموغنی کورمه‌دك تموغ قایه قالدی دیوب صوراشورلر شول وقتده فرشته‌لر آنلرغه قد ورد تموها وهی خامدة دیورلر یعنی سز تموغغه ورود ایتدگز لکن اول سونگان ایدی سزگه زیان ایتمادی دیورلر حضرت جابر ابن عبدالله رضی الله عنه‌دن منقولدرکه رسول صلی‌الله علیه وسلم بیوردیلر وان منکم الا واردهاده ورود دخول معناسنده‌در یعنی بارچه آدمیلر یخشیلری هم یاوزلری همه‌سی جهنمگه کرورلر لکن مؤمنلرگه آنك

وفکرله‌مه‌سمو آدمی (أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ) شونی کم درستلکده بز یاراتدق آنی موندن‌الك (وَلَمْ يَكُ شَيْئًا) وبولمادی اول هیچ برنرسه بلکه صرف معدوم ویوق‌ایدی آنی بار قیلدق بس یوقدن بار قیلوغه قادر بولغان خدای تعالی البته اولگاندن صوك یاگادن ترگزمه‌کمکه قادردر (فَوَرَبِّكَ) بس سینك پروردکارك برله آنت کم (لَنَحْشُرَنَّهُمْ) البته قوبارورمز وحشر قیلورمز اول کافرلرنی (وَالشَّيَاطِينَ) شیطانلر برله برگه یعنی هربر کافرنی اوزینك قرینی بولغان شیطانی برله برگه باغلارلر (ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ) صکره حاضر قیلورمز آنلرنی وکیلتوررمز (حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا) تموغ تیکره‌سینه تزله‌نگوچیلر بولغانلری حالده آنلر حساب وقیامت قورقنچلرندن (ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ) صوکره البته چقارورمز (مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ) هربرگروهدن (أَيُّهُمْ) آنلرنك قایوسی (أَشَدُّ) قاطیراقدر وآرتوغراقدر (عَلَى الرَّحْمَٰنِ عِتِيًّا) خدای تعالی اوزره جرأت قیلمق وباش طارتمق جهتندن یعنی هر امتدن بیگره‌کده قارشقوچیراق وباش طارتقوچیراق بولغانلرینی آیروب آلورمز (ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ) صکره البته بز بلگوچیره‌کمز (بِالَّذِينَ هُمْ) شول کمسه‌لرنی‌کم آنلر (أَوْلَىٰ بِهَا) تیوشلیرکلردر تموغ اوطینه (صِلِيًّا) اول اوطقه صالنمش بولمق جهتندن یعنی تموغ اوطینه کملرنی اوّل صالمق تیوش ایدکینی بلورمز (وَإِنْ مِنْكُمْ) ویوقدر (۱) سزلردن ای آدمیلر هیچ برکشی (إِلَّا وَارِدُهَا) مگر شولکم اوتکوچیدر اوطی صالقونلق هم سلامتلك بولور ابراهیم پیغمبرگه نمرود اوطی بولغان شیکللی مؤمنلرگه تموغ اوطی عذاب بولماغاچ آنلرنی تموغغه کرگزونی اوچون دیوب صوراساگز جوابنده أیتورمزکم بواشنك نچه تورلی حکمتلری باردر برسی شولدرکم مؤمنلر وایزگولر بر مرتبه تموغغه کروب آندن فورتولاچقلرن بلگاچ آنلرنك شادلقلری آرتور ایکنچی‌سی تموغ اهلی آنلرنك چفولرن واوزلرینك تموغده قالولرن کورب مؤمنلرنك درجه‌لری آرتقلغن واوزلرینك خورلغن بلورلر اوچنچی سی کافرلرنك تموغده عذابلانولرن کورب مؤمنلرنك جنتده‌گی لذتلری آرتور حضرت ابن عباس وابن مسعود وکعب الاحبارهم سدی رضی الله عنهم‌لردن روایت ایدلمشدرکم بو آیتده‌گی ورودن مراد صراط کوپرندن اوتودر تموغغه کرو توگلدر زیرا که —

وایرشکوچیدر اول تموغغه لکن مؤمنلر آندن اوتکان وقته اوط سونکان بولور آنلرغه اُسّیلك تأثیر ایتمه‌س (کَانَ عَلٰی رَبِّكَ) بولدی اوشبو تموغغه ورود أیله‌مك پروردکارك اوزرینه (حَتْمًا) جزمی وقطعی (مَقْضِیًّا) حکم ایتولنمش براش یعنی اوشبو همه آدمیلرنك تموغ اوزره ورود ایتمه‌کلری شوندین وعده‌درکم البته واقع بولمی قالماس (۱) بعضلر ورود دخول معناسنده‌در دیورلر یعنی آدمیلردن هیچ برکمسه تموغغه کرمی قالماس دیمك بولور جابر انصاری رضی الله عنه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرندن روایت أیله‌مشدرکم ورود دخول‌در هیچ برایکو ویاوز کمسه بولماس مگر البته تموغغه کرور لکن تموغ اوطی مؤمنلرگه صالقون وسلامتلك بولور نتاك کم نمرود اوطی ابراهیم علیه السلام‌غه شویله بولدی واوشبو قولنی مؤیددرکم حق تعالی بیورور (ثُمَّ نُنَجِّی) صکره قوتقارورمز (اَلَّذِینَ اتَّقَوْا) شول کمسه‌لرنی کم تقوالق قیلدیلر وصافلاندیلر شرکدن یعنی آنلرنی تموغدن چغارورمز (وَنَذَرُ الظّٰالِمِینَ) هم قویارمز وقالدرورمز ظلملق ایتکوچیلرنی (فِیهَا) اول تموغده (جِثِیًّا) تزله‌نگوچیلر بولغانلری حالده (وَاِذَا تُتْلٰی عَلَیْهِمْ) وهر قایچان اوقولسه مشرکلر اوزره (اٰیَاتُنَا) بزنك آیتلرمز (بَیِّنَاتٍ) معنالری ظاهر وروشن بولغانلری حالده یاکه دلیللری یاکه معجزه ایدکلری آیرم آچق معلوم بولغانی حالده (قَالَ الَّذِینَ کَفَرُوا) أیتورلر شول کمسه‌لرکم کافر بولدیلر وآیتلرگه اوشانمادیلر قریش اولوغلرندن (لِلَّذِینَ اٰمَنُوا) شول کمسه‌لرگه کم ایمان کیلتوردیلر واوشاندیلر فقرادن یعنی مشرکلرنك اولوغلری وبایلری مؤمنلرنك فقیرلرینه أیتورلر (اَیُّ الْفَرِیقَیْنِ) اوشبو ایکی گروهنك قایوسی یعنی مؤمنلرمو یاکه کافرلرمو (خَیْرٌ مَقَامًا) ایدگوره‌کدر منزل واورن جهتندن یعنی قایوسینك اورنی ومنزلی یخشیراق وآرتوغرافدر البته بزلرنکی یخیشرافدر بارچه اسباب معیشتلرمز مهیّا وحاضردر سزلرنك بر بیلگولی اورنکز هم یوقدر اسباب معیشت ونعمتکز هم هیچ یوقدر فقیرلرسز بس قایومزنك حالی خوشرافدر (وَاَحْسَنُ نَدِیًّا) هم ایکی گروهنك قایوسی کورکامره‌کدر مجلس یوزندن دیورلر حق سبحانه وتعالی آنلرنك اوشبو طریقه ماقتانولرینه قارشی بیوردی کم (وَکَمْ اَهْلَکْنَا) وکوبمو هلاك ایتدك بز (قَبْلَهُمْ) اوشبو عرب مشرکلرندن الگاری (مِنْ قَرْنٍ) شول زمانه اهلینی کم بولدیلر (هُمْ اَحْسَنُ اَثَاثًا) آنلر کورکامره‌ك وآرتوغراق عرب مشرکلرندن مال ومتاع هم دنیا اسبابی جهتندن

— خدای تعالی ایزگولر حقنده اولئك عنهما مبعدون دیوب بیورمشدر بس آنلرنك تموغغه کرولری نیجه جایز بولور ورودنی کرمك معناسینه حمل ایتکوچیلر بو آیته‌گی مبعدوندن مراد عذابدن یراق بولودر دیورلر یعنی ایزگو مؤمنلر تموغغه کرسه‌لرده عذابنی کورمه‌سلر وبعضلر وان منکم الا واردهاده ورودن مرادتموغغه یقین کیلودر دیورلر یعنی بارچه خلایق حساب یرینه کیلورلر جهنم شونده حاضر بولور همه‌لری کورورلر الله تعالی تقوا اهلین اوز فضلی ایله قوتقارور تفسیر جمل.

(۱) حدیث شریفده کیلمشدرکم جنت اهلینك بعضلری بعضلرندن سؤال قیلورلر حق تعالی بزلرگه وان منکم الا واردها دیوب یعنی تموع اوزره اوتمی قالماس‌سز دیوب وعده قیلغان ایدی بس نی حالدرکم بزلر تموغ اوطینی هیچه کورمه‌دك دیورلر آنلرنك بو سورلرینه قارشی فرشته لر أیتورلر تموغدن اوتدکز لکن سزلرنك ایمانکز نك نوری تموغ اوطینه غالب بولوب سز اوطنی کورمه‌دگز کاشفی.

(وَرِءْيًا) دخی جمال وخوش صورتلق جهتندن شویله بولسه‌لرده آنلرنك مال ومتاعلری هم جمال وکورکاملکلری خدای تعالی‌نك عذابینی آنلردن کیته‌رمه‌دی وهمه‌لری هلاك بولدیلر بس اوشبو مشرکلر هم اوزلرینك مالللرینه هم صورتلرینه طایانماسونلر کم آنلرنك هم عافیتلری شویله بولاچقدر (قُلْ) أیتکل سین اول مشرکلرگه کم مال ومتاعلرکزغه آلدانماکز زیراکه (مَنْ كَانَ فِى الضَّلَالَةِ) هر کم ضلالة وآزغونلقده بولسه (فَلْيَمْدُدْ) بس کیره کدر کم مدد قیلسون واوز ایتسون یعنی اوزایتور (لَهُ الرَّحْمٰنُ) آکا خدای تعالی (مَدًّا) اوزایتمق اوزایتور واوزاقغه طارتدرور یعنی ضلالتده بولغان کشیلرگه حق تعالی مهلت بیرور وعمرلرینی اوزون أیلهب آنلرغه دنیاده دولت ونعمت بیرور (حَتّٰى اِذَا رَأَوْا) تاکم هر فایچان کورسه‌لر آنلر (مَا يُوعَدُونَ) شول نرسه‌نی کم فورقتولمش بولور ایدیلر اول نرسه برله (اِمَّا الْعَذَابَ) یا ایسه دنیاداغی اولتورلمه‌ك واسیر ایتولمه‌ك کبی عذابنی کورسه‌لر (وَاِمَّا السَّاعَةَ) ویاایسه قیامتده‌گی تورلی عذابلرنی کورسه‌لر (فَسَيَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم بلورلر آنلر شول وقتده (مَنْ هُوَ شَرٌّ) کمدرکه اول یاوزرافدر اوشبو ایکی گروهدن (مَكَانًا) اورن جهتندن یعنی مؤمن وکافرنك قایوسینك اورنی یامانراق ایدکینی بلورلر زیراکه مؤمنلرنك اورنلری جنت وکفر اهلینك مکانلری تموغ بولور (وَاَضْعَفُ جُنْدًا) هم شونی بلورلر کم بو ایکی گروهدن قایوسی ضعیفره کدر وکوچسزراکدر لشکر جهتندن یعنی قایو گروه‌نك دوستلری ویاردم ایتکوچیلری یخشیراق وقوّتلیره‌ك کم البته مؤمنلرنکدر زیراکه خدای‌تعالی وفرشته‌لر هم پیغمبرلر آنلرغه یار ومددکارلردر امّا مشرکلرنك هیچ‌بر یارلری وهوادارلری بولماس وما للظالمین من انصار (وَيَزِيدُ اللّٰهُ) وآرتدرور خدای تعالی دنیاده (الَّذِينَ اهْتَدَوْا) شول کمسه‌لرگه کم کونلدیلر آنلر طوغری بولغه وقرآنغه اشاندیلر (هُدًى) هدایتنی آرتدرور یعنی قرآن آیتلری نازل بولغان صایون آنلر اول آیتنك مضمونینه ایمان کیلتورورلر واوشانورلر شول طریقه خدای تعالی آنلرنك تصدیقلرینی وایمانلرینی آرتدرور (وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ) وباقی بولغوچی ایزگو عمللر یعنی بش وقت نماز یاکه سبحان الله والحمدلله ولا آله الا الله والله اکبر ولا حول کلمه‌لری یاکه هر بر ایزگولك (خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ) ایزگوره‌ك ویخشیراقدر پروردکارك قاشنده (ثَوَابًا) اجر وثواب جهتندن (وَخَيْرٌ مَرَدًّا) هم ایزگوره‌کدر قایتمق جهتندن یعنی عاقبتی وصوکی یخشی بولور کم اول

ایز گولکنك ایه‌سی جنتکه کرور امّا مشرکلرنك مال ومتاعلری عاقبتده آنلرغه وبال ایرشدرور هم زیان وخسرانغه سبب بولور کیلتورمشلردرکم حباب بن الارث رضی الله عنه‌نك عاص بن وائل مشرکده آلاچاغی بار ایدی برکون شول آلاچغینی صوراغاچ عاص بن وائل أیتدی من سیکا بورچمنی تولەمەسمن تا کم محمد علیه السلامغه انکار قیلوب کافر بولماساك دیدی حباب آنط اچوب أیتدی والله مین اول حضرتکه کافر بولماسمن ترکلکمده هم اولکانمدن صوك هم قوبارلغانمدن صوك هرگیز آکا انکار أیلەمەسمن دیدی آکا فارشی عاص أیتدی شول اولوب ترلکان وقوبارلغان کونکده میندن کیلوب آلاچاغکنی آلغل شول کونده بیرورمن اگر سینك أیتکانك طوغری بولسه اول کونده مین آرتوغراق بولورمن زیراکه مینم مالم هم بالالرم کوبدر دیدی حق سبحانه وتعالی اوشبو آیت کریمه‌نی نازل قیلدی وبیوردی کم (اَفَرَءَیْتَ الَّذی کَفَرَ) ایا کوردکموسین شول کمسه‌نی کم کافر بولدی واوشانمادی (بِاٰیاتِنا) بزنك آیتلرمزگه یعنی قرآنغه یا که وحدانیتمز دلیللرینه (وَقالَ) هم أیتدی اول یعنی عاص بن وائل أیتدی کم والله مین قیامت کونده (لَاُوتَیَنَّ) البته بیرلمش بولورمن یعنی میکا بیرورلر (مالاً وَوَلَدًا) مالنی هم بالانی یعنی اول کونده هم مینم مالم وبالالرم کوب بولور دیدی (اَطَّلَعَ الْغَیْبَ) ایا مطّلع بولدیمو اول عاص غیبکه یعنی غیب ویاشرن بولغان کیلەچکده‌گی اشلرنی بلدیمو ولوح المحفوظنی کورب اوقودیمو کم اوشبو سوزنی أیتور (اَمِ اتَّخَذَ) یا ایسه طوتدیمو (عِنْدَ الرَّحْمٰنِ) خدای تعالی قاشنده (عَهْدًا) برعهد وپیماننی یعنی قیامت کونده سینك مالك وبالالرك بولور دیب خدای تعالی آکا وعده قیلدیمو بس اول بوسوزنی نیچك ایتور وقایدن بلور (کَلّٰا) اوشانداق توگلدر یعنی اش اول عاص ایتدکنچه بولماس (سَنَکْتُبُ) تیزدرکم یازارمز یعنی صافلارمز یا که یازغوچی فرشته‌لرگه بیورورمز یازارلر (ما یَقُولُ) شول نرسه‌نی کم اول عاص أیتور یعنی آنك اوشبو سوزی عمل دفترینه یازلور تاکم اول سوزی فارشوسینه آکا جزأ بیرلور (وَنَمُدُّ لَهُ) هم طارتورمز وصوزارمز آنك اوچون (مِنَ الْعَذابِ) عذابدین (مَدًّا) طارتمق یعنی آنی طوتاش عذابنه قیلورمز وعذاب اوستینه عذاب یبارورمز (وَنَرِثُهُ) هم میراث آلورمز آندن یعنی اول اولکاندن صوك قالدرورمز وصافلارمز (ما یَقُولُ) شول نرسه‌نی کم أیتور اول یعنی قیامتده میکا مال هم بالالر بیرلور دیگان سوزینی (وَیَأْتینا فَرْدًا) هم کیلور اول عاص یزلرگه

قیامتده یالغوز بولغانی حالده کم آنك برله هیچ مال وبالا هم یولداشی بولماس
براوزیگنه بولور (وَاتَّخَذُوا) وطوتدیلر قریش مشرکلری (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) خدای
تعالی‌دن باشقه (اٰلِهَةً) معبودلرنی یعنی پوتلرنی وفرشته‌لرنی معبود ایتوب طوتدیلر
(لِيَكُونُوا) تاکم بولسونلر اوچون اول معبودلری (لَهُمْ عِزًّا) آنلرغه عزت
وحرمتلیلك سببی یعنی معبودلرینك شفاعتی برله خدای تعالی قاشنده عزیز ومکرّم
بولورمز دیدیلر (كَلَّا) آنداق توگلدرکم اول مشرکلر ایتورلر یعنی آنلر البته
عزیز بولماسلر (سَيَكْفُرُونَ) تیزدرکم کافر بولورلر آنلر وانکار قیلورلر (بِعِبَادَتِهِمْ)
آنلرغه طابونمافلرینی یعنی قیامت احوالینی کورگانلرندن صوك بزلر پوتلرغه
طابونمادق دیوب طانارلر (وَيَكُونُونَ) هم بولورلر اول مشرکلر (عَلَيْهِمْ) اوزلرینك
معبودلری اوزره (ضِدًّا) دشمان بولورلر یاکه معبودلری آنلرغه دشمان بولورلر
(اَلَمْ تَرَ اَنَّا اَرْسَلْنَا) ایاکورمه‌دکمو سین وبلمه‌دکمو شونی کم درستلکده بز
بیه‌ردك (اَلشَّيٰاطِينَ) شیطانلرنی (عَلَى الْكٰافِرِينَ) کافرلر اوزرینه یعنی شیطانلرنی
آنلرغه مسلط وایرکلی قیلدق یاکه قرین ویولداش أیله‌دك (تَؤُزُّهُمْ اَزًّا) تیبره‌تمك
تیبره‌تورلر اول شیطانلر آنلرنی یعنی آنلرنی گناه قیلمافغه قزقدرورلر وسوسه قیلوب
اورنلرندن قوزغاتورلر هم بوزق اشلر اشله‌تورلر (فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ) یس آشقماغل
سین آنلر اوزره یعنی آنلرغه عذاب کیلمه‌کی خصوصنده تعجیل قیلماغل (اِنَّمَا نَعُدُّ
لَهُمْ عَدًّا) موندن باشقه ایماسدرکم صانامق صانارمز آنلر اوچون بیلگولنمش
کونلرینی‌کم تقدیر ایتولگان مدتی یتکاچ‌البته آنلرغه عذاب کیلور (يَوْمَ نَحْشُرُ
یاد قیلغل شول کوننی‌کم حشر قیلورمز وجیارمز (اَلْمُتَّقِينَ) تقوالق ایتکوچیلرنی
(اِلَى الرَّحْمٰنِ) خدای تعالی‌نك جنتی صاری (وَفْدًا) آطلانغوچیلر بولغانلری حالده
آنلر جنت مرکبلرینه یعنی آنلرنی مرکبلرگه (۱) آطلاندروب جنتکه ایلتورلر
(وَنَسُوقُ) هم سورورمز قیامت کونده (اَلْمُجْرِمِينَ) کافرلرنی (اِلٰى جَهَنَّمَ) تموغ
صاری یعنی کفر اهلینی حیوانلرنی سورگان کبی تموغغه سوروب ایلتورلر
(وِرْدًا) صوصاغوچی هم جایه‌و بولغانلری حالده آنلر یاکه یالغز قالغوچیلر
بولغانلری حالده (لَا يَمْلِكُونَ) مالك بولماسلر هیچ‌بر کشی وطاپماسلر (اَلشَّفَاعَةَ)
شفاعتنی یعنی هیچ کمگه شفاعت‌ایتمه سلر (اِلَّا مَنِ اتَّخَذَ) مگر شول کمسه کم طوتقان
بولسه اول (عِنْدَ الرَّحْمٰنِ) خدای تعالی قاشنده (عَهْدًا) برعهدنی شفاعت اوچونکم
اول عهد ایماندر هم ایزگو عملدر یعنی مؤمن وایزگوعمللی کشیلرگه گنه شفاعت

(۱) امام‌قشیری قدس سره بیورمشدرکه بعضیلرینی طاعات آطلرینه آطلاندرب ایلتورلر وبعضیلر همت مرکبلرینه آطلانغان بولورلر طاعت‌آطلرینه آطلانغوچیلر جنت طالبلریدر آنلرنی جنتکه ایلتورلر همت آطلرینه سوار بولغانلر الله‌تعالی‌نی‌استاگوچیلر درآنلرنی‌قرب‌رحمانیغه ایلتورلرکشف‌الاسراردہ مذکوردرکه مختار ذی النور قدس سره جان بیرمك حالتینه ایرشکان ایدی بردرویش آنك حضورنده آلیی آکا رحمت ایتکل هم جنت روزی قیلغل‌دیوب دعا ایلدی ذی‌النور حضرتلری‌اول‌درویشکه آچیغلانوب أیتدی کم ای غافل اوتوز یلدرکه سکزجتتنی بارچه حور وقصورلری هم غلمان وولدنلری‌ابرله میکا عرض قیلالر مین آکا کوز صالماسمن بلکه مینم مقصودم جنتلردن اوتوب درگاه قربکه ایرشمه‌کدر وسین مینم اوچون جنت تله‌رسن دیدی. کشف

قیلورلر یا که هیچ بر کشی ایکنجی کشیگه شفاعت قیلا آلماس مگر خدای تعالی‌نك اذنی ودستوری برله گنه شفاعت قیلور دیمه کدر (وَقَالُوا) وأیتدیلر یهود ونصارالر نادانلقلری یوزندن (اتَّخَذَ الرَّحمٰنُ وَلَدًا) طوتدی خدای بالانی یعنی فرشته‌لرنی خدایلك قزلریدر دیدیلر هم عزیر وعیسی‌نی خدایلك اوغللریدر دیدیلر بس أیتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه (لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا ادًّا) تحقیق کیلتوردکز سز نامعقول وناچار نرسه‌نی یعنی بیك یمان سوز أیتدکز وادبسزلك ایتدکز اوشبو سوزکز برله (تَكَادُ السَّمٰوٰتُ) یقین بولدیکم کوکلر (يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ) یارلسه‌لر آنلرنك بو سوزلرینك اولوغلقندن (وَتَنْشَقُّ الْاَرْضُ) هم یارلسه یر (وَتَخِرُّ الْجِبَالُ) هم یقولسه‌لر طاولر (هَدًّا) بر اولوغ یقولمق هم کیسه‌ك کیسه‌ك بولمق برله (اَنْ دَعَوْا لِلرَّحمٰنِ وَلَدًا) شوندن کم اوندادیلر آنلر خدای تعالی‌گه بالانی یعنی بالاسی باردر دیدیلر (وَمَا يَنْبَغِي) وتیوش‌بولماس یعنی ممکن بولماس (لِلرَّحمٰنِ) خدای تعالی اوچون (اَنْ يَتَّخِذَ) آنك طوتماقی (وَلَدًا) بر بالانی یعنی آنك بالاسی بولماقی ممکن توگلدر محالدر زیرا که ولد والد برله بر جنسدن بولور وخدای تعالی جنسداشی بولماقدن منزّه‌در (اِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) ایماسدر هر کمسه کم کوکلرده ویرده بولدی (اِلَّا اٰتِي الرَّحمٰنِ عَبْدًا) مگر کیلگوچیدر خدای تعالی‌گه بنده بولغانی حالده (لَقَدْ اَحْصٰيهُمْ) تحقیق احاطه قیلغاندر وتمام بلگاندر خدای تعالی آنلرنی یعنی کوکلرهم یرلر اهلینی (وَعَدَّهُمْ عَدًّا) هم صانامق صاناغاندر خدای تعالی آنلرنك اوزلرینی هم اشله‌گان اشلرینی (وَكُلُّهُمْ اٰتِيهِ) وآنلرنك بارچه‌سی کیلگوچیدر خدای تعالی‌گه (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) قیامت کونده (فَرْدًا) یالغوز ویولداشسز هم دوستسز (اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا) درستلکده شول کمسه‌لر کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) هم اشله‌دیلر ایزگو عملرنی (سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحمٰنُ) تیزدرکم قیلور آنلر اوچون خدای تعالی (وُدًّا) (١) دوستلقنی خلق کوکللرنده یعنی آدمیلرنك کوکللرینه آنلرنك محبتینی صالور آنلرنی دوست طوتارلر (فَاِنَّمَا يَسَّرْنٰهُ) بس موندن باشقه ایماسدرکم آسان ویکل قیلدق قرآننی (بِلِسَانِكَ) سینك تلکگه یعنی عرب تلی برله ایندردك یا که آنی اوقومقنی سینك تلکگه یکل ایتدك (لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ) تاکم سوینچ بیرمه کك اوچون سینك اول قرآن برله تقوالق ایتکوچیلرگه وشرکدن صاقلانغوچیلرغه (وَتُنْذِرَ بِهِ) هم قورقتماقك اوچون آنك برله (قَوْمًا لُدًّا) قاطی دشمانلق ایه‌سی بولغان بر گروهنی

(١) حدیث شریفده کیلمشدرکه حق سبحانه وتعالی بر بنه‌نی دوست طوتسه جبرائیل علیه السلام هم آنی دوست طوتار هم یر برله کوك آراسنه ندأ قیلور کم حق تعالی فلان کمسه‌نی دوست طوتدی ای کوکلر ویرلر اهللری سزلر هم اول کمسه‌نی دوست طوتکز دیور. مواهب

(۱) سوره باشلرنده بولغان حروف مقطعه لرنك هيچ قايوسنده اوشبو طٰهٰ داغی کبی اختلاف یوقدر بعضیلر قرآن اسمیدر یا که سوره اسمیدر دیورلر و بعضیلر الله تعالی اسملرندن بر اسمدر یا که طاهر اسمی برله هادی اسمینه اشارتدر دیورلر و بر جماعت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمنك اسمیدر دیمشلر اول تقدیرده اوّلنده حرف ندا محذوف بولوب یا محمد معناسنده بولور یا که پیغمبرمز علیه السلامنك ایکی اسم شریفلرینه اشارتدر کم طالب وهادی اسملریدر تفسیر زاد المسیرده کیلتورمشدر که طه نك طاسی طیبه گه یعنی مدینه گه وهاء مکه گه اشارتدر کم اوشبو ایکی برله قسم یاد ایتکاندر یا که طاء طلب غازیاندر وهاء هرب کافراندر موندن غیری سوزلرهم کوبدر والله تعالی اعلم و بعض علمآء طه نی حروف مقطعه توگلدر بلکه جمله سی بر لفظ دریا رجل معناسنده در

یعنی کفر اهلینی (وَكَمْ اَهْلَكْنَا) وکوبمو هلاك قیلدقبز (قَبْلَهُمْ) سینك قومکدن الگاری (مِنْ قَرْنٍ) زمانه اهلندن یعنی هر زمانده مشرکلردن بر قومنی هلاك ایتدك (هَلْ تُحِسُّ) ایا سین سیزه سکمو وکوره سکمو (مِنْهُمْ) اول هلاك بولغان قوملردن (مِنْ اَحَدٍ) بر کمسه نی (اَوْ تَسْمَعُ) یا ایسه ایشته سکمو (لَهُمْ رِكْزًا) آنلرنك بر آقرن طاوشینی یعنی بزنك عذابمز اول قوملرگه نازل بولغاندن صوك آنلردن هیچ بر کشی ترك قالمادی تا کم بر کمسه آنی کورسه یا که طاوشینی ایشتسه بلکه بارچه لری هلاك وفانی بولوب دنیاغه کیلمه گان کبی بولوب ئه ورلدیلر.

سورة طٰهٰ مكية وهی مائة وخمسين وثلثون آية

۲۰ نچی سوره طٰهٰ سوره سی مکه ده نازلدر ۱۳۵ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(طٰهٰ) (۱) والله تعالی اعلم بمراده مرویدرکه برکون ابوجهل هم آنك اتباعی پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام حضرتلرینه أیتدیلر ای محمد سین بزنك دینمزنی قویوب اوزکگه رنج ومشقت آلدك هم طعنه قیلوب ایتور ایدیلر محمدکه قرآن باشقه اش اوچون کیلماس مگر آنی محنت ومشقتکه وچیتنلککه صالمق اوچون کیلور بس حق تعالی دن آیت کیلدی کم ای محمد علیه السلام (مَآ اَنْزَلْنَا) ایندرمادك بز (عَلَيْكَ) سنك اوزرکگه (اَلْقُرْاٰنَ) قرآن نی (لِتَشْقٰى) تا کم سنك رنج ومشقتکه توشمه کك اوچون یعنی سکا آغر وچیتن اشلرنی یوکلاتماك اوچون هم کیچه لر

دیورلر یعنی ای ایر دیمك بولورکه مراد محمد علیه السلامدر نتاك کم بعض عربی بیتلرده طٰهٰ لفظی شول معناده ذکر ایتولمشدر وبعض تفسیرلرده کیلتورمشدر که طاء ابجد حسابی ایله طوقز وهاء بشدر جمعسی اون دورت بولورکم آینك کمالتکه ایرشماکی اون دورتنچی کیچه سنده در بس اوشبو خطاب آی ظاهرده وباطنده اون دورتنچی کیچه لك آی کبی کامل بولغان پیغمبر دیمك که اشارة بولور وبعضیلر دیمشلر درکم طٰهٰ اصلده طأها بولوب همزه سی حذف ایتلمشدر وطئ یطئ دن امردر وهاء یردن کنایه در ومعناسی هر ایکی آیاغك برله یرگه باصقل دیوب محمد علیه السلامغه بیورماقدر زیرا که بدایة حالده رسول اکرم حضرتلری تهجدکه طورغان وقتلرنده بر آیاق اوزره باصوب نماز قیلور ایدی باکه آیاق بارماقلری برله گنه باصوب اوکچه سینی یرگه ایرشدرمه س ایدی شول سببلی مبارك آیاغینك آرقه سی ششدی بس حق تعالی اوشبو سوره نی نازل قیلدی وبیوردیکم عبادت وقتنك هر ایکی آیاغك برله یرگه باصقل بو خصوصده عالملرنك سوزلرینی نقل ایلدك لکن حضرت امام اعظم مذهبنده علمآء غه کرام اوشبو طه کبی سوره باشلرنده بولغان حروف مقطعه لرنی متشابهاتدن واسراردندر معناسینی الله تعالی گه تفویض ایلهب الله بلور دیمك اولیدر دیمشلر.

یوقلاماینچه عبادتکه قائم بولوب آیافلرك ششسون اوچون ایندرمه‌دك (اِلَّا تَذْكِرَةً) لکن ایندردك بز سکا اول قرآن‌نی اوگوت بیرمه‌ك اوچون (لِمَنْ يَخْشَى) شول کمسه‌گه کم قورقور اول خدای تعالی‌دن هم اوگوت آلوب آنك برله فائده‌لنور (تَنْزِيلًا) ایندرلمه‌ك ایندرلدی اول قرآن (مِمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ) شول ذاتدن کم یاراتدی یرنی (وَالسَّمٰوَاتِ الْعُلٰى) هم بیوك ویوقاری بولغوچی کوکلرنی (اَلرَّحْمٰنُ) اولدر کوب رحمت ایتکوچی وباغشلاغوچی خدای تعالی (عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى)(۱) عرش اوزرینه مستولی بولدی آنك فرمانی حق سبحانه وتعالی بارچه مخلوقاتده مستولی وغالب وهمه نرسه آنك فرمانی وتصرّفی تحتنده بولسه‌ده بواورنده عرشکه اضافه قیلوب عرش اوزره مستولی بولدی دیمه‌ك عرش‌نك بارچه مخلوقاتدن اعظم واولوغراق بولدیغی جهتندندر امام ماتریدی تأویلاتنده مذکوردرکه عرش ملك معناسنه‌در اول تقدیرده حق سبحانه وتعالی اوزینك ملکینه مستولی وغالبدر دیمه‌ك بولور والله اعلم (لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ) اول خدای تعالی‌نك ملکنه‌در شول نرسه‌کم کوکلرده بولدی (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم شول نرسه کم یرده بولدی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی شول نرسه کم یر برله کوکنك آراسنده بولدی (وَمَا تَحْتَ الثَّرٰى) (۲) وهم شول نرسه کم ثری طبقه‌سی‌نك یعنی یرنك ایك آستیق قاطی‌نك آستنه‌در والحاصل یوقارغی وتوبه‌نگی مخلوقات بارچه‌سی الله تعالی‌نك ملکنده وتحت تصرفنده‌در (وَإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ) واگر آشکارا قیلساك سین سوزنی وقچقرب أیتسه‌ك (فَإِنَّهُ) بس درستلکه اول خدای تعالی (يَعْلَمُ السِّرَّ) بلور یاشرن بولغان نرسه‌نی (وَأَخْفَى) هم بلور بیگره‌کنی (۳) یاشرن بولغان نرسه‌نی (اَللّٰهُ) اولدر حقلق اوزره خدای تعالی (لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ عبادتکه لایق بولغان معبود مگر اول الله تعالی گنه‌در (لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى) آنکا مخصوصدر کورکامره‌ك بولغوچی اسملر یاکه یخشی صفتلر (وَهَلْ أَتٰيكَ) وایا کیلدیمو سکا ای محمد علیه السلام (حَدِيثُ مُوسَى) موسی

(۱) فتوحاتده شیخ محی‌الدین قدس سره اوشبو آیت کریمه خصوصنده بیورمشدرکه عرش اعظم بوآیت کیلمه کی سببلی شادلانوب رقص قیلور ایدی وایتور ایدی استوی له‌ما فی السموات ای ثبت له شیخ الاسلام قدس سره بیوردیکم خدای تعالی‌نك عرش اوزرینه استوأسی کم قرآنده‌در من آکا ایمان کیلتورگان من بوبابده تأویل ازله‌مه‌سمن کم طغیاندر ظاهرینی قبول قیلوب باطنینه تسلیم ایته‌رمن کم اعتقاد سنیاندر اما بلورمن که خدای تعالی مکانگه محتاج توگلدر بلکه مکان ومکیننك خالقیدر تفسیر حسینی.

(۲) تفسیر تیسیرده هم آندن باشقه تفسیرلرده وهب بن منبه حضرتلرینك روایتی برله مذکوردرکه یدی قات یرلرنی حق تعالی‌نك قدرتی برله بر فرشته اینکینه کوتهرمشدر اول فرشته‌نك آیاقلری برطاش اوزرنده‌در واول طاش فردوس جنتندن چقارلمش بر اوکوزنك موگزی اوزرنده‌در اوگوزنك آیاقلری بالق آرقاسنده‌در اول بالق دیکز اوستنده‌در ودیکز جهنم اوزرنده‌در جهنم جیل اوستینه قویولمشدر اول جیلنك آستنه ظلمت حجابیدر ظلمتنك آستی ثریدر کم یر وکوك اهللرینك علمی اوشبو ثریغه قدرگنه ایرشور ثرینك آستنده بولغان نرسه‌نی حق تعالی‌دن غیری هیچ کم بلمه‌س والله تعالی اعلم بحقیقة الحال تفسیرلرده اوشبو روشچه ذکر ایتولمشدر. (۳) سر شولدرکه بنده براشنی قیلور وخلقدن یاشرور اخفی شولدرکه قیلاچق اشینی کوکلندن اویلار ونیت قیلور وبعضیلر دیمشلردر کم سر شولدرکه بر دوستغه ایتولور اخفی شولدرکه هیچ کمگه ایتولمه‌س کوکلنده گنه صاقلانور.

پیغمبرنك خبری یعنی موسی علیه السلامنك قصه‌سینی ایشتكانك بارمو (اذْرَأی) یاد قیلغل شول وقتده‌كم كوردی موسی علیه السلام (نـاراً) بر اوطنی خبرلرده كیلمشدركم فایچانكم حضرت موسی شعیب علیه السلامدن مصرغه قایتوب آناسینی وقرنداشینی كورمه‌ك اوچون اجازت صورادی شعیب علیه السلام اجازت بیردی هم اوزینك قزی صفوره موسی علیه السلامنك خاتونی ایدی آنی هم حضرت موسی برله برگه مصرغه یباردی آنلر مدینه‌دن مصرغه توجه ایتدیلر برکیچه هوا غایتده قارانغو هم بیك صالقن ایدی هم قار یاوار ایدی آنلر یولدن آداشوب «وادی ایمن» دیگان یرگه یقین كیلدیلر شعیب پیغمبر قزی صفوره حامله ایدی شول یرده بالاسینی طاپماق وقتی ایرشوب طولغاق آغرقی پیدا بولدی اوط یاقمانغه محتاج بولدیلر موسی علیه السلام چاقماق طاشندن اوط چغارماقچی بولوب بیك طرشدی هیچده اوط چقمادی ناگاه یراقدن بر اوط یافطیسی كوردی (۱) (فَقَالَ) بس آیتدی حضرت موسی شول وقتده (لِاَهْلِه) اوزینك اهل وعیالینه یعنی خاتونینه هم خدمتكارلرینه آیتدی (اُمْكُثُوا) تورگزسز وتوقتمگز اوشبو اورنده‌كم (انّی آنَسْتُ نَاراً) درستلكده مین كوردم بر اوطنی (لَعَلّی آتِیكُمْ) شایدكم مین كیلتورورمن سزلرگه (مِنْهَا) اول اوطدن (بِقَبَسٍ) بر شعله‌نی یعنی اول اوطدن بر طایاق باشینه یاندروب كیلتورورمن یاكه بر اوطلی كومر آلوب كیلورمن (اَوْ اَجِدُ) یا ایسه شایدكم مین طابارمن (عَلَی النَّارِ) اوط اوزرنده (هُدًی) بر یول كورسه‌تكوچینی یعنی شایدكم اول اوط یاننده كشیلر بولوب بزلرگه مصر یولینی كورسه‌تورلر دیدی هم اهل وعیالینی شول یرده قالدروب حضرت موسی اوزی یالغز اول اوط طرفینه كیتدی (فَلَمَّا اَتَیٰهَا) بس كیلگانی زمانده موسی علیه السلام اول اوط یانینه كوردیكم بر آق یالقونلی اوط یاشل آغاچنی یاندرور اوطنك تیكراسنده هیچ برکشی یوق حضرت موسی اول اوطنك غایتده آق هم بیك نورلی ویاقطی بولماقینه هم اول آغاچنك یاشل بولماقینه تعجب قیلدی هم آنك اطرافنده هیچ بر كشی یوقلغینه متحیّر بولوب تورغان وقتنده ناگاه (نُودِیَ یَا مُوسَیٰ) ندا ایتولمش بولدی یعنی قولاغینه شویله دیوب ندا ایرشدی كم ای موسی (انّی اَنَا رَبُّكَ) درستكده مین سینك پروردكارگمن یعنی هیچ شك توتماغل ویقین بلگل كم مین سینك خدایگمن (فَاخْلَعْ) (۲) بس صالغل وآیاقگدن چقارغل (نَعْلَیْكَ) ایكی نعلگنی یعنی آیاغگداغی كاوشلرگنی صالغل بعضلر دیمشلردركه اول وقتده حضرت موسی‌نك

۱) اوطنی كوردی دیمك موسی علیه السلام زعمینه بناءً ادركم اول اوط دیوب گمان ایتدی فی الحقیقة اول اوط توگل ایدی بلكه بر نور ایدی مدار كدن.

۲) محققلر دیمشلردركم اولوغلر حضورینه بارغانده آیاقده‌غی كاوشلرنی صالمق ادب وتواضعدندر پادشاهلر حضورینه كرگانده نعلین برله یورلمه‌س شول جهتدن یعنی ادب وتواضع طریقینی تعلیم اوچون حضرت موسی‌غه فاخلع نعلیك دیو بیورلدی شول سببدن سلفدن بعضیلری بشرخا فی قدس سره وغیریلر كبی یالان آیاق گیزه رلر ایدی وبعضلر دیمشلردركه نعلینی صالغل دیمه‌كدن مراد كوگلكدن اهل وعیالك فكرینی چقارغل كوگلكنی فارغ أیله‌گل دیمكدر تفسیر.

آیاقلرنده‌غی نعلینی ایله‌نمه‌گان ایشه‌ك تیریسندن بولغانلقندن نجس ایدی شول
سببلی صالورغه امر ایتولدی لکن اصح شولدرکه نعلینی صفر تیریسندن یاصالمش
ایدی نجس توگل ایدی حق تعالی آنی صالماق برله امر قیلدی تاکه موسی
علیه السلامنك آیاقلری اول مقدّس یرنك توفراغینه تیکسون اوچون (انَّكَ بِالْوَادِ
الْمُقَدَّسِ طُوًى) درستلکده سین طوی اسملی بولغان پاگیزه ومبارك بولغوچی
دایده سین (وَأَنَا اخْتَرْتُكَ) ومین اختیار ایتدم سینی پیغمبرلك اوچون (فَاسْتَمِعْ
بس قولاق صالغل (لِمَا يُوحَى) شول نرسه‌گه‌کم وحی ایتولور سیکا اول وحی
شولدرکه (إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ) درستلکده‌من مین الله تعالی من (لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا) یوقدر
هیچ معبودلککه لایق بولغان خدای مگر مینگنه من (فَاعْبُدْنِي) بس عبادت
قیلغل وقوللق ایتکل میکا (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ) هم قائم قیلغل واوقوغل نمازنی (لِذِكْرِي
مینی یاد ایتمه‌کك اوچون نمازده یاکه مین سینی یاد ایتمه‌کم اوچون (انَّ السَّاعَةَ
درستلکده قیامت (آتِيَةٌ) کیلگوچیدر (أَكَادُ أُخْفِيهَا) تلهرمن‌کم یاشرن ایتسم
قیامتنك وقتینی یعنی قیامتنك قایچان بولماقینی بنه‌لردن یاشرن قیلورمن وبلدرمه‌سمن
زیراکه وقتی معلوم بولماغان عذاب برله فورقتمق اشد واتمدر (لِتُجْزَى
کیلگوچیدر اول قیامت تاکم جزاء بیرلمش بولسون اوچون (كُلُّ
نَفْسٍ) هر برنفس یعنی هرکم جزاسینی طاپسون اوچون (بِمَا تَسْعَى) شول نرسه
سببلی‌کم آشغوب اشلهر اول یعنی قیلغان عمللرینك جزاسینی کورسون اوچون
(فَلَا يَصُدَّنَّكَ) بس کره‌کدرکم منع قیلماسون وطیماسون سینی (عَنْهَا) اول قیامتنك
اوشانودن (مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا) شول کمسه‌کم اوشانماس اول قیامتنك واقع بولماقینه
(وَاتَّبَعَ هَوَاهُ) هم ایه‌رگاندر اول کمسه اوزینك نفسی آرزوسینه بس سین
آنداین کشیگه ایه‌روب توغری یولدن چقماغل (فَتَرْدَى) بس هلاك بولورسك
سین اگر آنداین کشیلرگه ایه‌رسه‌ك (١) خطاب ظاهرده موسی علیه السلامغه‌در
مراد امتلریدر القصه قایچان‌کم حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام
آیاقلرندن نعلینی چقاردی هم وادی مقدسده قرار أیله‌دی حق تعالی‌دن خطاب
ایرشدی‌کم (وَمَا تِلْكَ) ونی نرسه‌در اوشبو (بِيَمِينِكَ) سینك اوڭ قولکده (يَا مُوسَى
ای موسی حق سبحانه وتعالی حضرت موسی‌نی مونسله‌ندرمك اوچون هم کوڭللندرمك
هیبت وفورقونی یه‌رمك اوچون آنك برله سوزله‌شدی قولکده نی نرسه باردیو
صورادی اوشبو استفهامده یعنی صوراماقده شوکا تنبیه باردر دیمشلرکم حاصل

(١) فقیه ابو اللیث رحمة الله علیه حضرتلری وانا اخترتك آیة کریمه‌سندن اوشبو وما تلك گه‌چه مخاطب بزنك پیغمبرمز محمد علیه الصلوة والسلامدر دیمشلر بوتقدیرده مراد آنك امتلری بولور

ای موسی حاضر بولغل وقورقماغل عجایب اشلر کورورسن دیمك كه اشارتدر (قالَ) أیتدی موسی علیه السلام حق تعالی‌گه جواب بیروب (هی عَصایَ) اوشبو قولمده‌غی نرسه مینم طایاقمدر اول طایاق جنت آغاچندن ایدی اوزونلغی اون گز ایدی باشی ایکی آیرمالی ایدی هم اوچنده سونگوسی بار ایدی آدم علیه السلامدن شعیب علیه السلامغه میراث قالوب ایرشمش و آندن حضرت موسی‌غه تیکمش ایدی موسی علیه السلام حق تعالی‌نك نعمتلرینی صاناب تشکر أیلمك جهتندن جوابنی آرتدروب أیتدی‌کم (أَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا) مین طایانورمن اول طایاق اوزره هرقایچان یول یورب آرسام وقوّتم آز ایسه یا که آکسا طایانوب تورورمن کتوده قویلرغه صاچی بولوب تورغان وقتمده (وَأَهُشُّ بِهَا) هم آغاچدن یافراقلرنی قویارمن وتوشورورمن اول طایاغم برله (عَلَى غَنَمِي) قویلرم اوزره (وَلِيَ فِيهَا) وبولغوچیدر میکا اول طایاقده (مَآرِبُ أُخْرَى) ایکنچی اشلر یعنی اول طایاقنك موندن باشقه خاصیتلری هم باردر دیدی (١) (قالَ) أیتدی خدای تبارك وتعالی (أَلْقِهَا يَا مُوسَى) طاشلاغل اول طایاقنی ای موسی حضرت موسی آیاقده‌غی کاوشلر کبی بوطایاقنی هم برچیتکه قویمق کرهك ایکان دیب گمان قیلدی (فَأَلْقَاهَا) بس طاشلادی اول طایاقنی موسی علیه السلام اوزینك آرطینه شول حالده قولاغینه بر قورقنچلی طاوش ایشتولدی آرطینه طابا أیلنوب قارادی (فَإِذَا هِيَ) بس شول اورنده اول طایاق (حَيَّةٌ تَسْعَى) (٢) بر یلان بولمشدر که هر طرفده آشوغوب یونه‌لور وحمله قیلور ایدی موسی علیه السلام آنی کورگاچ قورقوب قاچا باشلادی (قالَ) أیتدی خدای تبارك وتعالی حضرت موسی‌غه (خُذْهَا) توتقل آنی یعنی یلان بولغان طایاقنی قولکڭه آلغل (وَلَا تَخَفْ) وقورقماغل آندن (سَنُعِيدُهَا) تیزدرکم کیری قایتاورمز آنی (سِيرَتَهَا الْأُولَى) اوّلگی صورتینه یعنی ینه اوّلگی کبی طایاق قیلورمز حق تعالی‌دن بوخطاب ایرشکاچ موسی علیه السلام اول اژدهانك یانینه باروب آنك باشندن طوتوب کوته‌رگان ایدی ینه اوّلگی کبی طایاق بولدی حضرت موسی‌نك کوکلی طنچلادی ینه حق تعالی‌دن خطاب کیلدی‌کم (وَاضْمُمْ يَدَكَ) هم ضم قیلغل وقویغل قولکڭنی (إِلَى جَنَاحِكَ) اوزکڭك یانك وقابرغاڭ صاری یعنی قولکڭنی قولتق آستکڭه ایلتکل (تَخْرُجْ)

وقتنده صاقچیلق قیلور ایدی هرقایچان صوسز قالوب برقیو یانینه کیلسه اول طایاقنك باشنده‌غی ایکی طارماقی چیلك بولوب گاوده‌سی یب بولور ایدی وهر قایچان اول طایاقنی بیرگه قاداسه اولوغ آغاچ بولوب کوله‌گه‌سی برله حضرت موسی‌نی قویاش اسیسندن صاقلار ایدی هم آنك کوکلی تلهگان یمشلر اول آغاچده اوسکان بولور ایدی هم قارانغو کیچه‌لرده نورلی بولوب اطرافینی یاقطرتور ایدی موسی علیه السلام اوشبو خاصیتلرنی اراده قیلوب مینم اول طایاقنی باشقه اشلرم هم باردر دیدی.

(٢) کیلتورمشلردرکم اول طایاق اوّل برکچکنه یلان بولدی صوکره زورایدی واولوغ اژدها بولدی قالونلغی دوه کبی ایدی آغزندن بیك اولوغ تشلری کورنور ایدی کوزلری پاشن کبی یالطراب تورور ایدی بیك

اولوغ طاشلرنی بر لقمه قیلوب یوتار ایدی اولوغ آغاچلرنی طامرندن قوبارور ایدی.

تا کم چغار قولك (بَيْضَاءَ) آق ونورلی بولوب (مِنْ غَيْرِ سُوءٍ) عیبدن وعلتدن
باشقه یعنی آنك آفلغی آلا ته‌نلی کشینك آقلغی کبی صرخاودن وبرص زحمتلی
بولماس بلکه نورلی بولوب یالطراب تورور (آيَةً أُخْرَى) پیغمبرلكك گه ایکنچی
برعلامت ایتوب تونقل اوشبو اشنی (لِنُرِيَكَ) اوشانداق قیلدق بز تا کم
کورسه‌تمه‌کمز اوچون سیکا (مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى) اولوغ بولغوچی علامتلرمزدن
بعضسینی (اذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ) بارغلسین ای موسی فرعون صاری وآنی حق
دینگه اوندەگل (إِنَّهُ طَغَى) درستلکده اول فرعون چیکدن چقغاندر آزغونلغ
وتکبریلك دعواسینی قیلغوچیدر موسی علیه‌السلام بو اش برله یعنی فرعونی
دینگه اوندەمك برله بیورلغاچ اوز اچندن اندیشه قیلدی‌کم مین بر یالغوزمن
فرعون دولت وسلطنت ایاسیدر لشکری کوبدر مین آکا نیچك مقاومت
ایته‌رمن وقارشی تورورمن دیوب فکرله‌دی بس حق تعالی‌دن اوزینه مدد وقوت
استەب دعا قیلدی (قَالَ) أیتدی حضرت موسی (رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي) ای مینم
پروردکارم آچق قیلغل مینم اوچون مینم کوکره‌گمنی وکیك أیله‌گل تا کم هرتورلی
وحی کیلسه مینم کوکره‌گمگه صیسون وکوکلم طارلانماسون مینی تحمّللی اینکار
(وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي) هم آسان ویکل قیلغان مینم اوچون مینم اشمنی یعنی تبلیغی
وحق دینگه اوندەمکنی میکا یکل ایتکل (وَاحْلُلْ عُقْدَةً) دخی چیشکل تویونی
(مِنْ لِسَانِي) مینم تلمدن (يَفْقَهُوا قَوْلِي) تا کم فهمله‌سونلر مینم‌سوزمنی مرویدرکه
موسی علیه السلام کچکنه بالا وقتنده فرعون تربیه‌سنده ایدی برکون فرعون
حضرت موسی‌نی آلدینه اولطرتمش ایدی فرعونك صاقالینه قولینی صوزدی
وبرمقدار صاقالینی یولقوب آلدی فرعون بواشکه آچووی کیلوب حضرت
موسی‌نی اولتورمك برله حکم قیلدی فرعونك حاتونی آسیه عذر خواهلق أیلب
بوعقلسز یاش بالادر سینك صاقالکغه باغلانغان اصل طاشلرنی کورب قزغدی
شول سببلی قولینی صوزدی اگر براوطلی کومرنی کورسه‌آکا هم قول صوزار
دیدی بس فرعون صناماق اوچون بیوردی برصاوط برله اوطلی کومر هم
ایکنچی صاوط برله طولو یاقوت کیلتورب حضرت موسی‌نك آلدینه قویدیلر
حضرت موسی یاقوتنی آلماقچی بولوب قولینی صوزغان ایدی درحال جبرائیل
علیه‌السلام یتشوب آنك قولینی آلوب اوطلی کومرگه ایلتدی‌بر کیسه‌ك (١) اوطلی
کومرنی آلوب آغزینه صالدی اول اوط حضرت موسی‌نك تلینی کویدردی

(١) قصص الانبیاءده مذکوردرکه موسی علیه‌السلام اول اوطلی کومرنی قولی برله آلوب آغزینه صالغاچ قولی کویمه‌یوب‌تلی کوید کینك حکمتی شولدرکم کچکلکنده فرعوننی آتا دیوب أیتمش‌ایدی شول سببلی تلی پشدی قولی برله فرعوننك صاقالینی یلقدی شول سببدن قولی کویمه‌دی یاکه قولینی صوزماقی حق تعالی‌نك امری هم جبرائیل واسطه‌سی برله ایدی شونك اوچون قولی پشمه‌دی امّا آغزینه صالماقی اوز اختیاری واوز بلدکی برله بولدی شونك اوچون تلی کویدی والله اعلم.

شول سببلی تلنده برتویون قالوب برآز صاقاوراق سوزلهر ایدی سوزی آیرم
آچق آکلانماس ایدی شول جهتدن درکم موسی علیه السلام اوشبو اورنده دعا
قیلدی الهی مینم تلمه گی تویوننی چیشکل تا کم سوزمنی یخشی آکلاسونلر
دیدی دخی أیتدی (وَاجْعَلْ لی) هم قیلغل مینم اوچون یعنی مقرّر قیلغل وبیلگوله گل
(وَزیراً) بریاردم بیرگوچی وزیرنی (مِنْ اَهْلی) مینم کشیلرمدن (هارُونَ اَخی)
مینم قرنداشم هارونني (اُشْدُدْ بِهِ اَزْری) محکم قیلغل وبرکتکل آنك برله مینم
آرقامنی یعنی هارونني میکا مدد بیرگوچی وبولشقوچی ایتکل تا کم آنك یاردمی
برله مینم قوّتم آرتسون (وَاَشْرِکْهُ) هم شریك واورتاق ایتکل آنی (فی اَمْری)
مینم اشمده یعنی پیغمبرلکده هارونني میکا شریك قیلغل (کَیْ نُسَبِّحَكَ) تاکم
پاکلك برله یاد قیلایق بز سنی یاکه سینك اوچون نماز اوقویایق (کَثیراً)
کوب (وَنَذْکُرَكَ) هم یاد ایتهیك سینی حمد وثنا برله (کَثیراً) کوب (اِنَّكَ کُنْتَ)
درستلکده سین بولدك (بِنا بَصیراً) بزنك احوالمزنی کورگوچی وبزلر اوچون
فایو اش صلاح ایدکینی بلگوچی (قالَ) أیتدی تبارك وتعالی (قَدْ اُوتیتَ) تحقیق
بیرلمش بولدك سین (سُؤْلَكَ یا مُوسی) اوزکنك مطلوبکنی وصورامش نرسه کنی
ای موسی یعنی دعاك مقبول بولدی وحاجتك سیکا بیرلدی (وَلَقَدْ مَنَنّا) وتحقیق
منّت قویدق بز ونعمت بیردك (عَلَیْكَ) سینك اوزرنگه (مَرَّةً اُخْری) ایکنچی
مرتبه ده یعنی باشقه وقتده (اِذْ اَوْحَیْنا اِلی اُمِّكَ) شول وقتده کم وحی قیلدق بز
سینك آناك صاری (ما یُوحی) شول نرسه نی کم وحی ایتولور بولدی آکا یعنی
آکا الهام قیلدق وکوکلینه صالدق شول وقتده کم اول سینی طوغدرغان ایدی
وفرعوننك قوبغان کشیلرن هر یورط صایون تیکشروب یوروب یکا طوغان
ایر بالالرنی اولتورورلر ایدی سینك آناك سینك توغرکده نی اشلرگه بلمه یوب
حیران وعاجز قالغان ایدی شول وقتده آکا الهام قیلدق وکوکلینه صالدق (اَنِ
اقْذِفیهِ) شویله دیوب کم صالغل سین موسی نی (فِی التّابُوتِ) صندوقغه واول صندوقنك
آغزینی محکم قیلغل (فَاقْذِفیهِ فِی الْیَمِّ) بس صالغل سین اول صندوقنی نیل دریاسینه
(فَلْیُلْقِهِ الْیَمُّ) بس کیره کدرکم طاشلاسون یعنی طاشلار آنی دریا (بِالسّاحِلِ)
صوچیتینه (یَأْخُذْهُ) تاکم آلور آنی اول صندوقدن (عَدُوٌّ لی) بر منگه دشمان
بولغوچی کشی (وَعَدُوٌّ لَهُ) هم آنك اوزینه دشمان کشی یعنی فرعون آنی آلور
کیلتورمشلردرکم حضرت موسی نك آناسی فرمان الهی بوینچه موسی نی بر صندوقغه

صالوب نیل دریاسینه طاشلادی نیل دریاسندن بر آرق فرعونك سرایندن اون
ایدی صندوق شول آرق بوینچه آغوب فرعونك باغچه‌سینه کردی فرعون اوزی
خاتونی آسیه برله آرق چیتنده اولطرمش ایدی صندوق آغوب آنلر توغریسی
کیلگاچ اول صندوقنی صودن آلدیلر آچوب قاراسه‌لر صندوق اچنه آی کی
نورلی یوزلی وقارا کوزلی براوغلان کوردیلر قتاده رحمة الله علیه دیمشدر
حضرت موسی‌نك کوزلرنه برتورلی یاغملیلق بار ایدی هرکم آنی کورسه آنی
محبّت قیلوب آنی دوست توتار ایدی بس فرعون هم خاتونی آسیه حضرت موسی
کوزلرینی کورگاچ کوکللرنه محبّت وشفقت پیدا بولدی وآنی بیك سویدیلر نتاك
حق تعالی بیورور (وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ) وصالدم من سینك اوزرکگه ای موسی (تا
منّی) میندن بولغوچی برمحبت ودوستلقنی یعنی آدملرگه سینی محبتلی ایتدم سن
سویه‌رلر وشفقت قیلورلر (وَلِتُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي) تاکم سینك تربیه‌لنمش بولمق
اوچون مینم عینم اوزره یعنی سینك بارچه احوالکنی مینم بلمه کم وتلمه کم اوزره
خبرده کیلمشدرکم فرعون وآسیه هرایکیسی حضرت موسی‌نی صندوقدن چغارو
اوزلرینه بالا ایتوب آصراماقغه آلدیلر وآنك اوچون بردایه تعیین قیلوب تربیه
مشغول بولدیلر حضرت موسی هیچ بردایه‌نك سوتینی قبول ایتمه‌دی وایمه
موسی علیه السلامنك آناسی اوزینك قزی مریمگه سین باروب نیل دریاسی
چیتندن صندوقنك قایو طرفقه آغوب کیتکانینی قاراب تورغل دیب أیتکان ایدی
اول صندوق فرعونك باغچه‌سینه آغوب کرگانینی کورگاچ مریم هم ایکی
طرفدن باغچه‌غه کروب صورت واقعه‌نی کورب تورور ایدی فرنداشینك حالی
قایسی خاتوننك سوتینی ایممه‌گانینی کورگاچ فی الحال فرعون خاتونی آسیه
یانینه کیلدی (إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ) یاد قیلغل شول وقتنه کم یورور بولدی سینك
قرنداشك مریم یعنی آنلرنك یانینه باردی (فَتَقُولُ) بس أیتور ایدی آنلرغه
(أَدُلُّكُمْ) ایا مین دلالت قیلایممو سزلرنی (عَلَى مَنْ يَكْفُلُهُ) شول کمسه اوزره
کفیل بولور وتربیه قیلوب آصرار اوشبو بالانی یعنی آکا سوت ایمزدی
خاتوننی سزلرکه کورگازه‌یممودیدی آسیه أیتدی اگر بواشنی قیلساك بزدن
کوب احسان ایته‌رمز سین کوره‌رسن کم موندا غی خاتونلرنك هیچ قایوسی
سوتینی بواوغلان قبول قیلمادی دیدی بس مریم فی الحال ایوگه قایتوب آنا
آلوب کیلدی هم حضرت موسی‌نی آنك آلدینه صالدی (فَرَجَعْنَاكَ) بس قایتاردق

سینی ای موسی (اِلٰی اُمِّكَ) سینك آناك صاری نتاك کم فاینارورمز دیب وعده
ایتکان ایدك (کَیْ تَقَرَّ عَیْنُهَا) تا کم شایدکه نورلی وروشن بولور سینك
آناگنك کوزی سینك جمالکنی کورمه‌ك برله (وَلَا تَحْزَنَ) هم تا کم کویونمه‌سون
وفایفورماسون اول سینك فرافك برله یعنی سینی کورب شادلانسون وفرافك
سببلی فایفورماسون دیب سینی آناك صاری قایتاردق (وَقَتَلْتَ نَفْسًا) هم اولتوردك
سین ای موسی برکشینی یعنی شول قبطینی اولتوردك کم بنی اسرائیل آنك خصوصنده
سیندن استعانت قیلمشلر ایدی وفرعون قومی سینك اول قبطینی اولتورگانکنی بلوب
قصاص اوچون سینی اولتورمه کچی بولغانلر ایدی (فَنَجَّیْنَاكَ) بس قوتقاردق بز سینی
(مِنَ الْغَمِّ) فایفودن یعنی فرعون قومی قولنده اولتورلمه‌ك فایفوسندن قوتقاردق
ومدین‌گه هجرت قیلغل مصردن چقغل دیوب بیوردق (وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا) وبر صناماق
صنادق بز سینی ای موسی یعنی سیکنا بلالر یبه‌ردك موسی علیه‌السلامنك ولادتی
قصه‌سی هم قبطینی اولترمه کی ومدین‌گه هجرت أیله‌مه کی قصص سوره‌سنده بالتفصیل
ذکر ایدلور انشاء الله تعالی (فَلَبِثْتَ سِنِینَ) بس اقامت ایتدك سین ای موسی
نچه یللر (فِی أَهْلِ مَدْیَنَ) مدین اهلی آراسنده موسی علیه السلام مدین‌ده اون
سیگز یل وبر روایته یکرمی سیگز یل اقامت أیله‌دی (ثُمَّ جِئْتَ) صوکره کیلدك
سین اوشبو وادیغه (عَلٰی قَدَرٍ) برمقدار اوزره کم مین مقرر ایتمش ایدم (یَا
مُوسٰی) ای موسی یعنی مین تقدیر أیله‌گان وقت ایرشکاچ سین بوییرگه کیلوب
مینم ایله سویله‌شدك وکلامنی ایشتدك (وَاصْطَنَعْتُكَ) دخی خالص قیلدم مین سینی
وصایلادم (لِنَفْسِی) اوز محبتم اوچون یعنی سینی اوزیمگه دوست ایتوب توتدم
(اذْهَبْ أَنْتَ) بارغل سین ای موسی (وَأَخُوكَ) هم سینك قرنداشك یعنی قرنداشك
هارون برله هر ایککز (بِآیَاتِی) مینم معجزه‌لرم ونشان قدرتلرم برله (وَلَا تَنِیَا)
دخی سستلك ایتمه‌کز وکیمچیلك أیله‌مه‌کز (فِی ذِکْرِی) مینم ذکرمده یعنی مینم
توحیدمنی ومعبودلکمنی خلقغه ایرشدروده قصور ایتمه‌کز (اذْهَبَا) بارکزسز
موسی وهارون هر ایککز (اِلٰی فِرْعَوْنَ) مصر پادشاهی فرعون صاری (اِنَّهُ
طَغٰی) درستلکده اول فرعون قاروشوده وآزغونلقده چیکدن چقغاندر (فَقُولَا لَهُ)
بس أیتکز سز اول فرعونگه (قَوْلًا لَیِّنًا) ملایم ویومشاق سوزنی یعنی
آنك برله مدارا قیلوب آکا طاتلی ویومشاق سوزلر أیتوب آنی حق دینگه
اوندمکز آچوونی کیلتوررلك قاطی سوزلر أیتمه‌کز (لَعَلَّهُ یَتَذَکَّرُ) شایدکه

اول فرعون وعظه‌نور واوگوت آلور سزنك سوزلرکز سببلی (أَوْ يَخْشَىٰ)
یا که قورقار خدای تعالی‌نك عذابندن سزنك سوزکزنی ایشتوب مرویدی
حق سبحانه وتعالی‌دن اوشبو طریقه وحی ایرشکاچ موسی علیه السلام ا
ییردن توغری مصرغه توجّه أیله‌دی تیسیرده کیلتورمشدرکه موسی علیه‌السلا
جماعتلری شول اورنه تون بویی کوتوب توردیلر حضرت موسی کیلمه
ایرته بولغاچ هم آنی هرطرفدن ازله‌دیلر هیچه خبرینی بلمه‌دیلر چون
حضرت موسی اول ییردن توغری مصرغه کیتکان ایدی بس جماعتلری ا
صحراده حیران بولوب قالدیلر اتفاقا مدین اهلندن بر جماعتنك یولی شول ییر
توشوب شعیب پیغمبر قزی صفورانی کورب طانودیلر هم آنی آلوب آتاسی
شعیب علیه‌السلام حضورینه ایلتدیلر فرعون غرق بولغاندن صوكره آنلرنك خبر
موسی علیه السلامغه ایرشدی القصه قاچانکم حضرت موسی مصرغه توجّه أیله
یولغه روانه بولدی قرنداشی هارونغه وحی ایرشدی کم ای هارون برادرك موسی
قارشو چقغل ومدین یولینه یونه‌لگل بس حضرت هارون موسی علیه السلا
استقبال اوچون مدین یولینه قاراب چقدی بولده موسی علیه‌السلام برله یولقدیل
حضرت موسی هارونغه اوز احوالینی تمام بیان أیله‌دی هم آکا أیتدی کم: «انطا
ایله هر ایکمز فرعوننك حضورینه بارایق وآنی حق دینکه دعوت قیلایق» دیدی
هارون علیه السلام أیتدی: «ای برادر فرعوننك قوّت وشوکتی حاضرده سز
کورگاندن آرتقدر آزغنه اش سببلی کشیلرنی آصماق واولترمك برله حکم
قیلادر» دیدی. حضرت موسی بو سوزنی ایشتکاچ کوکلینه قورقو توشدی (قالَا
أیتدیلر موسی وهارون علیهما السلام (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکارمز (إِنَّنَا نَخَافُ
درستلکه کم بزلر قورقامز (أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا) شوندن کم آشقدرر اول فرعون بزلر
اوزرمزکه عذاب وعقوبت قیلونی یعنی: «بزلر معجزه کورگازگانکه‌چه کوتمه
بارغاچه بزلرنی عذاب أیله‌مك برله حکم قیلور دیوب قورقامز (أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ)
یا ایسه شوندن کم آرتدرور اول فرعون طغیان وآزغونلقنی یعنی: «آزغونلق
چیکدن چغوب خدای تعالی حقنه تیوشسز بولغان سوزلرنی أیتور دیب قورقامز
دیدیلر. (قَالَ) أیتدی خدای تعالی موسی وهارون علیهما السلامغه خطاب قیلوب
(لَا تَخَافَا) قورقماکز فرعوننك عذابندن وطغیانندن (إِنَّنِي مَعَكُمَا) درستلکه من
سزلر برله برگه‌من یعنی سزلرنی صاقلاغوچی ویاردم بیرگوچی‌من (أَسْمَعُ)

ایشتورمن سزنك دعاكزنی یاكه مینم حقمده أیتولگان سوزلرنی (وَأَرِی) هم كوررمن فرعون سزلرگه نی‌قیلغانینی یعنی قورقماكز وطنچ بولكزكم ایشتكوچی وكورگوچی‌من سزلرگه ضرر ایرشدرتمه‌م (فَأْتِیَاهُ) بس بارگز سز هر ایككز اول فرعونگه (فَقُولَا) بس أیتكز (إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ) درستلكده بزلر هر ایكمز پروردكارگنك یبارگان رسوللریمز (فَأَرْسِلْ مَعَنَا) بس یبارگل سین ای فرعون بزنك برله (بَنِی إِسْرَائِیلَ) یعقوب پیغمبر بالالرینی تاكم آنلرنی ارض مقدّسه‌گه آلوب بارایق كم بزنك باباالرمزنك یریدر (وَلَا تُعَذِّبْهُمْ) دخی عذاب قیلماغل سین ای فرعون بنی اسرائیل قومینی یعنی آنلرنی مشقتلی وچیتن بولغان اشلر برله تكلیف أیله‌مك هم آنلرنك بالالرینی اولتورتمك كبی اشلر برله آنلرنی عذابلاماغل (قَدْ جِئْنَاكَ بِآیَةٍ) تحقیق كیلتوردك بز سیكا ای فرعون بر نشان وعلامت یعنی معجزه كیلتوردك (مِنْ رَبِّكَ) پروردكارك فاشندن (وَالسَّلَامُ) وفرشته‌لرنك سلامی (عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى) شول كمسه اوزرینه‌درگم ایاردی اول توغری یولغه یعنی ایمان واسلامغه یاكه سلامدن مراد هر ایكی جهانه سلامتلكدر (إِنَّا) درستلكده بزلر (قَدْ أُوحِیَ) تحقیق وحی ایتولمش بولدی (إِلَیْنَا) بزنك صاری یعنی پروردكارمز حكم قیلدی (أَنَّ الْعَذَابَ) شونك برله كم درستلكده دنیا وآخرتنك عذابی (عَلَى مَنْ كَذَّبَ) شول كمسه اوزرینه بولغوچیدركه یالغانغه توتدی اول بز كیلتورگان نرسه‌لرنی یعنی شریعت حكملرینه اوشانمادی (وَتَوَلَّى) دخی اعراض قیلدی ویوز دوندردی اول نرسه‌لردن القصه حق سبحانه وتعالی‌دن اوشبو طریقه فرمان ایرشكاچ موسی وهارون علیهما السلام فرعوننك بارگاهینه كیلدیلر بر مدّتدن صوكه فرعونگه یولوقدیلر وأیتدیلركم: «ای فرعون بزلر حق تعالی‌نك رسوللریمز وسینی آنك عبادتینه دعوت قیلامز» دیدیلر هم حق سبحانه وتعالی تلقین أیله‌گان كلمه‌لرنی ادا قیلدیلر (قَالَ) أیتدی فرعون موسی وهارون‌دن بو سوزلرنی ایشتكاچ (فَمَنْ رَبُّكُمَا) بس كمدر سزنك پروردكارگز (یَا مُوسَى) (۱) ای موسی یعنی: «مینی نیندااین ذاتنك عبادتینه اونه‌رسز اول پروردكار كمدر» دیدی. (قَالَ) أیتدی حضرت موسی (رَبُّنَا الَّذِی) بزنك پروردكارمز شوندااین‌ذاتدركم (۲) (أَعْطَى) بیردی اول اوز رحمتی برله (كُلَّ شَیْءٍ خَلْقَهُ) اوزینك مخلوقاتندن هر بر نرسه‌گه آنك اوزینه لایق صورتینی وموافق شكلینی یاكه مخلوقاتندن هر قایوسینه حاجت وكیره‌كلی بولغان نرسه‌لرنی بیردی (ثُمَّ هَدَى) صكره هدایة قیلدی وكوندردی آنی اول

(۱) فرعون‌نك بو اورنده یا موسی دیوب حضرت موسی‌غه‌غنه خاصلاب خطاب ایتمه‌كی شول جهتدندركم حضرت موسی‌نك تلنده ضعیفلك بولوب سوزی بیك یخشی آ كلانماغانلقینی فرعون بلور ایدی حضرت موسی‌نی سویلاشدروب اول اول مجلسده حاضر بولغان كشیلر آلدنده تلنده ضعیفلك بارلغی بلنوب آنی اویالتماقچی بولدی لكن حضرت موسی‌نك دعاسی برله حق تعالی آنك تلینی غایتده فصیح أیله‌مش ایدی فرعون‌نك مرادی حاصل بولمادی

(۲) بعضلر خلقه‌نی اعطی‌غه مفعول اوّل قیلمشلردر اول تقدیرده معناسی شولدركه اوزینك خلقینه هر بر حاجت وكیره‌كلی بولغان نرسه‌نی بیردی مقصود بیرلمش نرسه‌نی بیان بولدقدن مفعول ثانی‌نی مقدم كیلتوردی والله اعلم.

نرسه گه یاکه بلدردی آکا اول نرسه‌لر بر له فائقلنونك کیفیتینی یاکه مراد هر حیوانغه خلقتده وصورتله اوزینه موافق بولغان زوجه بیردی هم اول زوجه بر له ازدواج وامتزاجنك کیفیتینی آکا بلدردی دیمکدر. فرعون حضرت موسی‌دن بوسوزنی ایشتکاچ: «قومم موندای خدایمنك عبادتینه میل ایتمه‌سونلر» دیوب قورقدی سوزنی ایکنچی طرفقه بوردی (قَالَ) أیتدی فرعون حضرت موسی‌نی عاجز قیلور قالدرماق اوچون (فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ) بس نی نرسه در اوّلغی زمانه اهللر بدل حالی یعنی: «نوح قومی هم عاد وثمود قومی کبی، اوّلغی اوتکان قوملر، اوشبو سین أیتکان خدایغه عبادت قیلمادیلر بس حاضرده آنلرنك احوالی نیچوکدر، سعادتله‌مو یاکه شقاوتله‌مو» دیدی (قَالَ) أیتدی موسی علیه السلام فرعونك بو سوزینه جوابده (عِلْمُهَا) آنلرنك احوالینی بلماك (عِندَ رَبِّي) پروردکارم قاشنده (فِي كِتَابٍ) لوح المحفوظه یازلغاندر (لَا يَضِلُّ) خطا قیلماس ویاکلشماس (رَبِّي) میم پروردکارم (وَلَا يَنسَى) دخی اونوتماس هیچ بر نرسه یعنی اول اوّلغی قوملرنك حاللرینی بلمك خدای‌تعالی‌گه مخصوصدر مین سزلر کبی بر بنه من خدای‌تعالی خبر بیرگان اشنیگنه بله‌من (الَّذِي) آندای ذاتدر اول پروردکار (جَعَلَ لَكُمُ) قیلدی اول سزنك اوچون (الْأَرْضَ) یرنی (مَهْدًا) توشه‌لنمش توشاك کم آنك اوستنه قرار قیلورسز (وَسَلَكَ لَكُمْ) هم روشن قیلدی وپیدا أیله‌دی سزنك اوچون (فِيهَا) اول یرده (سُبُلًا) یوللارنی تاکم اول یوللاردن یوروب بر اورندن ایکنچی اورنغه بارورسز (وَأَنزَلَ) دخی ایندردی اول (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن (مَاءً) صونی یعنی یغمورنی (فَأَخْرَجْنَا بِهِ) بس (۱) چقاردق بز اول صو سببلی (أَزْوَاجًا) تورلی تورلی صنفلرنی (مِّن نَّبَاتٍ شَتَّىٰ) توسده هم طعملق آیرم آیرم بولغان اوله‌نلردن (كُلُوا) بس أیتدك بز خلقغه آشا کزلر اوشبو چغارلمش نرسه‌لردن (وَارْعَوْا) هم اوطلاتکزلر (أَنْعَامَكُمْ) طوارلرکزنی تاکم اول تورلی تورلی اوله‌نلرنی آشاسونلر (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلکده اوشبو ذکر ایتولمش نرسه‌ده (لَآيَاتٍ) البته نشان ودلالتلر باردر حق تعالی‌نك کمال قدرتینه وبرلکینه (لِّأُولِي النُّهَىٰ) عقل ایه‌لری اوچون (مِنْهَا) اول یردن یعنی توفراقدن (خَلَقْنَاكُمْ) یاراتدق بز سزلرنی یعنی آتاکز آدمنك (۲) اصلی توفراقدندر (وَفِيهَا) دخی اول یرگه (نُعِيدُكُمْ) کیری قایتارورمز سزلرنی یعنی اولگاندن صوك ینه یرگه کوملورسز وتوفراق بولورسز (وَمِنْهَا) دخی اول یردن (نُخْرِجُكُمْ) چغارورمز سزلرنی اولگانکزدن

(۱) غایبدن متکلم گه انتقال تنبیه‌در کمال قدرت وحکمتینه یعنی اخراج بزدن باشقه هیچ کیمسه میسر توگلدر دیمکدر کشف.

(۲) تبیانه مذکوردرکه حق سبحانه وتعالی بر فرشته‌گه بیورور تاکم هرکشینك دفن ایتوله‌چك اورنندن بر مقدار توفراق آلوب اول کشینك مادهٔ وجودی بولغان نطفه‌غه قوشار اول کشی شول توفراق بر له نطفه‌دن یاراتلور هم عاقبت شول توفراق آلونغان یرگه دفن ایدلور نتاکم حق تعالی بیوردیکم سزلرنی یردن یاراتدق.

صوك (تارَةً أُخرى) ایکنجی مرتبه یعنی اولوب بیرگه دفن ایتولگانکزدن صوك سزلرنی ینه ترگزوب قبرلرکزدن قوبارورمز حساب وجزاء اوچون بس فرعون حضرت موسی‌دن حجت ومعجزه طلب أیلهدی موسی علیه السلام قولداغی طایاقینی بیرگه طاشلادی فی الحال طایاق بر اولوغ اژدها بولدی حضرت موسی‌ینه قولینه آلغاچ اوّلگی کبی طایاق بولدی صوکره موسی علیه السلام ید بیضا معجزه‌سینی اظهار قیلدی والحاصل بر بری آرتندن آیات تسعه‌نی یعنی توقز تورلی معجزه‌نی کورگازدی فرعون همان اوشانمادی وانکار قیلدی نتاك کم حق تعالی بیورور (وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ) وتحقیق کورگازدك بز اول فرعونکه (آيَاتِنَا) موسی پیغمبرگه بیرلگان معجزه‌لرمزنی (كُلَّهَا) بارچه‌سینی (فَكَذَّبَ) بس یالغانغه توتدی فرعون واول معجزه‌لرنی کوره توروب حضرت موسی‌غه اوشانمادی یالغان سویلیسك دیدی (وَأَبَى) هم باش طارتدی ایمان کیلتورمکدن وخدای تعالی‌نك فرمانینه بوی صونمادی (قَالَ) أیتدی فرعون جهل وعناد یوزندن حضرت موسی‌غه (أَجِئْتَنَا) ایا کیلدکموسین بزلرگه (لِتُخْرِجَنَا) تا کم چقارمافك اوچون بزلرنی (مِنْ أَرْضِنَا) بیرمزدن یعنی مصردن (بِسِحْرِكَ) اوزکنك سحرك برله (يَا مُوسَى) ای موسی یعنی بلدمکه‌سین سحرچی ایکانسك بزنی سحرك برله مصردن چغاروب بنی اسرائیل قومینه اوزك پادشاه بولماقچی ایکانسك دیدی (فَلَنَأْتِيَنَّكَ) بس البته کیلتورورمز بز سیکا (بِسِحْرٍ مِثْلِهِ) سینك سحرك اوخشاشلی برسحرنی واول سحر برله سیکا معارضه قیلورمز تا کم سینك پیغمبر توگللکنکنی آدملر بلسونلر (فَاجْعَلْ) بس مقرّر قیلغل سین ای موسی (بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ) بزنك آرامز برله سینك آراکده (مَوْعِدًا) بروعده‌نی یعنی سحر برله فارا فارشی معارضه قیلشماق اوچون بر وقتنی بیلگوله‌ب وعده قیلغل کم (لَا نُخْلِفُهُ) خلافلق قیلماس‌مز آکا (نَحْنُ) بزلر (وَلَا أَنْتَ) دخی سین هم خلافلق ایتمه‌سسك وهر قایچان اول وعده کونی یتسه همه‌لرمز حاضر بولورمز (مَكَانًا سُوًى) بر اورنده کم اول اورنغه بزلرنك هم سینك قومکنك مسافتی ویراقلغی برابر بولور یا که توبه‌لك هم چوقور بولماغان تیکز اورنده دیمکدر تا کم هرکشی قاراب کوره آلورلق بولسون بس فرعوندن اوشبو سوزلرنی ایشتکاچ (قَالَ) أیتدی موسی علیه السلام (مَوْعِدُكُمْ) سزنك وعده‌کزنك زمانی (يَوْمُ الزِّينَةِ) قبطیلرنك بیزه‌نه تورغان کونلریدرکم اول کون آنلرنك بیرهم کونلری ایدی بارچه مصر اهلی اول کونده بیزه‌نوب براورنغه جیولورلر ایدی بعضلر نوروز کونیدو یا که عاشوره

کونیدر دیمشلر (وَاَنْ یُحْشَرَ النَّاسُ) دخی وعده کزنك زمانی آدمیلرنك جیولمافلری وقتیدر (ضُحًی) چاشت وقتنده یعنی اویله وقتندن برایکی ساعت الگاری کم کوندزنك ایك یاقطیراق (۱) وقتیدر (فَتَوَلّٰی فِرْعَوْنُ) بس دوندی فرعون اول مجلسدن واوزینك خلوتگاهینه کروب وزیرلری برله مصلت قیلوب سحر چیلرنی جیماق اوچون هرطرفقه کشیلر یبه‌ردی (فَجَمَعَ) بس جمع قیلدی فرعون وجیدی (کَیْدَهُ) اوزینك مکر وحیله‌سینی یعنی سحر چیلرنی هم سحر قوراللرینی جمع أیله‌دی (ثُمَّ اَتٰی) صوکره کیلدی اول وعده ایتولمش اورنغه اوزینك سحر چیلری برله (قَالَ لَهُمْ مُوسٰی) أیتدی اول سحر چیلرگه موسی علیه‌السلام (وَیْلَکُمْ) وای نی حسرت وکویونچ سزلرگه ای سحر چیلر (لَاتَفْتَرُوا) افترا قیلماکز (عَلَی اللّٰهِ) خدای تعالی اوزره (کَذِبًا) یالغاننی یعنی آنك آیات ومعجزه‌لرینی سحردر دیوب آکا قارشی معارضه قیلماکز یاکه آکا باشقه‌نی شریك أیله‌مه‌کز (فَیُسْحِتَکُمْ) بس اصلکزدن وتوبکزدن قرور وتمام هلاك أیله‌ر سزلرنی خدای تعالی (بِعَذَابٍ) برعذاب برله‌کم سزلرگه ایندرور (وَقَدْ خَابَ) وتحقیق امیدسز وبهره‌سز بولدی (مَنِ افْتَرٰی) هرکمسه کم افتراء قیلدی خدای‌تعالی گه (فَتَنَازَعُوا) بس بربرینه سوز أیتوشدیلر ومحاوره قیلدیلر سحر چیلر (اَمْرَهُمْ) اوز اشلری طوغریسنده یعنی حضرت موسی‌غه قارشی معارضه قیلو خصوصنده سوزلشدیلر (بَیْنَهُمْ) اوز آرالرنده یعنی موسی علیه‌السلامنك سوزینی ایشتکانلرندن صوکك اول سحر چیلر اوز آرالرنده سویله‌شدیلر بوکشینك سوزلری سحر چیلر سوزینه اوخشاماس دیدیلر (وَاَسَرُّوا النَّجْوٰی) هم یاشوردیلر آنلر اوزلرینك سرلرینی وسوزله‌شکان سوزلرینی فرعوندن هم آنك ملازملرندن وشویله کیکاش قیلدیلرکم اگر بوکشی بزلرگه غالب بولسه حق پیغمبردر آنك دینینه کرمك کیره کدر دیدیلر مرویدرکه اول سحر چیلرنك اوز آرالرنده سویله‌شکانلرینی فرعون یوقاریدن قاراب کوروب تورور ایدی ای ساحرلرنی سوز سویله‌شورسز دیوب صورادی (قَالُوا) أیتدیلر سحر چیلر فرعوندن قورقولرندن (۲) (اِنْ هٰذَانِ) درستلکده اوشبو ایکی یعنی موسی وهارون (لَسَاحِرَانِ) هر ایکیسی سحر چیلردر (یُرِیدَانِ) تله‌رلر آنلر (اَنْ یُخْرِجَاکُمْ) شونی کم چغاروبرلر آنلر سزلرنی یعنی چغارمافنی تله‌رلر (مِنْ اَرْضِکُمْ) سزلرنك یرکزدن (بِسِحْرِهِمَا) اوزلرینك سحرلری برله یعنی سحر برله سزنی مصردن چغاروب مصر مملکتینی اوز تصرفلرینه کرتمه کچی بولالر (وَیَذْهَبَا) دخی تله‌رلر

(۱) حضرت موسی اول کوننی بوطریقه آلدن تعیین‌ایب قویماق تاکم بوخبر هرطرفقه ایرشوب خلایق جیولسونلر وحقنك ظهورینی هم باطلنك مغلوب بولماقینك کوزلری برله کورسونلر اوچوندر.

(۲) حفص قرائتنده بو یرده ان تشدیدسز مخففه‌در ان معناسنده اولوب حروف مشبهة بالفعلدر تخفیف سببلی الغاء ایدلوب عامل دگلدر هذان مبتدأدر یاکه ان نافیه اولوب لساحرانك لامی الا معناسنده‌در یعنی ما هذان الا ساحران دیمك اولور وبعضیلر ان دیوب تشدید برله اونومشلردر اول تقدیرده اسم ان محذوف اولان ضمیر شأندر هذان لساحران جمله‌سی خبردر تقدیری انه هذان اولور.

آنلر شونی کم کیته رورلر (بطریقتکم المثلی) مذهبلرنك آرتوغراق بولغوچی
مذهبکزنی یعنی سزنك دینکزنی بتوروب اوز دینلرینی ظاهر قیلماقچی بولالر
بس فرعون سحرچیلردن بوسوزنی ایشتکاچ موسی وهارون علیهما السلامغه
غایت قهری کیلوب آچیغلاندی وأیتدی (فاجمعوا) بس حال اوشانداق بولسه
جمع قیلکز وجیوکز ای ساحرلر (کیدکم) مکر وحیله کز آلاتلرینی یعنی سحر
اسبابلرینی وقوراللرکزنی جمع ایتکز (ثم ائتوا صفا) صوکره کیلکز میدان یرینه
صف باغلامش بولدقکز حالده تاکم سزنك مهابتکز خلایقنك کوکللرینه توشسون
هم طرشکز تاکم موسی غه غالب بولکز (وقد افلح) وتحقیق فلاح طاپدی ومرادینه
ایرشدی (الیوم) اوشبو کونده (من استعلی) هرکمسه کم غالب واوستون بولدی
سحر اشی توغریسنده دیدی بس فرعوننك فرمانی برله یتمش مك یاکه اوتوز
مك سحرچی صفلر باغلاب میدان یرینده توردیلر حضرت موسی وهارون علیهما
السلام هم آنلرنك قارشوسینه کیلوب توردیلر سحرچیلر اوزلرینك سحر اسبابلری
برله حاضرلنمش آرقانلرینی میدانغه کیلتوروب ادب طریقی برله (قالوا) أیتدیلر
حضرت موسی غه (یا موسی) ای موسی (امّا ان تلقی) یا ایسه شولکم سین
صالورسکمو اوزکنك طایاقکنی (وامّا ان نکون) ویاکه شول کم بزلر بولورمزمو
(اوّل من القی) شول کمسه نك اوّلی کم صالدی اول یعنی: «اوّل سین اوز عملکنی
قیلاسکمو یاکه اوّل بزلر اوز سحرمزنی قیلایقمو» دیوب صورادیلر بس حضرت
موسی ادبکه فارشی ادبنی رعایه قیلوب (قال) أیتدی ساحرلرگه (بل القوا) بلکه
سزلر صالکزلر اوّل یعنی: «اوز سحرلرکزنی قیلکزلر» دیدی بس سحرچیلر
سحر عملی برله حاضرلنمش آرقانلرینی وطایاقلرینی بیرگه صالدیلر هوانك حرارتی
سببلی اول آرقانلر اضطراب أیلهب حرکتکه کیلدیلر (فاذا حبالهم) بس شول
وقتده آنلرنك آرقانلری (وعصیهم) هم طایاقلری (یخیل الیه) کورنور بولدی
حضرت موسی غه (من سحرهم) آنلرنك سحرندن گویاکم (انها تسعی) درستلکله
اول آرقانلر وطایاقلر آشوغوب یورورلر یعنی سحر عملی سببلی اول نرسه لر
خلقنك کوزلرینه قورقنچلی یلانلر کبی کورنوب هر طرفقه یورورلر ایدی (فاوجس
فی نفسه) بس سیزدی وطاپدی اوزینك نفسنده (خیفة موسی) برقورقونی موسی
علیه السلام (۱) حضرت موسی اول اشلرنك سحر عملی برله کورنگانینی بلسه ده
آنده حاضر بولغان خلایق سحر برله معجزه آراسینی آیورماسلر یاکه قورقولرندن

(۱) حضرت حسن دن منقولدرکم موسی علیه السلامنك اول وقتده قورقووی آدمیلك طبیعتندن وآدمینك یوره گی ضعیفلکندن کیلدی بولماسه البته اول سحرچیلرنك سحر ایله اوزینه هیچ بر زیان ایرشدره آلماولرن هم الله تعالی آکا یاردم ایته چکن حضرت موسی بلهدر ایدی تفسیر جمل علی الجلالین.

طار الشوب کیته‌رلر حقلق ظاهر بولغانینی کورمه‌سلر دیوب قورقدی (فَلَمَّا) أیتدك بز موسی‌غه (لَا تَخَفْ) قورقماغل سین بوجهتدن کوکلکگه قورقو کیلمه‌سون که سینك اشك حقلغی غایت ظاهر و معلومدر (اِنَّكَ) درستلکده سین ای موسی (اَنْتَ الْاَعْلٰی) سین یوقاروراق و آرتوغراقسك آنلردن هم غالبسك آنلر اوزره (وَالْقِ) دخی بیرگه صالغل وطاشلاغلسن ای موسی (مَا فِی یَمِینِكَ) شول نرسه‌نی کم اوك قولکده‌در یعنی قولکداغی طایاغکنی بیرگه طاشلاغل (تَلْقَفْ) تاکم یوطار اول طایاغك اژدها صورتنده بولوب (مَا صَنَعُوا) شول نرسه‌نی کم أشله‌دیلر اول سحر چیلر یعنی آنلرنك سحر برله کورگازگان یلانلرینی سینك طایاغك اژدها بولوب همه‌سینی یوطار ویوق قیلور (اِنَّمَا صَنَعُوا) درستلکده شول نرسه کم توزوه‌دیلر آنلر (کَیْدُ سَاحِرٍ) سحر چینك مکر وحیله‌سیدر حقیقتی یوقدر (وَلَا یُفْلِحُ السَّاحِرُ) وفلاح طاپماس هم مرادینه ایرشمه‌س سحر چی (حَیْثُ اَتٰی) قایو اورنغه کیلسه‌ده یعنی سحر چی کشی قایده بولسه‌ده قول اوستونلکی طاپماس بس حق تعالی‌نك امری بوینچه موسی علیه السلام طایاغینی بیرگه طاشلادی فی الحال براولوغ اژدها بولدی وآغزینی آچوب سحر چیلرنك یلانلرینی تمام یوطوب بتوردی خلایقلر آندن قورقوب هر طرفقه فاچا باشلادیلر موسی علیه السلام ینه قولینه آلدی ینه اوّلگی کبی طایاق بولدی سحر چیلر مونی کورگاچ بلدیلرکم بواش سحر توگلدر زیرا که سحر سحرنی باطل ایتمه‌س بلکه بواش خدای تعالی‌نك قدرتی وموسی پیغمبرنك معجزه‌سیدر دیدیلر (فَاُلْقِیَ السَّحَرَةُ) بس صالنمش وتوشورلمش بولدیلر سحر چیلر (سُجَّدًا) (١) سجده قیلغوچیلر بولغانلری حاله یعنی همه سحر چیلر خدای تعالی‌گه سجده قیلوب بیرگه یقلدیلر (قَالُوٓا) أیتدیلر اول سحر چیلر صدق واخلاص برله (اٰمَنَّا) ایمان کیلتوردك بز واشاندق (بِرَبِّ هٰرُونَ وَمُوسٰی) هارون وموسی‌نك پروردکارینه دیدیلر هارون‌نی موسی‌غه تقدیم فواصلنی رعایه اوچوندر بس فرعون بوحالنی کوردی (قَالَ) أیتدی فرعون ساحرلرگه (اٰمَنْتُمْ) ایمان کیلتوردکزسز (لَهُ) اول موسی‌غه (قَبْلَ اَنْ اٰذَنَ) مینم اذن بیرمه کمدن الگاری (لَكُمْ) سزلرگه یعنی ایمان کیلتورکز دیوب بیورماقمدن الگاری سزلر آکا ایمان کیلتوردکز (اِنَّهُ) درستلکده اول موسی (لَكَبِیرُكُمُ) البته سزلرنك اولوغکزدر (الَّذِی عَلَّمَكُمُ) آنداین اولوغکزکم اوگره‌تدی اول سزلرگه (السِّحْرَ) سحر عملینی یعنی اول موسی سزلرگه سحر اوگره‌تکان استاذکزدر همه‌کز بر اتفاقله‌سز (فَلَاُقَطِّعَنَّ) بس البته مین کیسه‌رمن

(١) تفسیر ابی السعوده مذکوردرکم اوشبو سحرچیلر سجده‌لرنده جنتنی وتموغنی هم اوزلرینك جنتده‌گی منزللرینی کوروب سجده‌دن باشلرن کوته‌ردیلر آنلرنك موسی علیه السلامنك معجزه‌سینی کورگاچده اوشبو طریقه سجده‌گه کیتولری شول سببلیدرکم آنلر هر قایوسی سحر علمینك ایك یوقاری درجه‌سنده ایدیلر حضرت موسی‌نك اشله‌گان اشینی اوزلرینك بلگان علملرندن طشقاری کورگاچ البته بو اش سحر توگلدر بلکه خدای تعالی طرفندن بر معجزه‌در دیوب بلدیلر حضرت موسی‌نك حق پیغمبر ایدکنده هیچ شبهه‌لری قالمادی تفسیر کشاف صاحبی کیلتورمشدرکم فرعون سحر چیلرینك اشلری نیندا ین عجب اشدر اوّلده کفر جحود ایله یلرن هم طایاقلرن بیرگه صالدیلر آزغنه زماندن صوك شکر وسجود اوچون باشلرن بیرگه قویدیلر

(اَیْدِیَکُمْ) قوللرکزنی (وَاَرْجُلَکُمْ) هم آیاقلرکزنی (مِنْ خِلَافٍ) بر برسینك خلافندن یعنی اوك قول برله صول آیاقنی یاکه صول قول برله اوك آیاقنی (وَلَاُصَلِّبَنَّکُمْ) دخی البته مین آصارمن سزلرنی (فِی جُذُوعِ النَّخْلِ) خرما آغاچلرینه‌کم بارچه آغاچلرنك اوزونراغیدر تاکم بارچه خلایق سزلرنی کورب عبرت آلسونلر (وَلَتَعْلَمُنَّ) هم البته بلورسز سز شونی کم (اَیُّنَآ) بزلرنك قایسیمز (اَشَدُّ) قاطیراقدر (عَذَابًا) عذاب یوزندن (وَاَبْقٰی) هم باقیراق وقالغوچیراقدر یعنی: «موسی‌نك عذابی قاطیراق واوزاغراق بولورمو یاکه مینم عذابم‌مو؟ شونی بلوسز» دیدی (قَالُوا) أیتدیلر سحرچیلر فرعوننك بو سوزینه فارشی (لَنْ نُؤْثِرَكَ) بزلر هر گیز اختیار ایتماسمز سینی ای فرعون (عَلٰی مَا) شول نرسه اوزرینه (جَآءَنَا) کیلدی بزلرگه (مِنَ الْبَیِّنَاتِ) روشن بولغوچی معجزه‌لردن زیراکه اول ساحرلر شول سجده‌لرنده جنتنی وجنت نعملرینی تمام کورمش ایدیلر بس أیتدیلرکم: «ایمدی بزلر اوشبو کورگان درجه‌لرنی ومنگولك نعمتلرنی قویوب سینك نعمتکنی اختیار قیلماسمز بزلرگه دنیا کیره کمه‌س» دیدیلر دخی أیتدیلر (وَالَّذِی) (۱) بزلر آنط ایته‌مز شول خدای تعالی برله‌کم (فَطَرَنَا) یاراتدی اول بزنی (فَاقْضِ) بس حکم قیلغل سین ای فرعون (مَآ اَنْتَ قَاضٍ) شول نرسه‌نی‌کم حکم قیلغوچیسك یعنی سین بزلرگه قیلا تورغان اشکنی وعذابکنی قیلغل بزلر حق دیندن دونمه‌سمز وسینك عذابکدن قورقماسمز (اِنَّمَا تَقْضِی) موندن باشقه توگلدرکم سین حکم قیلورسك (هٰذِهِ الْحَیٰوةَ الدُّنْیَا) اوشبو دنیا ترکلکنده یعنی سینك حکمك دنیاده‌غنه جاریدر هر نرسه قیلساك بو فانی دنیاده‌غنه قیلورسك آخرتده سینك حکمك یورمه‌س (اٰمَنَّا) درستلکه بزلر (اٰمَنَّا) ایمان کیلتوردك واوشاندق (بِرَبِّنَا) پروردکارمزغه (لِیَغْفِرَ) تاکم یارلقاسون اول (لَنَا) بزلرنك (خَطٰیٰنَا) گناهلرمزنی (وَمَآ) دخی یارلقاسون اوچون شول نرسه‌نی‌کم (اَکْرَهْتَنَا) اکراه قیلدك سین وکوچله‌دك بزلرنی (عَلَیْهِ) آنك اوزرینه (مِنَ السِّحْرِ) سحر اوگره‌نودن مریدرکه فرعون آدمیلرنی سحر اوگره‌نمه‌کگه اکراه قیلور ایدی وکوچله‌ب سحر اوگره‌ندرور ایدی اول ساحرلر اوشبو اشلری اوچون حق تعالی‌دن مغفرت استه‌دیلر زیراکه بارچه دینلرده اکراه سببلی قیلغان گناه برله مؤاخذه قیلونور ایدی مگر محمد علیه السلام امتی خطا واکراه برله قیلغان اشلری اوچون مؤاخذه ایتولمه‌سلر (وَاللّٰهُ خَیْرٌ) وخدای تعالی ایزگوره‌ك وآرتوغراقدر اجر وثواب بیرو ویوزندن

(۱) یاکه والذینك واوی قسم اوچون بولمایوب عطف اوچون بولور اول تقدیرده معناسی دخی اختیار ایتمه‌سمز سینی شول خدای تعالی اوزره‌کم یاراتدی اول بزنی دیه‌کدر.

(وَأَبْقَى) دخی قالغوچیراقدرکم آنك نعمتلری هیچه زایل بولماس وبتمه‌س (إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ) درستلکه کم هر کم کیلسه (رَبَّهُ) اوزینك پروردکارینه (مُجْرِمًا) مشرك بولغانی حالده یعنی دنیادن کفر برله کیتسه (فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ) بس درستلکه آکا بولغوچیدر تموغ یعنی آنك اورنی تموغدر (لَا يَمُوتُ فِيهَا) اولماس اول تموغده تاکم عذابنی سیزماس ایدی (وَلَا يَحْيَى) هم ترك بولماس یعنی خوشلق برله ترکلك ایتماس بلکه منگو عذابده قالور (وَمَنْ يَأْتِهِ) وهرکم کیلسه اوزینك پروردکارینه (مُؤْمِنًا) مؤمن بولغانی حالده یعنی دنیادن ایمان برله کیتسه (قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ) تحقیق اشله‌دی اول ایزگو عمللرنی یعنی ایزگولکلر قیلغان بولسه (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو مؤمن وایزگو عمل اشله‌گوچیلر (لَهُمُ) بولغوچیدر آنلرغه (الدَّرَجَاتُ الْعُلَى) یوقاری وبیوك بولغوچی درجه‌لرکم اول درجه‌لر (جَنَّاتُ عَدْنٍ) عدن باغچه‌لریدر (تَجْرِي) آغار (مِنْ تَحْتِهَا) اول باغچه‌لرنك آغاچلری آستندن (الْأَنْهَارُ) یلغه‌لر (خَالِدِينَ) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده اول مؤمنلر (فِيهَا) اول جنت باغچه‌لرنده (وَذَلِكَ) واوشبو ثواب (جَزَاءُ مَنْ) شول کمسه‌نك جزاسیدرکم (تَزَكَّى) پاك بولدی کفر وگناه نجاستندن اوشبو بیرگه‌چه ساحرلر أیتکان سوزدر بو قصه تفصیلی اعراف سوره‌سنده ذکر ایتولدی (وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا) وتحقیق وحی قیلدق بز (إِلَى مُوسَى) موسی پیغمبر صاری(۱) یعنی شول وقتده‌کم فرعون موسی‌نك معجزه‌لرینی کوروب هیچده متأثر بولمادی اوزینك کفرنده قرار ایتدی وبنی اسرائیلنی عذابلاماقنی اوطوری آرطدردی بز موسی‌غه وحی أیلەدك وأیتدك (أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي) شویله دیوب کم ایلتکل سین ای موسی مینم بنده‌لرمنی وآلوب چقفل مصر شهرندن کیچ برله واگر فرعون لشکری برله آرطکزدن ایرشسه هیچ قورقماغل هر قایچان دریا چیتینه ایرشساکز (فَاضْرِبْ لَهُمْ) بس توتقل سین اول بنده‌لرم اوچون (طَرِيقًا) بر یولنی (فِي الْبَحْرِ) دریاده (يَبَسًا) قورو بولغوچی یولنی یعنی طایاغك برله نیل دریاسینه صوقغل تاکم دریا اچی آچلوب بر قورو یول پیدا بولسون (لَا تَخَافُ) شول حالده‌کم سین قورقماسسك وایمین بولورسك (دَرَكًا) دشمانلرنك آرطکزدن کیلوب یتشمه کندن (وَلَا تَخْشَى) هم قورقماسسك دریاغه غرق بولودن یعنی فرعون لشکری سزنك آرطکزدن یتوشه آلماسلر هم دریادن سلامت اوته‌رسز بس حق‌تعالی‌نك امری بوینچه موسی علیه‌السلام بنی اسرائیلنی آلوب مصردن چقدی ایکنچی کون قبطیلرغه خبر بولدی فرعون

(۱) ابن عباس رضی‌الله عنهمادن منقولدرکه حق سبحانه وتعالی موسی علیه‌السلامغه بنی‌اسرائیلنی آلوب مصردن چغارغه ایتکاچ حضرت موسی‌اوزلری ایله‌برگه یوسف علیه السلامنك سویه‌کلرن هم آلوب چقماقچی بولدی چونکه یوسف علیه السلام اولکان وقتنده بنی اسرائیل‌هرقایچان مصردن چقسه‌لر مینم تابوتمنی هم اوزلری ایله برگه آلوب چقسونلر دیوب بالالرینه وصیت قیلغان ایدی‌شول‌سببلی حضرت موسی یوسف پیغمبرنك قبرن ازله‌دی هیچ بلوچی بولمادی مگر بر قارچق بلور ایکان شول قارچق حضرت موسی‌غه یوسف پیغمبرنك دفن ایتولکان‌اورنن کورسه‌تدی حضرت موسی‌نك امری بوینچه بنی اسرائیل یوسف پیغمبرنك سویه‌کلرن اوزلری ایله برگه آلدیلر موسی علیه السلام اول قارچقغه «بو خدمتك اوچون میندن نرسه استه‌رسك» دیگاچ قارچق أیتدی «جنتده سینك ایله برگه بولونی استه‌رمن» جمل علی الجلالین.

بارچه لشكرينى جمع قيلدى (فَاَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ) بس آرطلرينه توشدى آنلرنك فرعون (بِجُنُودِهِ) اوزينك لشكرى برله وبنى اسرائيلنك آرطلرندن قووالاب دريا چيتينه كيلوب ايرشدى حضرت موسى بنى اسرائيل برله دريادن اوتكانلر ايدى دريانك اورطاسى آچلوب قورو يول بولغان ايدى فرعون لشكرى هم بنى اسرائيل آرتندن شول يولغه كردىلر (فَغَشِيَهُمْ) بس قاپلادى فرعون لشكرينى (مِنَ الْيَمِّ) (١) دريادن (مَا غَشِيَهُمْ) شول نرسه كم قاپلادى آنلرنى يعنى فرعون لشكرى برله اول يولغه كرگاچ دريا ياكادن قوشلوب آنلر تمام غرق بولديلر (وَاَضَلَّ فِرْعَوْنُ) وآزدردى فرعون (قَوْمَهُ) اوز قومينى (وَمَا هَدَى) هم طوغرى يولنى كورگازمه‌دى آنلرغه (يَا بَنِي اِسْرَائِيلَ) اى يعقوب اوغللرى (قَدْ اَنْجَيْنَاكُمْ) تحقيق قوتقاردق بز سزلرنى (مِنْ عَدُوِّكُمْ) دشمانكزدن يعنى فرعوندن وآنك قومندن سزنى قوتقاردق (وَوَاعَدْنَاكُمْ) هم وعده بيردك سزلرنك پيغمبركزگه سزلرگه توراتنى ايندرمك اوچون (جَانِبَ الطُّورِ الْاَيْمَنَ) طور طاغينك اوك طرفينى (وَنَزَّلْنَا) دخى ايندردك (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزركزگه (اَلْمَنَّ) قدرت حلواسينى (وَالسَّلْوَى) هم بريان ايتولمش قوشنى يعنى صحراده آداشوب يورگان وقتكزده سزلرگه اوشبو نعمتلرنى بيردك هم سزلرگه أيتدك (كُلُوا) آشاكزلر (مِنْ طَيِّبَاتِ مَا) شول نرسه‌نك حلال وپاكيزه‌لرندن كم (رَزَقْنَاكُمْ) رزق بيردك بز سزگه وروزى أيلەدك (وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ) دخى چيكدن چقماكزسز اول نرسه‌ده يعنى بربركزگه ظلم اينميوب هر قايوكز اوز اولوشكزنى آلوكز ياكه اول نعمتلرنى ايكنچى كون اوچون ذخيره ايتوب صاقلاماكز ياكه شكرانه‌نى قويماكز ياكه اول نعمتلردن حاصل بولغان قوتنى گناهغه صرف ايتمه‌كز اگر شولاى ايتسه‌كز (فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ) بس اينەر سزنك اوزركزگه بواشكز سببلى (غَضَبِي) مينم غضبم وآچووم (وَمَنْ يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي) وهر كمسه كم اينەر آنك اوزره مينم غضبيم (فَقَدْ هَوَى) بس تحقيق هلاك بولدى اول ياكه هاويه‌گه توشدى (وَاِنِّي) ودرستلكه من (لَغَفَّارٌ) البته يارلقاغوچى من (لِمَنْ تَابَ) شول كمسه‌گه كم توبه قيلدى اول شركدن (وَآمَنَ) هم ايمان كيلتوردى واوشاندى مينم برلگيمه (وَعَمِلَ صَالِحًا) دخى اشلەدى ايزگو

آرغى ياغينه چقغانلر ايدى دريا ايكيگه آيرلوب اورطاسندن يول بولغان ايدى فرعون اوّلده كرورگه قورقوب طوردى شول حالده حضرت جبرائيل بايطالغه آطلانغان كشى صورتنده بولوب فرعوننك آلدندن دريا غه كردى فرعوننك آطى آيغر ايدى بايطالنك آرتندن قالماينچه دريا غه كروب كيتدى فرعون آطن طوتا آلمادى ايركسز بولدى فرعون آرتندن بارچه لشكرى هم دريا غه كردىلر همه‌لرى كروب بتكاچ حق تعالى‌نك امرى ايله ايكيگه آيرلغان دريا ياكادن قوشلوب همه‌لرى غرق بولديلر اول وقتده بنى اسرائيل قومى بايطاق كيتكانلر ايدى فرعون لشكرينك غرق بولغانن بلگاچ كيرى قايتوب دريا چيتينه كيلديلر حضرت موسى غه أيتديلر بز بونلرنك هلاك بولولرينه اوزكوزلرمز ايله كورمى طوروب اوشانماسمز بس موسى عليه السلام دعا قيلدى فرعون قومينك اوله‌كسه‌لرى دريانك اوستونه قالقوب چقديلر بنى اسرائيل آنلرنى كوروب حق تعالى‌گه شكر قيلديلر جمل.

عملنی یعنی فرض عمللرنی ادا قیلدی (ثُمَّ اهْتَدٰی) صوکره هدایت طاپدی وکونللرنی
اول یعنی پیغمبر علیه السلام سنتلرینه دائمچیلق ایتدی یا که اهل السنة والجما
یولینی توتدی کیلتورمشلردرکه بنی اسرائیل فرعون هلاك بولغاندن صوك موسی
علیه السلامدن بزلر اوچون برشریعت وقانون توزوگل دیوب استدعاء ایتدیلر
موسی علیه السلام حق تعالی‌گه مناجات قیلدی خطاب ایرشدی کم ای موسی بن
اسرائیل اولوغلرینی آلوب طور طاغینه چقغل تاکم شریعت حکملرینی جامع بولغان
برکتاب سیکا ایندرورمن بس موسی علیه السلام قرنداشی هارونني اوز اورنه
قالدروب قوم اولوغلرندن یتمش کشی برله طور طاغینه یونه‌لدیلر بنی اسرائیلگه
قرق کوندن صوك سزنك حضورکزگه قایتورمن وکتاب کیلتورورمن دیوب وعده
أیله‌دی طور طاغینه یاقن کیلگاچ حضرت موسی حق تعالی‌نك کلامینه غایت اشتیاق
سببلی آشغوب اول یتمش کشینی توبانده قالدروب اوزی طاونك یوقاروسینه
چقدی حق تعالی‌دن خطاب ایرشدی کم (وَمَآ اَعْجَلَكَ) ونی نرسه آشقدردی سینی
(عَنْ قَوْمِكَ یَا مُوسٰی) اوز قومکدن ای موسی یعنی نی اوچون قومکنی آرقه
قالدروب اوزك آشغوب یوقاری چقدك (قَالَ) أیتدی حضرت موسی (هُمْ اُولَآءِ
آنلر یعنی مینم گروهم اوشبولردرکم کیلورلر (عَلٰٓی اَثَرِی) مینم ایزم اوزره
یعنی آنلر مینم آرقمدن کیلورلر حاضر کیلوب یتشورلر مین آنلردن آزغنه
آلده‌من (وَعَجِلْتُ) وآشقدم مین (اِلَیْكَ) سینك صاری (رَبِّ) ای مینم پروردکارم
(لِتَرْضٰی) تاکم سینك میندن راضی بولمافك اوچون یعنی مینم قومنی آرقه
قالدروب آشغوب کیلمه‌کم اوزمنی اولوغ تونقانلقمدن توگلدر بلکه سینك
فرمانکغه تیز رهك امتثال قیلوب سینك رضاکنی حاصل ایتمك اوچون آشقدم دیدی (قَالَ)
أیتدی خدای تعالی حضرت موسی‌غه (فَاِنَّا) بس درستلکده بز (قَدْ فَتَنَّا) تحقیق
فتنه‌گه صالدق (قَوْمَكَ) سینك قومکنی یعنی آنلرنی بوزاوغه طابونو برله مینلا
قیلدق (مِنْ بَعْدِكَ) سینك آنلر آراسندن چقغانکدن صوك (وَاَضَلَّهُمُ السَّامِرِیُّ)
دخی آزدردی آنلرنی سامری یعنی آنلرنی سامری اغوا قیلوب بوزاوغه طابندردی اول
سامری «سامر» دیگان قبیله‌دن وبنی اسرائیلنك اولوغلرندن برکشی ایدی بعضلر بنی
اسرائیلدن توگل ایدی بلکه (۱) کرمان پیرندن یا که عراق پیرندن کیلمش ایدی دیورلر
فرعون غرق بولغان کون سامری جبرائیل علیه السلامنی طانوب جبرائیلنك آلی
باصقان پیرنی بیلگوله‌دی هم شول پیردن بر اوچ توفراق آلوب اوزیانده صاقلادی

(۱) واصح شولدرکه سامری بنی اسرائیلدن ایدی سامری طوغاندن صوك آناسی فرعوننك اولتورمه‌کندن قورقوب آنی نیل دریاسینه کیلتورب بر جزیره‌که طاشلادی حق سبحانه وتعالی حضرت جبرائیلغه امر قیلدی تاکم مذکور جزیره‌ده جبرائیل علیه السلام سامرینی تربیه أیلهب اوسدردی شول جهتدن سامری حضرت جبرائیلنی طانور ایدی تفسیر خازنده مذکوردرکم سامرینك اسمی موسی بن ظفر ایدی حضرت جبرائیلنك تربیه‌سنده اوسدی بر بارماغندن سوت وبرسندن بال هم برسندن مای ایمه‌ر ایدی موسی سامرینك جبرائیل تربیه‌سنده اوسمه‌کی مناسبتی ایله دینلمشدر کم (بیت) اذا لطفل لم یکتب نجیا تحلفت ظنون مربیه وخاب مؤمّل * فموسی الذی رباه جبریل کافر وموسی الذی رباه فرعون مرسل

موسی علیه السلام تورات کیلتورمك اوچون مذکور یتمش کشی برله طور طاغینه کیتکاندن صوك سامری فرصتنی غنیمت بلوب حضرت هارون حضورینه کیلدی وأیتدیکم بزلر مصردن چقغانده قبطیلرنك آلتون وکموش اسبابلرینی عاریتکه دیوب آلدق ایمدی بنی اسرائیل اول نرسه‌لرنی اوزلرینکی کبی ایتوب تلهگانچه تصرف قیلورلر وحالانکه اول نرسه‌لر بزنك ملکمزده توگلدر وبزلرگه تصرف أیلهمك درست توگلدر سین حکم قیلغل تاکم اول آلتون وکموش اسبابلرنی همه‌سینی بر بیرگه جمع قیلوب اوطقه یاندرسونلر دیدی بس هارون علیه السلام امر قیلدی تاکم اول نرسه‌لرنی همه‌سینی بر بیرگه کیلتوروب برچوقورغه صالدیلر هم آکا اوط یاقدیلر سامری آلتونچیلق صنعتینه بیك ماهر ایدی اوّلدن بوزاو صورتنه برقالوب یاصاب حاضرلهگان ایدی اول آلتون اسبابلر تمام ارگاچ آنلرنی مذکور قالبقه صالدی هم جبرائیل آطینك آیاق ازندن آلغان توفراقنی اول آلتونغه توشدی بس آلتوندن بوزاو صورتی پیدا بولدی هم مذکور توفراقنك خاصیتنده اول آلتوندن بولغان بوزاو ترلدی هم آواز بیروب قچقرور ایدی سامرینك اغواسی برله بنی اسرائیل قومندن کوب کشیلر اول بوزاو صورتینه سجده قیلدیلر ومرتد بولدیلر حق سبحانه وتعالی حضرت موسیغه بو اشدن خبر بیروب بیوردی کم ای موسی سینك قومكسن کیتکاندن صوك ضلالتکه توشدیلر وبوزاوغه طابوندیلر (فرجع موسی) بس (۱) قایتدی حضرت موسی طور طاغندن قرق کون اوتکاندن صوك تورات یازلمش لوحلرنی آلوب (الی قومه) اوزینك قومی صاری (غضبان اسفا) آنلرغه آچیغلانغوچی هم آنلرنك قیلغان اشلری سببلی فایغولی وحسرت طارتقوچی بولغان حالده حضرت موسی قومی آراسینه قایتاچ آنلرنك طاوشلرینی ایشتدی آلتوندن بولغان بوزاونك اطرافینه جیولوب رقص قیلوب تورلی اویونلر اوینارلر ایدی حضرت موسی بو حالنی کورگاچ آنلرنی

هم بر طایاق ایله طبل شیکلی نرسه گه صوغالر بعضلری طورو ب رقص قیلوب بیوب أیلهنوب یوریلرده شونده هوشلری کیتوب یغلالر شول یرده آش حاضرلهب آشیلار اوزلری شونی ذکر مجلسی دیوب آطیلار سز نی أیتهسز شولارنك مجلسنده حاضر بولو درست بولورمو دیدیلر امام ابو بکر حضرتلری جواب بیردیلر کم صوفیه‌دن اوشبو طریقه بولغانلری بطالت و جهالتده هم ضلالتهدر اسلام الله تعالینك کتابی هم رسولینك سنتیدر رقص قیلوب هم قول چابوب بیبونی ایك اوّل سامری هم آکا ایهرگانلر احداث ایتکانلر آنلر

بوزاوغه طابونغانده بوزاو تیکرهسنده شول طریقه رقص قیلوب بیبوگانلر ٦ حاضرده هم آنلردن بولغان هند ومجوسیلری شولای قیلالر طبل قاغوب ذکر ایتو ایك اوّل زندیقلردن چقغان مسلمانلرنی کتاب سنت یولندن دوندرو اوچون شول اشنی اشله گانلر رسول صلی الله علیه وسلم هم صحابهلرنك ذکر مجلسلری بیك شهرت هم سکونت ووقار ایله بولور ایدی هیچده آنداین نامناسب حرکتلر بولماس ایدی مذکور صوفیهلرنك اوشبو مجلسلرنده حاضر بولو هیچ کمگه درست توگلدر دیدی جمل.

شلته قیلمافغه باشلادی (قَالَ) أیتدی حضرت موسی بنی اسرائیل قومینه عتاب
قیلوب (یَا قَوْمِ) ای مینم قومم (اَلَمْ یَعِدْکُمْ) ایا وعده قیلمادیمو سزلرگه (رَبُّکُمْ)
پروردکارکز (وَعْدًا حَسَنًا) راست وکورکام بولغوچی وعده‌نی یعنی حق تعالی سزلرگه
تورات کتابینی ایندرورمن دیوب وعده قیلدی مین قومنك اولوغلری برله
شونك اوچون طور طاغینه کیتکان ایدم (اَفَطَالَ) ایا بس اوزون بولدیمو
(عَلَیْکُمْ) سزلرگه (اَلْعَهْدُ) مینم مفارقتم زمانی یعنی من آیرلوب طور طاغینه کیتوب
اوزاق توردمو مین قایتقانچه صبر ایتمه‌دکز وحالانکه مین وعده‌مگه موافق
فرق کونده قایتوب کیلدم (اَمْ اَرَدْتُمْ) یا ایسه تله‌دکزمو (اَنْ یَحِلَّ) اینمه‌کلکز
(عَلَیْکُمْ) سزلرنك اوزرکزگه (غَضَبٌ مِنْ رَبِّکُمْ) برغضب وآچو پروردکارکزدن
بوزاوغه طابنماقکز سببلی (فَاَخْلَفْتُمْ) بس خلافلق ایتدکزسز (مَوْعِدِی) مینم
وعده‌مگه یعنی ایمان واسلامه ثابت بولماق برله وعده قیلغان ایدکز شول وعده‌گه
خلافلق ایتدکز (قَالُوا) أیتدیلر بوزاوغه طابونغان کشیلر حضرت موسی‌غه (مَا
اَخْلَفْنَا) بزلر خلافلق ایتمه‌دك (مَوْعِدَكَ) سینك وعده‌کـه (بِمَلْکِنَا) اوز قوتمز
واختیارمز برله (وَلٰکِنَّا حُمِّلْنَا) ولکن بزلر یوکله‌تلمش بولدق یعنی بزلرنی
کوچله‌دیلر تاکم یوکله‌دك وکوته‌ردك (اَوْزَارًا) یوکلرنی (مِنْ زِینَةِ الْقَوْمِ) فرعون
قومینك زینتلرندن یعنی آنلرنك بیزه‌نه تورغان آلتون کموش اسبابلرینی کم
آنلردن عاریتکه دیوب آلغان ایدك (فَقَذَفْنَاهَا) بس صالدق بز اول اسبابلرنی
اوطقه هارونك حکمی برله (فَکَذٰلِكَ) بس اوشانداق یعنی نتاك کم بزلر صالدق
شونك کبی (اَلْقَی السَّامِرِیُّ) صالدی سامری هم اوزینك یانداغی نرسه‌نی اول
اوطقه (فَاَخْرَجَ لَهُمْ) بس چقاردی سامری آنلر اوچون (عِجْلًا) بر بوزاوی
(جَسَدًا) برگاوده وقالب ایدی آلتوندن کم (لَهُ خُوَارٌ) آنك بوزاو طاوشی کبی
طاوشی بار ایدی (فَقَالُوا) بس أیتدیلر سامری هم آکا ایه‌رگوچیلر (هٰذَا
اِلٰهُکُمْ) اوشبو بوزاو سزنك خدایکزدر (وَاِلٰهُ مُوسٰی) هم موسی‌نك خدایی‌در
(فَنَسِیَ) بس اونوطدی موسی اوزینك خدایی یعنی خدایی بوییرده ایدکنی
بلمه‌یوب یاکلش خدایی استه‌ب طور طاغینه کیتدی دیدیلر بوتقدیرده فنسی
بوزاوغه طابونغوچیلر سوزیدر وبعضلر فنسی حق سبحانه وتعالی قولیدر دیورلر
اول تقدیرده معناسی فنسی بس ترك قیلدی وقویدی سامری ایمان وتوحیدنی
وبنی اسرائیلنی کفرگه دعوت أیله‌دی دیمکدر (اَفَلَا یَرَوْنَ) ایا کورمه‌سلرمو

وبلمه‌سلر مو بوزاوغه طابونغوچیلر (اَلَّا یَرْجِعُ) شونی کم فایتارماس اول بوزاو (اَلَیْهِمْ) آنلر صاری (قَوْلاً) برسوزنی یعنی اول بوزاو صورتندن برنرسه صوراسالر آنلرغه هیچ برجواب فایتارماس (وَلَا یَمْلِكُ) دخی قادر بولماس اول بوزاو (لَهُمْ) آنلر اوچون (ضَرًّا) برضرر وزیانغه (وَلَا نَفْعًا) دخی برفائده‌گه یعنی اول بوزاو آنلرغه هیچ برفائده ایرشدرمه‌ککه هم آنلردن برزیاننی کیتەرمه‌ککه کوچی یتمه‌س اوزی برعاجز مخلوقدر بس آنداین نرسه معبودلککه نیچك مستحق بولسون (وَلَقَدْ قَالَ) وتحقیق أیتدی (لَهُمْ هَارُونُ) آنلرغه هارون علیه السلام (مِنْ قَبْلُ) حضرت موسی‌نك قایتماقندن الك یعنی حضرت هارون بوزاوغه طابونغوچیلرغه وعظ ونصیحت قیلوب أیتدی (یَا قَوْمِ) ای مینم قومم (اِنَّمَا فُتِنْتُمْ) موندن باشقه توگلدرکم مبتلا بولدگزسز (به) اول بوزاو برله یعنی بوزاوغه طابونو برله (وَاِنَّ رَبَّكُمُ) ودرستکده سزنك پروردکارگز (الرَّحْمٰنُ) کوب رحمت ایتکوچیدر ومرحمتی کوبدر (فَاتَّبِعُونِی) بس ایه‌رگزسز میکا خدای تعالی‌گه عبادت قیلوخصوصنه (وَاَطِیعُوا) هم اطاعت قیلگز وبوی صونگز (اَمْرِی) مینم فرمانمغه ودینه ثابت بولگز (قَالُوا) أیتدیلر بوزاوغه طابونغوچیلر هارونناك اوشبو سوزلرینه قارشی (لَنْ نَبْرَحَ) بزلر هرگیز آیرلماسمز وهمیشه بولورمز (عَلَیْهِ عَاكِفِینَ) اول بوزاوغه طابونو اوزره مجاورلر وافامت ایتکوچیلر یعنی بوزاوغه طابونونی قویماسمز (حَتّٰی یَرْجِعَ) تاکم قایتقانغه‌چه (اِلَیْنَا مُوسٰی) بزنك صاری موسی پیغمبر طور طاغندن صوگره اگر موسی بوزاوغه طابونمایوب بزلرنی بواشدن منع قیلسه بزلر طیولورمز سینك سوزك برله گنه بواشنی قویماسمز دیدیلر بس موسی علیه السلام طوردن قایتوب بوحالنی کورگاچ آچیغلانوب قومینی شلته‌لەدی نتاك کم ذکر ایتولدی صگره یوزینی قرنداشی هارونغه توتوب غایت غضبندن برقولی برله هارون‌نك ماکلای صاچندن وایکنچی قولی برله صاقالندن طوتب اوزینه طابا طارتدی هم شلته وعتاب یوزندن (قَالَ) أیتدی موسی علیه‌السلام (یَا هَارُونُ مَا مَنَعَكَ) ای هارون نی نرسه منع قیلدی وطیدی سینی (اِذْ رَأَیْتَهُمْ) شول وقتنه کم کوردك سین آنلر (ضَلُّوا) ضلالتکه توشدیلر وآزدیلر بوزاوغه طابونوب (اَلَّا تَتَّبِعَنِ) شوندن کم سین میکا ایاروسك خدای تعالی اوچون آنلرغه غضب قیلوده یعنی سینی نی نرسه طیدی نی اوچون میکا ایه‌روب آنلرغه غضب ایتمه‌دك یاکه نی اوچون منم آرمدن بارمادك (اَفَعَصَیْتَ اَمْرِی) ایا

بس قارشدكمو وباش طارتدكمو مينم فرمانمدن ديدى حضرت موسى‌دن اوشبو سوزلرنى ايشتكاچ (قالَ) أيتدى هارون عليه السلام شفقت ومرحمت يوزندن (يا ابْنَ أُمَّ) اى مينم آنامنك(١) اوغلى (لا تَأْخُذْ) توتماغل سين (بلحيتى) مبيو صاقالمنى (ولا برأسى) دخى توتماغل ويابشماغل مينم باشمنك صاچينه (انّى خشيت درستلكده مين قورقدم اگر آنلر برله صوغش قيلسام ياكه آنلرنى قويوب سينك آرتكدن بارسام (أَنْ تَقُولَ) سينك أيتمه كدن (فَرَّقْتَ) آيوردك سين ديب (بَيْنَ بَنِى اسْرائِيلَ) بنى اسرائيل آراسينى (وَلَمْ تَرْقُبْ) دخى صاقلامادك سين ورعايه ايتمه‌دك (قَوْلى) مينم سوزمنى يعنى بنى اسرائيل آراسينه تفرقه صالدك ومينم سوزمنى توتمه‌دك ديوب أيتورسك ديب قورقدم شونك اوچون آنلر برله صوغش قيلمادم وسينك آرتكدن بارمادم ديدى زيرا كه موسى عليه السلام طوغرى طاغينه كيتكان وقتده هارونغه سين مينم اورنيمغه قالغل ومينم اشمنى اصلاح قيلغل فساد قيلماغل ديوب أيتكان ايدى بس موسى عليه السلام هارونك اوشبو عذرينى قبول قيلدى وآنى شلته‌له‌مه‌كنى قويوب بوزينى سامريگه طوتدى (قالَ) أيتدى حضرت موسى سامريگه (فَما خَطْبُكَ يا سامِرِىُّ) بس نيدر سينك اوشبو اولوغ اشك اى سامرى يعنى «بونينداين اش، نى اوچون بو اشنى اشله‌دك» ديدى (قالَ) أيتدى سامرى حضرت موسى‌غه (بَصُرْتُ) كورگوچى بولدم مين (بما لَمْ يبصروا به) شول نرسه برله كم كورگوچى بولماديلر بنى اسرائيل آنك برله يعنى مين آنلر كورمه‌گان نرسه‌نى كوردم كه اول جبرائيلدر مين جبرائيلنى كوروب طاندم آنلر طانماديلر (فَقَبَضْتُ) بس آلدم مين (قَبْضَةً) براوچ توفراقنى (من اَثَرِ الرَّسُولِ) رسولنك ايزندن يعنى جبرائيل آطينك آياق باصقان يبرندن توفراق آلدم واول توفراقنى يانمده صاقلادم (فَنَبَذْتُها) بس صالدم مين اول توفراقنى بوزاو صورتينك اچينه تاكم اول صورت ترلوب آواز بيردى (وَكَذلِكَ) واوشاندان (سَوَّلَتْ لى) بيزه‌دى وكوركام ايتوب كورسه‌تدى مينم اوچون (نَفْسى) مينم نفسم يعنى: «مينم نفسم بو اشنى مينم نظرمده كوركام ويخشى ايتوب كورسه‌تدى نفسك آلدانوب اوشبو اشنى اشله‌دم» (٢) ديدى (قالَ) أيتدى حضرت موسى سامريگه (فَاذْهَبْ) بس طشقارى كيتكل سين بزنك آرامزدن ومونده تورماغل (فَإِنَّ لَكَ) بس درستلكده سيكا بولغوچيدر عذابدن (فِى الْحَيٰوةِ) تركلكده يعنى ترك بولغان مدتكده (أَنْ تَقُولَ) سينك ايتمه‌كك يعنى شول كم‌هركم سيكا ياقن كيلسه سين آكا

(١) حضرت موسى برله هارونك اگرچه آنا آنالرى بر بولسه‌ده آنامنك اوغلى ديوب خاصلاب آنانى أيتمه‌كى حضرت موسى‌نك كوكلينه رقة ويومشاقلق كيلسون اوچوندر كاشفى.

(٢) لبابه‌مذكوردركه موسى عليه السلام سامرينى اولتورماككه قصد ايتدى حق سبحانه وتعالى‌دن وحى كيلديكم سامرينى اولتورمه‌گل زيرا كه سخاوت صفتى آنده غالبدر آنك جومارد لقينك فائده‌سى آدميلرگه ايرشكاندر امّا ما ينفع الناس فيمكث فى الارض مضموننچه آنك يرى يوزنده طورماقى اوليدر بس حضرت موسى سامرينى اولتورمه‌دى

أیتورسك (لا مساس) (۱) یوقدر مساس دیوب یعنی «میکا ایرشمه گل ومینم یانمه کیلمه گل میندن یراق تورغل» دیوب أیتورسك بودنیا عذابیدر (وَانَّ لَكَ) هم درستلکده سیکا بولغوچیدر (مَوْعِدًا) عذاب وعدهسی آخرتده شوندایین وعده کم (لَنْ تُخْلَفَهُ) خلاف ایتولمش بولماسسك اول وعدهده یعنی البته اول وعده گه وفا ایتولور وسیکا عذاب بولور (وَانْظُرْ) وقاراغل سین (اِلَى اِلٰهِكَ الَّذِى) شوندایین معبودك صاری کم (ظَلْتَ عَلَيْهِ) همیشه بولدك سین ای سامری آنك عبادتی اوزره (عَاكِفًا) اقامت ایتکوچی یعنی سین معبود بلوب دائم طابونغان بوزاو صورتینه قاراغل (لَنُحَرِّقَنَّهُ) البته یاندرورمز بز اول معبودکنی اوطقه (ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ) صوکره البته طاراتورمز وصاچارمز آنك کولینی (فِى الْيَمِّ) دریاده (نَسْفًا) طاراتماق طاراتورمز یعنی اول بوزاو صورتینی یاندروب کولینی دریاغه صاچارمز تاکم آنك هیچ بر اثری قالماسون ومعبودلککه لایق توگل ایدکینی خلایق بلسونلر (اِنَّمَا اِلٰهُكُمُ) موندن باشقه توگلدر سزنك عبادتکه مستحق بولغان معبود کز (اَللّٰهُ الَّذِى) شول خدای تعالی درکم (لَا اِلٰهَ) یوقدر حقیقتده هیچ بر معبود (اِلَّا هُوَ) مگر اول خدای تعالی گنه در (وَسِعَ كُلَّ شَىْءٍ) احاطه ایتدی وچولغادی اول خدای تعالی هر نرسهنی (عِلْمًا) علم یوزندن یعنی بارچه نرسهنی بلگوچیدر بس معبودلککه لایق اول غنه در هیچ نرسهنی بلمی تورغان بوزاو صورتی نیچك معبود بولسون بس حضرت موسی بیوردی تاکم اول آلتوندن بولغان بوزاونی یاندروب کولینی دریاغه صاچدیلر (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی نتاك کم اوشبو قصهنی بیان ایتدك شونك کبی (نَقُصُّ عَلَيْكَ) اوقورمز وبیان قیلورمز سیکا ای محمد علیه السلام (مِنْ اَنْبَاءِ مَا) شول نرسهنك خبرلرندن کم (قَدْ سَبَقَ) تحقیق اوتدی اول نرسه یعنی اوتکان زمانلرده بولغان اشلرنی سیکا بیان قیلورمز تاکم اول اشلردن خبر بیرمه کك سینك معجزهك بولور هم امتلرگه تنبیه وعبرت بولور (وَقَدْ اٰتَيْنَاكَ) وتحقیق بیردك بزسیکا ای محمد علیه السلام (مِنْ لَدُنَّا) اوز قاشمزدن (ذِكْرًا) بر ذکرنی یعنی پیغمبرلکنی بیردك یا که قصهلر وخبرلرنی مشتمل بولغان کتاب بیردك (مَنْ اَعْرَضَ عَنْهُ) هرکم یوز دوندرسه اوشبو ذکردن کم سینك نبوتکدر یا که قرآندر (فَاِنَّهُ) بس درستلکده اول یوز دوندرگوچی (يَحْمِلُ) یوکلر (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده (وِزْرًا) بر یاوز یوکنی کم کفر وتکذیبدر (خَالِدِينَ فِيهِ) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده آنلر اول یوکنك جزاسنده یعنی تموغده (وَسَاءَ لَهُمْ) ونی یاوز در آنلر اوچون

(۱) موسی علیه السلام نك اوشبو دعاسی سببلی سامری شول طریقه بولدی کم هر کم آکا یاقین بارسه طاقت قیلا آلماس ایدی اول کشینی هم سامریدك اوزینی بیزگاك طوتوب صرخاو بولورلر ایدی بس آدمیلر آندن متنفر بولدیلر آنی یاقین کیلتورمه دیلر اول یالغزی صحرالرغه کیتوب وحشی جانوارلر کبی صحرالرده یورور ایدی وهر کم آنی یراقدن کورسه میکا یاقین کیلمه گل دیوب مبالغه قیلور ایدی زادالمسیر.

یعنی یوز دوندرگوچیلر اوچون (یَوْمَ الْقِیَامَةِ) قیامت کونده (حِمْلًا) وآنلر
یوکلهگان یوکلری کم کفر وتکذیبلرینك جزاسی بولغان تموغ عذابیدر (یَوْمَ ینف
شول کونده کم نفخ ایتولور وارولمش بولور (فِی الصُّورِ) صورغه یعنی اسرافیل علیه
السلام صورغه اورور (وَنَحْشُرُ) وقوبارورمز بز (الْمُجْرِمِینَ) گناهکارلرنی یعنی
مشرکلرنی قوبارورمز (یَوْمَئِذٍ) شول کونده یعنی محشر کونده (زُرْقًا) کوك کوزلی
بولغانلری(١) حالده(یَتَخَافَتُونَ) شپرطلاب سویلهشورلر اول گناهکارلر (بَیْنَهُمْ) اول
آرالرنده وبر برسینه أیتورلر (اِنْ لَبِثْتُمْ) تورمادگز سز قبرلرگزده(اِلَّا عَشْرًا)مگر اون
کیچه وکوندز تورد گز دیورلر یا که دنیاده شول قدر مدتکنه تورد گز دیورلر آخرت
مدتینك بیك اوزاقلغی سببلی دنیا مدتینی بیك قصقهغه حسابلارلر اوزلرینی دنیاده اون
کونکنه تورغان کبی گمان قیلورلر (نَحْنُ أَعْلَمُ) خدای تعالی أیتور بز بلگوچیره کم
(بِمَا یَقُولُونَ)شول نرسه نی کم ایتورلر اول گناهکارلر یعنی آنلرنك نی أیتکانلرینی بلوریز
(اِذْ یَقُولُ) شول وقتده کم أیتور (اَمْثَلُهُمْ طَرِیقَةً) آنلرنك تمامراق عقل یوزندن یعنی
عقللیراقلری أیتور (اِنْ لَبِثْتُمْ)تورمادگزسزقبرده یا که دنیاده (اِلَّا یَوْمًا) مگر برکونکنه
تورد گزدیور قیامت قورقنچلری سببلی دنیاده وقبرده نی قدرتورغانلرینی اونونورلر یا که
آخرت کونینك اوزونلغینه نسبةً دنیانك عمرینی بیك قصقهغه صانارلر کیلتور مشلدر
قریش مشرکلری حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلامدن صورادیلرکم اوشبو طریقه
اولوغ ومحکم بولغان بیوك طاولرنك حاللری قیامت کونده نیچك بولوردیدی
حق تعالی دن آیت کیلدی کم (وَیَسْئَلُونَكَ) وصورارلر سیندن ای محمد علیه السلام
اول مشرکلر (عَنِ الْجِبَالِ) طاغلردن یعنی طاغلرنك عاقبت احوالی نیچك بولوردیو
صورارلر (فَقُلْ) بس أیتکل سین آنلرغه جوابده (یَنْسِفُهَا) پراکنده قیلور وطارانور
اول طاولرنی(رَبِّی) منم پروردکارم (نَسْفًا) طاراتماق طاراتور (٢) (فَیَذَرُهَا) بیر
قویار وقالدرور خدای تعالی اول طاغلرنك اورنینی یعنی یرنی (قَاعًا) هامار
وبوش (صَفْصَفًا) هموار وتیگز ایتوب قالدرور یعنی یر یوزی بوش
وتوز بولوب قالور (لَا تَرَى) سین کورماسسك (فِیهَا) اول یرده (عوج)
برکاکریلکنی (وَلَا أَمْتًا) دخی بیوکلکنی یعنی یرنك اوستی تپ تیگز بولوب
قالور آنده هیچ بر چوقور هم توبه وبیوکلك بولماس (یَوْمَئِذٍ) شول کونده
(یَتَّبِعُونَ) ایهرورلر آدمیلر (الدَّاعِیَ) اونده گوچیگه یعنی اسرافیل علیه السلام
ایهرورلرکم اول صورنی اوروب آنلرنی محشر یرینه اونده (لَا عِوَجَ لَهُ) یوقدر

(١) خبرده کیلمشدر کم قیامت کونده کوك کوزلی وقارا یوزلی بولمق تموغ اهلینك علامتلری بولور ویعضیلر دیمشلر درکم کوك کوزلی بولماقدن مراد صوصامش بولوب یاکه صوقر بولوب قوبارلماقلریدر زیراکه غالباصوقر کوز کوك بولور هم بیك صوصاغان کشینك کوزی کوگارور .

(٢)صاحب لباب کیلتور مشدرکه حق تعالی قدرتی برله طاغلرنی اصل وتوپلرندن قوبارووب پارهپارهأیلهب قم کبی قیلور صکره «دبور جیلینه» فرمان ایدر تاکم جیل آنلرنی اوچوروب تمام طارقاتور.

هیچ فکفرلق آکا یعنی اسرافیل فرشته‌نك دعوتینه هیچ کم خلافلق ایتمه‌س وفارشماس هرکمنی چاقرسه آکا کیلمی قالماس هرکم آکا انقیاد أیلهر مؤمنلر آشغوب وکافرلر آقرنلق برله بارورلر ودیمشلردرکه بر اوط کیلوب کفر اهلینی محشر بیرینه سوروب ایلته‌ر (وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ) دخی توبان بولور وآقرنلانور طاوشلر (لِلرَّحْمٰنِ) خدای تعالی اوچون یعنی حق تعالی‌نك عظمت وهیبتندن بارچه خلقنك آوازلری توبه‌ن بولور هیچ کم فاطی قچقروب سوز أیتمه‌س (فَلَا تَسْمَعُ) بس سین ایشتمه‌سسك محشر کونده (إِلَّا هَمْسًا) مگر بر یومشاق ویاشرن طاوشنیغنه ایشتورسك یعنی خلقنك محشر بیرینه بارغانداغی آیاق آوازلریغنه ایشتولور (یَوْمَئِذٍ) شول کونده یعنی محشر کونده (لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ) فائده بیرمه‌س بره‌ونك ایکنچیگه شفاعت ایتمه‌کی (إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ) مگر شول کمسه‌نك شفاعتیگنه فائده بیرورکم اذن بیردی آکا (الرَّحْمٰنُ) خدای تعالی (وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا) هم راضی بولدی آنك اوچون سوزگه یعنی خدای تعالی بره‌وگه ایکنچی کمسه اوچون شفاعت أیلهب سوز ایتمه‌کله رخصت بیرسه شول کشینك شفاعتیگنه فائده بیرور (یَعْلَمُ) بلور خدای تعالی (مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) شول نرسه‌نیکم آدمیلرنك آللرنده‌در آخرت اشلرندن (وَمَا خَلْفَهُمْ) دخی بلور شول نرسه‌نیکم آنلرنك آرتلرنده‌در دنیا اشلرندن (وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ) واحاطه أیلهمه‌سلر بارچه عالم خلقی خدای تعالی‌نك ذاتی برله (عِلْمًا) علم یوزندن یعنی حق تعالی‌نك ذاتی وحقیقتی هیچ کمگه معلوم بولماس (وَعَنَتِ الْوُجُوهُ) دخی خوار وذلیل بولورلر یوزلر ایه‌لری یعنی محشر کونده بارچه آدمیلر ذلیل وخاشع بولورلر (لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ) ترك وپاینده بولغوچی خدای تعالی‌گه یعنی اسیرلر پادشاهلر حضورنده طوردقی کبی بارچه خلایق حق تعالی حضورنده غایت توبه نچیلك برله طورورلر وبعضیلر مراد مشرکلر ومجرملردر دیمشلر والله اعلم (وَقَدْ خَابَ) وتحقیق امیدسز وبهره‌سز بولدی (مَنْ حَمَلَ) هر کمسه کم یوکله‌دی (ظُلْمًا) ظلملقنی یعنی شرك وکفر یوکینی یوکله‌ب محشر بیرینه کیلگان کمسه خور وامیدسز بولدی (وَمَنْ يَعْمَلْ) وهرکمسه کم اشلر (مِنَ الصَّالِحَاتِ) ایدگو عمللردن (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) وحالانکه اول کمسه مؤمندر زیرا که طاعت وعبادتنك قبوللقینه ایمان شرطدر بس هرکمسه مؤمن بولوب ایدگو عمللر اشلهسه (فَلَا يَخَافُ) بس قورقماس اول کمسه قیامت کونده (ظُلْمًا) ظلملقدن کم گناه‌نك آرطدرلماقیدر (وَلَا هَضْمًا) دخی شکست

وصنقلقدن کم ایند گولکلری کیموتلمه کیدر یعنی اول کونده مؤمن ناك ایند گولکندن هیچ بر نرسه کیموتلمه‌س هم گناهی ذرّه آرطدرلماس وآ کا اصلا ظلملق قیلونماس (وَكَذٰلِكَ) واوشانداق (اَنْزَلْنٰاهُ) ایندردك بز اول کتابنی (قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا) عرب تلی برله بولغوچی قرآن ایتوب (وَصَرَّفْنَا) هم مکرّر أیلهدك (فيه) اول قرآنده (من الْوَعيد) وعید وقورقتو آیتلرندن طوفان ورجفه هم صیحه وخسف ذکری کثر (لَعَلَّهُمْ) شاید کم اول مشرکلر (يَتَّقُونَ) صاقلانورلر وقورقورلر آنلرغه هم شول کبی برعذاب اینمه‌کندن (اَوْ يُحْدِثُ) یا ایسه یا کارتور وپیدا قیلور اول قرآن (لَهُمْ) آنلرغه (ذِكْرًا) براوگوت ونصیحتنی (فَتَعَالَى اللّٰهُ) بس عالی وبلندره‌کلر خدای‌تعالی مخلوقات‌صفاتندن یا که اولوغراقدر ملحدلرنك الحادندن یا که پاکیزه‌کلر مشرکلرنك قولندن (اَلْمَلِكُ الْحَقُّ) امری نفوذ ایتکوچی وثابت بولغوچی پادشاهدر مرویدرکه هر قایچان کم جبرائیل علیه السلام وحی کیلتورسه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینه آیتنی اوقوب تمام ایتمه‌کدن الگاری رسول اکرم حضرتی اول آیتنك خاطرندن چقماقندن قورقوب حضرت جبرائیلغه فرائت ایدر ایدی بو خصوصده حق سبحانه وتعالی‌دن آیت کریمه نازل بولدی (وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْاٰنِ) وآشوقماغل سین قرآننی اوقوماق برله (١) (مِنْ قَبْلِ اَنْ يُقْضٰى) ادا ایدلمه‌کدن الگاری (اِلَيْكَ) سینك صاری (وَحْيُهُ) آنك وحیی یعنی وحی تمام بولودن الگاری آشوغوب اوقوماغل (وَقُلْ) دخی أیتکل (رَبِّ) ای مینم ربّم (زِدْنِي عِلْمًا) آرتدرغل میکا علمنی یعنی شریعت حکملرینی بلونی آرتدرغل یا ایسه قرآن معنالرینی بلونی یاکه زیاده ایتکل مینم حفظمنی (وَلَقَدْ عَهِدْنَا) وتحقیق وحی یبه‌ردك بز (اِلٰى اٰدَمَ) آدم پیغمبرگه (مِنْ قَبْلُ) بوزماندن الگاری هم فرمان قیلدق آکا شجرهٔ منهیه‌دن تناول ایتمه‌گل ویمشنی آشاماغل دیب (فَنَسِيَ) بس اونوطدی آدم اول فرماننی (وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا) وطاپمادق بز آنك قصدینی اول اشکه یعنی گناه قیلونی قصد ایتوب اول اشنی اشلهمه‌دی بلکه خطاً صادر بولدی (وَاِذْ قُلْنَا) ویاد قیلغل شول وقتده کم أیتدك بز (لِلْمَلٰٓئِكَةِ) فرشته‌لرگه (اُسْجُدُوا) سجده قیلکز دیب (لِاٰدَمَ) آدم پیغمبرگه سجدهٔ تحیة وکرامة (فَسَجَدُوا) بس سجده قیلدیلر بارچه فرشته‌لر (اِلَّآ اِبْلِيسَ) مگر ابلیس سجده قیلمادی (اَبٰى) باش طارتدی اول ابلیس سجده قیلودن (فَقُلْنَا) بس أیتدك بز آدمگه (يٰٓاٰدَمُ) ای آدم (اِنَّ هٰذَا) درستلکده اوشبو ابلیس (عَدُوٌّ لَكَ)

(١) بعض مفسرین رحمة الله علیه بیورمشدر کم قرآن برله آشوقماغلدن مراد یعنی وحی کیلودن الك قرآن ایندرلمکنی سؤال أیلهمه‌گل یاکه مجمل بولغان آیتنی خلقغه ایرشدرمه‌گل سیکا بیانی کیلودن الگاری وزاد المسیرده کیلتورمشدرکم حضرت پیغمبر علیه السلام زماننده بر ایر خاتونینه طپانچه اوردی وصوقدی خاتونی حضرت پیغمبرگه کیلوب قصاص طلب ایتدی حضرت پیغمبر قصاص برله حکم قیلماقغه تلهدی بس حق تعالی‌دن اوشبو آیت کریمه نازل بولدی یعنی آشوغوب حکم قیلماغل وحیدن الگاری تاکم صکره الرجال قوامون علی النساء آیتی نازل بولدی.

دشماندر سیکا (وَلزَوْجكَ) هم سینك خانونکا کم حوادر (فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا) بس
کیره کدر کم چقارماسون اول ابلیس سزنك ایکزنی دشمانلق برله یعنی
چقمافکزغه سبب بولماسون (مِنَ الْجَنَّةِ) جنتدن (فَتَشْقَى) بس شقاوتکه توشه رسك
سین یعنی اگر جنتدن چقساك محنت وچیتنلك طارتورسك رزقنی واسباب معاشنی
مشقتلك برله حاصل قیلورسك (انَّ لَكَ) درسلکده سیکا بولغوچیدر (اَلَّا تَجُوعَ
فِيهَا) شول کم سین آچقماسسك اول جنتده یعنی فارنك آچماس (وَلَا تَعْرَى)
دخی یالانغاچ بولماسسك زیرا که جنتده هرتورلی نعمتلر ولباسلر حاضر ومهیادر
(وَاَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا) هم درستلکده سین صوصاماسسك اول جنتده زیرا که انواع
چیشمه لر آنده موجوددر (وَلَا تَضْحَى) دخی قویاش اسیسنده بولماسسك زیرا که
رحمت کوله گهسی آنده دائمدر وجنتدن طشقاری بو اشلر بولماس (فَوَسْوَسَ
اِلَيْهِ الشَّيْطَانُ) بس وسوسه قیلدی آدم صاری شیطان شول طریقه کم اوّل
طاوسنك مکر وحیله سی برله جنتکه کردی وحوانی کوروب آنی اولومدن بیك
قورقندی حوا حضرتی بو اشنی حضرت آدمگه بیان قیلغاچ اول هم قورقدی
وابلیسدن اولومنك علاجینی طلب أیله دی (قَالَ) أیتدی ابلیس آدمگه (يَا آدَمُ
ای آدم بو اولومنك علاجی منگولك آغاچینك یمشینی آشاماقدر (هَلْ اَدُلُّكَ) ایا
دلالت قیلایمو سینی (عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ) منگولك آغاچی اوزرینه کم هرکم
اول آغاچنك یمشینی آشاسه هرگیز ئولمه س ومنگو قالور (وَمُلْكٍ لَا يَبْلَى)
دخی دلالت قیلایمو سینی شول ملك اوزره کم ایسکرمه س وطوزماس یعنی
فانی وزایل بولماس دیدی حضرت آدم أیتدی آری میکا اول آغاچنی کورگازگل
بس ابلیس آدم وحوّاغه مذکور شجرهٔ منهیه نی کورگازدی (فَاَكَلَا مِنْهَا) بس
آشادیلر آدم وحوا اول آغاچدن (فَبَدَتْ لَهُمَا) بس آشکارا وظاهر بولدی آنلرغه
(سَوْاٰتُهُمَا) آنلرنك عورتلری یعنی اوستلرندن کیملری کیتوب یالانغاچ قالدیلر
(وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ) وتوقتادیلر آنلر شویله کم یابشدرورلر یعنی یابشدرا باشلادیلر
(عَلَيْهِمَا) هر ایکسینك عورتلری اوزره (مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ) جنت آغاچینك یافراغندن
یعنی یالانغاچ قالولرینه حیا ایدوب عورتلرینی یافراقلر برله اورتمه کچی بولدیلر
(وَعَصَى اٰدَمُ) وقارشدی خلافلق أیتدی آدم (رَبَّهُ) اوزینك پروردکارینه (فَغَوَى)
بس بهره سز قالدی اوزینك مطلوبندن کم منگو قالماق ایدی صوکره توبه واستغفار
قیلوب حضرت پیغمبرمز علیه السلامنی شفیع أیله دی (ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ) صوکره

صایلادی حضرت آدمنی پروردکاری (فَتَابَ عَلَيْهِ) بس آنك توبه‌سینی قبول ایتدی
(وَهَدَىٰ) دخی هدایت قیلدی آنی توبه‌ده ثابت أیلهمك برله (قَالَ) أیتدی خدای
تعالی آدم وحواغه (اهْبِطَا) توشوکز هر ایککز (مِنْهَا) اول جنتدن (جَمِيعًا)
بارچه‌کز برکه (بَعْضُكُمْ) سزنك اولادکزدن بعضلری (لِبَعْضٍ) بعضلرینه (عَدُوٌّ)
دشماندر نتاك کم حالا شول طریقه وانعدر آدم اوغللری بربرسینه خصومت
وعداوت ایه‌رلر واگر مخاطب آدم برله ابلیس بولسه آنلرنك هم عداوتلری
ظاهردر (فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ) یس اگر کیلسه سزلرکه پیرده بولغان وقتکزده (مِنِّي
هُدًى) مینم فاشمدن برطوغری یولنی کورگازگوچی یاکه هدایتکه سبب بولغان
نرسه یعنی قرآن یاکه پیغمبر کیلسه (فَمَنْ تَبِعَ) بس هرکم ایه‌رسه (هُدَايَ) مینم
هدی‌مغه (فَلَا يَضِلُّ) بس ضلالتکه توشمه‌س وطوغری یولدن آداشماس اول
کمسه (وَلَا يَشْقَىٰ) دخی شقاوتکه توشمه‌س یعنی آخرتده عذاب وعقوبتکه کرفتار
بولماس (وَمَنْ أَعْرَضَ) وهرکم یوز دوندرسه (عَنْ ذِكْرِي) مینم هدامدن کی
ذکرمکه سببدر یاکه کتابمدن یوز دوندرسه (فَإِنَّ لَهُ) بس درستلکده اول
کمسه‌که بولغوچیدر (مَعِيشَةً ضَنْكًا) (۱) طار بولغوچی معیشت ودنیا ترکلکی
یعنی حرام کسب برله مبتلا بولور یاکه یاوز عمل برله مبتلا بولور یاکه قناعتسز
وحریص بولوردیمکدر بعضلر مراد قبر عذابی یاکه زقومدر دیمشلر (وَنَحْشُرُهُ)
قوبارورمز اول یوز دوندرگوچینی (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده (أَعْمَىٰ) صوقر ایتوب کم
هیچ نرسه‌نی کورمه‌س مگر تموغنی وآنداغی عذابلرنیغنه کورور (قَالَ) أیتور اول
یوز دوندرگوچی کمسه اول کونده (رَبِّ) ای مینم پروردکارم (لِمَ حَشَرْتَنِي) نی اوچون
قوباردك مینی (أَعْمَىٰ) صوقر ایتوب (وَقَدْ كُنْتُ) وحالانکه تحقیق بولدم مین
(بَصِيرًا) کورگوچی یعنی: «مین دنیاده وقتده صوقر توکل ایدم بو کون مینی
نی سببلی صوقر ایتوب قوباردك» دیور (قَالَ) ایتور خدای تعالی اول کمسه‌که (كَذَٰلِكَ)
مینم اشم اوشانداقدرکم بلدك (أَتَتْكَ) کیلدی سیکا (آيَاتُنَا) کتابمزنك آیتلری
یاکه قدرتمزنك دلیللری (فَنَسِيتَهَا) بس اونوطدك سین اول آیتلرنی وآنلرنی
کورمه‌یوب کوزکنی یومدك وآنلرنی ترك قیلدك (وَكَذَٰلِكَ) واوشانداق بعضی
نتاك کم سین آنلرنی ترك قیلدك شونك کبی (الْيَوْمَ تُنْسَىٰ) اوشبو کون اوزك
ترك قیلونمش بولورسك وصوقر حالکده عذابده قالورسك (وَكَذَٰلِكَ) واوشانداق
(نَجْزِي) جزأ بیرورمز (مَنْ أَسْرَفَ) شول کمسه‌که کم چیکدن چقدی یعنی مشرك

(۱) ضنك مصدر صیغه‌سیدر طارلق معاسنده بواورنده معیشت‌صفتی بولوب طار بولغوچی معیشت دیمکدر اصله مصدر بولغانلقی‌اوچون مذکر کلدی مؤنثکه‌ده صفت بولور بعضیلر ضنکی دیوب تأنیث الفی ایله قرائت ایدرلر حضرت ابن عباس رضی الله عنهمادن منقولدرکم معیشت ضنکادن مراد خدای‌تعالی‌نك معیشتنده بولوب ترکلك ایتودر گناه برله ترکلك ایتو اگرچه نعمت ودولت اچنده بولسه‌ده طار بولغان معیشتدر یاایسه آندن مراد کافرنك تموغده ترکلکیدر وبر حدیثده معیشت ضنکا قبر عذابی ایله تفسیر ایدلمشدر قایوسی‌مراد بولسه‌ده خدای‌تعالی‌دن اعراض ایتکوچیلرنك بعضلری دنیاده بیك بایلق ودولت ایله ایرکن ترکلك ایتهلر دیوب بحث کیلمیدر جمل.

بولدی (وَلَمْ يُؤْمِنْ) هم اوشانمادی (بِاٰيَاتِ رَبِّهِ) پروردکارینك آیتلرینه (وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ) والبته آخرت عذابی (اَشَدُّ) قاطیراقدر دنیا معیشتینك طارلقندن (وَاَبْقٰى) دخی فالغوچیراقدرکم اصلا بتمه‌س وکیسلمه‌س (اَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ) ایا طوغری یولنی کورگازمه‌دیمو اول قریش مشرکلرینه وعبرت یولینی ظاهر ایتمه‌دیمو شول نرسه‌کم (كَمْ اَهْلَكْنَا) کوبمو هلاك قیلدق (قَبْلَهُمْ) آنلردن الگاری (مِنَ الْقُرُونِ) اونکانلرگی زمانه اهللرندن عاد قومی وثمود قومی کبی (يَمْشُونَ) یورورلر اول مشرکلر تجارت اوچون سفر قیلغان وقتلرنده (فِي مَسٰاكِنِهِمْ) اول هلاك بولغان قوملرنك مسکنلرنه یعنی آنلرنك تورغان یرلرینه واروب هلاك وعذاب علامتلرینی کورورلر شوندن عبرت آلماسلرمو (اِنَّ فِي ذٰلِكَ) درستلکه اوشبو اشده یعنی اول قوملرنك هلاك بولولرنده بولغوچیدر (لَاٰيَاتٍ) البته نشانه‌لر وظاهر علامتلر (لِاُولِي النُّهٰى) طیغوچی بولغان عقللر ایه‌لرینه یعنی کامل عقللی کمسه‌لرگه (وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ) واگر بولماسه ایدی شول بر کلمه یعنی شول بر سوزکم (سَبَقَتْ) آلده اوتدی (مِنْ رَبِّكَ) پروردکارکدن یعنی منکرلرنك عذابینی اخرتکه قالدرماق برله حکم ایتکان بولماسه ایدی (لَكَانَ) البته بولور ایدی آنلرغه عذاب (لِزٰامًا) لازم کم آنلردن هیچه آیرلماس ایدی وتمام هلاك بولورلر ایدی (وَاَجَلٌ مُسَمًّى) دخی آطالنمش وبیلگوله‌نمش وقت بولماسه ایدی یعنی کفر اهلینك عذابلری آخرتکه تأخیر ایدلمه‌کی برله حکم قیلنغان بولماسه ایدی البته دنیاده آنلرنك همه‌سینه عاد وثمود قوملرینه کیلگان عذاب کبی عذاب نازل بولور ایدی لکن دنیاده حق تعالی آنلرغه مهلت بیردی وعذابنی آخرتکه قالدردی (فَاصْبِرْ) بس سین صبر قیلغل وچداغل ای محمد علیه‌السلام (عَلٰى مَا) شول نرسه اوزرینه‌کم (يَقُولُونَ) أیتورلر اول مشرکلر یعنی آنلرنك سینی یالغانغه توتمافلرینه وقرآنغه طعنه ایتمه‌کلرینه سین چداغل وحکم الهی کیلگانگه قدر صبر قیلغل بو آیت کریمه آیت السیف برله منسوخدر (وَسَبِّحْ) هم نمازنی اوته‌گل (بِحَمْدِ رَبِّكَ) پروردکارکنك حمدی برله یعنی خدای تعالی‌گه حمد ایتکانك حالده نماز اوقوغل (قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ) قویاش چغوندن الگاری یعنی ایرته نمازینی اوقوغل (وَقَبْلَ غُرُوبِهَا) دخی قویاشنك باطوندن الگاری یعنی ایکندی نمازینی اوقوغل (وَمِنْ اٰنَاۤءِ اللَّيْلِ) دخی کیچ ساعتلرینك بعضیسنده (فَسَبِّحْ) بس نماز اوته‌گل یعنی آخشام برله یستو نمازینی اوقوغل (وَاَطْرَافَ النَّهَارِ) هم کوندزنك

طرفلرنده یعنی اویله نمازینی اوقوغل زیرا که اویله نمازینك وقتی کون اورطاسینه یقیندرکم کوننك نصف اوّلینك آخرغی طرفی ونصف آخرینك اوّلگی طرفیه شول وجه‌دن کوندزنك طرفلرنده واقعدر بس اوشبو وقتلرده نمازلرنی ادا قیلغل (لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ) شاید کم سین راضی وخشنود بولورسك حضرت ابورافع رضی الله عنه‌دن منقولدرکه اول أیتدی بروقت حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم حضورینه بر مهمان کیلدی حضرت پیغمبرنك خانه‌سنده مهمان آلدینه قویارغه هیچ بر طعام یوق ایدی بس پیغمبر علیه السلام مینی بریهودینك حضورینه یباردی وبیوردی کم اول یهودیگه أیتکل حضرت محمد رسول الله سیندن بر مقدار اون نسیه‌گه صورادی «رجب آیی یتکاچ بهاسینی توله‌رمن دیوب أیتدی» دیگل بس مین اول یهودی قارشیسینه باروب پیغمبر حضرتینك سوزینی ایرشدردم اول یهودی أیتدی: «مین هیچ نرسه کوته‌رگه صاتماسمن تاکم میکا برر نرسه رهن ایتوب بیرمه‌سه» دیدی مین حضرت پیغمبر حضورینه قایتوب صورت حالنی بیان أیله‌دم بیغمبر حضرتی بیوردی‌کم (والله اَلَّی لامینٌ) «اگر مینم برله معامله قیلسه ایدی البته آنك حقی بزلرده کیتمه‌س ایدی» دیدی هم اوزینك بر صوغش کییمینی میکا بیردی تاکم اول کییمنی یهودیگه رهن قویوب بر مقدار اون آلدم بس حق سبحانه وتعالی حبیبینك مبارك کوکلینه تسلّی ویروب اوشبو آیة کریمه‌نی نازل أیله‌دی کم (وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ) وصوزماغل سین ایکی کوزکنی (اِلٰى مَا) شول نرسه صاری کم (مَتَّعْنَا بِهٖ) بهره‌مند ایتدك وفائده لاندردق بز اول نرسه برله (اَزْوَاجًا) بر نیچه گروه‌لرنی (مِنْهُمْ) اول کفر اهلندن (زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکینك زینتی کم مال ومنالدر حاصل معناسن ای محمد علیه السلام کم حق تعالی‌نك حبیبیسن بس کفر اهللری قولنده اولان مال ومتاعغه کوزکنی صوزماغل وقزقماغل دنیا مالنی کفر اهلینه نصیب أیله‌دك (لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ) تاکم فتنه‌له‌ندرمه کمز اوچون آنلرنی یعنی اول مالللری سببلی عذاب قیلماقمز اوچون قیامت کوننده (وَرِزْقُ رَبِّكَ) وپروردکارکنك سیکا بیرگان رزقی یعنی نبوت وهدایت (خَيْرٌ) ایدگوره‌ك وآرتوغراقدر فانی دنیا مالندن (وَاَبْقٰى) هم قالغوچیراقدر (وَأْمُرْ) وبیورغل ای محمد علیه السلام (اَهْلَكَ) اهلکنی واوز کشیلرکنی (بِالصَّلٰوةِ) نماز برله (وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا) هم صبر قیلغل وچیداغل آنك اوزره یعنی نمازغه دائمچیلق قیلوغه (لَا نَسْـَٔلُكَ رِزْقًا) بز صوراماسمز سیندن رزقنی یعنی اوزکه هم اهل وعیالکه رزقنی اوزك

بیرگل دیمه‌سمز (نَحْنُ نَرْزُقُكَ) بز رزق بیرورمز سیکا هم آنلرغه بس رزق طوغریسندن کوکلکنی فارغ طوتوب عبادت ایتکل (وَالْعَاقِبَةُ) وایذگو عاقبت (لِلتَّقْوٰى) تقوی ایه‌لرینه بولغوچیدر (وَقَالُوا) وأیتدیلر مکه‌مشرکلری (لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ) نی اوچون کیلتورمه‌یدر محمد علیه السلام بزلرگه بر آیتنی (مِنْ رَبِّهِ) پروردکارندن یعنی: «نی‌اوچون بز آندن صوراغان معجزه‌نی بزگه ظاهر قیلمایدر دیدیلر (أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ) ایا کیلمه‌دیمو آنلرغه (بَيِّنَةُ مَا) شول نرسه‌نك خبری کم (فِي الصُّحُفِ الْأُولَى) اوّلده گی کتابلرده بولغوچیدر یعنی: «پیغمبرلرنی تکذیب ایتکوچیلرگه عذاب کیلمه‌کی واوّلگی امّتلرنك هلاك بولماقلرینك خبری اول مشرکلرگه ایشتلمه‌دیمو» یا که مراد اهل کتابدر یعنی: «اول کتاب اهللری تورات وانجیلك محمد علیه‌السلام حقنده اولان بشارتلرنی کورمه‌دیلرموکم» آنی تکذیب قیلورلر (وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ) واگر بز هلاك قیلساق ایدی مکه مشرکلرینی (بِعَذَابٍ) عذاب برله آنلرنك کفرلری سببلی (مِنْ قَبْلِهِ) محمد علیه السلامنك کیلمه کندن الگاری یا که قرآن اینمه کندن الك (لَقَالُوا) البته أیتورلر ایدی‌آنلر (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکارمز (لَوْلَا أَرْسَلْتَ) نی اوچون یبه‌رمه‌دنك (إِلَيْنَا) بزلرگه (رَسُولًا) بررسولنی تاکم اول رسول بزلرنی حق دینگه اوندار ایدی (فَنَتَّبِعَ) بس ایه‌رور ایدك بز (آيَاتِكَ) سینك آیتلرکه (مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ) خور وذلیل بولماقمزدن الك دنیاده اسیر بولماق وقتل ایدلمه‌ك برله (وَنَخْزَى) هم رسوا بولماقمزدن لگاری آخرتده تموغغه کرمه‌ك برله دیورلر ایدی بس آنلرنك حجتلری کیسلسون اوچون آنلرغه پیغمبر وقرآن یبارلدی آنلر اوشانمادیلر (قُلْ) أیتکل سین (كُلٌّ) هر براو بزلردن وسزلردن (مُتَرَبِّصٌ) منتظر وکوتکوچیدر باشقه‌لرنك حالینك عاقبتینی یعنی سز بزنك هلاك بولوومزنی وبزلر سزگه عذاب وعقوبتنی کوتکوچیمز (فَتَرَبَّصُوا) بس کوتوب طورکز وانتظارده بولکز (فَسَتَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم بلورسز یعنی قیامتده معلوم بولور (مَنْ) کمدر (أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ) طوغری یولنك ایه‌لری (وَمَنِ اهْتَدَى) هم کم هدایت طاپدی وطوغری یولغه کونلدی ضلالت وآزغونلقدن.

سورة الانبيآء مكيه وهى مائة واثنتى عشرة آيات

٢١ نجی سوره انبيآء سوره‌سى بر يوزده اون ايكى آيتدر مكه‌ده نازلدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

١٧
*الجزء السابع عشر

* (اقْتَرَبَ) (١) ياقين كيلدى (لِلنَّاسِ) آدميلرگه (حِسَابُهُمْ) عمللرينك حساب وقتى يعنى: «قيامت كونى» وبعضيلر ناسدن مراد كفار مكه‌در ديمشلر يعنى «آنلرنك مؤاخذه وعقوبت ايدلمه‌ك وقتلرى ياقين كيلدى» كم مراد بدر صوغشيلرى اول صوغشده آنلرنك اكابرلرى مقتول واسير بولديلر (وَهُمْ) وآنلر يعنى آدميلر ياكه اهل مكه (فِى غَفْلَةٍ) غافللكده وخبرسزلكده‌لردر حساب ومؤاخذه‌دن (مُعْرِضُونَ) اعراض ايتكوچى ويوز دوندرگوچيلردر تفكر قيلودن ياكه توبه وانتباهدن (مَا يَأْتِيهِمْ) كيلمه‌سى آنلرغه (مِنْ ذِكْرٍ) هيچ بر اوگوت ونصيحت (مِنْ رَبِّهِمْ) پروردكارلرندن (مُحْدَثٍ) يكا يبه‌رلمش وايندرلمش (اِلَّا اسْتَمَعُوهُ) مگر ايشتورلر آنلر اول نصيحتنى پيغمبر عليه السلامدن (وَهُمْ يَلْعَبُونَ) وحالانكه آنلر اوينارلر واستهزآء قيلورلر اول ذكر ونصيحت برله وآنلر اول ذكرنى ايشتورلر (لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ) مشغول بولغانى حالده آنلرنك كوكللرى باشقه نرسه برله يعنى قرآن آيتلرينى ايشتسه‌لرده آنك معناسينى فكرله‌مكدن غافللردر وكوكللرى باشقه‌ده‌در (وَاَسَرُّوا النَّجْوَى) وياشوردلر كفر اهللرى سر سوزلرينى يعنى بر برسى ايله ياشرن سرله‌شديلر (اَلَّذِينَ ظَلَمُوا) أيتديلر شول كمسه‌لركه ظلملق قيلديلر اوز نفسلرينه شرك ومعصيت برله (هَلْ هٰذَا) ايا بولغوچيدر مو اوشبو يعنى اوشبو محمد عليه السلام توگلدر (اِلَّا بَشَرٌ) مگر بر آدميدر (مِثْلُكُمْ) سزنك اوخشاشلى يعنى آشاماق واچمه‌ك هم ياتماق وطورماقده سزنك كبى بر آدميدر بس اول نيچك پيغمبر بولور (اَفَتَأْتُونَ السِّحْرَ) ايا سزلر كيلورسزلرمو سحر وجادولقغه يعنى آنك سحرينى قبول قيلاسزلرمو مشركلرنك اعتقادلرى شول ايدى كم حضرت پيغمبر عليه السلام آنلرغه قرآن آيتلرينى اوقوسه سحردر ديورلر ايدى بس آولاقده بر برسى ايله مشاوره ايدوب بعضلرى بعضلرينه أيتديلر سزلر بلورسز كم آنك اوقوغان نرسه‌لرى همه‌سى سحردر بس سحرنى قبول قيلاسزمو (وَاَنْتُمْ تُبْصِرُونَ) وحالانكه سزلر كوره‌سز وبلمسز كم اول محمد سزنك وبزنك كبى بر آدميدر فرشته توگلدر وآنك اوقوغان نرسه‌سى سحردر ديديلر حق سبحانه وتعالى مشركلرنك بو طريقه مشاوره‌لرندن

(١) اوشبو سوره‌ده كوب كوب پيغمبرلرنك قصه لرى ذكر ايتولگانگه انبيآء سوره‌سى ديوب تسميه ايدلدى جمل.

حبیبنی آگاه‌لندردی (قُلَ) أیتدی پیغمبر علیه السلام آنلرنك جوابنده (رَبِّی) مینم پروردکارم (یَعْلَمُ) بلور (الْقَوْلَ) هرسوزأیتکوچینك سوزینی (فِی السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ) کوکده ویرده أیتولمش سوزنی کیره‌ك آشکاره وکیره‌ك یاشرن أیتولسون (وَهُوَالسَّمِیعُ) واول خدای تعالی ایشتکوچیدر کفر اهلینك سوزلرینی (الْعَلِیمُ) دانا وبلگوچیدر آنلرنك سرلرینی (بَلْ قَالُوٓا) بلکه (۱) أیتدیلر اول مشرکلر قرآن آیتلری طوغریسنده (أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ) اویقوده کورلگان یالغان وپریشان توش کبیدر یعنی هیچ اعتبارسز سوزلردر دیدیلر وآندن هم اضراب ایدوب ودونوب أیتدیلرکم (بَلِ افْتَرَیهُ) بلکه افترأ قیلدی آنی محمد علیه السلام یعنی: «اوزندن چفاروب یالغاندن خدایدن کیلدی دیدی» دیدیلر صوکره آندن هم دونوب أیتدیلر (بَلْ هُوَ شَاعِرٌ) بلکه اول محمد علیه السلام شعر ایتکوچیدر کم آنك بو سوزلری شعر وبیتدر حقیقتی یوقدر دیدیلر والحاصل اول مشرکلر حضرت پیغمبر علیه السلام اشی طوغریسنده غایت متحیر ومضطرب بولدیلر گاها آنی ساحردر دیدیلر وگاهی شاعر دیب آطادیلر وبر وقت مفتری دیوب تسمیه ایتدیلرهم أیتدیلرکم اگر بومحمد بزنك أیتکانمز کبی بولماسه یعنی حق پیغمبر بولسه (فَلْیَأْتِنَا بِآیَةٍ) بس کیره‌کدرکم کیلتورسون اول بزلرگه برمعجزه‌نی (کَمَآ أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ) شول معجزه کبی کم یبه‌رلمش بولدی آنك برله اوّلده‌گی پیغمبرلر یعنی اگر حق پیغمبر بولسه اوّلگی پیغمبرلرنك معجزه‌لری کبی معجزه اظهار أیله‌سون ناقه وعصا ویدبیضا هم احیآء موتی کبی اشلرنی کورسه‌تسون دیدیلر حق سبحانه وتعالی بیوردیکم (مَآ آمَنَتْ) ایمان کیلتورمه‌دیلر استه‌گان معجزه‌لرینی کورسه‌لرده اوشانمادیلر (قَبْلَهُمْ) اول مکه اهلندن الگاری (مِنْ قَرْیَةٍ) هیچ بر قریه اهلی کم (أَهْلَکْنَاهَا) هلاك قیلدق بز آنلرنی یعنی اوّلده اوتکان امتلر هم پیغمبرلرندن معجزه‌لر طلب ایتدیلر ومعجزه‌لرنی کورگانلرندن صوك ایمان کیلتورمه‌یوب انکار وتکذیب سببلی هلاك بولدیلر بس بومشرکلر هم معجزه کورسه‌لرده ایمان کیلتورمه‌سلر (أَفَهُمْ یُؤْمِنُونَ) ایا اول مکه مشرکلری ایمان کیلتورورلرمو یعنی البته کیلتورمه‌سلر صوراغان معجزه‌لرینی کورسه‌لرده زیراکه آنلر اوّلده اوتکان مشرکلردن هم قاطیراق کوکللی ومعاندراکلردر (وَمَآ أَرْسَلْنَا) ویبه‌رمه‌دك بز (قَبْلَكَ) سیندن الگاری ای محمد علیه‌السلام یعنی: «سیندن الك پیغمبر ایتوب یبه‌رمه‌دك» (إِلَّا رِجَالًا) مگر شول

(۱) قرآن‌نی دیمه‌کلرندن ا

ایرلرنی یبه‌ردك کم (نُوحِیٓ اِلَیْهِمْ) وحی قیلورمز آنلرغه یعنی: «هیچ برپیغ
فرشته‌دن بولمادی بلکه همه پیغمبرلر سینك کبی ایر کشی وآدمیلر ایدیلر
آنلرغه وحی کیلور ایدی» (فَسْئَلُوا) (١) بس صوراکز اوشبو سوزنی یعنی
«پیغمبرلر آدمیدنمو یاکه فرشته‌دنمو بولغانلقینی صوراکز» (اَهْلَ الذِّکْرِ) کتاب
اهلندن‌کم آنلر احوال انبیائی بلگوچیلردر (اِنْ کُنْتُمْ) اگر بولساکز
(لَاتَعْلَمُونَ) بلمه‌سسز یعنی: «اگر اوزکز بلمه‌سه‌کز بلگوچیلردن صوراکز
پیغمبرلرنك نیچك بولغانلقینی (وَمَا جَعَلْنَاهُمْ) وقیلمادق بز پیغمبرلرنی (جَسَدًا) ش
جسد وگاوده‌کم (لَا یَاْکُلُونَ الطَّعَامَ) آشاماسلر آنلر طعامنی یعنی: «آنلر
طعام آشاماینچه طورا تورغان ایتوب یاراتمادق بلکه باشقه آدمیلر کبی» آنلر
هم آشار واچه‌ر ایدیلر (وَمَا کَانُوا) هم بولمادیلر آنلر (خَالِدِینَ) منگو قالغوچیلر
یعنی: «ئولمی تورغان بولمادیلر بلکه باشقه‌لرکبی» آنلر هم اجل یتوب اولدیلر
(ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ) صوکره راست ایتدك بز آنلرغه (الْوَعْدَ) وعده‌نی یعنی: «پیغمبرلرگ
مؤمنلر نجات طابار مشرکلر هلاك بولور» دیب وعده ایدلگان ایدی شول وعده‌نی
راست أیله‌دك (فَاَنْجَیْنَاهُمْ) بس قوتقاردق اول پیغمبرلرنی (وَمَنْ) دخی شول کمسه‌لر
قوتقاردق‌کم (نَشَآءُ) تله‌ر بولدق (وَاَهْلَکْنَا) وهلاك أیله‌دك (الْمُسْرِفِینَ) چیکدن
چقفوچیلرنی (لَقَدْ اَنْزَلْنَآ) تحقیق ایندردك بز (اِلَیْکُمْ) سزلرگه ای قریش گروه
(کِتَابًا) برکتابنی‌کم (فِیهِ ذِکْرُکُمْ) بولغوچیدر اول کتابده سزلرنك یادکز باکه
سزلرگه اوگوت ونصیحت (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) ایا تعقل قیلماسسز وبلمه‌سسز مو آنلر
حق ایردکینی مرویدرکه یمن ولایتنده برقریه بار ایدی «حضور» یاکه «حاضوراء
اسملی ایدی حق سبحانه وتعالی اول قریه اهلینه بر پیغمبر یبه‌ردی آنلر عناد
وجهالتلری برله اول پیغمبرنی اولتوردیلر غضب ربّانی آنلرغه «بخت النصر
اسملی ظالمنی مسلّط قیلدی تاکم آنلرغه قلچ طارتدی وکوکدن برنداکیلدی‌کم
ای پیغمبرلرنی اولتورگوچیلر حاضر بولکزلرکم سزلرگه عذاب وقتی ایرشدی
بس آنلر قیلغان اشلرینه بیك اوکوندیلر لکن اول وقتده اوکونولری
فائده بیرمه‌دی همه‌لری هلاك بولدیلر حق تعالی آنلر احوالینی بیان أیلب
بیوردی (وَکَمْ قَصَمْنَا) وکوبمو قردق بز (مِنْ قَرْیَةٍ) شول قریه اهلینی‌کم (کَانَتْ
ظَالِمَةً) بولدیلر آنلر ظلملق قیلغوچی یعنی قریه اهلینی هلاك ومعذب أیله‌دك
شرك وظلملری سببلی (وَاَنْشَاْنَا) دخی پیدا قیلدق (بَعْدَهَا) اول قریه خلق

(١) حق سبحانه وتعالی مشرکلرگه اوّلگی پیغمبرلرنك احوالی طوغریسنده کتاب اهلندن سؤال قیلکز دیوب بیوردی زیراکه مشرکلر اول حضرت صلی الله علیه وسلمنك اشلری حقنده کتاب اهلی ایله مشورت ومصلحت قیلوب اول خصوصده آنلرنك سوزلرینه اشانورلر ایدی تبیان.

هلاك بولغاندن صوك آنلر اورنينه (قَوْمًا اٰخَرِينَ) ايكنجى گروهنى (فَلَمَّآ اَحَسُّوا) بس سيزگانلرى وطاپقانلرى زمانده اول قريه اهلى (بَأْسَنَآ) عذابمزنى يعنى: «بخت النصر» لشكرى تمام آنلرنى چولغاب آلغاننى آنلر كورگاچ (اِذَا هُمْ) شول وقتده آنلر (مِنْهَا) اول قريه‌دن (يَرْكُضُونَ) قاچوب يوكرور ايديلر وآشوغوب حيوانلرينى قوالار ايديلر بس فرشته‌لر استهزآء طريقنچه آنلرغه أيتور ايديلر (لَا تَرْكُضُوا) يوكورمه‌كز وخداى تعالى‌نك عذابندن قاچماكز (وَارْجِعُوا) وفايتكز (اِلٰى مَآ) شول نرسه صارى كم (اُتْرِفْتُمْ فِيهِ) متنعّم بولدكز آنده (وَمَسَاكِنِكُمْ) هم فايتكز مسكنلركزگه (لَعَلَّكُمْ تُسْئَلُونَ) شايدكم سزلر صورالنمش بولورسز پيغمبركزنى اولتورمه‌كدن قاچان كم مذكور قريه اهلى عذابنك علامتلرينى كوردىلر وفورتلماقغه هيچ چاره طاپمادىلر (قَالُوا) أيتديلر آنلر (يٰا وَيْلَنَآ) اى نى حسرت وكويونچ بزلرگه (اِنَّا كُنَّا) درستلكده بزلر بولدق (ظَالِمِينَ) اوز نفسلرمزگه ظلملق قيلغوچيلركم پيغمبرلرمزنى قتل أيلەدك ديديلر (فَمَا زَالَتْ) بس هميشه بولدى (تِلْكَ دَعْوٰيهُمْ) اوشبو آنلرنك دعوىلرى يعنى هميشه اوشبو طريقه «يٰاوَيْلَنَا»ديوب حسرت وندامت طارتورلر ايدى (حَتّٰى جَعَلْنَاهُمْ) تاكم قيلدق بز آنلرنى (حَصِيدًا) اورلمش اولەن يعنى: «يبرده اوسكان اولەننى اوراق برله اورغان كبى آنلرنى قلچ برله اوردىلر» بس آنلر تمام هلاك بولديلر هم قيلدق آنلرنى (خَامِدِينَ) اولكلر وجانسزلر (وَمَا خَلَقْنَا) ويارانمادق بز (السَّمَآءَ) كوكنى (وَالْاَرْضَ) دخى يرنى (وَمَا) هم شول نرسه‌نى (بَيْنَهُمَا) كوك برله يير آراسنده‌در (لَاعِبِينَ) اويناغوچيلر بولغانمز حالده يعنى اوشبو بارچه مخلوقاتنى اويون ايتوب بوشقه يارانمادق بلكه ارباب عقلغه عبرت وتبصره هم اصحاب علمگه تذكره بولسون اوچون يارانمادق (لَوْ اَرَدْنَآ) اگر تلەسەك ايدى (اَنْ نَتَّخِذَ) توتمامزنى (لَهْوًا) بر اويونچقنى واويون اسبابنى (لَاتَّخَذْنَاهُ) البته توتار ايدك آنى (مِنْ لَدُنَّآ) اوز قاشمزدن (اِنْ كُنَّا) اگر بولساق ايدى (فَاعِلِينَ) اوشبو اشنى اشلەگوچيلر يعنى: «لغوولهب اوچون براشنى اشلەمه‌كنى تلەسەك اشلەر ايدك» لكن هرگيز عبث ولهو ولعبنى تلەمه‌س واشلەمه‌سمز (بَلْ نَقْذِفُ) بلكه صالورمز وآطارمز (بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ) حقلق وطوغريلقنى باطل اوزرينه يعنى «لهوولعب» اوزرينه ياكه اسلامنى غالب ومسلّط قيلورمز كفر اوزرينه (فَيَدْمَغُهُ) بس بوزار وويران قيلور اول باطلنى (فَاِذَا) بس شول اورنده (هُوَ زَاهِقٌ)

اول باطل یعنی «لهو و لعب» یا که کفر زایل بولغوچی ویوقالغوچیدر (وَلَكُمُ الْوَيْلُ) وسزلرگه‌در ای مشرکلر حسرت وکویونچ یا که قاطی عذاب (مِمَّا تَصِفُونَ) شول نرسه‌دن کم صفتلرسز، سز خدای تعالی‌نی آنك شأنینه لایق بولماغان صفتلر برله خاتونی وبالاسی باردیمك کبی نعوذ بالله تعالی (وَلَهُ) واول خدای تعالی مالك ملکنده‌در (مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ) هر کمسه کم کوکلرده بولدی (وَالْأَرْضِ) هم یرده بولدی یعنی «کوکلرده‌گی روحانیلر ویرده‌گی جسمانیلر بارچه‌سی آنك مملوکی ومخلوقیدر» (وَمَنْ عِنْدَهُ) وشول کمسه‌لرکم آنك قارشنده بولغوچیلردر یعنی «مقرب فرشته‌لر» (لَا يَسْتَكْبِرُونَ) استکبار قیلماسلر وباش طارتماسلر (عَنْ عِبَادَتِهِ) اول خدای تعالی‌نك عبادتندن وآکا قللق قیلودن (وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ) هم آروب قالماسلر وتوقتاماسلر آکا طاعت وعبادت قیلودن (يُسَبِّحُونَ) تسبیح أیتورلر آنلر وتنزیه قیلورلر خدای تعالی‌نی یا که نماز اوقورلر (اللَّيْلَ) کیچه (وَالنَّهَارَ) هم کوندزده یعنی همیشه عبادتده‌لردر (لَا يَفْتُرُونَ) سست (۱) وضعیف بولماسلر آنلر ویالقوب عاجز بولوب قالماسلر قوّتلرینه کیمچیلك ایرشمه‌س (أَمِ اتَّخَذُوا) ایا طوتدیلرمواول مشرکلر وکفر اهللری (آلِهَةً) باطل ویالغان معبودلری (مِنَ الْأَرْضِ) ییردن یعنی ییر جنسندن بولغان طاش وآغاچ هم آلتون وکموش کبی نرسه‌لردن یاصالغان پوتلرنی معبود ایتوب طوتدیلرموکم (هُمْ يُنْشِرُونَ) اول یالغان معبودلر اولوکلرنی ترگزورلر یعنی آنلرنك معبودلری وپوتلری اولوکلرنی ترگزورلرمو البته ترگزه آلماسلر بلکه هیچ نرسه‌گه اقتداری بولماغان جماد وجانسز نرسه‌لردر بس آنلر نیچك خدای ومعبود بولسونلر (لَوْ كَانَ) اگر بولسه ایدی (فِيهِمَا) ییر برله کوکده (آلِهَةٌ) خدایلر کم آنلر ییروکوك اشلرینی تدبیر قیلورلر (إِلَّا اللَّهُ) بر خدای تعالی‌دن باشقه (لَفَسَدَتَا) البته فاسد بولور وبوزولور ایدی اوشبو ییر هم کوکلر زیرا که ایکی پادشاه بر مملکنك صغماسلر وتدبیر قیلا آلماسلر بس اوشبو عالمنك خراب وویران بولمایوب صلاح اوزره قرار ایتمه‌کی آله‌نك برلکینه دلیلدر (فَسُبْحَانَ اللَّهِ) بس پاك اله‌گل وتنزیه أیله‌گل خدای تعالی‌نی (رَبِّ الْعَرْشِ) عرشنك پروردکاری بولغوچی خدایمز (عَمَّا يَصِفُونَ) شول نرسه‌دن کم صفتلارلر خدای تعالی‌نی آنك برله مشرکلر یعنی اتخاذ ولد وصاحبه کبیلردن تنزیه قیلغل (لَا يُسْئَلُ) صورالنمش بولماس اول خدای تعالی (عَمَّا يَفْعَلُ) شول نرسه‌دن کم اشلر آنی یعنی: «نیك اشله‌دك» دیب هیچ کم صورای

(۱) یعنی فرشته‌لر اوچون تسبیح بزلرنك تنفس قیلوومز وصولاولرمز کبیدرکم هیچ بروقتده تسبیحدن بوشاب طورماسلر وآروماسلر آنلرنك تسبیح ایله اشتغاللری باشقه اشلر ایله شغله‌نولرینه مانع توگلدر نتاك کم بزنك صولو آلوومز باشقه اشنی اشله‌ومزگه مانع توگل بس فرشته‌لردن بعضلرینك رسوللکلری‌هم یریوزینه اینوب تورلی اشلرنی باشقارولری وکفر اهلینه لعنت ایتو ایله اشتغاللری همیشه تسبیح ایله مشغول بولولرینه منافی توگلدر اگرده تسبیح هم لعنت ایتو هر ایکی‌سی تل ایله بولاطورغان اشلردر بس ایکیسی برزمانده نچوك ممکن بولور دیسه‌لر جوابنده ایتورمز کم خدای تعالی اول فرشته‌لرنی ئه‌لله نیچه تللی ایتوب یاراتسه قادردر بر تلی ایله تسبیح ایتکانده ایکنچیسی ایله باشقه سوزلر سویله‌مکی جائزدر تفسیر جمل.

آلماس تفرد وعظمتی جهتندن یا که آنك هر اشی عین صواب وحکمت بولدقندن (وهم یسئلون) وآنلر یعنی بنده‌لر صورالنمش بولورلر قیلغان اشلرندن زیرا که آنلر حق تعالی‌نك قللریدر قل بولغان کشیدن خواجه‌سی حساب آلور واشله‌گان اشلرندن سؤال أیلهر (أم اتخذوا) ایا طوتدیلرمو آنلر (من دونه) اول خدای تعالی‌دن باشقه (آلهة) آله ومعبودلرنی (قل) أیتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (هاتوا برهانکم) کیلتورگز دلیللرگزنی یعنی خدای تعالی‌دن باشقه‌نی معبود ایتوب طابونماقغه نی دلیلگز بار بولسه کیلتورگز البته یوقدر (هذا) اوشبو (ذکر من معی) شول کمسه‌لرنك ذکری ویاد قیلمافیدرکم مینم برله برگه بولدیلر امتلردن یعنی قرآن (وذکر من قبلی) واوشبودر شول کمسه‌لرنك ذکری کم میندن الگاری بولدیلر یعنی تورات وانجیل وسائر کتب منزله حاصل معنی اوشبودر قرآن هم اوشبودر تورات وانجیل وباشقه کتب آلهیه بارچه‌سندن قاراگز وبلگان کشیلردن صوراگز کم اول کتابلرنك بارچه‌سنده خدای تعالی‌نی بر بلمه‌ك وتوحید برله امر ایدلگاندر وشرکدن طیغاندر (بل اکثرهم) بلکه اول مشرکلرنك کوبره‌گی (لا یعلمون الحق) بلمه‌سلر حقلق وطوغریلقنی یعنی همه‌لری بلمه‌سلر وحق برله باطلنی آیورماسلر (فهم معرضون) بس آنلر یوز دوندرگوچیلردر خدای تعالی‌گه ایمان کیلتورودن وپیغمبرینه متابعت قیلودن (وما ارسلنا) ویبه‌رمه‌دك بز (من قبلك) سیندن الگاری ای محمد علیه السلام (من رسول) هیچ بر پیغمبرنی (الا نوحی الیه) مگر کم وحی قیلور بولدق آگا (أنه لا اله الا انا) شولای دیب کم یوقدر هیچ معبود بر حق مگر مین گنه‌من (فاعبدون) بس عبادت قیلگز میگا (وقالوا) وأیتدیلر کفر اهللری (اتخذ الرحمن ولدا) طوتدی کوب رحمت ایتکوچی خدای بالانی یعنی فرشته‌لرنی خداینك بالالریدر دیدیلر (سبحانه) پاك ومنزه‌در اول خدای تعالی بالا طوتمافدن وفرشته‌لر آنك بالالری توگلدر (بل عباد) بلکه اول فرشته‌لر بنده‌لردر وخدای تعالی‌نك قللریدر (مکرمون) حرمتلی وقدرلی بولغوچی قللردر (لا یسبقونه) سبقت ایتمه‌سلر اول فرشته‌لر خدای تعالی‌گه (بالقول) سوز أیتمه‌ك برله یعنی خدای تعالی‌نك رخصت وفرماندن باشقه هیچ بر سوز (۱) أیتمه‌سلر (وهم) هم اول فرشته‌لر (بأمره) خدای تعالی‌نك فرمانی برله (یعملون) عمل قیلورلر (یعلم) بلور خدای تعالی (ما بین أیدیهم) شول نرسه‌نی کم آنلرنك

(۱) بوسوزدن مراد کفر اهلینك فرشته‌لر شفاعتند ن طمعلرینی کیسمه‌ك وامیدلرینی اوزمه‌کدر کم اول فرشته‌لر حق تعالی‌نك امرندن باشقه هیچ کمگه شفاعت قیلا آلماسلر

آللرنده‌در یعنی موندن الك قیلغان اشلرینی بلور (وَما خَلْفَهُمْ) دخی شول نرسه‌لر
کم آرطلرنده‌در یعنی موندن صوك قیلاچق اشلرینی بلور (وَلا یَشْفَعُونَ) وشفاعت
قیلماسلر اول فرشته‌لر (اِلّا لِمَنِ ارْتَضی) مگر شول کمسه‌گه کم راضی بولدیغی
(۱) خدای تعالی آنکا شفاعت قیلولرینه یاکه شول کمسه‌گه کم اقرار قیلدی اول
خدای تعالی‌نك برلکی برله (وَهُمْ) هم اول فرشته‌لر (مِنْ خَشْیَتِهِ) خدای تعالی
قورقوسندن (مُشْفِقُونَ) لرزه قیلغوچی وتتره‌گوچیلردر یاکه آنك عظمتندن
قورقغوچیلردر (وَمَنْ یَقُلْ) وهرکم أیتور (مِنْهُمْ) اول فرشته‌لردن وباشقه مخلوقاتدن
کم (اِنّی اِلٰهٌ مِنْ دُونِهِ) درستلکده مین خدای‌من اول الله تعالی‌دن باشقه
دیوب أیتسه (فَذٰلِكَ) بس اوشبو أیتکوچی (نَجْزِیهِ جَهَنَّمَ) جزأ بیرورمز آنکا
تموغنی (وَكَذٰلِكَ) واوشانداق (نَجْزِی الظّٰالِمِینَ) جزأ بیرورمز ظلملیق
ایتکوچیلرگه خدای تعالی‌دن باشقه‌غه عبادت قیلوبرله (اَوَلَمْ یَرَ) ایا کورمه‌دیلرمو
یعنی ایا بلمه‌دیلرمو (اَلَّذِینَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لر کم کفرنی اختیار ایتدیلر
واوشانمادیلر (اَنَّ السَّمٰوٰاتِ) درستلکده کوکلر (وَالْاَرْضَ) دخی بیرلر (كَانَتا)
بولدیلر هر ایکسی (رَتْقًا) باغلانمش یعنی بیربرله کوکلر مجتمع وحقیقت واحده
(۲) ایدیلر (فَفَتَقْنٰاهُما) بس چیشدك بز آنلرنی وآیردق بربرسندن (وَجَعَلْنا)
هم قیلدق (مِنَ الْمٰاءِ) صودن یعنی صودن یاراتدق وبار قیلدق (كُلَّ شَیْءٍ حَیٍّ)
هر بر ترك بولغوچی نرسه‌نی یعنی بارچه جان ایه‌سینی صودن یاراتدق زیرا
آنلرنك اعظم موادّی صودرکم شول جهتدن صوغه احتیاجلری اشددر صودن باشقه
طورا آلماسلر یاکه مراد هر حیوانك نطفه صووندن یاراتلمانیدر
والله اعلم (اَفَلا یُؤْمِنُونَ) ایا اوشانماسلرمو اوشبو قدر ظاهر وروشن علامتلرنی
کوره تورب (وَجَعَلْنا) دخی قیلدق بز ویاراتدق (فِی الْاَرْضِ) یبرده (رَوٰاسِیَ)
بیوك طاغلرنی (اَنْ تَمِیدَ بِهِمْ) تاکم حرکت واضطراب قیلماسون وقیملداماسون
اول یبر آدمیلر برله یعنی یبر سلکنوب اوستنده‌گی خلقلر هلاك بولماسون
اوچون یبرنی بیوك طاغلر برله برکتدك (وَجَعَلْنا فِیها) هم پیدا قیلدق یبرده
یاکه طاغلر آراسنده (فِجاجًا سُبُلًا) آچق بولغوچی یوللرنی (لَعَلَّهُمْ یَهْتَدُونَ) شایدکم
آنلر یول طابارلر سفرلرنده ومقصود بولغان منزللرینه ایرشورلر (وَجَعَلْنَا السَّمٰاءَ)
وقیلدق بز کوکنی (سَقْفًا مَحْفُوظًا) صاقلانمش توبه وتوشه‌م قیلدق یعنی جیمرلمه‌گن
صاقلانمش کم هیچ برتره‌کسز وستونسز یقلماینچه تورادر (وَهُمْ) واول کفر اهللری

(۱) ابن عباس رضی الله عنهما بیوردیلرکه مراد شولدرکم شفاعت قیلماس لر فرشته‌لر مگر لا اله الا الله محمد رسول الله کلمه‌سینی ایتکوچیلرگه گنه شفاعت قیلورلر

(۲) یاکه مراد کوك برله یر بر برسینه یابشقان وتوتاشقان ایدی بس آنلرنی بر برسندن آیورب آرالرینه‌هوأنی‌قویدق دیمکدر یاکه یردن آلتی طبقه‌نی آیروب آنی یدی قات ایتدك هم کوکدن آلتی طبقه‌نی اخراج ایدوب آنی هم یدی قات ایله‌دك دیمکدر کشف.

(عَنْ اٰيٰتِهَا) اول کوکلرنك نشان وعلامتلرندن وخدای تعالی‌نك وحدانیتی نه دلالت
اینکوچی دلیللردن (مُعْرِضُونَ) اعراض ایتکوچی ویوز دوندرگوچیلردر (وَهُوَ
الَّذِی) واول خدای تعالی شوندااین ذاتدرکم اوزینك قدرت کاملهسی برله (خَلَقَ)
یاراتدی (اللَّيْلَ) قرانغو کیچنی تاکم آنده آرام واستراحت ایتسونلر (وَالنَّهَارَ)
هم یانطی کوندزنی یاراتدی تاکم کسب ومعیشت اشلری برله شغللهنسونلر
(وَالشَّمْسَ) دخی یاراتدی قویاشنی (وَالْقَمَرَ) هم آینی (كُلٌّ) هر بری آنلردن
(فِی فَلَكٍ) بر فلکده وکوك چرخنده (يَسْبَحُونَ) آشوغوب سیر قیلورلر وتیز یورورلر
صوده یوزگوچینك صو اوستنده یوزمه‌کی کبی مرویدرکه حضرت پیغمبر علیه
السلامغه معاندلر ومشرکلر ضلالتلری برله أیتورلر ایدی کم بزلر روزکارنك خلاف
جبلی ایسوب محمدنی هم اصحابلرینی هلاك ایتمه کینی کوتوب تورامز دیورلر ایدی
حق سبحانه وتعالی اول حضرتکه تسلّی ویرب بیوردی (وَمَا جَعَلْنَا) وقیلمادق بز
یعنی بیرمه‌دك (لِبَشَرٍ) هیچ بر آدمیگه (مِنْ قَبْلِكَ) سیندن الگاری (الْخُلْدَ) دنیاده
منگو قالماقنی (أَفَائِنْ مِتَّ) ایا سین اگر اولسه‌ك (فَهُمُ الْخَالِدُونَ) بس آنلر
یعنی سینك اولمه‌کنی کوتوب تورغوچیلر منگو قالغوچیلردرمو واولومدن
قورتلغوچیلردرمو البته قورتلماسلر (كُلُّ نَفْسٍ) هر بر نفس دنیاده (ذَائِقَةُ الْمَوْتِ)
اولومنی طاتقوچیدر یعنی هر بر جان ایه‌سی البته اولسه کیره‌کدر (وَنَبْلُوكُمْ)
وصنارمز سزلرنی (بِالشَّرِّ) یاوزلق برله یعنی بلالر وقایغولر برله (وَالْخَيْرِ) هم
ایذگولك برله یعنی طاعتلر ونعمتلر برله صنارمز (فِتْنَةً) صناماق صنارمز یعنی
سزنك برله صناغوچیلرکبی معامله قیلورمز تاکم صبرلی هم صبرسزلقکز وشکرانه
هم کفرانکز عالَم خلقینه ظاهر بولسون اوچون (وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ) وبزنك صاری
قایتارلمش بولورسز هم عمللرکزگه کوره جزأ طابارسز مرویدرکه برکون حضرت
رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم عرب اولوغلرندن برجماعتنك یاننندن
اوتدی آنلرنك آراسندن ابوجهل لعین ادبسزلك قیلوب اول حضرتدن کولدی هم
أیتدی: «بوکشی عبد مناف بالالرینك پیغمبر یدر» دیدی حق تعالی‌دن آیت
کبلدی‌کم (وَإِذَا رَأَكَ) وهر قاچان کورسه‌سینی ای محمد علیه السلام (الَّذِينَ كَفَرُوا)
شول کمسه‌لرکم حقلقغه اوشانمادیلر (إِنْ يَتَّخِذُونَكَ) توتماسلر آنلر سینی (إِلَّا
هُزُوًا) مگر مسخره‌گه توتارلر یعنی سینی پیغمبر دیمه‌کلری استهزآء وتمسخر
طریقنجه‌در وهم استهزآء قیلوب أیتورلر (أَهَٰذَا الَّذِی) ایا او شبو محمد شول

کمسه‌در موکم همیشه (یَذْکُرُ) ذکر قیلور (اٰلِهَتَکُمْ) سزنك خدایلرکزنی
سزنك معبود ایتوب توتقان پوتلرکزنی خورلار و مذمت قیلوردیورلر (و
وحالانکه اول کفر اهللری (بِذِکْرِ الرَّحْمٰنِ) خدای تعالی‌نك ذکرینه و برلك
یاکه قرآنغه یاکه رحمن اسمینه (هُمْ کٰافِرُونَ) آنلردر اوشانماوچیلر و ا
ایتکوچیلر بس استهزآء و مسخره‌گه آنلر اوزلری مستحقلردر (خُلِقَ) یاراتولد
بولدی (الْاِنْسٰانُ) آدمی (مِنْ عَجَلٍ) آشوغودن (۱) غایت مبالغه‌در یعنی: «آ
افراط آشوقماغندن وصبر سزلقندن گویاکه آشوغودن یاراتولغان کبیدر وآشوقماغ
بری شولدرکم حق تعالی‌نك عذابینی استعجال قیلور نتاك کم نضر بن حار
تعجیل عقوبت قیلور ایدی وعذاب قایچان کیله» دیوب آشقدرور ایدی حق تعا
بیوردی (سَأُرِیکُمْ) تیزدرکم کورسه‌تورمن سزلرگه (اٰیاتِی) عذاب وعقوبت
نشانلرینی دنیا وآخرتده (فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ) بس آشوقدرماکز مینی عذاب صورا
برله و بوخصوصده میکاعجل ایتمه کز (وَیَقُولُونَ) وأیتورلر کفر اهللری (مَتٰی هٰذَا الْوَ
قایچان بولور اوشبو قیامت وعده‌سی بزلرگه أیتکز (اِنْ کُنْتُمْ) اگر بولساکز
(صٰادِقِینَ) راست ایتکوچیلر (لَوْ یَعْلَمُ الَّذِینَ کَفَرُوا) اگر بلسه‌لر ایدی
کمسه‌لرکم کفرنی اختیار ایتدیلر (حِینَ لَا یَکُفُّونَ) شول وقتده‌کم طیماسلر
طیا آلماسلر آنلر (عَنْ وُجُوهِهِمُ) یوزلرندن (النّٰارَ) اوطنی (وَلَا عَنْ ظُهُورِهِ
دخی آرقالرندن طیا آلماسلر زیراکه تموغ اوطی آنلرنك اطرافندن چولغ
آلغان بولور (وَلَا هُمْ یُنْصَرُونَ) دخی بولماسلر آنلر یاردم بیرلمشلر یعنی هیچ
آنلرغه یاردم بیرمه‌س وآنلرنی عذابدن قوتلدرماس شرطنك جوابی محذوف
حاصل معنی اگر کفر اهللری اوشانداق عذابنك بولاچاغینی بلسه‌لر ایدی
آنی آشقدروب صوراماسلر ایدی دیمه‌کدر (بَلْ تَأْتِیهِمْ) بلکه کیلور آنلرغه قیا
ساعتی (بَغْتَةً) آکسزدن (فَتَبْهَتُهُمْ) بس مبهوت وحیران قیلور آنلرنی
یَسْتَطِیعُونَ) بس قادر بولماسلر آنلر وکوچلری یتمه‌س (رَدَّهٰا) اول قیا
قورقنچلرن قایتاروغه (وَلَا هُمْ یُنْظَرُونَ) دخی بولماسلر آنلر کم مهلت بیرلم
بولسه‌لر یعنی آنلرغه مهلت بیرلماس توبه قیلماقغه یاکه آنلر منظور بولما
وزاریلقلرینه هیچ‌کم فاراماس (وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ) وتحقیق استهزآء و مسخره ایتو
بولدی (بِرُسُلٍ) پیغمبرلر برله (مِنْ قَبْلِكَ) سیندن الگاری ای محمد علیه السلا
یعنی سیندن الگاری بولغان پیغمبرلرنی هم کفر اهللری استهزآء و مسخره أیله

(۱) بعضیلر دیمشلردرکه بوندن مراد آدم علیه السلامنك عجله‌سیدر قاچان کم جان آنك باشینه وکوزینه کردی حضرت آدم نظر قیلدی قویاشنی کوردی کم غروبقه یاقندر أیتدی «یارب مینی یاراتماقده تعجیل قیلغل تاکم قویاش باطقانچه مینم خلقتمنی تمام أیله گل» دیدی. تیسیر.

(فحاق) بس احاطه قیلدی و چولغاب آلدی (بالّذین سخروا) شول کمسه لر نی کم مسخره قیلدیلر آنلر (منهم) اول پیغمبرلردن یعنی پیغمبرلر نی استهزآء و مسخره ایتکان کشیلرگه ایرشدی (ما کانوا به) شول نرسه نك جزاسی کم بولدیلر آنلر اول نرسه بر له (یستهزؤن) استهزآء قیلورلر بس سینی استهزآء أیله گوچیلر هم آخرده جزالرینی کورسه لر کیرهك (قل) أیتکل ای محمد علیه السلام استهزآء ایتکوچیلرگه (من یکلؤکم) کم صاقلار سزلرنی (باللّیل والنّهار) کیچه وکوندزده (من الرّحمن) خدای تعالی نك عذابندن (بل هم) بلکه اول مشرکلر و مستهزیلر (عن ذکر ربّهم) پروردکارلرینك ذکرندن یعنی آنی یاد قیلودن یاکه قرآندن یاکه وعظ و نصیحتدن (معرضون) یوز دوندرگوچیلردر (أم لهم) یا ایسه بولغوچیدرمو آنلرنك (آلهة) خدایلری ومعبودلری کم (تمنعهم) طیار آنلردن خدای تعالی نك عذابینی (من دوننا) بزدن باشقه یعنی اول مشرکلرنك معبودلری وپوتلری آنلردن الله تعالی نك عذابینی منع قیلا آلورمو البته منع قیلا آلماس وآنلرنی عذابدن قوتقارماس بلکه آنلرنك معبود ایتوب توتقان پوتلری (لا یستطیعون) قادر بولماسلر وکوچلری یتمه س (نصر أنفسهم) اوز نفسلرینه یاردم ایتوگه یعنی اول پوتلر اوزلرینه یاردم ایته آلماسلر برهو آنلرنی صندرماقچی وبوزماقچی بولسه آنی منع قیلا آلماسلر بس باشقه کشیلرگه نیچك یاردم ایته آلسونلر (ولا هم منّا) وایماسدرکم اول پوتلر یاکه پوتقه طابونغوچیلر بزنك عذابمزدن (یصحبون) امان بیرلمش بولورلر یعنی آنلرغه هیچ کم امان بیرمه س وعذابدن قوتقارماس (بل متّعنا) بلکه فایه لاندردق بز وبهره مند قیلدق (هؤلآء) اوشبومکه اهللرینی معیشت کیکلکی بر له ایمنلك وسلامتلك بر له (وآباءهم) دخی آنلرنك آتالرینی (حتّی طال) تاکم اوزون بولدی (علیهم العمر) آنلر اوزرینه ترکلك مدتی یعنی: «دنیاده بایلق وطنچلق بر له اوزاق یاشادیلر بو سببدن مغرور بولوب همیشه اوشبو طریقه تورورمز هیچ اولمه سمز» دیب گمان قیلدیلر (أفلا یرون) ایا کورمه سلرمو اول مشرکلر (أنّا نأتی الأرض) شونی کم بز کیلورمز یعنی فرمانمز کیلور آنلرنك یرینه (ننقصها) کیموتورمز اول یرنی (من أطرافها) آنك طرفلرندن یعنی آنلرنك یرینه مسلمانلرنی غالب قیلورمز تاکم هر کون بر شهرنی وقریه نی آنلردن آلوب آنلرنك یرینی چیتلرندن کیموته کیلورلر (أفهم الغالبون) ایا آنلردرمو غلبه ایتکوچیلر وغالب بولغوچیلر یاکه مؤمنلردرمو (قل) أیتکل سین اول مشرکلرگه (إنّما أنذرکم)

موندن باشقه ایمه‌سدرکم مین قورقتورمن سزلرنی (بالْوَحْی) میکا وحی ایتولگان نرسه برله یعنی مین سزگه أیتکان سوزلرمنی اوز قاشمدن أیتمه‌یمن بلکه الله تعالی‌دن کیلگان وحی برله أیته‌من شولای بولسه‌ده سزلر متأثر بولمایسز وقورقمایسز (وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ) وایشتمه‌سلر صاکغراولر (الدُّعَآءَ) اونلامه‌کی وچاغرماقنی (اِذَا مَا يُنْذَرُونَ) هر قاچان قورقوتلمش بولسه‌لر مشرکلر دعوتنی ایشتسه‌لرده آنك برله فایده‌لانماغانلقلرندن آنلرنی صاکغراولرغه تشبیه أیلدی (وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ) واگر ایرشسه اول کفر اهلینه (نَفْحَةٌ) آزغنه نرسه (مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ) پروردکارکنك عذابندن (لَيَقُولُنَّ) البته أیتورلر آنلر (يَا وَيْلَنَآ) ای ویلمز حسرت وکویونوچمز یعنی نی‌حسرت وکویونچ بزلرگه (اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ) درستلکده بزلر بولدق ظلملق ایتکوچیلر دیورلر (وَنَضَعُ) وقویارمز بز (الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ) عدللك ایه‌سی(١)بولغان اولچه‌ولرنی (لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ) جزأ اوچون قیامت کونده (فَلَا تُظْلَمُ) بس ظلملق ایتولمش بولماس (نَفْسٌ) هیچ بر نفس (شَيْئًا) بر نرسه‌ی یعنی اول کونده هیچ کمگه ظلم ایتولمه‌س بلکه هر کمنك عملی میزان عدالت برله اولچه‌نوب عملینه کوره جزآء بیرلور (وَاِنْ كَانَ) واگرچه بولسه‌ده اول عمل (مِثْقَالَ حَبَّةٍ) بر اورلق آغرلقنده (مِنْ خَرْدَلٍ) خردلدن کم اورلقلرنك ایك کچکنه‌سیدر یعنی بیك کچکنه هم بیك آزغنه عمل بولسه‌ده (اَتَيْنَا بِهَا) کیلتورورمز اول عملنی میزان یانینه هم اولچه‌رمز (وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ) وبزلر کفایه ایتکوچی ویتکوچیمز حساب قیلغوچیلر بولوب یعنی بنده‌لرنك عمللرینی حساب قیلماقده بزلر کفایه قیلغوچیمزکم هیچ کمنك عملی حساب ایتولمه‌ی قالماس (وَلَقَدْ اٰتَيْنَا) وتحقیق بیردك بز (مُوسَى وَهَارُونَ) موسی وهارون علیهما السلامغه (الْفُرْقَانَ) حق برله باطل آراسینی آیورغوچی کتابنی یاکه نصرت وغالبلکنی یاکه دریا آچلوب یول پیدا بولماقینی (وَضِيَآءً) هم بیردك آنلرغه یاقطیلقنی یعنی نورلی ویافطی بولغان کتابنی کم آکا ایه‌رگوچیلر حیرت وجهالت قارانغولقلرندن قورتلورلر (وَذِكْرًا) دخی اوگوت ونصیحتنی بیردك (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالق قیلغوچیلر اوچون (الَّذِينَ) آندایین تقوالق قیلغوچیلرکم (يَخْشَوْنَ) قورقورلر (رَبَّهُمْ) پروردکارلرینك عذابندن (بِالْغَيْبِ) غایبانه یعنی خدای تعالی‌نی هم عذابینی کورماینچه آندن قورقورلر یاکه مراد خدای تعالی‌دن خلوتده ویاشرنلکده هم قورقورلر خلق آلدنده قورقولرینی اظهار ایتمه‌کلری کبی دیمه‌کدر (وَهُمْ) واول تقوالق ایتکوچیلر (مِنَ

(١) صاحب لباب هم بعض مفسرلر میزان عدل‌دن عبارتدر دیمشلر یعنی اولچه‌و برله اولچه‌نور دیمه‌کلك شوندن کنایه‌درکه هر کمنك عملینی کامل وطوغری حساب ایدلوب عملینه مناسب جزاء ومکافات ویرلور دیورلر لکن جمهور علماً قولنچه قیامت کوننده میزان وضع ایدلور کم آنك عمودی هم طبقلری واردر آنك ایله عمللر اولچه‌نور وتیسیرده کلتورمشدرکه موازین دیوب جمع صیغه‌سی ایله ذکر ایدلمه کی تعظیم جهتندندر وبعضیلر هربر مکلّف بنه‌نك اعمالینی اولچه‌مك اوچون اوکاچه اولچه‌و بولور دیمشلردر بو تقدیرده جمع صیغه‌سی ایله کلتورمه‌کی میزانلر کوب اولدقی اوچوندر والله اعلم.

الساعة) قیامت قورقنچلرندن (مشفقون) قورقوچیلردر (وهذا) واوشبو قرآن (ذکر مبارك) خیرلی وفائده‌لی بولغوچی سوزدر (انزلناه) ایندردك بز آنی محمد علیه السلامغه (أفأنتم) ایا سزلرمو (له منكرون) اول قرآنغه انكار ایتكوچیلرسز (ولقد آتینا) وتحقیق بیردك بز (ابراهیم) ابراهیم پیغمبرگه (رشده) آنك طوغری یولغه كونلمه‌كینی یعنی آنی هدایت قیلدق (من قبل) موسی وهارونلدن الگاری یاكه محمد علیه السلامدن الگاری یاكه ابراهیمنك پیغمبر بولمافلدن الگاری آثار معرفتمزنی بیردك وحقنی طانوتدق (وكنا) هم بولدق بز (به عالمین) اول ابراهیمنك عطالرغه مستحق بولمافینی بلگوچیلر یعنی آنك استحقافینی بلوب استحقافینه موافق عطالر ونعمتلر بیردك (اذ قال) یاد قیلغل شول وقت أیتدی ابراهیم (لأبیه) اوزینك آتاسی آذرگه (وقومه) هم اوزینك قومینه یعنی بابیل شهری خلقینه أیتدی (ما) نی نرسه‌در (هذه التماثیل) اوشبو شكللر وصورتلر (التی أنتم) آنداین شكل وصورتلركم سزلر همیشه (لها) اول صورتلرگه (عاكفون) مجاورلك ایتكوچیلرسز یعنی: «هر وقت اول صورتلرنك یاننده توروب آنلرغه طابوناسز» دیدی وآنلر یتمش ایكی صورت ایدی دیمشلر (قالوا) أیتدی ابراهیمنك قومی آنك سوزینه جوابه (وجدنا) بزلر طاپدوق (آباءنا) آتالرمزنی (لها) اول صورتلرگه (عابدین) طابونغوچیلر یعنی: «بوپوتلرغه آتا وبابالرمز طابونورلر ایدی آنلرغه ایه‌روب بزلر هم طابونامز» دیدیلر (قال) أیتدی ابراهیم علیه السلام آنلرغه (لقد كنتم أنتم) تحقیق بولدكز سزلر (وآباؤكم) هم آتالركز (فی ضلال مبین) روشن وآشكارا بولغوچی آزغونلقده (قالوا) أیتدیلر نمرود قومی حضرت ابراهیمنك سوزندن عجبلنوب (أجئتنا بالحق) ایا كیلتوردكمو سین بزلرگه بوسوزنی راستلق وطوغریلق برله یعنی بوسوزكنی چنلاب أیته‌سكمو (أم أنت) یا ایسه سین (من اللاعبین) اویون قیلغوچیلردن‌مو یعنی یا ایسه بوسوزنی اویناب أیته‌سكمو دیدیلر چونكه آتا وبابالرینی ضلالتكه نسبت بیروینه بیك عجبلنوب اول اشنی استبعاد قیلدیلر (قال) أیتدی ابراهیم علیه السلام آنلرغه‌كم من بوسوزنی اویناب أیتمه‌سمن (بل ربكم) بلكه سزلرنك پروردكاركز (رب السموات والأرض) كوكلرنك هم بیرنك یاراتقوچیسیدر (الذی) آنداین پروردكاركم (فطرهن) یاراندی اول كوكلرنی هم بیرلرنی یا كه سزلرنك صورت(۱)وپوتلركزنی (وأنا) ومین

(۱) تفسیر تیسیرده مسطوردركم اول پوتخانه‌ده جمعسی توقسان پوت ایدی همه‌دن اولوغراقی صاف آلتوندن یاصالمش هم ایكی كوز اورنینه ایكی دانه قیمتلو اصل طاش اولطرتمش ایدی.

(١) بعضیلر الیه‌ده‌گی ضمیرنی ابراهیم‌غه راجعدر دیمشلر یعنی ابراهیم اول پوتلرنی صندردی تاکم شایدکه اول قوم بو حالنی کورگاچ آنك اوزینه رجوع ایدوب بواشنی صورارلرهم اول آنلرغه پوتلرنك عاجز ایدکینی حجة برله اثبات قیلوب آنلرنی الزام أیلهمك اوچوندر روایت ایدلمشدرکه آنلرنك شهردن طشقاری بیرهمك عبادت قیلا تورغان اورنلری بار ایدی بیرهم کونده تورلی طعاملر حاضرلاب اول طعاملرنی پوتخانه‌ده‌گی پوتلرنك آلدینه قویوب اوزلری قرغه عبادت اورنینه کیتارلر ایدی صوکره‌قایتوب پوتخانه‌گه کیلوب اول آشلرنی اوزلری آشارلر ایدی شول عادتلری بوینچه پوتلر آلدینه تورلی طعاملر قویوب اوزلری شهردن طشقاری چغوب کیتکانلر ایدی حضرت ابراهیم پوتخانه‌گه کروب پوتلرنك قارشوسینه کیلوب استهزاء طریقنچه بیورکز نی اوچون آشامایسز دیدی پوتلردن هیچ جواب بولماغاچ نی اوچون سوزله‌شمیسز دیوب قولنداغی بالطه‌سی ایله ایك اولوغ پوتدن باشقه سینی همه پوتلرنی پاره پاره قیلوب واطقاندن صوك بالطانی الوغ پوتنك موینونه آصوب قویدی تبیاندن.

(عَلٰی ذٰلِکُمْ) اوشبونك اوزره یعنی بارچه‌نك پروردکاری خدای تعالی ایدکینه (مِنَ الشّٰاهِدِینَ) گواه‌لردن من مرویدرکه نمرود قومینك هریله برکون بیرهملرینی بولور ایدی شول بیرهم کونده ایرته‌دن آنلر همه‌سی برصحراغه چغوب کیتکلرندن صوك قدر سیر وتماشا قیلوب بیرهم وشادلق ایته‌رلر ایدی کیچ بولغاچ شهرگه قایتوب کیلرلر ایدی اوّل پوتخانه‌لرینه کروب پوتلرغه عبادت قیلوب صوکره هر قایوسی ایولرینه قایتورلر ایدی ابراهیم علیه السلام آنلر برله پوتلری طوغریسنده مناظره قیلشوب بوجانسز نرسه‌لرگه نی اوچون طابوناسز دیگاچ آنلر أیتدیلرکم ای ابراهیم ایرته بزنك عیدمز وبیرهمزدر سین هم بزنك برله صحراغه چقغل تاکم بزنك دینمزنی نیچك یخشی وقزقلی ایدکینی کورورسن دیدیلر ابراهیم علیه السلام آنلرغه هیچ برجواب بیرمه‌دی ایکنچی کون آنلر صحراغه بیرهم ایته‌رگه چقغانده آنی هم آلوب چقماقچی بولدیلر حضرت ابراهیم صرخاولقنی بهانه قیلوب چقمادی هم آنلردن یاشرن اوز اوزینه أیتدی‌کم (وَتَاللّٰهِ لَاَکِیدَنَّ) وخدای تعالی برله آنط ایته‌رمن کم البته برتدبیر قیلورمن وطرشورمن تاکم صندرورمن وبوزارمن (اَصْنَامَکُمْ) سزنك پوتلرکزنی (بَعْدَ اَنْ تُوَلُّوا) سزنك یوز دوندرما کلرکزدن صوك اول پوتلردن (مُدْبِرِینَ) آرقالرکزنی قیلغوچیلر بولغانکز حالده آنلرغه یعنی سزلر اول پوتلرنی شهرده قالدروب اوزکز صحراغه بیرهم ایته‌رگه چغوب کیتکانکزدن صوك میر آنلرنی براش اشله‌تورمن دیدی اول جماعتدن برسی حضرت ابراهیمنك اوشبو سوزینی ایشتدی لکن هیچ کشیگه أیتمه‌دی بس اول قوم بارچه‌سی صحراغه بیرهم ایته‌رگه چغوب کیتکاندن صوك خلیل الله علیه السلام قولینه بر بالطه آلوب پوتخانه‌غه کردی (فَجَعَلَهُمْ) بس قیلدی اول پوتلرنی بالطه برله صوغوب (جُذٰاذًا) پاره‌پاره یعنی کیسه‌ك کیسه‌ك قیلوب همه‌سن واطوب بتوردی (اِلَّا کَبِیرًا لَهُمْ) مگر اول پوتلرنك اولوغسینی واطمای قالدردی هم بالطه‌سینی اول اولوغ پوتنك موبینه آصوب قویوب اوزی پوتخانه‌دن چغوب کیتدی (لَعَلَّهُمْ) شایدکم اول نمرود قومی (اِلَیْهِ) (١) اول اولوغ پوت صاری (یَرْجِعُونَ) قایتورلر یعنی اول قوم صحرادن قایتقاچ شول اولوغ پوتنك یانینه کیلوب بوپوتلرنی‌کم صندردی دیوب آندن صوراسونلر وبوخصوصده آکا مراجعت ایتسونلر اوچون اول اولوغ

پوت‌نی واطهای قالدردی حضرت ابراهیمنك بواشدن مقصودی آنلرنی خور
قیلماق والزام ایتمك ایدی القصه قاچانکیم کون‌نك آخری بولدی نمرود قومی
صحرادن قایتوب عبادت اوچون پوتخانه‌غه کردیلر بوتلرنك همه‌سی واطلوب کیسه‌ك
کیسه‌ك بولوب یاتقانلرینی کورب حیران قالدیلر (قَالُوا) ایتدیلر آنلر بوحالنی
کورگاچ (مَنْ فَعَلَ هٰذَا) کم قیلدی اوشبو اشنی (بِاٰلِهَتِنَآ) بزنك خدایلریمزغه
(اِنَّهٗ) درستلکله اوشبو اشنی قیلغان کشی (لَمِنَ الظّٰالِمِینَ) البته ظاملق ایتکوچیلردندر
دیدیلر زیرا که اول پوتلرنی تعظیم قیلو تیوشدر اول کشی آنلرنی خور قیلغان
یاکه اول کشی اوز نفسینه ظلم ایتکوچیلردندر کم بو اشی سببلی اوزینی
هلاکتکه توشورور دیدیلر بس نمرود هم آنك قومی بو پوتلرغه اوشبو اشنی
کم اشلهگان دیوب تفتیش وتفحص قیلا باشلادیلر حضرت ابراهیمنك یوقاریداغی
تَاللّٰهِ لَاَكِيدَنَّ اَصْنَامَكُمْ دیگان سوزینی ایشتکان کشی بارایدی بس اول کشی
بو واقعه‌نی ایکنچی بره‌وگه ایتدی آندن باشقه‌لر ایشتوب فی الحال بو سوز
نمرودکه ابرشدی (قَالُوا) ایتدیلر اول قومدن بر جماعت نمرودکه (سَمِعْنَا)
ایشتدك بزلر خلقدن شونی کم (فَتًى يَذْكُرُهُمْ) بر یکت ذکر قیلور ویاد ایته‌ر
اول پوتلرنی یاوزلق برله یعنی پوتلرنی خورلار ویمانلار (يُقَالُ لَهٗ اِبْرٰاهِيمُ) ایتولمش
بولور اول یکتکه ابراهیم دیوب یعنی اول پوتلرنی خورلی طورغان یکت
ابراهیم اسملی ایکان دیدیلر (قَالُوا) ایتدیلر بو سوزگه قارشی نمرود قومی
(فَاْتُوا بِهٖ) بس کیلتورگز اول یکتنی (عَلٰٓى اَعْيُنِ النَّاسِ) آدمیلرنك کوزلری
اوزره یعنی خلق حضورینه کیلتورگز کم همه‌لری انی کورسونلر (لَعَلَّهُمْ) شاید
کم آنلر اول یکتنی کورگاچ (يَشْهَدُونَ) گواهلق بیرورلر آنك پوتلرنی
خورلاغانلقینه بس حضرت ابراهیمنی آلوب نمرود حضورینه کیلتوردیلر (قَالُوٓا)
ایتدیلر نمرودیلر حضرت ابراهیمغه (ءَاَنْتَ فَعَلْتَ) ایا سن قیلدگمو (هٰذَا)
اوشبو اشنی (بِاٰلِهَتِنَا) بزنك خدایلرمزغه (يٰٓاِبْرٰاهِيمُ) ای ابراهیم یعنی
بو بوتلرنی اوشبو طریقه کیسه‌ك کیسه‌ك قیلوب واطقوچی سینمو
دیدیلر (قَالَ) أیتدی حضرت ابراهیم بواشنی مین قیلمادم (بَلْ فَعَلَهٗ) بلکه قیلغاندر
آنی (كَبِيرُهُمْ هٰذَا) آنلرنك اولوغسی اوشبو پوت یعنی اولوغ پوتنك سزلرنك
باشقه پوتلرغه طابونماقگزغه آچووی کیلوب مین بارنه کچکنه پوتلرغه نی اوچون
طابوناسز دیب آچووندن آنلرنی واطوب بتورگاندر کورمه‌یسزمو بالطه هم آنك
مویننده‌در (فَاسْئَلُوهُمْ) بس صوراگز سزلر اول پوتلردن سزنی کم واطدی دیوب
(اِنْ كَانُوا) اگر بولسه‌لر اول پوتلر (يَنْطِقُونَ) سوزله‌شورلر یعنی اگر آنلر

سوزلەشه تورغان بولسەلر اوزلرینی کم واطقاننی سزگه أیتورلر سوزلەشمای تورغان تلسز وفهمسز بولسەلر معبودلکگه نیچوك لایق بولورلر (فَرَجَعُوا) بس قایتدیلر ودوندیلر اول قوم (اِلٰی اَنْفُسِهِمْ) اوز نفسلری صاری یعنی اوز عقللرینه مراجعت ایتوب اویلاب قارادیلر (فَقَالُوا) بس أیتدیلر آنلرنك بعضلری بعضلرینه (اِنَّکُمْ) درستلکدەسزلر (اَنْتُمُ الظّٰالِمُونَ) سزلر ظلملق ایتکوچیلرسز سویلەمی ایشتمی تورغان نرسەلرگه طابونمافکز برله (ثُمَّ نُکِسُوا) بس ایولدیلر آنلر (عَلٰی رُءُوسِهِمْ) باشلری اوزره یعنی حجالت وحیرتلرندن باشلرینی آلهه صالوب توردیلر وأیتدیلرکم (لَقَدْ عَلِمْتَ) تحقیق بلدکْ سین ای ابراهیم (مٰا هٰؤُلَاءِ) توگلدر اوشبو پوتلر (یَنْطِقُونَ) سویلەشورلر یعنی بو پوتلرنك سویلەشه آلماغانلقلرینی سین بلورسکْ بس نی اوچون پوتلرنك اوزلرندن صوراکز دیب أیتەسکْ دیدیلر بس قاچانکم آنلر پوتلرینکْ عاجزلکی برله اقرار قیلدیلر (قَالَ) أیتدی حضرت ابراهیم آنلرغه (اَفَتَعْبُدُونَ) ایا بس سزلر عبادت قیلورسزمو (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) خدای تعالیدن باشقه (مٰا لَا یَنْفَعُکُمْ) شول نرسه گه کم فایده ایرشدرمەس اول سزلرگه (شَیْئًا) هیچ بر نرسه (وَلَا یَضُرُّکُمْ) هم ضرر وزیان ایرشدرمەس سزلرگه یعنی آنلرغه طابونودن هیچ فائده حاصل بولماس وطابونماغانلقدن هیچ بر زیان بولماس شوندایین نرسه گه نی اوچون طابوناسز (اُفٍّ لَکُمْ) زشتلك وناخوشلق سزلرگەدر (وَلِمٰا تَعْبُدُونَ) هم شول نرسه گەدرکم سزلر طابونورسز آکا یعنی اوزلرکز هم ناچار وقباحتلرسز هم پوتلرکزده قباحتدر (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) خدای تعالیدن باشقه (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) ایا آکلاماسسز وبلمەسسزلرمو قیلغان اشکزنك قباحتلکینی دیدی نمرود قومی حضرت ابراهیمدن بو طریقه سوزلرنی ایشتکاچ خورلاندیلر وآچولری کیلدی آکا ضرر قیلماقچی بولدیلر (قَالُوا) أیتدیلر اول قوم بر برسینه (حَرِّقُوهُ) یاندرکز اول ابراهیمنی(۱) اوطەکم اوطه

(۱) نمرود قومی حضرت ابراهیمنی اوطقه یاندرورغه اتفاق قیلغاندن صوکْ برمدت اوطون طاشودیلر حتی آرالرندن برسی صرخاو بولسه خدای مینی سلامتلندرسه ابراهیمنی یاندرو اوچون فلان مقدار اوطون کیلتورور ایدم دیوب نذر ایتور ایدی اجل صرخاونداغی کشی من اولگاندن صوکْ مالمنکْ فلان مقدارینه ابراهیمنی یاندرو اوچون اوطون صاتوب آلونسون دیوب وصیت قیلور ایدی طول قارچقلر جب جرلر صاتوب آچەسینه اوطون آلوب کیلتورورلر ایدی بو اشنی بیك ثوابلی ایزگواش دیوب اعتقاد قیلورلر ایدی حسابسز کوب اوطون جیولغاندن صوکْ شول اوطونلرغه اوط یاقدیلر هر طرفدن اوط یالقنی هواغه چغوب الله نیقدر بیر طوتاشدن اوط بولدی هیچ کم اوطنکْ یاقنینه بارا آلمادی حضرت ابراهیمنی اوطقه نیچکْ طاشلارغه بلمەیونچه همەلری عاجز قالدیلر عاقبت ابلیس علیه اللعنه آنلرغه «منجنیق» دیگان طاغان شیکللی نرسەنی یاصاونی اوگرەتدی حضرت ابراهیمنکْ قولرن وآیاقلرن باغلاب «منجنیق»غه صالدیلر شول حالده کوکلرده گی فرشتەلر حضرت ابراهیمغه مدد ایتو اوچون حق تعالیدن اذن صورادیلر «آلهی سیکا معلومدرکم بر یوزنده خلیلکْ ابراهیمدن باشقه سینی بر بلوب سیکا عبادت قیلوچی کشی یوقدر» دیدیلر حق سبحانه وتعالی دن خطاب کیلدی «کم ابراهیم مینم خلیلمدن آنکْ مینمدن باشقه خلیلی یوقدر اگر سزدن مدد یاردم استەسه مدد قیلکْز واگر مینمدن باشقەدن مستغنی بولوب سزدن یاردم صورامأسه سز مینم برله آنکْ آراسینه کرمەکْز مین آنکْ حالن اوزم بلگوچیره کمن» حضرت ابراهیمنی اوطقه طاشلاغانده صولرغه هم جیللرگه هم مؤکل بولغان فرشتەلر کیلوب اوزلرینکْ خدمتلرن عرض قیلدیلر «اگر قبول ایتساکْ اوطنی حاضر سوندریکْ» دیدیلر حضرت ابراهیم مینم سزدن هیچ حاجتم یوقدر» دیدی تبیاندن

(۱) حضرت ابن عباس رضی الله عنهمادن منقولدرکه اگر حق سبحانه وتعالی اول اوطقه «کونی برداً» دیوب «وسلاماً» دیمه‌گان بولسه ایدی یعنی سلامتلك ایاسی بولغل دیمه‌سه ایدی ابراهیم علیه السلام آنك مالقونلغندن طوکوب هلاك بولمق احتمال ایدی. (۲) مرویدرکه حضرت خلیل علیه الصلوة والسلام

باندرماق عذابلرنك قاطیراقیدر (وَانْصُرُوا) دخی یاردم بیرکز ومدد قیلکز (اٰلِهَتَكُمْ) خدایلرکزغه یعنی آنلرنك انتقامینی ابراهیمدن آلکز (اِنْ كُنْتُمْ) اگر بولساکز سز (فَاعِلِينَ) قیلغوچیلر یعنی پوتلرکزغه مدد ایتکوچیلر بولساکز ابراهیمدن ئوچنی آلکز وآنی عذاب قیلکز دیدیلر بس نمرود علیه اللعنه حکم قیلدی تاکم بر بیوك طاونك یاننده اوط یاقماق اوچون اورن بنا قیلدیلر دیوارینك بیوکلکی آلتی یوز گز ایدی بر آی مدتنده اوطون جمع قیلدیلر اول اورننی تمام طولدردیلر هم آکا بیك کوب مای توکدیلر صکره اوط یاقدیلر اول اوطونلرنی اوط تمام چولغاب آلغاچ ابراهیم علیه السلامنك قولینی وآیاغینی بوغاولاب منجنیق دیگان طاغان کبی نرسه واسطه‌سی ایله اول اوطقه آطدیلر ابراهیم اول اوطقه توشکانچه هواده حالنده جبرائیل علیه السلام آکا ایرشدی هم أیتدی «هل لك حاجة» یعنی: «ای ابراهیم هیچ بر حاجتك بارمو» دیدی حضرت ابراهیم جواب بیردی «اما الیك فلا» یعنی: «حاجتم باردر لکن سیندن توگلدر» دیدی جبرائیل أیتدی: «حاجتك کمگه در حاجتکنی صوراغل ابراهیم بیوردی کم اول اوزی همه نرسه‌نی بلگوچیدر مینم حاجتمنی هم بلور صورامق حاجت توگلدر» دیدی قاچانکم حضرت خلیل الله‌نك حق تعالی گه توگل واعتمادی تام ودرست هم ماسوادن انقطاعی کامل ایدی (قُلْنَا) أیتدك بز اوطقه خطاب قیلوب (یَا نَارُ) ای اوط (کُونِی) بولغل (بَرْدًا) صالقونلق ایه‌سی (وَسَلَامًا) دخی سلامتلك ایه‌سی بولغل (عَلَىٰ اِبْرَاهِيمَ) ابراهیم اوزره ابراهیمنی کویدرمه گل وسلامت صافلاغل(۱) (وَاَرَادُوا) وتله‌دیلر نمرود قوملری (به) اول ابراهیمغه (كَيْدًا) مکرنی یعنی آنی اوطقه یاندروب هلاك ایتمه‌کچی بولدیلر (فَجَعَلْنَاهُمُ) بس قیلدق بز آنلرنی (الْاَخْسَرِينَ) خسران (۲) وزیان کورگوچیره‌کلر زیرا که آنلرنك سعیلری عبث بولوب قیلغان اشلرندن ابراهیم سوزینك حقلغی ظاهر بولدی هم آنلرنك اشلری باطل ایدکی معلوم وآشکارا بولدی (وَنَجَّيْنَاهُ) وقوتقاردق بز اول ابراهیمنی یعنی آنی نمرود قومینك شهرلرندن چغاردق وآنلرنك شرندن خلاص أیله‌دك (وَلُوطًا) هم آنك

کیلوب توشکاچده بوغاولری تمام یانوب اوزینك تیکرمسنده گللر وچچه‌کلر اوسوب اول اوط گل باغچه‌سی بولدی هم اول بیرده طاتلی صولی چیشمه پیدا بولدی حضرت ابراهیم اول اورنده یدی کون طوردی نمرود لعین بیوك منارا اوستندن قاراب طورور ایدی کوردی کم اول اوطنك اورتا بیرنده نفیس گل باغچه‌سی هم چیشمه پیدا بولغان حضرت ابراهیم باغچه اورتاسنده استراحت قیلور باغچه‌نك اطرافنده اوطنك شعله‌لری یالقن لانوب یانار ایدی بس نمرود بوحالنی کورگاچ قچقردی کم «ای ابراهیم سینك خدایك اولوغ خدای ایکان بو قدر اشلرگه قدرتی یتکان ایمدی مین سینك خدایك اوچون قربان قیلورمن» دیدی ابراهیم علیه السلام أیتدی «مینم خدایم سینك قربانکنی قبول ایتمه‌س تاکم باطل دینکنی قویماساك» دیدی خبرده کیلمشدرکه نمرود دورت مك اوگز قربان أیله‌دی هم حضرت ابراهیمغه أذیة وجفا قیلونی قویدی کوکلینه قورقو توشدی.

قرنده‌شینك اوغلی لوطنی آنك برله اول یردن چغاردق هم آنلرنی ایرشدردك
(اِلَی الْاَرْضِ الَّتِی) آندایین یر صاری‌کم (بَارَکْنَا فِیهَا) خیر وبرکات بیردك بز
اول یرده (لِلْعَالَمِینَ) عالملر اهلینه اول یردن مراد شام ولایتیدر برکاتی کوب
پیغمبرلرنك اول ولایته مبعوث بولماقی هم آنده کوب نعمت وآرزانچیلق بولمانیدر
مرویدرکه ابراهیم علیه السلام شام ولایتنده فلسطین یرینه نزول قیلدی لوط
علیه السلام مؤتفکات دیگان یرده قرار ایله‌دی ایکیسینك آراسی برگیه
وکوندزلك مسافت ایدی (وَوَهَبْنَا) وباغشلادق بز (لَهُ) ابراهیم پیغمبرگه (اِسْحَاقَ)
اسحاق اسملی اوغلنی (وَیَعْقُوبَ) دخی آنك اوغلی یعقوبنی (نَافِلَةً) آنك صوراغانندن
آرتق زیرا که ابراهیم علیه السلام حق تعالی‌دن بر اوغل صوراغان ایدی خدای
تعالی آکا اوغل هم نبیره عطا قیلدی (وَکُلًّا) وهر قایوسینی اوشبو دورتنك
(جَعَلْنَا) قیلدق بز (صَالِحِینَ) ایدگولر قیلدق (وَجَعَلْنَاهُمْ) هم قیلدق آنلری
(اَئِمَّةً) املر وخلایق‌نك اولوغلری قیلدق (یَهْدُونَ) طوغری یولنی کورگازورلر
آنلر خلقه (بِاَمْرِنَا) بزنك فرمانمز برله (وَاَوْحَیْنَا) ووحی قیلدق بز (اِلَیْهِمْ)
آنلر صاری (فِعْلَ الْخَیْرَاتِ) ایدگولکلرنی اشلمه‌کنی (وَاِقَامَ الصَّلٰوةِ) هم نمازنی
قایم قیلمافنی (وَاِیتَاءَ الزَّکٰوةِ) دخی زکوة بیرونی (وَکَانُوا) وبولدیلر آنلر (لَنَا)
بزلرگه (عَابِدِینَ) عبادت قیلغوچیلر اخلاص برله (وَلُوطًا) دخی لوط پیغمبرگه
(اٰتَیْنَاهُ) بیردك بز آکا (حُکْمًا) حکمت‌نی یاکه پیغمبرلکنی (وَعِلْمًا) هم شریعت
علمینی (وَنَجَّیْنَاهُ) هم قوتقاردق بز اول لوطنی (مِنَ الْقَرْیَةِ الَّتِی) شوندایین
قریه‌دن‌کم (کَانَتْ) بولدی اول قریه‌نك اهلی (تَعْمَلُ) اشلر (الْخَبَائِثَ) بوزوق
اشلرنی یعنی اول قوم لواطه برله اشتغال ایدارلر ایدی هم یول باصوب اوغریلق
قیلورلر ایدی بس حق تعالی آنلرنی هلاك ایله‌دی (اِنَّهُمْ) درستلکده آنلر (کَانُوا)
بولدیلر (قَوْمَ سَوْءٍ) یاوز گروه (فَاسِقِینَ) حق تعالی فرمانینك چیگندن چقغوچیلر
(وَاَدْخَلْنَاهُ) وکرگزدك بز لوط پیغمبرنی (فِی رَحْمَتِنَا) اوز رحمتمزگه یاکه جنت که کو
رحمت اورنیدر (اِنَّهُ) درستلکده اول لوط پیغمبر (مِنَ الصَّالِحِینَ) ایدگولرك
ایتکوچیلردندر لوط پیغمبر قصه‌سی موندن مقدم تفصیل برله ذکر ایدلدی
(وَنُوحًا) ویاد قیلغل نوح پیغمبرنی (اِذْ نَادَی) شول وقتده‌کم ندا قیلدی اول
نوح اوزینك پروردکارینه یعنی قومنی هلاك قیلغل دیوب دعا ایله‌دی (مِنْ قَبْلُ)
ابراهیم ولوط علیهما السلامدن الگاری (فَاسْتَجَبْنَا لَهُ) بس قبول قیلدق بز آنك

دعاسینی (فنجیناه) یس قوتقاردق اول نوحنی (واهله) هم آنك ایو جماعتلرینی قوتقاردق (من الکرب العظیم) اولوغ بولغوچی محنت وقایغودن یعنی آنلرنی طوفاندن خلاص ایتدك (ونصرناه) هم نصرت ویاردم بیردك بز نوحقه وآنی قوتقاردق (من القوم الذین) شوندای قومنك شرندن کم (کذبوا) یالغانغه توتدیلر آنلر (بآیاتنا) بزنك آیتلرمزنی (انهم) درستلکده اول نوح قومی (کانوا) بولدیلر (قوم سوء) یاوز گروه (فاغرقناهم) بس غرق قیلدق بز آنلرنی طوفان صوی ایله (اجمعین) بارچه‌لرینی (وداود) ویاد ایتکل داود پیغمبر قصه‌سینی کم ایشا اوغلیدر (وسلیمان) هم داود اوغلی سلیمان پیغمبر قصه‌سینی (اذ یحکمان) شول وقتده کم حکم قیلور ایدیلر آنلر (فی الحرث) ایگون خصوصنده (۱) مرویدرکه داود علیه السلام اوزینك محکمه‌سنده اولطروب حکم قیلغانده حضرت سلیمان محکمه ایشکی توبنده تورور ایدی هرکم محکمه‌دن چقسه آنام نیچك حکم قیلدی دیوب آندن صورار واستفسار قیلور ایدی برکون ایکی کشی دعوا له‌شوب محکمه‌گه کیلدیلر برسی ایگوچی ایلیا اسملی ایدی ایکنچیسی قویلر آصراغوچی یوحنا اسملی ایلیا حضرت داودغه ایتدی یا خلیفة الله مینم اوشبو کورشم یوحنا بوکیچه قویلرینی اوطلاتور ایدی قویلری مینم ایگونلك بیرمه کروب تمام آشلقنی خراب وتلف ایتکانلردیدی داود علیه السلام یوحنادن بوخصوصده نی ایتاسن دیوب صورادی یوحنا اقرار قیلدی بلی بوایلیانك سوزی راستدردیدی حضرت داود یوحناغه قویلرکنی آشلق برابرینه ایلیا گه بیرگل دیوب حکم ایتدی داود علیه السلام شریعتینك حکمی شولای ایدی بس اول ایکی کشی بوحکم‌گه راضی بولوب محکمه‌دن چقدیلر حضرت سلیمان اول وقتده اون اوچ یاشنده ایدی اول ایکی کشیدن واقعه‌لرینی استفسار قیلغاچ آنلر حضرت داودنك نیچك حکم قیلغانینی بیان ایله‌دیلر بس سلیمان علیه السلام آناسی داود حضورینه کروب ایتدی بوایکی کشی حقنده موندن اصلح ویخشیراق حکم باردردیدی داود علیه السلام اول حکم نیچکدردیگاچ حضرت سلیمان ایتدی یوحنا اوزینك قویلرینی ایلیاغه بیروب طورسون تاکم قویلر خراب ایتکان بیرنك ایگونی یکادن اوسوب اولگورگانگه‌چه ایلیا اول قویلرنك سوتی ومایی هم یونی برله فایده‌لانسون وبومدتده اول ایگونلك بیرنك خدمت ومحنتلرینی یوحنا اشله‌سون هر قایچان اول بیرنك ایگونی اولگورب اوّلگی

(۱) داود هم سلیمان علیهما السلام لرنك اوشبو حکملری اجتهاد لری ایله‌مو یاکه نص ایله بولدیمو بوخصوصده علماء اختلاف ایتدیلر بعضیلر دیمشلر درکه هر ایکسینك حکملری اوزاجتهادلری بوینچه ایدی اول تقدیرده پیغمبرلرگه‌ده اجتهاد جائز بولورتاکم اجتهادثوابینه نائل بولولری اوچون لکن اوشبو حکمده داود عه‌م اجتهادنده خطا ایدوب سلیمان عه‌م اصابت ایتکان بولور پیغمبرلرنك هم اجتهادلرنده خطا بولماق جائزدر مگر آنلر خطا اوزره قرار ایله‌مه‌سلر خدای تعالی صکره آنلرغه صوابنی الهام قیلور وبعضیلر هرایکیسینکده حکملری نص بوینچه وحی ایله ایدی دیورلر بویله ایتکوچیلر پیغمبرلرگه اجتهادنی تجویز ایتمه‌سلر حضرت داود وسلیمان هرایکسی وحی آلهی بوینچه حکم ایتدیلر صوکره سلیمانك حکمی داودنك حکمینی نسخ ایتدی دیورلر بونلر انبیآغه خطانی تجویز ایتمه‌سلر تفسیر مولانا یعقوب.

کبی بولسه اول قویلرنی کیری یوحناغه تسلیم ایلهسون واوزی ایگونلك
برله فایهلانسون تاکم هر ایکیسی محروم وبهرهسز قالماسون دیدی داود علیه
السلام حضرت سلیمانلك بوحکمینه تحسین قیلوب اوّلگی حکمینی بوزوب اوزگه
طریقه حکم قیلدی حق سبحانه وتعالی بوقصهنی اوزینك حبیبینه خبر بیروب
بیوردیکم یاد قیلغل قومکا داود وسلیمان قصهسینی قایچانکم آنلر حکم قیلورلر
ایدی ایگونلك طوغریسنده (اذْ نَفَشَتْ فیه) شول وقتکم کیچ برله کیرو
اول ایگونلك که (غَنَمُ الْقَوْمِ) قومنك قویلری یعنی قویلر ایگونلك بیرگه کروب
آشلقنی تلف ایلهدیلر (وَکُنّا) وبولدق بز (لِحُکْمِهِمْ) آنلرنك حکملرینه (شاهدین)
بلگوچیلر یعنی داود وسلیمان بواش خصوصنده ایلیا ویوحناغه نیچك حکم
ایتدکلرینی بلدك (فَفَهَّمْناها) بس اوگراتدك وبلدردك اول خصومتی
طوغری حکمنی (سُلَیْمانَ) سلیمانغه تاکم یوقاریده مذکور طریقه
حکم ایلهدی (وَکُلًّا) وهر قایوسینه داود وسلیمانلك (آتَینا) بیردك
(حُکْمًا) حکومتنی (وَعِلْمًا) هم شریعت علمینی (وَسَخَّرْنا) دخی مسخر
ومطیع قیلدق (مَعَ داوُدَ) داود پیغمبر برله (الْجِبالَ) طاولرنی (یُسَبِّحْنَ)
تسبیح ایتورلر ایدی اول طاولر داود برله برگه حضرت داود ذکر ایتکان
وقتده طاولردان هم ذکر طاوشی ایشتولر ایدی بواش حضرت داود علیه
السلامنك معجزهسی ایدی (وَالطَّیْرَ) دخی قوشلرنی مسخّر قیلدق داودغه تاکی
قوشلر هم آکا موافقت ایلهب برگه تسبیح ایتورایدیلر (وَکُنّا فاعلینَ) وبولغوچیلر
بز قیلغوچی اوشبونك کبی اشلرنی یعنی بواشلر سزنك قاشکزده عجب ومستبعد
بولسهده خدای تعالینك قدرتینه نظرا هیچده عجب توگلدر (وَعَلَّمْناهُ) دخی
اوگرهتدك وبلدردك بز داودغه (صَنْعَةَ لَبُوسٍ) تیموردن بولغان صوغش کیومی
اشلهمه کنی (لَکُمْ) سزنك اوچون (لِتُحْصِنَکُمْ) تاکم صاقلهر اول صوغش کیومی
سزلرنی (مِنْ بَأْسِکُمْ) دشمانلرکزنك قورالندن وسزنی جراحتلهمه کندن یعنی اگر
اول تیمور کیومنی کیوب صوغش قیلساکز دشمانکزنك قورالی سزگه اوتمیوب
وسزنی جراحتلهمس (فَهَلْ أَنْتُمْ) بس ایا سزلرمو (شاکِرُونَ) شکرانه ایتکوچیلر
نعمت برابرینه استفهام صورتنده امردر یعنی شکرانه قیلکز خدای تعالی گه اوشبو
نعمت برابرینه دیمه کدر داود علیه السلامنك کسبی وهنری تیموردن صوغش
کیومی یاصامق ایدی آنك قولنده تیمر قامر کبی یومشاق بولور ایدی اول

(۱) بعضیلر بو اورنده تسبیح سیاحت معناسنه در دیمشلر یعنی داود علیه السلام هر بیرگه سیاحت ایلهسه طاولر آنك برله برگه یورورلر ایدی لکن فوایدده کیلتورمشدر که داود پیغمبر برله طاولرنك سیر ایتمه کی قرآنده هیچ بر اورنده مذکور توگلدر بس بو اورندا غی تسبیحنی خلاف ظاهر بولغان سیر معناسینه حمل قیلوغه هیچ بر ضرورة داعی ایماسدر. زاد المسیر

فزدرمق حاجت بولماس ایدی دیمشلر (وَلِسُلَيْمَانَ) دخی مسخّر ومطیع قیلدق بز سلیمان پیغمبر گه (اَلرِّيحَ) جیلنی (عَاصِفَةً) قاطی ایسکوچی بولغانی حالده اول جیل قوّتلی ایسمه‌کی شولقدر ایدی کم حضرت سلیمان‌نی تختی واتباعی برله کوته‌روب بر کونده بر آیلق یولغه ایلتور ایدی (تَجْرِی) یورور ایدی اول جیل (بِأَمْرِهِ) حضرت سلیمانك فرمانی وبیورغی برله (اِلَى الْاَرْضِ الَّتِی) شوندا این بر گه کم (بَارَكْنَا فِيهَا) برکات قیلدق بز اول یرده یعنی اول یرنی خیرلی وبرکتلی ایتدك کم اول یر شام ولایتیدر (۱) (وَكُنَّا) وبز بولغوچیمز (بِكُلِّ شَیْءٍ عَالِمِينَ) بارچه نرسه‌نی دانا وبلگوچی (وَمِنَ الشَّيَاطِينِ) دخی مسخّر ومطیع ایلەدك سلیمان پیغمبر گه دیولردن (مَنْ يَغُوصُونَ) شول کمسه‌لرنی کم غوّاصلق قیلورلر یعنی دریالرغه چومارلر (لَهُ) اول سلیمان اوچون یعنی آنك اوچون دریا ودینگز توبینه چوموب انجو ومرجان کبی اصل طاشلر چغاروزلر (وَيَعْمَلُونَ هم اشلەرلر اول دیولر (عَمَلًا دُونَ ذَٰلِكَ) اوشبو غواصلقدن باشقه اشنی یعنی بنا وعمارت کبی هر تورلی اشلر وعجیب صنعتلرنی قیلورلر (وَكُنَّا) وبولدق بز (لَهُمْ) اول دیولرگه (حَافِظِينَ) صافلاغوچیلر تا کم حضرت سلیمانك امر وفرمانندن طشقاری چقماسونلر (وَاَيُّوبَ) دخی یاد قیلغل ایوب پیغمبرنی کم اول اموص بن رازخ بن روم بن عیص بن اسحاق بن ابراهیم علیهم السلامنك اوغلیدر حق سبحانه وتعالی آکا کوب مال ودولت روزی قیلمش هم پیغمبرلك ایله مشرّف ایلەمش ایدی همیشه وقتینی طاعت وعبادات ایله اوتکارور ایدی خلقه کوب خیرواحسان قیلورایدی حق تعالی آنی «بثنیه» ولایتینه پیغمبر ایتوب یبه‌رگان ایدی ابلیس لعین آنك حقنده کوب حسد قیلوب حق تعالی‌گه مناجات ایتدی‌کم «آلهی بنده‌ك ایوب صحت وعافیتلکده هم معیشتی کیك ودولتی وبالالرغه کوبدر شول سببلی سیکا دایم طاعت وعبادت قیلادر اگر آنك مالارینی وبالالرینی آلوب بلالرگه مبتلا قیلساك توبه‌سینی بوزار ایدی وکفران نعمت قیلورایدی» دیدی حق سبحانه وتعالی بیوردی کم «سین اُیتکانچه توگلدر بلکه اول ایوب میتم مقبول فللرمدندر کم نه قدر بلا ومصیبت کورسه‌ده طاعت وعبادتینه نقصان ایرشمه‌س» بس ابلیس خدای تعالی‌دن تلەدی «آلهی مینی ایوبنك مالارینه هم بالالرینه وتنینه مسلّط ویرکلی قیلغل تا کم حالینك حقیقتی ظاهر بولسون» دیدی حق سبحانه وتعالی ایوبنك ظاهرینه ابلیس‌نی مسلّط قیلدی ابلیس بارچه

(۱) مرویدرکه شام ملکنده حضرت سلیمان اوچون دیولر بر شهر بنا قیلغانلر ایدی اول شهرنك اسمی «تدمیر» ایدی سلیمان علیه السلام ایرته برله اول شهردن چقار ایدی جیل آنك تختکا هینی کوته‌رب توش وقتنده فارس ولایتینه «اصطخر» شهرینه کیلتورور ایدی آندن آخشام وقتینه‌چه «بابل» شهرینه ایرشدرورایدی ایکنچی کون ایرته برله بابلدن چغوب کیچکه ینه تدمیر شهرینه قایتورایدی بارچه جماعتلری برله اوشبو طریقه جیل کوته‌رب دنیانی سیر ایتدرور ایدی.

(١) محققين ديمشلردركم حق سبحانه وتعالى قرآنده أيوب عليه السلام خصوصنده انا وجدناه صابراً ديوب يعنى بز آنى صبر قيلغوچى طاپدق ديوب مدح ايلهدى حضرت ايوبنك «انى مسنى الضر» ديوب بيان كيلگان بلا ومصيبتدن زارلانماقى آكا خلاف ومنافيدر چونكه بلادن شكايت ايتمك صبرسزلق علامتيدر بس بو طريقه شكايت ايلهمه كى نيچك درست بولور جواب اوشبو طريقه ديمشلردركم حضرت ايوبك شكايت ايتمهكى بلا ومحنتى قاطيلغندن وچدى آلماغانندن توگلدر بلكه ابليسنك شماته سندن وتحقير ايتمه كندن غايت خاطرى رنجوب بوطريقه زارى وشكايت قيلدى زيراكه ابليس لعين آكا كيلوب «ميكا سجده قيلساك سينى بوبلادن قوتقارور من» ديگان ايدى حضرت ايوب آنك شول سوزينه طاقت كيلتورماى يوب حق تعالى گه شكايت ايتدى وبعضيلر ديمشلردركه حضرت ايوبكه ايمان كيلتورگانلردن بر جماعت كيرى مرتد بولوب «اگر آنك دينى حق بولسه ايدى آنك باشينه بو قدر بلالر كيلمهس ايدى» ديديلر آنلرنك اوشبو سوزينه حضرت ايوبنك خاطرى رنجوب حق تعالى گه شكايت قيلدى ياكه خاتونى رحيمه

شيطانلرنى وديولرنى جمع قيلوب ايوبنك اموال واولادينى خراب وهلاك ايلهمك برله مشغول بولديلر لكن بعض مفسرلر ديمشلردركم اوشبو سوزگه كتاب وسنته هيچ بر دليل يوقدر بلكه يهود اخبارندن آلنمش سوزدر وحقيقت شولدركه حق سبحانه وتعالى اقسام بليّات وانواع محنتنى آكا مقدّر ايلهدى بس تورلى طرفدن بلالر ومصيبتلر كيلمهكه باشلادى بارچه اموالى ومواشيلرى هلاك بولدى يدى اوغلى واوچ قزى جملهسى ديوار آستنده قالوب هلاك بولديلر هم اوزينك مبارك تنينه قوطرلر وچوانلر چغوب صاصى ايسلهنوب حتى قورطار پيدا بولدى آكا ايهرگان مؤمنلر كيرى مرتد بولوب حضرت ايوبنى قريهدن قوالاب چغاردىلر قايده بارسهده «سينك صرخاوك باشقهلرغه جغار» ديب آنى قوالاب يبارورلر ايدى بارچه اقربالرى آندن كيسولدى بارى رحيمه اسملى خاتونى كم يوسف عليه السلام اوغلينك قزى ايدى آنك خدمتنده قالدى ايوب عليه السلام يدى يل ويدى آى هم يدى كون ويدى ساعت اوشبو محنت ايله مبتلا بولدى حق سبحانه وتعالى حبيبى محمد عليه السلام غه بلالرگه صبر قيلوب ثابت بولماقنى تعليم اوچون ومبارك كوكلينه تسليه بولسون اوچون ايوب پيغمبر احوالينى ذكر ايلهدى وبيوردى كم «ياد قيلغل اى محمد عليه السلام ايوب قصهسينى» (اذْ نادى) شول وقتده كم ندا قيلدى وچاغردى اول ايوب (ربه) اوزينك پروردكارينه (١) (أنّى مسّنى الضُّرُّ) شويله ديوب كم درستلكده من كم ايرشدى ميكا رنج ومحنت وقاطيلق (وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمِينَ) وسن رحمت ايتكوچيلرنك رحمت ايتكوچيره گيسن (فَاسْتَجَبْنا لَهُ) بس قبول ايلهدك بز ايوبنك دعاسينى (فَكَشَفْنا) بس دفع قيلدق ويبهردك (ما به) شول نرسهنى كم اول ايوب برلهدر (من ضُرٍّ) محنت وقاطيلقدن يعنى آكا شفا بيردك بارچه صرخاولرى كيتوب تمام سلامتلهندى وبونك تفصيلى «ص» سورهسنده ذكر ايدلور انشآء

غايت محتاجلقدن ساچ طللرينى كيسوب ايكمك برله آلوشقان ايدى حضرت ايوب شول حالدن آگاه بولوب چداى آلماينچه شكايت قيلدى ياكه غايت ضعيفلهنوب حتى فرض نماز اوقورا اوچون قيامغه طورا آلماغانلقندن زارلاندى ياكه قورطلر بارچه اعضالرينى آچاب آخرنده تلى برله يوره كينه قصد ايتدكلرندن طاقت كيلتورمهيوب بوسوزنى أيتدى بوخصوصده مفسّرلر باشقه كوب وجهلرهم بيان ايلهمشلردر والله اعلم. واعلى

الله تعالی (وَآتَيْنَاهُ) دخی بیردك بز ایوبكه (أَهْلَهُ) آنك اهلینی یعنی بالالری وبارچه ابو جماعتلری کیری ترلدیلر (وَمِثْلَهُمْ) هم آنلر اوخشاشینی بیردك (مَعَهُمْ) آنلر برله یعنی بارچه بالالرینی ومالارینی اوّلگی کبی ایکی ئلوش ایتوب بیردك اوّلگی دولتینك ایکی ئلوشی قدر مال وملکت صاحبی اولدی (رَحْمَةً) رحمت وانعام اوچون اول ایوبكه (مِنْ عِنْدِنَا) بزنك قاشمزدن (وَذِكْرَىٰ) هم اوگت وعبرت بولسون اوچون (لِلْعَابِدِينَ) عبادت ایتکوچیلرگه یعنی ایوبكه بلا ومحنتدن صوك بو مقدار دولت ونعمت بیرمه‌کمز آگا رحمت هم باشقه عبادت قیلغوچیلرغه نصیحت وعبرت اوچوندر تاکم صبرنك صوگی راحت وشادلق بولمافینی بلسونلر (وَإِسْمَاعِيلَ) دخی یاد قیلغل اسماعیل پیغمبرنی (وَإِدْرِيسَ) هم ادریس پیغمبرنی (وَذَا الْكِفْلِ) (۱) هم ذوا الکفلنی کم الیاس پیغمبر در یاکه یوشع یاکه زکریادر علیهم السلام ذوا الکفل نصیب ایه‌سی دیگان سوزدر خدای تعالی محبتندن بهره‌مند بولدغندن ذوا الکفل دیدیلر (كُلٌّ) اوشبو پیغمبرلرنك همه‌سی (مِنَ الصَّابِرِينَ) صبر قیلغوچیلردن ایدیلر عبادت ورياضتلرگه یاکه زمانه محنتلرینه اسماعیل علیه السلام مکه کبی ایگن بولمی تورغان یرده اقامت أیله‌مکگه صبر قیلدی وادریس علیه السلام اوزاق مدّت قومینك ایذأ وجفاسینه چدادی ذوا الکفل علیه السلام متکفل بولوب اوستینه یوکلهب آلغان اشلرینه صبر وتحمل أیله‌دی (وَأَدْخَلْنَاهُمْ) وکرگزدك آنلرنی (فِي رَحْمَتِنَا) رحمتمزگه یعنی پیغمبرلك یاکه آخرت نعمتینه (إِنَّهُمْ) درستلکده اول پیغمبرلر (مِنَ الصَّالِحِينَ) ایذگولك قیلغوچیلردن وفرمانغه اطاعت ایتکوچیلردن ایدی‌لر (وَذَا النُّونِ) دخی یاد ایتکل بالق ایه‌سی بولغان پیغمبرنیکم یونس علیه السلامدر (إِذْ ذَهَبَ) شول وقت کم کیتدی اول یونس (مُغَاضِبًا) آچیغلانغوچی بولغانی حالده اوزینك قومینه آنك دعوتینی قبول قیلماغانلری اوچون حضرت جنید قدس سره جنید بیوردیکم حضرت یونس اوز نفسینه آچیغلاندی زیراکه کیتمه کینه فرمان الهی بولماغان ایدی وبعضیلر دیمشلردرکه قومینه عذاب کیلور دیب وعده قیلغان ایدی عذاب اول أیتکان وقتده کیلمایوب صوگغه‌راق قالدی شول سببلی مینی یالغانچی دیب گمان ایته‌رلر دیوب قومینك آراسندن

دیدیلر وصاحب تبیان کیلتورمشدر کم بنی اسرائیل پیغمبرلرندن برسی هم اوز قومینه پادشاه هم پیغمبر ایدی حق تعالی‌دن آگا وحی کیلدی‌کم «سیگا اجل وقتی ایرشدی اوز ملکگنی بنی‌اسرائیلغه عرض قیلغل تاکم شوندین بر کشی طاپسونلرکم کیچه‌لر یوقلامای عبادت برله اوتکارسون هم‌ملالسز برده افطار قیلماینچه ایکی کون طوتاش روزه طوتسون هم خلق آراسنده حکم قیلسون هیچ آچیغلانماسون اگر شول صفتداغی کشینی طابسه‌لر اوز اورنیگا آنی پادشاه ایله گل» بس اول پیغمبر بوسوزنی بنی‌اسرائیلغه معلوم قیلدی قوم آرا‌سندن بریکت طورب أیتدی «انامتکفل لك بهذا» یعنی: «من بو اشلر خصوصنده ضامن من بو اشلرنی قیلورمن» دیدی اول پیغمبر پادشاه‌لقنی آگا طابشردی هم اول یکت وعده‌گه وفا قیلوب شول اشلرنی اشله‌دی حق تعالی آگا پیغمبرلك بیردی هم ذوالکفل دیوب آطادی والله اعلم. کاشفی

(۱) وبعضیلر دیمشلردر کم کفل کفیل بولماق وضامن بولماق معناسنه در الیسع الیاس علیه السلام اورنینه آنك اشلرینی ادا ایله‌مك اوچون اول کیتکاندن صوك متکفل بولوب قالدی شول جهتدن ذوالکفل

چغوب کیتدی (فَظَنَّ) بس گمان ایتدی حضرت یونس یعنی آندن گمان اینکن کبی اش صادر بولدی (اَنْ لَنْ نَقْدِرَ) شویله دیوب کم بز قادر بولماسمز آنك اوزره وطار قیلماسمز آنك یولینی بس بز آنی دریاغه کرتوب بالق قارننه حبس أیلهدك (فَنَادَى) بس ندا قیلدی اول یونس وچاغردی (فِی الظُّلُمَاتِ) قارانغولقلرده یعنی صو توبینك قارانغولقی هم بالق قارننهغی قارانغولقده هم کیچ قارانغولقده میكا ندا قیلدی (اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ) شویله دیوب کم یوقدر هیچ بر معبود مگر سین اوزگنه سن (سُبْحَانَكَ) پاکلك ومنزّهلك سیكا در عاجز لکدن یعنی سین بارچه اشلرگه قادرسك (اِنِّی كُنْتُ) درستلکده مین بولدم (مِنَ الظّٰلِمِینَ) اوز نفسینه ظلملق ایتکوچیلردن فرماندن باشقه قومم آراسندن چغوب کیتمه کم سببلی(١) (فَاسْتَجَبْنَا لَهُ) بس قبول أیلهدك بز یونس‌نك دعاسینی (وَنَجَّیْنَاهُ) هم قوتقاردك آنی (مِنَ الْغَمِّ) دریا قایغوسندن یعنی آنی بالق قارننده سلامت چغاردق تاکم فرمان الهی ایله بالق آنی دریا چیتینه چغاروب قویدی (وَكَذٰلِكَ) واوشانداق یعنی نتاکم یونس پیغمبرنی قایغودن قوتقاردق شونك کبی (نُنْجِی) قوتقارورمز (الْمُؤْمِنِینَ) مؤمنلرنی تورلی بلالردن یعنی هر کم اخلاص برله دعا قیلسه الله تعالی آکا یاردم قیلور وبلالردن نجات بیرور(٢) یونس علیه السلام ایله دریا وبالق قصه‌سی صافات سوره‌سنده تفصیل ایله بیان ایدلور ان شآء الله العزیز (وَزَكَرِیَّا) دخی یاد ایتکل زکریا پیغمبرنی‌کم آزر اوغلیدر (اِذْ نَادَى) شول وقتده‌کم ندا قیلدی ودعا أیله‌دی اول زکریا (رَبَّهُ) اوزینك پروردکارینه شویله دیوب‌کم (رَبِّ) ای مینم پروردکارم (لَا تَذَرْنِی) قویماغل سین مینی وقالدرماغل (فَرْدًا) یالغز یعنی مینی بالاسز ووارثسز أیله‌مه‌گل میكا بالا روزی قیلغل تاکم وارثم بولسون (وَاَنْتَ) وسین (خَیْرُ الْوَارِثِینَ) وارثلرنك ایدگوره‌کی وآرتوغرافیسك دیدی (فَاسْتَجَبْنَا لَهُ) بس قبول ایتدك بز زکریانك دعاسینی (وَوَهَبْنَا) دخی باغشلادق

صوغش قیلوب اون ایکی سبطدن توقز یارم سبطنی اسیر ایتوب آلدی باری ایکی یارم سبط اوز بیرلرنه قالدیلر شول وقتده آنلرنك اچنده پیغمبرلر بار ایدی اولوغلری شعیا علیه السلام ایدی حق سبحانه وتعالی شعیاعه‌مغه وحی ایله‌دی «ناکم بنی اسرائیلنك پادشاهی حز قیاغه بیورسون بنی اسرائیلنی اسیر ایتکان کافر قومگه بر قوّتلی پیغمبرنی یبه‌رسون من آنلرنك کوکللرینه قورقو صالورمن اسیر ایتوب آلغان بنی اسرائیل قومن کیری قایتارورلر» دیوب بیوردی پادشاه شعیاغه «سین کمنی مصلحت کورساك شونی یبه‌ره‌یك» دیگاچ: شعیا عه‌م یونس عه‌منی معقول کوردی «اول قوی هم امیندر آنی یبارگل» دیدی حزقیا حضرت یونسنی چافروب مذکور کافر قوملرگه بارورکه قوشقاچ یونس عه‌م «بو بیرده میندن باشقه پیغمبرلر هم بار آنلرنی یبارگل» دیوب باراسی کیله‌دی پادشاه هم شعیا عه‌م کوب الحاح ایتکاچ حضرت یونس آچولانوب آنلر آراسندن چغوب کیتدی. تیبانلدن

ویردك (لَهُ يحيى) آكا يحيى اسملى اوغلنى (وَأَصْلَحْنَا) هم صلاحفه كيلتوردك
وتوزك قيلدق (لَهُ) اول زكريا اوچون (زَوْجَهُ) آنك خاتونى ايشاع بنت عمراننى
يعنى بالا طابا تورغان مدّتدن اوتكان بولسه‌ده آنى بالا طابا تورغان قيلدق ياكه
اوّلده ياوز خلقلى ايدى آنى كوركام خلقلى ايتدك (انَّهُمْ) درستلكه اوشبو ذكر
اينولمش پيغمبرلر (كَانُوا) بولديلر (يُسَارِعُونَ) آشغورلر بولديلر (فِى الْخَيْرَاتِ)
ايذگولكارده (وَيَدْعُونَنَا) هم دعا قيلور بولديلر بزگه (رَغَبًا) ثواب واجرگه رغبت
ايتمك هم قزغماق يوزندن (وَرَهَبًا) هم عذابدن قورقو يوزندن (وَكَانُوا لَنَا) دخى
بولديلر آنلر بزگه خشوع ايتكوچيلر وفرمانفه بوى صونغوچيلر (وَالَّتِى) وياد
قيلغل شول خاتوننى‌كم (أَحْصَنَتْ) صاقلادى اول (فَرْجَهَا) عورتينى حلال وحرامدن
مراد حضرت مريم بنت عمراندركم اوزينى پاكيزه صاقلادى هيچ بر كشينك
قولى آنك عصمت ايتمكينه ايرشمه‌دى (فَنَفَخْنَا) بس نفخ قيلدق يعنى حضرت
جبرائيل حق تعالىنك فرمانى برله اوردى (فِيهَا) اول مريم‌نك كولمك
يقاسينه ياكه قورصاغينه اوردى (مِنْ رُوحِنَا) روحمزدن‌كم بزنك امرمز
برله‌در يعنى آنك اچنده حضرت عيسى‌نك روحينى پيدا قيلدق تاكم هيچ
ايرسز حامله بولوب بالا طوغدردى (وَجَعَلْنَاهَا) هم قيلدق بز اول مريم قصه‌سينى
(وَابْنَهَا) هم آنك اوغلينك قصه سينى (آيَةً) برحجة وعلامت قيلدق (لِلْعَالَمِينَ) عالملر
خلقينه يعنى اگر تفكر وتأمل ايله‌سه‌لر البته آنلرغه ظاهر بولوركم هيچ ايرسز
كورمگان خاتوندن آتاسز بالا طوغماقنى صانع حكيمنك كمال قدرتينه دليلدر (انَّ
هٰذِهِ) درستلكه اوشبو اسلام دينى (أُمَّتُكُمْ) سزلرنك ملتكزدر بس اول ملته‌ده
ثابت ومستقيم بولكز (أُمَّةً وَاحِدَةً) بر بولغوچى ملّه‌در اول اسلام ملتى‌كم
آنده هيچ اختلاف يوقدر بلكه بارچه پيغمبرلر شول ملته بولغانلردر اصل
توحيده همه‌لرى متفقدر (وَأَنَا رَبُّكُمْ) ومن‌كم سزلرنك پروردكاركز ويارانقوچيكز من
(فَاعْبُدُونِ) بس عبادت قيلكز ميكاغنه (وَتَقَطَّعُوا) وكيسديلر اوتكانلكى امتلر
(أَمْرَهُمْ) دينلرينك اشينى (بَيْنَهُمْ) اوز آرالرنده يعنى دينلرى خصوصنده فرقه
فرقه بولوب آيرلديلر يهود ونصارا وباشقه طائفه‌لر كبى‌كم برگنه ملته تورماديلر
وهر گروه ايكنچى گروهنى تكفير قيلديلر (كُلٌّ) اول گروه‌لرنك همه‌سى (إِلَيْنَا)
بزنك صارى (رَاجِعُونَ) قايتقوچيلردركم هر قايوسى عمللرينه كورا جزأ طابارلر
(فَمَنْ) بس هر كمسه‌كم (يَعْمَلْ) عمل قيلور واشله‌ر (مِنَ الصَّالِحَاتِ) ايذگو عمللردن

(وهو مومن) وحالانکه اول کمسه مؤمندر وخدای تعالی گه هم رسولینه اشانغوچیلر
(فلا کفران) بس یوقدر کفرلك وشکرانه‌سزلك (لسعیه) آنك طرشماقینه یعنی
آنك طرشوب قیلغان عملرینی البته ضایع قیلماسمز اجر وثوابینی روزی ایتارمز
(وانا) ودرستلکده بز (له کاتبون) آنك سعینی وطرشماقینی یازغوچیلرمز یعنی
طرشوب قیلغان عملری عمل دفترینه یازلمای قالماس وضایع بولماس (وحرام
ومحالدر یعنی ممکن توگلدر (علی قریة) شول قریه اهلی اوزره‌کم (اهلکناها)
هلاك ایتدك بز آنلرنی (انهم لا یرجعون) شول‌کم قایتسه‌لر آنلر کیری اوشو
دنیاغه یعنی اول هلاك بولغان امتلرنك دنیاغه کیری تریلوب قایتماقلری محالدر
وممکن توگلدر تاکم یکادن ایدگو عملر برله شغللنورلر ایدی وحالاریدن
تدارکینی کوررلر ایدی لایرجعون‌دگی (۱) لازائددر (حتی اذا فتحت) تاکم
هر قایچان آچولمش بولسه (یأجوج ومأجوج) یأجوج ومأجوجنك سدی یعنی
تاکم هر قایچان قیامت قایم بولسه‌کم یأجوج مأجوج آنك علامتندندر (وهم
واول یأجوج ومأجوجلر (من کل حدب) هر بر بیوکلکدن (ینسلون) آشغوب
یوگرورلر تاکم بارچه دنیانی چولغاب آلورلر بارچه دریالرنك صولرینی تمام
اچوب بتورورلر هر نرسه طاپسه‌لر آنی آشارلر عاقبت بیت المقدس طاوینه چغوب
دنیا اهلینی تمام اولتوردك ایمدی کوك اهلینی هم هلاك قیلایق دیب کوککه طاش
اوقلرینی آطارلر بس عیسی علیه السلام هم آنك اصحابی آنلر حقده دعا قیلورلر
حق سبحانه وتعالی آنلرنك همه‌لرینی بر یولی هلاك قیلور (واقترب الوعد الحق
هم یاقنلاشسه راست وطوغری بولغوچی وعده‌کم قیامتدر (فاذا هی) بس شول
اورنده قصه شولدرکم (شاخصة) بر طرفقه تکولگوچیدر قیامت قورقوسندن (ابصار
الذین کفروا) شول کمسه‌لرنك کوزلری‌کم کفرنی اختیار قیلدیلر وحقلقده اشانمادیلر
یعنی قیامت قورقوسندن کفر اهلینك کوزلری خیره ونورسز بولوب برطرفه
توگولوب قالور هم آنلر حسرت چیگوب ایتورلر (یاویلنا) وای نی حسرت
وکویونچدر بزلرگه (قد کنا) تحقیق بولدق بز دنیاده (فی غفلة) غافللك وخبرسزلکده
(من هذا) اوشبو قیامت کوننده واوشبو حالدن (بل کنا) بلکه بولدق بز
(ظالمین) اوز نفسلرمزگه ظلملق ایتکوچیلرکم پیغمبرلرنك سوزلرینی ایشتمه‌دك
دیورلر (انکم) درستلکده سزلر ای مشرکلر (وما تعبدون) دخی شول نرسه‌کم
سزلر آنکا عبادت قیلورسز وطابونورسز (من دون الله) خدای تعالی‌دن باشقه یعنی

(۱) بعضیلر لاءنی اصلیدر دیه‌مشلر اول تقدیرده معنای آیت ممکن توگلدر شول کم آنلر قایتماسه‌لر محشر ییرینه دیماکدر یعنی اولگاندن صوك کیری تریلوب محشرگه حساب وجزآء اوچون بارمای قالماسلر لکن قول اوّل یعنی لانك زائد بولماقی مشهوردر والله اعلم.

پوتلر ودیولر (حَصَبُ جَهَنَّمَ) تموغنك اوطلق واوطونیدر (اَنتُم) سزلر هم پوتلرکز (لَها) اول تموغغه (وَارِدُونَ) کرکوچیلرسز (لَوْ کَانَ) اگر بولسه ایدی (هٰؤُلَاءِ) اوشبو پوتلر (اٰلِهَةً) الهلر وخدایلر بولسه‌لر ایدی نتاکم مشرکلر گمان قیلورلر (مَا وَرَدُوهَا) کرماسلر ایدی آنلر تموغغه زیراکه خداینك معذب بولماقی معقول توگلدر بس اول پوتلر نیچك خدای بولورلر (وَکُلٌّ) وآنلر یعنی پوتلر وپوتقه طابونغوچیلر(١)همه‌سی (فِیهَا) اول تموغده(خَالِدُونَ) منگو قالغوچیلردرکم اصلا خلاص بولماسلر (لَهُمْ فِیهَا) بولغوچیدر آنلرنك تموغده (زَفِیرٌ) ناله وزاریلقلری یعنی عذابقه چدای آلماینچه ناله وفریاد قیلورلر (وَهُمْ) وآنلر (فِیهَا) اول تموغده (لَا یَسْمَعُونَ) ایشتماسلر شادلق کیلتورا تورغان سوزنی مرویدرکه اوشبو انکم وما تعبدون من دون الله آیتی نازل بولغاچ عرب مشرکلری بیك آچیغلاندیلر ابن الزبعری آنلرنی قایغولی کورب ایتدی غم یماگزلر من بوخصوصده محمد برله بحثلشوب آنی الزام قیلورمن دیدی هم محمد علیه السلام حضورینه کیلوب ایتدی ای محمد سن الله‌دن باشقه هر نرسه‌گه طابونساگز اول نرسه تموغده بولوردیب ایتکان‌سن وحالانکه یهود ونصاری عزیرگه هم عیسی‌غه طابوندیلر وبنو ملیح فرشته‌لرنی معبود ایتدیلر بس عیسی وعزیر وفرشته‌لر هم تموغ اوطونی بولورلرمو بزنك پوتلرمز بولسه بولسون دیدی بوخصوصده حق تعالی‌دن آیة کیلدی‌کم (انَّ الَّذِینَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم (سَبَقَتْ) الك اوتدی (لَهُمْ) آنلر اوچون (مِنَّا) بزدن (الْحُسْنَىٰ) سعادة وتوفیق طاعت یعنی عیسی وعزیر علیهما السلام کبی صالح وایذگو کمسه‌لر هم فرشته‌لر (اُولٰئِكَ) اوشبو گروه‌کم آنلرغه حق تعالی‌نك عنایتی بولمشدر (عَنْهَا) اول تموغدن (مُبْعَدُونَ) یراق ایتولنمشلردر (لَا یَسْمَعُونَ) ایشتماسلر آنلر (حَسِیسَهَا) تموغ اوطینك آوازینی زیراکه آنلرنك اورنلری اعلای علّیّینده وتموغ اسفل السافلینده‌در (وَهُمْ) هم آنلر (فِیمَا اشْتَهَتْ) شول نرسه‌ده‌کم آرزو ایتدی ونله‌دی (اَنفُسُهُمْ) آنلرنك نفسلری وکوکللری (خَالِدِینَ) منگو بولغوچیلردر یعنی آنلر جنتده کوکللری تیلاگان نرسه‌نی دایم طابارلر (لَا یَحْزُنُهُمُ) کویوندرماس وقایغولو ایتماس آنلرنی (الْفَزَعُ الْاَکْبَرُ) اولوغراق قورقنچ یعنی فرشته‌لرنك گناه کارلرغه لابشری لکم دیب سزگه سویونچ یوق دیب ایتمه‌کلری آنلرنی کویوندرماس زیراکه آنلر اول سوزنی ایشتماسلر یاکه وامتازوا الیوم دیگان سوزلرندن

(١)تفسیر تبیانه دیمشدر کم پوتقه طابونغوچیلر برله برگه پوتلرنی هم تموغغه صالماقنك حکمتی آنلرنك عذابلرینی زیاده ایلهمه کدر زیراکه پوتلرنی صالماق برله تموغ اوطی بیگره‌ك قوّتله‌نب عذابلری بیگره‌که قاطی بولور وهم پوتغه طابونغانلرنك سفاهة وحماقتلرینی اظهار درچونکه آنلرنك «خدای» دیب‌طابونغان نرسه‌لری تموغه یانا تورغان نرسه ایدکی ظاهر بولور.

آنلر ملول وقایغولو بولماسلر چونکه آنلر اوك طرفه بولوب جنتکه (۱) یونالورلر (وَتَتَلَقّٰیهُمُ) دخی قارشوکیلور آنلرغه (اَلْمَلٰٓئِکَةُ) فرشته لرآنلرنك قبرلرندن توبارلغلی وقتلرنده هم آنلرغه ایتورلر (هٰذَا) اوشبو کون (یَوْمُکُمُ الَّذِی) آندالیی کونکزدرکم (کُنْتُمْ) بولدکز سز دنیاده وقتکزده (تُوعَدُونَ) وعده ایتولمش بولدکز اوشبو کوننك بولماقی برله (یَوْمَ) یاد قیلغل شول کوننی کم اول کون (نَطْوِی) تورورمز (اَلسَّمَآءَ) کوکنی (کَطَیِّ السِّجِلِّ لِلْکُتُبِ) طومارنی تورمله کی کتابلر اوچون یا که سجلنك کتابلرنی ودفترلرنی تورمه کی کبی بوتقدیرکم سجل پیغمبر علیه السلامنك کاتبینك اسمیدر یا که مراد کراما کاتبین فرشته لریدرکم عمل دفترلرینی تورورلر والله اعلم (کَمَا بَدَأْنَآ) نتاکم باشلادق بز (اَوَّلَ خَلْقٍ) یاراتونك اوّلینی یعنی نتاکم اوّلده بارچه نرسه نی هیچ برماده سز ومدد سز یاراتدق شونك کبی (نُعِیدُهُ) اعاده قیلورمز ویکٰادن بار قیلورمز اول نرسه نی هلاك بولوب یوقغه چقغاننده صوك باشلاب یاراتماق هم هلاك بولغاندن صوك یکٰادن بار قیلماق ایکی سیده حق تعالینك قدرتنده مساوی وبرابردر (وَعْدًا عَلَیْنَا) بو اعاده قیلماق وعده سی شوندای وعده درکم بزنك اوزرمزگه در آکا وفا ایلهمك (اِنَّا کُنَّا) درستلکده بز بولدق (فَاعِلِینَ) قیلغوچی اوشبو اشنی یعنی نتاکم اوّلده اشیأنی یوقدن بار قیلدق شونك کبی البته ایکنچی مرتبه بنه موجود ایتسه‌ك کیره کدر حساب وجزآء اوچون (وَلَقَدْ کَتَبْنَا) وتحقیق یازدق بز (فِی الزَّبُورِ) زبوره کم داود علیه السلامغه ایندرلمش کتابدر (مِنْ بَعْدِ الذِّکْرِ) ذکردن یعنی توراتدن صوك یعنی برمرتبه توراتده یازغاندن صوك زبوره هم ثبت ایلهدك (اَنَّ الْاَرْضَ) شونی کم درستلکده جنّت یری (یَرِثُهَا) میراث اینوب آلور آنی (عِبَادِیَ الصّٰلِحُونَ) مینم ایذگو بولغوچی بنه لرم یعنی محمد علیه السلام امتلری یا که عامة مؤمنین (اِنَّ فِی هٰذَا) درستلکده اوشبو ذکر ایتولمش خبرلرده ووعظلرده هم وعیدلرده (لَبَلٰغًا) البته کفایة باردر (لِقَوْمٍ عٰبِدِینَ) عبادت قیلغوچی گروه لرغه کم مراد محمد علیه السلام امتلریدر یعنی قرآنه بولغان خبرلر ووعظ هم نصیحتلر آنلرغه مقصودغه ایرشمك اوچون یتکوچیدر (وَمَآ اَرْسَلْنٰکَ) ویبارمادك بز سنی ای محمد علیه السلام (اِلَّا رَحْمَةً) مگر رحمت ایتوب بیاردك (لِلْعٰلَمِینَ) بارچه عالملر اوچون حضرت پیغمبرمز علیه الصلوة والسلامنك وجودی مؤمنلرگه رحمتدر زیرا که آنك سببلی هدایت طاپقانلردر وحق یولغه کونلکانلردر

(۱) ودیمشلردرکم فزع اکبر شول وقتده درکه اولومنی قوچقار صورتنده کیلتورب بر بیوك یرده بوغازلارلر وندا ایدلورکم ای جنت اهللری سزلر منگو جنتده سز اصلا اولوم یوقدر هم ای تموغ اهللری سزلر منگو تموغده سز هیچده اولمهك یوقدر مونی ایشتوب جنت اهلی شادلانورلر تموغ اهلی فزع وفریاد قیلورلر.

هم کفر وشرك اهلینه رحمتدرکم آنك وجودی سببلی حق تعالی أنلرغه دنیاده عذاب بیارمادی اوّلگی امتلرگه بیارمکی کبی (قُلْ) ایتکلسن ای محمد علیه السلام مشرکلرگه (اِنَّمَآ اُنْذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ) موندن باشقه ایماسدرکم وحی قیلونمش بولور میکا (اِنَّمَآ اِلٰهُكُمْ) شولکم درستلکده سزلرنك معبودکز (اِلٰهٌ وَاحِدٌ) بر بولغوچی خدای تعالیدر (فَهَلْ اَنْتُمْ) بس ایا سزلرمو (مُسْلِمُونَ) اطاعت ایتکوچی وبوی صونغوچیلر حق تعالینك فرمانینه (فَاِنْ تَوَلَّوْا) بس اگر یوز دوندرسه‌لر آنلر توحید وایماندن (فَقُلْ) بس ایتکلسن آنلرغه (اٰذَنْتُكُمْ) آگاه‌لاندردم من سزلرنی (عَلٰى سَوَآءٍ) برابرلك اوزرینه یعنی من سزگه بیان قیلغان نرسه‌نی بلوده مینم برله سزلر برابرسز (وَاِنْ اَدْرِىٓ) ومن بلماس‌من (اَقَرِيبٌ) ایا یاقیندرمو (اَمْ بَعِيدٌ) یا ایسه یراقدرمو (مَا تُوعَدُونَ) شول نرسه‌کم وعده ایتولمش بولورسز آنك برله یعنی حشر وقیامت یاکه مسلمانلرنك غالب بولماقی (اِنَّهُ) درستلکده اول خدای تعالی (يَعْلَمُ) بلور (الْجَهْرَ) آشکارانی (مِنَ الْقَوْلِ) سوزدن یعنی مشرکلرنك اسلامنی طعنه قیلوب سوزله‌شکان سوزلرندن (وَيَعْلَمُ) دخی بلور (مَا تَكْتُمُونَ) شول نرسه‌نی‌کم یاشرورسز کوکللرکزده پیغمبرگه حسد واهل اسلامغه عداوتدن (وَاِنْ اَدْرِى) ومن بلماسمن (لَعَلَّهُ) شایدکم اول وعده ایتولمش نرسه‌نك کیچکمه‌کی (فِتْنَةٌ) فتنه وصنامقدر (لَكُمْ) سزلرگه یعنی استدراج طریقنچه حق تعالی سزنك عملرکزنك جزأ ومکافاتینی کیچکدرور (وَمَتَاعٌ) هم برنصیب وبهره‌درکم آنك برله فایده‌لانورسز (اِلٰى حِينٍ) برمعلوم وبیلگولی وقتغه‌چه یعنی مقدّر بولغان اجل ابرشکانگه‌چه (قٰلَ) ایتدی محمد علیه السلام (رَبِّ) ای مینم پروردکارم (اَحْكُمْ) حکم قیلغل مینم برله مکه اهلی آراسنده (بِالْحَقِّ) راستلق برله (وَرَبُّنَا) وبزنك پروردکارمز (الرَّحْمٰنُ) کوب رحمت ایتکوچیدر مخلوقاتینه (الْمُسْتَعَانُ) یاردم استالنمشدر یعنی نصرت ویاردمنی آندن استارلر (عَلٰى مَا تَصِفُونَ) شول نرسه اوزره‌کم سزلر صفتلارسز ای مشرکلر یعنی سزلر لایق وتیوشلی بولماغان سوزلر ایتورسز وبزلر خدای تعالیدن آنك ردّینه اعانة ویاردم استارمز.

بسم الله الرحمن الرحيم

سورة الحج مدنية وهى ثمان وسبعون آية

۲۲ نجی سوره حج سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ۷۸ آیتدر

(۱) زلزله‌نی ساعتکه اسناد قیلوب قیامتنك سلکوتمه کی دیمه‌ك مجازدر واوشبو زلزله قیامت علامتلرندن‌در کم قویاشنك مغربدن طلوعندن الك واقع بولور زاد المسیرده مسطوردرکه نفخهٔ اولی‌دن الگاری قاطی زلزله بولور هم کوك طرفندن یا ایها الناس اتی امر الله دیوب ندا ایشتولور خلایقلر بیك قورقورلر.

(۲) بعضیلر علیه‌ده گی ضمیرنی من یجادلگه راجعدر دیمشلر اول تقدیرده معنای آیت یعنی خدای تعالی حکم قیلدی اول جدل قیلغوچی اوزرینه شونی کم هر کمسه آنی دوست توتسه وآکا ایه‌رسه اول آنی ضلالتکه توشرور والله اعلم.

(یا أیها الناس) ای آدمیلر خطاب بارچه مکلف بنده‌لرگه‌در (اتقوا ربکم) قورقمکزلر پروردکارکزنك عذابندن (ان زلزلة الساعة) درستلکده قیامتنك بیز سلکوتمکی (شیء عظیم) اولوغ بولغوچی بر نرسه‌در یعنی کوب قورقنچلی (۱) اشبو (یوم) شول کونده کم (ترونها) کورورسز اول زلزله‌نی (تذهل) غافل بولور اول زلزله قورقوسی سببلی (کل مرضعة) هر برسوت ایمزگوچی (عما أرضعت) شول بالادن کم ایمزدی آنی یعنی غایت قورقودن سوت ایمزاتورغان آنالر اوزلرینك ایمچه‌ك بالالرندن غافل بولورلر واونطورلر شول قدر بالالرینه مهربان وشفقتلی بولسه‌لرده (وتضع) هم قویار اول کونده قورقوسببلی (کل ذات حمل) هر بر یوکلی خاتون (حملی) اوزینك یوکینی یعنی اول زلزله‌دن قورقوب قورصاقلی خاتونلر بالالرینی توشورورلر (وترى) دخی سین کورورسك اول کونده (الناس) آدمیلرنی (سکاری) ایسرکلر یعنی غایت قورقودن عقل وتمیزلری کیتوب ایسرك شیکلی بولورلر (وما هم بسکاری) وایمه‌سدر آنلر حقیقتده ایسرکلر اگرچه ظاهرده ایسرك شیکللی بولسه‌لرده (ولکن عذاب الله) ولکن خدای تعالی‌نك عذابی (شدید) قاطیدر کم آنك قورقوسندن عقللری زایل بولور (ومن الناس) وآدمیلردن بولغوچیدر (من یجادل) (۲) شول کمسه کم جدل قیلور وبحثله‌شور (فی الله) خدای تعالی‌نك کتابنده نضر بن حارث کبی کم قرآننی اساطیر الاوّلین یعنی باری اوّلگیلرنك حکایه‌لریگنه‌در دیور ایدی یاکه بحثله‌شور خدای تعالی‌نك قدرتنده ابی بن خلف کبی کم حشرنی انکار قیلور ایدی (بغیر علم) بلودن باشقه یعنی هیچ بر دلیلسز ومعرفتسز بحثله‌شور (ویتبع) دخی ایارور اول (کل شیطان مرید) هر بر سورلمش وآزغون شیطانغه کم ازله (کتب) یازلدی لوح المحفوظده (علیه) اول شیطان اوزره (أنه من تولاه) شویله دیوب کم هر کمسه کم دوست طوتسه اول شیطاننی وآکا متابعت أیله‌سه (فأنه) بس درستلکده اول شیطان (یضله) آزدرور اول کمسه‌نی (ویهدیه) هم کوندرور آنی (الى عذاب السعیر) یاندرغوچی اوت عذابینه یعنی آنك تموغغه کرمه‌کینه سبب بولور (یا أیها الناس) ای آدمیلر بعضیلر

خطاب کفر اهلینه‌در یاکه حشرنی انکار ایتکوچیلرگه‌در دیمشلر (اِنْ کُنتُمْ)
اگر بولساکز سز (فی رَیْب) شکده (منَ الْبَعْث) خلقنك اولگاندن صوك ینه
توبارلماقدن یعنی اولگاندن صوك کیری ترلمه‌کگه اشانماساکز بواش ممکن
نوگلدر دیساکز سزلر اوز حالکزنك اوّلینه قاراکز (فَاِنَّا) بس درستلکده
بز (خَلَقْنَاکُمْ) یاراندق سزلرنی یعنی اصلکز آدمنی (منْ تُراب) توفراقدن (ثُمَّ
منْ نُطْفَة) صکره آنك بالالرینی یاراندق منی صوندن (ثُمَّ منْ عَلَقَة) صکره بر
کیسه‌ك قویورغان قاندن (ثُمَّ منْ مُضْغَة) صکره بر کیسه‌ك ایتدن (مُخَلَّقَة) یارانلماقی
تمام بولمش یعنی هیچ عیب ونقصانسز بارچه اعضاسی کامل وبتون (وَغَیْر مُخَلَّقَة)
هم یارانلماغی تمام بولماغان بلکه بعض اعضاسی نقصانلی بعضیلر مراد سقطدر
یعنی وقتی یتمه‌یوب توشکان بالادر دیمشلرکم سقطنك بعضسی بارچه اعضاسی
بوتن وصورتی تمام بولور وبعضسینك بعض اعضالریغنه معلوم بولوب صورتی
کامل وتمام بولماس حاصل کلام شولدرکم سزلرنی بر حالدن ایکنچی حالکه
منتقل أیلهدك وبر صورتدن ایکنچی صورتکه کوچردك (لِنُبَیِّنَ لَکُمْ) تاکم بیان
قیلامنمز اوچون سزلرکه یارانلمافکزنك ابتداسینی هم شونی فکرلهب اولگاندن
صوك هم کیری ترلمه‌کزنك ممکن ایدکینه استدلال قیلمافکز اوچون زیراکه
اوّلده تغیّرنی وبر حالدن بر حالکه کوچونی قابل بولغان نرسه صوکندن هم قابل
بولور بس اولگاندن صوك هم کیری ترلمه‌کی ممکن بولور (وَنُقِرُّ) وقرار
ایتدروزمز بز (فی الْاَرْحَام) آنالرنك رحملرنده (مَا نَشَآءُ) شول نرسه‌نی‌کم تلهزمز
آنك رحمده تورماقینی یعنی اگر تلهسه‌ك آنا قارننده‌غی بالانی توشورمای صاقلازمز
(اِلٰی اَجَل مُسَمًّی) آطالنمش وبیلگوله‌نمش مدّتکه‌چه یعنی وضع حمل مدتی
یتکانکه‌چه (ثُمَّ نُخْرِجُکُمْ) صکره چغاروزمز سزلرنی آنالرکز قارنلرندن (طِفْلًا)
باش بالا ایتوب‌کم اول وقتده غایت ضعیف وقوتسز بولورسز (ثُمَّ لِتَبْلُغُوا) صکره
تربیه قیلورمز سزلرنی تاکم ایرشورسز (اَشُدَّکُمْ) کامل قوتکزگه‌کم تنلرکز
قوّتلی وعقللرکز کامل بولورکم اول اوطوز یاشدن فرقغه‌چه‌در (وَمِنْکُمْ) وسزلردن
بولهوجیدر (مَنْ یُتَوَفّٰی) شول کمسه‌کم وفات بولور واوله‌ر مذکور وقتکه ایرشکاچ
یاکه آندن الکاری (وَمِنْکُمْ) هم سزلردن باردر (مَنْ یُرَدُّ) شول کمسه‌کم رد
اینولمش وقایتارلمش بولور (اِلٰی اَرْذَلِ الْعُمُر) عمرنك توبانره‌ك وناچارراقینه
یعنی بیك قارطایوب شیخ فانیلق درجه‌سینه ایرشور (لِکَیْلَا یَعْلَمَ) تاکم بلمه‌سون

اوچون (مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ) بلگاندن صوڭ (شَيْئًا) بر نرسه‌نیده یعنی بیك فارطایور
کیری بالالق حالینه قایتور بلگان نرسه‌لرینی اونوطور آدمینڭ نهایتدن بدایتك
قایتماق شوڭا اشارتدرکم حق تعالی ابتدأده یاراتلمافغه قادر بولدیغی کبی کیری
اعاده‌گه وترگوزمه‌کگه هم قادردر بس ایکنچی مرتبه بعثکه استدلال اوچون
بیورورکم (وَتَرَى الْأَرْضَ) وسین کوررسڭ ای آدمی یرنی (هَامِدَةً) قوروق
ورونقسز اولوك شیکللی‌کم اول یزده هیچ بر اولهن بولماس (فَإِذَا أَنْزَلْنَا)
هر قاچان ایندرسه‌ك بز بولوطدن (عَلَيْهَا) اول یر اوزرینه (الْمَاءَ) صونی یعنی
یغمور یاغدرساق (اهْتَزَّتْ) قیملدار اول یر (وَرَبَتْ) هم آرتور (وَأَنْبَتَتْ) دخی
اوسدرور (مِنْ كُلِّ زَوْجٍ) هر جفت اوله‌نلردن (بَهِيجٍ) تازه ویاکڭا بولغوچی اوله‌نلر
بس قوروغ واولوك یرنی صو برله ترگزوب یاش اوله‌نلر اوسدرمه‌کگه قادر
بولغان ذات البته اولوکلرنڭ هم اجزالرینی جمع قیلوب یاکڭادن ترگزمه‌کگه قادردر
(ذَٰلِكَ) اوشبو اش یعنی خلایقنی تورلی صورته یاراتماق وبر حالدن بر حالگه
کوچرمه‌ك هم اولگان یرنی ترگزوب اوله‌نلر اوسدرمه‌ك (بِأَنَّ اللَّهَ) شول نرسه
سببلی‌درکم خدای تعالی (هُوَ الْحَقُّ) اولدر حق وثابت بولغوچی ذات هم کمالات
صفاتینه مستحق (وَأَنَّهُ) هم شول سببلی‌درکم اول خدای تعالی (يُحْيِي)
(الْمَوْتَىٰ) اولوکلرنی (وَأَنَّهُ) دخی شول سببدندرکه اول خدای تعالی (عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ) بارچه نرسه اوزره (قَدِيرٌ) کوچی یتکوچیدر (وَأَنَّ السَّاعَةَ) واوشبو
دلیلنی کیلتورمه‌ك شونڭ اوچوندرکم تاکم بلسونلر درستلکده قیامت
(آتِيَةٌ) کیلگوچیدر (لَا رَيْبَ) یوقدر هیچ شك وشبهه (فِيهَا) اول قیامتڭ
کیلمه‌کنده (وَأَنَّ اللَّهَ) دخی بلسونلر شونی‌کم اول خدای تعالی (يَبْعَثُ)
قوبارور وترگزور (مَنْ فِي الْقُبُورِ) شول کمسه‌لرنی‌کم قبرلرده‌در تاکم
وعده‌سی بوینچه آنلرنی حساب وجزأ أیله‌مه‌ك اوچون (وَمِنَ النَّاسِ) وآدمیلردن
بولغوچیدر (مَنْ يُجَادِلُ) شول کمسه‌کم عناد وجهالتندن جدل قیلور وبحثلشور
(فِي اللَّهِ) خدای تعالی‌نڭ کلامنده یاکه آنڭ قدرتنه (بِغَيْرِ عِلْمٍ) بلودن باشقه (وَلَا
هُدًى) هم توغریلقفه کوندره تورغان دلیلدن باشقه (وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ) دخی روشن
ایتکوچی وثوابنی خطادن آیورغوچی کتابدن باشقه یعنی نادانلق سببلی هیچ
بر سندسز ودلیلسز وکتابسز محض تقلید برله گنه بحثلشور (ثَانِيَ عِطْفِهِ) اینه‌کبی
تورگوچی وجیغوچی بولغانی حالده بو سوز تکبرلکدن کنایه‌در یعنی تکبرلك

برله اوزینی الوغ توتقانی حالده مجادله قیلور (لِيُضِلَّ) تاکم آزدرسون اوچون آدمیلرنی (عَنْ سَبِيلِ اللهِ) خدای‌تعالی یولندن (لَهُ) بولغوچیدر اول مجادله ایتکوچی کمسه‌گه (فِي الدُّنْيَا) دنیاده (خِزْيٌ) رسوالق وخورلق قتل ایدلمه‌ك کبی (وَنُذِيقُهُ) هم طاتوتورمز آکا (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده (عَذَابَ الْحَرِيقِ) یاندرغوچی اوط عذابینی (ذٰلِكَ) اوشبو خورلق وعذاب (بِمَا قَدَّمَتْ) شول نرسه سببلی درکم الك قیلدی وآلدن یباردی آنی (يَدَاكَ) سینك ایکی قولك یعنی کسب قیلغان کفر ومعصیتلرك سببلیدر (وَأَنَّ اللهَ) هم شول سببلیدرکم خدای‌تعالی (لَيْسَ بِظَلَّامٍ) ایماسدر ظلملق ایتکوچی (لِلْعَبِيدِ) بنده‌لرینه مرویدرکه اعرابدن بر جماعت مدینه‌گه کیلوب اسلام دینینه کرمشلر ایدی بس آنلردن قایوسینك صرخاوی کیتوب صحتلرنسه یاکه خاتونی اوغلان طوغدرسه وحیوانلری آرتسه شاد بولوب اسلام دینی بیك یخشی ومبارك دیندر دیورلر ایدی واگر اش عکسنچه بولسه یعنی مسلمان بولغاچ باشینه قایغو ومحنتلر کیلسه اسلام دیننden دونوب اسلام بزگه خیر توگلدر دیورلر ایدی بو خصوصده آیت نازل بولدی کم (۱) (وَمِنَ النَّاسِ) وآدمیلردن بولغوچیدر (مَنْ يَعْبُدُ اللهَ) شول کمسه کم عبادت قیلور خدای تعالی گه (عَلَى حَرْفٍ) انحراف اوزره یعنی برطرفه وچیتده توروب‌غنه عبادة قیلور اسلام دیننده قرار ایتمه‌س وکوکلینی اورناشدرماس بلکه راحت کورسه اسلام دیننده قالماقچی واگر محنت کورسه آندن دونمه‌کچی بولوب تورور صوغش وفتنه عسکرنك برچیتنه کوزلهب توروب اگر ظفر طاپسه‌لر اول عسکرگه قوشلماقچی بولماسه تیزره‌ك قاچارغه تورغان کشی شیکللی (فَإِنْ أَصَابَهُ) بس اگر ایرشسه اول کیمسه گه (خَيْرٌ) ایند گولك ویخشی‌لق صحتلك هم بایلق کبی (اطْمَأَنَّ بِهِ) قرارلانور آنك برله یعنی دین‌ده ثابت بولور اول ایند گولك ایرشمه‌کی سببلی (وَإِنْ أَصَابَتْهُ) واگر ایرشسه آکا (فِتْنَةٌ) بر بلا ومحنت صرخاولق هم فقیرلك کبی (انْقَلَبَ) أیله‌نور اول ودونه‌ر (عَلَى وَجْهِهِ) یوزی اوزرینه یعنی محنت کیلمه‌کی سببلی اسلام دیننden کیری دونوب مرتد بولور (خَسِرَ الدُّنْيَا) زیان ایتدی اول کیمسه دنیاده کم مقصودینه ایرشمادی (وَالْآخِرَةَ) هم آخرته زیان ایتکوچیدرکم بارچه عملری ضایعدر (ذٰلِكَ) اوشبو خسران یعنی دنیا وآخرته زیان ایتمه‌ك (هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ) اولدر روشن ظاهر بولغوچی خسران وزیان کم آندن اولوغ زیان یوقدر (يَدْعُوا) اوندەر وطابنور اول مرتد یاکه مشرك (مِنْ

(۱) وبرقول شولدرکم بر یهودی پیغمبر مزگه ایمان کیلتورمش ایدی صکره کوزلری صوقر بولوب باشینه بلالر کیلگاچ پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلوب ایتدی: «میکا اسلام دینی شوملق بولدی کیلشمه‌دی ایمدی اقاله ایله گل» یعنی «دینکنی کیری قایتارب آلغل» دیدی پیغمبر حضرتی جواب بیردی کم «الاسلام لا یقال» یعنی «اسلام اقاله ایدلماس» دیدی اول یهودی مرتد بولدی بس حق‌تعالی‌دن اوشبو آیة کریمه نازل بولدی. تفسیر عین المعانی

دُونِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌دن باشقه (مَالَا يَضُرُّهُ) شول نرسه گه کم ضرر ایرشدیرمه‌س
اول نرسه آ کا اگر طابونماسه (وَمَالَا يَنْفَعُهُ) هم شول نرسه گه کم فایده بیرمه‌س
اول نرسه آ کا طابونغانی اوچون یعنی فایده وضررغه قادر بولماغان پوتلرغه
طابنور (ذٰلِكَ) اوشبو طابونماقی (هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ) اولدر مقصوددن یراق بولغوچی
آزغونلق (يَدْعُوا) طابنور اول (لَمَنْ) شول کیمسه گه کم (ضَرُّهُ) آنك ضرری
وزیانی (أَقْرَبُ) یقینراقدر (مِنْ نَفْعِهِ) فایده‌سندن یعنی اول پوتلرغه طابنوك
زیانی یقینراقدر دنیاده قتل ایدلمه‌ك هم آخرت عذابینه سبب بولماقی کبی ا
آنلردن فایده کورمه‌ك غایت بعیددر آنلرنك شفاعت ایتمه کی ووسیله بولماق
احتمالی یوقدر (لَبِئْسَ الْمَوْلَى) البته نی‌یاوز یاردر اول پوتلر (وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ)
هم نی‌یاوز یولداش ومصاحب‌درکم آنلردن ضرردن باشقه نرسه هیچ حاصل
بولماس (انَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (يُدْخِلُ) کرگزور (الَّذِينَ آمَنُوا) شول
کیمسه‌لرنی کم ایمان کلتوردیلر واشاندیلر خدای ورسولکه (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ)
هم اشله‌دیلر ایزگو عملرنی (جَنَّاتٍ) جنت باغچه‌لرینه کرگزورکم (تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آقار اول جنتلرنك یغاچلری آستندن یلغه‌لر (انَّ اللّٰهَ) درستلکده
خدای تعالی (يَفْعَلُ) قیلور (مَا يُرِيدُ) شول نرسه‌نی‌کم تیله‌ر بنه‌لرینه جزأ ومکافات
بیرودن مرویدرکه قطفان قبیله‌سندن برگروه اسلام دینینه کروده توقف أیله‌دیلر
وأیتدیلرکم بلکه محمدنك اشی آلغه کیتمه‌س ورواج طاپماس اگر مسلمان
بولساق یهودیلر برله آرامزده‌غی دوستلق هم بتوب بزگه هیچ مدد ویاردم
ایتمه‌سلر دیدیلر حق سبحانه وتعالی آیت یباردی‌کم (مَنْ كَانَ) هر کیمسه بولسه
(يَظُنُّ) گمان قیلور (أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللّٰهُ) شویله دیوب کم نصرة ویاردم اینمه‌س
خدای تعالی اوزینك پیغمبرینه (فِي الدُّنْيَا) دنیاده آنك دینینی ظاهر قیلمق هم آنی
دشمانلرینه غالب أیله‌مه‌ك برله (وَالْآخِرَةِ) هم آخرتده آنك درجه‌سینی یوقاری
قیلمق هم شفاعتینی قبول ایتمه‌ك برله آ کا مدد ویاردم ایله‌مه‌س دیب گمان قیلسه
(فَلْيَمْدُدْ) بس أیتکل کم صوزسون اول کیمسه (بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ) بر یینی
خانه‌سینك توشامینه یعنی آچوندن توشه‌مگه بریپ طاغوب آنك برله آصلنسون
(ثُمَّ لْيَقْطَعْ) صوکره کیسسون اول یینی تاکم یقلوب توشوب اولسون یاکه آنك
برله بوغلوب اولسون وبعضیلر سماءدن مراد دنیا کوکیدر دیمشلر یعنی اگر
قولندن کیلسه کوککه یینك بر اوچنی باغلاب شول یپکه یابشوب کوککه

منسون وحضرت پیغمبر گه کیله تورغان مدد ونصرتنی کیتارمکه تمام
طرشسون (فَلْيَنْظُرْ) بس قاراسون وفکرلهب کورسون (هَلْ يُذْهِبَنَّ) ایا
کیتارورمو (کیده) آنك قیلغان حیلهسی وتدبیری (مایغیظ) شول نرسهنی کم
آچولاندرور آنی یعنی آنك آچولانماقینه سبب بولغان اش کم پیغمبر علیه السلامغه
بولا تورغان نصرت ویاردم در اوشبو اشلرنی اشلامه کی برله کیتارمو وزایل
بولورمو البته بولماس (وَكَذٰلِكَ) واوشانداق (اَنْزَلْنٰاهُ) ایندردك بز اول قرآننی
(اٰيٰاتٍ بَيِّنٰاتٍ) روشن وظاهر بولغوچی آیتلر ایتوب تاکم سزلرگه
اخبار واحکام دینیه معلوم بولسون اوچون (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخی شونك اوچون کم
خدای تعالی (يَهْدِي) هدایت قیلور وطوغری یولغه کوندرور اول آیتلر برله
(مَنْ يُرِيدُ) هر کمسهنی کم تلهر اول آنك هدایتنی (اِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شول
کمسهلرکم (اٰمَنُوا) ایمان کیلتوردیلر (وَالَّذِينَ) دخی شول کمسهلرکم (هٰادُوا)
یهودی بولدیلر (وَالصّٰابِئُونَ) هم یولدزغه طابونغوچیلر (وَالنَّصٰارٰى) دخی نصرانیلر
(وَالْمَجُوسَ) وهم مجوسیلر (وَالَّذِينَ اَشْرَكُوا) دخی شول کمسهلرکم مشرك بولدیلر
وپونلرغه طابوندیلر (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (يَفْصِلُ) فصل قیلور وآیرور
(بَيْنَهُمْ) آنلرنك آرالرینی (يَوْمَ الْقِيٰامَةِ) قیامت کونده تاکم حقلق باطلدن تمام
آیرلور ومحق مبطلدن متمیز بولور (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ) بارچه نرسه اوزره (شَهِيدٌ) گواه بولغوچیدر وبارچه حاللردن آگاهدر
*(اَلَمْ تَرَ) ایا سن کورماسسنمو یعنی بلماسسنمو (اَنَّ اللّٰهَ) شونی کم الله تعالی
(يَسْجُدُ) سجده قیلور (لَهُ) اول خدای تعالی گه (مَنْ فِي السَّمٰاوٰاتِ) هر کمسه کم
کوکلرده در (وَمَنْ فِي الْاَرْضِ) دخی هر کمسه کم یرده در (وَالشَّمْسُ) هم آکا سجده
قیلور قویاش (وَالْقَمَرُ) دخی آی (وَالنُّجُومُ) هم یولدزلر (وَالْجِبٰالُ) دخی طاغلر
(وَالشَّجَرُ) هم آغاچلر (وَالدَّوَابُّ) دخی دورت آیاقلی جانورلر (وَكَثِيرٌ مِنَ النّٰاسِ)
دخی کوب کمسه آدمیلردن آکا سجده قیلورلر طاعت وعبادت یوزندن (وَكَثِيرٌ)
وکوب کمسهلر اول آدمیلردن کم خدایغه سجده قیلودن باش طارتقانلردر (حَقَّ
عَلَيْهِ) تیوش بولدی وحکم قیلندی آنك اوزره (الْعَذٰابُ) عذاب فرماندن باش
طارتماقی اوچون اوشبو سجده قرآن داغی سجدهٔ تلاوتلرنك آلتنچیسیدر کم فتوحاتده
بوسجدهنی سجدهٔ مشاهده دیوب تسمیه ایدلمشدر (وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ) وهر کمسهنیکم
خور قیلور خدای تعالی وضلالتکه توشورور یا تموغغه کرگزور (فَمٰا لَهُ) بس

یوقدر اول کمسه اوچون (مَنْ مُكْرِم) هیچ بر اکرام ایتکوچی وآنی حرمتله گوچی یعنی خدای ضلالتکه توشورگان کشینی هدایت ایتکوچی وعذابدن قوتقارغوچی هیچده بولماس (انَّ اللهَ) درستلکده خدای تعالی (یَفْعَلُ) قیلور (مایَشاءُ) هر نرسه نیکم تله راهانت واکرامدن یعنی تله گان بنه سینی عزیز وتله گانینی خور وذلیل ایلهر مرویدرکه کتاب اهلی صحابه لردن برجماعت ایله خصومت قیلشوب وبحثله شوب ایتدیلر بزنك پیغمبرمز سزنکندن مقدّم والگاری بولغان هم بزنك دینمز ایسکی دیندر بس حق بولماقغه بزنك دینمز سزنکندن تیوشلیراکدر دیدیلر مؤمنلر آنلرغه جواب بیروب ایتدیلرکم بزلر اوز پیغمبرمزگه هم سزنك پیغمبرگزگه تصدیق قیلورمز واوز کتابمزغه هم سزلرگه ایندرلگان کتابغه اشانامز امّا سزلر بزنك پیغمبرمزنك پیمغمبر ایدکینی هم کتابی حق ایدکینی بله طوروب عناد وحسدگز سببلی انکار قیلاسز بس حقلق بزنك طرفمزده در سزنك طرفگزده توگلدر دیدیلر حق سبحانه وتعالی بو خصوصده آیت یباروب بیوردی کم (هٰذانِ) اوشبو ایکی گروه یعنی مؤمنلر ایله کتاب اهلی (خَصْمانِ) ایکی خصملر وبربرینه مقابللر درکم (اخْتَصَمُوا) خصومت وجدال قیلدیلر آنلر وبحثله شدیلر (۱) (فی رَبِّهِمْ) پروردکارلرینك دینی طوغریسنده وهر قایوسی اوز دینینی حقدر دیوب دعوا ایله دی (فَالَّذِینَ كَفَرُوا) بس شول کمسه لرکم حقلقغه اشانمادیلر (قُطِّعَتْ) کیسولمش بولدی (لَهُمْ) آنلر اوچون آنلرنك بویلری مقدارنچه (ثِیابٌ مِنْ نارٍ) اوطدن بولغوچی کیوملرکم آنلرنك تنلرینی تمام چولغاب آلور ویاندروب (یُصَبُّ) قویولمش بولور (مِنْ فَوْقِ رُؤُسِهِمُ) آنلرنك باشلری اوستندن (الْحَمِیمُ) بیك اُسّی وقاینار صو اول صونك غایت اُسّیلکندن (یُصْهَرُ بِهِ) اُریتولمش بولور اول صو سببلی (ما فی بُطُونِهِمْ) شول نرسه کم آنلرنك قارنلرنده واچلرنده در (وَالْجُلُودُ) هم تیریلری ارتولمش بولور یعنی آنلرنك تموغه باشلرینه شوندایین قاینار صو قیارلرکم آنك قاینارلق اچلرینه هم طشلرینه سرایت قیلور اعضالری وتیریلری اُرور (وَلَهُمْ) دخی بولغوچیدر آنلرنی عذاب قیلماق اوچون (مَقامِعُ) گرزولر وچوقمارلر (مِنْ حَدِیدٍ) تیمردن اول چوقمارلر برله زبانیلر آنلرنی قینارلر (كُلَّما أَرادُوا) هر تله گانلری زمانده اول کفر اهللری (أَنْ یَخْرُجُوا مِنْها) چقمافلرینی اول اوطدن (مِنْ غَمٍّ) قساوت وقایغولری جهتندن یعنی قساوتلری سببلی هرقایچان تموغدن چقماقچی بولوب طرشسه لر (أُعِیدُوا) کیری قایتارلمش

(۱) ابوذر غفاری رضی الله عنه دن منقولدر که اوشبو آیت کریمه آلتی کشی شأننه نازل بولمشدر کم آنلر بدر صوغشنده همه دن آلغه چقدیلر مشرکلر طرفندن شیبه وعتبه هم ولید ومؤمنلردن حضرت عمر وحضرت علی وعبیده رضی الله عنهم لردر وبعضیلر دیمشلر درکم مذکور بیش فرقه یعنی یهود وصابئین ونصاری هم مجوس ومکه مشرکلری ایکی خصم نك برسیدر ومؤمنلر برسیدر.

بولورلر (فیها) اول اوطقه یعنی هر قایچان چقمانچی بولوب تموغنك چیتنه کیلوب یتسه‌لر زبانیلر مذکور تیمر گرزولر برله صوغوب آنلرنی کیری قایتارورلر هم آنلرغه ایتورلر (ذوقوا) طاتوکزلر (عذاب الحریق) یاندرغوچی اوطنك عذابینی (ان الله) درستلکده خدای تعالی (یدخل) کرگزور (الذین آمنوا) شول کمسه‌لرنی کم ایمان کیلتوردیلر وخدایغه هم رسولینه اشاندیلر (وعملوا الصالحات) دخی اشلادیلر ایدگو عملرنی (جنات) جنت باغچه‌لرینه‌کم (تجری) آغار (من تحتها الانهار) اول جنتلرنك سرایلری آستندن یلغه‌لر (یحلون) بیزاتلمش بولورلر اول مؤمنلر (فیها) اول جنتلرده (من اساور) بلزکلر برله (من ذهب) آلتوندن بولغوچی (ولؤلؤا) دخی بیزاتلمش بولورلر آنلر انجو برله (ولباسهم) وآنلرنك کیوملری (فیها) اول جنتده (حریر) (۱) خالص یفاکدر (وهدوا) وکوندرلمش بولدیلر مؤمنلر (الی الطیب) پاکیزه ویخشیسینه (من القول) سوزدن یعنی آخرتده خدای تعالی مؤمنلرنك تللرینه یخشی وپاك سوزلرنی کیلتورور شول طریقه‌کم هر قایچان آنلرنك نظری جنت که توشسه الحمد لله الذی هدانا لهذا دیورلر وهر قایچان جنت که کرسه‌لر الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن دیورلر وهر قایچان اوزلرینك منزللرنده قرار ایله‌سه‌لر الحمد لله الذی صدقنا وعده دیورلر یاکه پاکیزه سوزگه کوندرلمه‌کلری شولدرکه آنلر جنتده لغو وفحش هم یالغان سوزلرنی سوزله‌مه‌سلر هم ایشتماسلر واکثر مفسّرلر دیمشلردرکم مؤمنلر پاك وطیّب سوزگه کوندرلمش بولورلر دنیاده‌کم اول سوز کلمهٔ شهادتدر یاکه قرآن یاکه استغفاردر (وهدوا) دخی کوندرلدیلر اول مؤمنلر (الی صراط الحمید) مافتالنمش بولغوچی خدای تعالی‌نك یولینه‌کم اول اسلام دینیدر (ان الذین کفروا) درستلکده شول کمسه‌لرکم اشانمادیلر خدای تعالی‌گه (ویصدون) هم طیارلر (عن سبیل الله) خدای تعالی یولندن یعنی آدمیلرنی طاعت وعبادتدن منع قیلورلر (والمسجد الحرام) (۲) دخی مسجد حرامنی طواف قیلودن طیارلر قول اشهر اوزره مراد حدیبیه کونیدرکم مشرکلر حضرت پیغمبرنی هم اصحابینی کعبة الله‌غه طواف قیلودن منع أیتدیلر (الذی) آنداین مسجد حرام کم (جعلناه) قیلدق بز آنی (للناس) آدمیلر اوچون یعنی بارچه کشیلر اوچوندر بعضیلرگه گنه خاص توگلدر (سواء) برابر وتیگزدر (العاکف فیه) اقامت ایتکوچی آنده یعنی همیشه مکه‌ده طورغوچی (والباد) دخی چیتدن کیلگوچی یعنی: «کعبة الله‌نی طواف

(۱) حدیث شریفده کیلمشدرکه هرکم دنیاده یفاك کیوم کیسه آخرتده کیورتمه‌سلر مونده مراد ایرلردر بس ایرلرگه یفاك کیوم کیمه‌ك حرامدر.

(۲) بعضیلر مسجد حرامدن مرادمکه‌نك همه یریدر دیمشلر شول سببلی آنك منزللری خصوصنده مجاور ومسافر برابردر مکه‌گه عبادت اوچون کیلگان هر قایسی منزلگه توشونی تله‌سه توشمه‌ك درستدر دیمشلر وحضرت فاروق رضی الله‌عنه‌دن منقولدرکه موسم حجده مکه شهرنده‌گی سرایلر ویورطلرنك قپولرینی بیکله‌مه‌سونلر تاکم «کیلگان مسافرلر هر یورطقه توشونی تله‌سه‌لر شونده توشسونلر» دیوب ندا قیلدرور ایدی.

ایتو وحج قیلو مکه شهرنده طورغوچیلرغه‌غنه مخصوص اش توگلدر بلکه اول اشده مکه‌ده طورغوچی هم چیتدن کیلگانلر همه‌سی برابردر» (وَمَنْ یُرِدْ) وهر کم تلهسه (فِیهِ) اول مسجد حرامده (بِالْحَادٍ) (۱) حقلقدن آوشونی (بِظُلْمٍ) ظلملق قیلو برله یعنی حرم شریف اچنه ظلملق ایتمه کچی بولسه وطوغریلقدن آوشسه (نُذِقْهُ) طاتوتورمز اول کمسه‌گه (مِنْ عَذَابٍ اَلِیمٍ) رنجتکوچی عذابدن اوشبو آیته‌گی «ان الذین کفروا»نك خبری محذوفدر تقدیرینك معناسی شولدرکم اول خدایغه اشانماغان هم خلقنی عبادتدن طیغان کمسه‌لر هلاك بولدیلر هم خسران وزیان طاپدیلر (وَاِذْ بَوَّأْنَا) ویاد قیلغل شول وقتده کم معین وبیلگولی ایتدك بز (لاِبْرَاهِیمَ) ابراهیم پیغمبر اوچون (مَکَانَ الْبَیْتِ) کعبة‌الله‌نك اورنینی ابراهیم علیه السلام کعبه‌نی بنا قیلغانده کعبه‌نك اورنینی بیلگوله‌مك اوچون حق تعالی‌نك فرمانی برله بر بولوط کیلوب خانهٔ کعبه مقداری یرنی کوله گه‌لب طوردی حضرت ابراهیم شول اورنغه کعبه‌نی بنا أیله‌دی وبر قولده حق تعالی‌نك امری برله بر جبل کیلوب کعبه اورنینی سبوردی شول یرگه کعبه بنا ایتولدی بس حق تعالی بیوردیکم بز تعیین ایتدك ابراهیمغه کعبه اورنینی هم آکا وحی أیله‌دك (اَنْ لَا تُشْرِكْ بِی) شویله دیوب کم شریك کیلتورمه‌گل وشریك ایتوب طوتماغل میکا (شَیْئًا) هیچ بر نرسه‌نی کم من شریکدن منزّه‌من (وَطَهِّرْ) هم پاك ایتوب طوتقل (بَیْتِیَ) مینم ایومنی یعنی کعبه‌نی پوتلردن وتیوشسز نرسه‌لردن پاك ایتوب طوتقل (لِلطَّائِفِینَ) طواف قیلغوچیلر اوچون یعنی چیتدن کیلوب حج قیلغوچیلر اوچون (وَالْقَائِمِینَ) هم آنده اقامت ایتکوچیلر وطورغوچیلر اوچون یاکه نماز اوقوغانده آیاق اوزره طورغوچیلر اوچون (وَالرُّکَّعِ السُّجُودِ) دخی رکوع قیلغوچیلر وسجده ایتکوچیلر اوچون مرویدر که فایچان کم ابراهیم علیه السلام کعبه بناسینی تمام قیلدی حق تعالی‌دن وحی کیلدی کم «آدمیلرنی کعبه‌نی زیارة قیلوغه اوندا گل وچاقرغل» حضرت ابراهیم أیتدی «الهی مینم آوازم قای یرگه‌چه ایرشور حق تعالی‌دن خطاب کیلدی کم «سیندن چاغرماق ومیندن ایرشدرمه‌ك» بس حضرت ابراهیم حق تعالی‌نك فرمانی بوینچه ابو قبیس طاغینه منوب ندا قیلدی کم «ای آدمیلر خدای تعالی اوزینك خانه‌سینه حج أیله‌مه‌کنی سزلرگه فرض قیلدی سزلرنی اول خانه‌گه دعوت قبلادر بس ربّکزنك دعوتینه اجابت ایتکز» دیدی خدای تعالی آنك آوازینی قیامتکه‌چه کیله‌چك بارچه آدمیلر

(۱) حرمده الحاد بر قوله حرامنی حلال بلمه‌کدر وبعضیلر هر بر منهی‌عنه بولغان اشدر حتی خدمتکارنی سوکمه‌ك هم آنده جایز توگلدر الحاددر دیمشلر واکثر علمآء دیمشلردرکه حرم شریفده گناه‌نی قصد ایله‌مك برله هم عذابقه مستحق بولور اگرچه اول گناه‌نی اشله‌مه‌سه هم امّا باشقه یرلرده قصد واراده برله گنه عذابقه مستحق بولماس حرم شریفده طاعتنك اجر وثوابی متضاعف بولماقی کبی آنده گناه‌نك هم جزاسی باشقه یرلرگه قاراغانده آرتوغراق بولور دیمشلر.

نسللرینه ایشتدردی وهر کمسگه حج قیلماق تقدیر ایتولگان بولسه آتاسی صلبندن «لَبَّیْكَ اللهمَّ» دیوب جواب بیردی حق سبحانه وتعالی ابراهیم علیه السلامنك خلایقنی حجغه اوندامه‌کینك قصه‌سینی بیان ایلهب بیوردی (وَأَذِّنْ) وندا قیلغل ای ابراهیم (فی النّاس) آدمیلر آراسنده هم آنلرنی چاقرغل (بالْحَجِّ) خدای تعالی‌نك ایونی حج ایلهمه‌ککه (یَأْتُوكَ) تاکم کیلورلر سیکا آدمیلر (رِجالاً) جیاولی بولغانلری حالده (وَعَلٰی کُلِّ ضامِر) (۱) وهر برزبون وآرق‌توه اوزره آطلانغانلری حالده (یَأْتِینَ) کیلورلر اول توهلر (مِنْ کُلِّ فَجٍّ عمیق) هر بر یراق یولدن یعنی سین خلقنی چاقرغل آنلر جیاولهب هم آطلانوب یراق یرلردن حجغه کیلورلر (لِیَشْهَدُوا) تاکم حاضر بولسونلر اوچون آنلر (مَنافِعَ لَهُمْ) اوزلرینك منفعتلری وفائده‌لری یاننده یعنی دینی ودنیوی فائده‌لرگه ایرشمه‌ك اوچون حجغه کیلورلر (وَیَذْکُرُوا) هم یاد ایتسونلر اوچون (اسْمَ اللهِ) الله تعالی‌نك اسمینی یعنی «لَبَّیك اللهمَّ» دیوب ذکر قیلماق اوچون (فی أَیّامٍ مَعْلُومات) معلوم بولمش وبیلگوله‌نمش کونلرده کم اول کونلر ذوالحجه‌نك اوّلگی اونیدر یا که تکبیر تشریق کونلریدر (عَلٰی ما رَزَقَهُمْ) شول نرسه‌نی بوغازلامق اوزره کم رزقلاندردی وبیردی خدای تعالی آنلرغه (مِنْ بَهیمَةِ الْأَنْعام) تلسز بولغان حیوانلردن یعنی توه وصغر وقوی کبیلردن کم مراد آنلرنی قربان ایلهمکدر آنلرنی بوغازلاغانده خدای تعالی اسمینی ذکر ایدرلر مشرکلر پوتلری اسمینه قربان چالورلر ایدی وقربانلقلرینك ایتندن اوزلری آشاماسلر ایدی بس حق تعالی مؤمنلرگه بیوردیکم «سزلر مینم اسمم برله قربان بوغازلاکز (فَکُلُوا مِنْها) بس آشاکز اوزکز قربانلقکز ایتندن بو امر اباحت اوچوندر» یعنی اوزکزنك آشاماقکز جائز ودرستدر بوحکم کفارت وجبر نقصان اوچون بولماغان قربانلقلرده‌در کفارات وجبر نقصان اوچون بولسه ایتینی ایاسی آشاماق درست بولماس (وَأَطْعِمُوا) دخی طعاملهندرکز وآشاتکز قربانلرکز ایتندن (الْبائِسَ الْفَقیرَ) محنت طارتقوچی فقیر ومحتاجنی (ثُمَّ لْیَقْضُوا) صکره اوته‌سونلر آنلر (تَفَثَهُمْ) حاجتلرینی یا که مناسك حجنی ادا ایلهسونلر دیمه‌کدر یا که اوزلرندن کرنی وشاخشیلقلرنی یبارسونلر میوقنی وطرنافلرنی کیسمه‌ك وقولتق یونینی آلماق کبی (وَلْیُوفُوا) هم تاکم وفا قیلسونلر اوچون آنلر (نُذُورَهُمْ) اوزلرینك نذرلرینه (وَلْیَطَّوَّفُوا) دخی طواف قیلسونلر اوچون یعنی طواف زیارت یا که طواف وداع

(۱) عین المعانیه کیلتورمشدرکم بو امر حضرت پیغمبرمز محمد علیه الصلوة والسلامغه متوجه‌در ینعی امّتلرکا حجنك فرضلغندن خبر بیرگل دیمکدر.

(بالْبَيْتِ الْعَتِيقِ) ظالملرنك شرّندن آزاد بولغوچی ایوگه یاکه قدیمدن قالغان ایوگه یعنی کعبة الله غه (ذٰلِكَ) اوشبو ذکر ایدلمش اش یعنی حجداغی حکملر وعمللر خدای تعالی‌نك دینیدر (وَمَنْ يُعَظِّمْ) وهر کم اولوغلاسه (حُرُمَاتِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك حکملرینی‌کم آنك حرمتینی صندرمق درست توگلدر (فَهُوَ) بس اول اش یعنی خداینك حکملرینی اولوغلامق (خَيْرٌ لَهُ) ایذ گوره‌ك ویخشیراقدر اول کمسه‌گه (عِنْدَ رَبِّهِ) پروردکاری قاشنده یعنی خدای تعالی آکا ایذ گو جزا بیرور (وَأُحِلَّتْ) وحلال ایتولدی (لَكُمُ) سزلرگه (الْأَنْعَامُ) دورت آیاقلی حیوانلر (الّا) مگر حلال بولماس (مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ) شول نرسه‌کم اوقولمش بولدی سزلرگه آنك حراملقی خنزیر وباشقه‌لرکبی (فَاجْتَنِبُوا) بس یراق بولکز وصاقلانوکز (الرِّجْسَ) مردار وشاخشی نرسه‌دن (مِنَ الْأَوْثَانِ) پوتلردن بولغوچیدر اول مردار یعنی پوتغه طابونودن صاقلانوکز (وَاجْتَنِبُوا) هم اجتناب قیلکز وصاقلانوکز (قَوْلَ الزُّورِ) یالغان سوزدن یعنی «خداینك شریکلری بار» دیب ایتودن یاکه یالغان گواهلقدن یاکه تل برله بر سوزنی ایتوب کوکل آکا موافق بولماودن صاقلانوکز (حُنَفَاءَ لِلّٰهِ) اخلاص ایتکوچیلر بولغانکز حالده الله تعالی‌گه (غَيْرَ مُشْرِكِينَ) شرك کیلتورگوچیلرگه باشقه (به) اول خدای تعالی‌گه یعنی مخلص بولکز ومشرك بولماکز (وَمَنْ يُشْرِكْ) وهر کم شرك کیلتورسه (بِاللّٰهِ) خدای تعالی‌گه (فَكَأَنَّمَا خَرَّ) بس گویا کم توشدی ویقلدی اول کمسه (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن یعنی گویا کم کوکدن یرگه یقلوب توشوب هلاك بولدی (فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ) بس چوقرلر وآشارلر آنك اولوکینی اوله کسه آشاوچی قوشلر (أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ) یا ایسه طاراتور آنك اعضالرینی وکیسه‌کلرینی جیل هم اوچورب ایلتور (فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ) یراق اورنغه کم هیچ کمسه آکا مدد قیلا آلماس بو کلام شوندن کنایه‌درکه هر کم کفر وشرکنی اختیار ایلسه شیطان آنی ضلالتکه توشروب تمام هلاك قیلور (ذٰلِكَ) اش اوشبودرکم ذکر ایتولدی (وَمَنْ يُعَظِّمْ) وهر کم تعظیم ایلسه واولوغلاسه (شَعَائِرَ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك نشانلرینی‌کم حج قیلماقدر یاکه حجده هدی سورمه‌کدر هدی حجده بوغازلاناچق قربانلقدر آنی تعظیم قیلمق شولدرکه سیمز وعیبسز وقیمت بهالی حیوانلی بوغازلامقدر (فَإِنَّهَا) بس درستلکده اول اش یعنی خدای تعالی‌نك شعائرنی تعظیم ایلمك (مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ) کوکللرنك تقویسندندر یعنی تقوالق ایاسی بولغان

کشینك اشیدر (لَكُمْ) بولغوچیدر سزلرگه (فیها) اول قربان ایتوله‌چك حیوانلرده (منافع) فائده‌لر یعنی توه وصفرقوی هم امثالی حیوانلرنك سوتی ویونی برله هم اوستلرینه آطلانمق ویوك یوكلمك کبی اشلر برله فائده‌لانورسز (الی اَجَل مُسَمًّی) آطالنمش وبیلگوله‌نمش بر مدتکه‌چه یعنی آنلر ترك وقتده آنلر برله فائده‌لانورسز (ثُمَّ مَحِلُّها) صکره آنلرنك بوغارلاناچق وقربان ایتله‌چك اورنلری (الَی الْبَیْتِ الْعَتیق) طوفانغه غرق بولودن آزاد بولغان ایوگه‌چه‌در یعنی کعبة‌الله (وَلِکُلِّ اُمَّة) وهر بر گروه اوچون سزدن الگاری بولغان امّتلردن (جَعَلْنا) قیلدق بز (مَنْسَکًا) برقربانی یعنی قربان قیلمق برله بیوردق (لِیَذْکُرُوا) تاکم یاد ایتسونلر اوچون آنلر (اسْمَ اللهِ) الله تعالی‌نك اسمینی (عَلٰی ما رَزَقَهُمْ) شول نرسه‌نی بوغازلامق اوزره‌کم روزی قیلدی وبیردی آنلرغه خدای تعالی (مِنْ بَهیمَةِ الْاَنْعام) تلسز ودورت آیاقلی طوارلردن حاصل معنی سزدن اوّلگی امّتلرنك هر فایوسینه الله اسمینی ذکر ایتوب قربان بوغازلامق برله امر قیلدق (فَاِلٰهُکُمْ) بس سزلرنك خدایکز هم آنلرنك خدایی (اِلٰهٌ واحِدٌ) بر بولغوچی خدای تعالی‌در (فَلَهُ) بس اول خدای تعالی‌گه (اَسْلِمُوا) اطاعت قیلکز وبوی صونوکز کم قربانی آندن باشقه‌نك اسمی برله بوغازلاماکز (وَبَشِّرْ) هم بشارت وسوینچ بیرگل ای محمد علیه السلام (الْمُخْبِتینَ) تواضعلق ایکوچیلرگه آخرت یورطینك اولوغلقی برله یاکه سوینچ بیرگل خدایدن قورقغوچیلرغه حسابسز رحمت برله (الَّذینَ اِذا ذُکِرَ اللهُ) شول کمسه‌لردرکم هرقایچان یاد ایتولنمش بولسه خدای تعالی آنلرنك قاشنده (وَجِلَتْ) قورقور (قُلُوبُهُمْ) آنلرنك کوکللری (وَالصّابِرینَ) دخی سوینچ بیرگل صبر قیلغوچیلرغه (عَلٰی ما اَصابَهُمْ) شول نرسه اوزره کم ایرشدی آنلرغه محنت وقایغولردن (وَالْمُقیمِی الصَّلٰوة) دخی سوینچ بیرگل نمازنی اوته‌گوچیلرگه (وَمِمّا رَزَقْناهُمْ) وشول نرسه‌دن کم رزقلاندردق بز آنلرغه (یُنْفِقُونَ) نفقه بیرورلر آنلر وخیراتقه صرف قیلورلر (وَالْبُدْنَ) وتوه‌لرهم صغرلر کم آنلرنی هدی قربانی اوچون حجغه آلوب بارورسز (جَعَلْناها) قیلدق بز آنلرنی بوغازلامقنی قیلدق (لَکُمْ) سزلرگه (مِنْ شَعائِرِ اللهِ) خدای تعالی‌نك دینینك نشانلرندن (لَکُمْ فیها خَیْرٌ) بولغوچیدر سزلر اوچون آنلرنی قربان قیلوده ایدگولك دینی ودنیوی فائده‌لردن (فَاذْکُرُوا) بس یاد ایتکز (اسْمَ اللهِ عَلَیْها) الله تعالی اسمینی آنلرنی بوغازلاو اورورینه یعنی الله اسمینی ایتوب

بوغازلاکز (صَوَآفَّ) آیاق اوزره طورغوچی بولغانلری حالده توه‌لرنی آیاق اوزره یعنی یاتقزماینچه بوغازلامق سنتدر دیمشلر (فَاذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا) بس هر قایچان یرگه یقلسه بوغازلانمش حیواننك قابرغالری وصرتلری یعنی جانی تمام چغوب اولوب بتسه وصوونسه (فَكُلُوا مِنْهَا) بس آشاکزسز اول قربانلقلرنك ایتلرندن وبوآشامق سنتدر (وَأَطْعِمُوا) هم طعاملندرکز وآشاتکز اول ایتدن (الْقَانِعَ) قناعت ایتکوچی فقیرنی یعنی صورامای طورغاننی (وَالْمُعْتَرَّ) دخی سؤال ایتکوچی وصوراغوچینی هم طعاملاندرکز بعضیلر قانعدن مراد مکه فقیری ومعترچیتدن کیلگان فقیردر دیمشلر (كَذَلِكَ) اوشانداق (سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ) مسخر ومطیع قیلدق بز اول حیوانلرنی سزلرگه کم توه واوگوز کبی حیوانلر نیقدر اولوغ جثه‌لی وقوّتلی بولا طورب سزلر آنلرنی اوز فرمانکز برله یورته‌سزهم بوغازلاب ایتینی آشایسز (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) شایدکم سزلر شکرانه قیلورسز خدای تعالی‌گه اوشبو نعمتلر برابرینه مرویدرکه جاهلیت اهلی قربانلقلرینك قانینی کعبه‌نك دیوارینه سورتورلر ایدی هم اول اشنی خدایغه تقربکه سبب دیوب گمان ایته‌رلر ایدی اسلام ابتداسنده مؤمنلر هم اوّلگی قاعده بوینچه قربان قانینی کعبه دیوارینه سورتدیلر حق سبحانه وتعالی مؤمنلرنی اول اشدن نهی ایدوب بیوردی کم (لَنْ يَنَالَ اللَّهَ) ایرشمه‌س خدای تعالی‌گه (لُحُومُهَا) اول قربانلقلرنك ایتلری کم صدفه‌گه بیرلور (وَلَا دِمَآؤُهَا) هم ایرشمه‌س آنلرنك قانلری کم بوغازلاغانده قویولور (وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى) ولکن ایرشور خدای تعالی‌گه یعنی قبول بولور تقوالق برله قیلنغان اش (مِنْكُمْ) سزلردن (كَذَلِكَ) اوشانداق (سَخَّرَهَا) مسخر ومطیع ایله‌دی خدای تعالی طوارلرنی (لَكُمْ) سزلرنك اوچون (لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ) تاکم تکبیر ایتمه‌کگز اوچون بوغازلاغانده یاکه خدای تعالی‌نی اولوغلق برله یاد قیلماقگز اوچون (عَلَى مَا هَدَاكُمْ) شول نرسه اوزره‌کم هدایت قیلدی وکوندردی سزنی خدای تعالی قربانلقنی نحر قیلمق وبوغازلامقنك کیفیتینه (وَبَشِّرِ) وسویونچ بیرگل ای محمد علیه السلام (الْمُحْسِنِينَ) احسان وایدگولك ایتکوچیلرگه جنت برله (انَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالی (يُدَافِعُ) دفع قیلور وطیار مشرکلرنك فتنه‌لرینی (عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا) شول کمسه‌لردن کم ایمان کیلتوردیلر یعنی مؤمنلرنی غالب قیلور (انَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالی (لَا يُحِبُّ) دوست طوتماس (كُلَّ خَوَّانٍ) هر بر خیانت

ایتکوچینی (کَفُور) آنك نعمتلرینه شکرانه ایتمه‌یوب کفران نعمت قیلغوچینی
اسباب نزوله کیلتورمشدرکم مکه مشرکلری مؤمنلرگه هر تورلی اذیّت وجفالر
قیلورلر ایدی مؤمنلر حضرت پیغمبر حضورینه کیلوب مشرکلردن شکایت
قیلور ایدیلر پیغمبرمز علیه السلام آنلرغه «صبر قیلکز وچداکز الحال میکا
خدای تعالی صوغش قیلمق برله فرمان ایتکانی یوق» دیوب بیورور ایدی مدینه‌گه
هجرت قیلغاندن صوکك حق تعالی‌دن صوغش قیلمانغه اذن بولدی وبوخصوصده
ایك اوّل اوشبو آیت کریمه نازل بولدی (اُذِنَ) اذن ورخصت بیرلدی صوغش
قیلمانغه (لِلَّذِینَ یُقَاتَلُونَ) شول کمسه‌لرگه‌کم صوغش قیلنمش‌بولورلر یعنی‌مشرکلر
آنلر برله صوغشوب آنلرغه اذیت وجفا قیلورلر بس آنلرغه رخصت‌درکم اوزلری
هم مشرکلر برله قارشی طورب صوغشسونلر (بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا) شول سببلی‌کم آنلر
مظلوم بولدیلر ومشرکلرنك جفاسینی طارتدیلر (وَإِنَّ اللَّهَ) ودرستلکده خدای
تعالی (عَلَىٰ نَصْرِهِمْ) اول مظلوملرغه نصرة ویاردم بیرمك اوزره (لَقَدِیرٌ) البته
کوچی یتکوچیدر (الَّذِینَ أُخْرِجُوا) شول کمسه‌لرکم چغارلمش بولدیلر (مِنْ
دِیَارِهِمْ) مکه‌دن‌کی یورطلرندن (بِغَیْرِ حَقٍّ) حقلقدن باشقه یعنی آنلردن یورطلرندن
چغارونی واجب ایتمه‌رلك هیچ براش صادر بولمادی (إِلَّا أَنْ یَقُولُوا) مگر شولکم
آنلر ایتور ایدیلر (رَبُّنَا اللَّهُ) بزنك پروردکارمز خدای تعالی‌در دیوب وخدایمنك
برلکی برله اقرار قیلور ایدیلر (وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ) وا گر بولماسه ایدی خدای
تعالی‌نك دفع قیلماقی (النَّاسَ) آدملرنی (بَعْضَهُمْ) بعضلرینی (بِبَعْضٍ) بعضلری برله
یعنی مؤمنلرنی مشرکلرگه غالب ایلمك برله (لَهُدِّمَتْ) البته ویران وخراب
ایتولمش بولور ایدی دشمانلرنك استیلاء وغلبه‌سی سببلی (صَوَامِعُ) راهبلرنك
صومعه‌لری وعبادتخانه‌لری (وَبِیَعٌ) هم نصارانك کلیسه وچیرکاولری (وَصَلَوَاتٌ)
دخی یهودیلرنك معبدلری (وَمَسَاجِدُ) هم مسلمانلرنك مسجدلری‌کم همیشه (یُذْکَرُ)
یاد ایتولور (فِیهَا) اول مسجدلرده (اسْمُ اللَّهِ) خدای تعالی‌نك اسمی (کَثِیرًا)
کوب (وَلَیَنْصُرَنَّ اللَّهُ) والبته نصرت ویاردم بیرور خدای تعالی (مَنْ ینصره)
شول کمسه‌گه‌کم یاردم بیرور اول خدایمنك دینینه (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای
تعالی (لَقَوِیٌّ) البته قوّت ایاسیدر وکوچی یتکوچیدر مؤمنلرنك نصرتینه (عَزِیزٌ)
غالبدر بارچه نرسه اوزره‌کم هرکمنی تلسه غالب قیلور بوآیتده حق تعالی
صحابه‌نك مظلوملرینه نصرت برله وعده قیلدی هم اول وعده‌گه وفا قیلدی‌کم

عاقبت کسری وقیصر پادشاهلرینك دولت وملکلری همه‌سی اهل اسلامغه میسّر بولدی ینه صوغش برله اذن بیرلمش کمسه‌لر صفتنده بیوروکم (اَلَّذِینَ) شوندای کمسه‌لردر آنلر (اِنْ مَکَّنّاهُمْ) اگر اورن بیرسه‌ك آنلرغه (فِی الْاَرْض) یرده یعنی هر یرده اورناشسه‌لر وقرار قیلسه‌لر (اَقامُوا الصَّلٰوةَ) قایم قیلورلر واوتارلر نمازنی (وَاٰتَوُا الزَّکٰوةَ) هم بیررلر مالللرینك زکوتینی خدای رضاسینی استب (وَاَمَرُوا بِالْمَعْرُوف) دخی بیوررلر ایذگولك برله وامر معروف قیلورلر (وَنَهَوْا) هم طیارلر (عَنِ الْمُنْکَر) بوزق اشدن وگناه قیلودن (وَلله) وخدای تعالی‌گه مخصوصدر (عاقِبَةُ الْاُمُور) اشلرنك نهایتی وصوکی یعنی هراش عاقبتنده آنلك تله‌گانی بولور (وَاِنْ یُکَذِّبُوكَ) واگر یالغانغه طوتسه‌لر سینی قریش مشرکلری ای محمد علیه السلام سین قایغورماغل کم قومنك تکذیبی برسیگاغنه مخصوص توگلدر (فَقَدْ کَذَّبَتْ) بس تحقیق یالغانغه طوتدیلر پیغمبرلرینی (قَبْلَهُمْ) اول مکه مشرکلرندن الگاری (قَوْمُ نُوح) نوح پیغمبرنك قومی نوح علیه السلامنی (وَعادٌ) دخی عاد قومی هود پیغمبرنی تکذیب ایتدیلر (وَثَمُود) هم ثمود قومی صالح پیغمبرنی (وَقَوْمُ اِبْراهِیمَ) دخی ابراهیم علیه السلامنی (وَقَوْمُ لُوط) هم لوط قومی لوط پیغمبرنی (وَاَصْحابُ مَدْیَنَ) دخی مدین قومی حضرت شعیبنی (وَکُذِّبَ مُوسی) ویالغانغه طوتولمش بولدی موسی علیه السلام یعنی قبطیلر آنی تکذیب قیلدیلر (فَاَمْلَیْتُ) بس مهلت بیردم مین (لِلْکافِرِینَ) کفر اهللرینه تاکم تقدیر ایتولمش اجللری ایرشکانگه‌چه (ثُمَّ اَخَذْتُهُمْ) صکره طوتدم مین آنلرنی عذاب برله کم بعضیلری طوفانغه غرق بولوب وبعضیلری صرصر جیلی برله وبعضیلری چبن لشکری وخسف هم حجاره کبی عذابلر برله هلاك بولدیلر (فَکَیْفَ کانَ) بس نیچك بولدی (نَکیر) مینم انکار ایتمه‌کم وقیلغان اشلرینه قارشی آنلرغه جزآء بیرمه‌کم زیرا که نعمتلری محنتکه وترکلکلری هلاکتکه مبدل بولدی (فَکَاَیِّنْ مِنْ قَرْیَة) بس کوبهو قریه وشهرکم (اَهْلَکْناها) هلاك ایتدك بز آنی وآنداغی خلقلرنی (وَهِیَ ظالِمَةٌ) وحالانکه اول قریه اهلی ظلملق ایتکوچی ایدیلر ومشرك ایدیلر (فَهِیَ) بس اول قریه (خاوِیَةٌ) توشکوچی ویقلغوچیدر (عَلی عُرُوشِها) توبه‌لری اوزرینه یعنی اوّل یورطلرینك توبه‌لری یقلوب آنك اوستینه دیوارلری جیمرلگاندر (وَبِئْرٍ مُعَطَّلَة) هم نیقدر معطل وطاشلانمش تیودرکم ایه‌لری هلاك بولوب بوش وخراب قالغاندر وآنی عمارت

(۱) قصر مشید وبئر معطله حقنده بعض تفسیرلرده کیلتورمشدرکم بر مشرك پادشاه مسلمان وزیرگه آچولانوب آنی اولتورتمه کچی بولدی اول وزیر دورت مك مسلمان برله برگه قاچوب کیتوب حضرموت طاوینك ایته کنده اوزلرینه منزل یاصادیلر لکن نی قدر قیولر قازوسالرده آچی صو چغار ایدی عاقبة رجال الغیبلردن براو اول منزلگه کیلدی براورننی علامتله‌ب اوشبو برگه قیو قازوکز دیدی اول یرده قیو قازودیلر بیك لطیف وطاتلی صو چقدی بس آنلر اول قیونك توبندن یوقاریغه قدر آلتون وکموش کرپچلر برله محکم بنا قیلوب زینتله‌دیلر وحق تعالی گه عبادت برله مشغول بولدیلر برمدتدن صوك شیطان برقارط صورتنه کیلوب آنلرنی فسق وفسادغه هم حیوانلرغه جماع ایله‌مکه اوگراندی بوقبیح اش آنلر آراسنده مشهور بولدی بس حق تعالی خنظله‌بن‌صفوانی آنلرغه پیغمبر ایتوب یباردی اول قوم آنك سوزنی قبول ایتمه‌دیلر بس آنلرنك قیولرنه‌غی صو کیبوب یوق بولدی آنلر پیغمبرگه‌یالباروب ایمان کلتوره‌مز دیب وعده قیلغاچ پیغمبر دعاسی برله‌قیوده‌صو ینه ظاهر بولدی لکن آنلر ایمان کلتورمه‌دیلر حق تعالی آنلرغه «یدی یلدن صوك عذاب یباوورمن» دیب وعده قیلدی بس آنلر آلتون وکموش هم تورلی آصل طاشلر برله زینتله‌ب غایت محکم ایتوب مذکور قدر مشیدنی بنا ایله‌دیلر عذاب کیلسه شول سراینك اچینه بیکله‌نوب قوتلورمز دیدیلر عذاب وعده‌سی ایرشکاچ آنك اچینه کروب محکم بیکله‌ندیلر حق تعالی‌نك امری برله اول سراینی آنلرنك همه‌لری برله برگه بر یوطدی آنك اورنندن یردن قارا توتون چغوب تورور ایدی. ان فی ذلك لعبرة لاولی الالباب.

قیلورغه کشی یوقدر (وقصر مشید) دخی نیقدر گج واُزبیز برله بنا ایتلمش محکم وبیوك سرای کم ایالری هلاك بولوب بوشاب قالغاندر اکثر تفاسیرده مذکوردرکه اوشبو قیو حضرموت یرنده طاغنك توبنده‌در «بئر معطله» شولدر هم قصر مشید شول طاغنك باشنداغی سرایدرکه آنی عاد ثانینك اوغلی منذر بنا ایله‌مشدر واصح شولدرکم ثمود قومی هلاك بولغاچ صالح علیه السلام مؤمنلردن دورت مك کشی ایله یمن دیارینه کیلدی شول ولایتنك برمنزلنده آکا موت حاضر بولدی یعنی اجل واولوم ایرشدی شول سببلی اول یرنی «حضرموت» دیدیلر حضرت صالح وفات بولغاچ آنك اصحابی «جلاس بن سوید» نام کشینی اوزلرینه امیر قیلدیلر «خاریب بن سواده» اسملی آکا وزیر بولدی وآنلر اوشبو قیونك یاننده قرار ایتدیلر هم شول بیرده (۱) قصر مشیدنی بنا ایله‌دیلر بعده آنلرنك اولادلری برمدتدن صوك پوتقه طابونا باشلادیلر ومرتد بولدیلر خنظله بن صفوان آنلرغه پیغمبر بولوب کیلگان ایدی آنی اولتوردیلر بس خدای تعالی آنلرنی هلاك قیلدی اول قیومعطّل بولوب هم مذکور سرایلری خالی بولوب قالدی بئر معطله وقصر مشید شولدر (اَفَلَمْ یَسیرُوا) ایا سیر قیلمادیلرمو ویورمه‌دیلرمو سینك قومك (فی الْاَرْض) یمن وشام یرنده تاکم الگارگی قوملرنك اورنلرنده عذاب علامتلرینی کورب عبرت آلسه‌لر (فَتَکُونَ) بس بولسه (لَهُمْ) آنلرنك (قُلُوبٌ) کوکللری کم (یَعْقِلُونَ بِهَآ) تعقل قیلورلر وآکلارلر اول کوکللر برله (اَوْ اٰذَانٌ) یا ایسه بولسه آنلرنك قولاقلری کم

(یسمعون بها) ایشتورلر آنلر اول قولاقلر برله اوتکان امتلرتك خبرلرینی هم آندن عبرت آلورلر (فانّها) بس درستلکده قصه شولدرکم (لا تعمی الأبصار) صوقر بولماس کوزلر یعنی کوزلرنك کورمه‌کنده هیچ بر خلل ونقصان بولماس بارچه نرسه‌نی کورور (ولکن تعمی) ولکن صوقر بولور (القلوب التی فی الصدور) آنداین کوکللرکم کوکره‌کلرده بولغوچیدر یعنی اول مشرکلرنك ظاهر کوزلری صوقر بولماساده کوکل کوزلری صوقردر شول سببلی اوتکان امتلرنك احوالینی مشاهده ایلهب عبرت آلماسلر (ویستعجلونك) وآشقدرورلر اول مشرکلر سینی (بالعذاب) عذاب اینمه‌کی برله یعنی مکه مشرکلری نضر بن حارث واتباعی کبیلر اوزلرینه وعده قیلنمش عذابنك کیلمه‌کینی سیندن آشوقدرب صورارلر وحالانکه آنلر بلمه‌سلر کم (ولن یخلف الله) وهر گیز خلافلق قیلماس خدای تعالی (وعده) اوزینك قیلغان وعده‌سینه کم آنلرغه عذاب ایندرمك برله وعده قیلغان ایدی (وانّ یوماً) ودرستلکده برکون (عند ربّك) پروردکارك قاشنده (کالف سنة) مك یل کبیدر (ممّا تعدّون) شول نرسه‌دن کم سز صانارسز یعنی خدای تعالی‌گه نسبةً برکون هم مك یل برابردر زیرا که آ کا زمان جاری توگلدر زمان ومکاندن منزّهدر بس زماننك کوبی وآزی آنك قاشنده بر تیگزدر قای وقت تلهسه شول وقته عذاب یبارور (وکأیّن من قریة) ونیقدر قریه‌لر کم (أملیت لها) مهلت بیردم آنك اهلینه عذابنی تأخیر ایلهمك وکیچکدرمك برله (وهی) وحالانکه اول قریه اهلی (ظالمة) ظاملق ایتکوچی ایدیلر وآنلرغه مهلت بیرلمه‌کی تاکم توبه قیلسونلر وحقلقفه قایتسونلر اوچون ایدی لکن آنلر توبه قیلمادیلر (ثمّ اخذتها) صکره طوتدم مین آنلرنی قاطی عذاب برلهٔ دنیاده (والیّ المصیر) ومینم صاری بولغوچیدر قایتمق واورلمه‌ك آخرتده یعنی آخرتده هم آنلرغه جزاء بیرورمن (قل) ایتکل ای محمد علیه‌السلام (یا أیّها الناس) ای آدمیلر (انّما أنا) موندن باشقه ایماسدرکم مین (لکم) سزلرگه (نذیر مبین) ظاهر وآشکارا قورقتقوچیمن (فالّذین) بس شول کمسه‌لرکم (آمنوا) ایمان کیلتوردیلر (وعملوا الصالحات) هم اشلهدیلر ایدگو عملرنی (لهم) بولغوچیدر آنلرغه (مغفرة) یارلقامق گناهلرینی (ورزق کریم) دخی یخشی رزق یعنی محنتسز رزق دنیاده یاکه جنت آخرتده (والّذین سعوا) وشول

کمسه‌لرکم طرشدیلر (فِی اٰیاتِنَا) بزنك آیتلرمزنی یعنی قرآننی باطل قیلو خصوصنده (مُعٰجِزِینَ) اوزغوچیلر وآلغه کیتکوچیلر بولغانلری حالده اوز گمانلرنده یعنی بزدن اوزماقچی بولوب بواشنی اشله‌دیلر (اُولٰئِكَ) اوشبو گروه (اَصْحٰابُ الْجَحِیمِ) جحیم تموعسینك ایالریدر حضرت پیغمبرمز علیه الصلوة والسلامنی یاکلشدرمق اوچون شیطان القاء قیلدقینك قصه‌سینی بعض مرسل حدیثلردن مستفاد بولغان وجه اوزرینه اوشبو طویقه ذکر ایتمشلردر کم فاچانکم «والنجم» سوره‌سی نازل بولدی رسول اکرم حضرتلری اول سوره‌نی مسجد حرامده اوقور ایدی قریش مشرکلری هم آنده حاضر ایدیلر حضرت پیغمبر آیتلر آراسنده توقّف قیلور ایدی تاکم مؤمنلر سوره‌نی اوگرانسونلر اوچون بس شول طریقچه «افرأیتم اللات والعزی ومنات الثالثة الاخری» آیتینی اوقغاندن صوك توقّف ایله‌دی شول آراده شیطان لعین فرصت طابوب مشرکلرنك قولاقلرینه: «تلك الغرانیق العُلی وانَّ شفاعَتهُنَّ لَتُرتجی» دیگان سوزلرنی ایشتدردی بو سوزلرنك معناسی شولدرکه «اوشبو پوتلر قومنك اولوغلریدر یاکه بیوکدن اوچا طورغان قوشلردر درستلکده آنلرنك شفاعتلری امید ایتولور» دیمه‌کدر مشرکلر بو سوزنی محمد علیه السلام اوقودی دیب بلوب «بزنك پوتلرمزنی ماقتادی» دیب شادلاندیلر سوره‌نك آخرنده‌گی سجده آیتینی اوقوغاچ رسول اکرم صلی الله علیه وسلم مؤمنلر برله سجده قیلدیلر مشرکلرنك هم کوبسی برگه ایارب سجده قیلدیلر ولید بن مغیره کبی متکبرلری سجده قیلو اورنینه یبردن توفراق آلوب ماکفایلرینه سورتدیلر بس حضرت جبرائیل نازل بولوب پیغمبر حضرتینه صورت واقعه‌نی بیان قیلغاچ حضرتنك مبارك کوکلی بو اشدن بیك غمکین وقایغولو بولدی حق سبحانه وتعالی سید عالم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه تسلّی بیروب اوشبو آیت کریمه‌نی بیاردی (وَمَآ اَرْسَلْنَا) ویبه‌رمه‌دك بز (مِنْ قَبْلِكَ) سیندن الگاری (مِنْ رَسُولٍ) هیچ (۱) بر رسولنی (وَلَا نَبِیٍّ) هم یبه‌رمه‌دك بر نبینی (اِلَّآ اِذَا تَمَنّٰی) مگر کم هر قایچان تلاوت قیلسه واوقوسه اول پیغمبر (اَلْقَی الشَّیْطٰانُ) القاء ایتدی وصالدی شیطان (فِی اُمْنِیَّتِه) آنك تلاوتی وقتنده نته‌ك

(۱) بعضیلر دیمشلردرکه رسول برله نبی آراسنده آیورما شولدرکم رسول برشریعة صاحبی بولور ونبینك اوزینه خاص شریعتی بولمایوب بلکه بر رسولنك شریعتینه تابع بولور نتاکم لوط پیغمبر ابراهیم علیهما السلام شریعتینه دعوة قیلور ایدی ویوشع موسی علیه السلامغه وشمعون عیسی علیه السلام شریعتینه یاکه رسول خاص ونبی عامدر یعنی رسول شریعتی بولغان پیغمبرگه گنه ونبی هر برپیغمبرگه ایتولور بعضیلر رسول کتاب ایاسی بولغان پیغمبرگه ونبی کتابی بولماغان پیغمبرگه ایتولوردیمشلر بوخصوصه باشقه قول لر هم باردر والله اعلم.

(۱) امام فخر الدین الرازی قدس سره حضرتلری اوزینك تفسیرنده اوشبو غرانیق قصه‌سینی «باطل ویالغاندر هم اول توغریداغی حدیثلر موضوع یاکه ضعیف حدیثلردر» دیمشدر زیرا که الله تبارك وتعالی اولحضرت صلعم حقنده «وما ینطق عن الهوی» دیوب بیورغاندر بس شیطان آنك تلینه باطل سوزلرنی القآء اینمکی نچوك ممکن بولسون البته ممکن توگلدر امام بیهقی اوشبو قصه‌نی نقل جهتندن ثابت توگلدر دیمشدر اوشاندق صحیح بخاریده اولحضرت صلعمنك والنجم سوره‌سینی اوقوغانلغی هم مشرکلرنك برگه سجده قیلولری مذکور بولسه‌ده اوشبو غرانیق قصه‌سی آنده یوقدر وبعضیلر اوشبو قصه‌نی زنادقه وضع قیلغان اصلی یوقدر دیمشلر لکن تفسیر جمل صاحبی بو قصه‌نك اصلی بارلغن هم نچه مرسل حدیثلرده ذکر ایتولگانلگن بیان قیلادر بو خصوصده سعید بن جبیر هم ابن عباس رضی الله عنهمالردن روایت ایدلگان حدیثلرنی کیلتوره‌در هم اوشبو قصه‌نك تأویلی خصوصنده علمآء اهل السنتدن نیچه تورلی تأویللر نقل ایته‌در والله تعالی اعلم وبعضیلر قصه‌نك تأویلنده اوشبو طریقه دیمشلردرکم اول حضرت صلی الله علیه وسلم والنجم سوره‌سن اوقوب ومناة الثالثة الاخری قول شریفنه یتکاچ شونده‌غی مشرکلر بزنك معبودلرمزنی خورلار دیوب قورقوب اول حضرتنی صاتاشدرو

اوچون اوزلری قچروب مذکور سوزلرنی اوقودیلر مشرکلرنك اول اشلرینه شیطان سبب بولغانلقدن شیطان القاقیلدی دیوب شیطانغه نسبت بیرلدی جمل صوکغی زمان مفسرلرندن بعضلری اوشبو غرانیق قصه‌سینك وجیدن امان کیتوون موجب هم عصمت انبیآءغه منافی ایدکنی بیان ایدوب بیك استبعاد قیلغانندن صوك اوشبو آیت کریمه‌نك مضمونی حقنده ایکی تورلی مطالعه ذکر أیله مشدر برسی شولدرکم تمنّی قرأ معناسنده بولور اول تقدیرده آیتنك حاصلی سیندن الگاری هیچ بر پیغمبرنی یبارمه‌دك مگرکم هر قایچان اول پیغمبر اوزینك قومینه خدای تعالی وحی ایتکان نرسه‌نی اوقوسه شیطان آنك اوقوغان نرسه‌لرینه شبهه القا ایتدی یعنی شیطان وسوسه‌سی ایله آنك قومی اول پیغمبرنك أیتکان سوزلرن تأویل قیلوب ظاهرندن چغاروب آنك مقصودینه خلافلق ایدوب ضلالتکه توشدیلر عاقبت خدای تعالی شیطان القا ایتکان شبهه‌نی کیته‌روب حقلقنی ظاهر قیلدی دیمك بولور ایکنچی مطالعه‌ده تمنینك معناسی کوکلنك آرزو ایتمه‌کی بولور اول تقدیرده آیت کریمه‌نك حاصلی سیندن الگاری بولغان پیغمبرلرنك هر قایوسی کوکلندن قومینك ایمان کیلتورب توغری یولده ثابت بولولرن آرزو قیلغانده شیطان آنك آرزوسینه مانعلر القا ایتدی وسوسه قیلوب آنك آرزولاغان نرسه‌سن حاصل ایتمه‌سکه طرشدی صوکره خدای تعالی شیطاننك القا ایتکان نرسه‌سن کیته‌روب حقلقنی غالب قیلدی دیمك بولور هر ایکی مطالعه‌گه بناءً بو آیت کریمه اول حضرت صلی الله علیه وسلمگه تسلیه اوچون نازل بولغان بولادر والله اعلم.

حضرت محمد علیه السلام اوقوغان وقتده شیطان القآء ایتدی (۱) اول شیطان «ابیض» اسملی ایدی حضرت پیغمبرنك طاوشی کبی طاوش برله مذکور کلمه‌لرنی اوقودی آنداغی کشیلر حضرت پیغمبر اوقودی دیب گمان أیله‌دیلر بس حق تعالی بیوردیکم بو اش طوغریسندن قایغولی بولماغل هر قایسی پیغمبرگه شیطان شول طریقه القآء قیلدی (فَیَنسَخُ اللّٰهُ) بس باطل قیلور وکیتارور خدای تعالی (مَا یُلْقِی الشَّیْطَانُ) شول نرسه‌نی‌کم شیطان القآء قیلور یعنی شیطان ایشتدرگان کفر سوزلری ثابت بولوب قالماس بلکه زایل بولور (ثُمَّ یُحْکِمُ اللّٰهُ) صکره محکم وثابت قیلور وبرکتور خدای تعالی (اٰیَاتِهِ) اوزینك آیتلرینی (وَاللّٰهُ عَلِیمٌ) وخدای تعالی بلگوچیدر بنده‌لرنك احوالینی (حَکِیمٌ) حقلق وطوغریلق برله آنلرغه حکم ایتکوچیدر (لِیَجْعَلَ) شیطان القأ قیلدی پیغمبرلرنك تلاوتی وقتنده تاکم قیلسون اوچون خدای تعالی (مَا یُلْقِی الشَّیْطَانُ) شول نرسه‌نی کم

القأ قیلور وصالور شیطان (فِتْنَةً) صنامق (لِلَّذِينَ) شول کمسه‌لر اوچون کم (فِی قُلُوبِهِمْ) بولغوچیدر آنلرنك کوکللرنده (مَرَضٌ) شك وتردد صرخاولق یعنی منافقلر (وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ) هم کوکللری قاطی وقساوتلی بولغان کمسه‌لرکه مشرکلرکه (وَإِنَّ الظَّالِمِينَ) ودرستلکده ظلملق ایتکوچیلر یعنی مشرکلر ومنافقلر (لَفِی شِقَاقٍ بَعِيدٍ) البته حقلقدن یراق بولغوچی خلافلقه‌لردر (وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ) ودخی شیطاننك القا قیلماقی شونك اوچوندرکه تاکم بلسونلر شول کمسه‌لرکم (أُوتُوا الْعِلْمَ) بیرلمش بولدی آنلرغه علم یعنی کامل معرفت ایه‌لری بلسونلر اوچون (أَنَّهُ الْحَقُّ) شونی کم اول قرآن حقدر (مِنْ رَبِّكَ) پروردکارکدن سیکا نازل بولغاندر وشیطاننك آنده تصرف قیلماقغه مجالی یوقدر شونی بلسونلر (فَيُؤْمِنُوا بِهِ) بس اشانسونلر اول قرآنغه (فَتُخْبِتَ لَهُ) بس ملایم بولسون ویومشاسون اول قرآن اوچون (قُلُوبُهُمْ) آنلرنك کوکللری یعنی کوکللری یومشاب قرآننك حکملرینی قبول ایتسونلر (وَإِنَّ اللَّهَ) ودرستلکده خدای تعالی (لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا) البته هدایت ایتکوچیدر شول کمسه‌لرنی کم ایمان کیلتوردیلر (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) طوغری یول صاری (وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا) وهمیشه بولورلر شول کمسه‌لرکم حقلقغه اشانمادیلر (فِی مِرْيَةٍ) شکده (منه) اول قرآندن یعنی قرآننك حق ایدکنه شك طوتارلر یاکه پیغمبر علیه السلامنك پیغمبر ایدکنده یاکه شیطان القأ قیلماقنده شك طوتارلر (حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ) تاکم کیلگانکه‌چه آنلرغه قیامت یاکه اولم (بَغْتَةً) ناگهان وآکسزدن (أَوْ يَأْتِيَهُمْ) یا ایسه کیلگانکه‌چه آنلرغه (عَذَابُ يَوْمٍ عَقِيمٍ) عقیم بولغوچی کوننك عذابی یعنی نسللری بته طورغان کوننك عذابی اول کوندن مراد بدر صوغشی کونیدر یاکه قیامت کونیدرکم بارچه کونلرنك آخری بولدقندن عقیم دیولدی (الْمُلْكُ) پادشاهلق (يَوْمَئِذٍ) شول کونده یعنی قیامت کونده (لِلَّهِ) الله تعالی‌گه مخصوصدرکم آندن باشقه هیچ پادشاه بولماس (يَحْكُمُ) حکم قیلور خدای تعالی اوزیگنه (بَيْنَهُمْ) بنه‌لر آراسنه (فَالَّذِينَ آمَنُوا) بس شول کمسه‌لرکم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشله‌دیلر ایزگو عملرنی (فِی جَنَّاتِ النَّعِيمِ) بولغوچیلردر آنلر ناز ونعمت باغچه‌لرنده‌کم آنده هیچ رنج ومحنت بولماس (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشول کمسه‌لرکم حقلقغه اشانمادیلر (وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) هم یالغانغه طوتدیلر بزنك آیتلریمزنی (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو گروه (لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ) بولغوچیدر آنلرغه خور قیلغوچی عذاب یعنی تموغ عذابی

(وَالَّذِينَ هَاجَرُوا) وشول كمسه‌لركم هجرت قيلديلر ووطنلرندن آيرلديلر (فِي سَبِيلِ اللهِ) الله‌تعالى يولنده يعنى آنك راضيلقينى استاب (ثُمَّ قُتِلُوا) صكره اولتورلمش بولديلر دين دشمانلرى برله صوغش قيلغانده (أَوْ مَاتُوا) يا ايسه اولديلر يعنى صوغشماينچه اوزلرى اولديلر (لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللهُ) البته رزق بيرور خداى تعالى آنلرغه (رِزْقًا حَسَنًا) كوركام بولغوچى رزقنى يعنى جنت نعمتلرينى آنلرغه روزى قيلور (وَإِنَّ اللهَ) ودرستلكده خداى تعالى (لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ) البته اولدر رزق بيرگوچيلرنك يخشيراقى كم بيرسه حسابسز بيرور (لَيُدْخِلَنَّهُمْ) البته كرگزورخداى تعالى آنلرنى جنتكه (مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ) شوندين كرگزمك كم آنلر راضى بولورلر آكا يعنى فرشته‌لرنى آنلرنك استقباللينه چغارور وكامل تعظيم برله آنلرنى جنتكه كرگزورلر (وَإِنَّ اللهَ) ودرستلكده خداى تعالى (لَعَلِيمٌ) البته بلگوچيدر آنلرنك احوالينى (حَلِيمٌ) تحمل ايتكوچى وصبر قيلغوچيدركم اعدأنك عقوبتنه تعجيل أيلمه‌مس تبيانده كيلتورمشدركم مشركلردن بر جماعت محرّم آيى‌نك آخرلرنده مؤمنلر برله صوغش قيلماقچى بولديلر اهل اسلام شهر حرام بولغان محرم آينده صوغش قيلودن صافلانوب ايتديلركم صبر قيلكز تاكم محرّم آيى اوتسون صكره صوغشورمز ديديلر مشركلر راضى بولماديلر عاقبت مسلمانلر آنلر برله صوغشوب آنلرغه غالب بولديلر حق تعالى مؤمنلرگه نصرت بيردى آيت كريمه شول حالدن خبر بيرور (ذَلِكَ) اوشبودر اللهنك حكمى كم أيتولمش بولدى مؤمن ومشرك حقنده (وَمَنْ عَاقَبَ) وهركم عقوبت أيله‌سه يعنى مشركلر برله صوغش قيلسه (بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ) شول نرسه‌نك اوخشاشى برله كم عقوبت ايتولمش بولدى آنك برله يعنى مشركلر آنك برله صوغش قيلماقى كبى اول هم مشركلر برله صوغش قيلسه صوغشماقى آنلرنك اوز اشلرينه قارشى بولسه (ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ) صكره تعدّى وظلملق ايتولمش بولسه آنك اوزره يعنى مشركلر ظلم وتعدى ايله‌سه‌لر (لَيَنْصُرَنَّهُ اللهُ) البته نصرت ويارديم بيرور اول كمسه‌گه خداى تعالى (إِنَّ اللهَ) درستلكده خداى تعالى (لَعَفُوٌّ) البته عفو ايتكوچيدر وكيچكوچيدر (غَفُورٌ) يارلقاغوچيدر (١) بوسوز عفو انتقامدن يخشيراق ايدكينه تعريض واشارتدر ديمشلر (ذَلِكَ) اوشبو اش يعنى مظلومغه نصرت (بِأَنَّ اللهَ) شول سببليدركم الله تعالى قادردر برنرسه‌نى ايكنچى نرسه اوزرينه غالب أيلمك كه وآنك جمله‌سندن شولدركه (يُولِجُ اللَّيْلَ) كرگزور اول فارانغو كيچه‌نى (فِي النَّهَارِ)

بعضيلر بو آيت جراحات خصوصنده‌در ديمشلر يعنى براو ايكنچينى جراحتله‌ندرسه اول جراحتله‌نگان كشى جراحتله گوچى كشيدن انتقام آلوب اوزينى جراحتله‌سه آندن صوك آنك قارشوسينه اول كشى اوّلگى مجروحنى ينه جراحتله‌سه اول ايكى مرتبه جراحتله‌نگان مجروح مظلوم بولور حق تعالى البته آكا نصرت أيلر ديمه‌كدر.

یاقطی کوندزگه (وَیُولِجُ النَّهَارَ) هم کرگزور کوندزنی (فِی اللَّیْلِ) کیچه گه یعنی کیچه‌نك ساعتلرینی کیمتوب آنك اورنینه کوندزنك ساعتلرینی آرتدرور قش کوننه کوندزنی کیموتوب آنك اورنینه کیچنی اوزون قیلور یاکه مراد کوندزنك یاقطیلق اورنینه کیچنك قرانغولقینی کلتورور وکیچ قارانغولق اورنینه کوندز یاقطیلقینی کلتورور دیمه‌کدر (وَاَنَّ اللّٰهَ) هم شول سببلیدرکم خدای تعالی (سَمِیعٌ) ایشتکوچیدر مظلومنك ناله‌سینی (بَصِیرٌ) کورگوچیدر ظالمنك ظلمنی (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی خدای تعالی‌نی کمال قدرت برله صفتلامق (بِاَنَّ اللّٰهَ) شول سببلیدرکم خدای تعالی (هُوَ الْحَقُّ) اولدر ثابت بولغوچی اوزینك ذاتنده (وَاَنَّ مَا یَدْعُونَ) هم شول جهتدندرکم شول نرسه‌کم طابونورلر اول مشرکلر (مِنْ دُونِهِ) اول خدای تعالی‌دن باشقه (هُوَ الْبَاطِلُ) اولدر باطل ومعدوم اوزینك حد ذاتنده نتاك کم شاعر دیمشدر الا کل شیء ما خلا الله باطل (وَاَنَّ اللّٰهَ) هم شول سببلیدرکم خدای تعالی (هُوَ الْعَلِیُّ) اولدر بلند وعالی بارچه نرسه‌دن (الْکَبِیرُ) اولوغ بولغوچیدر ذات وصفاتنده‌کم هیچ‌کم آکا نیکداش بولا آلماس (اَلَمْ تَرَ) ایا کورمادکمو یعنی بلدك (اَنَّ اللّٰهَ) شونی کم خدای تعالی (اَنْزَلَ) ایندردی (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن یعنی بولوطدن (مَاءً) صونی (فَتُصْبِحُ) بس اورلدی اول صوسببلی (الْاَرْضُ) یر (مُخْضَرَّةً) یاشللنمش بولوب اولانلر برله یعنی یرگه یغمور یاوماقی سببلی قروغ یبرده اولانلر اوسدی (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکنه الله تعالی (لَطِیفٌ) لطف قیلغوچیدر بنه‌لرگه اولانلر وآشلقلر اوسدرمك برله (خَبِیرٌ) بلگوچیدر بنه‌لر احوالینی (لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ) اول خدای تعالی‌نك ملکنده بولغوچیدر شول نرسه‌کم کوکلرده‌در (وَمَا فِی الْاَرْضِ) دخی شول نرسه‌کم یرده‌در جمله‌سینك خالقی ومالکی اولدر (وَاَنَّ اللّٰهَ) ودرستلکنه الله تعالی (لَهُوَ الْغَنِیُّ) اولدر موکسز اوزینك ذاتنده بارچه نرسه‌دن (الْحَمِیدُ) ماقتالغوچیدر یاکه ماقتالماقغه لایقدر صفات وافعالنده (اَلَمْ تَرَ) ایا سن بلمادکمو یعنی بلدك (اَنَّ اللّٰهَ) شونی‌کم الله تعالی (سَخَّرَ لَکُمْ) مسخر ومطیع ایله‌دی سزنك اوچون (مَا فِی الْاَرْضِ) شول نرسه‌نی‌کم یرده‌در حیواناتدن هم باشقه فائده‌لی نرسه‌لردن (وَالْفُلْكَ) هم مسخر قیلدی سزلرگه کیمه‌نی (تَجْرِی) یورور اول کیمه (فِی الْبَحْرِ) دریاده (بِاَمْرِهِ) خدای تعالی‌نك فرمانی برله (وَیُمْسِكُ) وصاقلاب توتار خدای تعالی (السَّمَاءَ) کوکنی (اَنْ تَقَعَ) آنك توشمه‌کندن (عَلَى الْاَرْضِ) یر اوزرینه یعنی کوکلرنی یر اوستنده هیچ برتره‌کسز توشورمای صاقلاب طوتار (اِلَّا بِاِذْنِهِ)

مگر کم خدای تعالی‌نك اذنی وتلهمکی برله گنه یعنی هرقایچان خدای توشه‌کنی وجیمرلمه‌کنی تلهسه شول وقتده‌غنه کوکلر بیرگه توشارلـر (انَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (بالنّاس) آدمیلرگه (لَرَءُوفٌ) البته مهربان وشفقتلیدر (رَحِیمٌ) رحمت ایتکوچیدر (وَهُوَ الَّذی) واول خدای تعالی آندایین ذاندرکم (اَحْیاکُمْ) تریك قیلدی سزلرنی وجانسز نطفه‌دن جانلی آدمی ایتدی (ثُمَّ یُمیتُکُمْ) صکره اولتورور اول سزلرنی هرقایچان اجللـرکز یتسه (ثُمَّ یُحْییکُمْ) صکره ینه ترکزور سزلرنی قیامتده (انَّ الْاِنْسانَ) درستلکده آدمی (لَکَفُورٌ) البته شکرانه‌سز درکم شول قدر نعمتلرنی کورا طوروب نعمت بیرگوچی خدای‌غه طاعت قیلماس (لِکُلِّ اُمَّةٍ) هربر گروه‌اوچون دینلر اهلندن (جَعَلْنا) قیلدق بز (مَنْسَکًا) بر دیننی وشریعتنی‌کم بزنك امرمز برله (هُمْ ناسِکُوهُ) آنلر اول دیننی قبول ایتکوچیلردر (فَلا یُنازِعُنَّکَ) بس کرا کدرکم نزاعلاشماسونلر سینك برله باشقه دین اهللری (فِی الْاَمْرِ) دین اشنده زیرا که سینك دینکنك حق ایدکی ظاهردر نزاعغه اورن یوقدر (وَادْعُ) واوندهگل‌سن ای محمد علیه‌السلام آدمیلرنی (اِلی رَبِّکَ) پروردکارك صاری یعنی توحید وعبادتکه (انَّکَ) درستلکده سن (لَعَلی هُدًی مُسْتَقیمٍ) البته طوغری بولغوچی یول‌اوزرینه سن (وَاِنْ جادَلُوکَ) واگر خصومت وجدال قیلسه‌لر سینك برله سینك دینك حق ایدکی ظاهر بولا تورب (فَقُلِ) بس ایتکل‌سن آنلرغه (اَللّٰهُ اَعْلَمُ) الله تعالی بلگوچیره‌کدر (بِما تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نی‌کم سزلر اشله‌رسز یعنی عناد وجدالکزنی بلور وآنك برابرینه سزلرگه جزأ بیرور بوآیتنی آیت سیف برله منسوخدر دیمشلر (اَللّٰهُ یَحْکُمُ) الله تعالی حکم قیلور (بَیْنَکُمْ) سزنك آراکزده (یَوْمَ الْقِیامَةِ) قیامت کونده (فیما کُنْتُمْ فیهِ) شول نرسه‌ده‌کم بولدکزسز اول نرسه خصوصنده (تَخْتَلِفُونَ) اختلاف قیلورسز دین وشریعت‌اشلرندن (اَلَمْ تَعْلَمْ) ایاسن بلمادکمو یعنی بلدك (اَنَّ اللّٰهَ) شونی‌کم الله تعالی (یَعْلَمُ) بلور (ما فِی السَّماءِ) شول نرسه‌نی‌کم کوکده‌در (وَالْاَرْضِ) هم شول نرسه‌نی‌کم یرده‌در یعنی هیچ نرسه آکا خفی ویاشرن توکلدر بارچه‌نی بلور (انَّ ذٰلِکَ) درستلکده او شبو یعنی کوکلرده‌کی هم یرده‌کی نرسه‌لر یازلمشدر (فی کِتابٍ) لوح المحفوظده (انَّ ذٰلِکَ) درستلکده او شبو بارچه نرسه‌نی بلمك (عَلَی اللّٰهِ) الله تعالی اوزره (یَسیرٌ) آسان ویکلدر (وَیَعْبُدُونَ) وطابونورلر مکه مشرکلری (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌دن باشقه (ما لَمْ یُنَزِّلْ بِهِ) شول نرسه‌که‌کم ایندرمادی خدای تعالی آکا طابونوغه

(سُلْطَانًا) برحجه‌نی ودلیلنی یعنی اول مشرکلر پوتلرغه طابونورلرکم آکا طابونمافقه هیچ بر دلیل یوقدر (وَمَا) دخی طابونورلر آنلر شول نرسه‌گه‌کم (لَيْسَ لَهُمْ) یوقدر آنلرنك (به عِلْمٌ) اول نرسه‌نی بلولری یعنی هیچ دلیلینی بلماینچه محض جهل وتقلید برله‌گنه طابونورلر (وَمَا لِلظَّالِمِينَ) ویوقدر مشرکلر اوچون (مِنْ نَصِيرٍ) هیچ بریاردم بیرگوچی وآنلردن عذابنی کیتارگوچی (وَإِذَا تُتْلَى) وهر قاچان اوقولمش بولسه (عَلَيْهِمْ) اول مشرکلر اوزره (آيَاتُنَا) بزنك آیتارمز یعنی قرآن (بَيِّنَاتٍ) روشن وظاهر بولغانلری حالده اول آیتلر (تَعْرِفُ) سن طانورسن (فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لرنك یوزلرنده کم حقلقه اشانمادیلر (الْمُنْكَرَ) انکارنی وطانوماغانلقنی یعنی افراط عنادلرندن آنلرنك یوزلرنده نفرت وکراهت اثری ظاهر بولور (يَكَادُونَ يَسْطُونَ) یاقن بولورلر آنلرکم قول کوتارورلر یعنی غایت آچولرندن قول کوتاروب صوغارغه یافنلاشورلر (بِالَّذِينَ يَتْلُونَ) شول کمسه‌لرگه‌کم اوقورلر (عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا) آنلر اوزره بزنك آیتلرمزنی یعنی آچولرندن قرآن اوقوچیلرغه قول کوتارمه‌کده یاقن بولورلر (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام (أَفَأُنَبِّئُكُمْ) ایا خبر بیرایممو سزلرگه (بِشَرٍّ) یاوزراق برله (مِنْ ذَٰلِكُمْ) اوشبو سز تله‌گان اشدن یعنی سزلر قرآن اوقوچیلرنی صوغارغه تله‌یسز مین سزگه آندن یامانراق نرسه‌نی بلدرایممو کم اول نرسه (النَّارُ) تموغ اوطیدر (وَعَدَهَا اللَّهُ) وعده قیلدی خدای تعالی اول اوطنی (الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لرگه‌کم حقلقه اشانمادیلر یعنی آنلرنی شول اوطقه صالورمن دیب وعده قیلدی (وَبِئْسَ الْمَصِيرُ) ونی یاوز اورله‌چك اورندر اول تموغ اوطی (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) ای آدمیلر (ضُرِبَ مَثَلٌ) مثل صوغولمش بولدی یعنی مثال کیلتورلمش بولدی مشرکلرنك بوتلرغه طابونماقلرینه‌کم اول مثل عنکبوت سوره‌سنده مثل الذین اتخذوا من دون الله اولیآء الی آخره آیتیدر (فَاسْتَمِعُوا لَهُ) بس ایشتکز وطکلاکز اول مثلنی اخلاصلی قولافلرکز برله (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم (تَدْعُونَ) اوندارسز وعبادت قیلورسز سز آنلرغه یعنی پوتلر اول پوتلر جمله‌سی اوچ یوز آلتمش صورت ایدی کعبه‌نك نیکره‌سینه قویلغانلر ایدی (مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله تعالی‌دن باشقه (لَنْ يَخْلُقُوا) هرگیز یاراتماسلر اول پوتلر (ذُبَابًا) بر چبننی یعنی بر کچکنه چبننیده یوقدن بار قیلا آلماسلر (وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ) واگرچه جیولسه‌لر واتفاق قیلسه‌لر هم آنلر اول چبننی یاراتماق اوچون (وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ) واگر صوورسه وطارتوب آلسه

اول پوتلردن چبن (شَيْئًا) بر نرسه‌نی مثلا آنلرغه سورتلگان ایسلی ماینی یاکه
بالنی آلسه (لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ) قوتقارا آلماسلر اول نرسه‌نی چبندن یعنی کیری
قایتاروب آلا آلماسلر مشرکلرنك عادتلری شول ایدی‌کم پوتلرغه خوش ایسلی
مایلر هم بال سورتورلر ایدی وپوتخانه ایشکینی بیکله‌رلر ایدی چبنلر تره‌زه‌دن
کروب اول نرسه‌لرنی آشاب بترورلر ایدی نیچه کوندن صوك پوتخانه‌غه کروب
بال هم ماینك اثرینی کورمه‌گاچ خدایلرمز بز قویغان نرسه‌نی یاراتوب آشاغانلر
دیب شادلانورلر ایدی حق‌تعالی آنلرنك عاجزلقندن خبر بیردی‌کم اول پوتلر
بر چبننی یاراتوغه بلکه چبن آلغان نرسه‌نی کیری قایتاروب آلوغه قادر توگللردر
(ضَعُفَ) ضعیف وکوچسز بولدی (الطَّالِبُ) استه‌گوچی یعنی پوتلر (وَالْمَطْلُوبُ)
هم ضعیف بولدی استه‌لنمش یعنی چبن یاکه مراد ضعیف وعاجزدر طابونفوچی
مشرکلر هم طابونلمش پوتلر دیمه‌کدر الله اعلم مرویدرکه مالك بن صیف وکعب
بن اشرف وسائر اکابر یهود أیتدیلرکم خدای‌تعالی بارچه دنیانی آلتی کونده
یاراتوب آرودی صکره شنبه کوننی استراحت قیلماق اوچون تکیه أیله‌دی وآرقاسینه
طایاندی آرغانغه کوره جال ایتو اوچون دیدیلر حق سبحانه وتعالی آیت یبارد‌ی‌کم
(مَا قَدَرُوا اللَّهَ) طانومادیلر یهودیلر خدایی (حَقَّ قَدْرِهِ) آنك ذاتینه‌لایق وتیوشلی بولغان
طانوماق برله یاکه تعظیم قیلمادیلر واولوغلامادیلر آنی حق تعظیم برله زیراکه
آکار نجز وضعفنی هم اروماقنی نسبت بیروب خدای آرودی دیدیلر وحالانکه خدای
تعالی آنداین اشلردن منزه‌در آروماق جسمگه خاصدر خدای‌تعالی جسم وتن توگللر
(انَّ اللَّهَ) درستلکه الله‌تعالی (لَقَوِيٌّ) البته قوت وقدرت ایه‌سیدر کوچی یتکوچیدر
بارچه نرسه‌لرنی یاراتمافغه وآرماقدن هم ضعیفله‌نمه‌کدن منزهدر (عَزِيزٌ) غالبدر
بارچه نرسه اوزره (اللَّهُ يَصْطَفِي) الله‌تعالی صایلار واختیار أیلهر (مِنَ الْمَلَائِكَةِ)
فرشته‌لردن (رُسُلًا) رسوللرنی‌کم آنلر واسطه بولورلر خدای‌تعالی برله پیغمبرلر
آراسنده وحی کیلتورمه‌کده (وَمِنَ النَّاسِ) هم آدمیلردن صایلار پیغمبرلرنی تاکم
خلقنی آنك دینینه اوندرلر (انَّ اللَّهَ) درستلکه خدای‌تعالی (سَمِيعٌ) ایشتکوچیدر
پیغمبرلرنك سوزینی (بَصِيرٌ) کورگوچیدر امتنك احوالینی (يَعْلَمُ) بلور خدای‌تعالی
(مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) شول نرسه‌نی‌کم آدمیلرنك آلدنده‌در یعنی اشله‌گان عمللرینی بلور
(وَمَا خَلْفَهُمْ) هم بلور شول نرسه‌نی‌کم آنلرنك آرطلرنده‌در یعنی قیلاچاق اشلرینی
بلور (وَإِلَى اللَّهِ) وخدای‌تعالی صاری (تُرْجَعُ الْأُمُورُ) قایتارلمش بولور اشلر
(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (ارْكَعُوا) رکوع قیلکزلر

(وَاسْجُدُوا) هم سجده قیلکزلر نمازده یعنی نماز اوقوکز دیمه‌کدر نمازدن رکوع وسجود (۱) برله تعبیر قیلدی رکوع وسجود نمازنك رکن اعظمی بولغانلقی اوچون (وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ) دخی عبادت قیلکز پروردکارکزغه (وَافْعَلُوا الْخَيْرَ) هم قیلکز ایدکولکنی یعنی شریعتکه موافق اشلرنی (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) شایدکم سزلر فلاح طابارسز ومقصودغه ایرشورسز (وَجَاهِدُوا) وصوغش قیلکز (فِي اللهِ) خدای تعالی یولنده (حَقَّ جِهَادِهِ) تیوشلی بولغان جهادینی یعنی صاف کوکل وخالص نیت برله (هُوَ اجْتَبَاكُمْ) اول خدای تعالی صایلادی واختیار أیلهدی سزلرنی اوزینك دینینه نصرت اوچون (وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ) وقیلمادی سزنك اوزرکزگه (فِي الدِّينِ) دینده وشریعتده (مِنْ حَرَجٍ) هیچ بر طارلق وچیتنلك قیلمادی یعنی آغر وچیتن اشلر برله سزلرنی تکلیف ایتمه‌دی وضرورت وقتنده رخصتلر بیردی سفرده نمازنی قصر قیلماق وافطار هم عاجزلقده تیمم برله نماز درست بولماق هم باشقه اشلر کبی بس سزلر ایه‌رکز (مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ) آتاکز ابراهیمنك ملتینه عرب خلقینك کوبره‌کی ابراهیم علیه‌السلام نسلندن بولدقی اوچون یاکه پیغمبرمز علیه السلام حضرتلری آنك نسلندن بولغانلقی اوچون آتاکز ابراهیم دیوب بارچه امّتکه خطاب ایتولدی زیراکه پیغمبر امّتکه آتا بولور آتانك آتاسی هم آتا حکمنه‌در بس ابراهیم پیغمبر بارچه امتکه آتا حکمنه بولور (هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ) اول خدای تعالی آطادی سزلرنی مسلمانلر دیوب (مِنْ قَبْلُ) قرآندن الکاری ایندرلمش کتابلرده (وَفِي هَٰذَا) هم اوشبو قرآنده یاکه مراد ابراهیم سزلرنی مسلمانلر دیب آطادی دیمه‌کدر زیراکه ومن ذریتنا أمّةً مسلمةً دیب دعا قیلدی (لِيَكُونَ الرَّسُولُ) تاکم بولسون اوچون پیغمبر یعنی محمد علیه السلام بولسون قیامت کونده (شَهِيدًا) گواه (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزرکزگه یعنی سزلرنك ابراهیم ملتینی قبول ایتکانلککزگه (وَتَكُونُوا) هم تاکم بولماقکز اوچون اوزلرکز (شُهَدَاءَ) گواهلر (عَلَى النَّاسِ) آدمیلر اوزرینه یعنی باشقه پیغمبرلرنك امّتلرینه دعوتنی ایرشدرگانلکلرینه (فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) بس قایم قیلکزلر واوتاکزلر نمازنی (وَآتُوا الزَّكَاةَ) هم بیرکزلر زکوتنی ماللرکزدن (وَاعْتَصِمُوا بِاللهِ) دخی یابشکزلر خدای تعالی‌نك فضلینه یعنی بارچه اشده اعتماد قیلوب آندن یاردم استه‌کز (هُوَ) اول خدای تعالی (مَوْلَاكُمْ) سزلرنك مولی‌کز واشکزنی باشقارغوچیکزدر (فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ) بس نی‌یخشی مولی‌در اول خدای تعالی (وَنِعْمَ النَّصِيرُ) هم نی‌یخشی یاردم بیرگوچی ومدد ایتکوچیدر بنه‌لرینه.

(۱) ولهذا امام اعظم ومالك رحمهما الله تعالی مذهبلرنده اوشبو آیتده تلاوة سجده‌سی یوقدر مراد نماز سجده‌سیدر دیورلر رکوع برله برگه ذکر ایدلمه‌کی شوکا دلیلدر اما امام شافعی واحمد رحمهما الله تعالی قاشلرنده بو آیتده تلاوة سجده‌سی قیلنور زیرا که ظاهر آیت سجده برله امردر دیورلر بس اوشبو سجده مختلف فیه‌در محی‌الدین قدس سره فتوحاتده بو سجده‌نی سجدة الفلاح دیب تسمیه ایدر.

سورة المؤمنون مكية وهى مائة وثمان عشر آية

٢٣ نجی سوره مؤمنون سوره‌سی مكه‌ده نازلدر ١١٨ آيتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

١٨
الجزء الثامن عشر

*(قَدْ اَفْلَحَ) تحقيق فلاح طابديلر ومقصودفه ايرشديلر (الْمُؤْمِنُونَ) مؤمنلر (الَّذِينَ) آنداين مؤمنلركم (هُمْ) آنلر (فِى صَلَاتِهِمْ) اوزلرينك نمازلرنده (خَاشِعُونَ) خشوع قيلغوچيلردر يعنى نمازنى توبانچيلك برله وآداب برله هم خدايدن قورقو برله (١) اوقورلر (وَالَّذِينَ) هم شول كمسه‌لردركم (هُمْ) آنلر (عَنِ اللَّغْوِ) باطل وبوش سوزدن وتيوشسز اشدن (مُعْرِضُونَ) اعراض ايتكوچيلردر (وَالَّذِينَ) دخى شول كمسه‌لردركم (هُمْ) آنلر (لِلزَّكٰوةِ فَاعِلُونَ) واجب بولغان زكوتنى ماللرندن ادا ايتكوچيلردر ياكه فطر صدقه‌سينى بيرگوچيلردر (وَالَّذِينَ هُمْ) ودخى شول كمسه‌لردركم آنلر (لِفُرُوجِهِمْ) اوزلرينك عورتلرينى حرامدن (حَافِظُونَ) صاقلاغوچيلردر (اِلَّا عَلٰى اَزْوَاجِهِمْ) مگر اوزلرينك خاتونلرى اوزره (اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ) يا ايسه شول نرسه اوزره‌كم مالك بولدى آنى آنلرنك اوك قوللرى يعنى حلال بولغان نكاحلى خاتونلرندن هم صاتوب آلونغان واوز ملكلرنده بولغان حلال كنيزكلرندن گه عورتلرينى صاقلاماسلر وآنلر برله‌گنه صحبت ايله‌رلر (فَاِنَّهُمْ) بس درستلكده اول عورتلرينى صاقلاغوچيلر (غَيْرُ مَلُومِينَ) ملامت ايتولنمش‌لر توگللردر يعنى نكاحلى خاتونلرينه وحلال كنيزكلرينه يافنلق قيلولرى اوچون آنلرنى ملامت ايله‌مه‌سلر اگر شريعت درست كورمه‌گان وقتلرده بولماسه (فَمَنِ ابْتَغٰى) بس هركم استاسه صحبت ومباشرت اوچون (وَرَاءَ ذٰلِكَ) اوشبوندن باشقه‌نى يعنى خاتونلرندن وكنيزكلرندن باشقه‌نى (فَاُولٰئِكَ) بس اوشبو استاگوچيلر (هُمُ الْعَادُونَ) آنلردر اوتكوچيلر حلالدن حرامغه ياكه ميل ايتكوچيلر ظلم وفسقغه (وَالَّذِينَ) دخى شول كمسه‌لردر (هُمْ) آنلر (لِاَمَانَاتِهِمْ) اوزلرينك امانتلرينه يعنى آدميلر آنلرغه صاقلامق اوچون بيرگان امانتلرگه ياكه نماز ورزه‌كبى خداينك امانتلرينه (وَعَهْدِهِمْ) هم قيلغان عهد ووعده‌لرينه (رَاعُونَ) رعايه ايتكوچيلردركم هيچ خيانت قيلماينچه وفا ايله‌رلر (وَالَّذِينَ) هم شول كمسه‌لردركم (هُمْ عَلٰى صَلَوَاتِهِمْ) آنلر اوزلرينك نمازلرى اوزره (يُحَافِظُونَ) محافظت ودايمچيلق قيلورلر يعنى شروط وارگان وآدابى برله نمازنى وقتنده ادا قيلورلر مؤمنلر صفتينك اوّلنده

(١) مرويدركه حضرت پيغمبرعليه السلام نماز اوقوغانده اوّل كوزلرينى كوك طرفينه طوتار ايدى اوشبو آيت نازل بولغاندن صوك نمازده سجده اورنينه نظرايته طورغان بولدى بس حالة قيامده مصلّى سجده اورنينه قارامق تيوشدر وديمشلردركم نمازده خشوع شولدركه نماز اوقوچى كشى اوك ياغنده هم صول ياغنده كم طوردقينى بلمه‌سون.

هم آخرنده نمازنی ذکر ایلهمه‌کی نمازنك شأنی اولوغلقینه اشارتدر (أُولٰئِكَ) اوشبو گروه یعنی مذکور صفتلر برله صفتلانغوچی مؤمنلر (هُمُ الْوٰارِثُونَ) آنلردر وارثلرکم (یَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ) (١) میراث ایتوب آلورلر فردوس جنّتینی کم جنتلرنك اعلیراقی ودرجه‌لرنك یوقاریراقیدر (هُمْ فِیهٰا) آنلر اول جنتده (خٰالِدُونَ) منگو قالغوچیلردر (وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسٰانَ) وتحقیق یاراتدق بز آدمینی (مِنْ سُلٰالَةٍ مِنْ طِینٍ) بالچقدن چغارلوب آلونمش بر خلاصه جوهردن وصاف نرسه‌دن یعنی آدم علیه السلام بالچغندن چغارلمش منی صووندن یاراتدق (ثُمَّ جَعَلْنٰاهُ نُطْفَةً) صکره قیلدق بز آنك نسلینی نطفه صووی (فِی قَرٰارٍ مَكِینٍ) بر محکم بولغوچی قرار گاهده یعنی آنالر رحمنده اورنلاندردق (ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ) صکره أورتدك بز نطفه صووینی (عَلَقَةً) بر کیسه‌ك اویوش قان ایتوب زیراکه منی صووی آنا قارننده قرق کون توردقدن صکره قاطی اویوش قان بولوب أورلور شول حالنچه ینه قرق کون تورور (فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ) بس قیلدق بز اول برکیسه‌ك قاننی قرق کون طورغاندن صوك (مُضْغَةً) بر مقدار سویه‌کسز ایت کیسه‌گی علقه مضعه‌غه أورلوب ینه قرق کون طورور (فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ) بس قیلدق بز اول ایت کیسه‌گینی (عِظٰامًا) سویه‌کلرکم منی صووی آنا قارننده اوچ کره قرق کون طورغاندن صوك سویه‌ك پیدا بولور (فَكَسَوْنَا الْعِظٰامَ) بس أورتدك بز وقاپلادق سویه‌کلرنی (لَحْمًا) ایت برله یعنی ایت اوسدردك طامورلر وسنگرلر وباشقه اجزالری برله ناکم تمام کشی صورتلی بولدی (ثُمَّ أَنْشَأْنٰاهُ) مونك صوکنده یاراتدق بز آنی (خَلْقًا آخَرَ) ایکنچی یاراتمق آنا رحمنده یعنی آکا جان کرتدك ناکم تریك بولدی وجانسز دن جانلی بولدی یاکه مراد آنا قارننده چقغاندن صوك آکا نشلر وتوکلر اوسدردك هم آنا سوتی برله تربیه‌لنوب اوسکاندن صوك انواع غذا وتورلی نعمتلر بیروب اوّل یکتلك صکره قارطلق درجه‌سینه ایرشدردك (فَتَبٰارَكَ اللّٰهُ) بس اولوغ بولدی خدای تعالی (أَحْسَنُ الْخٰالِقِینَ) یاراتقوچیلرنك کورکامره‌کی بولغوچی خدای (ثُمَّ إِنَّكُمْ) صکره درستلکده سزلر ای آدمیلر (بَعْدَ ذٰلِكَ) اوشبو ذکر ایتولمش اشلر صوکنده (لَمَیِّتُونَ) البته اولوکلرسز یعنی حالکزنك آخری اولومدر (ثُمَّ إِنَّكُمْ) مونك صوکنده درستلکده سزلر (یَوْمَ الْقِیٰامَةِ) قیامت کوننده (تُبْعَثُونَ) قوبارلمش بولورسز حساب وجزآء اوچون (وَلَقَدْ خَلَقْنَا) وتحقیق یاراتدق بز (فَوْقَكُمْ) سزلرنك اوستکزده (سَبْعَ طَرٰائِقَ)

(١) بعضیلر دیمشلردرکم مؤمنلر جنته کفر اهلینك منزللرینی میراث آلورلر زیراکه ایمان اهلی وکفر اهلینك هر قایو کمسه‌نك جنته هم تموغده اوزینه بیلگو- له‌نگان منزلی باردر مؤمنلرنك تموغداغی منزللری کفر اهللرینه بولور وآنلرنك جنته گی منزللری مؤمنلرگه بیرلور.

یدی قات کوکلرنی‌کم فرشته‌لرنك یوللریدر (وَمَا كُنَّا) وبز ایماسمز (عَنِ الْخَلْ
اوشبو یاراتلمش کوکلردن غافلین) غافل وخبرسزلر ایماسمز یا که بارچه مخلو
احوالندن غافل ایماسمز دیمه‌کدر (وَأَنْزَلْنَا) واینردکبز (مِنَ السَّمَآءِ) کو
(مَآءً) صونی (بقدر) اولچاو برله یعنی مخلوقات حالی‌نك صلاحینه یتارلك قدر
(فَأَسْكَنَّاهُ) بس ساکن ایله‌دك وطورغزدق اول صونی (فِی الْأَرْضِ) بیرده (۱) (وَإِ
ودرستلکده بز (عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِ) اول صونی کیتارمك اوزره وزایل أیلهمك
(لَقَادِرُونَ) البته قادرلرمز (۲) یعنی ایندرمکه کوچیمز یتدکی کبی کیری آلا
هم کوچیمز یتار (فَأَنشَأْنَا) بس یاراندق بز (لَكُمْ) سزنك اوچون (به) او
صو سببلی (جَنَّاتٍ) باغچه‌لرنی (مِّن نَّخِيلٍ) خرمالقدن (وَأَعْنَابٍ) هم یوزم آغاچلرند
عرب یرنده کوبره‌ك باغچه‌لر خرما برله یوزم یغاچلرندن بولدقندن بوایکیس
خاصلاب ذکر أیله‌دی (لَكُمْ) سزلرگه بولغوچیدر (فِيهَا) اول باغچه‌لرده (فَوَا
كَثِيرَةٌ) کوب یمشلر خرما هم یوزمدن باشقه (وَمِنْهَا) واول باغچه‌لردن (تَأْكُلُونَ
سزلر آشارسز یعنی باغچه‌لرنك یمشلرندن وآشلقلرندن آشارسز وآندن معیشتلك
حاصل ایته‌رسز (وَشَجَرَةً) دخی یاراندق سزنك اوچون بر یغاچنی کم (تَخْرُجُ
چغار اول یغاچ (مِن طُورِ سَيْنَاءَ) طور سینا طاغندن‌کم اول یغاچ زیتون یغاچیدر
طوفاندن صوكك ایكك اوّل یبر یوزنده اوسکان یغاچ شولدر دیمشلر (تَنبُتُ
اوسار اول زیتون یغاچی (بِالدُّهْنِ) مای برله (وَصِبْغٍ لِّلْآكِلِينَ) هم آشلا
طورغان نرسه برله آشاوچیلر اوچون یعنی زیتون یغاچی جامعدر دهنیت وصبغیتلی
هم آنك مایی برله چراغ یاقارلر هم نانغه قوشوب آشارغه یارار (وَإِنَّ لَكُمْ
ودرستلکده سزنك اوچون بولغوچیدر (فِی الْأَنْعَامِ) دورت آیاقلی طوارلرد
یعنی توه وصغر وصارق کبیلرده (لَعِبْرَةً) البته عبرت آلوناچق نرسه کم آنك
برله حق تعالی‌نك قدرتینه استدلال ایدلور (نُسْقِيكُم) صوغارورمز سزلرنی (مِّمَّا
فِی بُطُونِهَا) شول نرسه‌دن کم اول حیوانلرنك اچلرنده‌در یعنی سوتلرندن (وَلَكُمْ
هم باردر سزلرگه (فِيهَا) اول دورت آیاقلی طوارلرده (مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ) کوب
فائده‌لرکم بعضسینه آطلانوب یورورسز وبعضیسینه یوك یوکله‌رسز وبعضسینك
نسلینی آرتدروب سوتلری ویونلری برله فائده‌لانورسز (وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ) دخی
اول حیوانلردن آشارسز یعنی ایتلرینی آشارسز یا که آنلر سببلی رزقلانورسز
(وَعَلَيْهَا) هم اول حیوانلر یعنی توه‌لر اوزرینه قوروغ بیرده (وَعَلَى الْفُلْكِ) دخی

(۱) ابن عباسدن منقولدرکه حق سبحانه وتعالی بش یلغه‌نی جنت چشمه‌لرندن جبرائیل علیه السلام قاناطینه قویوب کوکدن یرگه ایندردی اول بش یلغه «سیحون» «وجیحون» هم «فرات» «ودجله» دخی «نیل» یلغه‌لریدر آدمیلرنك مصلحت ومنفعتلری مقدارنچه آنلرنی‌یریوزنده‌جاری ایله‌دی.

(۲) مرویدرکه یأجوج ومأجوج خروجندن صوكك حضرت جبرائیل یریوزینه اینوب‌قرآننی هم حجر اسودنی ومقام ابراهیمنی وتابوت سکینه‌نی هم‌مذکور بش یلغه‌نی کوتهرب کوککه چغارور آندن صوكك یریوزنده هیچ خیر وبرکت‌قالماس.

کیمه‌لرگه دریالرده (تحملون) یوکله‌تلمش بولورسز یعنی منوب یورورسز بر بیردن بر بیرگه بارورسز (ولقد ارسلنا) وتحقیق یبه‌ردك بز سیندن الگاری (نوحا) نوح پیغمبرنی (الی قومه) آنك قومی صاری (فقال) بس أیتدی نوح علیه السلام قومینی دعوت قیلوب (یا قوم) ای مینم قومم (اعبدوا الله) عبادت قیلکز خدای تعالی‌گه (ما لکم) یوقدر سزلرگه (من اله) هیچ بر معبود (غیره) خدای تعالی‌دن باشقه (افلا تتقون) ایا سزلر قورقماسسزمو خدای تعالی‌نك عذابندن (فقال) بس أیتدیلر نوحنك سوزینه جوابده (الملأ الذین کفروا) شوندایین اولوغلرکم اشانمادیلر حقلقده (من قومه) اول نوحنك قومندن یعنی خلقنك حضرت نوح دینینه میل ایتولرینی کورگاچ قومنك اولوغلری آنلرنی حضرت نوحدن نفرتله‌ندرب ایتدیلر (ما هذا) ایماسدر اوشبو نوح (الا بشر مثلکم) مگر بر آدمیدر سزنك کبی (یرید) تلهر اول (ان یتفضل) آرتق بولمافنی (علیکم) سزنك اوزرکزگه یعنی سزلرگه اولوغ بولوب سزلرنی اوز فرمانینه کرتمه‌کنی تلهر (ولو شاء الله) واگرتله‌سه ایدی الله تعالی آدمیلرگه پیغمبر یبه‌رمه‌کنی (لانزل) البته ایندرور ایدی کوکدن پیغمبر ایتوب (ملائکة) فرشته‌لرنی (ما سمعنا) ایشتمه‌دك بز (بهذا) اوشبونی یعنی آدمی خدایلك پیغمبری بولوب کیلگانینی بز ایشتمه‌دك (فی آبائنا الاولین) اوّلده اونکان آنالریمز آراسنده دیدیلر وآنلر بو سوزنی فرط عنادلرندن أیتدیلر والا آنلردن الگاری ادریس وشیث هم آدم علیهم السلاملر پیغمبر بولوب کیلگانلکلرینی بلورلر ایدی عناد واوصاللقلری سببلی أیتدیلر کم بزلر آدمیدن پیغمبر کیلدکینی ایشتمه‌دك (ان هو) ایماسدر اول نوح (الا رجل به جنة) مگر بر ایردرکم آنده دیوانه‌لق وجنون باردر اگر دیوانه بولماسه ایدی آدم بالاسندن پیغمبر بولماسلقینی بلور ایدی (فتربصوا به) بس کوتوب طورکز ومنتظر بولکز آکا (حتی حین) تاکم بر زمانغه قدر یعنی آنك عمری کوب قالماغاندر بر مدّت صبر ایتوب طورکز اول اوله‌ر صکره آندن خلاص بولورمز دیدیلر یاکه بر زمان صبر قیلکز تاکم آنك دیوانه‌لقی بتوب عقلغه کیلور آندن صوك موندای سوزلرنی سوزله‌مس دیدیلر نوح علیه السلام قومینك اوشبو طریقه سوزلرینی ایشتکاچ آنلرنك ایمان کیلتورمه‌کلرندن امیدینی اوزوب حق تعالی‌گه مناجاة ایله‌دی (قال) أیتدی حضرت نوح (رب انصرنی) ای مینم پروردکارم میکا نصرت ویاردم بیرگل وبوقومدن

مینم انتقامیمنی آلغل (بما كذّبون) شول نرسه سببلی کم آنلر یالغانغه طوتدیلر مینی ومیکا اشانمادیلر (فَاَوْحَيْنَآ اِلَيْهِ) بس وحی قیلدق بز نوح پیغمبرگه (اَنِ اصْنَعِ الْفُلْكَ) شویله دیوب کم یاصاغل سین ای نوح کیمه‌نی (بِاَعْيُنِنَا) بزنك حفظیمز وصاقلاماقیمز برله (وَوَحْيِنَا) هم بزنك امریمز وتعلیمیمز برله یعنی بز سینی خطادن صاقلارمز وکیمه‌نی نی روشچه یاصارغه اوگراتورمز (فَاِذَا جَآءَ) بس هر قایچان کلیسه (اَمْرُنَا) بزنك فرمانیمز یعنی «کیمه‌گه منگل» دیوب فرمان ایتسه‌ك یاکه هر قایچان عذاب نازل بولسه (وَفَارَ التَّنُّوْرُ) هم قاینامه تنور یعنی ایکمك پشورا طورغان میچدن صو قاینا‌ب چقسه (فَاسْلُكْ فِيْهَا) بس کرتکل سین اول کیمه‌گه (مِنْ كُلٍّ) هر صنف حیواندن (زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ) ایکی زوجنی یعنی بر آنا وبر آنانی جفت جفت کرتکل تاکم هر حیواندن برار جفت کیمه‌ده بولسون (وَاَهْلَكَ) هم اوز اهلکنی یعنی ایو جماعتلرکنی ومؤمنلرنی کیمه‌گه کرتکل (اِلَّا) مگر کرتمه‌گل کیمه‌گه (مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ) شول کمسه‌نی کم سبقت ایتدی آنك اوزرینه ازلده (اَلْقَوْلُ) سوز یعنی ازلده آنك طوفانغه غرق بولماقی برله حکم ایتولدی ولوح المحفوظده یازلدی (مِنْهُمْ) اول جماعتلرکدن مراد حضرت نوحنك براوغلی وبرخانونیدر آنلر ایمان کیلتورمه‌گان ایدیلر طوفانده هلاك بولدیلر (وَلَا تُخَاطِبْنِى) هم خطاب قیلماغل میکا ای نوح یعنی میکا دعا ایلمه‌گل (فِى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا) شول کمسه‌لرنك قورتلمافلری حقنده‌کم آنلر ظلملق قیلدیلر اوز نفسلرینه یعنی ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرنی قوتقارغل دیب میندن صوراماغل (اِنَّهُمْ) درستلکده آنلر (مُغْرَقُوْنَ) غرق ایتولمشلردر یعنی آنلر البته طوفانغه غرق بولورلر قورتلماسلر (فَاِذَا اسْتَوَيْتَ) بس هر قایچان برابر بولساك یعنی عذاب وقتی ایرشوب کیمه‌گه کرساك (اَنْتَ) سین (وَمَنْ مَعَكَ) هم هر کمسه کم سینك برله برگه‌در جمله‌گز قرار ایتساگز (عَلَى الْفُلْكِ) کیمه اوزرینه (فَقُلِ) بس أیتکل سین (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) بارچه ثنا وماقتالمق خدای تعالی‌گه مخصوصدر (اَلَّذِى) آنداین خدای‌کم (نَجّٰينَا) نجاة بیردی بزلرگه وبزنی قوتقاردی (مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ) ظلملق ایتکوچیلر بولغان گروهدن یعنی مشرکلردن (وَقُلْ) دخی أیتکل کیمه‌گه اولطورغان وقتده (رَبِّ اَنْزِلْنِى) ای مینم پروردکارم مینی ایندرگل (مُنْزَلًا مُبٰرَكًا) برکتلی بولغوچی منزلگه یعنی مؤمنلرنك نجاتینه سبب بولغان اورنغه یاکه مینی ایندرگل مبارك ایندرمك برله (وَاَنْتَ) وسین ای مینم

ربم (خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ) ایندر گوچیلرنك ایڭ گورا کی سن بعضیلر بودعا برله امر کیمه‌دن چقفان وقتده بولدی دیمشلر لکن قول مشهور شولدرکه کیمه‌گه اولطرغان وقتده هم چقفان وقتده حق تعالی اوشبو دعانی اوقورغه قوشدی (انَّ فِی ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو نوح پیغمبر قصه‌سنده (لَاٰيٰات) البته علامتلر ونشانلر باردر عبرت ایالرینه (وَاِنْ كُنَّا) ودرستلکده بولدق بز (لَمُبْتَلِينَ) صناغوچی اول قومنی وبلالندرگوچی اولوغ بلا برله یاکه امتحان ایتکوچی همه بنده‌لرنی اوشبو آیتلر برله تاکم مصدق ومکذب کم ایدکی ظاهر بولور (ثُمَّ اَنْشَاْنَا) صکره یاراتدق بز (مِنْ بَعْدِهِمْ) نوح قومندن صوڭ (قَرْنًا اٰخَرِينَ) ایکنچی بر گروهنی یعنی عاد وثمود قومینی (فَاَرْسَلْنَا فِيهِمْ) بس یبه‌ردك بز آنلر آراسینه (رَسُولًا) بر پیغمبرنی (مِنْهُمْ) آنلرنك اوزلرندن اول پیغمبر هود یاکه صالحدر علیهما السلام هم أیتدك اول قومگه پیغمبرلری تلی برله (اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ) شویله دیوب کم عبادت قیلکزلر الله تعالی‌گه (مَا لَكُمْ) یوقدر سزلرگه (مِنْ اِلٰهٍ) هیچ بر عبادتکه مستحق بولغان معبود (غَيْرُهُ) الله تعالی‌دن باشقه (اَفَلَا تَتَّقُونَ) ایا قورقماسسزمو آنڭ عذابندن یعنی آنڭ عذابندن قورقکز وآندن غیریگه عبادت قیلماکز (وَقَالَ الْمَلَأُ) وأیتدی اولوغلری اول پیغمبردن بوسوزنی ایشتکاچ (مِنْ قَوْمِهِ) اول پیغمبرنڭ قومندن (اَلَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لرکم حقلقفه اشانمادیلر (وَكَذَّبُوا) هم یالغانفه طوتدیلر (بِلِقَاءِ الْاٰخِرَةِ) آخرتکه یولوقماقنی یعنی اولگاندن صوڭ ترلمه‌کسکه وقیامتکه ایمان کیلتورمادیلر (وَاَتْرَفْنَاهُمْ) هم نعمت بیردك بز آنلرغه (فِی الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکنده یعنی آنلرنڭ معیشتلرینی کیڭ ایتدك مالری وبالا چاغالری کوب ایدی اول ناز ونعمت اچنده بولغان کفر اهللرینڭ بعضیلری بعضیلرینه أیتدیلر کم (مَا هٰذَا) ایماسدر اوشبو بزنی دینگه دعوت ایتکوچی پیغمبر (اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ) مگر سزنڭ کبی بر آدمیدر (يَاْكُلُ) آشار اول (مِمَّا تَاْكُلُونَ مِنْهُ) شول نرسه‌دن کم سز آشارسز آندن یعنی سز آشاغاننی آشار (وَيَشْرَبُ) هم اچار اول (مِمَّا تَشْرَبُونَ) شول نرسه‌دن کم سز اچارسز یعنی سز اچکاننی اچار سزنڭ کبی طعام وشرابقه محتاجدر بس اول نیچك پیغمبر بولسون پیغمبر بولسه فرشته کبی آشاماینچه هم اچماینچه طورور ایدی (وَلَئِنْ اَطَعْتُمْ) واگر اطاعت قیلساکز وبوی صونساکز سز (بَشَرًا مِثْلَكُمْ) اوزکز کبی بولغوچی بر آدمیگه (اِنَّكُمْ) درستلکده سزلر (اِذًا لَخَاسِرُونَ) شول

وقتده خسران وزیان کورگوچیلرسز کم اختیارکز برله اوز جنسکزگه واوزکز کبی آدمیگه تابع بولوب آنی اوزکزگه باش ایده‌رسز دیدیلر دخی أیتدیلرکم (أَیَعِدُکُمْ) ایا وعده بیرورمو بوپیغمبرسزلرگه (أَنَّکُمْ) شونك برله کم درستلکده سزلر (إِذَا مِتُّمْ) هرقایچان اولساکز (وَکُنْتُمْ) هم بولساکز اولکاندن صوك (تُرَابًا) توفراق (وَعِظَامًا) دخی برنیچه قوروغ سویاك بولوب اورلساکز (أَنَّکُمْ مُخْرَجُونَ) درستلکده سزلرکیری چقارلمشلر بولورسز قبرلرکزدن ویاکادن تریلورسز دیوب وعده بیرورمو (هَیْهَاتَ) نی یراقدر (هَیْهَاتَ) نی یراقدر (لِمَا تُوعَدُونَ) شول نرسه‌کم سزلر وعده بیرلمش بولورسز آنك برله یعنی بو پیغمبر وعده بیرکان اشلهر اولکاندن صوك تریلمك وجزآء ببرلمك عقل فاشنده بیك یراقدر بولا طورغان اش توکلدر (إِنْ هِیَ) ایماسدر اوشبو ترکلك (إِلَّا حَیَاتُنَا الدُّنْیَا) مکر دنیاداغی ترکلکیمزدر یعنی آخرت ترکلکی یوقدر (نَمُوتُ) اولهرمز (وَنَحْیَا) هم تریك بولورمز یعنی بریمز اولهر وبریمز دنیاده ترکلك قیلور (وَمَا نَحْنُ) وایماسمز بز (بِمَبْعُوثِینَ) قوبارلمشلر وترکزلمشلر اولکاندن صوك (إِنْ هُوَ) ایماسدر اول پیغمبر یعنی هود یاکه صالح علیهما السلام (إِلَّا رَجُلٌ) مکر بر ایردرکم (افْتَرَی عَلَی اللَّهِ) افترآء قیلدی خدای اوزرینه (کَذِبًا) یالغانی یعنی خدای مینی پیغمبر ایتوب یباردی دیب هم اولکاندن صوك تریلورسز دیب یالغان ایته‌در (وَمَا نَحْنُ) وایماسمز بزلر (لَهُ بِمُؤْمِنِینَ) اول پیغمبرگه اشانغوچیلر یعنی ایمان کیلتورماسمز دیدیلر بس اول پیغمبر قومندن بوطریقه سوزلرنی ایشتکاچ آنلرنك ایمان کیلتورمه‌کارندن امیدینی اوزدی (قَالَ) أیتدی اول پیغمبر حق تعالی‌گه مناجاة ایدوب (رَبِّ انْصُرْنِی) ای مینم پروردکارم میکا نصرة ویاردم بیرگل (بِمَا کَذَّبُونِ) شول نرسه سببلی کم آنلر یالغانغه طوتدیلر مینی وایمان کیلتورمه‌دیلر بس مینی آنلرغه غالب ایلهگل وآنلرغه عذاب یبه‌رگل دیدی (قَالَ) أیتدی خدای تعالی (عَمَّا قَلِیلٍ) آزغنه وقتدن (لَیُصْبِحُنَّ) البته اورلورلر اول ایمان کیلتورمه‌گان قوملر (نَادِمِینَ) اوکنگوچیلر بولوب اوزلرینك یالغانغه طوتولرینه یعنی عذابنی کورگاچ اوکونورلر (فَأَخَذَتْهُمُ الصَّیْحَةُ) بس طوتدی آنلرنی (١) جبرائیل علیه السلامنك صیحه‌سی وآوازی (بِالْحَقِّ) ایتولمش وعده‌نك حکمی برله یاکه آنلرنك مستحق بولماقلری سببلی جبرائیل علیه‌السلام عظیم صیحه قیلوب شول صیحه‌نی ایشتوب آنلرنك یره‌کلری

(١) اوشبو قوم حقنده اختلاف باردر بعضیلر مرادثمودقومیدر دیمشلر اول تقدیرده پیغمبرلری صالح علیه‌السلام بولور آنلرنك‌دلیللری‌شولدر- که جبرائیل صیحه‌سی برله هلاك بولغان قوم ثمود قومیدر باشقه توکلدر وبعضیلر مراد عاد قومیدر دیورلر اول تقدیرده پیغمبردن مراد هود علیه السلامدر ودلیللری شولدرکه اعراف وهود وشعرآء سوره‌لرنده نوح قومی قصه‌سندن صوك عاد قومی ذکر ایدلمشدر شول قرینه برله بویبرده هم مراد عاد قومیدر بوتقدیرده‌صیحه جبرائیل آوازی بولمایوب بلکه هربر جمله قومنی هلاك ایته طورغان عذابقه صیحه دیولور والله اعلم.

یارلدی جمله‌سی بردن هلاك بولدیلر (فجعلناهم) بس قیلدق بز آنلرنی (غثاءا) سیل صووی آغوزب کیتکان خاشاك وچوب کبی یعنی تمام یوق ایتدك وهلاك ایلهدك (فبعدا) بس یراقلق بولسون خداینك رحمتندن (للقوم الظالمین) ظلملق ایتکوچیلر بولغان گروهغه (ثم انشأنا) صکره یاراتدق بز وپیدا قیلدق (من بعدهم) ذکر ایتلمش قومدن صوك (قرونا اخرین) ایکنچی قرنلر اهللرینی یعنی باشقه قوملرنی یاراتدق لوط قومی وشعیب قومی کبی (ما تسبق) الك بولا آلماس واوظماس (من امة) هیچ بر گروه (اجلها) اوزینك بیلگوله‌نمش عذاب وقتینه یعنی آنلرغه کیلهچك عذاب تقدیر ایتولگان وقتندن الك کیلمهس (وما یستأخرون) هم صوکغهده قالماسلر اول وقتدن یعنی آنلرغه کیله طورغان عذاب اوز وقتندن ذره کیچکمهس (ثم ارسلنا) صکره یبهردك بز (رسلنا) بیغمبرلریمزنی (تترا) برسی آرطندن برسینی (کلما جاء) هرکیلگانی زمانده (امة) بر امتکه (رسولها) اول امتنك پیغمبری (کذبوه) یالغانغه توتدیلر آنلر اول پیغمبرنی وایمان کیلتورمهدیلر (فاتبعنا بعضهم) بس ایارتدك بز آنلرنك بعضلرینی (بعضا) بعضلرینه یعنی برگروه آرطندن برگروهنی هلاك ایلهدك هیچ فایوسینه مهلت بیرمهدك (وجعلناهم) هم قیلدق آنلرنی (احادیث) خلق آراسنده سوزلنه طورغان سوزلر تاکم همیشه آنلرنك عذابلرینی یاد ایتوب عبرت آلورلر والحاصل اول امتلردن حکایتدن باشقه نرسه قالمادی تمام یوقغه چقدیلر (فبعدا) بس یراقلق بولسون خدای تعالینك رحمتندن (لقوم لا یؤمنون) شول گروهغه‌کم پیغمبرلرینه اشانماسلر وایمان کیلتورماسلر (ثم ارسلنا) مونك صوکنده یباردك بز پیغمبرایتوب (موسی) موسی‌نی (واخاه هارون) هم آنك قرنداشی هارونی (بآیاتنا) معجزه‌لرمز برله (وسلطان مبین) هم آشکاره بولغوچی حجت ودلیلمز برله یعنی عصا وطایاق برله عصانی خاصلاب ذکر ایتمه‌کی شول جهتدندرکم موسی علیه السلامنك اوّلگی معجزه‌سیدر هم کوب معجزه‌لر براوزنه باردر مثلا سحرچیلرنك یلانلرینی یوطماق ودریانی ایکیگه آیورمق وطاشدن صو چغارمق کبی (الی فرعون) فرعون صاری یباردك (وملائه) هم فرعوننك قومی صاری (فاستکبروا) بس باش طارتدیلر اول فرعون قومی موسی وهارونغه ایمان کیلتورمکدن (وکانوا) هم بولدیلر اول قوم (قوما عالین) اوزلرینی اولوغ توتقوچی وآدمیلرگه قهر ایتکوچی گروه (فقالوا) بس ایتدیلر فرعون قومی (انؤمن) ایا اشانایقمو

وایمان کیلتورایکمو (لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا) اوزمز اوخشاشلی بولغان ایکی آدمیلرگه (وَقَوْمُهُمَا) وحالانکه اول موسی وهارونلك قوملری یعنی بنی اسرائیل قومی (لَنَا) بزلرگه (عَابِدُونَ) عبادت ایتکوچیلر وقوللق قیلغوچیلردر یعنی بز آنلرنك خواجه‌لریمز آنلر بزنك قوللریمز وخدمتکارلرمزدر بس بزلر موسی وهارونغه نچك ایمان کیلتورایك دیدیلر (فَكَذَّبُوهُمَا) بس یالغانغه تدتدیلر فرعون هم آنك قومی موسی وهارونی علیهما السلام (فَكَانُوا) بس بولدیلر آنلر یالغانغه توتمافلری سببلی (مِنَ الْمُهْلَكِينَ) هلاك ایتولمشلردن یعنی قلزم دریاسینه غرق بولوب هلاك بولدیلر (وَلَقَدْ آتَيْنَا) وتحقیق بیردك بز (مُوسَى) موسی پیغمبرگه (الْكِتَابَ) تورات کتابینی فرعون قومی هلاك بولغاندن صوكك (لَعَلَّهُمْ) شایدکم اول بنی اسرائیل (يَهْتَدُونَ) هدایت طابارلر وکونولورلر شریعت حکملرینه (وَجَعَلْنَا) هم قیلدق بز (ابْنَ مَرْيَمَ) مریم اوغلی عیسی پیغمبر قصه‌سینی (وَأُمَّهُ) هم آنك آناسینك قصه‌سینی (آيَةً) نشان وعلامت قیلدق قدرتمزگه یعنی هر قایوسینی قدرتمز کاملکینه دلیل ایلەدك شول طریقه‌کم عیسی بیشکده‌گی بالا حالنده فصیح تل برله سوزله‌دی وآناسی مریم هیچ برایرگه ایرشودن باشقه بالا طوغردی بواشلر البته حق تعالی‌نك کمال قدرتینه دلیلدر (وَآوَيْنَاهُمَا) هم اورن بیردك بز عیسی ومریمگه یعنی آنلرنی اورناشدردق وکیلتوردك (إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ) بیت المقدس یاکه فلسطین یرنده قرار وآرام ایاسی بولغان بر بیوك اورنغه (وَمَعِينٍ) هم آغوم صولی بولغان اورنغه مرویدرکه حضرت مریم اوغلی عیسی برله هم ابن عمی یوسف بن ماثان برله اون ایکی یل توردیلر حضرت مریم یب جرله‌ر ایدی عیسی علیه‌السلام آنی صاتوب شونك برله ترکلك قیلورلر ایدی (يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ) (١) ای رسوللر خطاب عیسی علیه السلامغه‌در تعظیم جهتندن جمع صیغه‌سی ایله کیلتوردی (كُلُوا) آشاکز (مِنَ الطَّيِّبَاتِ) حلال وپاکیزه طعاملردن (وَاعْمَلُوا صَالِحًا) هم اشله‌کز ایدگو عملنی یاکه خطاب بارچه پیغمبرلرگه‌در هر قایوسی اوزینك زمانینده مخاطب بولغان بولور (إِنِّي) درستلکده‌من (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نی‌کم سزلر اشله‌رسز (عَلِيمٌ) بلگوچیدرمن (وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ) ودرستلکده اوشبودر سزنك ملتکز ای پیغمبرلر (أُمَّةً وَاحِدَةً) بر بولغوچی ملت بولغانی حالده یعنی اعتقاددە واصول شرایعده همه‌لرکز نك ملتی بردر (وَأَنَا رَبُّكُمْ) ومن سزنك پروردکارکزمن (فَاتَّقُونِ) بس قورقکزسز میندن ومینم عذابمدن فرمانیمه

(١) وبعضیلر بواورنده خطاب حضرت پیغمبرمز محمد علیه السلامغه‌در دیورلر بارچه انبیألرنك سیدّی بولدقی جهتدن تعظیم اوچون «یاایها الرسل» دیب جمع صیغه‌سی برله کیلتوردی وبعضیلر دیمشلردر کم خطاب پیغمبرمزگه‌در حق تعالی آکا بیورور کم «امتلرکه أیتکل تاکم حلال لقمه آشاسونلر وایدگو عمل اشله سونلر والله اعلم.

خلافلق قیلوده (فَتَقَطَّعُوا) بس کیسدیلر وآیوردیلر کتاب اهلی (اَمْرَهُمْ) دینلرینك
اشینی (بینهم) اوز آرالرنده یعنی بربرینه دین اشلری طوغریسنده خلافلق
قیلشوب تورلی تورلی مذهبلرگه آیورلدیلر (زُبَرًا) پاره پاره ایتوب آیوردیلر
یعنی الله نیچه فرقه بولدیلر (کُلُّ حِزْبٍ) هر برگروه آنلردن (بِمَالَدَیْهِمْ) شول
نرسه‌گه‌کم آنلرنك قاشلرنده‌در (فَرِحُونَ) شاد بولغوچیلردر یعنی هر قایو گروه
اوز اعتقادینی حق دیب بلوب شونك برله شادلانور (فَذَرْهُمْ) بس قویغل‌سن
ای محمد علیه‌السلام مکه مشرکلرینی (فِی غَمْرَتِهِمْ) اوزلرینك ضلالت وآزغونلقلرنده
(حَتّٰی حِینٍ) تاکم برمقدار وقتغه‌چه یعنی اولتورلگانلرینه‌چه یاکه اولگانلرینه‌چه
(اَیَحْسَبُونَ) ایاگمان قیلورلرمو مکه مشرکلری (اَنَّمَا نُمِدُّهُمْ) شونی‌کم شول نرسه‌کم
بز مدد قیلورمز آنلرغه (به) اول نرسه برله‌وآنلرغه‌عطا ایدارمز وبیرورمز (من
مَالٍ وَبَنِینَ) مالدن هم اوغللردن (نُسَارِعُ لَهُمْ) آشوغورمزبز آنلر اوچون
(فِی الْخَیْرَاتِ) ایذگولکلرده یعنی اول مشرکلر آنلرغه دنیا مالینی هم اوغل
وبالالرنی بیرمه‌کمزنی آنلرغه ایذگولك ویخشیلق ایتمه‌کمز اوچون دیب گمان
قیلورلرمو واوزلری قیلغان‌عملری سببلی شول‌اشلرگه‌مستحقلرمز دیب حسابلارلرمو
اش آنلر گمان ایتکانچه توگلدر (بَلْ لَا یَشْعُرُونَ) بلکه بلماسلر اول مشرکلرکم
آنلرغه بوطریقه امداد قیلماقمز ودنیاده ماللرینی وبالالرینی کوب ایتمه‌کز
استدراج اوچوندر خیرانده مسارعت توگلدر (اِنَّ الَّذِینَ) درستلکده شول
کمسه‌لرکم (هُمْ) آنلر (مِنْ خَشْیَةِ رَبِّهِمْ) پروردکارلرینك عذابندن (مُشْفِقُونَ)
قورقغوچیلردر (وَالَّذِینَ هُمْ) دخی‌شول‌کمسه‌لرکم آنلر (بِاٰیَاتِ رَبِّهِمْ) پروردکارلرینك
آیتلرینه یعنی قرآنغه یاکه قدرتینك دلیللرینه (یُؤْمِنُونَ) اشانورلر (وَالَّذِینَ هُمْ)
دخی شول کمسه‌لرکم آنلر (بِرَبِّهِمْ) اوزلرینك خداوندلرینه (لَا یُشْرِکُونَ) شرك
کیلتورماسلر وخدای تعالی‌نی بر بلورلر (وَالَّذِینَ یُؤْتُونَ) هم شول کمسه‌لرکم
بیرورلر (مَا اٰتَوْا) شول نرسه‌نی‌کم بیردیلر صدقه‌وزکوتدن وخیراتدن (وَقُلُوبُهُمْ)
وآنلرنك کوکللری (وَجِلَةٌ) قورقغوچیدر ایذگولکنی خدایدن قورقغان‌حاللرنده‌قیلورلر
وآنلر شکسز بلورلر (اَنَّهُمْ) شونی‌کم درستلکده آنلر (اِلٰی رَبِّهِمْ) اوزلرینك‌پروردکارلری
صاری (رَاجِعُونَ) قایتقوچیلردر (اُولٰئِكَ) اوشبو صفتلر برله صفتلانغان گروه
(یُسَارِعُونَ) آشوغورلر (فِی الْخَیْرَاتِ) ایذگولکلرگه یعنی‌طاعت وعبادتکه (وَهُمْ)
وآنلر (لَهَا سَابِقُونَ) ایذگولکلرگه سبقت ایتکوچیلر واوزغوچیلردر یاکه بارچه

آدمیلرگه سبقت ایتکوچیلردر طاعت کوبلکنده یاکه اجر وثوابده یاکه جنتکه کروده (وَلَا نُكَلِّفُ) وتکلیف قیلماسمز بز یعنی کوچلەمەسمز (نَفْسًا) هیچ بر نفسنی (اِلَّا وُسْعَهَا) مگر طاقتی یتکان قدر برله کوچلەرمز (وَلَدَيْنَا) هم بزنك قاشیمزده بولغوچیدر (كِتَابٌ) شول کتابکم (يَنْطِقُ بِالْحَقِّ) سوزلر اول کتاب توغریلق برله یعنی لوح المحفوظکم آنده یازلغانلرنك هیچده خلافی بولماس یاکه بزنك قاشیمزده‌در هر کشینك عمل دفتریکم اول کشی هرنی اشلەسه آنده یازلغان بولور (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) وآنلر یعنی بندەلر ظلم ایتولمش بولماسلر عذابلری آرتق بولماق برله هم ثوابلریکیم بولمق برله (بَلْ قُلُوبُهُمْ) بلکه کفر اهلینك کوکللری (فِي غَمْرَةٍ) غفلتده وحیرانلقده‌در (مِنْ هٰذَا) اوشبو ذکر ایتولمش نرسه‌دن یاکه عمل دفتری بارلقدن یاکه قرآندن غافللردر (وَلَهُمْ أَعْمَالٌ) دخی بولغوچیدر آنلرنك ناچار ویاوز اشلری (مِنْ دُونِ ذٰلِكَ) اوشبو الوغ خطالرندن باشقه یعنی کفر اهلینك کفر وشرکلرندن باشقه هم بوزق اشلری باردر (هُمْ لَهَا عَامِلُونَ) آنلر اول بوزق اشلرنی اشلەگوچیلردر (حَتّٰى اِذَا أَخَذْنَا) تاکم هر قایچان توتساق بز (مُتْرَفِيهِمْ) آنلرنك نعمت ودولت ایەلرینی (بِالْعَذَابِ) عذاب برله (اِذَا هُمْ يَجْئَرُونَ) شول وقتده آنلر فریاد قیلورلر واستغاثه قیلوب مدد استەزلر وبز آنلرغه أیتورمزکم (لَا تَجْئَرُوا الْيَوْمَ) فریاد قیلماکز اوشبو کون هم فریادمزغه ایرشور ومدد قیلور دیب امید ایتمەکز (اِنَّكُمْ مِنَّا) درستلکده سزلر بزدن وبزنك جهتمزدن (لَا تُنْصَرُونَ) نصرت ویاردم بیرلمش بولماسسز یعنی سزگه یاردم بیرلمەس ومدد ایتولمەس (قَدْ كَانَتْ) تحقیق بولدی (اٰيَاتِي) مینم آیتلرم یعنی قرآن (تُتْلٰى عَلَيْكُمْ) اوقولور بولدی سزلرگه هر وقتده (فَكُنْتُمْ) بس بولدکز سز اول آیتلرنی ایشتکانده (عَلٰى أَعْقَابِكُمْ تَنْكِصُونَ) اوکچەلرکز اوزره کیری دونارسز وچیگونورسز یعنی قرآننی ایشتمەس اوچون آرطقه چیگونورسز (مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ) اوزلرکزنی الوغ توتقوچیلر بولغانکز حالده اوشبو اش سببلی یعنی قرآننی تکذیب قیلمافکز برله تکبّرلەنورسز یاکه حرم مکّه برله یعنی بزلر حرم شریف اهلیمز دیوب تکبرلەنگوچیلر بولغانکز حالده (سَامِرًا) سمر ایتکوچی یعنی کیچه برله افسانه سوزلەشکوچی بولغانکز حالده (تَهْجُرُونَ) هذیان سوزلەرسز یاکه قرآننی ترك قیلورسز وقویارسز یاکه پیغمبرلرنی یاکه حرم شریفنك حرمتینی ترك قیلورسزکم آنك تیکرەسینه جیولوب تورلی افسانەلر وبوش

سوزلر سویله‌شورسز طواف وعبادت قیلماسسز (اَفَلَمْ یَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ) ایا بس تفکّر قیلمادیلرمو آنلر قرآن خصوصنده تاکم فکرله‌ب قاراسه‌لر اول قرآننك الله سوزی ایدکینی بلورلر ایدی (اَمْ جَآءَهُمْ) یا ایسه کیلدیمو آنلرغه اوشبو کتاب ورسول کیلمه‌کندن (مَا لَمْ یَأْتِ) شول نرسه‌کم کیلمه‌دی (اٰبَآءَهُمُ الْاَوَّلِینَ) آنلرنك اوّلده اوتکان آتالرینه یعنی پیغمبر وکتاب بو مکه اهللرینه‌گنه کیلوب آنلردن الگاری اوتکان خلقلرغه کیلمه‌گان ایدیمو اوّلگیلرگه کیلمه‌گان نرسه بونلرغه کیلدیمو تاکم شولای بولغان بولسه آنلر بز کتاب وپیغمبر دیگان نرسه‌نی ایشتکانمز یوق دیب عذر کیلتورورلر ایدی وحالانکه آنداق توگلدر بلکه بونلرغه محمد علیه‌السلام پیغمبر بولوب کیلدکی کبی اوّلگی امتلرگه وبونلرنك آتا وباباللرینه هم نوح وابراهیم علیهما السلام وغیریلر پیغمبر بولوب کیلگانلردر بس بزلر ایشتمه‌دك وبلمه‌یمز دیب عذر کیلتوره آلماسلر (اَمْ لَمْ یَعْرِفُوا) یا ایسه طانومادیلرمو اول مشرکلر (رَسُولَهُمْ) اوزلرینك پیغمبرلرینی (فَهُمْ لَهُ مُنْکِرُونَ) بس آنلر اول پیغمبرگه انکار ایتکوچیلر وطانوماوچیلر بولورلر ایدی یعنی آنلر توغریلق وامینلك هم حلم ووقار ومروة وکمال علم کبی کورکام صفتلر علامتی برله پیغمبرمز حضرتلرینی کامل طانودیلر وحقیقت حالنی بلدیلر بس آنلرنك انکار قیلولرینه هیچ بر وجه یوقدر (اَمْ یَقُولُونَ) یا ایسه أیتورلرمو آنلر (بِهِ جِنَّةٌ) اول محمد علیه‌السلامده مجنونلك ودیوانه‌لق بار در دیوب تاکم آنك سوزینه اعتبار ایتمه‌سلر ایدی (بَلْ جَآءَهُمْ) اول مشرکلر أیتکانچه توگلدر بلکه کیلدی آنلرغه محمد علیه السلام (بِالْحَقِّ) راست وتوغری بولغان دین برله یعنی اسلام دینینی کیلتوردی باکه قرآننی (وَاَکْثَرُهُمْ) ومشرکلرنك کوبره‌گی (لِلْحَقِّ) حقلق وتوغریلقفه (کَارِهُونَ) مکروه کورگوچیلردر یعنی حقلقنی تله‌مه‌سلردر وسویمه‌سلر کوبره‌گی دیمه‌ك شول جهتدندرکه بعضلری کوکللرندن اسلامنی مکروه کورمه‌سلر ایدی خلق شلته‌سندن قورقوبغنه ایمان کیلتورمه‌سلر ایدی (وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ) واگر ایه‌رسه ایدی حق(۱) تعالی (اَهْوَآءَهُمْ) اول مشرکلرنك آرزولرینه یعنی آنلرایتدکاری کبی آلهلر کوب بولسه ایدی (لَفَسَدَتْ) البته بوزولورایدی ویوقفه چغار ایدی (اَلسَّمٰوٰتُ) کوکلر (وَالْاَرْضُ) دخی یر (وَمَنْ فِیهِنَّ) هم هر کمسه‌کم کوکلرده ویرلرده بولدی فرشته‌لر وآدمیلر هم جنلر وغیریلر بارچه‌لری یوقفه چغارلر ایدی (بَلْ اَتَیْنَاهُمْ بِذِکْرِهِمْ) بلکه کیلتوردك بز آنلرغه

(۱) بعضیلر بو اورنده حقدن مراد اسلام دینیدر دیورلر یعنی اگر مشرکلرنك آرزولرینه ایه‌رسه ایدی وشرککه منقلب بولسه ایدی حق سبحانه وتعالی قیامتنی ظاهر قیلورایدی کوکلر ویرلر بارچه‌سی هلاك بولورلر ایدی.

آنلرنك ذكری بولغان يعنی آنلرغه وعظ ونصيحت بولغان كتابنی (فَهُمْ) بس اول مشركلر (عَنْ ذِكْرِهِمْ) اوزلرينك ذكرلرندن يعنی آنلرغه كيلگان كتابدن (مُعْرِضُونَ) يوز دوندرگوچيلردر (أَمْ تَسْئَلُهُمْ) يا ايسه سين صورارسكمو ای محمد عليه السلام اول مشركلردن رسالتنی ادا ايتمه‌كك اوچون (خَرْجًا) بر اجر وحقنی يعنی آنلردن خدمت حقی صورايسكمو شول سببلی آنلر دعوتكنی قبول ايتمه‌سلرمو (فَخَرَاجُ رَبِّكَ) بس پروركارگنك اجر وثوابی (خَيْرٌ) ايدگوره‌كدر آنلر بيرگان اجردن (وَهُوَ) اول خدای تعالی (خَيْرُ الرَّازِقِينَ) رزق بيرگوچيلرنك ايدگوره‌كی وآرتوغراقيدر يعنی خلقدن طمعكنی كيسكل خدايدنقه صوراغل (وَإِنَّكَ) ودرستلكه سين ای محمد عليه السلام (لَتَدْعُوهُمْ) اونه‌رسك آنلرنی (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغری يول صاريكم اسلام دينيدر (وَإِنَّ الَّذِينَ) ودرستلكه شول كمسه‌لركم (لَا يُؤْمِنُونَ) اشانماسلر (بِالْآخِرَةِ) آخرتكه وقيامت بولماقينه (عَنِ الصِّرَاطِ) توغری يولدن (لَنَاكِبُونَ) ضلالت طرفينه ميل ايتكوچيلر وآوشقوچيلردر (وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ) واگر بز رحمت قيلساق ايدی اول مشركلرگه (وَكَشَفْنَا) هم دفع ايتسه‌ك وكوته‌رسه‌ك ايدی (مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ) شول نرسه‌نيكم آنلر اوزره واقعدر محنت وقاطيلقدن يعنی آنلرنی قزغانوب اوستلرينه كيلگان قحطلق وآچلق بلاسينی كوته‌رسه‌ك ايدی (لَلَجُّوا) البته قرار قيلورلر وثابت بولورلر ايدی آنلر ياكه عناد قيلورلر ايدی (فِي طُغْيَانِهِمْ) آزغونلقلرنه وباش طارتولرنه (يَعْمَهُونَ) حيران وسرگردان بولورلر آنلر يعنی آنلردن بلا ومحنتنی كيته‌رسه‌ك هم آنلر عنادلری سببلی هميشه اوّلگی كبی ضلالت وآزغونلقده آپدراب يورورلر ايدی وانصافقه كيلمه‌سلر ايدی مرويدركه مكه‌ده غايت قحطلق وآچلق بولوب حتی مكه اهلی ميتلرنی واوله كسه‌لرنی آشی باشلاغاچ ابوسفيان مكه‌دن مدينه‌گه كيلوب پيغمبرمز عليه السلامغه شكايت أيله‌دی وأيتديكم سين اوزكنی بارچه عالم خلقينه رحمتمن ديورسك دعاك سببلی غايت عاجز فالديلر آنالرينی بدر صوغشنده قلچ برله اولتوردك وبالالرينی آچلق برله هلاك قيلورسك بواش سينك دعاك برله بولدی ديدی حق سبحانه وتعالی آيت يباردی‌كم (وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ) وتحقيق طوتدق بز مكه اهلينی (بِالْعَذَابِ) عذاب برله يعنی بدر صوغشنده هلاك أيله‌دك اولوغلرينی (فَمَا اسْتَكَانُوا) بس توبه‌نچيلك قيلمادیلر آنلر (لِرَبِّهِمْ) اوزلرينك پروردكارلرينه (وَمَا يَتَضَرَّعُونَ) دخی تضرع وزاريلق

قیلور بولمادیلر بلکه اوّلگی کبی عناد وسرکشلکلرنه توردیلر (حَتّٰى اِذَا فَتَحْنَا) تاکم هر قاچان آچساق بز (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرینه (بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ) بر قاطی عذاب ایه‌سی بولغان ایشکنی یعنی آنلرغه آچلق عذابینی بیارسه‌ك (اِذَا هُمْ) شول وقتده آنلر (فيه) اول عذابده (مُبْلِسُونَ) امیدسزلر وعاجز بولغوچیلردر شویله‌کم حتی ابوسفیان کبی الوغلری سیندن کیلوب شفقت ومرحمت طلب قیلورلر (وَهُوَ) واول خدای تعالی‌در (الَّذِی اَنْشَاَ لَكُمْ) آنداین ذاتکم یاراتدی وپیدا قیلدی سزنك اوچون (اَلسَّمْعَ) قولاقنی تاکم آنك برله ایشتورسز (وَالْاَبْصَارَ) هم کوزلرنی تاکم آنلر برله کورورسز (وَالْاَفْئِدَةَ) دخی کوکللرنی تاکم آنلر برله تفکر قیلورسز هم کورلگان ایشتولگان نرسه‌لرنی فکرله‌ب خدایناك قدرتینه استدلال قیلورسز (قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ) آزغنه شکرانه قیلورسز یعنی اوشبو نعمتلر برابرینه شکرانه‌کز آزدر زیراکه حقیقت شکر اوشبو اعضالرنی خدای‌تعالی رضاسی اوچونگنه استعمال أیله‌مه‌کدر (وَهُوَ) هم اول خدای تعالی‌در (الَّذِی ذَرَاَكُمْ) آنداین ذاتکم یاراتدی سزلرنی ومنتشر أیله‌دی (فِی الْاَرْضِ) یرده (وَاِلَيْهِ) دخی اول خدای‌تعالی صاری (تُحْشَرُونَ) جمع ایتولمش بولورسز قیامت کونده (وَهُوَ) واول خدای تعالی‌در (الَّذِی يُحْيِی) آنداین ذاتکم ترگزور وترك قیلور (وَيُمِيتُ) هم اولترور (وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ) دخی آنك امری برله بولغوچیدر کیچنك تورله‌نمه‌کی یعنی اوزون وقصقه بولماقی (وَالنَّهَارِ) هم کوندزنك تورله‌نمه‌کی یاکه کیچه وکوندزنك برسی آرطندن برسی کیلمه‌کی (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) ایا بس تعقل قیلماسسزلرمو وبلماسسزمو اوشبو اشلرنی فکرله‌ب حق‌تعالی‌نك اولوکنی ترگزمه‌کگه وبعثکه قادر ایدکینی لکن مکه مشرکلری اوشبونی تعقل ایتمه‌سلر (بَلْ قَالُوا) بلکه أیتدیلر آنلر هیچده فکرله‌مه‌ینچه (مِثْلَ مَا قَالَ الْاَوَّلُونَ) شول نرسه اوخشاشلی‌کم أیتدی آنی اوّلگیلر یعنی اوّلگیلر کبی بو مشرکلر هم حشرگه انکار ایتدیلر (قَالُوا) أیتدیلر اول مشرکلر (ءَاِذَا مِتْنَا) ایا هرقایچان اولسه‌ك بزلر (وَكُنَّا تُرَابًا) هم بولساق توفراق (وَعِظَامًا) دخی قوروغ سویه‌ك بولوب قالساق (ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ) ایا درستلکله بزلر قوبارلمشلر بولورمزمو یعنی هیچه قوبارلماسمز واولگاندن صوك کیری ترلمه‌سمز (لَقَدْ وُعِدْنَا) تحقیق وعده بیرلمش بولدق (نَحْنُ) بزلر (وَاٰبَاؤُنَا) هم آتالریمز وعده بیرلمش بولدیلر یعنی بزلرگه هم آتا بابالرمزغه

وعده قیلدیلر پیغمبرلر (هٰذَا) اوشبونی (مِنْ قَبْلُ) بو محمد علیه السلام کیلمه کنس
الکاری یعنی اوّلده گی پیغمبرلر هم اوشبو طریقه اولکاندن صوك کیری
تریلورسز دیب وعده قیلور ایدیلر وحشر هم قیامت برله آتالریمزنی قورقتور
ایدیلر آنلرنك بو وعه لری هیچده راست بولمادی (اِنْ هٰذَا) ایمه سدر اوشبو
سوز (اِلَّآ اَسَاطِیرُ الْاَوَّلِینَ) مگر اوّلکیلرنك یالغان افسانه لریدرکم کاغدلرگه
یازوب قالدرغانلردر دیدیلر (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام اوشبو انکار
ایتکوچیلرگه کم أیتکز (لِمَنِ الْاَرْضُ) کم نك ملکنه در یر (وَمَنْ فِیهَا) دخی شول
کمسه کم یرده بولغوچیدر یعنی یرنك هم یر اهلینك خالقی ومالکی کمدر جواب
بیرکز (اِنْ کُنْتُمْ) اگر بولساکز سز (تَعْلَمُونَ) بلورسز (سَیَقُولُونَ) تیزدرکم
أیتورلر آنلر سینك سوزکا جوابده (لِلّٰهِ) الله تعالی نك بولغوچیدر یعنی یرنك هم
یر اهلینك خالقی الله در دیورلر زیراکه مکه مشرکلری همه نی یاراتقوچی الله در
دیب اقرار قیلورلر ایدی (قُلْ) أیتکل سین آنلرغه (اَفَلَا تَذَکَّرُونَ) ایا بس
اوگت ونصیحت آلماسسز موشوندن فکرلاب بلمه سسز موکم اوّل مرتبه یاراتمافه
قادر بولغان الله اولکاندن صوك کیری ترگزمه کگه هم قادر بولور بس نی اوچون
حشرنی انکار قیلاسز (قُلْ) أیتکل سین اول مشرکلرگه ایکنچی مرتبه (مَنْ رَبُّ
السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ) کمدر یدی قات کوکلرنك پروردکاری ویاراتقوچیسی (وَرَبُّ
الْعَرْشِ الْعَظِیمِ) دخی کمدر الوغ بولغوچی عرشنك پروردکاری کم اول عرش
بارچه مخلوقاتنك الوغراقیدر (سَیَقُولُونَ) تیزدرکم أیتورلر مشرکلر سیکا جوابده کم
یدی قات کوکلر هم عرش اعظم بارچه سی (لِلّٰهِ) الله تعالی گه مخصوص وآنك
ملکنه در همه نك پروردکاری اولدر دیورلر (قُلْ) سین أیتکل آنلرغه آنداق
بولسه (اَفَلَا تَتَّقُونَ) ایا بس تقوالق قیلماسسز مو وصافلانماسسز مو شرکدن هم
الله دن غیریگه طابونودن همه نك رَبّی وخالقی اول ایدکینی بلسه کز نی اوچون آنکا
باشقه لرنی شریك قیلاسز (قُلْ) أیتکل آنلرغه (مَنْ بِیَدِهِ) کمدر شول ذاتکم آنك
ملکنه وتصرفنده بولغوچیدر (مَلَکُوتُ کُلِّ شَیْءٍ) بارچه نرسه نك پادشاهلقی (وَهُوَ)
هم اول (یُجِیرُ) فریادغه ایرشور وامان بیرور هم صافلار وعذابندن ایمین
قیلور تله گان بنه سینی (وَلَا یُجَارُ عَلَیْهِ) وفریادغه ایرشولمش بولماس آنك
اوزره یعنی هیچ بر کمسه آنك عذابندن بره ونی قوتقارا آلماس وایمین
قیلا آلماس اول بره ونی عذاب قیلونی تله سه هیچ کم اول کمسه گه

مدد ویاردم بیره آلماس (اِنْ كُنتُم) اگر بولساكز سز (تَعْلَمُونَ) بلورسز یعنی اگر بلسه‌كز ایتكز شوندایین ذات كمدر (سَيَقُولُونَ) تیز درکم ایتورلر اول مشركلر اوشبوسن ایتكان صفاتلر (لله) الله تعالی‌گه مخصوصدركم بارچه عالمنك پادشاهی اولدر دیورلر (قُلْ) ایتكل سن آنلرغه اگر موندای بولسه (فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ) بس فایو اورندن آلدانمش بولورسز یعنی همه عالمنك پادشاهی خدای تعالی ایدكینی بلسه‌كز بس نیچك سزلر آلدانورسز وضلالتكه توشوب پوتلرغه طابوناسز (بَلْ أَتَيْنَاهُم بِالْحَقِّ) بلكه كیلتوردك بز آنلرغه راستلق وطوغریلقنی توحید هم وعدهٔ حشر ونشردن (وَإِنَّهُمْ) ودرستلكده اول مشركلر (لَكَاذِبُونَ) البته یالغانچیلردر (مَا اتَّخَذَ اللهُ) طوتمادی خدای تعالی (مِن وَلَدٍ) هیچ بر بالانی یعنی آنك بالاسی بولماق محالدر (وَمَا كَانَ مَعَهُ) هم بولمادی ویوقدر اول خدای برله (مِنْ إِلٰهٍ) هیچ بر آله ومعبود یعنی اول اوزیگنه آلهدر الوهیتده هیچ شریكی یوقدر زیرا كه اگر آندن باشقه هم آلهلر وخدایلر بولسه آنلرنك هرقایوسی خالق بولوب هرقایوسی‌نك یاراتقان مخلوقلری بولسه كیره‌ك (إِذًا) شول وقتده (لَّذَهَبَ كُلُّ إِلٰهٍ) البته كیتارور ایدی هر آله (بِمَا خَلَقَ) شول نرسه‌نی كم یاراتدی اول اوزی یعنی اگر خدای تعالی‌دن باشقه خدایلر ویاراتقوچیلر بولسه هرقایوسی اوزی یاراتقان مخلوقنی باشقه‌لردن آیورب برسینك مخلوقی برسینكندن ممتاز وجدا بولوب طورور ایدی (وَلَعَلَا) هم البته علو قیلور ایدی غالب واوستون بولونی تلهر ایدی (بَعْضُهُمْ) اول آلهلرنك بعضلری (عَلَىٰ بَعْضٍ) بعضلری اوزرینه بس آلهلرنك آراسنده نزاع ومحاربه واقع بولور ایدی وعالم بوزولور ایدی وحالانكه اول اشلر واقع بولغانی یوق بس معلوم بولدیكه آله برخدای تعالی‌گنه ایكان (سُبْحَانَ اللهِ) پاك ومنزّهدر اول خدای تعالی (عَمَّا يَصِفُونَ) شول نرسه‌دن كم صفتلارلر اول مشركلر یعنی بالاسی وشریكی بولودن منزّهدر (عَالِمِ الْغَيْبِ) غیب ویاشرن اشلرنی بلگوچی خدای تعالی (وَالشَّهَادَةِ) هم آشكارانی بلگوچی (فَتَعَالَىٰ) بس متعالی ویوفاری بولدی اول الله تعالی (عَمَّا يُشْرِكُونَ) شول نرسه‌دن كم شرك كیلتورورلر اول مشركلر وآنك شریكی باردر دیورلر اول آندن منزّه وعالی‌در (قُلْ) ایتكل ای محمد علیه‌السلام دعا قیلوب (رَبِّ) ای مینم پروردكارم (إِمَّا تُرِيَنِّي) اگر سن كورگازساك میكا شبهه‌سز كورگازگل (مَا يُوعَدُونَ) شول نرسه‌نی كم وعده بیرلمش بولورلر اول مشركلر یعنی آنلرغه وعده

قیلونغان عذابنی واقع ایله‌گل (رَبِّ) ای مینم ربیم (فَلَا تَجْعَلْنِی) بس قیلماغل
مینی وطوتماغل (فِی الْقَوْمِ الظَّالِمِینَ) ظلملق ایتکوچی قوم اچنده یعنی اگر
بوقوملرگه عذاب کیلسه عذابده مینی آنلرغه قرین أیله‌مه‌گل بوسوزنی ایتمه‌گ
تواضعلق جهتندندر (وَإِنَّا) ودرستلکده بز کم خداوندمز (عَلَىٰ أَنْ نُرِيَكَ) شوللق
اوزره‌کم کورگازسه‌ك سیکا ای محمد علیه السلام (مَا نَعِدُهُمْ) شول نرسه‌نی کم وعده
قیلورمز آنلرغه یعنی اول مشرکلرگه وعده قیلغان عذابنی واقع ایله‌ساك (لَقَادِرُونَ)
البته قادرمز وکوچمز یتار لکن تأخیر أیله‌مك آنلرنك بعضلری یاکه اولادلری
ایمان کیلتورمك احتمالی بولغانلقدندر (ادْفَعْ) دفع قیلغل وکیتارگل (بِالَّتِی هِیَ
أَحْسَنُ) شول نرسه برله‌کم اول نرسه کورکامره‌کدر (السَّيِّئَةَ) یاوزلقنی یعنی
یمانلقنی یخشیلق برله دفع أیله‌گل وگناه‌لی‌لرنك گناه‌لرینی عفو ایتکل کم(۱) مکارم
اخلاق برله امردر (نَحْنُ أَعْلَمُ) بز بلگوچیره‌کمز (بِمَا يَصِفُونَ) شول نرسه‌نی کم
صفتلارلر اول مشرکلر سینی یعنی شاعردر یاکه ساحردر دیورلر یاکه خدابنی
صفتلارلرکم شریکی وولدی باردر دیورلر (وَقُلْ رَبِّ) وایتکل سن ای محمد کم
ای مینم پروردکارم (أَعُوذُ بِكَ) مین صغنورمن سیکا (مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ)
شیطانلرنك وسوسه‌لرندن وآنلرنك آدمیلرنی ضلالتکه توشورمکلرندن (وَأَعُوذُ بِكَ)
دخی صغنورمن سیکا (رَبِّ) ای مینم ربم (أَنْ يَحْضُرُونِ) اول شیطانلرنك حاضر
بولولرندن مینم یانمده نماز وقتلرنده یاکه قرآن اوقوغان وقتمده (حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ)
یصفونغه متعلقدر یعنی اول مشرکلر سینی هم مینی تیوشسز صفتلار برله صفتلارلر
تا شول وقتغه‌چه‌کم هر قایچان کیلسه (أَحَدَهُمُ) اول مشرکلرنك برا گوسینه (الْمَوْتُ)
اولوم یعنی اولوم وقتی ایرشوب عذاب اثرلرینی کوزی برله کورسه (قَالَ)
ایتور اول حسرت وندامت یوزندن (رَبِّ ارْجِعُونِ) ای مینم پروردکارم مینی
کیری قایتارغل دنیاغه جمع صیغه‌سی تعظیم مخاطب اوچوندر یاکه فرشته‌لرگه
خطاب قیلوب ایتورکم مینی دنیاغه قایتارگز (لَعَلِّی) شایدکم مین (أَعْمَلُ صَالِحًا)
اشلرمن ایدگو عملنی (فِیمَا تَرَكْتُ) شول نرسه‌ده‌کم قویدم مین یعنی شاید کم ایمان
کیلتوروب مؤمنلکده ایدگو عمللر قیلور ایدم دیور (كَلَّا) حاشا کم آنی کیری
قایتارسه‌لر یعنی البته قایتارماسلر (إِنَّهَا) درستلکده اول یعنی آنك اوشبو طریقه
تله‌مه‌کی (كَلِمَةٌ) برسوزدرکم حسرت وندامت سببلی ایتولگاندر (هُوَ قَائِلُهَا)
اول کمسه اول سوزنك ایتکوچیسیدر (وَمِنْ وَرَائِهِمْ) واول مشرکلرنك آرطلرندن

(۱) یاکه معناسی شولدرکه آدمیلرنی یمانلقدن طیغل طاعت وعبادت برله بیورمه‌ق برله یاکه دفع قیلغل مشرکنك شرکینی کلمه توحیدبرله امام قشیری قدس سره بو سوزنك تفسیرنده بیورمشدرکه یعنی دفع ایله گل جفانی وفا برله ونفسنك اشارتینی قلبنك بشارتی برله.

بولغوچیدر (برزخ) برزخ ومانع‌کم آنلر برله بودنیا آراسنده پرده‌در کشی اولگاندن صوك قیامتکه قدر شول برزخ عالمنده طوروب بس اول مشرکلر هم اولگانلرندن صوك شول برزخده طوروبلر (الی یوم یبعثون) شول کونکه قدرکم قوبارلمش بولورلر آنلر یعنی قیامت کونینه‌چه (فاذا نفخ) بس هرقایچان اورلمش بولسه یعنی اسرافیل نفخ قیلسه (فی الصور) صورده مراد نفخهٔ ثانیه یاکه ثالثه‌درکم خلایقنی ترکزمك نفخه‌سیدر یعنی خلایقلر کیری ترلوب قیامت قایم بولسه (فلا انساب) بس یوقدر نسبلر (بینهم) آنلر آراسنده (یومئذ) شول کونده یعنی قیامت کوننده نسب وقرنداشلك علاقه‌سی تمام کیسلور هیچ بر آتا بالاغه هم بالا آتا آناسینه وقرنداش قرنداشکه شفقت ویاردم ایتماس هرکمنك باشنده اوز قایغوسی بولور (ولا یتساءلون) هم صوراشماسلر آنلر بربرسندن نسل ونسب طوغریسندن هرکم اوز حالینه مشغول بولور باشقه‌ده اشی بولماس بواش حسابدن ألکدر امّا حساب قیلونغاندن صوك بربرسینك احوالینی صوراشورلر واقبل بعضهم علی بعض یتساءلون (فمن ثقلت) بس هرکمنك آغر بولسه (موازینه) آنك ایذگو عملرینك اولچاولری (فاولئك) بعض اوشبو گروه (هم المفلحون) آنلردر قول اوستونلکی طاپقوچیلر هم مقصودغه ایرشکوچیلر (ومن خفت موازینه) وهرکمنك یکل بولسه اولچاولری یعنی ایذگو عملی بولماسه مشرکلر ومنافقلرکبی (فاولئك) بس اوشبو گروه (الذین خسروا انفسهم) شول کمسه‌لردرکم زیان ایتدیلر اوزلرینك نفسلرنده یعنی عمرلرینی غافللك برله ضایع ایتوب سرمایه‌لرینی یوغالتدیلر (فی جهنم) آنلر تموغده (خالدون) منگو قالغوچیلردر (تلفح وجوههم) یاندوور آنلرنك یوزلرینی (النار) تموغ اوطی (وهم فیها) هم آنلر اول تموغده (کالحون) یوزلرینی چتقوچیلردر عذابنك قاطیلقندن (ألم تکن) ایا بولمادیمو (ایاتی) مینم آیتلرم یعنی قرآن (تتلی) اوقولور بولمادیمو دنیاده (علیکم) سزنك اوزرکزگه ای مشرکلر (فکنتم) بس بولدکز سز (بها تکذبون) اول آیتلرنی یالغانغه طوتارسز یعنی کفر اهلینه آنلر تموغغه کرگاندن صوك ایتولور کم سزلر دنیاده وقتده قرآن آیتلرینی ایشتوب آکا اشانماس ایدکز تاکم اوشبو عذابقه مستحق بولدکز (قالوا) ایتورلر کفر اهللری (ربنا) ای بزنك پروردکاریمز (غلبت علینا) غالب بولدی بزنك اوزریمزگه (شقوتنا) شقاوتیمز وبدبختلکیمز یعنی گناهلریمز ویمانلقلریمز کوب بولدی (وکنا) هم بولدق بز (قوما ضالین)

طوغری یولدن آداشقوچی وآزغوچی گروه (رَبَّنَا) ای بزنك ربیمز (أَخْرِجْ
منها) چقارغل سین بزلرنی تموغ اوطندن تاکم حالمزنك تدارکینی کورایل
واید گولك قیلایق (فَإِنْ عُدْنَا) بس اگر کیری قایتساق بز کفر وتکذیبکه
وایمان کیلتورماساك (فَإِنَّا ظَالِمُونَ) بس درستلکده بزلر ظلملق ایتکوچیلرمز اور
نفسلرمزگه دیورلر تموغ اهلینك تموغده آخرغی سوزلری اوشبو بولور (قَالَ
أیتور خدای تعالی آنلرغه (اخْسَئُوا فِیهَا) خاموش بولکز وتیك طورکز اول
تموغده (وَلَا تُكَلِّمُونِ) هم سوز أیتمه‌کز میکا تموغدن چقارمق وعذابنی دفع
أیلهمك خصوصنده (إِنَّهُ كَانَ) درستلکده‌کم بولدی (فَرِيقٌ) بر گروه (مِنْ عِبَادِي
مینم بنده‌لرمدن یعنی صحابه‌نك بلال وعمار وصهیب کبی فقیرلری رضی الله عنهم
(يَقُولُونَ) أیتورلر ایدی آنلر همیشه (رَبَّنَا آمَنَّا) ای بزنك پروردکاریمز بزلر
ایمان کیلتوردك سیکا واشاندق (فَاغْفِرْ لَنَا) بس یارلقاغل سین بزلرنك گناهلریمزنی
(وَارْحَمْنَا) هم رحمت قیلغل سین بزلرگه (وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ) وسین رحمت
ایتکوچیلرنك ایگوراکی سن دیوب أیتورلر ایدی (فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ) بس طوتدکز
سز آنلرنی ای مشرکلر (سِخْرِيًّا) مسخره‌گه طوتدکز یعنی اول فقیر صحابه‌لردن
کولوب آنلرنی مسخره أیلهدکز (حَتَّى أَنْسَوْكُمْ) تا شول وقتغه‌چه‌کم اونوطدردیلر
سزلرگه یعنی آنلرنی استهزأ ومسخره أیلهمك برله غایت شغللهنمه‌ککز سببلی سزلر
اونوطدکز (ذِكْرِي) مینی یاد ایتمه‌کنی (وَكُنْتُمْ) هم بولدکزسز (مِنْهُمْ) اول فقیر
صحابه‌لردن (تَضْحَكُونَ) کوله‌رسز یعنی تکبرلك قیلوب آنلرنی خور طوتوب
همیشه آنلردن کوله‌ر ایدکز (إِنِّي جَزَيْتُهُمُ) درستلکده من جزأ بیردم اول
فقیرلرگه (الْيَوْمَ) اوشبو کون (بِمَا صَبَرُوا) شول نرسه سببلی کم آنلر صبر
قیلدیلر وچدادیلر یعنی دنیاده وقتده سزنك اذیت وسخریه هم جفا قیلمقلرکزغه
صبر ایتولری اوچون بر کون آنلرغه جنت نعمتلرینی روزی قیلدم (أَنَّهُمْ
شویله جزأ بیردم‌کم درستلکده آنلر (هُمُ الْفَائِزُونَ) آنلردر اوستونلك طاپقوچیلر
ومرادلرینه ایرشکوچیلر (قَالَ) أیتور خدای تعالی اول کونده یاکه آنك امری
برله فرشته أیتور کفر اهللرینه کم (كَمْ لَبِثْتُمْ) کوبمو قرار قیلدکز وطوردکزسز
(فِي الْأَرْضِ) بیرده کفر اهلی غفلت وطول امللری یوزندن دنیاده وقتده بزلر
همیشه دنیاده تریك طوررمز وفانی بولماسمز دیب أیتورلر ایدی بس آخرنده
عتاب طریقنچه آنلردن صورارلر کم سزلر دنیاده نی قدر طوردکز (عَدَدَ سِنِينَ

یللر صاننچه یعنی نیچه یل طوردکز یریوزنده تریك بولوب هم اولکاندن صوك قبرلرکزده (قَالُوا) أیتورلر کفر اهللری (لَبِثْنَا) طوردق بز (یَوْمًا) برکون (أَوْ بَعْضَ یَوْمٍ) یا ایسه کوننك بر آزی یعنی بر کوندن هم کیم زیرا که آنلر تموغ اوطی قورقوسندن دنیاده کوبمو طورغانلقلرینی تمام اونوطورلر وآزغنه طوردق دیب گمان قیلورلر شول جهتدن أیتورلرکم (فَسْئَلِ) بس صوراغل سین ای صوراغوچی بزنك دنیاده نیقدر طورغانلقمزنی (الْعَادِّینَ) عمریمز مقدارینی وصولولریمزنی صاناغوچیلردن یعنی اعمار وانفاسکه مؤکل بولغان فرشته‌لردن صوراغل دیورلر (قَالَ) أیتور خدای تعالی آنلرغه (اِنْ لَبِثْتُمْ) طورمادکزسز دنیاده (اِلَّا قَلِیلًا) مگر آزغنه طوردکز یعنی آخرت کونلرینه نسبة سزنك دنیاده طورمافکز بیك آزدر (لَوْ اَنَّکُمْ) اگر درستلکده سزلر (کُنْتُمْ) بولساکز (تَعْلَمُونَ) بلورسز یعنی دنیانك تمامی آخرتکه قاراغانده بیك آز ایکانلکنی بلسه‌کز (اَفَحَسِبْتُمْ) ایا بس گمان قیلور ایدکزمو سزلر وحسابلادکزمو (اَنَّمَا خَلَقْنَاکُمْ) شونی کم درستلکده بز یاراتدق سزلرنی (عَبَثًا) اویون اوچون یعنی هیچ فائده‌سز بوشقه یاراتدی دیب گمان قیلدکزمو (وَاَنَّکُمْ) دخی شونی گمان ایتدکزمو کم درستلکده سزلر (اِلَیْنَا) بزنك صاری (لَا تُرْجَعُونَ) قایتارلمش بولماسسز یعنی اولگاندن صوك کیری ترلمه‌سمز وحساب هم جزاء ایتولمه‌سمز دیب گمان قیلدکزمو اش آنداق ایماسدر بلکه بز سزلرنی بوشقه یاراطمادق طاعت وعبادت اوچون یاراندق هم اولگانکزدن صوك کیری ترگزوب حساب وجزأ أیلمك اوچون یاراندق (فَتَعَالَی اللّٰهُ) بس متعالی واولوغراق بولدی خدای تعالی خلایقنی عبث اوچون یاراتودن (اَلْمَلِکُ الْحَقُّ) حقیقی پادشاه بولغوچی وپادشاهلقغه لایق بولغان پادشاه بولغوچی خدای تعالی (لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ بر عبادتکه مستحق معبود مگر اول خدایغه‌در (رَبُّ الْعَرْشِ الْکَرِیمِ) کریم واولوغ بولغوچی عرشنك پروردکاری ویاراتقوچیسیدر اول خدای تعالی (وَمَنْ یَدْعُ) وهرکم اوندا سه یعنی طابونسه (مَعَ اللّٰهِ) الله تعالی برله (اِلٰهًا آخَرَ) ایکنچی بر معبودکه (لَا بُرْهَانَ لَهُ) یوقدر هیچ بر دلیلی آنك (به) خدایدن باشقه‌غه طابنوغه (فَاِنَّمَا حِسَابُهُ) بس موندن باشقه توگلدرکم اول کمسه‌نك عملینك حسابی وقیلغان اشینك جزاسی (عِنْدَ رَبِّهِ) پروردکاری قاشنده‌در یعنی خدای تعالی آنك اول اشینه قارشی جزاسینی بیرور (اِنَّهُ لَا یُفْلِحُ) درستلکده‌کم فلاح

طاپماس وقورتلماسلر (اَلْكَافِرُونَ) كفر اهللری وحقلقفه اشانماغانلر (وقل) وأيتكل سين ای محمد عليه السلام (رَبِّ اغْفِرْ) ای مينم پروردكارم يارلقاغل مينی هم امتمنی (وَارْحَمْ) هم (١) رحمت قيلغل بزلرگه (وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ) وسين رحمت ايتكوچيلرنك ايڭ گورا كی‌سن خبرده كيلمشدركم اوشبو «قدافلح» سوره‌سی خدای تعالی‌نك عرشی خزينه‌لرندن بر خزينه‌در.

سورة النور مدنية وهی اربع وستون آية

٢٤ نجی سوره نور سوره‌سی مدينه‌ده نازلدر ٦٤ آيتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(سُورَةٌ) اوشبو بر سوره‌درکم عالَم قدسدن (أَنْزَلْنَاهَا) ايندرك بز آنی جبرائيل واسطه‌سی برله (وَفَرَضْنَاهَا) هم فرض قيلدق سزلرگه اول سوره‌ده بولغان حكملرنی (وَأَنْزَلْنَا) هم ايندردك (فِيهَا) اول سوره‌ده (آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ) روشن وظاهر بولغوچی آيتلرنی (لَعَلَّكُمْ) شايدكم سزلر (تَذَكَّرُونَ) اوگوت ونصيحت آلورسز اول آيتلردن وحراملردن صاقلانورسز وبوسوره‌ده بولغان حكملردن برسی اوشبودركم (اَلزَّانِيَةُ) زنا قيلغوچی خاتون (وَالزَّانِی) هم زنا قيلغوچی ايراگر بوايكسی محصن بولماسه‌لر (فَاجْلِدُوا) بس صوغكزسز ای امام‌لر وحاكم‌لر (كُلَّ وَاحِدٍ) هر برسينی (مِنْهُمَا) اول ايرله خاتوندن (مِائَةَ جَلْدَةٍ) يوز قامچی (٢) بو حكم محصن بولماغان زنا قيلغوچيلر حقنده در امّا محصن بولوب زنا قيلسه آنك حدّی رجم أيله‌مه‌كدر محصن بولونك شرطلری آزادلق وعقللیلق هم بالغ‌لق واسلام هم نكاح صحيح ايله تزوّج در (وَلَا تَأْخُذْكُمْ) وكيره‌كدركم توتماسون سزلرنی (بِهِمَا) بوايكی برله (رَأْفَةٌ) شفقت ومهربانلق (فِی دِينِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك فرمانينه اطاعت قيلوده يعنی اول زنا قيلغوچيلرنی قزغانوب صوقدرمای قالماكز الله‌نك فرمانينی طوتوكز (إِنْ كُنْتُمْ) اگر بولساكزسز (تُؤْمِنُونَ) اشانورسز (بِاللّٰهِ) خدای تعالی‌گه (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) هم آخرت كونينه زيراكه خدايغه ايمان كيلتورمك شريعت حكملرينی يورتمك برله بولور (وَلْيَشْهَدْ) هم كيراكدركم حاضر بولسون (عَذَابَهُمَا) اول ايكی زنا ايتكوچيلرنی عذاب قيلغان وصوقدرغان وقتده (طَائِفَةٌ) برگروه (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن يعنی برجماعت خلقلر آلدنده آنلرنی صوقدركز تاكم خورلانسلر وايكنچی مرتبه اول اشنی

(١) اوشبو مقامده مغفرت ايله‌رحمتنی برگه جمع قيلدی هر ايكيسينی طلب ايله‌مك ايله بيوردی زيراكه بعض وقتده مغفرت رحمتدن باشقه بولور نتهك كم اعراف اهلی اعرافده بولغان مدتلرنه تبياندن.

(٢) حضرت امام اعظم رحمة الله عليه قاشنده احصاننك شرطلری آلتيدر اسلام، حريت، عقل بلوغ، نكاح صحيح هم دخولدر امام شافعی رحمه الله قاشنده اسلام شرط توگلدر آنك دليلی رسول صلی الله عليه وسلمنك بر يهودی ايله يهوديه‌نی زنا قيلغانلقلری اوچون رجم ايتكانلكيدر حضرت امام اعظمنك اسلامنی شرط قيلماقينه دليلی: «من اشرك بالله فليس بمحصن» يعنی خدای تعالی گه‌شرك كلتورگان كمسه محصن توگلدر مضموننده بولغان حديث نبويدر. تبياندن

اشله‌ماسلر (اَلزَّانی) زنا قیلغوچی ایر (لَا یَنْکِحُ) نکاحلانماس وخاتون‌لقغه آلماس (اِلَّا زَانِیَةً) مگر زنا قیلغوچی خاتوننی‌غنه نکاحله‌نور (اَوْ مُشْرِکَةً) یا ایسه مشرکه بولغان خاتوننی‌غنه نکاحله‌نور زیراکه غالب شولدرکم زناغه رغبت ایتکوچی کشی تقوالق وعفّت ایه‌لرندن قاچار واجتناب أیلر (وَالزَّانِیَةُ) هم زنا قیلغوچی خاتون (لَا یَنْکِحُهَا) نکاحلانماس آنی خاتونلقغه (اِلَّا زَانٍ) مگر زنا قیلغوچی ایر (اَوْ مُشْرِکٌ) یا ایسه شرك کلتورگوچی ایرگنه نکاحله‌نور زیراکه هرکم اوز جنسنه واوز اوخشاشینه میل قیلور (وَحُرِّمَ) وحرام اینولمش بولدی (ذٰلِکَ) اوشبو اش یعنی زانیه‌لرنی تزوج أیله‌مك (عَلَی الْمُؤْمِنِینَ) مؤمنلر اوزرینه تبیانده کلتورمشدرکه یهود فاحشه‌لری مدینه‌ده ایولرینك ایشکینه عَلَم نصب قیلوب یانلرینه چاقروب اجرة آلوب مال جمع قیلورلر ایدی بعض مهاجر صحابه‌لر کم تورورغه یورط ویرلری یوق ایدی هم اوزلری بیك فقیر ایدیلر محتاجلقلری جهتندن شول فاحشه‌لرنی نکاحلاب آلوب شونلرنك یورطلرینه کروب معیشت قیلونی قصد ایتدیلر حق سبحانه وتعالی مؤمنلرنی بویله تهمتلو اشدن نهی ایدوب اوشبو آیتنی یباردی «وزانیه‌لرنك نکاحی مؤمنلرگه حرامدر» دیب بیوردی بو حکم اسلامنك ابتداسنده ایدی صکره «وانکحوا الایامی منکم» آیتی برله منسوخ بولدی دیمشلر (وَالَّذِینَ) وشول کمسه‌لر کم (یَرْمُونَ) آطارلر یعنی تهمت قیلورلر (اَلْمُحْصَنَاتِ) محصنه (۱) بولغوچی خاتونلرنی یعنی عاقل وبالغ ومسلمان هم آزاد بولوب زنادن صافلانغوچیلرنی زنا قیلدی دیوب بهتان قیلسالر (ثُمَّ لَمْ یَأْتُوا) صکره کیلتورمه‌سه‌لر اول تهمت ایتکوچیلر حاکملر حضورینه (بِاَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ) دورت عدل گواهنی یعنی محصنه‌نك زنا قیلغانلقینی اثبات ایتمك اوچون دورت آزاد وبالغ وعاقل مسلمانلرنی گواه ایتوب کیلتورمه‌سه‌لر (فَاجْلِدُوهُمْ) بس صوغکز سز اول تهمت ایتکوچیلرنی (ثَمَانِینَ جَلْدَةً) سکسان قامچی (وَلَا تَقْبَلُوا) هم قبول قیلماکز (لَهُمْ شَهَادَةً) آنلرنك گواهلرینی (اَبَدًا) همیشه یعنی آخر عمرلرینه‌چه آنلر بر بر اش طوغریسنده گواهلق بیرسه‌لر گواهلقلری قبول ایتولمه‌س بعضیلر توبه قیلغانلرینه‌چه دیمشلر والله اعلم (وَاُولٰئِکَ) واوشبو گروه (هُمُ الْفَاسِقُونَ) آنلردر فاسقلر شریعت حکمی بوینچه (اِلَّا الَّذِینَ) مگر شول کمسه‌لر کم (تَابُوا) توبه قیلدیلر (مِنْ بَعْدِ ذٰلِکَ) اوشبو اشلری صوکنده (وَاَصْلَحُوا) هم اصلاح قیلدیلر اوزلرینك

(۱) بو حکم‌گه محصن بولغوچی ایر هم داخلدر دیمشلر.

نیتلرینی یعنی بو اشلرینه اوکونوب ایکنچی مرتبه مسلمانلرنی تهمت وبهتان ایتمه‌دیلر اول وقتده شریعت حکمنچه آنلر فاسق بولماسلر لکن حضرت امام اعظم مذهبنده هم مالك مذهبنده همیشه گواهلقلری قبول ایتولمه‌س باشقه مذهبلرده توبه قیلسالر گواهلقلری هم طوتولور (فَانَّ اللّٰهَ) بس درستلکده خدای تعالی (غَفُورٌ) بنده‌لرنك گناهلرینی یارلقاغوچیدر (رَحِیمٌ) توبه قیلغوچیلرغه مهربان ورحمت ایتکوچیدر مرویدرکه اوشبو آیت کریمه نازل بولغاچ عاصم بن عدی رضی الله عنه أیتدی: «یا رسول الله بزلردن براو اوزینك خاتونی برله بر یاتکشینك زنا قیلغانلرینی کورسه اگر گواهلر حاضرله‌مکه مشغول بولسه گواهلر جیولوب کیلکانچه آنلر اشلرندن فارغ بولورلر واگر گواهسز حاکم حضورینه کیلوب بونلر زنا قیلدیلر دیب دعوا أیله‌سه اول کشینك اوزینه سکسان قامچی صوغارلر هم فاسق دیوب تسمیه ایدلور وگواهلقی مقبول بولماس بس بو بیچاره کشینك حالی نیچك بولور» دیدی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری بیوردیلر کم «ای عاصم خدای تعالی اوشانداق حکم قیلغاندر» عاصم اول مجلسدن طوروب طشقاری چقدی یولده آنك عمّی عُوَیم آکا اوچراب «ای عاصم شریك بن سمحانی خاتونم خوله‌نك اوستنده یاتقانینی کوزم برله کوردم» دیدی عاصم پیغمبرمز علیه السلام حضورینه کیری قایتوب صورة حالنی حضرتکه عرض قیلدی رسول اکرم حضرتلری عویمنك خاتونی خوله‌نی چاقرتوب «بواش راستمو» دیوب صوراغاچ خوله انکار قیلدی حق سبحانه وتعالی‌دن آیت لعان نازل بولدی کم اوشبو آیتدر (وَالَّذِینَ) وشول کمسه‌لر کم (یَرْمُونَ) آطارلر یعنی زنا قیلدی دیب تهمت قیلورلر (اَزْوَاجَهُمْ) اوزلرینك خاتونلرینی (وَلَمْ یَکُنْ) هم بولماسه (لَهُمْ شُهَدَآءُ) آنلرنك بو اشکه گواهلری (اِلَّا اَنْفُسُهُمْ) مگر اوز نفسلریگنه (فَشَهَادَةُ اَحَدِهِمْ) بس واجبدر آنلرنك برسینك گواهلق بیرمه‌کی (اَرْبَعُ شَهَادَاتٍ) دورت گواهلق یعنی دورت مرتبه گواهلق بیرور (بِاللّٰهِ) خدای تعالی برله شویله دیوبکم (اِنَّهُ لَمِنَ الصّٰدِقِینَ) درستلکه اول یعنی اوز خاتونینی زنا قیلدی دیوب دعوا ایتکوچی ایر البته راست ایتکوچیلردندر یعنی البته اوشبو سوزم راستدر دیوب دورت مرتبه خدای برله آنط ایته‌ر هر بر گواهلق بیرمه‌کی بر شاهد اورنینه‌در (وَالْخَامِسَةُ) وبشنچی گواهلق (اَنَّ لَعْنَةَ اللّٰهِ) شولدرکم درستلکده خدای تعالی‌نك لعنتی (عَلَیْهِ) آنك اوزرینه بولغوچیدر (اِنْ کَانَ)

اگر بولسه اول (منَ الْكَاذبينَ) يالغان أيتكوچيلردن اوشبو سوزنه يعنى بشنچى مرتبه‌ده اگرده بو سوزم يالغان بولسه ميكا خدانك لعنتى بولسون ديب أيتور نعوذ بالله تعالى هر مرتبه گواهلق بيرگانده شول خاتونينه اشارت قيلوب أيتور ايرنك لعانى اوشبودر وبولعانك حكمى شولدركم لعان قيلغاندن صوك اول ايردن حد قذف ساقط بولور صوقدرلماس هم ايرله اول خاتون آراسينى تفريق ايتولور امام اعظم فاشنه بو تفريق طلاقدر امام شافعى قولنچه فسخدر (ويَدْرَأُ) ودفع قيلور يعنى طيار (عَنْهَا) اول خاتوندن (الْعَذَابَ) عذابنى يعنى حبس قيلونى ياكه حد صوقدرونى طيار (أَنْ تَشْهَدَ) اول خاتوننك گواهلق بيرمه‌كى (أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ) دورت گواهلق (بالله) خداى تعالى برله شويله ديوبكم (أَنَّهُ) درستلكده اول ايرِ (لَمِنَ الْكَاذبينَ) البته يالغان أيتكوچيلردندر اوشبو سوزنده يعنى ايرگه مذكور طريقه لعان قيلدرلغاندن صوك خاتون لعان قيلور شول طريقه‌كم اول خاتون ايرمنك اوشبو سوزى يعنى مينى زنا قيلدى ديوب تهمت ايتمه‌كى البته يالغاندر ديوب خداى‌تعالى برله آنط ايتوب دورت مرتبه گواهلق بيرور (وَالْخَامِسَةَ) وبشنچى گواهلقنى ببرمه‌كى (أَنَّ غَضَبَ اللهِ) درستلكده خداى تعالى‌نك غضب وقهرى (عَلَيْهَا) اول خاتون اوزرينه بولغوچيدر (ان كان) اگر بولسه آنك ايرى (منَ الصَّادقينَ) راست ايتكوچيلردن اوشبو سوزنه(۱) اوشبو آيت كيلگاچ پيغمبرمز عليه السلام ايكندى نمازندن صوك مذكور عويم برله خاتونى خوله‌نى طلب أيله‌ب اوشبو طريقه هر ايكيسينه لعان قيلدردى هر ايكيسى گواهلق بيردبلر خدانك لعنتى وغضبى بولسون ديب أيتكان وقتلرنه حضرت پيغمبر آمين ديدى صحابه‌لر هم آمين ديديلر (وَلَوْلَا فَضْلُ اللهِ) واگر بولماسه ايدى خداى‌تعالى‌نك فضلى (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزركزگه (وَرَحْمَتُهُ) هم رحمتى بولماسه ايدى (وَأَنَّ اللهَ) دخى شولكم خداى‌تعالى (تَوَّابٌ) توبه‌نى قبول ايتكوچيدر (حَكِيمٌ) حكم قيلغوچيدر حدود شرعيه توغريسنه يعنى اگر شويله بولماسه ايدى البته تهمت ويالغان سببلى عذابقه مبتلا بولور ايدكز ياكه اگر خداى فضل ورحمتى برله بوزقلقدن زجر ونهى قيلماسه هم حد صوقدرماق برله حكم أيله‌مه‌سه ايدى آدميلر تهمت وبهتانلر برله بر برسينى هلاك قيلوب بترورلر ايدى ياكه اگر خداى‌تعالى توبه‌لرنى قبول ايتكوچى بولماسه رحيم ومهربان بولماسه ايدى سزلر تمام اميدلرگزنى اوزوب ضلالتده سرگردان بولوب قالور

(۱) يعنى بشنچى مرتبه‌ده اول خاتون اگرده اوشبو ايرمنك مينى زنا قيلدى ديب ايتمه‌كى راست بولسه ميكا خدانك غضبى بولسون ديب ايتور هر مرتبه سنه شول ايرگه اشارة قيلوب ايتور خاتوننك لعانى اوشبودر اوشبو طريقه لعان قيلماقى اول خاتوندن عذابنى دفع قيلور يعنى اول خاتوننى حبس ايتولمه‌س وحد صوغلماس واگر اوشبو طريقه لعان قيلودن باش طارتسه لعاننى قبول ايتماسه امام اعظم مذهبنده اول خاتوننى حبس ايتولور امام شافعى مذهبنچه حد زنا برله حد صوقدرلور.

(۱) افك قصه‌سی

ایدکز(۱) موندن صوكك افك قصه‌سی حقنده بولغان آیت کریمه‌لر ذکر ایدلورکم آنامز حضرت عائشه رضی الله عنهانك برائتنی بیان ایتکوچی آیتلردر رعایة للادب اجمال طریقنچه اول قصه‌نی بیان أیلهمك مناسب کورلدی هجرتنك بیشنچی یلنده حضرت پیغمبر علیه‌السلام اصحاب ایله ربیع صوغشینه سفر قیلدیلر حضرت عائشهٔ صدیقه رضی‌الله عنها اول سفرده حضرتکه یولداش ایدی صوغشدن فایتقان وقتلرنده بر منزلده حضرت عائشه بر حاجت اوچون هودجدن طشقاری چققان ایدی اتفاقا موینینه باغلای تورغان بوغماقینی یوغالتدی شونی ازلهب منزلگاهدن خیلی یراق کیتدی حضرت عائشه بوغماقینی ازلهب کیتکانینی هیچ‌کم کورمه‌کان ایدی اول کیتکاچ لشکر اول منزلدن کوچدیلر خدمتچیلر حضرت عائشه‌نك هودجینی توه‌که یوکله‌گانده آنك اچینی تیکشرمه‌دیلر هودج اچنده حضرت عائشه باردر دیب گمان قیلدیلر بوش هودجنی توه‌که یوکلهب کوچوب کیتدیلر عائشه رضی الله عنها منزلگاهغه فایتوب کوردیکم لشکر اسلام آندن کوچوب کیتکان حیران بولوب یالغزی شول یرده توقف أیله‌دی صفوان بن معطل حضرت پیغمبرنك امری برله لشکرنك آرطندن یورور ایدی تاکم کارواندن اونوطلوب قالغان نرسه بولسه یاکه آیرلوب قالغان کشی بولسه تیکشروب اوزی برله آلوب لشکرگه ایلتور ایدی شول صفوان مذکور منزلگاهغه کیلوب حضرت عائشه‌نی یالغز کورگاچ اشارت أیلهب توه‌سینه آطلاندروب اوزی توه‌نی یته‌کلهب لشکر همایونغه کیلتوردی لشکرگه یتکاچ منافقلر توغریسندن اوتکانده ابن ابی منافق صدیقه حضرتینی صفوان توه‌سی اوستنده کورگاچ خبیثلکندن سید عالم صلی الله علیه وسلم‌نك حرم محترمینه مناسب ولایق بولماغان سوزلرنی سوزلهب کوب ادبسزلك قیلدی لشکر مدینه‌گه قایتقاندن صوكك بو خبر حضرت پیغمبر علیه السلامغه ایشتولدی آنامز عائشه رضی‌الله عنها صرخاو بولغان ایدی بو سوزلردن خبری یوق ایدی پیغمبر حضرتینك اوزینه التفات ایتمه‌دکینی کورگاچ حضرتدن اجازت صوراب آتاسی ابوبکر صدیق رضی‌الله عنه‌نك خانه‌سینه بر نیچه کون تورماق اوچون قایتقان ایدی شونده صورت حالدن آگاه بولوب صرخاولغی ینه آرطدی کیچه وکوندز یغلاب زاریلق قیلور ایدی رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری عائشهٔ صدیقه خصوصنه امّهات مؤمنیندن تفتیش وتفحّص أیله‌دی هر قایوسی حضرت عائشه‌نك طهارت ذیلی وپاکلکی برله گواهلق بیرور ایدیلر

وبر کون رسول اکرم حضرتلری ابو بکر صدیقنك خانه‌سینه کیلدی عائشه حضرتلرینی یغلاغان حالده کوروب بیوردیکم ای عائشه اگر سینده بر گناه بولسه توبه قیلغل وخدای‌تعالی‌دن مغفرت طلب أیله‌گل دیدی حضرت عائشه غایت دهشت وقاوشاماق برله أیتدیکم دشمانلر آراده بر سوز صالوب مشهور أیله‌دیلر ایمدی مین هر نی‌أیتسام خلق مینم سوزمگه اشانماس بس مین باری یوسف علیه السلام أیتکان سوزنی أیتورمنکم اول فَصَبْرٌ جمیل والله المستعان علی ما تصفون دیوب أیتدی مین هم شونی أیتورمن وصبر قیلورمن تاکم خدای‌تعالی اوزی بر حکم قیلور دیدی عائشه رضی الله عنهادن منقولدرکه اول أیتدی شول وقتده غایت اضطراب ودهشتمدن یعقوب علیه‌السلام أیتکان سوزنی دیب أیتاسی اورنه یوسف علیه السلام أیتکان سوزنی دیوب أیتدم دیدی القصه حضرت عائشه سوزنی تمام أیتوب بتورمه‌گان ایدی رسول اکرم صلی علیه وسلمنك مبارك یوزنده وحی اثری ظاهر بولدی صدیقه حضرتینك برائتی وپاکلگی حقنده اوشبو آیات کریمه نازل بولدی کم (انَّ الَّذینَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم (جآءُوا بالافك) کیلتوردیلر اولوغ بولغوچی یالغان وبهتاننی حضرت عائشه حقنده (عصبةٌ منْکُمْ) برگروهلردر سزلردن وآنلر بش کشی ایدیلر عبدالله بن ابی وزید بن رفاعه وحسان بن ثابت شاعر ومسطح بن اثاثه کم حضرت ابوبکرنك خاله‌سینك اوغلیدر وبرسی ام‌المؤمنین زینب رضی‌الله عنهانك قزقرنداشیدر (لا تحسبوه) گمان قیلماگز اول افکنی ویالغاننی (شرًّا لَکُمْ) یاوزلق دیوب سزلرگه یعنی منافقلرنك بوطریقه تهمت وبهتان قیلولرینی سزنك اوچون یمانلق وضرردر دیب گمان ایتمه‌گز بو اشلری سزگه ضرر توگلدر (بَلْ هُوَ) بلکه آنلرنك بهتان قیلولری (خَیرٌ لَکُمْ) ایدگوراك ویخشیراقدر سزلرگه زیرا که شول بهتان سببلی اولوغ اجر وکوب ثوابلر حاصل ایتدگز وعائشه‌نك برائتی وپاکلگی حقنده سزلرگه آیت نازل بولدی هم اول یالغان أیتکوچیلرنك حاللری معلوم بولدی آنلرنك حقنده وعید وقاطی قورقوتو کیلدی خور بولوب قالدیلر بس اوشبو بهتانلری سزنك اوچون خیردر (لکُلّ امْرئ) هر قایو ایرگه بولغوچیدر (منهم) اول یالغان أیتکوچیلردن وبهتان قیلغوچیلردن (مَا اکْتَسَبَ) شول نرسه‌کم اوزی کسب قیلدی واشله‌دی (منَ الْاثْم) گناهدن یعنی آنلرنك هر قایوسی قیلغان گناهینه کورا جزأسینی طابار (وَالَّذی) هم شول کمسه‌کم (تَولّی کبْرَه) مستولی

بولدی وباشقاردی یالغان سوزنك اولوغسینی یعنی آرتوغراق تهمت وبهتان قیلوب سوزله‌دی (منهم) اول جماعتدن اول کمسه‌دن مراد ابن ابی‌در لعنه الله کم بو سوزنی اوّل اول سوزله‌دی دیمشلر (لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ) بولغوچیدر آکا اولوغ عذاب دنیاده وآخرتده یعنی دنیاده خورلق ورسوالقلر طارتوب تورلی بلالرگه مبتلا بولور وآخرتده اورنی تموغ بولور (لَوْلَا اِذْ سَمِعْتُمُوهُ) نی اوچون شول وقتده کم ایشتدکز اوشبو سوزنی (ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ) گمان قیلمادی مؤمنلر (وَالْمُؤْمِنَاتُ) هم مؤمنه خاتونلر (بِأَنْفُسِهِمْ) اوز نفسلرینه (١) یعنی اوز نفسلری کبی بولغان مؤمنلرگه ودین قرنداشلرینه (خَيْرًا) یخشیلقنی حاصل معنا اوشبو بهتان سوزنی ایشتکاچ سز مؤمنلر ومؤمنه‌لر نی اوچون اوزکزنك دینداشلرکز حقنده ایدگو گمان قیلمادکز نته‌ك کم اوز نفسلرکزگه ایدگو گمان قیلاسز وحالانکه مؤمن مؤمن حقنده ایدگو گمان قیلوتیوش ایدی وبو سوزگه اشانماسقه کیراك ایدی (وَقَالُوا) هم نی اوچون بو سوزنی ایشتکاچ أیتمه‌دیلر مؤمن ومؤمنه‌لر (هٰذَا إِفْكٌ مُبِينٌ) اوشبوسوز ظاهر وروشن بولغوچی یالغاندر وافترأدر دیوب وحالانکه حضرت عائشه وصفوان کبی مؤمنلر حقنده البته حسن ظن قیلمق وبو سوز آشکارا یالغاندر دیمك تیوش ایدی (لَوْلَا جَاءُوا) نی اوچون کیلتورمادیلر اول بهتان أیتکوچیلر (عَلَيْهِ) اوشبو سوز اوزرینه (بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ) دورت گواهنی یعنی شرعاً بو اشنی اثبات اوچون دورت گواه کیراکدر (فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ) بس شول وقتده کم آنلر کیلتورمه‌دیلر دورت گواهنی (فَأُولَٰئِكَ) بس اوشبو گروه (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالی قاشنده یعنی آنك حکمنده (هُمُ الْكَاذِبُونَ) آنلردر (٢) یالغان سوزله گوچیلر ظاهرده وباطنده زیراکه اگر گواه کیلتورگان بولسه‌لر ایدی ظاهرده کاذب بولماسلر ایدی اما باطنده همان کاذب بولورلر ایدی چونکه پیغمبرلر ازواجی حقنده بواش متصور توگلدر بس سوزلرینی گواه برله اثبات ایته آلماغاچ ظاهرده هم یالغانچی بولوب قالدیلر (وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ) واگر بولماسه ایدی خدای تعالی‌نك فضل وکرمی (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزرکزگه (وَرَحْمَتُهُ) هم آنك رحمتی بولماسه ایدی (فِي الدُّنْيَا) دنیاده (وَالْآخِرَةِ) هم آخرتده دنیاده توفیق توبه برله وآخرتده عفو ومغفرة برله (لَمَسَّكُمْ) البته ایرشور ایدی سزلرگه (فِيمَا أَفَضْتُمْ فِيهِ) شول نرسه‌ده کم خوض قیلدکزسز اول نرسه‌ده یعنی حضرت عائشه رضی الله عنها حقنده بوطریقه بهتان ویالغان

(١) بو آیتده خطابدن غیبتکه وضمیردن اسم ظاهرگه عدول أیلهمك توبیخده مبالغه اوچوندر هم شوکا اشعار اوچوندر کم مؤمنلکنك مقتضاسی مؤمن ومسلمان حقنده حسن ظن ایله‌مه‌کدر ایمان اهلی بربری حقنده یاوز گمانده بولمق تیوش توگلدر.

(٢) حضرت عائشه رضی الله تعالی عنهادن نقل ایدلمشدر کم اول أیتدی اوشبو سوزلر خصوصنده خدای تعالی مینم پاك ایدکمنی وعیبسزلکمنی پیغمبرینه ظاهر قیلور دیوب امید ایته‌رایدم امّامینم حقمده قرآنده نیچه آیتلر نازل بولور قیامتکه‌چه خلق تلنده اوقولور دیب هیچه کوتمه‌گان ایدم دیدی.

افترأ فیلمافکز سببلی سزلرگه ایرشور ایدی (عَذَابٌ عَظِيمٌ) اولوغ بولغوچی عذاب کم حد قذف وآدمیلرنك ملامتی اول عذابقه قاراغانده آزغنه وحقیرغنه بولور ایدی (اذْ تَلَقَّوْنَهُ) شول وقتده کم تلقی قیلور ایدکز وآلور ایدکز اول سوزنی بر برکزدن (بِأَلْسِنَتِكُمْ) تللرکز برله یعنی بر برکزدن بو سوز توغریسنده صوراشور ایدکز (وَتَقُولُونَ) هم أیتور ایدکز (بِأَفْوَاهِكُمْ) آغزلرکز برله (مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ) شول نرسه‌نی کم یوقدر سزنك اول نرسه‌نی بلمه‌ککز یعنی نادانلق برله بلماینچه سوزلر ایدکز (وَتَحْسَبُونَهُ) هم گمان قیلور ایدکز اول سوزنی (هَيِّنًا) آسان ویکل سوز دیوب یعنی بو سوزنك آخری هیچ نرسه‌گه منجر بولماس یکلکنه سوز دیوب حسابلار ایدکزمو (وَهُوَ) وحالانکه اول سوز (عِنْدَ اللَّهِ) خدای تعالی قاشنده (عَظِيمٌ) اولوغدر وآنك برابرینه کوب عذاب مترتب بولسه کرا کدر یکل وکچکنه سوز توگلدر زیرا که اهل بیت نبوّتکه عارنی الحاقدر هم تکذیب قرآندر وپیغمبرلك منصبینی استخافدر مرویدرکه ابوایّوب الانصاری برله خاتونی اُمّ ایوب بو خصوصده سوزلەشدیلر اُمّ ایوب أیتدی: «من بو سوزنی ایشتدم بو خصوصده سن نه دیرسن» دیدی ابو ایوب أیتدی: «من هم ایشتدم لکن یالغاندر ای امّ ایّوب سین میکا نسبةً ومینم حقمده بو اشنی روا کورورسکمو» اُمّ ایوب أیتدی: «لا والله روا کورمه‌سمن» ابو ایوب أیتدی: «والله کم عائشه سیندن یخشیراقدر حضرت پیغمبرگه نسبةً بویله اشنی نیچك روا کورسون بواش ممکن توگلدر ما لنا ان نتکلم بهذا سبحانك هذا بهتان عظیم» دیدی حق سبحانه وتعالی ابو ایوبنك سوزینه موافق آیت نازل قیلدی وبیوردی کم (وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ) ونی اوچون شول وقتده کم ایشتدکز اوشبو سوزنی (قُلْتُمْ) أیتمه‌دکز یعنی بوسوزنی ایشتکاچ ابو ایوب أیتکان کبی سزلرگه هم أیتمك تیوش ایدی شویله دیوب کم (مَا يَكُونُ لَنَا) تیوش بولماس بزگه (أَنْ نَتَكَلَّمَ) بزنك سوزلەمه‌کمز (بِهَذَا) اوشبو سوز برله (سُبْحَانَكَ) پاك ومنزّهدر خدای تعالی پیغمبرینك حرمی طوغریسنده قدح ایدلمه‌کدن وتییشسز سوز سوزلەنمه‌کدن (هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ) اوشبو سوز اولوغ بولغوچی بهتان وافترأدر ومنافقلر دشمانلق برله چغارغان سوزدر دیوب نی اوچون أیتمه‌دکز (يَعِظُكُمُ اللَّهُ) وعظلار خدای تعالی واوگوت بیروب سزنی طیار (أَنْ تَعُودُوا) سزلرنك

قایتماقکزدن (لمثله) اوشبو سوز اوغشاشینه (ابدًا) مکگو وهرگیز یعنی تربك بولغانکز مدّتده ایکنچی مرتبه بونك کبی سوزنی سوزلهمهکز وپیغمبرکزنك اهل بیتی حقنده تهمت وبهتان قیلماکز (ان کنتم) اگر بولسهکزسز (مؤمنین) ایمان کیلتورگوچیلر (ویبین الله) وبیان قیلور خدای تعالی (لکم الآیات) سزلرگه آیتلرنی کم اول آیتلر سزلرگه کورکام ادبلرنی بلدرور هم وعظ واوگوت بولور (والله علیم) وخدای تعالی بلگوچیدر عائشهنك پاك ایدکینی (حکیم) حکم قیلغوچیدر آنك ذمهسینك برائتی برله (ان الذین) درستلکده شول کمسهلرکم (یحبون) دوست طوتارلر وسویارلر (ان تشیع الفاحشة) فاحشه وبوزقلقنك ویمان آطنك شایع هم فاش بولماقینی (فی الذین امنوا) شول کمسهلر حقنهکم ایمان کیلتوردیلر یعنی مؤمنلرنك فاحشهلك ویمانلق برله اسملری خلق آراسنده فاش بولماقینی تلهرلر وفاش ایتارگه طرشورلر تاکم خلقنی اسلامدن بیزدرمك اوچون (لهم) بولغوچیدر اول کمسهلرگه (عذاب الیم) رنجتکوچی عذاب (فی الدنیا) دنیاده حد صوقدرلماق وخور بولماق برله (والآخرة) هم آخرتده تموغ اوطی برله (والله یعلم) وخدای تعالی بلور اشنك حقیقتینی (وانتم لاتعلمون) وسزلر بلماسسز (ولولا فضل الله) واگر بولماسه ایدی الله تعالینك فضل وکرمی (علیکم) سزنك اوزرکزگه (ورحمته) هم رحمتی ومهربانلقی بولماسه ایدی (وان الله) دخی شولکم درستلکده خدای تعالی (رؤف) مهربان وشفقتلیدر بندهلرینه (رحیم) رحمت ایتکوچیدر مؤمنلرگه یعنی اگر شویله بولماسه ایدی البته بوسوزلر سببلی سزگه عذاب نازل بولور ایدی (یا ایها الذین امنوا) ای ایمان کیلتورگان کمسهلر (لاتتبعوا) ایارمهکز (خطوات الشیطان) شیطان آدملرینه یعنی شیطان وسوسهسینه ایاروب آنك یولینه کرماکز گناهسز کشیلرگه بهتان قیلو خصوصنده (ومن یتبع) وهرکم ایارسه (خطوات الشیطان) شیطان آدملرینه وآنك یولینه کرسه (فانه) بس درستلکده اول شیطان (یأمر) بیورور (بالفحشاء) بوزق ویمان اش برله (والمنکر) هم شریعتده مقبول ودرست بولماغان اش برله (ولولا فضل الله) واگر بولماسه ایدی الله تعالینك فضل وکرمی (علیکم) سزنك اوزرکزگه توفیق توبه برله (ورحمته) هم رحمتی بولماسه ایدی سزلرنی گناهدن پاکلامك برله (ما زکی) پاك بولماس ایدی (منکم) سزلردن (من احد) هیچ براگو (ابدًا) منگو وهرگیز (ولکن الله) ولکن خدای تعالی (یزکی) پاك قیلور توبهسینی

قبول ایله‌مك برله (مَنْ يَشَآءُ) هر کمسه‌نی‌کم تلهر (وَاللّٰهُ سَمِيعٌ) وخدای تعالی ایشتکوچیدر آدمیلرنك سوزلرینی (عَلِيمٌ) بلکوچیدر آنلرنك نیتلرینی مرویدرکه حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه (۱) خاله‌سینك اوغلی مسطحنك منافقلر برله افك طوغریسنده تیوشسز سوزلر سوزله‌گانینی ایشتکاچ آچیغلانوب مسطحغه «موندن صوك هیچده نفقه بیرمام هم اصلا یخشیلق ایتمام» دیوب آنط اچکان ایدی حق سبحانه وتعالی اول خصوصده آیت یباردی وبیوردی‌کم (وَلَا يَأْتَلِ) وکیره‌کدرکم آنط اچماسون (أُولُوا الْفَضْلِ) دینده فضیلت وآرتقلق ایالری (مِنْكُمْ) سزلردن (وَالسَّعَةِ) دخی کیکلك وبایلق ایالری‌کم مراد ابوبکر صدیقدر یعنی آکا تیوش نوگلدر آنط اچمك (أَنْ يُؤْتُوا) بیرمه‌سلکلری برله نفقه بیرماسمز دیوب (أُولِي الْقُرْبَىٰ) یاقینلق ایالرینه یعنی قرنداشلرینه (وَالْمَسَاكِينَ) هم مسکین ومحتاجلرغه (وَالْمُهَاجِرِينَ) دخی هجرت ایتکوچیلرگه (فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) الله تعالی یولنده ومذکور مسطح حضرت ابو بکرگه قرنداش هم اوزی فقیر ومحتاج هم مهاجرلردن ایدی (وَلْيَعْفُوا) هم کیره‌کدرکم عفو ایتسونلر فضیلت ایالری آنلرنك گناهلرینی (وَلْيَصْفَحُوا) دخی یوز دوندرسونلر آنلردن انتقام آلودن (أَلَا تُحِبُّونَ) ایا دوست طوتماسسز وسویماسسزمو (أَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ) الله تعالی سزلرنك گناهلرکزنی یارلقاماقینی یعنی نتهك اوز گناهکزنی خدای یارلقاماقنی سویارسز شونك کبی اوزکز هم باشقه‌لرنك گناهندن کیچوکز (وَاللّٰهُ غَفُورٌ) وخدای تعالی یارلقاغوچیدر انتقامغه قادر بولا طورب (رَحِيمٌ) مهربان ورحمت ایتکوچیدر گناهکارلرغه بس سزلر هم شولای بولکز علماء حضرت ابوبکر صدیقنك افضل بولماقینه اوشبو آیت کریمه‌نی دلیل ایله‌مشلردر (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم (يَرْمُونَ) آطارلر یعنی زنا برله تهمت وبهتان قیلورلر (الْمُحْصَنَاتِ) محصنه بولغوچی خاتونلرنی (الْغَافِلَاتِ) آنلرنك تهمت ایله‌مکلرندن غافل وخبرسز بولغوچی محصنه‌لرنی (الْمُؤْمِنَاتِ) مؤمنه خاتونلرنی مراد پیغمبرمز علیه السلامنك خاتونلریدر (لُعِنُوا) لعنت ایتولمش بولورلر اول تهمت ایتکوچیلر (فِي الدُّنْيَا) دنیاده (وَالْآخِرَةِ) هم آخرتده (وَلَهُمْ) وبولغوچیدر آنلرغه (عَذَابٌ عَظِيمٌ) اولوغ بولغوچی عذاب (يَوْمَ) شول کونلرکم (تَشْهَدُ) گواهلق بیرور (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزره (أَلْسِنَتُهُمْ) آنلرنك تللری یعنی اوشبو افك خصوصنده بهتان ویالغان سوزلر سوزله‌گانلکلرینه قیامت کونده تللری گواه بولور (وَأَيْدِيهِمْ) هم قوللری گواهلق بیرور (وَأَرْجُلُهُمْ) دخی

(۱) خاله آنا برله بر توغمه قز قرنداش.

آیاقلری گواهلق بیرور (بما کانوا یعملون) شول نرسه برله کم اشلهر بولدیلر آنلر دنیاده فسق وگناهلردن (یومئذ) شول کونده یعنی قیامتده (یوفیهم الله) کامل وتمام ایتوب بیرور خدای تعالی آنلرغة (دینهم الحق) آنلرنك تیوشلی جزألرینی (ویعلمون) هم بلورلر آنلر اول کونده (ان الله) شونی کم خدای تعالی (هو الحق المبین) اولدر اوزینك ذاتی برله ثابت وظاهر بولغوچی ثواب وعذاب بیرمکه کوچی یتکوچی (الخبیثات) پاك بولماغان وتیوشسز بولغان سوزلر (للخبیثین) مردار ونا پاك کشیلرگه مخصوصدر یعنی یمان کشیلر یمان سوزلرنی سوزلرلر (والخبیثون) وپلید هم یمان کشیلر (للخبیثات) خبیث ونا پاك سوزلر سوزله مکه مناسبدر یعنی یمانلرنك طبیعتلری یمان سوزگه میل قیلور (والطیبات) هم پاك کلمهلر ویخشی سوزلر (للطیبین) پاك کشیلرگه خاصدر یعنی یخشیلردن یخشی سوز ایشتولور (والطیبون) هم پاك ویخشی کمسهلر (للطیبات) پاکیزه ویخشی سوزلر سوزله مکه لایقلردر بعضیلر دیمشلردرکم مراد پاکیزه خاتونلر پاکیزه ایرلر اوچوندر وبوزوق خاتونلر وبوزق ایرلر اوچوندر یعنی یخشیلر یخشی خاتونغه میل ایتهرلر بس بارچه مخلوقاتنك پاکیزه رکی بولغان سید عالم صلی الله تعالی علیه وسلمنك حرم محترمی البته پاکیزه بولماق لازمدر (اولئك) اوشبو گروه یعنی حضرت پیغمبر علیه السلام وعائشهٔ صدیقه وصفوان رضی الله عنهما (مبرؤن) بیزدرلمشلردر یعنی پاك ومنزه وبریلردر (مما یقولون) شول نرسه دنکم أیتورلر منافقلر افك خصوصنده بو اش آنلردن صادر بولماق متصور توگلدر (لهم) بولغوچیدر آنلرغه (مغفرة) یارلقاماق خدای تعالیدن (ورزق کریم) هم یخشیلق رزق بولغوچیدر آنلرغه یعنی محنتسز وکوب هم بتمای طورغان رزقکم جنت نعمتلریدر (یا أیها الذین آمنوا) اول خدا ورسولکه ایمان کیلتورگان کمسهلر (لا تدخلوا) کرمهگز سز (بیوتا غیر بیوتکم) اوز ایولرگزگه باشقه بولغان ایولرگه (حتی تستأنسوا) ناکم خبر آلغانگزغاچه ورخصت صوراماقگزغهچه ایهلرندن (وتسلموا) هم سلام بیرگانگزگه چه (علی أهلها) اول ایونك اهلینه یعنی باط کشیلرنك ایولرینه رخصت صوراماینچه هم سلام بیرماینچه کرمهگز اول ایو اهلندن اذن ورخصت صوراگز صکره آنلرغه سلام بیروب کرگز بو آیتنك سبب نزولی امام ثعلبی قولنچه شولدرکه انصاریلردن بر خاتون پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلوب عرض قبلدیکم «یا رسول الله بزلر بعض وقتده

ایولریمزده اولطورغانده شول صفتده بولورمزکم اول صفتده کشیلرگه کورینه‌سمز کیلمه‌س ناگاه شول وقتده هیچ خبر بیرماینچه ایومزگه کشی کیلوب کرور وبزنی شول حالتده کورور بزلر حجالتده قالورمز» دیدی بس حق سبحانه وتعالی اوشبو آیت کریمه‌نی بیاردی وبیوردیکم اجازت وخبرسز کشیلرنك خانه‌لرینه کرمه‌کز (ذٰلِكُمْ) اوشبو اشکز یعنی رخصت صوراب وسلام بیروب کرمه‌ککز (خَيْرٌ لَكُمْ) یخشیراقدر سزنك اوچون آکسزدن خبر بیرمه‌ی کرودن واشبو طریقه حکم أیلهدك (لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ) تاکم شایدکه سزلر وعظه‌نورسز واوگت آلورسز (فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا) بس اگر طاپماساکز (فِيهَآ) اول ایولرده (أَحَدًا) هیچ بره‌گونی یعنی رخصت صورارغه ایو اچنده هیچ بر کشی بولماسه (فَلَا تَدْخُلُوهَا) بس کرمه‌کز اول ایوگه (حَتّٰى يُؤْذَنَ) تاکم اذن ورخصت بیرلگانگه‌چه (لَكُمْ) سزلرگه یعنی بر کشی پیدا بولوب رخصت بیرمه‌ی طورب کرمه‌کز زیراکه کشیسز بوش ایوگه اذنسز کرمهك محلّ تهمتدر (وَإِنْ قِيلَ لَكُمُ) واگر أیتولسه سزگه (ارْجِعُوا) قایتکز دیب یعنی رخصت صوراغانکزدن صوك رخصت بیرماسه‌لر کیری قایتکز دیسه‌لر (فَارْجِعُوا) بس قایتکز سز توقّفسز والحاح قیلوب تکرار صوراماکز وکیتماینچه ایشك توبنده تورماکز زیراکه اول اش ایو ایه‌سینی ایذأ أیله‌مه‌کدر (هُوَ) اول کیری قایتمافلق (أَزْكٰى لَكُمْ) پاکیزه‌رهك ومعقوله‌کدر سزنك اوچون (وَاللّٰهُ) وخدای‌تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نیکم سز اشله‌رسز استیذان وابرامدن (عَلِيمٌ) بلگوچیدر اوشبو آیت کریمه نازل بولغاچ حضرت ابوبکر رضی‌الله عنه پیغمبر حضرتینه عرض قیلدیکم: «یا رسول‌الله شام وعراق یوللرنده مسافرلر توشو اوچون بنا ایتولگان رباطلر وسرایلرغه بعض وقتلرده سوداگرلرگه توشمهك طوغری کیله‌در اول رباطلرنك اچنده هیچ بر کشی طورمایدر خالی وبوش بولادر بس کمدن اذن ورخصت صوراسونلر» دیدی حق‌تعالی‌دن آیت کیلدیکم (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ) یوقدر سزنك اوزرکزگه بر گناه (أَنْ تَدْخُلُوا) سزنك کرمه‌ککزدن رخصتسز (بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ) مسکون بولماغان ایولرگه یعنی اچنده کشی طورمای طورغان ایولرگه (فِيهَا) اول ایولرده بولغوچیدر (مَتَاعٌ) بر منفعت وفائده (لَكُمْ) سزنك اوچون یعنی سفرده صالقونلقدن وقویاش أسیلکندن اول ایولرگه کروب صاقلانورسز هم ماللرکزنی اول ایولرنك اچینه

قویوب صاقلارسز (وَاللّٰهُ يَعْلَمُ) وخدای تعالی بلور (مَا تُبْدُونَ) شول نرسه‌نیکم آشکارا قیلورسز (وَمَا تَكْتُمُونَ) هم شول نرسه‌نیکم یاشرورسز (قُلْ) أیتکل ای محمد علیه‌السلام (لِلْمُؤْمِنِينَ) مؤمن ایرلرگه (يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ) یومسونلر آنلر کوزلرینی نامحرمنی کورودن یعنی نامحرم بولغان خاتونلرغه قاراماسونلرکم فتنه‌گه سببدر (وَيَحْفَظُوا) هم صاقلاسونلر اول مؤمنلر (فُرُوجَهُمْ) عورتلرینی حرامدن وزنادن یاکه عورت بولغان یرلرینی یعنی کندکدن تزگه قدرلی یرنی اورتسونلر دیمه‌کدر (ذٰلِكَ) اوشبو اش یعنی نامحرمدن کوزنی یومماق وفرجنی حرامدن صاقلامق (أَزْكَى لَهُمْ) پاکیزه‌رهك وفایده‌لیراقدر آنلرغه دنیا وآخرتده (إِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (خَبِيرٌ) خبر طوتقوچیدر وبلگوچیدر (بِمَا يَصْنَعُونَ) شول نرسه‌نیکم اشلهرلر اول مؤمنلر یعنی اعضالرینی حلال یاکه حرام اورنده استعمال ایتدکلرینی بلور (وَقُلْ) وأیتکل ای محمد علیه‌السلام (لِلْمُؤْمِنَاتِ) مؤمنه خاتونلرغه (يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ) یومسونلر کوزلرینی یعنی نامحرمگه کوز صالماسونلر (وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ) هم صاقلاسونلر فرجلرینی وعورت اعضالرینی زنادن (وَلَا يُبْدِينَ) دخی ظاهر قیلماسونلر (زِينَتَهُنَّ) زینت وبیزه‌ولرینی پیرایه وبلهزك وغیری بیزه‌نه طورغان نرسه‌لرینی یاکه مراد زینت اورنلرینی یعنی اعضالرینی ظاهر قیلماسونلر وکورستمه‌سونلر (إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا) مگر شول نرسه‌کم ظاهر بولدی اول زینتدن(۱) یعنی یوزلری واوچلرینی (وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ) هم صالسونلر اول خاتونلر بورکانچکلرینی (عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ) یاقالری اوزرینه یعنی موینلرینی بورکانچك ایله اورتسونلر تاکم ساچلری وقولاقلری وکوکره‌کلری تمام اورتولسون (وَلَا يُبْدِينَ) دخی ظاهر قیلماسونلر آنلر (زِينَتَهُنَّ) زینت اورنی بولغان اعضالرینی باش وساچ هم بلهك وکوکرهك وبالطر کبی اعضالرینی (إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ) مگر ظاهر قیلورلر اوزلرینك ایرلرینه (أَوْ آبَائِهِنَّ) یا ایسه آتالرینه آتانك آتاسی هم آتا حکمنده‌در (أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ) یا ایسه ایرلرینك آتالرینه یعنی قایم آتالرینه (أَوْ أَبْنَائِهِنَّ) یا ایسه اوغللرینه اوغلنك اوغلی هم آنك اوغلی همه‌سی اوغل حکمنده‌در

ایکنچیسی حضرت عائشه رضی‌الله عنهانك تفسیریدر آنك قولنچه ما ظهر منهادن مراد برکوزدریعنی خاتونلرنك یوزلری اورتولی بولوب فقط برکوزلریگنه آچق بولو تیوشدر اوچونچیسی عبدالله بن عباس رضی‌الله عنهمانك تفسیریدر آکا بناءً ا ما ظهر منهادن مراد خاتونلرنك یوزلری ایله اوچلریدر اوشبو صوکغی تفسیرگه بناءً اهم بوآیت کریمه‌نك احزاب سوره‌سندا گی حجابنك وجوبینه دلالت ایته طورغان یدنین علیهن من جلابیبهن آیتینه هیچ مخالفتی یوقدر زیراکه اوشبو الّا ما ظهر منهادن آکلانغان خاتونلرنك یوزلرن آچوغه رخصت بولماقی حاجت وضرورة مادەسینه مخصوصدر هم فتنه‌دن ایمین بولمق شرطدر یوزلری ایله اوچلرینك عورت توگللکینی بیاندر امّا فتنه احتمالی بولغانده باشقه آیت هم کوب حدیثلر واقوال فقهآء موجبنچه البته یوزلرن اورتمکلری واجبدر لمحرره ص.

(۱) اوشبو آیت کریمه‌ده اوچ تورلی تفسیر روایت ایدلمشدر برسی عبدالله بن مسعود رضی‌الله تعالی عنه‌نك تفسیریدرکم آنك قاشنده الا ما ظهر منهادن مراد خاتونلرنك طشقی کیوملریدر کم آ اورتمك ممکن توگلدر

(اَوْ اَبْنَآءِ بُعُولَتِهِنَّ) یا ایسه ایرلرینك اوغللرینه یعنی اوگی اوغللرینه (اَوْ اِخْوَانِهِنَّ) یا ایسه اوزینك قرنداشلرینه یعنی آغالرینه وانیلرینه (اَوْ بَنِی اِخْوَانِهِنَّ) یاایسه طوغمه قرنداشلرینك اوغللرینه (اَوْ بَنِی اَخَوَاتِهِنَّ) یا ایسه بر طوغمه قز قرنداشلرینك اوغللرینه اوشبو مذکورلر شول کمسه‌لردرکه خاتونك آنلرغه نکاح ایدلمه‌کی شرعاً جائز توگلدر محرم قرنداشلردر رضاعاً محرم بولغانلرده هم اوشبو حکم ثابتدر اعمام واخوالنی یعنی آتا برله هم آنا برله بر طوغمه قرنداشلرنی ذکر ایتمه‌دی زیراکه آنلر اخوان حکمنده یعنی بر طوغمه قرنداشلر حکمنده درلر لکن انوارده کیلتورمشدرکم موضع زینتنی غم وخالینه هم کورگازمه‌سلك احوطدر (اَوْ نِسَآئِهِنَّ) یاایسه اوزلرینك دین اهللرینك خاتونلرینه یعنی زینت اورنینی بارچه مؤمنه خاتونلرغه ظاهر قیلسه درست در تبیانده مسطوردرکه یهودیه ونصرانیه هم مؤمنه خاتونلرغه ظاهر قیلسه درست در مؤمنه خاتونلر آنلرغه موضع زینتنی کورگازمه‌کلری درست توگلدر (اَوْمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ) یا ایسه شول نرسه‌گه کم مالك بولدی آنی اول خاتونلرنك قوللری یعنی اوزلرینك ملکنده بولغان کنیزه کلرینه زینت اورنلرینی ظاهر قیلماقلری درستدر کیراك مسلمه کنیزه‌ك وکیراك غیر مسلمه بولسون وبعضیلر مراد بارچه قللردر دیمشلر کیراك ایر قل بولسون (اَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ اُولِی الْاِرْبَةِ) یا ایسه خاتونلرغه حاجتلری بولماغان ایارگوچی کمسه‌لرگه (مِنَ الرِّجَالِ) ایرلردن یعنی شوندای کشیلرگه کورنمه‌کلری درستدرکم اول کشیلرنك خاتونلرغه هیچ حاجتلری هم رغبت وشهوتلری بولماس بلکه باری آش آشامق اوچونگنه یورورلر بار مقصودلری آشاو اچوگنه بولور (اَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ) یا ایسه شوندای یاش بالالرغه زینت اورنلرینی ظاهر قیلماقلری درستدر کم (لَمْ يَظْهَرُوا) آگاه بولمادیلر اول بالالر (عَلٰی عَوْرَاتِ النِّسَآءِ) خاتونلرنك عورتلری اوزرینه یعنی تمیزلری یوقدر مباشرتنی بلمه‌سلر یاکه بلاغتکه ایرشمه‌گانلر وجماعغه قادر بولماغانلر (وَلَا يَضْرِبْنَ) دخی صوقماسونلر اول خاتونلر (بِاَرْجُلِهِنَّ) آیاقلری برله یعنی آیاقلرنده بلزك وچلبر کبی شالطرای طورغان نرسه‌لری بولوب یورگان وقتلرنده آیاقلری برله بیرگه قاطی تیپمه‌سونلر (لِيُعْلَمَ) تاکم بلنسون اوچون (مَا يُخْفِينَ) شول نرسه‌کم باشرورلر آنلر (مِنْ زِينَتِهِنَّ) زینتلرندن یعنی نامحرمدن یاشرلمه‌کی تیوش بولغان زینتلرینك شالطراب طاوشی چغوب خلقغه بلنسون دیوب یورگان وقتده آیاقلرینی

قاطی باصماسونلر (۱) والحاصل مو ینغه آصقان نرسه یا که قولداغی بلەزك کبی زینتلرینك طاوشینی نامحرملرگه ایشتدرمه‌سونلر وبلدرمه‌سونلر دیمه‌کدر تاکم آنك طاوشینی ایشتوب ایرلرنك کوکللری میل قیلماسون (وَتُوبُوا اِلَى اللّٰهِ) وتوبه قیلکز هم فایتکز خدای تعالی صاری (جَمِيعًا) بارچه‌لرکز (اَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) شایدکم سزلر قول اوستونلکی طابارسز وعذابدن قورتلورسز توبه قیلمافکز سببلی (وَاَنْكِحُوا الْاَيَامٰى) ونکاحلاندرکزلر خاتونسز ایرلرنی هم ایرسز خاتونلرنی (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی خاتونسزلرنی خاتونلی قیلکز هم ایرسز خاتونلرنی ایرگه بیرکز (وَالصّٰلِحِينَ) هم ایذگولرنی نکاحلاندرکز (مِنْ عِبَادِكُمْ) قللرکزدن (وَاِمَآئِكُمْ) هم کنیزاکلرکزدن ایذگو قللارنی دیوب تخصیص ایلەمك آنلرنك شأنلرینه اهتمام اوچوندر (اِنْ يَكُونُوا) اگر بولسه‌لر اول طول (۲) ایرلرهم طول خاتونلر وقللرهم کنیزه کلر (فُقَرَآءَ) فقیرلر ومحتاجلر بولسه‌لر (يُغْنِهِمُ اللّٰهُ) غنی قیلور وموکسز أیلەر آنلرنی خدای تعالی (مِنْ فَضْلِهِ) اوزینك فضلندن یعنی آنلرنك اویلەنمه‌کلری ونکاحلانمافلری سببلی رزقلرینه برکات ویرور (وَاللّٰهُ وَاسِعٌ) وخدای تعالی فضلی ورحمتی کیك بولغوچیدر کم آنلرنك معیشتلرینی کیك ایلەر (عَلِيمٌ) بلگوچیدر استحقاقلرینی (وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ) وکیراکدر کم حرامدن طیولسونلر وزنادن صافلانسونلر شول کمسه‌لرکم (لَا يَجِدُونَ) طابماسلر (نِكَاحًا) نکاح اسبابینی یعنی مهر ونفقه ویرمه‌ککه کوچلری یتمەز شول سببلی اویلەنه آلماسلر شونداین کشیلر زنادن صافلانوب صبر ایتوب طورسونلر (حَتّٰى يُغْنِيَهُمُ اللّٰهُ) تاکم غنی وبای قیلغانقاچه آنلرنی خدای تعالی (مِنْ فَضْلِهِ) اوزینك فضل وکرامندن یعنی هر قایچان خدای تعالی فضلی برله آنلرغه مال ودولت بیرسه شول وقتده اویلەنورلر (وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ) وشول کمسه‌لرکم استه‌رلر (الْكِتٰبَ) مکاتب بولونی (مِمَّا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ) شول نرسه‌دنکم مالك بولدی آنی سزنك قللرکز یعنی اگر ملککزده بولغان قللرکز سزلردن مکاتب بولونی استه‌سه‌لر مکاتب شول قلدرکم خواجه‌سی آنك قولینه یازو بیروب «اوز بهاکزنی یاکه فلان مقدار آقچه ومال طابوب کیلتورساك میندن آزاد بولورسك» دیوب چغاروب یبارور اول قل کسب قیلوب یاکه خلقدن صدقه واحسان استه‌ب یورب مذکور آقچه‌نی جمع قیلوب خواجه‌سینه کیلتورب بیرور صکره قللقدن آزاد بولور بس بیوردی کم اگر قللرکز

(۱) خاتونلر آیاقلرینه شغرداوقلی کاوش کیمه‌کلری هم اوشبو حکمده بولور صافلانمق لازمدر اوشبو آیت کریمه‌دن‌هم خاتونلرنك یوزلرن اورتوب یورولری‌تیوش ایدکی فهملەنه‌در.

(۲) یعنی خاتونسز ایرلر وایرسز خاتونلر.

«بزنی مکاتب أیله‌گل» دیب سزدن اوتونسه‌لر (فَكَاتِبُوهُمْ) بس مکاتب قیلمق سز آنلرنی امر استحباب اوچوندر یعنی شول وقتده اول قلنی مکاتب قیلمق مستحب بولور خویطب بن عبدالعزینك بر قلی آندن مکاتب قیلونی طلب ایله‌دی شول خصوصده اوشبو آیت نازل بولدی (اِنْ عَلِمْتُمْ) اگر بلساگز سز (فِيهِمْ) اول قللرگزده (خَيْرًا) ایدگولك وصلاحیت هم امینلکنی یعنی شول آقچه‌نی طابوب کیلتورمه‌کینه اشانساگز یا که نجم کتابتنی یعنی تعیین ایدلگان آقچه‌نی خلقدن تله‌نوب یورب جیماسلقینه اشانساگز زیرا که خلقدن تله‌نوب جیارلق بولغانده مکاتب قیلو مستحب توگلدر (وَآتُوهُمْ) هم بیرگز اول مکاتب قللرغه (مِنْ مَالِ اللهِ) خدای تعالی‌نك مالندن بر مقداریني (اَلَّذِي آتَيكُمْ) آنداین مالکم بیردی خدای تعالی آنی سزلرگه خویطب مذکور قلی صریحنی «یوز آلتون طابوب کیلتورورسك» دیوب مکاتب قیلغان ایدی اوشبو آیت کریمه‌نی ایشتکاچ آگا یکرمی آلتون اوزی باغشلادی مرویدرکه عبدالله بن ابینك آلتی جمیله کنیزه کلری بار ایدی اول آنلرنی کوچله‌ب خلق برله زنا قیلدروب شوندن آقچه آلور ایدی اول کنیزه کلرنك ایکیسی اوز آرالرنده سوزله‌شدیلرکم «اگر اوشبو قیلا طورغان اشمز یمان اش بولسه ایمدی کوب قیلدق طاشلارغه وقت یتدی» دیدیلر هم حضرت پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلوب اوشبو واقعه‌نی عرض أیله‌دیلر «خواجه‌مز بزنی زنا قیلمق برله تکلیف واکراه قیلادر» دیدیلر حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (وَلَا تُكْرِهُوا) واکراه قیلماگز کوچله‌مه‌گز (فَتَيَاتِكُمْ) کنیزه کلرگزنی (عَلَى الْبِغَاءِ) زنا وفاحشه‌لك قیلمق اوزره (اِنْ اَرَدْنَ) اگر تله‌سه‌لر اول کنیزه کلر اوزلری (تَحَصُّنًا) اول اشدن طیولماقنی وصاقلانماقنی اوزلری طیولونی تله‌سه‌لر دیمه‌ك مذکور واقعه‌ده شویله بولماقندندر والا اکراه قیلمق بارچه حالده درست توگلدر کیراك طیولونی تله‌سونلر وکیراك تله‌مه‌سوتلر فاحشه‌لك برله کوچله‌مه‌گز (لِتَبْتَغُوا) تاکم استه‌مه‌گگز وآلمافگز اوچون (عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکینك مالینی یعنی دنیا مالی اوچون اوشبو یمان اشنی اشله‌مه‌گز (وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ) وهرکم اکراه قیلسه اوزینك کنیزه‌کلرینی زنا قیلماقغه (فَاِنَّ اللهَ) بس درستلکده خدای تعالی (مِنْ بَعْدِ اِكْرَاهِهِنَّ) خواجه‌لرنك آنلرنی اکراه قیلماقلری وکوچله‌ولری صوگنده (غَفُورٌ) یارلقاغوچیدر اول اکراه

قیلنمش کنیزه‌کلرنك گناهلرینی (رَحِيمٌ) مهربان ورحمت ایتکوچیدر اول کنیزه‌کلرگه زیرا که کوچه‌گان صورتده گناه ووبالی کوچه‌گوچی خواجه‌لرغه بولور (وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا) وتحقیق ایندردك بز (إِلَيْكُمْ) سزلرگه (آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ) روشن وظاهر ایتکوچی یعنی حلال وحرامنی وحدودهم احکامنی بلدرگوچی بولغان آیتلرنی (وَمَثَلًا) هم مثلنی ایندردك (مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا) شول کمسه‌لردن‌کم اوتدیلر (مِنْ قَبْلِكُمْ) سزلردن الگاری یعنی اوّلگی امتلرنك قصه‌لری کبی عجیب قصه‌نی ایندردك‌کم اول حضرت عائشه رضی الله عنهانك قصه‌سیدر یوسف علیه السلامنك برائتی وتهمت ایدلمه‌کی قصه‌سی کبیدر (وَمَوْعِظَةً) دخی وعظ ونصیحتنی ایندردك (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالق قیلغوچیلرغه (اللهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ) خدای‌تعالی کوکلرنك (١) نوریدر (وَالْأَرْضِ) هم یرنك نوریدر نور خدای تعالی‌نك اسملرندن براسمدر علماء دیمشلردرکم خدای تعالی‌گه نوردیوب اطلاق ایلمك درست بولور امّا آنك معناسینی یعنی فارسیچه روشنی وترکیچه یاقطیلق دیوب اطلاق قیلماق درست بولماس کشاف صاحبی «ذونورالسموات» دیوب تفسیر ایلمشدر یعنی خدای تعالی کوکلر نورینك صاحبی وپروردکاریدر دیمه‌کدر یا که نور منوّر معناسنده بولوب خدای تعالی کوکلرنی ویرنی نورلاندرغوچیدر دیمك بولور کوکلرنی فرشته‌لر برله ویرنی پیغمبرلر برله نورلاندرور (٢) (مَثَلُ نُورِهِ) اول خدای‌تعالی‌گه منسوب بولغان نورنك صفتی (كَمِشْكَوٰةٍ) طشقی یاقغه اوتوب چقماغان بر روزنه وپنجره کبیدر یعنی شوندای بیرکم طاش دیوارنك اچکی یاغندن تهرزه شیکللی ایتوب اویولغان بولور لکن طشقی یاقغه اوتوب چقغان بولماس (فِيهَا) اول مشکوته بولغوچیدر (مِصْبَاحٌ) یاقطی یاندرلغان چراغ (الْمِصْبَاحُ) اول یاندرلغان چراغ (فِي زُجَاجَةٍ) پیالادن بولغوچی بر قندیلده‌در (الزُّجَاجَةُ) اول پیالا قندیل غایت لطافتندن وصاف بولوب یالطراوندن (كَأَنَّهَا) گویاکم اول (كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ) یالطراب وبالقوب طورغوچی یولدزدر یعنی یالطراب تورغان یولدز کبیدر (يُوقَدُ) یاندرلمش بولور اول چراغ (مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ) برکت ایه‌سی بولغان بر آغاچنك ماییندن (زَيْتُونَةٍ) زیتون آغاچینك ماییندن کم اول زیتون آغاچی «ارض مقدّسه» اوسمشدر یتمش پیغمبر آنك حقنه برکت برله دعا قیلغانلردرکم آنلردن برسی ابراهیم خلیل الله علیه السلامدر شول سببلی زیتون آغاچی‌بیك فایده‌لی وبرکاتلی آغاچدر (٣) (لَا شَرْقِيَّةٍ) قویاش چغوشی طرفنده توگلدر چین ولایتلری کبی (وَلَا غَرْبِيَّةٍ) هم قویاش باطوشنه

(١) الله نور السموات آیتینك تفسیری.

(٢) یعقوب چرخی حضرتلری تفسیرنده «آرایندهٔ آسمان‌وزمین» دیوب یعنی «کوکنی ویرنی توزوگوچی وزینتله گوچیدر» دیوب معنابیر مشدر وبعضیلر «مدبّر السموات» یعنی «کوکلرنی ویرنی تدبیر ایله گوچیدر» دیوب تفسیر ایتمشلردر حضرت ابن عباس رضی‌الله عنها «هادی اهل‌السموات والارض» دیوب بیان ایلمشدر یعنی «کوکلر وییرلر اهلینی‌هدایت ایتکوچی دیمك» بولور بو آیت کریمه تفسیرنده باشقه قوللر هم کوبدر تفصیلی تطویلی موجبدر والله تعالی اعلم.

(٣) امام حسن بصری حضرتلری‌بیورمشدرکم اوشبو زیتون آغاچینك اصلی جنتدن کیلمشدر شول جهتدن دنیا آغاچلری کبی مشرق ومغربکه‌نسبت ایدلوب «شرقی وغربی» دیوب أیتولمه‌مس.

(۱) نور ایمانی چراغغه اوخشاتمق شول جهتدندر کم هر ایوده چراغ بولسه آکا اوغری یاقن کیلمه‌س شونك کبی هر کوکلده ایمان نوری بولسه آکا شیطان کرمه‌س یاکه ایوده چراغ بولسه ایونك

اچی نورلانور وتره‌زه‌لردن یاقطیلق طشقه توشه‌ر شونك کبی ایمان نوری کوکلنی یاقطرتور هم آندن معرفت شعله‌سی حواس تره‌زه‌لرینه اوتوب طاعت نوری بارچه اعضالرنی نورلاندرور سیماهم فی وجوههم من اثر السجود روح الار واحده کیلتورمشدر که اول نوردان مراد محمد علیه السلام نوریدر مشکوة آدمدر وزجاجه نوحدر وزیتون ابراهیم درکم یهودیلکه هم میل ایتمه‌دی ونصرانی لقفه هم مایل بولمادی یهود قبله‌سی مغربدر ونصارا قبله‌سی مشرقدر شول جهتدن لاشرقیة ولا غربیة دیدی ومصباح حضرت محمد علیه السلامدر والله اعلم. زاد المسیر.

(۲) بر قوله اول نور قرآندر مؤمنك قلبی زجاجه در وتلی مشکوتدر شجرهٔ مبارکه وحی الهی درکم مخلوق

توکلدر طرطوس وقیروان ولایتلری کبی بلکه ولایات معموره‌نك اورطالغنه درکم اول شام ولایتیدر یاکه مراد همیشه قویاشه طورغوچی توکلدر تاکم اسیلکدن کویار ایدی هم دایم کوله‌گه‌ده طورغوچی توکلدر تاکم یمشی پشمای قالور ایدی بلکه کوننك بعضیسنده قویاشده وبعضیسنده کوله‌گه‌ده بولور (یَکَادُ زَیْتُهَا) یاقندرکم اول آغاچنك مایی (یُضِیءُ) یاقطرتور (وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ) اگرچه آکا ایرشمه‌سه‌ده (نَارٌ) اوط یعنی اول ماینك صافلقی ویالطراوی شولقدرکم اوطسز اوزی یاقطرتور ویاقطیلق بیرور (نُورٌ عَلَى نُورٍ) یاقطیلق اوزرینه یاقطیلقدر یعنی اول ماینك اوز صافلقینه ونورینه اوطنك نوری قوشلغاچ یاقطیلق اوستینه یاقطیلق (۱) بولور هم آکا زجاجه‌نك نوری وصافلقی قوشلوب اول مشکوة جامع انوار بولور (یَهْدِی اللهُ) هدایت قیلور وکوندرور خدای تعالی (لنوره) اوزینك معرفتی نورینه (مَنْ یَشَاءُ) هر کمسه‌نی کم تلهر اوزی (وَیَضْرِبُ اللهُ الْأَمْثَالَ) هم ضرب قیلور وکیلتورور خدای تعالی مثاللرنی (للناس) آدمیلر اوچون یعنی معقولاتقه محسوساتنی مثال قیلور تاکم مقصود ظاهر بولسون وآکلاسونلر اوچون (وَاللهُ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِیمٌ) وخدای تعالی بارچه‌نرسه‌نی بلگوچیدر (۲) اوشبو آیت کریمه‌نك تمثیلی خصوصنده علماءنك سوزلری کوبدر امام فخرالدین الرازی حضرتلری بیورمشدرکم «بونوردن مراد ایمان نوریدر حق تعالی مؤمن بنده‌نك کوکره‌گینی مشکوةغه اوخشاتقاندر وکوکره‌کده‌گی کوکلنی مشکوة اچنده بولغان پیالا قندیلکه تشبیه ایتمشدر وایماننی قندیله یاندرلغان چراغغه هم اول قندیلنی یاقطرتقوچی یولدزغه وکلمهٔ اخلاصنی شجرهٔ مبارکه اوخشاتمشدرکم خوف قویاشینك اسسیلکی برله امید کوله‌گه‌سینك اورطالقنده‌در هر ایکیسندن بهره آلور هم اول ایمان نوری مؤمننك کوکلندن تلینه اوتوب ظاهر بولوب عالمنی نورلاندرماقغه یاقندر وهر قایچان مؤمن کوکلنه‌گی تصدیق اوستینه تلی برله هم اقرار أیله‌سه اول وقتده نور علی نور بولور» (فِی بُیُوتٍ) شول ایولرده‌کم (أَذِنَ اللهُ) اذن ورخصت بیردی خدای تعالی (أَنْ تُرْفَعَ) کوتارلمش بولمافغه آنك قدری وتعظیمی یاکه ذکر ومناجات برله آوازلر کوتارلمه‌که اذن بیردی

هم مختلف توکلدر اول قرآن اوقومای طورب آنك دلیللری روشن بولمافغه یاقندر بس هر قایچان مؤمن تلی برله قراءت أیله‌سه نورٌ علی نور بولور بو آیت کریمه‌گه متعلق نکته‌لر واسرار هم حکمتلر بیك کوبدر تفصیلی تطویله باعث اولور والله اعلم.

(وَيُذْكَرَ) هم یاد ایتولمش بولمافغه اذن بیردی (فيها) اول ایولرده (اسمه) اول خدای تعالی‌نك اسم شریفی اول ایولردن مراد مسجدلردرکم اشرف اماکن آنلردر مسجدلرده ذکر وتسبیح ایدلمه‌کله اذن بیرلمشدر دنیا کلامی سوزلرشمدك درست توگلدر یاکه مراد «مدینهٔ منوّره» ایولریدر یاکه «کعبهٔ معظمه» «وبیت المقدس» هم مسجد مدینه ومسجد قبادر (يُسَبِّحُ لَهُ) تسبیح أیتور یاکه نماز اوقور خدای تعالی‌گه (فيها) اول ایولرده (بالْغُدُوِّ) ایرته برله (وَالْآصَالِ) هم کیچه‌لرده (رِجَالٌ) شوندایین ایرلر تسبیح أیتورلرکم (لَا تُلْهِيهِمْ) مشغول قیلماس آنلرنی وطوقتاتماس (تِجَارَةٌ) سودا گرلك یعنی فایده امیدی برله مالنی صاتوب آلو (وَلَا بَيْعٌ) هم مالنی صاتو آنلرنی طوقتاتماس وطیماس (عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ) الله‌تعالی‌نی یاد ایتودن (وَإِقَامِ الصَّلٰوةِ) هم نمازنی قایم قیلودن (وَإِيتَاءِ الزَّكٰوةِ) دخی زکوة بیرودن یعنی دنیا شغلی اوچون اوشبو اشلردن طیولماسلر ظاهرلری خلق برله بولسه هم باطنلری الله ذکری برله بولور الله ذکرندن غافل بولماسلر (ع) ازدرون شو آشنا واز بیرون بیگانه وش (يَخَافُونَ) قورقورلر اول ایرلر (يَوْمًا) شول کوندنکم (تَتَقَلَّبُ) أیله‌نور (فيه الْقُلُوبُ) اول کونده کوکللر (وَالْأَبْصَارُ) هم کوزلر یعنی قیامت کونینك عذابندن قورقورلرکم اول قیامت هولندن کوکللر متحیّر ومضطرب بولور هم کوزلر «عمل دفتری قایو طرفدن کیله ایکان» دیب بر طرفدن بر طرفقه أیله‌نور اول ایرلر شول کوننك عذابندن قورقورلر (لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ) تاکم جزا بیرسون اوچون آنلرغه الله‌تعالی (أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا) شول نرسه‌نك کورکامره‌ك جزاسینیکم اشله‌دیلر آنلر یعنی عملری برابرینه وعده ایتولمش جنّتنی آنلرغه روزی قیلسون (وَيَزِيدَهُمْ) دخی آرتدرسون اوچون آنلرنك جزالرینی (مِنْ فَضْلِهِ) اوزینك فضل وکرمندن یعنی وعده ایتولگان جزالرندن هم آرطق اجر وثوابلر آنلرغه عطا أیله‌سون اوچون (وَاللَّهُ يَرْزُقُ) وخدای تعالی رزق بیرور (مَنْ يَشَاءُ) شول کمسه‌گه‌کم تلر اوزی (بِغَيْرِ حِسَابٍ) حسابدن باشقه (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشول کمسه‌لرکم حقلقغه اشانماذیلر وایمان کیلتورمه‌دیلر (أَعْمَالُهُمْ) آنلرنك ایذ گولك صورتنده قیلغان عملری مثلا صلهٔ رحم کبی هم قل آزاد ایتمك وفقیرلرگه طعام بیرمك کبی اشلری (كَسَرَابٍ) یالطراغوچی رمشه کبیدر (بِقِيعَةٍ) توز یرده واقع بولغوچی رمشه کبی (يَحْسَبُهُ) گمان قیلور آنی (الظَّمْآنُ) صوصاغان کشی (مَاءً) صو دیوب (حَتّٰى إِذَا جَاءَهُ) تاکم هر قایچان کیلسه اول

کشی صو دیوب گمان ایتکان اورنغه (لَمْ یَجِدْهُ) طابماس اول صو دیب گمان اینکانینی (شَیْئًا) بر نرسه‌ده یعنی(۱)توز وتیگز برگه کون اورطاسنه‌قویاش شعله‌سی توشمك برله یرافدن صو کبی یالطراب ودولقونلانوب کورینور صوصاغان کشی آنی صو دیب‌بلور باروب‌قاراسه‌هیچ‌نرسه بولماس‌ره‌شه‌دیب‌شونی‌أیتورلر بس کفر اهللریدك هم ایذ گولك قیلامز دیب دنیاده اشله‌گان عمللری شونك کبیدر آنلر اول عمللرنی ایذ گولك دیو گمان ایته‌رلر اجر وثواب امید قیلورلر وحالانکه اول عمللرگه هیچ بر اجر وثواب طابماس (وَوَجَدَ اللّٰهَ) وطابار کفر اهلی الله تعالی‌نك عذابینی (عِنْدَهُ) اول عملینك قاشنده یعنی ایذ گولك دیب قیلغان عملی اوچون اجر طابماش بلکه عذاب وعقوبت طابار (فَوَفّٰیهُ) بس کامل وتمام بیرور خدای‌تعالی آکا (حِسَابَهُ) قیلغان عملینك جزاسینی حساب بوینچه (وَاللّٰهُ سَرِیعُ الْحِسَابِ) وخدای تعالی تیز حساب ایتکوچیدر شول طریقه‌کم بره‌ونی حساب ایتمه‌کی ایکنچینی حسابدن مانع بولماس (أَوْ کَظُلُمَاتٍ) یا ایسه کفر اهلینك قیلغان عمللری قارانغولقلر کبی بولغوچیدرکم (فِی بَحْرٍ لُجِّیٍّ) تیران دیکزده (یَغْشَاهُ) قاپلار اول دیکزنی (مَوْجٌ) دولقن (مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ) اول دولقننك اوستندن بولغوچیدر ایکنچی دولقن (مِنْ فَوْقِهِ) اول ایکنچی دولقننك اوستندن بولغوچیدر (سَحَابٌ) بر بولوطکم یولدزلرنك نورینی قاپلار (ظُلُمَاتٌ) اوشبو قارانغولقلردر (بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ) بعضسی بعضسینك اوستینه جیولغان وبرسی برسینی قاپلاغاندر یعنی دیکز توبینك قارانغولقی اوستینه اوّلکی دولقننك قارانغولقی آنك اوستینه ایکنچی دولقن قارانغولقی آنك اوستینه بولوط ظلمتی بس ظلمت اوستینه ظلمت بولور شویله‌کم (إِذَا أَخْرَجَ) هرقایچان چغارسه بر کشی (یَدَهُ) اوزینك قولینی (لَمْ یَکَدْ یَرَاهَا) یاقن بولمادیکم کورسه اول کشی اوزینك قولینی یعنی اول قارانغولقلر شولقدردرکم براو اوزینك قولینی چغارسه غایت قارانغولقدن‌اوز قولینی کورمه‌س (وَمَنْ لَمْ یَجْعَلِ اللّٰهُ) وهر کمسه‌گه‌کم قیلمادی خدای تعالی (لَهُ) آنك اوچون (نُورًا) بر نورنی ویاقطیلقنی یعنی قسمت ازلی وقتنده خدای تعالی نور بیرگان بولماسه (فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ) بس یوقدر اول کمسه اوچون هیچ بر نور بو آیت کریمه اهل کفرنك عمللرینه ایکنچی تمثیلدر ظلمتلر آنلرنك فایه‌سز عمللریدر تیران دیکز آنلرنك کوکللریدر ایکی دولقن کوکللرینی قاپلاب طورغوچی جهل برله شرکدر بولوط آنلرنك خذلانیدر بس آنلرنك عمللری ظلمت

کفر اهلینك اعمالینی سرابقه تشبیه أیله‌دی واوزلرینی صوصاغان کشیگه اوخشاندی نته‌ك کم صوصاغان‌کشی سرابنی کورب‌صو امیدی برله آشوغوب باروب صونی طاپماغاچ نا امید ومحروم بولوب حسرتی آرتوز شونك کبی کفر اهلی هم عمللرینه اجر وثواب امید ایتوب عاقبت هیچ بر اجر وثواب بولماغاچ رنج وحسرتلری زیاده بولور. تفسیر مولانا یعقوب چرخی

هم مدخل ومخرجلری ظلمت وقیامتده بارا طورغان اورنلری ظلمت بولوب ظلمت اوستینه ظلمت بولور نتاك کم مؤمن نور اوستینه نور ایدی (اَلَمْ تَرَ) ایا کورمه‌دکمو وبلمه‌دکمو (اَنَّ اللّٰهَ) شونی کم خدای تعالی (یُسَبِّحُ لَهُ) تسبیح أیتور آکا (مَنْ فِی السَّمٰوٰاتِ) هر کمسه کم کوکلرده‌در (وَالْاَرْضِ) دخی یرده‌در (وَالطَّیْرُ) هم تسبیح أیتور آکا قوشلر (صَآفّٰاتٍ) قاناتلرینی آچقوچیلر بولغانلری حالده هواده هم صف باغلاب طورغوچیلر بولغانلری حالده یعنی کوك اهلی هم یر اهلی هم کوك برله یر آراسنده طورغوچیلر بارچه‌لری خدایتی یاد ایته‌رلر (کُلٌّ) اوشبولرنك هر قایوسی (قَدْ عَلِمَ) تحقیق بلدی (صَلَاتَهُ) اوزینك دعاسینی (وَتَسْبِیحَهُ) هم تسبیحینی یاکه خدای تعالی بلگوچیدر همه‌نك دعاسینی وتسبیح ایتمه کینی (وَاللّٰهُ عَلِیمٌ) وخدای تعالی بلگوچیدر (بِمَا یَفْعَلُونَ) شول نرسه‌نیکم قیلورلر آنلر طاعت وعبادتدن (وَلِلّٰهِ) وخدای تعالی‌گه مخصوصدر (مُلْكُ السَّمٰوٰاتِ) کوکلرنك پادشاهلتی (وَالْاَرْضِ) هم یرنك پادشاهلتی زیراکه همه‌نك خالتی اولدر (وَاِلَی اللّٰهِ الْمَصِیرُ) هم خدای‌تعالی صاری بولغوچیدر همه‌نك قایتماتی (اَلَمْ تَرَ) ایا کورمه‌دکمو سین (اَنَّ اللّٰهَ) شونیکم خدای تعالی (یُزْجِی سَحَابًا) سورور وقوبارور بولوطنی کیسه‌ك کیسه‌ك قیلوب (ثُمَّ یُؤَلِّفُ بَیْنَهُ) صکره جمع قیلور وجیار آنك آراسینی یعنی برسینی برسینه قوشار وطوتاشدرور (ثُمَّ یَجْعَلُهُ) صکره قیلور آنی (رُکَامًا) قاطلاو قاطلاو (فَتَرَی الْوَدْقَ) بس سین کورورسك یغمورنی (یَخْرُجُ) چقار (مِنْ خِلٰالِهِ) آنك آراسندن (وَیُنَزِّلُ) دخی ایندرور خدای تعالی (مِنَ السَّمَآءِ) کوکدن (مِنْ جِبٰالٍ) طاولر آراسندن یعنی طاولر شیکللی بولغان کیسه‌ك کیسه‌ك ضور بولوطلر آراسندن (فِیهَا) اول کوکده بولغوچی طاولر آراسندن ایندرور (مِنْ بَرَدٍ) بر مقدار بوز وقراودنکم آنده‌در یعنی بولوطلردن فایده‌لی یغمورلر یاغدرور هم چق وقراو ایندرور (فَیُصِیبُ بِهِ) بس ایرشدرور آنی (مَنْ یَشَآءُ) هر کمسه‌گه کم تله‌ر اوزی یعنی ایگونلکینه وباقچه‌سینه ایرشدرور (وَیَصْرِفُهُ) هم طیار آنی (عَنْ مَنْ یَشَآءُ) هر کمسه‌دن کم تله‌ر اوزی آندن طیمافنی یعنی آنك باقچه‌لرینه ایرشدرمه‌س میوه ومحصوللرینی اوسدرمه‌س (یَکَادُ سَنَا بَرْقِهِ) یافن بولور کم اول بولوطنك برقینك یالطراوی ویافطیلقی (یَذْهَبُ بِالْاَبْصٰارِ) کیته‌رسه کوزلرنی یعنی یاشن یاشنه‌مك برله بولوطلردن چقفان شعله‌نك یافطیلغی شول مقدار بولورکم کوزلرنك نورینی آلوب کوزلر کورمه‌سکه

یاقن بولور بو اشلر خدای تعالی‌نك كمال قدرتینه دلیلدر (یُقَلِّبُ اللّٰهُ) دوندرور وأیله‌ندرور خدای تعالی (اَللَّیْلَ) كیچه‌نی (وَالنَّهَارَ) هم كوندزنی یعنی برسی آرطندن برسینی كیلتورور (انَّ فی ذٰلكَ) درستلكده اوشبو ذكر ایدلمش اشلرده بولغوچیدر (لَعِبْرَةً) البته بر عبرت ودلالت (لاُولی الْاَبْصَار) بصیرة ایه‌لرینه (وَاللّٰهُ خَلَقَ) وخدای تعالی یاراتدی (كُلَّ دَآبَّةٍ) هر بر یرده قیملداغوچی جان ایاسینی (منْ مَاءٍ) صودن حضرت ابن عباسدن منقولدركم حق سبحانه وتعالی بر یاشل جوهرنی یاراتدی نظر هیبت برله آ كا نظر قیلدی اول جوهر اردی صو بولدی اول صونك بر مقدارینه اوط فوشلوب اوط غالب بولدی آندن جنلرنی یاراتدی وبر مقدارینه جیل غالب بولدی آندن فرشته‌لرنی یاراتدی وبر آزینه توفراق غالب بولدی آندن آدمنی هم باشقه حیواناتنی یاراتدی بس همه جان ایاسینك اصلی صوبولور (فَمِنْهُمْ) بس اول قیملداغوچیلردن بولغوچیدر (مَنْ یَمْشی) شول كمسه كم یورور (عَلٰی بَطْنه) قارنی اوزره یاتوب یلان هم بالقلر كبی (وَمِنْهُمْ) هم آنلردن بولغوچیدر (مَنْ یَمْشی عَلٰی رِجْلَیْنِ) شول كمسه كم یورور ایكی آیاق اوزره آدمی هم قوشلر كبی (وَمِنْهُمْ) دخی آنلردن باردر (مَنْ یَمْشی عَلٰی اَرْبَعٍ) شول كمسه كم یورور دورت آیاق اوزره آطلر وصغرلر وغیری حیوانلر كبی (یَخْلُقُ اللّٰهُ) یاراتور خدای تعالی (مَا یَشَآءُ) هر نرسه‌نی كم تلهر اوشبو مذكورلردن هم غیریلردن تورلی صورتلرده ومختلف شكل هم حركتلرده بارچه‌سینك اصل ماده‌سی بر نرسه بولا طورب (انَّ اللّٰهَ) درستلكده خدای تعالی (عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ) بارچه نرسه‌اوزره (قَدِیرٌ) كوچی یتكوچیدر بس تلهگان نرسه‌سینی یاراتور (لَقَدْ اَنْزَلْنَآ) تحقیق ایندردك بز (اٰیَاتٍ مُبَیِّنَاتٍ) روشن وظاهر ایتكوچی آیتلرنی (وَاللّٰهُ یَهْدی) وخدای تعالی هدایت قیلور وكوندرور (مَنْ یَشَآءُ) هر كمسه‌نی كم تلهر (الٰی صِرَاطٍ مُسْتَقِیمٍ) راست وطوغری بولغوچی یول صاری كم جنت یولیدر مرویدركه بشر منافق برله بر یهودی نزاع وخصومت قیلشدیلر یهودی أیتدی: «كیلگل محمد علیه السلام محكمه‌سینه حكمگه بارایق» دیدی اول منافق أیتدی: «آنده بارماسمن كعب بن اشرف حضورینه بارایق اول حكم ایتسون» دیدی حق سبحانه وتعالی‌دن آیت كیلدی‌كم (وَیَقُولُونَ) وأیتورلر اول منافقلر (اٰمَنَّا بِاللّٰهِ) ایمان كیلتوردك واشاندق اللهغه (وَبِالرَّسُولِ) هم پیغمبرگه (وَاَطَعْنَا) هم اطاعت ایتدك وبوی صوندق آ كا

دیورلر (ثُمَّ يَتَوَلَّى) صکره کیری دونار وپیغمبر حکمینی قبول أیله‌مه‌س (فَرِيقٌ مِنْهُمْ) اول منافقلردن بر گروه (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) اوشبونك صوکنده یعنی تلی برله اطاعت قیلورمن دیب اقرار ایتکانی صوکنده (وَمَآ أُولٰئِكَ) وایماسدر اوشبو گروه (بِالْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلر واخلاص برله ایمان کیلتورگوچیلر (وَإِذَا دُعُوٓا) وهرقایچان اوندالمش بولسه‌لر آنلر (إِلَى اللهِ) خدای تعالی‌نك کتابی صاری (وَرَسُولِهِ) هم رسولینك حکمی صاری (لِيَحْكُمَ) تاکم حکم قیلسون اوچون پیغمبر طوغریلق برله (بَيْنَهُمْ) آنلر آراسنده (إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ) شول وقتده بر گروه آنلردن یعنی بشر منافق (مُعْرِضُونَ) یوز دوندرگوچیلردر پیغمبرنك محکمه‌سندن (وَإِنْ يَكُنْ) واگر بولسه (لَهُمُ الْحَقُّ) آنلر اوچون حقلق یعنی حکم آنلرنك اوز فائده‌لرینه بولورلقینی بلسه‌لر (يَأْتُوا) کیلورلر اول منافقلر (إِلَيْهِ) پیغمبر علیه السلام حضورینه (مُذْعِنِينَ) انقیاد ایتکوچیلروبوی صونغوچیلر بولغانلری حالده (أَفِي قُلُوبِهِمْ) ایا آنلرنك کوکللرنده بولغوچیدرمو (مَرَضٌ) صرخاولق یعنی جهل ونفاق صرخاولغی (أَمِ ارْتَابُوا) یاایسه شکّه توشدیلرمو آنلر پیغمبر علیه السلام خصوصنده وآکا اعتماد أیله‌مه‌سلرمو (أَمْ يَخَافُونَ) یا ایسه قورقورلرمو (أَنْ يَحِيفَ اللهُ) شوندان کم جور قیلور وظلملق أیلهر خدای تعالی حکم طوغریسنده (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرینه (وَرَسُولُهُ) هم پیغمبری جورگه میل ایتهر دیب قورقارلرمو وحالانکه اش بویله ایماسدر خدای وپیغمبر هیچ‌بر وقت جور وظلم قیلماسلر (بَلْ أُولٰئِكَ) بلکه اوشبو گروه یعنی منافقلر (هُمُ الظَّالِمُونَ) آنلر اوزلریدر ظلملق ایتکوچیلر خصملرینه یاکه اوز نفسلرینه پیغمبر حکمندن اعراض قیلولری سببلی (إِنَّمَا كَانَ) موندن باشقه توگلدرکم بولدی (قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ) خالص مؤمنلرنك سوزلری (إِذَا دُعُوا) هر قایچان اوندالمش بولسه‌لر اول مؤمنلر (إِلَى اللهِ) خدای تعالی‌نك کتابی صاری (وَرَسُولِهِ) هم آنك رسولی صاری (لِيَحْكُمَ) تاکم حکم قیلسون اوچون پیغمبر (بَيْنَهُمْ) آنلر آراسنده خصومت قیلشقانلری وقتده (أَنْ يَقُولُوا) شول کم أیتورلر اول خالص مؤمن بولغان کمسه‌لر (سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا) «ایشتدك بز سینك سوزکنی هم بوی صوندق فرمانکا» دیوب أیتورلر یعنی چن مؤمن کشی پیغمبر حکمندن هیچ وقت باش طارتماس (وَأُولٰئِكَ) واوشبو سوزنی أیتکوچی مؤمنلر (هُمُ الْمُفْلِحُونَ) آنلردر فلاح طاپقوچیلر وقورتلغوچیلر خدای تعالی‌نك عذابندن هم ایرشکوچیلر آنك

رضوانینه (ومن يطع الله) وهر كم بوی صونسه خدای تعالی‌نك فرمانینه یعنی
فرضلرنی ادا قیلسه (ورسوله) هم بوی صونسه رسولینه یعنی سنتلرنی اوتهسه
(ویخش الله) دخی قورقسه خدای تعالی‌نك عذابندن اوتكان زمانده قیلغان
گناهلری خصوصنده (ویتقه) هم تقوالق أیلهسه وصاقلانسه خدایندك غضب وخشمندن
وكیلهجك زمانده گناه قیلماسه (فاولئك) بس اوشبو گروه (هم الفائزون) آنلردر
قول اوستونلكی طاپقوچیلر ومنگولك نعمتلرگه ایرشكوچیلر كشافه كیلتورمشدر كم
پادشاهلردن برسی علمأدن التماس قیلدی كم «میكا فرآندن بر آیت طابوكز شول
آیت برله عمل كفایه قیلسون باشقه آیتلرگه محتاج بولنماسون» دیدی علمآء
زمان اوشبو آیت كریمه گه اتفاق أیلهدیلر كم «اوشبو آیت برله عمل قیلمق مقصودغه
ایرشواوچون كافیدر» دیدیلر (واقسموا بالله) وآنط اچدیلر منافقلر خدای تعالی
برله (جهد ایمانهم) آنطلرینك قاطیراغی برله آنط اچدیلر شویله دیوب كم (لئن
امرتهم) اگر بیورساك سین ای محمد علیه السلام آنلرغه اوزلرینك ایولرندن
ودیارلرندن چقماق برله (لیخرجن) البته چغارلر آنلر وتوقف ایتمهسلر (قل)
أیتكل ای محمد علیه السلام اول منافقلرغه (لاتقسموا) آنط اچماكزسز تیوشسز گه
(طاعة معروفة) سزلردن طلب ایتولمش نرسه معروف وبیلگولی بولغان اطاعت
قیلمق وفرمانغه بویصونماقكزدر صدق واخلاص برله امّا نفاق برله اطاعت
قیلورمز دیب یالغاندن آنط اچماكزكیرك توگلدر (ان الله خبیر) درستلكده
خدای تعالی بلگوچیدر (بما تعملون) شول نرسه‌نی كم سزلر اشلرسز نفاق ویالغاندن
(قل) أیتكل ای محمد علیه السلام (اطیعوا الله) اطاعت قیلكز الله تعالی گه رضا
ورغبتكز برله (واطیعوا الرسول) هم بوی صونوكز پیغمبرنك فرمانینه اخلاصكز
برله (فان تولوا) بس اگر یوز دوندرساكزسز واطاعت قیلماساكز (فانما علیه)
بس موندن باشقه ایماسدركم پیغمبر علیه السلام اوزرینه بولغوچیدر (ما حمل)
شول نرسه كم یوكلهتولمش بولدی آكا یعنی پیغمبرگه لازم بولغان اش دعوتنی
تبلیغ ایتمهك واحكامنی ایرشدرمهكدر قبول قیلدرمق آكا لازم توگلدر (وعلیكم)
هم سزنك اوزركزگه بولغوچیدر (ما حملتم) شول نرسه‌كم یوكلهتولمش بولدكز
سز یعنی سزلرگه لازم پیغمبرنك امرینه انقیاد ایلهمك وبوی‌صونماقدر (وان تطیعوه)
واگر اطاعت قیلساكزسز پیغمبرگه (تهتدوا) هدایت طابارسز وطوغری یولغه
كونلورسز (وما على الرسول) ولازم ایمهسدر رسول اوزرینه (الا البلاغ المبین)

مگر دعوتنی آشکارا ایرشدرمك لازمدر (وَعَدَاللّٰهُ) وعده قیلدی خدای تعالی (اَلَّذِینَ اٰمَنُوا) شول کمسه‌لرکه کم ایمان کیلتوردیلر (مِنْکُمْ) سزلردن (وَعَمِلُوا الصّٰالِحٰاتِ) هم اشله‌دیلر ایدگو عملرنی قول اشهر اوزره مراد مهاجر صحابه‌لرینك فقیرلریدرکم هجرتدن صوك اکثر عرب قبیله‌لری مکه‌دن وغیری یرلردن آنلر برله صوغش قیلامز وآنلرنی تمام هلاك ایتامز دیوب همیشه قورقنچلی خبرلر کوندرورلر ایدی مهاجرلر کوب وقتده قوراللرینی یانلرنده طوتوب همیشه قورقو برله عمر کیچورورلر ایدی برکون بربرسی برله سوزلشدیلرکم «ایابر زمان بولورمیکان کم بزلر هم باشقه‌لرکبی فراغت وراحتلك برله هم خاطر جمعلك وطنچلق برله دنیاده معیشت قیلورمزمیکان» دیدیلر حق تعالی اوشبو آیتنی نازل قیلدی وبیوردیکم وعده أیله‌دی الله تعالی اول مهاجرلرکه شویله دیوبکم (لَیَسْتَخْلِفَنَّهُمْ) البته خلیفه قیلور آنلرنی (فِی الْاَرْضِ) عرب وعجم مشرکلرینك بیرنده یعنی اول بیرلرنی عاقبت مؤمنلرکه نصیب قیلور ومهاجرلرنی اول بیرلرکه خواجه قیلور (کَمَا اسْتَخْلَفَ) نتهکم خلیفه قیلدی (الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ) شول کمسه‌لرنیکم بومؤمنلردن الگاری بولدیلر یعنی بنی اسرائیلنی مصر وشام بیرلرینه خلیفه قیلدی تاکم اول بیرلرده تل گانچه تصرف أیله‌دیلر حق سبحانه وتعالی بیك آز مدّته اوشبو وعده‌کم وفا قیلوب شام بیرنی هم عرب وکسری ولایتلرینی تمام اهل اسلامغه نصیب ایتدی صحابه‌لر اول بیرلرکه غالب بولدیلر اوشبو آیت کریمه قرآننك معجزه بولماقینه دلیلدر دخی مهاجرلرکه شویله دیوب وعده قیلدیکم (وَلَیُمَکِّنَنَّ لَهُمْ) هم البته متمکّن وقوتلی قیلور خدای تعالی آنلر اوچون (دِینَهُمُ) آنلرنك دینلرینی (الَّذِی ارْتَضٰی لَهُمْ) آندایین دینکم قبول قیلدی ومعقول کوردی خدای تعالی اول دیننی آنلر اوچون یعنی اسلام دینینی بارچه دینلرکه غالب قیلور دیمه‌کدر (وَلَیُبَدِّلَنَّهُمْ) هم البته آلشدرور خدای تعالی آنلرغه (مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ) آنلرنك قورقولری صوکنده دشمانلردن (اَمْنًا) ایمینلکنی یعنی قورقولری اورنینه آنلرغه ایمینلك وطنچلق روزی قیلور (یَعْبُدُونَنِی) عبادت قیلورلر آنلر اول وقتده هم میکّا حاضرده عبادت قیلولری کبی (لَا یُشْرِکُونَ بِی) شریك ایله‌مه‌سلر میکّا (شَیْئًا) برنرسه‌نیه یعنی طنچلق ودولت هم راحت آنلرنی عبادتدن وتوحیددن منع أیله‌مه‌س (وَمَنْ کَفَرَ) وهرکم کفرلك قیلسه اوشبو نعمت برابرنده ومیکّا عبادت ایله‌مه‌سه (بَعْدَ ذٰلِكَ) اوشبو وعده

راست کیلکانی صوکنده (فَاُولٰئِكَ) بس اوشبو کفرلك قیلغوچیلر (هُمُ الْفَاسِقُونَ) آنلردر فاسقلر امام ثعلبی رحمة الله علیه بیورمشدرکم حضرت عثمانلی اولتورگوچیلر اوشبو نعمتکه کفرلك ایتکوچیلرنك اوّلی بولدیلر (وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ) وقایم قیلکزلر نمازنی (وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ) هم بیرکزلر زکوة واجبه‌نی (وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ) دخی اطاعت قیلکزلر پیغمبرگه وآنك فرمانینه بوی صونوکزلر (لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) شایدکم سزلر رحمت ایتولمشلر بولورسز (لَا تَحْسَبَنَّ) گمان قیلماغل وحسابلاماغل ای محمد علیه السلام (الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لرنی کم حقلقفه اوشانمادیلر وایمان کیلتورمه‌دیلر (مُعْجِزِينَ) عاجز ایتکوچیلردر دیوب گمان قیلماغل خدای تعالی‌نی عذاب قیلودن (فِي الْاَرْضِ) یرده یعنی خدای تعالی هر قایچان تلمسه آنلرنی عذاب قیلور آنك عذابینی دفع قیلا آلماسلر (وَمَاْوٰيهُمُ النَّارُ) وآنلرنك قایتاچق اورنلری تموغ اوطیدر (وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ) والبته نی یاوز قایتاچق اورندر اول تموغ اوطی اسباب نزولده کیلتورمشدرکم حضرت پیغمبر علیه السلام «مدلج» اسملی قلنی توش وقتنده حضرت عمرگه یبه‌رگان ایدی مدلج اذن ورخصت صوراماینچه حضرت عمرنك خانه‌سینه کردی عمر فاروق رضی الله عنه یوقلاغان ایدی هم اوستینه یاپقان کیبمی توشوب ته‌نلری آچلغان ایدی وبر قولده اویاغ ایدی زوجه‌سی برله ملاعبه قیلور ایدی بس حضرت عمرنك کوکلینه اول قلنك رخصتسز کرمه کندن تمام کراهیت کیلوب مبارك تلنده جاری بولدی کم «اگر حق سبحانه وتعالی بویله وقتلرده بزنك بالالرمز هم خدمتچیلرمز رخصتسز ایولرمزگه کرمه کندن نهی أیلمسه ایدی یخشی بولور ایدی تاکم یاشرن اشلرمزگه مطلع بولماسلر ایدی» دیدی شوندن صوك طورب حضرت پیغمبر علیه السلام مجلسینه کیلدی اوشبو آیت کریمه نازل بولغان ایدی کم (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (لِيَسْتَاْذِنْكُمُ) کیره‌کدرکم اذن ورخصت صوراسونلر سزلردن (الَّذِينَ مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ) شول کمسه‌لرکم مالك بولدی آنلرنی سزنك قوللرکز یعنی قللرکز خانه‌لرکزگه کرگانده رخصت صوراسونلر (وَالَّذِينَ) هم شول کمسه‌لر رخصت صوراسونلرکم (لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ) ایرشمه‌دیلر آنلر بلاغتکه (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی صبی بالالر هم رخصت برله کرسونلر واذن صوراسونلر (ثَلٰثَ مَرَّاتٍ) کیچه وکوندزده اوچ مرتبه یعنی اوچ وقتده رخصت صوراب کرسونلر (مِنْ قَبْلِ صَلٰوةِ الْفَجْرِ) برسی ایرته نمازندن الگاری کم اول

وقتده كشی یوقودن طورب كیونكان وقتی بولور (وحین تضعون) وبرسی شول وقتده سز قویارسز (ثیابكم) كیملركزنی یعنی كیملركزنی صالوب یاتورسز (من الظهیرة) ظهیره یعنی توش وقتندن (ومن بعد صلوة العشاء) واوچونچیسی یستو نمازی صوكندن كم اول وقت چیشونوب یاتا طورغان وقتدر اوشبو اوچ وقتده رخصتسز كرمه سونلركم بواوچ وقت (ثلث عورات لكم) اوچ عورت وقتلریدر سزنك اوچون (لیس علیكم) یوقدر سزنك اوزركزگه (ولا علیهم) هم یوقدر قللركز وصبیلركز اوزرینه (جناح) هیچ برگناه ووبال رخصتسز كرودن (بعدهن) اوشبو اوچ وقت صوكنده (طوافون) اول قللر طواف ایتكوچیلردر (علیكم) سزنك اوزركزگه خدمت اوچون (بعضكم) سزنك بعضلركز (علی بعض) بعضلر اوزینه یعنی قللر خواجه لرغه حاجت ویوموش برله كرگوچیلردر (كذلك) اوشانداق (یبین) ظاهر قیلور الله تعالی (لكم الآیات) سزلرگه آیتلرنی وشریعت حكملرینی (والله علیم) وخدای تعالی بلگوچیدر بنده لرنك مصلحتلرینی (حكیم) حكم ایتكوچیدر مراسم ادبنی رعایه ایلهمك برله (واذا بلغ الاطفال) وهر قایچان ایرشسه لر یاش بالالر (منكم) سزلردن (الحلم) احتلام بولوغه یعنی بالغ بولسه لر (فلیستأذنوا) بس كیره كدركم آنلر اذن ورخصت صوراب كرسونلر هر وقتده (كما استأذن الذین) نتاك كم اذن ورخصت صورارلر شول كمسه لركم بالغ بولدیلر (من قبلهم) اول بالالردن الگاری یعنی یاش بالالر بالغ بولغاچ باشقه ایرلر حكمنده بولورلر (كذلك) اوشانداق (یبین الله) بیان قیلور خدای تعالی (لكم) سزلرگه (آیاته) اوزینك آیتلرینی (والله علیم) وخدای تعالی بلگوچیدر سزنك احوالكزنی (حكیم) حكم ایتكوچیدر حكمت ومصلحت برله (والقواعد) وقارطایوب ایولرنده اولطرغوچیلر (من النساء) خاتونلردن (اللاتی لا یرجون) آندایین خاتونلركم آنلر امید ایتمه سلر (نكاحا) نكاحنی یعنی قارطایغان وحیضدن قالغان خاتونلركم آنلرنی برگشی نكاحلاب آلمق امید ایتولمه س (فلیس علیهن) بس یوقدر آندایین خاتونلر اوزینه (جناح) برگناه ووبال (ان یضعن) آنلرنك قویمافلرندن یعنی كیمه گانلكلرندن گناه یوقدر (ثیابهن) یوزلرینی وباشلرینی اورته طورغان كیوملرینی چادر وبورقانچك كبی یعنی قارچق خاتونلر باشلرینه بورقانمه سه لر گناه یوقدر (غیر متبرجات) ظاهر ایتكوچیلرگه باشقه بولغانلری حالده اول خاتونلر (بزینة) زینت اورنینی یعنی باشلرینه بورقانمه ولرندن غرض ومقصودلری

باش وساچ هم قولاق کبی زینت اورنلرینی کشیگه کورسه‌تو بولماسون (وَاَنْ یَسْتَعْفِفْنَ) واول فارط خاتلرنك عفتنی وصافلانونی استه‌ب اوزلرینی اورتمه‌کلری (خَیْرٌ لَهُنَّ) ایدگوره‌ك ویخشیرافدر آنلر اوچون (وَاللّٰهُ سَمِیعٌ) وخدای تعالی ایشتکوچیدر آنلرنك سوزلرینی (عَلِیمٌ) بلگوچیدر نیتلرینی مرویدرکه بعض صحابه‌لر سفرگه کیتکان وقتلرنده آمبارلرینك آچقچلرینی صوفر وصرخاو وغریب بولغان صحابه‌لرگه بیروب «حاجت وقتنده بزنك آمبارلرمزدن تلگانچه طعام آلکز» دیب تعیین قیلورلر ایدی اول صرخاو وضعیفلر آنلرنك راضی بولماولرندن قورقوب طعام آلودن صافلانورلر ایدی ایدی حق سبحانه وتعالی‌دن آیت کیلدی کم (لَیْسَ عَلَی الْاَعْمٰی حَرَجٌ) یوقدر صوفر کشی اوزره هیچ بر طارلق ووبال (وَلَا عَلَی الْاَعْرَجِ حَرَجٌ) هم یوقدر آقصاق کشیگه هیچ برحرج (وَلَا عَلَی الْمَرِیضِ حَرَجٌ) دخی یوقدر صرخاو کشی اوزره برطارلق وگناه (وَلَا عَلٰی اَنْفُسِکُمْ) هم یوقدر سزلرنك اوزلرکزگه بروبال وزیان (اَنْ تَاْکُلُوا) سزنك آشامافکزدن هم مذکور صرخاو وضعیف کشیلرنك آشامافلرندن (مِنْ بُیُوتِکُمْ) اوز ایولرکزدن یعنی اهل وعیالکز طورا تورغان ایولردن هم بالالرکزنك ایولرندن (اَوْ بُیُوتِ اٰبَائِکُمْ) یا ایسه آتالرکزنك ایولرندن (اَوْ بُیُوتِ اُمَّهَاتِکُمْ) یا ایسه آنالرکزنك ایولرلرندن (اَوْ بُیُوتِ اِخْوَانِکُمْ) یا ایسه آغا وانیلرکز ایولرندن (اَوْ بُیُوتِ اَخَوَاتِکُمْ) یا ایسه‌قزقرنداشلرکزنك ایولرندن (اَوْ بُیُوتِ اَعْمَامِکُمْ) یا ایسه آتالرکز برله بر طوغمه ایر قرنداشلرنك ایولرندن (اَوْ بُیُوتِ عَمّٰتِکُمْ) یا ایسه آنالرکز برله بر طوغمه قز قرنداشلرکزنك ایولرندن (اَوْ بُیُوتِ اَخْوَالِکُمْ) یاایسه آنالرکز برله بر طوغمه ایر قرنداشلرکز ایولرندن (اَوْ بُیُوتِ خٰالَاتِکُمْ) یا ایسه خاله‌لرکز یعنی آنالرکز برله بر طوغمه قز قرنداشلرکز ایولرندن (اَوْ مَا مَلَکْتُمْ) یا ایسه شول ایودن کم مالك بولدکز سز (مَفَاتِحَهٗ) آنك آچقچلرینی یعنی خزینه وآمبار آچقچلری اوزقولکزده بولسه شوندن آشامافکزدن حرج یوقدر بو خطاب وکیللرگه وخازنلرگه‌در دیمشلر (اَوْ صَدِیقِکُمْ) یا ایسه دوستلرکزنك ایولرندن آشاساکز سزلرگه گناه یوقدر لکن دوستنك راضی بولماقی شرطدر دیمشلر (۱) وحقیقت شولدرکم اگر حقیقی دوست بولسه آنك خانه‌سندن آشامق برله اول زیاده شاد بولور (لَیْسَ عَلَیْکُمْ جُنَاحٌ) یوقدر سزنك اوزرکزگه بر گناه (اَنْ تَاْکُلُوا) سزنك آشامافکزدن طعامنی (جَمِیعًا) کوب کشیلر برگه جیولوب (اَوْ اَشْتَاتًا) یا ایسه طارالوب یالغوز یالغوز انصاردن

(۱) مرویدرکه موصلی قدس سره‌حضرتلری بر دوستینك خانه‌سینه کیلدی دوستی ایوده یوق ایدی موصلی دوستینك‌یانچغینی طلب أیله‌ب جاریه‌سی یانچقنی کیلتورب بیرگاچ یانچقدن ایکی درهم آلوب‌قالغانینی‌جاریه‌گه قایتارب بیردی اول دوستی‌خانه‌سینه قایتقاچ جاریه‌دن بو واقعه‌نی ایشتوب شادلانغانندان اول جاریه‌نی آزاد قیلدی چن دوستلق اوشبودر عوارف المعارفده مذکوردرکه اگرکشی دوستینه «مالکدن میکا بیرگل» دیوب صوراغانده اول دوستی «نی قدرلی بیرایم» دیسه دوستلقغه لایق بولماس بلکه دوست شولدرکم بارچه مالینی دوستی آلدینه قویار ودوستقه اختیار بیرور.

بعضلری یالغوز طعام آشاونی حرام بلوب هر وقت قونـاق کوتوب آشاماسه
محنت چیکارلر ایدی حق تعالی بیوردی کم یالغوز آشاماقده گناه یوقدر (لا
دخلتم) بس هر قایچان کرسه کز سز (بیوتا) ایولرگه یعنی ذکر اینلیش
ایولرگه یاکه اوز ایولرکزگه یاکه خالی وبوش ایولرگه یاکه مسجدلرکز
کرسه کز (فسلّموا) بس سلام بیرکزسز (علی انفسکم) اوز نفسلرکزاوزریه
یعنی دیندداشلرکزگه کم مؤمنلرهمه‌سی بر نفس حکمنده‌در یاکه اهل وعیالکزگه
سلام بیرکز اوزایولرکزگه کرگانده یاکه مسجدکه کرگانده «السلام علینا وعلی
عبادالله الصالحین» دیوب أیتکز (تحیّة من عند الله) سلام بیرمك کم ثابت
ومشروعدر خدای تعالی قاشندن (مبارکة) خیر وبرکاتلی بولغوچی سلام (طیبة)
خوش وپاکیزه بولغوچی (کذلك) اوشانداق (یبیّن الله) بیان قیلور الله تعالی
(لکم الآیات) سزلرگه آیتلرنی (لعلّکم تعقلون) شایدکم سزلر تعقل قیلورسز
وآکلارسز (انّما المؤمنون) موندن باشقه توگلدرکم کامل مؤمن بولغان کمسه‌لر
(الّذین آمنوا) شول کمسه‌لردرکم ایمان کیلتوردیلر واشاندیلر (بالله) خدای
تعالیگه (ورسوله) هم آنك رسولینه (واذا کانوا) وهر قایچان بولسه‌لر آنلر
(معه) پیغمبر علیه‌السلام برله برگه (علی أمر جامع) برجیغوچی اش اوزریه
یعنی شریعت بوینچه اجتماع وجیولماقلری تیوش بولغان اش خصوصنده پیغمبر
علیه السلام برله جیولسه‌لر جمعه وعید کبی هم صوغش واستسقاء کبیلرده
(لم یذهبوا) کیتمه‌سلر آنلر پیغمبرنك قاشندن (حتّی یستأذنوه) تاکم اذن
ورخصت صوراغانلرینه‌چه یعنی رخصتسز کیتمه‌سلر (انّ الّذین) درستلکده شول
کمسه‌لرکم (یستأذنونك) اذن صورارلر سیندن (اولئك) اوشبو اذن صوراغوچیلر
(الّذین یومنون) شول کمسه‌لردرکم صدق واخلاص یوزندن اوشانورلر (بالله)
خدای تعالی گه (ورسوله) هم آنك رسولینه (فاذا استأذنوك) بس هرقایچان اذن
استه‌سه‌لر اول مؤمنلر سیندن (لبعض شأنهم) بعض اشلرینی اصلاح واتمام اوچون
(فأذن) بس سین اذن ورخصت بیرگل ای محمد علیه‌السلام (لمن شئت) هر
کمسه گه کم تلسه‌ك (منهم) اول مؤمنلردن (واستغفر) هم استغفار قیلغل (لهم الله)
آنلر اوچون خدای تعالی‌دن یعنی آنلرنك دنیا حاجتی اوچون اذن صوراب دین
اشن قویوب کیتمه‌کلری اگرچه عذر برله بولسه‌ده خللدن خالی توگلدر بس
سین آنلر اوچون استغفار قیلغل وگناهلرینك یارلقانماقینی استه‌گل (انّ الله غفور

درستلکده خدای تعالی یارلقاغوچیدر بنه‌لرنك تقصیراتنی (رَحِیمٌ) مهربان ورحمت
اینکوچیدر آنلرغه تکلیفنی تخفیف برله (لَا تَجْعَلُوا) قیلماکزسز (دُعَاءَ الرَّسُولِ)
پیغمبرنك اونده‌مه کینی سزلرنی (بَیْنَکُمْ) اوز آراکزده (کَدُعَاءِ بَعْضِکُمْ بَعْضًا)
بعضکز بعضکزنی اونه‌مه‌کی کبی یعنی اوز آراکزده برکز ایکنچیکزنی اونه گانه
آندن اعراض قیلورسز یاکه جواب بیروده مساهله قیلورسز تیزلك برله جواب
بیرماسسز پیغمبر سزلرنی اونه گانده هم شولای قیلماکز بلکه پیغمبر سزنی
اونداسه توقفسز اجابة قیلکز زیراکه پیغمبرنك امرینه مبادرة أیله‌مك واجبدر
وآنك حضورندن رخصتسز قایتوب کیتو(۱)حرامدر مرویدرکه پیغمبرمز علیه‌الصلاة
والسلام حضرتلری خطبه اوقوغانده منافقلر طارلانوب چداب طورا آلماینچه برسی
آرطینه برسی یاشرنوب آقرنغنه برەم برەم مسجددن چغوب کیته‌رلر ایدی بوخصوصده
حق‌تعالی بیوردی کم (قَدْ یَعْلَمُ اللّٰهُ) تحقیق بلور خدای تعالی (اَلَّذِینَ یَتَسَلَّلُونَ)
شول کمسه‌لرنی کم آز آز آقرنغنه چغوب کیته‌رلر یعنی برەم برەم مسجددن چغارلر
(مِنْکُمْ) سزلرنك آراکزدن (لِوَاذًا) بربرسندن پناه استه‌گانی وبرسی برسینه
صفونفانی حالده یعنی برسی برسی آرطینه یاشرنگانلری حالده چغارلر (فَلْیَحْذَرِ الَّذِینَ)
بس کیراکدرکم قورقسونلر شول کمسه‌لرکم (یُخَالِفُونَ) مخالفت قیلورلر وباش
طارتورلر (عَنْ أَمْرِهِ) خدای تعالی‌نك فرماننده (أَنْ تُصِیبَهُمْ) آنلرغه ایرشمه‌کندن
(فِتْنَةٌ) بر بلا وصنامق خدایدن کم مالری یاکه بالالری یاکه نفسلری خصوصنده
برفضا وزیان کیلمه‌کدر یاکه کوکلنك قساوتی وغافللکیدر (أَوْ یُصِیبَهُمْ) یا ایسه
آنلرغه ایرشمه‌کندن قورقسونلر (عَذَابٌ أَلِیمٌ) رنجتکوچی وقاطی عذاب آخرتده
(أَلَا إِنَّ لِلّٰهِ) آگاه بولکزلرکم درستلکده خدای تعالی‌نك ملکنده‌در وآکا
مخصوصدر (مَا فِی السَّمٰوَاتِ) شول نرسه کم کوکلرده‌در (وَالْأَرْضِ) هم‌شول نرسه‌کم
یرده‌در (قَدْ یَعْلَمُ) تحقیق بلور خدای تعالی (مَا أَنْتُمْ عَلَیْهِ) شول نرسه‌نی کم سزلر
ای مکلّف بنده‌لر آنك اوزره‌سز یعنی فرمانینه موافقت یاکه مخالفت ایتمه‌کنی
هم اخلاص ونفاقکزنی وطاعت هم معصیت قیلمافکزنی بارچه‌سینی خدای بلور
(وَیَوْمَ یُرْجَعُونَ) دخی بلور شول کوننی کم اول کونده قایتارلمش بولورلر اول منافقلر
(إِلَیْهِ) آنك جزاسی وعذابی صاری (فَیُنَبِّئُهُمْ) بس خبر بیرور وبلدرور خدای آنلرغه
(بِمَا عَمِلُوا) شول نرسه‌نی کم اشله‌دیلر آنلر دنیاده وشول عمللرینه کوره جزا
ومکافاتلرینی بیرور (وَاللّٰهُ بِکُلِّ) شَیْءٍ عَلِیمٌ) وخدای تعالی بارچه نرسه‌نی بلگوچیدر.

(۱) یاکه مراد پیغمبرنك سزنك حقکزده قیلغان دعاسینی بربرکز حقنده قیلغان دعالرکز کبی بلمه‌کز بلکه پیغمبرنك دعاسی البته مقبول ومستجابدر یاکه پیغمبرنك اسمینی یاد ایتمه‌کنی وآکا خطاب قیلمقنی بربرکزنی یاد ایتمه‌ك وبربرکزگه خطاب قیلمق کبی قیلماکز بلکه آنك اسمینی تعظیم والوغلامق برله ذکر ایتکز وآکا خطاب قیلغانده «مجرد» اسمی برله خطاب قیلماکز بلکه «یا رسول الله یا نبی الله» دیوب تعظیم برله خطاب أیله گز.

سورة الفرقان مكية وهى سبع وسبعون آية

۲۴ نچی سوره فرقان سوره سی مکه ده نازلدر ۷۷ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(تَبَارَكَ الَّذِي) (۱) مبارك واولوغ بولدی شوندا این خدای تعالی کم یا که دایم وثابت بولدی یا که برکت آندن بولدی شول ذات کم (نَزَّلَ) ایندردی (الْفُرْقَانَ) (۲) فرآننی کم اول قرآن حلال وحرام آراسینی هم حق برله باطل آراسینی آیورغوچدر (عَلَىٰ عَبْدِهِ) اوزینك قلی اوزرینه یعنی محمد علیه السلامغه ایندردی (لِيَكُونَ) تاکم بولسون اوچون اول محمد علیه السلام (لِلْعَالَمِينَ) عالملر اهلینه یعنی آدمیلر وپه‌ریلرگه (نَذِيرًا) قورقتوچی یعنی آنلرنی قرآن برله خدای تعالی‌نك عذابندن قورقوتسون اوچون (الَّذِي) آندا این ذاتدر خدای تعالی (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) آکا مخصوصدر کوکلرنك هم یرنك پادشاهلقی (وَلَمْ يَتَّخِذْ) هم طوتمادی اول خدای تعالی (وَلَدًا) بالانی نتاك کم یهود ونصاری گمان قیلورلر (وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ) هم بولمادی آنك شریکی واورطاغی (فِي الْمُلْكِ) پادشاهلقده نتاك وثنیه‌لر ومشرکلر گمان ایته‌رلر (وَخَلَقَ) هم یاراتدی اول خدای تعالی (كُلَّ شَيْءٍ) بارچه نرسه‌نی تورلی شکللر ومختلف هیئتلر اوزره (فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا) بس تقدیر قیلمق تقدیر قیلدی اول نرسه‌نی یعنی آندن بولاچق خاصیتلر وفعللر اوچون اول نرسه‌نی مهیا أیله‌دی یاکه تقدیر قیلدی آنك بقاسینی برمعلوم وقتفه‌چه (وَاتَّخَذُوا) وطوتدیلر مشرکلر (مِن دُونِهِ) خدای تعالی‌دن باشقه (آلِهَةً) خدایلرنی یعنی پوتلرنی خدای دیوب طابوندیلر (لَا يَخْلُقُونَ) شوندا این خدایلرنی ومعبودلرنی طوتدیلرکم یاراتماسلر آنلر ویاراتورغه قادر بولماسلر (شَيْئًا) برنرسه‌ده (وَهُمْ يُخْلَقُونَ) وحالانکه اول مشرکلرنك معبودلری وپوتلری اوزلری مخلوقلر ویاراتولمشلردر وهر مخلوق محتاج بولور اوزینك خالقینه محتاج بولغان نرسه معبودلککه لایق توگلدر (وَلَا يَمْلِكُونَ) هم مالك بولماسلر اول پوتلر (لِأَنفُسِهِمْ) اوز نفسلری اوچون (ضَرًّا) برضررنی دفع قیلونی (وَلَا نَفْعًا) دخی مالك بولماسلر اوزلرینه برفائده حاصل ایتونی یعنی اول پوتلرغه برضرر کیلسه اول پوتلر اوزلرینه کیلگان ضررنی کیتاره آلماسلر هم اوزلرینه برفائده ایرشدره آلماسلر بلکه آدمیلر یاصاغان برجانسز نرسه‌لردر بس آنار نیچك معبودلککه

(۱) تبارك لفظی ماضی صیغه‌سیدراوزی‌تصرف ایدلمه‌س یعنی آندن مضارع واسم فاعل هم مصدر وباشقه صیغه‌لر کیلمه‌س هم اوشبو لفظ الله تعالی‌دن باشقه حقده استعمال ایدلمه‌س معناسی: «اول خدای تعالی ازلا وابدا هم ذاتنده وصفاتنده باقیدر هیچده اوزگارمه‌س» دیمکدر تفسیردر منثور.

(۲) قرآننی «فرقان» دیوب آتاماقی حق ایله باطل آراسن آیورغوچی اولدقندن یاکه آیرم آیرم تورلی وقتلرده ایندرلمه‌کندندر والله اعلم.

لایق بولسونلر (وَلَا يَمْلِكُونَ) دخی مالك بولماسلر آنلر (مَوتًا) اولمگه یعنی براونی اولتورمه کبی قادر توگللردر (وَلَا حَيٰوةً) هم ترکلکه مالك بولماسلر یعنی براونی تریك أیلهمك وتریك طوتمافغه کوچلری یتمه‌مس (وَلَا نُشُورًا) دخی مالك بولماسلر قوبارمافغه یعنی اولکان کشینی کیری ترگزه آلماسلر بس آنلر نیچك خدای بولسونلر (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا) وأیتدیلر شول کمسه‌لرکم کفرنی اختیار قیلدیلر وحقلقفه واشانمادیلر (اِنْ هٰذَآ) ایماسدر اوشبو قرآن (اِلَّآ اِفْكٌ) مگر بر یالفاندرکم (اِفْتَرٰيهُ) افتراء قیلدق آنی محمد واوزندن چغاروب أیتدی (وَاَعَانَهُ) هم باردم بیردی آکا (عَلَيْهِ) اول یالفانی توزمك اوزره یعنی قرآننی اوزندن چغاروب أیتو خصوصنده اول محمد علیه السلامغه باردم ایتدیلر (قَوْمٌ اٰخَرُونَ) ابکنچی برگروهلر یعنی کتاب اهلینك عالملری اوّلکی امتلرنك خبرلرینی آکا سوزلرلر شول خبرلرنی عربچه ایتوب «خدایدن کیلکان قرآن» دیوب بزگه اوقیدردیدیلر (فَقَدْ جَآءُو) بس تحقیق کیلدیلر اوشبو سوزنی أیتکوچی مشرکلر (ظُلْمًا) ظلملق برله (وَزُورًا) هم یالفان برله یعنی آنلرنك اوشبو سوزلری وقرآننی یالفاندر دیمه کلری ظلم وبهتاندر (وَقَالُوٓا) ینه أیتدیلر اول مشرکلر (اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ) اوشبو قرآن اوّلکیلرنك افسانه‌لری وحکایه‌لریدرکم کتابلرغه یازوب قالدرغانلردر (اِكْتَتَبَهَا) یازدردی اول حکایه‌لرنی محمدعلیه السلام یازو بلکو چیلردن (فَهِيَ) بس اول یازلمش افسانه‌لر وحکایه‌لر (تُمْلٰى عَلَيْهِ) املا قیلونمش بولور آنك اوزرینه (بُكْرَةً) ایرته برله (وَاَصِيلًا) دخی کیچه‌ده یعنی ایرته برله هم کیچ برله اول حکایه‌لرنی آکا اوقورلر اول آنلرنی تمام یادینه آلوب کوندز بزلرگه خدایدن کیلکان قرآندر» دیب اوقوردیدیلر حضرت پیغمبرمز علیه السلام اوزی یازو یازمایوب هم یازونی اوقوماغانلقی جهتندن کشیدن یازدروب کشیلردن اوقوتادردیدیلر (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام اول مشرکلرنك سوزلرینه قارشی (اَنْزَلَهُ) ایندردی اول قرآننی (الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ) شوندایین ذات کم بلور اول یاشرن نرسه‌نی (فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرده هم یرده یعنی کوکده ویرده‌گی یاشرن نرسه‌لرنی بلکوچی خدای ایندردی شول دلیل برله کم بو کلام غیبدن خبر بیرونی مشتملدرکم غیبنی بلمهك خدایغه‌غنه مخصوصدر (اِنَّهُ كَانَ) درستلکده اول خدای تعالی بولدی (غَفُورًا) یارلقاغوچی بنه‌لرنك گناهلرینی (رَحِيمًا) مهربان ورحمت ایتکوچی کم عاصیلرنی عذاب قیلوده تعجیل أیلهمه‌س (وَقَالُوا) دخی

أیتدیلر ابوجهل وعتبه وعاص کبی قریش مشرکلرینك اولوغلری (مال هذا الرَّسُول) نی نرسه بولفاندر اوشبو رسولکه یعنی نیچك بو کشی پیغمبرلك دعواسینی قیلور وحالانکه اوزی باشقه کشیلر کبی (یَأْکُلُ الطَّعَامَ) آشار طعامنی وآشلری (ویمشی) هم یورور معیشتینی استه‌مك اوچون (فی الْأَسْوَاق) بازارلرده یعنی بزنك کبی اوز حاجتی اوچون بازارلرغه چغوب یورور هم آشار واچار بس بو کشی نیچك پیغمبر بولور اگر اول پیغمبر بولسه ایدی بزنك کبی بولماس ایدی حالی باشقه‌لرنك حالینه مخالف بولور ایدی دیدیلر نادانلقلرندن اول حضرتنك حالندن غافل بولوب نبوَّتنی بشریتکه منافیدر دیب گمان قیلدیلر وحالانکه بلمه‌دیلرکم پیغمبر برله امَّت آراسنده مجانست ومناسبت بولورغه کیره‌کدر تاکم افاده واستفاده بولسون اوچون ینه اول مشرکلر أیتدیلرکم اگر اول محمد پیغمبر بولسه (لَوْلَا أُنْزِلَ) نی اوچون ایندرلمش بولمادی (إِلَیْه) آنك صاری (مَلَك) بر فرشته کوکدن (فَیَکُونَ) تاکم بولور اول فرشته (مَعَهُ) آنك برله (نَذِیرًا) قورقتقوچی هم آگاه کشیلرنی قورقوتوده یاردم ایتکوچی (أَوْ یُلْقَی إِلَیْه) یا ایسه شولکم صالونمش بولور اول محمد صاری کوکدن (کَنْز) برخزینه یعنی اگر حق پیغمبر بولسه آگا کوکدن برخزینه توشو کیرك ایدی تاکم معاشینی تحصیلدن وتردد قیلوب یورودن مستغنی بولور ایدی (أَوْ تَکُونُ لَهُ جَنَّة) یا ایسه شولکم بولور آنك بر باغچه‌سی تاکم (یَأْکُلُ) آشار اول محمد علیه‌السلام (مِنْهَا) اول باغچه‌نك محصولندن ویمشلرندن وشونك برله معیشتینی اوتکارور والحاصل اگر حق پیغمبر بولسه اوشبو اشلرنك برسی بولور ایدی یاننده بر فرشته‌سی بولور ایدی یاکه کوکدن خزینه توشار ایدی یاکه بر یمش باغچه‌سی بولور ایدی بزنك کبی محتاج بولماس ایدی» دیدیلر (وَقَالَ الظَّالِمُونَ) وأیتدیلر ظلملق ایتکوچیلر یعنی مشرکلر مؤمنلرگه أیتدیلر (إِنْ تَتَّبِعُونَ) سزلر ایه‌رمه‌سسز (إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا) مگر سحر ایدلمش بر ایرگه ایه‌رورسز یعنی اول محمد علیه‌السلامنی سحرله‌مشلردر شول سببلی پیغمبرلك دعواسینی قیلور» دیدیلر یاکه مسحور ساحر معناسنه‌در یعنی سحرچی ایرگه ایه‌رورسز دیدیلر (انْظُرْ) قاراغل ای محمد علیه‌السلام بصیرة کوزی برله تاکم کورورسك (کَیْفَ ضَرَبُوا) نیچك ضرب قیلدیلر اول معاندلر (لَكَ الْأَمْثَالَ) سینك اوچون مثللرنی یعنی تیوشسز سوزلر سوزلاب سنی سحرچیکه اوخشاتدیلر ویالغانچیدر دیدیلر (فَضَلُّوا) بس ضلالتکه توشدیلر

آنلر وآداشدیلر توغری یولدن (فَلَا يَسْتَطِيعُونَ) بس قادر بولماسلر آنلر وکوچلری یتمه‌س (سَبِيلًا) بر یولغه یعنی ایتکان سوزلرینه دلیل کیتورمه کگه هیچ بر یول طابا آلماسلر (تَبَارَكَ الَّذِي) اولوغ بولدی آنداین ذات کم اوزینك فضلی برله (اِنْ شَآءَ) اگر تلەسه (جَعَلَ لَكَ) قیلور وباغشلار اول سیکا دنیاده (خَيْرًا) ایند گوره‌ك وآرتوغرافنی (مِنْ ذٰلِكَ) اوشبو مشرکلر أیتکان خزینه وباغچه‌دن (جَنّٰتٍ) باغچه‌لرنی باغشلار کم (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ) آفار اول باغچه‌لرنك آغاچلری آستندن یلغه‌لر (وَيَجْعَلْ لَكَ) هم قیلور سینك اوچون وسیکا بیرور (قُصُورًا) عالی کوشکلر وبیوك منزللرنی اول باغچه‌لرده اسباب نزولده کیلتورمشدرکه قریش مشرکلرینك دولتلی بایلری رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلمنی فقیرلك ومحتاجلق برله کوب تحقیر وسرزنش قیلدقلرنده جنت خازنی رضوان اوشبو آیة کریمه برله نازل بولدی وحضرتکه عرض أیله‌دی‌کم «خدای تعالی بیورور اگر تلەساك دنیاداغی بارچه خزینه‌لرنك آچقچلرینی سینك قولیکا بیرایم تاکم تلەگانك‌چه تصرف ایتکل هم‌بو اش سببلی آخرتده‌گی درجه‌لرنك ذره کیمومه‌س دیدی حضرت بیوردی‌کم «یا رضوان میکا بودنیا حاجت توگلدر فقیرلکنی دوست توتارمن وسویارمن هم شکور وصبور بنده بولونی تلەرمن» دیدی رضوان أیتدی: «اصبت یا رسول‌الله واحببت ما احب‌الله» رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینك علو همتینك برنشانه‌سی اوشبودر شول قدر احتیاج وفقیرلك برله دنیا مالینه اصلا التفات قیلمادی حق تعالی بیورورکم اول مشرکلرنی ایمان کیلتورودن مانع بولغان نرسه سینك فقیر بولمافك توگلدر (بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ) بلکه آنلر یالغانغه طوتدیلر قیامتنی واشانمادیلر شول سببلی ایمان کیلتورمه‌سلر (وَاَعْتَدْنَا) وحاضرله‌دك بز (لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ) شول کمسه اوچون کم یالغانغه طوتدی قیامتنی (سَعِيرًا) قزدرلمش اوطنی یعنی تموغنی ودیمشلردرکه «سعیر» تموغ اسملرندن براسمدر (اِذَا رَاَتْهُمْ) هرقایچان کورسه اول قیامتکه انکار ایتکوچیلرنی تموغ اوطی (مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ) یراق اورندن یعنی یوز یللق یاکه بیش یوز یللق یول بولسه آنلر برله تموغنك آراسی (سَمِعُوا) ایشتورلر آنلر شولقدر یراقدن یراقدن (لَهَا تَغَيُّظًا) اول تموغ اوطینك آچولانوب فاینافان آوازینی (وَزَفِيرًا) هم آچولانغان کشیلردن چغا طورغان طاوش کبی طاوشنی (وَاِذَآ اُلْقُوا) وهر قایچان صالونمش بولسه‌لر اول مشرکلر (مِنْهَا) اول

تموغدن (مَكَانًا ضَيِّقًا) طار بولغوچی اورنغه (مُقَرَّنِينَ) قوللری موینلرینه یاقن ایتولمش وزنجیر برله باغلانمشلر بولغانلری حالده یاکه هر قایوسی برشیطانغه قرین ایدلوب ایکیسی بر زنجیر برله باغلانغان بولغانلری حالده تموغده صالونسه‌لر (دَعَوْا) اوندارلر اول مشرکلر اوزلرینه (هُنَالِكَ) شول اورنده (ثُبُورًا) هلاکلکنی یعنی اوزلرینی هلاکلك برله سوگارلر ونفرین قیلورلر وحق تعالی آنلرغه أیتور (لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ) اوندامه‌کز سز اوشبو کون (ثُبُورًا وَاحِدًا) بر ثبورنی (وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا) واوندا کز کوب ثبورنی یعنی اوزکزنی آزغنه نفرین وحقارت قیلماکز بلکه کوب قیلکز زیرا که سزلرگه بیك کوب تورلی عذابلر بولسه کیرا کدر (قُلْ) أیتکل ای محمد علیه السلام سینی فقیرلك برله کیمستکوچی مشرکلرگه (أَذَٰلِكَ خَيْرٌ) ایا اوشبو دنیانك خزینه‌سی وباقچه‌سی یخشیراقمو (أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ) یا ایسه منکولك جنّت یخشیراقمو (الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ) آنداین جنت کم وعده بیرلمش بوادیلر تقوالق ایتکوچیلر اول جنتکه کرمك برله (كَانَتْ) بولدی اول جنت (لَهُمْ) اول متّقیلرگه (جَزَاءً) عمللرینك جزاسی (وَمَصِيرًا) دخی فایتاچق اورن بولدی آنلرغه آخرتده (لَهُمْ) بولغوچیدر آنلرغه (فِيهَا) اول جنتده (مَا يَشَاءُونَ) شول نرسه کم تلهرلر آنلر جنت نعمتلرندن (خَالِدِينَ) منکو قالغوچیلر بولغانلری حالده اول جنتده (كَانَ) بولدی آنلرنك جنتکه دخول وخلودلری (عَلَىٰ رَبِّكَ) پروردکارك اوزره (وَعْدًا مَسْئُولًا) صورالنمش وعده یعنی مؤمنلر حق تعالی‌دن «وآتنا ما وعدتنا» دیوب آنی صورارلر یاکه آنلر اوچون ملائکه‌لر صورارلر (وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ) ویاد قیلغل شول کوننی کم قوبارور خدای تعالی اول مشرکلرنی (وَمَا يَعْبُدُونَ) هم شول نرسه‌نی قوبارورکم اول مشرکلر طابونورلر آ کا (مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله تعالی‌دن باشقه یعنی آنلرنك معبودلرینی وپوتلرینی هم اوزلری برله قوبارور (فَيَقُولُ) بس أیتور خدای تعالی آنلرنك معبودلرینه (ءَأَنتُمْ أَضْلَلْتُمْ) ایا سزلر آزدردکزمو (عِبَادِي هَٰؤُلَاءِ) مینم اوشبو بنده‌لریمنی (أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ) یا ایسه آنلر اوزلری آداشدیلرمو یولنی وضلالتکه توشدیلرمو (قَالُوا) أیتورلر اول معبودلر وپوتلر (سُبْحَانَكَ) پاکلك برله یاد ایته‌رمز سینی وشریکدن منزّه بلورمز ای بزنك پروردکاریمز (مَا كَانَ يَنبَغِي لَنَا) تیوش بولمادی ودرست توکلدر بزلرگه (أَنْ نَتَّخِذَ) بزنك طوتمه‌قمز (مِنْ دُونِكَ) سیندن باشقه (مِنْ أَوْلِيَاءَ) دوستلردن یعنی بز اول

اوزیمز که طابونغوچیلرنی دوست طوتماسمز وطابونمانغه امر قیلماسمز (وَلٰكِنْ مَتَّعْتَهُمْ) ولکن بهره مند قیلدك سین آنلرنی وفائده‌لاندردك (وَاٰبَآءَهُمْ) دخی آنالرینی بهره‌مند ایتدك یعنی آنلرغه دولت ومال هم بالالر هم اوزون عمر بیردك وصحتلك بیروب دنیاده تورلی نعمتلر برله متنعم أیله‌دك (حَتّٰى نَسُوا الذِّكْرَ) تاکم اونوطدیلر آنلر ذکرنی یعنی پیغمبرلری اوندا گان نرسه‌نی وحق دینی اونوطدیلر (وَكَانُوا) هم بولدیلر آنلر (قَوْمًا بُورًا) هلاك بولغوچی گروه حکم ازلیده بس حق تعالی پوتقه طابونغوچیلرنك اوزلرینه خطاب قیلوب أیتور (فَقَدْ كَذَّبُوكُمْ) بس تحقیق تکذیب قیلدیلر سزلرنی معبودلرگز (بِمَا تَقُولُونَ) شول نرسه برله کم سزلر أیتورسز یعنی سز اول پوتلرگزنی خدایتك شریکلریدر دیور ایدگز پوتلرگز شول سوزگزنی یالغانغه چقاردیلر وخدای شریکدن منزّهدر دیدیلر (فَمَا تَسْتَطِيعُونَ) بس سزلر قادر بولماسسز وکوچگز بیتمه‌س (صَرْفًا) دوندرمه‌کگه وکیته‌رمه‌کگه عذابنی اوزگزدن (وَلَا نَصْرًا) هم کوچگز بیتمه‌س یاردم ایتمه‌کگه اوزگزگه یعنی اوزگزنی بو کون تموغ عذابندن قوتقارا آلماسسز (وَمَنْ يَظْلِمْ) وهر کمسه کم ظلملق قیلسه یعنی شریك کیلتورسه (مِنْكُمْ) سزلردن ای مکلّفلر (نُذِقْهُ) طاتوترمز آکا (عَذَابًا كَبِيرًا) اولوغ بولغوچی عذابنی کم منگولك تموغ عذابیدر (وَمَا أَرْسَلْنَا) ویبه‌رمادك بز (قَبْلَكَ) سیندن الگاری ای محمد علیه السلام هیچ بر کمسه‌نی (مِنَ الْمُرْسَلِينَ) پیغمبرلردن (إِلَّآ إِنَّهُمْ) مگر کم درستلکده اول پیغمبرلر (لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ) البته آشارلر بولدیلر طعامنی (وَيَمْشُونَ) هم یورور بولدیلر (فِي الْأَسْوَاقِ) بازارلرده اوز حاجتلری آرطندن یعنی اول پیغمبرلر هم سینك کبی آدمی ایدیلر هیچ برسی فرشته‌دن بولمادی (وَجَعَلْنَا) وقیلدق بز (بَعْضَكُمْ) سزنك بعضگزنی (لِبَعْضٍ) بعضگز اوچون (فِتْنَةً) بر صناماق قیلدق یعنی دنیا امتحان وابتلاء یورتیدر حق تعالی دنیاده آدمیلر احوالینی بر تورلی قیلماس بعضلرنی بای وبعضلرنی فقیر وبراونی صحت وایکنچینی صرخاو قیلور تاکم اهل صبر صبرسزلردن آیرلسون هم شکرانه اهلی اهل کفراندن ممتاز بولسون اوچون مرویدرکه ابو جهل وولید هم آنلر امثالی مشرکلر بلال وعمار وصهیب رضی الله عنهملرنی وغیری فقیر ومسکین صحابه‌لرنی کورگاچ بر برسینه أیتورلر ایدی کم «ایا بزلر هم اوشبو بیچاره‌لر کبی فقیر ویارلی بولو اوچون ایمان کیلتورایکمو» دیوب

استهزآء قیلورلر ایدی بس حق تعالی اوشبو آیتنی نازل قیلدی وفقیرلرگه خطاب قیلوب بیوردی کم (أَتَصْبِرُونَ) ایا سزلر صبر قیلورسزمو وچدارسزمو فقیرلککه یا ایسه صبرسزلق ایدوب جزع وزاریلق قیلورسزمو (وَكَانَ رَبُّكَ) وبولدی سینگ پروردکارگ (بَصِيرًا) کورگوچی بنده‌لرنگ احوالینی (*) (وَقَالَ الَّذِينَ) وأیتدیلر شول کمسه‌لرکم (لَا يَرْجُونَ) امید قیلماسلر آنلر (لِقَاءَنَا) بزگه یولوقماقنی یعنی حشرگه وبعثکه اشانماسلر یاکه عذابمزدن قورقماسلر مراد مکه اهلیدرکم أیتور ایدیلر (لَوْلَا أُنْزِلَ) نی اوچون ایندرلمش بولماس (عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ) بزنگ اوزریمزگه فرشته‌لر تاکم محمد علیه السلامنگ پیغمبرلکینه گواهلق بیرورلر ایدی (أَوْ نَرَى) یا ایسه نی اوچون بزکورمه‌سمز آشکارا (رَبَّنَا) پروردکاریمزنی یعنی نی اوچون خدای بزگه کورنمه‌س تاکم محمدنگ پیغمبر ایدکینی بزلرگه ظاهر قیلور ایدی دیدیلر (لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا) تحقیق استکبار واولوغلق قیلدیلر اول مشرکلر (فِي أَنْفُسِهِمْ) اوز نفسلرنده یعنی تکبرلك قیلوب بیك اولوغ سوزلرگه جرأة أیله‌دیلر (وَعَتَوْا) هم اولچاودن اوتدیلر آنلر (عُتُوًّا كَبِيرًا) اولوغ بولغوچی اوتمك یعنی بیگرا کده اولچاوسز سوزلر سوزله‌دیلرکم شولقدر معجزه‌لرنی کورا طورب ینه اشانمادیلر فرشته‌لرنی هم خدایتی کورونی استه‌دیلر واول مشرکلر حسرتلنورلر (يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ) شولکونده کم کورورلر آنلر فرشته‌لرنی یعنی جان بیرگان وقتلرنده یاکه محشر کونده (لَا بُشْرَىٰ) یوقدر هیچ بر سویونچ بیرگوچی (يَوْمَئِذٍ) شول کونده (لِلْمُجْرِمِينَ) مشرکلرگه مکه اهلی ایکی نرسه‌نی صوراغان ایدیلر بری فرشته‌لرنی کورونی وایکنچی خدایتی کورونی بس حق تعالی بیوردی کم آنلر فرشته‌لرنی کورورلر هم «لا بشری» دیگان وعیدنی ایشتورلر (وَيَقُولُونَ) وأیتورلر فرشته‌لر آنلرغه کم سزلرگه خدای تعالی‌نگ دیداری (حِجْرًا مَحْجُورًا) حرام(١) قیلنمش وطیولمشدرکم هیچ وقت کوره آلماسز (وَقَدِمْنَا) وقصد أیله‌دگ بز (إِلَىٰ مَا عَمِلُوا) شول نرسه صاری کم اشله‌دیلر اول مشرکلر یعنی آنلرنگ یخشیلق قیلامز دیوب قیلغان عملللرینه قصد قیلدق (فَجَعَلْنَاهُ) بس قیلدق بز اول عملنی (هَبَاءً مَنْثُورًا) طارالمش وصاچلمش ذره‌لر وطوزان بورتکاری کبی یعنی آنلرنگ صلهٔ رحم ومهماندارلق وفقیرلرگه انعام هم آچلرنی اطعام ویتیملرنی اکرام ومظلوملرغه اعانت کبی قیلغان اشلری بارچه‌سی ضایعدر مقبول توگلدر زیرا که عملنگ

١٩
*الجزء التاسع عشر من القرآن

(١) بعضیلر قولنچه مراد شولدرکم قریش مشرکلری هر قایچان شهر حرام بولغان آیلرده بر قورقنچلی کشینی کورسه‌لر آنگ شرندن ایمین بولماق اوچون «حجرا محجورا» دیوب أیتورلر ایدی بوسوزنی أیتکاچ اول کشی آنلرغه زیان کیلتورمه‌یوب آندن ایمین بولورلر ایدی شونگ کبی مشرکلر تموغ اوطینی وعذاب فرشته‌لرینی کورگاچ هم «بونلر هولندن ایمین بولاچق» دیب خیال ایتوب «حجرا محجورا» دیورلر لکن آنده بو سوزلری هیچ فایده بیرمه‌س. بدر

مقبوللقینه ایمان شرطدر (اَصْحابُ الْجَنَّة) جنت اهللری (یَوْمَئِذ) شول کونده یعنی قیامتده (خَیْر) ایدگوراك ویخشیراقدر (مُسْتَقَرًّا) قرارقیلا طورغان اورن یوزندن یعنی آنلرنك آخرتده‌گی مسکنلری وسرایلری مشرکلرنك دنیاداغی منزللرندن یخشیراقدر (وَ اَحْسَنُ) هم کورکامراکدر آنلر (مَقیلاً) قیلوله واستراحت قیلا طورغان اورن یوزندن یعنی یاتا طورغان اورنلری کورکام ویخشیدر قیلوله‌دن مراد محض استراحتدر چونکه جنتده اویقو بولماس (وَیَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَآءُ) ویاد قیلغل شول کوننی کم یارلور کوکلر (بِالْغَمَام) بولوط سببلی مراد شول آق بولوطدرکم یدی قات کوکلرنك اوستنده‌در وآنك قالونلغی بارچه کوکلرنك قالونلغی کبیدر وبارچه کوکلردن آغررافدر حق سبحانه وتعالی قدرة کامله‌سی برله اول بولوطنی کوکلر اوستنده صافلاب طوتارلر وهر قایچان قیامت کونی بولسه خدای تعالی فرمانی بوینچه اول بولوط کوکلر اوستینه توشوب بارچه کوکلر یارلورلر (وَنُزِّلَ الْمَلَآئِکَةُ) هم ایندرلمش بولورلر فرشته‌لر کوکدن یبر یوزینه (تَنْزِیلاً) ایندرلمك ایندرلورلر تاکم یبر یوزی فرشته‌لر برله طولور (اَلْمُلْكُ) پادشاهلق (یَوْمَئِذ) شول کونده (اَلْحَقُّ) ثابت بولغوچیدر (لِلرَّحْمٰن) خدای‌تعالی گه یعنی قیامت کوننده خدای تعالی‌گنه پادشاه بولور دنیا پادشاهلری اول کونده خور وذلیل فللر بولوب اوز نفسلری برله مشغول بولورلر (وَکَانَ یَوْمًا) هم بولور اول قیامت کونی شول کون کم (عَلَی الْکَافِرِینَ) کفر اهللری اوزرینه (عَسِیرًا) چیتن وقاطی کون بولور (وَیَوْمَ یَعَضُّ الظَّالِمُ) دخی یاد قیلغل شول کوننی کم غایت حسرتندن تشلر ظلملق ایتکوچی (عَلَی یَدَیْه) ایکی قولی اوزره یعنی حسرت وقایغوسندن چدای آلماینچه ظالم اوزینك قوللرینی تشلر بو آیتده‌گی ظالمدن مراد عقبه بن ابی معیطدر دیمشلر کم اول عقبه شولقدر یاوز ایدی کم حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمنك مبارك یوزلرینه توکوردی حق تعالی قدرتی برله توکوروگی اوط بولوب کیری اوزینك یوزینه قایتوب یکافلرینی کویدردی عمری بوینچه بتمه‌ی طورغان داغ بولوب قالدی حضرت پیغمبرنك حکمی برله عقبه بدر صوغشنده حضرت علی قولنده مقتول بولدی بو آیت آنك شأننده نازل بولدی کم اول ظالم قیامتده حسرتندن قوللرینی تشلر (یَقُولُ) أیتور اول ظلملق ایتکوچی (یٰالَیْتَنِی اتَّخَذْتُ) «ای کاشکی مین طوتقان بولسام ایدی (مَعَ الرَّسُولِ) پیغمبر برله (سَبِیلاً) بریولنی»

یعنی: «پیغمبر یولینه کروب آ کا ایمان کیلتورگان بولساچی (یاوَیْلَتی) ای وای نی حسرتدر میکا (لَیْتَنی لَمْ اَتَّخِذْ) کاشکی مین طوتماغان بولساچی (فُلاناً) فلان کمسه‌نی (خَلیلاً) دوست ایتوب اوزیمگه هم آنی طانوماغان بولساچی (لَقَدْ اَضَلَّنی) تحقیق آزدردی مینی اول کمسه (عَنِ الذِّکْرِ) خدای تعالی‌نی یاد ایتودن» یعنی ایمان کیلتورودن وکلمهٔ شهادة ایتودن مینی منع قیلدی یا که پیغمبرنك وعظینی ایشتودن (بَعْدَ اِذْ جاءَنی) شول نرسه صوکنده کم کیلگان ایدی اول میکا یعنی پیغمبر حق دینگه دعوة ایتکان ایدی (وَکانَ الشَّیْطانُ) وبولدی شیطان یعنی آدمی شیطانی یا که ابلیس بولدی (لِلْاِنْسانِ) آدمیگه (خَذُولاً) طاشلاغوچی ویاردمنی قویغوچی یعنی شیطان آدمینی وسوسه قیلوب عاقبت هلاکتکه توشرور صکره آنی طاشلاب کیته‌ر ویاردم ایتمه‌س (وَقالَ الرَّسُولُ) وأیتدی رسول یعنی محمد علیه السلام أیتدی یا که آخرته أیتور (یا رَبِّ) ای مینم پروردکارم (اِنَّ قَوْمی) درستلکده مینم قومیم (اتَّخَذُوا) طوتدیلر (هٰذَا الْقُرْآنَ) اوشبو قرآننی (مَهْجُوراً) ترك ایتولمش وطاشلانمش ایتوب یعنی آ کا ایمان کیلتورمه‌دیلر وآنی طکلاودن اعراض قیلدیلر (وَکَذٰلِکَ) واوشانداق یعنی نته‌ك کم اوشبو مشرکلر سینی دشمان طوتارلر شونك کبی (جَعَلْنا) قیلدق بز (لِکُلِّ نَبِیٍّ) هر پیغمبرگه (عَدُوًّا) دشمان قیلدق (مِنَ الْمُجْرِمینَ) مشرکلردن نته‌ك کم نمرود ابراهیم علیه السلامغه وفرعون موسی علیه السلامغه دشمان بولدیلر اول پیغمبرلر صبر قیلدیلر بس سین هم صبر قیلغل (وَکَفی بِرَبِّکَ) ویتکوچیدر سینك پروردکارك (هادِیاً) هدایت ایتکوچی وطوغری یولغه کوندرگوچی بولوب (وَنَصیراً) هم یاردم ایتکوچی بولوب کم اول اوزی سینی دشمانلرکغه غالب قیلور (وَقالَ الَّذینَ کَفَرُوا) وأیتدیلر شول کمسه‌لر کم کفرنی اختیار أیله‌دیلر یعنی یهود ونصارا یا که عرب مشرکلری أیتدیلر (لَوْلا نُزِّلَ عَلَیْهِ) نی اوچون ایندرلمش بولمادی محمد علیه السلام اوزره (الْقُرْآنُ) قرآن (جُمْلَةً واحِدَةً) بر جمله بولوب یعنی بوتونلایی بر یولی نی اوچون ایندرلمه‌دی تورات وانجیل کبی دیدیلر زیراکه قرآن آیت آیت بولوب بولنوب ایندرلدی (کَذٰلِکَ) اوشانداق یبه‌ردك بز قرآننی آیت آیت ایتوب وطاراتوب (لِنُثَبِّتَ بِهِ) تاکم ثابت قیلماقمز وبرکتمه‌کمز اوچون وحینی ایرشدرمك برله (فُؤادَکَ) سینك کوکلکنی یعنی (۱) هر وقت وحی کیلمك برله اول قرآن آیتلری تمام

(۱) علمآء دیمشلردرکم قرآننی تفریق ایدوب یعنی طاراتوب آیت آیت ایندرمه‌کنده نیچه نیچه فائده‌لر باردر برسی «سهولت حفظ» یعنی «حفظی یکل بولمافدر» موسی وداود هم عیسی علیهم السلام‌لرغه کتابلری همه‌سی بر یولی ایندرلدی زیراکه آنلر یازو یازغوچی هم یازونی اوقوغوچی ایدیلر امّا پیغمبرمز علیه السلام حضرتلری امی ایدیلر شول جهتدن اگر قرآننك جمله‌سی بر یولی کیلگان بولسه حفظی مشکل بولور ایدی وبر فائده‌سی شولدرکه قرآن آیتلری طارالوب هر بر واقعه خصوصنده بر آیت ایندرلمه‌کی «مزید بصیرتنی موجب هم زیادهٔ خوضغه سببدر» وینه بر فائده‌سی جبرائیل علیه السلامنك قرآن آیتینی کیلتورمك اوچون هر وقت نزول أیله‌مه‌کی حضرت پیغمبرنك خاطر شریفلرینه تسلی وراحت بولور ایدی اگر بر یولی ایندرلسه جبرائیل برگنه مرتبه نزول قیلسه کیراك.

کوکلکده اورناشسون وحفظ ایدلسون اوچون آیت آیت قیلوب ایندردك (وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا) هم ترتیل قیلمق ترتیل قیلدق اول قرآننی سیکا یعنی آینلرنك برسی آرطندن برسینی مهلت وتأنی برله اوقودق تاکم محفوظ بولسون اوچون وحالانکه مشرکلرنك بو اعتراضلرینك هیچ بر حاصلی یوقدر زیرا که قرآن کبراك بر یولی ایندرلسون وکیراك طارالوب آیت آیت کیلسون آنك معجزه‌لقینه هیچ نقصان کیلمه‌س هنوز معجزه بولور وپیغمبرنك صدقینه‌دلیل بولور (وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ) وکیلتورمه‌سلر اول مشرکلر سیکا هیچ بر مثلنی یعنی سینك نبوتکه قدح قیلو وقرآنغه طعن ایتو خصوصنده سیکا هیچ بر بحث واعتراض قیلماسلر (إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ) مگرکم کیلتوردك بزسیکا راست بولغوچی جوابنی یعنی هرنیندین اعتراض وبحث قیلسه‌لر بزآنك طوغری جوابینی سیکا وحی قیلوب آنلرنك سوزلرینی رد ایده‌رمز (وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا) هم کیلتوردك کورکامره‌ك نرسه‌نی تفسیر یوزندن یعنی بر آیت خصوصنه شبهه أیله‌سه‌لر اول آیتنك معناسینی ظاهر وروشن ایتوب بیان أیله‌دك (الَّذِينَ يُحْشَرُونَ) شول کمسه‌لرکم قوبارلمش بولورلر (عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ) یوزلری اوزرینه یعنی یوزلرینی یرگه قویوب یورورلر (إِلَىٰ جَهَنَّمَ) تموغ صاری (أُولَٰئِكَ) اوشبو مشرکلر (شَرٌّ مَكَانًا) یاوزراقلردر اورن یوزندن (وَأَضَلُّ سَبِيلًا) هم آزغوچیراق وآداشقوچیراقلردر یول یوزندن زیراکه آنلرنك بارغان یوللری تموغه ایلتور (وَلَقَدْ آتَيْنَا) وتحقیق بیردك بز (مُوسَى الْكِتَابَ) موسی علیه‌السلامغه تورات کتابینی فرعون غرق بولغاندن صوك (وَجَعَلْنَا مَعَهُ) هم قیلدق‌بز اول موسی پیغمبر برله (أَخَاهُ هَارُونَ) آنك قرنداشی هارونني (وَزِيرًا) آکا وزیر قیلدق تاکم رسالتنی تبلیغ خصوصنده آکا مدد ویاردم بیرسون اوچون (فَقُلْنَا) بس أیتدك بز موسی وهارونغه (اذْهَبَا) بارکز هر ایکیکز (إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ) شوندین قوم صاری‌کم (كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) یالغانغه طوتدیلر بزنك آیتلریمزنی یعنی فرعونکه هم آنك قومی بولغان قبطیلر گروهینه بارکز وآنلرنی حق دینکه دعوة ایتکز بس موسی وهارون علیهما السلام اول قومکه بارو ب آنلرنی دعوة أیله‌دیلر آنلر قبول قیلمایوب حقدن باش طارتدیلر (فَدَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا) بس هلاك قیلمق هلاك قیلدق اول قوملرنی وقلزم دریاسینه غرق بولدیلر تاکم نشانلری هم قالمادی (وَقَوْمَ نُوحٍ) دخی نوح پیغمبر قومینی (لَمَّا كَذَّبُوا) یالغانغه طوتقانلری زمانده آنلر (الرُّسُلَ) بیغمبرلرنی یعنی نوح

(۱) وبعض مفسرلر قولنچه اصحاب الرس پوتقه طابونغوچی بر گروه ایدیلر شعیب علیه السلام آنلره کیلوب حق دینگه دعوت أیلهدی آنلر قبول قیلمادیلر بر کون بر قیونك تیکره سینه جیولوب شعیب علیه السلامنی ایذأ أیلهمك برله مشغول بولدیلر ناگاه اول قیو جیمرلوب آنلر بارچه منزللری ومالللری برله بر آستینه کیتدیلر یاکه اصحاب الرس بر قوم ایدیلرکم صنو بریغاچینی یغاچلرنك پادشاهلری دیوب شول یغاچقه طابونور ایدیلر یعقوب علیه السلام اوغلی یهودا نسلندن آنلرغه برپیغمبر کیلدی آنلر اول پیغمبرنی تکذیب قیلدیلر هم آنی اولتوروب بر قیوغه طاشلادیلر ناگاه بر قارا بولوط پیدا بولوب آندن بر صاعقه ویاشن چغوب اول قومنك همهلرینی یاندروب هلاك أیلهدی یاکه اصحاب الرس یوقاریده ذکری سبقت ایتمش بئر معطله اهلیدر قصهلری ذکر ایدلدی والله تعالی اعلم.

(۲) واصح شولدرکم اصحاب الرس حنظله بن صفوان علیه السلامنك قومیدر آنلر حنظله پیغمبرنی تکذیب أیلهدیلر بس حق تعالی آنلرنی برقوش برله مبتلا قیلدی اول قوشنك موینی بیك اوزون هم قناطلرنده هر تورلی توس موجود ایدی موینی اوزون بولدقندن اول قوشنی «عنقا» دیورلر ایدی طاغ باشندن کیلوب اول قومنك کچکنه حیوانلرینی هم یاش بالالرینی کوتهروب آلوب کیتوب آشار ایدی آنلر اول قوشدن تمام عاجز قالغان ایدیلر بر کون اول قوش کیلوب آنلرنك آراسندن بر بلاغتکه یاقنلاشقان قزنی کوتهرب آلوب کیتدی آنلر حنظله پیغمبرنك حضورینه کیلوب شکایت أیلهدیلر «اگر بزنی بو قوشنك شرندن خلاص قیلساك ایمان کیلتورورمز» دیوب عهد ایتدیلر بس اول پیغمبر دعا قیلدی «الهی بو قوشنی دفع أیله گل هم آنك نسلینی منقطع ایتکل» دیدی پیغمبرنك بو دعاسی مستجاب بولوب اول قوش غایب بولدی ودنیاده آنك اسمندن غیری هیچ بر نشانی واثری قالمادی شول جهتدندرکم دنیاده طابلمی طورغان نرسهنی «عنقا» کبی دیوب مثل طوتارلر عنقانك اسمی بار جسمی یوقدر القصه اول قوم عنقا قوشی غایب بولغاندن صوك ایمان کیلتورمهیوب تمرد وعنادلرینی اوطوری آرطدردیلر هم حنظله پیغمبرنی شهید أیلهدیلر خدای تعالی آنلرنی هلاك ایتدی.

پیغمبر هم آندن اوّلگی شیث وادریس علیهم السلام کبیلرنی (أغرقناهم) غرق ایتدك بز آنلرنی طوفان صوی برله (وجعلناهم) هم قیلدق بز آنلرنی (للنّاس) آدمیلر اوچون (آیة) برعلامت وعبرتلی قصّه (وأعتدنا) دخی حاضرلهدك بز (للظّالمین) ظلملق ایتکوچیلر اوچون (عذابًا ألیمًا) رنجتکوچی بر عذابنی (وعادًا) دخی هلاك ایتدك بز عاد قومینی هود پیغمبرنی یالغانغه طوتمالرینی سببلی (وثمودًا) هم ثمود قومینی هلاك أیلهدك صالح پیغمبرنی تکذیب قیلولرینی سببلی (وأصحاب الرّسّ) دخی «رس» ایهلرینی هلاك ایتدك «رس» بر قیونك اسمیدر یمامهده یاکه انطاکیهدهکم «حبیب نجّارنی» شونده اولتوردیلر وبعضیلر (۱) دیمشلردکم «رس» یمن ولایتندن بر قریهنك اسمیدر واصحاب الرس ثمود قومینك بقایاسندن برجماعت ایدیلر آنلرغه برپیغمبر کیلمش ایدی آنلر اول پیغمبرنی اولتوردیلر واولتوردکلرندن صوك آنك ایتینی آشادیلر آنلرغه غذاب نازل بولدی (۲) (وقرونًا) دخی هلاك ایتدك زمانهلر اهللرینی کم بولدیلر (بین ذلك) اوشبو عاد وثمود هم اصحاب الرس قوملری آراسنده (کثیرًا) کوب قرنلرنی کم حسابینی خدایدن باشقه هیچ کم بلمهس (وکلًّا) اوشبو قوملرنك هرقایوسینه (ضربنا) صوقدق بز

وكيلتوردك (لَهُ) آنك اوچون (الْاَمْثَالَ) مثللرنى يعنى آنلرغه اوزلرندن اولكيلرنك
قصه‌لرينى بيان أيلهدك ومثاللر كيلتوردك لكن آنلر ايشتمه‌ديلر وعبرة آلوب
حق بولغه كرمه‌ديلر بس آنلرغه عذاب يبه‌ردك (وَكُلًّا) هم آنلرنك همه‌لرينى
(تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا) يوق ايتمه‌ك يوق ايتدك وتمام هلاك أيلهدك (وَلَقَدْ اَتَوْا) وتحقيق
كيلديلر قريش مشركلرى (عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِى) شوندااين قريه‌اوزرينه كم (اُمْطِرَتْ
مَطَرَ السَّوْءِ) ياغدرلمش بولدى اول قريه اوزره ياوزلق وشوملق يغمورى مراد
سدوم شهريدركم لوط پيغمبر قومى آنده ايديلر حق تعالىنك حكمى برله اول
ولايتلر آستى اوستينه كيلوب هلاك بولغانلرندن صوك اول يرگه كوكدن طاش
ياغدى بس بيوروركم بوقريش مشركلرى شام ولايتينه تجارت اوچون بارغان
وقتلرنده مذكور طاش ياغدرلمش شهردن اوتديلر (اَفَلَمْ يَكُونُوا) ايا بس
بولماديلرمو اول مشركلر (يَرَوْنَهَا) كورورلر اول قريه‌نى يعنى آندن اوتكان
وقتلرنده آنك احوالينى كوروب عبرتله‌نمه‌ديلرمو (بَلْ كَانُوا) بلكه بولديلر اول
مشركلر (لَا يَرْجُونَ) اُميد ايتمه‌سلر (نُشُورًا) قوبارلماقنى يعنى اولكاندن صوك
كيرى ترلمه‌كه ايمان كيلتورمه‌سلر (وَاِذَا رَاَوْكَ) وهر قاچان كورسه‌لر اول
مشركلر سينى اى محمد عليه‌السلام (اِنْ يَتَّخِذُونَكَ) طوتماسلر آنلر سينى (اِلَّا هُزُوًا)
مگر استهزاء ومسخره‌گه طوتارلر وهم استهزاء طريقنچه أيتورلر (اَهٰذَا الَّذِى) ايا
اوشبو محمد شول كمسه‌درموكم (بَعَثَ اللّٰهُ) قوباردى ويباردى الله‌تعالى آنى (رَسُولًا)
پيغمبر ايتوب (اِنْ كَادَ) درستلكده يقين بولدى اول محمد عليه السلام
سوزگه اوستالق وطرشوب دعوة أيلهمه‌كى برله شوكاكم (لَيُضِلُّنَا) آزدرور
اول بزنى وطيار (عَنْ اٰلِهَتِنَا) خدايلرمزغه طابونودن (لَوْلَا اَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا)
اگر صبر قيلغان بولماسه ايدك بز آنلرغه طابونماق اوزره يعنى اوز دينمزده
محكم بولوب وچداب طورماساق ايدى بزنى آزدرور ايدى ديورلر حق تعالى
آنلرنك سوزلرينه قارشى بيوردى كم (وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) وتيزدركم بلورلر اول
مشركلر (حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ) كورگانلرى وقتده آنلر عذابنى (مَنْ اَضَلُّ سَبِيلًا)
شونى كم كمدر آزغوچيراق وآداشقوچيراق يول يوزندن يعنى مؤمنلرمو ياكه
مشركلرموقايسينك دينى حق وقايسينك باطل ايدكينى شول وقتده بلورلر مرويدركه
مشركلر طاشقه ياكه كيسه‌كه ياكه آغاچقه طابونورلر ايدى يولده بارغانده
بر كوركامره‌ك طاش ياكه ماطوراق آغاچ كورسه‌لر اوّلگى پوتلرينى قويوب

شول طاشقه وآغاچقه عبادت قیلورلر ایدی حق تعالی آنلرنك شأننده بیوردی کم (اَرَاَیْتَ) ایا کوردکمو سین (مَنِ اتَّخَذَ) شول کمسه‌نی کم طوتدی (اِلٰهَهٗ هَوٰیهُ) اوزینك هواسینی معبودی ایتوب طوتدی یعنی نفسی آرزو قیلغان بر نرسه‌نی معبود ایتوب آ کا طابوندی صاحب تأویلات بیورمشدرکم هرکم خدای تعالی‌دن باشقه نرسه‌نی دوست طوتسه ومحبت أیلهسه فی الحقیقة اول کمسه اوزینك هواسینه طابونغوچیدر (اَفَاَنْتَ تَکُوْنُ) ایا سین ای محمد علیه‌السلام بولورسکمو (عَلَیْهِ) اول کمسه اوزره (وَکِیْلاً) وکیل وصاقچی یعنی هواسینی معبود ایتوب طوتقان کشیگه سین صاقچی بولا آلماسسك وآنی بو اشدن سین منع قیلا آلماسسك بو سوز قتال آیتی برله منسوخدر (اَمْ تَحْسَبُ) یا ایسه سین گمان قیلورسکمو (اَنَّ اَکْثَرَهُمْ) شونی کم اول مشرکلرنك کوبره‌گی (یَسْمَعُوْنَ) ایشتورلر هوشلی قولاقلری برله (اَوْ یَعْقِلُوْنَ) یا ایسه تعقل قیلورلر وآ کلارلر توحید دلیللرینی دیوب گمان قیلاسکمو یعنی اویله ایمه‌سدر آنلرنك کوبره‌گی ایشتمه‌سلر وآ کلاماسلر کوبره‌گی دیمك شول جهتدندرکه بعضلری آ کلاسه‌لرهم عنادلری سببلی ایمان کیلتورمه‌دیلر (اِنْ هُمْ) ایمه‌سدر آنلر (اِلَّا کَالْاَنْعَامِ) مگر دورت آیاقلی حیوانلر شیکللیدر سوزنی ایشتوب فائده‌لانماوده هم آ کلاماوده (بَلْ هُمْ) بلکه اول مشرکلر (اَضَلُّ سَبِیْلاً) آزغوچیرافلردر یول یوزندن دورت آیاقلی حیوانلرغه قاراغانده هم زیرا که حیوانلر اوزلرینی تربیه ایتکوچیگه انقیاد قیلورلر باش طارتماسلر اول مشرکلر حق تعالی‌نك عبادتندن باش طارتورلر (۱) بس آنلر حیوانلردن هم یمانراق وآزغونراق بولورلر (اَلَمْ تَرَ) ایا کورمه‌سسکمو ونظر قیلماسسکمو (اِلٰی رَبِّكَ) پروردکارکنك صنعینه کم اوز قدرتی برله (کَیْفَ مَدَّ الظِّلَّ) نیچك صوزدی وجایولدردی کوله گه‌نی طاك آطقاندن قویاش چقفانغاچه اول کوله گه‌نك وقتی بارچه وقتلرنك خوشراقی ونفیسره‌کیدر زیرا که تونك خالص قارانغولقی طبیعتنك نفرتینه وکوز نورینك انقباضینه سبب بولور کوندز قویاش یاقطیلغی هوانی اسسیل‌ندروب کوزنی چاغلدرور طاك آطقاندن قویاش چقفانغاچه بو اشلر برسیده بولماس نفرتلنورلك قارانغو بولماس هم کوزنی چاغلدرورلق یاقطی بولماس بلکه معتدل بولور بس وقتلرنك خوشراقی بولور شول جهتدندرکه جنت نعمتلرندن برسی ظل ممدود بولور (وَلَوْ شَآءَ) واگر تلسه ایدی خدای تعالی (لَجَعَلَهٗ) البته قیلور ایدی اول کوله گه‌نی (سَاکِنًا) بر

(۱) وهم دورت آیاقلی حیوانلر اوزلرینه فائده وضررنی بلوب فائده بولغان اشنی طلب قیلورلر وضررردن قاچالر اما مشرکلر اوز فائده وضررلرینی بلمه‌یوب فائده بولغان اجر وثوابدن قاچارلر ضرر وعذابنی طلب ایته‌رلر بس آنلر حیوانلردن اضل بولورلر.

حالده ساكن وثابت يعنى دايم شول طريقه كوله گه‌لك قيلور ايدى (ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ) صكره قيلدق بز قوياشنى (عَلَيْهِ دَلِيلًا) اول كوله گه‌نى طانوماق اوزره بر دليل وعلامت زيرا كه كوله گه قوياشدن باشقه طانولماس وبلونمه‌س (ثُمَّ قَبَضْنَاهُ) صكره قبض قيلدق وآلدق بز كوله گه‌نى (اِلَيْنَا) اوزيمز صارى (قَبْضًا يَسِيرًا) ينگل بولغوچى آلماق برله يعنى قوياش كوته‌رلگان صايون آز آز قوباش شعله‌سينى كوله گه اورنينه كيلتورب كوله گه‌نى زايل (۱) ايتدك (وهو الَّذِى) واول خداى تعالى شوندا‌ين ذاتدركم (جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ) قيلدى سزنك اوچون كيچنى (لِبَاسًا) كيوم واورتو يعنى كيچنى قارانغو قيلدى تاكم آنده يانوب استراحت قيلورسز (وَالنَّوْمَ سُبَاتًا) هم اويقونى بر راحتلك قيلدى سزنك اوچون تاكم يوقلاماق برله بدنكز آرام أيلر واعضالر جال ايتەر (وَجَعَلَ النَّهَارَ) دخى قيلدى كوندزنى (نُشُورًا) قوبارلماق اوچون يعنى اويقودن طورب معيشتلركز آرتدن يورمك وطارالمافكز اوچون وديمشلردركم اويقو اولومگه مشابه‌در واويقودن اويغانمق اولگاندن صوك قوبارلماق وكيرى ترلمك كبيدر (وهو الَّذِى) واول خداى تعالى آندا‌ين ذاتدركم (اَرْسَلَ الرِّيَاحَ) يبه‌ردى جيللرنى (بُشْرًا) سويونچ بيرگوچيلر ايتوب (بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهِ) آنك رحمتينك اينه‌كى آلدندن يعنى رحمت يغمورى ياوماقينه علامت ايتوب جيللرنى ايسدرور (وَاَنْزَلْنَا) هم ايندردك بز (مِنَ السَّمَاءِ) كوكدن ياكه بولوطدن (مَاءً طَهُورًا) پاكله گوچى صونى (لِنُحْيِيَ) تاكم ترگزمه‌كمز اوچون (به) اول صو برله (بَلْدَةً مَيْتًا) اولوك بولغوچى شهرنى يعنى قوروغ واوله‌نسز بولغان بيرنى يغمور صووى برله ترگزوب اوله‌نلر اوسدرمك اوچون صونى ايندردك (وَنُسْقِيَهُ) هم اچرتمه‌كمز اوچون اول صونى (مِمَّا خَلَقْنَا) شول‌نرسه‌دن كم ياراتدق بز (اَنْعَامًا) دورت آياقلى حيوانلرغه (وَاَنَاسِيَّ كَثِيرًا) دخى كوب آدميلر گه اچرتمك اوچون (وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ) وتحقيق دوندردك بز يغمورنى (بَيْنَهُمْ) آدميلر آراسنده يعنى تورلى شهرلرده مختلف وقتلرده متفاوت صفتلر برله يغمور ياغدردق ياكه بولوط ويغمور سوزينى قرآنده قات قات ذكر ايتدك (لِيَذَّكَّرُوا) تاكم ياد قيلسونلر اوچون آدميلر بزنك قدرتمزنى وفكرله‌سونلر اوچون اوشبو نعمتلرنى (فَاَبَى) بس باش طارتدى

زمانغه اشارتدركم اول زمانده آدميلر جهل وحيرة قارانغولقنده ايديلر دين اسلامنك نورلى قوياشى جمال سيد انام عليه الصلوة والسلامنك طلوعى برله افق كرمدن طالع بولوب آز آز جهل وكفر قارانغولقلرينى كيته‌روب عاقبت همه عالمنى منور ويافطى أيلدى كشف الاسرار صاحبى كيلتورمشدركه بو آيت كريمه حضرت پيغمبر عليه السلامنك معجزه‌سينه اشارتدر شول معجزه كم بر وقت سفرده حضرت صلى الله عليه وسلم قيلوله اوچون برآغاچنك توبينه نزول أيله‌مشلر ايدى صحابه‌لر كوب ايديلر لكن آغاچنك كوله گه‌سى آزغنه ايدى همه‌لرينه ياتارغه يته‌رلك توگل ايدى حق سبحانه وتعالى قدرت كامله‌سى برله اول آغاچنك كوله گه‌سينى صوزوب شول قدر ممتد واوزون قيلدى كم بارچه اسلام لشكرى كوله گه‌ده ياتوب استراحت أيله‌ديلر حق تعالى دن اوشبو آيت

نازل بولدى كم كورمه‌دكمو سين كم ربك قدرتى برله كوله گه‌نى نيچك اوزون قيلدى.

وقبول ایتمه‌دی (اَکْثَرُ النَّاس) آدمیلرنك کوبره‌گی (اِلَّا کُفُورًا) مگر کفران نعمت
قیلونیغنه قبول ایتدیلر یعنی اوشبو نعمتلر برابرینه شکرانه قیلمادیلر (وَلَوْ شِئْنَا)
واگر تلهسه‌ك ایدی (لَبَعَثْنَا) البته قوبارور ایدك (فِی کُلِّ قَرْیَةٍ) هر بر قریه‌ده
(نَذِیرًا) برقورقتقوچینی یعنی هر قریه‌گه بر پیغمبر یبه‌رگان بولور ایدك لکن
سینك شأنکنی اولوغلامق اوچون پیغمبرلکنی سیکا ختم قیلدق هم انس وجنگ
سینی پیغمبر أیله‌دك کم قیامتکه قدر باشقه پیغمبر کیلمه‌س (فَلَا تُطِعِ الْکَافِرِینَ)
بس سین اطاعت قیلماغل وبوی صونماغل ای محمد علیه السلام کفر اهللرینه کم
آنلر سینی آتا بابالرینك دینینه اوندارلر (وَجَاهِدْهُمْ) هم صوغش قیلغل آنلر
برله (به) اول قرآن برله یاکه اسلام دینی برله یاکه قلچ برله (جِهَادًا کَبِیرًا)
اولوغ صوغش قیلمق (وَهُوَ الَّذِی) واول خدای تعالی آنداین ذاندرکم (مَرَجَ
الْبَحْرَیْنِ) اوزینك قدرت کامله‌سی برله مجاور وکورشی قیلدی ایکی دریانی
یعنی ایکی دریانی یانه‌شه قیلدی برسینی ایکنچیسینه قاتشدرماینچه (هَذَا) اوشبو
بردریا (عَذْبٌ) طاتلیدر (فُرَاتٌ) صوصاغاننی باصقوچیدر وصوسزلقنی کیته‌رگوچیدر
(وَهَذَا) واوشبو ایکنچی دریا (مِلْحٌ) طوزلیدر (اُجَاجٌ) آچی وتمسزدر (وَجَعَلَ)
هم قیلدی خدای تعالی (بَیْنَهُمَا) بوایکی دریا آراسنده (بَرْزَخًا) برمانع وپرده بولغان
نرسه‌نی کم برسینی ایکنچیسینه قاتشدرماس (وَحِجْرًا مَحْجُورًا) دخی مقرّر ایتولمش
وبیلگوله‌نمش برچیکنی قیلدی لبابده کیلتورمشدرکه عذب فرات نیل ودجله هم
جیحون وسیحون کبی اولوغ یلغه‌لردر وملح اجاج باشقه دینگزلردر وبرزخ
آنلر آراسنده واقع صحرالر وقرلردر محقّقلردیمشلردرکم بوایکی دریادن مراد
مؤمن بنه‌نك کوکلنه‌گی خوف ورجادرکم برسی برسینه غالب بولماس وبرزخدن
مراد حمایت الٰهی وعنایت نامتناهیدر (وَهُوَ الَّذِی) واول خدای تعالی آنداین
ذاندرکم (خَلَقَ) یاراتدی (مِنَ الْمَاءِ) صودن (بَشَرًا) آدم علیه السلامنی یعنی
آنك بالچغینی صو برله تخمیر قیلدی یاکه آدمنی منی صووندن یاراتدی (فَجَعَلَهُ)
بس قیلدی آنی (نَسَبًا) نسل ونسب ایه‌سی (وَصِهْرًا) دخی صهر وطوتاشمق ایه‌سی
قیلدی یعنی آدمنی ایکی قسم أیله‌دی برقسمی ایرلردرکم نسب نسبتی آنلرغه‌در
وبرقسمی خاتونلردرکم مصاهرت آنلر برله بولور (وَکَانَ رَبُّكَ) وبولدی سینك
پروردکارك (قَدِیرًا) کوچی یتکوچی ایرلرنی هم خاتونلرنی یاراتماقغه (وَیَعْبُدُونَ)
وطابونورلر مشرکلر (مِنْ دُونِ اللهِ) خدای تعالی‌دن باشقه (مَا لَا یَنْفَعُهُمْ) شول

نرسه گه کم فائده ایرشدرمه‌س آنلرغه اول نرسه‌گه طابونولری (وَلَا يَضُرُّهُمْ) هم زیان ایتمه‌س آنلرغه اگرده اول نرسه‌گه طابونماسه‌لر یعنی هیچ بر نرسه‌گه قادر بولماغان پوتلرغه طابونورلر (وَكَانَ الْكَافِرُ) وبولدی حقلقغه اوشانماغان کمسه (عَلَىٰ رَبِّهِ) پروردکارینك فرمانینه خلافلق قیلو اوزره (ظَهِيرًا) معاون ویاردم اینکوچی شیطانغه (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ) ویبه‌رمه‌دك بز سینی ای محمد علیه السلام (إِلَّا مُبَشِّرًا) مگر سویونچ بیرگوچی ایتوب یبه‌ردك مؤمنلرگه ثواب وجنت برله (وَنَذِيرًا) هم قورقتقوچی ایتوب کفر اهلینی خدای تعالی‌نك عذابی برله (قُلْ) أینکل سین ای محمد علیه‌السلام (مَا أَسْئَلُكُمْ) مین صوراماسمن سزلردن (عَلَيْهِ) رسالتنی تبلیغ أیله‌مه‌کم اوزره (مِنْ أَجْرٍ) هیچ بر اجر وحق صوراماسمن (إِلَّا مَنْ شَاءَ) مگر ایمان کیلتورور شول کمسه کم تله‌دی (أَنْ يَتَّخِذَ) توتماقنی (إِلَىٰ رَبِّهِ) پروردکاری صاری (سَبِيلًا) بر یولنی یعنی خدای تعالی‌نك رضاسینی استه‌گان کشی ایمان کیلتورور وطاعت قیلور هم شونلرنك ایمان وطاعتلری مینم پیغمبرلکمنك اجری بولور زیرا که هر پیغمبرگه امتلرینك طاعت وعبادتلری برابرینه اجر وثواب بولور (وَتَوَكَّلْ) هم توکل قیلغل (عَلَى الْحَيِّ الَّذِي) شوندای ترك بولغوچی خدای تعالی‌گه کم (لَا يَمُوتُ) اولماس وآکا توکل قیلغانینك اشی ضایع بولماس (وَسَبِّحْ) دخی تسبیح ایتکل وتنزیه قیلغل (بِحَمْدِهِ) خدای تعالی‌نك حمدی برله یعنی خدایغه حمد وثنا ایتکانك حالده آنی پاکلك برله یاد قیلغل (وَكَفَىٰ بِهِ) ویتکوچیدر اول خدای تعالی (بِذُنُوبِ عِبَادِهِ) بنده‌لرینك گناهلری برله (خَبِيرًا) خبر توتقوچی وبلگوچی بولوب یعنی آنلرنك گناهلرینی بلور وشوکا کوره جزأ بیرور (الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ) آنداین خدای تعالی کم یاراتدی کوکلرنی (وَالْأَرْضَ) هم یرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی شول نرسه‌نی کم کوك برله یبر آراسنده‌در (فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) آلتی کون مقدارنده (ثُمَّ اسْتَوَىٰ) صوکره مستولی آنك فرمانی (عَلَى الْعَرْشِ) اوزرینه کم بارچه مخلوقاتنك اولوغراقیدر (الرَّحْمَٰنُ) اولدر کوب رحمت ایتکوچی (فَاسْئَلْ بِهِ) بس صوراغل آنك ذاتندن وصفاتندن یعنی ذات وصفاتی طوغریسندن سؤال قیلغل (خَبِيرًا) برخبر طوتقوچی یاکه خلق واستوأنی بر بلگوچیدن صوراغل (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ) وهر قایچان أیتولمش بولسه مشرکلرگه (*) (اسْجُدُوا لِلرَّحْمَٰنِ) سجده قیلکزلر رحمت ایتکوچی خدای تعالی گه دیب (قَالُوا) أیتورلر اول مشرکلر (وَمَا الرَّحْمَٰنُ) وکمدر رحمن یعنی بورحمن اسمینك

مسمّاسینی بزلر بلمه‌مز دیورلر زیرا که قریش مشرکلری رحمن دیوب خدایغه اطلاق قیلماسلر ایدی شول جهتدن رحمن‌غه سجده قیلمکنی سوزگه فارشی أیتدیلر کم بزلر رحمننی بلمه‌سمز (أَنَسْجُدُ) ایا سجده قیلایقمو یعنی سجده قیلماسمز (لِمَا تَأْمُرُنَا) شول نرسه‌گه‌کم سین بیورورسن بزلرنی اول نرسه‌گه سجده أیله‌مك برله دیورلر (وَزَادَهُمْ) هم آرطدرور رحمننی ذکر أیله‌مك یا که سجده برله امر قیلمق اول مشرکلرگه (نُفُورًا) ایماندن نفرت ایتونی هم حق یولدن یراق بولونی یعنی آنلرغه بوسوزنی أیتکاچ آنلر اوطوری ایمان کیلتورمه‌کدن نفرتله‌نورلر اوشبو سجده امام اعظم قولنچه قرآنده بولغان تلاوت سجده‌لرینك بدنچیسیدر امام شافعی قاشنده سکزنچی سجده‌در فتوحاتده شیخ محی الدین قدس سره بوسجده‌نی سجدهٔ نفور وانکاردیو تسمیه أیله‌مشدر (تَبَارَكَ الَّذِي) اولوغ بولدی شول خدای تعالی‌کم اوزینك قدرت کامله‌سی برله (جَعَلَ) قیلدی ویاراتدی (فِي السَّمَاءِ) کوکده (بُرُوجًا) اون ایکی برجلرنی یا که سرایلرنی‌کم آنك حقیقتینی اوزندن باشقه هیچ‌کم بلمه‌س (وَجَعَلَ) هم قیلدی ویاراتدی اول خدای تعالی (فِيهَا) اول کوکلرده (سِرَاجًا) بر چراغنی یعنی قویاشنی (وَقَمَرًا مُنِيرًا) دخی روشن ونورلی بولغوچی آینی یا که یافطرتقوچی آینی (وَهُوَ الَّذِي) واول خدای تعالی شول ذاتدرکم کامل حکمتی برله (جَعَلَ) قیلدی (اللَّيْلَ) کیچنی (وَالنَّهَارَ) هم کوندزنی (خِلْفَةً) اختلاف ایه‌سی قیلدی یعنی صفات واحواله برسینی برسینه مخالف ایتدی یا که برسینی برسینه خلف قیلدی وبرسینی برسی آرطندن کیلکوچی أیله‌دی واوشبو طریقه قیلماقی دلیلدر (لِمَنْ أَرَادَ) شول کمسه اوچون کم نله‌دی اول (أَنْ يَذَّكَّرَ) یاد قیلمقنی خدای تعالی‌نك بدایع قدرت وعجائب صنعتلرینی کیچ وکوندزنی ایجاد أیله‌مك خصوصنده (أَوْ أَرَادَ) یا ایسه نله‌دی اول کیمسه (شُكُورًا) شکرانه قیلماقنی حق تعالی‌نك نعمتلرینه کم کیچه وکوندزنك تعاقبی اول جمله‌دندر (وَعِبَادُ الرَّحْمَٰنِ) وخدای تعالی‌نك بنده‌لری یاکه خدای تعالی‌گه عبادت ایتکوچیلر یعنی خاص بنده‌لر (الَّذِينَ يَمْشُونَ) شول کمسه‌لردرکم یورورلر (عَلَى الْأَرْضِ) یر یوزی اوزرنده (هَوْنًا) وقار وسکینه هم تواضع یوزندن یعنی توبه‌نچیلك برله اوزلرینی کچکنه کوروب یورورلر تکبرلك برله یورمه‌سلر (وَإِذَا خَاطَبَهُمُ) وهرقایچان خطاب قیلسه آنلرغه وسوز دمشسه (الْجَاهِلُونَ) نادان کشیلر یعنی نادانلر ادبسزلك برله آنلرغه نیوشسز سوزلر أیتسه‌لر (قَالُوا سَلَامًا) أیتورلر اول اینگو

بنده‌لر نادانلر سوزینه جوابده سلامتلك سوزینی یعنی شوندایین سوز برله جواب بیرورلرکم اول سوزنی أیتولرنده گناهدن سلامت بولورلر مراد نادانلر برله فارشی قچقرشمایوب مجادله ومکالمه‌دن اعراض قیلورلر دیمکدر ایدگو بنده‌لرنك خلق برله معامله‌لرینی بیان ایتدکی صوکره آنلرنك حق سبحانه وتعالی برله معامله‌لرندن خبر بیروب بیورورکم (وَالذینَ یبیتونَ) دخی شول کمسه‌لردر آنلرکم کیچ اوتکارورلر (لرَبّهِمْ) اوزلرینك پروردکارلری اوچون (سُجّدًا) سجده قیلغوچیلر بولغانلری حالده (وَقیامًا) هم آیاق اوزره تورغوچیلر بولغانلری حالده یعنی تونی اویاغلق برله نماز اوقوب اوتکارورلر (وَالّذینَ یقولونَ) دخی شول کمسه‌لردرکم اوشبو قدر خشوع وخضوغلری برله هم طاعت وعبادتکه اجتهادلری برله أیتورلر آنلر قورقو یوزندن (رَبّنَاصْرِفْ) ای بزنك پروردکاریمز دوندرگل سین (عَنّا) بزلردن (عَذابَ جهنّمَ) تموغ عذابینی (انّ عَذابَها) درستلکده اول تموغنك عذابی (کانَ) بولدی (غُرامًا) لازم ودائم‌کم هیچده بتماس وکیسولمه‌س (انّها) درستلکده اول تموغ (ساءَتْ مُسْتَقرًّا) نی‌یاوز آرامگاهدر وقرار اورنیدر (ومقامًا) هم نی یاوز مقامدر وتوراچق یردر (وَالّذینَ اذآ انْفقوا) دخی آنلر شوندایین کمسه‌لردرکم هرقایچان نفقه بیرسه‌لر ومالرینی صرف قیلسه‌لر (لَمْ یسْرِفوا) اسراف أیله‌مه‌دیلر وچیکدن چقمادیلر یعنی معصیتکه وحرام اورنغه صرف قیلمادیلر (ولَمْ یَقْتُروا) هم طارلق وصارانلق قیلمادیلر یعنی مستحقلردن قزغانمادیلر (وکانَ) وبولدی آنلرنك (بینَ ذلکَ) اوشبونك آراسنده یعنی اسراف قیلو برله صارانلق اورطاسنده (قَوامًا) تورمافلری یعنی طریقهٔ اعتدالنی رعایه قیلوب اورطاچه اش قیلدیلر افراط وتفریطدن صاقلاندیلر (بیْت) وسطنی قیلماغل هرگز قولکدن رهاکه خیرالامور در اوسطها مرویدرکه مشرکلردن بعضلری رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینه کیلوب أیتدیلرکم ای محمد بزلر خدایغه شرك کیلتورگانمز هم ناحق یرده قان توکگانمز وزنا هم فسق وفجور کوب قیلغانمز اگر سینك خدایك بزلرنك اوشبو گناهلرمزدن کیچوب بزنی قبول قیلورلق بولسه ایمان کیلتورورمز دیدیلر حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (وَالّذینَ لا یدْعونَ) دخی شول کمسه‌لردر اول خدای تعالی‌نك خاص بنده‌لری کم آنلر اوندهمه‌سلر وطابونماسلر (مَعَ اللهِ الهًا آخَرَ) الله تعالی برله ایکنچی خدایغه (ولا یَقْتلونَ) هم اولتورمه‌سلر (النّفْسَ الّتی) آندایین نفسنی کم (حَرّمَ اللهُ)

حرام قیلدی الله تعالی آنی اولتورونی یعنی مؤمننی وذمینی اولتورمه‌سلر (الا بالْحَقّ) مگر حقلق وتوغریلق برله گنه یعنی شریعت بوینچه اولتورمك واجب بولغان اورنده‌غنه اولتورورلر (وَلَا یَزْنُونَ) دخی زنا قیلماسلر امهات(١) معاصی یعنی گناهلرنك اصللری اوشبو اوچدر دیمشلر یعنی خدایدن باشقه‌غه طابونو وناحق یرده کشی اولتورمه‌ك هم زنا قیلماقدر (وَمَنْ یَفْعَلْ) وهر کم اشلمسه (ذٰلِكَ) اوشبو اوچ تورلی گناهنی (یَلْقَ اَثَامًا) یولوقور اول وکورور قیلغان اشینك جزاسینی وعذابینی طارتور یا که اثام وادی‌سنده عذاب ایتولورکم تموغ چقورلرندن برچقوردر (یُضَاعَفْ) ایکی اولوش ایتولور (لَهُ) اول کیمسه‌گه (الْعَذَابُ) عذاب (یَوْمَ الْقِیَامَةِ) قیامت کونده (وَیَخْلُدْ فِیهِ) هم منگو قالور اول کمسه عذابده (مُهَانًا) خور وذلیل ایتولمش بولغانی حالده (اِلَّا مَنْ تَابَ) مگر شول کمسه کم توبه قیلدی شرکدن (وَاٰمَنَ) هم ایمان کیلتوردی واوشاندی خدای ورسولنگه (وَعَمِلَ) دخیده اشلهدی (عَمَلًا صَالِحًا) اید گو عملنی یعنی ارکان اسلام برله عمل قیلدی (فَاُولٰٓئِكَ) بس اوشبو گروه (یُبَدِّلُ اللّٰهُ) آلشدرور خدای تعالی (سَیِّئَاتِهِمْ) آنلرنك گناهلرینی (حَسَنَاتٍ) اید گولکلرگه (وَكَانَ اللّٰهُ) وبولدی خدای تعالی (غَفُورًا) گناهلرنی یارلغاوچی توبه قیلماق برله (رَحِیمًا) بنده‌لرگه رحمت ایتکوچی توبه گه توفیق بیرمه‌ك برله (وَمَنْ تَابَ) وهرکم توبه أیلمسه گناه‌لردن مراد مذکور اوچکه یعنی شرك وقتل وزناغه باشقه بولغان گناهلردر حاصل معنی هرکم بونلرغه باشقه گناهلردن هم توبه قیلسه وطیولسه (وَعَمِلَ صَالِحًا) دخی اشلهسه اید گو عملنی (فَاِنَّهُ یَتُوبُ) بس درستلکده اول کمسه قایتور (اِلَی اللّٰهِ) الله تعالی‌نك اجر وثوابی صاری (مَتَابًا) حق وتیوشلی بولغان قایتماق برله (وَالَّذِینَ) دخی شول کیمسه‌لردر خدای تعالی‌نك خاص بنده‌لری‌کم (لَا یَشْهَدُونَ) حاضر بولماسلر (الزُّورَ) مشرکلرنك هم یهود ونصارانك عیدلرینه وبیره‌ملرینه یا که اویون وکولکو مجلس‌لرینه یا که گواهلق بیرماسلر یالغانغه (وَاِذَا مَرُّوا) وهر قایچان اوتسه‌لر آنلر (بِاللَّغْوِ) باطل وتیوشسز نرسه‌لر هم تیوشسز مجلسلردن اوتسه‌لر یعنی یوللری توغری کیلوب شوندای مجلسلرگه اوچراسه‌لر (مَرُّوا) اونارلر آنلر (كِرَامًا) صاقلانغوچیلر بولغانلری حالده یا که اول اشدن طیغوچیلر بولغانلری حالده (وَالَّذِینَ) ودخی شول کیمسه‌لردر آنلرکم (اِذَا ذُكِّرُوا) هر قایچان اوگوت ونصیحت بیرلمش بولسه‌لر (بِاٰیَاتِ رَبِّهِمْ)

(١) حضرت ابن مسعود رضی الله عنه دن روایة ایدلمشدرکم اول ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم دن سؤال قیلدم قایسی گناه اولوغراقدر دیدم بیوردی کم سنی یاراتقان خدای تعالی گه شرك کلتورماکدرینه قایسی گناه‌در دیوب صورادم بیوردی کیم تربیه‌سندن قورقوب اوزبالاکنی اولتورماکدر دیدی ینه قایسی گناه در دیدم کورشی‌لرنك خاتونلری برله زنا ایلاماکدر دیدی بس حضرت پیغمبرنك سوزینی تصدیق ایلاب اوشبو آیة کریمه نازل بولدی کم خدایناك خاص بنده‌لری شرك کلتورماسلر وناحق یرده قان توکماسلر هم زنا قیلماسلر بو حدیث صحیحین‌ده مذکوردر.

تفسیر مولانا یعقوب

پروردکارلرینك آیتلری برله یعنی قرآنك وعظلری برله آنلرغه نصیحت بیرسه‌لر (لَمْ یَخِرُّوا) توشماسلر ویقلماسلر آنلر (عَلَیْهَا) آنك اوزرینه یعنی اول وعظلرنی ایشتکان وقتلرنده یاتماسلر (صُمًّا) صاکفراولر بولغانلری حالده‌کم اسرارنی ایشتماسلر (وَعُمْیَانًا) هم صوقرلر بولغانلری حالده‌کم آنك انوارینی کورمه‌سلر یعنی شویله توگللردر بلکه قرآن وعظلرینی هوس واخلاصلری برله طکْلاب بصیرت کوزلری برله آنك نورینی کورورلر هم آیات الٰهی‌دن غافل بولماسلر (وَالَّذِینَ) دخی شول کمسه‌لردر آنلر (یَقُولُونَ) أیتورلر (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکاریمز (هَبْ لَنَا) باغشلاغل سین بزلرگه (مِنْ أَزْوَاجِنَا) بزنك خاتونلریمزدن (وَذُرِّیَّاتِنَا) هم بالالریمزدن (قُرَّةَ أَعْیُنٍ) شول کمسه‌نی کم کوزلرنك باقطیلقی بولور یعنی بزلرگه ایدگو خاتونلر هم یخشی وایدگو بالالر روزی قیلغل چونکه مؤمن اوزینك اهل واولادینی صالح وپاك کورسه کوکلی شادلانور وکوزینك نوری آرتور (وَاجْعَلْنَا) هم قیلغل یعنی بزلرگه شول قدر تقوالق نصیب أیله‌گل کم متقیلرگه امام بولوغه لایق بولایق دیورلر (أُولَٰئِكَ) اوشبو ذکر ایدلمش گروه (یُجْزَوْنَ) جزأ بیرلمش بولورلر (الْغُرْفَةَ) جنتنك غرفه‌سینی یعنی ایدگولکلری برابرینه آنلرغه جنتده ایك اعلی‌راق ویوقاریراق بولغان اورن میسر بولور (بِمَا صَبَرُوا) شول نرسه‌سببلی‌کم صبر قیلدیلر وچدادیلر آنلر دنیا مشقتلرینه‌هم کفار ایذاسینه یاکه فقیرلکنه یاکه طاعت وعبادتکه (وَیُلَقَّوْنَ) هم یولوقترلمش بولورلر آنلر یعنی آنلرغه بیرلور (فِیهَا) اول جنتده (تَحِیَّةً) منگو ترکلکنی (وَسَلَامًا) هم آفتلردن سلامتلکنی یاکه فرشته‌لر آنلرغه جنتده تحیت وسلام قیلورلر (خَالِدِینَ فِیهَا) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده آنلر جنت غرفه‌سنده (حَسُنَتْ) کورکام بولدی اول جنت (مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا) قرار قیلاچق یر هم طوراچق اورن بولوب (قُلْ) أیتکل ای محمد علیه السلام مکه مشرکلرینه (مَا یَعْبَؤُا بِكُمْ) نی نرسه وزن قویار سزلرگه (رَبِّی) مینم پروردکارم یعنی سزنك خدای تعالی قاشنده نی نرسه قدرکز وعزتکز بولور (لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ) اگر بولماسه سزنك آکا دعا قیلمافکز وعبادت أیله‌مه‌ککز یعنی اگر خدایغه عبادت قیلماساکز آنك قاشنده هیچ قدر وعزتکز بولماس زیراکه آدمینك شرفی عبادت برله‌در (فَقَدْ كَذَّبْتُمْ) بس تحقیق یالغانغه طوتدکز سزوخدایغه اشانمادکز (فَسَوْفَ یَكُونُ)

بس تیزدرکم بولور سزنك تكذیبكز (لزاماً) سزلرگه لازم یعنی عاقبت شول تكذیبكز سببلی تموغغه كروب عذابینی طارتورسز بعضیلر لزامدن مراد بدر كونده آنلرنك اولتورلمش بولمافلریدر دیمشلر والله تعالی اعلم.

سورة الشعرآء مكیة وهی مائتان وسبع وعشرون آیة

٢٥ نجی سوره شعرآء سوره‌سی مكه‌ده نازلدر ٢٢٧ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(طسم) (١) والله تعالی اعلم بمراده (تِلْكَ) اوشبو سوره (آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ) روشن وظاهر بولغوچی كتابنك آیتلریدر یعنی قرآنك آیتلریدركم آنده حلال وحرامنك احكامی آچق بیان ایدلمشدر قریش مشركلری اوشبو طریقه بولغان كتابنی تكذیب أیلهب ایمان كیلتورمه‌دیلر رسول اكرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری آنلرنك ایمان كیلتورولرینه بغایت حریص بولدقندن بواش جهتندن مبارك خاطرلرینه آغرلق كیلدی حق سبحانه وتعالی حبیبینك كوكلینه تسلی بیروب آیت یباردی‌كم (لَعَلَّكَ) شایدكم سین ای محمد علیه السلام (بَاخِعٌ نَفْسَكَ) هلاك ایتكوچی واولتورگوچی سن اوزكنك نفسكنی (أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ) شونك برله كم بولماسلر اول مشركلر اشانغوچیلر قرآنغه یعنی آنلرنك ایمان كیلتورمه‌ولری واشانماولری سببلی اوزكنی فایغولو قیلورسن (إِنْ نَشَأْ) اگر تله‌سه‌ك بز (نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ) ایندرورمز آنلر اوزرینه (مِنَ السَّمَاءِ) كوكدن (آيَةً) بر نشان وعلامتی قیامت علامتلرندن یاكه آنلرغه بر بلا وآفت ایندرورمز (فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ) بس اورلور آنلرنك مویلری (لَهَا) اول آیت وعلامتكه (خَاضِعِينَ) انقیاد ایتكوچیلر وتوبانچیلك برله بوی صونغوچیلر بولوب یعنی اول بلا كیلگاندن صوك آنلرنك اوزلرینی اولوغ طوتقوچی متكبرلری خور وذلیل بولوب انقیاد قیلورلر وباشلرینی ایه‌رلر (وَمَا يَأْتِيهِمْ) وكیلمه‌س آنلرغه (مِنْ ذِكْرٍ) هیچ بر وعظ واوگوت (مِنَ الرَّحْمٰنِ) رحمت ایتكوچی خدای تعالی‌دن (مُحْدَثٍ) یاكا ایندرلمش ووحی ایتولمش وعظ یعنی قرآنك بر سوره‌سی صكره ایكنچی سوره‌سی ایندرلمه‌س (إِلَّا كَانُوا عَنْهُ) مگر كم بولورلر اول مشركلر آندن (مُعْرِضِينَ) اعراض ایتكوچیلر یعنی اول سوره‌دن یوز دوندرورلر وقبول قیلماسلر (فَقَدْ كَذَّبُوا) بس تحقیق یالغانغه طوتدیلر آنلر قرآننی وآكا اشانمادیلر (فَسَيَأْتِيهِمْ) بس تیزدركم كیلور آنلرغه

(١) معالمك قتاده رحمة الله علیه‌دن نقل أیله مشدركم «حروف مقطّعه» قران اسملریدر «ولهذا غالبا» اوشبو حروف صوكنده قرانك ذكری كیلمشدر وبعضیلر «اسمآء الهیدن» براسمدر دیورلر یاكه هر حرفی بر اسمگه اشارتدر نته‌ك كم طسمك طآء طاهر اسمینه وسین ساترگه ومیم مجیدگه اشارتدر یاكه طوبیغه‌هم سدرة المنتهی‌غه هم محمد صلی الله علیه وسلمگه اشارة بولور لكن قول اصح اوزره متشبهاتدندر كم تأویل واسراریني حق تعالی‌نك اوزینه تفویض اولی‌در.

اولگان وقتلرنده یا که قبردن قوبارلغانلرنده یا که بدر صوغشی کونده کیلور (اَنبٰٓؤُا) شول نرسه‌نك خبرلری کم (کَانُوا بِه) بولدیلر آنلر اول نرسه برله (یَستَهزِؤُنَ) استهزآء قیلورلر ومسخره‌گه طوتارلر یعنی حاضرده اشانمادقلری نرسه‌نی اول وقتده آشکارا کورب بلورلر لکن اول وقتده اوکونولری فائده بیرمه‌س (اَوَ لَم یَرَوا) ایا قارامامسلرمو اول مشرکلر (اِلَی الاَرض) یر صاری کم محض قدرتیمز برله (کَم اَنبَتنَا) نیقدر اوسدردك بز (فِیهَا) اول یرده (مِن کُلِّ زَوج کَرِیم) هر جفت یخشی اوله‌نلردن یعنی نی قدر کیره‌کلی وفائده‌لی بولغان انواع تورلی اوله‌نلرنی اوسدردك (اِنَّ فِی ذٰلِكَ) درستلکده اوشبوتورلی اوله‌نلرنی اوسدروده بولغوچیدر (لَاٰیَةً) البته بر علامت ودلالت خدایندك کمال قدرتینه (وَمَا کَانَ) وبولمادی (اَکثَرُهُم) اول مشرکلرنك کوبراکلری علم ازلیه (مُؤمِنِینَ) ایمان کیلتورگوچیلر واشانغوچیلر یعنی آنلرنك کوبسی ایمان کیلتوراچك توگللردر (وَاِنَّ رَبَّكَ) ودرستلکده سینك پروردکارك (لَهُوَ العَزِیزُ) البته اولدر غالب وقادر مشرکلرگه بلا ایندروگه (الرَّحِیمُ) مهربان ورحمت ایتکوچی مؤمن بنده‌لرینه (وَاِذ نَادٰی) وباد قیلغل شونی‌کم ندا قیلدی (رَبُّكَ) سینك ربك (مُوسٰٓی) موسی پیغمبرگه (اَنِ ائتِ) شویله دیوب کم کیلگل سین ای موسی (القَومَ الظّٰالِمِینَ) ظاملق ایتکوچیلر بولغان قومگه (قَومَ فِرعَونَ) یعنی فرعون قومینه کیلگل کم آنلر شریك کیلتورمك برله اوزلرینه ظلم قیلدیلر هم بنی اسرائیلگه ظلم وجفا أیله‌دیلر بس آنلرغه بارغل هم أیتکل (اَلَا یَتَّقُونَ) ایا قورقماسلرمو آنلر خدایندك عذابندن وایمان کیلتورمه‌سلرمو یعنی کیرا کدرکم قورقسونلر وشرکدن هم بنی اسرائیلگه ظاملق قیلودن طیولسونلر (قَالَ) أیتدی موسی علیه السلام (رَبِّ) ای مینم پروردکارم (اِنِّی اَخَافُ) درستلکده مین قورقورمن (اَن یُکَذِّبُونِ) آنلرنك مینی یالغانغه طوتماقلرندن یعنی میکا اشانماسلر دیب قورقامن (وَیَضِیقُ صَدرِی) هم طارلانور مینم کوکره‌کم یعنی آنلرنك تکذیب قیلولری سببلی مینم کوکلم طارلانور (وَلَا یَنطَلِقُ لِسَانِی) دخی یورماس وآچولماس مینم تلیم یعنی سوزمنی یخشیلاب ایته آلمام دیدی چونکه بوسوزنی ایتمه‌کی حضرت موسی‌نك تلنه‌گی عقده‌سی کیتووندن الگاری ایدی (فَاَرسِل) بس‌سن یبارگل جبرائیلنی (اِلٰی هٰارُونَ) قرنداشم هارون صاری هم آنی پیغمبرلکده میکا شریك قیلغل تاکم فرعون قومینه باروده میکا یاردمچی

بولسون (وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ) وبولغوچیدر اول فرعون قومی‌نك مینم اوزریمه گناه دعوالری یعنی حضرت موسی آنلر آراسنده وقتده برقبطینی اولتورمش ایدی (فَاَخَافُ) بس من قورقورمن (اَنْ يَقْتُلُونِ) آنلرنك مینی اولتورمه‌کلرندن یعنی شول قبطینك برابرینه اوزمنی اولتورورلردیب قورقامن دیدی (قَالَ) ایتدی خدای تعالی موسی پیغمبرگه (كَلَّا) طیولغل .وگماندن یعنی بوطریقه گمان ایتمه‌گل وقورقماغل آنلر سینی اولتورا آلماسلر (فَاذْهَبَا) بس بارگز هارون برله ایکیگز (بِاٰيَاتِنَا) نشانه‌لریمز برله یعنی مینم قدرتمگه هم سینك پیغمبرلکك‌گه دلیل بولغان معجزه‌لر برله بارگز (اِنَّا مَعَكُمْ) درستلکده بزسزنك برله برگه‌مز یعنی سزگه یاردم ایتکوچیمز (مُسْتَمِعُونَ) ایشتکوچیمز سزنك برله فرعون قومی آراسنده بولغان سوزلرنی یعنی سز هم آنلرهرنی سوزایتساگز وهرنی قیلساگز بزگه یاشرن توگلدر (فَاْتِيَا) بس کیلگز (فِرْعَوْنَ) فرعون‌گه (فَقُولَا) بس ایتگز (اِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ) درستلکده بزلر بارچه عالملرپروردکارینك یبه‌رگان رسولمز (اَنْ اَرْسِلْ) وسوز شولدرکم سن یبارگل (مَعَنَا) بزنك برله (بَنِي اِسْرَائِيلَ) بنی اسرائیل قومینی تاکم آنلر بزنك برله بابالرینك مسکنی بولغان شام یرینه بارسونلر بس موسی علیه السلام حق تعالی‌نك امری بوینچه قرنداشی هارون برله فرعونك درگاهینه کیلدیلر بریلدن صوك فرعوننی کورمك آنلرغه میسر بولدی فرعون آنلرنی کورگاچ حضرت موسی‌نی طانودی (قَالَ) ایتدی فرعون موسی علیه السلامغه (اَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا) ایا تربیه قیلمادقمو بز سنی اوز آرامزده ای موسی (وَلِيدًا) یاش بالا بولغانك حالده یعنی یاگا طوغان وقتکده بز سنی اوزیمزگه آلوب تربیه ایتدك (وَلَبِثْتَ فِينَا) هم توردك سن بزنك آرامزده (مِنْ عُمُرِكَ) عمرکدن (سِنِينَ) نیچه یللر یعنی یکرمی یل بزنك قاشیمزده اوتکاردك (وَفَعَلْتَ) دخی قیلدك سن (فَعْلَتَكَ الَّتِي) شوندای اشکنی‌کم (فَعَلْتَ) قیلدك سن آنی یعنی میگا ایکمك پشورگوچی قبطینی اولتوردك (وَاَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ) وسن کفران نعمت قیلغوچیلردن سن ای موسی دیدی (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام فرعونگه (فَعَلْتُهَا اِذًا) قیلدم من اول اشنی شول وقتده (وَاَنَا مِنَ الضَّالِّينَ) وحالانکه من اول وقتده غافللردن ایدم یعنی بریومروق اورماق برله آنی اولاردیب بلمه‌گان ایدم (فَفَرَرْتُ) بس قاچدم مین (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی سزنك قاشکزدن قاچوب کیتدم (لَمَّا خِفْتُكُمْ) قورقمانم زمانده سزلردن بس سزدن قاچوب مدین شهرینه

کیندم (فوهب لی) بس باغشلادی میکا (ربّی) مینم پروردکارم (حکماً) علم وحکمتنی یا که پیغمبرلکنی (وجعلنی) دخی قیلدی اول مینی (من المرسلین) اوزینك یبارلمش رسوللرندن (وتلك نعمةٌ تمنها علیّ) واوشبو نعمت کم سن منت قیلورسن آنك برله میکا (ان عبدت) شولدرکم قول ایتدك سن اوزکا (بنی اسرائیل) یعقوب پیغمبر بالالرینی یعنی سینك مینی یاش وقتمده آلوب تربیه ایلهمکك بنی اسرائیلنی اوزکا قول قیلمافك سببندندر اگر سن آنلرنی اوزکا قول قیلغان بولماساك مینم آنام مینی دریاغه طاشلاماس ایدی هم مینی اوز قومیم تربیه قیلوب اوسدرورلر ایدی آنام سندن قورقوب مینی دریاغه طاشلادی شول سببلی سنك قولکا توشدم فرعون حضرت موسی‌نك انّا رسول رب العالمین دیگان سوزینی ایشتکان ایدی بس سوزنی ایکنچی‌گه أیلاندردی وامتحان طریقنچه (قال) ایتدی فرعون (وما ربُّ العالمین) ونی نرسه درعالملرنك پروردکاری کم سن ایتورسن دیدی خدایناك ماهیتندن سؤال قیلدی (قال) ایتدی حضرت موسی فرعون سوزینه جوابده (ربُّ السموات والأرض) اول خدای تعالی در کوکلرنك هم بیرنك پروردکاری ویاراتقوچیسی (وما بینهما) هم کوك برله بیر آراسنده بولغان نرسه لرنك یاراتقوچیسیدر (ان کنتم) اگر بولساکز سز (موقنین) شکسز اشانفوچیلر موسی علیه السلام ماهیتنی بیان ایتمایوب خدای تعالی قدرتی‌نك ظاهرراك دلیللرینی کورگازمك برله جواب بیردی (قال) ایتدی فرعون حضرت موسی‌دن بوجوابنی ایشتکاچ (لمن حوله) شول کمسه گه‌کم اوزینك تیکراسنده یعنی اوزینك اطرافنده آلتون کرسیلرگه اولتورغان قبطیلرنك اولوغلری بشیوز کشی بار ایدی شولارغه ایتدی (ألا تستمعون) ایا ایشتماس سزمو بوکشینك جوابینی‌کم من آندن پروردکارینك حقیقتینی وماهیتی نرسه ایدکینی صورادم اول میکا آنك افعالندن وقیلغان اشلرندن خبر بیرادر دیدی (قال) ایتدی موسی علیه السلام ایکنچی مرتبه کم مینم خدایم (ربکم) سزنك پروردکارکز ویاراتقوچیکزدر (ورب آبائکم الأولین) هم اوّلده اوتکان آتالرکزنك خدایی وخالقیدر دیدی اظهر آیاندن اقرب آیاتکه عدول قیلدی (قال) ایتدی فرعون حضرت موسی ایکنچی مرتبه‌ده هم ماهیتنی بیان قیلماغاچ (انّ رسولکم) درستلکده سزلرنك یبارلمش ایلچیکز سخریه واستهزاء یوزندن رسولکز دیدی (الذی أرسل الیکم) آنداین رسولکزکم یبارلمش بولدی اول سزلرگه (لمجنون) البته جنلانمش

ودیوانه‌درکم جوابنی سؤال‌غه موافق بیر ماس (قالَ) ایتدی ینه‌موسی علیه السلام (ربّ المَشْرق) عالملرنك پروردکاری مشرقنك یاراتقوچیسیدر (وَالْمَغْرب) هم مغربنك خالقیدر (وَما بینهما) دخی مشرق برله مغرب آراسنده بولغان نرسه‌لرنی یاراتقوچیدر (انْ کُنتُمْ) اگر بولساگزسز (تَعقلُونَ) فهملرسز وآگلارسز شونی‌کم سزنك سؤال‌گزغه باشقه طریقه جواب بیرو ممکن توگلدر زیرا خدای تعالی‌نك حقیقتینی وماهیتینی بلمك محالدر عقل وفهم آندن عاجزدر (قالَ) ایتدی فرعون مناظره‌دن عاجز قالغاچ (لَئِنِ اتَّخَذْتَ) اگر طوتساك سن ای موسی (الٰهاً غَیْری) میندن باشقه بر معبودنی (لَاَجْعَلَنَّكَ) البته مین قیلورمن سینی (منَ الْمَسْجُونینَ) زندانغه یابولمشلردن یعنی میندن باشقه‌غه طابونساك البته مین سینی زندانغه یابدرورمن دیدی مرویدرکه فرعوننك زندانی اولومدن هم قاطیراق ایدی یرآستنده تیران چقورغه صالورلر ایدی هیچ یاقطلق کورمه‌سلر هم طاوش ایشتمه‌سلر ایدی هم اولمای طورب آندن چغارلماسلر ایدی موسی علیه السلام قاچانکم فرعوندن بو سوزنی ایشتدی (قالَ) أیتدی (اَوَ لَوْ جِئْتُكَ) ایا سین مینی قورقتورسکمی واگرچه مین کیلتورسه‌مده سیکا (بشَیْءٍ مُبین) روشن وآشکارا بولغان نرسه‌نی یعنی سوزم راستلقینه دلیل بولغان معجزه کورگازسامده مینی زندانغه یابدرورسکمودیدی (قالَ) أیتدی فرعون (فَأْتِ بهِ) بس کیلتورگل سین اول نرسه‌نی ومعجزه‌گنی کورگازگل (انْ کُنْتَ) اگر سین بولساك (منَ الصّادقینَ) راست ایتکوچیلردن (فَاَلْقی) بس طاشلادی ویرگه صالدی موسی علیه السلام (عَصاهُ) اوزینك طایافینی (فَاذا هیَ) بس شول وقتده اول طایاق (ثُعبانٌ مُبینٌ) آشکارا بر اژدهادر یعنی اژدهالغی آچق وظاهر ایدی فرعون آنی کوروب بیك قورقدی اول یرده‌گی کشیلر قورقوب قاچدیلر هم کوب کشیلر هلاك بولدیلر (ونَزَعَ) دخی طشقاری چغاردی موسی علیه السلام (یَدَهُ) اوزینك قولینی یعنی اوّل قولینی فرعونگه کورساتوب قوینینه طقفان ایدی شول قولینی قویننده کیری چغاردی (فَاذا هیَ) بس شول وقتده اول قول (بیضاءُ) آق ویالطراغوچیدر (للنّاظرینَ) قاراغوچیلرغه یعنی قویننده قولی قویاش کبی نورلی بولوب چقدی حتی قاراغان کشیلرنك کوزلری چاغلور ایدی فرعون بو عجب اشلرنی کورگاچ (قالَ للْمَلَإِ حَوْلَهُ) أیتدی اوزینك تیکرمسنده بولغان قومنك الوغلرینه (ان هذا) درستلکده اوشبو موسی (لَساحرٌ عَلیمٌ) البته بر دانا وسحر اشینی بلگوچی سحرچیدرکم

(یرید) تلهر اول (اَنْ یُخْرِجَکُمْ) سزلرنی چغارمافنی (مِنْ اَرْضِکُمْ) یرکزدن یعنی سزنی مصر دیارندن چغارونی تلهر (بِسِحْرِهِ) اوزینك سحری برله (فَمَاذَا) بس نی نرسه‌نی (تَأْمُرُونَ) بیورورسز سز بوموسی‌نك اشی طوغریسنده ومصلحتکز نیچکدر دیدی موسی علیه السلامنك معجزه‌سی آنی الوهیة دعواسی مرتبه‌سندن قومی برله مشورة أیلهمك درجه‌سینه توشوردی «انا ربکم الاعلی» رتبه‌سندن تنزل أیلهب اوزینه طابونغوچیلردن کیکاش صورادی (قَالُوا) أیتدیلر قومنك الوغلری (اَرْجِهْ) حبس قیلغل سین آنی (وَاَخَاهُ) هم آنك قرنداشینی یاکه آنلرنی توقف قیلدرغل وآشغوب اولتورتمه‌گل تاکم یالغانلری ظاهر بولسون (وَابْعَثْ) هم یبارگل (فِی الْمَدَائِنِ) شهرلرگه (حَاشِرِینَ) جیغوچیلرنی یعنی هر شهرگه ایلچیلر یبارگل سحرچیلرنی جمع قیلسونلر (یَأْتُوكَ) تاکم کیلتورسونلر آنلر سیکا (بِکُلِّ سَحَّارٍ عَلِیمٍ) هر بر سحر اشینی بلگوچی سحرچینی دیدیلر بس فرعون ساحرلرنی طلب ایدوب تورلی طرفقه کشیلر یباردی (فَجُمِعَ السَّحَرَةُ) بس جیولدیلر سحرچیلر (لِمِیقَاتِ یَوْمٍ مَعْلُومٍ) معلوم بولغان کوننك بر بیلگولی وقتنده وساعتنده‌کم اول کون فرعون قومینك بیراملری ایدی (وَقِیلَ) هم أیتولنمش بولدی یعنی فرعون أیتدی (لِلنَّاسِ) آدمیلرگه یعنی مصر خلقینه (هَلْ اَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ) ایا سزلر جیولغوچیلرسزمو یعنی سحرچیلر جیولغان اورنغه سزلر هم جمع بولوب کیلورسزمو کیلکز (لَعَلَّنَا) شایدکم بزلر اتّفاق برله (نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ) ایه‌رورمز سحرچیلرگه یعنی موسی‌نی دفع قیلوده آنلر برله برگه بولوب آنلرغه مدد ایدارمز (اِنْ کَانُوا) اگر بولسه‌لر (هُمُ الْغَالِبُونَ) اول سحرچیلر غلبه ایتکوچیلر موسی وهارونغه باکه مراد سحرچیلر غالب بولسه‌لر آنلرنك دینلرینه کرورمز دیمکدر (فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ) بس کیلگانلری زمانده سحرچیلر (قَالُوا لِفِرْعَوْنَ) أیتدیلر آنلر فرعونکه (اَئِنَّ لَنَا) ایا درستلکده بزلرگه بولورمو (لَاَجْرًا) بر اجر وخدمت حقی سینك فاشکدن (اِنْ کُنَّا) اگر بولساق (نَحْنُ الْغَالِبِینَ) بزلر غلبه ایتکوچیلر وینگوچیلر بولساق موسی‌نی سحریمز برله دیدیلر (قَالَ) أیتدی فرعون ساحرلرگه (نَعَمْ) بلی سزلرگه خدمت حقی بولور (وَاِنَّکُمْ اِذًا) هم درستلکده سزلر شول وقتده (لَمِنَ الْمُقَرَّبِینَ) البته میکا یاقنلردن بولغوچیلرسز یعنی «اگر موسی‌غه غالب بولساکز مینم ناشمده ایکی یاقن وقدرلی کشیلر سز بولورسز» دیدی بس ساحرلر سحر اسبابلرینی حاضرلهب وعده ایتولمش وقتده میدانغه کیلوب

موسی علیه السلام قارشیسنده صف باغلاب طوردیلر هم أیتدیلرکم «ای موسی اوّل سین اوزسحرکنی وعملکنی قیلورسکمو یاکه بزلر اوّل سحر یه‌زنی صالایقمو» دیدیلر (قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ) أیتدی آنلرغه حضرت موسی (أَلْقُوا) اوّل سزلر صالکز (مَآ أَنتُم مُّلْقُونَ) شول نرسه‌نی‌کم صالغوچیلرسز آنی یعنی «اوّل سزلر سحر عملکزنی قیلوکز» دیدی (فَأَلْقَوْا) بس صالدیلر سحرچیلر بیرگه (حِبَالَهُمْ) آرقانلرینی وسحر برله حاضرله‌نگان بپلرینی (وَعِصِيَّهُمْ) هم سحر برله یاصالغان طایافلرینی‌کم جمله‌سی یتمش مك آرقان هم یتمش مك طایافلر ایدی بیرگه صالغاچ قویاش اسّیلکینك تأثیری برله قزوب قیملدی باشلادیلر وخلایقنك کوزلرینه بیك قورقنچلی یلانلر بولوب کورندیلر آنه‌غی کشیلر قورقوب قچقرشا باشلادیلر (وَقَالُوا) وأیتدیلر اول سحرچیلر (بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ) فرعوننك. الوغلقی واوستونلکی برله أیته‌مزکم (إِنَّا) درستلکده بزلر (لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ) البته بزلرمز غلبه ایتوچیلر واوستون بولغوچیلر موسی وهارونغه دیدیلر (فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ) بس صالدی موسی علیه السلام خدای تعالی‌نك امری برله (عَصَاهُ) اوزینك طایافینی هم فی الحال اول طایاق بر الوغ اژدها بولدی (فَإِذَا هِيَ) بس شول وقته اول اژدها بولغان طایاق (تَلْقَفُ) یوطار ایدی (مَا يَأْفِكُونَ) شول نرسه‌نی‌کم اول ساحرلر حیله ومکر برله آدمیلرنك کوزلرینه یلانلر صورتنه قیلوب کورسه‌تور بولدیلر أوّل طایاق اژدها بولوب آنلرنك بارچه‌سینی یوطوب بتوردی سحرچیلرنك سحرلرندن هیچ بر اثر قالمادی فایچان‌کم اول ساحرلر بو واقعه‌نی کوردیلر (فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ) بس یوزلری اوزره توشورلمش بولدیلر سحرچیلر (سَاجِدِينَ) سجده قیلغوچیلر بولغانلری حاله یعنی بو اشنی کورگاچ همه‌لری سجده قیلوب یوزلرینی بیرگه قویدیلر زیراکه بو اشنك سحر توگللکینی بلکه معجزه ایدکینی آنلر آکلادیلر شول سببلی صدق واخلاص یوزندن (قَالُوا) أیتدیلر اول سحرچیلر (آمَنَّا) «ایمان کیلتوردك بز (بِرَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنك پروردکارینه (رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ) موسی وهارونك پروردکارینه» «عالملرنك پروردکارینه» دیگاچ فرعون اوزمنی أیته‌لر دیب گمان قیلماسون اوچون «موسی وهارونك خدایینه» دیوب اوزلرینك خدای تعالی‌گه ایمان کیلتوردکلرینی آچق بیان أیله‌دیلر فرعون ساحرلرنك ایمان کیلتوردکلرینی بلگاچ آنلرنی حضورینه طلب أیله‌دی هم آچیغلانوب (قَالَ) أیتدی فرعون ساحرلرگه (آمَنتُمْ لَهُ) «ایمان کیلتورگانسز واشانغانسز سزلر موسی‌غه (قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ)

مینم رخصت بیرمه‌کمدن الگاری سزلرگه یعنی میندن رخصتسز ایمان کیلتورگانسز (انه لکبیرکم) درستلکده اول موسی سزنك اولوغکزدر (الذی علمکم) آندان اولوغکزکم اوگراندی اول سزلرگه (السحر) سحر علمینی وسحر چیلکده اول سزنك استاذکزدر مینی هلاك أیله‌مك اوچون آنك برله برگه اتفاق قیلمانسز (فلسوف تعلمون) بس تیزدرکم سز بلورسز شونی کم مین سزلرنی نیچك عذاب قیلورمن موسی‌غه ایه‌رگانکز اوچون (لاقطعن) البته مین کیسارمن (أیدیکم) سزلرنك قوللرکزنی (وارجلکم) هم آیاقلرکزنی (من خلاف) خلافدن یعنی برسینی ایکنچیسینه خلاف طرفدن یاکه میکا خلافلق قیلدقکز جهتدن قول وآیاقلرکزنی کیسارمن (ولاوصلبنکم) هم البته مین آصارمن سزلرنی (أجمعین) بارچه‌لرکزنی تاکم باشقه‌لرغه عبرت بولسون» دیدی (قالوا) أیتدیلر اول ایمان کیلتورگان سحرچیلر (لاضیر) یوقدر هیچ بر ضرر وزیان بزلرگه سینك عذاب قیلمافکدن واولتورمه‌کدن بزلرنی (انا الی ربنا) درستلکده بزلر پروردکاریمز صاری (منقلبون) کیری دونکوچیلر وقایتقوچیلرمز» یعنی «بزلر اولومدن قورقماسمز اولکاچ خدای تعالی رحمتینه بارورمز (انا نطمع) درستلکده بزلر طمع قیلامز وامید ایته‌مز (أن یغفر لنا) شونی کم یارلقار بزلرگه (ربنا) پروردکاریمز (خطایانا) گناهلرمزنی (أن کنا) اگر بولساق بز (أول المؤمنین) خدای تعالی‌گه ایمان کیلتورگوچیلرنك اوّلی» مرویدرکه فرعون بیوردی تاکم اول سحرچیلرنك اوك قوللری برله صول آیاقلرینی کیسدیلر هم بیوك دارآغاچلرینه آنلرنی آصدیلر موسی علیه السلام آنلرنك حاللرینه یغلار ایدی‌خدای‌تعالی‌حجابلرنی کوته‌رب آنلرنك‌مقاملرینی‌ومرتبه‌لرینی حضرت موسی‌غه کورگازدی آنی کورب کوکلی تسلی طاپدی موسی علیه السلام بووافعه‌دن صوك نیچه یللر فرعون قومی آراسنده طورب آنلرنی ایمانغه دعوت قیلور ایدی ومعجزه‌لر کورگازور ایدی آنلرنك اوطوری کون بکون فساد وعنادلری آرطور ایدی تاکم هلاك بولمافلری یاقن کیلدی حق تعالی‌دن موسی علیه السلامغه «اوز قومك برله مصرشهرندن چقغل» دیب فرمان بولدی نته‌كم بیورور (وأوحینا) ووحی قیلدق بز (الی موسی) موسی پیغمبرگه (أن أسر بعبادی) شویله دیوب کم أیلتکل سین ای موسی مینم بنده‌لرمنی یعنی بنی اسرائیلنی مصردن آلوب چقغل (انکم متبعون) درستلکده سزلر ایه‌رلمشلر سز

یعنی سزلرگه ایه‌روب سزنی طوتماق اوچون فرعون هم قومی برله آرطکزدن چغار تاکم سزلر دریادن سلامت اوته‌رسز وفرعون قومی برله غرق بولوب هلاك بولورلر مرویدرکه موسی علیه السلام بنی اسرائیلغه بیوردی تاکم «هر قایوکز اوزلرکزگه آشنا بولغان قبطیلردن یخشی کیوملرنی هم یوزك وآلقه وبلازك کبی آلتون وکموش اسبابلرنی فلان کون بیرامیمز بولاچقدز شول کونده خاتونلرمزنی کیوندرامز دیوب عاریتکه آلکز» دیدی شول طریقه همه‌لری کوب نرسه عاریتکه دیب آلدیلر هم فلان کیچ قبطی قومی یوقلاغان وقتده فلان اورنغه جیولورمز دیوب اتفاق أیله‌دیلر وعده قیلنمش وقتده همه بنی اسرائیل قومی شول اورنغه جمع بولدیلر شهردن چغوب کیته‌رگه شهر قاپقاسینك یولینی طابا آلمادیلر آنلرغه معلوم بولدی کم «یوسف علیه السلام بنی اسرائیل مینم تابوتمنی اوزلری برله برگه آلماینچه مصردن چغا آلماسونلر» دیوب دعا قیلغان ایدی یولنی طابا آلماولری شول سببدندر لکن آنلردن هیچ کم یوسف پیغمبرنك قبری قایده ایدکینی بلمه‌س ایدی بس موسی علیه السلام ندا قیلدی «هر کم یوسف پیغمبرنك تابوتینی میکا بلدرسه آنك هر نی مقصودی بولسه بیرورمن» دیدی بنی اسرائیل آراسندن برکوب یاشه‌گان قارچق چغوب جنتده موسی علیه السلامنك خاتونی بولماق شرطی برله خبر بیردی کم «یوسف پیغمبرنك تابوتی نیل دریاسینك توبنده فلان اورنده‌در» دیدی بس اول تابوتنی چغارماق برله مشغول بولدیلر تاکم آی کوکنك اورطاسینه کیلگان وقتده اشلری تمام بولوب همه‌لری یولغه یونالدیلر ایکنچی (۱) کوننك آخرنده بنی اسرائیلنك شهردن چغوب کیتدکلرینی قبطیلر بلدیلر ایرته‌گه آرطلرندن چغارمز وطوتارمز دیدیلر ایرته‌گسن هر قبطینك یورطنده برمیت بولدی تعزیه برله مشغول بولوب قالدیلر صکره ایکی کونگه‌چه فرعون لشکرینی جمع قیلدی (فَارْسَلَ فرعون) بس یباردی فرعون (فی المدائن) اوز قول آستنده بولغان یاقن شهرلرگه (حاشرین) لشکر جمع ایتکوچیلرنی هم أیتدی (انّ هؤلاء) درستلکده اوشبو بنی اسرائیل قومی (لشرذمة قلیلون) آزغنه بولغوچی گروهلردر دیدی وحالانکه بنی اسرائیلنك صوغشقه یارادای ایرلری یعنی یکرمی برله آلتمش یاش آراسنده بولغانلر یغنه آلتی یوز یتمش مك کشی ایدیلر شولای بولسه‌ده فرعون آنلرنی اوز لشکرینه نسبة آزغه حساب قیلدی وأیتدی اوشبو بنی اسرائیللر بیك

(۱) چونکه کوننك آخری یتکانگاچه آنلر بنی اسرائیللر بیرام اوچون حاضرلنوب ایولرندن چقماینچه طورالر دیب گمان قیلدیلر.

آزغنه گروهدر (وَاِنَّهُمْ لَنَا) هم درستلکده آنلر بزلرگه (لَغَائِظُونَ) آچولاندرغوچیلردر یعنی آنلر بزنك آلتون کموش نرسه‌لریمزنی عاریتکه دیب آلوب فاچوب کیتوب بزنی آچولاندردیلر وبو اشلری برله آچوومزنی کیلتوردیلر (وَاِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ) ودرستلکده بزلر همه‌لریمز سلاح وقورال طوتقوچیلرمز هم صوغش اشلرینی یخشی بلگوچیلرمز بنی اسرائیلنك قورالری هم یوقدر هم صوغش علمینیده بلمه‌سلر دیدی (فَاَخْرَجْنَاهُمْ) بس چغاردق بز آنلرنی یعنی فرعوننی هم قومینی چغاردق (مِنْ جَنَّاتٍ) باغچه‌لردن (وَعُيُونٍ) هم چیشمه‌لکلردن (وَكُنُوزٍ) دخی آلتون وکموش خزینه‌لرندن (وَمَقَامٍ كَرِيمٍ) هم یخشی منزللر واعلا اورنلردن یعنی اوشبولرنك بارچه‌سینی قالدروب موسی علیه‌السلام قومی آرطندن چغوب کیتوب هلاك بولدیلر (كَذَٰلِكَ) اوشانداق قیلدق بز آنلرغه (وَاَوْرَثْنَاهَا) ومیراث ایتوب بیردك آنلرنك باغچه‌لربنی هم خزینه‌لرینی ویورطلرینی (بَنِي اِسْرَائِيلَ) یعقوب پیغمبر بالالرینه یعنی صکره داود وسلیمان علیهما السلاملرنك دولتی زماننده بنی اسرائیل قومی مصر شهرینه ینه استیلاء قیلوب قبطیلرنك یورط ییرلری هم بارچه مال وخزینه‌لری آنلرنك تصرفینه کردی القصه فرعون بنی اسرائیللر آرطندن قووالاماق اوچون لشکر جمع أیله‌دی آلتی یوز مك آطلی لشکرنك مقدمه‌سینه یعنی آلدن بارا طورغان هم آلتی یوز مك آطلی میمنه‌گه یعنی لشکرنك اوك طرفنده وآلتی یوز مك کشی میسره‌ده لشکرنك صول یاغنده دخی آلتی یوز مك آرطدن بارا طورغان ایتوب تعیین قیلدی واوزی حسابسز کشیلر برله لشکرنك اورطالغنده قرار أیله‌دی اوشبو قدر قوّة وشوکت برله یولغه چقدیلر نته‌ك کم بیورور (فَاَتْبَعُوهُمْ) بس ایاردیلر آنلر بنی‌اسرائیلگه یعنی بنی اسرائیل قومینك ازلرندن آنلرنی قووالاب کیتدیلر (مُشْرِقِينَ) مشرق طرفینه یونالگوچیلر بولغانلری حالده زیراکه بنی‌اسرائیللر مشرقه طابا کیتکان ایدیلر یاکه قویاش چقفان وقتده بنی‌اسرائیلنك آرطلرندن باروب یتدیلر دیمه کدر موسی علیه‌السلام قومی «قلزم» دریاسی‌نك چیتنه کیلوب یتکانلر ایدی دریادن اوتونك تدبیری برله مشغول ایدیلر ناگاه آرطلرینه قاراب فرعون لشکرینك اثرینی کوردیلر (فَلَمَّا تَرَاءَى الْجَمْعَانِ) بس کورشکانلری زمانده یعنی برسی برسینی کورگانلری زمانده ایکی گروه لشکرلر (قَالَ أَصْحَابُ مُوسَىٰ) ایتدیلر موسی علیه السلامنك یولداشلری (اِنَّا لَمُدْرَكُونَ) درستلکده بزلر

ایرشولمشلرمز یعنی فرعون لشکری بزنك آرطمزدن کیلوب یتشدیلر بزنی طوتسه‌لر کیره کدر دیدیلر (قَالَ) أیتدی موسی علیه السلام آنلرغه (کَلَّا) آنداق توگلدر یعنی بزلرنی فرعون لشکری طوتا آلماسلر (اِنَّ مَعِیَ رَبِّی) درستلکده مینم برله در یعنی میکا مدد ویاردم ایتکوچیدر پروردکاریم (سَیَهْدِینِ) تیزدرکم هدایت قیلور اول منی وبو حیرانلق وفتنه نجات یولینه یزنی کوندرور واوزی دشمانمدن قوتقارور» دیدی مرویدرکه قاچانکیم فرعون لشکری بنی اسرائیل قومینه یقین کیلدیلر حق سبحانه وتعالی ایکی لشکرنك اورطاسیده برحجاب پیدا قیلدی فرعون قومی بنی اسرائیلنی کورمه‌دیلر فرعون اوز قومینه أیتدی آطلرکزدن توشکز تاکم قویاش یوقاری کوتهرلوب هوا آچلسون وطومان بتسون صکره آنلرنك اوستلرینه بارایق کم آنلرغه یزدن قورتلماقغه هیچ بریول یوقدر آلده دریا وآرطلرنده یزنك لشکریمزدر هیچ فایده فاچا آلماسلر دیدی اما بنی اسرائیل قومی بوحالدن غایت اضطرابقه توشوب شکایت ایتدیلر موسی علیه السلام حق تعالیگه ناله وزاریلق قیلدی وحی الهی ایرشدیکم «ای موسی قایغورماغل بز دریانی سینك حکمکله قیلدق» نتهك کم بیورور (فَاَوْحَیْنَا اِلَی مُوسَی) بس وحی قیلدق بز موسی پیغمبرگه (اَنِ اضْرِبْ) شویله دیوب کم «صوقغل (بِعَصَاكَ الْبَحْرَ) طایاغك برله قلزم دریاسینه» بس موسی علیه السلام دریانك چیتنه کیلوب قولنداغی طایاغی برله دریاغه صوقدی «ای دریا بزلرگه یول بیرگل» دیدی (فَانْفَلَقَ) بس یارلدی اول دریا تاکیم آیرم آیرم اون ایکی یول پیدا بولدی (فَکَانَ) بس بولدی (کُلُّ فِرْقٍ) دریانك هر بر آیرلغان کیسا کی یعنی اول اون ایکی یولنك هر فایوسینك آرالرنده صودن دیوارلر بولدی آنلرنك هر فایوسی (کَالطَّوْدِ الْعَظِیمِ) اولوغ طاو اوغشاشلی ایدی هم فی الحال برجیل ایسوب دریا توبنده بولغان بالچقنی تمام کیپردی بنی اسرائیل اون ایکی سبط ایدیلر هر سبطی برار یولغه کردیلر (وَاَزْلَفْنَا) هم جمع قیلدق بز وجیدق (ثَمَّ الْاٰخَرِینَ) اوشبو اورنده، ایکنچیلرنی یعنی فرعون قومینی کیم آنلر فرعوننك تیکراسینه جیولوب قلزم دریاسینك چیتنه کیلدیلر فرعون دریا کنارینه ایرشکاچ دریانك صوی آیرلوب اورطاسندن یوللر پیدا بولغانینی کورب قومینی آلداماقچی بولدی وایتدی «ای مینم قومم کوردکزمو مینم هیبتمدن دریا یارلوب مینم اوچون یوللر پیدا بولدی» وزیری همان مشورة طریقنچه

آفرنغه فرعونگه أیتدی «اوزك بلورسك كم بو اش البته موسی‌نك دعاسی برله بولدی زنهارسین بویوللرغه اشانوب دریاغه کرا کورما گل هلاك بولورسك» دیدی فرعون آطینی کیری بورمافچی بولدی جبرائیل علیه السلام کشی صورتنه بولوب بر بایطالغه آطلانوب فرعوننك آلدینه توشوب دریاغه کرا باشلادی فرعوننك آطلانغان آیغری بایطالنی کورگاچ فرعونگه اختیار بیرماینچه سیکروب بایطال آرطندن دریاغه کردی مونی کوروب آرطداغی لشکرلر همه‌لری دریاغه یونالدیلر میکائیل علیه السلام لشکرنك آرطندن آنلرنی قووالاب کیلور ایدی شول طریقه تمام لشکر دریاغه کردیلر آنلر تمام کروب بتکاچ حق تعالی‌نك حکمی بوینچه دریانك صولری بریولی برسی برسینه قوشولوب فرعون قومی بارچه‌لری غرق بولدیلر بنی اسرائیل همه‌لری سلامت دریادن اوتوب دریا کنارنده قرار أیله‌دیلر کما قال الله تعالی (وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ) وقوتقاردق بز موسی پیغمبرنی (ومن معه أجمعين) هم هرکمسه کم آنك برله در بارچه‌لرینی قوتقاردق (ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ) صکره غرق قیلدق ایکنچیلرنی یعنی فرعوننی هم قومینی (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلکده اوشبو اشده بولغوچیدر (لَآيَةً) البته بر ظاهر علامت ودلیل خدای تعالی‌نك قدرتینه (وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم) وبولمادی فرعون قومینك کوبراکی (مُّؤْمِنِينَ) ایمان کلتورگوچیلر واشانغوچیلر زیرا که قبطیلرنك تمامندن خزبیلدن باشقه کشی مؤمن بولمادی اول خزبیل فرعون اهل بیتندن ایدی ایمان کیلتوروب حضرت موسی برله برگه مصردن چقدی (وَإِنَّ رَبَّكَ) ودرستلکده سینك ربّك (لَهُوَ الْعَزِيزُ) البته اولدر غالب کم هیچ کمسه آنکا غلبه ایته آلماس (الرَّحِيمُ) اولدر مهربان ورحمت ایتکوچی (وَاتْلُ عَلَيْهِمْ) واوقوغل ای محمد علیه السلام عرب مشرکلرینه (نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ) ابراهیم پیغمبرنك خبرینی کم اول مشرکلر آنك نسللندنمز دیوب تفاخر ایدارلر (إِذْ قَالَ) یاد قیلغل شونی کم ایتدی ابراهیم علیه السلام (لِأَبِيهِ) اوزینك آتاسینه (وَقَوْمِهِ) هم قومینه یعنی بابل اهلینه ایتدی وآنلردن صورادی شویله دیب کم (مَا تَعْبُدُونَ) «نی نرسه گه طابونو رسز سزلر» (قَالُوا) ایتدیلر آنلر ابراهیم سوزینه جوابده (نَعْبُدُ أَصْنَامًا) «بزلر طابونامز پوتلرغه (فَنَظَلُّ لَهَا) بس همیشه بولورمز اول پوتلرغه (عَاكِفِينَ) مجاورلر وعبادتده ملازملر یعنی دایم شول پوتلرغه عبادت قیلامز دیدیلر اول پوتلر اوزلری یاصاغان تورلی صورتلر ایدی (قَالَ) ایتدی حضرت ابراهیم آنلرغه

(هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ) «ایا ایشتورلرمو اول پوتلر سزنك سوزلرکزنی ودعالرنکزنی
(اِذْ تَدْعُونَ) شول وقتده کم دعا قیلورسز واوندارسز آنلرنی یعنی دعاکزغه
اجابت قیلورلرمو (اَوْ يَنْفَعُونَكُمْ) یا ایسه فائده ایرشدرورلرمو اول پوتلر سزلرگه
طابونغانکز اوچون ورزق بیرورلرمو (اَوْ يَضُرُّونَ) یا ایسه ضرر وزیان
ایرشدرورلرمو اگر آنلردن یوز دوندرساکز وآنلرغه طابونماساکز» دیدی
(قَالُوا) ایتدیلر اول قوملر «بونلردن بزلرگه فائده وضرر ایرشدکینی بلمایمز
(بَلْ وَجَدْنَا) بلکه طاپدق بز (اٰبَآئَنَا) آتالریمزنی کم آنلر (كَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ)
اوشانداق قیلورلر یعنی آتا بابالریمز شول پوتلرغه طابونور ایدیلر شولارغه
ایاروب بز هم طابونامز» دیدیلر (قَالَ) ایتدی ابراهیم علیه‌السلام (اَفَرَاَيْتُمْ) ایا
بس کوردکزمو وبلدکزمو سز (مَا كُنْتُمْ) شول نرسه‌نی کم سز بولدکز (تَعْبُدُونَ)
طابونورسز اول نرسه‌گه (اَنْتُمْ) سزلر (وَاٰبَآئُكُمُ الْاَقْدَمُونَ) هم اوّلدا گی آتالرکز
طابونور بولدیلر یعنی اوشبو پوتلرکزنك حقیقتنی بلورسزمو (فَاِنَّهُمْ) بس
درستلکده اول پوتلر (عَدُوٌّ لِي) دشمان‌درمیکا یعنی اول معبود ایتوب طابونه
طورغان پوتلرکز سزلرگه دشمانلردرتعریض طریقنچه میکا دشمان‌در دیدی مرادی
سزلرگه یعنی طابونغوچیلرغه دشمان‌در دیمه‌کدر نصیحتده تعریض تصریحدن
انفعدر نتهك کم نصیحت قیلغانده «بواش سزگه کیلشمای» دیب أیته‌سی اورنده
«بزگه کیلشمای» دیورلر شول جهتدن «سزگه دشماندر» دیب ایته‌سی اورنده
«میکا دوشماندر» دیدی پوتلرنك طابونغوچیلرغه دشمان ایدکلری ظاهردر چونکه
آنلرغه طابونودن حاصل بولا طورغان ضرر هیچ بردشماندن حصولی متصور
توگلدر (اِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ) ولکن مینم دوستم عالملرنك پروردکاریدر (الَّذِي
خَلَقَنِي) آنداین پروردکارکم یاراتدی اول منی ویوقدن بار قیلدی (فَهُوَ يَهْدِينِ)
بس اول هدایت قیلور مینی وطوغریلقغه کوندرور (وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي) هم
آنداین پروردکار کم اول میکا طعام بیرور واعضالریم قوامینه سبب بولغان
آشلرنی آشاتور (وَيَسْقِينِ) هم اچرتور اول مکا صوسزلقنی کیتارا طورغان
شرابنی(۱) (وَاِذَا مَرِضْتُ) وهرقایچان مین صرخاو بولسام (فَهُوَ يَشْفِينِ) بس اول
پروردکاریم میکا شفا بیرور مینی سلامتلندرور امام جعفر الصادق رضی الله
عنه‌دن منقولدرکه مراد گناه صرخاولقی برله صرخاو بولسام توبه میسر قیلماق
برله شفا بیرور دیمه‌کدر (وَالَّذِي يُمِيتُنِي) دخی آنداین پروردکاریم کم اولتورور

(۱) ذوالنون مصری حضرتلری بیوردی کم بوطعامدن مراد معرفت طعامی هم شرابدن مراد محبت شرابیدر یعنی اوزینك معرفتینی هم محبتینی میکا میسر قیلور.

اول مینی دنیاده اجلیم یتکانده (ثُمَّ یحیین) صکره ترکزور اول مینی آخرتده حساب وجزآء اوچون (وَالَّذِیْ اَطْمَعُ) هم آنداین پروردکاریم کم مین طمع قیلورمن وامید ایتهرمن آندن (اَنْ یَغْفِرَ لی) آنك مغفرة قیلماقینی میکا ویارلقاماقینی (خَطِیْئَاتِی) مینم گناهلرمنی (یَوْمَ الدِّین) جزا کونده یعنی قیامتده پیغمبرلر گناهدن معصوم بولسهده گناهلرمنی دیمهکی نفسینی صندرماق هم امتکه تعلیم اوچوندر (رَبِّ) ای مینم ربم (هَبْ لی) باغشلاغل سین میکا (حُکْمًا) کامل علمنی وحکمتنی (وَاَلْحِقْنِی) هم طوتاشدرغل مینی (بِالصَّالِحِینَ) ایدگولرگه (وَاجْعَلْ لی) دخی قیلغل سین مینم اوچون (لِسَانَ صِدْقٍ) راست وطوغری تلنی (فِی الْاٰخِرِینَ) صوکغیلر آراسنده یعنی میندن صوك کیلگانلرمنی ماقتاسونلر ویخشیلق برله ذکر(۱) قیلسونلر (وَاجْعَلْنِی) دخی قیلغل سن مینی (مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِیم) نعمت ایاسی بولغان جنتنك وارثلرندن یعنی مینم اورنمنی جنتده ایلهگل (وَاغْفِرْ لِاَبِی) هم مغفرة ایلهگل ویارلقاغل مینم آتامنی یعنی آنکا ایمان روزی قیلغل (اَنَّهُ کَانَ) درستلکده اول بولدی (مِنَ الضَّالِّینَ) ضلالتکه توشکوچیلردن(وَلَا تُخْزِنِی) دخی خوروررسوا اینمهگل سین مینی (یَوْمَ یُبْعَثُونَ) شول کونده کم قوبارلورلر آدمیلر قبرلرندن بودعا هم امتکه تعلیم اوچوندر والا پیغمبرلر البته خور ورسوا بولماسلر (یَوْمَ لَا یَنْفَعُ) شولکونده کم فائده بیرمهس واشکه یاراماس (مَالٌ) دنیا مالی ودولت (وَلَا بَنُونَ) دخی فائده بیرمهس هیچ کمگه اوغللر (اِلَّا مَنْ اَتَی اللّٰهَ) مگر شول کمسه کم کیلدی الله تعالی حضورینه (بِقَلْبٍ سَلِیم) کفردن وگناهدن پاك وخالص بولغوچی کوکل برله زیرا که اول کشی مالینی خدا یولینه نفقه ایتکان بولورهم بالالرینی خدای تعالی یولینه ارشاد قیلغان بولور بس قیامتده اول کشیگه مالی سببلی هم بالالری سببلی فائده ایرشور (وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ) دخی شولکون کم یاقن قیلنمش بولور جنت (لِلْمُتَّقِینَ) تقوالق قیلغوچیلر اوچون تاکم محشر بیرندن جنتدا گی منزللرینی کورب شادلانورلر (وَبُرِّزَتِ الْجَحِیمُ) هم ظاهر ایتولمش بولور تموغ (لِلْغَاوِینَ) آزغوچیلر وضلالتکه توشکوچیلر اوچون تاکم آنلرهم تموغده بولغان اورنلرینی کورب حسرتلنورلر وقایغولری آرتور (وَقِیلَ لَهُمْ) هم ایتورلر آنلرغه یعنی فرشتهلر ایتورلر وآنلردن صورارلرکم (اَیْنَمَا کُنْتُمْ) قایدهدر شول نرسه کم بولدکزسز همیشه (تَعْبُدُونَ) طابونورسز اول نرسهگه (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالیدن باشقه یعنی قایدهدر سزلرنك معبودلرکز وپوتلرکز کم آنلردن امید

(۱) حضرت ابراهیمنك اوشبودعاسی مستجاب بولدقی ظاهردر چونکه دنیاداغی بارچه ملتلر مجوس ویهود ونصاری هم اهل السلام همهلری ابراهیم علیه السلامنی ماقتارلر واسمنی اولوغلاب ذکر قیلورلر.

قیلور ایدکز (هَلْ یَنصُرُونَکُمْ) ایا یاردم ایته‌رلرمو آنلر سزلرگه وسزنی عذابدن
قوتقارورلرمو (اَوْ یَنتَصِرُونَ) یا ایسه اوزلرینی صافلارلرمو عذابدان دیورلر
(فَکُبْکِبُوا فِیهَا) بس یوز توبان توشرلمش بولورلر تموغده (هُمْ) اول پوتلر
(وَالْغَاوُونَ) دخی آزغوچیلر یعنی پوتلرغه طابونغوچیلر (وَجُنُودُ اِبْلِیسَ) هم
ابلیسنك لشکرلری (اَجْمَعُونَ) بارچه‌لربله (قَالُوا) ایتورلر پوتلرغه طابونغوچیلر
(وَهُمْ فِیهَا یَخْتَصِمُونَ) وحالانکه آنلر تموغده نزاع وخصومت قیلغوچیلردر بر
برسی برله یعنی نزاعلاشقانلری حالده پوتقه طابونغانلر پوتلرغه ایتورلر (تَاللّٰهِ
اِنْ کُنَّا) الله تعالی برله آنط اچارمزکم درست‌لکده بزلر بولدق (لَفِی ضَلَالٍ مُبِینٍ)
ظاهر وآشکارا آزغونلقده (اِذْ نُسَوِّیکُمْ) شول وقتده کم برابر قیلور بولدق بز
سزلرنی ومعبودلکده تیگز ایتوب طوتدق (بِرَبِّ الْعَالَمِینَ) عالملرنك پروردکاری
برله (وَمَا اَضَلَّنَا) وآزدرمادی بزلرنی (اِلَّا الْمُجْرِمُونَ) مگر یاوزلق قیلغوچیلر
ویمان‌لر آزدردیلر یعنی اولوغلریمز یاکه شیطانلر وسوسه قیلوب ضلالتکه
توشوردیلر (فَمَا لَنَا) بس یوقدر حاضرده بزنك اوچون هیچ کمسه (مِنْ شَافِعِینَ)
شفاعت‌ایتکوچیلردن (وَلَا صَدِیقٍ حَمِیمٍ) هم یوقدر هیچ بر شفقتلی دوست بزلرگه
تاکم مدد ویاردم قیلوب بزنی عذاب‌دن قوتقارور ایدی (فَلَوْ اَنَّ لَنَا کَرَّةً) بس
کاشکی اگر بولسه ایدی بزلرگه دنیاغه ایکنچی کره قایتماق (فَنَکُونَ) بس
بولور ایدك بز (مِنَ الْمُؤْمِنِینَ) ایمان کیلتورگوچیلردن دیورلر (اِنَّ فِی ذٰلِکَ)
درستلکده اوشبو اشده بولغوچیدر (لَاٰیَةً) البته بر علامت کم عقل‌آندن عبرت
آلور (وَمَا کَانَ) وبولمادی (اَکْثَرُهُمْ) اول ابراهیم پیغمبر قومینك کوبراگی
(مُؤْمِنِینَ) ایمان کیلتورگوچیلر واشانغوچیلر بولمادیلر زیرا که بابل اهلندن نمرود
قزندن باشقه کشی ایمان کیلتورمادی (وَاِنَّ رَبَّکَ) ودرستلکده سینك ربك (لَهُوَ الْعَزِیزُ)
البته اولدرغلبه ایتکوچی مشرکلرگه (الرَّحِیمُ) رحمت‌ایتکوچی مؤمنلرگه (کَذَّبَتْ)
یالغانغه طوندیلر (قَوْمُ نُوحٍ) نوح پیغمبر قومی (الْمُرْسَلِینَ) رسوللرنی یعنی نوح
پیغمبرگه هم آندن اوّلگی پیغمبرلرگه اشانمادیلر (اِذْ قَالَ) یادقیلغل شول وقت کم
ایتدی (لَهُمْ) آنلرغه (اَخُوهُمْ نُوحٌ) آنلرنك قرنداشلری نوح علیه السلام شویله دیوب
أیتدی کم (اَلَا تَتَّقُونَ) ایاسزلر قورقماس‌سزمو خدای تعالی‌نك عذابندن کم آنك
عبادتینی ترك قیلورسز وباشقه‌غه طابونورسز (اِنِّی لَکُمْ) درستلکده من سزلرگه
(رَسُولٌ اَمِینٌ) اشانچلی بولغان بر رسول وایلچی من خدای تعالی طرفندن (فَاتَّقُوا

الله) بس قورقمكز خدای تعالی دن وپوتلرغه طابو نماكز (وَاَطيعُون) هم میكا اطاعت قیلمكز وایمان كیلتورمكز (وَمَآ اَسْئَلُكُمْ) ومن صوراماسمن سزدن (عَلَيْه) رسالتنی ادا قیلماقم اوزره (مِنْ اَجْر) هیچ بر اجرت وخدمت حقی (اِنْ اَجْرِیَ) ایماسدر مینم اجرتم (اِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِين) مگر عالملرنك پروردكاری اوزره در یعنی رسالتنی تبلیغ ایلهمكم اوچون خدای تعالی اوزی میكا اجر وثواب بیرور سزدن خدمت حقی صوراماسمن (فَاتَّقُوا اللّٰه) بس قورقمكز الله تعالی نك عذابندن (وَاَطيعُون) هم مینم فرمانیمنی توتمكز تقوا وطاعت برله ایكی مرتبه امر ایلهمكی تأكید اوچوندر چونكه نوح علیه السلامنك قومی بغایت قاطی كوكللی وقارشی خلق ایدیلر قایچانكم اول قوم حضرت نوحدن اوشبو سوزلرنی ایشتدیلر (قَالُوٓا) ایتدیلر آنلر حضرت نوحفه جواب بیروب (اَنُؤْمِنُ لَكَ) ایا ایمان كیلتورایكمو واشانایقمو بز سیكا ای نوح (وَاتَّبَعَكَ) وحالانكه ایارگانلردر سیكا (الْاَرْذَلُون) خور وتوبان درجه ده بولغان كشیلر یعنی سیكا جونلی كشی ایارگانی یوق واق توباك كشیلرگنه ایارگان بس بزلر نیچك ایارایك هم اول ایارگان كشیلرده ظاهرده گنه ایارگانلردر باطنده سیكا مخالفلردر دیدیلر (قَالَ) ایتدی نوح پیغمبر آنلرغه (وَمَا عِلْمِی) ویوقدر مینم علمیم (بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه برله كم آنلر اشلر بولدیلر یعنی مین آنلرنك باطنلرینی ونیتلرینی بلماس من مینم حكمیم ظاهرگه در ظاهرده مؤمنلر عملینی قیلورلر اما اول عمل اخلاص یوزندن مو یا كه نفاق برله قیلورلرمو آنی مین بلماسمن (اِنْ حِسَابُهُمْ) ایماسدر آنلرنك حسابی (اِلَّا عَلَى رَبِّی) مگر مینم پروردكاریم اوزره در كم اول یاشرن سرلرنی بلگوچیدر آنلرنك باطنلری نیچك ایدكینی اوزی بلور ونیتلرینه كوره حساب وجزا قیلور (لَوْ تَشْعُرُون) اگر بلسه گز سز خدای تعالی نك غیبنی ویاشرننی بلگوچی ایدكینی دیدی حضرت نوحدن بوسوزنی ایشتكاچ اول قوم ایتدیلر آنداق بولسه اوشبو خور وتوبان درجه ده گی كشیلرنی اوزگنك مجلسكدن سورگل وقوالاغل تاكم بز سنك حضورگفه كیلوب سوزگنی ایشتورمز دیدیلر نوح علیه السلام ایتدی (وَمَآ اَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِين) ومن ایماسمن مؤمنلرنی اوز فاشمدن سورگوچی (اِنْ اَنَا اِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ) مین ایماسمن مگر بر آشكارا قورقتقوچی من یعنی خلقنی عذابدن قورقتماق وایمانفه اوندامك اوچون بیارلگانمن كیرمك بای وكیرمك فقیر بولسونلر آیورماسمن دیدی (قَالُوا) ایتدیلر نوح پیغمبر قومی (لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ) اگر سن طیولماساك وبواشكدن طوقتاماساك (يَا نُوحُ) ای نوح (لَتَكُونَنَّ) البته سن بولورسك

(مِنَ الْمَرْجُومِينَ) سورلمشلردن یاکه طاش برله آطوب رجم ایتولمشلردن یعنی بزلر سینی هلاك ایتارمز دیدیلر نوح علیه السلام اوزینك قومندن بوسوزلرنی ایشتکاچ آنلرنك ایمان کیلتورمه‌کلرندن امیدینی اوزوب حق‌تعالی درگاهینه مناجات ایلدی (قَالَ) ایتدی حضرت نوح (رَبِّ) ای مینم پروردکارم (انَّ قَوْمِی) درستلکده مینم قومیم (كَذَّبُونِ) یالقانفه طوتدیلر مینی وایمان کیلتورمه‌دیلر (فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ) بس‌سن حکم قیلغل مینم برله آنلو آراسنده (فَتْحًا) برحکم قیلمق حکم قیلغل (وَنَجِّنِي) هم قوتقارغل مینی آنلرنك یمانلقلرندن (وَمَنْ مَعِيَ) هم شول کمسه‌نی قوتقارغل‌کم مینم برله برگه‌در (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلردن یعنی مؤمنلرنی قوتقارغل (فَأَنْجَيْنَاهُ) بس قوتقاردق بز نوح پیغمبرنی (وَمَنْ مَعَهُ) هم هرکمسه‌نی‌کم آنك برله برگه بولدی (فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ) آدمیلر وحیوانلر برله طولو بولغوچی کیمه‌ده (ثُمَّ أَغْرَقْنَا) صکره غرق قیلدق بز وطوفان صوینه باطوردق (بَعْدُ) آنلرنی قوتقارغانیمز صوکنده (الْبَاقِينَ) قالغانلرنی یعنی ایمان کیلتورمگانلرنی (انَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلکده اوشبو نوح پیغمبر قصه‌سنده بولغوچیدر (لَآيَةً) البته برعلامت ودلالت وعبرت (وَمَا كَانَ) وبولمادی (أَكْثَرُهُمْ) اول نوح قومینك کوبره‌گی (مُؤْمِنِينَ) اشانغوچیلر خدایغه هم پیغمبرگه بلکه آنك قومندن باری یتمش توقز کشی ایمان کیلتورگان ایدیلر (وَانَّ رَبَّكَ) ودرستلکده سینك ربك (لَهُوَ الْعَزِيزُ) البته اولدر غالب وقادر کفراهلینی عذاب ایلمکه (الرَّحِيمُ) مهربان ومرحمتلی‌کم عذابنی تأخیر قیلور (كَذَّبَتْ) یالقانفه طوتدیلر (عَادٌ) عاد قومی (الْمُرْسَلِينَ) یبارلمش پیغمبرلرنی وایمان کیلتورمه‌دیلر چونکه بر پیغمبرنی تکذیب قیلمق بارچه رسوللرنی تکذیب ایلمکدر (اذْ قَالَ لَهُمْ) یاد قیلغل شونی‌کم ایتدی اول عاد قومینه (أَخُوهُمْ هُودٌ) آنلرنك اوز نسللرندن بولغان قرنداشلری هود پیغمبر (أَلَا تَتَّقُونَ) ایا سز قورقماسسز مو خدایغك عذابندن وشرکدن صاقلانماسسز مو (انِّي لَكُمْ) درستلکده من سزلرگه (رَسُولٌ أَمِينٌ) اشانچلی رسول وایلچیمن خدای تعالی‌دن سزلرگه یبارلمش من (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس قورقکز الله تعالی‌دن وامرینه خلافلق ایتمه‌کز (وَأَطِيعُونِ) هم مینم فرمانیمنی طوتکز وایمان کیلتورکز (وَمَا أَسْأَلُكُمْ) ومن صوراماسمن سزلردن (عَلَيْهِ) رسالتنی تبلیغ ایتمه‌کم اوزره یعنی سزنی دینگه اوندامه‌کم اوچون صوراماسمن (مِنْ أَجْرٍ) هیچ براجرت وخدمت جالی دنیا مالندن (انْ أَجْرِيَ) ایماسدر مینم اجرتیم وخدمتیم حق (الَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

مگر عالملرنك پروردكاری اوزره‌در (اَتبنون) ایا سزلر بنا قیلاسزمو (بكل ریع) هر بر بیوك اورنغه (آیة) برعلامتنی (تعبثون) وحالانكه‌سز اوینارسز اول بنا برله یعنی نی اوچون طاو باشلرینه هیچ فائده‌سز بوشقه بنالر یاصارسز اوزكز آنه طورماسسزكم برعبث اش بولور چونكه عاد قومی هیچ كیره‌كماسكه اویون ایتوب بیوك بنالر صالورلر ایدی اچنده هیچ‌كم طورماس ایدی یاكه مراد نی اوچون یول باشلرینه خانه‌لر بنا قیلوب اول خانه‌لرده اولطروب یولدن اوزغوچیلـرنی مسخره قیلورسز وآنك برله اویون قیلورسزدیمه‌كدر چونكه آنلرنك برعادتلری شول ایدی یاكه كوگارچن اوچون بیوك بیرلرده خانه‌لر یاصاب كوگارچن برله اوینارسز (وتتخذون) هم طوتارسز (مصانع) محكم بولغوچی كوشكلر هـم سرایلرنی (لعلكم تخلدون) شایدكم سزلر منگو قالورسز اول سرایلرده یعنی گویاكم منگو قالا طورغان كشی كبی هیچده طوزمای طورغان محكم بنالر قیلورسز (واذا بطشتم) وهر قـایچان طوتساكزسز (بطشتم) قاطی طوتارسز (جبارین) متكبر وظالملر بولغانكز حالده یعنی شفقتسز ومرحمتسزلرسزكم اگر براودن انتقام آلماقچی بولسه‌كز هیچ قزغانماینچه قاطیلق وظاملق برله انتقام آلورسز (فاتقوا الله) بس قورقكز الله تعالی‌دن وبو فعلكزدن قایتكز (واطیعون) هم میكا اطاعت قیلكز وفرمانمنی توتكز (واتقوا الذی) وقورقكز شول خدای‌تعالی‌دن‌كم (امدكم) مدد قیلدی اول سزلرگه (بما تعلمون) شول نرسه برله‌كم سزلر بلورسز آنی یعنی سزلرگه انواع نعمتلر روزی أیله‌دی (امدكم) امداد قیلدی ویاردم بیردی سزلرگه اول خدای تعالی (بانعام) توه وصغر هم قوی كبی دورت آیاقلی طوارلر برله‌كم آنلردن فائده‌لر حاصل اینه‌رسز (وبنین) دخی اوغللر برله‌كم آنلر هر حالده سزگه یاردمچی بولورلر (وجنات) هم باغچه‌لر برله‌كم یمشلرندن فایده‌لانورسز (وعیون) دخی صولی چیشمه‌لر برله‌كم ایگنلرگز وباغچه‌لرگزنی صوغارورسز (انی اخاف) درستلكده مین قورقورمن (علیكم) سزنك اوزرگزگه اگر ایمان كیلتورمه‌سه‌گز (عذاب یوم عظیم) الوغ بولغوچی بر كونك عذابندن‌كم صر صر جیلی ایسه تورغان كوندر یاكه قیامت كونیدر قایچانكم عاد قومی هود علیه السلام‌دن اوشبو سوزلرنی ونصیحتلرنی ایشتدیلر (قالوا) أیتدیلر عاد قومی حضرت هودغه (سواء علینا) برابر وتیگزدر بزلرگه (أوعظت) ایا وعظ ونصیحت قیلدكمو بزلرنی

(اَمْ لَمْ تَكُنْ) یا ایسه بولمادکمو (مِنَ الْوَاعِظِينَ) وعظ قیلغوچیلردن یعنی کیراك بزلرنی اوگتلهگل وکیراك اوگتلهمهگل هر ایکیسی برابردر بزلر قبول قیلماسمز هم اوز یولمزدن دونمهسمز (اِنْ هٰذَآ) ایمهسدر اوشبو اش یعنی پوتقه طابونمامز هم مذکور اشلرنی قیلمامز (اِلَّا خُلُقُ الْاَوَّلِينَ) مگر بزدن اوّلگیلرنك عادتلریدر آتا بابالریمزدن قالغاندر (وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ) وبزلر ایمهسمز عذاب قیلنمشلر اوشبو اشلریمز سببلی یعنی بزلرگه عذاب بولماس دیدیلر (فَكَذَّبُوهُ) بس یالغانغه توتدیلر عاد قومی هود پیغمبرنی وایمان کیلتورمهدیلر (فَاَهْلَكْنَاهُمْ) بس هلاك أیلهدك بز آنلرنی صر صر جیلی برله (اِنَّ فِي ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو اشده بولغوچیدر (لَاٰيَةً) البته بر علامت ودلیل شوکاکم تکذیب ایتکوچیلرنك عاقبتی البته عذاب وهلاکتدر (وَمَا كَانَ) وبولمادی (اَكْثَرُهُمْ) اول عاد قومینك کوبرهگی (مُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلر (وَاِنَّ رَبَّكَ) ودرستلکده سینك پروردکارك (لَهُوَ الْعَزِيزُ) البته غالب بولغوچی کم کفر اهلینی تعذیبدن پروا قیلماس (اَلرَّحِيمُ) مهربان ومرحمتلیدر مؤمنلرگه (كَذَّبَتْ) یالغانغه توتدیلر (ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ) ثمود قبیلهسینك قومی رسوللرنی یعنی صالح پیغمبرنی هم آندن الگارگی پیغمبرلرنی (اِذْ قَالَ) یاد قیلغل شونی کم أیتدی (لَهُمْ) اول ثمود قومینه (اَخُوهُمْ صَالِحٌ) آنلرنك اوز نسللرندن بولغان قرنداشلری صالح علیه السلام (اَلَا تَتَّقُونَ) ایا قورقماسسز مو خدایتك عذابندن کم آکا شرك کیلتورورسز (اِنِّي لَكُمْ) درستلکده مین سزلرگه (رَسُولٌ اَمِينٌ) بر اشانچلی رسولمن (فَاتَّقُوا اللّٰهَ) بس قورقکز عذابندن (وَاَطِيعُونِ) هم بوی صونوکز میکا ایمان کیلتورکز (وَمَا اَسْئَلُكُمْ) ومین صوراماسمن سزلردن (عَلَيْهِ) سزلرنی دعوت أیلهمهکم اوزره (مِنْ اَجْرٍ) هیچ بر اجرت وخدمت حقی دنیا مالندن (اِنْ اَجْرِيَ) ایمهسدر مینم اجرتم (اِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعَالَمِينَ) مگر عالملرنك پروردکاری وخداوندی اوزرینه بولغوچیدر (اَتُتْرَكُونَ) ایا ترك ایتولمش بولورسزمو یعنی سزلرنی ترك ایتمهسلر وقویماسلر (فِي مَا هٰهُنَآ) شول نرسهدهکم بارسز اوشبو اورنده یعنی دنیادهغی منزللر وسرایلرکزده سزنی قویماسلر (اٰمِنِينَ) آفتلردن ایمین وسلامتلر بولغانکز حالده (فِي جَنَّاتٍ) باقچهلرده (وَعُيُونٍ) هم چیشمه وقیولرده (وَزُرُوعٍ) دخی ایگنلکلرده (وَنَخْلٍ) هم خرمالقلرده (طَلْعُهَا) آنك یغاچلرینك شکوفهسی (هَضِيمٌ) نازك ولطیف هم یومشاقدر (وَتَنْحِتُونَ) دخی طاشلرنی جونوب یاصارسز سز اوزلرکز تورماق اوچون (مِنَ الْجِبَالِ) طاولردن (بُيُوتًا) ایولرنی

(فارهین) ماهر و استادلق بولغانکز حالده طاش یونمافقه (فاتقوا الله) بس قورقکز خدای تعالی‌دن و اولماسدای بولوب طول امللر قیلماکز (واطیعونی) هم اطاعت قیلکز مینم فرمانمغه (ولا تطیعوا) و اطاعت ایتمه‌کز (امر المسرفین) کفر اهلینك فرمانینه کم آنلر اسراف ایتکوچیلردر (الذین یفسدون) آنداین کمسه‌لردرکم فساد وبوزقلق قیلورلر (فی الارض) حجر بیرنده (ولا یصلحون) وتوزکلك قیلماسلر مراد شول توقز کشیلردرکم صالح علیه‌السلامنی اولتورمه‌کگه قصد أیله‌دیلر قصه‌لری نمل سوره‌سنده ذکر ایدلور انشآءالله العزیز (قالوا) أیتدیلر ثمود قومی حضرت صالح‌نك بو سوزلرینه جوابده (انما انت) موندن باشقه توگلدرکم سین ای صالح (من المسحرین) سحر ایتولمشلردنسك یعنی سینی کوب سحرله‌گانلردر تاکم عقلك مغلوب بولغان (ما انت) سین ایماسسك (الا بشر مثلنا) مگر بر آدمیسك بزنك اوخشاشلی بس نیچك پیغمبر بولورسك (فات بآیة) بس کیلتورگل سین بر علامتنی یعنی بر معجزه کورسه‌تکل (ان کنت) اگر سین بولسالك (من الصادقین) راست أیتکوچیلردن اوشبو دعواکده دیدیلر صالح علیه‌السلام أیتدی نیندایین معجزه استارسز آنلر اوشبو طاشدن فلان صورتده بر توه چقسون دیدیلر صالح علیه‌السلام دعا قیلدی طاشدن توه چقدی (قال) أیتدی صالح پیغمبر آنلرغه (هذه ناقة) اوشبو بر آنا توه‌درکم سزلر استه‌گان ایدکز (لها شرب) اول توه‌گه بولغوچیدر بر نوبت صو اچمه‌ك (ولکم شرب یوم معلوم) هم سزلرگه‌در بر معلوم کونلنك صو اچمك نوبتی یعنی بر کون قیودن سزنك توه‌لرکز صو اچسونلر وبر کون اول آنا توه یالغزیغنه صو اچسون آنك نوبتی کوننی سز آکا مزاحم بولماکز (ولا تمسوها) دخی سز ایرشمه‌کز اول آنا توه‌گه (بسوء) بر یاوزلق برله یعنی آنی اولتورمه‌کنی قصد أیله‌مه‌کز (فیأخذکم) بس توتار سزنی اگر آنی اولتورمه‌کچی بولساکز (عذاب یوم عظیم) بر الوغ کونلنك عذابی (فعقروها) بس عقر قیلدیلر آنلر اول آنا توه‌نی وبکلینی کیسدیلر (فاصبحوا) بس أورلدیلر آنلر (نادمین) اوکنگوچیلر بولوب اوشبو اشلرینه عذاب کیلمه‌کینی بلگاچ (فاخذهم العذاب) بس توتدی آنلرنی وعده ایتولمش عذاب یعنی صیحه (ان فی ذلك) درستلکده اوشبو اشده بولغوچیدر (لآیة) البته بر علامت ودلالت شوکاکم معجزه کورگاندن صوك هم ایمان کیلتورمه‌سلك البته عذاب اینمه‌کینه سبب بولور (وما کان) وبولمادی (اکثرهم) ثمود قومینك کوبره‌گی (مؤمنین)

ایمان کیلتورگوچیلر زیرا که بارچه ثمود قبیله‌لرندن باری دورت کشی ایمان کیلتوردیلر دیمشلر (وَاِنَّ رَبَّكَ) ودرستلکده سینك ربّك (لَهُوَ الْعَزِيزُ) البته اولدر غالب بولغوچی (الرَّحِيمُ) مهربان ومرحمت ایتکوچی کم استحقاقسز عذاب أیله‌مه‌س (كَذَّبَتْ) یالغانغه طوتدیلر (قَوْمُ لُوطٍ) لوط پیغمبر قومی یعنی مؤتفکات اهلی (الْمُرْسَلِينَ) پیغمبرلرنی (اِذْ قَالَ لَهُمْ) شول وقت کم أیتدی آنلرغه (اَخُوهُمْ لُوطٌ) آنلرنك شفقت یوزندن قرنداشلری کبی بولغوچی لوط علیه السلام أیتدی (اَلَا تَتَّقُونَ) ایا سزلر قورقماسسزمو خدایتك عذابندن کم بو قدر گناهلر اشله‌رسز (اِنِّی لَكُمْ) درستلکده مین سزلرگه (رَسُولٌ اَمِينٌ) بر اشانچلی ایلچی‌من خدای تعالی طرفندن (فَاتَّقُوا اللّٰهَ) بس قورقکز خدای تعالی‌دن ونصیحتمنی قبول ایتکز (وَاَطِيعُونِ) هم میکا اطاعت قیلکز (وَمَا اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ) ومین صوراماسمن سزلردن سزنی نصیحت ایتمه‌کم اوزره (مِنْ اَجْرٍ) هیچ بر اجرة وخدمت حقی (اِنْ اَجْرِیَ) ایماسدر مینم اجر وثوابم (اِلَّا عَلٰی رَبِّ الْعَالَمِينَ) مگر عالملرنی تربیه ایتکوچی خدای تعالی اوزرینه‌در (اَتَاْتُونَ) ایا سزلر کیلورسزمو (اَلذُّكْرَانَ) ایرلرگه (مِنَ الْعَالَمِينَ) عالملر اهلندن یعنی نی اوچون اوزلرکز کبی ایر کشیلرگه ویکتلرگه مباشرتکه میل ایته‌سز (وَتَذَرُونَ) دخی قویارسز (مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ) شول نرسه‌نی‌کم یاراتدی سزنك اوچون پروردکارکز (مِنْ اَزْوَاجِكُمْ) خاتونلرکزنی قویوب ایرلرگه میل ایته‌سز (بَلْ اَنْتُمْ) بلکه سزلر (قَوْمٌ عَادُونَ) چیکدن چقفوچیلر بولغان قومسز دیدی (قَالُوا) أیتدیلر لوط قومی لوط علیه السلام سوزینه جوابده (لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ) اگر سین طیولماساك ای لوط بزنی نصیحت قیلمافکدن (لَتَكُونَنَّ) البته سین بولورسك (مِنَ الْمُخْرَجِينَ) چغارلمشلردن یعنی بزسینی اوزآرامزدن قوالاب چغارورمز دیدیلر (قَالَ) أیتدی لوط علیه السلام آنلرغه (اِنِّی) درستلکده مین (لِعَمَلِكُمْ) سزنك عملکزگه وبو اشکزگه (مِنَ الْقَالِينَ) دشمانلردن بولغوچیمن دیدی صکره قومندن یوزدوندروب حق تعالی‌که مناجات قیلدی وأیتدی (رَبِّ نَجِّنِی) ای مینم ربم سین قوتقارغل مینی (وَاَهْلِی) هم مینم اهل وعیالیمنی (مِمَّا يَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نك شوملغندن کم آنلر اشله‌رلر (فَنَجَّيْنَاهُ) بس قوتقاردق بز لوط پیغمبرنی (وَاَهْلَهُ) هم آنك اهلینی (اَجْمَعِينَ) بارچه‌لرینی (اِلَّا عَجُوزًا) مگر عذابدن قوتقارمادق بر قارچقنی یعنی لوط پیغمبرنك بر خاتونینی کم اول داخل ایدی (فِی الْغَابِرِينَ) عذابده قالغوچیلر

جمله سینه اول خاتونی ایمان کیلتورمه‌گان ایدی لوط علیه السلام برله چقمادی
مین راضیمن قومگه کیلگان عذاب میکا هم کیلسون دیدی (ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ)
صکره هلاك أیلهدك بز ایکنچیلرنی یعنی ایمان کیلتورمه‌گانلرنی (وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ)
هم یاغدردق آنلر اوزره (مَطَرًا) بر یاغمورنی کم طاشدن ایدی (فَسَاءَ) بس
نی یاوز بولدی (مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ) قورقتولمشلرنك یغموری یعنی ایمانغه دعوت
اینولوب ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرگه یاغدرلمش عذاب یغموری (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ)
درستلکده اوشبو اشده بولغوچیدر (لَآيَةً) البته بر نشان وعلامت (وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُمْ) وبولمادی لوط قومینك کوبراکی (مُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلر قول
اصح اوزره اول قومدن حضرت لوطنك ایکی قزی برله ایکی کیاوندن باشقه
کشی ایمان کیلتورمه‌دیلر (وَإِنَّ رَبَّكَ) ودرستلکده سینك پروردکارك (لَهُوَ
الْعَزِيزُ) البته اولدر عزیز کم هر گیز خور بولماس (الرَّحِيمُ) مهربان
ومرحمتلی کم تنبیه‌دن الگاری عذاب أیلهمس (كَذَّبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ) یالغانغه
طوندیلر ایکه ایالری یعنی شعیب پیغمبر قومی (الْمُرْسَلِينَ) پیغمبرلرنی ایکه
بر اورمانك اسمیدر کم مدین بیرینه یقین ایدی اصحاب ایکه شول اورمانلقه
دورت قریه‌نك اهلی ایدیلر حق سبحانه وتعالی آنلرغه شعیب علیه السلامنی
یباردی (إِذْ قَالَ لَهُمْ) یاد قیلغل شول وقت کم أیتدی آنلرغه (شُعَيْبٌ) شعیب علیه
السلام (أَلَا تَتَّقُونَ) ایا سز قورقماسسزمو خدایکنك عذابندن کم شرك کیلتورورسز
(إِنِّي لَكُمْ) درستلکده مین سزلرگه (رَسُولٌ أَمِينٌ) امین بولغوچی رسولمن کم
سزنك صلاحکزنی استارمن (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس قورقکز الله تعالیدن وشرکدن
صاقلانوکز (وَأَطِيعُونِ) هم اطاعت قیلکز میکا وگناهلردن طیولکز (وَمَا أَسْأَلُكُمْ
عَلَيْهِ) ومین صوراماسمن سزلردن رسالتنی ایرشدرمه‌کم اوزره (مِنْ أَجْرٍ) هیچ بر
جال وخدمت حقی (إِنْ أَجْرِيَ) ایماسدر مینم اجرم وجزام (إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ)
مگر عالملرنك پروردکاری وخالقی اوزره‌در (أَوْفُوا الْكَيْلَ) کامل وتمام ایتوب
اولچاکز اولچاو صاوطینی (وَلَا تَكُونُوا) هم بولماکز (مِنَ الْمُخْسِرِينَ) کیمتکوچیلردن
وخیانت ایتکوچیلردن آدمیلر حقینه (وَزِنُوا) دخی اولچاکز سز (بِالْقِسْطَاسِ
الْمُسْتَقِيمِ) راست وطوغری بولغان ترازو یعنی اولچاو برله حاصل معنی صاوط
برله اولچاسه‌کزده گیر ومثقال اولچاوی برله اولچاسه‌کزده طوغری ایتوب اولچاکز
اولچاو خصوصنده خیانت قیلماکز (وَلَا تَبْخَسُوا) هم کیموتوب بیرمه‌کز (النَّاسَ)

آدميلرگه (أَشْيَآءَهُمْ) نرسه‌لرينى وآنلرنك حقلرينى (وَلَا تَعْثَوْا) دخى بوزغنلق ويمانلقغه سعى ايتمه‌كز (فِى الْأَرْضِ) ايكه بيرنده قتل وغارة أيله‌مك هم يول كيسمك برله (مُفْسِدِينَ) فساد ايتكوچيلر بولغانكز حالده (وَاتَّقُوا الَّذِى) هم قورقكز شول خداى تعالى‌نك عذابندن كم (خَلَقَكُمْ) ياراتدى اول سزنى (وَالْجِبِلَّةَ الْأَوَّلِينَ) هم اوّلگى گروهلرنى (قَالُوا) أيتديلر ايكه اهلى شعيب عليه السلامدن بو نصيحتلرنى ايشتكاچ (إِنَّمَا أَنْتَ) موندن باشقه ايماسدر كم سين اى شعيب (مِنَ الْمُسَحَّرِينَ) سحر ايتولمشلردن سين وسينى سحر له گانلردر شول قدرلى كم تاكم عقلك زايل بولغاندر (وَمَآ أَنْتَ) هم سين توگلسك (إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا) مگر بر آدميسك بزنك اوخشاشلى بس نيچك پيغمبر بولورسك (وَإِنْ نَظُنُّكَ) ودرستلكده بز گمان قيلامز سينى اى شعيب (لَمِنَ الْكَاذِبِينَ) يالغان سوزله گوچيلردنسك ديوب اوشبو دعوا كده (فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا) بس توشور گل سين بزنك اوستمزگه يعنى خدايكغه دعا قيلغل تاكم اول توشورسون بزلرگه (كِسَفًا مِنَ السَّمَآءِ) بر پاره وكيسا كنى كوكدن كم آنده عذاب بولور يعنى بر عذاب ايندرسون (إِنْ كُنْتَ) اگر سين بولساك (مِنَ الصَّادِقِينَ) راست ايتكوچيلردن يعنى سوزك راست بولسه دعا قيلغل بزلرگه عذاب كيلسون ديديلر (قَالَ) أيتدى شعيب پيغمبر آنلرغه (رَبِّى أَعْلَمُ) مينم پروردكاريم بلگوچيراكدر (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نى كم سزلر اشله‌رسز بوتلرغه طابونودن هم اولچاوده خيانت قيلودن وغيرى گناهلردن هم شول گناهلركزغه قارشى اوزى جزاكزنى بيرور (فَكَذَّبُوهُ) بس يالغانغه طوتديلر ايكه اهلى شعيب پيغمبرنى وايمان كيلتورمه‌ديلر (فَأَخَذَهُمْ) بس طوتدى آنلرنى (عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ) ظُلّ كونينك عذابى ظُلّه ديوب عرب سايه بان وزونتيكنى أيتور(١)حق سبحانه‌وتعالى فرمان أيله‌دى تاكم بر الوغ طاغ اوزينك اورنندن قوبوب هواغه كوته‌رلوب اول قومنك باشلرى اوستنده سايه بان كبى كوله گه‌لب طوردى قوياش بيك أُسّى بولدقندن اول قوم همه‌لرى أُسسيلكندن قاچوب شول طاونك آستينه كوله گه‌گه جيولديلر حق تعالى‌نك حكمى برله اول طاو آنلرنك اوستلرينه توشوب همه‌لرى هلاك بولديلر آنلرغه اوزلرى استه‌گان عذاب بولدى (إِنَّهُ كَانَ) درستلكده اول ظله كونينك عذابى بولدى (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ) الوغ كونك عذابى (إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَآيَةً) درستلكده اوشبو اشده بولغوچيدر بر علامت ودليل حق تعالى‌نك

(١) مرويدركه شعيب عليه السلام قومى عناد وانكارلرنده افراط ايتديلر بس حق تعالى يدى كيچه وكوندز طوتاش آنلرغه اسسيلك يباردى شولقدر اسسى بولدى كم چيشمه‌لرده وقيولرده صولر قاينادى طاقت قيلا آلمايوب ايولرندن چغوب همه‌لرى اورمانغه قاچديلر هر قايوسى برآغاچنك آستنده عاجز بولوب ياتديلر ناگاه هواده بر قارا بولوط پيدا بولوب جيل ايسدى آنلر شادلانوب بر برسينه قچقرديلر كم «كيلكز بوقارا بولوط كوله گه‌سينه جيولوب استراحت قيلايق» ديديلر وهمه‌لرى شول بولوطنك آستينه جيولغاچ بولوطدن بر اوط چغوب آنلرنى تمام ياندروب هلاك أيله‌دى. والله تعالى اعلم

زاد المسير

کمال قدرتینه (وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم) وبولمادی اول اصحاب ایکه‌نك کوبره‌گی (مُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلر مراد همه‌لریدر زیراکه آنلردن هیچ بر کشی شعیب پیغمبرگه ایمان کیلتورمه‌دی امّا مدین اهلندن بر جماعت ایمان کیلتورگان ایدیلر (وَإِنَّ رَبَّكَ) ودرستلکله سینك ربّك (لَهُوَ الْعَزِيزُ) البته اولدرغالب ایتکوچی پیغمبرلرنی دشمانلرینه (الرَّحِيمُ) مهربان ومرحمتلی مؤمنلرگه (۱) (وَإِنَّهُ) ودرستلکله اول قرآن (لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالملرنك پروردکارینك ایندرگان کتابیدر (نَزَلَ بِهِ) ایندی اول قرآن برله (الرُّوحُ الْأَمِينُ) جبرائیل علیه السلام (عَلَىٰ قَلْبِكَ) سینك کوکلك اوزره ای محمد علیه‌السلام یعنی جبرائیل سیکا تلقین أیله‌دی وسین آنی حفظ قیلوب کوکلکگه برکتدك (لِتَكُونَ) تاکم سینك بولمافك اوچون (مِنَ الْمُنْذِرِينَ) قورقتقوچیلردن خلقنی (بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ) ظاهر وآشکارا بولغوچی عرب تلی برله (وَإِنَّهُ) ودرستلکله اول قرآننك ذکری یاکه محمد علیه‌السلامنك نعتی وصفاتی (لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ) اوّلگیلرنك کتابلرنده بولغوچیدر مرویدرکه عرب مشرکلری بعض مشکل اشلری خصوصنده بنی اسرائیل عالملرینه مراجعت قیلوب آنلر أیتکان سوزنی حق بلوب قبول قیلورلر ایدی حق سبحانه وتعالی بیوردیکم (أَوَلَمْ يَكُن لَّهُمْ) ایا بولمادیمو اول قریش مشرکلری اوچون (آيَةً) بردلیل وعلامت قرآننك حق ایدکینه یاکه محمد علیه السلامنك پیغمبرلکینه (أَن يَعْلَمَهُ) بلمه‌کلری اول قرآننك صفتلرینی یاکه پیغمبر علیه السلام نعتلرینی (عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ) بنی اسرائیل عالملری یعنی بنی اسرائیل عالملری قرآننك وپیغمبرنك صفتلرینی اوّلگی کتابلرده کوروب بلگانلر هم کتابلرغه یازوب قالدرغانلر بس آنلرنك بو طوغریه‌غی سوزلری اول مشرکلرگه دلیل بولماسمو وحالانکه باشقه طوغریده اول مشرکلر بنی اسرائیل علمأسینك سوزلرینه اشانورلر بو طوغریه‌نی اوچون اشانماسلر (وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ) واگر ایندرسه‌ك ایدی بز اول قرآننی (عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ) عرب بولماغان خلقنك بعضلرینه (فَقَرَأَهُ) بس اوقوسه ایدی قرآننی اول عرب بولماغان کشی (عَلَيْهِم) اول قریش مشرکلری اوزره (مَا كَانُوا) بولماسلر ایدی آنلر شول وقتده هم (بِهِ مُؤْمِنِينَ) اول قرآنغه اشانغوچیلر یعنی عرب بولماغان کشینك غایت فصاحت وبلاغتده عربچه بولغان قرآننی اوقوماقی البته معجزه ایدکینه دلیلدرشولای بولسه‌ده اول مشرکلر اشانماسلر ایدی عربنك عجمگه ایارمه‌کی عاردر دیوب ایمان کیلتورمه‌سلر ایدی (كَذَٰلِكَ) اوشانداق

(۱) بومقام یدی پیغمبر قصه‌لرینك آخریدرکم اختصار طریقنچه سید مختار صلی الله علیه وسلمنك مبارك کوکلینه تسلی بولسون اوچون اوشبو سوره‌ده مذکور بولغاندر هم قریش مشرکلرینه تهدید وقورقتودرکم هر بر اُمّت پیغمبرلرینه ایمان کیلتورمه‌وسببلی عاقبت معذّب بولدیلر بو مشرکلرگه هم شول بولسه کیراکدر.

(سَلَكْنَاهُ) كرگزه‌مز بز عناد وانكارنى (فى قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ) مشركلرنك كوكللرينه
(لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ) اشانماسلر آنلر قرآنغه (حَتَّى يَرَوُا) تاكم كورگانلرينه‌جه
(الْعَذَابَ الْأَلِيمَ) رنجتكوچى وقاطى عذابنى دنياده ياكه قيامتده (فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً)
بس كيلور آنلرغه اول عذاب آكسزدن (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) وآنلر بلمه‌سلر آنلك
كيله طورغان وقتينى (فَيَقُولُوا) بس أيتورلر آنلر عذابنى كورگاچ (هَلْ نَحْنُ
مُنْظَرُونَ) ايا بزلر بولورمزمو مهلت بيرلمشلر يعنى بزلرگه مهلت بيرگز تاكم
ايمان كيلتوره‌يك وايدگولك قيلايق ديورلر (أَفَبِعَذَابِنَا) ايا بزنك عذابيمز برله‌مو
(يَسْتَعْجِلُونَ) استعجال قيلورلر اول مشركلر يعنى آشوغوب بزلرگه عذاب ايكسون
ديب صورارلر وحالانكه اوزلرى عذابنى كورگاچ مهلت صورارلر (أَفَرَأَيْتَ)
ايا كوردكمو وبلدكمو سين شونى كم (إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ) اگر فائده‌لاندرساق بز آنلرنى
ودنياده ترك طوتساق (سِنِينَ) نيچه يللر (ثُمَّ جَاءَهُمْ) صكره كيلسه آنلرغه (مَا كَانُوا
يُوعَدُونَ) شول نرسه‌كم وعده ايتولور بولديلر آنلر يعنى آنلرغه وعده قيلنغان
عذاب كيلسه (مَا أَغْنَى عَنْهُمْ) دفع قيلماس وكيتارمه‌س آنلردن عذابنى (مَا كَانُوا
يُمَتَّعُونَ) شول نرسه‌كم فائده‌لنور بولديلر آنلر اول نرسه برله يعنى دنياده‌غى
دولتلرى ونعمتلرى آنلردن عذابنى كيتەرمه‌س (وَمَا أَهْلَكْنَا) وهلاك أيلەمه‌دك بز
(مِنْ قَرْيَةٍ) هيچ بر قريه اهلينى (إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ) مگركم بولدى قريه اهلينى
قورقتقوچيلر (ذِكْرَى) اوگت ونصيحت بيرمه‌ك اوچون يعنى اوّل پيغمبرلر يبارمك
تاكم آنلرنى حقغه اوندادىلر وعذابدن قورقتديلر هم نصيحت ايتديلر آنلر قبول
أيلەمه‌گاچ آنلرنى هلاك قيلدق (وَمَا كُنَّا) وبولمادق بز (ظَالِمِينَ) ظلملق ايتكوچيلر
تاكم استحقافسز عذاب يبارسه‌ك مرويدركه قريش مشركلرى «محمد كه اُمّى
اسملى پرى كيلوب قرآننى اوگره‌تەدر» ديورلر ايدى حق‌تعالى آنلرنك سوزلرينى
رد قيلوب بيوردى كم (وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ) وايندرلمه‌دى اول قرآن برله (الشَّيَاطِينُ)
شيطانلر وپريلر (وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ) هم تيوش بولماس اول شيطانلرغه قرآننى ايندرمه‌ك
(وَمَا يَسْتَطِيعُونَ) دخى قادر بولماسلر آنلر وكوچلرى يتمه‌س قرآننى ايندرورگه
زيراكه فرشته‌لر آنلرنى كوكگه ياقن يبەرمه‌سلر يولدزلر برله آطوب توشورورلر
(إِنَّهُمْ) درستلكده اول شيطانلر (عَنِ السَّمْعِ) ايشتمه‌كدن فرشته‌لر سوزينى
(لَمَعْزُولُونَ) البته يراق ايتولمش وبر چيتكه سورلمشلردر (فَلَا تَدْعُ) بس
اونەمه‌گل سين وطابونماغل خطاب پيغمبرمز عليه‌السلامغه امّا مراد امّتلريدر يعنى

طابونماسونلر (مَعَ اللّٰهِ) الله تعالی برله (اِلٰهًا اٰخَرَ) ایکنچی خدایغه (فَتَكُونَ) بس
سین بولورسك (مِنَ الْمُعَذَّبِينَ) عذاب ایتولمشلردن (وَاَنْذِرْ) دخی قورقتقل سین
ای محمد علیه السلام (عَشِيرَتَكَ الْاَقْرَبِينَ) اوزكگه یاقنراق بولغوچی قرنداشلرکنی
اوشبو آیت کریمه نازل بولغاچ پیغمبرمز علیه السلام صفا طاغینه چقدی وقرنداشلرینی
برام برام چاقردی آنلر تمام جیولغاچ بیوردی کم «اگر مین سزلرگه ایتسه‌م اوشبو
طاونك آستنده برجماعت آطلی لشکرلر باردر دیسه‌م مینم سوزیمگه اشانور
ایدکزمو» دیدی آنلر «بلی سیکا اشانامز» دیدیلر بس بیوردی کم «مین سزلرنی
کیله‌چکده بولا طورغان قاطی عذاب برله قورقتورمن» دیدی بوسوزنی ایشتکاچ
همه‌لری متغیر بولوب طارالدیلر وابولهب پیغمبر حضرتینه ایذأ وجفا قیلمافغه
باشلادی (وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ) هم توبان قیلغل اوزکنك قاناطکنی یعنی مهربان
وشفقتلی بولغل (لِمَنِ اتَّبَعَكَ) شول کمسه‌گه‌کم ایاردی (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن
(فَاِنْ عَصَوْكَ) بس اگر قارشسه‌لر سینك قرنداشلرك سیکا وایمان کیلتورمه‌سه‌لر
(فَقُلْ) بس أیتکل سین آنلرغه (اِنِّي بَرِيءٌ) درستلکده مین بیزگوچیمن وبیزارمن
(مِمَّا تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌دن‌کم سزلر اشله‌رسز (وَتَوَكَّلْ) هم توکل قیلغل اوزکنك
مهملرك طوغریسنده (عَلَى الْعَزِيزِ) غالب وقادر بولغوچی خدای تعالی‌گه (الرَّحِيمِ)
مهربان ومرحمتلی بولغوچی (الَّذِي يَرَاكَ) آنداین خدای‌کم کورور اول سینی
(حِينَ تَقُومُ) شول وقته‌کم سین طورورسن کیچه‌لر تهجّد نمازینه (وَتَقَلُّبَكَ) هم
کورورسك أیله‌نمه‌ککنی وبرحالدن برحالگه دونمه‌ککنی (فِي السَّاجِدِينَ) نماز
اوقوغوچیلر آراسنده یعنی آنلرغه امام بولغان وقتکده قیام ورکوع وسجود
هم قعود أیله‌مه‌ککنی کورور (اِنَّهُ) درستلکده اول خدای تعالی (هُوَ السَّمِيعُ)
اولدر ایشتکوچی سینك سوزکنی (الْعَلِيمُ) بلگوچی سینك نیتکنی (هَلْ اُنَبِّئُكُمْ)
ایا خبر بیرایم‌مو سزلرگه (عَلَى مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ) کم اوزرینه اینه‌لر شیطانلر
ودیولر (تَنَزَّلُ عَلَى كُلِّ اَفَّاكٍ اَثِيمٍ) اینارلر آنلر هر بر یالغانچی گناهکار اوزرینه
کاهنلر وسحرچیلر کبی‌کم آنلر (يُلْقُونَ السَّمْعَ) صالورلر قولاقلرینی شیطانلرنك
سوزلرینه هم آنلردن ایشتکان یالغان سوزلرگه ینه باشقه یالغانلر قوشوب خلقغه
سوزله‌رلر (وَاَكْثَرُهُمْ كَاذِبُونَ) وآنلرنك کوبره‌گی یالغانچیلردر یعنی بارچه‌سی
یالغانچیدر (وَالشُّعَرَاءُ) ومشرکلرنك شاعرلری ابن ربعری وامیه ثقفی وغیرلر
کبی (يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ) ایاروزلر اول شاعرلرگه عربنك آزغونلری واحمقلری

مرویدرکه ایکی شاعر حضرت پیغمبر علیه‌السلامنی خورلاب بیتلر أیتور ایدیلر ومشرکلر آنلرنك بیتلرینی کوکللرینه بیکلهب اوقوب یورورلر ایدی اوشبو آیت کریمه آنلرنك شأننده نازل بولدی (اَلَمْ تَرَ) ایا کورمه‌دکموسین (أَنَّهُمْ فی کل واد) شونی‌کم اول شاعرلر سوز قسملرندن هر بر وادیده (یهیمون) سرگردان بولورلر وآپدراب یورورلر مثلا کشی سوکمك ونسبده طعن ایتمك وفائده‌سز هزل ومسخره قیلمق ولایق بولماغان کشینی افراط مدح ایتمك هم کشی عرضینی خورلاب هجو قیلمق کبی اشلر برله ضلالتده دوام ایدارلر (وَأَنَّهُمْ یقولون) دخی کورمادکمو شونی‌کم اول شاعرلر ایتورلر وسوزله‌رلر (مَا لَا یَفْعَلُونَ) شول نرسه‌نی‌کم قیلماسلر یعنی اوزلری هیچده قیلماغان اشلرنی قیلدق دیوب بیتلر ایتورلر جاهلیت اهلینك شعرلری کوبسی شول طریقه ایدی مرویدرکه اوشبو آیت کریمه نزولندن صوك صحابه‌لرنك شاعرلری حسان وابن رواحه هم غیریلر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضور شریفینه کیلوب عرض أیله‌دیلرکم «یا رسول الله حق سبحانه وتعالی بلورکم بزلر شاعرمز بوحالده اولسه‌ك بزنك اشیمز نیچك بولور» حضرت بیوردی‌کم «مؤمن قلچ برله هم تیلی برله صوغش قیلور سزلرنك مشرکلر شأننده أیتکان شعرلرکز آنلرغه اوقدان قاطیراقدر» دیدی واوشبو آیت کریمه نازل بولدی (اِلَّا الَّذِینَ آمَنُوا) مگر اول صفتلرده توگلدر شاعرلردن شول کمسه‌لرکم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم ایزگو عملر اشله‌دیلر یعنی شعر برله حضرت پیغمبرنی ماقتادیلر وکفر اهلینی ذم أیله‌دیلر (وَذَکَرُوا اللهَ) دخی ذکر قیلدیلر الله تعالی‌نی (کَثِیرًا) کوب یعنی کوبره‌ك شعرلری الله ذکریدر تحمید وتوحید هم طاعتکه تحریض کبیلردر (وَانْتَصَرُوا) هم انتقام آلدیلر مشرکلردن (مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا) شول نرسه صوکنده‌کم ظلملق ایتولمش بولدیلر یعنی مشرکلر اهل اسلامنی هجو قیلوب وخورلاب بیتلر أیتکاچ آنلر مشرکلرنی رد قیلوب شعرلر انشاد أیله‌دیلر (وَسَیَعْلَمُ) وتیزدرکم بلورلر (اَلَّذِینَ ظَلَمُوا) شول کمسه‌لرکم ظلملق قیلدیلر کفر وشرك برله‌هم پیغمبرنی شاعردر دیب افترأ أیله‌مك برله آنلر بلورلر شونی‌کم (اَیَّ مُنْقَلَبٍ) قایو اورنغه (یَنْقَلِبُونَ) دونارلر آنلر وقایتورلر یعنی آنلرنك قایتاچق یرلری تموغدر حفظنا الله‌تعالی منه

سورة النمل مكية وهى ثلث وتسعون آية

۲٦ نجی سوره نمل سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۹۳ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(طٰسٓ) (۱) والله اعلم بمراده (تِلْكَ) اوشبو سوره (اٰيٰتُ الْقُرْاٰنِ) قرآننك آیتلریدر (وَكِتٰابٍ مُبِينٍ) هم حلال وحرامنی روشن قیلغوچی (۲) کتابنك آیتلریدر (هُدًى) هدایت ایتکوچی وطوغری یولنی کورگازگوچیدر اول قرآن (وَبُشْرٰى) هم سویونچ بیرگوچیدر (لِلْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلرگه (اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ) آنداین مؤمنلرکم قایم قیلورلر واوته‌رلر نمازنی شرائط وارکانی برله (وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ) هم بیرورلر زکوتنی مستحقلرگه (وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ) وآنلر آخرت سراینه (هُمْ يُوقِنُونَ) آنلرغنه شکسز اشانورلر (اِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم (لَا يُؤْمِنُونَ) اشانماسلر (بِالْاٰخِرَةِ) آخرتکه (زَيَّنَّا لَهُمْ) زینتلی قیلدق بز وبیزادك آنلر اوچون (اَعْمٰالَهُمْ) آنلرنك یاوز عمللرینی یعنی نفسلری آرزو ایتکان نرسه‌لرنی آنلرغه کورکام ایتوب کورسه‌تدك (فَهُمْ يَعْمَهُونَ) بس آنلر سرگردان بولوب یورورلر آزغونلقده (اُولٰٓئِكَ) اوشبو گروه (اَلَّذِينَ لَهُمْ) شول کمسه‌لردرکم بولغوچیدر آنلرغه (سُوٓءُ الْعَذَابِ) عذابنك یمانراقی دنیاده بدر صوغشنده قتل واسیر ایدلمك کبی (وَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ) هم آنلر آخرتده (هُمُ الْاَخْسَرُونَ) آنلردر زیان کورگوچیرا کلر (وَاِنَّكَ) ودرستلکده سین ای محمد علیه السلام (لَتُلَقَّى الْقُرْاٰنَ) البته تلقین ایتولمش واوگراتلمش بولورسك قرآننی یعنی جبرائیلنك تلقین أیلهمه کی برله قرآننی آلورسك (مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ) دانا وبلگوچی حکیمنك قاشندن یعنی خدای تعالی قاشندن (اِذْ قَالَ مُوسٰى) یاد قیلغل شول وقت کم ایتدی موسی پیغمبر (لِاَهْلِهٖٓ) اوزینك اهلینه یعنی مدیندن مصرغه قایتقانده یولنی آداشقانلر ایدی هم خاتونی بالا طوغرمافقه آغرور ایدی هوا بیك صالقون ایدی شول وقتده حضرت موسی اوزینك کشیلرینه أیتدی (اِنِّٓى اٰنَسْتُ) درستلکده مین کوردم (نَارًا) بر اوطنی (سَاٰتِيكُمْ مِنْهَا) تیزدرکم مین کیلتورورمن سزلرگه اول اوطدن (بِخَبَرٍ) برخبرنی یعنی شول اوطنك یانداغی کشیدن بولنك خبرینی صورارمن (اَوْ اٰتِيكُمْ) یا ایسه کیلتورورمن سزلرگه (بِشِهَابٍ قَبَسٍ) بریاندرلمش اوط شعله‌سینی (لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ) شایدکم سزلر شول اوط برله

(۱) آن دیمك شول جهتدندرکم آنی اوقورلر وکتاب دیمك شول جهتندرکم آنی یازارلر (۲) لباب التفاسیرده اخفشدن نقل ایدلمشدر کم حروف مقطّعه کلامنك ابتداسی وانتهاسی اوچوندر بس بو اورنده طٰسٓ شعرآء سوره‌سینك ختمینه ونمل سوره‌سینك فتحینه اشارت بولور یاکه طٰهٰ طهارت قدس آلهیگه وسین ستّارگه اشارتدر.

جلونورسز وصالقوندن قورتلورسز (فَلَمَّا جَآءَهَا) بس کیلگانی زمانده موسی علیه‌السلام اول اوط یانینه برنور کوردی کم بر یاشل آغاچنی یاقطرتوب بالقوب طورور شول وقتده (نُودِیَ) ندا ایتولمش بولدی (اَنْ بُورِكَ) شویله دیوب کم مبارك بولسون وبرکت بیرلمش بولسون (مَنْ فِی النَّار) شول کمسه کم اوط اورننده در یعنی بقعهٔ مبارکه‌ده در یاکه اوطنك طلبنده در یعنی موسی علیه السلام (وَمَنْ حَوْلَهَا) هم شول کمسه کم اول اوطنك تیکراسنده در یعنی فرشته‌لر (وَسُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ) وایتکل سین پاك بولدی عالملرنك پروردکاری بولغوچی خدای تعالی تشبیه‌دن وبر نرسه گه اوخشاتلماقدن دیوب قایچانکم موسی علیه‌السلام اوشبو ندانی ایشتدی یاق یاغینه قارادی ندا قیلغوچی کمدر دیدی ینه ندا کیلدی کم (یَامُوسَی) ای موسی (اِنَّهُ اَنَا اللّٰهُ) درستلکده اول ندا قیلغوچی مین الله تعالی درمن (الْعَزِیزُ) غالب بولغوچی (الْحَکِیمُ) طوغریلق برله حکم قیلغوچی (وَاَلْقِ عَصَاكَ) هم برگه طاشلاغل سین وصالغل ای موسی اوزکنك طایاقکنی بس موسی علیه‌السلام قولنداغی طایاقینی برگه طاشلادی فی الحال اول طایاق قیملداب یوری باشلادی (فَلَمَّا رَاٰهَا) بس کورگانی زمانده حضرت موسی اول طایاقنی (تَهْتَزُّ) حرکت قیلور وهر طرفقه یورور (کَاَنَّهَا جَانٌّ) گویا کم اول طایاق تیز یورگوچی برنچکه یلاندر اوّل حالده کچکنه ونازك یلانلرکبی بولور ایدی صکره اوسوب اژدها بولور ایدی قایچانکم حضرت موسی بو حالنی کوردی (وَلّٰی) یوز دوندردی (مُدْبِرًا) قاچقوچی بولغانی حالده یعنی آندن قورقوب کیری بورلوب قاچا باشلادی (وَلَمْ یُعَقِّبْ) وقورقوسندن کیری قایتمادی ینه ندا ایرشدی کم (یَامُوسَی لَا تَخَفْ) ای موسی قورقماغل مینمدن باشقه‌دن (اِنِّی لَا یَخَافُ لَدَیَّ) درستلکده مین شول ذات من‌کم قورقماسلر منم قاشمده (اَلْمُرْسَلُونَ) یبارلمش رسوللر یعنی مینم قاشمده آنلرغه ضرر ویاوزلق یوقدر تاکم قورقورلر ایدی بلکه کیرا کدرکم قورقسونلر مینم عذابمدن ظلملق ایتکوچیلر (اِلَّا مَنْ ظَلَمَ) مگر شول کمسه کم ظلملق أیلهسه (ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا) صکره آلشدرسه وایدگولکنی اشلهسه (بَعْدَ سُوٓءٍ) یاوزلق صوکنده یعنی گناه قیلغاندن صوك توبه ایتسه (فَاِنِّی غَفُورٌ) بس درستلکده مین یارلقاغوچیمن توبه ایتکوچیلرنی (رَحِیمٌ) رحمت قیلغوچیمن آنلرغه (وَاَدْخِلْ) هم کرگزگل ای موسی (یَدَكَ) قولکنی (فِی جَیْبِكَ) کولمه‌کنك یقاسینه (تَخْرُجْ) تاکم چغار اول قولنك (بَیْضَآءَ) آق ویالطراغوچی بولوب

(من غير سوء) برعلّت وصرخاودن باشقه يعنى آنك آق بولماق برآفتدن وآلاتنليك سببندن بولماس بلكه برمعجزه بولوربس موسى عليه السلام قولينى يافاسينه طقدى آق ونورلى بولوب چقدى ندا ايرشدى كم اوشبو ايكى معجزه‌نى طاهر قيلغل وكورگازگل (فى تسع ايات) توقز معجزه‌لر جمله‌سنده كم سيكا عطا ايدلمشدر (الى فرعون) فرعونكه كورگازگل (وقومه) هم آنك قومينه (انهم) درستلكده اول فرعون هم آنك قومى (كانوا) بولديلر (قوما فاسقين) فرمان چيكندن چقفوچيلر بولغان گروه (فلما جاءتهم) بس كيلگانى زمانده فرعونكه هم قومينه (اياتنا) بزنك قدرتيمز دليلرى (مبصرة) روشن وظاهر بولغانى حالده اول دليللر يعنى موسى پيغمبرنك معجزه‌لرينى كورگانلرى زمانده (قالوا) أيتديلر آنلر (هذا سحر مبين) اوشبو روشن وآشكارا بولغان برسحردر ديديلر (وجحدوا بها) هم انكار قيلديلر آنلر اول معجزه‌لرغه (واستيقنتها) وشكسز بلديلر اول معجزه‌لرنك حق ايدكينى (انفسهم) آنلرنك كوكللرى يعنى كوكللرى اول معجزه‌لرنك سحر توگللكينى جزما بلورلر ايدى بله طورب انكار قيلديلر (ظلما) ظلملق يوزندن (وعلوا) هم تكبّرلك وباش طارتو يوزندن (فانظر) بس قاراغل وكورگل كم (كيف كان) نيچك بولدى (عاقبة المفسدين) فساد وبوزغلق قيلغوچيلرنك عاقبتلرى كم دنياده دريا غه غرق بولديلر وآخرته تموغ اوطينه يانسه‌لر كيراكدر (ولقد اتينا) وتحقيق بيردك بز (داود وسليمان) داود پيغمبرگه هم آنك اوغلى سليمان پيغمبرگه (علما) علمنى يعنى دين وشريعت علمينى (وقالا) وأيتديلر داود هم سليمان عليهما السّلام (الحمدلله) ثنا وماقتاماق الله تعالى گه مخصوصدر (الذى فضلنا) آنداين الله كم علم جهتندن آرتق ايتدى بزلرنى (على كثير) كوب كشى اوزرينه (من عباده المؤمنين) مؤمن بولغوچى بنده‌لرندن (وورث سليمان) ووارث بولدى سليمان پيغمبر (داود) آتاسى داود پيغمبرگه يعنى آندن ميراث ايتوب آلدى پيغمبرلكنى ياكه علم وحكمتنى ياكه ملك وپادشاهلقنى كم حضرت داود وفاتندن صوك آنك اورنينه (۱) پادشا بولدى (وقال) هم أيتدى حضرت سليمان (يا ايها الناس) اى آدميلر (علمنا) اوگراتولمش بولدق بز يعنى بزگه اوگراتديلر وبلدرديلر (منطق الطير) اوچقوچى قوشلر سوزينى يعنى قوشلر بربرينه نى ايتدكلرينى آكلارمن ديدى بواش سليمان عليه السلامنك

(۱) مرويدركه حضرت داود عليه السلامنك اون توقز اوغلى بار ايدى هر قايوسى آنك اورنينه پادشاه بولونى دعوا قيلور ايدى حق سبحانه وتعالى كوكدن برمهرلنگان نامه يبارديكه آنك اچنده نيچه مسئله يازلغان ايدى وبيورلمش ايدى كم سينك بالالرگدن قايوسى اوشبو مسئله‌لرگه جواب بيرسه سيندن صوك اورنكغه اول پادشاه بولسون بس داود عليه السلام قومنك اولوغلرينى جمع قيلوب اول مسئله‌لرنى اوغللرينه عرض أيله‌دى بارچه‌لرى جوابدن عاجز قالديلر حضرت سليمان أيتدى «اگر رخصت بولسه‌مين بو مسئله‌لرگه جواب بيرورمن» داود عليه السلام رخصت بيردى حضرت سليمان برام برام بارچه مسئله‌نك جوابينى تقرير أيله‌دى آنده حاضر بولغان بنى اسرائيل اولوغلرى حضرت سليمانك جوابلرينه تحسين ايدوب فضل وكمالينه معترف بولديلر داود عليه السلام پادشاهلقنى حضرت سليمانغه تسليم ايدوب ايكنچى كون وفات بولدى. زادالمسير

معجزه‌سی ایدی (١) ینه أیتدی حضرت سلیمان (وَأُوتِينَا) و بیرلمش بولدق بزیعنی بزگه بیردیلر (مِنْ كُلِّ شَيْءٍ) بارچه نرسه‌دن کم بز آکا محتاجمز (إِنَّ هَٰذَا) درستلکله اوشبو عطا (لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ) البته اولدر آشکارا بولغوچی فضیلت و آرتقلق (١) (وَحُشِرَ) وجمع ایتولمش بولدی (لِسُلَيْمَانَ) سلیمان پیغمبر اوچون (جُنُودُهُ) آنك لشکرلری (مِنَ الْجِنِّ) پریلردن (وَالْإِنْسِ) هم آدمیلردن (وَالطَّيْرِ) دخی قوشلردن (فَهُمْ يُوزَعُونَ) بس اول لشکرلر سورلمش بولورلر ایدی آنك سیر قیلغان وقتنده تفسیرلرده مذکوردرکه حضرت سلیمان علیه السلامنك لشکرگاهی یوز فرسخ اچنده یوز فرسخ بیرنی آلور ایدی شول قدر کوبلك برله ضبط وترتیبلری شول درجه‌ده ایدیکم لشکرلردن هیچ کمسه اوزینه تعیین ایدلگان اورندن ذره آلغه هم آرطقه کیته آلماس ایدی تخت کاهینی بر بساط اوستنده جیل کوته‌روب برکونده آیلق یولغه ایلتور ایدی بر کون شام ولایتندن یمن طرفینه توجّه ایدوب بارور ایدیلر (حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا) تاکم هر فایچان‌کم کیلدیلر آنلر (عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ) فرمسقه وادیسی اوزره یعنی طائفنك جنوب طرفنده بر چوقور بیرگه کیلدیلرکم آنده فرمسقه‌لر کوب ایدی (قَالَتْ نَمْلَةٌ) أیتدی بر فرمسقه‌کم آنك اسمی «منذره» یاکه «طاخیه» یاکه «ملاخیه» ایدی ایکی قاناطی بار ایدی الوغلق أنه‌چ قدرلی ایدی واوزی فرمسقه‌لرنك پادشاهی ایدی حضرت سلیمان لشکرینی کورگاچ بر بیوك بیرگه چغوب أیتدی (يَا أَيُّهَا النَّمْلُ) ای فرمسقه‌لر (ادْخُلُوا) کرکزلر (مَسَاكِنَكُمْ) اورنلرکزغه (لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ) کیره‌کدرکم طاپطاماسون وتلف قیلماسون سزلرنی سلیمان (وَجُنُودُهُ) هم آنك لشکرلری (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) وحالانکه اول لشکرلر بلمه‌سلر سزنك آیاق آستنه قالوب طاپطالمافکزنی دیدی فرمسقه‌نك بو سوزینی جیل اوچ میل مقداری یولدن سلیمان علیه السلامنك قولاغینه ایرشدردی (فَتَبَسَّمَ) بس تبسّم قیلدی حضرت سلیمان (ضَاحِكًا) کولکوچی وعجبله‌نکوچی بولغانی حالده (مِنْ قَوْلِهَا) اول فرمسقه‌نك سوزندن مرویدرکه سلیمان علیه السلام آنك سوزندن تعجب قیلوب اول فرمسقه‌نی یانینه چاقردی وأیتدی «ای فرمسقه سین بلمه‌دکمو کم مینم لشکرلرم هیچ کمکه ظلملق ایتمه‌سلر» فرمسقه أیتدی «بلی بلدم لکن مین بو فرمسقه‌لرنك الوغی وسروری مین آنلرنی اوکتله‌مك ونصیحت ایتمك میکا لازمدر شول جهتدن آنلرغه صافلانورغه قوشدم» دیدی حضرت سلیمان أیتدی «مینم لشکرلرم هوا یوزنه‌در بس آنلر سینك قومکنی نیچك طاپطاسونلر» اولوغلری اولتورمق اوچون ایدی وقوشلر باشی اوستنه کوله‌گه‌لب طورورلر ایدی.

(١) بر کون حضرت سلیمان بر بلبلنی کوردی بر آغاچ بوطاقینه اولتورب صایرار ایدی اصحابینه أیتدی «بلور-سزمو بو بلبل نی أیته‌در» «الله ورسولی بلور» دیدیلر سلیمان علیه السلام أیتدی «اول أیته‌در کم مین اوشبو کون یارطی خرما آشادم شونك برله طویدم توفراق بولسون دنیاغه» وکوگارچن اولمك اوچون طووکز خرابلق اوچون بنا قیلکز» دیب أیته‌در وطاوس هرنی قیلساك مکافاتینی کورورسك دیب أیته‌در شول طریقه هر بر قوشنك نی ایتدکندن خبر بیرور ایدی.

(٢) مرویدرکه سلیمان علیه السلامغه حق تعالی شوندای تخت روزی أیله‌مش ایدی کم هیچ بر سلطاننك آنك کبی تختی بولمادی تختینك اوك یاغنده ایکی یوز مك کرسی آدمیلرنك اولوغلری وبنی اسرائیل علماءلری اولتورمق اوچون ایدی صول یاغنده هم ایکی یوز مك کرسی پریلر اولوغلری اولتورمق اوچون ایدی وقوشلر باشی اوستنه کوله‌گه‌لب طورورلر ایدی.

قرمسقه جواب بیردی کم «مینم آنلرغه صاقلانورغه قوشمامقم آنلر طاپطاوب ایزلمه سونلر بجروح بولماسونلر اوچون توگلدر بلکه مباده کم سینك لشکرکنی تماشا قیلوب خدای تعالی نك ذکرندن غافل قالماسونلر وغفلت میدانده پایمال بولماسونلر اوچون مسکنلرکزگه کرکز دیب بیوردم» دیدی(۱) والحاصل حضرت سلیمان اول قرمسقه برله مکالمه قیلوب آندن کوب حکمتلی وعبرتلی سوزلر ایشتدی شکره حق تعالی گه مناجات قیلدی (وَقَالَ) هم أیتدی سلیمان پیغمبر (رَبِّ أَوْزِعْنِی) ای مینم پروردکارم میکا سین الهام أیله گل یاکه فرصت بیرگل سین میکا (أَنْ أَشْكُرَ) شوکاکم شکرانه قیلایم مین (نِعْمَتَكَ الَّتِی) سینك شول نعمتکگه کم (أَنْعَمْتَ عَلَیَّ) انعام ایندك سین مینم اوزریمه (وَعَلَىٰ وَالِدَیَّ) هم مینم آتام وآنام اوزرینه (وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا) دخی شوکاکم اشلهیم مین ایدگو عملنی (تَرْضَاهُ) شوندای عملنی کم سین راضی بولورسك وقبول قیلورسك آنی (وَأَدْخِلْنِی) هم کرگزگل مینی (بِرَحْمَتِكَ) اوز رحمتك برله (فِی عِبَادِكَ الصَّالِحِینَ) ایدگو بنده لرك آراسینه مرویدرکه اوشبو سفرده حضرت سلیمان علیه السلام لشکری برله بر صوسز وادیغه ایرشدیلر نماز وقتی کردی حضرت سلیمان طهارت آلماقچی بولدی صو یوق ایدی لشکرگه صونی کورگازگوچی «هدهد» قوشی ایدی آنی ازلهدیلر وطاپمادیلر وبر روایتده سلیمان علیه السلام تختی اوزرنده اولتورمش وباشی اوستنده قوشلر کوله گه لب طورور ایدی ناگاه قوشلر آراسنده بر آچقلق وبوش اورن کوردی فاراب بلدیکم اول اورن «هدهد» اورنی ایدی هدهدنی قوشلر آراسنده کورمه دی (وَتَفَقَّدَ الطَّیْرَ) وتفحص ایتدی یعنی تیکشردی ویوقلادی حضرت سلیمان قوشلرنی وهدهد قوشینی طاپمادی (فَقَالَ) بس أیتدی (مَالِیَ) نی نرسه در میکاکم قوشلر صفنده (لَا أَرَى الْهُدْهُدَ) مین کورمه سمن هدهد قوشینی مینم کوزیم آکا توشمه سمو (أَمْ كَانَ) یا ایسه اول هدهد بولدیمو (مِنَ الْغَائِبِینَ) غایب بولغو چیلردن ویوقالغو چیلردن بو مجمعدن (لَأُعَذِّبَنَّهُ) البته عذاب قیلورمن مین آکا تادیب اوچون (عَذَابًا شَدِیدًا) بر قاطی عذابنی یعنی قاناطلرینی کیسوب قویاشقه طاشلارمن یاکه خاتونی برله آنك آرالرینی آیرورمن یاکه چیتلککه یابارمن (أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ) یا ایسه آنی بوغازلارمن تاکم باشقه قوشلرغه عبرت بولسون (أَوْ لَيَأْتِيَنِّي) یا ایسه کیلتورور اول قوش میکا (بِسُلْطَانٍ مُبِینٍ) بر ظاهر وآشکارا بولغان دلیل وحجتنی یعنی اوزینك غائب

دیدی قرمسقه جواب بیردی «قول آستمده دورت مك سرهنك باردر هر قایوسینك قول آستنده دورته ر مك نقیب باردر وهر نقیبنك تصرفنده فرق مك قرمسقه در» حضرت سلیمان أیتدی «نی اوچون لشکرلرکنی طشقاری بیر اوستینه چقارماسسك» قرمسقه أیتدی «یانبی الله بزلرگه بیر یوزینی بیردیلر قبول ایتمه دك تاکم خدای تعالی دن غیری هیچ کم بزنك احوالیمزگه مطّلع بولماسون اوچون بیر آستنه وطن طوتدق» ینه قرمسقه أیتدی «یا نبی الله خدای تعالی نك سیکا عطا أیله گان نعمتلرندن برینی أیتکل» حضرت سلیمان أیتدی «میکا جیلنی مسخّر قیلدی تاکم تله گان بیر مگه مینی ایلتور بر کونده بر آیلق یولغه ایلتور» دیدی قرمسقه أیتدی «بو اش شوکا اشارتدر کم سیکا دنیاده بیرلگان دولتلر وپادشاهلق همه سی جیل کبیدر بوکون بولور ایرته گه بته رهیچ اعتباری یوقدر» دیدی. کشف

بولماقینك سببینی وعذرینی بیان قیلور (فمكث) بس توقف ایتدی وطوردی اول هدهد (غیر بعید) اوزاق بولماغان برمدت یعنی یوغالو ـ بیك اوزاق طورمادی حضرت سلیمان حضورینه قایتوب کیلدی (فقال) بس أیتدی هدهد سلیمان علیه السلامغه (أحطت) احاطه قیلدم مین وایرشدم (بما لم تحط به) شول نرسه‌گه کم سین احاطه قیلمادك وایرشمه‌دك آکا یعنی مین سین کورمه‌گان نرسه‌نی کوردم وبلدم (وجئتك) هم کیلدم مین سین سیکا (من سبإ) سبا شهرندن (بنبإ یقین) برمحقق وشبهه‌سز بولغوچی خبر برله واول خبر شولدرکم یولده میکا برهدهد اوچراب اوز ولایتینك هواسی یخشیلقینی هم پادشاهلرینی تعریف قیلدی مین آنی کورورگه هوس قیلوب اول مملکتگه باردم وکوردم دیدی سلیمان علیه السلام سؤال قیلدی آنلرنك پادشاهلری کمدر هم دینلری نیچکدر هدهد أیتدی (انی وجدت) درستلکه مین طاپدم (امرأة تملكهم) بر بلقیس اسملی خاتوننی‌کم اول سبا ولایتینك اهلینه پادشاهلق قیلور بارچه‌لری شول خاتوننك قول آستنده‌در (وأوتیت) هم بیرلگاندر اول بلقیسکه (من کل شیء) پادشاهلرغه کیره‌کلی بولغان هر بر نرسه‌دن (ولها عرش عظیم) هم بولغوچیدر آنك بر اولوغ تختی یعنی باشقه پادشاهلرنك تختلرندن آنك تختی اولوغدر (وجدتها) طاپدم مین اول خاتون پادشاهنی (وقومها) هم آنك قومینی کم نادانلقلری سببلی (یسجدون) سجده قیلورلر (للشمس) قویاشقه وآکا طابونورلر (من دون الله) الله تعالی‌دن باشقه (وزین لهم الشیطان) هم زینتلی وکورکام قیلغاندر آنلر اوچون شیطان (أعمالهم) آنلرنك عملرینی یعنی شول قبیح اشلرینی شیطان آنلرغه کورکام ایتوب کورگازگاندر (فصدهم) بس منع قیلدی وطیدی آنلرنی شیطان (عن السبیل) طوغری یولدن (فهم لا یهتدون) بس آنلر طوغری یولغه کونلمه‌سلر وحقلقنی طاپماسلر هم شیطان آنلرنی طوغری یولدن منع قیلور (*) (ألا یسجدوا لله) ناکم سجده قیلماسونلر آنلر الله تعالی‌گه (الذی) آنداین خدای تعالی کم (یخرج الخبإ) چغارور اول یاشرن بولغان نرسه‌نی (فی السموات والأرض) کوکلرده هم یرلرده یعنی کوکدن یغمور قطره‌لرینی ظاهر قیلوب یغمور یاغدرور ویردن اوله‌نلرنی چغارور (ویعلم) هم بلور اول خدای تعالی (ما تخفون) شول نرسه‌نی کم یاشرب طوتارسز کوکللرکزده (وما تعلنون) دخی شول نرسه‌نی کم آشکارا قیلورسز نللرکزده (الله) خدای تعالی (لا إله إلا هو)

۸ *سجده

بوقدر هیچ عبادتکه مستحق معبود مگر اول غنه در (رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) اولوغ
بولغوچی عرشنك پروردکاری ویاراتقوچیسیدر اوشبو سجده امام اعظم قولنچه
فرآنده گی تلاوت سجده لرینك سکز نچیسی وامام شافعی قولنچه توقز نچیسیدر
قوحانده شیخ محی الدین قدس سره بوسجده نی «سجدة السر والخفی» دیوب
ذکر ایلهمشدر القصه قاچانکم هد هد اوزینك سوزینی تمام أیلادی (قَالَ)
أیتدی حضرت سلیمان (سَنَنظُرُ) تیزدرکم قارارمزوبوسوز خصوصنده تأمّل قیلورمز
(أَصَدَقْتَ) ایاسین راست ایتدکمو (أَمْ كُنتَ) یاایسه بولدکمو (مِنَ الْكَاذِبِينَ)
یالغان ایتکوچیلردن بس سلیمان علیه السلام بلقیسکه خط یازدی وهد هد قوشینه
أیتدی (اذْهَب بِكِتَابِي هَذَا) ایلتکل سین مینم اوشبو خطمنی (فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ) بس
طاشلاغل وصالغل سین اول خطنی آنلر طرفینه (ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ) صکره یوزدوندرگل
آنلردن وبر پوچماقغه کیتوب تیکشروب وقاراب طورغل (فَانظُرْ) بس کورگل کم
(مَاذَا يَرْجِعُونَ) نی نرسه گه قایتورلر ومراجعت قیلورلر یعنی اول خطنك
جوابنده بربرسی برله نیچك سوزله شورلر ونی نرسه گه قرار بیرورلر ارباب قصص
قوللرنچه «بلقیس» شرحیل بن مالك پادشاهنك قزی ایدی شرحیل یمن ولایتنده
پادشاهلق قیلور ایدی برجن قزینه مواصلت قیلوب آندن بلقیس وجودکه کیلدی
دیمشلر آتاسندن صوك بلقیس پادشاه بولدی جنلر آکا مدد قیلور ایدیلر وآنك
اوچون بیك اولوغ تخت یاصادیلر قومی همه لری قویاشقه طابونور ایدیلر هدهد
حضرت سلیمانك نامه سینی کیلتورگانده بلقیس اوزینك خلوتگاهنده یالغوز یغنه
استراحت اوچون یاتقان ایدی ایشکلر بیکلی ایدی هدهد برترزه دن کروب
نامه نی بلقیسنك کوکراکینه طاشلادی بلقیس اویغانوب خطنی کوردی هم آچوب
صکره ارکان دولتینی جمع قیلدی (قَالَتْ) ایتدی بلقیس آنلرغه (يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ) ای
قومنك اولوغلری (إِنِّي) درستلکده مین (أُلْقِيَ إِلَيَّ) صالنمش بولدی مینم صاری
(كِتَابٌ كَرِيمٌ) بر اولوغ یازوخط اولوغ خط دیماکی آنك یه رگوچیسی پیغمبر
بولدقندن یاکه آنی قوش کلتوردکندندر قومنك اولوغلری اول خط کیمدن
کیلدی دیوب صورادیلر بلقیس أیتدی (إِنَّهُ مِن سُلَيْمَانَ) درستلکده اول خط
سلیمان قاشندن در (وَإِنَّهُ) ودرستلکده اول خطنك مضمونی اوشبودرکم (بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ) علو قیلماکز واولوغلق ایتمه کز مینم اوزریمه
(وَأْتُونِي) هم کیلکز میکا (مُسْلِمِينَ) انقیادایتکوچیلروبوی صونغوچیلر بولغانکز

حالده بلقیس قومی نامه‌نك مضمونینی آكلادیلر وكوردیلر كم اول نامه‌نك سوزلری آز وقصقه بولسه ده كوب معنیلرگه دلالت قیلادر بوخصوصده آپدراب مضطرب بولدیلر (قَالَتْ) أیتدی بلقیس آنلرغه (یَا أَیُّهَا الْمَلَأُ) ای قومنلك اولوغلری (أَفْتُونِی) فتوا بیرگز میكا (فِی أَمْرِی) مینم اشمده یعنی اوشبو اش خصوصنده صواب وصلاح بولغان مصلحتنی ایتگز وبرتدبیر قیلگز (مَا كُنْتُ) بولمادم مین (قَاطِعَةً) كیسكوچی وحكم ایتكوچی (أَمْرًا) براشنی (حَتَّى تَشْهَدُونِ) تاكم سزلر حاضر بولغانكزغه‌چه مینم حضورمه یعنی سزلرنك مشورت ومصلحتكزدن باشقه مین هیچ براش اشلهمه‌سمن دیدی (قَالُوا) ایتدیلر قومنك اولوغلری بلقیس سوزینه جوابده (نَحْنُ أُولُوا قُوَّةٍ) بزلر قوّت ایه‌لریمز (وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِیدٍ) هم قاطی صوغش ایالریمز یعنی بزلر قوّتلی وكوچلیلرمز هم لشكرلریمز وقوراللریمز كوبدر صوغشدن قورقماسمز (وَالْأَمْرُ إِلَیْكِ) واش سیكا طاپشرلغاندر یعنی بوخصوصده اشنی سینك اوز رأیكا طاپشرامز (فَانْظُرِی) بس قاراغل وفكر قیلوب كورگل (مَاذَا تَأْمُرِینَ) تاكم نی نرسه بیورورسك وفرمان قیلورسك صوغش قیلماق یاكه مصالحه ایتمه‌كدن بزسینك فرمانكا مطیعلرمز دیدیلر بلقیس بلدی كم قوم اولوغلری صوغش قیلوغه میل ایته‌رلر بواشنی معقول كورمه‌دی وأیتدی كم بزلرگه سلیمان برله صوغشماق مصلحت توگلدر زیراكه صوغشنك آخری نیچك بولماقی معلوم ایماسدر اگر آنلر بزگه غالب بولسه‌لر اموال ودیاریمزنی تمام خراب وتلف ایدارلر دیدی كما قال الله تعالى (قَالَتْ) ایتدی بلقیس (إِنَّ الْمُلُوكَ) درستلكده پادشاهلر (إِذَا دَخَلُوا قَرْیَةً) هرقایچان كرسه‌لر برآولغه یاكه شهرگه كم آنی قهر برله آلغان بولسه‌لر (أَفْسَدُوهَا) فاسد وخراب قیلورلر اول قریه‌نی (وَجَعَلُوا) هم قیلورلر (أَعِزَّةَ أَهْلِهَا) اول قریه اهلینك عزیزلریني واولوغلرینی (أَذِلَّةً) ذلیل وخور قیلورلر (وَكَذَلِكَ) واوشانداق (یَفْعَلُونَ) قیلورلر اول پادشاهلر بس سلیمان برله صوغش قیلساق بزنی یكسه‌لر آنلر هم بزگه شول اشنی قیلورلر شول جهتدن صوغشماق مصلحت توگلدر (وَإِنِّی مُرْسِلَةٌ) ودرستلكده من یبه‌رگوچی من (إِلَیْهِمْ) آنلر صاری یعنی سلیمانغه وقومینه یبه‌رورمن (بِهَدِیَّةٍ) بربوله‌كنی كم صلح علامتیدر (فَنَاظِرَةٌ) بس مین قاراغوچیمن شونی كم (بِمَ یَرْجِعُ) نی نرسه برله قایتورلر (الْمُرْسَلُونَ) یبه‌رلمش ایلچی‌لریمز اگر مینم هدیه‌لرمنی قبول أیلسه پادشاه‌در والّا پیغمبردر دیدی كشافده

کلتورمشدرکه بلقیس بشیوز یکتکه کنیزه‌ك قزلر کیومینی کیورتوب قزلر کبی بیزادی وبشیوز کنیزه‌کنی یکتلر کیومی کیوندرب یکتلر صورتنده قیلدی شولار برله برمك آلتون کرپچ وانواع اصل طاشلر برله مرصّع آلتوندن برتاج وبر مقدار یفار برله عنبر هم برقوطی اچنده بردانه تیشوکسز انجو هدیه‌لر حاضرلەب قومینك اشرافندن « مندر بن عمرو » دیگان کشی برله حضرت سلیمانفه یباردی وآکا أیتدی کم « یخشی احتیاط برله نظر قیلغل اگر سلیمان قهر وغضب کوزی برله قاراسه بلکلکم اول پادشاهدر واگر آچق یوز برله هم شفقت ومرحمت برله سوزلەسه پیغمبردر ینه بر دلیل اگر اوشبو یگتلرنی هم قزلرنی آیروب بلسه هم تیشوکسز انجونی تیشوکلی أیلەسه هم قیوق وکەکری تیشولگان گوهردن یب اوتکارسه پیغمبردر» دیدی بس آنلر اوشبو هدیه‌لرنی آلوب یولغه چقدیلر هدهد قوشی بو حاللرنی کوروب طورور ایدی سلیمان علیه‌السلام حضورینه کیلوب کیفیت واقعه‌نی بیان ایتدی بس حضرت سلیمان بیوردی تاکم دیولر وپریلر آلتوندن هم کموشدن کیرپچلر صوغوب اوزونلغی یدی فرسخ بیرگه اول کیرپچلرنی توشاب بر الوغ میدان یاصادیلر بلقیسنك ایلچیسی مندر کیلەسی کونه آدمیلر هم دیو وپریلر ویرتقو چیلر هم باشقه حیوانلر وقوشلر هم واق تویه‌ك حشراتلر همه‌لری آیرم آیرم صف باغلاب شول میدانك تیکرەسنه طوردیلر قوشلر هواده صف صف بولوب کوله‌گه‌لەب طوردیلر مندر میدانك چیتینه کیلوب یتکاچ بیرگه توشه‌لگان آلتون کیرپچلرنی هم شول قدر دولت وشوکتنی کورگاچ اوزینك کیلتورگان هدیه‌لرندن شرمنده بولدی سلیمان علیه السلام تختگاهینه ایرشکاچ حضرت سلیمان آچق یوز برله تبسم قیلوب مندرنك هم یولداشلرینك احوالینی صوراشدی هم بیوردی‌کم «قوطینی کیلتورگز آنك اچنده تیشولمه‌گان انجو برله گوهر باردر» دیدی بس «ارضه» دیگان قورطقه فرمان بولدی تاکم اول انجونی تیشدی وایکنچی بر قورط آغزینه یفه‌کنی آلوب گوهرنك تیشوکندن کروب ایکنچی طرفندن چقدی هم اول یگتلرگه وکنیزه‌کلرگه یول طوزانلرینی کیته‌رمك اوچون قول ویوزلرینی یومافقه قوشدیلر شونك (۱) برله قایوسی ایرکك وقایوسی قزلر ایدکینی بلدیلر صکره حضرت سلیمان آنلرنك هدیه‌لرینی کیری اوزلرینه بیردی نتاکم حق سبحانه بیوردی (فَلَمَّا جَآءَ سُلَيْمَانَ) بس کیلگانی زمانه سلیمان پیغمبرگه بلقیسنك ایلچیلری هدیه برله (قَالَ)

(۱) زیراکه یکتلر قومغاننی صول قوللرینه طوتوب اوك قوللرینه صو صالور ایدیلر وقزلر آنك عکسنچه ایتدیلر یاکه شوندن بلدیلر کم یکتلر هر قایوسی قومغاننی آلوب یوونماقفه باشلادیلر وقزلر برسینك قولینه ایکنچیسی صو صالوب مشغول بولدیلر هم اوزاقفه قالدیلر

أیتدی حضرت سلیمان آنلرغه (أَتُمِدُّونَنِ بِمَالٍ) ایا سزلر مدد بیرورسزمو میکا دنیا مالی برله وحالانکه مینم اوز مالللرم همه کشیلر مالندن آرتوغراقدر وکوبدر (فَمَا آتَانِيَ اللَّهُ) بس شول نرسه‌کم بیردی میکا خدای‌تعالی پادشاهلق وپیغمبرلك هم علم وحکمتدن (خَيْرٌ) یخشیراق وآرتوغراق (مِّمَّا آتَاكُمْ) شول نرسه‌دن‌کم بیردی سزلرگه دنیا متاعندن (بَلْ أَنتُمْ) بلکه سزلر (بِهَدِيَّتِكُمْ) اوزکزنك هدیه‌کز برله (تَفْرَحُونَ) شادلانورسز ونازلانورسز زیراکه سزنك همتکز دنیاغه‌غنه مصروفدر (ارْجِعْ إِلَيْهِمْ) قایتقل سین ای ایلچی بلقیسکه هم آنك قومی حضورینه وآنلرغه أیتکلکم میکا انقیاد ایتسونلر وحضوریمغه کیلسونلر اگر آنلر کیلمه‌سه‌لر (فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ) بس البته بز کیلورمز وبارورمز آنلرغه (بِجُنُودٍ) لشکرلر برله‌کم اول لشکرلرنك غایت کوبلکندن وقوّتندن (لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا) بولماس آنلرنك طاقتلری ومقاومتلری اول لشکرلرگه یعنی اول لشکرگه قارشی طورا آلماسلر (وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ) هم البته چغاروزمز آنلرنی (مِّنْهَا) آنلرنك شهرلرندن (أَذِلَّةً) قدرسز وذلیللر بولغانلری حالده (وَهُمْ صَاغِرُونَ) وحالانکه آنلر خور ورسوا بولغوچیلردر بزنك قولیمزده اسیر بولماق برله بس بلقیس ایلچیسی حضرت سلیماندن اوشبو سوزلرنی ایشتوب بلقیس حضورینه قایتدی وتمام احوالینی بیان أیله‌دی بلقیس یول اسبابلرینی حاضرلاب اوزینك تختینی برایواچینه قویوب هم کوب قاراولچیلر قویوب وایشکنی محکم بیکلاب آچقچینی اوزی برله آلدی‌هم اوزی کوب لشکر برله حضرت سلیمان حضورینه بارورغه یولغه چقدی دیولر بو اشدن آگاه بولوب اندیشه ایتدیلرکم «اگر سلیمان بلقیسنی کورسه آنك حسن جمالینه وکمال عقلینه صقلانوب آنی نکاح أیله‌مك میل قیلور واگر آنك برله ازدواج أیله‌سه بلقیس آکا جنلرنك اسرارینی سویلر وبلدرور صکره بزنك باشمزغه طارلق کیلور» دیب فورقدیلر هم بلقیسدن حضرت سلیمانك رغبتینی قایتارو اوچون بلقیس کیلوب یتکانچه پریلرنك الوغلری حضرت سلیمان مجلسینه کیلوب بلغیسنی یمانلادیلر وأیتدیلرکم «بلقیسنك عقلنه قصور باردر هم سوزنده خطاسی کوبدر وآیافلری ایشهك آیاغی کبی طویافلری باردر وآیاق بارماقلری یوقدر» دیدیلر بس سلیمان علیه‌السلام اندیشه‌گه قالوب بلقیس کیلگاچ اوّل آنك عقلینی امتحان قیلماقچی بولدی (قَالَ) أیتدی حضرت سلیمان (يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ) ای بنه‌لر گروهی (أَيُّكُمْ) سزلرنك قایسکز (يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا) کیلتورو میکا بلقیسنك تختینی (قَبْلَ أَن يَأْتُونِي)

آنلرنك كيلمه‌كلرندن الگارى (مُسْلِمِينَ) مسلمان بولغانلرى حالده زيراكه آنلر انقياد قيلوب ومسلمان بولوب كيلگانلرندن صوڭ آنڭ تختينى اوزينڭ راضيلغندن باشقه كيلتورمه‌ك درست بولماس وحالانكه حضرت سليمانڭ مقصودى بلقيسنڭ اوزينه بلدرمه‌ينچه تختينى كيلتورب برتورلى اوزگارتوب آنڭ عقلينى امتحان قيلو اوچون اوزندن «بو تخت سينڭ تختڭمو ياكه توگلمو» ديب صورامـاق ايدى شول جهتدن بلقيس اوزى مونده كيلوب يتكانگاچه آنڭ تختينى كم كيلتورور ديب صورادى (قَالَ عِفْرِيتٌ) أيتدى برعفريت (مِنَ الْجِنِّ) ديولردن كم آنڭ اسمى «ذكوان» ياكه «صخران» ايدى (اَنَا اٰتِيكَ بِـه) مين كيلتورورمن سيڭا بلقيسنڭ تختينى (قَبْلَ اَنْ تَقُومَ) سينڭ طورمافڭدن الگارى (مِنْ مَقَامِكَ) اوزڭنڭ اورنڭدن يعنى حكومت مجلسندن طورغانڭفه‌چه كيلتورورمن سليمان عليه السلام حكومت مجلسنده كوندزنڭ يارطيسينه قدر اولطرور ايدى (وَاِنِّى) ودرستلكده مين (عَلَيْهِ) آنڭ تختينى كيلتورمه‌ككه (لَقَوِىٌّ) البته قوّتلى وكوچم يتكوچيمن (اَمِينٌ) امين واشانچليمن‌كم آنڭ اصل طاشلرينه خيانت ايتمه‌م وسيڭا سلامت كيلتورب طابشرورمن ديدى سليمان عليه‌السلام أيتدى موندن هم تيزره‌ك كيلتورگوچى كيره‌كدر (قَالَ الَّذِى) أيتدى شول كمسه‌كم (عِنْدَهُ) آنڭ قاشنده بولغوچيدر (عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ) بر علم وبلوكليك كتب الهيه‌دن يعنى خدايدن كيلگان كتابلرنى اوقوغان هم اسم اعظمنى بله طورغان كشى ايدى اول كشى «حضر» ايدى ياكه «جنيه» اسملى كشيدر ياكه «ذوالنون» ياكه بر فرشته ياكه جبرائيل عليه‌السلامدر واشهر شولدركم حضرت سليمانڭ وزيرى «آصف بن برخيا» ايدى اول أيتدى (اَنَا اٰتِيكَ بِه) مين كيلتورورمن سيڭا بلقيسنڭ تختينى (قَبْلَ اَنْ يَرْتَدَّ) كيرى قايتماقدن الگارى (اِلَيْكَ) سينڭ صارى (طَرْفُكَ) كوزڭ يعنى «بر نرسه‌گه كوزڭنى توشورساڭ شوندن كوزڭنى آلغانڭفه قدر مين آنڭ تختينى حاضر قيلورمن» ديدى بس حضرت سليمان آڭا رخصت بيردى اول كشى باشينى سجده‌گه قويوب «آهيا شراهيا» يعنى «يا حىُّ يا قيوم» ياكه «يا ذا الجلال والاكرام» ديوب دعا قيلدى شول حينده بلقيسنڭ تختى سليمان عليه السلام تختى ياننده حاضر بولدى (فَلَمَّا رَاٰهُ) بس كورگانى زمانده حضرت سليمان بلقيسنڭ تختينى (مُسْتَقِرًّا) قرار ايتكوچى (عِنْدَهُ) آنڭ قاشنده (قَالَ) أيتدى (هٰذَا) اوشبو كرامت (مِنْ فَضْلِ رَبِّى) پروردكاريمنڭ فضل ورحمتندندر

(لِيَبْلُوَنِي) تاكم صناماقلغی اوچون خدای تعالی مینی اوشبونك كبی اشلره (ءَاشْكُرُ) ایا مین شكرانه قیلورمن‌مو (اَمْ اَكْفُرُ) یا ایسه شكرانه‌سزلق قیلورمن‌مو (وَمَنْ شَكَرَ) وهركم شكرانه أیلهسه خدای تعالی‌نك نعمتلرینه (فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ) بس موندن باشقه ایماسدركم شكرانه قیلور اول كمسه اوز نفسی اوچون یعنی شكر ایتمه‌كینك فائده‌سی اوزینه راجع بولورکم شكرانه سببلی نعمت آرتور (وَمَنْ كَفَرَ) وهركم شكرانه‌سزلق قیلسه (فَاِنَّ رَبِّي) بس درستلكده مینم پروردكاریم (غَنِيٌّ) موكسزدر و محتاج توگلدر خلقنك شكرانه‌سینه (كَرِيمٌ) كرم ایتكوچیدر شكرانه قیلغوچیلرغه (قَالَ) أیتدی سلیمان علیه السلام (نَكِّرُوا لَهَا) اوزگارتكز وطانولماسلق ایتكز بلقیس اوچون (عَرْشَهَا) آنك تختینی یعنی تختینك شكلینی وهیئتینی اوزگارتكز تاكم بلقیس آنی كورگاچ اوز تختی ایدكینی بلورلك بولماسون (نَنْظُرْ) تاكم قارارمزكم بزلر آندن صوراغانیمزدن صوك (اَتَهْتَدِي) ایا كونولورمو اول بلقیس وطانورمو اوزینك تختینی (اَمْ تَكُونُ) یا ایسه بولورمو (مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ) شول كمسه‌لردن‌كم كونولماسلر یعنی یا ایسه طانوماس واوز تختی ایدكینی بلمه‌سمودیدی (فَلَمَّا جَاءَتْ) بس كیلكانی زمانده بلقیس سلیمان علیه السلام مجلسینه وآنك تختی اول وقتده سلیمان علیه السلام آلدنده قویولمش ایدی (قِيلَ) ایتولمش بولدی یعنی آكا أیتدیلر (اَهَكَذَا عَرْشُكِ) ایا اوشاندا قمودر سینك تختك دیب (قَالَتْ) أیتدی بلقیس آنلرنك جوابنده (كَاَنَّهُ هُوَ) گویاكم اوشبو تخت اولدر البته مینم تختمدر دیب جزم قیلوب أیتمه‌دی زیرا كه آنك تختینه اوخشاغان ایكنچی برتخت بولماقی احتمال ایدی شول جهتدن گویاكه مینم تختم كبیدر دیدی بویله دیمه‌كی كمال عقلندندر ینه أیتدی (وَاُوتِينَا الْعِلْمَ) هم بیرلدی بزگه علم (مِنْ قَبْلِهَا) اوشبو معجزه‌دن الگاری (وَكُنَّا) دخی بولدق بز (مُسْلِمِينَ) انقیاد ایتكوچیلر وبوی صونغوچیلر (وَصَدَّهَا) ومنع أیله‌دی خدای تعالی اول بلقیسنی آكا توفیق بیرمه‌كی برله ایمان كیلتورمه‌كه (مَا كَانَتْ) شول نرسه‌گه طابونودن‌كم بولدی اول بلقیس (تَعْبُدُ) طابونور آكا (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالی‌دن باشقه یعنی اوّلده قویاشقه طابونور ایدی (اِنَّهَا كَانَتْ) درستلكده اول بلقیس بولدی (مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ) حقلقده اشانماوچیلر گروهندن مرویدركه بلقیسنی امتحان أیلهمك اوچون وبالطرینی یالانغاچ حاله كورمك اوچون حضرت سلیمان برسرای بنا قیلدرغان ایدی ایدانینی صاف پیالادن یاصاتوب آنك آستینه صو طولدرمشلر ایدی اول صوده بالقلر بورور

ایدی پیالانك صافلقندن اول سراینك ایدانی بوتونلای کول شیکللی صو بولوب
کورنور ایدی بس سلیمان علیه السلام بیوردی ناکم بلقیسنی چاقروب اول
سرایغه کیلتوردیلر (قیلَ لَها) ایتولمش بولدی بلقیسکه یعنی آکا أیتدیلرکم (اُدْخلی
الصَّرْحَ) کرگل سین ای بلقیس اوشبو سرایغه (فَلَمّا رَأَتْه) بس کورگانی زمانده
اول سراینك ایدانینی (حَسِبَتْه لُجَّةً) گمان قیلدی آنی کوب وألوغ صودیوب
(وَكَشَفَتْ) هم آچدی وکوتاردی کیومینك ایته گینی (عَنْ ساقَيْها) ایکی بالطرندن
ناکم یالانغاچ آیاق برله صوغه کرمه کچی بولدی سلیمان علیه السلام کوردی کم
آنك آیافلری کشی آیافلری کبیدر ایشاك آیاقی شیکللی توگلدر مقصودی شونی
بلمه‌ك ایدی (قالَ) ایتدی حضرت سلیمان ای بلقیس کیومك ایته کینی کوته‌رمه گل کم
مونده صو بوقدر (اِنَّه) درستلکنه اول سین صودیب گمان ایتکان نرسه (صَرْحٌ
مُمَرَّدٌ) برهموار وتیگز بنادر (مِنْ قَوارِيرَ) پیالالردن (قالَتْ) أیتدی بلقیس (رَبِّ
ای مینم پروردکارم (اِنّی ظَلَمْتُ) درستلکنه مین ظلملق قیلدم (نَفْسی) اوز نفسمگه
قویاشقه طابونمافم برله (وَاَسْلَمْتُ) ومسلمان بولدم مین (مَعَ سُلَيْمانَ) سلیمان
برله یعنی آنك دینینی قبول أیله‌دم وایمان کیلتوردم (لله رَبِّ الْعالَمينَ) عالملرنك
پروردکاری بولغوچی خدای تعالی گه حضرت سلیماننك بلقیسنی تزویجی خصوصنه
تفصلات جواهر التفسیرده مذکوردر (وَلَقَدْ اَرْسَلْنا) وتحقیق یباردك بز (اِلی ثَمُودَ)
ثمود قبیله‌سی صاری (اَخاهُمْ صالِحًا) آنلرنك قرنداشلری صالح پیغمبرنی (اَنِ
اعْبُدُوا اللّٰهَ) شویله دیوب کم عبادت قیلکزلر الله تعالی گه ومشرك بولماکز (فَاِذا هُمْ)
بس شول وقته اول ثمود قومی (فَريقانِ) ایکی گروهلردر یعنی ایکیگه آیورلدیلر
برگروه مؤمن وبرگروه مشرك (يَخْتَصِمُونَ) خصومت قیلورلر ونزاعلاشورلر
آنلر بر برسی برله آنلرنك مخاصمه‌لری اعراف سوره‌سنده ذکر ایدلدی فایچان کم
مشرکلری مؤمنلر برله بحثلاشوب ملزم ومغلوب بولدیلر صالح علیه السلام غه
أیتدیلر کم ای صالح بزلرگه وعده ایتکان عذابکنی کیلتورگل (قالَ) أیتدی
حضرت صالح آنلرغه (يا قَوْمِ) ای مینم قومیم (لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ) نی اوچون آشوغورسز
(بِالسَّيِّئَةِ) یاوزلق برله یعنی عذاب اینمه‌کی برله (قَبْلَ الْحَسَنَةِ) توبه قیلودن الگاری
یعنی نی اوچون توبه‌نی وایمان کیلتورونی کچوکدرورسز مرویدرکه ثمود قومی
أیتور ایدیلر «بزلر عذابنی کوزیمز برله کورایك صوکره توبه قیلورمز» بس
صالح علیه السلام بیوردی کم (لَوْلا تَسْتَغْفِرُونَ اللّٰهَ) نی اوچون استغفار قیلماسسز

وایمان هم توبه برله خدای تعالی‌دن یارلقاماقنی استامه‌سسز (لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) شایدکم سزلر رحمت ایتولمش بولور ایدکز وسزلرگه عذاب نازل بولماس ایدی (قَالُوا) أیتدیلر ثمود قومی صالح پیغمبرگه (اطَّيَّرْنَا بِكَ) شوملاندق بز سینك برله ای صالح (وَبِمَنْ مَعَكَ) هم هرکمسه برله‌کم سینك برله برگه‌در مؤمنلردن یعنی سین پیغمبرلك دعواسینه شروع ایتکاندن ببرلی بزلرگه قاطیلقلر ومحنتلر کیلدی وقومیمز ایکیگه آیرلدی دیدیلر (قَالَ) أیتدی صالح علیه السلام (طَائِرُكُمْ) سزلرنك فالکز ایدگولك ویاوزلقدن (عِنْدَ اللهِ) الله تعالی قاشنده‌در یعنی سزلرگه کیله‌چك اشلر همه‌سی خدای تعالی حکمی برله کیلور (بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ) بلکه سزلر برگروهسزکم (تُفْتَنُونَ) صنالمش بولورسز (وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ) وبولدی صالح علیه السلام طورغان شهرده (تِسْعَةُ رَهْطٍ) توقز نفر قومنك اولوغلرندن کم کوب یاوز کمسه‌لر ایدی صالح پیغمبرنك توه‌سینی اولتورگان کشیلردر (يُفْسِدُونَ) فساد وبوزغلق قیلور ایدیلر آنلر (فِي الْأَرْضِ) حجر ییرنده (وَلَا يُصْلِحُونَ) وتوزکلك قیلماسلر ایدی یعنی دایما اشلری یاوزلق ایدی فایچان‌کم اول توقز یکت نافه‌نی عقر ایلهب حضرت صالح آنلرغه عذاب کیلوردیوب وعده قیلدی (قَالُوا) ایتدیلر آنلر بربرسینه (تَقَاسَمُوا بِاللهِ) وحالانکه آنلر آنط اچکان ایدیلر خدای تعالی برله یعنی آنط اچوب أیتدیلرکم (لَنُبَيِّتَنَّهُ) البته شبخون قیلورمز اول صالحغه یعنی کیچ برله هجوم قیلوب باصارمز (وَأَهْلَهُ) هم آنك اهل وعیالینه وآنی هم اهل وعیاللرینی اولتوررمز (ثُمَّ لَنَقُولَنَّ) صکره البته ایتورمز (لِوَلِيِّهِ) آنك ولیسینه وقانینی دعوا ایتکوچی کشیسینه یعنی اگر صکره بزلردن صالحنی کم اولتوردی دیب صوراسه‌لر بز أیتورمز (مَا شَهِدْنَا) حاضر بولمادق بز (مَهْلِكَ أَهْلِهِ) آنك اهلینك هلاك بولغان اورنلرنده یعنی آنلرنی اولتورگان ییرده بز یوق ایدك بس‌کم اولتوردکینی نیچك بلهیك (وَإِنَّا لَصَادِقُونَ) ودرستلکده بزلر راست اینکوچیلرمز دیب أیتورمز دیدیلر (وَمَكَرُوا مَكْرًا) وبرمکر قیلماق مکر قیلدیلر وحیله توزدیلر اول توقز یکتلر صالح علیه السلامنی اولتورمك اوچون (وَمَكَرْنَا مَكْرًا) هم مکر قیلماق مکر قیلدق بز یعنی مکر وحیله‌لرینك جزاسینی آنلرغه ایرشدردك وقیلغان مکرلرینی اوزلرینك هلاك بولولرینه سبب ایتدك (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) وآنلر آگاه توگل ایدیلر وبلمه‌س ایدیلر آنی مرویدرکه اول توقر یکت کیچ برله صالح علیه السلام کروب عبادت قیلا طورغان غارنك برپوچماغنده یاشرنوب

طوردیلر «حضرت صالح کرگاچده آنی اولتورورمز» دیب کیکاشدیلر ناگاه
اوستلرینه برضورطاش توشوب همه‌لری هلاك بولدیلر وثمود قومینك باشقه‌لری
جبرائیل علیه‌السلام صیحه‌سی برله هلاك بولدیلر (فَانْظُرْ) بس قاراغلکم (کَیْفَ
کَانَ) نیچك بولدی (عَاقِبَةُ مَکْرِهِمْ) مکرلرینك صوکی (أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ) درستلکده بز
هلاك ایتدك اول توفز کشینی غارنك‌اچنده (وَقَوْمَهُمْ) هم آنلرنك قوملرینی هلاك
ایتدك صیحه برله (أَجْمَعِینَ) بارچه‌لرینی (فَتِلْكَ بُیُوتُهُمْ) بس اوشبودر اول ثمود
قومینك ایولری‌کم قاراکز اول ایولر اورنینی حجر بیرنه (خَاوِیَةً) خالی وخراب
بولفانلری حالده اول ایولر (بِمَا ظَلَمُوا) شول نرسه سببلی کم ظلملق قیلدیلر
آنلر (إِنَّ فِی ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو اشده (لَآیَةً) البته برعلامت وعبرت باردر
(لِقَوْمٍ یَعْلَمُونَ) شول گروه اوچون کم بلورلر وآندن عبرتلنورلر (وَأَنْجَیْنَا)
وقوتقاردق بز (الَّذِینَ آمَنُوا) شول کمسه‌لرنی‌کم ایمان کلتوردیلر (وَکَانُوا) هم
بولدیلر آنلرکم (یَتَّقُونَ) تقوالق قیلورلر کفر وگناهدن صاقلانورلر (وَلُوطًا)
دخی یاد قیلغل لوط پیغمبرنی (إِذْ قَالَ) شول وقت کم أیتدی اول لوط (لِقَوْمِهِ)
اوزینك قومینه (أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ) ایاکیله‌سزلرمو بوزق اش برله یعنی لواطه
قیلاسز (وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ) وحالانکه سزلر کورورسز وبلورسز اول اشنك قبیح
ایدکینی (أَئِنَّكُمْ) ایا درستلکده سزلرمو (لَتَأْتُونَ) کیلورسز بوزق اش برله
(الرِّجَالَ) ایرلرگه (شَهْوَةً) شهوت یوزندن (مِنْ دُونِ النِّسَاءِ) خاتونلردن باشقه
(بَلْ أَنْتُمْ) بلکه سزلر (قَوْمٌ تَجْهَلُونَ) برگروه سزکم بلمه‌سسز اشکزنك عاقبتینی (*)
(فَمَا کَانَ) بس بولمادی (جَوَابَ قَوْمِهِ) اول لوطنك قومینك جوابی‌اوشبوسوزگه
فارشی (إِلَّا أَنْ قَالُوا) مگر شول بولدی‌کم أیتدیلر آنلر بربرسینه (أَخْرِجُوا آلَ
لُوطٍ) چغارکزلر لوطنك جماعتلرینی وکشیلرینی (مِنْ قَرْیَتِكُمْ) قریه‌کزدن یعنی
سدوم قریه‌سندن (إِنَّهُمْ أُنَاسٌ) درستلکده آنلر شوندای آدمیلردرکم (یَتَطَهَّرُونَ)
پاکیزه‌لك قیلورلر یعنی اوزلرینی پاك طوتوب بزنك‌اشمزدن چرکانورلر بس
آنلرنی بو شهردن چغارماق کیراکدر دیدیلر (فَأَنْجَیْنَاهُ) بس قوتقاردق بز لوط
پیغمبرنی (وَأَهْلَهُ) هم آنك ایوجماعتلرینی وقزلرینی (إِلَّا امْرَأَتَهُ) مگر قوتقارمادق
لوطنك خاتونینی (قَدَّرْنَاهَا) تقدیر قیلدق بز اول خاتوننك بولماقینی (مِنَ الْغَابِرِینَ)
باقی قالغوچیلردن عذابده یعنی اول خاتون هم قوم برله برگه هلاك بولدی
(وَأَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ) ویاغدردق بز لوط قومی اوزرینه آنلرنك شهرلری آستی اوستینه

۲۰
(*) الجزء العشرون

کیلگاندن صوڭ (مَطَرًا) بریغمورنی‌کم طاشدن ایدی (فَسَاءَ) بس نی یاوزبولدی (مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ) قورقوتولمشلرغه یاغدرلغان عذاب یغموری اگر قورقتقوچیلرغه اشانماسه‌لر (قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ) أیتدك بز لوط پیغمبرگه کم أیتکل ثنا وماقتاماق خدای تعالی گه‌در (وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ) هم سلام آنڭ بنده‌لرینه‌در (الَّذِينَ اصْطَفَى) آندابن بنده‌لر کم صایلادی آنلرنی خدای تعالی عصمتی برله وآنلرنی گناهدن صاقلادی وعذابدان قوتقاردی(١) (ءَآللّٰهُ خَيْرٌ) ایا خدای‌تعالی یخشیراق وآرتوغراقمودر (أَمَّا يُشْرِكُونَ) یا ایسه شول نرسه موکم شریك ایتوب طوتارلر اول مشرکلر خدای تعالی گه (أَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ) یا ایسه شول کمسه آرتوغراقموکم یاراتدی اول قدرت کاملسی برله کوکلرنی (وَالْأَرْضَ) دخی یبرنی (وَأَنْزَلَ) هم ایندردی (لَكُمْ) سزنڭ اوچون (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن (مَاءً) صونی (فَأَنْبَتْنَا) بس (٢) اوسدردك بز (به) اول صو برله (حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ) کورکاملك وخوبلق ایاسی بولغان باغچه لرنی (مَا كَانَ لَكُمْ) بولمادی سزلرگه یعنی کوچکز یتمه‌س (أَنْ تُنْبِتُوا) سزنڭ اوسدرماکگز (شَجَرَهَا) اول باغچه‌لرنڭ آغاچینی (ءَإِلٰهٌ) ایا باردرمو معبود یعنی یوقدر (مَعَ اللّٰهِ) الله تعالی برله بلکه الله تعالی اوزی گنه‌در (بَلْ هُمْ) بلکه اول مشرکلر (قَوْمٌ يَعْدِلُونَ) برگروهدرکم میل قیلورلر وآوشورلر توحید یولندن یاکه شرك کیلتورورلر وخدایغه عدیل اثبات قیلورلر (أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ) یا ایسه شول ذات آرتوغراقدرموکم قیلدی اول یبرنی (قَرَارًا) آدمیلرنڭ هم حیوانلرنڭ قرار قیلا طورغان اورنی (وَجَعَلَ) هم پیدا قیلدی (خِلَالَهَا) اول یبرنڭ آرالرنده واورطالرنده (أَنْهَارًا) صولی یلغه‌لرنی (وَجَعَلَ لَهَا) دخی یاراتدی اول یبرنی قرارلاندرمق اوچون (رَوَاسِيَ) بیوك بولغوچی طاولرنی (وَجَعَلَ) دخی پیدا قیلدی (بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ) ایکی دریا آراسنده یعنی طاتلی صولی دریا برله طوزلی وآچی صولی دریا آراسنده (حَاجِزًا) برمانع‌نی‌کم برسی ایکنچیسینه قاتوشماس (ءَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ) ایا باردرمو معبود الله تعالی برله البته یوقدر (بَلْ أَكْثَرُهُمْ) بلکه مشرکلرنڭ کوبره‌کی (لَا يَعْلَمُونَ) بلماسلر بارچه نرسه‌نی خدای تعالی اوزیگنه یاراتقانلقینی (أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ) یا ایسه شول ذات‌موکم اجابة قیلور اول عاجز قالغوچی کشی‌گه (إِذَا دَعَاهُ) هر قاچان اونداسه اول عاجز کشی آنی وآکا دعا أیلهسه یعنی آکا مدد ویاردم قیلور (وَيَكْشِفُ السُّوءَ) هم کیتارور آندن یاوزلقنی یعنی اول مضطرنڭ باشینه کیلگان بلا ومحنتی دفع قیلور (وَيَجْعَلُكُمْ)

(١) قول اصح اوزره بو آیتده حمد برله مأمور پیغمبرمز علیه السلام در یعنی ای محمد علیه السلام الله تعالی گه حمد أیتکل هم آنڭ خاص بنده‌لرینه سلام دیگل کم آنلردن مراد پیغمبرلر یاکه صحابه‌لر یاکه بارچه مؤمنلردر.

(٢) غایبدن متکلم صیغه‌سینه عدول أیلهب بز اوسدردك دیمه‌کی اوشبو فعلنڭ آنڭ ذاتینه مخصوص اولماقینی تأکید اوچوندر.

دخی قیلور سزلرنی خلفاءَ الأرض) بیرنك خلیفه لری یعنی سزلرنی اوّلگیلرنك اورنینه بیر یوزنه تصرف ایتکوچی قیلور (ءَالٰهٌ مَعَ اللّٰه) ایا باردرمو خدای تعالی برله کم اوشبو اشلرده آکا اعانة قیلور ایدی یعنی البته یوقدر (قَلیلاً ما تَذَکَّرونَ) آزغنه وعظلانورسز واوگوتنی قبول قیلورسز یا که خدایینی آزغنه یاد ایتارسز (أَمَّنْ یَهْدیکُمْ) ایا اول مشرکلرنك معبودلری آرتوغرافدرمو یا ایسه شول ذاتموکم یولغه کوندور سزلرنی (فی ظُلُماتِ الْبَرِّ) قورو غ بیرنك قارانغولقلرنده (وَالْبَحْرِ) هم دیکزنك قارانغولقلرنده (وَمَنْ یُرْسِلُ) هم شول ذات کم یبارور (الرِّیاحَ) جیللرنی (بُشْراً) سویونچ بیرگوچی ایتوب (بَیْنَ یَدَیْ رَحْمَتِه) رحمتینك آلدندن یعنی یغمور آلدندن (ءَالٰهٌ مَعَ اللّٰه) ایا بارمودر ایکنچی بر خدای الله تعالی بر له البته یوقدر (تَعالَی اللّٰهُ) اولوغ بولدی ومنزه بولدی الله تعالی (عَمّا یُشْرِکُونَ) شول نرسه دن کم شریك ایتوب طوتارلر اول مشرکلر (أَمَّنْ یَبْدَؤُا الْخَلْقَ) یا که شول ذات موکم یارانور خلقنی ویوقدن بار قیلور (ثُمَّ یُعیدُه) صکره کیری فایتارور آنی یعنی اولگاندن صوك کیری ترگزور قیامتده (وَمَنْ یَرْزُقُکُمْ) هم شول ذات کم رزق بیرور سزلرگه (مِنَ السَّماءِ) کوکدن یغمور یاغدرماق برله (وَالْأَرْض) هم یردن اوله نلر اوسدرمه‌ك برله (ءَالٰهٌ مَعَ اللّٰه) ایا بار درمو بر معبود خدای تعالی برله شریك بولوب اوشبو اشلرنی اشلهسه یعنی البته یوقدر (قُلْ) أیتکل سین مشرکلرگه (هاتُوا بُرْهانَکُمْ) کیلتورگز حجت ودلیلگزنی خدای تعالی دن باشقه معبود بارلقینه (اِنْ کُنْتُمْ) اگرسز بولسا گز (صادِقینَ) راست أیتکوچیلر (قُلْ) أیتکل ای محمد علیه السلام (لا یَعْلَمُ) بلمهس (مَنْ فِی السَّمٰواتِ) هرکمسه کم کوکلرده در (وَالْأَرْض) هم یرده در (الْغَیْبَ) غیبنی وکیله چکه‌گی اشلرنی بلمهس (اِلَّا اللّٰهُ) مگر الله تعالی گنه بلور (وَما یَشْعُرونَ) هم بلمه‌سلر اول مشرکلر شونی کم (أَیّانَ یُبْعَثُونَ) فایو وقت قوبارلمش بولورلر آنلر (١) (بَلِ ادّٰرَکَ) ایا ایرشدیمو وکامل بولدیمو (عِلْمُهُمْ) اول مشرکلرنك بلولری (فِی الْآخِرَة) آخرتنك واقع بولماتی خصوصنده یعنی آخرت کونی توغریسنده آنلرنك علملری وخبرلری یوقدر (بَلْ هُمْ) بلکه اول مشرکلر (فی شَكٍّ مِنْها) شکده وگمانده بولغوچیلردر آخرتنك وقوعندن یعنی آخرت کونی بولمافینه اشانماسلر وشك توتارلر (بَلْ هُمْ مِنْها) بلکه آنلر آخرتدن (عَمُونَ) صوقرلردر یعنی آنلرنك کوکل کوزلری صوقردرکم بعث وحشرنك دلیللرینی کورمه‌سلر وبلمه‌سلر (وَقالَ الَّذینَ کَفَرُوا) وأیتدیلر شول کمسه‌لرکم کفرنی اختیار قیلدیلر بصیرتلری یوقلق سببلی (أَئِذا کُنّا) ایا

(١) اوشبو اورنده بَل هل معناسنده یا که أَمْ معناسنده بولوب مراد استفهام انکاریدر دیمشلر. تیسیر

هر فایچان بولساق بزلر (تُرَابًا) توفراق (وَآبَآئُنَا) هم آتالریمز چروب توفراق بولسه‌لر (أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ) ایـا بزلر چغارلمشلر بولورمزمو توفراقدن وکیری تریلورمزمو (لَقَدْ وُعِدْنَا هٰذَا) تحقیق وعده ایتولمش بولدق بز یعنی بزلرگه وعده ایتدیلر اوشبو بعثنی وقوبارلماقنی (نَحْنُ) بزلر وعده ایتولمش بولدق (وَآبَآئُنَا) هم آتالریمز (مِنْ قَبْلُ) محمد علیه السلامنك وعده ایتمه‌کندن الگاری یعنی اوّلگی پیغمبرلر هم همه‌لری اولگاندن صوك تریلورسز دیب وعده قیلغان ایدیلر بو وعده‌لری هیچده واقع بولمادی (إِنْ هٰذَآ) ایمه‌سدر اوشبو وعده (إِلَّآ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ) مگر اوّلگیلرنك افسانه‌لریدر یعنی تحقیق سز هم واقع بولمای تورغان بر سوزدر دیدیلر (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (سِيرُوا) سیر قیلکز ویرکز (فِي الْأَرْضِ) پیغمبرلرگه اشانماغان قوملرنك بیرنده حجر واحقاف هم مؤتفکات کبی (فَانْظُرُوا) بس قاراکز (كَيْفَ كَانَ) نیچك بولدی (عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ) گناه‌کارلرنك صوکی یعنی کفر وتکذیبلری سببلی بارچه‌لری هلاك بولدیلر (وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ) وفایغورماغل ای محمد علیه السلام مشرکلرنك سینی یالغانغه توتمافلرینه (وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ) هم بولماغل طارلقده یعنی کوکلك طارلانماسون (مِمَّا يَمْكُرُونَ) شول نرسه جهتندن‌کم مکر وحیله قیلورلر اول مشرکلر زیراکه مین سینی آنلرنك مکرندن صافلاغوچی‌من (وَيَقُولُونَ) وأیتورلر مشرکلر (مَتَىٰ هٰذَا الْوَعْدُ) قایچان بولور اوشبو وعده یعنی بزلرگه وعده ایتولگان عذاب قایچان نازل بولور أیتکز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر بولساکز سز راست أیتکوچیلر عذاب کیلور دیگان سوزکزده (قُلْ) أیتکل ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ) یاقن بولدی بولماقغه وشایدکم بولور خدای تعالی‌نك حکمی (رَدِفَ لَكُمْ) ایه‌رور سزلرگه وآرطکزدن طوتاشوب کیلور (بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ) شول عذابنك بعضسی‌کم سزلر لستعجال قیلورسز وآشغورسز آنك اینمه‌کینه یعنی شاید اول عذاب بیك تیز کیلسه کیره‌کدرکم آندن مراد بدر صوغشنده قتل واسیر ایدلمه‌کلری یاکه قحطلق وآچلقدر (وَإِنَّ رَبَّكَ) ودرستلکده سینك پروردکارك ای محمد علیه السلام (لَذُو فَضْلٍ) البته فضل ورحمت ایه‌سیدر (عَلَى النَّاسِ) آدمیلر اوزرینه‌کم آنلرغه عذاب ایندروده تعجیل قیلماس (وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ) ولکن آدمیلرنك کوبره‌کی (لَا يَشْكُرُونَ) شکرانه قیلماسلر ونعمتنك قدرینی بلمه‌سلر (وَإِنَّ رَبَّكَ) ودرستلکده سینك ربّك (لَيَعْلَمُ) البته بلور (مَا

تکن صدورهم) شول نرسه‌نی کم یاشرور اول مشرکلرنك وکوکره‌کلری یعنی آنلرنك کوکللرنده بولغان کینه وحقدهم حسدلرینی بلور (وما یعلنون) هم شول نرسه‌نی بلورکم آشکارا قیلورلر آنلر سینی تکذیب قیلو هم سیکا عداوتدن (وما من غائبة) وبوقدر هیچ بر یاشرن نرسه (فی السماء) کوکده (والارض) هم یرده (الا فی کتاب مبین) مگرکم روشن وظاهر بولغوچی کتابده یعنی لوح المحفوظه یازلمشدر (ان هذا القرآن) درستلکده اوشبو قرآن (یقص) اوقور وبیان قیلور (علی بنی اسرائیل) بنی اسرائیل اوزرینه یعنی کتاب اهلینه بیان قیلور (اکثر الذی) شول نرسه‌نك کوبراگی‌نی‌کم (هم فیه یختلفون) آنلر اول نرسه‌ده اختلاف قیلورلر وبربرسینه خلافلق قیلشورلر عزیر وعیسی علیهما السلام قصه‌لری هم حشر وبعث احوالی وجنت هم تموغنك صفتلری کبی (وانه لهدی) ودرستلکده اول قرآن توغری یولنی کورگازگوچیدر (ورحمة) هم رحمتدر خدایدن (للمؤمنین) ایمان کیلتورگوچیلرگه (ان ربك) درستلکده سنك پروردکارك (یقضی بینهم) حکم قیلور اول اختلاف ایتکوچیلر آراسنده (بحکمه) اوزینك راست وتوغری حکمی برله (وهو العزیز) واول خدای تعالی غالبدرکم آنك حکمینی هیچ کم رد قیلا آلماس (العلیم) دانا وبلگوچیدر بارچه نرسه‌نی (فتوکل) بس توکل قیلغل سن (علی الله) الله تعالی اوزره واشلرکنی آکا طاپشرغل (انك) درستلکده سین (علی الحق المبین) روشن وآشکارا حقلق اوزرینه سن یعنی سنك یولك توغری واشك درستدر (انك) درستلکده سن ای محمد علیه السلام (لا تسمع الموتی) سوز ایشتدره آلماس سن اولوکارگه یعنی مشرکلرنك کوکللری اولگاندر سنك سوزکنی ایشتماسلر وفهم ایتماسلر (ولا تسمع الصم) هم سن ایشتدره آلماس سن صاکغراولرغه (الدعاء) اوندامه‌ك آوازینی یعنی سن آنلرنی اوندا ساك طاوشکنی ایشتماسلر (اذا ولوا) هرقایچان کیری دونسه‌لر آنلر (مدبرین) آرقالرینی بیرگوچیلر بولغانلری حالده یعنی اول مشرکلرنك کوکل قولاقلری صاکغراودر هم آنك اوستینه قرآندن اعراض قیلوب یوز دوندرورلر بس نیچك ایشتسونلر (وما انت) وسن ایماس سن (بهادی العمی) صوقرلرنی وکوزسزلرنی هدایت اینکوچی ویولغه کوندرگوچی (عن ضلالتهم) آنلرنك ضلالت وآزغونلقلرندن زیراکه هدایت بصیرة برله بولور آنلرده بصیرت یوقدر (ان تسمع) سن ایشتدرماس سك (الا من یؤمن) مگر ایشتدرورسك شول کمسه‌گه‌کم اشانور (بآیاتنا)

(١) بعض ائمّه کتابلرندن شویله معلوم بولور کم قیامت علامتلرینك سماوی بولغانلرینك اوّلی قویاشنك مغربدن طلوع أیله‌مه‌کیدر بیردا گی علامتلرنك اوّلی دابّة‌الارض چقمافیدر واول بر جانواردرکه اوزونلغی

بزنك آیتلرمزگه (فَهُمْ مُسْلِمُونَ) بس آنلر انقیاد ایتکوچیلر وبوی صونغوچیلردر فرمانغه (وَاِذَا وَقَعَ) وهرقایچان واقع بولسه (الْقَوْلُ) سوز یعنی عذاب واجب بولسه (عَلَيْهِمْ) اول آدمیلر اوزرینه شول وقتده کم آنلر امر معروف ونهی منکردن طیولسه‌لر بس خدای آنارغه غضب وقهر قیلسه (اَخْرَجْنَا لَهُمْ) چغاررمز آنلر اوچون (دَآبَّةً) بر قیملداغوچی جانورنی (مِنَ الْاَرْضِ) یردن (تُكَلِّمُهُمْ) سوزلاشور اول آنلر برله وآنلرغه سوز ایتور (اَنَّ النَّاسَ) شولکیم درستلکده آدمیلر (كَانُوا) بولدیلر (بِاٰيَاتِنَا) بزنك آیتلرمزگه یعنی وعد ووعید هم حشر ونشر آیتلرینه (لَا يُوقِنُونَ) یقین کیلتورماسلر یعنی شکسز بولماسلر واشانماسلر دابة‌الارضنك (١) چقماقی قیامت علامتلرندندر (٢) (وَيَوْمَ نَحْشُرُ) وباد قیلغل شول کوننی‌کم قوبارورمز (مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ) هر بر امّتدن (فَوْجًا) برگروهنی‌کم آنلر قومنك اولوغلری بولورلر (مِمَّنْ يُكَذِّبُ) شول کمسه‌لردن کم یالغانغه طوتارلر (بِاٰيَاتِنَا) بزنك آیتلرمزنی (فَهُمْ يُوزَعُونَ) بس آنلر منع قیلونمش وتوفتاتولمش بولورلر تاکم قومنك توبان وکچکلری آنلرغه ایرشکانگاچه (حَتّٰى اِذَا جَآءُوا) تاکم هر قایچان کیلسه‌لر آنلر محشریرینه (قَالَ) ایتور خدای تعالی آنلرغه (اَكَذَّبْتُمْ بِاٰيَاتِي) ایا سزلر یالغانغه توتدکزمو مینم آیتلرمنی دنیاده وفتکزده (وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا) هم احاطه قیلمادکز اول آیتلر برله (عِلْمًا) علم یوزندن یعنی اول آیتلرنی فکرلامادکز وحقیقتینی بلمادکز (اَمَّاذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) ایا نی نرسه‌در شول کم عمل قیلور بولدکز سز یعنی خدای ورسولکه ایمان کلیتورماینچه اشلهگان اشکز نیدر (وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ) وواقع بولورسوز آنلر اوزرینه یعنی آنلرغه عذاب نازل بولور (بِمَا ظَلَمُوا) شول نرسه سببلی‌کم ظلملق قیلدیلر آنلر یعنی تکذیب أیله‌دیلر (فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ) بس آنلر سوزلاماسلر فاطی عذاب برله مشغول بولولری سببلی (اَلَمْ يَرَوْا) ایا کورمادیلرمو وبلمادیلرمو حشرنی انکار ایتکوچیلر (اَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ) شونی‌کم درستلکده بز قیلدق کیچنی فارانغو (لِيَسْكُنُوا فِيهِ) تاکم قرار وآرام ایتسونلر اوچون آدمیلر کیچه‌ده استراحت قیلماق ویوقلاماق برله (وَالنَّهَارَ

آیاقلیدروایکی قاناطی باردر شول قدر تیز یورور کم هیچ کم آندن قاچا آلماس یوزی آدمی یوزی کبیدر لکن غایت نورلی بولور قولاقلری فیل قولاغی کبی بولور هم اوگوز موگزلری کبی ایکی موگزی بولور توسی قاپلان توسینه بکزر موینی توه موینینه وکوکراگی آرسلانغه هم آیاقلری توه آیاقلرینه اوخشار صفا برله مروه آراسندن چقار دیمشلر وبعضیلر مسجد حرامدن یاکه بحر سدومدن یاکه کعبه اچندن چقار دیورلر والله اعلم. کشف

(٢) معتمد صاحبی کیلتورمشدرکه هر قایچان دنیانك زوالی یاقین کیلسه حق سبحانه وتعالی صالح پیغمبر ناقه‌سینی طاشدن چقاردقی کبی یردن بر جانوار چقارورکم آنك هر بر اعضاسی حیوانلردن برسینك اعضاسینه اوخشار اوزی آدمی کبی سوزلر موسی علیه السلامنك طایاقی هم سلیمان علیه السلامنك یوزکی آنك قولنده بولور مؤمنلرگه طایاقینی تیکورور فی الحال یوزلری آق ونورلی بولور وکفر اهلینه ایکی قاشلری آراسینه یوزك برله باصار یوزلری قارا بولور والله تعالی اعلم.

مبصراً) هم قیلدق بز کوندزنی روشن ویاقطی تاکم کسبلری برله مشغول بولسونلر اوچون (انّ فی ذٰلكَ) درستلکده اوشبو کیچه وکوندزنك برسی آرطندن برسی کیلماکنده بولغوچیدر (لَآیات) البته علامتلر ودلیللر بعث وحشرگه (لقوم یؤمنون) شول گروه اوچون کم اشانورلر یعنی کیچنی کوندزگه واویقونی اویاغلقغه آلشدرغان ذات البته اولوکنی ترگزماکده هم قادربولور (ویوم ینفخ فی الصّور) دخی یاد اینکل شول کوننی کم اورلمش بولور صورغه یعنی اسرافیل صورنی اورور (ففزع) بس قورقور آنك هولندن وهیبتندن (من فی السّموات) هرکمسه کم کوکلرده در (ومن فی الْأرض) دخی هرکمسه کم یرده در (الّا من شاءَ الله) مگر شول کمسه کم تلهدی خدای تعالی فزع قیلماس یعنی جنت صاقچیلری وتموغ صاقچیلری یاکه شهیدلر یاکه اسرافیل یاکه دورت مقرب فرشتهلر (وکلٌّ اتوه) وبارچه آدمیلر کیلورلر محشر یرینه (داخرین) خوربولغانلری حالده (وتری الْجبالَ) دخی سن کورورسك طاغلرنی اول کونده یعنی اسرافیل صورینی اورگان کونده (تحسبها جامدةً) سن گمان قیلورسك اول طاغلرنی تیك تورغوچیلر دیب (وهی تمرّ) وحالانکه آنلر اوتارلر ویورورلر (مرّ السّحاب) بولوطنك اوتماکی ویورماکی کبی تیزلکده یعنی غایت تیز حرکت قیلورلر لکن حرکتلری ادراك اینولماس زیراکه بیك اولوغ جسملر برکیفیت ایله حرکت ایتسهلر آنلرنك حرکتلری بلونمهس تیك طورغان کبی کورنور بس نفخ صور کونده طاغلرنك کوچماکلری شویله بولور (صنع الله) قیلدی ویاراتدی خدای تعالی اوزینك کامل صنعتی وقدرتی برله (الّذی اتقن) آندین خدای تعالی کم محکم واستوار ایدی (کلّ شیءٍ) بارچه نرسهنی یاراتماقنی (انّه خبیرٌ) درستلکده اول خدای تعالی بلگوچیدر (بما تفعلون) شول نرسه نی کم سز قیلورسز ایزگولك ویاوزلقدن (من جاءَ) هرکم کیلسه (بالْحسنة) ایزگولك برله یعنی ایزگو عمل اشلهسه (فله) بس بولور اول کمسه گه (خیرٌ) ایزگورهك وآرتوغراق جزا (منها) اول ایزگو عملندن زیراکه آنك قیلغان عملی فانیدر وآخرتده جزاسی وثوابی باقیدر هم بر ایزگولك برابرینه یدی یوز مقداری اجر وثواب بیرلور (وهم) وآنلر یعنی ایزگو عمل قیلغوچیلر (من فزعٍ) قورقودن (یومئذ) شول کونده یعنی قیامت کونده (آمنون) ایمین بولغوچیلردر (ومن جاءَ) وهرکم کیلسه (بالسّیّئة) یاوزلق برله یعنی مشرك بولسه (فکبّت) بس یوز توبان قیلنمش بولور (وجوههم)

آنلرنك يوزلرى (فى النّار) اوطه يعنى آنلرنى تموغغه يوز توبان قيلوب طاشلارلر هم آنلرغه فرشته‌لر ايتورلر (هَلْ تُجْزَوْنَ) ايا جزأ بيرلمش بولورسزموسزلر يعنى سزلرگه جزأ بيرماسلر (اِلّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) مگر شول نرسه‌نك جزاسينى بيرورلر كم اشلار بولدكز سز دنياده (اِنَّمَا اُمِرْتُ) موندن باشقه توگلدركم من بيورلمش بولدم (اَنْ اَعْبُدَ) قوللق وعبادت ايتماكم برله (رَبَّ هٰذِهِ الْبَلْدَةِ) اوشبو مكه شهرينك پروردكارينه (اَلَّذِى حَرَّمَهَا) آنداين پروردكاركم حرام قيلدى اول مكه شهرينى يعنى بلد حرام ايلادى تاكم آنده آو آولاماق وپچانلرينى چاپماق واورماق كبى اشلار درست بولماس (وَلَهُ كُلُّ شَىْءٍ) هم اول خداى تعالى‌نك ملكنده بولغوچيدر بارچه نرسه وهمه‌لرى آنك مخلوقيدر (وَاُمِرْتُ) دخى بيورلمش بولدم من (اَنْ اَكُونَ) منم بولماقيم برله (مِنَ الْمُسْلِمِينَ) اسلام دينده بولغوچيلردن (وَاَنْ اَتْلُوَا الْقُرْاٰنَ) دخى بيورلدم من اوقوماقم برله قرآننى (فَمَنِ اهْتَدٰى) بس هركم هدايت طاپسه وتوغرى يولغه كونولسه (فَاِنَّمَا يَهْتَدِى لِنَفْسِهِ) بس موندن باشقه ايماسدركم هدايت طابار اول اوز نفسى اوچون فائده‌سى اوزينه بولور (وَمَنْ ضَلَّ) وهركم ضلالتده بولسه وايمان كيلتورماسه (فَقُلْ) يس ايتكل سن اى محمد عليه السلام (اِنَّمَا اَنَا) موندن باشقه توگلدركم من (مِنَ الْمُنْذِرِينَ) قورقتقوچيلردن غنه من يعنى ميكا لازم بولغان‌اش رسالتنى ايرشدرودر (وَقُلِ) دخى ايتكل سن (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) ثنا وماقتاماق الله تعالى گه مخصوصدر (سَيُرِيكُمْ) تيزدركم كورسانور خداى تعالى سزلرگه (اٰيَاتِهِ) قدرتينك نشانه‌لرينى دنياده قيامت علامتلرى وآخرتده منگولك عذاب كبى (فَتَعْرِفُونَهَا) بس سزلر طانورسز اول آيتلرنى لكن اول وقتده طانوماق فائده بيرماس (وَمَا رَبُّكَ) وايماسدر سنك پروردكارك (بِغَافِلٍ) غافل وخبرسز (عَمَّا تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌دن كم سزلر اشلارسز اى مشركلر .

سورة القصص مكية وهى ثمان وثمانون آية

٢٧ نجى سوره قصص سوره‌سيدر مكه‌ده نازلدر ٨٨ آيتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(طسم) (١) والله اعلم بمراده (تِلْكَ) اوشبو سوره (اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ) روشن بولغوچى ياكه روشن ايتكوچى كتابنك آيتلريدر (نَتْلُوا عَلَيْكَ) اوقورمز يعنى

(١) امام شافعى قدس سره حضرتلرى بيوردى كم حق سبحانه وتعالى اوشبو حرفلرنى قرآننك زياده ونقصان وتغييردن محافظه‌سينه سبب أيله‌دى امام قشيرى رحمة الله عليه بيورمشدركم طسمده طا عابدلر نفوسينك طهارتينه اشارتدر وعارفلر قلوبينك طهارتينه محبت ماسوادن اشارتدر سلمى رحمه الله ديمشدركه سين سرّ آلهيدن بر رمزدر وميم خالقنك كافه خلايقغه منتى‌نه ايمأدر وبعضيلر بواوچ حرف طور سينا وسكندريه ومكّه برله قسمدر ديمشلر والله اعلم.

بزنك فرمانیمز برله جبرائیل اوقورسنك اوزرکه (مِنْ نَبَإِ موسی وفِرْعَوْنَ) موسی پیغمبر برله فرعون‌نك خبرندن (بالْحَقِّ) راستلق وتوغریلق برله (لِقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ) شول گروه اوچون کم اشانورلر (انَّ فِرْعَوْنَ) درستلکه فرعون (عَلَا فِی الْأَرْضِ) تکبرلك قیلدی واولوغلقنی استادی مصر یرنده (وَجَعَلَ أَهْلَهَا) هم‌قیلدی مصر اهلینی (شِیَعًا) گروه گروه وهر گروهنی برمخصوص اشکه معین قیلدی وبیلگوله‌دی (یَسْتَضْعِفُ) زبون ومقهور ایتوب توتاربولدی (طَائِفَةً مِنْهُمْ) بر گروهنی آنلردن یعنی بنی اسرائیلنی جبرلاب وخور قیلوب توتارایدی (یُذَبِّحُ) بوغازلر ایدی (أَبْنَاءَهُمْ) آنلرنك اوغللرینی (۱) (ویستحیی) وتریك قالدرور ایدی (نِسَاءَهُمْ) آنلرنك خاتونلرینی وقبطی خاتونلرینه آنلرنی خدمتچی قیلور ایدی (انَّهُ) درستلکه اول فرعون (کَانَ) بولدی (مِنَ الْمُفْسِدِینَ) فساد وبوزقلق قیلغوچیلردن کم پیغمبرلر اولادینی اولتورتدی هم آزادلرنی قول ایلادی (ونرید) وتلار بولدق بز (أَنْ نَمُنَّ) شونی کم منت قویساق (عَلَی الَّذِینَ اسْتُضْعِفُوا) شول کمسه‌لر اوزرینه کم زبون وبیچاره ایتولمش بولدیلر (فِی الْأَرْضِ) مصر یرنده یعنی بنی اسرائیل‌گه منت ونعمت بیرماکنی تلادك شویله‌کم آنلرنی فرعون ظلمندن ومحنت‌لردن خلاص ایتدك (ونجعلهم) هم شونی تلادك کم قیلساق آنلرنی (أَئِمَّةً) امام وقومنك اولوغلری دین اشلرنده (ونجعلهم الْوَارِثِینَ) هم قیلساق آنلرنی وارثلر فرعوننك اموال واملاکلرینه (وَنُمَکِّنَ لَهُمْ) دخی اورن بیرساك آنلرغه (فِی الْأَرْضِ) مصر وشام یرنده (وَنُرِیَ فِرْعَوْنَ) هم کورگازساك فرعونکه (وَهَامَانَ) هم آنك وزیری هامانغه (وَجُنُودَهُمَا) دخی آنلرنك لشکرلرینه (مِنْهُمْ) اول بنی اسرائیلدن (مَا کَانُوا) شول نرسه‌نی کم بولدیلر آنلر (یَحْذَرُونَ) حذر قیلورلر وقورقورلر آندن جمله مالللری بنی‌اسرائیللر قولینه توشوب اوزلری هم آنلر قولنده هلاك بولولری کبی بواش‌نی فرعون قومی شول وقتده کوردیلرکم دریاغه غرق بولولرینی تمام بلوب جانلرندن امید اوزدیلر وبنی‌اسرائیل‌قومی دریانك ایکنچی چیتندن آنلرنی تماشا ایلاب شادلانوب تورورایدیلرشول وقتده بلدیلرکم ظلم وتعدیلری سببلی حق تعالی آنلرنی هلاك قیلورومظلوم بیچاره‌لرنی غالب وسر فراز ایلار مرویدرکه فرعون مصرداغی قابله خاتون‌لرنی بنی‌اسرائیل‌اچنده بولغان یوکلی‌خاتونلرغه صاقچی قیلوب قویدی آنلر اوستندان ینه مؤکللر تعیین ایدوب هر بر یکا طوغلن اگر ایر بالا بولسه فی الحال اولتورورگه

(۱) زیراکه کاهنلر فرعونکه «بنی اسرائیل اچنده بر اوغلان طوار سینك دولتکنك زوالینه شول اوغلان سبب بولور» دیب خبر بیرگانلر ایدی شول جهتدن فرعون بنی‌اسرائیل اچنده ایر بالا طوغسه آنی اولتورتور ایدی حتی توقسان مك ایر بالانی اولترتدی دیب کشافده مذکوردر.

قوشدی موسی علیه السلام آناسینه مؤکل بولغان قابله خاتون وضع حمل وقتنده حاضر بولوب حضرت موسی دنیاغه کیلگاچ آنك نورلی یوزینه قاراب آکا غایت محبت قیلدی کوکلینه شفقت کیلوب حضرت موسی‌نك آناسینه ایتدی کم قایغورماغل مین سینك ایر بالا طوغدرغانکنی کشیگه فاش ایتمام صاقچیلرغه قز بالا طوغدردی دیب ایتورمز لکن شول شرط برله کم بالا کنی هیچ کمگه کورگازماسسن دیدی آناسی حضرت موسی‌نی اوچ آی یاکه آرتوغراق ایونده یاشروب تربیه قیلدی دایما قورقوده طوروراید چونکه فرعون همیشه تفتیش ایتمه‌کده وأزله‌تمه‌کده ایدی تاکم حق تعالی‌دن الهام بولدی نتاك کم بیورور (وَاَوْحَیْنَآ) ووحی قیلدق بز یعنی کوکلینه الهام ایتدك (اِلٰی اُمِّ مُوسٰی) موسی‌نك آناسینه (اَنْ اَرْضِعِیْهِ) شویله‌دیوکم سوت ایمزگل وتربیه ایتکل اول موسی‌نی (فَاِذَا خِفْتِ) بس هر قایچان سین قورقساك (عَلَیْهِ) آنك اوزره یعنی کشیلر آنی سیزوب آکا قصد ایتدکلرینی بلساك (فَاَلْقِیْهِ) بس صالغل سن آنی (فِی الْیَمِّ) نیل دریاسینه یعنی بر صاندقغه بالانی قویوب صاندقنی نیل دریاسینه صالغل (وَلَا تَخَافِیْ) وقورقماغل سن کم اول بالاك ضایع بولماس (وَلَا تَحْزَنِیْ) هم قایغورماغل آندن آیرلماقك اوچون (اِنَّا رَآدُّوْهُ) درستلکده بز کیری قایتارغوچیمز اول بالا کنی (اِلَیْكِ) سینك صاری یعنی بر آزمدت اوتکاچ اول ینه سیکا قایتور وکوریشورسز (وَجَاعِلُوْهُ) هم قیلغوچیلرمز آنی (مِنَ الْمُرْسَلِیْنَ) رسوللر وپیغمبرلر جمله‌سندن بس موسی علیه‌السلامنك آناسی ایری عمراننك آشناسی بولغان بر بالطه اوستاسینه صاندق یاصارغه قوشدی اول بالطه اوستاسی فرعوننك عمی‌نك اوغلی ایدی خربیل اسملی ایدی صاندقنی تمام قیلوب موسی‌نك آناسینه طاپشرغاچ خاطرینه کیلدی‌کم بوخاتوننك یکا طوغان بالاسی بار شول بالانی صاندقغه قویوب موکل‌لردن قاچرماقچیدردیوب بوواقعه‌نی فرعونکه بلدرمك اوچون فرعون حضورینه کیلدی صورة حالنی ایتمه‌کچی بولغان ایدی تلی طوتلدی هیچ برسوز ایته آلماینچه کیری خانه‌سینه قایتدی ینه فرعونکه باروب ایتمه‌کچی بولغان ایدی کوزلری کورماس بولدی بس بلدی‌کم البته کاهنلر خبر بیرگان اوغلان اوشبو بالادر بس یوزینی کورماسدن حضرت موسی‌غه ایمان کیلتوردی آل فرعوندن مؤمن بولغان ایر کشی شول غنه‌در دیمشلر موسی علیه السلامنك آناسی حضرت موسی‌نی صاندقغه قویوب صاندقنك آغزینی صوکرماسلك ایتوب

محکم برکتوب نیل دریاسینه طاشلادی فرعوننك برقزی بار ایدی برص صرخاوینه مبتلا ایدی کاهنلر فلان کون نیل دریاسندن بر بالا طابولور شول بالانك توگروگی اول قزنك صرخاوینه دوأ بولور دیوب خبر بیرگانلر ایدی شول کون یتکاچ فرعون اوزی هم خاتونی وقزی خدمتچیلر وکنیزکلر برله نیل دریاسینك چیتنه کیلوب کوتوب طوردیلر ناگاه صو اوستنده برصاندق کورنگاچ فرعون ملاّحلرغه صاندقنی آلکزدیب بیوردی (فَالْتَقَطَهُ) بس آلدی اول موسی‌نی (اٰلَ فِرْعَوْنَ) فرعوننك کشیلری (لِيَكُونَ لَهُمْ) تاکم بولسون اوچون اول موسی آنلرغه (عَدُوًّا) دشمان (وَحَزَنًا) هم قایغو یعنی عاقبت آنلرغه دشمان بولوب قایغو وحسرتلرینه سبب بولور (انَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ) درستلکده فرعون هم هامان (وَجُنُودَهُمَا) دخی آنلرنك لشکرلری (كَانُوا) بولدیلر (خَاطِئِينَ) خطا ایتکوچیلر مرویدرکه فایچان‌کم صاندقنی آچوب حضرت موسی‌نی کوردیلر همه‌لری آنی سویوب آکا محبت ایتدیلر فرعون منجملر خبر بیرگان اوغلان اوشبو بولماسون دیب اوّل مرتبه‌ده اولتورمککه قصد ایتسه‌ده خاتونی آسیه شفاعت ایدوب بو اوغلاننك قولندن نی کیلسون موکا تیمه گل تاکم مونك برله قزیمزغه دارو قیلایق‌دیب آلوب قالدی بس حضرت موسی‌نك آغزندن برمقدار توکروگینی آلوب قزلرینك تنینه سورتدیلر فی الحال برص زحمتی زایل بولوب تمام سلامتلندی (وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ) وایتدی فرعوننك خاتونی اول خاتون بنی اسرائیلدن آسیه بنت مزاحم ایدی فرعونکه ایتدی (قُرَّتُ عَيْنٍ لِي) اوشبو بالا کوزنك یاقطیلقیدر میکا (وَلَكَ) هم سیکا ای فرعون زیراکه بوبالا خاصیتنده قزیمز شفا طاپدی (لَا تَقْتُلُوهُ) اولتورمه‌کز سز بوبالانی (عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا) شایدکم فائده ایرشدرور اول بزلرگه وآنك سببلی برکتلر بولور (أَوْ نَتَّخِذَهُ) یا ایسه بز طوتارمز آنی (وَلَدًا) بالا ایتوب اوزیمزگه کم بوبالا بزنك بالامز بولماقغه لایقدر دیدی بس فرعون حضرت موسی‌نی آسیه‌گه باغشلادی وآسیه خاتون آنی تربیه قیلماقغه مشغول بولدی (وَهُمْ) وحالانکه آنلر یعنی فرعون هم آنك قومی (لَا يَشْعُرُونَ) بلماسلر ایدی‌کم آنلرنك هلاکلکلری شول بالا قولنده بولاچاقدر (وَأَصْبَحَ) وأورلدی (فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ) موسی‌نك آناسینك کوکلی (فَارِغًا) خالی وبوشاغوچی بولوب صبردن وعقلدن یعنی صاندقنك فرعون قولینه توشکانلکینی ایشتکاچ صبری وطاقتی قالمادی (انْ كَادَتْ) درستلکده‌کم یاقن بولدی موسی‌نك

آناسی اضطراب وطاقتسزلقندن (لِتُبْدِی به) آشکارا قیلسه موسی‌نك قصه‌سینی یعنی صبرسزلقندن بوبالا مینم اوغلمدر اولتورمه‌کز دیب ایتورگه یاقنلاشدی (لَوْلَا اَنْ رَبَطْنَا) اگر بز باغلاغان وبرکتکان بولماساق ایدی (عَلَی قَلْبِهَا) اول موسی آناسینك کوکلی اوزره یعنی بز آنك کوکلینی محکم قیلدق وبرکتدك صبر وثبات بیرمك برله (لِتَکُونَ) تاکم بولسون اوچون اول خاتون (مِنَ الْمُؤْمِنِینَ) اشانغوچیلردن بزنك وعده‌مزگه حاصل معنی اگر بز اول خاتونغه صبر وقرار بیرمه‌سك ایدی موسی‌نك اوز بالاسی ایدکینی وقصه‌سینی اظهار قیلغان بولور ایدی (وَقَالَتْ) هم ایتدی موسی آناسی (لِاُخْتِه) موسی‌نك قز قرنداشی گلثوم‌گه (قُصِّیه) آرتندن بارغل قرنداشکنك وآندن خبر آلغل دیدی بس گلثوم فرعوننك قپوسینه کیلدی (فَبَصُرَتْ به) بس کوردی اول قرنداشی موسی‌نی (عَنْ جُنُبٍ) یراقدن‌کم حضرت موسی آسیه‌نك قولنده ایدی (وَهُمْ لَایَشْعُرُونَ) وآنلر بلماسلر ایدی آنك موسی‌غه قرنداش ایدکینی (وَحَرَّمْنَا) وحرام قیلدق بز (عَلَیْهِ) اول موسی اوزرینه (اَلْمَرَاضِعَ) ایمزگوچی دایه‌لرنك سوتلرینی (مِنْ قَبْلُ) اوزینك قرنداشی گلثوم کیلماکندن الگاری مرویدرکه حضرت موسی سکز کون هیچ بر خاتوننك سوتینی ایمادی وقبول ایتمادی تاکم آسیه اول طوغریدن عاجز قالدی لکن موسی علیه‌السلام اوزینك شهادت بارماقینی ایموب آندن سوت کیلور ایدی گلثوم آسیه‌نك بوخصوصده اضطرابینی کوردی (فَقَالَتْ) بس ایتدی (هَلْ اَدُلُّکُمْ) ایا دلالت قیلایم‌مو (عَلَی اَهْلِ بَیْتٍ) شول ایونك اهلی اوزره کم شفقت یوزندن (یَکْفُلُونَه) قبول قیلورلر وتربیه‌گه آلورلر اوشبو بالانی (لَکُمْ) سزنك‌اوچون (وَهُمْ لَه) هم اول ایونك اهللری اول بالاغه (نَاصِحُونَ) یخشیلقنی تلاگوچیلر وشفقتلی‌لر بولورلر وآنی ایمزماکده هم تربیه سنده کیم‌چیلك ایتماسلر دیدی مرادی حضرت موسی‌نی‌اوز ایولرینه آلوب آناسی قولنده تربیه ایتدرماك ایدی هامان‌بوسوزنی ایشتکاچ ایتدی بوخاتوننی توتوکزکم بوبالاکم‌نك بالاسی‌ایدکینی بوخاتون بلور کلثوم بوسوزنی آکلاب ایتدی‌کم من وهم للملك ناصحون دیب ایتدم یعنی اول ایواهلی پادشاهغه یخشیلق تلاگوچیلردردیدم بوبالاغه توگلدر من آنك کم بالاسی ایدکینی نیچك بلایم صکره آسیه کلثومگه ایتدی خاتونکنی آلوب کیلگل بس کلثوم ایوگه قایتوب حضرت موسی‌نك آناسی‌نی آلوب کیلدی موسی فرعون‌نك کنارنده ایدی آناسینی کورگاچده طانوب آکا بارماقچی

بولدی هم آناسی آنی قولینه آلغاچ آنك ایمچاکینی قبول قیلوب ایمه باشلادی فرعون أیتدی سن کم خاتونی سن کم بوبالا سیکا بوقدر میل ایتدی موسی آناسی جواب بیردی من خوش ایسلی وپاکیزه تنلی خاتون من ومنم سوتم غایت پاك وطانلیدر شول سببلی هربربالانی میکا کیلتورسه‌لر منم سوتمنی قبول ایتمای فالماس دیدی بس فرعون بیوردی موسی‌نی آکا طاپشردیلر وتربیه اوچون اجرتینی بیلگولادیلر هم فرعون آکا أیتدی بوبالانی اوز یورطکغه آلوب فایتقل وهرهفته‌ده برمرتبه بزگه کیلتورب کورساتکل دیدی حضرت موسی‌نك آناسی بالاسینی کوتاروب کوب شادلق برله ایوینه فایتدی حق تعالی‌نك وعده‌سی راست کیلدی نتاك کم بیوردی (فَرَدَدْنَاهُ) بس فایتاردق بز موسی‌نی (اِلَىٰ اُمِّه) اوز آناسی صاری (کَیْ تَقَرَّ) تاکیم نورلی بولسون ویاقطرسون اوچون (عَیْنُهَا) آنك کوزی بالاسینی کورماك برله (وَلَا تَحْزَنَ) هم قایغورماسون وعسرتلی بولماسون اوچون بالاسندن آیرم تورماقی سببلی (وَلِتَعْلَمَ) دخی بلسون اوچون (اَنَّ وَعْدَ اللّٰهِ) شونی کم درستلکده خدای تعالی‌نك وعده‌سی (حَقٌّ) راست وتوغری در (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ) ولکن اول قبطیلرننك کوبراکی (لَا یَعْلَمُونَ) بلماسلر آنی (وَلَمَّا بَلَغَ) وایرشکانی زمانده موسی علیه السلام (اَشُدَّهُ) قوّتی‌نك غایه‌سینه ویکتلك‌نك کمالینه‌کم اوتوز یاشدن قرقه قدرلی‌در (وَاسْتَوَىٰ) هم مستوی ودرست بولغانی زمانده یعنی عقلی کمالغه ایرشکان زمانده کم مراد قرق یاشکه ایرشماکیدر (اٰتَیْنَاهُ) بیردك بز آکا (حُكْمًا) (۱) پیغمبرلکنی (وَعِلْمًا) هم دین علمینی (وَكَذٰلِكَ نَجْزِی) واوشانداق جزأ بیرورمز لطف وکرمیمز برله (الْمُحْسِنِینَ) ایذگولك قیلغوچیلرغه (وَدَخَلَ الْمَدِینَةَ) وکردی موسی علیه السلام مصر شهرینه (عَلَىٰ حِینِ غَفْلَةٍ) غافللك وقتنده (مِنْ اَهْلِهَا) اول شهرنك اهلندن یعنی شهر اهلینك غافللك‌لری وقتنده کم مراد آخشام برله یستو آراسی یاکه قیلوله اویقوسی وقتنده کردی (فَوَجَدَ فِیهَا) بس طاپدی حضرت موسی اول شهرده (رَجُلَیْنِ) ایکی ایرنی کم (یَقْتَتِلَانِ) خصومت قیلوشورلر ونزاعلاشورلر اول ایکی ایر (هٰذَا مِنْ شِیعَتِه) اوشبو بر ایر موسی‌غه ایارگوچیلردن یعنی بنی‌اسرائیلدن‌در آنك اسمی سامری‌ایدی (وَهٰذَا مِنْ عَدُوِّه) واوشبو ایکنچی ایر موسی‌نك دشمانلرندن یعنی قبطیلردندر آنك اسمی قافون ایدی فرعون‌نك ایکماك پشرگوچیسی ایدی (فَاسْتَغَاثَهُ) بس مدد ویاردم استادی موسی‌دن وفریادیمگه ایرشکل دیدی (الَّذِی مِنْ شِیعَتِه) شول کمسه کم آنك

(۱) بو قصه اثناسنده پیغمبرلك بیرمه‌کنی ذکر ایتمه‌کی یوقاریداغی هر ایکی وعده‌نك راست وطوغری کیلدکینی بیاندر چونکه یوقاریده حضرت موسی‌نك آناسینه «سیکا آنی کیری قایتارورمز هم آنی پیغمبرلردن قیلورمز» دیب وعده ایدلگان ایدی. تیسیر

گروهندندر یعنی سامری مدد استادی (عَلَى الَّذِی مِنْ عَدُوِّه) شول کمسه اوزره کم آنك دشمانندن ایدی یعنی قبطینی دفع قیلوغه یاردم استادی بس حضرت موسی قبطی‌غه ایتدی آنی قویغل وآکا تیکما گل قبطی طکلامادی (فَوَكَزَه) بس یومرق برله صوقدی حضرت موسی قبطیغه (فَقَضَى عَلَيْه) بس حکم قیلدی خدای تعالی‌اول قبطی‌اوزره اولوم برله هم شول ساعتده یقلوب جان بیردی (قَالَ) ایتدی موسی علیه‌السلام اول قبطی‌نی اولتورگاچ (هٰذَا) اوشبو اش (مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ) شیطان عملندندر یعنی شیطان‌اغواسی برله بولا تورغان‌اشدر (اِنَّهُ عَدُوٌّ) درستلکده اول شیطان بر دشماندرکم (مُضِلٌّ مُبِينٌ) آشکارا آزدرغوچیدر (قَالَ) ایتدی حضرت موسی مناجاة قیلوب (رَبِّ) ای منم پروردکاریم (اِنِّی ظَلَمْتُ) درستلکده من ظلملق قیلدم (نَفْسِی) اوز نفسمگه قبطینی اولتورما کم سببلی سنك امر کدن الگاری (فَاغْفِرْ لِی) بس یارلقاغل سن منی (فَغَفَرَ لَه) بس یارلقادی خدای تعالی آنی (اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ) درستلکده خدای تعالی اولدر یارلقاغوچی بنده‌لرنی (اَلرَّحِيمُ) رحمت ایتکوچیدر آنلرغه (قَالَ) ایتدی موسی علیه‌السلام (رَبِّ) ای منم ربّم (بِمَا اَنْعَمْتَ عَلَيَّ) شول نرسه برله آنط اچارمن‌کم انعام قیلدك سن منم‌اوزریمه (فَلَنْ اَكُونَ) بس هرگز من بولماس من (ظَهِيرًا) آرقه داش ویاردچی (لِلْمُجْرِمِينَ) یاوزلق قیلغوچیلرغه (فَاَصْبَحَ) بس طاکغه کردی حضرت موسی (فِی الْمَدِينَةِ) اول شهرده (خَائِفًا) قورقغوچی بولغانی حالده (يَتَرَقَّبُ) منتظر بولوروکوتوب تورور ایدی همیشه قایچان منی طلب قیلورلر وقبطی‌نك قصاصینی مندن استارلر دیوب (فَاِذَا) بس شول وقتده یعنی ناگاه (الَّذِی اسْتَنْصَرَه) شول کمسه‌کم یاردم استادی آندن (بِالْاَمْسِ) کیچه گی‌کون یعنی اونکانده یاردم استاگان سامری بوکون ینه (يَسْتَصْرِخُه) فریاد قیلوروياردم استار موسی‌دن ایکنچی برقبطی‌اوچون کم آنك برله‌صوغشور ایدی (قَالَ لَه مُوسَى) ایتدی سامری‌گه حضرت موسی (اِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ) درستلکده سن ای سامری‌آشکارا بولغوچی آزغون سن زیرا که کیچه گی کون برکشی‌نك اولومینه سبب بولدك بوکون ینه کشی برله صوغشورسك (فَلَمَّا اَنْ اَرَادَ) بس تلاگانی زمانده موسی علیه‌السلام (اَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِی) توتماقغه شول کمسه‌نی کم (هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا) اول دشماندرهر ایکیسینه (قَالَ يَا مُوسَى) ایتدی سامری‌ای موسی (اَتُرِيدُ) ایاسن تلارسن مو (اَنْ تَقْتُلَنِی) منی اولتورماکگنی (كَمَا قَتَلْتَ) نتاك کم اولتوردك سن (نَفْسًا) برکشینی (بِالْاَمْسِ) کیچه گی کون (اِنْ تُرِيدُ) سین تله‌مه‌سسك

(الّا أن تكونَ) مگر بولماقكنی تلرسك (جبّارًا) باش طارتقوچی جبر
وظلملق قیلغوچی (فی الأرض) مصر یرنده (وما تریدُ) وسین تلهمهسسك (أن
تكونَ) بولماقكنی (منَ المُصلحینَ) اصلاح ایتكوچیلردن وخلق كیلشدرگوچیلردن
یعنی صوغشقان كشیلرنی كیلشدرو اورنینه سین كشی اولتورورسك وقان توگارسك
دیدی حضرت موسی سامریگه سین اوزك آزغن دیوب آچولانغاچ سامری بو
مینی اولتورمه كگه قصد ایته ایكان دیب بلوب حضرت موسیغه بو سوزلرنی
أیتدی قبطی سامرینك حضرت موسیغه أیتكان سوزینی ایشتوب بلدیكم اوتكان
كون فرعوننك ایكمكچیسینی موسی اولتورگان ایكان بس اول قبطی فرعون
حضورینه باروب واقعهنی بیان قیلدی فرعون حضرت موسی حقنده اركان دولتی
برله مشورت أیلهدی همهلری آنی اولتورمك تیوشدر دیوب فرار بیردیلر صاندق
یاصاوچی خربیلكم فرعون اهلندن مؤمن بولغان كشی ایدی بو واقعهنی بلوب
موسی علیه السلام حضورینه كیلدی نتاكم بیورور (وجاءَ رجلٌ) وكیلدی بر ایر
یعنی خربیل (منْ أقصَا المَدینَة) شهرنك یراغراق چیتندن یعنی فرعون سرایندن
كیلدی (یسعَی) آشغور ایدی اول تاكم حضرت موسیغه كیلوب یتدی (قالَ یا
موسَی) أیتدی اول موسیغه ای موسی (انَّ المَلأَ) درستلكده قومنك الوغلری
(یأتمرونَ) تدبیر وكیكاش قیلورلر (بكَ لیَقتلوكَ) سینك سببلی تاكم سینی
اولتورمكلری اوچون قبطی عوضینه (فاخرُج) بس سین چقغل بو شهردن (انّی لكَ)
درستلكده مین سیكا (منَ النّاصحینَ) ایدگولك استه گوچیلردن وشفقت ایتكو-
چیلردنمن (فخرَجَ) بس چقدی حضرت موسی (منها) اول شهردن هیچ بر آزقسز
هم یولداشسز ومركبسز یعنی یالغز یغنه جیاو چغوب كیتدی (خائفًا) قورقغوچی
بولغانی حالده (یترقّبُ) منتظر بولور وكوتهر ایدی یعنی آرطمدن كیلوب
توتماسونلر دیوب قورقوب وكوتوب بارور ایدی (قالَ) أیتدی حضرت موسی
(ربّ) ای مینم پروردكارم (نجّنی) قوتقارغل سین مینی (منَ القَوم الظّالمینَ)
ظلملق ایتكوچیلر گروهندن یعنی فرعوندن هم قومندن (ولمّا توجّه) هم یونهلگانی
زمانده موسی علیه السلام (تلقاءَ مَدینَ) مدین شهری طرفینه اول شهر مصردن
سیكز كونلك یولده ایدی ابراهیم علیه السلام اوغلی مدین بنا قیلغان ایدی موسی
علیه السلام مصردن فاچوب چقغاچ جبرائیل علیه السلام اشارتی برله شونده بارماقچی
بولوب یونهلدی (قالَ) أیتدی حضرت موسی مدین یولینی بلمهگانلكی جهتدن

(عسی ربی ان یهدینی) شاید مینم پروردکارم کم کوندرور مینی (سواء السبیل) توغری یولغه یعنی مدین یولینه بس موسی علیه السلام سیکز کیچه وکوندز یول یورودی آشارغه بیرده‌گی اوله‌نلردن باشقه نرسه‌سی یوق ایدی (ولما ورد) وکیلگانی زمانده موسی (ماء مدین) مدین شهرینك صوینه یعنی مدین شهری یاننده‌غی قیوغه (وجد علیه) طابدی اول صونك باشی اوزره (امة) بر گروهنی (من الناس) آدمیلردن کم آنلر قیو یانینه جیولوب (یسقون) صوغارورلر حیوانلرینی (ووجد) هم طابدی موسی علیه السلام (من دونهم) اول جیوانلغان کشیلرنك آرطلرنده (امرأتین) ایکی خاتوننی کم (تذودان) سورورلر اول ایکی خاتون قویلرینی باشقه‌لرنك کتولرینه قوشلماسون اوچون پیغمبرلرنك طبیعتلرنده ذاتی شفقت ومرحمت بولدقندن حضرت موسی اول ایکی قزغه شفقت وترحم أیلهب آنلرنك یانینه باردی (قال) أیتدی موسی اول ایکی قزغه (ما خطبکما) نیدر سزنك حالکز واشکز یعنی نی اوچون قویلرکزنی باشقه‌لرنك قویلری برله برگه صوغارماسسز دیدی (قالتا) أیتدیلر اول ایکی قز (لا نسقی) بز صوغارماسمز واچرتمه‌سمز قویلرمزنی (حتی یصدر الرعاء) تاکم قایتارغانغه‌چه کتوچیلر اوز کتولرینی صودن یعنی باشقه‌لرنك حیوانلری اچوب طویوب کیتکاچ آنلردن آرتوب قالغان صونی بز قویلرمزغه اچرتورمز باشقه‌لرنك طوارلری اچوب کیتکانکه‌چه کوتوب تورورمز زیراکه بزنك مدد ویاردم ایته‌ر کشیمز یوقدر (وأبونا) هم بزنك آتامز (شیخ کبیر) الوغ بولغوچی قارط کشیدر یعنی بیك قارطایغاندر مونه کیلوب بزلرکه مدد وبولشلق ایته آلمایدر دیدیلر اول ایکی قز شعیب علیه السلام قزلری ایدی الوغراقی صفورا اسملی وکچکره‌کی ظفورا اسملی ایدی موسی علیه السلام آنلرنك احوالینی بلکاچ کتوچیلر یانینه کیلوب أیتدی: «سزلر بو عاجزه قزلرنی نی اوچون بو قدر کوتدره‌سز اوّل آنلرنك قویلرینی اچرتکز وصوغه طویدرکز تاکم تیزره‌ك ایولرینه قایتوب کیتسونلر» کتوچیلر حضرت موسی‌نك سوزینه عجبله‌نوب أیتدیلرکم: «بزلر بو ایکی قزنك قویلرینه صو بیرمه‌سمز اگر قولکدن کیلسه اوزك کیلکل آنلرنك قویلرینه صو بیرگل» دیدیلر موسی علیه السلام کتوچیلرگه یاقنراق کیلدی آنلرنك نظرلری حضرت موسی‌نك ایکی فاشی آراسینه توشکاچ کوکللرینه قورقو توشوب بر چیتکه کیتوب قاراب طوردیلر موسی علیه السلام قیو یانینه کیلدی اون کشی طارتوب چغارا طورغان چیلکنی یالغزی

نیودن طارتوب چغاروب اول تزلرنك قویلرینه صو اچرتدی نتاك بیورور (فسقی لهما)
بس صوغاردی حضرت موسی اول ایکی قزنك حیوانلرینی تاکم تمام طویدیلر
هم اول قزلر حیوانلرینی سوروب ایولرینه قایتوب کیتدیلر (ثم تولّی) صکره
کیری دوندی حضرت موسی (الی الظّل) کوله که صاری یعنی بردیوارنك
کوله کهسینه باروب اولطردی (فقال ربّ) بس أیتدی ای مینم پروردکارم
(انّی) درستلکهمن (لما انزلت الیّ) شول نرسه کهکم ایندردك سین مینم صاری
(من خیر) ایدکولکدن (فقیر) محتاجمن یعنی رزقهه وطعامغه محتاجمن آشارمغه
بوقدر دیدی شعیب علیه السلام قزلری اول کون ایولرینه باشقه کونلرکه
فاراغانده ایرتهرهك وتیزرهك قایتدیلر آتالری تیز قایتولرینك سببینی صوراغاچ
آنلر واقعهنی بیان قیلدیلر بس حضرت شعیب بر قزینه بیوردی اول مسافر
کشینی ایوکه آلوب کیلکل قوناق اینهیك دیدی (فجاءته) بس کیلدی موسی
علیه السلام یانینه (احدیهما) اول ایکی قزنك برسیکم صافورا اسملیسی ایدی
(تمشی) بورور ایدی اول (علی استحیاء) اویالماق طریقی اوزره یعنی حیا أیلهب
واویالوب کیلور ایدی نتاکم باکره قزلر عادتیدر (قالت) أیتدی اول قز
حضرت موسیغه (انّ ابی) درستلکه مینم آتام (یدعوك) چاقرور سینی (لیجزیك)
ناکم اجرت وخدمت حقی بیرسون اوچون سیکا (اجر ما سقیت لنا) شول نرسهنك
اجرهسینیکم صوغاردك سین بزنك قویلرمزنی یعنی اوشبو خدمتك اوچون سیکا
بروز نرسه بیرمهکچی بزنك ایومزکه بارغل دیدی موسی علیه السلام شعیب علیه
السلامنی زیارت قیلماق هم آنك برله طانوشماق اوچون دعوتکه اجابت أیلهدی
ایوکه کیلکانده صافورا آلدان کیلور ایدی حضرت موسی أیتدی سین مینم
آرطمدن کیلکل ویولنی میکا تل برله أیتوب بلدرکل دیدی (فلمّا جاءه) بس
کیلکانی زمانده موسی علیه السلام شعیب پیغمبر حضورینه (وقصّ علیه) هم
اوقوغانی وبیان ایتکانی زمانده شعیب علیه السلام اوزره (القصص) اوزینك
قصهلرینی یعنی مصرده اوز باشندن اوتکان خاللرنی اوزینك کم ایدکینی حضرت
شعیبکه تمام سویله کاچ (قال) أیتدی شعیب علیه السلام حضرت موسیغه (لا تخف)
قورقماغل سین ای موسی (نجوت) ایمدی سین قورتلدك (من القوم الظّالمین)
ظلملق ایتکوچیلر گروهندن یعنی فرعوندن هم آنك قومندن خلاص بولدك
زیراکه فرعونك بو شهرکه حکمی یورمهس دیدی صکره شعیب علیه السلام بیوردی

طعام کیلتوردیلر موسی علیه السلام آشامادی مین آخرت اشینی دنیاغه صاتیلم دیدی یعنی قویلرنی خدای رضاسی اوچون صوغاردم آنك اوچون اجرت وحق آلمام دیوب طعامنی آشامادی حضرت شعیب أیتدی بو طعام سینك خدمتك اجرمسی توگلدر بلکه بزنك عادتمز شولدرکم ایومزگه بر مسافر کیلسه آنی ضیافت قیلورمز وطعام حاضرلهرمز سین بزنك قوناغمزسك قوناق ایو ایهسینك التماسینی قبول أیلهمك مروّتدندر بس موسی علیه السلام اول طعامدن تناول قیلدی شول حالده (قالَتْ احْدیهُما) أیتدی اول ایکی قزنك برسی یعنی صافورا (یا اَبَتِ) ای مینم آتام (اسْتَأْجِرْهُ) اجرتکه آلغل بو مسافر کشینی یعنی کتوومزنی کوتمك اوچون یاللاغل (انَّ خَیْرَ مَنْ) درستلکده شول کمسهنك آرتغراق ویخشیراقی کم (اسْتَأْجَرْتَ) اجرتکه آلورسك وخدمتکه یاللارسك آنی (اَلْقَوِیُّ الْاَمینُ) امین واشانچلی بولغان کوچلی کشیدر یعنی خدمتچیلککه کوچلی وخیانتسز کشینی یاللاماق تیوشدر بو کشی هم کوچلی وهم خیانتسز واشانچلیدر دیدی شعیب علیه السلام قزندن صورادی سین بو کشینك کوچلی هم امین ایدکینی نیچك بلدك صافورا جواب بیردی بو یکت اون کشی کوتهره تورغان چیلهکنی یالغزی کوتهردی کوچلی ایدکینی شوندن بلدم هم یولده کیلگانده مینم آرطمدن کیلونی مناسب کورمهیوب میکا آرطدان یورورگه قوشدی واوزی آلغه چقدی امینلکینی شوندن آکلادم دیدی (قالَ) أیتدی شعیب علیه السلام بو حالنی بلگاچ حضرت موسیغه (انّی اُریدُ) درستلکده مین تلهرمن (اَنْ اُنْکِحَكَ) سیکا خاتونلقفه بیرمهکمنی (احْدَی ابْنَتَیَّ هاتَیْنِ) اوشبو ایکی قزمنك برسینی (عَلی اَنْ تَأْجُرَنی) سینك میکا اجرتکه کرمهکك وخدمت ایتمهکك برابرینه (ثَمانِیَ حِجَجٍ) سیکز یللر یعنی قزمنی سیکا بیرورمن شول شرط برلهکم آنك (۱) مهری اوچون سیکز یل میکا خدمت قیلورسك (فَاِنْ اَتْمَمْتَ) بس اگر تمام ایتسالك وطولتورسالك سین اول سیکز یلنی (عَشْراً) اون یلغه (فَمِنْ عِنْدِكَ) بس سینك اوز فاشکدندر یعنی سیکز یل اورنینه میکا اون یل کتوچیلك ایتسالك قزمنك مهری هم کامل بولور هم اوزکنك فضالك ومروّتك بولور (وَما اُریدُ) ومین تلهمهسمن (اَنْ اَشُقَّ عَلَیْكَ) مشقت صالمافمنی سینك اوزرکا یعنی اون یلنی طولتورغل دیوب الزام ایتمهسمن وسیکا چیتن وقاطی اشلهر بویورماسمن (سَتَجِدُنی) تیزدرکم سین طابارسك مینی (اِنْ شاءَ اللّٰهُ) اگر تلهسه خدای تعالی (مِنَ الصّالِحینَ) ایدگولك ایتکوچیلردن هم

(۱) اوّلگی پیغمبرلرنك شریعتلرنده قزنك مهری آتاسینه بولور ایدی شول جهتدن شعیب علیه السلام قزمنك مهری اوچون میکا کتوچیلك ایتکل دیدی امّا بزنك شریعتمزده خاتونلرنك مهرلری اوزلرینه بیرلور آتالرینه توگلدر «واتُوا النِّساءَ صدقاتِهِنَّ نِحلَةً» آیتی مضمونچه. زادالمسیر

بخشی معامله قیلغوچی ووعده‌گه وفا ایتکوچیلردن دیدی (قَالَ) أیتدی موسی علیه السلام حضرت شعیبکه (ذٰلِكَ) اوشبو عهد ووعده (بَيْنِي وَبَيْنَكَ) مینم آرام برله سینك آراکده ثابتدرکم هیچ قایسمز خلافلق ایتمه‌سمز (أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ) اوشبو ایکی مدتنك قایوسینی یعنی سیکز یلنی یاکه اون یلنی (قَضَيْتُ) خدمت ایتوب اوتکارسه‌م وطولتورسام مین (فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ) بس یوقدر هیچ بر ظلملق وتعدی أیله‌مك مینم اوزریمه یعنی اوشبو وعده ایتلگان مدتنی طولتورسام میکا ظلملق ایتمه‌سسز وخاتولمنی میکا طابشرورسز (وَاللّٰهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ) وخدای‌تعالی شول نرسه اوزرینه‌کم بز أیتورمز وشرط قیلشورمز (وَكِيلٌ) گواه بولغوچیدر (فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ) بس اوتکارگانی زمانده موسی معلوم مدتنی یعنی شعیب پیغمبرگه اون یل کتوچیلك قیلوب وعده ایتولگان مدتنی تمام طولتورغاچ (وَسَارَ بِأَهْلِهِ) هم سیر ایتکانی زمانده اوزینك اهلی برله مرویدرکه موسی علیه‌السلام حضرت شعیبکه اون یل خدمتنی تمام أیله‌ب قزی صافورانی نکاح ایدوب ینه اون یل شعیب علیه‌السلام یاننده طوردی صکره قرق یاشینه ایرشکانده حضرت شعیبدن اجازت آلوب اهل وعیالی برله مصرغه قایتورغه چقدی یولده بارغانده بر کیچه غایت صالقن هم قارانغو ایدی یولنی آداشدیلر وخاتونی صافورا بالا طوغرورغه یافنلاشقان ایدی قویلری صالقنغه وجیلگه چداماینچه طارالشور ایدیلر اوط یافماقچی بولدیلر هیچده اوط چفارا آلمادیلر شول وقتده (آنَسَ) کوردی حضرت موسی (مِنْ جَانِبِ الطُّورِ) طور طاوی طرفندن (نَارًا) بر اوطنی (قَالَ لِأَهْلِهِ) أیتدی موسی پیغمبر اوز کشیلرینه (امْكُثُوا) توقف قیلکز وتورکز سز شول اورنده (إِنِّي) درستلکده مین (آنَسْتُ) کوردم (نَارًا) بر اوطنی (لَعَلِّي آتِيكُمْ) شایدکم مین کیلتورورمن سزلرگه (مِنْهَا) اول اوطدن (بِخَبَرٍ) بر خبرنی یعنی اول اوط یاننده‌غی کشیلردن صوراشوب یولنك خبرینی بلورمن (أَوْ جَذْوَةٍ) یا ایسه کیلتورورمن بر پاره‌نی (مِنَ النَّارِ) اوطدن (لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ) شایدکم سزلر جلونورسز اول اوط برله (فَلَمَّا أَتَاهَا) بس کیلگانی زمانده موسی علیه‌السلام اول اوط یانینه (نُودِيَ) ندا ایتولمش بولدی یعنی موسی‌غه ندا ایتدیلر (مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ) اوك طرفنه‌غی چوقرنك چیتندن (فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ) خیرلی وبرکتلی بولغان اورنده (مِنَ الشَّجَرَةِ) عناب یغاچندن یعنی ندا یغاچ طرفندن ایرشدی (أَنْ يَا مُوسَىٰ) شویله دیوبکم ای موسی (إِنِّي أَنَا اللّٰهُ) درستلکده مین خدای‌من

(رَبُّ الْعَالَمِينَ) عالملرنك پروردكاريمن (وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ) دخی شویله دیوب ندا ایرشدیکم طاشلاغل ای موسی طایاغکنی بس حضرت موسی قولنه‌غی طایاقینی برگه طاشلادی فی الحال اول طایاق بر یلان بولدی (فَلَمَّا رَآهَا) بس کورگانی زمانده موسی پیغمبر اول طایاقنی کم (تَهْتَزُّ) حرکت قیلور وقیملدار اول طایاق (كَأَنَّهَا جَانٌّ) گویه‌کم اول تیز یورگوچی بر یلاندر (وَلَّى مُدْبِرًا) کیری دوندی موسی قاچقانی حالده آندن فورقوب (وَلَمْ يُعَقِّبْ) هم کیری قایتوب کیلمه‌دی اول اورنغه بلکه اوزینك اهلی طرفینه یونه‌لدی شول وقتده ینه ندا کیلدیکم (يَا مُوسَى أَقْبِلْ) ای موسی قارشو کیلگل وآلغه کیلگل (وَلَا تَخَفْ) هم قورقماغل اوشبو یلان صورتینه کرمش طایاقدان (إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ) درستلکده سین امان طابقوچیلردن سین کم سیکا بر ضرر وزیان ایرشماس (اسْلُكْ) کرگزگل سین (يَدَكَ) اوزکنك قولکنی (فِي جَيْبِكَ) کیومکنك یافاسینه (تَخْرُجْ) تاکم چغار سینك قولك (بَيْضَاءَ) آق ویالطراغوچی بولوب (مِنْ غَيْرِ سُوءٍ) یاوزلقدن وعیبدن باشقه یعنی آنك آق بولماق برص زحمتی سببلی بولماس بلکه بر معجزه بولور (وَاضْمُمْ إِلَيْكَ) هم قوشقل وضم قیلغل اوزك صاری (جَنَاحَكَ) فاناطکنی یعنی قاناط اورننده بولغان ایکی قولکنی کوکره‌گکا قویغل (مِنَ الرَّهْبِ) قورقودن یعنی بر بر نرسه‌دن قورقساك شویله قیلغل تاکم قورقوك زایل بولور (فَذَانِكَ) بس اوشبو ایکی معجزه یعنی عصاهم یدبیضآء (بُرْهَانَانِ) ایکی دلیلدر (مِنْ رَبِّكَ) پروردکارکدن سینك پیغمبرلکك‌گه بس سین اوشبو ایکی معجزه برله بارغل (إِلَى فِرْعَوْنَ) فرعون صاری (وَمَلَائِهِ) هم آنك قومی صاری (إِنَّهُمْ كَانُوا) درستلکده آنلر بولدیلر (قَوْمًا فَاسِقِينَ) فرمان دائره‌سندن طشقاری چقفوچی گروه (قَالَ) أیتدی موسی علیه‌السلام (رَبِّ إِنِّي) ای مینم ربّم درستلکده مین (قَتَلْتُ) اولتوردم (مِنْهُمْ نَفْسًا) اول قبطیلردن بر کشینی (فَأَخَافُ) بس مین قورقامن (أَنْ يَقْتُلُونِ) آنلرنك مینی اولترولرندن شول قبطینك قصاصی اوچون (وَأَخِي هَارُونُ) ومینم قرنداشم هارون (هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي) اول فصیحراقدر میندن (لِسَانًا) تل یوزندن وسوزگه اوستارافدر (فَأَرْسِلْهُ) بس سین یبارگل آنی (مَعِيَ) مینم برله برگه (رِدْءًا) میکا یار ومدد ایتکوچی ایتوب (يُصَدِّقُنِي) تاکم تصدیق قیلور وراستلار اول مینم سوزلرمنی (إِنِّي) درستلکده مین (أَخَافُ) قورقامن (أَنْ يُكَذِّبُونِ) آنلرنك مینی تکذیب قیلولرندن یعنی میکا اشانماسلر دیب قورقامن دیدی (قَالَ)

أیتدی خدای‌تعالی موسی‌غه (سَنَشُدُّ) تیز درکم قاطی ومحکم قیلورمز وبرکتورمز (عَضُدَكَ) سینك قولتوغكنی (باَخِيكَ) قرنداشك برله (وَنَجْعَلُ) هم قیلورمز یعنی بیرورمز (لَكُمَا) سزنك ایکگزگه (سُلْطَانًا) غالبلك وایرکلیلکنی یعنی دشمانلرگزغه سز غالب واوستون بولورسز (فَلَا يَصِلُونَ) بس ایرشمه‌سلر وغلبه اینمه‌سلر آنلر (اِلَيْكُمَا) سزنك ایکینگز صاری بس بارگز (بِاٰيَاتِنَا) قدرتیمزنك دلیللری(۱) ومعجزه‌لر برله (اَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا) سزهر ایکنگزهم هرکمسه‌کم ایاردی‌سزلرگه (اَلْغَالِبُونَ) غالب‌واوستون‌بولغوچیلردرسز (فَلَمَّا جَاءَهُمْ موسی) بس کیلتورگانی زمانده موسی آنلرغه (بِاٰيَاتِنَا) بزنك آیتلرمزنی (بَيِّنَاتٍ) روشن وظاهر بولغانی حالده اول آیتلر یعنی معجزه‌لرنی کورگازگانی زمانده (قَالُوا) أیتدیلر فرعون هم قومی (مَا هٰذَا) ایمه‌سدر اوشبو اش (اِلَّا سِحْرٌ مُفْتَرًى) مگرکم افترا قیلنمش واوزی توزومش بر سحردر (وَمَا سَمِعْنَا) وبزلر ایشتمه‌دك (بِهٰذَا) اوشبو اشنی یعنی اوشبو سحر کبی بر سحر بولغانینی هیچ ایشتمه‌دك (فِی اٰبَائِنَا الْاَوَّلِينَ) اوّلده‌گی آنالرمز زمانده (وَقَالَ مُوسٰی) وأیتدی موسی علیه‌السلام (رَبِّی اَعْلَمُ) مینم پروردکارم بلگوچیره‌کدر (بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدٰی) شول کمسه‌نی‌کم کیلدی هدایت برله (مِنْ عِنْدِهِ) اوز قاشندن یعنی اوزی یبارگان پیغمبرلرنك احوالینی اول اوزی بلگوچیره‌کدر بس مینم اشم توغری ایدکینی ربّم اوزی بلور (وَمَنْ تَكُونُ لَهُ) هم بلگوچیره‌کدر شول کمسه‌نی‌کم بولور آکا (عَاقِبَةُ الدَّارِ) دنیا یورطینك عاقبتی یعنی ایمان برله دنیادن اوتمك یاکه جنتکه کرمك (اِنَّهُ) درستلکده شأن بودرکم (لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ) فلاح وکورکام عاقبت طابماسلر ظلملق ایتکوچیلر (وَقَالَ فِرْعَوْنُ) وأیتدی فرعون (يَا اَيُّهَا الْمَلَاُ) ای قومنك الوغلری (مَا عَلِمْتُ لَكُمْ) مین بلمه‌دم سزلرگه (مِنْ اِلٰهٍ غَيْرِی) هیچ بر خدایی ومعبودنی اوزمدن باشقه یعنی مینمدن باشقه بر معبودگز وخدایکز بار دیوب بلمه‌سمن بو موسی ایکنچی بر خدای بار اول بارچه دنیانی یارانقوچیدر دیوب أیته‌در اول نیندایین خدای بولور ایکان (فَاَوْقِدْ لِی) بس یاندرغل مینم اوچون اوطنی (يَا هَامَانُ) ای هامان (عَلَى الطِّينِ) بالچق اوزرینه (۲)یعنی بالچقنی یاندروب کیرپچ یاصاغل تاکم بنا اوچون محکم وقاطی بولسون (فَاجْعَلْ لِی) بس بنا قیلغل مینم اوچون شول کیرپچلردن (صَرْحًا) بر کوشکنی وبیوك مناره‌نی وآنك اچنده یوقاری منه تورغان باصقچی بولسون تاکم مین اول کوشکنك یوقاریسینه

(۱) یاکه بزنك آیتلریمز ومعجزه‌لریمز سببلی سزلرغالب بولغوچیلرسز دیمك مراددر والله‌اعلم.

(۲) مرویدرکه ایك اوّل بالچقنی پشورب کیرپچ صوقدرغان کشی فرعوندر آکا قدر دنیاده پشکان کیرپچ یوق ایدی.

چقایم (لَعَلِّیٓ اَطَّلِعُ) شایدکم مین مطّلع و آگاه بولورمن اول کوشك توبه‌سنین قاراب (اِلٰٓی اِلٰهِ مُوسٰی) موسی‌نك خدایینه یعنی اگر موسی‌نك باشقه خدای باردر دیگان سوزی راست بولسه شوندان قاراب اول خدایینی کورورمن (وَاِنِّی لَاَظُنُّهٗ) ودرستلکده مین گمان قیلورمن اول موسی‌نی (مِنَ الْکٰاذِبِینَ) یالغان سوزله گوچیلردندر دیوب فرعون اوزینك نادانلقی سببلی خدای تعالی‌نی بر جسمدر واورنی کوکده‌در دیوب تصور قیلدی بلمه‌دی‌کم الله‌تعالی جسم بولودن هم مکان وزماندن منزه ومتعالیدر (۱) مرویدرکم هامان فرعون فرمانی بوینچه ایللی ملك استاد اشچیلر جمع قیلدی کیرپچ صوفماق هم اُزبیز پشورمك وآغاچ یونماق ایله مشغول بولدیلر شوندین محکم وعالی هم غایت بیوك کوشك بنا أیله‌دیلرکم آندن الگاری هیچ بر کشی اول طریقه عمارت توزوگانی یوق ایدی دنیانك عجائبندن ایدی بنا تمام بولغاچ فرعون مناره‌نك یوقاریسینه منوب کوك طرفینه نظر قیلدی اول اوزینی کوکگه یاقنلاشقانمن دیب خیال قیلمش ایدی قاراب کوردی‌کم بیردن نیچك کورنسه مناره باشندن هم کوك شولای یراق کورنور بس فرعون آچیغلانوب بیوردی تاکم کوك طرفینه بر اوق آطدیلر اول اوق قانغه بویالوب کیری اوزلرینه قایتوب توشدی فرعون اوقنی قانلی کورگاچ موسی‌نك خدایینی اولتوردم دیدی حق سبحانه وتعالی جبرائیل فرشته‌نی یباردی تاکم اول کوشکنی قاناطی برله صوغوب پاره پاره أیله‌دی واطلوب اوچ کیسه‌ك بولدی بر کیسه‌گی فرعوننك لشکر گاهینه توشوب ملك ملك قبطینی هلاك ایتدی وبر کیسه‌کی دریاغه توشدی بر کیسه‌کی مغرب طرفینه کیتدی اوستادلر واشچیلردن هیچ بر کمسه ترك قالمادی فرعون بو حالنی کورب هم متنبّه بولمادی بلکه کبری وغروری اوطوری آرطدی (وَاسْتَکْبَرَ هُوَ) واستکبار قیلدی اواوغلقنی استادی اول فرعون (وَجُنُودُهٗ) هم آنك لشکرلری (فِی الْاَرْضِ) یرده (بِغَیْرِ الْحَقِّ) مستحق بولودن باشقه وتیوشسز (وَظَنُّوٓا) هم گمان قیلدیلر آنلر (اَنَّهُمْ اِلَیْنَا) شونی‌کم درستلکده آنلر بزنك صاری (لَا یُرْجَعُونَ) قایتماسلر اولگانلرندن صوك (فَاَخَذْنٰاهُ) بس طوتدق بز اول فرعوننی (وَجُنُودَهٗ) هم آنك لشکرلرینی (فَنَبَذْنٰاهُمْ) بس طاشلادق آنلرنی (فِی الْیَمِّ) دریاغه تاکم غرق بولوب هلاك بولدیلر (فَانْظُرْ) بس قاراغل ای محمد علیه السلام (کَیْفَ کَانَ) نیچك بولدی (عَاقِبَةُ الظّٰالِمِینَ) ظلملق ایتکوچیلرنك یعنی مشرکلرنك حاللرینك صوکی (وَجَعَلْنٰاهُمْ) وقیلدق بز

(۱) هامانك فرعون امری ایله کوشك یاصاماقی.

آنلرنی اوشبو دنیاده (أَئِمَّةً) ضلالت اماملری و آزغونلرنك باشلقلری (یدعون)
اوندارلر آنلر آدمیلرنی (الی النّار) تموغ اوطی صاری یعنی تموغغه توشوره
طورغان عملرنی اشلاماکده اوندارلر (ویوم القیامة) وقیامت کوننده (لاینصرون)
باردم بیرلمش بولماسلر آنلر یعنی هیچ کم آنلرنی عذابدن قوتقارماس (واتبعناهم)
هم ایارتدك بز آنلرغه (فی هذه الدّنیا) اوشبو دنیاده (لعنة) لعنتنی یعنی فرشته‌لر
ومؤمنلر آنلرغه لعنت اوقورلر (ویوم القیامة) وقیامت کوننده (هم من المقبوحین)
آنلر قباحتلانمش وخور ایتولمشلردن بولغوچیلردر (ولقد آتینا) وتحقیق بیردك
بز (موسی الکتاب) موسی پیغمبرگه تورات کتابینی (من بعدما) شول نرسه
سوکنده کم (أهلکنا) هلاك ایلادك بز (القرون الأولی) اوّلگی زمانه‌لر
اهللرینی نوح وهود وثمود قوملری کبی (بصائر) بصیرت کوزینی آچقوچیلر
بولغانلری حالده اول کتابنك حکملری وسوزلری یاکه روشن بولغانی حالده
(للنّاس) آدمیلرگه یعنی بنی اسرائیلگه (وهدی) دخی هدایت ایتکوچی بولغانی
حالده شریعتنك حکملرینه (ورحمة) هم رحمت بولغانی حالده آنك برله عمل
ایتکوچیلرگه وآکا ایارگوچیلرگه (لعلّهم) شایدکم آنلر (یتذکّرون) وعظلانورلر
وعبرت آلورلر (وما کنت) وبولمادك سین ای محمد علیه السلام (بجانب الغربی)
وادینك مغرب طرفنده یعنی طور طاوننده بولمادك (اذ قضینا) شول وقتده کم حکم
فیلدق واوتادك بز (الی موسی) موسی پیغمبر صاری (الأمر) وحی اشینی یعنی
موسیغه وحی ایتکان وقتده سین آنده حاضر بولمادك (وما کنت) دخی بولمادك
سین (من الشّاهدین) گواه بولغوچیلردن موسی‌نی فرعونگه یبارمه کمزگه (ولکنّا)
ولکن بز وحی فیلدق موسی پیغمبرنك قصّه‌سینی سکا وبیان ایلادك شول نرسه
اوچون کم (أنشأنا) یاراتدق بز (قرونا) مختلف قرنلرنی وتورلی گروهلرنی
(فتطاول) بس اوزون بولدی (علیهم العمر) آنلر اوزرینه ترکلکلر مدتی یعنی
آنلردن صوك کوب زمانلر کیچدی وآنلرنك خبرلری اونوطلدی واوزگارتولدی
بس آنلرنك خبرلرینی یاکارتماق اوچون سکا وحی ایتدك هم عقل ایالری
بلسونلر اوچون کم بوخبرلر خدای تعالی‌دن وحی ایتولماگانده باشقه طریقه
بلونمه‌س (وما کنت) وبولمادك سین ای محمد علیه السلام (ثاویا) اقامت ایتکوچی
وطورغوچی (فی أهل مدین) مدین اهلی آراسنده (تتلوا) اوقورسك (علیهم) آنلرنك
اوزرینه (آیاتنا) بزنك آیتلرمزنی آنلرغه اوگرانمك اوچون یعنی سین مدینه

طورمادك بوخبرلرنی مدین اهلندن ایشتوب اوگرانگان بولور ایدك (وَلٰكِنَّا كُنَّا) ولکن بز بولدق (مُرْسِلِينَ) یبارگوچیلر وسیکا بوخبرلرنی بیان أیلهب بلدرگوچیلر (وَمَا كُنْتَ) دخی سن بولمادك ای محمد علیه السلام (بِجَانِبِ الطُّورِ) طور طاوی طرفنده حاضر بولمادك (اِذْ نَادَيْنَا) شول وقتده کم ندا ایتدك بز موسیغه وآکا تورات کتابینی بیردك یاکه مراد سنك امّتلرکه ندا قیلدق دیمه کدر کشّاف الاسراره مذکوردرکه موسی علیه السلام مناجاتنده أیتدی «الهی توراتده برامّتنك صفتلرینی کورورمن واوقورمن کم اول امّت بارچه امّتلرنك افضلی وخیرلسیدر آنلر قایسی پیغمبرنك امّتلریدر» خطاب ایرشدی کم «اول امّت منم حبیبم محمد علیه السلامنك امّتیدر حضرت موسی اول امّتلرنی کورماکنی آرزوایتدی حق سبحانه وتعالی بیوردیکم الحال آنلرنك دنیاغه کیله طورغان وقتلری یتماگاندر اگر سین تلهسهك آنلرنك آوازلرینی سکا ایشتدرورمن» دیدی بس خطاب قیلدی یا امّت محمد دیوب قیامتکه قدر کیلهجهك بولغان محمد علیه السلام امّتلری همهسی آتالری صلبندن «لَبَّيْكَ اللهمَّ لبيك» دیوب جواب بیردیلر بس حق تعالی بیورورکم ای محمد علیه السلام سین حاضر توگل ایدك طور طاوندن سینك امّتلرکه ندا ایتدکمز وقتده (وَلٰكِنْ رَحْمَةً) ولکن سیکا خبر بیردم رحمت یوزندن (مِنْ رَبِّكَ) ربّکدان یعنی سیکا رحمت ایلهب بوقصهلرنی بلدردم (لِتُنْذِرَ) تاکم سینك قورقتمافك اوچون (قَوْمًا مَا اَتٰيهُمْ) برگروهنی گم کیلمه گاندر آنلرغه (مِنْ نَذِيرٍ) هیچ برقورقتقوچی (مِنْ قَبْلِكَ) سیندن الگاری یعنی عیسی پیغمبردن صوك سینك زمانکغه قدر آنلرغه هیچ برپیغمبر یبارلمه گاندر (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) شایدکم آنلر وعظلنورلر ونصیحتنی قبول ایتهرلر (وَلَوْلَا اَنْ تُصِيبَهُمْ) واگر بولماسه ایدی شولکم ایرشور اول مشرکلرگه (مُصِيبَةٌ) بر ایرشکوچی عذاب (بِمَا قَدَّمَتْ) شول نرسه سببلی کم آلدن یباردی (اَيْدِيهِمْ) آنلرنك قوللری یعنی قیلغان یاوزلقلری هم شرك ومعصیتلری سببلی (فَيَقُولُوا) بس ایتورلر ایدی آنلر عذاب کیلگان وقتده (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکارمز (لَوْلَا اَرْسَلْتَ) نی اوچون یبارمهدك سین (اِلَيْنَا) بزلرگه (رَسُولًا) برپیغمبرنی کم بزلرنی حق یولغه اوندار ایدی (فَنَتَّبِعَ) بس ایارگان بولور ایدك بز (اٰيَاتِكَ) سینك آیتلرکه (وَنَكُونَ) هم بولور ایدك بز (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلردن هم سکا وپیغمبرکه اشانغوچیلردن حاصل معنی بودرکم اگر اول مشرکلرگه عذاب یبارگان تقدیرده آنلر بزگه نی

اوچون پیغمبر یبارمادك بز مؤمن بولغان بولور ایدك بزلرگه هیچ بر پیغمبر کیلمه‌دی وحق یولغه اوندا گوچی بولمادی دیوب أیتورلك بولماسه‌لر آنلرغه عذاب یبه‌رگان بولور ایدم مرویدرکه قریش مشرکلری پیغمبرمز علیه السلام طوغریسنده یهودیلردن صوراشدیلر أیتدیلر «اول پیغمبردر بز آنك صفتلریتی تورانه اوقیمز مشرکلر توراتنی هم انکار ایله‌دیلر واشانمادیلر اگر اول پیغمبر بولسه موسی‌ده بولغان معجزه‌لر آنه هم بولور ایدی دیدیلر حق‌تعالی‌دن آیت کیلدی کم (فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ) بس کیلگانی زمانه اول عرب مشرکلرینه راست‌ایتکوچی وحق بولغوچی پیغمبر (مِنْ عِنْدِنَا) بزنك قاشمزدن یعنی محمد علیه‌السلام کیلگانی زمانده (قَالُوا) أیتدیلر اول مشرکلر (لَوْلَا أُوتِيَ) نی اوچون بیرلمه‌دی یعنی محمد علیه السلامغه بیرمه‌دیلر (مِثْلَ مَا أُوتِيَ) شول نرسه‌نك اوخشاشینی کم بیرلدی (مُوسَى) موسی پیغمبرگه (مِنْ قَبْلُ) موندن الك یعنی توفز تورلی معجزه‌لر (قَالُوا) أیتدیلر قبطیلر اول معجزه‌لرنی کورگاچ (سِحْرَانِ تَظَاهَرَا) ایکی سحر ایه‌لریدر بوموسی برله هارون‌کم برسی برسینه آرقاداش بولدیلر ویاردم ایتوشدیلر سحر اشلری طوغریسنده یاکه مراد عرب مشرکلری أیتدیلر کم اوشبو قرآن برله تورات ایکی سحردرکم برسی برسینه معاون ویاردمچی بولدیلر (وَقَالُوا) دخی أیتدیلر قبطیلر یاکه مکه مشرکلری (إِنَّا بِكُلٍّ) درستلکده بزلر هر قایوسینه اوشبو ایکی سحرنك یاکه پیغمبرلرنك وکتابلرنك کلسینه (كَافِرُونَ) انکار اینکوچیلر واشانماوچیلرمز (قُلْ) أیتکل ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (فَأْتُوا بِكِتَابٍ) بس کیلتورکز سز برکتابنی (مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) الله تعالی قاشندن‌کم بولور (هُوَ أَهْدَى) اول کتاب هدایت ایتکوچیراك وحق یولنی کورگازگوچیراك (مِنْهُمَا) اوشبو ایکی کتابدن یعنی تورات برله قرآندن (أَتَّبِعْهُ) تاکم مین ایارورمن اول کتابغه (إِنْ كُنْتُمْ) اگر بولساکز سز (صَادِقِينَ) راست ایتکوچیلر تورات وقرآننی سحردر دیمه‌کزده (فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا) بس اگر استجابت قیلماسه‌لر اول مشرکلر (لَكَ) سیکا وسینك سوزکنی طکلاماسالر (فَاعْلَمْ) بس بلگل سین (أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ) شونی کم موندن باشقه ایماسدر کم ایه‌رورلر اول مشرکلر (أَهْوَاءَهُمْ) اوزلرینك آرزولرینه هیچ حجت ودلیلسز (وَمَنْ أَضَلُّ) وکمدر آرغونراق (مِمَّنِ اتَّبَعَ) شول کمسه‌دن‌کم ایاردی (هَوَاهُ) اوزینك هواسینه (بِغَيْرِ هُدًى) هدایت وبصیرتدن باشقه (مِنَ اللَّهِ) خدای تعالی قاشندن (إِنَّ اللَّهَ)

درستلکده الله تعالی) (لَا يَهْدِي) طوغری یولغه کوندرمه‌س (الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ) ظلملق ایتکوچی بولغان گروهنی (وَلَقَدْ وَصَّلْنَا) وتحقیق طوناشدردق بز (لَهُمُ) آنلر اوچون (الْقَوْلَ) سوزنی یعنی حق دینگه دعوت أیله گاندن صوك آنلرغه دلیللر ووعظ هم نصیحتلر هم وعده ووعید وقصه‌لریبه‌ردك یا که قرآن آیتلرینی برسی آرطندن برسینی طوناشدروب یبه‌ردك (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) شاید کم آنلر وعظلنورلر وآنلرنی فکرلاب اشانورلر (الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ) شول کمسه‌لرکم بیردك بز آنلرغه (الْكِتَابَ) تورات کتابینی یا که انجیلنی (مِنْ قَبْلِهِ) قرآن کیلودن الگاری (هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ) آنلر اول قرآنگه اشانورلر (١) (وَإِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ) وهر قایچان اوقولمش بولسه قرآن آنلر اوزرینه (قَالُوا آمَنَّا بِهِ) أیتورلر آنلر بز ایمان کیلتوردك واشاندق اول قرآنغه (إِنَّهُ الْحَقُّ) درستلکده اول قرآن راست وطوغریدر (مِنْ رَبِّنَا) پروردکاریمز قاشندن اینگاندر (إِنَّا كُنَّا) درستلکده بزلر بولدق (مِنْ قَبْلِهِ) اول قرآنندك ایندرلمه‌کندن الگاری (مُسْلِمِينَ) انقیاد ایتکوچیلر وبوی صونغوچیلر اوّلگی کتابلرده آنك ذکرینی کوروب بلمه‌کمز سببلی (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (يُؤْتَوْنَ) بیرلمش بولورلر یعنی آنلرغه بیرلور (أَجْرَهُمْ) عمللرینك اجر وثوابینی (مَرَّتَيْنِ) ایکی مرتبه (بِمَا صَبَرُوا) شول نرسه سببلی کم صبرلق قیلدیلر آنلر وایمانلرنده ثابت بولدیلر (وَيَدْرَءُونَ) هم دفع قیلورلر آنلر (بِالْحَسَنَةِ) ایذ گولك برله (السَّيِّئَةَ) یاوزلقنی یعنی براو آنلرغه قبیح ویامان سوز أیتسه آنلر آنك قارشوسینه یخشی سوز برله جواب قایتارورلر (وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ) دخی شول نرسه‌دن کم رزق بیردك بز آنلرغه (يُنْفِقُونَ) نفقه قیلورلر آنلر خدای یولنده (وَإِذَا سَمِعُوا) وهر قایچان ایشتسه‌لر آنلر (اللَّغْوَ) باطل وبوش سوزنی یعنی کفارنك ومنافقلرنك تعرضلرینی ویمان سوزلرینی ایشتسه‌لر (أَعْرَضُوا) اعراض قیلورلر ویوز دوندرورلر آنلر اول سوزدن وآکا فارشی جواب قایتارماسلر (وَقَالُوا) هم أیتورلر آنلر لغو سوزنی سوزله گوچیلرگه (لَنَا أَعْمَالُنَا) بزلرگه بولغوچیدر اوز عمللریمز یعنی قیلغان اشمزنك جزاسینی اوزمز کورورمز (وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ) دخی سزلرگه‌در اوز عمللرکز سزلرهم هرنی قیلساکز جزاسینی طارتورسز (سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) سلامتلکدر سزلرگه بزدن یعنی سزنك لغوکزگه قارشی بزسزگه ناچار سوز أیتمه‌سمز یا که سلامدن مراد وداعلاشو سلامیدر یعنی صاو بولکز بز سزلرنی ترك ایتدك

(١) بعضیلر قولنچه مردا یهوددن مؤمن بولغان ابن سلام هم آنك اصحابی کبیلردر لکن مشهور شولدرکه کتابدن مراد انجیلدر واول کمسه‌لردن مراد حبش وشام اهلندن مکه‌گه حضرت پیغمبرمزنك خدمتینه کیلوب ایمان کیلتورگان نصرانیلردر فرق کشی ایدیلر زیرا که بوسوره مکیّه‌در ابن سلام وآنك اصحابی مدینه‌ده ایمان کیلتوردیلر.

(لا نبتغی الجاهلین) استه‌مه‌سمز بز نادانلر صحبتنی مرویدرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری ابوطالبنك ایمانینه غایتده حریص ایدی ابوطالب اولگان چاغنده حضرت پیغمبر آنك باشی اوچینه کیلدی وأیتدی «ای مینم عمیم مینم سوزمنی طکلاب اوشبو بر کلمه‌نی یعنی لا اله الا الله محمد رسول‌الله دیب أیتکل تاکم سینك اوچون الله تعالی حضورنده حجتم بولسون» دیدی ابو طالب أیتدی «ای مینم فرنداشم اوغلی بلورمن کم سین راست أیتورسك اگر قریشنك ابوطالب اولومدن قورقوب ایمان کیلتوردی دیب ایتولرندن قورماسام اوشبو کلمه‌نی أیتوب سینی شادلاندرور ایدم» حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (انك لا تهدی) درستلکده سین ای محمد علیه السلام هدایت قیلا آلماسسك وایمانغه کوندرا آلماسسك (من احببت) شول کمسه‌نی‌کم دوست طوتدك وسویدك آنك مؤمن بولماقینی (ولکن الله یهدی) ولکن خدای تعالی ایمانغه کوندرور (من یشاء) هر کمسه‌نی‌کم تلهر اوزی (وهو اعلم) واول خدای تعالی بلگوچیرا کدر (بالمهتدین) هدایت طاپقوچیلرنی یعنی کمنك ایمان کیلتوراچك ایدکینی اول اوزی بلور مرویدرکه حارث بن عثمان بن نوفل پیغمبرمز علیه‌السلام حضرتینه کیلوب «ای محمد بز بلورمز کم سینك أیتکان سوزلرك راست ودینك حقدر لکن اگر سیکا ایارسه‌م بارچه عرب خلقی بزلرگه دشمان بولوب بزلرنی حرم بیرندن چغارورلر دیب قورقامز» دیدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (وقالوا) وأیتدیلر مشرکلردن بعضیلر (ان نتبع الهدی) اگر ایه‌رسه‌ك بز هدایت یولینه (معك) سینك برله ای محمد علیه السلام یعنی سیکا ایمان کیلتورسه‌ك (نتخطف) سورلمش وچغارلمش بولورمز بز یعنی بزنی چغارورلر (من ارضنا) بزنك بیرمزدن یعنی مکه بیرندن دیدیلر (اولم نمکن لهم) ایا اورن ایتوب بیرمه‌دکمو بز آنلرغه (حرما امنا) ایمینلك ایه‌سی بولغوچی حرمنی وآنلرنی اورنلاندرمادقمو شوندای مکه حرمنده‌کم آنده تورغوچی کشی ایمین بولور دشماندن (یجبی الیه) جیولمش وکیلتورلمش بولور اول مکه شهرینه هر طرفدن (ثمرات کل شیء) هر بر نرسه‌نك یمشلری یعنی دنیانك هر طرفندن مکه‌گه تورلی یمشلر وآشلقلر کیلتوررلر (رزقا من لدنا) رزق بیرمك رزق بیردك بز آنلرغه اوز قاشمزدن اول مکه‌ده غیرینك منتندن باشقه بس آنلر پوتقه طابونا طوروب آنلرغه شول قدر نعمتلر هم ایمینلك بیرسك اگر آنلر

ایمان کیلتورسه‌لر نیچك آنلرنی حفظ وامانه‌زده توتماسمز (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ) ولکن آنلرنك کوبره‌کی (لَا يَعْلَمُونَ) بلمه‌سلر اوشبو نکته‌نی (وَكَمْ اَهْلَكْنَا) ونی قدر هلاك أیله‌دك بز (مِنْ قَرْيَةٍ) قریه اهلندن‌کم آنلر فرمانفه اطاعتسزلکلری برله (بَطِرَتْ) آزدیلر وکفرنی اختیار أیله‌دیلر (مَعِيشَتَهَا) ترکلکلری زمانده یعنی نعمت ودولت ایه‌لری بولدقلری حاللرنده باش طارتوب طاغی وباغی بولدیلر (فَتِلْكَ) بس اوشبودر (مَسَاكِنُهُمْ) آنلرنك مسکنلری وطورغان اورنلری‌کم بارچه‌سی بوش وخرابدر (لَمْ تُسْكَنْ) تورلمش بولمادیلر اول اورنلر یعنی آنلرده هیچ‌کم ساکن بولمادی (مِنْ بَعْدِهِمْ) اول قریه اهللری هلاك بولغانلرندن صوك (اِلَّا قَلِيلًا) مگر آزغنه کشیلر یولاوچی مسافرلردن اول اورنلرده بر آز وقتغنه طوروب کیته‌رلر ینه بوش وخالی قالورلر (وَكُنَّا نَحْنُ) وبولدق بزگنه (الْوَارِثِينَ) وارث بولغوچیلر مسکنلرگه ومنزللرگه ایه‌لری هلاك بولغاندن صوك یعنی بارچه عالَم فانی بولغاندن صوك باقی قالغوچی بزگنه‌مز (وَمَا كَانَ رَبُّكَ) وبولمادی یعنی ایمه‌سدر سینك پروردکارك ای محمد علیه السلام (مُهْلِكَ الْقُرٰى) قریه‌لرنك اهللرینی هلاك ایتکوچی (حَتّٰى يَبْعَثَ) تاکم قوبارغانفه‌چه ویبارگانکه‌چه (فِي اُمِّهَا) اول قریه‌لرنك اصلنده والوغسنده (رَسُولًا) بر پیغمبرنی (يَتْلُوا) اوقور اول پیغمبر (عَلَيْهِمْ) اول قریه اهلی اوزرینه (اٰيَاتِنَا) بزنك آیتلرمزنی (وَمَا كُنَّا) هم بولمادق بز (مُهْلِكِي الْقُرٰى) قریه‌لرنی هلاك وخراب قیلغوچیلر یعنی عذاب‌یبارب هیچ‌بر قریه‌نی خراب ایتمه‌دك (اِلَّا وَاَهْلُهَا) مگرکم خراب ایتدك وحالانکه اول قریه‌نك اهلی (ظَالِمُونَ) ظلملق ایتکوچیلردر مشرك بولماق وپیغمبرلرنی تکذیب ایتمك برله یعنی اهلی ظالم ومشرك بولماغان قریه‌گه عذاب‌یبه‌رمه‌دك (وَمَا اُوتِيتُمْ) وشول نرسه‌کم بیرلمش بولدکز سز (مِنْ شَيْءٍ) بر نرسه‌دن یعنی سز لرگه بیرلکان دنیا اسبابلرندن بولغوچی نرسه‌لر همه‌سی (فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) بس دنیا ترکلکنه‌فائده‌له‌نه‌طورغان نرسه‌لردر (وَزِينَتُهَا) هم دنیاترکلکینك زینتی وبیزه‌ویدر آخرت اوچون فایده‌سی یوقدر (وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ) وشول نرسه‌کم الله‌تعالی فاشنده‌در یعنی آخرتده بولاچاق اجر وثوابلر ودرجه‌لر (خَيْرٌ) ایدگوره‌ك وآرتغراقدر زیراکه محنتسز ومشقتسزدر (وَاَبْقٰى) هم باقی قالغوچیراقدر کم هرگیز بتمه‌س وکیسلمه‌س (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) ایا فهم قیلماسسز موو آکلاماسسز مو آخرت دولتی آرتق ایدکینی‌کم فانی دنیا برله آلشدورسز مرویدر که علی المرتضی وحمزه رضی الله عنهما حضرتلری ابو جهل

برله دین طوغریسنده کوب مناظره ومعارضه‌لر قیلوشدیلر بس حق تعالی‌دن اوشبو آیت نازل بولدی (أفمن وعدناه) ایسا شول کمسه‌کم وعده ایتدك بز آکا آخرتده جنتنی ودنیاده نصرتنی (وعدا حسنا) کورکام بولغوچی وعده ایتمك برله‌کم آنده هیچ خلافلق متصور بولماس (فهو) بس اول (لاقیه) یولقغوچیدر وطابقوچیدر اول وعده ایتولگان نرسه‌نی البته یعنی حضرت علی هم حضرت حمزه (کمن متعناه) بولورمو شول کمسه کبی‌کم بهره‌لندردك وفائده‌لندردك آنی (متاع الحیوة الدنیا) دنیا ترکلکینك متاعلرندن یعنی آنك بهره‌سی اوشبو دنیاده‌غنه‌در آخرت دولتندن نصیبی یوقدر (ثم هو یوم القیامة) صکره اول کمسه قیامت کونده (من المحضرین) حاضر ایتولمشلردندر حساب وعذاب اوچون بو کمسه‌دن مراد ابو جهلدر حاصل معنی حمزه وعلی رضی‌الله عنهما برله ابو جهل علیه‌اللعنة برابر بولورمو البته بولماس دیمکدر (ویوم یناديهم) ویاد قیلغل شول کوننی‌کم اونده خدای تعالی اول مشرکلرنی (فیقول) بس أیتور آنلرغه (أین شرکائی) فایده‌در مینم شریکلرم واورطافلرم (الذین کنتم) آنداین شریکلرکم بولدکز سز جهالتکز سببلی (تزعمون) گمان قیلورسز میکا شریکلردر دیوب (قال الذین) أیتورلر شول کمسه‌لرکم (حق علیهم) واجب بولدی آنلر اوزرینه (القول) خداینك سوزی یعنی وعید وعذاب آیتلری اول کمسه‌لردن مراد کفر وشرك اهللرینك الوغلری یاکه شیطانلردرکم أیتورلر (ربنا) ای بزنك پروردکارمز (هؤلاء) اوشبولر یعنی دنیاده اوزلرینه ایه‌رگان کشیلرنی کورسه‌توب أیتورلرکم اوشبو کمسه‌لر (الذین) آنداین کمسه‌لردرکم (اغوینا) اغوا قیلدق وقورقتدق بز آنلرنی وآنلر بزنك سوزمزنی قبول أیلهب مشرك بولدیلر (اغویناهم) اغوا ایتدك وآزدردق بز آنلرنی (کما غوینا) نتاك‌کم گمراه بولدق وآزدق بز یعنی اوزمز آزغان کبی آنلرنی هم آزدردق (تبرأنا) ایمدی بیزآربولدق وبیزدك بز آنلردن (الیك) سینك صاری (ما کانوا) بولمادیلر آنلر (ایانا یعبدون) بزلرگه طابونور بولمادیلر واقعده بلکه اوز نفسلری هواسینه طابوندیلر (وقیل) دخی أیتورلر قیامت کونده مشرکلرگه (ادعوا) اوندکزلر (شرکائکم) خدایغه شریك ایتوب توتقان معبودلرکزنی وپوتلرکزنی تاکم سزنی عذابدن قوتقارسونلر (فدعوهم) بس اونه‌رلر آنلر اوزلرینك معبودلرینی (فلم یستجیبوا لهم) بس اجابت ایتمه‌سلر معبودلری

آنلرغه ونی قدر اونلاسه‌لرده کیلمه‌سلر ویاردم ایتمه‌سلر زیراکه اوزلری عاجز لردر (وَرَأَوُا الْعَذَابَ) هم کورورلر عذابنی تابعلری ومتبوعلری هم الوغلری وکچکاری بارچه‌سی دخی آرزو قیلورلر آنلر شونی‌کم (لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا) کاشکی اگر آنلر بولسه‌لر ایدی (يَهْتَدُونَ) هدایت طابارلر وکونلورلر طوغری بولغه تاکم عذابدن خلاص بولورلر ایدی (وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ) دخی یادقیلغل شول کونی‌کم ندا قیلور حق تعالی کفر وتکذیب اهلینه (فَيَقُولُ) بس أیتور خدای آنلرغه (مَاذَا) نی نرسه (أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ) جواب بیردکز سز پیغمبرلرگه یعنی پیغمبرلر سزنی حق دینگه اوندەگاچ سزلر آنلرغه نی دیب جواب بیردکز (فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ) بس اورتولمش بولدی آنلر اوزره (الْأَنبَاءُ) خبرلر یعنی پیغمبرلرگه نی دیوب جواب بیرگانلکارینی بلمه‌سلر واونوطورلر (يَوْمَئِذٍ) شولکونده یعنی قیامت کونده (فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ) بس آنلر صوراشماسلر بر برسندن نی جواب بیردکلرینی چونکه همه‌لری عاجز قالغان وحیرتده هم دهشتده بولورلر (فَأَمَّا مَنْ تَابَ) بس امّا شول کمسه‌کم توبه قیلدی شرکدن (وَآمَنَ) هم اشاندی خدایغه ورسولینه (وَعَمِلَ صَالِحًا) دخی اشلادی ایزگو عملنی (فَعَسَىٰ أَنْ يَكُونَ) بس شایدکم اول کمسه بولسه (مِنَ الْمُفْلِحِينَ) فلاح واوستونلك طاپقوچیلردن کم سؤال وجواب وقتنده عاجز قالماس مرویدرکه قریش وعرب اولوغلری طعنه قیلوب ایتور ایدیلرکم خدای پیغمبرلککه نی اوچون محمدنی اختیار ایتکان موندای عالی والوغ منصبنی مکه وطائف اهللرینك ایك اولوغرافینه بیرمه‌ك کیراك ایدی حق تعالی آنلرنك جوابنده بیوردی کم (وَرَبُّكَ) سینك ربك ای محمد علیه السلام (يَخْلُقُ) یاراتور (مَا يَشَاءُ) هرنرسه‌نی‌کم تلار اوزی آنی (وَيَخْتَارُ) هم اختیار قیلور هرکمنی تلاسه پیغمبرلککه نتاك کم محمد علیه السلامنی اختیار ایلادی هیچ کم آنك اشینه بحث قیلا آلماس (مَا كَانَ لَهُمُ) بولمادی مشرکلر اولوغلرینه (الْخِيَرَةُ) اختیار یعنی پیغمبرلککه کشی صایلاماق آنلر اختیارنده توگلدر بلکه خدای تعالی اوزی تلەگان بنده‌سینی صایلار (سُبْحَانَ اللَّهِ) پاکلك ومنزەلك الله تعالی گه‌در آنك اشلرنده باشقه‌نك اختیاری بولماقدن (وَتَعَالَىٰ) هم متعالی ومنزه بولدی اول خدای تعالی (عَمَّا يُشْرِكُونَ) شول نرسه‌دن‌کم شرك کیلتورورلر پوتقه طابونغوچیلر وپوتلرنی آکا شریك ایتوب طونارلر (وَرَبُّكَ) وسینك پروردکارك (يَعْلَمُ) بلور (مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ) شول

نرسه‌نی کم یاشرور اول مشرکلرنك کوبره کلری یعنی کوکللرندا گی پیغمبر گه دشمانلقلرینی وکینه‌لرینی بلور (وَمَا یُعْلِنُونَ) هم شول نرسه‌نی بلورکم آشکارا قیلورلر آنلر پیغمبر گه طعن وتکذیبدن (وَهُوَ اللّٰهُ) واولدرعبادتکه مستحق بولغوچی خدای تعالی (لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ برخلق اوزره بولغان معبود مگر اولغنه‌در (لَهُ الْحَمْدُ) آکا مخصوصدر ثنا وماقتاماق (فِی الْاُولٰی) اوشبودنیاده (وَالْاٰخِرَةِ) هم آخرتده زیرا که دنیا وآخرت نعمتلرینی بیرگوچی اولغنه‌در (وَلَهُ الْحُکْمُ) دخی آکا مخصوصدر اشلرنی اوتکه‌مك (وَاِلَیْهِ تُرْجَعُونَ) وآنك صاری قایتارلمش بولورسز بارچه‌لرکز محشر کونده (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (اَرَاَیْتُمْ) ایا کوردکزموسز (اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ) اگر قیلسه خدای تعالی (عَلَیْکُمُ) سزنك اوزرکزگه (اللَّیْلَ) کیچه‌نی وتوننی (سَرْمَدًا) منگووهمیشه قالغوچی (اِلٰی یَوْمِ الْقِیٰامَةِ) قیامت کونینه‌چه یعنی هیچه قویاش کورنماینچه دایم‌تون بولوب قارانغی طورا طورغان قیلسه (مَنْ اِلٰهٌ) کمدر برخدای (غَیْرُ اللّٰهِ) اللهغه باشقه بولغوچی یعنی الله تعالی‌دن باشقه برخدای بارموذرکم قدرتی برله (یَاْتِیکُمْ) کیلتورور اول سزلرگه (بِضِیَاءٍ) یاقطیلقنی یعنی یاقطی کوننی کیلتورور وقارانغولقنی کیتارور البته الله تعالی‌دن باشقه بواشکه قادر بولغوچی یوقدر (اَفَلَا تَسْمَعُونَ) ایا سزلر ایشتماس سزلرمو وعظ ونصیحتنی هوش قولاغکزبرله (قُلْ) ایتکل سین ینه (اَرَاَیْتُمْ) ایاکوردکزموسز ای مشرکلر ونیچك کوراسز (اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ) اگر قیلسه الله تعالی (عَلَیْکُمُ) سزنك اوزرکزگه (النَّهٰارَ) کوندزنی (سَرْمَدًا) منگو وهمیشه طورغوچی (اِلٰی یَوْمِ الْقِیٰامَةِ) قیامت کونینه‌چه یعنی قویاش هیچده باطماینچه دایم یاقطی کوندز بولوب طورا طورغان ایتسه (مَنْ اِلٰهٌ غَیْرُ اللّٰهِ) کمدر الله تعالی‌گه باشقه بولغوچی برخدای‌کم اوز رحمتی برله (یَاْتِیکُمْ بِلَیْلٍ) کیلتورورسزلرگه قارانغو کیچنی وقویاشنی غایب قیلور (تَسْکُنُونَ فِیهِ) تاکم سزلر آرام وقرار قیلورسز وکوندزگی آرغانلقدن یاتوب استراحت ایتارسز اول کیچه یعنی خدای تعالی‌دن باشقه بواشنی قیلا آلغوچی البته یوقدر (اَفَلَا تُبْصِرُونَ) ایا سزلر کورماس سزلرمو قدرتنك اثرلرینی عبرت وتفکر کوزی برله (وَمِنْ رَحْمَتِهِ) واول خدای تعالی‌نك رحمتندندرشولکم (جَعَلَ لَکُمُ) یاراندی اول سزنك اوچون (اللَّیْلَ) کیچنی (وَالنَّهٰارَ) هم کوندزنی (لِتَسْکُنُوا فِیهِ) تاکم قرار ایتماکگز اوچون کیچه‌ده (وَلِتَبْتَغُوا) دخی استاماکگز اوچون

کوندزده (مِنْ فَضْلِهِ) خدای تعالی فضلی برله سزلرگه تقدیر قیلغان رزقدن یعنی کوندز کسبلرکز برله مشغول بولوب کیچه‌سی یاتوب استراحت ایتماککز اوچون کیچه وکوندزنی یاراتدی (وَلَعَلَّكُمْ) هم شایدکم سزلر (تَشْكُرُونَ) شکرانه قیلورسز خدای تعالی‌نك نعمتلرینه (وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ) ویاد ایتکل شول کوننی کم ندا قیلور خدای تعالی پوتقه طابونغوچیلرغه ینه (فَيَقُولُ) بس ایتور (أَيْنَ شُرَكَائِيَ) فایده‌در مینم شریکلرم (الَّذِينَ) آنداین شریکلرکم (كُنْتُمْ) بولدکز سز ای مشرکلر (تَزْعُمُونَ) گمان قیلورسز آنلرنی مینم شریکلرم دیوب یالغاندن (وَنَزَعْنَا) وچغارورمز بز قیامت کونده (مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ) هر بر امّتدن (شَهِيدًا) بر گواهنی‌کم آنلرنك ایتکان سوزلرینه قیلغان اشلرینه گواه بولور یعنی هر امتنك پیغمبری امتینه گواه بولور (فَقُلْنَا) بس أیتورمز اول امّتلرگه (هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ) کیلتورکز دلیلکزنی مشرکلکزگه یعنی نی دلیل برله مشرك بولدکز وپیغمبرلرنی تکذیب ایتدکز (فَعَلِمُوا) بس بلورلر اول وقتده مشرکلر (أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ) شونی‌کم درستلکده حقلق وتوغریلق یاکه توحید وعبادت خدای تعالی‌گه مخصوصدر (وَضَلَّ عَنْهُمْ) دخی آداشور ویوغالور آنلردن (مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) شول نرسه‌کم افترأ قیلور بولدیلر اول مشرکلر ویالغانلار ایدیلر باطل سوزلردن یاکه پوتلردن شفاعت امید قیلور بولدیلر (إِنَّ قَارُونَ) درستلکده قارون (كَانَ) بولدی (مِنْ قَوْمِ مُوسَى) موسی پیغمبر قومندن (۱) (فَبَغَى عَلَيْهِمْ) بس آزدی وظلملق قیلدی بنی اسرائیل قومی اوزرینه همه‌لرینی اوز حکمی آستنده قیلونی وبارچه‌دن الوغ بولونی تلادی (وَآتَيْنَاهُ) هم بیردك بز قارونغه (مِنَ الْكُنُوزِ) خزینه‌لردن ودنیا مالندن (مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ) شولقدر نرسه‌نی‌کم درستلکده آنك آچقچلری (لَتَنُوءُ) البته آغرلق قیلور ایدی (بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ) قوة ایالری بولغوچی جماعتکه یعنی قارونك مالی شول قدر کوب ایدی‌کم خزینه‌لرینك آچقچلرینیغنه فرق کوچلی کشیلر کوچکه کوته‌روب بورتورلر ایدی هر خزینه‌ده نیچه صاندق مال ایدی خزینه صاین برمر آچقچ ایدی وحالانکه اول آچقچلر کوته‌روب یورتوگه یکل بولسون اوچون حیوانلر تیریسندن یاصالمش هم هر بر آچقچ بر بارماق مقدارندن آرتق توگل ایدی شولای بولسه‌ده اول آچقچلرنی کوته‌رمك فرق کشیگه آغر کیلور ایدی دولتینك کوبلکی شوندن قیاس ایدلور (إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ) یاد قیلغل شول وقت‌کم أیتدی قارونغه آنك قومی یعنی مؤمنلر نصیحت طریقنچه آکا أیتدیلرکم

(۱) اصح شولدرکه قارون موسی علیه السلامنك عمّینك اوغلی ایدی نفیس طاوشلی وکورکام صورتلی بولدقندن قارون دیوب آطالمش ایدی تورات اوقومافدن بنی اسرائیلنك اقرأی ایدی محتاج وفقیر چاغنده غایتده تواضعلی وکورکام خلقلی ایدی بای بولغاچ احوالی اوزگاردی متکبّر بولدی وخلقی بوزلدی.

ای قارون (لَا تَفْرَحْ) شادلانماغل سین دنیا بایلقی برله (انَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (لَا یُحِبُّ) دوست توتماس (الْفَرِحِینَ) دنیا مالی برله شادلق قیلغوچیلرنی (وَابْتَغِ) هم طلب قیلغل واسته‌گل سین (فِیمَآ اٰتٰیكَ اللّٰهُ) شول نرسه‌ده‌کم بیرگاندر سیکا الله‌تعالی (الدَّارَ الْاٰخِرَةَ) آخرت یورطینی یعنی خدای بیرگان مالله‌رکنی خدای تعالی رضاسی اوچون هم آخرت ثوابینی طابماق اوچون صرف قیلغل (وَلَا تَنْسَ) دخی سین اونوطماغل (نَصِیبَكَ) اوزکنك اولوشکنی (مِنَ الدُّنْیَا) دنیا مالندن یعنی سینك نصیبك وآلغان اولوشنك اوشبو دنیادن کوچکان وقتکده باری بر کفنلك بوزدر شوندن باشقه‌سینی همه‌سینی فالدروب کیته‌رسك بس شول حالنی اونوطماغل فکر واندیشه ایتکل دنیا مالینه آلدانماغل (وَاَحْسِنْ) هم ایذگولك قیلغل خدایندك بنه‌لرینه وآنلردن مالکنی قزغانماغل (کَمَآ اَحْسَنَ اللّٰهُ) نتاك‌کم ایذگولك قیلدی خدای‌تعالی (اِلَیْكَ) سینك صاری وسیندن قزغانمایوب شول قدر دولت ونعمتنی سیکا بیردی بس سین هم آنك یولنده صرف ایتودن قزغانماغل (وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ) دخی استه‌مه‌گل بوزقلقنی وخلقفه ظلم هم تکبّرلك ایتونی (فِی الْاَرْضِ) بیرده (انَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (لَا یُحِبُّ الْمُفْسِدِینَ) دوست توتماس فساد وبوزقلق قیلغوچیلرنی ودنیا مالی برله تفاخر وتکبّرلك ایتکوچیلرنی قایچان‌کم قارونی بنی اسرائیل الوغلری اوشبو طریقه اوگتله‌دیلر (قَالَ) أیتدی قارون آنلرنك جوابنده (انَّمَآ اُوتِیتُهُ) موندن باشقه توگلدرکم بیرلدی اوشبو مال میکا (عَلٰی عِلْمٍ عِنْدِی) مینم قاشمده بولغوچی علم وبلوکلك برابرینه(۱) (اَوَلَمْ یَعْلَمْ) ایا بلمه‌دیمو اول قارون یعنی البته بلدی واوزی توراتده کورب اوقودی (اَنَّ اللّٰهَ) شونی‌کم خدای تعالی (قَدْ اَهْلَكَ) تحقیق هلاك قیلغاندر (مِنْ قَبْلِهِ) اول قاروندن الگاری (مِنَ الْقُرُونِ) زمانه اهللرندن (مَنْ هُوَ اَشَدُّ مِنْهُ) شول کمسه‌نی‌کم اول قاطیراق ایدی قاروندن (قُوَّةً) قوّت وکوچلیلك یوزندن (وَاَکْثَرُ جَمْعًا) هم کوبره‌ك ایدی مال جمع قیلماق یوزندن یعنی قاروندن قوّتلیره‌ك هم آندن دولتلیره‌ك بولغان بایلرنی وپادشاهلرنی خدای تعالی ظلم وتکبرلری سببلی هلاك أیله‌گاندر بس قارون شونی بله طوروب نی‌اوچون تکبرلك قیلور ودنیا بایلقی برله مغرور بولور (وَلَا یُسْـَٔلُ) وصورالنمش بولماسلر (عَنْ ذُنُوبِهِمُ) قیلغان گناهلرندن (الْمُجْرِمُونَ) مشرکلر یعنی آنلرنك مشرك ایدکلرینی توسلرندن بلورلر صوراوغه حاجت بولماس (فَخَرَجَ) بس چقدی قارون شنبه کونده (عَلٰی قَوْمِهِ) اوزینك قومی

(۱) یعنی بنی اسرائیل اچنده مینم کبی عالم کشی یوقدر توراتنی همه‌دن آرتوغراق بلگوچی‌من شول‌سببلی خدای تعالی میکا بو قدر مالنی بیردی ومینی دولتکه مستحق کوردی دیدی‌یا که سودا گرلك وایگنچیلك کبی دنیا علملرینی باشقه‌لردن آرتوغراق بلورمن‌شونك اوچون بو دولتکه ایرشدم دیدی یاکه کیمیا علمینی بلمه‌کی سببلی کم موسی علیه السلام اوزسکلیسینه اوگراتوب قارون آندن اوگرانمش ایدی.

اوزرینه (فی زینته) اوزینك زینتنده یعنی بیزه‌نوب ویاصانوب چقدی آق توه‌گه آطلانغان وایه‌ری آلتوندن ایدی اوستینه بیك قیمتلی کیوملر کیونگان ایدی دورت مك کشی همه‌لری اوشبو صفتده کیونگان اطرافندن بارورلر ایدی شول طریقه شوکت برله قارون بنی اسرائیل قومی آراسینه کیلوب کردی (قَالَ الَّذِينَ) أیتدیلر قارونني کورگاچ شول کمسه‌لرکم (يُرِيدُونَ) تلهرلر (الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکینی یعنی دنیاغه رغبت ایتکوچی کشیلر قارونك حالینه قزغوب أیتدیلر (يٰا لَيْتَ لَنَا) ای کاشکی بولساچی بزلرگه دنیا مالندن (مِثْلَ مَآ) شول نرسه‌نك اوخشاشی‌کم (أُوتِيَ قَارُونُ) بیرلدی اول قارونغه یعنی کاشکی بزلر هم قارون کبی بای بولساقچی (إِنَّهُ) درستلکده اول قارون (لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ) البته الوغ بولغوچی الوش ایه‌سیدر دنیا دولتندن (وَقَالَ) وأیتدیلر قارونني کوروپ (الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ) شول کمسه‌لرکم بیرلدی آنلرغه علم وبلوکلیك یعنی آخرت احوالینی هم قناعتنك برکتینی بله طورغان کشیلر أیتدیلر (وَيْلَكُمْ) وای وحسرت سزلرگه ای دنیانی استه‌گوچیلر ودنیا مالینه قزغوچیلر (ثَوَابُ اللّٰهِ) خدای‌تعالی‌نك اجر وثوابی (خَيْرٌ) ایدگوره‌کدر دنیا مالندن (لِّمَنْ آمَنَ) شول کمسه‌گه کم ایمان کیلتوردی (وَعَمِلَ صَالِحًا) هم اشله‌دی ایدگو عملنی (وَلَا يُلَقّٰىهَآ) ویولقدرلمش بولماس آخرتنك اجر وثوابینه یعنی اجروثوابنی طابماس (إِلَّا الصّٰبِرُونَ) مگر طاعت وعبادت مشقتلر بنه‌صبر ایتکوچیلرگنه طابارلار مرویدرکه قارون موسی وهارون علیهما السلامله‌رغه حسد وکونچیلك قیلور ایدی آنلر ایکیسیده پیغمبر بولدیلر میکا هیچ منصب بولمادی دیوب کونله‌شور ایدی اچندن آنلرغه کینه ودشمانلق طوتار ایدی بنی اسرائیل قومینه حق تعالی زکوتنی فرض قیلدی مالنك اوندن برینی یاکه دورتدن برینی فقیرلرگه بیرمك تیوش بولور ایدی قارون هر گیز زکوت بیرونی قبول قیلمادی عاقبت موسی علیه السلام آنك برله مصالحه قیلوب مك آلتوندن بر آلتون زکوة چغارساك یارار دیدی قارون باشده کونمه‌کچی بولغان ایدی حسابلاب قارادی مالینك مکدن برى هم بیك کوب مبلغ جیولدی بخل وخسیسلکی غالب بولوب بو قدر مالنی نیچك چغاروب بیرلور دیوب قبول ایتمه‌دی «مین بوزکوة دیگان اشنی بلمه‌سمن» دیدی هم بنی اسرائیلدن بر جماعتنی یانینه چاقروب آنلرغه أیتدی: «سزلر موسی‌نك هر بر فرمانینه اطاعت ایتدکز ایمدی زکوة دیوب مالکزنی

آلماقچی بولادر نی اشلهب طوراسز» دیدی آنلر أیتدیلر: «سین بزلرنك
مقتریمز واولوغمز سین اختیار سیكادر قارون أیتدی مین موسی نی خلق آراسنده
خور ورسوا قیلماقچی بولامن تاکم موندن صوك آنك سوزینی طكلاماسونلر بس سیره
اسملی برفاحشه خاتوننی چاقروب اول خاتونغه ایکی همیان آلتون بیردی کم
فلان کون موسی پیغمبر بنی اسرائیلنك اولوغ كچكارینی جمع قیلوب مجمعده
خلقغه وعظ ایتور شول وقتده سن شونده حاضر بولوب موسی مینم برله زنا
قیلدی دیوب اقرار ایدارسك دیدی خاتون آلتونغه قزغوب بواشنی قبول قیلدی
بس موسی علیه السلام مجمعده خلقغه وعظ ایتور ایدی بنی اسرائیلنك همه لری
جیوانلان ایدی امر ونهیلر اثناسنده حضرت موسی بیوردی کم هرکم اوغریلق قیلسه
شریعت حکمنچه آنك قولینی کیسه رمز وهرکم زنا ایلاسه آنی طاش برله آطوب
رجم قیلورمز دیدی قارون مونی ایشتکاچ اورنندن توروب ایتدی ای موسی
فرضا اگر سین اوزك زنا قیلساك هم حکم شولمیدر موسی علیه السلام بلی
شولدر دیدی قارون ایتدی بنی اسرائیل شویله گمان ایدارلر کم سن فلان
فاحشه خاتون برله زنا قیلغان سن حضرت موسی ایتدی معاذ الله بو نیندین
سوزدر اول خاتوننی کیلتورگز صوراگز دیدی خاتوننی حاضر قیلدیلر حضرت
موسی اول خاتونغه ایتدی بنی اسرائیل اوچون دریانی ایکیگه آیرغان وتوراتنی
ایندرگان خدای تعالی برله سیكا آنط بیرورمن توغری سوزلا گل بس اول
فاحشه خاتونغه خوف وهیبت آلهیه غالب بولوب ایتدی ای کلیم الله قارون میكا
ایکی کسه آلتون رشوت بیروب سینك حقكده بهتان قیلورغه قوشدی من نی
قدر گناهلی بولسامده سینك شأنكده تهمت وافترأ ایلامام اشته قارون بیرگان
آلتونلر مینم یانمده در دیدی بس قارون اوزی بنی اسرائیل آراسنده تمام
خور ورسوا بولوب قالدی مکر وحیله سی ظاهر بولدی موسی علیه السلام
بوزینی توفرافغه قویوب حق تعالی گه زاریلق برله قارونلدن شکایت ایتدی خطاب
کیلدی کم ای موسی یرنی سینك حکمكده قیلدم هرنی تلاساك بیورغل بس
موسی علیه السلام بنی اسرائیلگه ایتدی هرکم قارون برله بولسه اوز اورنده
تورسون هرکم مینم طرفمده بولسه برچیتکه کیتسون بنی اسرائیل همه لری
اورنلرندن طوروب برچیتکه کیتدیلر مگر ایکی کشی قارون یانده
قالدیلر موسی علیه السلام یرگه خطاب قیلوب آنلرنی توتقل دیدی بس یر

آنلرنك آیافلرینی طوتدی طوبقلرینه قدر یرگه باطدیلر بوحالنی کورب حضرت موسی‌غه یالبارا باشلادیلر امان استادیلر قبول ایتولمادی موسی السلام یرگه ینه توتقل دیدی بس آنلرنی تزلرینه قدر یر یوطدی ینه توتقل دیدی آیافلری تمام یرگه باطدی آنلر همیشه زاریلق قیلوب یالنور ایدیلر حضرت (١) موسی‌نك کوکلینه اثر ایتماس ایدی همان یرگه طوتقل آنلرنی دیوب بیورور ایدی تاکم شول طریقه آنلرنی تمام یر یوطدی براثرلری قالمادی قارونی یر یوطقاندن صوك بنی اسرائیلنك احمقلری بربرسینه ایتور ایدیلر موسی قارونك خزینه‌لرینی اوزی آلوب قالماق اوچون دعا قیلوب آنی یرگه یوطدردی موسی علیه السلام آنلرنك سوزلرینی ایشتکاچ دعا قیلدی کم الهی قارونك بارچه خزینه‌لرینی هم یورطلرینی وسرایلرینبده یر یوطسون دیدی نتاك کم بیورور (فخسفنا به) بس باطردق ویوتدردق بز(٢) قارونی (وبداره) هم آنك یورطینی وسرایلرنی (الارض) یرگه (فما كان) بس بولمادی (له من فئة) اول قارونغه هیچ برگروه‌کم (ینصرونه) یاردم ایتارلر آکا (من دون الله) الله تعالی‌دن باشقه یعنی آکا هیچ بریاردم ایتکوچی یوقدر (وما كان) هم بولمادی اول قارون (من المنتصرین) اوزندن عذابنی منع ایتکوچیلردن یعنی هیچ برکشی آکا کیلا طورغان عذابنی کیتارا آلمادی هم اوزیده اوزینی عذابدن قوتقارا آلمادی (واصبح الذین) وطانغه کردیلر شول کمسه‌لرکم (تمنوا) آرزو قیلغان ایدیلر (مكانه) اول قارونك اورنینی ومرتبه‌سینی (بالامس) کیچه‌گی کون یعنی اوتکان کون قارونك حالینه قزغوب کاشکی بزلرده قارون کبی بولساقچی دیب أیتکان کمسه‌لر قارونی یر یوطقاندن صوك آورلدیلر شویله بولوب کم (یقولون) ایتورلر ایدی آنلر برسی برسینه (ویكأن الله) ویك ویلك (٣) معناسنده‌در تقدیری ویلك اعلم ان الله‌در دیمشلر یعنی وای وحسرة سکا بلکل شونی کم خدای تعالی (یبسط الرزق) کیك قیلور رزقنی (لمن یشاء) هرکمسه‌گه کم تلار (من عباده) بنده‌لرندن یعنی تلاگان بنده‌سینی بای قیلور بای قیلماقی اول بنده‌نك کرامتندن وآرتوفلغندن توگلدر بلکه محض خدای‌نك مشیتی وتله‌مه‌کی هم تقدیری بوینچه‌در (ویقدر) دخی طار قیلور رزقنی تله‌گان بنده‌سینه یعنی تله‌گان بنده‌سینی فقیر ایتماکی هم اول

(١) اکثر تفاسیرده مذکوردرکه حق سبحانه وتعالی موسی علیه السلامغه خطاب قیلدی کم ای موسی قارون هم آنك یولداشلری فریاد وزاریلق قیلوب یتمش مرتبه سیکا یالباردیلر وامان استادیلر سین آنلرغه ترحم وشفقت ایتمه‌دك عزتیم وجلالیم برله أیتورمن کم اگر آنلر بر مرتبه تضرع برله میندن صوراغان بولسه‌لر ایدی دعالرینی قبول قیلغان بولور ایدم. تیسیر

(٢) لباب صاحبی کیلتورمشدر کم قارون هرکون اوزینك قامتی وبویی قدرلی بارچه یورطلری ومالللری برله بیر آستینه کیته‌ر شول طریقه هرکون توبه‌نراك کیتوب اسرافیل صورینی اورگانده تمام یدنچی فات بیرنك آستینه توشوب یته‌ر.

(٣) وبعضیلر دیمشلر- درکم وی تعجب کلمه‌سیدر کأن تشبیه اوچوندر اول تقدیرده معناسی عجبدرکم گویا که خدای تعالی تله‌گان بنده‌سینك رزقینی کیك قیلور دیمك بولور وایکنچیسینك معناسی عجبدرکم گویا که شأن بودرکه فلاح طاپماسلر کفر اهللری. شیخ زاده

بنده‌نك كيمچيلكندن وناچارلقندن توگلدر بلكه باری الله‌نك اراده‌سی برله‌در (لَوْلَا اَنْ مَنَّ اللّٰهُ) اگر بولماسه ایدی شول كم منت قویدی خدای تعالی (عَلَيْنَا) بزنك اوزرمزگه یعنی خدای تعالی‌نك بزلرگه نعمتی ورحمتی بولماسه ایدی (لَخَسَفَ بِنَا) البته یرگه یوطدرور ایدی بزلرنی خدای تعالی (وَيْكَأَنَّهُ) وای وحسرة سكا بلكل شونی‌كم یاكه طبریدن منقولدركم ويكأنّ‌نك مجموعی الم تعلم والم تر معناسنده‌در یعنی سن بلمادكمو وكورمادكمو شونی‌كم (لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ) فلاح واوستونلك طاپماسلر هم عذابدن قورتولماسلر حقلقده اشانماوچیلر (تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ) اوشبو آخرت یورطی یعنی جنت (نَجْعَلُهَا) قیلورمز آنی یعنی جنتنی یاراتقانمز (لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ) شول كمسه‌لر اوچون‌كم تله‌مه‌سلر (عُلُوًّا) یوفاریلقنی ونكبرلكنی (فِي الْاَرْضِ) یبرده (وَلَا فَسَادًا) هم تله‌مه‌سلر فسادنی وآدمیلرگه ظلملق ایتونی فارون كبی (وَالْعَاقِبَةُ) وایندگو عاقبت (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالق ایتكوچیلرگه بولغوچیدر (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ) هركم كیلتورسه ایندگولكنی یعنی طاعت وعبادت قبلسه (فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا) بس اول كمسه‌گه بولغوچیدر ایندگوره‌ك وآرتغراق اجر وثواب قیلغان طاعتندن (وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ) وهر كم كیلتورسه یاوزلقنی یعنی شرك وتكذیب كبی گناه اشله‌سه (فَلَا يُجْزَى) بس جزالاندرلمش بولماسلر (الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ) شول كمسه‌لركم اشله‌دیلر یاوز عملارنی (اِلَّا مَا كَانُوا) مگر جزالاندرلورلر شول نرسه‌نك جزاسینی‌كم بولدیلر آنلر (يَعْمَلُونَ) اشله‌رلر یعنی ایندگولكنك اجر وثوابی اوزندن آرتق بولغان كبی یاوزلقنك جزاسی آرتق بولماس بلكه قیلغان یاوزلقینه كوره جزا بیرلور مرویدركه حضرت پیغمبر علیه السلام مكه‌دن مدینه‌گه هجرت قیلوب یولده بارغانده عجفه دیگان یرگه یتكاچ كعبة الله‌نك شوقی هم طوغان یرینك آرزوسی مبارك كوكلنه ظاهر بولوب مبارك كوزلرینه یاش كیلدی شول حالده جبرائیل علیه السلام اوشبو آیتنی كیلتوردی (اِنَّ الَّذِي) درستلكده شول ذات‌كم (فَرَضَ عَلَيْكَ) فرض قیلدی سینك اوزرگا ای محمد علیه السلام (الْقُرْاٰنَ) قرآن حكملرینی تبلیغ ایتونی یاكه آنك برله عملنی (لَرَادُّكَ) البته قایتارغوچیدر كیری اول سینی (اِلٰى مَعَادٍ) قایتاچق اورنغه یعنی مكه شهرینه خدای تعالی سینی كیری قایتارورسین قایغورماغل وانفعاً حضرت پیغمبر علیه السلام مكه‌نی فتح قیلوب كیری قایتماق میسر بولدی (قُلْ) أیتكل ای محمد علیه السلام (رَبِّي) مینم پروردكارم (اَعْلَمُ) بلگوچیره‌كدر

(مَنْ جَاءَ بِالْهُدٰى) شول کمسه‌نی‌کم کیلتوردی اول طوغری یولنی یعنی توجه
یاکه قرآننی (وَمَنْ هُوَ) هم بلگوچیره‌کدر شول کمسه‌نی‌کم اول (فِی ضَلٰلٍ مُبِیْنٍ)
آشکارا بولغوچی آزغونلقه‌در (وَمَا كُنْتَ) وبولمادك سین (تَرْجُوْٓا) امید ایته‌رسن
یعنی امید قیلور بولمادك (اَنْ یُّلْقٰٓى اِلَیْكَ) شونی‌کم القأ ایتلور ویبارلمش بولورسن
صاری (الْكِتٰبُ) قرآن یعنی میکٰا قرآن ایندرلور دیب امید ایتمه‌دك بس
یبارمه‌دك سیکٰا اول قرآننی (اِلَّا رَحْمَةً) مگر بر حمت یوزندن یبارمك (مِّنْ رَّبِّكَ)
ربکدن بولغوچی حمت (فَلَا تَكُوْنَنَّ) بس سین البته بولماغل (ظَهِیْرًا) آرقه‌دا
ویاردمچی (لِّلْكٰفِرِیْنَ) حقلقفه اشانماوچیلرغه (وَلَا یَصُدُّنَّكَ) وکیره‌کدرکم مشرک
طیماسونلر سینی (عَنْ اٰیٰتِ اللّٰهِ) الله‌تعالی‌نك آیتلرینی اوقودن وآیتلر برله عمل
قیلودن (بَعْدَ اِذْ اُنْزِلَتْ) شونك صوکنه‌کم ایندرلدی اول آیتلر (اِلَیْكَ) سبنك
صاری (وَادْعُ اِلٰى رَبِّكَ) هم اونه‌گل سین خلقنی ربکنك عبادتی صاری (وَلَا تَكُوْنَنَّ
دخی بولماغل سین (مِنَ الْمُشْرِكِیْنَ) شرك کیلتورگوچیلردن (وَلَا تَدْعُ) هم اونه‌مه‌گل
(مَعَ اللّٰهِ) الله‌تعالی برله (اِلٰهًا اٰخَرَ) ایکنچی بر خدایی زیراکه (لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ)
بوقدر هیچ عبادتکه مستحق معبود مگر اول خدای تعالی‌گنه‌در (كُلُّ شَیْءٍ
هر بر نرسه (هَالِكٌ) هلاك وفانی بولغوچیدر (اِلَّا وَجْهَهٗ) مگر اول خدای‌تعالی‌نك
ذاتی‌گنه فانی بولماس‌کم بافیدر (لَهُ الْحُكْمُ) اول خدای تعالی‌گه مخصوصدر محکم
وفرمان ایتمك (وَاِلَیْهِ تُرْجَعُوْنَ) هم آنك صاری قایتارلمش بولورسز اولکانکزدن
صوك حساب وجزا اوچون.

سورة العنکبوت مکیة وهی تسع وستون آیة

٢٨ نچی سوره عنکبوت سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٦٩ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(الٓمّٓ) والله اعلم بحقیقة مراده (١) (اَحَسِبَ النَّاسُ) ایا گمان قیلدیلرمو آدمیلر
(اَنْ یُّتْرَكُوْٓا) شونی‌کم قویولمش بولسه‌لر آنلر (اَنْ یَّقُوْلُوْٓا اٰمَنَّا) ایتمکلری
برله بزلر ایمان کیلتوردك دیوب یعنی فوری بز ایمان کیلتوردك دیب أیتولری
برله آنلرنی ترك قیلورلر وقویارلر دیوب گمان ایتدیلرمو (وَهُمْ لَا یُفْتَنُوْنَ)
وحالانکه آنلر صنالنمش بولماسلر یعنی طاعت وعبادت برله امتحان ایدلمه‌سمز
وامر هم نهیلر برله مبتلا بولماسمز مجرد ایمان کیلتوردك دیب ایتمه‌کمز یته‌ر

(١) حروف مقطعه خلقنی تعجیز اوچوندر دیمشلر تاکم شونی بلسونلر اوچوندرکم بو کتابنك اسرارینه هیچ کم مطّلع بولماس خدای تعالی‌دن غیری وبعضیلر الٓمٓ ده گی الیف الله اسمینه ولام لطیففه ومیم مجیدکه اشارتدر دیمشلر.

دیب بلدیلرمو اویله توگلدر بلکه آنلرنی تورلی ریاضتلر ومشقتلی اشلر برله مبتلا أیلهب امتحان ایتهرمز (۱) (وَلَقَدْ فَتَنَّا) وتحقیق امتحان ایتدك بز (الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ) شول کمسهلرنیکم بو مؤمنلردن الگاری بولدیلر (فَلَیَعْلَمَنَّ اللّٰهُ) بس ظاهر قیلور اللهتعالی (الَّذِینَ صَدَقُوا) شول کمسهلرنیکم راست أیتدیلر مؤمنلرمز دیب دعوی ایتمهکلرنده (وَلَیَعْلَمَنَّ الْکَاذِبِینَ) هم ظاهر ومتمیز قیلور یالغان أینکوچیلرنی دین طوغریسنده (أَمْ حَسِبَ الَّذِینَ) بلکه گمان ایتدیلر شول کمسهلرکم (یَعْمَلُونَ السَّیِّئَاتِ) اشلهرلر یاوز عملرنی (أَنْ یَسْبِقُونَا) شونیکم اوظسهلر آنلر بزدن وبزنی آنلرنی عذاب قیلودن عاجز ایتسهلر (سَاءَ مَا یَحْکُمُونَ) نی یاوز حکمدر شول نرسهکم آنلر حکم قیلورلر وبزنی عاجز اینمهکچی بولورلر (مَنْ کَانَ) هرکم بولسه (یَرْجُوا) امید قیلور (لِقَاءَ اللّٰهِ) اللهتعالیدك دیدارینی جنتده یاکه اجر وثوابلرغه ایرشونی امید قیلور بولسه یاکه مراد هرکم قیامت کونده حساب وجزأ اوچون خدای تعالیگه یولقودن قورقور بولسه (فَإِنَّ أَجَلَ اللّٰهِ) بس درستلکده خدای تعالی مقرر ایتکان مدة یعنی لقاء وجزأنك وقتی (لَآتٍ) البته کیلگوچیدر (وَهُوَ السَّمِیعُ) واول خدای تعالیدر ایشتکوچی بنهلرنك سوزلرینی (الْعَلِیمُ) بلگوچی آنلرنك نیتلرینی (وَمَنْ جَاهَدَ) وهرکم صوغش قیلسه کفر اهلی برله یاکه اوزینك نفسی برله (فَإِنَّمَا) بس موندن باشقه توگلدرکم (یُجَاهِدُ) صوغش قیلور اول (لِنَفْسِهِ) اوز نفسی اوچون یعنی ثوابی اوزینه بولور (إِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (لَغَنِیٌّ) البته موکسزدر (عَنِ الْعَالَمِینَ) عالملرنك طاعتلرندن (وَالَّذِینَ آمَنُوا) وشول کمسهلرکم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشلهدیلر ایدگو عملرنی (لَنُکَفِّرَنَّ عَنْهُمْ) البته یوق قیلورمز آنلردن (سَیِّئَاتِهِمْ) آنلرنك یاوزلقلرینی (وَلَنَجْزِیَنَّهُمْ) هم البته جزأ بیرورمز آنلرغه (أَحْسَنَ الَّذِی) شول عملنك کورکامرا کینك جزاسینی کم (کَانُوا) بولدیلر آنلر (یَعْمَلُونَ) اشلهرلر یعنی عملرینك آرتوغراق بولغان توحیدنك اجر وثوابینی بیرلور باشقه عملری اوچون هم بس هرعملنك اجری اول عملدن آرتق بولور مرویدرکه سعد بن وقاص رضیالله عنه ایمان کیلتورگاچ آنك مشرك بولغوچی آناسی آنط اچدی شول طریقه کم اگر اوغلم سعد محمد دیننden کیری دونماسه هرگیز قویاشدن چغوب کولا گهگه کرمام هم ترکلکگه یاردم بیرا طورغان طعامدن هیچه تناول قیلمام دیدی بس سعد بوواقعهنی رسول

(۱) بو آیت مسلمانلردن شول جماعت شأننه درکم آنلر مکهدن هجرت ویورط بیرلرینی طاشلاب کیتونی چیتن وآغر کوردیلر شول جهتدن هجرت قیلمایوب مکهده مشرکلر آراسنه قالدیلر مدینه گه هجرت ایتکان مسلمانلر آنلرغه اگر هجرت قیلماسا کز سزنك اسلامکز تمام توگلدر دیوب خبر یبارور ایدیلر اول مؤمنلرنك بعضیلری هجرت نیتی برله مکهدن مدینه گه قاراب چقسهلرده مشرکلر آنلرنی طوتوب یولدن کیری قایتاردیلر حق سبحانه وتعالی آنلرنی تسلیه ایدوب اوشبو آیتنی یباردی وبیوردی کم مجرّد ایمان کیلتوردك دیب ایتمك برله گنه ترك ایدلماسلر بلکه تورلی تکلیفلر برله صنالورلر

اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه عرض ایلادی حق تعالی‌دن اوشبو آیت نازل بولدی (وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ) وامر قیلدق بز یعنی بیوردق آدمیگه (بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا) آنا آناسینه ایذگولك برله (وَاِنْ جَاهَدَاكَ) واگر جك ایتسه‌لر آنا آناك سینك برله وغایتده طرشسه‌لر (لِتُشْرِكَ بِي) سینك شرك کیلتورماك اوچون مکّا یعنی سینی اسلام دیننده دوندرب مشرك ایته‌رگه طرشسه‌لر هم غایتده سعی واجتهاد قیلسه‌لر سینك میکّا شریك ایتوب توتماغك اوچون (مَالَيْسَ) شول نرسه‌نی کم یوقدر (لَكَ بِهِ عِلْمٌ) سینك اول نرسه‌نی بلماکك یعنی اول نرسه‌نك الٰه ومعبود ایدکینی سین هیچده بلمه‌سسك شوندای نرسه‌نی یعنی پوتلرنی معبود ایتوب توتقل دیب آتاك وآناك سینی کوچلاسه‌لر (فَلَا تُطِعْهُمَا) بس سین اطاعت ایتماگل آنلرغه وبوخصوصده فرمانلرینی طوتماغل زیراکه خالقغه معصیت بولغان اورنده مخلوقغه اطاعت ایتماك درست توگلدر (اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ) مینم صاریدرسزنك قایتماقکز یعنی بارچه‌کز حساب وجزأ اوچون منم حضوریمغه قایتورسز (فَاُنَبِّئُكُمْ) بس آگاهلاندرورمن مین سزلرنی جزأ بیرگان وقتده (بِمَا كُنْتُمْ) شول نرسه برله کم بولدکز سز (تَعْمَلُونَ) اشله‌رسز یعنی قیلغان عمللرکزنی سزلرگه بلدرورمن (وَالَّذِينَ اٰمَنُوا) وشول کمسه‌لرکم ایمان کیلتوردیلر کفردن صوك (وَعَمِلُوا الصّٰالِحَاتِ) هم اشله‌دیلر ایذگو عمللرنی بوزق اشلردن صوك (لَنُدْخِلَنَّهُمْ) البته کرگزورمز آنلرنی (فِي الصّٰالِحِينَ) ایذگولر زمره‌سینه یاکه ایذگولر کره طورغان اورنغه یعنی جنتکه (وَمِنَ النَّاسِ) وآدمیلردن بولغوچیدر (مَنْ يَقُولُ) شول کمسه کم ایتور (اٰمَنَّا بِاللّٰهِ) اشاندق بز خدای تعالی‌گه دیوب مراد منافقلردر یاکه ایمانلری ضعیف بولغان کمسه‌لردر (فَاِذَآ اُوذِيَ) بس هر قایچان اذیّت وجفا ایتولمش بولسه (فِي اللّٰهِ) الله تعالی یولنده یعنی مشرکلر اول کمسه‌نی ایمان کیلتورگانلکی اوچون عذابلاب رنجوتسه‌لر (جَعَلَ) قیلور اول کمسه (فِتْنَةَ النَّاسِ) آدملرنك رنجتماکینی وعذاب ایتماکینی (كَعَذَابِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك عذابی کبی یعنی مشرکلرنك عذاب قیلولرینی خدانك عذابی کبی حسابلاب آنلرنك عذابلرندن قورقوب ایمانندن دونار ومرتد بولور وحالانکه خدای تعالی‌نك عذابندن قورقوب کفردن دونماك کیراك ایدی ومؤمنلکده ثابت بولماق تیوش ایدی (وَلَئِنْ جَآءَ) واگر کیلسه (نَصْرٌ) بریاردم یعنی برفتح بولوب غنیمت مال حاصل بولسه ونصرت کیلسه (مِنْ رَبِّكَ) پروردکارك قاشندن

(لَيَقُولُنَّ) البته ایتورلر آنلر (انّا كُنّا) درستلکده بزلر بولدق (مَعَكُمْ) سزنك برله یعنی بزهم سزنك دینکزده‌مز مسلمانلرمز بس بزلرنی غنیمت مالغه شریك قیلکز دیورلر (اَوَلَيْسَ اللّٰهُ) ایا ایماسدرمو خدای تعالی (بِاَعْلَمَ) بلکوچیراك (بِما فی صُدُورِ الْعالَمِينَ) شول نرسه‌نی کم عالم خلقینك کوکرا کلرنده وکوکللرنده بولغوچیدر نفاق واخلاصدن (وَلَيَعْلَمَنَّ اللّٰهُ) هم البته بلور خدای تعالی (الَّذِينَ اٰمَنُوا) شول کمسه‌لرنی کم ایمان کیلتورگانلردر اخلاص برله (وَلَيَعْلَمَنَّ) دخی البته بلور (الْمُنافِقِينَ) منافقلرنی مرویدرکه ابو سفیان وامیه بن خلف حضرت عمرگه هم حضرت حبّاب رضی الله عنهماغه ایتدیلرکم یکّا چغارلغان دیندن دونوکز آتا بابالرمزدن قالغان یولنی طاشلاماکز اگر آتا وبابالرمز دیننده طورماق گناه بولسه بز اول گناهنی اوزمز یوکلارمز سزنی گناه آستنده قالدرمامز بس حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (وَقالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وایتدیلر کفر اهللری (لِلَّذِينَ اٰمَنُوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لرگه (اتَّبِعُوا) ایارکز سز (سَبِيلَنا) بزنك یولمزغه یعنی آتالرمز دیننده بولکز (وَلْنَحْمِلْ) وکیراکدرکم بز یوکلارمز (خَطاياكُمْ) سزلرنك گناهلرکزنی یعنی اگر بزلرگه ایارساکز بز سزنك گناهلرکزنی اوز اوستمزگه یوکلارمز دیدیلر (وَما هُمْ) وایماسدر آنلر (بِحامِلِينَ) یوکلاگوچیلر (مِنْ خَطاياهُمْ) مؤمنلرنك گناهلرندن (مِنْ شَيْءٍ) هیچ بر نرسه‌نی (اِنَّهُمْ) درستلکده اول کفر اهللری (لَكاذِبُونَ) البته یالغان ایتکوچیلردر گناهلرکزنی یوکلارمز دیماکلرنده زیراکه یوکلاماکه قادر بولماسلر یوکلارگه اوز گناهلری هم بیك کوب بولور (وَلَيَحْمِلُنَّ) والبته یوکلارلر اول مشرکلر (اَثْقالَهُمْ) اوزلرینك آغر یوکلرینی یعنی گناهلرینی (وَاَثْقالاً) هم باشقه یوکلرنیده یوکلارلر (مَعَ اَثْقالِهِمْ) اوز یوکلری برله یعنی اوزلری سبب بولوب آزدرغان کشیلرینکده گناهلرینی یوکلارلر تاکم گناه اوستینه گناه بولور هم اول آزدرلمش کشیلرنکده گناهلری آنك سببلی کیموم‌س وینکللهنمس (وَلَيُسْـَٔلُنَّ) دخی البته صورالمش بولورلر آنلر یعنی آزدرغوچیلر هم آزدرلمشلر (يَوْمَ الْقِيامَةِ) قیامت کونده (عَمّا كانُوا) شول نرسه‌دن کم بولدیلر آنلر (يَفْتَرُونَ) افترأ قیلورلر ویالغانلارلر خلقنی آزدرماق اوچون (وَلَقَدْ اَرْسَلْنا) وتحقیق یباردك بز (نُوحاً) نوح پیغمبرنی (اِلىٰ قَوْمِهِ) آنك قومی صاری (فَلَبِثَ) بس طوردی اول نوح (فِيهِمْ) آنلر آراسنده آنلرنی حق یولغه دعوت قیلوب (اَلْفَ سَنَةٍ) مك یل (اِلّا خَمْسِينَ عاماً) مگر ایللی یل یعنی مك

یلدن ایللی یل کم توقز یوز ایللی یل توردی نوح پیغمبر قصه‌سینی ذکر ایلمك حضرت پیغمبر علیه السلامنك مبارك کوکللرینه تسلیه اوچوندر هم مشرکلرنك ایذآء وجفالرینه تحمل کیرا کلکینه تنبیه‌درکم نوح علیه السلام توقز یوز ایللی یل قومینك اذیت وجفالرینه تحمل أیله‌دی همیشه آنلرنی دعوت ایدار ایدی هیچ کم دعوتینی قبول قیلماس ایدی (فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ) بس طوتدی نوح قومینی عذاب طوفانی (وَهُمْ ظَالِمُونَ) وحالانکه آنلر ظلملق ایتکوچیلردر کفر وشرکلری برله (فَأَنجَيْنَاهُ) بس قوتقاردق بز نوح پیغمبرنی (وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ) هم کیمه اهلینی یعنی نوح علیه السلام برله کیمه‌گه اولطرغان مؤمنلرنی وکیمه‌ده‌گی جانوارلرنی غرق بولودن قوتقاردق (وَجَعَلْنَاهَا) دخی قیلدق بز اول کیمه‌نی یا که نوح پیغمبر قومینك واقعه‌لرینی قیلدق (آيَةً) بر دلیل وعبرت (لِّلْعَالَمِينَ) عالملر اهلی اوچون (وَإِبْرَاهِيمَ) ویاد قیلغل ابراهیم پیغمبرنی (إِذْ قَالَ) شول وقتده کم أیتدی اول ابراهیم (لِقَوْمِهِ) اوزینك قومینه بابل اهلندن (اعْبُدُوا اللَّهَ) ای مینم قومم عبادت قیلکز خدای تعالی‌گه (وَاتَّقُوهُ) هم قورقکز آنك عذابندن (ذَٰلِكُمْ) اوشبو عبادت وقورقماق (خَيْرٌ لَّكُمْ) یخشیراقدر سزنك اوچون مشرك بولودن (إِن كُنتُمْ) اگر بولساکز سز (تَعْلَمُونَ) بلورسز وخیرنی شردن هم فائده‌نی ضرردن آیرورسز (إِنَّمَا تَعْبُدُونَ) موندن باشقه توکلدرکم سزلر طابونورسز (مِن دُونِ اللَّهِ) الله تعالی‌دن باشقه (أَوْثَانًا) پوطلرغه (وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا) هم سز توزارسز یالغانی کم پوطنی خدایدر دیورسز (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم (تَعْبُدُونَ) سز طابونورسز آنلرغه (مِن دُونِ اللَّهِ) الله تعالی‌دن باشقه (لَا يَمْلِكُونَ) مالك بولماسلر وکوچلری یتمه‌س (لَكُمْ رِزْقًا) سزلرگه رزق بیروگه (فَابْتَغُوا) بس استه‌کزسز (عِندَ اللَّهِ) الله تعالی قاشنده (الرِّزْقَ) رزقنی یعنی نعمت ورزقنی خدای تعالی‌دن صوراکز کم اول سزلرگه رزق بیروگه قادردر (وَاعْبُدُوهُ) هم عبادت قیلکز آکا وآنی بر بلکز (وَاشْكُرُوا لَهُ) دخی شکرانه قیلکز آکا بیرگان نعمتلری برابرینه تا کم کیله‌چکده هم نعمت بیرور (إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) اول خدای تعالی صاری قایتارلمش بولورسز بو آورنغه‌چه ابراهیم علیه السلام سوزیدر موندن صوك حق تعالی قریش مشرکلرینی تهدید أیله‌ب بیورور (وَإِن تُكَذِّبُوا) واگر یالغانغه طوتساکز سزای مکه اهللری پیغمبرنی (فَقَدْ كَذَّبَ) بس تحقیق یالغانغه طوتدیلر اوز پیغمبرلرینی (أُمَمٌ) امتلر (مِن

(۱) اشهر شولدرکه نوح علیه السلام قرق یاشنده پیغمبر بولدی توقز یوز ایللی یل قومینی دینکه دعوت قیلدی طوفاندن صوك آلتمش یل عمر سوردی قایچانکم وفاتی وقتی ایرشدی عزرائیل علیه السلام جانینی آلغان وقتده صورادی «ای نوح سینك عمرك بارچه پیغمبرلر عمرندن آرتق بولدی دنیانی نیچك طابدك» دیدی نوح علیه السلام أیتدی «دنیانی ایکی ایشکلی بر ایو کبی طاپدم بر ایشکندن کرورلر وایکنچیسندن چغوب کیته‌رلر.

قبلکم) سزلردن الگاری نوح قومی وهود قومی هم ثمود قومی دخی وآنلرنك یالغانغه طوتولرندن پیغمبرلرینه هیچ بر زیان ایرشمادی بلکه اوزلرینه زیان بولدی کم عذابقه مستحق بولدیلر بس سزلرنك هم یالغانغه طوتمانکزدن محمد علیه السلامغه هیچ بر ضرر ایرشمه‌س (وَمَا عَلَى الرَّسُولِ) ولازم ایماسدر پیغمبر اوزرینه (الَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) مگر آشکارا بولغوچی ایرشدرمك ورسالتنی تبلیغ أیلهمك لازمدر یعنی حق دینگه اوندامك وآخرت عذابندن قورقتماق لازمدر قبول ایتدرمك پیغمبرگه لازم توگلدر (أَوَلَمْ يَرَوْا) ایا کورمه‌دیلرمو اول حشرنی انکار ایتکوچی مشرکلر شونی کم (كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ) نیچك ظاهر قیلور خدای تعالی (الْخَلْقَ) یارانولمش مخلوقلرنی وآنلرنی یوقدن بار قیلور (ثُمَّ يُعِيدُهُ) صکره اعاده قیلور آنلرنی یعنی اولگانلرندن صوك ینه ترگزور (انَّ ذَلِكَ) درستلکده اوشبواش یعنی یوقدن بار قیلماق واولوکنی ترگزمك (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزره (يَسِيرٌ) آسان ویکلدر (قُلْ) أیتکل ای محمد علیه‌السلام حشرنی انکار ایتکوچیلرگه (سِيرُوا) سیر قیلکزویورکز (فِي الْأَرْضِ) بیرده (فَانْظُرُوا) بس فاراکز (كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ) نیچك یارانقاندر خدای تعالی خلقنی تورلی شکللر ومختلف احوالللر اوزره (ثُمَّ اللَّهُ) صکره خدای تعالی (يُنْشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ) ظاهر قیلور ایکنچی یارانمانی حاصل کلام بودرکه هر قایچان یورب مخلوقاتنی کورسه‌کز وخداینك خالق ایدکینی بلسه‌کز بالضرورة بلورسزکم ابتدأده یارانمانقه کوچی یتکوچی خدای البته اولگاندن صوك ترگزمه‌کمکه هم قادر بولور بس حشرنی انکار ایتمه‌کمکه هیچ وجه بولماس (انَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) بارچه نرسه اوزره (قَدِيرٌ) کوچی یتکوچیدر (يُعَذِّبُ) عذاب قیلور خدای‌تعالی (مَنْ يَشَاءُ) هر کمسه‌نی‌کم تلهر آنك عذابینی (وَيَرْحَمُ) هم رحمت قیلور وباغشلار (مَنْ يَشَاءُ) هر کمسه‌گه‌کم تلهر آکا رحمت أیتونی (وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ) واول خدای‌تعالی‌نك حکمینه کیری دوندرلمش بولورسز حشر وجزآء کونند (وَمَا أَنْتُمْ) وسزلر ایمه‌سسز ای آدمیلر (بِمُعْجِزِينَ) عاجز ایتکوچیلر خدای‌تعالی‌نی سزنی عذاب قیلودن (فِي الْأَرْضِ) بیرده (وَلَا فِي السَّمَاءِ) هم عاجز اینکوچی توگلسز آنی کوکده یعنی اگر کوکده بولساکزده عاجز قیلا آلماسسز (وَمَا لَكُمْ) ویوقدر سزلرگه (مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله تعالی‌دن (مِنْ وَلِيٍّ) هیچ بر دوستکم صاقلار سزنی (وَلَا نَصِيرٍ) دخی یوقدر هیچ بر یاردم ایتکوچی

(وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشول كمسه‌لركم اشانمادیلر (بِآيَاتِ اللهِ) الله‌تعالی‌نك آیتلرینه (وَلِقَائِهِ) هم آنك لقاسینه یعنی بعثكه وآخرتكه (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (يَئِسُوا) امیدسز بولدیلر (مِنْ رَحْمَتِي) مینم رحمتمدن (وَأُولَئِكَ) دخی اوشبو گروه (لَهُمْ) بولغوچیدر آنلرغه (عَذَابٌ أَلِيمٌ) رنجتكوچی وقاطی عذاب یعنه ابراهیم علیه السلام قصه‌سینی بیان أیلهب بیورور (فَمَا كَانَ) بس بولمادی (جَوَابَ قَوْمِهِ) ابراهیم پیغمبر قومینك جوابی ابراهیم آنلرنی پوتقه طابونودن منع ایتكانی صوكنده (إِلَّا أَنْ قَالُوا) مگر شول بولدی‌كم أیتدیلر آنلرنك بعضلری بعضلرینه (اقْتُلُوهُ) اولتورگز اول ابراهیمنی (أَوْ حَرِّقُوهُ) یا ایسه آنی اوطقه یاندرگز هم آنلر اتفاق ایدوب حضرت ابراهیمنی اوطقه طاشلادیلر (فَأَنْجَاهُ اللهُ) بس قوتقاردی آنی خدای‌تعالی (مِنَ النَّارِ) اوطنك ضررندن هم اول اوطنی آكا سلامتلك ایدوب گل باقچه‌سی قیلدی (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلكده اوشبو اشده یعنی حضرت ابراهیمنی اوطدن قوتقارمافده (لَآيَاتٍ) البته نشانه‌لر وعلامتلر باردر حق تعالی‌نك كمال قدرتینه (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) شول گروه اوچون‌كم ایمان كیلترورلر (وَقَالَ) وأیتدی ابراهیم علیه السلام اوزینك قومینه (إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ) موندن باشقه توگلدركم طوتدگز سز (مِنْ دُونِ اللهِ) الله تعالی‌دن باشقه (أَوْثَانًا) پوتلرنی معبود ایتوب (مَوَدَّةَ) دوستلق اوچون (بَيْنِكُمْ) اوز آراگزنك دوستلقی اوچون یعنی پوتقه طابونماق مناسبتی برله بر برگزگه دوستلر بولمافگز اوچون (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلكنده (ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) صكره قیامت كونند (يَكْفُرُ) بیزار بولور وانكار قیلور (بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ) بعضلرگز بعضارگزگه یعنی ایه‌رگوچیلردن ایه‌رلمشلر بیزار بولورلر (وَيَلْعَنُ) هم لعنت قیلور (بَعْضُكُمْ بَعْضًا) بعضگز بعضگزگه یعنی كچك وتوبان درجه‌ده بولغانلر الوغلرینه وآزدرغوچیلرینه لعنت اوقورلر (وَمَأْوَاكُمُ) هم سزنك بارچه‌گزنك قایتاچق اورنگز (النَّارُ) تموغ اوطیدر (وَمَا لَكُمْ) دخی یوقدر سزلرگه اول كونده (مِنْ نَاصِرِينَ) مدد ویاردم ایتكوچیلردن یعنی هیچ‌كم سزلرنی عذابدن قوتقارماس (فَآمَنَ لَهُ لُوطٌ) بس ایمان كیلتوردی واشاندی ابراهیم پیغمبرگه لوط پیغمبر كم آنك قرنداشینك اوغلی ایدی (وَقَالَ) هم ایتدی ابراهیم علیه السلام حضرت لوط غه (إِنِّي مُهَاجِرٌ) درستلكده مین هجرت ایتكوچی وبو قومنی طاشلهب كیتكوچی مین (إِلَىٰ رَبِّي) پروردكارم امر ایتكان برگه‌چه (إِنَّهُ) درستلكده مینم پروردكارم (هُوَ الْعَزِيزُ) اولدرغالب بولغوچی‌كم مینی دشمانلریمغه

مغلوب ایتماس (اَلْحَكِيمُ) اولدر اشلرنده حکمت ایاسی کم مینم اشمنك حکمت ومصلحتینی اوزی بلور بس حضرت لوط هم ساره خاتون ابراهیم علیه السلامغه بولداش بولوب هجرت ایلادیلر شام ولایتینه کیلدیلر حضرت ابراهیم فلسطین یرینه نزول ایتدی لوط علیه السلام مؤتفکات یرنده قرار ایلادی ابراهیم علیه السلام اول وقت یتمش بش یاشنده ایدی شول یلده حق تعالی آکا حضرت اسماعیلنی عطا قیلدی هاجر اسملی خاتوننن کم ساره نك کنیزکی بولوب ساره آنی حضرت ابراهیمغه هبه ایتمش ایدی صکره ابراهیم علیه السلام یوزده اون ایکی یاکه یوز یکرمی یاشینه یتکانده حق تعالی آکا خاتونی ساره دن اسحاق اسملی اوغلینی روزی ایلادی نتاك کم بیوردی (وَوَهَبْنَا لَهُ) وباغشلادق بز ابراهیم پیغمبرگه فارطایغان حالنده (اِسْحَاقَ) اوغلی اسحاقنی (وَيَعْقُوبَ) هم نبیره‌سی یعنی اوغلینك اوغلی یعقوبنی بیردك (وَجَعَلْنَا) دخی قیلدق بز (فِي ذُرِّيَّتِهِ) ابراهیمنك بالالرنده ونسلنده (اَلنُّبُوَّةَ) پیغمبرلکنی یعنی آندن صوك کیلکان پیغمبرلر بارچه‌لری آنك نسلندن ایدیلر (وَالْكِتَابَ) هم کتابنی یعنی تورات وزبور وانجیل هم قرآن آنك نسلینه بیرلدی (وَآتَيْنَاهُ) دخی بیردك بز ابراهیم پیغمبرگه (أَجْرَهُ) آنك هجرتینك اجرینی (فِي الدُّنْيَا) اوشبو دنیاده شویله کم قارطلق حالنده قارچق خاتوندن آکا اوغل عطا ایلهدك ونسلینی ذرّیّة طیبه ایتدك یاکه آنی بارچه عالم خلقی قاشنده محبوب ومقبول قیلدق تاکم همه دین اهللری آنی مدح ایدارلر (وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ) هم درستلکده اول ابراهیم آخرتده (لَمِنَ الصَّالِحِينَ) البته ایذگولر جملهسندن بولغوچیدر (وَلُوطًا) ویاد قیلغل لوط پیغمبرنی (إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ) شول وقتده کم ایتدی لوط علیه السلام اوزینك قومینه ای مینم قومم (أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ) درستلکده سزلر کیلورسز (اَلْفَاحِشَةَ) قبیح ویامان اشکه یعنی لواطه قیلورسز (مَا سَبَقَكُمْ) آلده بولمادی سزلردن (بِهَا) اول یامان اش برله (مِنْ أَحَدٍ) هیچ براگو (مِنَ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملر اهلندن یعنی بواشنی سزدن الکاری هیچ کم اشلامادی زیراکه طبع سلیم اول اشدن نفرت ایتکوچیدر (أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ) سزلر کیلورسزمو (اَلرِّجَالَ) ایرلرگه یعنی ایر یکتلر برله لواطه قیلورسزمو (وَتَقْطَعُونَ) هم کیسارسزمو (اَلسَّبِيلَ) یولنی یعنی یول باصوب بولاوچی لرنك مالللرینی طالاب اوزلرینی اولتورورسز (وَتَأْتُونَ) دخی سزکیلورسز (فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ) مجلسلرکزده بوزق ویامان اشلر برله یعنی مجلسلرکزده بر

برکز ایله سوگشمك ومزاح أیتشمك وخمر اچمك هم اوینلر اویناماق ومسافرلرنی مسخره‌گه طوتماق کبی انواع تورلی یامان اشلرنی اشله‌رسز دیدی (فَمَا كَانَ) بس بولمادی (جَوَابَ قَوْمِهِ) لوط قومینك جوابی حضرت لوطنك اوشبو سوزلرینه قارشی (إِلَّا أَنْ قَالُوا) مگر شول بولدی‌کم أیتدیلر آنلر لوط علیه السلام‌غه ای لوط (ائْتِنَا) کیلتورگل سین بزلرگه (بِعَذَابِ اللهِ) خدانك عذابینی (إِنْ كُنْتَ) اگر سین بولساك (مِنَ الصَّادِقِينَ) راست سوزله گوچیلردن بو اشکز سببلی عذاب اینار دیمه‌ککده قایچان کم لوط علیه السلام آنلرنك سوزنی قبول قیلماقلرندن امیدینی اوزدی (قَالَ) أیتدی لوط حق تعالی‌گه مناجات ایدوب (رَبِّ انْصُرْنِي) ای مینم پروردکارم میکا یاردم ایتکل عذاب ایندرمکك برله (عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ) فسادایتکوچی وبوزق اش اشله‌گوچی گروه اوزرینه (وَلَمَّا جَاءَتْ) وکیلگانی زمانده (رُسُلُنَا) بزنك ایلچیلرمز یعنی فرشته‌لر (إِبْرَاهِيمَ) ابراهیم پیغمبرگه (بِالْبُشْرَى) بشارة برله یعنی اسحاق اسملی اوغلك بولور دیب سویونچ بیروگه کیلگانلری زمانده (قَالُوا) أیتدیلر اول فرشته‌لر (إِنَّا) درستلکده بزلر (مُهْلِكُو أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ) اوشبو قریه اهلینی هلاك ایتکوچیلرمز (إِنَّ أَهْلَهَا) درستلکده اول قریه‌نك اهلی یعنی لوط قومی (كَانُوا) بولدیلر (ظَالِمِينَ) ظلملق قیلغوچیلر لوطنی یالغانغه طوتماقلری هم انواع یامان اشلرنی اشله‌مه کلری برله (قَالَ) أیتدی ابراهیم علیه السلام اول فرشته‌لرگه (إِنَّ فِيهَا لُوطًا) درستلکده اول قریه‌ده بولغوچیدر لوط پیغمبر اول ظالم توگلدر (قَالُوا) أیتدیلر فرشته‌لر (نَحْنُ أَعْلَمُ) بزلر بلگوچیره‌کمز (بِمَنْ فِيهَا) هر کمسه‌نی کم اول قریه‌ده درمؤمن ومشرکدن بس لوط پیغمبر حالندن هم غافل توگلمز (لَنُنَجِّيَنَّهُ) البته بز قوتقارورمز اول لوطنی (وَأَهْلَهُ) هم آنك ایوجماعتلرینی (إِلَّا امْرَأَتَهُ) مگر قوتقارماسمز لوطنك خاتونینی (كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ) بولور اول خاتون عذابده قالغوچیلردن یعنی لوط علیه السلام برله برگه چقماس بلکه قریه‌ده قالوب قوم برله هلاك بولور (وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ) وکیلگانلری زمانده (رُسُلُنَا) بزنك رسوللرمز یعنی فرشته‌لر (لُوطًا) لوط پیغمبرگه (سِيءَ بِهِمْ) قایغولی بولدی لوط علیه السلام آنلر سببلی (وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا) هم طار بولدی آنلر سببلی کوکل جهتندن یعنی آنلرنك کیلمه‌کینه خفالانوب کوکلی طارلاندی چونکه قومینك غایت یامان بولدقلرندن مبادا بو یکتلرگه بر بر یامانلق ایتمه‌سونلر وبونلرنی رنجتمه‌سلر دیوب قورقدی

وآنلرنك فرشته‌لر ایدکلرینی بلمه‌س ایدی مسافر یکتلر دیب بلور ایدی اول فرشته‌لر حضرت لوطنك خفالانغانلقینی کورگاچ آکا تسلی بیردیلر (وَقَالُوا) هم أیتدیلر اول فرشته‌لر ای لوط (لَا تَخَفْ) سین قورقماغل (وَلَا تَحْزَنْ) هم قایغورماغل (اِنَّا مُنَجُّوكَ) درستلکده بزلر قوتقارغوچیلرمز سینی (وَاَهْلَكَ) هم سینك اهلکنی (اِلَّا امْرَاَتَكَ) مگر قوتقارماسمز سینك خاتونکنی کم اول (كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ) بولور عذابده قالغوچیلردن وهلاك بولغوچیلردن (اِنَّا مُنْزِلُونَ) درستلکده بزلر ایندرگوچیلرمز (عَلَى اَهْلِ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ) اوشبو قریه‌نك اهلی اوزرینه (رِجْزًا) بر عذابنی (مِنَ السَّمَآءِ) کوکدن یعنی اوستلرینه طاش یاغدرورمز (بِمَا كَانُوا) شول نرسه سببلی کم بولدیلر آنلر همیشه (يَفْسُقُونَ) فسق قیلورلر ویامان اشلر اشلهرلر بس لوط علیه السلام اوزینك کشیلری برله خلاص بولدیلر ومؤتفکات اهلی بارچه‌لری هلاك بولدیلر وآنلرنك خراب بولغان شهرلری عالم خلقینه عبرت بولدی نتاکم بیوردی (وَلَقَدْ تَرَكْنَا) وتحقیق قالدردق بز (مِنْهَا) اول لوط قریه‌لرندن (اٰيَةً بَيِّنَةً) روشن وظاهر بولغوچی علامتنی (لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) شول گروه اوچون‌کم تعقل قیلورلر وفکرلب عبرت آلورلر (وَاِلٰى مَدْيَنَ) ویباردك بز مدین اهلینه (اَخَاهُمْ شُعَيْبًا) آنلرنك اوز نسللرندن بولغان قرنداشلری شعیب پیغمبرنی (فَقَالَ) بس أیتدی شعیب علیه‌السلام آنلرغه (يٰقَوْمِ) ای مینم قومم (اعْبُدُوا اللّٰهَ) عبادت قیلکز خدای تعالی‌گه (وَارْجُوا) هم امید ایتکز (الْيَوْمَ الْاٰخِرَ) آخرت کونینك ثوابینی طاپماقنی یعنی آخرتده اجر وثواب حاصل بولورلق عملنی قیلکز یاکه مراد قورقکز آخرت عذابندن (وَلَا تَعْثَوْا) هم چیکدن طش بوزقلقنی استه‌مه‌کز اولچاوده خیانت ایتمه‌ککز برله (فِى الْاَرْضِ) مدین ییرنده (مُفْسِدِينَ) فساد ایتکوچیلر بولغانکز حالده (فَكَذَّبُوهُ) بس یالغانغه طوتدیلر مدین اهلی شعیب علیه السلامنی وسوزینی طکلامادیلر (فَاَخَذَتْهُمُ) بس طوتدی آنلرنی (الرَّجْفَةُ) قاطی زلزله یاکه جبرائیل علیه‌السلامنك صیحه‌سی (فَاَصْبَحُوا) بس طاکغه کردیلر آنلر واورلدیلر (فِى دَارِهِمْ) اوزلرینك یورطلرنده (جٰثِمِينَ) تزلرینه چوکوچیلر بولوب هلاك بولغانلری حالده (وَعَادًا) دخی یاد قیلغل عاد قومینی (وَثَمُودَ) هم ثمود قومینی وآنلرنك هلاك بولولرینی (وَقَدْ تَبَيَّنَ) وتحقیق ظاهر بولدی (لَكُمْ) سزلرگه آنلرنك هلاك بولمافلری (مِنْ مَسَاكِنِهِمْ) آنلرنك طورغان اورنلرندن حجاز ویمن ییرلرنده کم اول ییرلردن

اوته‌رسز وعذاب اثرلرینی کورورسز (وَزَيَّنَ) هم بیزادی وکورکام ایتوب کورسه‌تدی (لَهُمْ) آنلرغه (الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ) شیطان آنلرنك قیلغان اشلرینی کفر وتکذیبلرینی (فَصَدَّهُمْ) بس طیدی آنلرنی شیطان (عَنِ السَّبِيلِ) طوغری یولدن کم پیغمبرلری آنلرنی اول یولغه دعوت قیلور ایدی (وَكَانُوا) دخی بولدیلر آنلر (مُسْتَبْصِرِينَ) کورگوچیلر یعنی بصیرت کوزی برله قاراب ملاحظه قیلورغه قادر بولدیلر لکن قارامادیلر وملاحظه ایتمه‌دیلر (وَقَارُونَ) دخی یاد ایتکل قارونی (وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ) هم فرعون برله هامانی (وَلَقَدْ جَاءَهُمْ) وتحقیق کیلدی آنلرغه (مُوسَى) موسی علیه السلام (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوچی معجزه‌لر برله (فَاسْتَكْبَرُوا) بس استکبار قیلدیلر واولوغلانه‌دیلر آنلر (فِي الْأَرْضِ) مصر ییرنده (وَمَا كَانُوا) هم بولمادیلر آنلر (سَابِقِينَ) اوطغوچیلر خدای تعالی‌نك حکمینی (فَكُلًّا) بس اوشبو مذکورلرنك همه‌سینی (أَخَذْنَا) طوتدق بز وعذاب قیلدق (بِذَنْبِهِ) قیلغان گناهی سببلی (فَمِنْهُمْ) بس آنلردن بعضلری بولغوچیدر (مَنْ أَرْسَلْنَا) شول کمسه‌کم یبه‌ردك بز (عَلَيْهِ حَاصِبًا) آنك اوزرینه بر قاطی جیلغی کم واق طاشلر برله ایسه‌ر اول کمسه‌لردن مراد لوط پیغمبر قومیدر (وَمِنْهُمْ) هم آنلردن بولغوچیدر بعضلری (مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ) شول کمسه کم طوتدی آنی صیحه عذابی یعنی ثمود قومی ومدین اهلی (وَمِنْهُمْ) دخی آنلردن بولغوچیدر (مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ) شول کمسه کم یوطردق وباطردق بز آنی ییرگه قارون کبی (وَمِنْهُمْ) ودخی بولغوچیدر آنلردن بعضلری (مَنْ أَغْرَقْنَا) شول کمسه کم غرق ایتدك بز آنی صوغه یعنی نوح قومی هم فرعون قومی (وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ) وبولمادی خدای تعالی کم ظلم قیلسه آنلرغه یعنی آنلرنی گناهسز عذاب ایتمه‌دی بلکه قیلغان گناهلرینه قارشی جزالرینی بیردی (وَلَكِنْ كَانُوا) ولکن بولدیلر آنلر اوزلری (أَنْفُسَهُمْ) اوز نفسلرینه (يَظْلِمُونَ) ظلملق قیلورلر کفر ومعصیتلری برله (مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا) شول کمسه‌لرنك مثللری کم طوتدیلر (مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله تعالی‌دن باشقه (أَوْلِيَاءَ) دوستلرنی یعنی پوتلرنی معبود ایتوب طوتدیلر (كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ) اورمه‌کوچ اوخشاشلیدر کم اول اورمه‌کوچ اوزی اوچون (اتَّخَذَتْ بَيْتًا) طوتدی بر ایونی یعنی اوزینه اویا یاصادی (وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ) ودرستلکده ایولرنك ضعیفراکی (لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ) البته اورمه‌کوچنك اویاسیدر کم سقفی ودیواری یوقدر اسسیلکدن هم صووقدن صاقلامایدر

حاضر واطلورغه طورادر (لَوْ كَانُوا) اگر بولسه‌لر اول پوتقه طابونغوچیلر (يَعْلَمُونَ) بلورلر هر نرسه‌نی البته اوشبو مثلنی هم بلورلر کم آنلرنك دینلرینك مثلیدر یعنی نتهك کم اورمه‌کوچنك اویاسی بیك ضعیف واعتبارسز هم اشانچسزدر شونك کبی مشرکلرنك دینلری هم باطل واعتبارسزدرکم آندن هیچ فائده حاصل بولماس (اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ) درستلکده الله تعالی بلور (مَا يَدْعُونَ) شول نرسه‌نی‌کم طابونورلر اول مشرکلر (مِنْ دُونِهِ) خدای تعالی‌دن باشقه (مِنْ شَيْءٍ) هر بر نرسه‌دن یعنی پوطلرغه یا که فرشته‌لرگه وباشقه نرسه‌گه (وَهُوَ الْعَزِيزُ) واول خدای تعالی غالب بولغوچیدر کم ملکنده هیچ بر شریکی یوقدر (اَلْحَكِيمُ) اشنده حکمت ایاسیدرکم حکمت ومصلحت سببلی مشرکلرنك عذابینی کیچکدرور (وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ) واوشبو مثللر (نَضْرِبُهَا) کیلتورورمز وبیان قیلورمز اول مثللرنی (لِلنَّاسِ) آدمیلر اوچون (وَمَا يَعْقِلُهَا) وآنکلاماس اول مثللرنك فائده‌سینی (اِلَّا الْعَالِمُونَ) مگر علم ایالریگنه آنکلارلر (خَلَقَ اللّٰهُ) یاراتدی خدای تعالی (اَلسَّمٰوَاتِ) کوکلرنی (وَالْاَرْضَ) هم یرنی (بِالْحَقِّ) حقلقنی اظهار اوچون (اِنَّ فِي ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو یرو کوکنی یاراتوده بولغوچیدر (لَاٰيَةً) البته برنشان وعلامت (لِلْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلر اوچوی (اُتْلُ) اوقوغل سین ای محمد علیه السلام (مَا اُوحِيَ اِلَيْكَ) شول نرسه‌نی کم وحی ایتولدی سیکا (مِنَ الْكِتَابِ) قرآندن (وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ) هم قایم قیلغل واوته‌گل نمازنی (اِنَّ الصَّلٰوةَ) درستلکده نماز (تَنْهٰى) طیار (عَنِ الْفَحْشَآءِ) عقل قاشنده بوزق ویامان بولغان اشدن (وَالْمُنْكَرِ) هم شریعت حکمنده حرام ومنهی عنه بولغان اشدن (۱) یعنی نماز اوقومق گناهلردن طیولمافقه سبب بولور زیراکه نمازغه دایمچیلق قیلماق دوام ذکرنی وخدانی ایسده طوتمافنی موجب بولورهم خدای تعالی‌دن قورقوغه باعث بولورشول جهتدن کشینی گناهدن طیار (وَلَذِكْرُ اللّٰهِ) والبته خدای‌تعالی‌نك ذکری (اَكْبَرُ) اولوغراقدر بارچه نرسه‌نك ذکرندن زیراکه الله تعالی‌نك ذکری طاعتدر وآندن غیرینك ذکری طاعت توگلدر وبعضیلر ذکردن مراد نمازدر دیمشلر یعنی نماز اولوغراقدر بارچه عبادتلردن (وَاللّٰهُ يَعْلَمُ) وخدای تعالی بلور (مَا تَصْنَعُونَ) شول نرسه‌نی کم سزلر اشله‌رسز نماز اوقودن هم باشقه اشلردن هم شول اشلرکزگه کورا سزگه جزا بیرور قیامت کونده (*) (وَلَا تُجَادِلُوٓا) ومجادله قیلماکز هم بحثلاشمه‌کز (اَهْلَ

(۱) مرویدرکه انصاریلردن بر یکت پیغمبرعلیه السلام زمانده حضرت پیغمبر حضورینه جماعت نمازینه ملازمت قیلور ایدی هیچ بر نمازدن قالماس ایدی لکن اوزی هرتورلی فسق ومعصیتنی قیلور ایدی هیچ بر گناهدن طارتولماس ایدی پیغمبر- مز علیه السلام مجلسنده اول یکتنك فسقینی ذکر ایتدیلر حضرت بیوردی کم اول یکتنك نمازی تیزدر کم آنی گناهدن طیار دیدی واقعاً صکره اول یکت توفیق طابوب صحابه‌نك زاهد- لرندن بولدی انس بن مالك رضی الله عنه‌دن منقولدرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتی بیوردی اگر هرکمنی نماز بوزق اشلردن طیماسه اول کمسه‌نك نمازی هیچ بر نرسه‌نی آرطدرماس مگر حق تعالی‌دن یرافلقنی آرطدرور دیدی. کشف

الْكِتَابِ) كتاب اهللری برله یعنی یهود ونصارینك ذمیلری برله (الَّا بالَّتی هی
اَحْسَنُ) مگر شول خصلت برله کم اول کورکامرا کدر یعنی آنلرنك فاطی سوزلرینه
قارشی سزلر یومشاقلق برله جواب بیرکز غضب وآچولرینه قارشی حلیملك
وملایملك قیلکز (الَّا الَّذِینَ) مگر فاطیلق قیلکز شول کمسه‌لرکه کم
(ظَلَمُوا) ظلملق قیلدیلر (مِنْهُمْ) اول کتاب اهللرندن یعنی اگر عهدلرینی صندرسالر
وخیانت ایتسه‌لر شول وقتده آنلرغه قاطی طورکز (وَقُولُوا آ) وأیتکز سز کتاب اهللرینه
(اٰمَنَّا) ایمان کیلتوردك بز (بالَّذِی اُنْزِلَ اِلَیْنَا) شول نرسه‌گه‌کم ایندرلدی
بزلرگه یعنی قرآنغه (وَاُنْزِلَ اِلَیْکُمْ) هم شول نرسه‌کم ایندرلدی سزلرگه یعنی
تورات وانجیل هم زبورگه‌کم بارچه‌سینی خدای تعالی قاشندن کیلگاندر دیوب
اعتقاد قیلامز (وَاِلٰهُنَا) وبزنك خدایمز (وَاِلٰهُکُمْ) هم سزنك خدایکز (وَاحِدٌ)
بردر (وَنَحْنُ لَهُ) وبزلر اول خدای تعالی‌گه (مُسْلِمُونَ) انقیاد ایتکوچیلر وبوی
صونغوچیلرمز وآنی بر بلورمز وسزلر آندن باشقه معبودلر طوتاسز (وَکَذٰلِکَ)
واوشانداق یعنی نتاکم باشقه پیغمبرلرگه کتابلر ایندردك شونك کبی (اَنْزَلْنَا
اِلَیْکَ) ایندردك بز سیکا (اَلْکِتَابَ) قرآننی (فَالَّذِینَ اٰتَیْنٰاهُمُ) بس شول کمسه‌لرکم
بیردك بز آنلرغه (اَلْکِتَابَ) اوّلگی ایندرلگان کتابنك عملینی یعنی ابن سلام
وآنك اصحابی کبیلر (یُؤْمِنُونَ) اشانورلر (به) اول قرآنغه (وَمِنْ هٰؤُلَاءِ) هم
اوشبو عربلردن باردر (مَنْ یُؤْمِنُ به) شول کمسه‌کم اشانور اول قرآنغه (وَمَا
یَجْحَدُ) وانکار قیلماس (بِاٰیَاتِنَا آ) بزنك کتابمزنك آیتلرینه (الَّا الْکَافِرُونَ) مگر
حقلقغه اشانماوچیلر ابو جهل وکعب بن اشرف هم آنلر کبیلر (وَمَا کُنْتَ)
وبولمادك سین ای محمد علیه السلام (تَتْلُوا) اوقورسك یعنی اوقور بولمادك
اوقومادك (مِنْ قَبْلِهِ) اوشبو قرآندن الگاری (مِنْ کِتَابٍ) هیچ بر کتابنی کوکدن
ایندرلگان کتابلردن (وَلَا تَخُطُّهُ) هم سین یازمازسك اول کتابنی (بِیَمِینِکَ) اوك
قولك برله یعنی سین هیچ بر کتابنی اوقوغوچی ویازغوچی توگلسك تاکم
اگر سین اوّلده ایندرلمش کتابلرنی اوقی طورغان بولساك ایدی واوز قولك
برله کتاب یازا طورغان بولساك ایدی (اِذًا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ) شول وقتده البته
شك که توشه‌رلر ایدی باطل وبوزق اشلی کمسه‌لر یعنی اول تقدیرده مشرکلر
بوقرآننی اوّلگی کتابلردن کوچروب محمد اوزی یازغاندر دیوب قرآننك
حقلغنده شك توتسه‌لر اورن بولور ایدی لکن سن اوقوغوچی ویازغوچی توگل

سن بس آنلرغه شك توتماقغه هیچ بروجه یوقدر وقرآننك معجزه ایدکی ظاهردر (بَلْ هُوَ) بلکه اول قرآن (اٰیٰاتٌ بَیِّنٰاتٌ) روشن وظاهر بولغوچی آیتلردر (فی صُدُورِ الَّذِینَ) شول کمسه‌لرنك کوکرا کلرنده کم (اُوتُوا الْعِلْمَ) بیرلدی آنلرغه علملك یعنی صحابهٔ کرام حضرتلری اول قرآننی حفظ قیلورلر وکوکللرینه برکتورلر ناکم هیچ کمسه آنی تحریف قیلا آلماس هرزمانده آنی حفظ قیلغان مؤمنلر کوب طابلور بواش یعنی قرآننی کوکللدن حفظ ایتماك محمد علیه‌السلام امتینه مخصوصدر باشقه پیغمبرلرگه ایندرلگان کتابلرنی امّتلری حفظ قیلماس ایدیلر یازودن‌غنه اوقورلر ایدی بنی اسرائیلده توراتنی کوکللدن بلگوچی کشی باری عزیر علیه السلامغنه ایدی (وَمَا یَجْحَدُ) وانکار قیلماس (بِاٰیٰاتِنَآ) بزنك آیتلرمزگه یعنی قرآنغه (اِلَّا الظّٰالِمُونَ) مگر ظلملق اینکوچیلرگنه انکار قیلورلر (وَقٰالُوا) وایتدیلر مشرکلر (لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَیْهِ) نی اوچون ایندرلمادی اول محمد علیه السلام اوزرینه (اٰیٰاتٌ) نشانه‌لر وعلامتلر (مِنْ رَبِّهِ) پروردکارندن یعنی صالح پیغمبرنك توه‌سی هم موسی پیغمبرنك عصاسی کبی معجزه‌لر نی اوچون بیرلمادی دیورلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (اِنَّمَا الْاٰیٰاتُ) موندن باشقه توگلدرکم آیتلر ومعجزه‌لر (عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی قاشنده‌درکم هرقایچان تلاسه شول وقتده وهرکمگه ایندرماکنی تلاسه شوکا ایندرور اوزاختیارنده مینم قولمده توگلدر (وَاِنَّمَآ اَنَا) وموندن باشقه توگلدرکم مین (نَذِیرٌ مُبِینٌ) برآشکارا قورقتقوچی‌من (اَوَلَمْ یَکْفِهِمْ) ایا کفایت قیلمادیمو ویتمادیمو هم ظاهر بولغوچی معجزه توگلمو اول مشرکلرگه (اَنَّآ اَنْزَلْنٰا) شولکم بز ایندردك (عَلَیْكَ الْکِتٰابَ) سینك اوزرکا قرآننی کم همیشه (یُتْلٰی عَلَیْهِمْ) اوقولور اول قرآن آنلر اوزرینه اوز تللرنچه وآنك غایتده فصاحت وبلاغتینی آنلر بلورلر نی قدرطرشسه‌لرده قرآنك ایك قصقه سوره‌سینه معارض برکلام ترتیب قیلا آلماسلر بس موندن آرتق معجزه نیچك بولور (اِنَّ فِی ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو قرآنده (لَرَحْمَةً) البته رحمت واولوغ نعمت بولغوچیدر آکا ایمانکشیلرگه (وَذِکْرٰی) هم اوگوت ونصیحت بولغوچیدر (لِقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ) شول قومگه کم ایمان کیلتورورلر واشانورلر آکا (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام (کَفٰی بِاللّٰهِ) یتکوچیدر خدای تعالی (بَیْنِی وَبَیْنَکُمْ) مینم آرام برله سزنك آراکزده (شَهِیدًا) گواه بولوب منم سوزلرمنك راست ایدکینه (یَعْلَمُ) بلور اول خدای

تعالی (ما فی السموات) شول نرسه‌نی کم کوکلرده‌در (والارض) هم یرلرده‌در بس مینم حالم برله سزنك احوالکزنی هم اوزی بلور (والذین آمنوا) وشول کمسه‌لر کم اشاندیلر (بالباطل) باطلغه وحق بولماغان نرسه‌گه یعنی پوتلرغه (وکفروا بالله) واشانمادیلر الله تعالی‌گه وآنی بلمادیلر (اولئك) اوشبو گروه (هم الخاسرون) آنلردر زیان کورگوچیلر وخسرانده قالغوچیلر (ویستعجلونك بالعذاب) وآشقدرب صورارلر اول مشرکلر سندن عذاب اینماکینی (ولولا اجل مسمی) واگر بولماسه ایدی آطالنمش وبیلگولانمش برمدّت عذاب اینماکی اوچون (لجاءهم العذاب) البته کیلور ایدی آنلرغه وعده ایتولگان عذاب لحظه بیلگولانمش وقتی باردر شول وقت یتماینچه کیلمه‌س (ولیأتینهم بغتة) وشك سز کیلور اول مشرکلرکه عذاب آکسزدان اویلاماغان وقتلرنده (وهم لایشعرون) وآنلر بلماسلر اول عذابنك کیلماکینی (یستعجلونك بالعذاب) استعجال قیلورلر وآشوغوب استارلر اول مشرکلر سندن عذاب کیلماکنی (وان جهنم) وحالانکه درستلکده تموغ (لمحیطة) البته احاطه قیلغوچی وچولغاب آلغوچیدر (بالکافرین) کفر اهللرینی یعنی تموغده توشولرینه سبب بولغوچی کفر ومعصیتلری آنلرنی تمام چولغاب آلغاندر یاکه مراد آنلرنی تموغ اوطی هر طرفلرندن چولغاب آلاچاقدر (یوم یغشیهم) شول کونده‌کم قاپلار آنلرنی (العذاب) تموغ عذابی (من فوقهم) آنلرنك باش اوستلرندن (ومن تحت ارجلهم) هم آیاقلری آستلرندن (ویقول) وایتور خدای تعالی یاکه فرشته ایتور خدانك امری برله تموغ اهلینه (ذوقوا) طاتوکزلر (ما کنتم تعملون) شول نرسه‌نك جزاسینی کم اشلار بولدکز دنیاده وقتکزده مرویدرکم مؤمنلردن برجماعت مکه‌ده اقامت ایلاب فقیرلکاری سببلی وبعضیلری وطن محبتی سببلی هجرت قیلماس ایدیلر وکوب خوف هم قورقو برله خدای تبارك وتعالی‌گه عبادت قیلور ایدیلر حق سبحانه وتعالی اوشبو آیت کریمه‌نی یباردی (یا عبادی) ای مینم بنده‌لریم (الذین آمنوا) آنداین بنه‌لرکم ایمان کیلتردیلر سزلر مشرکلردن یراق بولکز مؤمنلر آراسنده طورونی استه‌کز واگرده بر شهرده بلدروب وآشکارا عبادت قیلا آلماساکز (ان ارضی) درستلکده مینم یرم (واسعة) کیکدر بس باشقه یرلرگه هجرت قیلکز (فایای فاعبدون) بس میکا عبادت قیلکز اول یرلرده طنچلاغانکز حالده (کل نفس) هر بر نفس (ذائقة الموت) اولومنی طاتوغوچیدر

یعنی هر جان ایه‌سی البته اولمه‌ی قالماس (ثُمَّ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ) صکره بزنك صاری
قایتارلمش بولورسز حساب وجزأ اوچون (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وشول کمسه‌لرکم
ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشله‌دیلر ایدگو عمللرنی (لَنُبَوِّئَنَّهُمْ)
البته توشورورمز وکرگزورمز آنلرنی (مِنَ الْجَنَّةِ) جنتده (غُرَفًا) بلند کوشکلرکه
ویخشی منزللرکه‌کم (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آقار اول کوشکلرنك آستندن یلغه‌لر
(خَالِدِينَ فِيهَا) منکو قالغوچیلر بولغانلری حالده آنلر اول منزللرده (نِعْمَ
أَجْرُ الْعَامِلِينَ) نی یخشی اجردر ایدگو عمل قیلغوچیلرنك اجر وثوابلری (الَّذِينَ
صَبَرُوا) شوندای عمل قیلغوچیلرکم آنلر صبر قیلدیلر وچدادیلر مشرکلرنك
اذیت وجفالرینه هم وطنلرندن آیرلوغه (وَعَلَى رَبِّهِمْ) هم اوزلرینك پروردکارلری
اوزرینه (يَتَوَكَّلُونَ) توکل قیلورلر آنلر وبارچه اشلرینی آکاغنه طابشورلر اوشبو
آیت کریمه کیلگاندن صوك مکه‌ده‌گی مؤمنلر مدینه‌گه هجرت قیلماقچی بولدیلر
لکن ینه کوکللرینه قورقو توشدی‌کم بزنك مدینه‌ده هیچ بر یورط ییرمز ومالمز
یوقدر بزنك اوچون آنده هیچ بر اسباب معیشت حاضرلنگان توگلدر آنداین
شهرگه نیچك بارورمز دیدیلر بس حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ)
ونی قدردر قیملداغوچی جان ایه‌لرندن‌کم (لَا تَحْمِلُ) یوکله‌مه‌س، وکوته‌روب
یورمه‌س (رِزْقَهَا) اوزینك رزقینی یعنی اوزینك آزقینی یورگان ییرنه وکوته‌روب
یورمه‌س هم ذخیره ایتوب جیوب صاقلاماس جان ایه‌لرندن آشی طورغان آزغینی
ذخیره ایتوب آلدان حاضرلاب قویغوچیلر باری آدمی هم تچقان برله قرمصقه‌لردر
باشقه حیوانلر اوزلرینه آزق حاضرلاب قویماسلر خدای تعالی‌گه توکل قیلوب
طورورلر (اللَّهُ يَرْزُقُهَا) الله تعالی رزق بیرور آنلرغه وهیچ قایوسینی آچ
قالدرماس نقدیر ایتولگان رزقی ایرشور بس سزلر هم رزق طوغریسنده
خدایغه توکل قیلکز (وَإِيَّاكُمْ) هم سزلرگه‌ده رزق بیرور خدای تعالی (وَهُوَ
السَّمِيعُ) واول خدای تعالی ایشتکوچیدر سزلرنك سوزلرکزنی (الْعَلِيمُ) بلگوچیدر
نیتلرکزنی سزلرگه قایدان رزق بیرونی (وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ) واگر صوراساك سین
مکه اهلندن (مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ) کم یاراتدی کوکلرنی (وَالْأَرْضَ) هم ییرلرنی
(وَسَخَّرَ الشَّمْسَ) دخی‌کم مسخر قیلدی قویاشنی (وَالْقَمَرَ) هم آینی (لَيَقُولُنَّ اللَّهُ)
البته أیتورلر آنلر سینك سوزکا جوابده بو اشلرنی قیلغوچی الله‌در دیوب
زیراکه آنلر خدای تعالی‌نك خالق ایدکینی بلورلر (فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ) بس قایو

اورندن دوندرلمش بولور آنلر حقدن یعنی بارچه‌نی یاراتقوچی خدای تعالی ایدکینی بلسه‌لر بس نی‌اوچون آنلر حق یولدن یوز دوندرورلر وخدایدن باشقه‌غه طابونورلر (اَللّٰهُ یَبْسُطُ الرِّزْقَ) الله‌تعالی کیمگه قیلور رزقنی (لِمَنْ یَشَآءُ) هر کمسه اوچون‌کم تلهر اوزی (مِنْ عِبَادِهٖ) بنه‌لرندن (وَیَقْدِرُ لَهٗ) هم طار قیلور رزقنی شول کمسه‌که کم تلهر آکا طار قیلونی (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ) بارچه نرسه‌نی بلکوچیدر بنده‌لرنگ مصلحتینی اوزی بلور (وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ) واگر صوراساگ سین عرب مشرکلرندن (مَنْ نَزَّلَ) کم ایندردی (مِنَ السَّمَآءِ) کوکدن یاکه بولوطدن (مَآءً) صونی (فَاَحْیَا بِهٖ) بس ترگزدی ویاشارتدی اول صو برله (الْاَرْضَ) یبرنی (مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا) اول یبرنگ اولمه‌کندن وقوروغانندن صوگ (لَیَقُوْلُنَّ اللّٰهُ) البته أیتورلر اول مشرکلر بو اشلرنی الله قیلدی دیوب یعنی همه اش خدادن ایدکینی بلورلر شولای بولا طوروب خدایدن باشقه‌غه طابونورلر (قُلِ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) ثنا ومافطاماق خدای تعالی‌گه‌درکم بزلرنی اوشبو ضلالتدن صافلادی (بَلْ اَکْثَرُهُمْ) بلکه اول مشرکلرنگ کوبره‌کی (لَا یَعْقِلُوْنَ) آکلاماسلر وبلمه‌سلر (وَمَا هٰذِهِ الْحَیٰوةُ الدُّنْیَآ) وتوگلدر اوشبو دنیا ترکلکی (اِلَّا لَهْوٌ وَّلَعِبٌ) مگر بر بوش اش واویوندرکم بالالر اویونی کبی هیچ اعتبارسزدر (وَاِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ) ودرستلکده آخرت یورطی (لَهِیَ الْحَیَوَانُ) البته اولدر منگو ترکلك یورطی‌کم هیچ کیسولمه‌س وبتمه‌س (لَوْ کَانُوْا یَعْلَمُوْنَ) اگر بولسه‌لر آدمیلر فانی دنیانی منگولك آخرت اوزره اختیار أیله‌مه‌سلر (فَاِذَا رَکِبُوْا) بس هر قایچان آطلانسه‌لر اول مشرکلر واولطورسه‌لر (فِی الْفُلْكِ) کیمه‌گه یعنی دریاده یورگان وقتلرنده دولقن بولوب مضطرب بولسه‌لر (دَعَوُا اللّٰهَ) دعا قیلورلر وزاریلق أیله‌رلر خدای تعالی‌گه (مُخْلِصِیْنَ) خالص ایتکوچیلر بولغانلری حالده (لَهُ الدِّیْنَ) اول خدای‌تعالی اوچون دینلرینی یعنی چن اخلاصلری برله خدای تعالی‌گه یالبارورلر (فَلَمَّا نَجّٰیهُمْ) بس قوتقارغانی زمانده خدای تعالی آنلرنی اول قاطیلقدن یعنی صحت سلامتلکده آنلرنی دریادن چغارسه (اِلَی الْبَرِّ) قوروغ یبر صاری (اِذَا هُمْ) شول وقتده آنلر (یُشْرِکُوْنَ) شرك کیلتورورلر خدایغه یعنی اوّلگی شرکلرینه قایتورلر (لِیَکْفُرُوْا) تاکم کفران نعمت قیلماقلری اوچون (بِمَآ اٰتَیْنٰهُمْ) شول نرسه‌گه‌کم بیردك بز آنلرغه نعمت ونجاتدن (وَلِیَتَمَتَّعُوْا) هم فائده‌لانماقلری اوچون دنیاترکلکی

ودنیا نعمتلری برله (فسوف یعلمون) بس تیزدرکم بلورلر اول مشرکلر حاللرینك عاقبتینی عذاب وقتنده (أولم یروا) ایا کورمه دیلرمو اول مکه اهللری وبولمادیلرمو (أنا جعلنا) شونی کم بز قیلدق آنلرنك شهرلرینی (حرما آمنا) ایمینلك ایه‌سی بولغوچی بر حرم وحرمتلی اورن یعنی آنده طورغوچی کمسه‌لر قتل وغارتدن ایمین بولورلر (ویتخطف الناس) وهجوم ایتلمش هم باصلمش بولورلر آدمیلر (من حولهم) آنلرنك شهرلری تیکره‌سندن یعنی مکه‌نك اطرافنده‌غی کشیلرنی چیتدن دشمانلر کیلوب اولتورورلر وطالارلر هم اسیر قیلورلر اما مکه اهلینه هیچ‌کم تعرض ایتمه‌س ایمین وطنچلقده طورورلر (أفبالباطل) ایا باطل ویالغانغه‌مو یعنی پونلرغه (یؤمنون) اشانورلر اول مشرکلر (وبنعمة الله) وخدای تعالی‌نك نعمتینه (یکفرون) اشانماسلر یعنی شوندای ایمینلك وطنچلق نعمتینه شکرانه قیلماسلر (ومن أظلم) وکمدر ظلملق ایتکوچیراك (ممن افتری) شول کمسه‌دن کم افترأ ایلادی (علی الله کذبا) الله تعالی اوزرینه یالغانی یعنی خداینك شریکی باردر دیدی (أو کذب بالحق) یا ایسه یالغانغه طوتدی حقلقنی یعنی قرآننی باکه پیغمبرنی (لما جاءه) کیلگانی زمانده آکا اول حقلق (أليس في جهنم) ایا ایماسدرمو تموغده یعنی تموغه‌در (مثوی) توراچاق اورن (للكافرين) کفر اهللری اوچون (والذين جاهدوا فينا) وشول کمسه‌لرکم سعی قیلدیلر وطرشدیلر بزنك اشمزده (لنهدينهم) البته کوندروررمز آنلرنی (سبلنا) اوز یوللرمزغه (وان الله) ودرستلکده خدای تعالی (لمع المحسنين) البته ایذگولك قیلغوچیلر برله‌درکم آنلرغه یاردم ونصرت قیلور.

سورة الروم مكية وهي ستون آية

۲۹ نچی سوره روم سوره‌سی مکه ده نازل ۶۰ آیتدر

بسم الله الرحمن الرحيم

(الم) والله تعالی اعلم (۱) بمراده (غلبت الروم) مغلوب ویکلمش بولدیلر رومیلر وفارسیلر آنلرغه غلبه ایتدیلر (في أدنى الأرض) رومنك عرب یرینه یافتراق بولغان یرنده یعنی آردن وفلسطین یرلرنده پیغمبرمز علیه السلام بعثینك توقزنچی یلنده اوشبو خبر یعنی فارس خلقینك روم خلقینه غالب بولمافلری هم روم خلقینك مغلوب بولولرینك خبری مکه‌گه ایرشدی مشرکلر

(۱) حضرت ابن عباس رضی الله عنهمادن منقولدرکه حروف مقطعه‌نك هر قایوسی حق تعالی‌گه ثنا ایتوله طورغان صفتلردن برسینه اشارتدر مثلا الیف الوهیتدن کنایه‌در ولام لطفدن هم میم ملکدن کنایه‌در وبعضیلر قولنچه الیف الله اسمینه اشارتدر ولام جبرائیلگه ومیم محمد علیه السلام اسمینه اشارتدر یعنی الله تعالی جبرائیل واسطه‌سی برله محمد علیه السلامغه وحی یبارگی.

بوخبرنی ایشتوب شاد بولدیلر مسلمانلرغه شمانه طریقنچه ایتدیلر سزلر هم نصارالر یعنی روم خلقی کتاب برله عمل قیلغوچیلرسز بزلر هم فارس خلقی اُمّیلرمز هیچ کتابمز یوقدر اوشبو یل فارس خلقی روم خلقینه غالب بولدیلر کتابسزلر کتابلیلرنی یکدیلر بس موندن تفأّل قیلورمزکم بزلر هم سزلرگه غالب بولساق کیراك دیدیلر بس حق سبحانه وتعالی اوشبو آیتنی یبارردی وبیوردیکم حاضرده روم خلقی مغلوب بولدیلر ویکلدیلر (وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ) وآنلر مغلوب بولماقلرندن صوك (سَيَغْلِبُونَ) تیزدرکم اوزلری غالب بولورلر وفارسیلرنی یکارلر (فی بضْع سنین) برآز یللر اچنده یعنی اوچ یل برله توفزیل آراسنده روم خلقی کیری فارس خلقینه غالب بولورلر ابوبکر صدیق رضی الله عنه اوشبو آیت کریمه کیلگاندن صوك مشرکلرگه ایتدی سزلر روم خلقی مغلوب بولدی دیوب شادلانماکز خدای تعالی برله آنط اچارمن کم برآز یللردن ینه روم خلقی فارسیلرغه غَلَبه قیلورلر بوسوزنی ایشتکاچ ابی بن خلف ایتدی البته سین دیگانچه بولماس یعنی رومیلر غالب بولماسلر مین بوخصوصده بحثلاشورمن دیدی بس آنلر حضرت ابوبکر برله بوخصوصده بحثلاشدیلر شول طریقه‌کم اگر اوچ یل اچنده رومیلر فارسیلرغه غالب بولسه‌لر ابی بن خلف حضرت ابوبکرگه اون باش توه بیرماکچی بولدی واگر اوچ یل مدّتنده رومیلر غالب بولماسه‌لر حضرت ابوبکر ابی بن خلفکه اون توه بیرماکچی بولدی ابوبکر صدیق رضی‌الله عنه بووقعه‌نی رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینه عرض ایلادی حضرت بیوردی کم حق تعالی بضع سنینده رومیلر غلبه قیلورلر دیمشدر بضع اوچ برله توفز آراسنه‌غی عددر ایمدی سن بارغل مدتنی هم توه‌نك عددینی آرتدرغل دیدی بس ابوبکر حضرتلری ینه ابی بن خلف حضورینه کیلوب بحثنك مدتینی هم توه‌نی آرطدردی شویله‌کم اگر توفز یل اچنده رومیلر غالب بولماسه‌لر حضرت ابوبکر یوز توه بیرماکچی بولدی غالب بولسه‌لر ابی بن خلف یوز توه بیرورگه بولدی هرایکی طرفدن ضامنلر وکفیللر قویدیلر حدیبیه صوغشی کونده رومیلرنك فارسیلرغه غالب بولدقلرینك خبری ایشتولدی اول وقتده ابی بن خلف تریك توگل ایدی احد صوغشنده مسلمانلر آنی اولتورگانلر ایدی بس حضرت ابوبکر آکا کفیل بولغان کشیدن یوز توه‌نی آلوب فقراغه صدقه ایلادی اوشبو آیت کریمه کیلاچکداگی

اشدن اخبار درکم قرآننك معجزه ایدکینه ظاهر دلیلدر بو آیت کیلگاندن صوك یدی یل اوتکاچ مذکور اش یعنی رومیلرنك غلبه‌سی واقع بولدی دیمشلر (لله الأمر) خدای تعالی‌گه مخصوصدر حکم وفرمان قیلماق (من قبل) فارسنك رومغه غالب بولمافندن الگاری (ومن بعد) هم رومنك فارسقه غلبه‌سندن صوك یعنی همه وقتده اش خداینك تقدیری برله بولور (ویومئذ) وشول گونده یعنی رومیلر غالب بولغان گونده (یفرح المؤمنون) شاد بولورلر مؤمنلر (بنصر الله) خدای تعالی‌نك کتاب اهلینه یاردم ایتماکی برله شادلانورلر زیراکه کتاب اهلینك کتابسز مجوسیلرگه غالب بولولری مسلمانلرنك مشرکلرگه غالب بولولرینه دلیل بولوروهم مؤمنلرنك سوزلری راستقه چقماقینه وخبرلری توغری کیلماکینه شادلانورلر یاکه کفر اهلی بربرسی برله صوغشوب بعضیلری بعضیلرینه غالب بولماقینه وآنلردن گوب جماعتلر هلاك بولدقینه مؤمنلر شادلانورلر زیراکه بواش کفر اهلینك ضعیفلانماکینه سبب بولور (ینصر) نصرت ویاردم بیرور خدای تعالی (من یشاء) هرکمسه‌گه‌کم تلار اوزی (وهو العزیز) واول خدای تعالی غالب بولغوچیدرکم ظلم اهلندن انتقام آلور (الرحیم مهربان ومرحمتلی درکم برجماعتنی ایکنچیگه غالب قیلورویاردم بیرور (وعد الله) وعده قیلماق وعده قیلدی خدای تعالی رومیلرنك غالب بولولرینی ومؤمنلرنك اول اش سببلی شادلانماقلرینی (لا یخلف الله) خلافلق ایتماس خدای‌تعالی (وعده) اوزینك وعده‌سینه (ولکن اکثر الناس) ولکن آدمیلرنك کوبراکی (لا یعلمون) بلماسلر آنك وعده‌سینك راست بولماقینی (یعلمون) بلورلر آدمیلر (ظاهرا) آشکارا بولغان نرسه‌نی (من الحیوة الدنیا) اوشبو دنیا ترکلکندن یعنی دنیانك مالینی ومتاعینی‌هم جاه‌ودولتینی‌گنه بلورلر (وهم عن الآخرة) وآنلر آخرت اشلرندن (هم غافلون) آنلر غافل وخبرسزلردر (اولم یتفکروا) ایا فکر قیلمادیلرمو آنلر (فی انفسهم) اوز نفسلرنك یعنی اوز وجدانلرینه قایتوب اویلاب قاراماسلرمو شونی‌کم (ما خلق الله) یاراتمادی خدای تعالی (السموات) کوکلرنی (والأرض) هم یرلرنی (وما بینهما) دخی کوك برله یر آراسنده بولغان نرسه‌نی (الا بالحق) مگر یاراتدی حقلق برله یعنی حکمت برله یاکه حقلق اوچون یعنی ثواب وعذاب وجزآء اوچون (واجل مسمی) هم تعیین ایتلمش بر مدة اوچون‌کم قیامت کونیدر (وان کثیرا) ودرستلکده کوبسی (من الناس) آدمیلردن یعنی

كفر اهللری (بلقآء ربّهم) پروردكارلرينك ديدارينه يعنی قيامت كونينه وخدای تعالی حضورينه باروغه (لكافرون) انكار ايتكوچيلر واشانماوچيلردر (اولم يسيروا) ايا سير قيلماديلرمو ويورمه‌ديلرمو اول مشركلر (فی الارض) يير يوزنده يعنی آنلر سودا گرلك برله يورگان وقتلرنده عاد وثمود قوملرينك طورغان يرلرندن اوتمه‌ديلرمو (فينظروا كيف كان) تاكم اگر يورسه‌لر قارارلر وكورورلر آنلر شونی‌كم نيچك بولدی (عاقبة الذين) شول كمسه‌لرنك عاقبتی كم (من قبلهم) آنلردن الگاری بولديلر يعنی اوّلگی امّتلرنك حاللری نيچك بولدی ونيچك هلاك بولديلر (كانوا) بولديلر اول اوّلگی امّتلر (اشدّ منهم) قاطيراق اوشبو مكه اهللرندن (قوّة) قوّت وكوچليلك يوزندن يعنی آنلر بو مشركلردن كوچيلره‌ك ايديلر (واثاروا الارض) هم دوندیلر وتصرف قيلديلر آنلر يير يوزنی ايگن ايكمك ويغاچلر اولطرتماق هم قازوب معدنلر چغارماق ويلغه‌لر آغوزماق اوچون (وعمروها) دخی عمارت قيلديلر آنلر وتوزوديلر يير يوزينی (اكثر) كوبره‌ك (ممّا عمروها) شول نرسه‌دن‌كم عمارت قيلديلر وتوزوديلر آنی مكه اهللری ياكه مراد عمر سوردیلر وتركلك ايتديلر اوّلگی امّتلر يير يوزنده بو مشركلرنك عمرلرندن كوبره‌ك وآرتغراق (وجآءتهم) هم كيلديلر اول اوّلگی امّتلرگه (رسلهم) آنلرنك پيغمبرلری (بالبيّنات) روشن بولغوچی معجزه‌لر برله وآنلر اول پيغمبرلرگه اشانماديلر ومؤمن بولماديلر بس حق تعالی آنلرنی تمام هلاك أيله‌دی (فما كان الله ليظلمهم) بس بولمادی خدای تعالی‌كم ظلم قيلسه آنلرغه يعنی آنلرغه هيچده ظلم قيلمادی واوّل پيغمبرلر يباروب حق يولغه اوندامانچه آنلرنی هلاك ايتمه‌دی (ولكن كانوا) ولكن بولديلر آنلر (انفسهم) اوز نفسلرينه (يظلمون) ظلملق قيلور ايديلر شرك وتكذيبلری سببلی (ثمّ كان) صكره بولدی (عاقبة الذين) شول كمسه‌لرنك حاللرينك صوكی‌كم (اساءوا) ياوزلق وياماتلق قيلديلر آنلر (السّوآى) يامانراق بولغوچی جزآء يعنی آنلرنك جزألری ياوزلق بولغان تموغ اوطينك عذابی بولدی (ان كذّبوا) شول سببلی‌كم يالغانغه طوتديلر آنلر واشانماديلر (بآيات الله) الله تعالی‌نك آيتلرينه يعنی قرآنغه (وكانوا) هم بولديلر آنلر (بها يستهزؤن) اول آيتلر برله استهزآء قيلورلر وآيتلرنی مسخره‌گه طوتار بولديلر (الله يبدؤا الخلق) خدای تعالی ياراتور ويوقدن بار قيلور خلقنی (ثمّ يعيده) صكره اعاده قيلور يعنی اولگاندن صوك كيری ترگزور

(ثُمَّ اِلَیْهِ) صکره اول خدای تعالی صاری (تُرْجَعُونَ) قایتارلمش بولورسز حساب
وجزأ اوچون (ویَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ) وباد قیلغل شول کونی‌کم قائم بولور قیامت
(یُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ) تیك طوروزلر وسوزله‌شمه‌سلر اول کونده مشرکلر یعنی
سوزله‌شمه‌کسکه هیچ حجتلری بولماس (وَلَمْ یَکُنْ لَهُمْ) هم بولماس آنلرغه قیامت
کونده (مِنْ شُرَکَائِهِمْ) آنلرنك شریکلرندن یعنی خدایغه شریك ایتوب طوتقان
معبودلرندن وپوتلرندن (شُفَعَاءُ) شفاعت ایتکوچیلر وآنلرنی تله‌گوچیلر یعنی
دنیاده وقتده اول مشرکلر بزگه پوتلرمز ومعبودلرمز شفاعت قیلورلر دیب امید
ایتسه‌لرده قیامتده آنلردن هیچ شفاعت ویاردم بولماس (وَکَانُوا) دخی بولورلر
اول مشرکلر شول کونده (بِشُرَکَائِهِمْ) شریك ایتوب طوتقان معبودلرینه (کَافِرِینَ)
اشانماوچیلر یعنی آنلردن امیدلری حاصل بولماغاچ آنلردن بیزار بولورلر (ویَوْمَ
تَقُومُ السَّاعَةُ) وشول کونه‌کم قائم بولور قیامت (یَوْمَئِذٍ یَتَفَرَّقُونَ) شول کونده
طارالورلر آدمیلر وبر برسندن آیرم بولورلر بر گروهنی اعلای علیین‌گه
ایلتورلر وبر گروهنی اسفل السافلین‌گه توشورورلر (فَأَمَّا الَّذِینَ آمَنُوا) بس
شول کمسه‌لرکم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشله‌دیلر ایذگو عملرنی
(فَهُمْ فِی رَوْضَةٍ) بس آنلر جنتنك گل باغچه‌سنده (یُحْبَرُونَ) (۱) شادلاندرلمش
بولورلر شوندای شادلق برله‌کم اول شادلقنك اثری آنلرنك یوزلرنده ظاهر
بولور (وَأَمَّا الَّذِینَ کَفَرُوا) وامّا شول کمسه‌لرکم حقلقغه اشانمادیلر وایمان
کیلتورمه‌دیلر (وَکَذَّبُوا بِآیَاتِنَا) هم یالغانغه طوتدیلر بزنك آیتلرمزنی (وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ)
دخی اشانمادیلر آخرتکه یولقوغه (فَأُولَئِکَ) بس اوشبو گروه (فِی الْعَذَابِ)
عذابده (مُحْضَرُونَ) حاضر ایتلمشلردر (فَسُبْحَانَ اللَّهِ) مصدر امر معناسنه‌در یعنی
بس تسبیح أیتگزلر الله‌تعالی‌گه وآنی پاکلك برله یاد قیلگزلر یاکه نماز
اوقوگزلر (حِینَ تُمْسُونَ) شول وقته‌کم کیچکه کرورسز یعنی آخشام برله یستو
نمازلرینی اوقوگز (وَحِینَ تُصْبِحُونَ) هم شول وقته‌کم طاگغه کرورسز یعنی
ایرته نمازلرینی اوقوگز (وَلَهُ الْحَمْدُ) واول خدای‌تعالی‌گه مخصوصدر ثنا وماقطاماق
(فِی السَّمَاوَاتِ) کوکلرده (وَالْأَرْضِ) هم یرلرده یعنی کوکلرده ویرلرده بولغان
کمسه‌لر آگا حمد ایتورلر (وَعَشِیًّا) دخی نماز اوقوگز کوندزنك آخرغی
طرفنده یعنی ایکندی نمازی (وَحِینَ تُظْهِرُونَ) هم شول وقته‌کم ظهر وقتینه
کرورسز یعنی اویله نمازینی اوقوگز (یُخْرِجُ الْحَیَّ) چغارور خدای‌تعالی ترکنی

(۱) یاکه معناسی آنلر جنته‌مکرم ومنعم بولورلر دیماکدر یاکه جنت حللری برله زینتلاندرلمش بولورلر یاکه باشلرینه نوردن تاج کیورتورلر وبعضیلر دیمشلردرکم معناسی آنلرغه جنته جنته غایت خوش آواز ونغمه‌لر ایشتدرلور دیماکدر شویله‌کم هیچ لذت اول آوازنی ایشتو کبی بولماس خبرده کیلمشدرکه جنته حوری‌لر شوندای نفیس آواز برله تغنی قیلورلرکم جنت نعمتلرینك افضلی شول بولور وآنلرنك تغنیلری تسبیح وتهلیل بولور. تیسیر

(مِنَ الْمَيِّتِ) اولوكدن يعنى اورلدن آغاچنى ويمورقه‌دن قوشنى چغارور ونطفه‌دن آدمينى ياراطور ياكه كافردن مؤمننى وجاهلدن عالمنى طوغدرور (وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ) هم چغارور اولوكنى (مِنَ الْحَيِّ) تركدن يعنى قوشدن يمورقه‌نى وآدمدن نطفه‌نى چغارور ياكه عالمدن جاهلنى وبخشيدن يامانتى طوغدرور (وَيُحْيِي الْأَرْضَ) دخى تركزور خداى تعالى بيرنى (بَعْدَ مَوْتِهَا) آنك اولمه‌كى صوكنده يعنى قوروغ بيرنى ياشارتوب اوله‌نلر اوسدرور (وَكَذٰلِكَ) واوشانداق سزلر هم (تُخْرَجُونَ) چغارلمش بولورسز قبرلركزدن محشر كونده (وَمِنْ آيَاتِهِ) وخداى تعالى‌نك قدرتينك نشانه‌لرندندر (أَنْ خَلَقَكُمْ) شولكم باراتدى اول سزنى يعنى اصلكز آدمنى (مِنْ تُرَابٍ) توفراقدن (ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ) صكره ايمدى سزلر آدميلرسزكم (تَنْتَشِرُونَ) منتشر بولاسز وطارالاسز يريوزنده يعنى دنيانك هرطرفينه طارالغان وكوبايگان سز (وَمِنْ آيَاتِهِ) دخى خداى تعالى‌نك قادرلقينك علامتلرندن (أَنْ خَلَقَ لَكُمْ) شولدركم باراتدى اول سزنك اوچون (مِنْ أَنْفُسِكُمْ) اوز نفسلركزدن يعنى اوز جنسكزدن باراتدى (أَزْوَاجًا) خاتونلرنى (لِتَسْكُنُوا) تاكم قرار ايتماككز وميل قيلماقكز اوچون (إِلَيْهَا) اول خاتونلركز صارى (وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ) هم قيلدى خداى تعالى سزنك آراكزده يعنى خاتونلركز برله سزنك آراكزده پيدا ايتدى (مَوَدَّةً) محبت ودوستلقنى (وَرَحْمَةً) هم مرحمت وشفقتنى محبت تزوج سببلى وشفقت بالا طوغرماق برله بولور (إِنَّ فِي ذٰلِكَ) درستلكده اوشبو اشده بولغوچيدر (لَآيَاتٍ) البته دلالت وعلامتلر (لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) شول گروه اوچون كم تفكر قيلورلر وبواشلرنك حكمتينه مطلع بولورلر (وَمِنْ آيَاتِهِ) هم الله تعالى‌نك قدرتينك دليلرندن بولغوچيدر (خَلْقُ السَّمٰوَاتِ) كوكلرنى ياراتماق (وَالْأَرْضِ) هم يرلرنى يار اطماق (وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ) دخى سزلرناك تللركزنك تورلى تورلى بولماقى سوز سوزلاشماكده يعنى عربى وفارسى وتركى كبى تورلى (١) لغتلر برله سوزلاماككز (وَأَلْوَانِكُمْ) هم توسلركزنك تورلى تورلى بولماقى يعنى بعضلركز آق تنلى وبعضلر قارا وبعضلر صارى هم قزل وبربرسينه مخالف بولماقى (إِنَّ فِي ذٰلِكَ) درستلكده اوشبو اشده يعنى بارچه‌كز برآتا بالاسى بولا تورب تللركز وتوسلركز تورلى تورلى بولماقنده (لَآيَاتٍ) البته نشانه‌لر وعلامتلر باردر حق تعالى‌نك كمال قدرت وحكمتينه (لِلْعَالِمِينَ) علم ايالرى اوچون (وَمِنْ آيَاتِهِ) دخى آنك

(١) لبابه مذكوردركم بارچه مختلف لغتلرنك اصللرى يتمش ايكى تورلى تلدر اون توقز تورلى تل نوح عليه السلام اوغلى سام اولادنده‌در اون يدى تورلى لغت حام نسلنده‌در اوتوز آلتى تل يافث بالالرى آراسنده‌در. كشف

قدرت کامله‌سینك علامتلرندندر (منامكم) سزنك یوقلاماقكز (باللیل) کیجه ده (والنهار) هم کوندزده استراحت اوچون (وابتغاءكم) هم سزنك استاماككز رزقنی (من فضله) خدای تعالی‌نك فضل وکرمندن یعنی معیشتنی طلب ایدوب تورلی کسبلر قیلمافكز (انّ فی ذلك) درستلکده اوشبو اشده (لآیات) البته علامتلر وعبرتلر باردر (لقوم یسمعون) شول گروه اوچون‌کم ایشتورلر هوشلی قولافلری برله (ومن آیاته) هم اول خدای تعالی‌نك حکمتی نشانه‌لرندن بولغوچیدر شولکم (یریكم البرق) کورگازور اول سزلرگه یاشننی (خوفاً) فورقتماق‌اوچون مسافرلرنی یاشن صوغودن (وطمعاً) هم طمعغه توشورماك اوچون ابوداگی مقیملرنی یغمور یاغدرماق برله (وینزّل) دخی ایندرور اول خدای تعالی (من السّماء) کوکدن یاکه بولوطدن (ماءً) صونی (فیحیی به الارض) بس ترگزور اول صو برله یرنی یعنی یاشارتور اولانلر اوسدرور (بعد موتها) اول یرنك اولگانی وقوروغانی صوکنده (انّ فی ذلك) درستلکده اوشبو یاشن یاشناتماك هم یغمور یاغدروب یردن اولانلر اوسدرماکده (لآیات) البته قدرت الهیه‌گه علامتلر باردر (لقوم یعقلون) شول گروه اوچون‌کم تعقّل قیلورلر وبلورلر (ومن آیاته) ودخی آنك قدرتینك نشانه‌لرندندر (ان تقوم السّماء) کوکنك، نراکسز تورماقی (والارض) هم یرنك صو اوزرنده تورماقی (بامره) آنك فرمانی وصافلاماقی برله (ثمّ اذا دعاكم) صکره هرقایچان اوندامه سزلرنی اسرافیل صورنی اورماك برله (دعوة) بر اوندامك یعنی یا ایها الموتی اخرجوا ای اولوکلر چغوکز دیوب چاقرسه (من الارض) یردن (اذا انتم تخرجون) شول وقتده سزلر چغارسز قبرلرکزدن کم بواش خدای تعالی قدرتینك دلیللرندندر (وله من فی السّموات) واول خدای تعالی‌نك مخلوقی ومملوکیدر هرکمسه‌کم کوکلرده بولدی (والارض) هم یرده بولدی (کلّ له قانتون) بارچه‌لری اطاعت ایتکوچی وبوی صونغوچیلردر اولمه‌ك وتریلماك هم قوبارلماق کبی اشلرده (وهو الّذی) واول خدای تعالی شول ذاتدرکم (یبدؤا الخلق) باشلاب یاراتور خلقنی ویوقدن بار قیلور صکره آنلرنی اولتورور (ثمّ یعیده) صکره کیری ترگزور آنی (وهو اهون علیه) هم اول کیری ترگزماك یکللدر خدای تعالی اوزره باشلاب یاراتماق کبی (وله المثل الاعلی) هم اول خدای تعالی‌گه مخصوصدر اولوغراق ویوقاریراق بولغوچی صفت (فی السّموات والارض) کوکلرده هم یرلرده (وهو العزیز) واول

خدای تعالی‌در غالب کم هیچ براش توغریسنده عاجز بولماس (اَلْحَكِيمُ) اشنگ توغریسینی بلگوچی‌کم آنگ هراشی حکمت مقتضاسنچه‌در (ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا) بیان قیلدی الله تعالی سزنگ اوچون مثالنی (مِنْ أَنْفُسِكُمْ) اوزذاتلرگزدن (هَلْ لَكُمْ) ایا باردرمو سزلرگه ای آزاد کشیلر (مِنْ مَا مَلَكَتْ) شول نرسه‌دن کم مالك بولدی آنی (أَيْمَانُكُمْ) اوگ قوللرگز (مِنْ شُرَكَاءَ) شریکلردن یعنی اوز ملکگزده وقول آستگزده بولغان قللرگز سزلرگه شریك واورطاق بولورلرمو (فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ) شول نرسه‌ده کم رزقلاندردق وبیردك بز آنی سزلرگه اموال واسبابدن (فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ) قللرگز مالللرگزده شویله اورطاق بولورلرموکم بس سز اول نرسه‌ده برابر وتیگز بولورسز قللرگز برله یعنی اوزگز مال وملکگزده نیچك تصرف قیلاسز قللرگز هم شریك بولوب شولای تصرف قیلورلر (تَخَافُونَهُمْ) قورقورسز اول قللرگزدن (كَخِيفَتِكُمْ) قورقماقگز کبی (أَنْفُسَكُمْ) اوز نفسلرگزدن یعنی مالللرگزغه شریك بولغان آزاد کشیلردن مالمزنی بوتونله‌ی اوز قوللرینه آلماسونلر دیب نیچك قورقماسز ملکگزده بولغان قللرگز مالگزده اورطاق وشریك بولوب آنلردن هم شولای (١) قورقورسزمو (كَذَٰلِكَ) اوشانداق (نُفَصِّلُ الْآيَاتِ) تفصیل قیلورمز وبیان ایتارمز توحید دلیللرینی (لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) شول گروه اوچون‌کم آگلارلر وبلورلر اوشبومثاللرنی جاهللر وظالملر اوشبونی بلمه‌سلر وفکرله‌مه‌سلر (بَلِ اتَّبَعَ) بلکه ایه‌ردیلر (الَّذِينَ ظَلَمُوا) شول کمسه‌لرکم ظلملق قیلدیلر اوزلرینه مشرك بولولری برله (أَهْوَاءَهُمْ) اوز نفسلری آرزولرینه (بِغَيْرِ عِلْمٍ) بلودن باشقه (فَمَنْ يَهْدِي) بس کمدرکم هدایت قیلور ویولغه کوندرور (مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ) شول کمسه‌نی کم ضلالتکه توشوردی آنی خدای تعالی (وَمَا لَهُمْ) ویوقدر اول مشرکلرگه (مِنْ نَاصِرِينَ) یاردم بیرگوچیلر وآنلرنی تموغ عذابندن قوتقارغوچیلر (فَأَقِمْ) بس طوغری طوتقل سین ای محمد علیه السلام (وَجْهَكَ) اوزگنگ یوزگنی (لِلدِّينِ) خدای تعالی‌نگ عبادتی اوچون یاکه مراد عملگنی خالص قیلغل (حَنِيفًا) میل ایتکوچی بولغان حالگده بارچه دینلردن اسلام دینینه هم امتلرگا أیتکل‌کم بارچه‌لری ایه‌رسونلر (فِطْرَتَ اللَّهِ) الله تعالی‌نگ دینینه (الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ) آنداین فطرتکه کم یاراتدی خدای تعالی آدمیلرنی (عَلَيْهَا) آنگ اوزرینه یعنی شول دیننی طوتماق وعبادت قیلماق اوچون یاراتدی وبعضیلر فطرتدن مراد خدای تعالی‌نی طانوماقدن

(١) بعض تفسیرلرده مذکوردرکه حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلام اوشبو آیت کریمه‌نی قریشنگ اولوغلرینه‌اوقوغاچ آنلر أیتدیلر «کلّا والله لا یکون ذلك ابدا» یعنی «بو اش بولا طورغان بولسه البته هر گیز بولماس اوز قللریمزنی اوز مالمزغه شریك ایتماسمز وآنلردن هر گیز قورقماسمز دیدیلر دیدیلر حضرت صلی الله علیه وسلم بیوردی کم سزلر قللرگزنگ اوزلرگزگه ملکگزده‌شریك بولولرینه‌راضی بولماس سز بس خدای تعالی گه نی‌اوچون ملکنده باشقه نرسه‌لرنی شریك قیلورسز دیدی.

دیمشلر اول معرفت وطانوماق اَلَسْتُ بربّکم سؤالی کونندہ بارچه آدمیلرگه حاصل بولمشدر بس بیورورکم همیشه شول معرفت اوزره بولکز (لا تبدیلَ) بوقدر تبدیل وآلشدرماق (لخلق الله) خدای تعالی‌نك خلقینه یعنی خدای تعالی‌نك دینینی آلشدرماکز میثاق کونندہ‌گی دینگزده ثابت بولکزکم خدای تعالی سزنی شول دین اوزره یاراتمشدر (ذلك الدّین القیّم) اوشبودر راست وطوغری بولغوچی دین (ولٰکنّ اکثرَ النّاس) ولکن آدمیلرنك کوبراکی (لا یعلمونَ) بلمه‌سلر اول دیننك راست ایدکینی (منیبینَ الیه) اقمنك ضمیرندن حالدر یعنی ای محمد علیه السلام سین هم امّتلرك یوزلرکزنی یونالدرکز اسلام دینینه وعبادتکه رجوع ایتکوچیلر وقایتقوچیلر بولغانکز حالده خدای تعالی صاری (واتّقوه) هم قورقکز خدای تعالی‌دن (واقیموا الصّلوة) دخی قایم قیلکز واونه‌کز نمازنی (ولا تکونوا) وبولماکزسز (منَ المشرکینَ) شرك کیلتورگوچیلردن خدایغه (منَ الّذینَ فرّقوا) شوله کمسه‌لردن کم آیردیلر (دینهم) اوزلرینك دینلرینی (وکانوا شیعًا) هم بولدیلر گروه گروه یعنی تورلی تورلی دینلرگه آیرلشدیلر بعضلری پوتقه وبعضلری فرشته‌لرگه وبعضلری قویاشقه واوطقه طابوندیلر یاکه مراد یهود ونصارادرکم تورلی تورلی مذهبلرگه آیرلشدیلر یاکه مراد خوارج واهل بدعتلردر (کلّ حزب) هربرگروه (بما لدیهم) شول نرسه برله کم آنلرنك قاشنده‌در (فرحونَ) شادلانغوچیلردر یعنی هر قایو دین ومذهب اهلی اوزینك یولینی حق بلور (بیت) هر کسی رادر خور مقدار خویش* هست نوع خوشدلی درکار خویش میکند اثبات خویش نفی غیر * چه امام صومعه چه پیر دیر (واذا مسّ النّاسَ) وهر قایچان ایرشسه آدمیلرگه (ضرّ) برفاطیلق یاکه صرخاولق وفقیرلك (دعوا ربّهم) دعا قیلورلر آنلر تضرع وزاریلق برله پروردکارلرینه (منیبینَ الیه) رجوع ایتکوچیلر وقایتقوچیلر بولغانلری حالده خدای تعالی صاری (ثمّ اذا اذاقهم) صکره هرقایچان طاتوتسه خدای تعالی آنلرغه وبیرسه (منه رحمةً) اوز قاشندن بر یکللکنی یاکه سلامتلك یاکه بایلقنی وآنلرنی اول قاطیلقدن قوتقارسه (اذا فریقٌ منهم) شول وقتده بر گروه آنلردن (بربّهم) اوز پروردکارلرینه (یشرکونَ) شرك کیلتورورلر ومشرك بولورلر (لیکفروا) تاکم شکرانه‌سزلق قیلماقلری اوچون یعنی کفران نعمت قیلورلر (بما آتیناهم) شول نرسه‌گه‌کم بیردك بز آنلرغه عافیت وسلامتلك نعمتندن (فتمتّعوا)

امر تهدید وقورقتودر یعنی ای مشرکلر وکفران نعمت ایتکوچیلر فائده‌لنکزلر دنیا نعمتلری برله قولکزدن کیلکان قدرلی (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم سز بلورسز اشلرکزنك عاقبتینی‌کم تموغ عذابی بولور (أَمْ أَنْزَلْنَا) ایا ایندردکمو بز (عَلَيْهِمْ) اول مشرکلر اوزرینه (سُلْطَانًا) بر حجتنی وکتابنی یاکه بر پیغمبرنی یاکه بر فرشته‌نی (فَهُوَ يَتَكَلَّمُ) بس سوزله‌ر اول کتاب یاکه پیغمبر وفرشته (بِمَا كَانُوا بِهِ) شول نرسه برله‌کم بولدیلر اول مشرکلر آنك برله (يُشْرِكُونَ) شرك کیلترورلر یعنی مشرك بولولرینك دلیلینی بیان قیلور (وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ) وهر قایچان طاتوتساق بز مشرکلرگه (رَحْمَةً) بر رحمتنی یعنی صحتلك وبایلق کبی نعمتنی روزی قیلساق (فَرِحُوا) شادلانورلر آنلر (بِهَا) آنك برله (وَإِنْ تُصِبْهُمْ) واگر ایرشسه آنلرغه (سَيِّئَةٌ) بر یاوزلق یعنی صرخاولق وآچلق کبی محنتلر باشلرینه کیلسه (بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ) شول نرسه سببلی‌کم آلدن یباردی آنلرنك قوللری یعنی قیلغان یاوزلقلری وگناه‌لری سببلی آنلرغه محنت کیلسه (إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ) شول وقتده آنلر امیدسز بولورلر وچدامایوب ناله وفریاد قیلورلر (أَوَلَمْ يَرَوْا) ایا کورمه‌دیلرمو آنلر (أَنَّ اللَّهَ) شونی‌کم درستلکده خدای تعالی (يَبْسُطُ الرِّزْقَ) کیك وایرکن قیلور رزقنی (لِمَنْ يَشَاءُ) شول کمسه اوچون‌کم تله‌ر (وَيَقْدِرُ) دخی طار قیلور رزقنی شول کمسه‌گه‌کم تله‌ر آکا طار قیلونی (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلکده اوشبو اشده (لَآيَاتٍ) البته دلیللر وعلامتلر باردر (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) شول گروه اوچون‌کم اشانورلر خدای تعالی‌نك حکمینه وتقدیرینه (فَآتِ) بس بیرگل سین ای محمد علیه السلام (ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ) یاقنلق ایه‌سی بولغان قرنداشکا بنی هاشمدن آنك حقینی غنیمت مالدن (۱) (وَالْمِسْكِينَ) هم مسکین ومحتاجغه حقینی بیرگل (وَابْنَ السَّبِيلِ) دخی محتاج بولوب قالغان یولاوچی ومسافرگه حقینی بیرگل یعنی آنلرغه زکوة بیرگل (ذَٰلِكَ) اوشبو اش یعنی حق ایه‌لرینه حقلرینی بیرمك (خَيْرٌ) ایندگوراك ویخشیراقدر صارانلقدن (لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ) شول کمسه‌لر اوچون‌کم تله‌رلر (وَجْهَ اللَّهِ) خدای تعالی‌نك لقاسینی یاکه رضاسینی (وَأُولَٰئِكَ) واوشبو گروه (هُمُ الْمُفْلِحُونَ) آنلر در فلاح واوستونلك طابقوچیلر ومقصودغه ایرشکوچیلر (وَمَا آتَيْتُمْ) وشول نرسه‌کم بیردکز سز (مِنْ رِبًا) هدیه وبوله‌کدن قارشوسینه نرسه آلونی طمع ایتوب ومکافات امیدی برله یاکه شول نرسه‌کم معامله‌ده خلقغه ربا ایتوب بیردکز

(۱) ودیمشلردر کم بارچه ایمان اهلی اوشبو خطابقه داخلدر یعنی همه‌مؤمنلرگه بیورورکم صلهٔ رحم قیلکز ویاقن قرنداشلرکزگه انعام واحسان ایتکز حضرت امام اعظم ذوی الارحامنك نفقه‌سی واجب ایدکینه اوشبو آیت برله استدلال قیلور.

(لیربوا فی اموال الناس) تاکم آرطسون وزیاده بولسون اوچون بیرگان مالکز آدمیلرنك مالللرنده یعنی قیمتندن آرطغی برله اوزکزگه قایتسون ومالکز کوبایسون اوچون یاکه ربا آشاوچی کشیلرنك مالللری آرطسون اوچون بیردکز (فلا یربوا) بس آرطماس اول بیرگان مالکز (عند الله) الله تعالی قاشنده هم اول مالده برکت بولماس (وما آتیتم) وشول نرسه کم بیردکزسز (من زکوة) زکوندن وصدقه‌دن (تریدون) تلارسز آنی بیرماککز برله (وجه الله) خدای تعالی‌نك رضاسینی هم اجر وثوابنی (فاولئك) بس اوشبو گروه یعنی خدای رضاسی اوچون زکوت وصدقه بیرگوچیلر (هم المضعفون) آنلردر آرتقلق ایالری یاکه آرتقلقنی طاپقوچیلر یعنی آنلرنك مالللری آرتور هم اجروثوابلری کوبایور برگه اون حاصل بولور (الله الذی خلقکم) الله تعالی شول ذاتدر کم یاراتدی سزلرنی ویوقدن بار ایلادی (ثم رزقکم) صکره رزق بیردی هم بیرور سزلرگه عمرگز بوینچه (ثم یمیتکم) صکره اولتورور سزنی اجللرکز یتکانده (ثم یحییکم) آندن صوك کیری ترگزور سزلرنی قیامتده (هل من شرکائکم) ایا بارمودر خدایغه شریك ایتوب طوتقان معبودلرکزدن وپوتلرکزدن (من یفعل) شول کمسه‌کم قیلور (من ذلکم) اوشبو اشلردن یعنی یاراتماق ورزق بیرماك هم اولتورماك وترگزماکگه قادر بولغانی بارمو وآنلرقیلا آلورلرمو اوشبولردن (من شیء) برنرسه‌نی تاکم طابونمافغه لایق بولورلرایدی یعنی البته بواشلردن هیچ برسینی قیلا آلماسلر وکوچلری یتماس بس آنلر نیچك خدایغه شریك بولسونلر البته بولماسلر (سبحانه) پاکدر اول خدای تعالی (وتعالی) هم منزه واولوغراقدر (عما یشرکون) شول نرسه‌دن‌کم شرك کیلتورورلر اول مشرکلر آکا (ظهر الفساد) ظاهر وآشکارا بولدی بوزقلق (فی البر) قورو یرده یغمور یاغماغانلقی برله هم طاعون ووبالر بولماق برله (والبحر) هم دریاده طوفان برله وکیمه‌لر غرق بولماق برله (بما کسبت) شول نرسه سببلی کم کسب قیلدی واشلادی آنی (ایدی الناس) آدمیلرنك قوللری یعنی آدمیلرنك یامانلقلری وگناهلری شوملغندن (۱) بولدی (لیذیقهم) تاکم طاتوتسون اوچون آنلرغه خدای تعالی (بعض الذی) شول نرسه‌نك جزاسینی بعضیسینی وبرآزینی کم (عملوا) اشلادیلر آنلر یعنی قیلغان گناهلرینك جزاسندن بر آزینی دنیاده طارتسونلر اوچون (لعلهم یرجعون) شایدکم آنلر اوشبو فساد ومحنت لرنی

(۱) بعضیلر دیمشلردر کم قوروغ بیرده‌گی فساددن مراد قابیلنك هابیلنی اولتورمه‌کیدر ودریاداغی فسادجلندی دیگان ظالم پادشاهنك ظهوریدرکم کیمه‌لرنی غصبلب آلور ایدی.

طارتماق برله شرکدن قایتورلر وایمان کیلتورورلر هم توبه قیلورلر (قُلْ) ایتکل
ای محمد علیه‌السلام مشرکلرگه (سیرُوا فِی الْاَرْضِ) سیر قیلکز ویورکز اوّلگی
امّتلرنك یرلرنده (فَانْظُرُوا) بس قارا کز وکورکز شونی‌کم (کَیْفَ کَانَ) نیچك
بولدی (عَاقِبَةُ الَّذِینَ) شول کمسه‌لرنك عاقبتی‌کم (مِنْ قَبْلُ) آنلردن الگاری
بولدیلر (کَانَ اَکْثَرُهُمْ) بولدی آنلرنك کوبراکی (مُشْرِکِینَ) شرك کیلتورکوچیلر
خدای تعالی‌گه شول سببلی هلاك بولدیلر (فَاَقِمْ) بس توغری قیلغل ویونالدرگل
(وَجْهَكَ) یوزکنی (لِلدِّینِ الْقَیِّمِ) راست وتوغری بولغوچی دینگه (مِنْ قَبْلِ اَنْ
یَاْتِیَ) کیلماکندن الگاری (یَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ) شول کون‌کم یوقدر قایتماق اول کون
اوچون (مِنَ اللّٰهِ) خدای تعالی قاشندن یعنی خدای تعالی اولکوننی البته کیری
قایتارماس ودوندرماس البته اولکون بولاچقدر (یَوْمَئِذٍ) شول کون‌کم
(یَصَّدَّعُونَ) طاراورلر وآیرلشورلر آدمیلر بربرسندن وایکی فرقه بولورلر
فریق فی الجنة وفریق فی السعیر (مِنْ کَفَرَ) هرکم حقلقغه اشانماسه وایمان کیلتورماسه
(فَعَلَیْهِ کُفْرُهُ) بس آنك اوزرینه بولغوچیدر کفرینك جزاسی کم منگولك تموغ
عذابیدر (وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا) وهرکم اشلاسه ایذگو عملنی (فَلِاَنْفُسِهِمْ) بس اوز
نفسلری اوچون (یَمْهَدُونَ) اورن حاضرلرلر جنتده (لِیَجْزِیَ) قیامتده بنده‌لرنك
ایکی گروه بولمافلری تاکم جزا بیرسون اوچون خدای تعالی (الَّذِینَ اٰمَنُوا)
شول کمسه‌لرگه کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشلادیلر ایذگو
عملرنی (مِنْ فَضْلِهِ) اوزینك فضل وکرمندن (اِنَّهُ لَا یُحِبُّ) درستلکده اول خدای
تعالی دوست توتماس وسویماس (الْکَافِرِینَ) خلقغه اشانماوچیلرنی بس آنلرنی
مؤمنلر برله برگه جمع قیلماس بلکه آیروب تموغغه صالور (وَمِنْ اٰیَاتِهِ) خدای
تعالی قدرتینك علامتلرندن بولغوچیدر (اَنْ یُرْسِلَ) خدای تعالی‌نك یبارماکی
(الرِّیَاحَ) جیللرنی (مُبَشِّرَاتٍ) سویونچ بیرگوچیلر بولغانلری حالده اول جیللر
یغمور یاغماق برله خدای تعالی‌نك اول جیللرنی یبارماکی سزلرنك حاجتلرکزنی
اوتاماك اوچوندر (وَلِیُذِیقَکُمْ) هم طاتوتماق اوچوندر سزلرگه (مِنْ رَحْمَتِهِ)
اوزینك نعمتندن‌کم یغمور سببلی حاصل بولور (وَلِتَجْرِیَ الْفُلْكُ) هم تاکم یورسون
اوچوندر جیللر سببلی برله کیمه‌لر دریالرده (بِاَمْرِهِ) خدای تعالی‌نك فرمانی برله
(وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ) دخی تاکم سزنك استاماکزاوچوندر دریالرده سودا گرلك
اوچون سفر قیلوب خدای تعالی‌نك فضلندن بولغوچی رزق وروزینی (وَلَعَلَّکُمْ

تشکرون) وشایدکم سزلر شکرانه قیلورسز اوشبو نعمتلرگه (ولقد ارسلنا) وتحقیق یباردك بز (من قبلك) سیندن الگاری ای محمد علیه‌السلام (رسلاً) رسول لرنی آدمیلردن (الی قومهم) آنلرنك قوملری صاری (فجاءوهم) بس کیلدیلر اول رسوللر اوز قوملرینه (بالبینات) روشن بولغوچی معجزه‌لر برله بس اول قوملرنك بعضلری پیغمبرلرگه ایمان کیلتوردیلر وبعضیلری ایمان کیلتورمایوب مشرك بولدیلر (فانتقمنا) بس انتقام آلدق بز (من الذین اجرموا) شول کمسه‌لردن‌کم مشرك بولدیلر وپیغمبرلرینه اشانمادیلر وآنلرنی هلاك ایتدك هم ایمان کیلتورگانلرینه نصرت ویاردم بیردك (وکان حقاً علینا) وتیوشلی بولدی بزنك اوزرمزگه (نصر المؤمنین) مؤمنلرگه یاردم بیرماك (الله الذی) الله‌تعالی شول ذاتدرکم (یرسل الریاح) یبارور اول جیللرنی (فتثیر سحاباً) بس قوبارور وسورور اول جیللر بولوطنی وهواده تورلی طرفلرغه ایلتور (فیبسطه) بس جایار وتوتوش قیلور خدای تعالی بولوطنی بعض وقتده (فی السماء) کوك طرفنده (کیف یشاء) نی روشچه تلار اوزی یعنی نیچك تلاسه شولای قیلور (ویجعله) هم قیلور اول بولوطنی بعض وقتده (کسفاً) پاره پاره‌کم برکیساکی ایکنچی کیسا کندن آیرم بولور (فتری الودق) بس سن کورورسنك یغمورنی کم خدای تعالی‌نك حکمی برله (یخرج) چغار اول یغمور (من خلاله) اول بولوطنك آراسندن (فاذا اصاب به) بس هر قایچان ایرشدرسه خدای تعالی یغمورنی (من یشاء) هر کمسه‌گه‌کم تلهر اوزی (من عباده) بنه‌لرندن (اذا هم یستبشرون) شول وقتده آنلر شادلانورلر وسوینورلر اول یغمور سببلی (وان کانوا) ودرستلکده آنلر بولدیلر (من قبل ان ینزل) اول یغمورنك ایندرلمه‌کندن الگاری (علیهم) آنلر اوزرینه (من قبله) بولوطنك ظاهر بولماقندن الگاری (لمبلسین) امیدلرینی اوزگوچیلر یغمور یاوماقندن (فانظر) بس قاراغل سین (الی آثار رحمة الله) خدای تعالی‌نك رحمتینك اثرلرینه ونشانه‌لرینه عبرت کوزی برله قاراغل تاکم کورورسنك (کیف یحیی الارض) نیچك ترگزور خدای‌تعالی بیرنی رحمتینك اثری بولغان یغمور سببلی یغاچلر واوله‌نلر اوسدرمك برله (بعد موتها) اول بیرنك اولگانی وقوروغانی صوکنده (ان ذلك) درستلکده اوشبو قوروغ بیرنی ترگزمك ویاشارتمکگه قادر بولغوچی خدای‌تعالی (لمحیی الموتی) البته ترگزگوچیدر اولوکلرنی (وهو علی کل شیء) واول خدای تعالی

بارچه نرسه اوزره (قَدِيرٌ) کوچی یتکوچیدر وآکا هیچ مشکل بولغان اش یوقدر بارچه ممکناتغه نسبتی برابردر (وَلَئِنْ اَرْسَلْنَا) واگر یبارسك بز (رِيحًا) عذاب جیلینی یعنی ایگنلرنی خراب ایته طورغان جیلنی ایگنلرینه ایسدرسك (فَرَاَوْهُ) بس کورسه‌لر آنلر اول ایگنلکنی (مُصْفَرًّا) صارغایمش وبر مرتبه یاشارگاندن صوك قوروغه وهلاك بولورغه یاقنلاشمش کورسه‌لر اول جیلنك سببندن (لَظَلُّوا) البته أورلورلر آنلر وبولورلر (مِنْ بَعْدِهِ) ایگنلکلرینی شول روشچه کورگانلرندن صوك (يَكْفُرُونَ) کفران نعمت قیلورلر یعنی اوتکانده‌گی نعمتلرگه شکرانه‌سز وکفرلك قیلغوچی بولوب أورلورلر (فَاِنَّكَ) بس درستلکده سین ای محمد علیه السلام (لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى) سوز ایشتدره آلماسسك اولوکلرگه یعنی مشرکلرنك کوکللری اولگاندر آنلرغه سوزنی آکلاطورمن دیب امید قیلماغل (وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ) دخی سین ایشتدره آلماسسك صاکغراولرغه (اَلدُّعَاءَ) اونه‌مك وچاقرماقنی یعنی نی‌قدر چاقرساکده آنلر ایشتمه‌سلر (اِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ) هر قایچان کیری دونسه‌لر آنلر چاقرغوچیدن قاچقوچیلر بولغانلری حالده یعنی صاکغراو کشی چاقرغوچی کشیگه قارشی یونه‌لوب طورغانده أیتکان سوزنی ایشتمه‌سه‌ده آغزنك قیملداغانینی وباشنك اشارتینی کورب بر نرسه آکلار امّا چاقرغوچی کشیگه آرقاسینی بیروب ویوزینی دوندروب قاچار بولسه البته هیچ بر نرسه‌نی فهم أیله‌مه‌س بس مشرکلر هم شونك کبیدرکم سینك سوزکدن هیچ بر نرسه آکلاماسلر (وَمَا اَنْتَ) هم سین ایمه‌سسك ای محمد علیه‌السلام (بِهَادِ الْعُمْىِ) صوقرلرنی هدایت ایتکوچی ویولغه کوندرگوچی (عَنْ ضَلَالَتِهِمْ) آنلرنك ضلالت وآداشمافلرندن یعنی مشرکلرگه توفیق بیرورگه وآنلرنی ایمانغه کیلترورگه قادر توگلسك (اِنْ تُسْمِعُ) سین ایشتدرمه‌سسك قرآننك وعظ ونصیحتلرینی (اِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ) مگر شول کمسه‌گه ایشتدرورسك‌کم اول اشانور (بِاٰيَاتِنَا) بزنك کتابمزنك آیتلرینه (فَهُمْ مُسْلِمُونَ) بس آنلر انقیاد ایتکوچیلر وبوی صونغوچیلردر بزنك فرمانمزغه (اَللّٰهُ الَّذِى) الله تعالی شول ذاتدرکم (خَلَقَكُمْ) یاراتدی اول سزلرنی (مِنْ ضَعْفٍ) بر ضعیف نرسه‌دن یعنی نطفه‌دن (ثُمَّ جَعَلَ) صکره قیلدی وبیردی سزلرگه (مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ) بالالق ضعیفلکندن صوك (قُوَّةً) یکتلك قوّتینی (ثُمَّ جَعَلَ) آندن صوك قیلدی وبیردی خدای سزلرگه (مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ) یکتلك قوّتی صوکندن (ضَعْفًا) ضعیفلکنی (وَشَيْبَةً) هم قارطلقنی (يَخْلُقُ)

یاراطور اول خدای تعالی (مَا يَشَآءُ) شول نرسه‌نی کم تلهر (وَهُوَ الْعَلِيمُ) واول خدای تعالی بلگوچیدر بنه‌لرنك احوالینی (اَلْقَدِيرُ) کوچی یتکوچیدر آنلرنك صفتلرینی اوزگارتوگه (وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ) وشول کونه‌کم قایم بولور قیامت (يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ) آنط اچه‌رلر مشرکلر شویله دیوب‌کم (مَا لَبِثُوا) طورمادیلر آنلر دنیاده یاکه قبرلرنده (غَيْرَ سَاعَةٍ) بر ساعتدن باشقه یعنی واقعه خلاف برگنه ساعت طوردق دیوب آنط ایته‌رلر (كَذَٰلِكَ) اوشانداق (كَانُوا) بولدیلر اول مشرکلر دنیاده هم (يُؤْفَكُونَ) کیری دوندرلمش بولورلر ایدیلر توغری یولدن حشرنی وقیامتنی انکار أیله‌مه‌کلری برله یعنی آنلرنك اشلری دنیاده هم آخرتده واقعه خلاف سوزله‌مك ویالغانلاماقدر (وَقَالَ الَّذِينَ) واول مشرکلرنك دنیاده برگنه ساعت طوردق دیمه‌کلرینه قارشی أیتورلر شول کمسه‌لرکم (أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ) بیرلگاندر آنلرغه علملك هم ایمان یعنی عالم بولغان مؤمنلر أیتورلر ای مشرکلر نی اوچون یالغان أیته‌سز (لَقَدْ لَبِثْتُمْ) تحقیق طوردکز سز دنیاده وسزنك طورغانلقکز ذکر ایتلمش ویازلمشدر (فِي كِتَابِ اللَّهِ) الله تعالی‌نك کتابنده یعنی لوح المحفوظده یاکه قرآنده ذکر ایتلگاندر شویله دیوب‌کم سزلر دنیاده وقبرلرکزده طوردکز (إِلَىٰ يَوْمِ الْبَعْثِ) قوبارلماق کونینه‌چه (فَهَٰذَا) بس اوشبودر (يَوْمُ الْبَعْثِ) قوبارلماق کونی‌کم سز آکا اشانماس ایدکز (وَلَٰكِنَّكُمْ كُنْتُمْ) ولکن سزلر بولدکز غایت نادانلقکزدن (لَا تَعْلَمُونَ) بلمه‌سسز اول بعث وحشرنك حقلقینی بس مشرکلر بزنی کیری دنیاغه قایتارغل ایدگو عمللر فیلورمز دیوب اعتذار ایه‌رلر ویالبارورلر (فَيَوْمَئِذٍ) بس شول کونده (لَا يَنْفَعُ) فائده بیرمه‌س (الَّذِينَ ظَلَمُوا) شول کمسه‌لرکه‌کم ظلملق ایتدیلر اوز نفسلرینه کفر وشرکلری برله (مَعْذِرَتُهُمْ) آنلرنك اعتذار قیلمافلری وعذر تله‌مه‌کلری (وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ) دخی اونه‌لمش بولماسلر آنلر آنلردن عتاب وعذابنی کیته‌ره طورغان نرسه‌لرکه یعنی خداینك رضاسینی حاصل قیلا طورغان اشلرنی اشله‌کز دیب قیامتده آنلرغه أیتلمه‌س زیراکه آنلر دنیاده اول اشلرنی اشله‌مه‌دیلر بس خدای تعالی آنلردن هر گیز راضی بولماس (وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ) وتحقیق بیان قیلدق بز آدمیلر اوچون (فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ) اوشبو قرآنده (مِنْ كُلِّ مَثَلٍ) آنلرغه فائده‌لی بولغان هر بر مثلدن (وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ) واگر سین کیلتورسك ای محمد علیه السلام معجزه استه‌گوچیلرگه (بِآيَةٍ) بر معجزه‌نی‌کم آنلر استه‌رلر یعنی اوزلری

صوراغان معجزه‌نی آنلرغه کورگازسك (لَيَقُولُنَّ) البته أيتورلر (اَلَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لرکم خلقلغه اشانمادیلر (اَنْ اَنْتُمْ) ایمه‌سسز سزلر یعنی پیغمبر ومؤمنلر (اِلَّا مُبْطِلُونَ) مگر باطل اش اشله‌گوچیلر ویالغان أیتکوچیلرسز دیورلر (كَذٰلِكَ) اوشانداق (يَطْبَعُ اللّٰهُ) مهر صوغار خدای تعالی (عَلٰى قُلُوبِ الَّذِينَ) شول کمسه‌لرنك کوکللری اوزرینه‌کم (لَا يَعْلَمُونَ) بله‌سلر آنلر حقلغنی (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل وچداغل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرنك اذیت وجفالریه (اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ) درستلکده الله تعالی‌نك سیکا نصرت ویاردم بیرورمن دیوب قیلغان وعده‌سی (حَقٌّ) راست وتوغریدرکم البته سن آنلرغه غالب بولورسك (وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ) والبته استخفاف قیلماسونلر ویکلگه طوتماسونلر سنی (اَلَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ) شول کمسه‌لرکم تصدیق ایتماسلر واشانماسلر بعث وقیامتکه.

سورة لقمان مكية وهى اربع وثلثون آية

٣٠ نجی سوره لقمان سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٣٤ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(الٓمٓ) الله اعلم بمراده حروف مقطعه سوره باشلرنده غیب خزینه‌لرینك مفتاحلریدر دیمشلر (تِلْكَ) اوشبو آیتلر (اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ) حکمت ایاسی بولغوچی قرآننك آیتلریدر (هُدًى) توغری یولنی کورگازگوچی بولغانی حالده (وَرَحْمَةً) هم رحمت بولغانی حالده (لِلْمُحْسِنِينَ) ایدگولك قیلغوچیلر اوچون (اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ) آنداین ایدگولك ایتکوچیلرکم قایم قیلورلر آنلر واونارلر نمازنی (وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ) هم بیرورلر مالللرندن زکوتنی (وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ) وآنلر آخرتکه (هُمْ يُوقِنُونَ) آنلر شکسز وشبهه‌سز اشانوولر (اُولٰٓئِكَ) اوشبو گروه (عَلٰى هُدًى) توغری یول اوزنده بولغوچیلردر (مِنْ رَبِّهِمْ) اوزلرینك پروردکارلرندن (وَاُولٰٓئِكَ) دخی اوشبو گروه (هُمُ الْمُفْلِحُونَ) آنلردر فلاح وقول اوستونلکی طاپقوچیلر مرویدرکه نضر بن حارث تجارت ایله فارس ولایت‌لرینه یوردکندن رستم واسفندیار قصه‌لرینی قریش مشرکلرینك مجمع‌لرنده شول طریقه تفصیل وتقریر قیلور ایدی‌کم ایشتوب همه‌لری حیران بولورلر هم تحسین وآفرینلر اوقورلر ایدی شول جهتدن نضر تفاخر قیلور ایدی اگر محمد عاد وثمود قصه‌لرندن هم سلیمانلنك ملکندن خبر بیرسه‌مین هم عجم پادشاهلرینك واقعه‌لرینی

بیان قیلورمن دیوب مافتانور ایدی حق سبحانه وتعالی آیت یبارد‌ی کم (وَمِنَ النَّاسِ) وآدمیلردن بولغوچیدر (مَنْ یَشْتَرِی) شول کمسه‌کم صاتوب آلور (لَهْوَ الْحَدِیثِ) بوش واویون سوزنی یعنی فائده‌سز واشانچسز حکایه‌لرنی (لِیُضِلَّ) تاکم آزدرسون اوچون آدمیلرنی (عَنْ سَبِیلِ اللهِ) خدای تعالی‌نك یولندن یعنی اسلام دینندن یاکه قرآننی ایشتودن فالدرسون اوچون (بِغَیْرِ عِلْمٍ) علمدن ودلیلدن باشقه (وَیَتَّخِذَهَا) هم توتسون اوچون خدای تعالی‌نك یولینی (هُزُوًا) مسخره‌گه (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (لَهُمْ عَذَابٌ مُهِینٌ) بولغوچیدر آنلرغه خور قیلغوچی عذاب یعنی دنیاده اسیر بولماق وقتل ایدلماك وآخرتده تموغ عذابی (وَإِذَا تُتْلَى) وهر قاچان اوقولنمش بولسه (عَلَیْهِ) اول کمسه اوزرینه (آیَاتُنَا) بزنك آیتلرمز (وَلَّى) یوزینی دوندرور اول (مُسْتَكْبِرًا) تکبرلك قیلغوچی بولغانی حالده یعنی آکا هیچ التفات ایتماس (كَأَنْ لَمْ یَسْمَعْهَا) گویاکم هرگز ایشتمادی اول آنی (كَأَنَّ فِی أُذُنَیْهِ) گویاکه آنك هرایکی قولاغنده بولغوچیدر (وَقْرًا) آغرلق کم حق سوزنی ایشتماس (فَبَشِّرْهُ) بس سویونچ بیرگل سن آکا یعنی سویونچ بیرو اورنینه آکا اعلام ایتکل وقورقتقل (بِعَذَابٍ أَلِیمٍ) بر رنجتکوچی عذاب برله (إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا) درستلکله شول کمسه‌لرکم اشاندیلر خدای ورسولگه (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشله‌دیلر ایزگو عملرنی (لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِیمِ) بولغوچیدر آنلرغه نعمت ایاسی بولغان جنتلر (خَالِدِینَ فِیهَا) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده اول جنتلرده (وَعْدَ اللهِ حَقًّا) وعده قیلماق وعده قیلدی خدای تعالی درست وتوغری بولغوچی وعده‌نی (وَهُوَ الْعَزِیزُ) واول خدای تعالی غالب درکم هیچ‌کم آنی وعده‌سینه وفا ایتودن مانع بولماس (الْحَكِیمُ) توغری اشلیدرکم هراشی حکمت‌که موافقدر (خَلَقَ السَّمَاوَاتِ) یاراتدی اول خدای تعالی کوکلرنی (بِغَیْرِ عَمَدٍ) تراکدن باشقه (تَرَوْنَهَا) سز کورورسز اول کوکلرنی (وَأَلْقَى فِی الْأَرْضِ) هم قویدی یرده یعنی یر اوستنه پیدا قیلدی (رَوَاسِیَ) بیوك طاولرنی (أَنْ تَمِیدَ بِكُمْ) تاکم سزلرنی سلکتوب مضطرب قیلماسون اوچون اول یرزیراکه یر صو اوستنه بولدقندن حرکت قیلور وسلکنوب تورور ایدی بس حق تعالی بیوك طاولرنی یاراتوب یرنی قرار ایتدردی (وَبَثَّ فِیهَا) دخی طاراتدی خدای تعالی یرده (مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ) هر بر قیملداغوچی جان ایاسندن (وَأَنْزَلْنَا) وایندردك بز (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن (مَاءً) صونی یعنی بولوطدن یغمورنی یاغدردق (فَأَنْبَتْنَا فِیهَا) بس اوسدردك بز

یرده یغمور صوی برله (مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ) هر جفت یخشی بولغوچی اولاندن (هٰذَا) اوشبو ذکر ایتولمش نرسه‌لر یعنی کوکلر ویرلر هم طاولر وحیوانلر هم اولانلر همه‌سی (خَلْقُ اللّٰهِ) خدای تعالی یاراتقان نرسه‌لردر (فَأَرُونِي) بس کورگازکز سز میکا (مَاذَا خَلَقَ) نی نرسه‌نی یاراتدیلر (اَلَّذِينَ مِنْ دُونِهِ) خدای تعالی‌گه باشقه کمسه‌لر یعنی پوتلرکم مشرکلر آنلرنی خدایغه شریك ایتوب طوتارلر بس کورکازکز آنلرنی نرسه‌نی یوقدن بار قیلدیلر (بَلِ الظَّالِمُونَ) بلکه مشرکلر (فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) بولغوچیلردر آشکارا ضلالتده کم عاجز ومخلوق بولغان پوتلرنی قادر وخالق بولغوچی خدایغه شریك ایتارلر مرویدرکه لقمان حکیمنك قصه‌سی هم آنك وصیت‌لری یهود قاشنده بیك مشهور ایدی سوز آراسنده آنك حکمتلرندن مثل کیلتورورلر ایدی حق سبحانه وتعالی لقمانك حالندن خبر بیرب بیوردی‌کم (وَلَقَدْ آتَيْنَا) وتحقیق بیردك بز (لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ) لقمان بن باعوراغه حکمتنی کم اول حکمت توغری سوزلر هم کامل ومقبول عملدر یاکه توحیدنی بلماك وخداینی طانوماقدر علماء کرام (۱) لقمان حکیمنك پیغمبرلکنده اختلافی ایتمشلردر سدی وعکرمه هم شعبی رحمة الله علیهم‌لر پیغمبر ایدی دیورلر وبو آیتده حکمتدن مراد نبوّه‌در دیورلر ایوب علیه السلامنك قز قرنداشینك یاکه خاله‌سینك اوغلی ایدی بعضیلر مك یل دنیاده عمر ایتدی دیمشلردر واکثر علماء قولنچه پیغمبر توگلدر بلکه حکیم ایدی اوّل حالنده برکشینك قولی ایدی کتوچیلك قیلور ایدی برکون قیلوله وقتنده فرشته‌لر آنك خانه‌سینه کیلدیلر وایتدیلرکم ای لقمان بزنی سنك پروردکارك یباردی سنی یریوزینه خلیفه قیلورمز آدمیلر آراسنده توغریلق برله حکم قیلورسك لقمان جواب بیردی‌کم اگر بواش یعنی خلیفه وحاکم بولماق میکا خدایمنك فرمانی بولسه البته قبول قیلدم هم امید ایتارمن‌کم اول اوزی میکا توفیق بیرور ویاردم قیلور واگر بو طوغریده مینی اختیارلی أیله‌سه مین عافیتنی اختیار قیلورمن خلیفه‌لکنی وحکومتنی تله‌مه‌سمن دیدی فرشته‌لر بوسوزنی ایشتکاچ لقمانك عقلینه تحسین ایتدیلر بس حق سبحانه وتعالی آکا حکمتنی عطا أیله‌دی شویله‌کم آندن اون مك حکمت کلمه‌سی نقل ایدلمشدر هر کلمه‌سی بتون دنیا قیمتینه طورورلقدر القصه حق‌تعالی بیوردی‌کم بز لقمانه حکمتنی بیردك هم آکا أیتدك (ان اشْكُرْ لِلّٰهِ) شویله دیوب کم شکرانه فیامل سین ای لقمان خدای تعالی‌گه آنك نعمتلری برابرنده (وَمَنْ يَشْكُرْ) وهر کم شکرانه

(۱) منقولدرکه برکون لقمان حکیم بر مجمعده جیولغان خلقغه حکمت سوزلرینی بیان قیلور ایدی بنی اسرائیل عالملرندن برسی اول بیردن اوتدی لقماننی کورگاچ اول عالم أیتدی «ای لقمان سین فلان کشینك کتولرینی کوتوب یوری طورغان قلی توگلمیسك» دیدی لقمان حکیم حضرتی بیوردی کم «بلی مین شول قلمن» اول عالم أیتدی «سینی نیندین اش بو مرتبه‌گه ایرشدردی شولقدر خلقلر سینك آغزکا قاراب طورالر» لقمان جواب بیردی کم «اوچ تورلی اش سببلی بو درجه‌گه ایرشدم برسی راست سوزلیك ایکنچی امانت صاقلاماق اوچونچی مالا یعنی‌نی ترك قیلماق دیدی. زبدالآثار

قیلسه خدایه (فَاِنَّمَا یَشْکُرُ) بس موندن باشقه ایمه‌سدرکم شکرانه قیلور اول (لِنَفْسِهٖ) اوزی اوچون یعنی فائده‌سی اوزینه راجع بولور نعمتی آرطور (وَمَنْ کَفَرَ) وهرکم شکرانه‌سزلق ایتسه (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده خدای تعالی (غَنِیٌّ) موکسزدر آنك شکرانه‌سندن (حَمِیْدٌ) حمد وثناغه مستحقدر (وَاِذْ قَالَ لُقْمٰنُ) ویاد قیلغل شول وقتکم أیتدی لقمان (لِابْنِهٖ) اوزینك اوغلینه (وَهُوَ یَعِظُهٗ) وحالانکه وعظلر اول اوغلینی یعنی اوگتلهب أیتدی (یٰبُنَیَّ) ای مینم اوغلا نچغم (لَا تُشْرِكْ) شرك کیلتورمه‌گل سین (بِاللّٰهِ) الله تعالی‌گه (اِنَّ الشِّرْكَ) درستلکده خدایغه شرك کیلتورمك (لَظُلْمٌ عَظِیْمٌ) البته الوغ ظلملقدر (وَوَصَّیْنَا الْاِنْسَانَ) ووصیت ایتدك بز آدمیگه وبیوردق (بِوَالِدَیْهِ) آتا وآناسینه ایدگولك ایتمك برله ایدگولك ایتمك تیوش بولمافینك سببارندن برسی شولدرکه (حَمَلَتْهُ اُمُّهٗ) کوتهردی آنی آناسی قارننده مدت حمل وقتنده (وَهْنًا) ضعیفلك یوزندن (عَلٰی وَهْنٍ) ضعیفلك اوزرینه (وَفِصٰلُهٗ) هم اول بالانك سوت ایمودن کیسلمه‌کی وطوقتاوی (فِی عَامَیْنِ) ایکی یل اوتکانده بولغوچیدر یعنی ایکی یل مدتی آکا سوت ایمزوربس شول سببلی آناغه شفقت وایدگولك ایتمك لازمدر ینه وصیت قیلدق آدمیگه (اَنِ اشْکُرْ لِیْ) شویله دیوبکم شکرانه قیلغل میکا (وَلِوَالِدَیْكَ) هم آتا آناکا (اِلَیَّ الْمَصِیْرُ) مینم حکمم صاریدر بارچه‌نك أورلمه‌کی وقایتماق (وَاِنْ جَاهَدٰاكَ) واگر سعی قیلسه‌لر وطرشسه‌لر سینك آتاك وآناك (عَلٰی اَنْ تُشْرِكَ بِیْ) سینك شرك کیلتورمه‌کك اوزره میکا یعنی سینی مشرك بولغل دیوب قستاسه‌لر وخدایغه شریك ایتکل دیسه‌لر (مَا لَیْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ) شول نرسه‌نی کم سینك اول نرسه برله علمك یوقدر وآنك شریکلکنه مستحق ایدکینی بلمه‌سسك (فَلَا تُطِعْهُمَا) بس اطاعت قیلماغل وبوی صونماغل سین آتا آنا کنك فرمانینه اول خصوصده یعنی آنلرنك سوزینه قاراب مشرك بولماغل (وَصَاحِبْهُمَا) دخی مصاحبت ایتکل سین آتاك وآناك برله (فِی الدُّنْیَا) دنیا ترکلکنده (مَعْرُوْفًا) ایدگو مصاحبت برله یعنی آنلر برله کورکام یخشی ترکلك قیلغل (وَاتَّبِعْ) هم سین ایه‌رگل دین طوغریسنده (سَبِیْلَ مَنْ اَنَابَ اِلَیَّ) شول کمسه‌نك یولینه‌کم قایتقاندر اول مینم صاری توحید واخلاص برله یعنی محمد علیه السلام یولینه ایه‌رگل (ثُمَّ اِلَیَّ مَرْجِعُكُمْ) صکره مینم حکمم صاریدر سزنك قایتماقکز (فَاُنَبِّئُكُمْ) بس آگاه‌لاندرورمن مین سزلرنی (بِمَا کُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ) شول نرسه برله‌کم اشلهر بولدکز سز دنیاده یعنی

قیلغان عملرکزنی اوزکزگه بلدرورمن وشوکا کوره جزأ بیرورمن بو آیتلر
نزولی حضرت سعد وقاص رضی‌الله عنه شأننده‌در کم عنکبوت سوره‌سیده ذکر
اوتدی آنك آناسی اوغلم سعد اسلام دیمندن دونمه‌سه هیچ بر طعام آشامام
من وهیچ بر اچملك اچمه‌سمن دیوب آنط اچکان ایدی اوچ کون هیچ بر نرسه
آشامادی واچمه‌دی حتی آغزینی بر نرسه برله کوچلب آچدروب آغزینه صو
صالدیلر سعد حضرتلری أیتور ایدی کم اگر آنامنك یتمش جانی بولوب بری
بری‌م یتمش جانینی آلسه‌لرده ویتمش مرتبه اولسه‌ده مین هر گیز اسلام دیمندن
دونمه‌سمن حق تعالی ینه لقمان حکیمنك اوغلینه وصیتندن خبر بیروب بیوردی کم
أیتدی لقمان اوغلینه (یا بُنَیَّ) ای مینم اوغلانچغم (اِنَّهَآ) درستلکده اید گولکدن
ویاوزلقدن بولغان اش (اِنْ تَكُ) اگر بولسه (مِثْقَالَ حَبَّةٍ) بر اورلق مقداری
(مِنْ خَرْدَلٍ) خردلدن کم ایـك کچکنه اورلقدر (فَتَكُنْ) بس بولسه اول اش
(فِی صَخْرَةٍ) یدی قات یرنك آستنده بولغوچی صخره‌ده (اَوْ فِی السَّمٰوٰتِ) یا ایسه
اول عمل یرده بولسه بر یاشرن اورنده (یَأْتِ بِهَا اللّٰهُ) کیلتورور اول عملنی
وحاضر قیلور خدای تعالی هم حساب قیلوب آکا کوره جزأ بیرور (اِنَّ اللّٰهَ)
درستلکده خدای تعالی (لَطِیفٌ) نازك اشلرنی بلگوچیدر کم آکا هیچ بر
نرسه یاشرن بولماس (خَبِیرٌ) خبر طوتقوچیدر هر نرسه‌نك اورنندن (یَا بُنَیَّ)
ای مینم اوغلچغم (اَقِمِ الصَّلٰوةَ) قایم قیلغل واوته‌گل سین نمازنی تاکم سینك
نفسك کامل بولور (وَأْمُرْ) هم بیورغل سین (بِالْمَعْرُوفِ) ایدگولك برله (وَانْهَ
عَنِ الْمُنْكَرِ) دخی طیغل سین بوزق اشدن تاکم باشقه کشیلر سینك سببلی
کمالتکه ایرشورلر (وَاصْبِرْ) هم صبر قیلغل سین وچداغل (عَلٰی مَآ اَصَابَكَ) شول
نرسه اوزره‌کم ایرشدی سیکا محنت وقاطیلقلردن (اِنَّ ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو
بیورلغان اشلر (مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ) اشلرنك واجبلرندندر (وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ) دخی
بر چیتکه دوندرمه‌گل یوزکنی یعنی تکبرلك ایتوب یوزکنی ایکنچی طرفه
أیلەندرمه‌گل (لِلنَّاسِ) آدمیلرگه بلکه تواضعلق برله آدمیلرگه طوغری فاراب
سوزله‌شکل (وَلَا تَمْشِ) هم یورمه‌گل (فِی الْاَرْضِ) بیرده (مَرَحًا) اوین اوچون
وفائده‌سزگه یاکه مغرورلق برله جاهللر یورمه‌کی کبی یورمه (اِنَّ اللّٰهَ لَا یُحِبُّ)
درستلکده خدای تعالی دوست طوتماس (كُلَّ مُخْتَالٍ) هر بر تکبرلك برله
یورگوچینی (فَخُورٍ) دنیا نرسه‌سی برله مافتانغوچینی (وَاقْصِدْ) دخی اورطاچه

(۱) عین المعانیه مذکوردرکه قریش مشرکلری رفع اصوات برله یعنی آوازلرینك بلند وقاطی اولماقی برله مافقانشورلر ایدی حق تعالی اوشبو آیت کریمه ده آنلرنك مافقانولرینی رد أیلهدی وپیغمبریمز علیه الصلوة والسلام

ملایم ویومشاق آوازنی سویار ایدی قاطی قچقرمانغی مکروه کورور ایدی شول جهتدن اسلام دیننده هر برذکرده اخفاء ویاشرن ایتمك اصلدر ضرورت بولماغانده بیك قاطی قچقرماق مکروهدر مثلا نمازده امام آرقدا- غی جماعتنك آزلقینه هم کوبلکینه قاراب تکبیرلرده شولارغه ایشتورلك قدرگنه قچقر- سون آرتق قچقرماسون دیمشلر وانجیله مذکور- درکه مینم بندهلریمگه أیتکل هرقایچان میکا مناجات أیلهسهلر آوازلر ینی توبان قیلسونلر زیراکه مین آنلرنك سوزلرینی ایشتورمن وکوکللرنده گینی بلورمن عرب اچنده مکروه وقبیح طاوشنی ایشاك طاوشینه اوخشاتماق مشهوردر شول جهتدن قرآنهم یامسز طاوشنی ایشاك طاوشینه مثل أیلهدی سفیان رحمه الله بیورمشدرکه هر

قیلغل (فی مَشْیِكَ) یورمه کبك یعنی بیك آقرن یورمه گل کم تکبرلك علامتیدر هم بیك تیز وآشغوب یورمه گل کم خفت ویکللکدندر بلکه تواضعلق برله اورطاچه یورگل (وَاغْضُضْ) هم توبان قیلغل (مِنْ صَوْتِكَ) طاوشکدن یعنی بیك قاطی قچقروب سوزلهشمه گل (انَّ اَنْكَرَ الْاَصْوَاتِ) درستلکده طاوشلرنك زشتهك ویمسزه کی (لَصَوْتُ الْحَمِیرِ) ایشهك طاوشیدر یعنی قاطی قچقرمانده خاصیت وفضیلت یوقدر ایشهك نی قدر قاطی قچقروب آقرسهده آنك طاوشندن طبیعت نفرتلهنور ومکروه کورورو (اَلَمْ تَرَوْا) ایا سز کورمهسسزمو ای آدمیلر (اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ) شونیکم خدای تعالی مسخر ومطیع قیلدی سزنك اوچون (مَا فِی السَّمٰوٰتِ) شول نرسهنیکم کوکلرده در آی وقویاش هم یولدزلردنکم آنلرنك یاقطیسی برله فائدهلهنورسز هم یولدزلر برله یولنی طابارسز (وَمَا فِی الْاَرْضِ) دخی سزلرگه مسخر أیلهدی بیرده بولغان نرسهنی طاغلار وقرلار ودریالار هم حیوانات ونباتات وغیری نرسهلر کبیکم سز فائدهلهنورسز (وَاَسْبَغَ عَلَیْكُمْ) هم تمام قیلدی خدای تعالی سزنك اوزرکزگه (نِعَمَهُ) اوزینك نعمتلرینی (ظَاهِرَةً) ظاهر وآشکارا بولغوچی نعمتلرینی (وَبَاطِنَةً) هم باطن ویاشرن بولغان نعمتلرینی یعنی سز بلگان هم سز بلمهگان نعمتلرینی یاکه کوزگه کورنگان وکورنمهگان نعمتلرینی یاکه نعمت ظاهره حضرت پیغمبر علیه السلامدر ونعمت باطنه امداد ملائکهدر بو خصوصده علمآءنك باشقه سوزلری هم کوبدر (وَمِنَ النَّاسِ) وآدمیلردن بولغوچیدر (مَنْ یُجَادِلُ) شول کمسهکم جدال وخصومت قیلور (فِی اللّٰهِ) خدای تعالینك کتابنده یعنی نضر بن حارثکم قرآننی اوّلگیلرنك افسانهلریدر دیور ایدی (بِغَیْرِ عِلْمٍ) علمدن وبلودن باشقه (وَلَا هُدًی) هم هدایتدن باشقه (وَلَا كِتَابٍ مُنِیرٍ) دخی روشن بولغوچی بر کتابدن باشقه بلکه محض تقلید ونادانلقی برله بحثلهشور وجدال قیلور (وَاِذَا قِیلَ لَهُمْ) وهر قایچان أیتلسه آنلرغه (اتَّبِعُوا) ایهرکز سز (مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ) خدای تعالی ایندرگان نرسهگه یعنی قرآنغه ایهرکز دیب أیتلسه (قَالُوا) أیتورلر اول مشرکلر (بَلْ نَتَّبِعُ) بزلر قرآنغه ایارمهسمز بلکه ایارورمز (مَا وَجَدْنَا) شول نرسهگهکم طابدق بز (عَلَیْهِ) اول نرسه اوزره (اٰبَآءَنَا) آتالرمزنی یعنی آتا بابالرمزنك یولینه ایارورمز شوندن چقماسمز

حیوانلرنك قچقرماقی تسبیحدر مگر ایشاك کم آنك آقرماقی شیطاننی کورمهکندن بولور شول سببلی ایشاك طاوشینی ایشوتسا کز خدای تعالی گه شیطاندن صغنوکز دیب حدیثده کیلمشدر. تیسیر

دیورلر (أَوَ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ) ایسا اگر بولسه‌ده‌مو شیطان (يَدْعُوهُمْ) اونلارر
آنلرنی اوزینك وسوسه‌سی برله (إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ) تموغ عذابی صاری یعنی
شیطان آنلرنی وسوسه ایدوب تموغغه توشورمه‌کده طرشور شولای بولسه‌ده
آنلر شیطانغه ایارورلر وقرآنغه ایارمه‌سلرمو (وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ) وهر کم خالص
أیله‌سه اوزینك دینینی یاکه عملینی یاکه اخلاص برله توبه قیلسه (إِلَى اللَّهِ)
خدای تعالی صاری (وَهُوَ مُحْسِنٌ) وحالانکه اول ایدگولك ایتکوچیدر وخدایغه
بر بلگوچیدر (فَقَدِ اسْتَمْسَكَ) بس تحقیق یابشدی اول وطوتندی (بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقَىٰ) محکم واشانچلی طوتقاغه‌کم آندن مراد شهادت کلمه‌سی یاکه قرآندر یاکه
اهل السنة والجماعة یولیدر (وَإِلَى اللَّهِ) وخدای تعالی صاری بولغوچیدر (عَاقِبَةُ
الْأُمُورِ) بارچه اشلرنك عاقبتی وقایتماقی (وَمَنْ كَفَرَ) وهر کم اشانماسه وایمان
کیلتورمه‌سه (فَلَا يَحْزُنْكَ) بس کیره‌کدرکم قایغیلو قیلماسون سینی (كُفْرُهُ) آنك
اشانماغانلقی (إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ) بزنك صاریدر آنلرنك قایتماقلری (فَنُنَبِّئُهُمْ) بس
آگاهلاندرورمز آنلرنی (بِمَا عَمِلُوا) شول نرسه برله‌کم اشله‌دیلر آنلر یعنی
عمللرینه کوره جزأ بیرورمز (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالی (عَلِيمٌ) بلگوچیدر
(بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکره‌کلرده بولغان نرسه‌نی یخشیلق ویمانلقدن (نُمَتِّعُهُمْ) فائده
له‌ندرورمز اول مشرکلرنی دنیا نعمتلری برله وشادلق برله (قَلِيلًا) آز غنه زمان‌کم
بیك تیز اوته‌ر وبته‌ر (ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ) صکره مضطر واختیارسز ایتوب کیلتورورمز
آنلرنی (إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ) آغر وقاطی بولغوچی عذاب صاری (وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ)
واگر سین صوراساك اول مشرکلردن (مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ) کم یاراتدی کوکلرنی
(وَالْأَرْضَ) هم یرلرنی (لَيَقُولُنَّ) البته أیتورلر آنلر (اللَّهُ) الله تعالی یاراتدی
دیوب (قُلِ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام (الْحَمْدُ لِلَّهِ) ثنا وحمد خدای تعالی‌گه
بولسون‌کم اوز اعتقادلرینك باطللقینی موجب بولغان اش برله اعتراف واقرار
قیلورلر (بَلْ أَكْثَرُهُمْ) بلکه اول مشرکلرنك کوبره‌کی (لَا يَعْلَمُونَ) بلمه‌سلرکم بو
اقرارلری برله ملزم بولورلر (لِلَّهِ) خدای تعالی‌نك مخلوق ومملوکی بولغوچیدر
(مَا فِي السَّمَاوَاتِ) کوکلرده بولغان نرسه‌لر (وَالْأَرْضِ) هم یرده‌گی نرسه‌لر بارچه‌سی
(إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (هُوَ الْغَنِيُّ) اولدر موکسز بولغوچی اوزینك
ذاتی برله خلقدن (الْحَمِيدُ) مافتالنمش بولغوچی اوزینك صفتلری برله (وَلَوْ أَنَّ
مَا فِي الْأَرْضِ) واگر شولکم بولسه ایدی یرده بولغان نرسه‌لر (مِنْ شَجَرَةٍ)

آغاچلردن (اَقْلَامٌ) قلملر یعنی بیر یوزنده‌گی بارچه آغاچلر قلم بولسه ایدی (وَالْبَحْرُ) هم محیط دیکزی شول قدر کیکلکی والوغلقی برله (۱) فارا بولسه ایدی (یَمُدُّهُ) مدد بیرور بولسه اول محیط دیکزینه (مِنْ بَعْدِهِ) اول محیطنك صووی فارا بولوب یازلوب بتکانی وفانی بولغانی صوکندن (سَبْعَةُ اَبْحُرٍ) باشقه یدی دیکزلر یعنی شول محیط دیکزی کبی ینه یدی الوغ دیکزلرنك صولری همه‌سی فارا بولوب شول فارا برله خدای تعالی‌نك کلمه‌لرینی یازسه‌لر شول دیکزلرنك صولری تمام بتهر ایدی شولای بولسه‌ده (مَا نَفِدَتْ) توکانمه‌س وبتمه‌س ایدی (كَلِمَاتُ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك کلمه‌لری زیرا که اول قلملر وفارالر متناهیدر اما الله تعالی‌نك کلمه‌لری غیر متناهیدر (اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ) درستلکده خدای تعالی غالبدر اوزینك حکمنده وفرماننده (حَكِيمٌ) علم وحکمت ایه‌سیدرکم هیچ بر نرسه آنك علمندن طشی توکلدر (مَا خَلْقُكُمْ) توکلدر سزلرنی یاراتماق ای مکه اهلی (وَلَا بَعْثُكُمْ) دخی توکلدر سزنی قوبارماق واولکانکزدن صوك کیری ترکزمك (اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ) مگر بر نفسنی وبر تننی یاراتماق هم قوبارماق کبیدر زیرا که حق سبحانه وتعالی اشیانی یاراطوده مدد ویاردمگه هم قورالغه محتاج توکلدر بلکه برکن دیمك ایله یوز مك عالمنی یوقدن بار أیلهر واسرافیل‌گه فرمان ایدوب بر دفعه صورنی اورمه‌کی ایله بارچه خلایق ترلوب قبرلرندن چغارلر (اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ) درستلکده خدای تعالی ایشتکوچیدر همه مسموعاتنی (بَصِيرٌ) کورگوچیدر بارچه مبصراتنی (اَلَمْ تَرَ) ایا کورمه‌دکمو سین (اَنَّ اللّٰهَ) شونی‌کم خدای تعالی (يُولِجُ اللَّيْلَ) کرگزور کیچه‌نك فارانغولقینی (فِي النَّهَارِ) کوندزنك یاقطیلغنه (وَيُولِجُ النَّهَارَ) دخی کرگزور کوننك یاقطیسینی (فِي اللَّيْلِ) کیچنك فارانغولقینه یعنی برسی اورنینه ایکنچیسینی کیلتورور (وَسَخَّرَ الشَّمْسَ) هم مسخر ومطیع قیلدی خدای تعالی قویاشنی خلقنك فایه‌لری اوچون (وَالْقَمَرَ) هم آینی (كُلٌّ) هر قایوسی اوشبو قویاش برله آیدن (يَجْرِي) یورور اوزینك فلکنده (اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى) آطالنمش وبیلکوله‌نمش بر مدتکه‌چه‌کم قیامت کونیدر (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخی بلمه‌دکمو سین شونی‌کم الله تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) سزنك اشله‌گان اشلرکزنی بلکوچیدر (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی خدای تعالی‌نك وقدرتینك وسعنی وشمولی (بِاَنَّ اللّٰهَ) شول سببلیدرکم خدای تعالی (هُوَ الْحَقُّ) اولدر ثابت بولغوچی اوزینك ذاتنده (وَاَنَّ مَا يَدْعُونَ) وشول نرسه‌کم اوندارلر اول مشرکلر

(۱) یعنی یازو فارا سی.

وطابونورلر (مِنْ دُونِهِ) اول خدای تعالی گه باشقه (الْبَاطِلُ) باطلدر وجی توگلدر (وَأَنَّ اللَّهَ) هم شول سببلیدرکم الله‌تعالی (هُوَ الْعَلِيُّ) اولدر بلند واولوغراق وغالب بارچه نرسه‌گه (الْكَبِيرُ) اولوغ بولغوچیدر کم آندن اولوغراق هیچ نرسه یوقدر (أَلَمْ تَرَ) ایاکورمه‌دکمو سین (أَنَّ الْفُلْكَ) شونی کم درستلکن کیمه (تَجْرِي) یورور (فِي الْبَحْرِ) دریاده (بِنِعْمَتِ اللَّهِ) خدای تعالی‌نك نعمتی ورحمتی برله کم اول کیمه‌نی صو اوستنده طوتار هم آنی یورتمك اوچون جیلنی بیارور (لِيُرِيَكُمْ) تاکم کورگازسون اوچون سزلرگه (مِنْ آيَاتِهِ) قدرتینك دلیللرندن بعضلرینی (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلکده اوشبو اشده (لَآيَاتٍ) البته نشانه‌لر وعلامتلر باردر خدای تعالی‌نك کمال قدرتینه (لِكُلِّ صَبَّارٍ) هر بر بلالرگه صبر قیلغوچی کمسه اوچون (شَكُورٍ) خداینك نعمتلرینه شکرانه ایتکوچی اوچون (وَإِذَا غَشِيَهُمْ) وهر قایچان قاپلاسه کیمه اهلینی وهر طرفلرندن هجوم قیلسه (مَوْجٌ) دریانك دولقونی (كَالظُّلَلِ) بولوطلر یاکه طاولر کبی بولسه اول دولقون اولوغلقده شول وقتده (دَعَوُا اللَّهَ) دعا قیلورلر وزاریلق ایته‌رلر کیمه‌ده‌گی کشیلر خدای تعالی‌گه یعنی قورقولرندن بزنی قوتقارغل دیوب خدایغه یالبارورلر (مُخْلِصِينَ) خالص وپاك ایتکوچیلر بولغانلری حالده (لَهُ الدِّينَ) اول خدای تعالی اوچون دینلرینی یعنی غایت اخلاص برله دعا قیلورلر (فَلَمَّا نَجَّاهُمْ) بس قوتقارغانی زمانده آنلرنی خدای تعالی اول قورقودن وآنلرنی سلامتلکده چغارغانی زمانده (إِلَى الْبَرِّ) قوروغ یرگه (فَمِنْهُمْ) بس بولغوچیدر آنلردن بعضلری (مُقْتَصِدٌ) عدللك ایتکوچی واورطالقده یعنی توحید واسلام یولنه ثابت بولغوچی وبعضلری حقلقدن آوشقوچی وظلمگه میل ایتکوچی یعنی کیمه اهلندن مؤمن بولغانلر دریادن چقغاچده همیشه تضرع ونیازلرنده ثابت بولور ومشرکلری کیمه‌دن چقغاچده خدایغی اونوطوب اوّلگی کبی کفر وانکارلرنده دائم بولورلر (وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا) وانکار ایتمه‌س بزنك قدریمز نشانه‌لرینی (إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ) مگر انکار قیلور هربرخیانت ایتکوچی وعهدینی بوزغوچی (كَفُورٍ) کفران نعمت ایتکوچی وشکرانه‌سز کشی (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) ای بارچه آدمیلر (اتَّقُوا رَبَّكُمْ) قورقکز پروردکارکزنك عذابندن یاکه صاقلانوکز تیوشسز اشلردن (وَاخْشَوْا) دخی قورقکز (يَوْمًا لَا يَجْزِي) شول کوندن‌کم دفع قیلماس وکیته‌رمه‌س عذابنی اول کونده (وَالِدٌ) آنا (عَنْ وَلَدِهِ) اوزینك بالاسندن (وَلَا مَوْلُودٌ) دخی بولماس

هیچ بر بالا کم (هُوَ جاز) اول بالا دفع ایتکوچی وطیغوچیدر (عَنْ والده) اوزینك آتاسندن (شَیْئًا) برنرسه‌نی عذابدن یعنی اول قیامت کونده بالا آتاسینه هیچ یاردم قیلماس وعذابدن قوتقارماس هم آنا اوزینك بالاسینی عذابدن قونقارا آلماس بعضیلر بوخبرنی کفر اهلینه خاصدر زیرا که مؤمنلر بر برسینه شفاعت قیلشورلر دیمشلردر والله اعلم (انَّ وَعْدَ اللّٰه) درستلکده خدای تعالی نك ثواب وعذاب برله قیلغان وعده‌سی (حق) راست وطوغریدر کم آنده البته خلافلق بولماس (فَلَا تَغُرَّنَّکُمْ) بس کیرا کدر کم مغرور قیلماسون وآلداماسون سزنی (الْحَیٰوةُ الدنیا اوشبو دنیا ترکلکی یعنی دنیانك مالینه وزینتلرینه آلدانماکز (ولا یَغُرَّنَّکُمْ) دخی کیرا کدر کم مغرور ایتماسون سزلا نی وآلداماسون (بالله) خدای تعالی نك عفوی وکرمی برله (الْغَرُورُ) آلداغوچی یعنی شیطان سزلرنی خدای تعالی عفور ورحیمدر دیوب آلداب گناهغه قزقدرماسون مرویدرکه حارث بن عمر حضرت پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلوب أیتدی «ای محمد قیامت قایچان بولور میکا خبر بیرگل هم مین ایگون صاچدم یغمور قایچان یاغار أیتکل وهم مینم خاتونم حامله‌در آنك قورصاغنداغی بالاسی ایر بالا بولورمو یاکه قزمو هم نی صورتده ونی شکلده بیان قیلغل هم مین ایرته‌گی کون نیندا این اش برله شغلله‌نورمن هم قایچان اوله‌رمن وقایو بیرگه دفن ایدلورمن شولارنی میکا بلدرگل» دیدی بس حق سبحانه وتعالی آیت بباردی وبیوردی کم سین آکا أیتکل اوشبو بش تورلی اشنی بلمك خدای تعالی‌گه مخصوصدر خدایدن باشقه هیچ کم بله آلماس (انَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ) آنك قاشنده بولغوچیدر وآکا مخصوصدر قیامتنك قایچان بولاچاغینی بلمك (وَیُنَزِّلُ الْغَیْثَ) هم ایندرور اول یغمورنی وقایچان یاواچافلقینی اوزی بلور (وَیَعْلَمُ) دخی بلور اول خدای تعالی (مَا فِی الْاَرْحَامِ) آنالرنك رحملرنده بولغان نرسه‌نی یعنی آنا قارنداغی ایر بالامو یاکه قز بالامو ایدکینی هم شکل وصورتینی اول اوزی بلور باشقه هیچ کم بلمه‌س (وَمَا تَدْرِی نَفْسٌ) هم بلمه‌س هیچ بر نفس شونی‌کم (مَاذَا تَکْسِبُ غَدًا) نی نرسه کسب قیلور ونیندا این اش برله شغلله‌نور اول ایرته‌گی کونده (وَمَا تَدْرِی نَفْسٌ) دخی بلمه‌س هیچ بر نفس شونی کم (بِاَیِّ اَرْضٍ تَمُوتُ) قایو بیرده اوله‌ر اول هم فایده کومولور وقایچان اوله‌ر بو اشلرنی بلمك خدایغه‌غنه مخصوصدر (انَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (عَلِیمٌ) بلگوچیدر غیب وباشرن بولغان اشلرنی (خَبِیرٌ) خبرطوتقوچیدر وآگاهدر بارچه نرسه‌دن.

سورة السجدة مكية وهى ثلثون آية

۳۱ نجی سوره سجده سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۳۰ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(الٓمٓ) الله اعلم بمراده علی رضی الله عنه بیورمشدرکه خدای تعالی‌نك هر کتابینك خلاصه‌سی باردر وقرآننك خلاصه‌سی حروف مقطعه‌در (تَنْزِيلُ الْكِتَابِ) اوشبو قرآننی ایندرمك (لَا رَيْبَ فِيهِ) یوقدر هیچ برشك آنده یعنی هیچ شکسز وشبهه‌سز ایندرلگاندر (مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالملرنك پروركاری قاشندن آیا اشانورلرمو مكّه اهللری اوشبو قرآننك خدای تعالی قاشندن کیلمه‌کینه (أَمْ يَقُولُونَ) یا ایسه أیتورلرمو آنلر (افْتَرَاهُ) افترأ قیلدی واوزی توزودی اول محمد قرآننی دیوب یعنی خدایدن کیلگان توگلدر بلکه محمد اوزی یاصاب خدایدن کیلدی دیب یالغانلایدر دیب أیتورلرمو (بَلْ هُوَ الْحَقُّ)) آنلر ایتکانچه توگلدر بلکه اول قرآن حق ودرستدر ایندرلگاندر (مِنْ رَبِّكَ) سینك پروردکارك قاشندن (لِتُنْذِرَ) تاکم سینك قورقتمافك اوچون خدای تعالی‌نك عذابندن (قَوْمًا) شول قومنی‌کم (مَا أَتَاهُمْ) کیلمادی آنلرغه (مِنْ نَذِيرٍ) هیچ برقورقتقوچی (مِنْ قَبْلِكَ) سندن الگاری ای محمد علیه‌السلام یعنی سیندن الگاری فترت زمانده آنلرغه هیچ برپیغمبر کیلمادی (لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ) شایدکم آنلر هدایت طابارلر وتوغری یولغه کونلورلر سینك قورقتمافك سببلی (اللّٰهُ الَّذِي) خدای تعالی شول ذاندرکم (خَلَقَ السَّمٰوَاتِ) یاراتدی کوکلرنی (وَالْأَرْضَ) هم یرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوك برله یر آراسنده بولغان هرنرسه‌نی (فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) آلتی کون مقدارنده دنیا کونلری برله (ثُمَّ اسْتَوَىٰ) صکره مستولی بولدی آنك حکمی (عَلَى الْعَرْشِ) عرش اوزرینه کم مخلوقاتنك اولوغراقیدر بس اول خدای تعالی‌گه اشانوکز وایمان کیلتورکز (مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ) یوقدر سزلرگه اول خدای تعالی‌دن باشقه دنیا وآخرتده (مِنْ وَلِيٍّ) هیچ بردوستکم سزگه یاردم ایتار (وَلَا شَفِيعٍ) دخی یوقدر هیچ بر شفاعت ایتکوچی‌کم سزنی عذابدن قوتقارور (أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ) ایابس وعظلانماس سزمو وعبرة آلماس‌سزمو اوشبو وعظلر ونصیحتلر برله (يُدَبِّرُ الْأَمْرَ) تدبیر قیلور وباشقارور خدای تعالی اشنی وهر اش‌اوچون اول اشکه مؤکل بولغان فرشته‌نی یبارور (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن (إِلَى الْأَرْضِ) یرگه بس اول مؤکل بولغان

فرشته کیلوب شول اشنی باشقارور (ثُمَّ یَعرُجُ) صکره آشار ومنار اول (اِلَیْه)
کوککه (فی یَوْم کَانَ مِقْدَارُه) شول برکونده کم بولدی اول کوننك مقداری
(اَلْفَ سَنَة) برمك یل (مِمَّا تَعُدُّون) شول نرسه دن کم سزلر صانارسز یعنی اگر اول
فرشته اورنینه آدمی توشوب کیری کوك که منسه ایدی توشماك ومنماکینه برمك یل
اونار ایدی زیرا که یردن کوککه قدر بشیوز یللق یولدر بس کوکدن
برگه توشوب ینه کوککه منمك اوچون برمك یل مدتی کراك بولور (ذٰلِكَ)
اوشبو خدای تعالی کم اشلرنی تدبیر قیلور (عَالِمُ الْغَیْب) غیب ویاشرن اشلرنی
بلگوچیدر (وَالشَّهَادَة) هم آشکارا وپیدا بولغان اشلرنی بلگوچیدر یعنی دنیا
وآخرت اشلرینی بلور (اَلْعَزِیز) غالب بولغوچیدر اوزینك تقدیرنه (اَلرَّحِیم)
مهربان ومرحمتلی در بنده لرگه تدبیر ایلاماکی برله (اَلَّذِی اَحْسَنَ) اول خدای
تعالی آنداین ذاندر کم کورکام قیلدی (کُلَّ شَیْءٍ خَلَقَه) هر نرسه نی کم یاراتدی
یعنی هر نرسه نی حکمت مقتضاسنچه کورکام وجه اوزره یاراتدی (وَبَدَأَ) هم باشلادی
(خَلْقَ الْاِنْسَان) آدمنی یاراتماقنی (مِنْ طِین) بالچقدن (ثُمَّ جَعَلَ) صکره قیلدی
(نَسْلَه) آدم علیه السلامنك بالالرینی (مِنْ سُلَالَة) آنالرنك صلبندن چغارلمش بر
خلاصه دن (مِنْ مَاء مَهِین) برضعیف وخورصودن بولغوچی یعنی منی صووندن
(ثُمَّ سَوّٰیه) صکره توغری قیلدی آدم علیه السلامنك گاوده سینی (وَنَفَخَ فِیه) هم
نفخ قیلدی اول آدمنك گاوده سینه (مِنْ رُوحِه) اوزینك مخلوقی بولغان جاندن
یعنی آکا جان کرگزدی وترگزدی (وَجَعَلَ لَکُم) دخی قیلدی خدای تعالی
سزنك اوچون (اَلسَّمْعَ) قولاقنی کم آنك برله سوز ایشتورسز (وَالْاَبْصَارَ) هم
کوزلرنی کم آنك برله کورورسز (وَالْاَفْئِدَة) دخی کوکللرنی کم آنك برله فهم
قیلورسز (قَلِیلًا مَا تَشْکُرُونَ) آزغنه شکرانه قیلورسز اوشبو نعمتلرگه (وَقَالُوا)
وایتدیلر حشرنی وقیامتنی انکار ایتکوچیلر ابی بن خلف وآنك امثالی (اَئِذَا
ضَلَلْنَا) هرقاچان یوغالساق بزلر (فِی الْاَرْض) برده یعنی اولگاندن صوك چروب
توفراق بولساق وبزدن هیچ برنشان قالماسه (اَئِنَّا لَفِی خَلْق جَدِید) ایا بزلر
بولورمزمو یکا یارانلماقده یعنی کیری تریلورمزمو البته تریلماسمز دیدیلر
لکن اش آنلر ایتکانچه توگلدر (بَلْ هُم) بلکه اول مشرکلر (بِلِقَاء رَبِّهِم)
پروردکارلرینه یولوقوغه (کَافِرُونَ) اشانماوچیلر وانکار ایتکوچیلردر یعنی
آخرتکه اشانماسلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام قیامتکه اشانماوچیلرغه

تیز درکم (یَتَوَفّیکُم) جانلرکزنی آلور سزنك (مَلَكُ الْمَوْت) اولوم فرشته سی
کم عزرائیلدر (الَّذی وُکِّلَ بِکُمْ) آنداین اولوم فرشته سی کم مؤکل قیلنمشدر
سزلرنك جانلرکزنی آلماق اوچون (ثُمَّ اِلی رَبِّکُمْ) صکره پروردکارکز صاری
(تُرْجَعُونَ) قایتارلمش بولورسز حساب وجزا اوچون (وَلَوْتَری) واکر کورسائك
ایدی سین ای محمد علیه السلام (اذِالْمُجْرِمُونَ) شول وقتده کم مشرکلر محشر
کونده (ناکِسُوا رُؤُسِهِمْ) باشلرینی توبان صالغوچی بولورلر غایت خجالت
وندامتلرندن (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری قاشنده حساب یرنده البته کوب هول
وفورقولی اشنی کورور ایدك وشول حالده اول مشرکلر ایتورلرکم (رَبَّنا) ای
بزنك ربمز (اَبْصَرْنا) کوردك بز سین وعده قیلغان نرسه نی (وَسَمِعْنا) هم
ایشتدك بز پیغمبرلرنك سوزلرینی یاکه قیامت قورقولرینی کوردك وصور
آوازینی ایشتدك (فَارْجِعْنا) بس قایتارغل سن بزلرنی کیری دنیاغه (نَعْمَلْ صالِحًا)
بز اشلارمز ایذکو عملنی (اِنّا مُوقِنُونَ) درستلکده بزلر شکسز اشانفوچیلرمز
آخرتکه زیراکه کوزمز بزله کوردك هیچ شبهه مز قالمادی دیورلر حق سبحانه
وتعالی بیورورکم (وَلَوْشِئْنا) واکر تلهسه ك ایدی بز (لَآتَیْنا) البته بیرکان
بولور ایدك دنیاده (کُلَّ نَفْس) هر بر نفسکه (هُداها) توغری یولغه کوندره
طورغان نرسه سینی آنك سببلی هدایت طابارایدی (وَلٰکِنْ حَقَّ الْقَوْلُ) ولکن
ثابت بولغاندر اوشبو حکم (مِنّی) مندن (لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ) البته طولترمن تموغنی
(مِنَ الْجِنَّة) پریلردن (وَالنّاس) هم آدمیلردن یعنی ایمان کیلتورماکان پریلر برله
آدمیلردن (اَجْمَعِینَ) بارچه لرندن (فَذُوقُوا) بس طاتوکز سز عذابنی (بِما نَسِیتُمْ)
شول نرسه سببلی کم اونوطدکز سز وایسکزکه کیلتورمادکز دنیاده وقتکزده
(لِقاءَ یَوْمِکُمْ هٰذا) اوشبو کونکزکه یولوقمافکزنی یعنی اوشبو قیامت کونینك
حق ایدکینه اشانمادکز (اِنّا نَسِیناکُمْ) درستلکده بز هم ترك ایتدك سزنی
وعذابدن فالدردق (وَذُوقُوا) هم طاتوکزلر (عَذابَ الْخُلْد) منکولك عذابینی
(بِما کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه سببلی کم اشلار بولدکز دنیاده وقتکزده
(اِنَّما یُؤْمِنُ) موندن باشقه توکلدرکم اشانورلر (بِاٰیاتِنا) بزنك کتابمزنك
آیتلرینه (الَّذینَ اِذا ذُکِّرُوا) شول کمسه لرکم هرقایچان اوکوت بیرلمش
بولسه لر آنلر (بِها) اول آیتلر برله (خَرُّوا) یوزلری اوزره یقلورلر آنلر
(*) (سُجَّدًا) سجده قیلغانلری حالده خدای تعالی کم (وَسَبَّحُوا) هم تسبیح أیتورلر

(*) سجده ٩

آنلر (بحمد ربهم) پروردکارلرینك حمد وثناسی برله یعنی خدای تعالی‌نی تیوشسز صفتلردن ونقصاندن تنزیه قیلورلر وهم کورکام صفتلر برله صفتلارلر یاکه سبحان الله وبحمده دیورلر سجده‌لرنده (وهم لا یستکبرون) وآنلر باش طارتماسلر ایماندن وسجده قیلودن اوشبو سجده حضرت امام اعظم قاشنده قرآنده‌غی تلاوة سجده‌لرینك توقزنچیسیدر وامام شافعی قولنچه اونبشیسیدر حضرت شیخ قدس سره فتوحاتده بو سجده‌نی سجدهٔ تذکر دیو تسمیه أیله‌مشدر مرویدرکه انصار رضی‌الله عنهمدن بعضلرینك ایولری پیغمبرمز علیه‌السلام مسجدندن یراق ایدی آنلر آخشام نمازینی جماعت برله اوقوغاندن صوك مسجددن کیتماینچه یستوگه قدرلی مسجده قالوب طاعت وعبادت برله اوتکارورلر ایدی یستو نمازینی جماعت برله مسجده اوقوب صکره ایولرینه قایتورلر ایدی یستونی حضرت پیغمبر برله ادا أیله‌مك اوچون اوشبو اشنی قیلورلر ایدی یعنی آخشام برله یستو آراسینی مسجده اوتکارورلر ایدی حق سبحانه وتعالی آنلرنك شأنلرنده آیت یباردی‌کم (تتجافی جنوبهم) یراق بولور قابرغالری (عن المضاجع) یاطا طورغان اورنلرندن (یدعون ربهم) دعا قیلورلر آنلر پروردکارلرینه (خوفا) آندن قورقو یوزندن (وطمعا) هم امید ایتوب رحمتندن (ومما رزقناهم) هم شول نرسه‌دن‌کم روزی قیلدق وبیردك بز آنلرغه (ینفقون) نفقه قیلورلر آنلر خدای تعالی بولنده (فلا تعلم نفس) بس بلمه‌س هیچ بر نفس حتی فرشته هم پیغمبر بلمه‌س (ما اخفی لهم) شول نرسه‌نی‌کم یاشرن أیتلدی آنلرغه (من قرة اعین) کوزلرنك یاقطیلغندن یعنی اول کیچلرده یاطماینچه عبادت ایتکوچیلر اوچون حاضرلنمش اجر وثوابنی وکوزلرنك یاقطیلغینه سبب بولغوچی نعمتلرنی هیچ‌کم بلمه‌س خدای تعالی اوزیگنه بلور (جزاء) جزا بیرمك جزا بیرور خدای تعالی آنلرغه اوز فضلندن (بما کانوا یعملون) شول نرسه سببلی‌کم اشلهر بولدیلر آنلر صدق واخلاص برله نتاك‌کم آنلرنك طاعتلری تونله برله کشی کورمه‌گانده ویاشرنلکده بولدی بس اجر وثوابلرینی هم هیچ کشی بلمه‌س مرویدرکه ولید بن عتبه حضرت علی المرتضی‌غی ماقتانوب أیتدی‌کم: «ای علی مینم سونگم سینك سونگکدن قاطیراق هم تلم سینك تلکدن اوتکونره‌کدر» علی رضی‌الله عنه أیتدی: «تیك طورغل ای فاسق مینم برله برابر بولماق سیکا قایده‌در بس حق تعالی حضرت علی‌نك سوزینی تصدیق أیله‌ب آیت یباردی (أفمن کان مؤمنا) ایا شول کمسه‌کم بولدی مؤمن

واشانغوچی خدایغه هم رسولینه یعنی علی المرتضی (کَمَنْ کَانَ فَاسِقًا) بولورمو شول کمسه کبی کم فاسق بولدی وخدای تعالی‌نك فرماننده طشقه چقدی یعنی ولید (لَا یَسْتَوُونَ) برابر وتیگز بولماسلر مؤمنلر برله فاسقلر شرافتده ومرتبه‌ده یاکه اجر وثوابده (اَمَّا الَّذِینَ اٰمَنُوا) اما شول کمسه‌لرکم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰالِحٰاتِ) هم ایدگو عملللر اشله‌دیلر (فَلَهُمْ جَنّٰاتُ الْمَأْوٰی) بس بولغوچیدر آنلرغه مأوی جنتلری (نُزُلًا) هدیه وبوله‌ك بولغانی حالده اول جنتلر آنلرغه خدای تعالی‌دن (بِمٰا کَانُوا یَعْمَلُونَ) شول نرسه سببلی کم اشله‌ر بولدیلر آنلر (وَاَمَّا الَّذِینَ فَسَقُوا) واما شول کمسه‌لرکم فاسق بولدیلر (فَمَأْوٰیهُمُ النّٰارُ) بس آنلرنك قایتاچق اورنلری تموغ اوطیدر یعنی مؤمنلرگه جنت المأوی بولغان اورنینه آنلرغه مأوی واورن تموغ بولور (کُلَّمٰا اَرٰادُوا) هر نله گانلری زمانده اول فاسقلر (اَنْ یَخْرُجُوا مِنْهٰا) چقماقلرینی اول تموغ اوطندن (اُعِیدُوا فِیهٰا) کیری قایتارلمش بولورلر اول اوطقه یعنی هر قایچان چقماقچی بولوب طرشوب تموغنك ایشکینه یافن کیلسه‌لر زبانیلر اوطلی گورزیلر برله سوروب آنلرنی کیری اوطقه توشورورلر (وَقِیلَ لَهُمْ) هم أیتلور آنلرغه یعنی زبانیلر آنلرنی خورلاب أیتورلر (ذُوقُوا) طاتوکزلر (عَذٰابَ النّٰارِ) اوطنك عذابینی (اَلَّذِی کُنْتُمْ بِهِ تُکَذِّبُونَ) آنداین عذابنی کم یالغانغه طوتار بولدکز سز آنی دنیاده وقتکزده وآکا اشانماس ایدکز (وَلَنُذِیقَنَّهُمْ) والبته طاتوتورمز اول مکه مشرکلرینه (مِنَ الْعَذٰابِ الْاَدْنیٰ) یافنراق هم کچیره‌ك بولغوچی عذابدن یعنی دنیا عذابندن کم اسیر بولماق وقتل ایدلمه‌کدر یاکه قحطلقدر (دُونَ الْعَذٰابِ الْاَکْبَرِ) الوغراق بولغوچی عذابدن توبه‌نره‌ك یعنی تموغده منگو قالودن (لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ) شایدکم آنلر قایتورلر مشرکلکدن وتوبه قیلورلر دنیا محنتلرینی وقاطیلقلرینی کورمك برله بعضیلر عذاب ادنی قبر عذابیدر دیمشلر والله اعلم (وَمَنْ اَظْلَمُ) وکمدر ظلملق ایتکوچیره‌ك (مِمَّنْ ذُکِّرَ) شول کمسه‌دن کم اوگت بیرلمش بولدی (بِاٰیٰاتِ رَبِّهِ) پروردکارینك آیتلری برله یعنی قرآن برله (ثُمَّ اَعْرَضَ) صکره یوز دوندردی (عَنْهٰا) اول آیتلردن یعنی آنلرنی فکرله‌ب آنلر برله عمل قیلمادی (اِنّٰا مِنَ الْمُجْرِمِینَ) درستلکده بز مشرکلردن (مُنْتَقِمُونَ) انتقام آلغوچیلرمز وآنلرغه جزا بیرگوچیلرمز (وَلَقَدْ اٰتَیْنَا) وتحقیق بیردك بز (مُوسَی الْکِتٰابَ) موسی پیغمبرگه توراتنی نتاك کم سیکا قرآننی بیردك (فَلَا تَکُنْ) بس بولماغل سین (فِی مِرْیَةٍ) شیکده وگمانده (مِنْ لِقٰائِهِ) اول

موسیغه یولقودن یعنی آکا یولقورسك وآنی کورورسك (١) (وَجَعَلْنَاهُ) هم قیلدق بز موسی پیغمبرگه ایندرلگان کتابنی (هُدًى) طوغری یولنی کورگاز گوچی (لِبَنِي إِسْرَائِيلَ) بنی اسرائیل قومینه (وَجَعَلْنَا) دخی قیلدق بز (مِنْهُمْ) اول بنی اسرائیلدن (أَئِمَّةً) اماملرنی کم (يَهْدُونَ) هدایت قیلورلر وکوندرورلر آنلر خلقنی تورات حکملرینه (بِأَمْرِنَا) بزنك فرمانمز برله (لَمَّا صَبَرُوا) صبر قیلغانلری زمانده آنلر طاعت وعبادتکه یاکه خلقدن ایرشکان فاطیلق ومحنتلرگه (وَكَانُوا) هم بولدیلر آنلر (بِآيَاتِنَا) بزنك آیتلرمزگه (يُوقِنُونَ) شیکسز اشانورلر (إِنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینك پروردکارك (هُوَ يَفْصِلُ) اول اوزی حکم قیلور (بَيْنَهُمْ) آدمیلرنك آراسنده (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده (فِيمَا كَانُوا فِيهِ) شول نرسه ده کم بولدیلر آنلر اول نرسه طوغریسنده (يَخْتَلِفُونَ) اختلاف قیلورلر یعنی خدای تعالی اوزی حکم قیلوب حقنی باطلدن آیرم ومتاز أیلر هر قایوسینه عملینه کوره جزاسینی بیرور (أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ) ایا طوغری یولنی کورگاز مه دیمو وبیان ایتمه دیمو اول مکه اهلی اوچون شول نرسه کم (كَمْ أَهْلَكْنَا) کوبمو ونی قدر هلاك ایتدك بز (مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگاری (مِنَ الْقُرُونِ) زمانه اهللرندن عادوثمودقوملری کبی (يَمْشُونَ) یورورلر اول مکه اهللری (فِي مَسَاكِنِهِمْ) آنلرنك مسکنلرنه وطورغانیرلرنه (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلکده اوشبو اشده (لَآيَاتٍ) البته نشانه لر وعبرتلر باردر (أَفَلَا يَسْمَعُونَ) ایا بس ایشتماسلرمو آنلر اوشبو سوزلرنی هوشلی قولافلری برله وعبرت آلماسلرمو (أَوَلَمْ يَرَوْا) ایا کورمادیلرمو وبلمادیلرمو آنلر (أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ) شونی کم بز سورورمز صونی یعنی سیل ویغمور صولرینی یبارورمز (إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ) اولان اوسماگان قوروغ ییر صاری (فَنُخْرِجُ بِهِ) بس چغارورمز اول صو سببلی بیردن (زَرْعًا) آشلقنی وایگنلرنی هم تورلی اوله نلرنی کم (تَأْكُلُ مِنْهُ) آشارلر اول ایگندن واوله نلردن (أَنْعَامُهُمْ) آدمیلرنك طوارلری وحیوانلری اوله ن ویافراق هم صالاملرینی آشارلر (وَأَنْفُسُهُمْ) دخی اوزلری اورلقینی ویمشلرینی آشارلر (أَفَلَا يُبْصِرُونَ) ایا بس کورماسلرمو آنلر اوشبو قدرت اثرلرینی وشونك برله خدایتك کمال قدرتینه استدلال أیله مه سلرمو (وَيَقُولُونَ) وأیتدیلر مکه مشرکلری (مَتَىٰ هَٰذَا الْفَتْحُ) قاچان بولور اوشبو فتح کم سزلر ای مؤمنلر وعده قیلورسز خدای تعالی بزلرگه فتح ونصرت روزی قیلور وبزنی مشرکلر

(١) مرویدرکه حق سبحانه وتعالی پیغمبرمز علیه الصلوة والسلامغه دنیادن رحلتکدن الگاری موسی پیغمبرنی کورورسك دیوب وعده أیله مش ایدی بو اورنده هم شول وعده نی تأکید ایتدی واقعاً رسول اکرم حضرتلری معراجه آلتنچی قات کوکده موسی علیه السلامغه ملاقات أیله دی.

اوزرینه غالب أیلهر دیوب ایتورسز بس اوشبو فتح ونصرت سزلرگه قایچان کیلور ایتکز (انْ كُنتُمْ صادقينَ) اگر بولساکز سز راست ایتکوچیلر اوشبوسوزکزده (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه‌السلام مکه مشرکلرینه (يَوْمَ الْفَتْحِ) فتح کونده یعنی بدر صوغشی یا که مکه فتحی کونده (لَا يَنفَعُ) فائده بیرماس (الَّذينَ كَفَرُوا) کفرنی اختیار قیلغان ومشرك بولغان کمسه‌لرگه (ايمانُهُمْ) آنلرنك ایمان کیلتورماکلری واشانمافلری یعنی فتح کونده اولتورلهچك کمسه‌لرگه اولکان وقتنداغی ایمانلری فائده بیرماس زیراکه یأس حالنده‌گی ایماندر فرعوننك ایمانی کبی (وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ) دخی توکلدر آنلرکم مهلت بیرلمش بولسه‌لر یعنی آخرته آنلرغه هیچ مهلت بیرلماس وعذابلرینی کیچدرلماس (فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ) بس اعراض قیلغل ویوز دوندرگل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلردن آنلر برله صوغش قیلو حکمی نازل بولغانفه‌چه (وَانتَظِرْ) هم منتظر بولغل وکوتوب طورغل خدای تعالی‌نك نصرتینی (انَّهُم مُّنتَظِرُونَ) درستلکه‌کم اول مشرکلرهم کوتکوچیلردر سیکا غالب بولمافلرینی لکن حق تعالی البته سینی غالب قیلور وسیکا ونصرت بیرور.

سورة الاحزاب مدنية وهی ثلاث وسبعون آية

٣٢ نچی سوره احزاب سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ٧٣ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اسباب نزولده مذکوردرکه ابوسفیان وعکرمه وابوالاعور احد صوغشی واقعه سندن صوك مکّه‌دن مدینه‌گه کیلوب ابن ابی منافقنك یورطینه توشدیلر ایکنچی کون منافقلردن برجماعت برله رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم مجلس شریفینه حاضر بولوب امان استادیلر هم اوتونچ قیلدیلرکم ای محمد لات ومنات حقینه بزلرنی اوز حالمزگه قویغل هم قیامتده پوتلر شفاعتچی بولورلر دیوب اینکل اگر شویله دیساك بز هم سینی اوز حالکا قویارمز اوز خدایکا عبادت قیلغل دیدیلر آنلرنك بوسوزلری سید عالم صلی‌الله علیه وسلّم حضرتلرینه آغر کیلدی مبارك یوزینی ایکنچی طرفقه دوندردی ابن ابی هم باشقه منافقلر ایتدیلر یا رسول الله عرب اولوغلرینك سوزلرینی قایتارماغل اشنك توزکلکی شونده‌در بس حضرت عمر رضی‌الله عنه حمیّت اسلام وصلابت دینیه جهتندن غیرتکه کیلوب مشرکلرنی

اولتورماکه قصد ایله‌دی رسول اکرم حضرتلری بیوردی‌کم ای عمر مین آنلرنك جانلرینه امان بیرگانمن عهدنی بوزماق درست توگلدر حق سبحانه وتعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (یٰا اَیُّهَا النَّبِیُّ اتَّقِ اللّٰهَ) ای پیغمبر دایم وثابت بولغل تقوالقده یاکه خدای تعالی‌دن قورقغل عهدنی صندروده (وَلَا تُطِعِ الْکٰفِرِینَ) هم اطاعت اینمه‌گل وبوی صونماغل مکه مشرکلرینه یعنی آنلرنك اوتوبچلرینی قبول ایله‌ما گل (وَالْمُنٰفِقِینَ) هم مدینه منافقلرینه اطاعت ایتمه‌گل (اِنَّ اللّٰهَ کٰانَ) درستلکده خدای تعالی بولدی وبولغوچیدر (عَلِیمًا) بلگوچی مشرکلرنك اوتنولرینی (حَکِیمًا) حکم ایتکوچی عهدکه وفا قیلماق برله (وَاتَّبِعْ) وایارگل سین ای محمد علیه السلام (مٰا یُوحٰی اِلَیْکَ) شول نرسه‌گه‌کم وحی ایتولور سیکا (مِنْ رَبِّکَ) سینك ربکدن (اِنَّ اللّٰهَ کٰانَ) درستلکده الله تعالی بولغوچیدر (بِمٰا تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نی کم سز اشله‌رسز (خَبِیرًا) بلگوچی وخبر توتقوچی (وَتَوَکَّلْ عَلَی اللّٰهِ) هم توکل قیلغل سن الله‌تعالی اوزره واشلرکنی آنك اوزرینه طاپشرغل (وَکَفٰی بِاللّٰهِ وَکِیلًا) ویتکوچیدر خدای تعالی اشلرنی باشقارغوچی وحفظ ایتکوچی بولوب مرویدرکه ابو معمر جمیل بن اوس عرب اچنده ادیب هم عقللی ایدی هروقت ایتور ایدی‌کم مینم ایکی کوکلم باردر آنلرنك برسی برله محمد فهم قیلغان اشلردن آرتوغراق فهم قیلورمن وآندن کوبراك بلورمن دیور ایدی عربلر آکا ذوالقلبین دیب یعنی ایکی کوکل ایاسی دیوب لقب قویمشلر ایدی بروقت بدر صوغشندن قاچوب مکه‌گه قایتور ایدی غایت اضطرابندن برکاوشی آیاغنده ایکنچی کاوشی قولنده طوتمش ایدی ابو سفیان آکا ایرشوب قومنك خبرینی صورادی بعضلری مقتول وبعضلری منهزم بولوب قاچدیلر دیدی ابو سفیان ایتدی سنك کاوشلرنك نی سببدن برسی آیاغکده وبرسی قولکده‌در دیگاچ ابو معمر آیاغینه قاراب اوز حالینه مطّلع بولدی آیاغیمده کاوش بارلقینی بلگانم یوق ایدی دیدی بواش سببلی آنك یالغانچیلقی هم ایکی کوکلی یوق ایدکی معلوم وظاهر بولدی وبوخصوصده آیت کیلدی‌کم (مٰا جَعَلَ اللّٰهُ) قیلمادی خدای تعالی (لِرَجُلٍ) برایرگه (مِنْ قَلْبَیْنِ) ایکی کوکلنی (فِی جَوْفِهِ) آنك اچنده زیرا که کوکل یعنی یوراك روح حیوانینك معدنیدر روح حیوانی برکشیده برگنه بولور بس یوراك هم برگنه بولور (وَمٰا جَعَلَ) هم قیلمادی خدای تعالی (اَزْوٰاجَکُمُ) خاتونلرکزنی (اللّٰائِی تُظٰاهِرُونَ مِنْهُنَّ) آنداین خاتونلرکزنی‌کم سزلر ظهار

قیلورسز آنلردن (أُمَّهَاتِكُمْ) سزلرنك آنالرکز قیلمادی یعنی ظهار قیلماق برله
خاتونکز سزگه آنا بولماس (١) ظهار قیلماق شولدرکه خاتونینی آناسینك اعضاسینه
اوخشاتور عربده عادت شول ایدی کم براو اوز خاتونینه انت عَلَیَّ کظهر اُمی
دیسه یعنی سین منکا آنامنك آرقاسی کبی سین دیب ایتسه اول خاتونی آنك آناسی
حکمنده بولوب منکوگه اوزینه حرام بولور ایدی ظهار قیلماق شولدر بس حق
تعالی بیوردی کم بوسوزنی ایتماك برله خاتونلرکز سزلرگه آنا بولماس
بلکه کفارت بیرمه‌ك لازم بولور یوقاریده حکمی بیان ایتولدی (وَمَا جَعَلَ) دخی
قیلمادی خدای تعالی (أَدْعِيَاءَكُمْ) سزلرنك اوغللقفه آلغان واوغلمز دیب آطاغان
اوغللرکزنی (أَبْنَاءَكُمْ) سزلرنك حقیقی اوغللرکز یعنی بالا ایتوب آصرارغه
آلغان بالا کشینك اوز بالاسی بولماس وآنك مالینه وارث بولماس (ذٰلِكُمْ)
اوشبو اشکز یعنی ظهار قیلنغان خاتوننی آنا دیماککز هم اوغللقفه وآصرارغه آلغان
بالانی اوز بالامزدر دیماککز (قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ) قورو آغزلرکز برله گنه
ایتکان سوزکزدر حقیقتی واعتباری یوقدر (وَاللّٰهُ يَقُولُ الْحَقَّ) وخدای تعالی
أیتور راست وتوغری بولغان سوزنی (وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ) هم اول خدای تعالی هدایت
قیلور وکوندرور توغری یولغه اوشبو آیت کریمه زید بن حارث رضی الله عنه حقنده
نازل بولدی دیمشلر خلق آنی زید بن محمد علیه السلام دیوب آطارلر ایدی
وحالانکه اول زید خدیجه رضی الله عنهانك قولی ایدی حضرت خدیجه آنی
پیغمبرمز علیه السلامغه باغشلاغان ایدی حضرت پیغمبر آنی آزاد قیلوب اوز
بالاسی کبی تربیه ایلار ایدی شول جهتدن خلق اول زیدنی محمد علیه السلام نك
اوغلیدر دیورلر ایدی بس حق سبحانه وتعالی بیوردی کم (اُدْعُوهُمْ) اوندا کز
بالالرنی ونسبت بیرکز (لِآبَائِهِمْ) آنلرنك حقیقی آنالرینه یعنی چن آنالرینه
نسبت بیروب ایتکز مثلا زیدنی زید بن حارث دیوب ایتکز ابن محمد دیماکز
(هُوَ أَقْسَطُ) اول اش یعنی چن آنالرینه نسبت بیروب اونداماك یخشیراق
وآرتوغراقدر (عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی قاشنده (فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا) بس اگر بلماساکز سز
(آبَاءَهُمْ) آنلرنك حقیقی آنالرینی یعنی چن آنالری کم ایدکینی بلماساکز
(فَإِخْوَانُكُمْ) بس آنلر سزنك قرنداشلرکزدر (فِي الدِّينِ) دینده ومسلمانلقده بس
آنلرنی اوندا گانده یا اخی یعنی ای قرنداشم دیوب اوندا کز (وَمَوَالِيكُمْ) هم
سزنك دوستلرکزدر بس آنلرغه یا مولای دیوب خطاب قیلکز (وَلَيْسَ

(١) ظهار مسئله‌سی

عليكم جناح) ويوقدر سزلرگه هيچ برگناه (فيما اخطأتم به) شول نرسه‌ده‌كم خطا قيلدگز سز آنك برله يعنى بلماسدن ياكلشلق برله زيد بن محمد ديوب اينساگز گناه بولماس (ولكن ما تعمدت) ولكن گناهدر شول نرسه كم قصد اينوب قيلدى آنى (قلوبكم) سزلرنك كوكللرگز يعنى بلا طوروب قصدا كشينى حقيقى آناسى بولماغانغه نسبت بيرماككز گناهدر (وكان الله) وبولغوچيدر خداى تعالى (غفورا) يارلغاغوچى خطالرنى (رحيما) مهربان ورحمت اينكوچى گناه اشلهگوچيگه اگر توبه ايلهسه (النبى اولى) (١) پيغمبر تيوشليراكدر (بالمؤمنين) مؤمنلرگه (من انفسهم) اوز نفسلرندن بارچه اشلر توغرسنده (٢) (وازواجه) هم پيغمبر عليه‌السلامنك خاتونلرى (امهاتهم) مؤمنلرنك آنالريدر يعنى تكريم وتعظيم جهتندن آنا حكمنده‌درلر شول سببلى مؤمنلرگه آنلرنى نزوج درست توكلدر مرويدركه اسلامنك ابتداسنده براو ايكنچى برله دوست نوشولسه‌لر ومواخات ايلهسه‌لر بربرسندن ميراث آلورلر ايدى حق سبحانه وتعالى اول حكمنى نسخ ايدوب بيوردى كم (واولوا الارحام) ورحم ايلهسى بولغان قرنداشلر (بعضهم اولى ببعض) آنلرنك بعضلرى بعضلرينه تيوشليراكدر ميراث آلو طوغرى‌سنده (فى كتاب الله) خداى تعالى‌نك كتابنده يعنى لوح المحفوظده ياكه قرآنده (من المؤمنين) قرنداش بولماغان مؤمنلردن يعنى انصاريلردن (والمهاجرين) هم مهاجرلردن كم حضرت بيغمبر عليه‌السلام آنلر آراسنده مواخاة ايلهمش ايدى يعنى بربرسينه قرنداش ايتمش ايدى بس آنلر بربرسندن ميراث آلوشماسلر بلكه چن وحقيقى قرنداشلر وارث بولورلر (الا ان تفعلوا) مگر شول كم قيلساگز سزتريكلككزده (الى اوليائكم) اوزلرگزنك دوستلرگزغه (معروفا) برايدگولكنى يعنى آنلرغه اوز قولكز برله احسان ايتسه‌گز ياكه آنلر اوچون بر نرسه مالكزدن وصيت ايتوب قالدرساگز (كان ذلك) بولدى اوشبوذكر ايتولمش اشلر (فى الكتاب) قرآنده ياكه لوح المحفوظده (مسطورا) يازلمش وثابت بولدى (واذ اخذنا) وياد قيلغل شونى كم آلدق بز (من النبيين) پيغمبرلردن (ميثاقهم) آنلرنك عهد وپيمانلرينى يعنى خداى تعالى‌گه عبادت قيلورمز هم خلقنى آنك دينينه اوندارمز ديوب عهد ايتديلر ازل كونده (ومنك) هم

(١) حديث شريفده كيلمشدركه سزلردن هيچ كم مؤمن بولماس تاكم مين آكا آتا وآناسندن هم بارچه آدميلردن دوستراق ويقينراق بولماسام مرويدركه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى تبوك صوغشينه چقمافغه عزيمت أيلهب همه مسلمانلرغه چغوكز ديوب امر قيلدى شول وقتده مسلمانلردن بعضلرى آتا وآنامزدن رخصت صورايق آنلر رخصت بيرسه‌لر چغارمز ديديلر بس حق تعالى‌دن آيت كيلدى كم پيغمبر مؤمنلرگه آنلرنك اوز نفسلرندن تيوشليراك وآرتوغرا قدر بس آنك فرمانينى بارچه فرمانلردن آرتوغراق لازم بلمك كيراكدر. تيسير

(٢) يعنى هر مؤمن اوز نفسندن پيغمبر عليه السلامنى آلده طوتماق وآنك هر بيورغانينى قبول أيلهمك لازمدر زيراكه اول هرنى بيورسه بنده‌نك صلاحى وفلاح طاپماقى شونده‌در امّا كشينك اوز نفسى بارى شقاوت ويمانلق برله گه بيورور وزيانغه سبب بولور بس حضرت بيغمبر هركمگه اوز نفسندن آرتوغراق ودوستراق بولماق كيراكدر.

سیندن آلدق عهدنی ای محمد علیه السلام (وَمِنْ نُوحٍ) دخی نوح پیغمبردن (وَاِبْرَاهِیمَ وَمُوسَی) هم ابراهیم وموسی علیهما السلاملردن (وَعِیسَی ابْنِ مَرْیَمَ) دخی مریم اوغلی عیسی علیه السلامدن عهدلرینی آلدق اوشبو پیغمبرلر اولو العزم بولدقلری جهتندن آنلرنی خاصلاب ذکر قیلدی (وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ) وآلدق اول پیغمبرلردن (مِیثَاقًا غَلِیظًا) محکم بولغوچی وآنط برله برکتلمش عهد وپیمانینی (لِیَسْئَلَ) ناکم صوراسون اوچون خدای تعالی (اَلصّٰادِقِینَ) راست ایتکوچیلردن یعنی پیغمبرلردن (عَنْ صِدْقِهِمْ) آنلرنك اُمّتلرینه أیتکان سوزلرینك راستلقندن یاکه اُمّتلرینك آنلرنی تصدیق ایتولرندن (وَاَعَدَّ لِلْکَافِرِینَ) هم حاضرلهدی خدای تعالی پیغمبرلرگه اشانماوچیلر اوچون (عَذَابًا اَلِیمًا) رنجتکوچی عذابنی (یٰاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسهلر (اُذْکُرُوا) یاد ایتکز (نِعْمَةَ اللّٰهِ) الله تعالینك نعمتینی (عَلَیْکُمْ) سزنك اوزرگزگه انعام قیلغان نعمتینی (اِذْ جَاءَتْکُمْ) شول وقتده کم کیلدی سزلرگه (جُنُودٌ) لشکرلر یعنی قریش وغطفان هم کنانه قبیلهلری هم یهودیلر جملهسی ایکی مکگه قریب کمسهلر جیولوب کیلدیلر (فَاَرْسَلْنَا عَلَیْهِمْ) بس یباردك بز آنلر اوزرینه (رِیحًا) جیلنی (وَجُنُودًا) هم شول لشکرلرنی یباردی کم (لَمْ تَرَوْهَا) سز کورمهدکز آنلرنی یعنی سزلرگه مدد بیرمك اوچون فرشتهلرنی یباردی (وَکَانَ اللّٰهُ) وبولغوچیدر الله تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسهنی کم سز اشلهرسز (بَصِیرًا) کورگوچی بوآیتده احزاب صوغشی بیان ایدلمشدر (١) اول قصهنك اجمالی بودرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حکمی بوینچه بنی النضر یهودیلرینی جلاء ایدلگاچ یعنی وطنلرندن سوروب چغارلدقدن صوکك حیی بن اخطب یهودیلردن بر جماعت ایله مکهگه باروب ابوسفیان هم باشقه قریش اولوغلری برله پیغمبرمز علیه السلام حضرتینه قارشی صوغشقه بارماقغه عهد باغلادیلر قریش مشرکارندن هم مکه اطرافنداغی عرب قبیلهلرندن اون مك کشی جیولوب اهل اسلام برله صوغش قیلماق اوچون مدینه گهیونالدیلر بوخبر رسول اکرم حضرتلرینه ایرشکاچ پیغمبر علیه السلام اسلامدن اوچ مك کشی ایله مدینهدن چغوب مدینه یاننده طاغ قاشنده قرار ایتدیلر دشمان لشکری اهل اسلامغه قاراغانده بیك کوب هم سلاح وفوراللری مکمل بولدقندن رسول اکرم حضرتلری بوخصوصده اصحاب کرام ایله مشاوره أیلهدکده سلمان فارسی رضی الله عنه عجم شهرلرنده گی طریقچه خندق قازوماقنی مصلحت

(١) خندق صوغشی

(۱) حضرت اوزی صحابه‌لرگه خندق اورنینی کورسه‌توب هر طایوسینه فازوماق اوچون بیرنی قسمت ایدوب بیردی صحابه‌لر خندق فازوماق برله مشغول بولدیلر بیغمبرمز حضرتلری اوزی هم خندق چوقرندن نوفراق چغارور ایدی واصحابقه ظفر ونصرت برله وعده قیلور ایدی مبارك تلنده «اللهم ان العیش عیش الآخرة فارحم الانصار والمهاجرة کلمه‌لری جاری بولور ایدی خندق قازوغان وقتده بر اولوغ طاش ظاهر بولوب غایت قاطیلغندن کیتمان وبالطه‌لر برله صوغوب هیچده واطا آلمادیلر عاقبت رسول علیه السلام حضرتینه خبر بیردیلر پیغمبر حضرتلری اوزی طاشنك یانینه کیلوب مبارك قولینه بالطه آلوب بسم الله دیوب

اول طاشقه صوقدی طاش ایکیگه یارلدی آندن یاشن کبی یالطراب بر نور ظاهر بولدی آنك یاقطیلغندن رسول اکرم حضرتینك مبارك نظری شام ولایتینك سرایلرینه توشدی حضرت بیوردی کم الله اکبر شامنك مفتاحلری بزگه میسر بولدی یعنی شام مملکتی اهل اسلام تصرفینه کرسه کیرا کدر دیدی ایکنجی مرتبه اول طاشقه صوقفانده ینه نور پیدا بولوب یمن ولایتینك قصرلری حضرت پیغمبرگه کورندی ینه الله اکبر یمننك مفتاحلری مینم قولمغه بیرلدی دیوب بیوردی اوچونچی مرتبه صوقفانده طاش بوتونلای واطولدی ینه نور بالقوب اول نور اچندن حضرتنك کوزلرینه عجم وکسری ولایتینك کوشکلری کورندی ینه الله اکبر ممالك فارسنك مفتاحلری مینم قبضهٔ اقتداریمغه کردی دیدی یعنی اول مملکتلرگه هم مسلمانلر هم مالك بولورلر دیدی منافقلر حضرت پیغمبردن بو سوزلرنی ایشتکاچ أیتدیلر «بو محمد خلقنی مسخره‌گه طوتوب کشی اشانماسلق سوزلرنی أیته‌در بوکون قریش مشرکلرندن فورقوب خندق قازوماق برله مشغول ایکان شام ویمن هم فارس کبی اولوغ مملکتلرنی فتح قیلورمز دیوب اصحابینه وعده قیلادر بو سوزکه کم اشانور» دیدیلر. تفسیر کاشفی

کوردی حضرت پیغمبر علیه السلام بو رأینی معقول کوروب خندق قازوماقچی بولدیلر(۱) القصه آلتی کوندن صوك خندق قازلوب تمام بولدی دشمان لشکری هم کیلوب یتدیلر کفار لشکری کوب شوکت برله ایکیگه آیرلوب مدینه‌نك ایکی طرفندن کیلوب چولغاب آلدیلر بنی قریظه یهودیلری رسول اکرم حضرتی برله صلح قیلوب هر قایچان سزلرگه دشمان کیلسه بز سزگه مدد ایته‌رمز دیوب عهد باغلاغان ایدیلر مشرکلر لشکرینك کوبلگینی هم قوّتینی کورب آنلر هم عهدلرینی بوزوب کفار لشکری برله برله‌شوب مسلمانلرغه قارشی طوردیلر بس دشمانلرنك کوبلکندن وهیبتندن اهل اسلامنك ضعیفلرینك کوکللرینه قورقو توشدی نتاکم حق‌تعالی بیورور (اذْ جاؤُکُمْ) یاد قیلغل شول وقتکم کیلدیلر سزلرگه دشمان لشکرلری صوغش اوچون (مِنْ فَوْقِکُمْ) سزنك اوستکزدن یعنی مدینه وادیسینك یوقاری طرفندن کیلدیلر لشکرنك بر بولوکی (وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْکُمْ) هم سزنك آستکزدن یعنی وادینك توبه‌ن طرفندن کیلدیلر بر گروه لشکر (وَاذْ زاغَتِ الْأَبْصارُ) هم شول وقتده‌کم خیره بولدی وطوندی کوزلر دشمان قورقوسندن یعنی کوزلر قارانغولاندی (وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ) هم ایرشدی کوکللر ویوره‌کلر (الْحَناجِرَ) بوغازلرغه یعنی غایت قورقودن یوره‌کلر فاباروب چغارغه یاقلاشدی (وَتَظُنُّونَ بِاللهِ) وگمان قیلور ایدکز خدای تعالی‌گه (الظُّنُونَا) تورلی گمانلرنی یعنی مؤمنلر حق تعالی اهل اسلامغه نصرت بیرور هم اوزینك دینینی غالب قیلور دیوب گمان قیلور ایدیلر ومنافقلر اسلام لشکری احزاب لشکرینه

طاقت کیلتوره آلماس مسلمانلر مغلوب بولورلر وقرلورلر دیب گمان ایتهر ایدیلر (هٰنالكَ) شول اورنده (ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ) صنالمش بولدیلر مؤمنلر ومخلصلر منافقلردن آیرلدیلر (وَزُلْزِلُوا) هم سلکتلمش بولدیلر (زِلْزَالًا شَدِيدًا) قاطی سلکتمك برله یعنی غایت اضطرابده بولدیلر وبر اورنده طورمادیلر (وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ) هم شول وقتده أیتور ایدیلر منافقلر (وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) هم شول کمسه‌لرکم بولغوچیدر آنلرنك کوکللرنده صرغاولق یعنی اعتقادلری ضعیف بولغان کمسه‌لر أیتدیلر (مَا وَعَدَنَا اللَّهُ) وعده قیلمادی بزگه الله‌تعالی (وَرَسُولُهُ) هم آنك پیغمبری وعده قیلمادی (إِلَّا غُرُورًا) مگر آلداماق برله‌گنه وعده قیلدی یعنی بزلر مشرکلرگه غالب بولورمز هم شام ویمن ولایتلری بزلرنك تصرفمزغه کرور بزلرگه نصرة بیرلور دیوب قیلغان وعده‌لری یالغان وآلداوغنه ایکان دیدیلر زیراکه مشرکلر لشکرینك کوبلکینی کورب البته بزلر مغلوب بولامز دیب بلگانلر ایدی (وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ) دخی یاد قیلغل شونی‌کم أیتدیلر بر گروه منافقلردن یعنی اوس وابوعرابه کیلر (يَا أَهْلَ يَثْرِبَ) ای مدینه اهلی (لَا مُقَامَ لَكُمْ) یوقدر طوراچاق اورن سزلرگه محمد علیه السلامنك لشکر گاهنده (فَارْجِعُوا) بس قایتگز سزلر اوزلرگزنك یورطلرگزغه یعنی قریش لشکری برله صوغشامز دیوب اوزگزنی هلاکتکه صالماگز ایولرگزگه قایتگز واسلام دینندن دونگز جانلرگز ومالرگز سلامت قالور دیوب مدینه اهلینی اغوأ قیلور ایدیلر (وَيَسْتَأْذِنُ) هم اذن ورخصت صورار ایدیلر ایولرینه قایتورغه (فَرِيقٌ مِنْهُمُ) بر گروه آنلردن (النَّبِيَّ) پیغمبر علیه السلامدن یعنی بنو حارثه وبنو سلمه اذن صورادیلر (يَقُولُونَ) هم أیتورلر آنلر (إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ) درستلکده مدینه‌ده‌گی ایولرمز خالی وبوشدر ایولرمزنی صاقلاغوچی کشیلرمز هم یوقدر مستحکم هم توگلدر بس بزلرگه رخصت بیرگل ایولرمزگه قایتایق دشمان کیلوب باصماسون دیور ایدیلر (وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ) وحالانکه آنلرنك ایولری خالی هم صاقچیسز توگلدر بلکه استحکامی تمام وکاملدر آنلر یالغاندن قایتورغه وجه کورسه‌تورلر (إِنْ يُرِيدُونَ) تله‌مه‌سلر آنلر ایولرینه قایتولری برله (إِلَّا فِرَارًا) مگر صوغشدن قاچماقنی تله‌رلر (وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ) واگر کرلمش بولسه مدینه‌گه یعنی مشرکلر لشکری کرسه منافقلر اوزرینه وآنلرغه هجوم أیله‌سه (مِنْ أَقْطَارِهَا) مدینه‌نك طرفلرندن یعنی هر طرفدن آنلرغه هجوم

ایدوب آنلرنی چولغاب آلسه‌لر (ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ) صکره سؤال ایتلمش بولسه‌لر اول منافقلر فتنه‌گه یعنی آنلرنی مشرکلر مشرك بولوغه یاکه مسلمانلر برله صوغش قیلوغه اونلاسه‌لر (لَاٰتَوْهَا) البته بیرورلر آنلر وقبول قیلورلر اول فتنه‌نی (وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَآ) هم توقف ایتمه‌سلر وطوقتاب طورماسلر آنلر اول اشنی قبول اینوده (اِلَّا یَسِیرًا) مگر آزغنه توقف قیلورلر یعنی فی الحال مشرك بولورلر یاکه اهل اسلام برله صوغش قیلورلر (وَلَقَدْ کَانُوا) وتحقیق بولدیلر آنلر یعنی بنی حارثه وبنی سلمه کم انابت یوزندن (عَاهَدُوا اللّٰهَ) عهد باغلادیلر خدای تعالی‌گه (مِنْ قَبْلُ) موندن الگاری یعنی اوّلگی صوغشلرنك برسنده آنلر عهد قیلغان ایدیلر شویله دیوب کم هر گیز (لَا یُوَلُّونَ الْاَدْبَارَ) آرقالرینی دوندرمه‌سلر وقاچماسلر آنلر صوغشده (وَکَانَ عَهْدُ اللّٰهِ) وبولدی خدای تعالی‌نك عهدی (مَسْئُولًا) صورالمش یعنی قیامتده آنلردن نی‌اوچون عهدکزنی بوزدکز دیوب سؤال قیلورلر هم آنك سببلی جزأ بیرورلر (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام صوغشدن قاچقوچیلرغه (لَنْ یَنْفَعَکُمُ) هرگز فائده بیرماس سزلرگه (الْفِرَارُ) قاچمافلق (اِنْ فَرَرْتُمْ) اگر فاچساکز سز (مِنَ الْمَوْتِ) اولومدن (اَوِ الْقَتْلِ) یا ایسه اولتورماکدن زیراکه قاچو برله هیچ‌کم قورتولماس اولوم وقتل تقدیر ایتولگان وقتنده واقع بولمای قالماس (وَاِذًا) وشول وقتده یعنی اگر فرضا اولومدن قاچساکز شول وقتده هم (لَاتُمَتَّعُونَ) بهره طاپماس سز وفائده‌له‌نمس‌سز سزلر (اِلَّا قَلِیلًا) مکر برآزغنه زمان فائده‌لانورسز ترکلك برله صکره البته اولمای قالماس سز (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه‌السلام (مَنْ ذَا الَّذِی) کمدر شول ذات کم (یَعْصِمُکُمْ) اول صافلار سزلرنی (مِنَ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك عذابندن (اِنْ اَرَادَ بِکُمْ) اگر تلاسه خدای تعالی سزلرگه (سُوٓءًا) بریاوزلقنی یعنی سزلرنی عذاب قیلونی تلاسه آنك عذابندن سزنی کم صافلار البته صافلاغوچی یوقدر (اَوْ اَرَادَ بِکُمْ رَحْمَةً) یا ایسه تلاسه خدای تعالی سزلرگه رحمت ایتماکنی یعنی نعمت هم نصرت بیرماکنی تلاسه آنی کم منع قیلور وطیار البته هیچ برمنع ایتکوچی یوقدر (وَلَا یَجِدُونَ لَهُمْ) وطاپماسلر آدمیلر اوزلری اوچون (مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِیًّا) الله تعالی‌دن باشقه بردوستنی‌کم آنلرغه فائده ایرشدرور (وَلَا نَصِیرًا) دخی طاپماسلر بر یاردم بیرگوچینی‌کم آنلردن ضررنی کیتارور مرویدرکه رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم لشکرگاهندن احزاب صوغشنه برمؤمن مدینه‌گه قایتمش ایدی‌اوزینك قرنداشینی

کوردیکم خانه‌سنده انواع نعمتلر هم اویون اسبابلری حاضرلامش عیش وعشرتکه مشغولدر اول مؤمن ایتدی ای قرنداش سین نیچك بولای کیف وصفاده اولطراسك بلماز موسن کم رسول اکرم حضرتلری قلچ وسونکی ایله صوغش میداننده جهد وسعی قیلماقده‌در قرنداشی جواب بیردیکم ای برادر سین هم کیلکل بزنك برله عیش وعشرتده بولغلکم محمد علیه‌السلام هم آنك اصحابی هر گز بومحنت وبلادن سلامت قالماسلر آنلرنك اشلری تمام بولدی ایمدی آنلرغه نجات یوقدرسن اوز جانکنی قوتقارغل دیدی اول مؤمن ایتدی مین پیغمبر علیه‌السلام حضورینه باروب سینك بوسوزلرکنی ایتورمن دیدی اول کشی رسول اکرم مجلسینه قایتوب یتکانچه جبرائیل علیه‌السلام اوشبو آیت کریمه‌نی کیلتوردی (قَدْ یَعْلَمُ اللّٰهُ) تحقیق بلور خدای تعالی (الْمُعَوِّقِینَ) پیغمبرگه نصرت ویاردم ایتودن طیغوچیلرنی (مِنْکُمْ) سزلردن (وَالْقَائِلِینَ) هم بلور ایتکوچیلرنی (لِاِخْوَانِهِمْ) اوزلرینك قرنداشلرینه (هَلُمَّ اِلَیْنَا) کیلکل بزنك صاری وبزنك برله کیف وصفاده بولغل صوغشقه چقماغل دیوب ودیمشلردرکم منافقلر مسلمانلرنی قورقتورلر ایدی ابو سفیان هم یهودیلر منافقلرغه ایتورلر ایدی اوزلرکزنی هلاکتکه صالماکز محمدگه مدد ویاردم بیرماکز منافقلر آنلرنك سوزلرینی قبول قیلوب صوغشدن قاچار ایدیلر نتاك کم بیورور (وَلَا یَأْتُونَ الْبَأْسَ) وکیلماسلر اول منافقلر صوغشقه (اِلَّا قَلِیلاً) مگر آزغنه کیلورلر وریادن صوغشورلر (اَشِحَّةً عَلَیْکُمْ) صاران‌لر بولغانلری حالده اول منافقلر سزننك اوزرکزگه یعنی صوغش اوچون نفقه بیرماسلر یاکه سزلرگه ظفر وغنیمت بولونی تلهماسلر (فَاِذَا جَاءَ الْخَوْفُ) بس هرقایچان کیلسه دشمان خوفی (رَاَیْتَهُمْ) سین کورورسك اول منافقلرنی (یَنْظُرُونَ اِلَیْكَ) قارارلر آنلر سنك صاری (تَدُورُ اَعْیُنُهُمْ) دونار وایلانور آنلرنك کوزلری اوکغه هم صوکغه (کَالَّذِی یُغْشَی عَلَیْهِ) شول کمسه کبی کم قاپلانمش بولور آنك اوزرینه یعنی بی هوش بولور وهوشی کیتار (مِنَ الْمَوْتِ) اولوم ایسرکلکندن یعنی اولوم ایسرکلکندن هوشی کیتوب اولارگه یافنلاشقان کشی کبی بولورلر قورقولرندن (فَاِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ) بس هر قایچان کیتسه خوف وقورقو (سَلَقُوکُمْ) رنجتورلر آنلر سنی وسیکا قاطی سوزلر ایتورلر (بِاَلْسِنَةٍ حِدَادٍ) اوتکون بولغوچی تللر برله (اَشِحَّةً عَلَی الْخَیْرِ) صارانلق قیلغوچیلر بولغانلری حالده ایدگولك اوزره یعنی غنیمت مال حقنده صارانلق

قیلوب غنیمت مالنی بولوشکان وقتده نزاع ومجادله ایدارلر (اُولٰئِكَ) اوشبو گروه (لَمْ يُؤْمِنُوا) اشانمادیلر وایمان کیلتورمادیلر اخلاصلری برله (فَاَحْبَطَ اللّٰهُ اَعْمَالَهُمْ) بس باطل وضایع قیلدی خدای تعالی آنلرنك قیلغان عملللرینی زیراکه آنلرنك صوغشمافلری وباشقه عملللری همه‌سی ریا یوزندندر شول سببلی عملللرینه هیچ براجر وثواب بولماس (وَكَانَ ذٰلِكَ) وبولدی اوشبواش (عَلَى اللّٰهِ) خدای تعالی اوزرینه (يَسِيرًا) آسان ویڭل بولدی (يَحْسَبُونَ) گمان قیلورلر اول منافقلر (اَلْاَحْزَابَ) مشرکلرنك لشکرلرینی (لَمْ يَذْهَبُوا) کیتمه‌گانلردر دیوب یعنی آنلرنك اسلامغه عداوت وحسدلری شول درجه‌ده‌درکم مشرکلر هزیمت طاپوب ومغلوب بولوب تمام کیتوب بتکان بولسه‌لرده آنلر مشرکلرنی کیتمه‌گان بلکه هنوز مدینه‌نك اطرافنده صوغشقه حاضرلنوب طورا طورغانلردر دیوب گمان قیلورلر (وَاِنْ يَاْتِ الْاَحْزَابُ) واگر کیلسه‌لر مشرکلر لشکرلری ایکنچی مرتبه صوغشماق اوچون (يَوَدُّوا) دوست طوتارلر وآرزو قیلورلر منافقلر شونی کم (لَوْ اَنَّهُمْ) اگر بولسه‌لر ایدی آنلر کاشکی (بَادُونَ) بادیه‌ده وصحراده طورغوچیلر (فِي الْاَعْرَابِ) قرده طورغوچی اعراب خلقی آراسنده یعنی منافقلر اسلامغه دشمانلقلرندن اسلام اوستینه دشمان لشکری کیلگان وقتده کاشکی بزلر مدینه‌ده مسلمانلر آراسنده بولماساق ایدی بلکه صحراده قر عرب‌لری آراسنده طورا طورغان کشیلر بولساق ایدی دیوب آرزو قیلورلر وشونی تلارلرکم کاشکی آنلر صحراده طورغوچی بولسه‌لر (يَسْاَلُونَ) تاکم صورار بولسه‌لر اوزغوچی بولاوچیلردن (عَنْ اَنْبَائِكُمْ) سزلرنك خبرلرکزدن یعنی اوزلری قرده طورب سزنك صوغش‌ده بولغان خبرلرگزنی وواقعه‌لرکزنی صوراشوب‌تورسالر (وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ) واگر بولسه‌لر هم اول منافقلر سزنك آراکزده یعنی دشمان لشکری کیلگانده مدینه‌ده سزنك برله برگه بولسه‌لرده (مَا قَاتَلُوا) صوغش قیلماسلر آنلر وسزگه یاردم ایتماسلر (اِلَّا قَلِيلًا) مگر آزغنه صوغش قیلورلر ریادن‌غنه (لَقَدْ كَانَ) تحقیق بولدی وبولغوچیدر (لَكُمْ) سزلرگه (فِي رَسُولِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك پیغمبرینك اشلرنده (اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) برکورکام بولغوچی اقتدآء یعنی رسول‌الله‌غه ایه‌رکز نتاکم اول صوغشده ثابتدر هم قاطیلق ومحنتلرگه صبر ایتکوچیدر سزلر هم شونك کبی بولکز یاکه ایه‌رمك اوچون آنده کورکام خصلت باردر (لِمَنْ كَانَ) شول کمسه‌گه‌کم بولدی (يَرْجُوا اللّٰهَ) امید ایته‌ر الله‌تعالی‌نك رحمتندن یاکه دیدارینی امید قیلور (وَالْيَوْمَ

الآخر) هم قیامت کونینك کیلمه کینه اشانور (وَذَكَرَ اللهَ كَثِيرًا) هم یاد قیلدی
اول کمسه الله تعالی نی کوب تلی برله هم کوکلی برله مرویدر که رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم حضرتی صحابه لرگه احزاب لشکری کیلمه کندن مقدم آنلرنك کیلمه کندن
خبر بیرمش ایدی آنلرنك کوبلکینی کوروب قورقورسز صکره خدای تعالی ظفر
ونصرت بیرورمز دیوب بیورمش ایدی (وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ) وکورکانلری
زمانده مؤمنلر (الْأَحْزَابَ) دشمان لشکرلرینی خندق صوغشی کونده (قَالُوا)
أیتدیلر (هٰذَا مَا وَعَدَنَا اللهُ) اوشبودر شول نرسه کم وعده قیلدی بزلرگه خدای
تعالی (وَرَسُولُهُ) هم آنك پیغمبری وعده قیلدی واوّلدن خبر بیردی (وَصَدَقَ اللهُ) وراست
أیتدی خدای تعالی (وَرَسُولُهُ) هم آنك رسولی (وَمَا زَادَهُمْ) وآرطدرمادی
احزابنی کورولری مؤمنلرگه (إِلَّا إِيمَانًا) مگر آنلرنك اعتقادلرینی وخدایندك
وعده سینه اشانولرینی آرطدردی (وَتَسْلِيمًا) دخی پیغمبرنك فرمانینه انقیادلرینی
وبوی صنولرینی آرطدردی مرویدر که اصحاب کرام حضرتلرندن بعضلری حمزه
ومصعب وعثمان هم طلحه وغیریلر حضرت پیغمبر برله صوغش میدانلرنه بولساق
البته صوغشده ثابت قوم بولوب طاقتمز مقدارنچه صوغشورمز وتاکم شهیدلك
شربتینی طاتومایانچه صوغشودن طوقتاماسمز دیوب نذر ایتکان ایدیلر حق تعالی
آنلرنك صفتنده بیورورکم (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن بولغوچیدر (رِجَالٌ) شوندایین
ایرلرکم (صَدَقُوا) راست وطوغری قیلدیلر (مَا عَاهَدُوا اللهَ عَلَيْهِ) شول نرسه نی کم
عهد باغلادیلر آنلر خدای تعالی برله اول نرسه اوزرینه یعنی خدای رضاسی
اوچون صوغشده ثابت بولورمز دیوب قیلغان عهدلرینه وفا ایتدیلر (فَمِنْهُمْ)
بس آنلردن بولغوچیدر بعضلری (مَنْ قَضَى نَحْبَهُ) شول کمسه کم شهید بولغانچه غه
قدر صوغش قیلوب وعده سینه وفا أیله دی وعهدینی اوته دی حمزه ومصعب رضی الله
عنهما کبیلر (وَمِنْهُمْ) هم آنلردن باردر (مَنْ يَنْتَظِرُ) شول کمسه کم منتظر بولور
وکوته ر عهدینه وفا أیله مه کنی عثمان وطلحه رضی الله عنهما کبیلر (وَمَا بَدَّلُوا) هم
آلشدرمادیلر واوزگارته دیلر آنلر عهدلرینی (تَبْدِيلًا) هیچ بر آلشدرماق
یعنی سوزلرندن دونمه دیلر (لِيَجْزِيَ اللهُ) تاکم جزأ بیرسون خدای تعالی (الصَّادِقِينَ)
راست سوزله گوچیلرگه کورکام جزانی (بِصِدْقِهِمْ) آنلرنك راستلقلری وعهدکه
وفا قیلولری سببلی (وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ) هم تاکم عذاب قیلسون خدای تعالی
منافقلرنی (إِنْ شَاءَ) اگر تلسه آنلرنك منافقلق حالنده اولولرینی (أَوْ يَتُوبَ

علیهم) یا ایسه توبه قیلوغه توفیق بیرسون وتوبه روزی ایتسون آنلر اوزرینه (اِنَّ اللّٰهَ کَانَ) درستلکده خدای تعالی بولغوچیدر (غَفُورًا) گناهلرنی یارلقاغوچی (رَحِیمًا) توبه قیلغانلرغه رحمت أیتکوچی (۱) رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اوچ کونگه‌چه یعنی دوشنبه وسهشنبه هم چهارشنبه کون مسجد فتحده احزاب حقنده حق تعالی‌گه دعا قیلدی وتضرع ایدوب ظفر ونصرت صورادی چهارشنبه کون اویله نمازی برله ایکندی آراسنده فتح اثری ظاهر بولدی حق سبحانه وتعالی اهل اسلامغه مدد اوچون صبا جیلینی یباردی کیچ برله غایت قاطی جیل هم صالقن بولوب دشمان لشکرینه زلزله توشدی هیچ اوط یاندرا آلمادیلر جبل سوندرور ایدی اسبابلرینی اوچورطور ایدی هم خدای تعالی‌نك حکمی برله فرشته‌لر توشوب مشرکلرنك چاطرلرینك باولرینی کیسدیلر همه چاطرلر طارالوب اوچا باشلادیلر عاقبت مشرکلر لشکری تمام طاقتلری طاق هم عاجز بولوب قاچمافقه یوز طوتدیلر (وَرَدَّ اللّٰهُ) وکیری قایتاردی خدای تعالی مدینه‌دن (اَلَّذِینَ کَفَرُوا) کفر اهللرینی یعنی احزاب لشکرینی (بِغَیْظِهِمْ) آچولری برله یعنی آچولانغان حاللرنده قایتوب کیتدیلر زیراکه قیلغان مختلری ضایع وسفرلری بوشقه کیتدی (لَمْ یَنَالُوا خَیْرًا) طابمادیلر آنلر هیچ خیرنی یعنی نصرة وغنیمتنی (وَکَفَی اللّٰهُ) هم کفایت قیلدی خدای تعالی (اَلْمُؤْمِنِینَ الْقِتَالَ) مؤمنلرگه صوغش قیلمافقه صبا جیلینی هم فرشته‌لرنی مدد اوچون یبارمك برله (وَکَانَ اللّٰهُ قَوِیًّا) وبولغوچیدر خدای تعالی قوّت ایه‌سی وکوچی یتکوچی بارچه اشلرگه (عَزِیزًا) غالب بولغوچی همه نرسه اوزره کفار لشکری قاچوب کیتدکلرندن صوك حق تعالی‌نك حکمی برله حضرت پیغمبر علیه‌السلام اسلام لشکرینه فرمان قیلدی تاکم بنی قریظه یهودیلر ینه باروب عهدنی بوزغانلقلری اوچون هم مشرکلرگه یاردم بیروب دشمان طرفندن بولولری اوچون آنلردن انتقام آلماقچی بولدیلر اون بیش کون مؤمنلر بنی قریظه‌نی محاصره قیلوب عاقبت بنی قریظه یهودیلرینك طاقتلری قالماینچه عاجز بولدیلر هم سعد بن معاذ رضی‌الله عنه‌نك قیلغان حکمینه راضی بولوب حصار قپوسینی آچوب حصاردن ایندیلر سعد بن معاذ حضرتی آنلرنك ایرلرینی اولتورمك هم خاتونلرینی وياش بالالرینی اسیر ایتوب آلمافقه حکم قیلدی رسول اکرم حضرتلری بیوردی‌کم ای سعد سین خدای تعالی قیلغان حکمنی قیلدك دیدی حق سبحانه وتعالی بو واقعه‌دن خبر بیروب بیوردی

(۱) خبرده کیلمشدرکم احزاب لشکری مدینه یاننده یکرمی کون توقف ایتدیلر کوندزلرده خندقنك چیتینه کیلوب ایکی جانبدن اوقلر وطاشلر آطشوب صوغش قیلورلر ایدی کیچه‌لرده شبخون قیلماق وبریولی هجوم قیلوب باصماقچی بولورلر ایدی رسول اکرم حضرتی صحابه‌لردن بر جماعت ایله قراول طورب آنلرنك دفعینه مشغول بولور ایدیلر شول صوغشده مشرکلرنك مشهور پهلوانلری عمر بن عبدود کم عرب خلقی آنی بیادرلقده مثك ایرگه برابر طوتارلر ایدی حضرت علی المرتضی قولنده مقتول بولدی آندن باشقه ینه اوچ مشهور پهلوانلرینی اولتوردی کفار لشکرینك کوکللرینه حق تعالی قورقوصالدی بربرسی ایله اتفاقلرینی بوزدیلر آرالرینه خلاف توشدی. تیسیر

(وَاَنْزَلَ الَّذِينَ) واندردی خدای تعالی شول کمسه‌لرنی‌کم (ظَاهَرُوهُمْ) یاردم بیردیلر آنلر احزاب لشکرینه (مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ) کتاب اهلندن یعنی بنی قریظه یهودیلرینی ایندردی (مِنْ صَيَاصِيهِمْ) آنلرنك قلعه‌لرندن (وَقَذَفَ) هم صالدی خدای تعالی (فِی قُلُوبِهِمُ) آنلرنك کوکللرینه (الرُّعْبَ) قورقونی یعنی اهل اسلامدن قورقدیلر (فَرِيقًا) آنلردن بر گروهنی (تَقْتُلُونَ) سز اولتوره‌سز کم آنلردن توقز یوز کشینی اولتوردیلر (وَتَاْسِرُونَ فَرِيقًا) هم اسیر قیلاسز بر گروهنی یعنی آنلرنك خاتونلرینی وبالالرینی (وَاَوْرَثَكُمْ) هم میراث قیلدی خدای تعالی سزلرگه (اَرْضَهُمْ) اول بنی قریظه‌نك ایگنلك یرلرینی هم باقچه‌لرینی (وَدِيَارَهُمْ) هم یورطلرینی وسرایلرینی (وَاَمْوَالَهُمْ) دخی مالالرینی وحیوانلرینی (وَاَرْضًا لَمْ تَطَئُوهَا) هم سزلرگه روزی قیلدی خدای تعالی شول یرنی کم سز آنی طاپتاماذکز واول یرنی کورمه‌دکز وآنده بارمادکز یاکه اول یرنی مالك بولمادکز مراد خیبر یری یاکه روم ولایتی یاکه فارس ممالکیدر (وَكَانَ اللّٰهُ) وبولغوچیدر خدای تعالی (عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ) بارچه نرسه اوزرینه (قَدِيرًا) کوچی یتکوچی ارباب سیر ذکر أیله‌مشلردرکم هجرتنك توقزنجی یلنده سید عالم صلی الله علیه وسلم ازواج مطهره‌دن اعتزال أیله‌دی وبر آیفه‌چه خاتونلر برله‌صحبت ومخالطه‌قیلماسقه آنطاچدی سبب‌شول ایدی‌کم خاتونلری‌اول حضرتنك قدرتندن طش نفقه وکیوملر استه‌دیلر وقیمت بهالی لباسلر واسبابلر صورادیلرکم حضرت پیغمبرنك افتدارندن طش ایدی وکتب سیرده موندن باشقه سببلر هم بیان ایتلمشلردر وبهر تقدیر رسول اکرم حضرتلری خاتونلری طوغریسندن ملول وقایغولی بولوب بر آی مقداری آنلرنی طاشلاب طوردی ومسجد مبارکنك بر حجره‌سنده اقامت ایدوب عبادتکه مشغول بولدی یکرمی توقز کوندن صوك جبرائیل علیه السلام اوشبو آیت تخییرنی کیلتوردی (يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ) ای پیغمبر علیه السلام (قُلْ) أیتکل سین (لِاَزْوَاجِكَ) اوزکنك خاتونلرکفه (اِنْ كُنْتُنَّ) اگر بولساکز سز (تُرِدْنَ) تلهر بولساکز (الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکینی (وَزِينَتَهَا) هم دنیا ترکلکینك زینتینی قیمتلی کیوملر وآلتون کموش اسبابلر هم اصل طاشلر کبی (فَتَعَالَيْنَ) بس کیلکز سز (اُمَتِّعْكُنَّ) بیره‌یم مین سزلرگه طلاق نفقه‌سینی یعنی اگر دنیا مالینی تلهسه‌کز سزلرنی طلاق ایته‌یم تاکم اوز اشکزنی اوزکز کورکز (وَاُسَرِّحْكُنَّ) هم بوشاطایم واچقندرایم سزلرنی یعنی آیروب بیرایم

(سَرَاحًا جَمِيلًا) کورکام وضررسز بوشاتماق برله یعنی رغبت ورضالق برله یباره‌یم کوچله‌نوب توگل (وَاِنْ كُنتُنَّ تُرِدْنَ اللّٰهَ) واگر تلهر بولساکز سز خدای تعالی رضاسینی هم اجر وثوابنی (وَرَسُولَهُ) دخی آنك رسولینك راضیلقینی تلهسه‌کز (وَالدَّارَ الْاٰخِرَةَ) هم آخرت یورطینك نعمتلرینی تلهر بولساکز (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله تعالی (اَعَدَّ لِلْمُحْسِنٰاتِ) حاضرلهب قویغاندر ایدگولك قیلغوچی خاتونلر اوچون (مِنْكُنَّ) سزلردن (اَجْرًا عَظِيمًا) الوغ بولغوچی اجر وثوابنی یعنی اگر خدای رضاسینی هم مینم رضامنی اختیار قیلساکز هم دنیا اسبابلرینی وفیه‌تلی کیوملرنی صوراماساکز سزلرگه کوب اجر وثواب بولور مینم نکاحمده طوروبرسز وآخرتده الوغ درجه‌لر طابارسز مرویدرکه ازواج مطهراتدن خدای ورسولنی اختیار قیلغوچی همه‌دن اوّل حضرت عائشهٔ صدیقه رضی‌الله عنها وعن ابیها بولدی (يٰا نِسَآءَ النَّبِيِّ) ای پیغمبر خاتونلری (مَنْ يَّاْتِ مِنْكُنَّ) هرکم کیلسه سزلردن (بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ) ظاهر وآشکارا بولغوچی بوزق اش برله یعنی بوزق اشنی اشلهسه وپیغمبرنك فرمانینه اطاعت ایتمه‌سه (يُضٰعَفْ) ایکی الوش ایتلمش بولور (لَهَا الْعَذَابُ) اول خاتونغه عذاب (ضِعْفَيْنِ) باشقه خاتونلرغه بولغان عذابنك ایکی برابری (وَكَانَ ذٰلِكَ) وبولدی اوشبو اش یعنی عذابنی مضاعف ایتمك (عَلَى اللّٰهِ) الله‌تعالی اوزرینه (يَسِيرًا) آسان ویکل (*) (ومن يقنت منكن) وهرکم طاعت وعبادتکه دایمچیلق ایتسه سزلردن ای پیغمبر خاتونلری هم بوی صونسه (لله) الله تعالی گه (وَرَسُولِهِ) هم آنك رسولینه (وتعمل صالحا) دخی اشلهسه ایدگو عملنی (نُؤْتِهَآ) بز بیرورمز اول خاتونغه (اَجْرَهَا) آنك اجر وثوابینی (مَرَّتَيْنِ) ایکی مرتبه یعنی باشقه خاتونلرغه بولغان اجرنك ایکی اولوشی قدر اجر بیرلور (وَاَعْتَدْنَا لَهَا) هم حاضرلهدك بز اول خاتون اوچون (رِزْقًا كَرِيمًا) یخشی وکورکام بولغان رزقنی جنتده (يٰا نِسَآءَ النَّبِيِّ) ای پیغمبر خاتونلری (لَسْتُنَّ كَاَحَدٍ) سزلر توگلسز بره‌گو اوخشاشلی (مِنَ النِّسَاءِ) امت خاتونلرندن زیراکه باشقه خاتونلرغه قاراغانده سزنك فضیلتکز کوبدر (اِنِ اتَّقَيْتُنَّ) اگر قورقساکز سز خدای تعالی‌دن وتقوالق ایتسه‌کز (فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ) بس تواضعلق ویومشاقلق قیلماکز سز سوز برله یعنی کشیلر برله سوزله‌شکان وقتکزده (فَيَطْمَعَ الَّذِي) بس شول وقتده طمع قیلور سزلردن شول کمسه‌کم (فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ) بولغوچیدر آنك کوکلنده منافقلق یاکه فاسقلق صرخاوی

۲۲
(*) الجزء الثانی والعشرون من القرآن

(وَقُلْنَ) هم أیتکز سز (قَوْلاً مَعْرُوفاً) یخشی ومعقول بولغان سوزنی (وَقَرْنَ) دخی آرام ایتکز وقرار قیلکز یعنی باصلوب اولطرکز (فی بُیُوتِکُنَّ) اوز ایولرکزده ای پیغمبر خاتونلری (وَلَا تَبَرَّجْنَ) هم زینتلرکزنی کورسه‌توب وقوپشیلانوب یورمه‌کز (تَبَرُّجَ الْجَاهِلِیَّةِ الْأُولَى) اوّلده‌گی جاهلیت زمانندغی خاتونلرنك زینتلرینی اظهار قیلولری کبی جاهلیت اولی ادریس علیه السلام زمانی برله نوح علیه السلام زمانی آراسنده بولغان زماندر یاکه ابراهیم علیه السلامغه قدر بولغان زماندر جاهلیت اخری عیسی علیه السلامدن محمد علیه السلامغه قدرلی بولغان زماندر (وَأَقِمْنَ الصَّلٰوةَ) هم قائم قیلکز واوته‌کز نمازنی ای پیغمبر خاتونلری (وَآتِینَ الزَّكٰوةَ) هم بیرکزلر زکوتنی (وَأَطِعْنَ اللّٰهَ) دخی اطاعت قیلکزلر الله تعالی گه فرضلرنی اوته‌مك برله (وَرَسُولَهُ) هم آنك پیغمبرینه سنتلرنی ادا أیله‌مك برله (إِنَّمَا یُرِیدُ اللّٰهُ) موندن باشقه توگلدرکم تلهر خدای تعالی (لِیُذْهِبَ عَنْكُمْ) تاکم کیته‌رسه سزلردن (الرِّجْسَ) گناهنی (أَهْلَ الْبَیْتِ) ای پیغمبر علیه السلامنك ایو جماعتلری (وَیُطَهِّرَكُمْ تَطْهِیراً) دخی تلهر شونی کم تاکم پاکله‌مك پاکله‌سه سزلرنی گناهلردن وبوزق اشلردن اوشبو آیت کریمه پیغمبر علیه السلامنك خاتونلری آنك اهل بیتی ایدکینه دلیلدر (۱) وبعضیلر اهل بیت فاطمه وعلی هم حسن وحسین رضی الله عنهم‌لردر دیمشلردر والله اعلم (وَاذْكُرْنَ) وباد قیلکز ای پیغمبر خاتونلری (مَا یُتْلَى) شول نرسه‌نی کم اوقولمش بولور (فی بُیُوتِكُنَّ) ایولرکزده (مِنْ آیَاتِ اللّٰهِ) الله‌تعالی‌نك کتابینك آیتلرندن (وَالْحِكْمَةِ) هم پیغمبرنك سوزلرندن کم اول سوزلر محض حکمتدر یعنی قرآننی وحدیثلرنی حفظ قیلکز (إِنَّ اللّٰهَ كَانَ) درستلکده خدای‌تعالی بولغوچیدر (لَطِیفاً) سزلرگه لطف وکرم اینکوچی (خَبِیراً) خبر طوتقوچی وبلگوچی سزلرنك سوزلرکزنی هم اشلرکزنی اوشبو آیت کریمه‌لر ازواج مطهرات حقنده نازل بولغاندن صوك اهل اسلام خاتونلرندن بر جماعت ایتدیلر بزلرنك حقمزده هیچ بر آیت کیلمه‌دی حق سبحانه وتعالی آیت یباردی کم (إِنَّ الْمُسْلِمِینَ) درستلکده خدای تعالی‌نك حکمینه انقیاد ایتکوچی وبوی صونغوچی ایرلر (وَالْمُسْلِمَاتِ) هم فرمانغه بوی صونغوچی خاتونلر (وَالْمُؤْمِنِینَ) دخی ایمان کیلتورگان ایرلر (وَالْمُؤْمِنَاتِ) هم ایمان کیلتورگان خاتونلر (وَالْقَانِتِینَ وَالْقَانِتَاتِ) دخی فرمانغه اطاعت قیلوده ثابت بولغوچی ایرلر هم خاتونلر (وَالصَّادِقِینَ وَالصَّادِقَاتِ) دخی راست سوزلا گوچی ایرلر هم راست

(۱) اسباب نزوله کیلتورمشدرکم ام‌سلمه رضی الله عنها حضرتلری أیتدی «پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام مینم ایومده آنك اوچون جایولگان برکلیم اوستنده اوطورمش ایدی شول وقتده حضرت فاطمه رضی الله عنها رسول حضرتی اوچون طعام کیلتوردی حضرت بیوردی کم ای فاطمه علینی هم ایکی اوغلك حسن وحسیننی چاغرغل بو آشنی برگه آشایق دیدی آنلر حاضر بولوب طعامنی آشاغانلرندن صوك رسول اکرم حضرتی اول کلیمنی آنلرنك اوستلرینه یابوب أیتدی الهی بونلر مینم اهل بیتمدر بونلرنی رجسدن پاك أیله گل» بس حق تعالی‌دن اوشبو آیت کریمه نازل بولدی اوشبو جهتدن بو بش تننی «آل عبا» دیورلر یعنی رسول اکرم وعلی وفاطمه هم حسن وحسین رضوان الله علیهم اجمعین.

(۱) زینب بنت جحش رضی الله عنها واقعه‌سی: اوشبو حضرت زینب بنت جحش واقعه‌سی اسلام دشمانلرینك اسلام دینینه هم اولحضرت صلی الله علیه وسلمگه طعنه قیلا طورغان اورنلرینك ایك مشهوری وقوّتلیراکی بولغانلقدن اوشبو واقعه خصوصنده بر آز تفصیل مناسب کورلدی مصرده نشر ایتوله طورغان عربچه «المنار» مجلهسینك صاحبی اوشبو واقعه خصوصنده أیته‌در: زید بن حارثنك حضرت زینبنی طلاق قیلووی حقنده موضوع حدیثلر واصلسز هم باطل روایتلر نقل ایدلوب بعض تفسیرلرده یازلغاندر شول باطل روایتلر اسلام دشمانلرینك بو مسئله‌ده اسلامغه هم رسول صلی الله علیه وسلمگه طعنه قیلولرینه سبب بولغان هم آنلرغه قوّت بیرگاندر حتی نصرانیت داعیلری طرفندن اسلام دیننه قارشی تألیف ایدلمش کتابلردن اوشبو مسئله ذکر ایتولمه‌گان هیچ بر کتاب یوقدر بو مسئله آنلر اوچون قوّتلی قورال بولغاندر وحالانکه بوخصوصده نقل ایتولگان اصلسز روایتلر وموضوع حدیثلردن قطع نظر ایدلوب اوشبو واقعه طوغریسنده گیلگان آیتلرگه‌گنه قارالسه هم اول آیتلرنی دقت ایله طوغری مطالعه ایدلسه بو آیتلر اوزلری اسلامنك حقلغینه هم قرآننك کلام الله ایدکینه آچق دلیل بولولری هر بر عقل سلیم ایاسینه ظاهردر

سوزلی خاتونلر (وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ) ودخی صبر ایتکوچی ایرلر وصبر ایتکوچی خاتونلر (وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ) هم تواضعلق وتوبانچیلك ایتکوچی ایرلر وخاتونلر (وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ) دخی صدقه بیرگوچی ایرلر وصدقه بیرگوچی خاتونلر (وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ) هم روزه‌طوتقوچی ایرلر وروزه‌طوتقوچی خاتونلر (وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ) دخی صاقلاغوچی ایرلر اوزلرینك عورتلرینی حرامدن (وَالْحَافِظَاتِ) هم عورتلرینی حرامدن صاقلاغوچی خاتونلر (وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا) وخدای تعالی‌نی کوب ذکر ایتکوچی ایرلر (وَالذَّاكِرَاتِ) هم کوب ذکر ایتکوچی خاتونلر (أَعَدَّ اللَّهُ) حاضرلادی الله تعالی (لَهُمْ) اوشبو مذکور ایرلر هم خاتونلر اوچون (مَغْفِرَةً) یارلقاماقنی آنلرنك گناهلرینی (وَأَجْرًا عَظِيمًا) هم اولوغ بولغوچی اجر وثوابنی آنلرنك طاعت وعبادتلرینه (۱) مرویدرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری زینب بنت جحش‌نی زید بن حارثکه خاتونلقغه صورادی زینب رسول الله‌نك عمه‌سینك قزی بولدقندن هم صاحبجمال

مقلب القلوب» دیدی زینب رسول حضرتینك اوشبو سوزن ایشتوب واقعه‌نی زیدکه سویله‌دی شوندان صوك زید حضرت زینبنی طلاق قیلورغه نیت ایتدی امام ابوبکر بن العربی حضرتلری دیمشدرکم اوشبو روایت هیچده درست توگل بلکه باطل ویالغاندر اوشبو روایتنی نقل ایتوچیلر مقام نبوت وعصمتنی‌هم اولحضرت صلعم شأنینی آکلی آلماغان وفهملری یتوشمه‌گان کمسه‌لردر اولحضرتنك نبوت وعصمتن هم الله‌تعالی فاشنده شأن ومرتبه‌سن بخشی ملاحظه ایتکان کشی آنك حقنده موندای اشلرنی تجویز قیلو احتمالی یوقدر اولحضرت صلعم زینبنی کورب کوکلینه بر نرسه توشدی دیمه‌کلری هیچ شکسز باطلدر زیراکه حضرت زینب زیدکه نکاحلانمافندن الگاری رسول صلعمنك ایونده اهل بیت آراسنده اوسدی اول وقتده حجاب حکمیده گیلگانی یوق ایدی اولحضرت همیشه آنی کورور ایدی زینبنك یاش قز وقتنده هر وقت آنی کورب کوکلینه هیچ نرسه توشمه‌دی اوزینك برفلینه نکاحلانوب کشی خاتونی بولغاندن صوك نیچك آکا میل ایتسون وآنك حقنده کوکلینه بر نرسه توشسون حاشا ثم حاشا عقل سلیم مونی نیچك جایز کورسون—

—وحالانکه حق سبحانه وتعالی اولحضرتکه (ولا تمدن عینیك الی ما متعنابه ازواجا منهم زهرة الحیاة الدنیا) دیوب بیورادر مصر مفتیسی شیخ محمد عبده حضرتلری اوشبو سوزلرنی نقل ایتکاندن صوك اوزنسدن أیته‌در: سبحان الله مسلمان بولغان کشیلر اوشبو روایت کیبلرگه نیچك اوشانالر وحالانکه آنلر بلهلر حق سبحانه وتعالی اولحضرت صلعمنی صوقر ابن ام مکتومدن یوز دوندرگانی اوچون عتاب قیلدی اول حقده عبس وتولی سوره‌سن یباردی وحالانکه اولحضرتنك ابن ام مکتومدن اعراض قیلووی خیرلی ودینگه فائده‌لی اش اشلاو نیتی برله ایدی دنیا مالینه طمع قیلودن توگل ایدی شولای بولسه‌ده حق تعالیدن اول حقده شلته آیتی کیلدی اگر حضرت زینب واقعه‌سندا گی مذکور روایت درست بولسه ایدی اولحضرتنك زینبنی کورگاچ أیتکان تسبیحی اوچون هم زید طلاق ایتکاندن صوك زینبنی نکاحلاب آلغانی اوچون حق تعالی‌دن عتاب کیلور ایدی وحالانکه اول خصوصده هیچده عتاب کیلمه‌دی بلکه اولحضرت صلعمنك زینبنی آلووی خدای تعالی‌نك حکمی وامری بوینچه بولدی معتبر تفسیرلردن آکلاشلغانینه کوره اوشبو حضرت زینب واقعه‌سنده کیلگان آیتلرنك حاصل مضمونی شولدرکم: اوشبو آیت کریمه‌لر رسول اکرم صلعمنك عمه‌سی امیمه بنت عبدالمطلبنك قزی زینب بنت جحش رضی الله عنها حقنده نازل بولمشدر مذکور زینبنی رسول صلعم اوزینك آزاد ایتکان قلی زید بن حارثه گه خاتونلقغه صورادی اول زید پیغمبر علیه السلامنك آصراب اوسدرگان اوغلی ایدی شول سببلی خلق آنی زید بن محمد دیورلر ایدی حضرت زینب اوّل باشده آزاد بولغان قلغه خاتونلقغه بارورغه خورلاندی آغاسی عبدالله بن جحش هم زینبنی زیدکه بیراسی کیلمادی بزنك نسلمز شریف نسل زید بزگه تیك توگل دیدی صکره حق تعالی‌دن (وما کان لمؤمن ولا مؤمنة اذا قضی الله ورسوله الآیة) نازل بولغاچ زینب اوزی هم آغاسی راضی بولدیلر خدای ورسولنك حکمی شول بولغاچ بز هیچ نرسه أیتمیمز دیدیلر بس اولحضرت صلعم زینبنی زیدکه نکاحلادی جاهلیتده عرب عادتنده یاط کشینی اوغللقغه آلو بار ایدی شول اوغللقغه آلوب آصراغان بالاسی کشینك اوز بالاسی حکمنده بولور ایدی وفات بولسه میراثی شوکا قالور ایدی نسبی قرنداشلری میراثدن محروم بولورلر ایدی هم شول آصراب اوسدرگان اوغلینك خاتونی کشینك اوز کیلونی حکمنده بولوب شول اوغلی وفات بولسه یاکه آیورسه اول خاتوننی نکاحلاماق درست بولماس ایدی کیلون قاین آناسینه درست بولماوی شکللی کوررلر ایدی اسلام دینی اوشبو باطل عادتنی بتوردی اوغللقغه آلغان بالا کشینك اوز بالاسی توگل آنی اوزینك چن آناسینه نسبت بیرکز آکا میراث تیمی هم آنك خاتونی—

وکورکام بولدقندن زیدکه خاتونلقغه باراسی کیلمه‌دی مین نیچك زیدکه خاتون بولایم دیدی پیغمبر حضرتینك یاوچیلقینی قبول قیلمادی زینب‌نك قرنداشی عبدالله هم بوخصوصده زینب برله برانفاقده ایدی حق سبحانه وتعالی آیت یباردی‌کم (وما کان لمؤمن) وتیوش بولمادی هیچ برمؤمن ایرگه (ولا مؤمنة) دخی تیوش توگلدر هیچ برمؤمنه خاتونغه یعنی عبدالله بن جحشکه هم زینبکه تیوش توگلدر (اذا قضی الله) هرقایچان حکم ایتسه خدای تعالی (ورسوله) هم آنك رسولی حکم ایلهسه (امرا) براشنی یعنی زینب‌نك زیدکه نکاحینی (ان یکون لهم) شولکم بولسه آنلرغه (الخیرة) اختیار (من امرهم) آنلرنك اشلرندن یعنی آنلرنك اول اش خصوصنده اختیارلری اوزلرنده بولمایوب بلکه خدای ورسولنك اختیارینه تابع بولماق تیوشدر وپیغمبر هرنی حکم ایتسه آنی قبول قیلماق واجبدر (ومن یعص الله) وهرکم خلافلق قیلسه وقارشسه خدای تعالی‌نك

آندن آیرلغاچ شول آصراب اوسدرگان آتاسینه نکاحلانماق درست اول آنك چن آتاسی توگل دیوب حق تعالی‌نك حکمی نازل بولدی خلق آراسنده عادت بولوب آتا بابالرندن اورناشوب قالغان اشنی نیزگنه بتورب بولی شوندای عادت بولوب اورناشقان اشنی بتورور اوچون اوّل پیغمبر علیه السلام اوزی شول عادتنك خلافن اشلهب خلقفه کورسه‌تورگه کیراك پیغمبر اوزی اشله‌گاچ خلق آکا تیز ایارادر شول سببلی خدای تعالی اولحضرت صلعمنك آصراب اوسدرگان اوغلی هم آزاد اینکان قلی زیدنك خاتونن زید طلاق اینکاندن صوك اولحضرتنك اوزینه نکاحلاب آلورغه بیوردی تاکم شونی کورب خلق کشینك آصراغان اوغلینك خاتونی شول اوغلی طلاق اینکاندن صوك اول کشینك اوزینه نکاحی شریعتده درست ایکانن آچق بلسونلر هم شوکا ایارسونلر اوچوندر اوشانداق اول زیدنی محمد علیه السلامنك اوغلی دیمه‌کز محمد علیه السلام سزلردن هیچ براوکزنك آتاسی توگل دیوب آیت بیاردی بس اوشبو بیاندن معلوم بولدی‌کم حضرت زینب رضی الله عنها حقنده اوشبو طریقه آیتلر نازل بولووی مذکور باطل عادتنی رفع قیلو هم شریعت اسلامیه حکمینی اظهار ایتو اوچوندر بولماسه اولحضرت صلعمنك کوب خاتونلری بولسه‌ده هیچ برسینك نکاحی حقنده فرآنده ذکر ایتولمه‌دی اوشانداق معلوم بولدی کم اوشبو واقعه‌ده اولحضرت صلعم حقنده طعنه قیلورغه ذره قدر اورن یوقدر بلکه بو خصوصده غی آیتلر اسلامنك حقلغینه وقرآننك الله تعالی طرفندن نازل بولووینه آچق دلیلدر ۳۳ حضرت عائشه رضی الله عنهادن منقولدرکم: اگر اول حضرت صلعم اوزینه کیلگان وحیدن بعضیسنی یاشورمه‌کی ممکن بولسه ایدی اوشبو (واذ تقول للذی انعم الله علیه الی آخره) آیتینی یاشورور ایدی البته اول حضرت آندای اشدن عالی ومبرادر اوشبو آیتده‌گی (وتخشی الناس والله احق ان تخشیه) دیگان سوزنده هم اولحضرت صلعم حقنده هیچده نقصنی ایهام قیلا طورغان اش یوق زیراکه بوسوزنك معناسی سین آدمیلردن قورقاسك خدایدن قورقمیسك دیگان سوز توگل بلکه آندن مراد شولدرکم: سین خدای تعالی‌دن قورقووك اوستینه ینه زینبنی نکاحلاب آلسام خلق «اوغلینك خاتونن اوزی آلدی» دیوب عیب ایته‌رلر دیب قورقاسك وحالانکه اسلام حکمینی اجر ایتوده خلقنك عیب ایتولرندن قورقو تیوش توگل بلکه خدای تعالی‌دن قورقورغه کیراك والله تعالی اعلم. لمحرره ص

فرمانینه (ورسوله) هم رسولینه قارشسه یاکتاب وسنت حکمندن چقسه (فقد ضل) بس تحقیق ضلالتکه توشدی وآزدی اول کمسه (ضلالا مبینا) آشکارا آزماق برله اوشبو آیت نزولندن صوك زینب رضی‌الله عنها هم قرنداشی عبد الله مذکور عقدکه راضی بولدیلر وزینب‌نی زیدکه نکاح ایله‌دیلر حق سبحانه وتعالی‌حضرت پیغمبر علیه السلامغه معلوم ایله‌مش ایدی‌کم زینب‌سینك ازواج مطهراتك جمله‌سینه داخل بولاچاق علم قدیممده مقرر ایدلمشدر بس زید برله زینب آراسنده موافقت بولمایوب زید نیچه مرتبه زینب‌نی طلاق ایتمه‌کچی بولغاچ پیغمبر علیه السلام مانع بولوب طلاق قیلدرماس ایدی نتاك کم حق تعالی بیورور (واذ تقول) ویاد قیلغل‌ای محمد علیه السلام شونی کم سین ایتور ایدك (للذی انعم الله علیه) شول کمسه‌گه‌کم انعام قیلغاندر خدای تعالی آنك اوزرینه دین اسلام نعمتی هم توفیق برله (وانعمت علیه) هم سین انعام قیلدك آکا آنی تربیه ایتمك هم آزاد قیلوب اوزکا اوغل أیله‌مه‌کك برله‌کم مراد زید بن حارثدر یعنی زیدکه

أیتدك سین (أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ) صافلاب طوتغل اوزك اوچون خاتونك زینبنی ای زید یعنی آنی آیورماغل ونکاحکده طوتقل (وَاتَّقِ اللَّهَ) هم خدای تعالیدن قورقغل آنك اشی طوغریسنده (وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ) ویاشرور بولدك سین اوزگنك نفسکده ای محمد علیه السلام (مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ) شول نرسه‌نی کم خدای تعالی آنی ظاهر قیلغوچیدر یعنی زینبنك ازواج مطهره‌دن بولاچاق ایدکینی (وَتَخْشَى النَّاسَ) هم قورقورسك آدمیلرنك ملامت قیلولرندن یعنی زینبی اوزگا نکاحلاب آلماق خصوصنده خلقنك ملامتندن واوغلینك خاتونینی اوزی آلدی دیب ایتمه‌کلرندن قورقور بولدك (وَاللَّهُ أَحَقُّ) وخدای تعالی تیوشلیراکدر (أَنْ تَخْشَاهُ) شوکا کم سین قورقسالك آندن یعنی خدایدانغنه قورقماق کیراکدر ومقرردرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلمنك خدای تعالیدن خوفی وقورقووی بارچه آدمیلرنك خوف وخشیتلرندن آرتوغرافدر مرویدرکه زید زینبنی طلاق قیلوب عدتی طولغاندن صوك حضرت پیغمبر علیه السلام زینبنی اوزینه خاتونلقغه صوراب زیدنك اوزینی یاوچیلقغه یباردی زید زینبکه کیلوب رسول حضرتینك صوراغانلقینی عرض قیلغاچ زینب رضی الله عنها غایت شادلقندن شکرانه اوچون ایکی رکعت نماز اوقودی وأیتدی الهی سینك رسولك مینی خاتونلقغه صوریدر اگر مینم اول حضرتکه لیاقتیم بولسه مینی آکا بیرگل فی الحال زینبنك دعاسی مستجاب بولدی واوشبو آیت کیلدی (فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ) بس اوته‌گانی زمانده زید (مِنْهَا وَطَرًا) زینبدن برحاجتنی یعنی زینبنی طلاق قیلوب زیدنك مرادی حاصل بولغاچ هم عدتی منقضی بولغاچ (زَوَّجْنَاكَهَا) سیکا تزویج ایتدك وخاتونلقغه بیردك بزاول زینبنی (لِكَيْلَا يَكُونَ) تاکم بولماسون اوچون سیندن صوك (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ) مؤمنلر اوزرینه برطارلق وچیتنلك یاکه بر وبال وگناه بولماسون (فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ) اوزلرینك آصرامانغه آلغان واوغل ایتوب آطاغان اوغللرینك خاتونلرینی نکاحلاب آلوده (إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا) هرقایچان ایرشسه‌لر اول اوغللر خاتونلرندن برحاجت ومرادغه یعنی آصرارغه آلغان اوغللری خاتونلرینی طلاق ایتسه‌لرهم عدتلری طولسه شول خاتونلرنی مؤمنلر اوزلری نکاحلاب آلسه‌لر درستدر شونك درست ایدکی ظاهر بولسون اوچون زیدنك خاتونی زینبنی سیکا تزویج أیلهدك کم اول زیدنی سین اوزگا اوغل ایتوب آلمش ایدك (وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ) وبولدی خدای تعالینك

اشی (مفعولاً) قیلنمش یعنی خدای تله‌گان اش البته بولمای قالماس
زینب رضی‌الله عنها پیغمبرمزنك باشقه خاتونلرینه تفاخر قیلور ایدی کم: «مینی
الله تعالی اوزی رسولینه تزویج قیلدی اما سزلرنی تزویج ایتکوچی ولی
ووکیللرکزدر» دیور ایدی (ما کانَ علی النّبیّ) بولمادی پیغمبر علیه‌السلام اوزرینه
(من حرَج) هیچ بر وبال وگناه (فیما فرَضَ اللهُ) شول نرسه‌ده‌کم تقدیر قیلغاندر
خدای تعالی (له) آنك اوچون یعنی بو اش سببلی حضرت پیغمبر علیه السلامغه
هیچ گناه یوقدر وبو اش آکاغنه مخصوص توگلدر بلکه (سنّةَ الله) سنت أیله‌دی
خدای‌تعالی اوزینك سنتینی (فی الّذین خلَوْا) شول کمسه‌لرده‌کم اوتدیلر (من قبلُ)
محمد علیه‌السلامدن الگاری یعنی اوّلگی پیغمبرلرده‌کم آنلردن هم خدای تعالی
مباح بولغان اشلرده حرجنی نفی قیلدی ((وکانَ أمرُ اللهِ) وبولدی الله تعالی‌نك
اشی (قدَراً مقدوراً) اوته‌لنمش بولغوچی بر حکم وقضا بس اوّلگی پیغمبرلرنك
صفتلرینی بیان أیله‌ب بیورورکم (الّذین یبلّغون) شول کمسه‌لردر آنلرکم
ایرشدرور ایدیلر (رسالات الله) الله تعالی‌نك پیغاملرینی وفرمانلرینی
امتلرینه (ویخشونه) هم قورقورلر ایدی آنلر خدای‌تعالی‌دن (ولا یخشون أحداً)
وقورقماسلر ایدی هیچ بره‌گودن (الاّ الله) مگر الله تعالی‌دن‌گنه قورقورلر (وکفی
بالله حسیباً) وکفایت ایتکوچیدر خدای تعالی حساب ایتکوچی بولوب بنه‌لرنی
وآندن باشقه حساب ایتکوچی یوقدر بس آندنغنه قورقماق تیوشدر مرویدرکه
زینب رضی‌الله عنها وافعه‌سندن صوك دینسزلر ومنافقلر رسول اکرم صلی‌الله
علیه وسلم حضرتینه طعنه قیلوب أیتدیلرکم بو محمد خلقفه اوغللرکزنك خاتونلری
سزلرگه حرامدر نکاح قیلماق درست توگلدر دیوب أیته‌در وحالانکه اوزی
اوغللقفه آلغان زیدنك خاتونینی اوزینه نکاحلاب آلدی دیدیلر آنلر اوغل
ایتوب آطاغان بالانی کشینك صلبی بالاسی برله بر حکمده طوتارلر ایدی بس
حق سبحانه وتعالی آیت یباردی‌کم (ما کانَ محمّدٌ) بولمادی محمد علیه السلام
(أبا أحَد) هیچ بر کشینك آتاسی (من رجالکُمْ) سزنك ایرلرکزدن یعنی
آنك بلاغتکه ایرشکان اوغلی هیچده یوقدر طاهر وقاسم هم ابراهیم اسملی اوچ
اوغلی بولغان بولسه‌ده آنلر همه‌سی یاش وقتلرنده وفات بولدیلر مبلغ رجالگه
یعنی ایرلك مرتبه‌سینه ایرشمه‌دیلر بس آنك اوسوب یتکان صلبی اوغلی یوقدر
تاکم اول اوغلینك خاتونینی نکاح قیلماق آکا حرام بولور ایدی بس اول

منافقلرنك طعنه‌لری ناحق وتیوشسزدر (وَلٰكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ) ولكن اول محمد
علیه السلام خدای تعالی‌نك رسولیدر (وَخَاتَمَ النَّبِيِّنَ) هم بارچه پیغمبرلرنك
آخریدركم آندن صوك هیچ بر پیغمبر مبعوث بولماس وكیلمه‌س (وَكَانَ اللّٰهُ) وبولغوچیدر
خدای تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) بارچه نرسه‌نی بلگوچی بس نبوة ختمینه كم مناسب ایدكینی
اول اوزی بلور (يٰٓاَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) ای ایمان كیلتورگان كمسه‌لر (اُذْكُرُوا
اللّٰهَ) ذكر قیلكز ویاد ایتكزلر الله‌تعالی‌نی (ذِكْرًا كَثِيرًا) كوب یاد ایتمك یعنی
كوبره‌ك وقتلرده ذكر قیلكز یاكه ذكرنك تورلی نوعلری برله ذكر ایتكزلر
تهلیل وتمجید وتحمید وتكبیر كبی (وَسَبِّحُوهُ) هم تسبیح أیتكزلر خدای تعالی‌گه
یاكه نماز اوقكزلر آنك اوچون (بُكْرَةً) ایرته برله (وَاَصِيلًا) دخی كیچه وقتده
یعنی ایرته نمازی برله آخشام ویستو نمازلرینی اوقكز (هُوَ الَّذِي) اول خدای
تعالی شول ذاتدركم (يُصَلِّي عَلَيْكُمْ) رحمت قیلور سزلرگه (وَمَلٰٓئِكَتُهُ) هم آنك
فرشته‌لری استغفار قیلورلر وگناهلرگز یارلقانماقینی استه‌رلر (لِيُخْرِجَكُمْ)
تاكم چقارسون اوچون سزلرنی خدای تعالی (مِنَ الظُّلُمَاتِ) كفر قارانغولقلرندن
(اِلَى النُّورِ) ایمان نوری صاری یعنی اسلام دیننده سزلرنی ثابت ودائم قیلسون
اوچون یاكه مراد معصیت وگناه قارانغولقلرندن طاعت وعبادت نورینه چقارسون
اوچون دیمه‌كدر یاكه ظلمات بشریتدن روحانیت نورینه چقارسون (وَكَانَ
بِالْمُؤْمِنِينَ) وبولغوچیدر اول خدای مؤمنلرگه (رَحِيمًا) مهربان ومرحمتلی‌كم
اوزی آنلرغه رحمت أیلهر هم فرشته‌لرگه آنلر اوچون مغفرت طلب ایتمك برله فرمان
قیلور (تَحِيَّتُهُمْ) مؤمنلرگه خدای تعالی قاشندن بولغوچی تحیت وبوله‌ك (يَوْمَ
يَلْقَوْنَهُ) شول كونه‌كم كورورلر آنلر خدای‌تعالی‌نی (سَلٰمٌ) هر آفتدن سلامتلكدر
یاكه ضمیر ملك الموتكه راجعدر یعنی عزرائیلنی كورگان وقتلرنده وجان
بیرگان وقتلرنده آنلرغه سلام أیتور (وَاَعَدَّ لَهُمْ) هم حاضرله گاندر خدای تعالی
مؤمنلر اوچون (اَجْرًا كَرِيمًا) الوغ بولغوچی اجرنی یعنی جنت هم جنت
نعمتلرینی (يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ) ای خداینك پیغمبری (اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ) درستلكده بز
یباردك سینی (شَاهِدًا) گواه ایتوب امتلرنك اشلرینه (وَمُبَشِّرًا) هم سوینج
بیرگوچی ایتوب بزنك رحمتیمز برله (وَنَذِيرًا) دخی قورقتقوچی ایتوب عذابیمزدن
(وَدَاعِيًا) هم اونه‌گوچی ایتوب (اِلَى اللّٰهِ) الله‌تعالی صاری یعنی توحید وعبادتكه
(بِاِذْنِهِ) آنك فرمانی برله یاكه توفیق وتیسیری برله (وَسِرَاجًا مُنِيرًا) هم یباردك

بز سینی روشن ویافطی بولغوچی چراغ ایتوب یاکه یافطی چراغنك یعنی قرآنك ایه‌سی ایتوب (وبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ) وسوینچ بیرگل ای محمد علیه السلام مؤمنلرگه (بِأَنَّ لَهُمْ) شونك برله‌کم آنلرغه بولغوچیدر (مِنَ اللَّهِ) الله تعالی قاشندن (فَضْلًا كَبِيرًا) الوغ بولغوچی فضل وکرم یعنی دیدار دولتی‌کم بارچه نعمتلرنك الوغراقی ویخشیراقیدر (وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ) هم اطاعت قیلماغل وبوی صونماغل سین حقلقه اشانماوچیلرغه وکفر اهلینه (وَالْمُنَافِقِينَ) دخی منافقلرغه (وَدَعْ) هم قویغل سین وکیچکل (أَذَاهُمْ) آنلرنك سیکا اذیت وجفا ایتولرینه قارشی مکافات قیلودن یعنی آنلردن انتقام آلوصددنده بولماغل وخدایغه طابشرغل‌کم خدای تعالی اوزی جزالرینی بیرور (وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) هم توکل ایتکل خدای تعالی اوزرینه آنلرنك دفعلری طوغریسنده (وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا) ویتکوچیدر خدای تعالی همه اشلرنی باشقارغوچی یاکه حفظ ایتکوچی واعدآء شرندن صاقلاغوچی بولوب (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ) هرقایچان نکاح قیلساکز سز مؤمنه خاتونلرنی (ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ) صکره طلاق ایتسه‌کز سز آنلرنی (مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ) آنلرنی مس قیلمافکزدن الگاری یعنی خلوة صحیحه برله خلوة بولماقدن الگاری طلاق قیلساکز (فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ) بس یوقدر سز لرگه اول طلاق ایتلمش خاتونلر اوزره (مِنْ عِدَّةٍ) هیچ بر عدة کم (تَعْتَدُّونَهَا) صانارسز اول عدةنك کونلرینی یعنی اول خاتونلرغه عدّة صاقلاماق لازم توگلدر طلاق ایدلگاچه ایکنچی ایرگه بارماقلری درستدر (فَمَتِّعُوهُنَّ) بس فائده‌لندرکز اول خلوة صحیحه‌دن الگاری طلاق ایتکان خاتونلرکزنی بر نرسه برله یعنی اگر مهر تسمیه ایدلگان بولسه آنلرغه شول مهرنك یارطیسی بیرلور واگر مهر تسمیه ایدلگان بولماسه متعه بیرمه‌ك واجبدر (وَسَرِّحُوهُنَّ) دخی کیچکز وآیرلکز آنلردن (سَرَاحًا جَمِيلًا) کورکام بولغوچی کیچماك برله یعنی آنلرغه ضرر ایرشدرماینچه منزللرکزدن چغارکز (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) ای پیغمبر علیه السلام (إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ) درستلکده بز حلال ایتدك سینك اوچون (أَزْوَاجَكَ) سینك خاتونلرکنی (اللَّاتِي آتَيْتَ أُجُورَهُنَّ) شوندااین خاتونلرکنی‌کم سین بیردك آنلرنك مهرلرینی حلال قیلونی مهر بیروگه تقیید افضلیتی بیاندر حلالك آکا توقف ایتدکندن توگلدر (وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ) هم ملك یمین برله مالك بولغان کنیزه‌کلرکنی سیکا حلال قیلدق (مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ) شول نرسه‌دن‌کم فایتارغاندر وبیرگاندر خدای تعالی آنی

(عَلَيْكَ) سينك اوزركه يعنى كفر اهلى برله صوغش قيلغانده حاصل بولغان غنيمت بولوب سيكا نصيب ايدلكان كنيزه‌كلرنى صفيه وريحانه وغيريلر كبى (وَبَنَاتِ عَمِّكَ) هم حلال ايتدك سيكا آناكك برله بر توغمه ايركرنداشك قزلرينى (وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ) هم آناكك برله برتوغمه قز قرنداشلرك قزلرينى (وَبَنَاتِ خَالِكَ) دخى آناكك برله برتوغمه ايركرنداشك قزلرينى (وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ) دخى آناكك برله برتوغمه قز قرنداشلرك قزلرينى (اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ) آنداين خاتونلركم اوشبو مذكورلردن هجرت ايتديلر آنلر سنك برله مكه‌دن مدينه‌كه (وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً) دخى حلال ايتدك مؤمنه خاتوننى (انْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا) اكر باغشلاسه اول خاتون اوزينى (لِلنَّبِيِّ) پيغمبركه (انْ أَرَادَ النَّبِيُّ) اكر تلاسه پيغمبرعليه السلام (انْ يَسْتَنْكِحَهَا) نكاحلانماقنى اوزينه اول خاتوننى (خَالِصَةً لَكَ) خالص ايتولمش وخاصلانمش بولغانى حالده سيكاغنه اوشبو حكم (مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن باشقه يعنى برخاتون مجرد اوزمنى سيكا هبه قيلدم ديمه كى برله مهرسز اول خاتوننك حلال بولماقى رسول اكرم صلى الله عليه وسلم كه‌كنه مخصوصدر باشقه مؤمنلركه بوحكم بولماس (قَدْ عَلِمْنَا) تحقيق بلدك بز (مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ) شول نرسه‌نى‌كم فرض قيلدق امة اوزرينه عقد شرطلرندن (فِي أَزْوَاجِهِمْ) خاتونلرينى نكاح قيلو توغريسنده يعنى مهر وشهود ونفقه هم ايكى خاتون آراسينى تيكز توتمق كبى (وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ) هم‌ملك يمين برله مملوكارى بولغان كنيزكلرينى توتمق خصوصنده وحلال ايتدك سيكا اى محمد عليه السلام خاتونلرنى مجرد اوزارينى هبه ايتمه‌كلرى برله مهرسز (لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ) تاكم بولماسون اوچون سينك اوزركا (حَرَجٌ) بر طارلق وچيتنلك (وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا) وبولغوچيدر حداى تعالى يارلقاغوچى گناه‌لرنى (رَحِيمًا) مهربان ومرحمتلى كم چيتن اشلر برله كوچلاماس (تُرْجِي مَنْ تَشَاءُ) اوزكدن يراق قيلورسك اى محمد عليه السلام تله‌گان كمسنه‌كنى (مِنْهُنَّ) خاتونلركدن (وَتُؤْوِي إِلَيْكَ) هم اورن بيرورسك اوزك صارى (مَنْ تَشَاءُ) تله‌گان كمسه‌نكا آنلردن يعنى قايوسنى تله‌ساك شونى اوز قاشكده طوتارسك وتله‌گانكنى چيتده طوتارسك اختيار اوزكده‌در وسيطه‌ده كلتورمشدركه اوشبو آيت برله رسول اكرم صلى الله عليه وسلم‌دن قسم‌نك وجوبى ساقط بولدى يعنى خاتونلر آراسينى تيكز ايتماك‌نك واجبلكى آندن ساقط بولدى لكن زاد المسيره ديمشدركه اول حضرت ازواج مطهّرت آرالرنده سوده رضى الله عنهادن

باشقه‌لرینك آراسنده قسمنی رعایه قیلورایدی سوده اوزنوبتینی عائشه حضرتینه باغشلاغان‌ایدی (وَمَنِ ابْتَغَيْتَ) وهرکنی استاساك سین وکیری طلب أیله‌ساك (مِمَّنْ عَزَلْتَ) شول کمسه‌لردن کم اوزکدن یراق قیلدك آنلرنی یعنی اوزکدن چیقده طوتقان وطاشلاغان خاتونکنی کیری اوزکا یاقن ایتمه‌کچی بولساك وکوکلینی طاپساك (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ) بس یوقدرهیچ گناه سینك اوزرکا (ذٰلِكَ) اوشبو اش یعنی اوزکدن یراق ایتکان خاتونکنی ینه اوزکا یاقن أیله‌مه‌ك (أَدْنَىٰ) یقینراقدر (أَنْ تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ) یاقطرمافغه اول خاتونلرنك کوزلری اوشبو اش سببلی (وَلَا يَحْزَنَّ) هم قایغولی بولماسلقلرینه یقینراقدر سینك فراقك برله (وَيَرْضَيْنَ) دخی راضی بولولرینه یقینراقدر (بِمَا آتَيْتَهُنَّ) شول نرسه‌گه‌کم بیردك سین اول خاتونلرغه (كُلُّهُنَّ) آنلرنك همه‌لری یعنی هر قایچان اول خاتونلر سینك أیتمه‌ك برله آنلرنی یراق هم یاقن أیله‌مه‌ك بارچه‌سی خدایتك فرمانی برله ایدکینی بلسه‌لر بو اش سببلی ملول وقایغولی بولماسلر بلکه راضی بولوب اطاعت قیلورلر (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) وخدای‌تعالی بلور (مَا فِي قُلُوبِكُمْ) سزلرنك کوکللرکزده بولغان نرسه‌نی رغبت وکراهتدن (وَكَانَ اللَّهُ) وبولغوچیدر خدای (عَلِيمًا) بلگوچی بنه‌لرنك نیتلرینی (حَلِيمًا) تحمل ایتکوچی هم صبر قیلغوچی‌کم گناهکارلرنی عذاب أیله‌مه‌ککه آشقماس (لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ) حلال توگلدر سیکا خاتونلر ای محمد علیه السلام (مِنْ بَعْدُ) اوشبو توقز خاتونلرکدن صوك نتاك کم باشقه مؤمنلرگه دورت خاتوندن آرتق حلال بولماس (وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ) دخی حلال توگلدر سیکا آلشدرمافك (بِهِنَّ) اوشبو خاتونلر برله (مِنْ أَزْوَاجٍ) باشقه خاتونلردن براونی یعنی اوشبو خاتونلرکنك برسینی طلاق ایدوب آنك اورنینه باشقه برخاتون آلمافك درست توگلدر (وَلَوْ أَعْجَبَكَ) اگرچه عجبکه قالدرسه‌ده سینی وحیران ایله‌سه‌ده (حُسْنُهُنَّ) اول خاتونلرنك کورکاملکاری (إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ) مگر کم حلالدر سیکا اوشبو توقز خاتونلرکدن آرتق شول نرسه‌کم مالك بولدی آنی سینك قولك یعنی اوزملککه بولغان کنیزکلرك حلالدر (وَكَانَ اللَّهُ) وبولغوچیدر الله تعالی (عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ) بارچه نرسه اوزره (رَقِيبًا) حفظ ایتکوچی وصاقلاغوچی مرویدرکه پیغمبر علیه السلام حضرتلری حق‌تعالی‌نك حکمی‌ایله زینب‌نی اوزینه خاتونلقفه قبول أیله‌دی وآنك طوبینه طعام حاضرلتوب خلقنی دعوت قیلدی طعامنی آشاب تمام ایتکاندن صوك جیولغان قوناقلر سوزگه مشغول بولوب

بیك اوزاق اولطوردیلر زینب حضرتی خانه‌نك بر پوچماغنده یوزینی دیوارغه بیروب اولتورغان ایدی پیغمبر علیه‌السلام خلقنك کیتماکینی تلار ایدی همیشه سوزلاشوب اولتوردیلر عاقبة رسول اکرم حضرتی مجلسدن اوزی طوروب کیتدی آنك طورغانینی کوب صحابه‌لر کوبسی طوروب کیتدیلر مجلسده اوچ کشی همان سوزله‌شوب قالدیلر حضرت ایشك توبنده کوتوب طورور ایدی آنلر همیشه سوزلاشور ایدیلر آنلرغه ایتمه‌کله شرم ایله‌دی شول طریقه کوب انتظاردن صوك خلوت بولدیلر حضرت انس أیتورکم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری زینبنك خانه‌سینه کردی مین هم کرمه‌کچی بولغان ایدم حجره ایشکینه پرده طارتدیلر هم اوشبو آیت حجاب نازل بولدی (یٰاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (لَاتَدْخُلُوا) کرمه‌کزلر (بُیُوتَ النَّبِیِّ) پیغمبر علیه‌السلام ایولرینه (اِلَّآ اَنْ یُؤْذَنَ) مگر شولکم سزلرگه اذن بیرلسه یعنی اگر سزلرگه رخصت بیرسه‌لر وسزنی اوندا سه‌لرگنه کرگز (اِلٰی طَعَامٍ) طعام آشاماقغه (غَیْرَ نٰاظِرِینَ) فاراغوچیلرغه باشقه بولغانکز حالده (اِنٰاهُ) اول طعامنك ایرشمه‌کینه وکیلمه‌کینه یعنی ایشکگه فاراب طعام فایچان کیلور دیب تورماکز یاکه طعام وآش وقتینی صاقلاب توروب توتون کورگاچ کنه کیلماکز (وَلٰکِنْ اِذٰا دُعِیتُمْ) ولکن هر فایچان چاقرلمش بولساکزسز (فَادْخُلُوا) بس کرکز (فَاِذٰا طَعِمْتُمْ) بس هرفایچان طعام آشاساکز سزلر (فَانْتَشِرُوا) بس طارالکز وطورب کیتوکز (وَلَا مُسْتَأْنِسِینَ لِحَدِیثٍ) هم اولتورماکزلر آرام طوتقوچی وقرار ایتکوچیلر بولغانکز حالده بر برکزنك سوزلری اوچون یعنی سوزلاشوب اوزاق اولطورمافکز (اِنَّ ذٰلِکُمْ) درستلکده اوشبو اشکز یعنی آشاغاچ طورب کیتماینچه سوزله‌شوب اولطورمافکز (کٰانَ یُؤْذِی النَّبِیَّ) رنجتور بولدی پیغمبرنی (فَیَسْتَحْیِی مِنْکُمْ) بس شرم قیلور واویالور پیغمبر علیه‌السلام سزلردن طورب کیتکز دیب ایتورگه (وَاللّٰهُ لَایَسْتَحْیِی) وخدای تعالی شرم ایتماس (مِنَ الْحَقِّ) راست وتوغری ایتودن (وَاِذٰا سَأَلْتُمُوهُنَّ) هم هرفایچان صوراساکز سز پیغمبر علیه‌السلام خاتونلردن (مَتٰاعًا) برمتاعنی یعنی ایو اسبابندن برفائده‌لانورلق نرسه‌نی صوراساکز (فَسْئَلُوهُنَّ) بس صوراکز سز آنلردن (مِنْ وَرَآءِ الْحِجٰابِ) پرده آرتندن (ذٰلِکُمْ) اوشبو اش (اَطْهَرُ) پاکیزه‌راکدر (لِقُلُوبِکُمْ) سزلرنك کوکللرکزگه (وَقُلُوبِهِنَّ) هم آنلرنك یعنی خاتونلرنك کوکللرینه خواطر شیطانیه وهواجس نفسانیه دن (وَمٰا کٰانَ لَکُمْ)

(١) اوشبو آیت کریمه صراحة ازواج مطهرات حقنده نازل بولسه‌ده مفرین کرام قوللرینه بناء باشقه مؤمنه خاتونلرنك هم حجاب اچنده وپرده آرتنده بولولری تیوشلی ایدکینه دلالت قیلادر زیراکه رسول صلی الله علیه وسلمنك خاتونلری خوف فتنه اوچون وخواطر شیطانیه هجومندن صاقلانو اوچون حجاب اچنده بولولری تیوش بولسه باشقه خاتونلرنك حجاب اچنده بولولری بالطریق الاولی لازمدر چونکه باشقه خاتونلرده ازواج مطهراتقه قاراغانده خوف فتنه کوبره‌ك وخواطر شیطانیه احتمالی آرتغراقدر.

فافهم لمحرره‌ص

دنبوش توگلدر سزلرگه (اَنْ تُؤْذُوا) سزنك رنجتماکگز (رَسُولَ اللّٰه) خدای تعالی‌نك پیغمبرینی (وَلَآ اَنْ تَنْكِحُوا) دخی درست توگلدر سزلرگه نکاح قیلمافگز (اَزْوَاجَهُ) پیغمبر علیه‌السلامنك خاتونلرینی (مِنْ بَعْدِهٖ) آنك وفاتندن صوك یاکه طلاق ایتکاندن صوك زیرا که آنك خاتونلری سزلرگه آنا حکمنده در آنای نکاح قیلماق اوغلغه حرامدر بس آنك خاتونلرینی نکاح قیلماگز (اَبَدًا) منگووهرگز (اِنَّ ذٰلِكُمْ) درستلکده اوشبواش (كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ) بولدی‌الله تعالی‌قاشنده (عَظِيمًا) اولوغ گناه زیرا که رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم‌نی تعظیم واحترام ایلامك لازمدر ترکلکنده هم وفاتندن صوك بلکه آنك حیات ومماتی تعظیم وتکریم حقنده برابردر مرویدرکه صحابه‌لردن براو اگر پیغمبر حضرتی وفات بولسه مین عائشه‌نی خاتونلقغه صورارمن دیگان ایدی وایکنچی برکمسه‌نك هم شول سوز خاطرندن اوتوب لکن تلی برله ایتمه‌گان ایدی کوکلندن گنه اویلاغان ایدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (اِنْ تُبْدُوا شَيْئًا) اگر آشکارا قیلساگز سز برنرسه‌نی یعنی پیغمبر علیه السلام خاتونینی نکاحلاماق توغریسنده تلگز برله سوزلاساگز (اَوْ تُخْفُوهُ) یا ایسه یاشورساگز آنی کوکلگزده وتلگز برله ایتماساگز (فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ) بس درستلکده الله تعالی بولدی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) بارچه نرسه‌نی بلگوچی‌کم آندن هیچ اشنی یاشوره آلماس‌سز مرویدرکه اوشبو آیت نزولندن صوك حکم کیلدی‌کم بارچه خاتونلر ایولرنده پرده آرطنده اولتوردیلر آنلرنك آتالری واوغللری هم باشقه قرنداشلری ایتدیلرکم یارسول‌الله اول خاتونلر بزنك کبی محرم قرنداشلری برله هم پرده آرطندن سوزلاشسونلرمو حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ) یوقدر هیچ برگناه اول خاتونلر اوزرینه (فِيٓ اٰبَآئِهِنَّ) اوزلرینك آتالرینه یوزلرینی کورگازماکلرنده (وَلَآ اَبْنَآئِهِنَّ) دخی اوغللرینه (وَلَآ اِخْوَانِهِنَّ) هم برتوغمه قرنداشلرینه (وَلَآ اَبْنَآءِ اِخْوَانِهِنَّ) دخی برتوغمه ایر قرنداشلرینك اوغللرینه کورنماکلرنده گناه یوقدر (وَلَآ اَبْنَآءِ اَخَوَاتِهِنَّ) هم‌برتوغمه قزقرنداشلرینك اوغللرینه (وَلَا نِسَآئِهِنَّ) دخی مسلمانلرنك خاتونلرینه کورنماکارنده گناه یوقدر (وَلَا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ) هم اوز ملکلرنده بولغان کنیزه‌کلرینه وقللرینه کورنماکلرنده گناه یوقدر (وَاتَّقِينَ اللّٰهَ) وقورقگز سز ای خاتونلر الله تعالی‌دن (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) بولغوچیدر بارچه نرسه‌اوزرینه (شَهِيدًا) گواه (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی

(وَمَلَآئِكَتُهُ) هم آنك فرشته‌لری (يُصَلُّونَ) درود يبارورلر وصلوات قيلورلر خدای تعالی‌نك صلواتی رحمت ايله‌مه‌كيدر وفرشته‌لرنك صلواتی استغفار قيلماقلريدر (عَلَى النَّبِيِّ) پيغمبر عليه السلام اوزره (يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ايمان كيلتورگان كمسه‌لر (صَلُّوا عَلَيْهِ) (١) صلوات ايتكزلر پيغمبر عليه السلام اوزره (وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) هم سلام ايتماك سلام ايتكزلر آكا ياكه انقياد قيلكز وبوی صونوكزلر آكا (إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ) درسنلكده شول كمسه‌لر كم ايذأ قيلورلر خدای تعالی‌نی يعنی آكا شرك كيلتورورلر وآنك بالاسی باردر ديورلر (وَرَسُولَهُ) هم رنجتورلر آنك رسولينی كم ساحردر شاعردر ديورلر (لَعَنَهُمُ اللَّهُ) يراق قيلدی خدای تعالی آنلرنی اوز رحمتندن (فِي الدُّنْيَا) دنياده (وَالْآخِرَةِ) هم آخرتده (وَأَعَدَّ لَهُمْ) دخی حاضرله‌دی خدای آنلر اوچون آخرتده (عَذَابًا مُهِينًا) خور قيلغوچی عذابنی (وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ) وشول كمسه‌لركم رنجتورلر (الْمُؤْمِنِينَ) مؤمن ايرلرنی (وَالْمُؤْمِنَاتِ) هم مؤمنه خاتونلرنی يعنی صفوانغه وحضرت عائشة صديقه‌غه بهتان ايدارلر (بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا) آنلر قيلماغان اش برله يعنی ناحق اورنده رنجتورلر (فَقَدِ احْتَمَلُوا) بس تحقيق يوكلاديلر اول رنجتكوچيلر (بُهْتَانًا) اولوغ يالغانلی (وَإِثْمًا مُبِينًا) دخی آشكارا بولغوچی گناهنی وبعضيلر ديمشلردر كم بو آيت منافقلر شأننده نازل بولدی كم آنلر علی المرتضی حضرتينی تيوشسز سوزلر برله رنجتورلر ايدی مرويدركه اول زمانده آزاد خاتونلر باشلرينه بوركانوب يورورلر ايدی وكنيزه‌كلرنك باشلری آچق بولور ايدی بعضی فاسق وزانی‌لر كيچه‌لرده يول باشينه اولتوروب كنيزكلرگه تعرض وتعدی قيلورلر ايدی باشينه بورگانگان خاتونلرغه تعرض ايتمايوب صافلانورلر ايدی بس حق تعالی‌دن آيت كيلدی كم (يَآ أَيُّهَا النَّبِيُّ) ای پيغمبر عليه السلام (قُلْ) ايتكل سين (لِأَزْوَاجِكَ) خاتونلركا (وَبَنَاتِكَ) هم قزلركا (وَنِسَآءِ الْمُؤْمِنِينَ) دخی مسلمانلرنك خاتونلرينه شويله ديوب كم آنلر ايولرندن چقغان وقتلرنده (يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ) يافن قيلسونلر وتوشورسونلر يوزلرينه هم قوللری اوزره (مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ) اوزلرينك بوركانچكلرينی (٢) يعنی اوزلرينی بوركانچك برله

(١) جمهور علمآء قاشنده اوشبو آيت كريمه‌ده صلوات برله امر وجوبكه محمولدر اما اختلاف شوندهدركم نی مقدار صلوات ايتمك واجب بولور امام مالك رحمه‌الله قاشنده بتون عمرده بر مرتبه صلوات ايتمك واجبدر وآندن زياده‌سی مستحبدر ونمازده تشهددده صلوات ايتمك امام اعظم رحمة‌الله عليه قاشنده سنت وامام شافعی رحمه‌الله قولنچه واجبدر وكوبره‌ك اماملر قولنچه رسول اكرم صلی الله عليه وسلمنك اسمی شريفی ذكر ايدلگانده أيتكوچيگه‌هم ايشتكوچيگه صلوات أيتمك واجب بولور وبعضيلر قولنچه بر مجلسده بركره صلوات أيتمك برله واجب سافطدر.

(٢) اوشبو آيت كريمه حجابنك وجوبينه يعنی مسلمان خاتونلری اورامارغه چقغانده باشلرينه چاپان شكللی بارچه اعضالرنی قاپلی طورغان نرسه بوركانوب يوزلرن قاپلاب چقولری واجب ايدكينه آچق دليلدر زيراكه يدنين عليهن من جلابيبهن قول شريفينك معناسی جلبابلرينی يوزلرينه‌توشورسونلر وصالوندرسونلر ديمكدر بارچه معتبر تفسيرلرده جلبابنك معناسی بوتون گاوده‌نی قاپلی طورغان بوركانچك ديوب ذكر ايدلمشدر اوشبو تفسيرلرنك ايتوو نچه جلباب چاپان شكللی بوركانچك بولادر معتبر تفسيرلرده الجلباب ما يستر الكل يعنی جلباب بارچه —

اورتسونلر وآچق یورماسونلر (ذٰلِكَ) اوشبو اش یعنی بورکانچك برله یورمه‌کلری (اَدْنٰی) یاقنراقدر (اَنْ یَعْرَفْنَ) طانولمش وبلونمش بولماقلرینه ملاح وعفت برله یعنی اگر بورکانچك یابنوب یورسه‌لر خلقلر اول خاتونلرنك ایدگو وپاکیزه ایدکلرینی بلورلر یاکه کنیزك توگل بلکه آزاد خاتون ایکانلکلری بلنور (فَلَا یُؤْذَیْنَ) بس ایذا ایتلمش بولماسلر آنلر یعنی فاسقلر وزانیلر آنلرغه تعرض قیلماسلر (وَکَانَ اللّٰهُ) وبولغوچیدر خدای تعالی (غَفُورًا) اونکانلکی گناهلرنی یارلقاغوچی توبه قیلماق برله (رَحِیمًا) بنه‌لرینه مهربان ورحمت ایتکوچی (لَئِنْ لَمْ یَنْتَهِ الْمُنٰفِقُونَ) اگر طیولماسه‌لر منافقلر نفاقلرندن (وَالَّذِینَ) هم طیولماسه‌لر شول کمسه‌لرکم (فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) بولغوچیدر آنلرنك کوکللرنده صرخاولق یعنی فاسقلر وزانیلر فسقلرندن توقتاماسه‌لر (وَالْمُرْجِفُونَ) دخی طیولماسه‌لر یالغان وبیهوده خبرلرنی چغاروب فاش ایتکوچیلر اسلام لشکری آراسنده (فِی الْمَدِینَةِ) مدینه شهرنده (لَنُغْرِیَنَّكَ) البته مسلط وایرکلی قیلورمز سینی (بِهِمْ) آنلرغه وآنلرنی اولتورمه‌ك برله سیکا امر قیلورمز (ثُمَّ لَا یُجَاوِرُونَكَ فِیهَا) صکره کورشیلك ایتماسلر سیکا مدینه شهرنده (اِلَّا قَلِیلًا) مگر آزغنه وقت سیکا کورشی بولورلر ومدینه‌ده تورورلر صکره شهردن چغارلورلر (مَلْعُونِینَ) لعنت ایتولمشلر وسورلمشلر بولغانلری حالده (اَیْنَمَا ثُقِفُوا) قایو اورنده‌کم طابولمش بولسه‌لر آنلر (اُخِذُوا) توتولمش بولورلر (وَقُتِّلُوا) هم اولتورلمش بولورلر یعنی آنلرنی قایده کورسه‌لر شونده طوتماق هم اولتورمه‌ك کیراکدر (تَقْتِیلًا) اولتورمه‌ك خورلق ورسوالق برله (سُنَّةَ اللّٰهِ) سنت قویغاندر الله تعالی برسنّت قویماق (فِی الَّذِینَ خَلَوْا) شول کمسه‌لرده کم اوتدیلر (مِنْ قَبْلُ) اوشبولردن الگاری یعنی اوّلگی امّتلرده مقرّر قیلغاندر شونی کم پیغمبرلر مشرکلرنی اولتورمه‌ك برله حکم قیلورلر (وَلَنْ تَجِدَ) وسین طاپماس‌سك (لِسُنَّةِ اللّٰهِ تَبْدِیلًا) الله تعالی‌نك سنتینه آلشدرماقنی یعنی هیچده آلشدرلماس واوزگار تولماس (یَسْأَلُكَ النَّاسُ) صورارلر سیندن ای محمد علیه‌السلام آدمیلر یعنی مشرکلر امتحان واستهزآء طریقنچه صورارلر (عَنِ السَّاعَةِ) قیامتدن یعنی قیامت قاچان بولور دیوب صورارلر (قُلْ) ایتکل سین

تفسیرنده (امر نساء المؤمنین ان یغطین رؤسهن ووجوههن بالجلابیب الاعینا واحدة) دیوب ذکر أیله‌مشلردر معناسی مسلمانلرنك خاتونلری باشلرن ویوزلرن بورکانچکلری ایله قاپلامق مگر برگنه کوزلرن آچق قالدرماق ایله امر ایتلدیلر دیمکدر اوشانداق بدنین قول شریفنی هر بر تفسیرده ای یغطین رؤسهن ووجوههن دیوب تفسیر ایتمشلردر خاتونلر باشلرن هم یوزلرن بورکانچکلری ایله قاپلاسونلر دیمکدر قاضی بیضاوی، کشاف، مدارك، روح البیان، ابو السعود، تیسیر، زاد المسیر وبونلردن باشقه بیك کوب معتبر تفسیرلر هر قایوسی اوشانداق ذکر أیله‌مشلردر وهم اوشبو آیت کریمه مضمونینه موافق رسول اکرم صلی الله علیه وسلمدن مشهور وصحیح حدیثلر

آنلرغه (اِنَّما عِلْمُها) موندن باشقه توگلدركم قيامتنك وقتينى بلمه‌ك (عِنْدَ اللّٰهِ) خداى تعالى قاشنده بولغوچيدركم آندن باشقه هيچ كم بلمه‌س (وَما يُدْرِيكَ) ونى نرسه بلدروب سيكا يعنى بلماسسك (لَعَلَّ السّاعَةَ) شايدكم قيامتنك كيلمه‌كى (تَكُونُ) بولور (قَرِيباً) يقين يعنى بلكه قيامت يقيندر سز آنى بلمه‌سسز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده خداى تعالى (لَعَنَ الْكافِرِينَ) لعنت ايله‌دى ورحمتندن يراق قيلدى حشر وبعثكه وقيامتكه اشانماوچيلرنى (وَاَعَدَّ لَهُمْ) هم حاضرله‌دى آنلرنى عذاب قيلو اوچون (سَعِيراً) قزدرلمش تموغ اوطينى (خالِدِينَ فِيها) منكو قالغوچيلر بولعانلرى حالده آنلر تموغ اوطنده (اَبَداً) هميشه يعنى اصلا اوطدن چغارلماسلر (لا يَجِدُونَ) طاپماسلر آنلر (وَلِيًّا) هيچ بر دوستنى‌كم آنلرنى تموغدن چغارسه (وَلا نَصِيراً) دخى طاپماسلر برمدد ويارديم ايتكوچينى‌كم آنلرنى عذابدان قوتقارسه (يَوْمَ تُقَلَّبُ) ياد قيلغل شول كوننى‌كم دوندرلمش بولور (وُجُوهُهُمْ) اول مشركلرنك يوزلرى (فِى النّارِ) اوطده بر طرفدن بر طرفقه يعنى آنلرنى گاها آرقالرى اوزره وگاهى يوزلرى اوزره اوطقه صالورلر (يَقُولُونَ) ايتورلر آنلر تموغده (يا لَيْتَنا) اى كاشكى بزلر (اَطَعْنَا اللّٰهَ) اطاعت قيلغان بولساقچى الله‌غه (وَاَطَعْنَا الرَّسُولا) هم بوى صونغان بولساقچى پيغمبرگه (وَقالُوا) وايتورلر تموغده مشركلرنك كچك وتوبان درجه‌ده بولغانلرى (رَبَّنا) اى بزنك پروردكارمز (اِنّا اَطَعْنا) درستلكده بزلر اطاعت ايتدك وايارديك (سادَتَنا) قبيله‌لرمزنك اولوغلرينه ومهترلرينه (وَكُبَراءَنا) هم أكابرلرمزگه (فَاَضَلُّونَا السَّبِيلا) بس آزدردىلر آنلر بزنى يولدن واغوا قيلوب ضلالت‌كه توشوردىلر (رَبَّنا) اى بزنك ربمز (اٰتِهِمْ) بيرگل سين آنلرغه (ضِعْفَيْنِ) ايكى اولوشنى (مِنَ الْعَذابِ) بزگه بيرلگان عذابدان زيرا‌كه آنلر اوزلرى هم آزديلر هم بزلرنى آزدردىلر بس آنلرنك عذابلرى بزنكى كبى ايكى اولوش بولسون (وَالْعَنْهُمْ) دخى لعنت ايتكل ورحمتدن يراق ايله‌گل‌سن آنلرنى (لَعْناً كَبِيراً) اولوغ لعنت (يا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) اى ايمان كيلتورگان كمسه‌لر (لا تَكُونُوا) بولماگز سز (كَالَّذِينَ اٰذَوْا مُوسى) شول كمسه‌لركبى‌كم رنجتديلر موسى پيغمبرنى يعنى اى مؤمنلر سزلر محمد عليه السلامنى رنجتماگزلر نتاك‌كم بنى اسرائل قومى موسى عليه السلامنى رنجتديلر وآنى زنا قيلدى ديوب تهمت ايتديلر (فَبَرَّاَهُ اللّٰهُ) بس پاك قيلدى اول موسى پيغمبرنى الله تعالى (مِمّا قالُوا)

شول نرسه‌دن کم آنلر أیتدیلر یعنی برخاتونغه رشوت بیروب موسی مینم برله زنا قیلدی دیب ایتکل دیدیلر حق تعالی‌نك حکمی بوینچه اول خاتون حضرت موسی‌نك پاکلکی برله اقرار ایتدی وهم موسی علیه السلام قرنداشی هارون برله طور طاغینه کیتکان ایدیلر هارون علیه‌السلام آنده وفات ایتدی بنی‌اسرائل حضرت موسی‌غه بهتان ایدوب سین هارونغه حسد قیلوب آنی اولتورگان سین دیدیلر حق سبحانه وتعالی فرشته‌لرگه فرمان ایله‌دی تاکم آنی قبرندن چغاروب بنی اسرائیل اچینه کیلتورب قویدیلر کشی اولتورگان توکللکی ظاهر ومعلوم بولدی (وَكَانَ) هم بولدی موسی علیه‌السلام (عِنْدَ اللّٰهِ) خدای تعالی قاشنده (وَجِيهًا) مرتبه ویافنلق ایاسی یاکه مقبول بولدی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (اتَّقُوا اللّٰهَ) قورقکز خدای تعالی‌دن گناه قیلماق توغریسنده (وَقُولُوا) هم ایتوکزلر (قَوْلًا سَدِيدًا) راست ومحکم بولغوچی سوزنی یعنی یالغان سوزلاماکز ومؤمنلرگه بهتان وافترآء قیلماکز وبعضیلر قول سدیددن مراد لا آله الا الله کلمه‌سیدر دیورلر یعنی لا آله الّا الله کلمه‌سینی کوب ایتوکز (يُصْلِحْ لَكُمْ) تاکم توزك قیلور خدای تعالی‌سزنك اوچون (أَعْمَالَكُمْ) عمللرکزنی یعنی قیلغان عمللرکزنی قبول ایلهب اجر وثواب روزی ایدار (وَيَغْفِرْ لَكُمْ) هم بارلقار سزنك اوچون (ذُنُوبَكُمْ) گناهلرکزنی (وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ) وهرکم اطاعت ایله‌سه الله تعالی‌گه (وَرَسُولَهُ) هم بوی صونسه آنك رسولینه (فَقَدْ فَازَ) بس تحقیق فوز طاپدی اول یعنی یاوزلقدن قورتلوب ایدگولکگه ایرشدی (فَوْزًا عَظِيمًا) اولوغ بولغوچی فوزوقول‌اوستونلکی (إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ) درستلکنه بز عرض قیلدق امانتنی‌کم اول امانت طاعتدریاکه شریعت حکملریدریاکه آدمیلر امانتلریدریاکه تلنی مالایعنی سوزدن صاقلاماقدریاکه جنابتدن غسل ایله‌مه‌کدر وبهر تقدیر عرض قیلدی خدای‌تعالی اول امانتنی (عَلَى السَّمٰوَاتِ)(۲) کوکلر اوزرینه (وَالْأَرْضِ) هم یرلرگه (وَالْجِبَالِ) دخی طاغلرغه عرض قیلدق یعنی خدای تعالی آنلرغه اوشبو امانتنی یوکله‌کز واختیار قیلکز اگر خیانت ایتماینچه صاقلاساکز ویرینه کلتورسه‌کز سزگه اجر وثواب بولور دیدی (فَأَبَيْنَ) بس باش طارتدیلر آنلر یعنی کوکلر ویرلر هم طاغلر برسیده اول امانتنی قبول ایتمادیلر وراضی بولمادیلر (أَنْ يَحْمِلْنَهَا) اول امانتنی یوکله‌مه‌کگه (وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا) هم قورقدیلر آنلر اول امانتدن بزلرنك بو امانتنی یوکله‌مکگه ویرینه کلتورمه‌کگه کوچیمز

(۱) یاکه بنی‌اسرائیل حضرت موسی‌غه افترآء قیلوب آنك تننده عیبی باردر شول‌سببلی خلقدن قاچوب یاشرن غسل قیلادر دیورلر ایدی بر کون غسل قیلغان چاقده حضرت موسی کیومینی صالوب بر طاش اوستینه قویوب اوزی صوغه کرگان ایدی حق تعالی قدرتی برله‌اول‌طاش‌قوزغالوب موسی علیه السلامنك کیومینی آلوب کیتدی حضرت موسی یالانغاچ آنك آرطندن یوکرور ایدی تاکم اول طاش خلق آراسینه باروب کردی وبنی اسرائیل حضرت موسی‌نك تننده هیچ بر عیب یوق ایدکینی کوزلری برله کوردیلر. تفسیر مولانا یعقوب.

(۲) یاکه سموات وارضدن مراد آنلرده ساکن بولغوچیلردر یعنی کوکلرده‌گی فرشته‌لرگه ویرده‌گی هم طاولرداغی بارچه حیواناتلرغه اول امانتنی عرض قیلدی هیچ‌قایوسی‌قبول‌ایتمادی ویوکله‌مادی مگر آدمی یوکله‌دی

یتماس دیدیلر (وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُ) ویوکله‌دی اول امانتنی آدمی شولقدر ضعیف وکوچسزلکی برله (انَّهُ کَانَ) درستلکده آدمی بولدی (ظَلُومًا) ظلملق ایتکوچی اوز نفسینه کم شوندایین قوّتلی واولوغ جسملر یوکله‌رگه قورقغان نرسه‌نی اوستینه یوکله‌دی (جَهُولاً) نادان بولدی وبلمادی آنك عاقبتینی کم اول امانتکه خیانت واقع بولسه عذابقه گرفتار بولاچاقدر وآوشبو امانتنی عرض قیلدی (لِیُعَذِّبَ اللّٰهُ) تاکم عذاب قیلسون اوچون خدای تعالی (الْمُنَافِقِینَ) منافق ایرلرنی (وَالْمُنَافِقَاتِ) هم منافقه خاتونلرنی عذاب قیلسون اوچون امانتنی ضایع ایتولری سببلی (وَالْمُشْرِکِینَ) دخی عذاب ایتسون مشرك ایرلرنی امانتکه خیانتلری سببلی (وَالْمُشْرِکَاتِ) هم مشرکه خاتونلرنی (وَیَتُوبَ اللّٰهُ) هم قایتسون خدای تعالی اوز رحمتی برله یعنی رحمت ایتسون اوچون (عَلَی الْمُؤْمِنِینَ) مؤمن ایرلر اوزره (وَالْمُؤْمِنَاتِ) هم مؤمنه خاتونلرغه امانتنی حفظ ایله‌مه‌کاری سببلی (وَکَانَ اللّٰهُ) وبولغوچیدر خدای تعالی (غَفُورًا) گناهلرنی یارلقاغوچی (رَحِیمًا) توبه ایتکوچیلرگه مهربان ومرحمتلی

سورة السبا مکیة وهی اربع وخمسون آیة

﴿ ٣٤ نچی سوره سبأ سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٥٤ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

(اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) بارچه ثنا وماقتاماق خدای تعالی گه مخصوصدر (الَّذِی) آنداین خدای کم (لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰاتِ) آنك مخلوقی ومملوکیدر هر نرسه کم کوکلرده بولدی (وَمَا فِی الْاَرْضِ) دخی هر نرسه کم یرلرده بولدی (وَلَهُ الْحَمْدُ) هم آکا خاصدر ثنا وماقتاماق (فِی الْاٰخِرَةِ) آخرتده یعنی جنت اهلی جنتده شادلقلرندن آکا حمد ایتورلر (وَهُوَ الْحَکِیمُ) واول خدای تعالی شنده حکمت ایه‌سیدر (الْخَبِیرُ) بنده‌لرنك احوالینی بلگوچیدر (یَعْلَمُ) بلور اول خدای تعالی (مَا یَلِجُ) شوله نرسه‌نیکم کرور واینار (فِی الْاَرْضِ) یرگه یعنی یرگه توشه طورغان نرسه‌لرنی بلور یغمور صوی کبی یاکه یرنك اچنده بولغان نرسه‌لرنی بلور خزینه ودفینه‌لر هم کومولگان اولوکلر کبی (وَمَا یَخْرُجُ مِنْهَا) هم بلور شول نرسه‌نیکم چغار یردن آشلقلر واوله‌نلر کبی یاکه یرنك اوستنده بولغان نرسه‌لرنی بلور (وَمَا یَنْزِلُ) دخی بلور خدای تعالی شول نرسه‌نیکم اینار (من

السَّمَآءِ) کوکدن فرشته‌لر وکتب مقادیر وارزاق کبی (وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا) هم شول نرسه‌نی بلورکم آشار وچغار کوککه فرشته‌لر هم عمل دفترلری وایذگو کلمه‌لر هم دعالر وارواح طاهره کبی (وَهُوَ الرَّحِيمُ) واول خدای تعالی مهربانلرکم رحمتینی ونعمتینی کامل قیلور (الْغَفُورُ) یارلقاغوچی واورتکوچیدر بنده‌لرنك گناهلرینی رحمت پرده‌سی برله (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وایتدیلر کفر اهللری انکار واستهزاء طریقنچه (لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ) کیلماس بزلرگه قیامت دیوب (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام (بَلَى) سزلر ایتکانچه توگلدر (وَرَبِّي) پروردکارم برله آنط اچارمن کم (لَتَأْتِيَنَّكُمْ) البته کیلور سزلرگه قیامت (عَالِمِ الْغَيْبِ) غیب ویه‌شرن اشلرنی بلگوچی پروردکار (لَا يَعْزُبُ عَنْهُ) یاشرن بولماس آندان (مِثْقَالُ ذَرَّةٍ) بر کچکنه قرمسقه مقداری نرسه یاکه بر طوزان بورتوکی قدر نرسه‌ده (فِي السَّمَاوَاتِ) کوکلرده (وَلَا فِي الْأَرْضِ) هم یرده (وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَٰلِكَ) دخی یوقدر اوشبو ذرة مقدارندن کچکنه‌رك بولغان نرسه (وَلَا أَكْبَرُ) هم یوقدر آندن اولوغراق نرسه (إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ) مگر بر روشن بولغوچی کتابده یازلمشدر یعنی لوح المحفوظده ثبت ایدلمشدر (لِيَجْزِيَ) تاکم جزا بیرسون اوچون خدای (الَّذِينَ آمَنُوا) شول کمسه‌لرگه‌کم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشله‌دیلر ایذگو عمللرنی (أُولَٰئِكَ) اوشبو گروه (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ) بولغوچیدر آنلرغه مغفرت ویارلقاماق (وَرِزْقٌ كَرِيمٌ) هم اولوغ ویخشی رزق (وَالَّذِينَ سَعَوْا) وشول کمسه‌لرکم سعی قیلدیلر وطرشدیلر (فِي آيَاتِنَا) بزنك آیتلریمزنی باطل قیلو ورد ایتوگه (مُعَاجِزِينَ) عناد ایتکوچیلر وقارشیلق قیلوچیلر بولغانلری حالده یاکه اوز گمانلرنده بزنی اوظغوچیلر بولغانلری حالده (أُولَٰئِكَ) اوشبولر (لَهُمْ عَذَابٌ) آنلرغه بولغوچیدر عذاب (مِنْ رِجْزٍ) فاطیراق عذابدن (أَلِيمٌ) رنجتکوچی عذاب (وَيَرَى الَّذِينَ) ودخی بارچه نرسه‌لرنك لوح المحفوظده ثابت ایدلمه‌کی شونك اوچوندرکه تاکم کورسونلر شول کمسه‌لرکم (أُوتُوا الْعِلْمَ) بیرلدی آنلرغه علملك مراد پیغمبر علیه السلام اصحابیدر یاکه اهل کتاب مؤمنلریدرکم آنلر کورسونلر وبلسونلر شونیکم (الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ) شول نرسه‌کم ایندرلدی سکا (مِنْ رَبِّكَ) پروردکارکدن یعنی قرآن (هُوَ الْحَقَّ) اولدر حق ودرست (وَيَهْدِي) هم هدایت قیلور وکوندرور اول قرآن (إِلَىٰ صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ) غالب بولغوچی مافتلمش بولغوچی حدای تعالی‌نك یولینه

(۱) وغرائب التفسیرده دیمشدرکه کوکدن یرگه اینارلدن مراد جبرائیل علیه السلامدر ویردن کوککه آشقوچی محمد صلی الله علیه وسلم‌در معراج کیچه‌سنده یاکه یردن کوککه آشقوچی اولیاء الله نك اذکار وانفاسیدر کوکدن یرگه اینگوچی واردات غیبیه وکشوفات آلهیه‌در والله اعلم

(وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) ينه ايتديلر كفرنى اختيار قيلغان وبعثكه اشانماغان كمسه‌لر (هَلْ نَدُلُّكُمْ) ايا دلالت قيلايقمو سزلرنى (عَلَى رَجُلٍ) شول ايرِ اوزرينه‌كم (يُنَبِّئُكُمْ) خبر بيرور اول سزلرگه يعنى محمد عليه السلام‌كم اول خبر بيرور وايتور (اِذَا مُزِّقْتُمْ) هر قايچان پاره پاره بولوب طارالساكز سز يعنى اولكاندن صوكِ اعضالركز چروب كيسه‌ك كيسه‌ك بولوب آيرلسه (كُلَّ مُمَزَّقٍ) پاره پاره بولونكِ كلسى (اِنَّكُمْ) درستلكده‌سزلر (لَفِى خَلْقٍ جَدِيدٍ) يكا ياراتلماقده بولغوچيسز يعنى يكادن تريلورسز ديب ايتور (اَفْتَرَى عَلَى اللّٰهِ) ايا افتراً قيلورمو اول محمد عليه السلام خداى تعالى اوزرينه (كَذِبًا) يالغانى (اَمْ بِهِ جِنَّةٌ) يا ايسه باردرمو آنده جنون وديوانه‌لق يعنى ديوانه‌لق سببلى بو سوزلرنى بلشماينچه ايتورمو (بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) اول مشركلر ايتكانچه توگلدر بلكه شول كمسه‌لركم اشانماسلر (بِالْاٰخِرَةِ) آخرت يورطينه (فِى الْعَذَابِ) عذابه بولغوچيلردر (وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ) هم حقلقدن يراق بولغوچى ضلالت وآزغونلقه‌لردر (اَفَلَمْ يَرَوْا) ايا بس كورمه‌ديلرمو وقارامادىلرمو اول مشركلر (اِلَى مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ) شول نرسه صارى‌كم آنلرنكِ آللرنده‌در (وَمَا خَلْفَهُمْ) هم شول نرسه‌گه‌كم آرطلرنده‌در (مِنَ السَّمَاءِ) كوكدن (وَالْاَرْضِ) دخى يردن يعنى شونى كورمه‌سلرموكم آنلرنكِ هر طرفلرندن كوكِ هم يرِ چولغاب آلغاندر آنلر اورطالقده محبوس بولوب قالمشلردر (اِنْ نَشَاْ) اگر تله‌سه‌كبز (نَخْسِفْ بِهِمُ الْاَرْضَ) ايندرورمز آنلر برله يرنى يعنى آنلرنى يرگه يوطدرورمز (اَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ) يا ايسه توشورورمز آنلر اوزره (كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ) بر كيسه‌كنى كوكدن (اِنَّ فِى ذٰلِكَ) درستلكده اوشبو اشده يعنى كوكِ يرگه نظر قيلوده (لَاٰيَةً) البته بر دلالت وعبرت باردر (لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ) هر بر حقلقه رجوع ايتكوچى بنده‌گه (وَلَقَدْ اٰتَيْنَا دَاوُدَ) وتحقيق بيردكِ بز داود پيغمبرگه (مِنَّا) اوز قاشيمزدن (فَضْلًا) آرتقلقنى باشقه آدميلر اوزره يعنى آنى پيغمبر ايتدكِ ياكه آكا زبورنى ياكه پادشاهلقنى بيردكِ ياكه حسن خلق ياكه حكمده عدللكِ ياكه جومارد‌لق عطا قيلدق ديمه‌كدر (يَا جِبَالُ) هم ايتدكِ بز طاولرغه‌كم اى طاولر (اَوِّبِى مَعَهُ) ترجيع قيلكز اول داود برله يعنى آنكِ تسبيحى وقتنده آوازكزنى آنكِ آوازينه موافق قيلوب برگه تغنى قيلكز ياكه آنكِ برله برگه سير قيلكز ويوركز بو اش حضرت داودنكِ معجزه‌سى ايدى‌كم هر قايچان تله‌سه طاولر آنكِ برله برگه

وعين المعانيده‌مذكور دركه فضلدن مراد طاوش كوركاملكى وآوازنكِ خوشلقيدر داود عليه السلام شولقدر خوش آواز ايديكم هر قايچان زبور اوقوماقده مشغول بولسه يرتقوچى هم وحشى حيوانلر جيولشوب طكلارلر ايدى وقوشلر آنكِ طاوشندن مضطرب بولوب اختيارسز اوزلرينى طاشلارلر ايدى

بورورلر ایدی (وَالطَّيْرَ) دخی مسخر ایتدك بز داودغه قوشلرنی تا کم ذکر وقتنده آکا موافقت ایتوب برگه ذکر ایتورلر ایدی (۱) مرویدرکه برکون برفرشته داودغه کیلدی وأیتدی ای داود سین خدا اینك پیغمبری هم خلیفه سیسك سیکا اوزکسبکدن طعام آشاماق نیوشدر بس داود علیه السلام حق تعالی دن بر هنر بلمه کنی تله دی فرمان بولدی کم تیموردن صوغش کیومی یاصاغل هم اول صنعتنی حق تعالی حضرت داودغه بیك آسان ایتدی نتاك کم بیورور (وَأَلَنَّا لَهُ) ویومشاق ایتدك بز داودغه (اَلْحَدِيدَ) تیمورنی یعنی تیمور آنك قولنده بالاوز کبی یومشاق بولور ایدی اوطسز هم چوکچسز هر نرسه تله سه شونی یاصار ایدی هم فرمان ایتدکبز داودغه (اَنِ اعْمَلْ) شویله دیوب کم اشله گل سن ای داود (سَابِغَاتٍ) تیمور کیوملرنی (۱) (وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ) هم اولچه ونی رعایه قیلغل آنی طوقوماقده یعنی اولچه و برله اشله گل وحلقه لرینی بر برسینه برابر وتیگز قیلغل برسی ضور ایکنچیسی کچکنه بولماسون (وَاعْمَلُوا صَالِحًا) دخی اشله ئزسز ایدگو عملرنی ایو جماعتلرك برله (اِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ) درستلکده من شول نرسه نیکم سزلر اشله رسز (بَصِيرٌ) کورگوچیمن وشوکا کوره جزا بیرورمن (وَلِسُلَيْمَانَ) ومسخر ایتولدی سلیمان پیغمبرگه (اَلرِّيحَ) جیلنی (غُدُوُّهَا شَهْرٌ) اول جیلنك ایرته برله بارماقی بر آیلق یولدر (وَرَوَاحُهَا) هم کیچه ده بارمافی بر آیلق یولدر شویله کم جیل حضرت سلیماننی ایرته برله ندمیردن چفاروب شیرازده قیلوله قیلور ایدی وکیچ برله آندن کابل شهرینه باروب آنده قونار ایدی هر قایوسینك آرالری برمر آیلق مسافتدر (وَأَسَلْنَا لَهُ) دخی جاری قیلدق بز سلیمان پیغمبر اوچون (عَيْنَ الْقِطْرِ) اروگان بافر چشمه سینی تا کم بافر معدنندن آغوم صوکبی بافر آغوب تورور ایدی اول بافرد ن تله گان نرسه لرینی یاصارلر ایدی (وَمِنَ الْجِنِّ) هم مسخر ایتولدی سلیمان علیه السلام غه پریلردن (مَنْ يَعْمَلُ) شول کمسه کم اشلار (بَيْنَ يَدَيْهِ) آنك آلدنده (بِإِذْنِ رَبِّهِ) پروردکارینك فرمانی برله هرنی بیورسه شونی اشلر (وَمَنْ يَزِغْ) وهر کمسه کم دونسه ومیل ایلاسه (مِنْهُمْ) اول پریلردن یعنی اطاعت ایتماسه وباش طارتسه (عَنْ أَمْرِنَا) بزنك فرمانیمزدن وسلیمان غه اطاعت قیلودن (نُذِقْهُ) طاتوتورمز آکا (مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ) قزدرلمش تموغ اوطینك عذابندن آخرتده یاکه دنیاده کم آنلرغه فرشته مؤکل بولوب هر قایوسی حضرت سلیمان نك فرماننده باش طارتسه اوطدن بولغان قامچی برله آنی صوغوب یاندرور ایدی (يَعْمَلُونَ لَهُ) اشلارلر

(۱) تیسیرده مذکوردرکه داود علیه السلام هر کون بر صوغش کیومینی تمام ایدوب آلتی مك درهمگه صاتار ایدی دورت مك درهمنی فقیرلرگه صدقه ایتوب ایکی مکنی اهل وعیالینه نفقه قیلور ایدی ولبابه دیمشدرکم وفاتی بعدنده خزینه سنده بر مك صوغش کیومی طابولدی غرائب التفسیر

ایدی اول پریلر سلیمان علیه السلام اوچون (مَا یَشَآءُ) هر نرسه‌نی تلاسه (مِنْ مَحَارِیبَ) بیوك بالقونلر وایوانلردن یاکه بلند قلعه‌لر وحصارلردن کم صوغش اورنیدر (وَتَمَاثِیلَ) هم اشلارلر ایدی تورلی تمثاللر وفرشته‌لر هم پیغمبرلر صورتلرینی آنلرنك عبادت قیلغان حاللرنده‌گی صورتلرینی یاصارلر ایدی آدمیلر کورب آنلر کبی عبادت ایلاسونلر اوچون (۱) اوّل زمانده صورت توتماق مباح ودرست ایدی (وَجِفَانٍ) هم یاصارلر ایدی پریلر حضرت سلیمان اوچون کاسه‌لر وتورلی صاوتلردن (کَالْجَوَابِ) اولوغ حوضلر وکوللر کبی (وَقُدُورٍ رَاسِیَاتٍ) هم بیوك قزانلرکم طاولر قدرلی بولورلر ایدی اوشبو قزان‌لرده آش پشرمه‌ك اوچون حضرت سلیمان‌نك اون مك آشچیسی بار ایدی (اِعْمَلُوٓا) وایتدك بز ایدگو عمل قیلگز (اٰلَ دَاوُدَ) ای داود پیغمبر بالالری (شُكْرًا) اوشبو نعمتلرنك شکرانه‌سی اوچون ثابت البنانی قدس سره بیورمشدرکم داود علیه السلام بالالری شکرانه اوچون کیچه وکوندزنك ساعتلرینی تقسیم ایتمشلر ایدی هر ساعتده برسی طاعت وعبادت برله قیام ایده‌ر ایدی (وَقَلِیلٌ) وآزغنه‌در (مِنْ عِبَادِیَ) منم بنده‌لرمدن (الشَّكُورُ) شکرانه ایتکوچی ونعمت قدرینی بلگوچی شکور شول کمسه‌درکم کوکلی وتلی هم باشقه اعضالری برله کوبره‌ك وقتلرده شکرانه‌نی اوتامك برله وطاعت برله اشتغال ایده‌ر شویله بولسه‌ده اوزینی شکرانه‌دن عاجزمن دیوب اعتقاد قیلور مرویدرکه بیت المقدس‌نك بناسینی داود علیه السلام باشلامش ایدی سلیمان علیه السلام آنی تمام ایلاماك اوچون غایتده اجتهاد وسعی بلیغ ایتسه‌ده تمام قیلماق میسر بولمایوب هنوز بر یللق اشی قالغانده حضرت سلیمان دنیادن رحلت ایلادی وفاتی وقتنده افربـاسینه وصیت قیلدی کم منم اولگانمنی خلقه فاش ایتماگز تاکم پریلر بلوب اشلرندن توقطاماسونلر وبیت المقدس عمارتینی تمام ایتماینچه طاشلاب کیتمه‌سونلر هم وفاتمدن صوك مینی اوّلگی عادتمچه طایـافقه طایاندروب باصدروب قویوگز تاکم پریلر مینی ترك دیب بلسونلر واشلرینه مشغول بولسونلر بیت المقدس بناسی تمام بولسون دیدی واقعا حضرت سلیمان وفات ایتکاچ وصیتی بوینچه طایافقه طایاندروب باصدروب قویدیلر پریلر آنی یراقدن کوروب ترك دیب خیال قیلورلر ایدی اولگی کیفیتچه بیت المقدس عمارتی برله مشغول بولدیلر تاکم بریل مدتنچه حضرت سلیمانـنك جسدی طایافقه طایانغان

(۱) عین المعانیده مذکوردرکم پریلر حضرت سلیمان اوچون تیموردن کشی صورتلری یاصارلر ایدی صوغش وقتنده حق تعالی اول صورتلرگه جان کرگزوب دشمانلر برله صوغش قیلورلر ایدی

حالده باصوب توردی بریلدن صوڭ طایافنڭ توبان باشینی قورطلر آشاب حضرت سلیمانڭ جسد شریفی بیرگه یقولدی اولگانلکی همه‌گه معلوم بولدی فی الحال پریلر قاچوب طاولارغه وچوقورلرغه کیتدیلر (فَلَمَّا قَضَيْنَا) بس حکم وتقدیر ایتکانیمز زمانده (عَلَيْهِ الْمَوْتَ) سلیمان پیغمبر اوزرینه اولومنی یعنی حضرت سلیمان وفات ایدوب جسدینی مذکور طریقچه طایافغه طایاندروب قویولغاچ (مَا دَلَّهُمْ) دلالت ایتمه‌دی پریلرنی (عَلَى مَوْتِهِ) آنڭ اولمه‌کی اوزرینه یعنی آنڭ اولگانلکینی پریلرنڭ بلماکینه سبب بولمادی (اِلَّا دَابَّةُ الْاَرْضِ) مگر سبب بولدی ودلالت ایتدی یر جانواری یعنی یردن چقفان آغاچ آشی تورغان قورط (تَاْكُلُ) آشار ایدی اول (مِنْسَاَتَهُ) آنڭ طایانغان طایاقینی (فَلَمَّا خَرَّ) بس یقولغانی زمانده حضرت سلیمان یرگه (تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ) بلدیلر وظاهر بولدی‌کم پریلر (اَنْ لَوْ كَانُوا) اگر بولسه‌لر ایدی آنلر (يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ) بلورلر غیبنی ویاشرن اشلرنی (مَا لَبِثُوا) تورماسلر ایدی آنلر سلیمان اولگاندن صوڭ بریلغه قدر (فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ) خور ایتکوچی عذابده یعنی بواش سببلی پریلرنڭ غیبنی بلماگانلکلری معلوم بولدی زیراکه اگر غیبنی بلسه‌لر ایدی سلیمان علیه‌السلامڭ اولگانینی بلوب قاچوب کیتارلر ایدی بر یلغه‌چه عذابلانوب بیت‌المقدس بناسی ایله مشغول بولماسلر ایدی (لَقَدْ كَانَ) تحقیق بولدی (لِسَبَإٍ) سبابن مشجب‌بن یعقوب بن‌قحطانڭ بالالرینه (فِي مَسْكَنِهِمْ) آنلرنڭ تورا تورغان اورنلرنده (اٰيَةٌ) برعلامت ودلالت بولدی صانعنڭ وجودینه هم قدرت کامله‌سینه مرویدرکه سبا اولادی یمن ولایتندن ایکی طاغ آراسنده بر منزلده ساکن ایدیلر اول منزلنڭ یوقاریسندن توبانینه‌چه اون سکز فرسخ مسافت ایدی وادینڭ یوقاری طرفنده طاغ ایتاکنده برچشمه‌لری بار ایدی بعض وقتده عمان ولایتینڭ صووی طاشوب اول چیشمه‌گه قوشولوب آنلرنڭ باغچه‌لرینی وایگونلرینی صو باصوب آفت وخرابلقلر بولور ایدی آنلرنڭ پادشاه‌لری بلقیس ایدی بلقیس اول صونڭ آفتلرینی دفع ایتمك ایچون ایکی طاغنڭ آغزینه برمحکم سد یاصاتدی تاکم طاشودن کیلگان صو سدنڭ آرطینه جیولوب آنلرنڭ طرفینه اوتوب چقماس ایدی هم اول سدکه اوچ قپو یاصاتدی ایگونلکلرینه صو کیرك بولسه یتارلك قدرلی شول قپولرنی آچوب صوچغارورلر ایدی منزللرینڭ اوڭ یاغنده همصول یاغنده یمشلی باغچه‌لری بار ایدی نتاك کم

حق تعالی بیورور (جَنَّتَانِ) ایکی باغچه (عَنْ یَمِین) منزللرینك اوك طرفندن (وَشِمَالٍ) هم صولندن اگرچه هر ایکی طرفلرنده کوب باغچه‌لر بولسه‌ده یغاچلری بر برسینه یاقینلغندن توتاش بر باغچه کبی کورینور ایدی شول سببلی ایکی باغچه دیوب تعبیر ایدلدی (کُلُوا) أیتدی آنلرنك پیغمبری اول قومگه آشاکزلر (مِنْ رِزْقِ رَبِّکُمْ) پروردکارکز بیرگان رزقدن آنلرنك باغچه‌لرنده یمش شولقدر کوب بولور ایدی‌کم اگر برکشی زنبیل کوتاروب یغاچلری آستندن اوتسه هیچ بر یغاچقه قولینی تیکورماینچه زنبیلی یمش برله طولار ایدی بس پیغمبر آنلرغه ایتدی‌کم آشاکزلر اوشبو نعمتلردن (وَاشْکُرُوا لَهُ) هم شکرانه قیلکزلر خدای تعالی گه اوشبو نعمتلر برابرینه (بَلْدَةٌ طَیِّبَةٌ) اوشبو شهرکز پاکیزه ویخشی بر شهردر هواسی صاف وخوش هم صوی طاتلی وتوفراقی پاکدر هم اول شهرده هیچده چبن وبورچا بت وهم چیان بولماس ایدی اگر چیتدن برغریب اول شهرگه بارسه کیومنده‌گی بتلری اولوب بتارلر ایدی (وَرَبٌّ غَفُورٌ) وسزلرگه رزق بیرگوچی هم سزدن شکرانه استه‌گوچی پروردکار یارلقاغوچیدر شرکدن توبه قیلغان کشینك گناهلرینی (فَأَعْرَضُوا) بس اعراض قیلدیلر ویوزلرینی دوندردیلر سبأ اولادی‌اوزلرینك پیغمبرلرندن ونعمتکه شکرانه ایتمادیلر هم ایمان کیلتورمه‌دیلر خبرده کلمشدرکه آنلرغه اون اوچ پیغمبر کیلدی همه‌سینی تکذیب ایله‌دیلر آخرگی پیغمبرلری ذی الاغار اسملی پادشاه وقتنده عیسی علیه السلامنك کوکگه آشدقی صوکنده آنلرغه کیلدی آنلر اول پیغمبرنی بیك رنجتدیلر حق تعالی‌نك حکمی بوینچه بیك کوب قر تپقانلری پیدا بولوب سیل صوی کیلوب باصماسون اوچون ایکی طاو آراسینه یاصاغان بندلرینك آستینی تیشدیلر اول سد جیه‌رلوب تون اورطاسنده همه‌لری اویقوده وقتده سیل یعنی طاشو صوی کیلوب آنلرنك بارچه باغچه‌لرینی ومنزللرینی باصدی بیك کوب آدمیلر هم حیوانلر هلاك بولدیلر نتاك کم بیوردی (فَأَرْسَلْنَا عَلَیْهِمْ) بس یبارديك بز آنلر اوزرینه آنلر پیغمبردن یوز دوندرگاچ (سَیْلَ الْعَرِمِ) فاطی سیل وکوچلی طاشو صووینی یاکه عرم صونی باغلاغان بندر یعنی بووادر یاکه شول صو کیلگان وادینك اسمیدر یاکه قر تپقانینك اسمیدر (وَبَدَّلْنَاهُمْ) هم آلشدردق بز آنلرغه (بِجَنَّتَیْهِمْ) آنلرنك باغچه‌لری برله (جَنَّتَیْنِ) ایکی باغچه‌نی (ذَوَاتَیْ أُکُلٍ خَمْطٍ) آچی یمشلر ایالری بولغوچی ایکی باغچه‌نی (وَأَثْلٍ)

هم شور وطوزلی یرلر ایالری بولغان ایکی باقچه‌نی (وَشَیْءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِیلٍ) دخی بر نرسه آزغنه کوکناردن یعنی اول شور یرلی بولغان ایکی باقچه‌ده بر آزغنه کوکنار یعنی مك هم اوسار ایدی حاصل معنی آنلرنك اوّلگی یخشی باقچه‌لری اورنینه یمشلری آچی هم یری شور وطوزلی بولغان باقچه‌لر بیردك اول باقچه‌لرده بر آز کوکنار یمشی هم اوسار ایدی تاکم شونی کورب اوّلگی طاتلی یمشلرینی ایسلرینه توشورسونلر اوچون (ذٰلِكَ) اوشبو عذاب (جَزَیْنٰاهُمْ) جزأ بیردك بز آنلرغه یعنی بوعذابنی آنلرغه جزأ ایتوب بیردك (بِمٰا كَفَرُوا) شول نرسه سببلی کم کفران نعمت قیلدیلر آنلر وپیغمبرلرینه اشانمادیلر (وَهَلْ نُجٰازِیٓ) وایا جزأ بیرورمزمو بز وعذاب قیلورمزمو یعنی عذاب قیلماسمز (اِلَّا الْكَفُورَ) مگر کفران نعمت ایتکوچینی وشکرانه سزنی عذاب قیلورمز مرویدرکه سبا قومینك قالغانلری پیغمبرلری‌نك حضورینه کیلوب ایتدیلر کم ایمدی بز پروردکارمزنی طانودق موندن صوك بزلرگه نعمت بیرسه شکرانه‌سزلق قیلماس ایدك هم خدای تعالی‌گه هیچ‌بر قوم قیلماغان طاعت وعبادتلرنی قیلور ایدك دیدیلر حق سبحانه وتعالی ایکنچی مرتبه ینه آنلرغه نعمت ایشکلرینی آچدی وبیوردکم (وَجَعَلْنٰا) وقیلدق بز (بَیْنَهُمْ) اول سبا قومینك آراسنه (وَبَیْنَ الْقُرَى الَّتِی) هم شول قریه‌لرنك آراسنه کم فضل ورحمتمز برله (بٰارَكْنٰا فِیهٰا) برکت بیردك بز اول قریه‌لرگه یعنی سبا قومینك قریه‌لری برله فسلطین واردن وایلیا قریه‌لرینك آراسنده قیلدق (قُرًى ظٰاهِرَةً) آشکارا وآباد بولغوچی قریه‌لرنی یعنی همه‌لری آباد وبر برسینه متصل کوب قریه‌لر قیلدق عین المعانیده مذکوردرکه سبا اهلینك منزلی بولغان مآربدن شامغه قدر دورت مك آباد قریه‌لر پیدا بولمش ایدی بر برسینه طوتاش ایدیلر (وَقَدَّرْنٰا فِیهٰا) هم تقدیر قیلدق بز اول قریه‌لرده (السَّیْرَ) آدمیلرنك یورمه‌کینی یاکه مرحله‌لرنك مقدارینی بیان قیلدق وأیتدك کم (سِیرُوا فِیهٰا) سیر قیلکز ویورکز اوشبو قریه‌لرده (لَیٰالِیَ) کیچلرده (وَأَیّٰامًا) هم کونلرده (اٰمِنِینَ) ایمین بولغانلرکز حالده دشماندن ویرتقوچیلردن یاکه آچلقدن وصوسزلقدن اول قریه‌لرده خلق کوب بولماقی هم آباد بولمافلری سببلی مرویدرکه سبا قومینك قالغانلری تجارتکه کرشوب یمندن شامغه سودا گرلك اوچون سفر قیلورلر ایدی اویله وقتنه بر قریه‌دن چقسه‌لر آخشامغه قدر آندن هم آبادراق ایکنچی قریه‌گه کیلوب توشه‌لر

ایدی سفرلرنده هیچ محنت ومشقت کورمه‌سلر ایدی شول جهتدن آنلرنك بایلری فقیرلرندن کونله‌شدیلر بزنك بایلقمز ظاهر بولماس بزنك برله فقیرلرمز آراسنده سفرده هیچ آیورما یوقدر اوشبو یولده بایلر نیچك سفر أیله‌سه‌لر فقیرلر هم شولای سفر قیلورلر هیچ محنت وچیتنلك کورمه‌سلر دیوب حسد قیلدیلر (فَقَالُوا) بس أیتدیلر آنلرنك بایلری (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکارمز (بَاعِدْ) یراقلق صالغل سن (بین أَسْفَارِنَا) بزنك سفرلرمزده گی منزللرمز آراسنه یعنی سفر قیلا طورغان یرلرمزده صوسز قرلر وکیك بیابانلر وچوللر پیدا قیلغل تاکم سفر أیله‌مك چیتن ومحنتلی بولسون وآدمیلر زاد وراحله‌سز یعنی آزقسز هم آطلانا طورغان مرکسز سفرگه چغا آلماسونلر فقیرلر هم بایلر برله بر تیگز بولوب سفر قیلماسونلر دیدیلر حماقتلرندن اوزلرینه ضرر نی تله‌دیلر (وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ) هم ظلملق قیلدیلر آنلر اوز نفسلرینه اوشبو طریقه دعا قیلماقلری برله زیراکه حق تعالی اول قریه‌لرنی تمام خراب ایدوب آنلر اورننده صوسز چوللر وکیك صحرالر پیدا بولدی (فجعلناهم) بس قیلدق بز اول سبا اهلینی (أَحَادِيثَ) خلق تلنده سوزله‌نه طورغان سوزلر یعنی خلق آنلرنك حاللرندن عجبکه قالوب نیندین عقلسز قوم ایکانلر آبادلقنی یاراتماینچه خرابلقنی تله گانلر دیوب أیتورلر (ومزقناهم) دخی طاراتدق بز آنلرنی وبر برسندن آیوردق (كُلَّ مُمَزَّق) طاراتماقنك کلسی تاکم آنلردن هیچ بر کمسه مآرب بیرنده قالمادی تمام هر طرفقه طارالشوب بتدیلر (انَّ فِی ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو ذکر ایتلمش آیتلرده بولغوچیدر (لَآيَات) البته عبرتلر (لِكُلِّ صَبَّار شَكُور) هر بر محنتلرگه صبر ایتکوچی نعمتلرگه شکرانه قیلغوچی اوچون کم سبا اهلی صبرسزلقلری وشکرانه‌سزلقلری سببلی اوشبو بلالرغه مبتلا بولدیلر (وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ) وتحقیق راست وطوغری طاپدی سبا اهلی اوزرینه یاکه بارچه کفر اهللری اوزرینه ابلیس (ظَنَّهُ) اوزینك گمانینی یعنی ابلیس آدم اوغللرینك طبیعتلرنده بولغان غضب وشهوتلری سببلی مین آنلرنی آزدررمن دیوب گمان قیلغان ایدی شول گمانی کفر اهلی طوغریسنده راست بولدی (فَاتَّبَعُوهُ) بس ایاردیلر آنلر ابلیسکه شرك ومعصیتده (إِلَّا فَرِيقًا) مگر ایارمه‌دی ابلیسکه بر گروه (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن (وَمَا كَانَ لَهُ) وبولمادی اول ابلیسنك (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرینه (مِنْ سُلْطَان) هیچ بر ایرکلیکی وآنلرنی کوچلب آزدرمادی (إِلَّا لِنَعْلَمَ) مگر شونك اوچوندرکم بز بلورمز وآیرورمز

(من یؤمن بالآخرة) شول کمسه‌نی کم اشانور آخرتکه (ممن هو منها) شول کمسه‌دن کم اول آخرت طوغریسندن (فی شك) شکده وگمانده در یعنی آخرتکه اشانغان کشیلر اشانماغانلردن ممتاز وجدا بولسون اوچون (وربك) وسینك پروردکاری (علی کل شیء) بارچه نرسه اوزره (حفیظ) صاقلاغوچیدر (قل) أیتکل سین ای محمد علیه السلام بنی ملیح مشرکلرینه (ادعوا) اونلرکز سز وچاقرکز (الذین زعمتم) شول کمسه‌لرنی کم گمان ایتدکز سز آنلرنی خدایلر ومعبودلر دیوب (من دون الله) الله تعالی‌دن باشقه یعنی فرشته‌لرنی خدایلردر دیورسز بس آنلرنی اونلرکز وآنلردن مدد استه‌کز سزلرکه خدای تعالی امرندن باشقه بر مدد ویاردم ایته آلورلرمو (لا یملکون) مالك بولماسلر آنلر (مثقال ذرة) بر کچکنه قرمسقه مقداری نرسه‌نیده خیر وشردن (فی السموات ولا فی الأرض) کوکلرده هم یرده (وما لهم فیهما) هم یوقدر اول پوتلرنك هم فرشته‌لرنك کوکده ویرده (من شرك) هیچ بر اورطاقلقلری یعنی یاراتماقده هم تصرف وتربیه ایتمکده اول معبودلرکزنك هیچ اورطاقلقلری یوقدر خدای تعالی اوزیگنه‌در (وما له منهم) دخی یوقدر خدای تعالی گه اول معبودلرکزدن تقدیر وتدبیرده (من ظهیر) هیچ بر یاردم بیرگوچی ومدد ایتکوچی (ولا تنفع الشفاعة) هم فائده بیرمه‌س هیچ کمسه‌نك شفاعت ایتمه‌کی (عنده) خدای تعالی قاشنده یعنی پوتلردن وملائکه‌دن شفاعت امید ایتمه‌کزکم هیچ کمنك شفاعتی فائده بیرمه‌س (الا لمن اذن له) مگر شول کمسه‌نك شفاعتی فائده بیرورکم اذن ورخصت بیردی آکا خدای تعالی شفاعت أیله‌مه‌کله یاکه آنك اوچون ایکنچی برهو شفاعت ایتمه‌کله (حتی اذا فزع) ناکم هر قایچان کوته‌رلمش بولسه فزع وقورقو (عن قلوبهم) آنلرنك کوکللرندن قیامت کونده وشفاعت اوچون اذن بیرلسه (قالوا) أیتورلر بعضلری بعضلرینه (ما ذا قال ربکم) نی نرسه أیتدی پروردکارکز شفاعت خصوصنده (قالوا الحق) أیتورلرکم راست وطوغری سوزنی أیتدی خدای تعالی یعنی شفاعت مؤمنلرکه گنه بولور مشرکلرکه بولماس دیب أیتدی (وهو العلی) واول خدای تعالی بردر ویوقاریدر شوندن‌کم آنك اذنندن باشقه شفاعت ایتسه‌لر (الکبیر) الوغ بولغوچیدر (قل) أیتکل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرکه (من یرزقکم) کم رزق بیرور سزلرکه (من السموات) کوکلردن یغمور یاغدرماق برله (والأرض) هم بیردن آشلق اوسدرمك برله (قل الله) أیتکل سین اوزك اوز سوزکا

جوابده خدای تعالی رزق بیره‌در (وَاِنَّآ اَوْ اِيَّاكُمْ) ودرستلکده بز مؤمنلرکم رزق بیرگوچی خدایمز بر بلورمز یا ایسه سز مشرکلرکم پوتلرنی آکا شریك ایته‌رسز اوشبو ایکی گروهدن برسی (لَعَلٰى هُدًى) توغری یول اوزرینه بولغوچیدر (اَوْفِى ضَلٰلٍ مُبِيْنٍ) یا ایسه آشکارا ضلالتده وآزغونلقده‌درکم خدای تعالی اوزی معلوم قیلور (قُلْ) أیتکل سین آنلرغه (لَاتُسْئَلُوْنَ) سزلر صورالمش بولماسسز (عَمَّآ اَجْرَمْنَا) شول نرسه‌دن‌کم بز قیلدق یاوزلقدن (وَلَانُسْئَلُ) هم بزلرده صورالماسمز (عَمَّا تَعْمَلُوْنَ) شول نرسه‌دن‌کم سزلر اشلرسز بلکه هر کمدن اوزی قیلغان عملدن سؤال ایته‌رلر وآکا مناسب جزأ بیرورلر (قُلْ) أیتکل سین (يَجْمَعُ بَيْنَنَا) جمع قیلور وجیار بزنك آرامزنی (رَبُّنَا) پروردکارمز قیامت کونده (ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا) صکره حکم قیلور بزنك آرامزده (بِالْحَقِّ) راستلق وتوغریلق برله (وَهُوَالْفَتَّاحُ) واول خدای تعالی حکم قیلغوچیدر مشکل قضیه‌لرده (الْعَلِيْمُ) دانا وبلگوچیدر نیچك حکم قیلمافنی (قُلْ) أیتکل سین اول مشرکلرکه (اَرُوْنِىَ الَّذِيْنَ) کورگازکز میکا شول کمسه‌لرنی‌کم (اَلْحَقْتُمْ بِهٖ) لاحق ایتدکزسز وطوتاشدردکز آنلرنی اوز گمانکزده خدای تعالی‌گه (شُرَكَآءَ) شریکلر ایتوب یعنی کورگازکزکم اول پوتلرنی قایو صفت اوزره خدایغه شریك ایته‌سز (كَلَّا) درست وممکن توگلدر اوشبو شریکلك یعنی پوتلرنك خدایغه شریك بولماق احتمالی یوقدر (بَلْ هُوَاللّٰهُ الْعَزِيْزُ) بلکه اولدر بارچه نرسه‌گه غالب بولغوچی خدای تعالی (الْحَكِيْمُ) بلگوچی بارچه اشلرنك حکمتینی (وَمَآ اَرْسَلْنَاكَ) ویبارمادك بز سینی ای محمد علیه‌السلام (اِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ) مگر بارچه آدمیلرگه پیغمبر ایتوب یباردك یعنی سینك پیغمبرلکك عام وشاملدر بعض قوملرگه گنه توگلدر یاکه کافة اسم فاعل بولوب تأ مبالغه اوچوندر اول تقدیرده معناسی یبارمادك بز سینی مگر شرکدن طیغوچی ایتوب یباردك آدمیلرنی (بَشِيْرًا) سویونچ بیرگوچی ایتوب یباردك توحید واسلام اهلینه (وَنَذِيْرًا) هم قورقتقوچی ایتوب یباردك کفر وشرك اهلینی (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ) ولکن آدمیلرنك کوبراکی (لَايَعْلَمُوْنَ) بلماسلر سینك فضائل وکمالاتکنی وسیکا مخالفت ایدارلر (وَيَقُوْلُوْنَ) وایتورلر مشرکلر جهالت ونادانلقلرندن (مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ) قاچان بولور اوشبو عذاب وعده‌سی یاکه قیامتنك قائم بولمافی ایتکز (اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ) اکر بولساکزسز راست أیتکوچیلر ای مؤمنلر (قُلْ) أیتکل سین اول

مشرکلرگه (لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ) بولغوچیدر سزلرگه شول برکونندك وعده‌سی کم
هرقایچان اول کون یتسه (لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ) صوکنه قالماسسز وکچکماسسز
اول کوندن (سَاعَةً) برساعت مقداری هم یعنی وعده ایتولگان وقتدن بیك
آزغنه هم کیچکماسسز (وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ) هم آلغه‌ده اوظماسسز یعنی وعده
ایتولمش وقتدن الگاری هم بولماس صوکنه‌ده قالماس مرویدرکه مشرکلرنك
بعضلری اهل کتابدن یعنی یهودیلردن محمد علیه‌السلام توغریسنده سؤال ایتکاچ
یهودیلر ایتدیلر بزلر اوز کتابلرمزده کورورمز واوقورمزکم اول محمد حق
پیغمبردر ابو جهل وآنك امثالی مشرکلر بوسوزنی‌ایشتوب ایتدیلر بز سزنك
کتابلرکزغه هم اشانماسمز حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا)
وایتدیلر کفر اهللری ومشرکلر (لَنْ نُؤْمِنَ) بز ایمان کیلتورماسمز واشانماسمز
(بِهَذَا الْقُرْآنِ) اوشبو قرآنغه (وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ) هم اول قرآندن الگاری
ایندرلگان کتابلرغه‌ده اشانماسمز دیورلر (وَلَوْ تَرَى) واگر کورساك ایدی سین
(اذ الظَّالِمُونَ) شول وقتده‌کم ظلملق ایتکوچیلر یعنی مشرکلر (مَوْقُوفُونَ)
توقتاتولمشلر بولورلر (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری قاشنده حساب یرنده (يَرْجِعُ
بَعْضُهُمْ) قایتارورلر آنلرنك بعضلری (إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ) بعضلری صاری سوزنی
یعنی برسی برسی برله سوز قایتارشورلر (يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا) ایتورلر
شول کمسه‌لرکم زبون وضعیف توتولمش بولدیلردنیاده یعنی مشرکلرنك توبان
درجه‌ده بولغانلری وایارگانلری ایتورلر (لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) شول کمسه‌لرگه
کم اوزلرینی اولوغ توتدیلر وباشلرینی یوقاری کوتاردیلر یعنی متبوعلرینه
وقومنك اولوغلرینه ایتورلر (لَوْلَا أَنْتُمْ) اگر سزلر بولماساکز ایدی یعنی
سزنك اغواکز وآزدرمافکز بولماسه ایدی (لَكُنَّا) البته بولور ایدك بز
(مُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلر لکن سز بزلرنی آزدرکز وایمان کیلتورودن
طیدکز (قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) ایتورلر اوزلرینی‌الوغ طوتقانلری ومتبوعلری
(لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا) ضعیف وزبون طوتولمش کمسه‌لرگه ودنیاده اوزلرینه
ایارگان‌لرگه (أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ) ایا بزلر طید وقموسزنی (عَنِ الْهُدَى) هدایتنی
قبول ایتودن (بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ) شوندن صوك کم کیلدی سزلرگه اول هدایت
یعنی سزلرگه حق یولغه کونلماك کیلگاندن صوك بز سزنی طیوب طوتدقمو
آنداق توگلدر بز سزنی طیمادق (بَلْ كُنْتُمْ) بلکه بولدکز سز اوزکز

(مُجْرِمِينَ) گناه قیلغوچیلر وشرك کیلتورگوچیلر (وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا) بنه ایتورلر دنیاده ضعیف وبیچاره بولغانلری (لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) حقلقنی قبول ایتودن باش طارتوب اوزلرینی الوغ طوتقانلرینه ایتورلرکم سزلر ایتکانچه توگلدر بزلر اوزلکه‌زدن مجرم ومشرك بولمادق (بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) بلکه سزلرنك کیچه وکوندزده قیلغان مکر وحیله‌لرکز بزنی ایمان کیلتورماکدن طیدی (إِذْ تَأْمُرُونَنَا) شول وقتده‌کم سز بیورور ایدکز بزلرنی (أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ) انکار قیلماقمز واشانماسسزلقیمز برله خدای تعالی‌گه (وَنَجْعَلَ لَهُ) هم قیلماقمز وتوتماقمز برله خدای تعالی‌گه (أَنْدَادًا) اوخشاشلرنی یعنی سز دنیاده بزلرگه خدایغه ایمان کیلتورماکز ومشرك بولوکز دیب بیوردکز دیورلر (وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ) وهر ایکی گروه یعنی تابعلرهم متبوعلر یاشرورلر اوزلرینك ندامت واوکونمه‌کلرینی یعنی دنیاده اشله‌گان اشلری اوچون پشیمان بولورلر واوکونورلر هم اوکونولرینی بربرسندن یاشرورلر (لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ) کورگانلری زمانه آنلر عذابنی (وَجَعَلْنَا) هم قیلورمز بز (الْأَغْلَالَ) اوطلی بوغاولرنی (فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا) حقلقغه اشانماغان کمسه‌لرنك مویونلرنده تابعلر هم متبوعلردن (هَلْ يُجْزَوْنَ) ایا جزأ بیرلمش بولورلرمو آدمیلر یعنی بولماسلر (إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) مگر شول نرسه سببلی جزأ بیرلورلرکم اشلار بولدیلر آنلر دنیاده بس رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینی تسلیه ایلهب بیورور کم (وَمَا أَرْسَلْنَا) ویبارمه‌دك بز (فِي قَرْيَةٍ) هیچ برقریه‌ده وشهرده (مِنْ نَذِيرٍ) هیچ بر قورقتقوچینی یعنی هیچ پیغمبرنی یبارمادك (إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا) مگر شولکم ایتدیلر اول قریه‌نك نعمت ودولت ایه‌لری ومتکبرلر اول پیغمبرگه (إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ) درستلکده بزلر شول نرسه گه کم یبارلمش بولدکزسز اول نرسه برله (كَافِرُونَ) انکار ایتکوچیلر واشانماوچیلرمز یعنی سزلر خدای طرفندن کیلتوردك دیوب دعواقیلغان نرسه‌لرگه‌بزلر اشانماسمز دیدیلر (وَقَالُوا) ینه أیتدیلر آنلر (نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا) بزلر کوبراکمز مالللر جهتندن (وَأَوْلَادًا) هم بالالر جهتندن یعنی بزنك مالللریمز هم بالالریمز سزنکندن کوبراکدر بس پیغمبرلك دعواسینه بزمناسبمز (وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ) هم بزلر ایماسمز عذاب قیلنمشلر یعنی خدای بزلرنی عذاب ایتماسه کیراکدر چونکه اگر عذاب قیلورلق بولسه بزلرگه بوقدر نعمتلرنی مال وبالالرنی بیرماس

ایدی دیدیلر (قُلْ انَّ رَبّی) ایتکل سین درستلکده مینم پروردکاریم (یَبْسُطُ الرِّزْقَ) کیك قیلور رزقنی (لِمَنْ یَشاءُ) هرکمسه اوچون کم تلار یعنی اوزی کمکه بیرونی تلاسه شول کمسه‌گه رزقنی کوب بیرور ودولتلی قیلور کیراك مؤمن بولسون وکیراك مشرك بولسون (وَیَقْدِرُ) دخی طار قیلور رزقنی تلاگان بنده‌سینه اختیار اوزنده‌در اوزینك مشیتی وتلاماکی ایله رزق بیرور بنده‌نك کرامتندن یاکه خور وذلیل بولدقندن توگلدر (وَلٰکنَّ اَکْثَرَ النّاسِ) ولکن آدمیلرنك کوبراگی (لایَعْلَمُونَ) بلماسلر ومالنك، هم بالالرنك کوب بولماقینی کشینك کرامتندن وشرافتندن دیوب گمان ایته‌رلر (وَما اَمْوالُکُمْ) وتوگلدر سزنك ماللرکز (وَلا اَوْلادُکُمْ) هم توگلدر سزنك بالالرکز (بِالَّتی تُقَرِّبُکُمْ عِنْدَنا) شوندااین خصلة کم یقین قیلور سزلرنی بزنك قاشیمزده (زُلْفی) بریقین قیلماق یعنی ماللرکز وبالالرکز کوب بولماقی سزنی خدای تعالی‌گه یقین ایتماس ویاقین بولوغه سبب بولماس زیرا که خدایغه یاقین بولو اوچون ایدگو عمل کیراکدر وسزلرده اول یوقدر (اِلّا مَنْ اٰمَنَ) مگر شول کمسه کم ایمان کیلتوردی (وَعَمِلَ صالِحًا) هم اشله‌دی ایزگو عملنی یعنی ماللرینی خدای تعالی یولینه صرف قیلسه هم بالالرینه دین علمینی اوقوتسه وکورکام تربیه ایلاسه (فَاُولٰئِکَ) بس اوشبو روشچه بولغان کمسه‌لر (لَهُمْ جَزاءُ الضِّعْفِ) بولغوچیدر آنلرغه ایکی الوشنك اجر وثوابی یعنی ثواب اوستینه ثواب بولور برگه اون الوشدن جیدی یوزگه‌چه (بِما عَمِلُوا) شول نرسه سببلی‌کم اشله‌دیلر آنلر ایدگو عمللردن (وَهُمْ فِی الْغُرُفاتِ) وآنلر جنت ایوانلرنده (اٰمِنُونَ) ایمین بولغوچیلردر محنت وقاطیلقلردن وراحتده طورغوچیلردر (وَالَّذِینَ یَسْعَوْنَ) وشول کمسه‌لرکم سعی قیلورلر وطرشورلر (فی اٰیاتِنا) بزنك آیتلریمز طوغریسنده یعنی قرآن آیتلرینی رد قیلماقنه وآکا طعنه ایله‌مکگه طرشورلر (مُعاجِزِینَ) اوز گمانلرنه بزنی عاجز ایتکوچیلر وبزگه قارشی تورغوچیلر بولغانلری حالده (اُولٰئِکَ) اوشبولر (فِی الْعَذابِ) تموغ عذابنده (مُحْضَرُونَ) حاضر قیلنمشلردر (قُلْ) أیتکل ای محمد علیه‌السلام (انَّ رَبّی) درستلکده مینم پروردکارم (یَبْسُطُ الرِّزْقَ) کیك وایرکن قیلور رزقنی (لِمَنْ یَشاءُ) هرکمسه اوچون کم تلار اوزی (مِنْ عِبادِهِ) بنده‌لرندن (وَیَقْدِرُ لَهُ) دخی طار قیلور رزقنی اول کمسه گه اگر تلاسه وحکمت هم مصلحتینی اوزی بلور (وَما اَنْفَقْتُمْ) وشول نرسه‌کم نفقه

ایتدکز سزلر (من شیء) ملککزده بولغان برنرسه‌دن خدای تعالی یولنده (فهو یخلفه) بس خدای تعالی اول نرسه‌نك خلفینی وعوضینی سزلرگه بیرور دنیاده یاکه آخرتکز اوچون ذخیره قیلور ضایع ایلمه‌س (وهو خیر الرازقین) واول خدای تعالی رزق بیرگوچیلرنك ایدگورا کیدر یعنی باشقه کشیلر برنرسه بیرسه‌لر باری اول نرسه‌نی اول کمسه‌گه ایرشدروده واسطه‌غنه بولورلر حقیقتده خدای تعالی بیرگان بولور بس رازق حقیقی اولغنه‌در (ویوم یحشرهم جمیعا) ویاد قیلغل شول کوننی کم حشر قیلور وقوبارور خدای اول مشرکلرنی بارچه‌لرینی (ثم یقول) صوکره ایتور خدای تعالی (للملائکة) فرشته‌لرگه (اهؤلاء) ایا اوشبو کمسه‌لرمو (ایاکم) سزلرگه (کانوا یعبدون) طابنور بولدیلر دنیاده وقتلرنده بوطریقه سؤال ایتمه‌کی مشرکلرگه تقریع اوچون هم فرشته‌لر شفاعتندن طمع‌لرینی کیسمك اوچوندر (قالوا) ایتورلر فرشته‌لر خدای تعالی گه (سبحانك) پاکلك سیکادر بارچه نقصاندن (انت ولینا) سین بزنك خداوندمز ومعبودمز سین یاکه دوستیمز سین (من دونهم) اول مشرکلردن باشقه یعنی بزنك برله آنلر آراسنده هیچ دوستلق یوقدر بلکه آنلر بزنك دشمانلریمزدر (بل کانوا) بلکه بولدیلر آنلر غایت جهالت وضلالتلرندن (یعبدون الجن) عبادت قیلورلر وطابنورلر پریلرگه وشیطانلرغه یعنی شیطانغه اطاعت قیلور بولدیلر یاکه شیطانلر آنلرنك کوزلرینه وخیاللرینه تورلی صورتلر برله کورینوب آنلرنی فرشته‌لردر دیوب گمان قیلدیلر (اکثرهم بهم) آدمیلرنك کوبراگی اول شیطانلرغه (مومنون) اشانغوچیلردر یعنی آنلرغه ایارگوچیلردر (فالیوم) بس اوشبو کونده کم بارچه حکملر خدای تعالی گه‌در (لایملك بعضکم) مالك بولماسلر سزلرنك بعضیلرکز (لبعض) بعضلرکز اوچون (نفعا) برفائده‌نی (ولا ضرا) هم برضرر وزیاننی یعنی معبود بولغان پوتلر اوزلرینه طابونغوچیلرغه هیچ برفائده ایرشدره آلماسلر هم آنلردن هیچ برضررنی کیتاره آلماسلر (ونقول) هم ایتورمز بز (للذین ظلموا) مشرکلك برله اوز نفسلرینه ظلملق ایتکان کمسه‌لرگه (ذوقوا) طاتوکزلر (عذاب النار) تموغ اوطینك عذابینی (التی کنتم بها) آندین اوطکم بولدکزسز اول اوطنی (تکذبون) یالغانغه توتار ایدکز وآکا اشانمادکز (واذا تتلی علیهم) وهر قاچان اوقولمش بولسه آنلر اوزرینه (ایاتنا) بزنك آیتلریمز یعنی قرآن (بینات) ظاهر وروشن بولغانی حالده اول آیتلر (قالوا)

اینورلر آنلر (مَاهٰذَآ) ایماسدر اوشبو محمد علیه‌السلام (اِلَّا رَجُلٌ یُرِیدُ) مگر
برابردرکم تلار (اَنْ یَصُدَّکُمْ) سزلرنی طیماقنی (عَمَّا کَانَ یَعْبُدُ) شول نرسه‌دنکم
طابنور بولدیلر همیشه (اٰبَآؤُکُمْ) سزلرنك آتالرکز یعنی بو محمدنك مدعاسی
سزلرنی آتا وبابالرکز دیننـدن دوندرمك هم پوتقه طابنودن طیماقدر دیورلر
(وَقَالُوا) دخی ایتدیلر مشرکلر (مَاهٰذَآ) ایماسدر اوشبو قرآن (اِلَّآ اِفْكٌ مُفْتَرًى)
مگر افترا ایتولمش ویالغاندن خدایغه نسبت بیرلمش بریالغاندر (وَقَالَ الَّذِينَ
كَفَرُوا) وایتدیلر کفر اهللری (لِلْحَقِّ) راست وطوغری بولغان قرآنغه
(لَمَّا جَآءَهُمْ) کیلگانی زمانده اول قرآن آنلرغه (اِنْ هٰذَآ) ایماسدر اوشبو
کلام (اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ) مگر بر آشکارا سحردر دیدیدیلر وآنلر
اوشبو سوزنی نیچك أیتورلر (وَمَآ اٰتَيْنَاهُمْ) وحالانکه بیرمه‌دك بز آنلرغه (مِنْ
كُتُبٍ) کتابلردن کم (يَدْرُسُونَهَا) اوقورلر آنلر اول کتابلرنی یعنی قرآننك باطل ایدکینی
بیان قیلغان کتاب آنلرغه بیرلگانی یوقدر (وَمَآ اَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمْ) هم یبارمه‌دك
بز آنلرغه (قَبْلَكَ) سیندن الگاری یعنی فترت زمانده (مِنْ نَذِيرٍ) هیچ بر
قورقتقوچینی یعنی آنلرغه سیندن الگاری پیغمبر کیلگانی یوقدر (وَكَذَّبَ الَّذِينَ)
ویالغانغه توتدیلر پیغمبرلرنی شول کمسه‌لرکم (مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگاری
بولدیلر (وَمَا بَلَغُوا) وحالانکه ایرشمه‌دیلر اول مکه اهلی (مِعْشَارَ مَآ اٰتَيْنَاهُمْ)
شول نرسه‌نك (۱) اوندن برینه‌کم بیردك بز اول الگارگی امتلرگه یعنی
الگارگیلرگه بیرلگان قوّت واوزن عمر هم دولت ومالنك اون الوشندن بر
الوشی هم بو مکه مشرکلرینه بیرلمه‌دی (فَكَذَّبُوا) بس یالغانغه توتدیلر اول
اوّلگی امتلر (رُسُلِی) مینم رسوللرمنی (فَكَيْفَ كَانَ) بس نیچك بولدی (نَكِيرِ)
مینم انکارم آنلر اوزره یعنی آنلرغه راضی بولماغانلقم وآنلرنی عذاب قیلماقم
بس بو مشرکلر هم شونی فکرلاب عبرت آلسه‌لر وقورقسه‌لر کیره‌کدر (قُلْ)
أیتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (اِنَّمَآ اَعِظُكُمْ) موندن باشقه
توگلدرکم مین وعظلرمن ونصیحت قیلورمن سزنی (بِوَاحِدَةٍ) بر نرسه برله اول
نرسه شولدرکه (اَنْ تَقُومُوا) سزنك طورماقکز وطارالشماقکز پیغمبر مجلسندن
(لِلّٰهِ) خدای تعالی اوچون (مَثْنٰى) ایکیشه‌ر ایکیشه‌ر بولوب (وَفُرَادٰى) هم
یالغز یالغز وبرم برم یعنی بر برکز ایله مصلحت وکیکاش قیلکز هم یالغز
یالغز اویلاب قاراکز (ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا) صکره تفکر ایتمه‌ککزدر محمد علیه السلام

(۱) یاکه معناسی اول مکه اهللرینه بیرلگان دلیللر واسباب هدایتلرنك اوندن بری هم اوّلگی امتلرگه بیرلمادی دیماکدر والله اعلم

اشی طوغریسنده یعنی آنك مبدأ حالندن اوشبو وقتینه‌چه بولغان اشلرینی فکرلەب کورگز تاکم بلورسزکم البته (مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ) یوقدر سزنك یولداشکزده یعنی محمد علیه السلامده هیچ بر دیوانه‌لق تاکم دیوانه‌لق برله پیغمبرلك دعواسینی قیلا دیب أیتور ایدکز بلکه آنك عقلی کامل ایدکی همه‌لرکزگه معلومدر (اِنْ هُوَ) توگلدر اول محمد علیه السلام (اِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ) مگر بر قورقتغوچیدر سزلرگه (بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ) قاطی بولغوچی عذابنك کیلمه‌کندن الگاری یعنی آخرت عذابینك واقع بولماقندن الگاری سزنی آنك برله قورقتغوچیدر (قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ) أیتکل سین اول مشرکلرگه شول نرسه‌کم مین صورادم سزلردن (مِنْ أَجْرٍ) بر اجرت وخدمت حقندن رسالتنی ایرشدرمه‌کم اوچون (فَهُوَ لَكُمْ) بس اول اجرت سزلرگه‌در یعنی سزنی حق دینگه اونده‌کم اوچون هر نینداین اجرت وحق صورای طورغان بولسام اول اجرتنی سزنك اوزکزگه باغشلادم اوزکزگه بولسون مراد اجرت صوراماسمن دیمه‌کدر (اِنْ أَجْرِيَ) ایمه‌سدر مینم اونده‌کمنك اجرتی (اِلَّا عَلَى اللهِ) مگر الله تعالی اوزرینه‌در (وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) واول خدای‌تعالی بارچه نرسه اوزرینه (شَهِيدٌ) گواه بولغوچیدر (قُلْ اِنَّ رَبِّي) أیتکل سین درستلکده مینم ربم (يَقْذِفُ بِالْحَقِّ) القا قیلور وصالور حقلقنی یعنی وحی یبارور هر کمگه تله‌سه یاکه راست وطوغری سوزنی یعنی اسلامنی منتشر وفاش أیله‌ر (عَلَّامُ الْغُيُوبِ) اول خدای تعالی‌در یاشرن اشلرنی بلگوچی یعنی هیچ بر نرسه آکا یاشرن توگلدر (قُلْ جَاءَ الْحَقُّ) أیتکل سین کیلدی راست وطوغری بولغوچی سوز یعنی قرآن یاکه اسلام (وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ) ویاراتماس باطل بولغان نرسه یعنی شیطان یاکه پوتلر یاراتا آلماسلر هیچ بر نرسه‌نی (وَمَا يُعِيدُ) هم کیری قایتارماس یعنی اولگاندن‌صوك کیری ترگزه آلماسلر هیچ نرسه‌نی (قُلْ اِنْ ضَلَلْتُ) أیتکل سین اگر مین آزسام وآداشسام طوغری یولدن نتاك‌کم سزلر گمان قیلورسز (فَاِنَّمَا أَضِلُّ) موندن باشقه توگلدرکم آزارمن (عَلَى نَفْسِي) اوز نفسم اوزره یعنی آزماقمنك ضرری ووبالی اوزمگه بولور کشیگه بولماس (وَاِنِ اهْتَدَيْتُ) واگر طوغری یولغه کونلسام مین (فَبِمَا يُوحِي اِلَيَّ رَبِّي) بس شول نرسه سببلی‌کم وحی قیلور میکا مینم پروردکارم زیراکه هدایت وتوفیق آندندر (اِنَّهُ سَمِيعٌ) درستلکده اول خدای تعالی ایشتکوچیدر بنده‌لرنك دعاسینی (قَرِيبٌ) یقین بولغوچیدر نیاز مندلرنك امیدینه

(ولو ترى) واگر سین کورسه‌ك ایدی مشرکلرنی (اذ فزعوا) شول وقتده‌کم فزع قیلورلر وقورقورلر آنلر یعنی اولگان وقتلرنده یاکه بدر صوغشی کوننده یاکه محشر ییرنده آنلرنی کورسه‌ك ایدی البته بر عجیب اشنی کورور ایدك (فلا فوت) بس یوقدر اول کونده هیچ بر فوت یعنی عذاب آنلردن هیچده فوت أیله‌مه‌س وعذابدن قاچا آلماسلر قایده بارسه‌لرده عذاب آنلرغه ایرشور (وأخذوا) هم طوتلمش یولورلر آنلر (من مكان قريب) بر یاقن اورندن یعنی ییر اوستندن طوتوب ییر آستینه وقبرگه قویارلر یاکه محشر ییرندن آنلرنی تموغغه صالورلر (وقالوا) وأیتورلر مشرکلر اول وقتده (آمنا به) ایمان کیلتوردك بز خدایغه یاکه پیغمبرگه یاکه قیامت بولماقینه بس بزلرنی کیری دنیاغه قایتارغل دیورلر (وأنى لهم التناوش) وقایدن بولور آنلرغه آنلرنك ایماننی آلمافلری (من مكان بعيد) یراق اورندن یعنی آخرتکه بارغاندن صوك ایمان کیلترولری آنلرغه نیچك فائده بیرسون البته فائده بیرمه‌س (وقد كفروا به) وحالانکه اشانمادیلر آنلر خدایغه ورسولینه یاکه بعث وحشرگه (من قبل) موندن الگاری یعنی دنیاده وقتلرنده ایمان کیلتورمه‌دیلر (ویقذفون) هم القا قیلورلر وصالورلر ایدی آنلر (بالغيب) غیب ویاشرن برله (من مكان بعيد) یراق بولغوچی اورندن یعنی هیچده بلمه‌ینچه اوز گمانلری برله پیغمبرگه هم قرآنغه طعنه‌لر وافترألر قیلور ایدیلر (وحيل بينهم) وجدا ایتلمش هم آیرلمش بولدی آنلرنك آرالری (وبين ما يشتهون) دخی شول نرسه‌نك آراسی‌کم آنلر آرزو قیلورلر یعنی دنیاغه کیری قایتارلماق آنلرغه هیچده میسر بولماس (كما فعل) نتاك‌کم قیلنمش بولدی اوشبو اش (بأشياعهم) آنلرنك امثاللرینه (من قبل) موندن الگاری یعنی اوّلده گی مشرکلرگه هم‌شول‌اش بولدی یأس‌حالنده گی ایمان آنلردن هم قبول ایتلمه‌دی (إنهم كانوا) درستلکده آنلر بولدیلر (في شك مريب) تهمتکه توشورگوچی ومضطرب قیلغوچی گمانده.

سورة فاطر یا کەسورة الملائکة مکیة وهی خمس وار بعون آیة

٣٤ نجی سوره فاطر سوره‌سی یا که ملائکه سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٤٥ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) (١) ثنا وماقتاماق الله تعالی‌گه مخصوصدرکم حمد وثناغه لایق اولدر (فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ) کوکلرنی یارانقوچی وپیدا ایتکوچی اول خدای تعالی (وَالْاَرْضِ) هم یرنی یارانقوچی (جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ) فرشته‌لرنی قیلغوچی (رُسُلًا) رسول وایلچیلر یعنی فرشته‌لرنی ایلچی ایتوب یبارگوچی پیغمبرلرگه وحی برله واولیاءلرغه الهام برله هم باشقه مؤمنلرگه رؤیای صادقه برله (اُولِیٓ اَجْنِحَةٍ) قاناطلر (٢) ایالری (مَثْنٰى) ابکیشه‌ر ایکیشه‌ر قاناط اوچماق اوچون (وَثُلٰثَ) هم اوچه‌ر اوچه‌ر (وَرُبٰعَ) هم دورته‌ر دورته‌ر زینت وکورکاملك اوچون مراد بو عددکه حصر توگللدر آرتق هم بولسه بولور نتاکیم جبرائیل علیه السلامنك آلتی یوز مك قاناطی باردر دیوب خبرده کیلمشدر (یَزِیدُ) آرتدرور خدای تعالی (فِی الْخَلْقِ) اوزینك خلقنده (مَا یَشَآءُ) شول نرسه‌نیکم تلهر یعنی فرشته‌لرنك قاناطلرینی اوزی تلگان قدر کوب ایدار یا که آدمیلرده زیاده قیلور زیاده عقلیه علم وکرم هم فصاحت وغیری صفتلر کبی زیادهء جسمانیه حسن صورت وملاحت کبی یا که مؤمنلرده صدق واخلاصنی ومحبلرده شوق ومحبتنی آرتدرور (اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ) درستلکه خدای تعالی بارچه نرسه اوزرینه (قَدِیرٌ) کوچی یتکوچیدر (مَا یَفْتَحِ اللّٰهُ) شول نرسه‌نیکم آچار خدای تعالی ویبارور (لِلنَّاسِ) آدمیلر اوچون (مِنْ رَحْمَةٍ) اوزینك رحمتندن نعمت وعافیت وتوبه وغیر بلر کبی (فَلَا مُمْسِكَ لَهَا) بس یوقدر هیچ بر تونتقوچی ومنع ایتکوچی اول رحمتنی (وَمَا یُمْسِكْ) وشول نرسه‌نیکم توتار وطیار خدای تعالی آنی آدمیلردن وآنلرغه ایندرماس (فَلَا مُرْسِلَ لَهُ) بس یوقدر هیچ بر یبارگوچی اول خدای تعالی طیغان نرسه‌نی (مِنْ بَعْدِهِ) خدای تعالینك منع ایتکانندن صوك (وَهُوَ الْعَزِیزُ) واول خدای تعالی غالبدر اوز اشلرنده

(١) اوشبو سوره‌ده ملائکه صفتلری ذکر ایدلگانلکدن سورة الملائکة دیوب هم ایتولور اوشبو سوره الحمدلله دیوب باشلانغان سوره‌لرنك آخریدر بو سوره‌ده خدای تعالینك بنده‌لرینه دورت تورلی نعمتی تفصیل ایدلمشدر کم اول دورت نعمت بارچه نعمتلرنك اصللریدر سورهٔ فاتحه‌ده جمع ایدلمش دورت نعمتلر برسی ایجاد اوّل یعنی یوقدن بار قیلماق ٢ نجی ابقاء اوّل یعنی دنیاده تریك توتماق ٣ نجی ایجاد ثانی یعنی اولگاندن صوك ترگوز مه‌کی ٤ نجی ابقاء ثانی یعنی منگولك جنت نعمتیدر. تفسیر جمل

(٢) فرشته‌لرنك صفتیدر ابن ماجه رسول صلعم حضرتندن روایت ایلا مشدر کم اولحضرت ایتدی: جبرائیل علیه السلامنی سدرة المنتهیده کوردم آلتی یوز قاناطی بار ایدی اوشانداق روایت ایتولمشدر کم اولحضرت جبرائیل علیه السلامدن اوزینك اصلی صورتنده کورنوون صورادی حضرت جبرائیل سین آکا طاقت قیلا آلماسسك دیدی اول حضرت تکرار التماس قیلدی آی یاقطیسی بولغان برکیچه‌ده حضرت جبرائیل اوزینك اصلی صورتنده ظاهر بولدی اولحضرت صلی الله علیه وسلم آنی کورب هوشسز بولوب یقولدی هوشینه کیلگاندن صوك سبحان الله هیچده مونك کبی مخلوق کورگانم یوق ایدی دیدی حضرت جبرائیل ایتدی: سین اسرافیلنی کورسه‌ك نچوك طاقت قیلور ایدك آنك اون ایکی مك قاناطی باردر دیدی. جمل

(اَلْحَكِيمُ) صواب وتوغری اشلی بولغوچیدرکم هر اشی حکمتکه موافقدر (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا) ای آدمیلر یاد قیلکزلر (نِعْمَةَ اللَّهِ) الله تعالی‌نك انعام قیلغان نعمتلرینی (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزرکزگه (هَلْ مِنْ خَالِقٍ) ایا باردرموهیچ بر یاراتقوچی (غَيْرُ اللَّهِ) الله تعالی‌دن باشقه‌کم (يَرْزُقُكُمْ) رزق بیرور اول سزلرگه (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن یغمور یاغدرماق برله (وَالْأَرْضِ) هم یردن اولدن اوسدرمك برله (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ معبود مگر اول خدای تعالی گنه‌در (فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ) بس قایو جهتدن ونی سببلی دوندرلمش بولورسز توحید یولندن (وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ) واگر یالغانغه توتسه‌لر سنی ای محمد علیه السلام مکه اهلی (فَقَدْ كُذِّبَتْ) بس تحقیق یالغانغه توتولمش بولدیلر (رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ) پیغمبرلر سندن الگاری هم وآنلر صبر فیلدیلر بس سن هم آنلرغه اقتدأ قیلغل وصبر ایتکل (وَإِلَى اللَّهِ) وخدای تعالی صاری (تُرْجَعُ الْأُمُورُ) قایتارلمش بولورلر اشلر بس سکا صبر قیلمافك اوچوی اجر وثواب بولور ومشرکلرگه تکذیب ایتماکلری اوچون جزأ بیرلور (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) ای آدمیلر (إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ) درستلکده الله تعالی‌نك وعده‌سی راست وتوغریدرکم سزلرنی کیری ترگزوب حساب وجزأ ایلاسه کراکدر (فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ) بس کراکدرکم مغرور قیلماسون سزلرنی (الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکی تاکیم دنیا لذتلرینه آلدانوب آخرتنی اونوتماکز (وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ) هم کراکدرکم آلداماسون سزنی (بِاللَّهِ) الله تعالی‌نك رحمتی وکرمی برله (الْغَرُورُ) آلداغوچی شیطان یعنی خدای تعالی غفور ورحیمدر هم رحمتی کربدر دیوب شیطان سزلرنی گناهغه دایمچلیق ایتدرماسون وتوبه‌نی کیچکدرتماسون (إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ) درستلکده شیطان سزلرگه (عَدُوٌّ) دشماندر وعداوتی قدیمدن قالغاندر (فَاتَّخِذُوهُ) بس توتکزسز اول شیطانی (عَدُوًّا) دشمان ایتوب وآندن حذر قیلکز وشرندن خدایغه صغنوکز (إِنَّمَا يَدْعُو) موندن باشه توگلدرکم اونده‌ر اول شیطان (حِزْبَهُ) اوزینه ایارگوچیلرنی (لِيَكُونُوا) شوکاکم بولسونلر آنلر (مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ) تموغ اهلندن یعنی اوزی برله برگه آنلرنی تموغغه توشورمه‌کنه طرشور (الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لرکم ایمان کلتورمادیلر وشیطان‌نك دعوتینه اجابت ایلادیلر (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) بولغوچیدر آنلرغه قاطی عذاب آخرتده (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وشول کمسه‌لرکم ایمان کلتوردیلر وشیطانغه مخالفت ایتدیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشلادیلر ایگو عملرنی (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ)

بولغوچیدر آنلرغه یارلقاماق خدای تعالی‌دن (وَأَجْرٌ كَبِيرٌ) هم اولوغ اجر وثواب یعنی جنت (أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ) ایا بس شول کمسه کم زینتلی ایتولمش وبیزاتولمش بولدی آنك اوچون (سُوءُ عَمَلِهِ) آنك یاوز عملی یعنی شیطان آکا گناهنی وبوزق اشلرنی کورکام ایتوب کورگازدی (فَرَآهُ حَسَنًا) بس کوردی اول یاوز عملنی کورکام ویخشی شوندای کشی بولورمو شول کمسه کبی کم حسن وقبحنی هم یخشی ویمانی آیروب یخشیلقغه سعی قیلور ویمانلقدن صاقلانور (فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ) بس درستلکده خدای تعالی ضلالتکه توشورور (مَنْ يَشَاءُ) هر کمسه‌نی کم تلهر آنك ضلالتده بولماقینی (وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ) هم طوغری یولغه کوندرور هر کمسه‌نی کم تلهر آنك هدایتینی (فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ) بس کرا کدرکم کیتماسون سینك نفسك یعنی هلاك بولماسون (عَلَيْهِمْ حَسَرَاتٍ) آنلرنك ضلالت وآزغونلقلری اوزرینه حسرتلر چیکمه‌کی اوچون یعنی اول مشرکلرنك ضلالتلری اوچون سن فایغورماغل وحسرت چیکمه‌گل خدای تعالی اوزی تلهسه ضلالتکه توشورور وتلهسه هدایت أیلهر (إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ) درستلکده خدای تعالی بلگوچیدر (بِمَا يَصْنَعُونَ) شول نرسه‌نی کم آنلر اشلهرلر هم شول اشلرینه کوره جزألرینی بیرسه کرا کدر (وَاللَّهُ الَّذِي) وخدای تعالی شول ذاتدرکم (أَرْسَلَ الرِّيَاحَ) یباردی اول جیللرنی یعنی شمال وجنوب جیللرینی (فَتُثِيرُ سَحَابًا) بس قوباردی اول جیللر بولوطنی (فَسُقْنَاهُ) بس سوردك بز اول بولوطنی (إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ) اولکان یعنی قوروغان شهر صاری (فَأَحْيَيْنَا) بس ترگزدك بز ویاشارتدك (بِهِ الْأَرْضَ) اول بولوطدن یاوغان یغمور برله یرنی واول یرده اوله‌نلر اوسدردك (بَعْدَ مَوْتِهَا) اول یرنك اولگانی وقوروغانی صوکنده (كَذَٰلِكَ النُّشُورُ) اوشانداقدر خلایقنی اولگاندن صوك کیری ترگزمك وقوبارمق وبرسینه قادر بولغان ذات ایکنچیسینه هم قادر بولور (مَنْ كَانَ يُرِيدُ) هرکم تلهر بولسه (الْعِزَّةَ) عزت وحرمتنی بس اول کمسه عزیزلکنی خدایغه عبادت قیلودن استاسون (فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا) بس خدای تعالی‌گه مخصوصدر بارچه عزتلر وآنك عزیز ایلهمکی برله رسول هم مؤمنلر عزیز بولورلر (إِلَيْهِ يَصْعَدُ) اول خدای تعالی‌نك رضاسی صاری یا که قبولی درگاهینه آشار ومنار (الْكَلِمُ الطَّيِّبُ) پاك بولغوهی سوزلر یعنی ذکر وتسبیح کبی یخشی سوزلر (وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ) وایدگو عمل (يَرْفَعُهُ) کوتارور اول پاك سوزنی وقبوللق محلینه ایرشدور

زیرا که عملسز مجرد قول واخلاص‌سز سوز فائده بیرماس ومقبول بولماس عمل صالح لازمدرکه اخلاصدر یا که پاك (۱) سوزدن مراد دعادر وعمل صالح صدقه‌در یعنی فقیرلرگه صدقه بیرمك دعانك قبول بولماقینه سببدر (وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ) وشول کمسه‌لرگه یاشرن قیلورلر یاوز مکر وحیله‌لرنی مراد قریش مشرکلریدرکم حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلام حقنده دارالندوه‌ده جمولشوب تورلی مکرو وحیله‌لر توزودیلر نتاکم انفال سوره‌سنده ذکر ایتولدی (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) بولغوچیدر آنلرغه قاطی عذاب آخرتده (وَمَكْرُ أُولَئِكَ) اوشبو گروهنك مکر وحیله‌لری (هُوَ يَبُورُ) اول اوزی فاسد بولور ونفوذ ایتماس وهیچ کمگه اول حیله سببلی زیان ایرشماس زیرا که حق تعالی‌نك تقدیری اوزگارتولماس (وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ) وخدای تعالی یاراتدی سزنی یعنی آتا گز آدمنی یاراتدی (مِنْ تُرَابٍ) طوفراقدن (ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ) صکره سزلرنی یاراتدی نطفه صووندن (ثُمَّ جَعَلَكُمْ) صکره قیلدی خدای سزلرنی (أَزْوَاجًا) زوجلر یعنی صنف صنف قیلدی یا که ایرلر وخاتونلر قیلدی (وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى) وحامله یعنی یوکلی بولماس هیچ برخاتون بالادن (وَلَا تَضَعُ) هم قویماس یوکینی یعنی بالاسینی طاپماس هیچ برخاتون (إِلَّا بِعِلْمِهِ) مگرخدای تعالی‌نك علمی وبلمکی برله‌گنه بولور یعنی قارنداغی بالاسی وحملی‌نك مدتی هم قایچان طوغرماقی بارچه‌سی خدایغه معلومدر (وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ) وعمر بیرلمش بولماس هیچ بر اوزون عمرلی کمسه (وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ) هم کیموتولمش بولماس معمرنك عمرندن یعنی عمرنك آرتماقی وکیمومه‌کی هم اوزون وقصه‌لقی بولماس (إِلَّا فِي كِتَابٍ) مگر لوح المحفوظده ثبت ایدلمش ویازلمشدر هرکمنك دنیاده نی قدر ترکلك ایله‌مه‌کی آنده مقرر قیلنمشدر (إِنَّ ذَلِكَ) درستلکده اوشبو اش یعنی عمرنك اوزون وقصه بولماقینی تقدیر ایله‌مك (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزره (يَسِيرٌ) آسان ویکلدر (وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ) مساوی وتیگز توگلدر ایکی دریا (هَذَا) اوشبو بردریانك صووی (عَذْبٌ فُرَاتٌ) طاتلیدر صوصاغانلقنی باصقوچیدر (سَائِغٌ شَرَابُهُ) آنی اچمك یکل واوکفایدر (وَهَذَا مِلْحٌ) واوشبو ایکنچی دریانك صووی شورو طوزلیدر (أُجَاجٌ) آچی وآغزنی یاندرغوچیدر (وَمِنْ كُلٍّ) واوشبو ایکی دریانك هر قایوسندن (تَأْكُلُونَ) سزلر آشارسز (لَحْمًا طَرِيًّا) تازه ویکا ایتنی یعنی بالقنی (وَتَسْتَخْرِجُونَ) هم چغارورسز شورو طوزلی دیکزدن (حِلْيَةً) زینة

(۱) یا که کلمهٔ طیب اماملرنك دعاسیدر وعمل صالح جماعتنك آمین دیمه‌کلریدر یا که‌کلمهٔ طیب استغفار وعمل ندامتدر بو صو رتلرده عمل سبب بولور کلمه‌نك آشماقینه وبعضیلر یرفعه‌نك فاعلی کلم طیب بولوب ضمیر مفعول عمل‌گه راجعدیورلر اول تقدیرده معناسی پاك سوز ایدگو عملنی کوتارور وقبوللقینه سبب بولور دیمه‌کدر یعنی لا اله الا الله کلمه سی عملرنی کوتارور وآشورور زیرا که بارچه عملنك قبوللقینه توحید شرطدر.
وکشافده بر مطالعه شولدرکه یرفعه‌ده‌گی ضمیر فاعل الله تعالی گه وضمیر مفعول عملگه راجعدر یعنی خدای تعالی کوتارور ایدگو وخالص بولغان عملنی واوزی قبول قیلور اخلاص برله ایدلگان طاعت وعبادتنی عین المعانی

اسبابینی وبیرله طورغان نرسه‌لرنی انجو ومرجان کبی (تَلْبَسُونَهَا) کیارسز اول نرسه‌لرنی یعنی خاتونلرکز اول نرسه‌لر برله بیزانورلر بوآیتنی مؤمن برله مشرك اوچون مثل‌دردیمشلر یعنی مؤمن ومشرك مساوی بولماسلر ایکی دریا کبی مؤمنده ایمان حلاوتی ومشرکده کفر وشرك آچیلقی باردر (وَتَرَى الْفُلْكَ) هم سن کوروسن کیمه‌لرنی (فیه) اول ایکی دریانك هر برسنده (مَوَاخِرَ) دریانك صوونی یارغوچیلر وصو اوستنده یورگوچیلردر (لِتَبْتَغُوا) تا کم سزنك استامه‌کزك اوچون رزقنی (مِنْ فَضْلِهِ) خدای تعالی‌نك فضل وکرمندن یعنی تجارت وسودا گرلك برله دریاده سفر قیلماقکز اوچون (وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) هم شایدکم سزلر شکرانه قیلورسز خدایغه اوشبو نعمتلر برابرنده (يُولِجُ اللَّيْلَ) کرکزورخدای تعالی کیچنی (فِي النَّهَارِ) کوندزگه یعنی کیچه‌نك مقدارینی کیموتوب وندزنی اوزایتور یاز کونلرنده (وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ) هم کوندزنی کرکزور کیچه‌گه یعنی کوندزنك ساعتلرینی کیموتوب کیچ ساعتلرینی اوزایتور کوز کونلرنده (وَسَخَّرَ الشَّمْسَ) دخی مسخر قیلدی قویاشنی (وَالْقَمَرَ) هم آینی مسخر ایتدی اوز فرمانینه (كُلٌّ يَجْرِي) هر قایوسی اوشبو آی وقویاشدن یوروز (لِأَجَلٍ مُسَمًّى) آطالنمش وبیلگولانمش برمدت اوچون یعنی برمعلوم زمانغه قدر واوزدورینی تمام ایتکانکه قدر حرکت قیلورلر یا که قیامتکه قدر (ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ) اوشبو مذکور اشلرنی قیلغوچی خدای تعالی سزنك پروردکارکزدر (لَهُ الْمُلْكُ) آکا مسلم ومخصوصدرپادشاهلق (وَالَّذِينَ تَدْعُونَ) وشول نرسه‌لرکم سز اوندارسز وطابونورسز (مِنْ دُونِهِ) خدای تعالی‌دن باشقه (مَا يَمْلِكُونَ) مالك بولماسلر (مِنْ قِطْمِيرٍ) خرما سویه‌کینك قابوغینی هم یعنی هیچ‌بر نرسه‌گه مالك توگللردر بلکه مالك علی‌الاطلاق خدای تعالی گه‌در (إِنْ تَدْعُوهُمْ) اگردعا قیلسه‌کزسز اول باطل معبودلرکزگه (لَا يَسْمَعُوا) ایشتمه‌سلر آنلر (دُعَاءَكُمْ) سزنك دعا کزنی زیرا که جماد وجانسزلردر (وَلَوْ سَمِعُوا) واگر فرضا ایشوتسه‌لرده آنلر (مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ) اجابت قیلماسلر سزلرگه ومرادکزنی بیرمه‌سلر زیرا که هیچ‌بر فائده ایرشدرمه‌ککه وضررنی کیتاروگه قادر توگللردر (وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ) وقیامت کونده (يَكْفُرُونَ) انکار قیلورلرر آنلر (بِشِرْكِكُمْ) سزنك شرککزگه یعنی مشرکلکنك باطل ایدکینی اقرار قیلورلر یا که سزنك آنلرغه‌طابونمافکزنی انکار قیلورلر (وَلَا يُنَبِّئُكَ) وخبر بیرمه‌س

سکا اشلرنك حقیقتندن هیچ بر خبر بیرگوچی (مثل خبیر) هر اشدن آگاه بولغوچی
خدای تعالی‌نك خبر بیرمه‌کی کبی (یا ایها الناس) ای آدمیلر (انتم الفقراء)
سزلر محتاجلرسز (الی الله) الله تعالی‌گه یعنی آنك رزق بیرمه‌کینه ومغفرتینه
هم رضاسینه (والله هو الغنی) وخدای تعالی اولدر موکسزکم هیچ نرسه‌گه
محتاج توگلدر (الحمید) اولدر مافتالمش وثنا ایتولمش نعمت کامله‌سی اوزره
(ان یشأ) اگر تلسه خدای تعالی (یذهبکم) کیتارور سزلرنی بیر یوزندن
(ویأت بخلق جدید) هم کلتورور یکا خلق‌لرنی زنك اورنکزغه (وما ذلك)
وایماسدر اوشبو اش (علی الله بعزیز) خدای تعالی اوزره چیتن ومشکل
(ولا تزر وازرة) ویوکله‌مه‌س هیچ بر گناه قیلغوچی نفس (وزر اخری) ایکنچی
نفسنك گناه یوکینی یعنی براونك گناهینی ایکنچی یوکله‌مه‌س (وان
تدع) واگر اونداسه (مثقلة) یوکی آغر بولغان نفس ایکنچی براونی
(الی حملها) آنك گناهلرندن برمقدارینی یوکله‌مه‌که یعنی براونك گناهی
کوب بولوب مینم گناهیمنك بر آزینی یوکله‌گل دیوب ایکنچی
براودن اوتونسه‌ده (لایحمل منه شیء) یوکلانمش بولماس آنك گناهندن بر
نرسه‌ده (ولو کان) اگرچه بولسه‌ده اول کمسه (ذا قربی) یاقنلق ایاسی وقرنداش
بولسه‌ده یعنی نیندای‌یاقن کشیسی‌بولسه‌ده کشی گناهینی کشی یوکله‌ماس هرکم
اوزحالی‌برله‌مشغول‌بولور (انما تنذر) موندن باشقه ایماسدرکم‌سین‌قورقتورسك
ای محمد علیه‌السلام (الذین یخشون) شول کمسه‌لرنی‌کم قورقورلر (ربهم) اوز
پروردکارلرینك عذابندن (بالغیب) غیب ویاشرنلك برله یعنی آولاقده خدایدان
قورقوب یغلارلر یاکه خدایناك عذابینی کورماسه‌لرده اول عذابدن قورقورلر
(واقاموا الصلوة) هم قائم قیلدیلر آنلر واوتادیلر نمازنی (ومن تزکی) وهرکم
پاك بولسه گناهلردن (فانما یتزکی) بس موندن باشقه توگلدرکم پاك بولور
اول کمسه (لنفسه) اوز نفسی اوچون یعنی فائده‌سی اوزینه بولور (والی الله)
وخدای تعالی صاری بولغوچیدر (المصیر) بارچه‌نك اورلمه‌کی وقایتماق (وما
یستوی الاعمی) وبرابر هم تیگز بولماس صوقر وکوزسز کشی (والبصیر)
هم کورگوچی کشی یعنی مشرك برله مؤمن یاکه جاهل برله عالم برتیگز بولماسلر
(ولا الظلمات ولا النور) دخی مساوی وتیگز بولماس قارانغولقلر هم یاقطیلق
یعنی باطل برله حقلق یاکه گناه برله طاعت برتیگز بولماس (ولا الظل ولا

الْحَرُورُ) هم برابر بولماس کولاگه برله قویاش اسیلکی یعنی ثواب برله عذاب یاکه جنت برله تموغ یاکه راحت برله محنت برتیگز بولماسلر (وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ) دخی برتیگز بولماسلر تریکلر (وَلَا الْأَمْوَاتُ) هم اولوکلر یعنی مؤمنلر برله کفر اهلی برابر بولماسلر (انَّ اللّٰهَ) درستلکدن خدای تعالی (يُسْمِعُ) ایشتدرور وفهم قیلدرور (مَنْ يَشَاءُ) هرکمسه‌گه‌کم تلار اوزی یعنی تلهگان بنده‌سینه توفیق وهدایت بیرور (وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ) وسن توگل سین سوز ایشتدرگوچی (مَنْ فِي الْقُبُورِ) شول کمسه‌گه‌کم قبرلرده‌دریعنی اولوکلرگه ایشتدره آلماسسك کم مراد مشرکلردر (انْ أَنْتَ) سن ایماسسك ای محمد علیه السلام (الَّا نَذِيرٌ) مگر برقورقتقوچی پیغمبر سین وسیکا لازم بولغان اش رخالتنی ایرشدرماك وقورقماقدر (انَّا أَرْسَلْنَاكَ) درستلکده بز یبارمك سینی (بِالْحَقِّ) حق بولغوچی دین برله‌کم اسلامدر (بَشِيرًا) سویونچ بیرگوچی ایتوب ثواب برله (وَنَذِيرًا) هم قورقتقوچی ایتوب عذابدن (وَانْ مِنْ أُمَّةٍ) وبولمادی هیچ بر امت اولکی امتلردن (الَّا خَلَا فِيهَا) مگر کم اوتدی آنلرنك اچنده (نَذِيرٌ) بر قورقتقوچی پیغمبر (وَانْ يُكَذِّبُوكَ) واگر یالغانغه طوتسه‌لر سینی قریش مشرکلری سین فایغورماغل (فَقَدْ كَذَّبَ) بس تحقیق یالغانغه طوتدیلر پیغمبرلرینی (الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) شول کمسه‌لرکم بومشرکلردن الگاری بولدیلر (جَاءَتْهُمْ) کیلدی آنلرغه (رُسُلُهُمْ) آنلرنك پیغمبرلری (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوچی معجزه‌لر برله (وَبِالزُّبُرِ) هم کوکدن ایندرلمش نامه‌لر وصحیفه‌لر برله شیث وادریس وابراهیم علیهم السلام صحیفه‌لری کبی (وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ) هم روشن قیلغوچی کتاب برله شریعت حکملرینی تورات وانجیل کبی (ثُمَّ أَخَذْتُ) صکره طوتدم مین (الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لرنی‌کم حقلقغه اشانمادیلر (فَكَيْفَ كَانَ) بس نیچك بولدی (نَكِيرِ) مینم انکارم آنلرغه‌عذاب وعقوبت برله (أَلَمْ تَرَ) ایا کورمه‌دکمو سین (أَنَّ اللّٰهَ) شونی‌کم خدای تعالی (أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ) ایندردی کوکدن یاکه بولوطدن (مَاءً) صوبنی (فَأَخْرَجْنَا بِهِ) بس چغاردق بز اول صو برله (ثَمَرَاتٍ) یمشلرنی (مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا) تورلی تورلی بولغانی حالده اول یمشلرنك توسلری (وَمِنَ الْجِبَالِ) هم بز یاراتقان طاغلردن بولغوچیدر (جُدَدٌ) تورلی توسده بولغان خطلر ویوللر (بِيضٌ) آق بولغوچی یوللر وصزغلر (وَحُمْرٌ) هم قزللر (مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا) تورلی تورلی بولغوچیدر آنلرنك توسلری شدت وضعیفلکده (وَغَرَابِيبُ

سودٌ) دخی غایتده قارا بولغوچی طاغلر (وَمِنَ النَّاسِ) هم آدمیلردن (وَالدَّوَآبِّ) دخی قیملداغوچی جانورلردن (وَالْاَنْعَامِ) هم دورت آیاقلی طوارلردن (مُخْتَلِفٌ) باردر شول نرسه‌کم تورلی تورلی بولغوچیدر (اَلْوَانُهٗ) آنك توسلری (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی یمشلرنك وطاغلرنك تورلی توسده بولماقلری کبی وهر کم خدای تعالی‌نك اشیأنی یاراتماقینی وهر نرسه‌نك تغیر وتحوّلینی بلمه‌سه خدایدن نیچك قورقسون (اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ) موندن باشقه توگلدرکم قورقور خدای تعالی‌دن (مِنْ عِبَادِهِ) آنك بنه‌لرندن (اَلْعُلَمٰٓؤُا) عالملر قورقورلر زیراکه خشیت وقورقونك شرطی علمدر وخداینك صفات وافعالینی بلمه‌کدر (اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ) درستلکده خدای تعالی غالبدرکم انتقام آلمافده هیچ کمدن قورقماس (غَفُورٌ) یارلقاغوچیدر اوزندن قورقفانلرنی (اِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم اوقورلر یاکه ایه‌رورلر (كِتٰبَ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك کتابینه یعنی قرآنغه (وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ) هم قائم قیلدیلر واوته‌دیلر آنلر نمازنی (وَاَنْفَقُوا) دخی نفقه قیلدیلر خدای تعالی بولنده (مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ) شول نرسه‌دن کم رزق بیردك بز آنلرغه (سِرًّا) کشیلردن یاشرن نفقه قیلورلر ریادن قورقوب (وَعَلَانِيَةً) هم آشکارا نفقه قیلورلر باشقه‌لر کورب رغبت ایتسونلر اوچون (يَرْجُونَ) امید ایته‌رلر آنلر (تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ) شوندایین سودانی‌کم هر گیز زیان ایتمه‌س وضرر کورمه‌س بلکه فائده‌سی بیك کوب بولور قیامت بازارنده وآنلر اوشبو عملرنی قیلورلر (لِيُوَفِّيَهُمْ) ناکم تمام وکامل ایتوب بیرسون اوچون خدای آنلرغه (اُجُورَهُمْ) آنلرنك اجر وثوابلرینی (وَيَزِيدَهُمْ) هم آرتدرسون اوچون آنلرنك حسناتلرینی (مِنْ فَضْلِهٖ) اوزینك فضل وکرمندن (اِنَّهٗ غَفُورٌ) درستلکده خدای تعالی یارلقاغوچیدر گناه‌لرنی (شَكُورٌ) سوینچ بیرگوچیدر شکرانه ایتکوچیلرگه (وَالَّذِيٓ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ) وشول نرسه‌کم وحی ایتدك بز سیکا (مِنَ الْكِتٰبِ) قرآندن (هُوَ الْحَقُّ) اولدر راست وطوغری (مُصَدِّقًا) تصدیق ایتکوچی وموافق بولغانی حالده اول قرآن (لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) آندن الگاری ایندرلگان کتابلرغه اصول وعقایده (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (بِعِبَادِهٖ) اوزینك بنه‌لری برله (لَخَبِيرٌ) البته خبر طوتقوچیدر وآنلرنك کوکللرنده‌گی نیتلرینی بلگوچیدر (بَصِيرٌ) کورگوچیدر آنلرنك احوالینی (ثُمَّ اَوْرَثْنَا الْكِتٰبَ) صکره میراث ایتوب بیردك بز قرآننی (الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا) شول کمسه‌لرگه‌کم اختیار قیلدق وصایلادق

(۱) تفسیر ثعلبی‌ده مذکوردرکه حضرت پیغمبر علیه السلام اوشبو آیت کریمه‌نك تفسیرنده بیوردی کم سابق شول کمسه‌لردرکه جنتکه حسابسز کرورلر ومقتصد شونلاردرکه آنلرغه یکل وآزغنه حساب بولور وظالم شولدرکه برمدت حساب یرنده توقف ایلر امام ابواللیث رحمه الله بیورمشدرکم سابق شول کمسه‌درکه هجرتدن مقدم ایمان کیلتوردی ومقتصد شولدرکه هجرتدن صوك ومکه فتحندن الگاری ایمان کیلتوردی وظالم شولدرکه فتح مکه‌دن صوك مسلمان بولدی یاکه سابق عالملردر ومقتصد متعلملر وظالم جاهللردر یاکه سابق مولاتعالی‌گه متوجه بولغان کشی ومقتصد عقبی‌غه مایل بولغان کشی وظالم طالب دنیا بولغان کشیدر یاکه سابق بارچه گناهدن صاقلانغوچی ومقتصد گناه صغیره‌گه مرتکب کمسه‌در وظالم گناه کبیره ایاسیدر بوآیت تفسیرنده علماء موندن باشقه وجه‌لر هم بیان ایتمشلردرغرائب التفسیر. ابن عباس رضی الله عنهمادن منقولدرکم سابق مؤمن مخلصدر، مقتصد مرائی‌در وظالم کفران نعمت ایتکوچیدرلکن انکار ایتکوچی توگلدرزیرا- که خدای تعالی هر اوچوسنه ده‌جنتکه کرو برله حکم ایلمشدر وبعضیلر دیمشلردرکم ظالم یاوزلقی آغرکیلگان کشیدر، مقتصد یاوزلقی هم ایزگولکی تیگز بولغاندر وسابق ایزگولکی آغر بولغان کمسه‌در یاکه ظالم ظاهری باطنندن خیرلی بولغان کشیدر، مقتصد ظاهری وباطنی بر تیگز بولغاندر وسابق باطنی ظاهرندن آرتغراق بولغان کمسه‌در یاکه ظالم گناه کبیره ایاسی، مقتصد صغیره ایاسی وسابق گناهدن معصومدر یاکه ظالم شولدرکم قرآننی اوقور لکن مضمونینی عالم بولماس هم آنك برله عمل ایتماس، مقتصد شولدرکم قرآننی اوقور معناسینی عالم هم بولور لکن عمل قیلماس وسابق شولدرکم قرآننی اوقور عالم هم بولور آنك برله عمله قیلور یاکه ظالم جاهلدر، مقتصد متعلمدر وسابق عالمدر اوّل ظالمنی، صوکره مقتصدنی ذکر ایتوب ایك آخرده سابقنی ذکر ایله‌مکی شول جهتدندرکه آدمیلرنك احوالی اوچ تورلیدر معصیت، توبه وعبادتدر گناه قیلغان کشی ظالملر زمره‌سینه کرور صوکره توبه قیلغاچ مقتصدلر جمله‌سندن بولور توبه‌سنه ثابت بولوب عبادتکه دوام ایتسه سابقلردن بولور یاکه ظالم کوب بولوب مقتصد آندن آزراق وسابق آندن هم آزراق بولغانلقدن اوّل ظالمنی، صوکره مقتصدنی آندن صوك سابقنی ذکرقیلغان بولور جمل

بز آنلرنی (من عبادنا) بنده‌لرمزدن یعنی محمد علیه السلام امتلرینه اول قرآننی عطا قیلدق برده محنتسز ومشقتسز حاصل بولغان نعمت بولدقی اوچون میراث ایتدك دیوب تعبیر ایله‌دی زیراکه میراث مالی کشیگه مشقت‌سز حاصل بولغان مالدر (فمنهم) بس اول بنده‌لردن بعضلری بولغوچیدر (ظالم لنفسه) اوز نفسینه ظلملق ایتکوچی عمله تقصیر وکیمچیلك سببلی (ومنهم) دخی آنلردن بولغوچیدر (مقتصد) اورطاچه بولغوچی‌کم کوبراك وقتده قرآن برله عمل قیلور (ومنهم سابق) هم آنلردن باردر اوظغوچی والگاریلك ایتکوچی (بالخیرات) ایزگولکلر، برله یعنی دائما قرآن برله عمل قیلغوچی (باذن الله) الله تعالی‌نك اذنی ورخصتی وتوفیق بیرماکی برله (ذلك) اوشبو اش (هو الفضل الکبیر) اولدر الوغ فضل ورحمت فاروق رضی‌الله عنه بیوردی‌کم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم (۱) حضرتندن ایشتدم‌که اوشبو آیت خصوصنده بیوردی بزلردن سابق بولغوچیلر بارچه‌دن آلده‌لردر ومقتصد بولغانلر نجات طاپقوچیلردر وظالم

بولغانلرنك گناهلری یارلقانمشدر (جَنّٰتُ عَدْنٍ) عدن جنتلری (یَدْخُلُونَهَا) گرورلر اول جنتلرگه اوشبو اوچ گروه (یُحَلَّوْنَ فِیهَا) زینتلانمش وبیزاتولمش بولورلر آنلر اول جنتلرده (مِنْ اَسَاوِرَ) بلهزکلردن کم اول بلهزکلر بولورلر (مِنْ ذَهَبٍ) آلتوندن (وَلُؤْلُؤًا) هم صاف ینجودن (وَلِبَاسُهُمْ فِیهَا) هم آنلرنك کیوملری جنتده (حَرِیرٌ) یفهکدن طوقولغان آصل وآطلس در (وَقَالُوا) دخی ایتورلر آنلر جنتکه کرگاچ (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) ثنا وماقتاماق بولسون خدای تعالیگه (اَلَّذِی اَذْهَبَ) آنداین خدای تعالی کم یباردی (عَنَّا الْحَزَنَ) بزلردن تموغ قایغوسینی یاکه دنیا قایغولرینی (اِنَّ رَبَّنَا) درستلکده بزنك ربمز (لَغَفُورٌ) البته یارلقاغوچیدر گناهلرنی (شَکُورٌ) ایدگو جزأ بیرگوچیدر شکرانه ایتکوچیلرگه (اَلَّذِی اَحَلَّنَا) آنداین خدای تعالی کم توشوردی واورناشدردی بزنی (دَارَ الْمُقَامَةِ) اقامت یورطینه یعنی جنتکه (مِنْ فَضْلِهِ) اوزینك فضل ورحمتندن (لَا یَمَسُّنَا فِیهَا) ایرشماس بزلرگه جنتده (نَصَبٌ) رنج ومشقتلر دنیاداغی کبی (وَلَا یَمَسُّنَا فِیهَا) دخی ایرشماس بزلرگه اوشبو جنتده (لُغُوبٌ) ملال وکلفت هم آرمافلق بلکه همیشه حالهزعیش وراحت هم حضوردر (وَالَّذِینَ کَفَرُوا) وشول کمسهلر کم خدای ورسولکه اشانمادیلر (لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ) بولغوچیدر آنلرغه تموغ اوطی (لَا یُقْضَی عَلَیْهِمْ) حکم ایتولماس آنلرغه اولوم برله تموغده وقتلرنده (فَیَمُوتُوا) تاکم اولارلر ایدی آنلر واولمهك برله عذابدان قورتلورلر ایدی (وَلَا یُخَفَّفُ عَنْهُمْ) هم یکل ایتولماس آنلردن (مِنْ عَذَابِهَا) اول تموغنك عذابندن هیچ بر نرسه یعنی هیچه عذابلری یکللانماس بلکه اوطوری آرتدرلور (کَذٰلِكَ) اوشانداق (نَجْزِی) جزأ بیرورمز (کُلَّ کَفُورٍ) هر بر کفران نعمت ایتکوچیگه وشکرانهسزغه (وَهُمْ یَصْطَرِخُونَ فِیهَا) وآنلر یعنی کفر اهلی فریاد قیلورلر اول تموغده وایتورلرکم (رَبَّنَا اَخْرِجْنَا) ای بزنك پروردکارمز چغارغل سین بزلرنی تموغدن هم کیری دنیاغه قایتارغل (نَعْمَلْ صَالِحًا) تاکم بز اشلهیك ایدگو عملنی (غَیْرَ الَّذِی) شول نرسهگه باشقهکم (کُنَّا نَعْمَلُ) اشلار بولدق بزاوّلده یعنی اوّلگی کبی یاوز عمللر قیلماسمز بلکه ایمان کیلتورب طاعت وعبادت قیلورمز چونکه عذابنی کوزمز برله کوردك دیورلر حق سبحانه وتعالی آنلرغه بیورور کم (اَوَلَمْ نُعَمِّرْکُمْ) ایا دنیاده عمر بیرمادکمو بز سزلرگه (مَا یَتَذَکَّرُ فِیهِ) شول مقدارکم وعظلانور واوگوت هم عبرت آلور اول عمرده (مَنْ تَذَکَّرَ) هرکمسه

روشن بولغوچی حجت ودلیل اوزرینه بولسه‌لر (منْهُ) اول کتابدن (بَلْ) آنداق توگلدر وهیچ بردلیللری یوقدر بلکه (اِنْ یَعِدُ الظّالِمُونَ) وعده بیرماسلر مشرکلر (بَعْضُهُمْ) آنلرنك بعضلری یعنی اشراف واولوغلری (بَعْضًا) بعضلرینه یعنی اراذل واتباعلرینه (اِلّا غُرُورًا) مگروعده بیرورلر حیله وآلداو یوزندن (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (یُمْسِكُ السَّمٰوٰاتِ) صافلاب طوتارکوکلرنی (وَالْاَرْضَ) هم بیرنی (اَنْ تَزُولَا) آنلرنك زایل بولماقلرندن یعنی خراب وویران بولودن صافلار (وَلَئِنْ زَالَتَا) واگر زایل بولسه‌لر کوك برله یر (اِنْ اَمْسَكَهُمَا) صافلاماس وتوتماس آنلرنی (مِنْ اَحَدٍ) هیچ براگو (مِنْ بَعْدِهِ) زایل بولماقلرندن صوك یعنی هیچ کم آنلرنی اورنلرینه کیلتوره آلماسلر (اِنَّهُ كَانَ) درستلکده خدای تعالی بولغوچیدر (حَلِيمًا) تحملی وصبر ایتکوچی کم گناهکارلرنی عقوبته تعجیل قیلماس (غَفُورًا) یارلقاغوچی شرکدن دونوب ایمان کیلتورگانلرنی مرویدرکه قریش اولوغلری اهل کتابنك اوز پیغمبرلرینی تکذیب ایتدکلرینی ایشتوب آنلرغه طعنه قیلغان ایدیلر هم بربرسینه ایتکان ایدیلر یهود ونصاراغه لعنت بولسونکم اوزلرینه کیلگان پیغمبرلرگه اشانمادیلر والله کم اگر بزلرگه پیغمبر کیلسه بزلر آنلر کبی بولماس ایدك بلکه کیلگان پیغمبرنی تصدیق قیلور ایدك دیمش ایدیلر حق سبحانه وتعالی شوندن خبر بیروب بیوردی کم (وَاَقْسَمُوا بِاللّٰهِ) وآنط اچدیلر قریش مشرکلری خدای تعالی برله (جَهْدَ اَیْمَانِهِمْ) آنطلرینك فاطیراغی برله آنط اچدیلر شویله دیوب کم (لَئِنْ جَاءَهُمْ) اگر کیلسه آنلرغه (نَذِيرٌ) برقورقتقوچی پیغمبر (لَيَكُونُنَّ) البته بولورلر آنلر (اَهْدٰى) توغری یولغه کونلگوچیرك (مِنْ اِحْدَى الْاُمَمِ) اوتکانه گی امّتلرنك برسندن یعنی یهود ونصارادن (فَلَمَّا جَاءَهُمْ) بس کیلگانی زمانده آنلرغه یعنی قریش مشرکلرینه (نَذِيرٌ) قورقتقوچی یعنی محمد علیه الصلاة والسلام (مَا زَادَهُمْ) آرطدرمادی اول مشرکلرگه آنك کیلماکی (اِلّا نُفُورًا) مگر حقلدن نفرت ایتمك ویراق بولماقنی آرطدردی (اِسْتِكْبَارًا) فرماندن باش طارتماقنی وتکبرلنمك‌نی آرطدردی (فِي الْاَرْضِ) یرده (وَمَكْرَ السَّيِّئِ) وشول کمسه‌لرکم مکر قیلدیلر یاوز مکرنی یعنی اول نذیرنی وپیغمبر علیه السلامنی هلاك قیلو اوچون یمان حیله‌لر توزدیلر (وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ) وکیری قایتماس یاوز مکر وحیله (اِلّا بِاَهْلِهِ) مگر آنك اهلینه قایتور یعنی قیلغان حیله ومکرلرینك ضررینی حیله قیلغوچیلر اوزلری کورورلر

کم تلار اوگوت آلمانی ومتذکر بولماقنی یعنی دنیاده سزلرگه شول قدرلی عمر بیردك کم اگر وعظلانسه‌گز هم تفکر وتذکر قیلساگز سزگه فرصت بار ایدی لکن اوزگز متذکر بولمادگز وعبرت آلمادگز (وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ) هم کیلدی سزلرگه قورقتقوچی پیغمبر یاکه کتاب وسزلرنی حق یولغه دعوت ایتدی قبول قیلمادگز یاکه نذیردن مراد اولومدر یا ایسه فارطلق وصقال آغارماقیدر (فَذُوقُوا) بس طاتوگز سز تموغ عذابینی (فَمَا لِلظَّالِمِينَ) بس یوقدر ظلملق ایتکوچیلرگه یعنی مشرکلرگه (مِنْ نَصِيرٍ) هیچ بر یاردم بیرگوچی کم آنلرنی عذابدن قوتقارسه (انَّ اللهَ) درستلکده الله تعالی (عَالِمُ غَيْبِ السَّمٰوٰتِ) کوکلرداگی یاشرن بولغان نرسه‌لرنی بلگوچیدر (وَالْاَرْضِ) هم یرده‌گی غیب ویاشرننی بلگوچیدر (انَّهُ عَلِيمٌ) درستلکده اول خدای بلگوچیدر (بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکواکلرده یاشرن بولغان اشنی (هُوَ الَّذِی) اول خدای تعالی درشول ذات کم (جَعَلَكُمْ) قیلدی سزلرنی (خَلَائِفَ) خلیفه‌لر (فِی الْاَرْضِ) یبرده یعنی سزلرنی اوّلگیلرنك اورنینه کیلتورب یبر یوزنه متمکن قیلدی (فَمَنْ كَفَرَ) بس هرکم شکرانه‌سزلق ایتسه اوشبو نعمت برابرینه یاکه کفرنی اختیار ایلهسه (فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ) بس آنك اوزرینه در کفرینك جزاسی (وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ) وآرطدرماس کفراهلینه (كُفْرُهُمْ) آنلرنك کفرلری (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری فاشنه (الَّا مَقْتًا) مگر قاطی دشمانلقنی وآچونی آرطدرور یعنی کفرلرینك نتیجه‌سی خدای تعالی‌نك غضبی وقهری بولور (وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ) دخی آرطدرماس کفر اهلینه (كُفْرُهُمْ) آنلرنك شرکلری واشانماولری (الَّا خَسَارًا) مگر خسران وزیاننی غنه آرطدرور آخرنده (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام (اَرَاَيْتُمْ) ایا کوردگز موسز ای مشرکلر (شُرَكَاءَكُمُ) شریك لرگزنی یعنی خدایغه شریك ایتوب طوتقان معبودلرگزنی (الَّذِينَ تَدْعُونَ) آنداین معبودلرگز کم سزلر اوندارسز آنلرنی وآنلرغه طابونورسز (مِنْ دُونِ اللهِ) الله تعالی‌دن باشقه (اَرُونِی) کورگازگز سز میکا وخبر بیرگز کم اوشبو معبودلرگز (مَاذَا خَلَقُوا) نی نرسه‌نی یاراتدیلر ویوقدن بار قیلدیلر (مِنَ الْاَرْضِ) یبردن هم بیزده بولغان نرسه‌لردن (اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ) یا ایسه باردرمو آنلرنك اورطاقلقلری (فِی السَّمٰوٰتِ) کوکلرنی یاراتوده (اَمْ اٰتَيْنَاهُمْ) یا ایسه بیرگانمزمو بز آنلرغه (كِتَابًا) برکتابنی کم آنلرنك شریك بولولری اول کتابده بیان ایتولگان بولسه (فَهُمْ عَلٰى بَيِّنَةٍ) بس اول مشرکلر

(فَهَلْ يَنْظُرُونَ) بس ایا منتظر بولورلرمو وکوتوب تورورلرمو اول مکر وحیله توزگوچیلر یعنی منتظر بولماسلر وکوتماسلر (اِلَّا سُنَّتَ الْاَوَّلِينَ) مگر خدای تعالی‌نك اولگی امتلر حقنده بولغان سنتینی کوتارلر یعنی اولگی امتلرگه تکذیب ومکرلری اوچون نیندایین عذاب وعقوبتلر بولغان بولسه بومشرکلرگه هم شول بولور (فَلَنْ تَجِدَ) بس سین طاپماسسك هرگیز (لِسُنَّتِ اللّٰهِ) الله‌تعالی‌نك سنتینه (تَبْدِيلًا) آلوشدرمق واوزگارتمکنی یعنی خدای تعالی مقرر ایتکان اش هیچده اوزگارماس وعذاب ثوابقه آلشدرلماس (وَلَنْ تَجِدَ) دخی طاپماسسك (لِسُنَّتِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك سنتینه (تَحْوِيلًا) ایل‌ندرمك وحواله ایدلماکنی یعنی بو مشرکلرگه بولاچاق عذاب ایکنچی کمسه‌گه حواله قیلنماس (اَوَلَمْ يَسِيرُوا) ایا سیر قیلمادیلرمو ویورمادیلرمو مکه اهلی (فِي الْاَرْضِ) یرده (فَيَنْظُرُوا) تاکم قارارلر وکورورلر اگر یورسه‌لر شام ویمن یوللرنده (كَيْفَ كَانَ) نیچوك بولدی (عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگاری بولغان کمسه‌لرنك عاقبتلری یعنی عاد وثمود قوملرینك صوکی (وَكَانُوا) وبولدیلر اول اوّلگی قوملر (اَشَدَّ مِنْهُمْ) قاطیراق اول مکه اهلندن (قُوَّةً) قوة یوزندن یعنی آنلر بومشرکلردن کوچلیرك ایدیلر شولای بولسه‌ده خدایتك عذابندن اوزلرینی قوتقارا آلمادیلر هر قایولرینك هلاك بولغانلقلرینك اثرلری تورغان یرلرنده باقی وظاهردر (وَمَا كَانَ اللّٰهُ) وبولمادی خدای تعالی کم (لِيُعْجِزَهُ) عاجز ایله‌سه آنی (مِنْ شَيْءٍ) هیچ بر نرسه‌دن (فِي السَّمٰوٰتِ) کوکلرده (وَلَا فِي الْاَرْضِ) دخی یرده یعنی هیچ بر نرسه آنی عاجز قیلا آلماس (اِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا) درستلکده اول خدای تعالی بولغوچیدر بلگوچی بارچه نرسه‌نی (قَدِيرًا) کوچی یتکوچی بارچه نرسه اوزره (وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللّٰهُ) واگر مؤاخذه قیلسه ایدی خدای تعالی (النَّاسَ) آدمیلرنی (بِمَا كَسَبُوا) شول نرسه سبلی کم کسب قیلدیلر واشله‌دیلر آنلر یعنی آنلرنك شرك وگناهلری اوچون آنلرنی هلاك ایله‌سه ایدی (مَا تَرَكَ) قویماس ایدی (عَلٰى ظَهْرِهَا) یرینك آرقاسی اوزرنده (مِنْ دَابَّةٍ) هیچ بر قیملداغوچینی آدمیلردن یاکه بارچه جان ایالرندن کم آدمیلرنك گناهلری شوملقندن همه‌سینی هلاك قیلور ایدی لکن کم نوح علیه‌السلام زمانده شولای قیلدی (وَلٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ) ولکن کیچکدرور آنلرنی خدای تعالی (اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى) برآطالنمش وبیلگوله‌نمش مدتکه قدر یعنی هلاك بولا تورغان وقتلری یتکانگاچه آنلرنی هلاك ایتمه‌س

انس بن مالك رضی الله عنه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرندن نقل قیلورکم پیغمبر حضرتی بیوردی هر بر نرسه‌نك قلبی یعنی کوکلی باردر وقرآننك کوکلی یس سوره‌سیدر وهرکم یس سوره‌سینی اوقوسه آکا اون مرتبه ختم قرآن قیلغانلرنك ثوابی بولور معقل بن یساردن روایت ایدلمشدرکم رسول صلعم حضرتی أیتدی: اولوکلرکز اوزرینه یس سوره‌سن اوقکز اوشاندای حضرت ام الدردآء روایتنده هر بر میتکه یس سوره‌سی اوقولسه خدای تعالی اول میتکه اشنی یکل قیلور دیوب کیلمشدر حضرت عائشه رضی الله عنهادن منقولدرکه رسول صلعم أیتدی قرآنده بر سوره باردر اول سوره اوقوچیغه شفاعت

قیلور طکلاوچینك گناهی یارلیقانور اول سوره یس‌در اوشبو سوره‌نك براسمی دافعه وبراسمی قاضیه‌در دافعه دیوب آطالماقی اوقوچیدن هربر یاوزلقنی کیتار- گانی اوچوندر قاضیه دیوب آطالماقی هربر حاجتی اوته‌لمه کی اوچوندر حضرت ابن عباسدن منقولدرکم جنت اهلی قرآن سوره‌لرندن اوشبو یس سوره‌سی ایله طه سوره‌سن اوقورلر. جمل

(۲) ینابیعده کیلتور مشدرکه یس حرفلری هر قایوسی خزائن غیبیه اسرارندن بر سردرکم حق سبحانه وتعالی اوزینك حبیبی صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه اول سردن خبر بیرمش صوکره جبرائیل علیه السلام آنك برله نازل بولمشدر خدای ورسولدن غیری هیچ کم اول سرلرگه مطلع توکلدر وبعض علمآء یس قرآن اسمیدر دیمشلر یاکه خدای تعالی اسملرندن براسمدر یاکه اوشبو سوره‌نك اسمیدر تفسیر ماوردی‌ده مذکوردرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینك یدی اسمی قرآنده ذکر ایتولمشدر برسی یس‌در اهل بیت رسول الله‌نی آل یاسین دیمك بو قولنی مؤیددر امام قشیری قدس سره بیورمشدرکه یس‌ده یأیوم میثاقه اشارتدر وسین آنك سرندن عبارتدر وبعضیلر دیمشلردرکم یس‌نك معناسی یاانسان دیمکدر یعنی ای آدمی وانساندن مراد حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلامدر.

(فَاذَا جَآءَ) بس هرقایچان کیلسه ویتسه (اَجَلُهُمْ) آنلرنك هلاك بولاچق وقتلری (فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ) بس درستلکده خدای تعالی بولغوچیدر (بعبادہ بصیرًا) اوزینك بنده‌لرینی کورکوچی کم قایوسی هلاك بولوغه مستحق وقایوسی نجات‌که لایق ایدکینی بلور وشوکا کوره تقدیر قیلور

سورة یس مکیة وهی ثلث وثمانون آیة

۳۵ نچی سوره یس سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۸۸ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

(یٰسٓ) (۱) والله اعلم بمراده (۲) مروی‌درکه مکه مشرکلری أیتدیلر ای محمد سین خدای یبارگان رسوللردن توکل‌سك بس حق سبحانه وتعالی بیوردی‌کم یس یعنی ای عالملرنك سیدی (وَالْقُرْاٰنِ الْحَكِيْمِ) محکم بولغوچی یاکه حقلق برله حکم ایتکوچی قرآن حقینه کم یاکه حکمت ایه‌سی بولغان قرآن برله أیتورمن کم (اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِيْنَ) درستلکده سین خلقنی دعوت اوچون یبارلمش رسوللردن‌سك شکسز وشبهه‌سز (عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ) طوغری بولغوچی یول اوزرینه کم توحید یولیدر (تَنْزِيْلَ الْعَزِيْزِ الرَّحِيْمِ) کوب رحمت ایتکوچی غالب بولغوچی خدای تعالی ایندرمك ایندردی اول قرآننی وسینی پیغمبر ایتوب یباردی (لِتُنْذِرَ) تاکم قورقتمافك اوچون خدایندك عذابندن (قَوْمًا) شول کروهنی‌کم (مَّآ اُنْذِرَ) قورقتلمش بولمادی (اٰبَآؤُهُمْ) آنلرنك آنالری یعنی اوزاق زمان آنلرغه پیغمبر کیلمه‌ی طوردی (فَهُمْ غٰفِلُوْنَ) بس

آنلر غافل وخبرسزلردر (لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ) تحقیق راست وطوغری بولدی سوز آنلرنی عذاب قیلو خصوصنده (عَلٰی اَکْثَرِهِمْ) اول مشرکلرنك کوبره‌کی اوزرینه یعنی کوبره‌کی عذابنی کوردیلر (فَهُمْ لَا یُؤْمِنُونَ) بس آنلر ایمان کیلتورمه‌سلر مراد شول مشرکلر درکم خدای تعالی‌نك علمنده آنلرنك شرك وکفر اوزرینه اوله‌چك ایدکلری قرار اینلمشدر (اِنَّا جَعَلْنَا) درستلکده بز قیلدق (فِی اَعْنَاقِهِمْ) آنلرنك موینلرنده (اَغْلٰلًا) بوغاولرنی (فَهِیَ) بس اول بوغاولر ایرشمشدر (اِلَی الْاَذْقَانِ) آنلرنك ایه‌کلرینه‌چه تاکم باشلرینی قوزغاتا آلماسلر (فَهُمْ مُقْمَحُونَ) بس آنلر کوزلرینی یومغان حالده باشلرینی یوقاریغه کوته‌رمشلردر مرویدرکه ابو جهل آنط اچوب أیتدی‌کم: «اگر پیغمبرمز علیه‌السلامنی نماز اوقوغان حالنده کورسه طاش برله صوغوب باشینی یارورمن» دیدی بر کون کوردی‌که رسول اکرم حضرتی نماز اوقومافغه مشغولدر اول لعین قولینه بر طاش آلوب حضرت پیغمبرنك یانینه کیلدی طاشنی آطماقچی بولوب قولینی یوقاری کوته‌رگان ایدی قولی موینینه باغلانغان کبی بولوب یابشوب قالدی قولینی آیروب آلا آلماینچه باشینی یوقاری کوته‌رب حیران بولوب قالدی حق‌تعالی‌دن اوشبو آیت کیلدی‌کم اول مشرکلرنی بوغاولانمش کشیلر کبی قیلدق باشقه مشرکلر کوب جهد ومحنت برله ابو جهلنك قولینی موینندن کوچکه آیردیلر ینه بر مشرك حضرت پیغمبرگه آطماقچی بولوب طاش کوته‌رب حضرتنك یانینه کیلگان ایدی فی الحال کوزلری صوقر بولدی وآیت کیلدی‌کم (وَجَعَلْنَا) هم قیلدق بز (مِنْ بَیْنِ اَیْدِیهِمْ) اول مشرکلرنك آللرندن (سَدًّا) بر دیوار وپرده‌نی (وَمِنْ خَلْفِهِمْ) دخی آرطلرندن (سَدًّا) بر دیوار ومانعنی‌کم حضرت پیغمبرگه ضرر ایرشدرودن آنلرنی منع قیلور (فَاَغْشَیْنَاهُمْ) بس قاپلادق واورتدك بز آنلرنك کوزلرینی (فَهُمْ لَا یُبْصِرُونَ) بس آنلر کورمه‌سلر محققلر دیمشلردرکم آلده بولغان سد طول املدر آرطدن بولغوچی سد غفلتدر واوتکان گناهلردن غافل بولودر وهر کمنی اوشبو ایکی سد چولغاب آلغان بولسه البته آنك، کوزلری قاپلانغان بولور هدایت یولینی کورمه‌س (وَسَوَاءٌ عَلَیْهِمْ) وبر تیکزدر اول مشرکلر اوزرینه (ءَاَنْذَرْتَهُمْ) ایا سین قورقتدکمو آنلرنی (اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ) یا ایسه قورقتمادکمو سین آنلرنی یعنی آنلرنی خداینك عذابندن کیره‌ك قورتقل وکیراك قورقتماغل برابردر (لَا یُؤْمِنُونَ) ایمان کیلتورمه‌سلر آنلر وحقلقغه اشانماسلر چونکه خداینك علم قدیمنده آنلرنك شرك

وکفر اوزرنده بولماقلری برله حکم ایتلمشدر (اِنَّمَا تُنْذِرُ) موندن باشقه توگللرکم سین خدایناك عذابندن قورقتورسك وآگاهلاندرورسك فائده لی آگاهلاندرماق برله (مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ) شول کمسه‌نی کم ایه‌ردی اول قرآنغه وقرآنه‌گی وعظلرنی هوشلی قولاغی برله ایشتدی (وَخَشِيَ الرَّحْمٰنَ) هم قورقدی خدای تعالی‌دن (بِالْغَيْبِ) غیب ویاشرنده یعنی آولاقده آندن قورقدی یاکه آخرت اشلرینی کورمه‌ینچه غایبانه قورقدی (فَبَشِّرْهُ) بس سوینچ بیرگل سین اول قورقغوچی کمسه‌گه (بِمَغْفِرَةٍ) گناهلرینك یارلقانماق برله (وَأَجْرٍ كَرِيمٍ) هم الوغ اجر وثواب برله یعنی جنت برله اسباب نزولده کیلتورمشدرکه بنو سلمه قبیله‌سی پیغمبر علیه السلامغه أیتدیلر: «یا رسول الله بزنك یورطلرمز مسجددن یراقدر مسجد باننده یورط آلساق نیچك بولور» حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (اِنَّا نَحْنُ) درستلکده بز (نُحْيِي الْمَوْتَىٰ) ترگزورمز اولکلرنی یاکه اولگان کوکللرنی توفیق وهدایت برله ترگزورمز (وَنَكْتُبُ) هم یازارمز (مَا قَدَّمُوا) شول نرسه‌نی‌کم آلدن یبارديلر ایدگو عمللردن (وَآثَارَهُمْ) دخی یازارمز آنلرنك (۱) اثرلرینی یعنی مسجدکه بارغانده‌غی آیاق ازلرینی‌کم هر باصقان آدملری گناهلرینه کفّارت بولور هم آنك اوچون اجر وثواب عمل دفترلرینه یازلور (وَكُلَّ شَيْءٍ) وهر نرسه‌نی (أَحْصَيْنَاهُ) ضبط أیله‌دك وصاقلادق بز آنی یاکه بیان قیلدق (فِي إِمَامٍ مُبِينٍ) روشن بولغوچی بر دفترده یعنی لوح المحفوظده اوشبو آیت کریمه کیلگاندن صوك رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتی أیتدی: «ای بنی سلمه اوزلرکزنك اوّلگی بورطلرکزده طورکزکم مسجدکه کیلگانده آطلاغان آدملرکز وایزلرکز کوب بولسون هر آدوم اوچون وآیاق ایزلرکز اوچون سزلرگه اجر وثواب یازلور یورطکز مسجددن نی‌قدر یراق بولسه شول قدر ثوابکز کوبره‌ك بولور (وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا) وبیان قیلغل سین اول مکه اهلینه مثل ایتوب ای محمد علیه السلام (أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ) انطاکیه قریه‌سینك اهلینك حاللرینی (إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ) شول وقته‌کم کیلدیلر انطاکیه قریه‌سینه یبارلمش ایلچیلر یعنی عیسی علیه السلام انطاکیه اهلینی حق دینگه اونه‌مك اوچون حواریوندن اوّل ایکی کشینی ایلچی قیلوب یبارگان ایدی شول ایلچیلر انطاکیه شهری یانینه کیلوب یتدیلر هم شهر چیتنده قویلرینی اوطلاتوب یوری طورغان بر قارت کشینی کوردیلر آکا سلام بیردیلر اول قارت سز کملرسز دیب صورادی آنلر أیتدیلر: «بز

(۱) یعنی سنت حسنه لرن وچغاروب قالدرغان یخشی اشلرن یازارمز وتیوشلی اجرن بیرورمزکم هیچ برسی ضایع بولماس کورکام اثرعلم اوگره‌توب قالدرمق هم کتاب تألیف ایتوب قالدرمق یاکه خدای یولنده بره‌ر نرسه‌نی وقف ایتمك مسجد ومدرسه‌هم رباط وکوپر شیکللیلرنی بناء ایتمك کبیلر در یامان اثر خلقغه ظلم بولا طورغان ضرر لی اشلرنی چغاروب قالدرو هم الله تعالی ذکر ندن طیا طورغان اویون کولکی کبی اشلرنی چغاروب قالدرو شیکللیدر نتاکم مشهور خبرده کیلمشدر بره‌و بر سنت حسنه‌نی وکورکام اشنی قالدرسه اول کمسه‌گه اول اشنك اجری هم آنك برله عمل قیلغانلرنك همه‌لرینك اجری بولور آنك برله اول عمل قیلغوچیلرنك اوز اجرلریده کیموتلمه‌س اوشانداق بره‌و بر سنت سیئه‌نی ویامان اشنی چغاروب قالدرسه اول کمسه‌گه آنك گناهی هم اول اشنی

اشلوچیلرنك همه‌لرینك گناهلری کبی گناه بولور اول اشلوچیلرنك اوز گناهلری کیموتلمه‌س. تفسیر جمل

عیسی پیغمبرنك رسوللریمز خلقنی حق یولغه اونده‌رمز» اول قارت أیتدی: «دعواکزنك راستلقینه هیچ دلیلکز بارمودر» آنلر أیتدیلر: «بلی دلیلمز شولدرکه صرخاولرنی دعا قیلوب صحتلندروررمز» اول قارت أیتدی: «مینم بر اوغلم باردر نیچه یللردن بیرلی صرخاودر طبیبلر آکا علاج ایتودن عاجز قالدیلر اگر سزلر دعا قیلوب اوغلمنی صحتله‌ندرسه‌کز مین سزنك خدایکزغه ایمان کیلتررمن» بس اول رسوللر آنك اوغلی یاطقان بیرگه کیلوب حق تعالی گه دعا أیله‌دیلر قارتنك اوغلی فی‌الحال تمام صحتله‌ندی اول قارت ایمان کیلتوردی آنك اسمی حبیب‌النجار ایدی‌کم آکا یاسین صاحبی دیورلر القصه بو ایکی ایلچینك خبری انطاکیه شهرنده فاش بولدی کوب صرخاولر آنلرنك دعاسی برکاتنده صحتلك طابدیلر اول شهرنك پادشاهی پوتقه طابنغوچی ایدی اول رسوللرنك خبرینی ایشتدی هم آنلرنك پوتقه طابنودن خلقنی منع أیله‌دکلرینی بلوب اول ایکی رسولنی زندانغه یابدردی آنلرنك آرطلرندن عیسی علیه‌السلام انطاکیه شهرینه حواریوندن شمعون الصفا اسملی کمسه‌نی رسول قیلوب یباردی شمعون هم انطاکیه‌شهرینه کیلوب پادشاهنك یافنلری وخاص قللری برله معرفت پیدا قیلوب ظاهردن آنلرغه آشنا بولدی کوب وقت اوتمه‌دی حکمت ومعرفتی سببلی پادشاهغه هم مقرب بولدی حق سبحانه وتعالی بوقصه‌دن خبر بیروب بیوردی کم (اِذْ اَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ) یاد قیلغل شول وقتکم یباردك بز انطاکیه اهلینه ایکی رسولنی (فَكَذَّبُوهُمَا) بس یالغانغه توتدیلر انطاکیه اهلی اول ایکی رسولنی وآنلرغه اشانمایمچه هرایکیسینی زندانغه یاپدیلر (فَعَزَّزْنَا) بس قوّت بیردك بز اول ایکی ایلچی‌گه (بِثَالِثٍ) اوچونچی برله یعنی آنلرغه قوّت ومدد بولسون اوچون اوچونچی رسولنی یباردك کم شمعوندر (فَقَالُوٓا) بس أیتدیلر یبارلمش رسوللر انطاکیه خلقینه (اِنَّآ اِلَيْكُمْ مُرْسَلُونَ) درستلکده بزلر سزنك صاری یبارلمش ایلچیلرمز عیسی پیغمبر طرفندن (قَالُوا) أیتدیلر انطاکیه اهلی اول رسوللرگه (مَآ اَنْتُمْ) سزلر توگلسز (اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا) مگر آدمی‌سز بزنك کبی وبزدن آرتق‌لقکز یوقدر بس سزلر نیچك رسول بولورسز (وَمَآ اَنْزَلَ الرَّحْمٰنُ) هم ایندرماگاندر خدای (مِنْ شَيْءٍ) هیچ برنرسه‌نی یعنی خدای وحی هم پیغمبرلك یبارگانی یوقدر (اِنْ اَنْتُمْ) سزلر ایماسسز (اِلَّا تَكْذِبُونَ) مگر یالغانچیلرسزکم بز رسوللر دیب یالغان أیتورسز (قَالُوا) أیتدیلر اول رسوللر انطاکیه خلقندن بوسوزنی ایشتکاچ (رَبُّنَا يَعْلَمُ) بزنك

خدایمز بلور شونی کم (اِنَّآ اِلَيْكُمْ) درستلکده بز سزنك صاری (لَمُرْسَلُونَ) البته بیارلمشلرمز (وَمَا عَلَيْنَآ) ولازم توگلدر بزنك اوزریمزگه (اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) مگر آشکارا ایرشدرمك لازمدر رسالتنی وبزلر اوستیمزگه لازم بولغان اشنی اشلهدك سزلرنی حق پولغه دعوت قیلدق قبول قیلماساگز اوزگزگه عذاب نازل بولور دیدیلر (قَالُوٓا) ایتدیلر انطاکیه خلقی اول ایلچیلرگه (اِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ) درستلکده بزلر یاوز فال توتدق سزنك برله وسزلردن شوملاندق یعنی شهریمزگه سزلر کیلگاچ یغمور یاوماس بولدی وایگونلریمز قورودی سزنك قدمگز شوم ایکان (لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا) اگر طیولماساگزسز اوشبو اشگزدن یعنی دعوت ایتماکگزدن توقتاماساگز (لَنَرْجُمَنَّكُمْ) البته رجم قیلورمز وطاش برله آطوب هلاك ایتارمز سزلرنی (وَلَيَمَسَّنَّكُمْ) هم البته ایرشور سزگه (مِنَّا) بزلردن (عَذَابٌ اَلِيمٌ) رنجتکوچی عذاب (قَالُوا) أیتدیلر رسوللر اول قومدن بوسوزنی ایشتکاچ (طَٓائِرُكُمْ مَعَكُمْ) سزنك یاوز فالگز اوزگز برلهدر یعنی شوملق اوزگزدهدر باطل وبوزق اعتقادلرگز هم یاوز فعللرگز شوملقندن بو آفتلرنی کورهسز (اَئِنْ ذُكِّرْتُمْ) ایا سزلر اگر اوگوة ونصیحت بیرلمش بولسهگز شوملانورسز وعذاب برله قورقتورسزمو یعنی سزلرنی برهو وعظ ونصیحت قیلسه سز اول کمسهدن شوملانوب آنی اولتورمکچی بولاسزمو (بَلْ اَنْتُمْ) بلکه سزلر (قَوْمٌ مُسْرِفُونَ) برگروهسزکم اسراف قیلغوچیلر وچیکدن چقغوچیلرسز مرویدرکه شمعون آنلرنك پادشاهلری یانده اوزینك حقیقتینی بلدرماینچه تورور ایدی هم پادشاه برله پوتخانه گه کیلوب خدای تعالی گه سجده وطاعت قیلور ایدی کشیلر آنی پوتقه سجده ایتادر دیوب گمان قیلور ایدیلر پادشاه آگا بیك اشاندی آنك مشورتندن باشقه هیچ اشنی اشلاماس بولدی بر کون شمعون پادشاهغه أیتدی ای ملك مین ایشتدم کم ایکی مسافر کمسهنی زندانغه یاپقان سین اول مسافرلرنك گناهلری نیدر پادشاه أیتدی آنلر پوتلردن باشقه خدای بار دیوب دعوا قیلالر وپوتقه طابنودن خلقنی طیالر شمعون تعجب ایدوب أیتدی فرمان قیلغل اول مسافرلرنی مونده کیلتورسونلر آنلرنك بوسوزلری عجبدر بس ملك امر قیلدی ناکم اول ایکی ایلچینی کیلتوردیلر آنلر شمعوننی کورگاچ هیچده قورقماینچه اولتوردیلر شمعون آنلردن سز کم گه طابنورسز دیوب صورادی آنلر جواب بیردیلر سزنی وبزنی هم کوکنی ویرنی یارانقوچی

خدایغه عبادت قیمورمز شمعون أیتدی سزنك خدایکز نیندین عجب اشلرگه قادردر آنلر أیتدیلر خدای تعالی کوزسزنی کوزلی قیلور شمعون پادشاهدن التماس قیلدی تاکم برصوقر کشینی حاضر أیلهدیلر خدایکزغه أیتکز اوشبو صوقرنی کوره تورغان قیلسون دیدی ایلچیلر دعا قیلدیلر فی الحال اول صوقر کوزلی وکوره تورغان بولدی شمعون پادشاهغه أیتدی ای ملك بزلر هم خدایلرمزدن صورایق اوشبو اشنی قیلسونلر پادشاه آقرنغنه شمعونکه أیتدی بلورسك کم بزنك پوتلریمز هیچ نرسهنی بلماسلر وکورماسلر هم ایشتماسلر بس بو اشنی نیچك قیلا آلورلر شمعون ینه اول ایکی رسولکه قاراب أیتدی ایکتلر سزنك خدایکز ینه نیندین اشنی قیلورغه قادردر آنلر أیتدیلر اولوکنی ترگزورگه قادردر شمعون أیتدی اگر خدایکز اولوکنی ترگزسه بزلر شول اشنی کورساك همهلریمز آکا ایمان کیلتورورمز بس اول پادشاهنك اولگانینه کوب مدة بولغان برقزینی اول رسوللر دعا قیلوب ترگزدیلر پادشاه اوز قومی برله ایمان کیلتوردیلر وبعضلری ایمان کیلتورمایوب رسوللرگه هم مؤمنلرگه قصد أیلهدیلر ایمان کیلتورگانلرنی ایذاء قیلماقغه باشلادیلر بوخبر مذکور حبیب نجارغه ایشتولدی حبیب نجار آشغوب یورطندن چغوب اول رسوللر ومؤمنلر بولغان بیرگه متوجه بولدی نتاك کم حق تعالی بیوردی (وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ) وکیلدی شهرنك برچیتندن ویراغراق بولغان طرفندن (رَجُلٌ يَسْعَى) بر ایرکم آشغور ایدی تیزرك کیلوب یتمك ایچون تاکم کیلوب جیتدی اول قوم یانینه (قَالَ) أیتدی اول ایر یعنی حبیب نجار انطاکیه اهلینه (يَا قَوْمِ) ای مینم قومم (اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ) ایارکزسز بیبارلمش رسوللرگه وآنلرنك دینینه کرکز (اتَّبِعُوا) ایارکزسز (مَنْ لَا يَسْئَلُكُمْ أَجْرًا) شول کمسهلرگه کم صوراماسلر آنلر سزدن هیچ بر اجرت وخدمت حقی رسالتنی ایرشدرمکاری اوچون (وَهُمْ مُهْتَدُونَ) وحالانکه آنلر یعنی سزلرنی حق یولغه دعوت ایتکوچی رسوللر اوزلری هدایة طاپقوچیلر وتوغری یولغه کونلگانلردر سزلرنی همشول توغری یولغه اوندارلر واونده گانلری اوچون خدمت حقی صوراماسلر (وَمَالِيَ) ونی نرسه بولغاندر میکاکم (لَا أَعْبُدُ) عبادت قیلماسمن وطابونماسمن یعنی نیچك مین عبادة قیلمایم (الَّذِي فَطَرَنِي) شول خدای تعالی گهکم یاراتدی اول مینی ویوقدن بار قیلدی (وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) هم آنك حکمی وجزاسی صاری قایتارامش بولورسز قیامت کونده

ناکم عمللرکز گه کوره جزا بیرور (ءَاتَّخِذُ) ایا مین طوتارمنمو (مِنْ دُونِهِ) اول خدای تعالی‌دن باشقه (آلِهَةً) معبودلرنی یعنی آندن باشقه معبودلرگه وپوتلرغه طابنورمنمو البته طابونماسمن آنلر معبودلکگه لایق توگللردر زیرا که (اِنْ یُرِدْنِ الرَّحْمٰنُ) اگر تلاسه مینی خدای تعالی (بِضُرٍّ) بر ضرر برله یعنی اگر خدای تعالی میکا برضرر وزیان ایرشدرونی تلسه (لَا تُغْنِ عَنِّی) کفایه قیلماس ویبارمه‌س میندن (شَفَاعَتُهُمْ) اول باشقه معبودلرنك وپوتلرنك شفاعت قیلولری (شَیْئًا) برنرسه‌نیه اول ضرردن یعنی اول پوتلر میکا شفاعت ایدوب مندن اول ضرر وزیانی هیچده کیتاره آلماسلر (وَلَا یُنْقِذُونِ) هم خلاص ایله‌مه‌سلر وقوتقارمه‌سلر آنلر مینی اول بلادن بس هیچ برفائده وضررغه قادر بولماغان پوتلرنی من نیچك معبود ایتوب طوتایم وآنلرغه نیچك طابونایم البته طابونماسمن (اِنِّی اِذًا) درستلکده‌من شول وقتده یعنی اگر آنلرغه طابونسام وآنلرنی معبود ایتسه‌م (لَفِی ضَلَالٍ مُبِینٍ) البته آشکارا ضلالته وآزغونلقه بولورمن انطاکیه اهلی حبیب نجاردن بوسوزلرنی ایشتکاچ آنی اولتورمه کچی بولدیلر حبیب نجار رسوللرگه تاراب ایتدی (اِنِّی آمَنْتُ بِرَبِّکُمْ) درستلکده‌من ایمان کلتوردم سزنك پروردکارکزغه ای پیغمبرلر (فَاسْمَعُونِ) بس ایشتکز سز مینم ایمانمنی ومؤمن بولغانلقیمغه گواه بولکز دیدی بس اول مشرك قوملر حبیب نجارنی طاش برله آطوب شهید أیله‌دیلر قبری انطاکیه شهرینك بازارنه‌در وبعضیلر خدای تعالی آنی ترگزوب جنتکه ایلتدی دیمشلردر (قِیلَ) أیتولدی اول حبیب نجارگه اولگاننده صوك (اُدْخُلِ الْجَنَّةَ) کرگلسن جنتکه دیوب بس اول جنتکه کردی (قَالَ) أیتدی اول جنتکه داخل بولغاچ شادلقندن (یَا لَیْتَ قَوْمِی یَعْلَمُونَ) ای کاشکی مینم قومیم بلسه‌لر چی (بِمَا غَفَرَ لِی رَبِّی) شول نرسه‌نی کم یارلقادی مینم گناهلریمنی پروردکاریم (وَجَعَلَنِی) هم قیلدی اول مینی (مِنَ الْمُکْرَمِینَ) اکرام ایتولمش وحرمتلانمشلر جمله‌سندن یعنی مینم جنتکه کرگانمنی وبونعمتلرگه ایرشدکمنی انطاکیه اهلی بلسه‌لرچی دیوب آرزو أیله‌دی انطاکیه ده‌گی اوچ رسول هم‌مؤمنلر وپادشاه بر قولده همه‌لری شهید بولدیلر ایمان کیلتورمه‌گانلری آنلرنی اولتوردیلری وبر قولده سلامتلکده شهردن چغوب کیتدیلر والله اعلم * (وَمَا أَنْزَلْنَا) وایندرمادك بز (عَلَى قَوْمِهِ) اول حبیب نجارنك قومی اوزرینه یعنی انطاکیه اهلینه (مِنْ بَعْدِهِ) آنك شهید بولغانندن صوك (مِنْ جُنْدٍ) هیچ

۲۳
(*) الجزء الثالث والعشرون من القرآن
قرآندن یکرمی اوچنجی پاره

برلشکرنی ایندرمادك (منَ السَّمَاءِ) کوکدن آنلرنی هلاك ایتمك اوچون (وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ) هم ایندرگوچی بولمادق بز کوکدن لشکرنی هیچ‌بر قومنی هلاك أیلمك اوچون زیرا که کفر وشرك اهلی حق تعالی‌نك قدرتینه نسبة غایت خور وبیمقداردر آنلرنی هلاك قیلو اوچون کوکدن فرشته‌لر لشکرینی ایندرمك لازم توگلدر برضعیف چبن لشکری هم آنلرنی هلاك ایتارگه کفایه قیلور بدر صوغشنده ملائکه لشکرینی اسلامغه مدد اوچون ایندرمه‌کی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینی تعظیم جهتندندر (اِنْ كَانَتْ) بولمادی عذاب وعقوبت انطاکیه اهلینه (اِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً) مگر بر طاوش وآواز یعنی جبرائیل علیه السلامنك بر مرتبه فریاد ایتمه کی برله همه‌لری هلاك بولدیلر جبرائیل آنلرنك شهرینی ایکی بازوسی آراسینه آلوب بر صیحه ایلادی (فَاِذَا هُمْ) بس شول وقتده آنلر (خَامِدُونَ) اولوکلر بولدیلر یانا تورغان اوطنك بر یولی سونمه‌کی کبی بارچه‌لری بر یولی هلاك بولدیلر (يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ) ای دریغا ونی حسرت بنده‌لر اوزرینه (مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ) کیلمادی آنلرغه هیچ برپیغمبر (اِلَّا كَانُوا بِهِ) مگر بولدیلر آنلر اول پیغمبر برله (يَسْتَهْزِئُونَ) استهزأ قیلورلر ومسخره‌گه تونارلر ایدی آنی (اَلَمْ يَرَوْا) ایا کورمادیلر وبلمادیلر موشونیکم (كَمْ اَهْلَكْنَا) کوبمو ونی قدر هلاك ایتدکبز (قَبْلَهُمْ) آنلردن الگاری (مِنَ الْقُرُونِ) زمانه اهللرندن (اَنَّهُمْ اِلَيْهِمْ) کورمادیلر مو وبلمادیلر موشونیکم اول هلاك بولغان قوملر اوشبو آدمیلر صاری (لَا يَرْجِعُونَ) قایتماسلر یعنی هیچ قایوسی اوشبو دنیاغه کیری قایتوب کیلماس (وَاِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ) وایماسدر آنلرنك بارچه‌لری مگر برگه جمع بولوب (لَدَيْنَا) بزنك قاشیمزده (مُحْضَرُونَ) حاضر ایتولمشلردر قیامت کونده حساب وجزأ اوچون یعنی اول اوّلده‌گی هلاك بولغان امتلر هم اوشبو زمانده بولغان مشرکلر بارچه‌لری محشر یرنده حساب وجزأ ایدلمك اوچون جیولسه‌لر کراکدر وجزألرینی کورسه‌لر کراکدر (وَاٰيَةٌ لَهُمْ) وقدرت عظیمه‌نك نشانلرندن بر نشان هم علامتدر اول مشرکلر گه (اَلْاَرْضُ الْمَيْتَةُ) اولگان یر یعنی قوروغان واوله‌ن سز یر (اَحْيَيْنَاهَا) ترگزدك بز اول یرنی واوله‌نلر اوسدروب یاشارتدك یغمور سببلی (وَاَخْرَجْنَا مِنْهَا) هم چغاردق اول یردن (حَبًّا) دانه واورلوقنی یعنی آشلقلرنی حاصل ایتدك (فَمِنْهُ) بس اول اورلوقدن (يَأْكُلُونَ) آشرلر آدمیلر (وَجَعَلْنَا فِيهَا) دخی قیلدق بز ویاراتدق اول یرده

(جَنّات) باغچه‌لرنی (من نَخیل) خرما آغاچلری انواعندن (وَاَعناب) هم تورلی صنف یوزم آغاچلرندن (وفجّرنا فیها) هم روان ایتدك وآغوزدق بز اول یرده (من العیون) چشمه‌لردن (لیأکلوا) تاکم آشاسونلر اوچون آدمیلر (من ثمره) اوشبو ذکر ایتولمش‌نك یمشندن (وما عملته) واشله‌مه‌گاندر آنی (أیدیهم) آدمیلرنك قوللری بلکه محض خدای‌تعالی قدرتی برله بولغاندر (افلا یشکرون) ایا شکرانه قیلماسلرمو اوشبو نعمتلر برابرینه خدای‌تعالی‌گه وبوقدر نعمتلرنك قدرینی بلوب آکا طاعت وعبادت ایتماسلرمو (سبحان الّذی) پاك ومنزه‌در بارچه نقصاندن شول خدای‌تعالی کم اوزینك قدرت کامله‌سی برله (خلق الأزواج) یاراتدی صنفلر ونوعلرهم جفتلرنی (کلّها) آنلرنك بارچه‌سینی (ممّا تنبت الأرض) شول نرسه‌دن کم اوسدرور آنی یر یعنی یبرده اوسه تورغان اوله‌نلر وآشلقلر هم آغاچلرنك هر صنفینی وهر تورلیسینی یاراتدی (ومن أنفسهم) دخی آدمیلرنك اوز نفسلرندن یعنی ایردن وخاتون صنفندن هر قایوسینی خلق أیله‌دی (وممّا لا یعلمون) هم شول نرسه‌دن‌کم بلمه‌سلر آنی آدمیلر یعنی مخلوقات اقسامندن هر تورلی صنفلر ونوعلرنی یاراتدی کم خلقفه معلوم توگلدر (وآیة لهم اللّیل) دخی دخی حق تعالی‌نك قدرتی علامتلرندن برعلامتدر آنلرغه‌قارانغو کیچ کم (نسلخ منه) صووروب آلورمز ویراق قیلورمز اول کیچدن وتوندن (النّهار) کوندزنی (فاذا هم) بس شول وقتده اول آدمیلر یعنی کوندز کیتوب کیچ بولغانده (مظلمون) قارانغولقفه کرگوچیلردر (والشّمس تجری) دخی برعلامت قویاش‌درکم یورور اول قویاش (لمستقرّ لها) بر قرار قیلاچق اورنغه‌کم آنك اوچون بولغوچیدر وبعضیلر مستقردن مراد برمدّت معینه‌در دیمشلر یعنی قویاشنك سیری ویورمه‌کی بربیلگولی بولغان مدتکه قدردرکم اول مدت قیامتدر (ذلك) اوشبواش یعنی قویاشنك یورمه‌کی (تقدیر العزیز العلیم) غالب بولغوچی وهر نرسه‌نی بلکوچی خدایتك تقدیریدر (والقمر) هم آینی (قدّرناه) تقدیر قیلدق بز آنی وآنك سیرینی مقرر ایله‌دك (منازل) منزللرده‌کم جمله‌سینی یکرمی سکز کونده قطع قیلور منازل اجتماعیه‌ده نوری آرتور تاکم کامل وطولو آی بولور صکره آقرن آقرن نوری کیمور نحکارور (حتّی عاد) تاکم قایتقانغاچه واورلگانینه‌چه (کالعرجون القدیم) خرما یغاچینك اسکی وقوروغان بوطاغی کبی کاکری ونحکه بولوب (لا الشّمس ینبغی لها) توگلدر قویاش‌کم تیوش بولور آکا

یعنی تیوش بولماس (اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ) آنك ایرشمه‌کی آیغه یعنی قویاش آی آرطندن آینك اورنینه باروب یتمه‌س زیرا که آی اوّلگی کوکده‌در وقویاش دورتنچی کوکده‌در برسینك اورنینه ایکنجیسی هیچده بارا آلماس (١) (وَلَا اللَّيْلُ) هم ایماسدر کیچ (سَابِقُ النَّهَارِ) کوندزنی اوظغوچی یعنی کوندزنك یاقطی لغینه غالب بولغوچی توگلدر یاکه کیچدن مراد آی ونهاردن مراد قویاشدر یعنی نتاك کم قویاش تیز یوروده آیغه ایرشماس شونك کبی آی هم نورویاقطیلقده قویاشقه سبقت ایلهماس (وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ) اوشبولارنك یعنی قویاش آی هم باشقه کواکبنك همه‌سی برفلکده (يَسْبَحُونَ) سیر ایتارلر وبالقنك صوده یوزماکی کبی تیز یورورلر (وَآيَةٌ لَهُمْ) (٢) وینه برعلامت آنلرغه یعنی آدمیلرگه (اَنَّا حَمَلْنَا) شولدرکم بز یوکلادك یعنی اولتورتدق (ذُرِّيَّتَهُمْ) آنلرنك آنا وبابالرینی (فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ) آدمیلردن وباشقه حیوانلردن طولی بولغان کیمه‌گه یعنی طوفان وقتنده آنلرنی نوح علیه‌السلام کیمه‌سینه اولطورتدق یاکه ذریت‌دن مراد بالالردر یعنی آنلرنك بالالرینی تجارت اوچون سفرگه یبارگان وقتلرنده کیمه‌لرگه مندردك (وَخَلَقْنَا لَهُمْ) هم یاراتدق بز آدمیلر اوچون (مِنْ مِثْلِهِ) اول کیمه اوخشاشندن (مَا يَرْكَبُونَ) شول نرسه‌نی کم آنلر منارلروصو اوستنه اولتورب یورورلر آکا کچکنه قایقلر ویلکنلر هم صاللر کبی یاکه مراد آنلر آطلانوب یورماك اوچون قوروغ یرده کیمه اورنینه توه‌لر وآطلرنی یاراتدق دیماکدر (وَإِنْ نَشَأْ) واگر تله‌سه‌ك بز (نُغْرِقْهُمْ) صوغه غرق قیلورمز کیمه‌ده‌گی کشیلرنی (فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ) بس یوقدر هیچ برفریادغه ایرشکوچی ومدد ایتکوچی آنلرغه اول وقتده یعنی هیچ کم آنلرنی غرق بولودن صاقلی آلماس (وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ) دخی خلاص ایتولمش وقوتقارلمش بولماسلر آنلر هلاك بولودن (اِلَّا رَحْمَةً مِنَّا) مگر شولکم آنلرغه بررحمت بولسه بزنك قاشمزدن (وَمَتَاعًا اِلَى حِينٍ) هم فائده‌لانماق بولسه برمدّت که‌چه یعنی آنلرغه مرحمت ایلهب برمعلوم مدتکه قدردنیاده ترکاك نصیب ایتکان بولساق شول تقدیرده گنه آنلر غرق بولودان قورتلورلر واجللری یتکانچه ترك طورورلر (وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ) وهرقایچان ایتولسه

(١) یاکه مراد تیوشلی بولماس قویاشنك آیغه ایرشماکی سرعت سیرده وتیز یوروده زیراکه آی بارچه برجلرنی برآیده قطع قیلور وقویاش دورینی بریلده تمام ایدار اگر قویاش هم آی کبی اون ایکی برجنی برآیده قطع ایلهسه فصول اربعه یعنی یاز وکوز هم جای وقتش همه‌سی برآیده بولوب نباتاتنك تکوینه وحیواناتنك تعیشینه خلل ایرشسه کیراك.

(٢) اوشبو آیتده لهم ضمیری مکه اهلینه راجعدر ذریتهم ضمیری هم آنلرغه راجع بولوب ذریتدن مراد بابالریدر وفلك نوح عه‌م کیمه‌سیدر یعنی آنلرنك بابالرن نوح پیغمبر کیمه سنده یوکلادك طوفاندن خلاص ایتدك آنلر اوچون اوشبو اش عبرتدر دیمك بولور ذریت لفظی اصول ایله فروع آراسنده مشترکدر بالالارغه هم ایتولور آنا وبابالرغه‌ده ایتولور یاکه مراد بالالر بولور اول تقدیرده فلك مطلق کیمه بولور یعنی آنلرنك بالالرن دیکزلرده کیمه‌لرده یوکلادك وسلامت یورتدك دیمکدر امام قرطبی‌ده اوشبو آیتنی بو سوره‌داگی آیتلرنك مشکلراکیدر دیمشلردر والله اعلم. تیسیر

مشرکلرگه (اتقوا) قورقکز سز (ما بین ایدیکم) سزدن آلده بولغان امتلرگه ابرشکان عذابدن (وما خلفکم) هم آرطکزده یعنی صوکغی کونده وآخرتده بولاچق عذابدن قورقکز وایمان کیلتورکز (لعلکم ترحمون) شایدکم سزلر رحمت ایتولمش بولورسز یعنی اگر عذابدن قورقوب ایمان کیلتورساکز حق تعالی سزگه رحمت قیلور دیوب اول مشرکلرگه ایتولسه آنلر اعراض قیلوب مکابره وعنادلرینی اوطوری آرتدرورلر (وما تأتیهم) وکیلمادی آنلرغه (من آیة) هیچ بر آیت (من آیات ربهم) پروردکارلرینك آیتلرندن یعنی قرآن آیتلرندن هیچ بر آیت کیلمادی (الا کانوا عنها) مگر بولدیلر آنلر اول آیتدن (معرضین) اعراض ایتکوچیلر ویوز دوندرگوچیلر (واذا قیل لهم) وهرقایچان ایتولسه اول مشرکلرگه (انفقوا) نفقه قیلکز ومحتاجلرغه بیرکز (مما رزقکم الله) شول نرسه‌دن‌کم روزی قیلدی وبیردی سزلرگه خدای تعالی (قال الذین کفروا) ایتورلر حقلقفه اشانماغان ومشرك بولغان کمسه‌لر (للذین آمنوا) ایمان کیلتورگان مؤمن بولغان کمسه‌لرگه ایتورلر (انطعم) ایا طعام بیرایك مو بزلر (من لو یشاء الله) شول کمسه گه‌کم اگر تلاسه ایدی خدای (اطعمه) طعام بیرور ایدی آکا ومحتاج قیلماس ایدی یعنی سزنك زعمکزچه خدایکز بارچه خلایقفه طعام بیروگه قادر بولسه بوفقیرلرگه اوزی طعام بیرسون اول بیرمه‌گاچ بزلر هم بیرماسمز (ان انتم) سزلر ایماسسز ای مؤمنلر (الا فی ضلال مبین) مگر آشکارا ضلالتده وآزغونلقده‌سز (ویقولون) هم ایتورلر اول مشرکلر (متی هذا الوعد) قایچان بولور اوشبو وعده قیلغان اشکز یعنی قیامت بولور دیوب وعده قیلاسز اول قایچان بولور ایتکز ای مؤمنلر (ان کنتم صادقین) اگر بولساکزسز راست ایتکوچیلر اوشبو وعده‌کزده (ما ینظرون) منتظر بولماسلر وکوتماسلر اول مشرکلر (الا صیحة واحدة) مگر بر صیحه وفریادنی یعنی بر طاوشنی کوتارلرکم (تأخذهم) طوتار آنلرنی اول صیحه آندن مراد اسرافیلنك صور اورماکیدر (وهم یخصمون) وحالانکه آنلر اول وقتده سودا ومعامله توغریسندن بر بری ایله جدال وخصومت ایتماکده ودعوالاشماقفه مشغول بولورلر یعنی آنلر اوز معاملهلری برله ودنیا اشلری برله مشغول وقتلرنده آکسزدن اسرافیل صورنی اورور بریولی همه‌لری هلاك بولورلر (فلا یستطیعون) بس قادر بولماسلر آنلر وکوچلری یتماس اول وقتده (توصیة) وصیت ایتوگه

یعنی وصیتلرینی ایته آلماسلر (وَلَآ اِلٰی اَهْلِهِمْ) هم ایماسدر آنلرکم اوزلرینك اهللری صاری (یَرْجِعُونَ) قایتورلر یعنی اگر شول وقتده ایولرندن چیتمه بولسه‌لر اهل وعیاللری برله وداعلاشماق اوچون ایولرینه قایتورغه هم فرصت بولماس قایو اورنده بولسه‌لر شول اورنده یقلوب اولوب قالورلر (وَنُفِخَ فِی الصُّورِ) فرق یل‌اوتکاندن صوك اسرافیل ایکنچی مرتبه صورنی‌اوروب (فَاِذَا هُمْ) بس شول وقتده آنلر (اِلٰی رَبِّهِمْ) پروردکارلری صاری (یَنْسِلُونَ) آشوغوب بارورلر یعنی قبرلرندن قوبارلوب محشر یرینه بارورلر اوشبو فرق یلده کفر اهلینه عذاب بولماس وهرقایچان کم آنلر قبرلرندن قوبارلسه‌لر (قَالُوا) آیتورلر آنلر (یٰوَیْلَنَا) ای وای وحسرت بزلرگه (مَنْ بَعَثَنَا) کم قوباردی بزنی (مِنْ مَرْقَدِنَا) بزنك یاتقان اورنمزدن فرشته‌لر آنلرغه جواب بیروب ایتورلرکم (هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ) اوشبودر شول نرسه کم وعده قیلغان ایدی آنی خدای تعالی حشر وقوبارلمافدن وسزلر آکا اشانماینچه اول وعده قایچان بولور دیب ایته ایدکز اول وعده اوشبودر (وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ) هم راست ایتدیلر پیغمبرلر اوشبو حشر وبعث هم جزأ طوغریسنده لکن سزلر اول وقتده اشانمادکز (اِنْ كَانَتْ) بولمادی اوشبو واقعه (اِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً) مگر برصحیه کم نفخهٔ اخیره‌در یعنی اسرافیل‌نك آخر مرتبه صورنی اورمه‌کی (فَاِذَا هُمْ) بس شول وقتده آنلر یعنی نفخهٔ اخیره‌دن صوك (جَمِيعٌ) بارچه‌لری (لَدَيْنَا) بزنك قاشیمزده (مُحْضَرُونَ) حاضر ایتولمشلردر حساب وجزأ اوچون (فَالْيَوْمَ) بس اوشبو قیامت کونده (لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ) ظلملق ایتولمش بولماس هیچ‌بر نفس یعنی هیچ کمکه ظلمق ایتمه‌سلر (شَيْئًا) برنرسه‌ده یعنی قیلغان عملی‌نك اجر وثوابی هیچده کیمتولماس هم گناهی مقدارندن عذاب وعقوبتی ذره آرتدرلماس (وَلَا تُجْزَوْنَ) دخی جزأ بیرلمش بولماسسز سزلر ای محشر خلقی (اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) مگر شول نرسه‌کم أشلهر بولدکزسز دنیاده ایدگولك ویاوزلقدن یعنی قیلغان عملرکزنك جزأسی سزگه بیرلور (اِنَّ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ) درستلکده جنت اهلی یعنی جنتکه کرگان کشیلر (الْيَوْمَ) اوشبو کون (فِی شُغُلٍ) برشغلده واشه (فَاكِهُونَ) لذتلهنکوچیلر وراحتلهنکوچیلردر اول اشدن مراد باکره‌لر صحبتی یا که کورکام تغنی‌لر وخوش آوازلرنی طکلامق یا که بر برسینه زیارت قیلوشمق یا که خدای تعالی‌نك مهمانی بولمق (هُمْ) آنلر یعنی جنت اهلی (وَاَزْوَاجُهُمْ) هم آنلرنك خاتونلری

یعنی دنیاده‌غی خاتونلری یا که حورالعین‌لر (فی ظلال) جنت کوله گه‌لرنده (علی الارائك) توزولمش تختلر اوزرینه (متکئون) تکیه ایتکوچیلر وطایانغوچیلردر استراحت اوچون (لهم فیها) آنلرغه بولغوچیدر جنتده (فاکهة) کوکللری نله گان یمشلر (ولهم ما یدعون) دخی آنلرغه بولور جنتده‌هر نرسه کم تله‌رلر آنلر وآرزو قیلورلر طعام وشراب هم باشقه نعمتلردن (سلام) سلام وتحیة بولور اول جنت اهلینه (قولا) واسطه‌سز خطاب (من رب رحیم) مهربان ومرحمتلی پروردکاردن یعنی خدای تعالی هیچ بر واسطه‌سز اوزی آنلرغه سلام اوقور السلام علیکم یا اهل الجنة دیوب ایتور (وامتازوا الیوم) وجدا بولکز یعنی آیرم بولکزسز اوشبو کون (ایها المجرمون) ای مشرکلر مؤمن وموحدلردن هم آیرم بولکز ای منافقلر مخلصلردن کم سزلرنی تموغ زندانینه وآنلرنی اوجماخ گلستانینه اوندارلر (الم اعهد الیکم) ایا عهد قیلمادیم‌مو وبیورمادیم‌مو من سزلرگه (یا بنی آدم) ای آدم اوغلانلری (ان لا تعبدوا الشیطان) شویله دیوب کم عبادت ایتمه‌کز وطابونمه‌کز سز شیطانغه یعنی شیطان وسوسه‌سینه ایاروب پوتلرغه طابونمه‌کز (انه لکم) درستلکده اول شیطان سزلرگه (عدو مبین) آشکارا دشماندر وآناك آدم پیغمبرگه دشمانلق همه‌گه ظاهردر (وان اعبدونی) دخی بیورمادیم‌مو سزلرگه یعنی بیوردم شویله دیوب کم عبادت قیلکز سز میکا کم مین سزگه دوستمن (هذا) اوشبو یعنی میکا عبادت ایتمك (صراط مستقیم) طوغری بولغوچی یولدر جنتکه (ولقد اضل) وتحقیق آزدردی اول شیطان (منکم) سزلردن ای آدمیلر (جبلا کثیرا) کوب خلقنی (افلم تکونوا) ایا ایماسسزمو سزلرکم (تعقلون) آکلارسز وبلورسز وبلا طوروب اوزکزنی شیطان طوزاغینه توشرورسز (هذه) اوشبو تموغ (جهنم التی) آندایین تموغدرکم (کنتم توعدون) وعده اینلمشلر بولدکز سز دنیاده وقتکزده آناك برله یعنی ایمان کیلتورمه‌سه‌کز تموغغه کرورسز دیب پیغمبرلر وعده قیلغان ایدیلر بوشول تموغدر (اصلوها الیوم) کرکزلر اول تموغغه اوشبو کون (بما کنتم تکفرون) شول نرسه سببلی کم یاشرور بولدکز سز حقلقنی وپیغمبرلرگه اشانمادکز (الیوم) اوشبو کون یعنی قیامت کونده (نختم) مهر اورورمز (علی افواههم) اول مشرکلرنك آغزلری اوزرینه یعنی آغزلرینی باغلارمزکم سوزله‌شه آلماسلر شرك ومعصیتلرینی انکار ایته آلماسلر (وتکلمنا) هم سوزلر بزگه (ایدیهم) آنلرنك قوللری

(وتشهد) دخی گواهلق بیرور (أرجلهم) آنلرنك آیاقلری (بما كانوا یكسبون) شول نرسه برله كم كسب قیلور بولدیلر آنلر دنیاده وقتلرنده یعنی اشله گان یاوزلقلرینه قوللری وآیاقلری حق تعالی حضورنده گواهلق بیرورلر اوزلری بز اول اشلرنی اشلهمه‌دك دیب أیته آلماسلر آغزلری وتللری باغلانغان(١) بولور (ولو نشاء)واگر تلهسه‌ك ایدی بز (لطمسنا) البته محو قیلور ایدك ویوقلق رقمین طارتور ایدك (على أعینهم) آنلرنك كوزلری اوزره یعنی دنیاده آنلرنی كوزسز وصوقر قیلور ایدك (فاستبقوا الصراط) بس آلغه بارماقچی بولسه‌لر آنلر اوزلری یوری تورغان یولده شول صوقر حاللرنده (فأنى یبصرون) بس نیچك كورورلر آنلر اول یولنی یعنی البته كوره آلماسلر ایدی كوزسز كشی نیچك كورسون (ولو نشاء) واگر تلهسه‌ك ایدی بز (لمسخناهم) البته مسخ قیلور ایدك آنلرنی وصورتلرینی اوزگارتور ایدك (على مكانتهم) تورغان اورنلری اوزره تاكم شول اورنده جامد بولوب طاش كبی قاطوب قالورلر ایدی (فما استطاعوا مضیا) بس قادر بولماسلر ایدی آنلر آلغه طابا كیتمه ككه (ولا یرجعون) هم آرقه طابا كیری قایتمافغه كوچلری یتمه‌س ایدی یاكه اوّلگی صورتلرینه قایتا آلماسلر ایدی (ومن نعمره) وهر كمسه گه اوزون عمر بیرسه‌ك (ننكسه فی الخلق) دوندرورمز وأبله‌ندرورمز اول كمسه‌نی یاراتماقده یعنی قوّتینی ضعیفلككه آلشدرورمز ویاشلكینی قارطلقغه تبدیل قیلورمز (أفلا یعقلون) ایا بس آكلاماسلرمو وبلماسلرمو آنلر شونی‌كم یاش كشینی قارط ایتهرگه قادر بولغوچی خدای البته آنلرنك صورتلرینی آلشدرمافغه هم كوزسز أیلهمه‌ككه قادر بولور مرویدركه‌مكه مشركلری محمد علیه الصلوة والسلام حضرتلرینی شاعردر دیورلر ایدی حق سبحانه وتعالی آنلرنك كلامینی رد ایدوب بیوردی‌كم (وما علمناه الشعر) واوگره‌تمدك بز محمد علیه السلامغه شعرنی تاكم شاعر بولور ایدی (وما ینبغی له) هم لایق بولماس وتیوش توگلدر آكا شعر أیتمه‌كلك زیراكه اگر محمد علیه السلام شاعر بولسه وشعرلر أیتسه ایدی احتمالدركه خلقنك كوكللرینه شبهه كیلور ایدی شعرگه مهارتی وقوّتی سببلی قرآن نظمینی هم اول اوزی ترتیب ایتكاندر دیورلر ایدی شولای دیب گمان ایتهرگه وشبهه‌لنورگه اورن بولماسون اوچون حق سبحانه وتعالی آكا شعرنی بلدرمه‌دی وآنی شاعر أیلهمه‌دی شعر وزنینه موافق بولغان كلمه‌لر گاها اول

(١) كشف الاسراره گلتورمشدركم مشركلرنك اعضالری قیلغان گناهلرینه گواه بولدقی كبی مؤمنلرنك وایدگولرنك هم اعضالری طاعت وعبادتلرینه شاهد بولوب گواهلق بیرورلر حتی بارماقلری مؤمن بنده‌نك تسبیح‌لرینه گواهلق بیرورلر

عضرتدن صادر بولسه‌ده قصد واراده برله بولمادقدن آکا شعر دیولمه‌س انا النبی لاکذب انا ابن عبد المطلب کلمه‌لری کبی (اِنْ هُوَ) ایمه‌سدر اول محمد علیه السلامغه اوگره‌تلمش نرسه (اِلَّا ذِکْرٌ) مگر بر اوگت ونصیحت هم ارشاددر (وَقُرْاٰنٌ مُبِیْنٌ) هم روشن بولغوچی بر کتابدر یاکه شریعت حکملرینی بیان ایتکوچی وروشن قیلغوچی کتابدرکم اول کتابنی یباردك (لِیُنْذِرَ) تاکم قورقتسون اوچون اول قرآن یاکه محمدعلیه السلام (مَنْ کَانَ حَیًّا) هر کمسه‌نی‌کم ترکدر یعنی عقللی وفهملی کمسه‌لرنی قورقتسون اوچون اول قرآن برله زیراکه غافل وجاهل اولوك حکمنه‌در (وَیَحِقَّ الْقَوْلُ) هم واجب بولسون اوچون عذاب کلمه‌سی (عَلَی الْکٰافِرِیْنَ) قرآنغه اشانماغان هم آنی قبول ایتمه‌گان کمسه‌لرگه (اَوَلَمْ یَرَوْا) ایا کورمه‌سلرمو وبلمه‌سلرمو اول مشرکلر (اَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ) شونی‌کم بز یاراتدق آنلر اوچون (مِمَّا عَمِلَتْ اَیْدِیْنَآ) شول نرسه‌دن‌کم اشله‌گانمز وقیلغانمز اول نرسه‌نی هیچ بر واسطه‌سز وشرکتسز محض قدرتمز برله یعنی یالغز اوزمز یاراتقانمز هیچ بر کمسه‌نك شریکلکی واورطافلق یوقدر شوندای نرسه‌لردن یاراتدق آدمیلر اوچون (اَنْعَامًا) دورت آیاقلی طوارلرنی توه وصغر هم قویلر کبی (فَهُمْ لَهَا) بس آنلر اول طوارلرغه (مَالِکُوْنَ) مالك بولغوچیلر وتله‌گانچه تصرف ایتکوچیلردر (وَذَلَّلْنٰاهَا لَهُمْ) هم مطیع قیلدق اول حیوانلرنی آنلر اوچون یعنی آدمیلرنك قوللری آستنده مغلوب وزبون أیله‌دك آدمیلردن هیچده باش طارتا آلماسلر (فَمِنْهَا) بس اول حیوانلردن بعضلری بولغوچیدر (رَکُوْبُهُمْ) آنلرنك آطلانا طورغان نرسه‌لری ومرکبلری توه کبی‌کم آنك اوستینه آطلانوب یراق یرلرگه بارورلر (وَمِنْهَا یَاْکُلُوْنَ) هم اول حیوانلردن بعضلریدرکم آنی آشارلر آدمیلر یعنی بوغازلاب ایتینی آشارلر قوی وصغر کبی (وَلَهُمْ فِیْهَا) هم باردر آنلرغه اول دورت آیاقلی حیوانلرده (مَنَافِعُ) فائده‌لر یعنی یونلری وتیریلری کبی نرسه‌لر برله فائده‌لنورلر (وَمَشَارِبُ) دغی اچملکلر باردر یعنی سوتلرینی صاوب اچه‌رلر (اَفَلَا یَشْکُرُوْنَ) ایا بس شکرانه قیلماسلرمو آنلر اوشبو نعمتلر برابرینه خدای تعالی گه (وَاتَّخَذُوْا) وطوتدیلر مشرکلر (مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ) الله تعالی‌دن باشقه (اٰلِهَةً) خدایلرنی یعنی پوتلرنی معبود ایتوب طوتدیلر (لَعَلَّهُمْ یُنْصَرُوْنَ) شایدکم آنلر یاردم ایتلمش بولورلر شول معبودلرینك مدد قیلمافلری برله وحالانکه اول معبودلر وپوتلر (لَا یَسْتَطِیْعُوْنَ) قادر بولماسلر وکوچلری یتمه‌س (نَصْرَهُمْ)

آنلرغه یاردم ایتمه‌کنکه زیرا که آنلر جماد وجانسزلردر هیچ بر نرسه‌گه قادر توگللردر (وهم لهم) هم اول پوتقه طابونغوچیلر پوتلرغه (جند محضرون) حاضر ایتولمش لشکرلردر یعنی دنیاده آنلر پوتلرنی صافلاغوچی لشکرلردر یاکه آخرتده آنلر پوتلرنك لشکرلریدرکم تموغده برگه حاضر بولورلر (فلا یحزنك) بس کیرا کدرکم قایغولی قیلماسون سینی ای محمد علیه السلام (قولهم) اول مشرکلرنك سوزلری یعنی ادبسزلك قیلوب خدای تعالی توغریسنده ایتکان سوزلری آنك بالاسی وشریکی بار دیماکلری یاکه سینی شاعردر وساحردر دیماکلری (انا نعلم) درستلکده بز بلورمز (ما یسرون) شول نرسه‌نی‌کم یاشرورلر اول مشرکلر اچلرنده بغض وحسددن (وما یعلنون) هم شول نرسه‌نی‌کم آنلر آشکارا قیلورلر کفر کلمه‌لرندن وشوکا کوره جزالرینی بیرورمز مرویدرکه عاص بن‌وائل برایسکی وچرومش سویاکنی اوچنده اووب وافلاب رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلمنك مجلس شریفلرینه کیلدی قریش اولوغلرندن بعضلری هم آنده حاضر ایدیلر اول لعین ایتدی اوشبو چروب تتولمش وطارالمش سویاکلرنی جمع قیلوب یاکا باشدن کم ترگزور بواشکه کمنك قدرتی جیتار دیدی حضرت بیوردی‌کم یارانقوچی خدای تعالی قیامتده آنی قوبارور وسینی هم ترگزوب تموغده صالور حق تعالی‌دن اوشبو آیت نازل بولدی (اولم یر الانسان) ایاکورمادی وبلمادیمو عاص بن وائل یاکه ابی بن خلف یاکه اول کمسه ابوجهلدر (انا خلقناه) شونی‌کم بزیاراندق آنی (من نطفة) منی صووندن تاکم نطفه‌دن علقه وعلقه‌دن مضعه بولوب صوکره جان کروب آنا قارنندن دنیاغه کیلدی هم اوسوب بالالقدن یکتلکگه ایرشوب سوزلاگوچی بولدی (فاذا هو) بس شول وقتده اول کمسه (خصیم مبین) آشکارا خصومت وجدال ایتکوچیدر واولوکنی کم ترگزور دیب بحثلشکوچیدر (وضرب لنا) مثلا) هم بیان قیلدی بزنك اوچون اول کمسه برمثلنی یعنی چروکان سویاکنی قولنده اووب توفراق کبی قیلوب صوکره آنی اوروب جیلگه اوچوردی هم‌شونی مثال کیلتوردی (ونسی خلقه) وحالانکه اونوطدی اول بزنك آنی یاراتمافیمزنی زیراکه اگر اول سویاکنی خدای تعالی یاراتقان ایدکینی ایسنه طرتسه مونی کم ترگزور دیب بحثلشمه‌س ایدی (قال) أیتدی اول کمسه یعنی عاص یاکه ابی بن‌خلف یاکه ابو جهل (من یحی العظام) کم ترگزور اوشبو سویاکلرنی

(وهی رمیم) وحالانکه اول سویه کلر تتولگان وچروب توفراقغه ایله‌نگاندر (قل) أیتکل سین ای محمد علیه السلام (یحییها الذی) ترگزور اول چروگان سویاکلرنی شول ذاتکم (انشاها اول مرة) یاراتدی آنلرنی اوّل مرتبه‌ده ویوقدن بار قیلدی (وهو) واول یاراتقوچی خدای (بکل خلق علیم) بارچه مخلوقاتنی بلگوچیدر وهر نرسه‌نك اجزاسینی واعضالرینی تفصیلی برله بلور هم آنلرنی یاکادن جمع ایتماکگه وبر برسینه قوشماقغه کوچی یتار (الذی جعل لکم) آندین خدای تعالی کم‌پیداقیلدی ویاراتدی سزنك اوچون (من الشجر الاخضر) یاشل آغاچدن (نارا) اوطنی (فاذا انتم منه) بس شول اورنه سزلر اول یاشل آغاچدن (توقدون) یاندرورسز اوطنی کوبراك وقتلرده عرب صحرالرنده ایکی تورلی آغاچ اوسارکم شول یغاچلردن برسینك بوطاغینی ایکنچیسینك بوطاغینه تیکورسالر اوط چقوب یالقونلانوب یانار بس یغاچدن اوط چغاروغه قادر بولغان خدای البته چرگان سویاکلرنی یکادن اوّلگی حاللرینه قایتارمافغه وترگزماکگه قادر بولور (اولیس الذی) ایا توگلدرموشول ذاتکم (خلق السموات والارض) یاراتدی کوکلرنی هم یرلرنی شول قدر اولوغلقلری برله (بقادر) کوچی یتکوچی توگلدرمو (علی ان یخلق) یاراتماق اوزرینه (مثلهم) نلرنك اوخشاشیی یعنی شوندین الوغ کوکلرنی ویرلرنی یاراتقان خدای آدمیلر کبی ضعیف وکچکنه نرسه‌لرنی یاراتمافغه قادر بولماسمو (بلی) بلی البته قادردر وکوچی یتار (وهو الخلاق) واول خدای تعالی‌در کوب خلقنی یاراتقوچی‌کم بارچه نرسه آنك مخلوقیدر (العلیم) دانا وبلگوچی مخلوقاتنك احوالینی (انما امره) موندن باشقه ایماسدرکم اول خدای تعالی‌نك شأنی (اذا اراد شیئا) شولدرکم هرقایچان تلسه اول برنرسه‌نی یاراتونی (ان یقول له) آنك ایتماکیدر اول نرسه‌گه (کن) بار بولغل دیوب (فیکون) بس بار بولور اول نرسه یعنی اول خدای تعالی اسبابغه وفورالارغه محتاج توگلدر بار بولغل دیب امر ایتمه‌کی برله بارچه نرسه موجود بولور (فسبحان الذی) بس بارچه عیب ونقصاندن پاکدر شول ذاتکم (بیده) آنك یدقدرتنده وتصرفنده بولغوچیدر (ملکوت کل شیء) بارچه نرسه‌نك پادشاهلقی (والیه ترجعون) وآنك (۱) صاری سزلر قایتارلمش بولورسز حساب وجزأ اوچون وعمللرنك مکافاتینی طاپماق اوچون .

(۱) انس رضی الله عنه‌دن منقولدرکه رسول صلعم حضرتلری ایتدی هر نرسه‌نك قلبی باردر قرآننك قلبی یس سوره سیدر امام غزالی حضرتلری اوشبونك وجه سینی بیان ایلاب بیورمشدرکم ایمانك درستلکی حشر ونشرگه اقرار ایله‌در یس سوره‌سنده حشر ونشر کامل وجه ایله اثبات وبیان ایدلمشدر تنك صحتی قلب ایله بولغان شکللی ایمانك صحتی هم اوشبو یس سوره‌سنده مذکور حشر ونشرگه اعتقاد ایله بولغانلقدن اوشبو سوره قلبکه اوخشایدر امام نسفی دیمشدرکم بوسوره‌ده قلبکه تعلقلی بولغان اوچ اصل یعنی وحدانیت رسالت هم حشر بیان ایدلمشدر شول سببلی قلبکه تشبیه ایدلمشدر اولومگه حاضرلنگان کشیگه اولوقتده تل هم باشقه اعضالر حالسز بولوب قالغانلقدن قلبینده قوت بولسون اوچون اوشبو یس سوره‌سن اوقو برله امر ایدلور جمل .

سورة الصافات مكية وهى مائة واثنتان وثمانون آية

۳٦ نجی سوره صافات سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۱۸۲ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(وَالصَّافَّات) بنده‌لك مقامنده صف باغلاب طورغوچی فرشته‌لر برله قسم یاد ایتارمن (صَفًّا) صف باغلاماق (فَالزَّاجِرَات) بس شیطانلرنی فرشته‌لر سوزینی طکلاودن سورگوچیلر برله قسم قیلورمن (زَجْرًا) سورماك (فَالتَّالِيَات ذِكْرًا) بس اوقوغوچیلر برله خداینك وحینی پیغمبرلرگه حق سبحانه وتعالی فرشته‌لرنك اوچ گروهی برله قسم یاد ایتدی فرمانغه منتظر بولوب صف باغلاب طورغوچی فرشته‌لر هم شیطانلرنی یاکه بولوطلرنی سورگوچی فرشته‌لرهم وحی کیلتورگوچی یاکه همیشه تسبیح وتحمید برله مشغول بولغوچی فرشته‌لردر یاکه صف باغلاغوچیلردن مراد صوغش صفنده طورغوچی غازیاردر سورگوچیلر هم آنلردرکم آطلرینی سوروررلر اوقوغوچیلر هم آنلردرکم صوغش وقتنده تکبیر وتهلیل ایتورلر یاکه صف باغلاغوچیلر افادة واستفاده صفنده طورغوچی علماءلردر زاجرات هم آنلردرکم شریعت دلیللری برله کفروفسقدن زجرقیلورلر وطیارلر تالیات هم علماءلردرکم شریعت حکملرینی خلقه اوقورلر مرویدرکه مکه مشرکلری تعجب طریقنچه ایتورلر ایدی کم محمد بارچه خدای‌لرنی برگنه خدای‌غه قالدرغان بس حق سبحانه وتعالی اوشبو آیتده قسم یاد ایتوب بیوردی کم (انَّ اِلٰهَكُمْ لَوَاحِدٌ) درستلکده سزنك معبودکز وخدایکز البته بردر ویالغوزغنه‌در (رَبُّ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرنك هم یرلرنك پروردکاری ویاراتقوچیسیدر (وَمَا بَيْنَهُمَا) هم بو ایکینك آراسنده بولغان نرسه‌لرنك پروردکاریدر (وَرَبُّ الْمَشَارِقِ) دخی همه کواکبنك مشرقلرینی یاراتقوچیدر اوشانداق مغرب‌لرینك هم خالقی اولدر مشارق ذکری برله مغاربدن اکتفا ایلدی اکتفاءابا حدالضدین (اِنَّا زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا) درستلکده بز زینتلادك وبیزادك دنیا کوکینی یعنی یرگه یاقنراق بولغان کوکنی (بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ) یولدزلر زینتی برله (وَحِفْظًا) هم صاقلاماق صاقلادق بز کوکنی (مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ) هر بر باش طارتقوچی شیطانلرنك منعه‌کندن (لَا يَسَّمَّعُونَ) ایشوته آلماسلر اول شیطانلر وقولاقلرینی صالا آلماسلر (اِلَى الْمَلَاِ الْاَعْلٰى) یوقاریراق بولغوچی

گروهنك سوزلری صاری یعنی کوکدا گی فرشته‌لرنك سوزلربنی طکلی آلماسلر (ویقذفون) وآطولمش بولورلر (من کل جانب) هربرطرفدن یعنی فایو طرفدن کوکده منماکچی بولسه‌لر شول طرفدن فرشته‌لر آنلرنی یولدزلربرله آطوب توشورورلر (دحورا) سورماك سورورلر آنلرنی فرشته‌لر (ولهم عذاب واصب) هم بولغوچیدر اول شیطانلرغه قاطی عذاب آخرته وآنلرفرشته‌لرنك سوزلرینی هیچدم ایشوته آلماسلر (الا من خطف الخطفة) مگرشول شیطان‌کم برقاپماق‌قاپسه یعنی اوغرلاسه فرشته‌لرنك سوزینی (فاتبعه) بس ایارورآکا یعنی فرشته‌لر سوزینی اوغرلاغاندن صوك اول شیطانغه ایرشور (شهاب ثاقب) یاقطی بولغوچی بریولدز یاکه یاندرغوچی اوط یعنی فرشته‌لر آنی اوط برله آطوب یاندرورلر مرویدرکه مشرکلردن بعضی حشرنی انکار ایتکوچیلری همیشه کوچلیلك وبهادرلق دعواسینی قیلوب فریش آراسنده مافتانورلرایدی حق سبحانه وتعالی آیت یباردی کم (فاستفتهم) بس صوراغل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلردن (اهم اشد خلقا) ایا آنلرقاطیرافلردرمو یاراتلماق یوزندن (ام من خلقنا) یاایسه‌شول کمسه‌موکم بزیاراتدق فرشته‌لروکوکلرهم برلردن (انا خلقناهم) درستلکده بزیاراتدق آنلرنی یعنی دمنی (من طین لازب) یابوشقوچی بالچقدن (۱) مرویدرکه ابتدآء وحی نازل بولغان وقتلرده حضرت پیغمبر علیه‌السلام هرکم بو قرآننی ایشتسه البته اشانور اشانمای قالماس دیوب گمان قیلور ایدی مشرکلر قرآننی ایشتکاندن صوك هیچده اشانماینچه بلکه استهزآء قیلدیلر وکولدیلر پیغمبرمز حضرتی بو حالدن بیك عجبلندی آیت کیلدی‌کم (بل) اوّلگی کلامنی قطع اوچوندر یاکه معناسی: قویغل سین ای محمد علیه السلام وکیچکل مشرکلرنك سوزندن (عجبت) عجبلندك سین آنلرنك قرآنغه اشانماولرندن (ویسخرون) هم اول مشرکلر استهزآء قیلورلر ومسخره‌گه طوتارلر قرآننی یاکه سین تعجب ایتدك آنلرنك حشرگه اشانماولرینه وآنلر استهزآء أیلهرلر وکولهرلر سینك تعجبکدن (واذا ذکروا) وهر قایچان اوگت بیرلمش بولسه‌لر ونصیحت ایتلسه‌لر اول مشرکلر (لا یذکرون) یاد ایتمه‌سلر آنی وآنك برله وعظلنمه‌سلر (واذا رأوا) دخی هر قایچان کورسه‌لر آنلر (آیة) بر معجزه‌نی‌کم اول معجزه سینك حق پیغمبر ایدکنکه دلیلدر (یستسخرون) استهزآء ومسخره قیلوغه بر برینی اونه‌لر (وقالوا) هم أیتورلر آنلر بر برسینه (ان هذا) ایمه‌سدر اوشبو بز

(۱) بوکلامدن مراد حشرنك ویکادن ترگزماکنك ممکن ایدکینی اثباتدر ومشرکلر سوزینی ردد ریعنی آدمینك اصلی اجزاسی بربرسینه یابوشه طورغان وقوشولماق هم آیرلماق ممکن بولغان بالچقدندر اصل ماده‌سی شول بالچقدر بس یکادن تربلماکینی محال دیماکلری ماده‌سنده قابلیة یوقلقدن بولسه اول ماده یعنی بالچق هنوز باقیدر وبربرسینه قوشولماقینی قابلدر اولگاندن صوك نهایتی چروب توفراقغه أیلهنورلر ینه اوّلگی کبی بالچق بولورلرکم اصل ماده‌لریدروا گر فاعلنك بواشکه قدرتی یتماس دیسه‌لر اوّل باشده شول ماده‌دن خلق قیلغوچی فاعل ینه شول ماده‌نی بربرسینه فوشارغه واوّلگی کبی ترگزورگه نیچك قادر بولماس البته قادردر.

کورگان نرسه (الّا سحر مبین) مگر بر آشکارا سحردر نتاك آینك ایکی پاره بولغانینی کورب شویله دیدیلر (أئذا متنا) ایا هر قایچان اولسه‌ك بز (وکنّا ترابًا) هم بولساق طوفراق (وعظامًا) دخی ایتسز وتیریسز قورو سویه‌کلر بولوب قالساق (أئنّا لمبعوثون) ایا بزلر قوبارلمشلر بولورمزمو (أو آباؤنا الأوّلون) یا ایسه اوّلکی آتالرمز قوبارلمش بولورلرمو (قل) أیتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه (نعم) بلی سزلر قوبارلورسز وآتالرکز هم قوبارلورلر (وأنتم داخرون) وحالانکه سزلر اول وقتده خور واعتبارسز بولغوچیلرسز (فانّما هی) بس مونده باشقه توگلدرکم اول قیامت وقوبارلمق (زجرة واحدة) بر نفخه سورمه‌کدر یعنی اسرافیلنك بر مرتبه صورنی اورمه‌کیدر (فاذا هم) بس شول وقتده آنلر یعنی اسرافیل صورنی اورگاچ (ینظرون) تریلوب وقبرلرندن چغوب اطرافلرینه قارارلر (وقالوا) هم أیتورلر آنلر (یا ویلنا) ای بزنك حسرتمزنی کویونچ بزلرگه (هذا یوم الدّین) اوشبودر جزا کونی کم بزلرگه پیغمبرلر وعظ قیلور ایدیلر فرشته‌لر أیتورلر بلی (هذا یوم الفصل) اوشبودر حکم کونی یاکه یخشیلر یمانلردن آیرلا طورغان کون (الّذی کنتم به) آنداین کون کم بولدکز سز اول کوننی (تکذّبون) یالغانغه طوتار ایدکز واشانماس ایدکز دنیاده وقتکزده بس حق تعالی‌دن فرشته‌لرگه فرمان ایرشور کم ای فرشته‌لر (احشروا) جمع قیلکز وبرگه کیلتورکز (الّذین ظلموا) اوزنفسلرینه ظلملق ایتکان ومشرك بولغان کمسه‌لرنی (وأزواجهم) هم آنلرنك جفتلرینی یعنی هر مشرکنی آکا قرین بولغان شیطانی برله برگه جیوکز یاکه مشرك بولغان خاتونلری برله یاکه آنلرنك اعوانلری برله وآنلرغه ایارگوچیلر برله برگه قیلکز (وما کانوا یعبدون) دخی شول نرسه‌نی هم کم طابونور بولدیلر اول مشرکلر آکا (من دون الله) الله تعالی‌دن باشقه یعنی پوتلری برله برگه جمع قیلوب کیلتورکز یاکه ابلیس هم آنك لشکرلری برله (فاهدوهم) بس کوندرکز آنلرنك بارچه‌لرینی (الی صراط الجحیم) تموغ یولی صاری (وقفوهم) هم طوقتاتوکز آنلرنی موقفده وحساب بیرنده یاکه صراط کوپرنده (انّهم مسئولون) درستلکده آنلر صورالنمشلر بولورلر یعنی آنلردن دین واعتقادلری هم عملّری طوغریسندن سؤال قیلورلر هم آنلرغه أیتورلر (ما لکم لا تناصرون) نی بولدی سزلرگه ای مشرکلر کم یاردم تله‌ماسسز یعنی نی ایچون بربرکزدن مدد ویاردم استاماسسز وخلاص

بواونی طلب ایتمه‌سسز دیورلر مشرکلر هیچ جواب بیرماسلر حق سبحانه وتعالی فرشته‌لرگه ایتورکم آنلر بر برسینه مدد ایتوشماسلر ویاردم بیرماسلر (بَلْ هُمُ الْيَوْمَ) بلکه اول مشرکلر اوشبو کون (مُسْتَسْلِمُونَ) اطاعت ایتکوچیلر وعاجزلك‌لری سببلی بوی‌صونغوچیلردر هم تسلیم وانقیاد قیلغوچیلردر زیرا که قوللرندن هیچ براش کیلمه‌س (وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ) هم قارشی بولور وبوزینی توتار حساب بیرنده آنلرنك بعضلری (عَلَى بَعْضٍ) بعضلری اوزرینه یعنی قومنك رئیسلری واولوغلری هم ضعیفلری وکچکلری بر برسینه طابا قاراب (يَتَسَاءَلُونَ) صوراشورلر بر برسندن بونی حالدرکم بزنك باشیمزغه کیلدی دیورلر یا که بر برسینی طعنه وشلته قیلورلر (قَالُوا) أیتورلر کچك وتوبان درجه‌ده بولغانلری قومنك اولوغلرینه (إِنَّكُمْ كُنْتُمْ) درستلکده سزلر بولدکز (تَأْتُونَنَا) کیلور ایدکز بزلرگه (عَنِ الْيَمِينِ) اوکدن یعنی اوگوت ونصیحت طریقنچه واوز گمانکزده خیر خواه‌لق قیلوب یعنی بزنك حقیمزده یخشیلقنی وفائده‌نی استا گان بولور ایدکز یا که یمین بولندن کیلور ایدکز یعنی بزنك دینیمز راست وتوغریدر دیب آنط ایتار ایدکز بزشوکا اشانوب آلداندق دیورلر (قَالُوا) ایتورلر مشرکلرنك اولوغلری کچکلرینك سوزینه جوابده کم آنداق توگلدر (بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ) بلکه بولمادکزسز اوزکز حق دینگه اشانغوچیلر یعنی سزلرنی بز آزدرمادق بلکه اوزکز ایمان کیلتورمه‌دکز وضلالتده قالدکز (وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ) هم بولمادی بزلرنك سزنك اوزرکزگه (مِنْ سُلْطَانٍ) هیچ بر قوت وایرکلی‌لکیمز یعنی سزلرنی کوچلب آزدرورلق قوت وقدرت بزده یوق ایدی (بَلْ كُنْتُمْ) بلکه بولدکزسز (قَوْمًا طَاغِينَ) طغیان ایتکوچی وآزغونلقده چیکدن چقغوچی گروه (فَحَقَّ عَلَيْنَا) بس واجب بولدی بزنك اوزریمزگه (قَوْلُ رَبِّنَا) پروردکاریمزنك سوزی یعنی عذاب واجب بولدی (إِنَّا لَذَائِقُونَ) درستلکده بزلر بارچه‌لریمز طاتوغوچیلرمز عذابنی اوشبو کون (فَأَغْوَيْنَاكُمْ) بس اوندادك بس سزنی آزغونلقغه شول جهتدن کم (إِنَّا كُنَّا) درستلکده بزلر اوزیمز بولدق (غَاوِينَ) آزغونلر بس سزنی هم اوزیمز کبی ایتونی تلادك دیورلر (فَإِنَّهُمْ) بس درستلکده اول مشرکلر اولوغلری وکچکلری تابعلری ومتبوعلری همه‌سی (يَوْمَئِذٍ) شول کونده (فِي الْعَذَابِ) تموغ عذابینی طارتوده (مُشْتَرِكُونَ) اورطاق بولغوچیلردر نتاك کم ضلالتده اورطاق بولادیلر بس برسی هم عذابدن محروم قالماس (إِنَّا

كَذٰلِكَ) درستلکده بزلر اوشانداق (نَفْعَلُ) قیلورمز (بِالْمُجْرِمِينَ) مشرکلرگه (اِنَّهُمْ كَانُوٓا) درستلکده آنلر بولدیلر (اِذَا قِيلَ لَهُمْ) هر قاچان ایتولسه آنلرعه (لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ) یوقدر هیچ معبود مگر الله تعالی غنه‌در دیوب ایتولسه (يَسْتَكْبِرُونَ) آنلر باش طارتور ایدیلر اول کلمهٔ توحیدنی ایتودن (وَيَقُولُونَ) هم أیتور بولدیلر آنلر (اَئِنَّا لَتَارِكُوٓا اٰلِهَتِنَا) ایا بزلر قویغوچیلرمزمو اوز خدایلریمزغه طابونونی (لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ) بر جنله‌نگان ودیوانه شاعر اوچون یعنی حضرت پیغمبر علیه السلامغه شاعر ومجنوندر دیو تهمت ایدوب بز آنك سوزی برله پوتلریمزغه طابونونی قویماسمز دیدیلر (بَلْ جَآءَ بِالْحَقِّ) اول مشرکلر ایتکانچه توگلدر بلکه کیلدی اول محمد علیه السلام راستلق وطوغریلق برله (وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ) هم تصدیق قیلدی اوزندن اوّلگی پیغمبرلرنی (اِنَّكُمْ) درستلکده سزلر ای مشرکلر (لَذَآئِقُوا الْعَذَابِ) البته طاتوغوچیلرسز عذابنی (اَلْاَلِيمِ) رنجتکوچی عذابنی‌کم تموغ عذابیدر شرك وتکذیبکز سببلی (وَمَا تُجْزَوْنَ) هم جزأ بیرلمش بولماسسز (اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) مگر شول نرسه‌نك جزأسینی‌کم أشلهر بولدکز دنیاده (اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ) لکن الله تعالی‌نك پاك ایتولمشلر بولغان بنده‌لری یعنی شرك وکفر نجاستندن پاکیزه بولغوچی بنده‌لر (اُولٰٓئِكَ) اوشبو مخلص بنده‌لر (لَهُمْ) بولغوچیدر آنلرغه آخرنده (رِزْقٌ مَعْلُومٌ) ظاهر وبلونمش رزق (فَوَاكِهُ) جنت یمشلریدر اول رزق (وَهُمْ مُكْرَمُونَ) وآنلر اکرام أیتولمش وحرمتلانمشلردر تورلی نعمتلر برله (فِى جَنّٰتِ النَّعِيمِ) ناز ونعمت ایاسی بولغان جنتلرده (عَلٰى سُرُرٍ) قورولمش تختلر وکرسیلر اوزرنه (مُتَقَابِلِينَ) بر برسینه قارشی بولغانلری حالده تاکم بربرسینك دیداری برله همیشه شاد ومسرور بولورلر (يُطَافُ عَلَيْهِمْ) طواف ایتولمش بولور آنلر اوزرینه یعنی جنت ساقیلری طواف قیلورلر وآنلرغه نوبت برله صونارلر (بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ) ظاهر بولغوچی خمردن وشرابدن طولی بولغان کاسه‌لر برله یاکه آغوب طورغان چشمه‌لر شرابندن طولی کاسه برله (بَيْضَآءَ) آق وغایت صاف بولغوچی شراب‌کم سوتدن هم آغراق بولور (لَذَّةٍ) لذة وطاتلیلق ایاسی بولغوچی (لِلشّٰرِبِينَ) اچکوچیلرگه (لَا فِيهَا غَوْلٌ) یوقدر اول شرابده هیچ بر آفت وعلت نتاك کم دنیا شرابلرنده بولور بوزلماق واوزگارمك هم عقلنی کیتارمك وباشنی آغرتدرمق وصحتلکده ضرر کلتورمك کبی (وَلَا هُمْ عَنْهَا) دخی ایماسدر جنت

اهلی کم اول شرابدن (یُنزَفُونَ) ایسرتولمش بولسه‌لر یعنی آنی اچمك برله ایسروب عقل وفهملری زایل بولماس (وعندهم) هم آنلرنك قاشنده بولغوچیدر یعنی جنت اهلی‌نك جنتده منزللرنده بولغوچیدر (قاصرات الطَّرْف) کوزلرینی صافلاغوچی کنیزه کلر یعنی ایرلرندن باشقه‌غه هیچده کوز توشورمای جاریه‌لر وحوریلر (عینٌ) واسع وکیك کوزلی بولغوچیلر یعنی کورکام وماطور کوزلیلر (کَأَنَّهُنَّ بَیْضٌ مَکْنُونٌ) گویاکم اول حوریلر اورتولمش ویاشورلمش (۱) یمورقالردر (فَاقْبَلَ بَعْضُهُمْ) بس قارشی بولدی جنت اهلینك بعضلری (عَلَی بَعْضٍ) بعضلری اوزینه (یَتَسَاءَلُونَ) صوراشورلر آنلر بربرسندن دنیا احوالرینی وباشلرندن اوتکان ماجرالرینی (قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ) أیتور بر أینکوچی اول جنتده گی کمسه‌لردن اوزینك یولداشلرینه (اِنِّی کَانَ لِی قَرِینٌ) درستلکده من کم بار ایدی مینم دنیاده وقتده حشرنی انکار ایتکوچی بر یولداشم واولطورداشم کم (یَقُولُ) ایتور ایدی (اَئِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِینَ) ایا سین تصدیق ایتکوچیلردنمو یعنی سین اولگاندن صوك قوبارلمافغه وترلمه ککه اوشانورسکمو (اَئِذَا مِتْنَا) ایا هر قایچان بزلر اولسه‌ك (وَکُنَّا تُرَابًا) هم بولساق طوفراق (وَعِظَامًا) دغی قوروغ وچرمش سویه کلر بولوب ئه‌ورلسه‌ك (اَئِنَّا لَمَدِینُونَ) ایا بزلر جزأ بیرلمشلر بولورمزمو یعنی بزلرنی ینه ترگزوب حساب وجزأ قیلورلرمو دیور ایدی وحشرگه اوشانماس ایدی (قَالَ) أیتور ینه اول کمسه جنت اهلینه (هَلْ اَنْتُمْ مُطَّلِعُونَ) ایا سزلر آگاه بولغوچیلرسزمو تموغ اهلی حالندن یعنی سزلر تموغداغی کشیلرنی کوره‌سزمو تاکم مینم اول دنیاداغی یولداشمنك حالنی مکّا بلدرکز تموغنك قایسیدرکه سنده ونیندایین عذاب برله مبتلادر دیور جنت اهلی آکا أیتورلر سین اول یولداشکنی اوزك طانورسك تموغده نظر قیلغل (فَاطَّلَعَ) بس قارار اول کمسه تموغده طابا (فَرَاٰهُ) بس کورور اول دنیاده‌غی قیامتکه اوشانمی طورغان یولداشینی (فِی سَوَاءِ الْجَحِیمِ) تموغنك اورطاسنده (قَالَ) ایتور اول جنتده‌گی کمسه تموغده‌غی یولداشینه (تَاللّٰهِ اِنْ کِدْتَ) خدای برله آنط کم درستلکده سن یاقن بولغان ایدك (لَتُرْدِینِ) شوکا کم مینی آزدروب هلاك أیله‌سه‌ك یعنی وسوسه قیلوب دنیاده وقتده مینی هم اوزك کبی آزدرورغه طرشقان ایدك (وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّی) واگر پروردکاریمنك فضلی ورحمتی بولماسه ایدی وفضلی برله مینی سنك شرکدن صافلامه‌سه ایدی (لَکُنْتُ) البته مین بولور ایدم

(۱) ملاحت وپاکلکده هم ماطورلقده حوریلرنی توه قوشینك یمورقاسینه اوخشاتدی زیراکه توه قوشی اوزینك یمورقاسینی طوزان قونماسون وقارالماسون اوچون بر پاکیزه اورنه یاشروب صافلار وآنك یمورقاسی غایتده آق هم بیك صاف وماطور بولور

(من المحضرين) سنك برله برگه حاضر ايتولمشلردن تموغده، يعنى مين هم تموغده بولور ايدم (فما نحن) بس ايماسمز بزلر (بميتين) اولگوچيلر يعنى جنتده بزلرگه اولوم يوقدر منگو قالغوچيلرمز (الا موتتنا الاولى) مگر دنيادهغى اولمه‌كيمز گنه‌در (وما نحن) هم ايماسمز بزلر (بمعذبين) عذاب ايتولمشلر (ان هذا) درستلكده اوشبو نعمت يعنى جنتده منگو قالماق وعذابدن ايمين بولماق (لهو الفوز العظيم) البته اولدر اولوغ بولغوچى قول اوستونلكى (لمثل هذا) اوشبو نعمه اوخشاشى اوچون (فليعمل العاملون) بس كراكدر كم عمل قيلسونلر عمل قيلغوچيلر يعنى عملنى اوشبو جنت نعمتلرينى طاپمق اوچون قيلماق كيراكدر دنيا غرضى اوچون بولماسون زيرا كه دنيا فانيدر جنت نعمتلرى باقيدر اول وقت حق سبحانه وتعالى ايتور (أذلك خير) ايا اوشبو ذكر ايتولمش نعمتلر يخشيراقمودر (نزلا) تارتق وهديه بولو جهتندن (أم شجرة الزقوم) يا ايسه زقوم آغاچى يخشيراقمودركم اول زقوم تموغده‌غى غايت آچى يمشلى بر آغاچنك اسميدر آنك يمشينى زبانيلر تموغ اهلينه تارتق وبولهك ايتارلر (انا جعلناها) درستلكده بز قيلدق اول زقوم آغاچينى (فتنة) برفتنه وعذاب (للظالمين) ظلملق ايتكوچيلر اوچون مرويدركه ابن الزبعرى قريش اولوغلرينه ايتدى محمد بزلرنى زقوم برله قورقوتادر اول زقوم بر بر وآفريقيه لغتنده خرمانك وشرابنك اسميدر ابو جهل اول مجلسده ايدى اورنندن طوروب عرب اولوغلرينى خانه‌سينه آلوب باردى وكنيزه‌كينه ايتدى زقمنا يعنى بزلرگه زقوم بيرگل ديدى كنيزه‌ك خرمه شرابى كلتوردى ابو جهل قريش اولوغلرينه ايتدى آشاگزلر واچگزلركم بو شول زقومدركه محمد بزنى آنك برله قورقوتادر ديدى حق سبحانه وتعالى آيت يباردىكم زقوم آنلر گمان ايتدكلرى نرسه‌تو گلدر (انها شجرة) درستلكده اول زقوم بر آغاچدركم (تخرج) چغار واوسه‌ر (فى أصل الجحيم) تموغنك توبنده وبوطاقلرى بيك اوزون بولوب تموغنك بارچه قاتلاولرينه ايرشور (طلعها) اول زقوم آغاچينك خوشه‌سى ويمشلرى (كأنه رؤس الشياطين) گويا كم اول شيطانلرنك باشلرى كبيدر يعنى غايتده قبيح وبد شكلدر (فانهم لآكلون منها) بس درستلكده تموغ اهلى آشاغوچيلردر اول زقوم آغاچندن (فمالئون) بس طولتورغوچيلردر (منها) آندن (البطون) قورصاقلرنى يعنى غايتده آچلقلرندن بلشماينچه قورصاقلرى تمام طولغانچه

آنی آشارلر (ثُمَّ انَّ لَهُمْ عَلَيْهَا) صکره درستلکده اول تموغ اهلینه بولغوچیدر زقوم یمشینی آشاغان اوستینه (لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ) اسسی صودن بولغوچی بر تورلی اچملك کم زقوم آشاب قارنلری طولغاچ شول اچملکنی اچه‌رلر اول اچملك زقوم بر له قاتشوب اوط کبی اچلرینی یاندرور واچه‌گیلرینی پاره پاره قیلور (ثُمَّ انَّ مَرْجِعَهُمْ) صوکره یعنی زقومنی آشاغاچ وحمیمنی اچکاچ درستلکده آنلرنك قایتولری (لَاِلَى الْجَحِيمِ) البته تموغ صاری بولغوچیدر (انَّهُمْ اَلْفَوْا) درستلکده آنلر طابدیلر (اٰبَاۤءَهُمْ) اوزلرینك آتالرین (ضَآلِّينَ) آزغونلر (فَهُمْ عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ) بس آنلر آتالرینك ایزلری اوزره (يُهْرَعُونَ) آشوغورلر یعنی آتالرینه ایاروب آنلر هم آزغون بولورلر (وَلَقَدْ ضَلَّ) وتحقیق ضلالتکه توشدی وتوغری یولدن آداشدی (قَبْلَهُمْ) اوشبو مشرکلردن الگاری (اَكْثَرُ الْاَوَّلِينَ) اوّلگی قوملرنك کوبره‌کی نوح قومی وعادهم ثمود قوملری کبی (وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا) وتحقیق یبارد کبز (فِيهِمْ) آنلر آراسنده (مُنْذِرِينَ) قورقتقوچی پیغمبرلرنی کم اول پیغمبرلر آنلرنی خدایندك عذابندن قورقتدیلر لکن آنلر قبول قیلمادیلر وایمان کلتورمادیلر (فَانْظُرْ) بس قاراغل سن (كَيْفَ كَانَ) نچوك بولدی (عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ) قورقتولمشلرنك اشلرینك آخری یعنی آنلرغه عذاب وعقوبت نازل بولدی (اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ) مگر خدای تعالی نك پاك ایتولمش بنده‌لر یگنه اول پیغمبر گه ایمان کیلتوردیلر (وَلَقَدْ نَادٰينَا نُوحٌ) وتحقیق ندا قیلدی بز گه نوح پیغمبر یعنی قومینك هلاك بولمافیی تلب دعا ایلادی ودعاسینی قبول ایتدك (فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ) بس نی یخشی اجابت ایتکوچیلر مز ودعانی قبول قیلغوچیمز کم آنك دعاسینی قبول أیلب نوح قومینه طوفان یبارد وهمه‌لرینی هلاك ایتدك (وَنَجَّيْنَاهُ) هم قوتقاردق بز نوحنك اوزینی (وَاَهْلَهُ) هم آنك کشیلرینی یعنی مؤمنلرنی (مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ) اولوغ بولغوچی قایغودن یعنی طوفانغه غرق بولودن قوتقاردق یاکه قومینك اذیت وجفالرندن خلاص ایتدك (وَجَعَلْنَا) دخی قیلدق بز (ذُرِّيَّتَهُ) اول نوحنك بالالرینی (هُمُ الْبَاقِينَ) آنلرنی باقی قالغوچیلر ایتدك نسل جهتندن یعنی قیامتکه قدر دنیاغه کیله طورغان کشیلر بارچه‌لری نوح علیه السلامنك اوچ اوغلینك نسلندندر (وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ) هم قالدردق بز اول نوح پیغمبر اوزرینه کورکام ثنأنی (فِى الْاٰخِرِينَ) صوکغیلرده یعنی جنت اهلی آراسنده یاکه آندن صوك کیلگان امتلر آراسنده (سَلَامٌ عَلٰى نُوحٍ) سلام ورحمت بولغوچیدر نوح پیغمبر اوزره (فِى الْعَالَمِينَ) بارچه عالملر آراسنده (اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِى)

درستلکده بز اوشانداق جزاء بیرورمز یعنی نوح پیغمبرگه بیرگان جزا کبی ایدگو جزا بیرورمز (اَلْمحسنین) ایدگولك قیلغوچیلرغه (انّه من عبادنا المؤمنین) درستلکده اول نوح اشانغوچی بنده‌لریمزدندر (ثمّ اغرقنا الآخرین) صکره یعنی نوح پیغمبرنك دعا قیلمافندن صوك طوفانغه غرق ایتدك بز ایکنچیلرنی یعنی ایمان کیلتورمه‌گانلرنی (وانّ من شیعته) ودرستلکده اول نوحقه ایارگوچیلردن وآنك ایزندن کیتکوچیلردن بولغوچیدر (لابراهیم) ابراهیم پیغمبر یعنی شریعت اصولنده وتوحیدده نوح پیغمبرگه ایارگوچیدر (اذ جاء ربّه) یاد قیلغل شونی کم کیلدی ابراهیم اوزینك پروردکارینه (بقلب سلیم) دنیا محبتندان خالی وپاك بولغوچی کوکل برله (اذ قال لابیه) یاد قیلغل شول وقت کم ایتدی ابراهیم اوزینك آتاسی آزرگه (وقومه) هم اوزینك قومینه (ماذا تعبدون) نی نرسه درکم سز طابونورسز آکا (افکاً) ایا یالغان یوزندن (الهةً دون الله) الله‌تعالی گه باشقه خدایلرنی (تریدون) تلهرسزمو (فما ظنّکم) بس نیدر سزنك گمانکز (برب العالمین) عالملرنك پروردکاری برله یعنی آنی قویوب باشقه‌لرغه طابونغانکز اوچون اول سزلرنی عذاب أیله‌مهس دیب گمان قیلاسزمو اول قوم حضرت ابراهیمنك اوشبو سوزینه قارشی ایتدیلر ای ابراهیم ایرته‌گی کون بزنك عیدیمزدر هر فایولریمز صحراغه چغارمز وبوکون آشلر پشوروب پوتلریمزنك تیکراسینه طبقلر برله تزوب قویارمز صحرادن فایتقاچ پوتخانه‌گه کروب پوتلرغه طابونورمز هم تبرکا اول آشلرنی اوزآرامزده قسمت قیلورمز سن هم بزنك برله صحراغه چقغل هم برگه پوتخانه‌گه فایتوب بزنك پوتلریمزنك زینتلرینی وکورکاملکلرینی تماشا قیلغل صکره آنلرنی ملامت ایتماسسن ویاراتورسن دیدیلر ابراهیم علیه السلام آنلرغه جواب بیرمادی ایکنچی کون بولغاچ آتاسی هم یولداشلری آکا ایتدیلر ای ابراهیم کیلگل برگه صحراغه بارایق (فنظر) بس نارادی ابراهیم (نظرة) برقارامق (فی النّجوم) یولدزلرغه یعنی یولدزلرنك مطلعلرینه وکیفیتلرینه قارادی یا که علم نجوم کتابینه قارادی زیرا که اول قوم اچنده نجوم علمی مشهور ایدی شول سببلی آنلرغه نجوم علمی برله سوزله‌دی (فقال) بس ایتدی ابراهیم (انّی سقیم) درستلکده‌من صرخاومن یعنی نجوم علمی برله. استدلال قیلورمن کم میکا طاعون خسته‌لکی ایرشسه کرا کدردیدی اول قوم طاعون سرایت ایته طورغان

خسته‌لر بولدقندن طاعوندن بیك قورقوراید یلر (فتولّوا عنه) بس یوز دوندردیلر آنلر ابراهیمدن (مدبرین) آرقالرینی بیرگوچیلر بولغانلری حالده یعنی میکا طاعون ایرشور دیگاچ بزگه‌ده سرایت ایتمه‌سون دیب قورقوب آنی قصتامادیلر وآنی شهرده قالدروب همه‌لری صحراغه کیتدیلر بس آنلر کیتکاچ ابراهیم علیه السلام پوتخانه‌گه کیلدی (فراغ الی الهتهم) بس یاشرن کیتدی ابراهیم آنلرنك پوتلری صاری یعنی پوتلر یانینه کیلدی وکوردی کم پوتلر همه‌سی زینتلانمش واطرافلرینه تورلی طعاملر قویولمشدر (فقال) بس ایتدی حضرت ابراهیم استهزاء یوزندن پوتلرغه (الا تاکلون) ایا سزلر آشامایسزمو اوشبو حاضرله‌نمش طعامنی (مالکم) نی بولدی سزلرگه (لاتنطقون) سوزله‌شمایسز ومینم سوزیمگه جواب ببرمایسز (فراغ علیهم) بس یاشرن کیلدی اول پوتلر اوزرینه هم آنلرغه صوقدی (ضربا بالیمین) صوقماق تمام عقوبت برله یعنی قاطی صوغو برله صوقدی یا که اوك قولی برله صوقدی یا که اوّلده پوتلرکزغه براش قیلورمن دیب آنط ایتکان ایدی شول آنطی سببلی صوقدی هم اول پوتلرنی واطوب پاره پاره قیلدی نمرود قومی صحرادن پوتخانه‌غه قایتوب پوتلرینك پاره پاره بولغانینی کوردیلر بو اش البته ابراهیم اشیدر دیدیلر (فاقبلوا الیه) بس یوز توتدیلر ویونالدیلر آنلر ابراهیم صاری (یزفون) آشوغورلر تاکم آنی توتوب نمرود حضورینه کلتوردیلر نمرود برله حضرت ابراهیم کوب مباحثه‌لر قیلدیلر نتاکم یوقاریده ذکر ایتولدی (قال) ایتدی ابراهیم نمرودکه (اتعبدون) ایا طابوناسزمو (ما تنحتون) شول نرسه‌گه کم اوز قولکز برله یوونوب یاصارسز آنی طاشدن هم آغاچدن (والله خلقکم) وحالانکه خدای تعالی یاراتدی سزنی (وما تعملون) هم شول نرسه‌نیکم سز اشلارسز اوز قولکز برله یعنی اوزکزنی هم پوتلرکزنی یاراتقوچی خدای تعالی‌در آکا عبادت قیلماسسز قایچان کم حضرت ابراهیم نمرود قومینی الزام ایلادی (قالوا ابنوا) ایتدیلر نمرودیلر بنا قیلکز ویاصاکز (له) اول ابراهیمنی اوطقه یاندرماق اوچون (بنیانا) بر بنانی تاکم اول بنانك اچینی اوطون برله طولتروب آکا اوط تورتوکز (فالقوه) بس طاشلاکز ابراهیمنی (فی الجحیم) یاندرغوچی اوط اچینه (فارادوا به) بس تلادیلر نمرودیلر حضرت ابراهیمغه (کیدا) بر مکر وفتنه‌نی کم اوطقه یاندرماقچی بولدیلر (فجعلناهم) بس قیلدق

(۱) بوآیت کریمه بنده‌لرنك فعللرینی الله‌تعالی یاراتقان ایدکینه دلیدر نتاکم اهل السنة والجماعة واشاعره مذهبی شولدر بنده‌نك اختیاری وغیر اختیاری بولغان بارچه فعلی الله‌تعالی‌نك یاراتماق ایله بولور بنده اوزی فقط کسب قیلور خالق خدای تعالی وکاسب بنده‌در معتزله مذهبلری بنده اوزفعلینی اوزی خالق دیورلر بس اوشبو آیت کریمه آنلرنك سوزلرینه رد بولور.

بز آنلرنی (الْأَسْفَلِينَ) توبه‌نره‌ك وخورراق بولغوچیلر زیرا كه اول اوط حضرت ابراهیمغه گل باقچه‌سی بولوب اشینك حقلقی ظاهر بولدی وآنلرنك باطللقلری معلوم بولوب خور ورسوا بولدیلر (وَقَالَ) وایتدی ابراهیم علیه السلام اوطدن سلامت چقفاندن صوك (انّی ذاهبٌ) درستلكده من بارغوچیمن (الی ربّی) پروردكارم صاری یعنی خدای تعالی فرمان ایتكان اورنغه بارورمن كم مراد شام یریدر (سیهدین) تیز درگم‌كوندرور خدای‌تعالی مینی مقصودلرمغه یا كه دنیا و آخرت مصلحتلرینه بس ابراهیم علیه‌السلام شام مملكتینه یونه‌لدی شول سفرده هاجر اسملی كنیزه‌ك حضرت ابراهیم خاتونی ساره‌نك ملكینه كروب ساره اول كنیزه‌كنی ابراهیم علیه السلامغه باغشلادی هاجر حضرت ابراهیم ملكینه كرگاچ ابراهیم دعا قیلدی وایتدی‌كم (ربّ هَبْ لی) ای منم پروردكارم باغشلاغل وبیرگل سن مكا بر اوغلنی (منَ الصّالحینَ) ایدگولر جمله‌سندن بولغان اوغلنی تاكم سكا طاعت قیلوده مكا معین بولسون وغربتده مونسم بولسون (فبشّرناه) بس سویونچ بیردك بز ابراهیمغه (بغلام حلیم) تحمللی ویومشاق كوكللی بولغوچی اوغل برله یعنی آكا هاجردن اسماعیلنی روزی ایتدك هاجر حضرت اسماعیلنی طوغدرغاندن صوك بر مدت اوتكاچ حق تعالی‌نك حكمی بوینچه ابراهیم علیه السلام هاجر برله اسماعیل‌نی مكه‌گه كلتوردی اسماعیل علیه السلام مكه‌ده تربیه‌لنوب اوسدی (۱) بروقت ابراهیم علیه‌السلام شامدن مكه‌گه اوغلینی كورمك اوچون كیلگان ایدی اوچ كیچه طوتاشدن توشنده كوردی‌كم ای ابراهیم اوغلكنی خدای رضاسی اوچون قربان قیلغل دیوب بیورورلر دورتنچی كون قربان عیدی كونی ایدی حضرت ابراهیم اوغلی اسماعیلنی یانینه آلوب «مینا» دیگان اورنغه كلتوردی (فلمّا بلغ) بس ایرشكانی زمانده ابراهیم (معه) اسماعیل برله (السّعی) سعی اورنینه یعنی صفا برله مروه آراسینه كیلوب یتكاچ (قالَ) ایتدی حضرت ابراهیم (یا بنیّ) ای مینم اوغلانچغم (انّی اری فی المنام) درستلكده من كورامن اویقوده یعنی توشمده كورامن (انّی اذبحك) شونی كم من بوغازلارمن سینی یعنی توشمده مكا سینی بوغازلامق برله بیورالر (فانظر) بس سن فاراغل وفكر لب كورگل بو اش خصوصنده (ماذا ترى) نی نرسه كورورسن وسنك بو اشده رأیك نیچكدر (قالَ) ایتدی حضرت اسماعیل آتاسندن بوسوزنی ایشتكاچ (یا ابت افعل) ای مینم آتام سن قیلغل (ما تؤمر) شول نرسه‌نی‌كم بیورلمش بولاسك آنك برله یعنی اگر

(۱) ابراهیم علیه‌السلام اوغلی اسماعیلنی قربان قیلماق ایله امر ایتوله‌كی قصه‌سی.

خدای تعالی سیکا اوغلکنی بوغازلاغل دیوب بیورغان بولسه سن مینی بوغازلاغل (سَتَجِدُنِي) تیز درکم سن طابارسك مینی (اِنْشَآءَ اللّٰهُ) اگر تلهسه خدای تعالی (مِنَ الصّٰابِرِينَ) صبر قیلغوچیلردن حق تعالی‌نك تقدیرینه (فَلَمّٰآ اَسْلَمٰا) بس بوی صونغانلری زمانده ابراهیم برله اسماعیل خدایندك حکمینه یعنی ابراهیم اوغلینی فدا ایتمه کـکه واسماعیل باشینی فدا ایلهمه کـکه راضی بولغانلری زمانده واقع بولاچاق اش واقع بولدی (وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ) هم یانقوردی ابراهیم اوغلینی ماکلایی اوزره یرگه یعنی اسماعیلنك التماسی بوینچه آنی یوز توبان یانقوردی تاکم بوغازلاغان وقتده کوزی اوغلی‌نك یوزینه وکوزینه طوغری کیلوب آتالق شفقتی غالب بولوب خدایندك امرنده‌کم چیلك بولماسون اوچون بس حضرت ابراهیم کوکلینی قوی ایلهب اسماعیلنك قوللرینی وآیاقلرینی باغلادی وپچاقنی بوغازینه قویوب طارتدی نی قدر قوّت برله طارتسه‌ده پچاق اسماعیلنك موینینی کیسمه‌دی (وَنَادَيْنَاهُ) هم ندا ایتدك بز ابراهیم پیغمبرگه (اَنْ يٰٓا اِبْرٰاهِيمُ) شویله دیوب‌کم ای ابراهیم (قَدْ صَدَّقْتَ الرُّءْيَا) تحقیق راست أیلهدك سن کورگان توشکنی ومینم فرمانیمنی یرینه کلتوردك (اِنّٰا كَذٰلِكَ) درستلکده بز اوشانداق یعنی محنت وفایغودن صوك راحت وشادلق برله (نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ) جزأ بیرورمز ایدگولك قیلغوچیلرغه (اِنَّ هٰذَا) درستلکده اوشبو اش یعنی ابراهیمغه اوغلکنی بوغازلاغل دیوب بیورماقمز (لَهُوَ الْبَلٰٓؤُا الْمُبِينُ) البته اولدر برآشکارا بولغوچی صنامق‌کم آنك سببلی مخلص غیر مخلصدن آیرلور (وَفَدَيْنَاهُ) هم فدا بیردك بز اسماعیلغه (بِذِبْحٍ عَظِيمٍ) بر اولوغ بوغازلامق برله یعنی جنتدن بر سیمز قوچقارنی آنك اوچون فدا ایتوب بیاردك تاکم اسماعیل اورنینه شول قوچقارنی بوغازلادیلر (وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ) هم قالدردق بز ابراهیم پیغمبر اوزره کورکام ثنا ومدحنی (فِي الْاٰخِرِينَ) صوکغیلر آراسنده یعنی محمد علیه السلام امتلری آراسنده قیامتکه قدر آنك کورکام ذکرینی قالدردق‌کم أیتورلر (سَلٰامٌ عَلٰٓى اِبْرٰاهِيمَ) سلام بولسون ابراهیم اوزرینه دیوب (كَذٰلِكَ نَجْزِي) اوشانداق جزأ بیرورمز (الْمُحْسِنِينَ) ایدگولك قیلغوچیلرغه (اِنَّهُ مِنْ عِبٰادِنَا الْمُؤْمِنِينَ) درستلکده اول ابراهیم بزنك اشانغوچی بنه‌لرمزدندر (وَبَشَّرْنَاهُ) هم بشارت وسوینچ بیردك بز ابراهیمغه (بِاِسْحٰاقَ) اسحاق اسملی اوغلنك بولمانی برله اسماعیلدن صوك (نَبِيًّا) پیغمبر بولغانی حالده اول اسحاق (مِنَ الصّٰالِحِينَ) ایدگولردن (وَبٰارَكْنَا عَلَيْهِ) دخی

برکت بیردك بز ابراهیم اوزرینه (وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ) هم آنك اوغلی اسحاق اوزرینه یعنی بارچه بنی اسرائیل پیغمبرلرینی آنك صلبندن کیلتوردك (وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا) هم بو ایکیسینك بالالرندن بولغوچیدر (مُحْسِنٌ) ایدگولك قیلغوچی کشی ایمان وطاعت برله (وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ) دخی ظلملق ایتکوچی کشی اوز نفسینه کفر ومعصیت برله (مُبِينٌ) آشکارا یعنی ابراهیم واسحاق علیهما السلاملر نسلندن مؤمنلر هم مشرکلر باردر (وَلَقَدْ مَنَنَّا) وتحقیق منت قویدق بز (عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ) موسی وهارون علیهما السلاملر اوزرینه پیغمبرلك نعمتی برله (وَنَجَّيْنَاهُمَا) هم قوتقاردق بز بو ایکیسنی (وَقَوْمَهُمَا) دخی آنلرنك قومینی یعنی بنی اسرائیلنی قوتقاردق (مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ) الوغ قایغودن یعنی فرعون قومی قولنده اسیر وطوتقون بولودن (وَنَصَرْنَاهُمْ) هم یاردم بیردك آنلرغه (فَكَانُوا) بس بولدیلر (هُمُ الْغَالِبِينَ) آنلر غالب بولغوچیلر دشمانلرینه (وَآتَيْنَاهُمَا) وبیردك بز موسی وهارونغه (الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ) روشن بولغوچی کتابنی کم تورات کتابیدر (وَهَدَيْنَاهُمَا) هم کوندردك هر ایکیسنی (الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ) مقصودغه ایرشدرگوچی طوغری یولغه (وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا) دخی باقی ایتدك وقالدردق اول موسی وهارون اوزرینه ایدگو ثنانی (فِي الْآخِرِينَ) صوکغی امتلر آراسنده کم أیتورلر (سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ) سلام بولسون موسی وهارون اوزرینه دیوب (إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي) درستلکده بز اوشانداق ایدگو جزأ بیرورمز (الْمُحْسِنِينَ) ایدگولك ایتکوچیلرگه (إِنَّهُمَا) درستلکده موسی وهارون علیهما السلام بولغوچیلردر (مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ) اشانغوچی بنه لرمزدن (وَإِنَّ إِلْيَاسَ) ودرستلکده الیاس علیه السلام (لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ) یبارلمش پیغمبرلر جملهسندندر (إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ) یاد قیلغل شونی کم أیتدی الیاس پیغمبر اوزینك قومینه (أَلَا تَتَّقُونَ) ایا سز قورقماسسزمو خدایناك عذابندن (أَتَدْعُونَ بَعْلًا) ایا سز طابنورسزمو بعل گه بعل بر پوتنك اسمیدرکم اوزونلتی یکرمی آرشن ایدی دورت یوزی بار ایدی شام ولایتنده طورور ایدی اول طورغان شهرگه بعلبك شهری دیورلر الیاس علیه السلام قومی شوکا طابنور ایدیلر بس حضرت الیاس أیتدی سزلر نی اوچون بعل گه عبادت قیلاسز (وَتَذَرُونَ) هم قویاسز (أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ) یاراتقوچیلرنك کورکامره کی بولغان خدای تعالی نی یعنی خدایغه عبادت قیلمایسز وقویاسز (اللَّهَ رَبَّكُمْ) سزنك پروردکارکز بولغوچی الله تعالی نی (وَرَبَّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ) هم سزدن اوّلده

بولغان آنا وبابالرگزنك پروردكاری بولغوچی مرویدركه حق سبحانه الیاس علیه السلامنی بعلبك شهرینك اهلینه پیغمبر ایتوب یباردی آنلرنك اجب اسملی پادشاهلری بار ایدی اوّلده مسلمان بولغان ایدی صكره بر خاتوننك اغواسی برله اسلامدن دونوب پوتقه طابنغوچی بولدی الیاس علیه السلام آنلر حقنده دعا أیلهدی تاكم اوچ یل مدتی آچلق وقحطلق برله مبتلا بولدیلر عاقبت حضرت الیاسغه مراجعت ایدوب بزنك اوچون خیر دعا قیلغل بو بلا بزدن كوتهرلسون دیب یالبار دیلر الیاس علیه‌السلام أیتدی اگر مینم دینمنك حق ایدكی سزلرگه ظاهر بولونی تلهسهگز كیلگز هر قایومز اوز معبودمزگه دعا قیلایق مین اوز خدایمغه دعا قیلوب بو بلانك كوتهرلمهكینی صورایم سزلر پوتلرگزدن صوراگز قایوسی دعامزغه اجابت أیلهسه معبودلككه مستحق شولدر دیدی آنلر بو اشكه راضی بولدیلر هم پوتلرینی زینتلهب والوغلاب دعا قیلوب پوتلردن یغمور یاغدرماقنی تلهدیلر نی قدر تلهسهلرده هیچده اجابت اثری ظاهر بولمادی صكره الیاس علیه‌السلام خدای تعالی گه دعا قیلوب یغمور تلهدی فی الحال بولوطلر پیدا بولوب یغمور یاوا باشلادی اول قوم بو حالنی كورسهلرده هیچده انصافقه كیلمهدیلر وایمان كیلتورمهدیلر (فَكَذَّبُوهُ) بس یالغانغه طوتدیلر آنلر حضرت الیاسنی (فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ) بس درستلكده آنلر حاضر ایتولمشلر درعذاب اوچون (إِلَّا عِبَادَ اللهِ الْمُخْلَصِينَ) مگر تكذیب قیلمادیلر. خدای تعالینك شرك ونفاقدن پاك ایتولمش بنهلری كم آنلر مؤمنلردر (وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ) قالدردق بز (۱) اول الیاس اوزره كورگام ثنانی (فِي الْآخِرِينَ) صوكغیلر آراسنده (سَلَامٌ عَلَىٰ إِلْ يَاسِينَ) سلام ورحمت بولسون الیاسنك قومینه یعنی آگا ایمان كیلتورگانلرگه یا كه الیاسنك اوزینه سلام دیمكدركم الیاسین هم آنك بر اسمیدر (إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي) درستلكده بز اوشانداق ایدگو جزأ بیرورمز (الْمُحْسِنِينَ) یخشیلق قیلغوچیلرغه (إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ) درستلكده اول الیاس مؤمن بنهلرمز جملهسندندر (وَإِنَّ لُوطًا) ودرستلكده لوط علیه السلام (لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ) یبارلمش پیغمبرلر جملهسندن بولغوچیدر (إِذْ نَجَّيْنَاهُ) یاد قیلغل شول وقتكم قوتقاردق بز لوطنی (وَأَهْلَهُ) هم آنك ایو جماعتلرینی (أَجْمَعِينَ) بارچهلرینی قوتقاردق (إِلَّا عَجُوزًا) مگر قوتقارمادق عذابدن بر قارچقنی یعنی حضرت لوطنك خاتونینی كم اول خاتون بولدی (فِي الْغَابِرِينَ) عذابده قالغوچیلر آراسنده زیراكه اول خاتون مشركه ایدی حضرت لوط برله

(۱) مرویدركه الیاس علیه السلام قومینك ایمان كیلتورمهولرینه ملول بولوب خدای تعالیدن تلهدیكم الهی عذاب نازل بولودن الگاری مینی بوقومنك آراسندن چغارغل دیدی فرمان ایرشدیكم فلان كون فلان اورنغه بارغل وآنده هر نرسه سیكا ظاهر بولسه آگا آطلانغل بس حضرت الیاس شول كون یتكاچ مذكور اورنغه باردی اوطدن بر آرسلان صورتلی نرسه آنك آلدینه كیلدی الیاس آگا آطلاندی اوز اورنینه الیسعنی خلیفه ایدوب قالدردی حق سبحانه وتعالی حضرت الیاسغه اوچا طورغان قاناط بیردی هم آشاماق واچمك وجماع شهوتلرینی آندن كیتاردی فرشته كبی اوچوب تلهگان بیرینه بارور الیاس علیه السلام صحرالرغه مؤكلدر نتاكم خضر علیه السلام دریالرغه مؤكلدر یلده مرتبه حج وقتنده عرفاتده بر برسینه یواقورلر هم

رمضان آینده بیت المقدسده برگه افطار * ۴۲ قیلورلر دیمشلر. والله اعلم تفسیر كاشفی

شهردن چقمادی قوم آراسنده قالوب برگه هلاك بولدی (ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ) صکره هلاك ایتدك بزایکنچیلرنی اول لوط قومندن وآنلرنك دیوارلرینی آستینی اوستکه ایلاندردك (وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ) ودرستلکده سزلر ای قریش قومی اوتاسزلر (عَلَيْهِمْ) اول لوط قومینك منزللری اوزره یعنی شامغه صاتو برله بارغان وقتکزده آنلرنك ییرلرندن اوتوب کیتاسز (مُصْبِحِينَ) طاك وقتینه کرگوچیلر بولغانکز حالده (وَبِاللَّيْلِ) هم کیچه‌ده یعنی کیچه وکوندزده لوط قومینك منزللرندن اوتاسز (أَفَلَا تَعْقِلُونَ) ایا تعقل قیلماسسزمو وفکرلاماسسزمو کم تکذیب ایتکوچیلرنك عاقبت حاللری عذاب وهلاکلکدر (وَإِنَّ يُونُسَ) ودرستلکده (١) یونس علیه السلام (لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ) یبارلمش پیغمبرلر جملهسندندر حق سبحانه وتعالی آنی نینوی شهرینك خلقینه یباردی نتاك کم یونس سوره‌سنده ذکری اوتدی قومی آنی یالغانغه طوتدیلر حضرت یونس آنلرغه عذاب نازل بولماقینی تلهدی واوزی قومی آراسندن چغوب کیتدی عذاب اثری ظاهر بولغاچ یونس علیه السلام قومی ایمان کیلتوردیلر وعذاب کیری کوتارلدی یونس علیه السلام بوحالدن خبر طاپدی قومینه سزلرگه عذاب نازل بولور دیوب اوّلده وعده قیلغان ایدی آنلر آراسینه قایتسه سوزك یالغانغه چقدی عذاب گیلمادی دیوب مینی ملامت قیلورلر دیب اندیشه ایلهدی شول سببلی قومی یانینه قایتمایوب دریا طرفینه یونالدی (أَبَقَ) یاد قیلغل شونی‌کم قاچدی یونس پیغمبر اوز قومندن (إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ) کشیلر هم مالار برله طولی بولغان کیمه صاری مرویدرکه قاچان‌کم یونس علیه السلام دریا چیتنه کیلوب ایرشدی کوردی‌کم سودا گرلردن برگروه کیمه‌گه اولتورورلر ایدی حضرت یونس هم آنلر برله کیمه‌گه کردی دریانك اورطاسینه یتکاچ کیمه توقتادی ملاحلر بوکیمه‌ده برقاچقان قل باردرکم شونك اوچون بارمایدر دیدیلر حضرت یونس ایتدی خواجه‌سندن قاچقان قل مین مین کیمه‌ده‌گی کشیلر ایتدیلر حاشاکه سین قل بولساك سینك آزادلقك هم یخشیلقك قیافتکدن وچهره‌کدن ظاهردر بر ایدگو کشی سن دیدیلر یونس علیه السلام تکرار مبالغه قیلدی البته مین قاچقان قل مین دیدی اول قومنك عادتلری شول ایدی‌کم اگر کیمه‌ده قاچقان قل بولسه آنی طونوب صوغه صالورلر ایدی آنی دریاغه طاشلاغاچ کیمه یورب کیتار ایدی یونس علیه السلام همیشه مین قاچقان قل مین مینی دریاغه طاشلاکز دیوب

(١) یونس پیغمبر قصه‌سی

مبالغه ایلار ایدی عاقبت کیمه اهلی آرالرنده قرغه صالماقچی بولدیلر (فَسَاهَمَ) بس قرغه صالدی کیمه اهلی اوز آرالرنده اوچ مرتبه (فَكَانَ) بس بولدی یونس پیغمبر (مِنَ الْمُدْحَضِينَ) قرغه آنك اسمینه چقفانلردن یعنی هر اوچ مرتبه ده قرغه آنك آطینه چقدی بس کیمه اهلی حضرت یونسنی کوتاروب دریاغه طاشلاماقچی بولدیلر شول حالده حق سبحانه وتعالی براولوغ بالقغه فرمان ایلادی تاکم اول بالق کیمه‌نك قارشوسینه کیلوب آغزینی آچوب طوردی ملاحلر بالقنی کورگاچ حضرت یونسنی کیمه‌نك ایکنچی یاغندان طاشلاماقچی بولدیلر بالق هم شول یاقغه چغوب ینه آغزینی آچوب یوطارغه حاضرلنوب طوردی عاقبت حضرت یونس باشینه برنرسه‌نی بورکانوب اوز اوزینی بسم‌الله دیوب دریاغه طاشلادی (فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ) بس یوطدی یونسنی بالق (وَهُوَ مُلِيمٌ) وحالانکه اول یونس ملامت ایتکوچی وشلته قیلغوچی ایدی اوز نفسینی یعنی نی اوچون قوم‌م یانینه قایتمایوب قاچوب کیتدم دیوب اوز اوزینی شلته‌لار ایدی حق تعالی اول بالقغه فرمان ایله‌دی‌کم ای بالق مین یونسنی سیکا آشاملق ایتمادم بلکه سینك اچکنی آکا زندان قیلدم بس سین آکا زیان‌ایرشدرمه‌گل وآنی سلامت صافلاغل اول بالق آنا اوز بالاسینی صافلاغان کبی‌حضرت یونسنی رعایه ایله‌دی باشینی همیشه صودن چقاروب یورورایدی حضرت یونس صولو آلسون اوچون اشهر شولدرکم یونس علیه‌السلام اول بالقنك قارننده قرق کون طوردی شول قرق کونده بالق یدی دیکزنی سیر قیلدی حق سبحانه آنك ایتینی هم تیریسینی پیالا کبی نازك وصاف قیلمش ایدی حضرت یونس آنك اچندن دیکزده‌گی عجائب وغرائب‌نی بارچه‌سینی کورب تماشا ایدار ایدی وهمیشه خدای تعالی‌نك ذکری ایله مشغول ایدی (فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ) بس اگر بولغان بولماسه ایدی اول یونس (مِنَ الْمُسَبِّحِينَ) تسبیح ایتکوچیلردن یعنی بالق قارننده خدای‌نك ذکری وتسبیحی برله شغللانماسه ایدی (لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ) البته طورور ایدی اول بالق قارننده (إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ) شول کونگاچه‌کم قوبارلمش بولورلر آدمیلر یعنی قیامت کونینه‌چه شونده قالور ایدی لکن ذکری وتسبیحی برکاتنده آندن خلاص بولدی بالق قارننده حضرت یونس لا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ دیوب تسبیح ایتورایدی (فَنَبَذْنَاهُ) بس طاشلادق وبالق اچندن چغاروب توشوردك بز یونسنی (بِالْعَرَاءِ) هیچ

برآغاچ واولان اوسمه‌گان بوش صحراغه (وَهُوَ سَقِيمٌ) وحانکه اول یونس صرخاو ایدی یعنی بالق قارنندن چقفان وقتده غایتده ضعیف وحالسز یاکا طوغان بالا کبی ایدی (وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ) هم اوسدردك بزیونسنك باشی اوستینه (شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ) برقاباق آغاچینی تاکم اول آغاچنك یافراقلاری اول صحراده حضرت یونسقه کوله‌گه بولدی هم اول یافراقنك خاصیتی شولدرکه آنك تیکراسینه چبنلر هیچده کیلماسلر بس اول آغاچ سایه‌سنده یونس چبندن هم قویاش اسیسندن ایمین بولدی هم حق تعالی‌نك فرمانی برله طاغدن برقرکجه‌سی کیلوب ایمچه‌کینی حضرت یونسنك آغزینه قویوب آنی ایمزور ایدی تاکم شول طریقه تربیه‌لنب تیریلری محکم بولدی هم آز آز قوّت کروب تمام صحتلاندی (وَأَرْسَلْنَاهُ) هم یباردك بز یونسنی ایکنچی مرتبه (إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ) یوز منك کشی صاری (أَوْ يَزِيدُونَ) یا ایسه آرتورلر یوز مکدن یعنی یوز مکدن هم آرتوغراق بولغان خلقفه آنی پیغمبر ایتوب یباردك مرویدرکه یونس علیه السلام‌نك قایتوب کیلمه‌کینك خبری نینوی شهرینه ایشتولگاچ شهرنك پادشاهی بارچه قومی برله حضرت یونسفه قارشوچقدی وآنی غایت تعظیم وتکریم برله قارشو آلدی (فَآمَنُوا) بس ایمان کیلتوردیلر آنلر یونس پیغمبرگه یعنی آنك حضورنده اوّلگی ایمانلرینی تجدید ایتدیلر (فَمَتَّعْنَاهُمْ) بس فائده‌لاندرق بز آنلرنی دنیانعمتلری برله (إِلَى حِينٍ) برمدت‌که‌چه یعنی اجللری یتکانگه قدر (فَاسْتَفْتِهِمْ) بس صوراغل سن ای محمد علیه السلام بنو خزاعه وبنی ملیح قبیله‌لرندن‌کم آنلر فرشته‌لرنی خدایلنك قزلاریدردیوب ایتورلر (أَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ) ایا سنك پروردکارکا بولغوچیدرمو قزلر (وَلَهُمُ الْبَنُونَ) وآنلرغه اوغللر (أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ) یا ایسه بز یاراتدقمو فرشته‌لرنی (إِنَاثًا) خاتونلر وقزلر ایتوب (وَهُمْ شَاهِدُونَ) وحالانکه آنلر حاضر ایدیلر یعنی فرشته‌لرنی قزلر ایتوب یاراتقانیمزنی اول مشرکلر کورب توردیلرمو البته کورگانلری یوقدر بس کورگان بولماسه‌لر نی اوچون فرشته‌لرنی خدایلنك قزلاریدردیب ایته‌لر (أَلَا إِنَّهُمْ) آگاه بولغل‌کم درستلکده اول مشرکلر یعنی بنوخزاعه وبنو ملیح قبیله‌لری (مِنْ إِفْكِهِمْ) اوزلرینك یالغان وافتراءلرندن (لَيَقُولُونَ) ایتورلر (وَلَدَ اللَّهُ) بالا طوغردی خدای دیوب تعالی عن مایقولون (وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ) ودرستلکده آنلر البته یالغان ایتکوچیلردر اوشبو سوزلرنده (أَصْطَفَى الْبَنَاتِ) ایا اختیار ایتدیمو خدای تعالی قزلرنی‌کم سزلر آنلرنی مکروه

کورورسز (عَلَى الْبَنِينَ) اوغللر اوزرینه‌کم سزلر آنك برله ماقتانورسز یعنی اوزکز قز بالاکز بولونی سویماسسز وتله‌مه‌سسز ایر بالا بولونی یاراطورسز بس خدایغه نی اوچون اوزکز سویمه‌گان نرسه‌نی نسبت بیراسز وقزلری باردر دیب ایته‌سز (مَالَكُمْ) نیدر سزلرگه (كَيْفَ تَحْكُمُونَ) نیچك حکم قیلورسز واوزکز سویمه‌گان نرسه‌نی خدای تعالی‌گه نسبت بیرورسز بونیچك اشدر (أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) ایا ایسکزگه توشورماسسز مو وفکر قیلماسسز موکم خدای تعالی خاتون وبالادن منزه‌در خاتون وبالا مخلوقده بولور خدای تعالی مخلوق توگلدر بلکه اوزی خالقدر (أَمْ لَكُمْ) یا ایسه بارمودر سزلرگه اوشبو سوزکزده (سُلْطَانٌ مُبِينٌ) بر روشن بولغوچی دلیل یعنی اوشبو سوزکزگه برظاهر دلیلکز بارمودر (فَأْتُوا بِكِتَابِكُمْ) بس کلتورکزسز اول دلیلکز یازلغان کتابنی (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر بولسه‌کزسز راست ایتکوچیلر اوشبو دعوا کزده مرویدرکه بنی خزاغه مشرکلری ایتدیلر خدای پریلرنك اولوغلرندن اوزینه خاتون آلدی فرشته‌لر شوندن طوغدیلر نعوذ بالله من ذلك حق تعالی آنلرنی رد ایلب بیوردی (وَجَعَلُوا) هم قیلدیلر اول مشرکلر (بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ) خدای تعالی برله پریلر آراسنده (نَسَبًا) نسبنی یعنی ایرلك وخاتونلق نسبتی باردردیدیلر یاکه مراد بجوسیلردرکم آنلر خدای برله شیطان قرنداشلردردیدیلر تعالی عن ذلك (وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ) وتحقیق بلدیلر پریلر وشیطانلر شونی‌کم (إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ) درستلکه آنلر حاضر ایتولمشلردر قیامت کونده اوشبو سوزنی ایتکوچیلر برله یاکه آنلرغه ایارگانلر برله برگه عذاب ایدلمك اوچون (سُبْحَانَ اللَّهِ) پاك ومنزه‌در خدای تعالی (عَمَّا يَصِفُونَ) شول نرسه‌دن‌کم صفتلارلر اول مشرکلر آنك برله خاتونی وبالاسی باردر دیمه‌کلری کبی (إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ) مگر صفتلاماسلر خدایني تیوشسز اشلر برله خدای تعالی‌نك کفر وشرکدن پاك ایتولمش بنده‌لری (فَإِنَّكُمْ) بس درستلکده سزلر ای مشرکلر (وَمَا تَعْبُدُونَ) دخی شول نرسه‌کم سزلر طابونورسز آکا یعنی پوتلرکز (مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ) سزلر ایماسسز اول طابونغان نرسه‌کز اوزره (بِفَاتِنِينَ) آزدرغوچیلر وضلالتکه توشورگوچیلر یاکه سزلر هم پوتلرکز خدای تعالی اوزره خلقدن برکمسه‌نی آزدرغوچیلر توگلسز یعنی خدایغه عبادت ایتودن منع قیلا آلماسسز بلکه هدایت وضلالت خدای تعالی‌دندر (إِلَّا مَنْ هُوَ) مگر شول کمسه‌نی آزدرورسزکم اول اوزی (صَالِ الْجَحِيمِ) تموغغه

کرگوچیدر یعنی خدای تعالی‌نك علم قدیمنده آنك تموغفه کرمکی مقرر ایتولمشدر فرشته‌لرگه طابونغوچیلرنك سوزلرینی رد اوچون فرشته‌لرنك، خدایغه بنده بولولرینی بیان ایدوب بیورورکم اول فرشته‌لر ایتورلر (وَمَا مِنَّآ) ویوقدر هیچ بر کمسه بزلردن (اِلَّا لَهُۥ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ) مگر باردر آنك برمعلوم اورنی ومقامی خدای تعالی‌گه خدمت وعبادت قیلوده هیچ قایوسی شول مقامندن اوتا آلماس (وَاِنَّا) هم درستلکده بزلر (لَنَحْنُ الصَّآفُّونَ) بزلرمز صف باغلاغوچیلر طاعت وعبادتده (وَاِنَّا) دخی درستلکده بزلر (لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ) بزلرمز تسبیح ایتکوچیلر خدای‌تعالی‌گه‌هم آنی نقصانلاندن تنزیه ایتکوچیلر (وَاِنْ كَانُوا) ودرستلکده بولدیلر قریش مشرکلری پیغمبر علیه السلامنك کیلمه‌کندن الگاری (لَيَقُولُونَ) ایتورلر آنلر (لَوْ اَنَّ عِنْدَنَا) اگر بولسه ایدی بزنك قاشیمزده (ذِكْرًا) بر ذکر یعنی اگر بزلرگه هم برکتاب نازل بولسه ایدی‌کم اول کتابده وعظ ونصیحتلر بولسه ایدی (مِنَ الْاَوَّلِينَ) اوّلگیلرنك کتابلرندن (لَكُنَّا) البته بولورایدك بز (عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ) خدای تعالی‌نك شرك وکفردن پاك ایتولمش بنده‌لری اول کتابنی قبول ایدوب ایمان کلتورور ایدك دیور ایدیلر وشول وقتکم کیلدی آنلرغه کتاب یعنی قرآن (فَكَفَرُوا بِهِۦ) بس اشانمادیلر آنلر اول کتابغه وایمان کلتورمادیلر (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم بلورلر آنلر کفر وشرکلرینك عاقبتینی (وَلَقَدْ سَبَقَتْ) وتحقیق اوتکاندر (كَلِمَتُنَا) بزنك سوزیمز یعنی ظفر ونصرت وعده‌سی کم اول وعده‌نی قیلدق (لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ) پیغمبر ایتوب یبارلمش بنده‌لریمز اوچون (اِنَّهُمْ) درستلکده اول پیغمبرلر (لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ) البته آنلردر نصرت ویاردم ایتلمشلر (وَاِنَّ جُنْدَنَا) هم درستلکده بزنك لشکرمز یعنی پیغمبرلرگه ایه‌رگان کشیلر (لَهُمُ الْغَالِبُونَ) البته آنلردر غلبه ایتکوچیلر واوستون بولغوچیلر دشمانلر اوزرینه (فَتَوَلَّ عَنْهُمْ) بس یوز دوندرگل سین ای محمد علیه‌السلام اول مشرکاردن (حَتّٰى حِينٍ) بر مدتکه قدر یعنی تاکم آنلرنی اولتورمك برله سیکا فرمان کیلگانگه‌چه آنلرغه تعرض قیلماغل یاکه نصرت وعده‌سی یتکانگاچه‌کم بدر صوغشی کونیدر یاکه مکه‌نی فتح ایتکان کوندر (وَاَبْصِرْهُمْ) دخی کورگل اول مشرکلرنك حالینی اول کونده (فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ) بس تیزدرکم کورورلر آنلر اوزلری هم (اَفَبِعَذَابِنَا) ایا بزنك عذابمز برله (يَسْتَعْجِلُونَ) استعجال قیلورلرمو آنلر یعنی استهزآء طریقنچه بزگه وعده قیلنمش عذاب قاچان کیله

(١) ابو وراق علیه الرحمة بیوردی کم قرآنده حروف مقطعه کفارنی تسکیت ایچون یعنی استهزآء ومسخره ایتودن طوقتاتمق اوچوندر مکه‌ده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری قرآننی نمازده هم باشقه وقتلرده جهرا تلاوت ایتکانده مشرکلر عناد وحسدلرندن قوللرینی قولغه اوروب تیوشسز سوزلر ایتوب اول حضرتنی یاکلشدرماق ایچون تورلی ادبسزلکلر ومسخره‌لکلر قیلورلر ایدی حق سبحانه وتعالی مشرکلرنی اول اشدن توقتاتو ایچون اوشبو حرفلرنی یباردی تاکم پیغمبر حضرتی سوره‌نك اوّلنده اوشبو حروف مقطعه‌نی اوقوغاچ مشرکلر آنی ایشتوب بو حرفلرنك معنالری خصوصنده تفکر وتأملکه مشغول بولوب استهزآء ومسخره‌لکلرندن توقتارلر ایدی اوشبوص حرفی خصوصنده علمآءدن تورلی سوزلر منقولدر بعضیلر خدای تعالی‌نك بر اسمیدر دیورلر یاکه قرآننك اسمیدر یاکه اوشبو سوره‌گه اسمدر یاکه صانع وصادق الوعد اسملرینك مفتاحیدر

ذیوب آشغورلر (فَاذَا نَزَلَ) بس هر قاچان اینسه اول عذاب (بِسَاحَتِهِمْ) آنلرنك تیکرمسینه یعنی وعده ایتلمش عذاب آنلرغه کیلسه (فَسَاءَ) بس نی یاوز بولور شول وقتده (صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ) قورقوتولمشلرنك طاکلری یعنی اول وقتده آنلرنك حالی بیك چیتن بولور (وَتَوَلَّ عَنْهُمْ) ویوز دوندرگل سین اول مشرکلردن (حَتَّى حِينٍ) بر معلوم مدتکه‌چه (وَأَبْصِرْ) هم کورگل سین آنلرنك احوالینی (فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ) بس تیزدرکم کورورلر آنلر اوزلری هم کفر وشرکلرینك عاقبتی نیچك بولماقینی (سُبْحَانَ رَبِّكَ) پاك ومنزه‌در سینك پروردکارك (رَبِّ الْعِزَّةِ) قوّت وغالبلك ایاسی بولغوچی پروردکارك (عَمَّا يَصِفُونَ) شول نرسه‌دن پاکدرکم صفتلارلر اول مشرکلر آنی اول نرسه برله (وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ) وسلام هم رحمت بولغوچیدر یبارلمش پیغمبرلر اوزرینه (وَالْحَمْدُ لِلَّهِ) هم بارچه ثنا ومافتاماق مخصوصدر خدای تعالی گه (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنك پروردکاری بولغوچی خدای تعالی بو آیت بنده‌لرگه تسبیح وتحمیدنی تعلیمدر امام محی السنة رحمه‌الله معالم التنزیلده حضرت علی المرتضی کرم‌الله وجهه‌دن نقل قیلدی‌کم هرکم آکا اجر وثواب کوبرك والوغراق بولونی تلاسه آنك مجلسنده آخرغی کلامی اوشبو آیت کریمه بولسون

سورة ص مکیة وهی ثمان وثمانون آیة

﴿ ٣٧ نچی سوره ص سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٨٨ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(ص) الله اعلم بمراده (١) (وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ) عظمت وشرافة هم شهرت ایاسی بولغوچی قرآن برله قسم یاد ایتارمن یاکه ذکرنی مشتمل بولغان قرآن برله آنطدرکم اش مشرکلر گمان ایتکانچه توگلدر (بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا) بلکه ایمان کیلتورماگان وحقلقده اشانماغان کمسه‌لر قریش اولوغلرندن (فِي عِزَّةٍ) باش طارتوده بولغوچیلردر حقنی قبول قیلودن (وَشِقَاقٍ) هم خدایغه مخالفتده ورسولینه عداوة ودشمانلقده بولغوچیلردر (كَمْ أَهْلَكْنَا) کوبمو ونی قدر هلاك

واحقافده کیلتورمشدرکم بوحرف محمد علیه الصلوة والسلامنك ٤٣ اسمیدر وحضرت علی کرم الله وجهه کوکده‌گی بر دیکزنك اسمیدر دیوب بیورمشدر والله تعالی اعلم.

ایتدك بز (من قبلهم) اوشبو مكه مشركلرندن الكاری (من قرن) زمانه اهلندن یعنی اوّلگی امّتلردن كوب كمسه‌لرنی خدای ورسول حكمندن باش طارتولری سببلی هلاك أیله‌دك (فنادوا) بس ندا قیلدیلر وچاغردیلر آنلر اشل‌گان اشلرینه اوكونوب وتوبه قیلوب تاكم بر كمسه آنلرنك فریادلرینه ایرشوب آنلرنی عذابدن قوتقارسون اوچون (ولات حین مناص) وعالانكه اول وقت نجات وقورتلماق وقتی توگلدر نی قدر چاغرسه‌لرده هیچ كم آنلرنی قوتقارماس هم اوكنولری فائده بیرماس وقاچارغه اورن بولماس (وعجبوا) وعجبله‌ندیلر اول مشركلر (أن جاءهم) شوكا كم كیلدی آنلرغه (منذر منهم) بر قورقتقوچی آنلرنك جنسندن یعنی اوز جنسلرندن وآدمیدن بر كمسه پیغمبر بولوب كیلمه‌كینه عجبله‌ندیلر (وقال الكافرون) هم أیتدیلر اشانماغان كمسه‌لر (هذا ساحر) اوشبو محمد علیه السلام سحر چیدركم كشی قیلا آلماغان اشلرنی قیلور (كذاب) یالغان ایتكوچیدركم یالغاندن قرآننی خدایندك كلامی دیوب دعوی قیلور دیدیلر مرویدركه حمزه وعمر رضی‌الله عنهما‌لرنك مسلمان بولدقلرندن صوك قریش اولوغلری بیك قایغوروب ابوطالبنك حضورینه كیلدیلر وأیتدیلركم ای عبد مناف اوغلی سین بزلرنك آرامزده مهتریمز والوغیمزسك بزلر سیكا كیلدك تاكم بزنك، برله قرنداشك اوغلی آراسنده سین حكم أیله گل بزنك اولوغلریمزنی برهم برهم آلدالاب آتا وبابالریمز دیننden چغارادر وبزنك معبودلریمزنی خورلایدر آرامزغه فتنه وتفرقه صالدی دیدیلر ابوطالب رسول اكرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتینی شول مجلسكه چاقروب كیلتوردی وأیتدی كم ای محمد قومنك اولوغلری كیلگانلر آنلرنك سیندن برمدعالری باردر بو خصوصده تفكر قیلغل قومنك سوزینی بریولی قایتارماغل حضرت بیوردی‌كم ای معشر قریش میندن مطلوبكز نی نرسه‌در آنلر أیتدیلر سین بزنك آتا بابالریمزدن قالغان دینیمزنی خورلاوكنی قویغل هم پوتلریمزنی سوكما گل بزلر هم سیكا تعرض قیلماسمز هم سیكا ایارماسمز دیدیلر حضرت بیوردی‌كم مین هم سزلردن برنرسه طلب ایدرمن برگلمه‌ده مینم برله اتفاق قیلكز تاكم عرب ملكتلری سزگه مسخر بولور هم عجم اولوغلری سزلرگه اطاعت قیلورلر آنلر أیتدیلر اول نیندا‌ین كلمه‌در سید عالم صلی‌الله علیه وسلم بیوردی لا اله الاالله كلمه‌سیدر بو سوزنی ایشتكاچ قریش اولوغلری بریولی حضرتدن اعراض ایدوب بربرسینه أیتدیلر (أجعل

الْآلِهَةَ) ایا قیلدیمو بو محمد علیه السلام خدایلرنی (الٰهًا واحدا) برگنه بولغوچی خدای یعنی خدای برگنه‌در آندن باشقه هیچ خدای یوقدر دیوب ایتور (انَّ هٰذَا) درستلکده اوشبو خداینك برگنه بولماقی (لَشَیْءٌ عُجَابٌ) البته برعجب نرسه‌در زیرا که بزنك اوچیوز آلتمش پوتلریمز بارچه‌سی برمکه شهرینك اشینی باشقارا آلماسلر برگنه خدای بارچه عالمنك اشلرینی نیچك باشقارور وتوغری قیلور دیدیلر (وَانْطَلَقَ الْمَلَأُ منهم) هم آشوغوب کیتدیلر ابوطالبنك ایوندن برگروه اولوغلر قریش مشرکلرندن وبربرسینه أیتدیلر (اَنِ امْشُوا) شویله دیوبکم یورکزسز (وَاصْبِرُوا) هم صبر قیلکز (عَلٰی اٰلِهَتِکُمْ) اوز خدایلرکزغه طابونمق اوزره یعنی پوتلرغه طابنونی قویماکز صبر ایتوب تورکز (انَّ هٰذَا) درستلکده اوشبو محمدنك اشلری (لَشَیْءٌ یُرَادُ) برنرسه‌درکم اراده ایتولمش بولور یعنی بواش قضا وتقدیرنك تلامه کی برله بولغان اشدر تقدیر ایتولمش اش واقع بولمای قالماس یا که محمدعلیه السلامنك تلامه کی برله بولغان اشدرکم ترفع واستعلا نی تلهب اوشبو طریقه دعوی قیلور (مَا سَمِعْنَا) ایشتمه‌دك بز (بِهٰذَا) اوشبونی یعنی خداینك برگنه بولماقینی (فِی الْمِلَّةِ الْاٰخِرَةِ) صوکغی ملتده یعنی آتالرمزدن قالغان دینده یاکه عیسی پیغمبر دیننده‌کم ملتلرنك آخریدر (انْ هٰذَا) ایمه‌سدر اوشبو خدایی بردیمك وتوحید (اِلَّا اخْتِلَاقٌ) مگر برتوزو یعنی محمد علیه السلام اوزی توزوگان بریالغاندر (ءَاُنْزِلَ) ایا ایندرلدیمو (عَلَیْهِ) آنك اوزرینه (الذِّکْرُ) قرآن (مِنْ بَیْنِنَا) بزنك آرامزدن یعنی بزنك آرامزدن نی اوچون آکاغنه قرآن ایندرلور باشقه‌لرغه ایندرلمه‌س وتومنك اولوغلرینه بواش بولماس دیدیلر آنلر بوسوزنی حسد وکونچیلکلرندن أیتدیلر (بَلْ هُمْ) بلکه اول مشرکلر (فِی شَکٍّ) شکده وگمانده بولغوچیلردر (مِنْ ذِکْرِی) مینم ذکرمدن (بَلْ لَمَّا یَذُوقُوا عَذَابِ) بلکه آنلر هنوز طاتوماغانلردر مینم عذابمنی اگر عذابنی طاتوسه‌لر آنلرنك شکلری زایل بولورایدی (اَمْ عِنْدَهُمْ) یاایسه آنلرنك قاشنده بولغوچیدرمو (خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ) پروردکارکنك رحمت خزینه لری (الْعَزِیزِ) غالب بولغوچی پروردکارکم هرگز مغلوب بولماس (الْوَهَّابِ) باغشلاغوچی‌کم هرنرسه‌نی مستحقلرغه باغشلاریعنی پیغمبرلکنك مفتاحلری‌اول مشرکلر قولنده توگلدر وآنلر اختیارنده توگلدر تاکم اوزلرینك اولوغلرینه پیغمبرلك بیرورلر ایدی بلکه خدای تعالی اختیارنده‌در هرکم نی تلهسه شونی

پیغمبر أیله‌ر اوزینك فضلیدر (أَمْ لَهُمْ) یا ایسه اول مشرکلرگه بولغوچیدرمو (مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرنك هم یرلرنك پادشاهلقی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوك برله یر آراسنده بولغان نرسه‌لرنك پادشاهلقی واگر آنلرنك قولنده بولسه (فَلْيَرْتَقُوا) بس کیراکدر کم آشسونلر ویوقاری منسونلر آنلر (فِي الْأَسْبَابِ) سببلرگه یعنی اگر آنلر کوکلرگه ویرلرگه مالك بولسه‌لر کوککه منه تورغان سببلرنی حاصل أیله‌ب کوککه منسونلر وعالمنك اشلرینی تدبیر أیله‌سونلرکم نی تله‌سه‌لر شونی پیغمبر ایتسونلر وتله‌گان کشیلرندن پیغمبرلکنی کیری آلسونلر اگر کوچلری یتسه اشله‌سونلر لکن البته کوچلری یتمه‌س بو اشلر آنلر قولنده توگلدر (جُنْدٌ مَا) برآزغنه لشکرلر اول قریش مشرکلری (هُنَالِكَ) شول اورنده یعنی بدر صوغشنده (مَهْزُومٌ) ینگلمش وصندرلمش لشکردر (مِنَ الْأَحْزَابِ) پیغمبرلرگه قارشی لشکر طارتوب صوغشقوچی کفار گروه‌لرندن یعنی بو مشرکلرگه هیچده ماقتانورغه اورن یوقدر برآزغنه ضعیف لشکرلردرکم تیز زمانده بدر صوغشنده مسلمانلر آنلرنی ینگوب آنلر مغلوب بولوب وصنوب قاچسه‌لر کیراکدر بو آیت قرآننك معجزه ایدکینه دلیل بولغان آیتلردندرکم بدر صوغشی بولودن الکاری مشرکلرنك بدرده مغلوب بولولرندن خبر بیرمشدر (كَذَّبَتْ) یالغانغه طوتدیلر پیغمبرلرنی (قَبْلَهُمْ) اوشبومکه مشرکلرندن الکاری (قَوْمُ نُوحٍ) نوح پیغمبر قومی (وَعَادٌ) هم عاد قومی هود پیغمبرنی یالغانغه طوتدیلر (وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ) دخی قاداقلر ایه‌سی بولغوچی فرعون موسی علیه السلامنی یالغانغه طوتدی قاداقلر ایه‌سی دیمك شول جهتدندرکه فرعون مؤمنلرنك ته‌نلرینه قاداقلر قاقدروب آنلرنی عذاب قیلور ایدی (وَثَمُودُ) دخی تکذیب ایتدیلر ثمود قومی صالح علیه السلامنی (وَقَوْمُ لُوطٍ) هم لوط قومی یالغانغه طوتدیلر لوط علیه السلامنی (وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ) دخی ایکه اهلی شعیب علیه السلامنی تکذیب قیلدیلر (أُولَٰئِكَ الْأَحْزَابُ) اوشبولر مکذب ویالغانغه طوتقوچی گروهلردر قریش مشرکلری هم شولار جمله‌سندن بولورلر (إِنْ كُلٌّ) ایمه‌سدر آنلرنك هیچ قایوسی (إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ) مگرکم تکذیب قیلدی رسوللرنی (فَحَقَّ عِقَابِ) بس مستحق بولدی مینم عذابمغه هم آنلرغه عذاب نازل بولدی (وَمَا يَنْظُرُ) ومنتظر بولماسلر یعنی کوته‌سلر (هَٰؤُلَاءِ) اوشبو گروه قریش مشرکلری (إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً) مگر کوته‌لر بر صیحه‌نی یعنی اسرافیل صورینی

(۱) کشف الاسرار صاحبی کیلتورمشدرکه طاغلر وطاشلرنك تسبیح أیتمه کلری عقلغه قاراغانده عجب اش بولسه‌ده حق سبحانه وتعالی‌نك قدرتینه نظرا هیچده بعید توگلدر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینك قولنده واق طاشلر تسبیح أیتورلر ایدی ومرویدرکه اولیآء الله‌دن براو بر طاشنی کوردی کم یغمور طاشیلری کبی اول طاشدن صو طامار ایدی اول ولی توقف ایدوب فکرلب اول طاشقه قاراب طوردی طاش

اورمه‌کنی کوته‌لر هر قایچان صورنی اورسه همه‌لری هلاك بولورلر (مَا لَهَا) بوقدر اول صیحه اوچون (مِنْ فَوَاق) هیچ بر رجوع ودونمك یعنی هیچ کم آنی کیری دوندره آلماس (وَقَالُوا) وأیتدیلر قریشنك معاندلری نضر بن حارث هم آنك اتباعی کبی (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکارمز (عَجِّلْ لَنَا) آشقدروب بیرگل سین بزلرگه (قِطَّنَا) بزنك اولوشمزنی عذابدن یعنی بزلرگه بولاچق عذابنی حاضر یبارگل (قَبْلَ یَوْمِ الْحِسَاب) حساب کوننده الگاری آنلر بو سوزنی استهزآء طریقنچه أیتدیلر آنلرنك استهزآءلری ومسخره‌گه طوتولری سببلی پیغمبر علیه السلام حضرتی ملول بولور ایدی حق سبحانه وتعالی بیوردی کم (اصْبِرْ) صبر قیلغل وچداغل سین ای محمد علیه السلام (عَلَى مَا يَقُولُونَ) شول نرسه اوزره‌کم أیتورلر مشرکلر واستهزآء قیلورلر (وَاذْكُرْ) هم ایسکا توشورگل سین (عَبْدَنَا دَاوُدَ) بزنك بنده‌مز داودنی (ذَا الْأَيْدِ) دینده قوّت ایه‌سی بولغوچی داود علیه السلامنی (إِنَّهُ أَوَّابٌ) درستلکده اول داود پیغمبر قایتقوچی ایدی خدای تعالی صاری (إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ) درستلکده بز مسخر ومطیع ایتدك طاولرنی تاکم داود علیه السلام هر اورنغه تله‌سه شول اورنغه بارورلر ایدی (مَعَهُ يُسَبِّحْنَ) آنك برله تسبیح (۱) أیتورلر ایدی (بِالْعَشِيِّ) کیچه‌ده (وَالْإِشْرَاقِ) هم قویاش چقغان وقتنه (وَالطَّيْرَ) دخی مسخر قیلدق اول داودغه قوشلرنی (مَحْشُورَةً) جمع ایتلمش وجیولمش بولغانلری حالده اول قوشلر آنك باشی اوستنده (كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ) هر قایوسی اول طاولرنك وقوشلرنك حضرت داودغه اطاعت ایتکوچی ایدیلر (وَشَدَدْنَا) دخی محکم أیله‌دك بز (مُلْكَهُ) اول داودنك پادشاه‌لقینی مظلوملرنك دعاسی سببلی یاکه عدللکی سببلی یاکه عقللی وزیرلر سببلی (۲) (وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ) هم بیردك بز داود پیغمبرگه حکمتنی یعنی تمام علم وکمال عملنی (وَفَصْلَ الْخِطَابِ) هم پاکیزه بولغوچی ومقصودنی آیرم آچق آکلاطقوچی سوزنی

تلگه کیلوب أیتدی: «ای ولی الله نیچه یللر درکم خدای تعالی مینی یاراتدی آنك سیاستندن قورقوب همیشه حسرت برله یغلارمن اول ولی مناجات قیلدی الهی بو بیچاره طاشنی عذابکدن ایمین أیله‌گل دیدی آنك دعاسی قبول بولوب طاشقه عذابدن ایمین بولدك دیوب بشارت کیلدی بر مدتدن صوك اول ولی ینه شول طاش یانندن اوتدی کوردی کم اول طاش اوّلکیدن هم آرتغراق قطره‌لر توکوب یغلار اول ولی أیتدی: «ایمدی عذابدن ایمین بولدك نی اوچون یغلارسك» طاش جواب بیردی کم: «اوّله عذاب خوفندن یغلار ایدم ایمدی ایمین بولماقمنك شادلقندن یغلارمن دیدی. کشف.

(۲) امام ابواللیث قدس سره بیوردی حضرت داودنك ملکی محکم بولماقی شونك برله ایدی کم حق تعالی آنك محکمه‌سینه کوکدن بر چلبر توشورمش ایدی ایکی کشی دعوالاشوب محکمه‌گه کیلسه‌لر قایوسی شول چلبرنی قولی برله طوتسه حقلق شونك طرفنده بولور ایدی باطل بولغان طرفده‌غی کشی هیچده اول چلبرنی طوتا آلماس ایدی.

بیردك كم هیچ كم آنك سوزینی آكلامای قالماس ایدی یاكه فصل خطابدن مراد ایكی خصم آراسینی طوغریلق برله آیورماق وعدللك برله حكم أیلهمكدر مرویدركه داود علیه السلام زمانندهٔ اوریا اسملی برکشی برخاتونغه یاوچی یباروب خاتونلقغه صورادی اول خاتون اوریاغه بارماقچی بولوب اشلری عقد قیلورغه یاقنلاشقاچ خاتوننك وایلری قبول ایتمه‌یوب اشنی توقتاتدیلر شول وقتنهٔ حضرت داود علیه السلام هم اول خاتوننی اوزینه صوراب یاوچی یبه‌ردی حضرت داودنك آندن باشقه هم توقسان توقز خاتونی بار ایدی اول خاتوننی یوزنچی خاتونلقغه صورادی بو خصوصده یعنی ایكنچی كشی خطبه‌سی اوستینه خطبه قیلغانلقی اوچون حضرت داودغه عتاب آلهی ایرشدی حق سبحانه وتعالی اول اشدن خبر بیروب بیورورکم (وَهَلْ اَتیكَ) وایا كیلدیمو سیكا ای محمد علیه السلام (نَبَأُ الْخَصْمِ) حضرت داود آلدینه دعواه‌شوب كیلگان ایكی گروه خصمنك خبری تبیانده بیورمشدركه آنلر جبرائیل میكائیل علیهما السلام ایدیلر كم ایكی خصم صورتنهٔ بولوب داود علیه السلام حضورینه كیلدیلر هرقایوسینك طرفنده فرشته‌لردن بر جماعت بار ایدی وحضرت داود كونلرنی تقسیم ایله‌مش ایدی بر كون عبادت قیلور ایدی وبر كون وعظ سویله‌ر ایدی وبر كون اوزینك مهملری وحاجتلری برله شغللنور ایدی عبادت قیلا طورغان كونده یوقاریداغی خانه‌سینه منوب ایشكلرنی یابارلر ایدی هم آنك تیكراسنهٔ صاقچیلر توروب خلقنی حضرت داود یانینه كرودن منع ایده‌رلر ایدی اول فرشته‌لر شول كون دعواغه كیلگان آدمیلر صورتنهٔ بولوب توغری یوقاریغه آنك عبادتخانه‌سینه مندیلر نتاككم بیورور (اِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرابَ) شول وقته‌كم دیوار آرقلی توشدیلر آنلر یوقاریداغی عبادتخانه‌غه (اِذْ دَخَلُوا عَلی داوُدَ) شول وقت كم كردیلر آنلر داود علیه السلام اوزرینه وایشك توبنده‌گی صاقچیلر آنلرنی ذورمادیلر (فَفَزِعَ مِنْهُمْ) بس قورقدی آنلردن حضرت داود زیراكه آنلرنك اجاتسز آكسزدن یوقاری خانه‌گه چقدقلرندن بر بر ضرر وزیان قصدی برله كیلگان بولماسونلر دیوب گمان قیلدی (قالُوا) ایتدیلر آنلر یعنی دعواچیلر صورتنده كیلگان فرشته‌لر حضرت داودنك قورقدینی كورب ایتدیلر (لا تَخَفْ) قورقماغل سن ای داود بزلر سكا یاوزلق ایتارگه كیلمادك بلكه بزلر (خَصْمانِ) ایكی گروهمز بربریمزگه خصملر دعواچیلركم (بَغی بَعْضُنا) ظلملق قیلدی

بزنك بعضيمز (عَلٰى بَعْض) بعضيمز اوزره (فَاحْكُمْ) بس حكم قيلغل سن (بَيْنَنَا) بزنك آرامزده (بالْحَقّ) راستلق وتوغريلق برله (وَلَا تُشْطِطْ) هم جور وظلم ايتمه‌گل اوزكنك حكمكده (وَاهْدِنَآ) دخى كوندرگل سن بزلرنى (اِلٰى سَوَآء الصِّرَاط) يولنك توغريسينه عدالت يوليدر داود عليه السلام آنلرغه ايتدى دعواكفز نى خصوصده‌در بيان قيلكز تاكم آراكزده حكم ايتايم آنلرنك برسى ايكنچيسينه اشارت ايلاب حضرت داودغه ايتدى (اِنَّ هٰذَآ اَخِى) درستلكه اوشبو ايرمنم قرنداشمدر دينده وصحبتده (لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً) آنك اوز ملكنده طوقسان طوقز آنا قويلرى باردر (وَلِىَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ) ومينم برگنه آنا قويم باردر (فَقَالَ) بس ايتدى اوشبو قرنداشم مكا (اَكْفِلْنِيهَا) مينم نصيبم ايتكل ومكا بيرگل سن اول بر قويكنى ديدى (وَعَزَّنِى فِى الْخِطَاب) هم غالب بولدى اول مكا سوزسوزله‌شوده يعنى مكا اختيار بيرمادى اوزينك طوقسان طوقز قويى اوستينه منم بر قويمنى هم آلماقچى بولدى بو اش نچوك درست بولور (قَالَ) ايتدى داود عليه السلام آندن بو سوزنى ايشتكاچ (لَقَدْ ظَلَمَكَ) تحقيق ظلملق قيلغاندر سكا بو قرنداشك (بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ) سنك برقويكنى صورامقى برله آنى جمع ايتمه‌كى برله (اِلٰى نِعَاجِه) اوزينك طوقسان طوقز قويلرى صارى (وَاِنَّ كَثِيرًا) ودرستلكه كوبسى (مِنَ الْخُلَطَآء) شريكلردن يعنى ماللرى برگه اورطاق بولغان كشيلرنك كوبى (لَيَبْغِى) البته ظلملق قيلورلر (بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْض) بعضلرى بعضلرى اوزرينه وتيوشلى حصه‌لرندن آرتقنى طلب قيلورلر (اِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا) مگر ظلم قيماسلر شول كمسه‌لركم ايمان كلتوردىلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشلاديلر ايدگو عمللرنى (وَقَلِيلٌ مَا هُمْ) وآزغنه‌در آنداين كشيلر شريكلر آراسنده حضرت داود عليه السلام اوشبو سوزنى ايتكاچ اول فرشته‌لر اورنلرندن توردىلر فى الحال نظردن غايب بولديلر داود عليه السلام حيران بولوب فكرگه قالدى (وَظَنَّ دَاوُدُ) هم گمان ايتدى حضرت داود (اَنَّمَا فَتَنَّاهُ) شونى كم امتحان ايتدك وصنادق بز آنى اوشبو اش برله تاكم تنبيه طابسون اوچون (فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ) بس مغفرت استادى داود اوزينك ربندن وبو خصوصده آكاهلاندى (وَخَرَّ رَاكِعًا) (*) هم يرگه يقولدى اول سجده قيلغوچى بولغانى حالده خداى تعالى‌گه (وَاَنَابَ) (١) دخى قيلغان اشندن فايتدى وتوبه قيلدى اول خداى تعالى‌گه (فَغَفَرْنَا لَهُ) بس مغفرت ايتدك ويارلقادق بز داود پيغمبرگه (ذٰلِكَ) اوشبو اشنى

حضرت امام اعظم رحمة الله عليه فاشنده اوشبو آية كريمه‌نى تلاوة برله نمازده هم غير نمازده سجدهٔ تلاوة واجب‌در وبو سجده قرآن‌ده بولغان تلاوة سجده‌لرينك اونو نچيسيدر فتوحاتده ابن العربى قدس سره بو سجده‌نى سجدهٔ انابة هم سجدة الشكر ديوب تسميه ايلامشدر.

(*) سجده ١٥

کم آنك خصوصنده استغفار ایتمش ایدی (وَاِنَّ لَهُ عِنْدَنَا) هم درستلکده اول داودغه بولغوچیدر بزنك قاشیمزده (لَزُلْفَى) بر قربت ویاقنلق مغفرتدن صوك (وَحُسْنَ مَآبٍ) هم قایتونك کورکاملکی یعنی آخرتده قایتاچق اورنی جنتدر هم خطاب ایتدك بز داود پیغمبرگه شویله دیوبکم (یَا دَاوُدُ اِنَّا جَعَلْنَاكَ) ای داود درستلکده بز قیلدق سنی (خَلِيفَةً فِى الْاَرْضِ) بر خلیفه بیریوزنده (فَاحْكُمْ) بس حکم قیلغل سن (بَيْنَ النَّاسِ) آدمیلر آراسنده (بِالْحَقِّ) راستلق وتوغریلق برله (وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى) دخی ایه‌رمه‌گل سن نفس آرزوسینه (فَيُضِلَّكَ) بس آزدرور سنی نفس آرزوسی اگر آکا ایه‌رسه‌ك وسنی آداشدرور (عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) الله تعالی یولندن (اِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم ضلالتکه توشارلر ویراقده قالورلر (عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) خدای تعالی یولندن (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) بولغوچیدر آنلرغه قاطی عذاب آخرتده (بِمَا نَسُوا) شول نرسه سببلی کم اونوطدیلر آنلر (يَوْمَ الْحِسَابِ) حساب کونینی یعنی قیامتنی ایسلرینه توشورمادیلر وآنك اوچون حاضرلانمادیلر (وَمَا خَلَقْنَا) ویاراتمادق بز (السَّمَاءَ وَالْاَرْضَ) کوکنی هم یرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوك برله یبر آراسنده بولغان نرسه‌لرنی (بَاطِلًا) باطللق برله یعنی عبثکه وفائده‌سزغه یاراتمادق بلکه آنلر برله خدایناك قدرت کامله‌سینه استدلال قیلسونلر اوچون یاراتدق (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی مخلوقاتنی فائده‌سز وحکمت‌سز یاراتماق (ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا) حقلق‌غه اشانماغان وایمان کلتورما گان کمسه‌لرنانك گمانیدر یعنی آنلر خدای تعالی مخلوقاتنی بوشقه وفائده‌سزغه یاراتقان دیوب گمان ایته‌رلر (فَوَيْلٌ) بس نی‌حسرة وکویونچدر (لِلَّذِينَ كَفَرُوا) حقلقغه اشانماغان واوشبو طریقه گمان ایتکان کمسه‌لرگه (مِنَ النَّارِ) تموغ اوطندن مرویدرکه قریش مشرکاری مؤمنلرگه أیتدیلر بزلرگه آخرتده سزنانك برله تیگز بلکه سزلردن آرتوغراق اجروثوابلر بیرلسه کیرا کدردیدیلر حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (اَمْ نَجْعَلُ) ایابز قیلورمزمو (الَّذِينَ اٰمَنُوا) شول کمسه‌لرنی‌کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰالِحَاتِ) هم اشله‌دیلر ایذگو عمللرنی (كَالْمُفْسِدِينَ) فساد وبوزقلق قیلغوچیلر کبی (فِى الْاَرْضِ) بیر یوزنده یعنی مؤمنلرنی مشرکلر برله برابر وتیگز قیلورمزمو البته قیلماسمز (اَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ) یا ایسه قیلورمزمو تقوالق ایتکوچیلرنی وگناهدن صاقلانغوچیلرنی (كَالْفُجَّارِ) فاجرلر وفاسقلر کبی یعنی البته قیلماسمز (کتاب)

اوشبو قرآن برکتابدرکم (اَنْزَلْنَاهُ) ایندردك بز آنی (اِلَيْكَ) سینك صاری ای محمد علیه السلام (مُبَارَكٌ) خیر وبرکات ایه‌سیدر اول قرآن وآنی ایندردك (لِيَدَّبَّرُوا) تاکم تدبر ایتسونلر وفکرلاسونلر اوچون (اٰيَاتِهِ) آنك آیتلرینی (وَلِيَتَذَكَّرَ) هم وعظلانسونلر واوگوت آلسونلر اوچون اول قرآن برله (اُولُوا الْاَلْبَابِ) عقللر ایالری یعنی کامل عقللی کمسه‌لر (وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ) وباغشلادق بز داود پیغمبرگه (سُلَيْمَانَ) سلیمان اسملی اوغلنی (نِعْمَ الْعَبْدُ) نی یخشی بنده ایدی اول سلیمان (اِنَّهُ اَوَّابٌ) درستلکده اول رجوع ایتکوچی ایدی خدای تعالی‌گه بارچه احواله معالمده مذکوردرکه پربلر سلیمان علیه‌السلام اوچون دیکز آطلری طوتوب کیلتورمشلر ایدی اول آطلرنك قاناطلری بار ایدی صورتلری غایتده کورکام ایدی حضرت سلیمان اول آطلرنی تماشا قیلماقچی بولدی ایکندی نمازندن صوك حضرت سلیمانغه آنلرنی عرض قیلدیلر حضرت سلیمان برهم برهم اول آطلرنك تماشاسینه مشغول بولوب کونلك آخرنده قویاش باطقانغاچه ادا قیلا طورغان وردندن وعبادتندن قالدی مشغوللك برله قویاش باطقانینی سیزمای قالدی صوکره بواشینه اوکونوب اول آطلرنك همه‌سینی قربان ایله‌دی نتاك کم حق تعالی بیورور (اُعْرِضَ عَلَيْهِ) یاد قیلغل شول وقت کم عرض ایتولمش بولدی سلیمان پیغمبر اوزره (بِالْعَشِيِّ) کونلك آخرنده (الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ) اوچ آیاقی برله باصوب دورتنچی آیاقینك طویاق اوچی برله گنه باصوب طورغوچی تیز یورگوچی آطلرنی بویله طورماق آطلرده ممدوح صفتدر بس حضرت سلیمان آنلرنك تماشاسی برله مشغول بولوب اول کون اوقی طورغان وردندن قالدی (فَقَالَ) بس ایتدی سلیمان علیه‌السلام (اِنِّي اَحْبَبْتُ) درستلکده مین اختیار ایتدم (حُبَّ الْخَيْرِ) مال محبتینی یعنی دنیا نرسه‌سینی ودیکز آطلرینی سویدم تاکم شونك برله مشغول بولوب قالدم (عَنْ ذِكْرِ رَبِّي) پروردکارمنی یاد ایتودن یعنی اوقی طورغان اورادلرمنی اوقومای قالدم (حَتّٰى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ) تا شول وقتغه‌چه‌کم اورتولمش بولدی قویاش کیچ پرده‌سی برله یعنی قویاش بایودی وکیچ بولدی (رُدُّوهَا عَلَيَّ) کیری قایتارکزلر اول آطلرنی مینم اوزریمه بس اول آطلرنی کیری حضرت سلیمان حضورینه کیلتوردیلر (فَطَفِقَ مَسْحًا) بس توردی حضرت (۱) سلیمان هم صپدرماق صپدرور ایدی قلچ برله (بِالسُّوقِ) اول آطلرنك بالطرلرینه یعنی بالطرلرنداغی سکرلرینی

(۱) وبعض علماء دیمشدرکم ذکردن مراد نمازدر سلیمان علیه‌السلام اول آطلرنی تماشا قیلوب کوننك آخرنده اوقی طورغان نمازینی اوقومای قالدی تاکم قویاش بایودی حضرت سلیمان تماشادن فارغ بولغاچ حق تعالی‌نك اذنی برله قویاشقه موکل بولغان فرشته‌لرگه بیوردی کم (ردوها علی) یعنی کیری قایتارکزلر قویاشنی مینم اوچون دیدی بس حق تعالی‌نك امری برله فرشته‌لر قویاشنی بایوغان اورنندن کیری چغاردیلر تاکم حضرت سلیمان نمازنی ادا ایله‌دی شونك کبیدرکم صهباء خیبرده بزنك پیغمبرمز علیه الصلوة والسلامنك دعاسی برله قویاش بایوغان یرندن کیری قایتوب چقدی ایکندی وقتی بولدی تاکم علی المرتضی حضرتی ایکندی نمازنی اوقوسون اوچون واوشبو حدیث محدثلر آراسنده مشهوردر زبد الاثار.

کیسار ایدی (وَالْاَصْفَاد) هم مویلرینی کیسار ایدی اول زمانده آطنی قربان قیلماق درست حضرت سلیمان اول آطلرنك بارچه‌سینی خدای تعالی یولنده قربان قیلدی مرویدرکه حضرت سلیمانغه خدای تعالی بر اوغل عطا قیلدی بس پریلردن برجماعت سلیماننك اوزندن صوك اوغلی هم آتاسی کبی بزلرنی اوزینه مسخر ومطیع قیلوب خدمتنده یورتور دیوب قورقوب حضرت سلیماننك اوغلینی اولتورماکگه اتفاق ایتدیلر سلیمان علیه السلام پریلرنك بوطریقه اتفاق ایتدکلرینی سیزوب آنلرنك شرندن ایمین بولماق اوچون اوغلینی بولوطقه طاپشوردی تاکم آنی بولوط تربیه قیلوب پریلردن صافلار ایدی خدای تعالی‌نك تقدیری برله برکون حضرت سلیماننك اوغلی وفات بولوب مینی‌نی حضرت سلیماننك تختی اوستینه طاشلادیلر نتاك کم حق تعالی بیوردی (وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ) وتحقیق صنادق بز وفتنه‌گه صالدق سلیمان پیغمبرنی (وَاَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ) هم طاشلادق آنك تختی اوزرینه (جَسَدًا) جانسز گاوده‌نی یعنی اوغلینك میتینی بس حضرت سلیمان آنی کورب قیلغان اشینه اوکوندی (ثُمَّ اَنَابَ) صکره رجوع ایلەدی وقایتدی خدای تعالی صاری وظاهر بولدی‌کم حق تعالی‌دن غیریگه توکل ایتمەك واشنی طاپشرماق درست توگلدر بس سلیمان علیه‌السلام حق تعالی گه نیاز ایدوب دعاغه مشغول بولدی (قَالَ رَبِّ) ایتدی سلیمان‌ای مینم پروردکارم (اغْفِرْ لِي) یارلقاغل سین ومغفرة ایتکل میکا میندن صادر بولغان‌اش خصوصنده (وَهَبْ لِي مُلْكًا) هم باغشلاغل میکا برملك وپادشاهلقنی‌کم (لَا يَنْبَغِي لِاَحَدٍ) تیوش بولماس آنداین ملك هیچ براوگه (مِنْ بَعْدِي) میندن صوك یعنی اول پادشاهلق مینم معجزم بولسون میندن صوك هیچ کمگه آنداین پادشاهلق بیرلماسون (اِنَّكَ) درستلکده سین (اَنْتَ الْوَهَّابُ) سین‌گنه سین باغشلاغوچی هر نرسه‌نی تلەساك وهر کمگه تلەساك امام قشیری رحمه الله بیورمشدرکم حضرت سلیمان بزنك پیغمبرمز محمد علیه الصلوة والسلامنك دنیا پادشاهلقینه التفات ایتماس‌لکنی بلگان ایدی شول جهتدن اوشبو طریقه دعا قیلدی ودنیا پادشاهلقینی میکاغنه (۱) بیرگل دیدی (فَسَخَّرْنَا لَهُ) بس مسخر قیلدق بز سلیمان پیغمبرگه (الرِّيحَ) جیلنی تاکم (تَجْرِي بِاَمْرِهِ) یورور اول جیل وایسار سلیماننك فرمانی برله (رُخَاءً) ملایم وخوش‌بولوب (حَيْثُ اَصَابَ) قایو اورنغه‌کم استار اول (وَالشَّيَاطِينَ) هم مسخر ایتدك آکا پریلرنی (كُلَّ بَنَّاءٍ) هربر بنا ایتکوچینی

(۱) صاحب‌فتوحات قدس‌سره کلتورمشدرکه سلیمان علیه السلامنك بودعادن مرادی شول ایدی‌کم میکا شوندین ملك وپادشاهلق بیرگل کم‌اول ملك بالفعل هیچ بر کمسه‌ده ظاهر بولماسون زیراکه آنداین ملك بالقوه بزنك پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام حضرتنده هم حاصل ایدی لکن اول حضرت آنك بالفعل ظهورینی وفعلیت که چقماقینی تلەمدی‌نتاك کم صحیحین‌ده مذکوردرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوردی کم بروقت میکا برعفریت کیلوب نمازمنی بوزدرماقچی بولغان ایدی خدای تعالی میکا قوت بیردی تاکم آکا غالب بولدم هم اول عفریت‌نی توتوب مسجد باغاناسینه باغلاب قویماقچی بولغان ایدم لکن سلیمان پیغمبرنك رب هب لی ملکا لاینبغی لاحد من بعدی دیگان دعاسی اسمگه توشوب آنی باغلاب قویمادم وخلاص ایتوب بیاردم دیدی.

ناکم آنك اوچون عمارتلر قیلورلر (وَغَوَّاص) هم هربر دریاغه چومغوچینی ناکم آنك اوچون دیکزلر توبینه چووب تورلی اصل طاشلرنی چغاررلر (وَآخَرِینَ) دخی مسخر ایلهدك سلیمان پیغمبرگه ایکنچی پریلرنی (مُقَرَّنِینَ) برگه باغلانمشلر بولغان پریلرنی (فِی الْأَصْفَادِ) بوغاولرده یعنی پریلردن برگروهی حضرت سلیمانك امری برله بوغاولار برله بوغاولاب قویولمشلر ایدی ناکم خلقه زیان ایرشدرماسونلر اوچون وأیتدك بز سلیمانغه (هٰذَا) اوشبو ملك وپادشاهلق کم سیکا باغشلادق (عَطَاؤُنَا) بزنك عطامز وباغشلاغان نرسه‌مزدر سیکا (فَامْنُنْ) بس منت قویغل سین اول ملك برله یعنی تلاگان کمسه که اول ملککدن انعام واحسان ایتکل (أَوْ أَمْسِكْ) یا ایسه امساك قیلغل وطیوب توتقل یعنی تلاگان کمسه که ملککدن انعام واحسان ایتمه گل (بِغَیْرِ حِسَابٍ) حسابدن باشقه انعام وامساك ایلهمه کککده یعنی اول ملکککده تصرف ایلهمهك سینك اوزکه مفوضدر اوز اختیارکده‌در تلاسهك نیچك تصرف قیلورسك آنك اوچون سیکا حساب بولماس (وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا) ودرستلکده اول سلیمانغه بولغوچیدر بزنك قاشیمزده (لَزُلْفَىٰ) برقربة ویاقینلق قیلغان طاعتلری قبول ایتولمك برله (وَحُسْنَ مَآبٍ) هم بولغوچیدر آکا فایتونك کورکاملگی یعنی قایتاچق اورنی جنت درجه‌لریدر (وَاذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ) ویاد ایتکل سین بزنك بنده‌مز ایوب پیغمبرنی (إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ) شول وقتده کم ندا قیلدی ایوب علیه‌السلام اوزینك پروردکارینه (أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ) شویله دیوبکم ای مینم پروردکارم ایرشدی میکا شیطان یعنی شیطان میکا ایرشدردی (بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ) رنج وصرخاولقنی هم عذابنی یعنی مینم بویله محنتلر وعذابلر چیکما کمگه ابلیس سبب بولدی نتا ککم انبیاء سوره‌سنده ذکر ایتولدی حق سبحانه وتعالی حضرت ایوبنك دعاسینی قبول قیلوب آکا جبرائیلنی یباردی جبرائیل علیه‌السلام کیلوب آکا أیتدی ای ایوب (ارْكُضْ بِرِجْلِكَ) تیپکل سین اوزکنك آیاغك برله یرگه ایوب علیه‌السلام جبرائیلنك فرمانی برله مبارك آیاقینی یرگه تیپدی فی‌الحال تیپکان اورنندن ایکی چشمه ظاهر بولدی برسینك صووی صالقون وبرسینك جلی ایدی حضرت جبرائیل أیتدی (هٰذَا مُغْتَسَلٌ) اوشبو جلی صولی چشمه غسل قیلا تورغان اورندر آنده غسل قیلغل واوشبو ایکنچی چشمه (بَارِدٌ وَشَرَابٌ) صالقوندر هم اچه تورغان صودر آنی اچکل دیدی بس ایوب علیه‌السلام جلی صولی چشمه‌ده

غسل قوینوب اعضالرنده‌غی زحمتلری وجراحتلری تمام زایل بولوب سلامتلندی صالقون صولی چشمه‌نك صووینی اچکاچ اچنده‌گی صرغاولری بالکلیه زایل بولدی وکامل صحتله‌ندی (وَوَهَبْنَا لَهُ) هم باغشلادق بزایوبکه (أَهْلَهُ) آنك اهل وعیالینی یعنی بالا چاغالرینی یاکادن ترگزدك (وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ) دخی آنلر اوغشاشینی بیردك آنلر برله یعنی بالالری اولگی کبی ایکی الوش بولدی (رَحْمَةً مِنَّا) رحمت وباغشلاماق اوچون بزدن ایوب پیغمبرگه (وَذِكْرَى) هم اوگوت ونصیحت اوچون (لِأُولِي الْأَلْبَابِ) عقللر ایالرینه یعنی عقل ایالری اوشبو ایوب پیغمبر قصه‌سینی فکرله‌ب وعظله‌نسونلر وعبرت آلسونلر اوچون وبلسونلر اوچون شونی کم بلالرگه صبر قیلمقنك آخری راحت وشادلقدر مرویدرکه ایوب علیه‌السلام صرغاو وقتده برکون خاتونی رحیمه برحاجت اوچون کیتوب اوزاق توردی وکیچکه قالدی حضرت ایوب بواش سببلی آنی یوز طایاق صوغارمن دیوب آنط اچدی صوکره حضرت ایوبنك صرغاوی کیتوب تمام سلامتلنگاچ آنطینه وفا قیلونی تلادی حق‌تعالی‌دن خطاب کیلدی‌کم (وَخُذْ بِيَدِكَ) وتوتقل سین ای ایوب قولیکا (ضِغْثًا) بر به‌یلهم چبوقنی‌کم یوز چبق بولسون (فَاضْرِبْ بِهِ) بس صوقغل اول چبوقلر برله خاتونکنی (وَلَا تَحْنَثْ) هم حانث بولماغل وآنطکه شونك برله وفا قیلغل (إِنَّا وَجَدْنَاهُ) درستلکه بز طاپدق ایوب پیغمبرنی (صَابِرًا) صبر قیلغوچی بلا ومحنتلرگه (نِعْمَ الْعَبْدُ) نی یخشی بنده ایدی اول ایوب (إِنَّهُ أَوَّابٌ) درستلکه اول رجوع ایتکوچیدر خدای تعالی درگاهینه بارچه اشلرده (وَاذْكُرْ) دخی یاد ایتکل سین ای محمد علیه‌السلام (عِبَادَنَا) بزنك بنده‌لریمزنی (إِبْرَاهِيمَ) ابراهیم علیه‌السلامنی (وَإِسْحَاقَ) هم آنك اوغلی اسحاق پیغمبرنی (وَيَعْقُوبَ) دخی اسحاق اوغلی یعقوب پیغمبرنی علیهما السلام (أُولِي الْأَيْدِي) قوللر ایالری بولغوچیلردر آنلر (وَالْأَبْصَارِ) هم کوزلر ایالری بولغوچیلردر یعنی ایدگو عمل ایالری هم فائده‌لی علم ایالریدر کوبرك اش قول برله اشله‌ندکی سببلی عملدن قول برله تعبیر أیله‌دی هم معرفتکه وبلوگه قوّتلی‌رك سبب کوز برله کورو بولدقندن علم ایالری دیوب ایتو اورنینه کوز ایالری دیدی (إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ) درستلکده بزلر خالص أیله‌دك اول پیغمبرلرنی (بِخَالِصَةٍ) عیبلردن پاك بولغوچی خصلة برله یعنی آنلرنی گناهلردن پاك ایتدك یاکه آنلرغه خالص بولغان نعمتنی عطاء ایتدك‌کم اول نعمت

(ذِكْرَى الدَّارِ) آخرت سرایینی یاد ایتمکدر یعنی آنلر دنیاغه هیچ التفات
أیلهمه دیلر مقصودلری آخرت ایدی (وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا) هم درستلکده آنلر بزنك
قاشیمزده (لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ) صایلانمشلر واید گولر جمله سندن بولغوچیلردر
(وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ) دخی یاد قیلغل سین ابراهیم اوغلی اسماعیل علیه السلامنی
(وَالْيَسَعَ) هم الیسع پیغمبرنی کم الیاس پیغمبرنك خلیفهسی ایدی علیهما السلام
آخرده اوزی پیغمبر بولدی (وَذَا الْكِفْلِ) دخی یاد قیلغل ذوالکفل پیغمبرنی
بعضیلر ذوالکفل الیسعدر دیورلر الیاس پیغمبر اورنینه کفیل بولوب قالدقی
اوچون آنی ذوالکفل دیدیلر بوتقدیرده صفتنی موصوفینه عطف بولور (وَكُلٌّ)
واوشبو ذکر ایتولمش پیغمبرلرنك بارچهسی (مِنَ الْأَخْيَارِ) ایدگولردن ایدیلر
(هَذَا) اوشبو پیغمبرلر خبری (ذِكْرٌ) یاد ایتماکه سببدر سیکا ای محمد علیه
السلام هم قومکه (وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ) ودرستلکده گناهدن صاقلانغوچیلرغه بولغوچیدر (لَحُسْنَ
مَآبٍ) قایتونك کورکاملکی یعنی کورکام ویخشی اورنغه قایتورلر اول اورن (جَنَّاتِ
عَدْنٍ) عدن جنتلریدر (مُفَتَّحَةً لَهُمُ الْأَبْوَابُ) آچولمش بولغانی حالده آنلر ایچون اول
جنتلرنك ایشکلری (مُتَّكِئِينَ فِيهَا) طایانغوچیلر بولورلر آنلر یعنی گناهدن صاقلانغوچیلر
اول جنتلرده تختلر وکرسیلر اوزرینه استراحت قیلماق اوچون (يَدْعُونَ فِيهَا)
اونهلر ونلهلر آنلر اول جنتلرده (بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ) کوب یمشنی یعنی جنت
اهلی کوبرهك یمش آشاوغه میل قیلورلر زیراکه یمش آشاودن مقصود محض
تلذذدر (وَشَرَابٍ) هم شرابنی واچملکنی تلهرلر (وَعِنْدَهُمْ) دخی بولور آنلرنك
قاشنده (قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ) قصقه کوزلی بولغوچی خاتونلر یعنی شوندایین خاتونلر
وحوریلرکم اوز ایرلرندن باشقه کشیگه کوز توشورمهگان بولورلر (أَتْرَابٌ)
بربرسینه قرداش ویاشهش بولغوچیلردر آنلر یعنی جنت خاتونلری همهلری
بر یاشده وبر تیگز بولورلر (هَذَا) فرشتهلر جنت اهلینه أیتورلرکم اوشبودر
(مَا تُوعَدُونَ) شول نرسهکم وعده بیرلمش بولور ایدگز سز آنك برله (لِيَوْمِ
الْحِسَابِ) حساب کونده یعنی پیغمبرلر دنیاده سزلرگه قیامتده جنتکه کرورسز
دیوب وعده قیلورلر ایدی اول جنت اوشبودر دیورلر بس جنت اهلی غایت
شادلقلرندن أیتورلر (إِنَّ هَذَا) درستلکده اوشبو جنت نعمتلری (لَرِزْقُنَا)
البته بزنك رزقمزدرکم خدای تعالی بزلرگه منتسز روزی قیلغاندر (مَا لَهُ مِنْ
نَفَادٍ) یوقدر اول رزقغه هیچ کیمومك وکیسولمك یعنی دائمدر هیچده بتمهس

(هٰذا) اوشبو ذکر ایتلمش نعمتلر جنت اهلینه‌در (وَانَّ لِلطّٰاغِینَ) ودرستلکده فرماندن باش طارتقوچیلرغه یعنی مشرکارگه بولغوچیدر (لَشَرَّ مَاٰبٍ) البته قایتونك یاوزلقی یعنی آنلرنك قایتاچق اورنلری یاوز اورندرکم اول اورن (جَهَنَّمَ) تموغدر (یَصْلَوْنَهَا) کرورلر آنلر اول تموغغه (فَبِئْسَ الْمِهَادُ) بس نی یاوز قرار قیلاچق اورندر اول تموغ (هٰذَا) عذاب اوشبودر (فَلْیَذُوقُوهُ) بس کیره‌کدرکم طاتوسونلر اول عذابنی کفر اهلی (حَمِیمٌ) اسسی صودر اول عذاب غایت اسسیلکده‌کم اگر ایرنلرینه تیکورسه‌لر ایرنلرینی یاندرور واچسه‌لر اچه‌کلرینی پاره پاره قیلور (وَغَسَّاقٌ) هم زمهریردرکم تموغ اهلی آنك صووقلقندن هیچ طاقتلری قالماینچه ینه اوطده یانونی تله‌رلر (وَآخَرُ) دخی ایکنچی عذابدر (مِنْ شَکْلِهِ) اوشبو ذکر ایتلمش عذاب شیکللی (أَزْوَاجٌ) نوعلردر یعنی نیچه تورلی بولغان عذابدر مرویدرکه کفر اهلینك الوغلری تموغغه کرگاچ آنلر آرطندن بالالرینی وکچکلرینی هم کرگزورلر وفرشته‌لر اول الوغلرینه أیتورلر (هٰذَا) اوشبو (فَوْجٌ مُقْتَحِمٌ مَعَکُمْ) رنج وقاطیلق برله تموغغه کرگوچی گروهدر سزنك برله برگه کفر اهلینك الوغلری أیتورلر (لَا مَرْحَبًا بِهِمْ) هیچ مرحبا بولماسون آنلرغه مرحبا قوناقنی اکرام قیلوب أیته طورغان سوزدر یعنی آنلرغه عزت وحرمت هیچ بولماسون (اِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ) درستلکده آنلر تموغ اوطینه کرگوچیلردر اوزلرینك یاوزلقلری سببلی نتاکم بزلر کردك دیورلر فایچان‌کم تموغ اهلینك کچکلری وایه‌رگوچیلری الوغلرندن بو سوزنی ایشتورلر (قَالُوا) أیتورلر آنلر الوغلرینه ومتبوعلرینه (بَلْ أَنْتُمْ) بلکه سزلر اوزکز (لَا مَرْحَبًا بِکُمْ) مرحبا بولماسون سزلرگه (أَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا) سزلر تقدیم ایتدکز تموغغه کروگه سبب بولغان اشنی بزلرگه یعنی سزلر اغوا قیلوب بزنی آزدردکز وتموغغه کرمه‌کمزگه سبب بولدکز (فَبِئْسَ الْقَرَارُ) بس نی یاوز قرار قیلاچق اورندر اوشبو تموغ (قَالُوا) أیتورلرینه کفر اهلینك تابعلری (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکارمز (مَنْ قَدَّمَ لَنَا) کم تقدیم ایتکان بولسه بزلرگه (هٰذَا) اوشبو کفر وضلالتنی یعنی کم بزنی اغوا قیلوب ضلالتکه توشورگان بولسه (فَزِدْهُ) بس آرتدرغل سین اول کمسه‌گه (عَذَابًا ضِعْفًا) ایکی الوش عذابنی (فِی النَّارِ) اوطده یعنی آنك عذابی بزنکی قدر ایکی الوش بولسون (وَقَالُوا) هم أیتورلر قریش مشرکلرینك الوغلری تموغده (مَا لَنَا) نی نرسه‌در بزلرگه‌کم اوشبو کون (لَا نَرَی) بز کورمه‌سمز

(رِجالاً) شول ایرلرنی‌کم (کُنّا نعدّهم) صانار بولدق بز آنلرنی دنیاده وقتمزده (منَ الأشرار) یاوزلردن یعنی بز یاوز دیب گمان ایتکان کشیلرنی تموغده کورمه‌سمز آنلر قایده بولسه‌لر دیورلر عمارو صهیب وبلال کبی فقیر صحابه‌لرنی تموغده کورمگاچ آنلر بو سوزنی أیتورلر (أتّخذناهم) ایا طوتدقمو بز آنلرنی (سخریًّا) مسخره‌گه یعنی دنیاده وقتده بزلر اول صحابه‌لردن استهزآء قیلوب آنلرنی مسخره‌گه طوتار ایدك وهمیشه آنلردن کوله‌ر ایدك بس بو کون آنلرنی اوشبو تموغده کرگزمه‌دیلرمو (أم زاغت عنهم الأبصار) یا ایسه آوشدیمو آنلردن بزنك کوزلرمز یعنی آنلر تموغده بولسه‌لرده بز آنلرنی کورمه‌یمزمو دیورلر بس حق تعالی صحابه فقیرلرینی جنتنك یوقاری کوشکلرندن آنلرغه کورگازور مشرکلر آنلرنی کورب ینه حسرتلری آرتور (انّ ذلك لحقّ) درستلکن اوشبو حکایت ایتلمش اش راست وطوغریدر هم اول اش (تخاصم أهل النار) تموغ اهلینك بر برسی برله خصومت وجدال قیلشمافلریدر (قل) أیتکل سین ای محمد علیه السلام مکه مشرکلرینه (انّما أنا منذر) موندن باشقه توگللرکم مین بر قورقتقوچی مین خدایناك عذابندن (وما من اله) هم یوقدر عبادتکه مستحق بولغان هیچ معبود (الّا الله الواحد) مگر بر بولغوچی الله تعالی گنه‌در (القهّار) قهر ایتکوچیدر وغالبدر بارچه نرسه اوزرینه (ربّ السّموات والأرض) کوکلرنك هم بیرنك پروردکاری ویاراتقوچیسیدر اول خدای تعالی (وما بینهما) دخی کوك برله یبر آراسنده بولغان نرسه‌لرنك پروردکاریدر (العزیز) غالب بولغوچیدر عذاب قیلوده (الغفّار) یارلقاغوچیدر گناه‌لرنی (قل هو) أیتکل سین ای محمد علیه‌السلام اول مین بیان ایتکان وذکر قیلغان نرسه یعنی قیامتده‌گی عذابلر (نبأ عظیم) الوغ بولغوچی خبردر (أنتم عنه معرضون) سزلر ای مشرکلر اول خبردن یوز دوندرگوچیلرسز وقیامت عذابلرندن غافللرسز یاکه مینم پیغمبرلکم خبری الوغ خبردر سزلر آندن اعراض قیلاسز واشانمایسز کورمه‌یسزموکم اگر مین پیغمبر بولماسام ومیکا وحی کیلمه‌سه (ما کان لی من علم) بولماس ایدی مینم هیچ بر علمم وبلمه‌کم (بالملأ الأعلی) یوقارغی عالمه‌گی گروه برله یعنی مین فرشته‌لرنك احوالینی بلمه‌س ایدم (اذ یختصمون) شول وقته‌کم بحث‌شورلر اول فرشته‌لر بر برسی برل بس مینم فرشته‌لر احوالینی بلمه‌کم پیغمبرلکمگه دلیلدر (ان یوحی الیّ) وحی ایتلمه‌س مینم صاری (الّا أنّما

اَنَا) مگر شولكم موندن باشقه ايمه‌سدركم مين (نَذِيرٌ مُبِينٌ) بر آشكارا
قورقتقوچيمن (اِذْ قَالَ رَبُّكَ) ياد قيلغل شول وقتكم أيتدى سينك پروردكارك
(لِلْمَلَآئِكَةِ) فرشته‌لرگه (اِنِّى خَالِقٌ) درستلكده مين ياراتقوچيمن (بَشَرًا) بر آدمينى
(مِنْ طِينٍ) بالچقدن يعنى آدم عليه السلامنى (فَاِذَا سَوَّيْتُهُ) بس هر قاچان تمام أيله‌سه‌م
مين آنك خلقتينى (وَنَفَخْتُ فِيهِ) هم نفخ ايتسه‌م وبيرسه‌م آكا (مِنْ رُوحِى)
اوز روحمدن روح شرافتلى وكرامتلى بولدقندن اوزينه اضافه قيلدى يعنى
آدمنك گاوده‌سينه جاننى كرگزسام (فَقَعُوا لَهُ) بس يوزلرگز اوزره توشوگزسز
اول آدم اوچون (سَاجِدِينَ) سجده قيلفوچيلر بولغانگز حالده آنى تعظيم وتكريم
جهتندن (فَسَجَدَ الْمَلَآئِكَةُ) بس سجده قيلديلر فرشته‌لر (كُلُّهُمْ اَجْمَعُونَ) بارچه‌لرى
تمام جيولوب آدم عليه السلامغه جان كرگاندن صوك (اِلَّآ اِبْلِيسَ) مگر سجده
قيلمادى ابليس (اِسْتَكْبَرَ) باش طارتدى واولوغلاندى اول ابليس (وَكَانَ مِنَ
الْكَافِرِينَ) هم اورلدى اول آدمگه سجده قيلماوى سببلى اشانماوچيلردن وفرمانغه
قارشقوچيلردن بولوب (قَالَ) ايتدى خداى تعالى (يَآ اِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ) اى ابليس
نى‌نرسه طيدى سينى (اَنْ تَسْجُدَ) سينك سجده قيلماقگدن (لِمَا خَلَقْتُ) شول نرسه‌گه
كم ياراتدم مين اول نرسه‌نى (بِيَدَىَّ) اوزمنك يد قدرتلرم برله يعنى هيچ بر
واسطه‌سز اوزم ياراتدم (اَسْتَكْبَرْتَ) ايا سين تكبرلك قيلدكمو وتيوش سزگه
اولوغلاندكمو (اَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ) يا ايسه بولدكمو سين وافعده يوقارى
بولغوچيلردن ابليس ايكنچى شقنى اختيار قيلدى (قَالَ) ايتدى ابليس (اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ)
مين ايدگوراك وآرتوغراق مين آدمدن زيراكه (خَلَقْتَنِى مِنْ نَارٍ) ياراتدك سن
مينى اوطدان اوط لطيف ونورلى نرسه‌در (وَخَلَقْتَهُ) ويا راتدك سين آدمنى (مِنْ
طِينٍ) بالچقدن بالچقده آغرلق هم قارانغولق باردر ديدى ابليس بوقياسنده خطا
قيلدى نتاك كم اعراف سوره‌سنده ذكر ايتولدى وبلمادى كم اوط نرسه‌نك
آيرلماقينه سبب بولور وتوفراق قوشولماقغه سبب بولور آدم توفراقدن بولماقى
سببلى حق تعالى‌نك رحمتينه طوتاشدى ابليس اوطدن بولماقى سببلى رحمتدن
كيسلوب مردود بولدى (قَالَ) ايتدى خداى تعالى ابليسكه (فَاخْرُجْ مِنْهَا) بس
چقفل سين جنتدن ياكه كوكلردن ياكه فرشته صورتندن (فَاِنَّكَ رَجِيمٌ) بس
درستلكده سين سورلمش سين ورحمتدن يراق ايتولمش سين (وَاِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِى)
هم درستلكده سينك اوزرگا بولغوچيدر مينم لعنتم (اِلَى يَوْمِ الدِّينِ) جزا كونينه چه

یعنی قیامتکه قدر (قَالَ) ایتدی ابلیس (رَبِّ فَأَنظِرْنِی) ای مینم پروردکارم بس سین مهلت بیرگل میکا ومینی قالدرغل (إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ) شول کونکه چه کم قوبارلمش بولورلر آدمیلر یعنی قیامت کونینه قدر منی ترك قالدرغل دیدی مقصودی هیچده اولماینچه قالماق ایدی (قَالَ) ایتدی خدای تعالی (فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ) بس درستلکده سین ای ملعون مهلت بیرلمشلردن سین وقالدرلمش بولورسك (إِلَىٰ يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ) معلوم وقته بولغان کون‌گه قدر یعنی اسرافیل اوّل مرتبه صورینی اورگانگاچه سین دنیاده ترك قالورسك (قَالَ) ایتدی ابلیس (فَبِعِزَّتِكَ) بس سینك غالبلکك برله آنط ایتوب أیتورمن کم (لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ) البته مین آزدرورمن آدم بالالرینی بارچه‌لرینی (إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ) مگر آنلردن سینك کفر وگناهدن پاك ایتولمش بنده‌لرکنی گنه آزدرا آلمام (قَالَ) ایتدی خدای تعالی (فَالْحَقُّ) بس راستلق وتوغریلق مندندر (وَالْحَقَّ أَقُولُ) هم راست وتوغری سوزنی أیتورمن (لَأَمْلَأَنَّ) البته مین طولتررمن (جَهَنَّمَ) نموغنی (مِنْكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ) سیندن هم سیکا ایارگان کمسه‌لردن (مِنْهُمْ) اول آدمیلردن وپریلردن (أَجْمَعِينَ) بارچه‌لرندن (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام (مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ) مین صوراماسمن سزلردن رسالتنی ایرشدرماکم اوزره (مِنْ أَجْرٍ) هیچ براجرت وحقنی (وَمَا أَنَا) هم مین ایماسمن (مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ) تکلف قیلغوچیلردن یعنی تصنّع وریا برله تکلفلانوب دعوا ایتکوچی توگل من بلکه حقنی دعوی قیلورمن وحق یولغه اوندارمن (إِنْ هُوَ) ایماسدر اول قرآن (إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ) مگر براوگوت ونصیحتدر عالملر اهلینه آدمیلر وپریلردن (وَلَتَعْلَمُنَّ) والبته تیزدرکم سزلر بلورسز (نَبَأَهُ) اول قرآنك خبرینی یعنی قرآنده بولغان وعده‌لر ووعیدلرنك راستلقینی بلورسز (بَعْدَ حِينٍ) برمدتدن صوك یعنی اولگاندن صوك یاکه قیامت کونده .

سورة الزمر مكية وهى خمس وسبعون آية

٣٨ نجی سوره زمر سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٧٥ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

(تَنزِيلُ الْكِتَابِ) قرآننی محمد علیه السلامغه ایندرمك (مِنَ اللَّهِ) الله تعالی‌دندر (الْعَزِيزِ) غالب بولغوچی الله اوزینك تقدیرنده (الْحَكِيمِ) دانا وحکمت ایاسی

بولغوچی تدبیرنده (انّا انزلنا الیك) درستلکده بز ایندردك سینك صاری ای محمد علیه السلام (الکتاب) قرآننی (بالحقّ) راستلق وتوغریلق برله (فاعبدالله) بس عبادت قیلغل سین الله تعالی‌گه (مخلصاً له الدّین) پاك قیلغوچی بولغانلرنك حالده آنك اوچون عبادتکنی خطاب ظاهرده پیغمبرگه ومراد امتلردر یعنی طاعتلرکزنی شرك وریادن پاك ایتکز دیمه‌کدر (الا لله الدّین الخالص) آگاه بولغل وبلگل‌کم خدای تعالی‌گه مخصوصدر شرکدن پاك وخالص بولغوچی طاعت وعبادت یعنی اول خدای تعالی مستحقدر شوکا کم آکاغنه ریا وشرکدن باشقه عبادت ایلهسه‌لر زیراکه معبود بر حق اولغنه‌در (والّذین اتّخذوا) وشول کمسه‌لرکم طوتدیلر (من دونه) خدای تعالی‌دن باشقه (اولیاء) دوستلرنی یعنی الله‌دن باشقه نرسه‌لرنی معبود ایتوب طوتدیلر وأیتدیلر آنلر (ما نعبدهم) طابونماسمز بز بونرسه‌لرگه یعنی پوتلرغه (الّا لیقرّبونا) مگر طابونورمز تاکم آنلر بزنی یاقن ایتسونلر اوچون (الی الله) الله تعالی صاری (زلفی) یاقن ایتمك یعنی آنلرنك شفاعتلری سببلی خدایغه یاقن بولایق دیوب آنلرغه طابونورمز وآنلرنی وسیله قیلورمز دیدیلر (انّ الله یحکم) درستلکده الله تعالی حکم قیلور (بینهم) اول مشرکلر آراسنده قیامت کوننده (فی ما هم فیه) شول نرسه‌ده‌کم آنلر اول نرسه خصوصنده (یختلفون) اختلاف قیلورلر یعنی اول مشرکلر دنیاده بعضلری پوتلرغه وبعضلری آیغه وقویاشقه وبعضلری یولدزغه یاکه اوطقه وغیری نرسه‌لرگه طابونورلروبر برسینه خلافلق قیلورلر هرقایوگروه اوزینکینی حق بلور حق سبحانه وتعالی قیامتده آنلر آراسنده حکم قیلوب هرقایوسینك باطل ایدکینی آنلرغه ظاهر ایلهر (انّ الله لا یهدی) درستلکده خدای تعالی توغری یولغه کوندرماس (من هو کاذب) شول کمسه‌نی‌کم اول یالغان ایتکوچیدر پوتلر بزلرگه شفاعت ایتارلر دیوب (کفّار) کفران نعمت قیلغوچیدر خدایدن غیری‌کی طابونماق برله (لو اراد الله) اگر تلاسه ایدی الله تعالی (ان یتّخذ ولدا) توتماقینی بر بالانی نتاك کم مشرکلر گمان قیلورلر (لاصطفی) البته اختیار قیلور ایدی (ممّا یخلق) شول نرسه‌دن کم یاراتور اوزی (ما یشاء) هر نرسه‌نی کم تلهر اگر خدای تعالی اوزینك بالاسی بولوونی تلهسه مخلوقاتی آراسندن عزیز ره‌ك وبخشیراق نرسه‌نی صایلاب اوزینه بالا ایتهر ایدی لکن اول خدای تعالی بالادن منزه‌در مخلوق برله آنك آراسنده مماثلت یوقدر (سبحانه) پاکلك

اول خدای‌تعالی گه‌در بالاسی بولودن (هُوَ اللّٰهُ الْوَاحِدُ) اولدر بر بولغوچی خدای (اَلْقَهَّارُ) قهر اینکوچی (خَلَقَ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضَ) یاراتدی اول خدای تعالی کوکارنی هم یرنی (بِالْحَقِّ) راستلق برله یعنی باطلغه وعبثکه توگل (یُکَوِّرُ اللَّیْلَ) کرگزور اول خدای تعالی کیچه‌نی (عَلَی النَّهَارِ) کوندز اوزرینه یعنی قارانغو کیچنی کیته‌روب آنك اورنینه یاقطی کوندزنی کیلتورور یاکه کیچنك ساعتلرینی کوندزگه قوشار یعنی کیچنی قصقارتوب کوندزنی اوزون قیلور یاز کونلرنده (وَیُکَوِّرُ النَّهَارَ) هم کرگزور کوندزنی (عَلَی اللَّیْلِ) کیچ اوزرینه یعنی یاقطی‌کون اورنینه قارانغو کیچنی کیلتورور یاکه کوندزنی قصقارتوب کیچنی اوزایتور کوز کونلرنده (وَسَخَّرَ الشَّمْسَ) دخی مسخر قیلدی خدای‌تعالی قویاشنی (وَالْقَمَرَ) هم آینی تاکم آنك فرمانی برله سیر قیلورلر (کُلٌّ یَجْرِی) هر قایوسی اوشبو قویاش وآیدن یورور (لِاَجَلٍ مُسَمًّی) بر آطالنمش وبیلگولانمش مدتکه قدر یعنی قویاش بر حرکتی برله بر تهولکه وایکنچی حرکتی برله بریلده دورینی تمام قیلور وآی یکرمی سکز کونده اوز دورینی تمام ایدار مراد هر قایوسی سیرلرینك انقطاعی زمانینه قدر یعنی قیامتکه قدر سیر قیلورلر دیمه‌کدر (اَلَا هُوَ الْعَزِیزُ) آگاه بولکزکم اول خدای تعالی غالبدر بارچه نرسه اوزرینه (اَلْغَفَّارُ) یارلقاغوچیدرکم بنده‌لردن شرك ومعصیتلر صادر بولا طوروب اوشبو نعمتلرنی کیته‌رمه‌س (خَلَقَکُمْ) یاراتدی خدای سزلرنی ای آدمیلر (مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ) بر نفسدن یعنی آدم علیه السلامدن (ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا) صکره یعنی آدمدن یاراتقاندن صوك یاراتدی آندن یعنی آنك صول قابرغاسندن یاراتدی (زَوْجَهَا) آنك خاتونی یعنی آنامز حوانی (وَاَنْزَلَ لَکُمْ) هم ایندردی یعنی یوقدن بار قیلدی خدای تعالی سزنك اوچون (مِنَ الْاَنْعَامِ) دورت آیاقلی طوارلردن (ثَمَانِیَةَ اَزْوَاجٍ) سکز تورلی جفتنی یعنی توه وصغر هم قوی وکجه کیبلردن هر قایوسندن ایرکك وآناسنی یاراتدی تاکم سزلر آنلر برله فائده‌لانورسز (یَخْلُقُکُمْ) یاراتور خدای سزنی (فِی بُطُونِ اُمَّهَاتِکُمْ) آنالرکزنك قارنلرنده (خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ) بر یاراتماق صوکنده ایکنچی یاراتماق یعنی نطفه‌دن علقه وعلقه‌دن مضغه قیلوب آندن صوك سویه‌ك وایتلر حاصل ایدوب جان کرگزور (فِی ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ) اوچ قارانغولق اچنده ظلمت مشیمه وظلمت رحم وهم ظلمت بطندر (ذٰلِکُمُ اللّٰهُ رَبُّکُمْ) اوشبو اشلرنی قیلغوچی خدای‌تعالی سزنك پروردکارکزدر (لَهُ الْمُلْکُ) آنکا

مخصوصدر بارچه عالمگه پادشاهلق (لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ معبود مگر اول غنه‌در (فَاَنّٰی تُصْرَفُونَ) بس قایو اورنغه دوندرلمش بولورسز سزلر ای مکه مشرکلری حق یولدن اوشبو طریقه روشن دلیللر بولا طوروب (اِنْ تَکْفُرُوا) اگر کافر بولسه‌کز سز وایمان کلتورماسه‌کز ای مکه‌اهلی (فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِیٌّ) بس درستلکدن خدای تعالی موکسز در (عَنْکُمْ) سزنك ایمانکزدن (وَلَا یَرْضٰی) وراضی بولماس هم بیورماس خدای تعالی (لِعِبَادِهِ) اوزینك بنده‌لرینه (اَلْکُفْرَ) کفرگه بنده‌لرنك اوزلرینه کفر سببلی ضرر ایرشمه‌کی جهتندن (وَاِنْ تَشْکُرُوا) واگر شکرانه قیلسه‌کز سز توحید نعمتینه (یَرْضَهُ) راضی بولور خدای تعالی وقبول قیلور اول شکرانه‌نی (لَکُمْ) سزلرگه زیرا که آنك فائده‌سی سزنك اوزکزگه بولور (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ) ویوکلامه‌س هیچ بر یوکلی گوچی نفس (وِزْرَ اُخْرٰی) ایکنچی نفسنك گناه یوکینی یعنی براونك گناهی ایکنچی‌گه بولماس هرکم اوز گناهینك جزاسینی اوزی طارتور (ثُمَّ اِلٰی رَبِّکُمْ) صکره پروردکارکز صاریدر (مَرْجِعُکُمْ) سزنك قایتمافکز (فَیُنَبِّئُکُمْ) بس خبر بیرور اول سزلرگه وبلدرور (بِمَا کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نی کم اشلهر بولدکز سزلر دنیاده وقتکزده ایدگولك ویاوزلقدن (اِنَّهُ عَلِیمٌ) درستلکده اول خدای دانا وبلگوچیدر (بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکره‌کلرده بولغان نرسه‌لرنی یعنی سزلرنك نیتلرکزنی (وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ) وهر قایچان ایرشسه آدمیگه کم آندن مراد عقبه بن ربیعه مشرکدر (ضُرٌّ) بر قاطیلق یعنی صرخاولق وفقیرلك یا که بر بلا ایرشسه (دَعَا رَبَّهُ) اوندار اول پروردکارینی وآکا دعا قیلور (مُنِیبًا اِلَیْهِ) قایتقوچی بولغانی حالده آنك صاری یعنی آکا تضرع ونیاز ایدوب یالبارور وآندن غیریگه طابونونی قویار (ثُمَّ اِذَا خَوَّلَهُ) صکره هرقایچان بیرسه آکا خدای (نِعْمَةً مِنْهُ) بر نعمتنی اوز قاشندن هم اول قاطیلق آندن کیتارسه (نَسِیَ) اونوطور اول (مَا کَانَ یَدْعُوا اِلَیْهِ) شول نرسه‌نی کم دعا قیلور بولدی اول وتلهر بولدی اول نرسه‌نی کیتارمه‌کنی خدای تعالی‌دن (مِنْ قَبْلُ) موندن الگاری یعنی نعمت کیلگاندن صوك اوّلگی محنتلرنی تمام اونطور تضرع ودعا قیلوزنی قویار (وَجَعَلَ لِلّٰهِ) هم قیلور اول خدای‌تعالی اوچون (اَنْدَادًا) تیکداشلرنی یعنی پوتلرنی عبادته خدایغه شریك قیلور (لِیُضِلَّ) تاکم آزدرسون وآداشدرسون اوچون آدمیلرنی (عَنْ سَبِیلِهِ) خدای تعالی یولندن کم اسلامدر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه‌السلام اول مشرك که (تَمَتَّعْ بِکُفْرِكَ)

فائده‌لانغل اوزكنك كفرك برله دنیاده (قَلِيلاً) آزغنه زمان (انَّكَ مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ) درستلکده سین تموغ اهلندن سین ودنیا لذتلری تموغ عذابینك فاطیلقینه فاراغانده غایت حقیردر بس بیورورکم ایا اوشانداق مشرك آرتوغراقمیدر (اَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ) یا ایسه شول کمسه موکم اول فرمانغه بوی صونغوچیدروعبادتکه مشغول بولغوچیدر (اٰنَاۤءَ اللَّيْلِ) کیچنك ساعتلرنده (سَاجِدًا) خدایغه سجده ایتکوچی بولغانی حالده (وَقَائِمًا) دخی نمازده آیاق اوزره طورغوچی بولغانی حالده اول کمسه‌دن مراد ابو بکر صدیق یاکه عمر الفاروق یاکه سلیمان یاکه ابن مسعود رضی‌الله عنهم‌در واشهر شولدرکه حضرت عثمان رضی‌الله عنه‌در (يَحْذَرُ الْاٰخِرَةَ) قورقور اول کمسه آخرت عذابندن (وَيَرْجُوا) هم امید قیلور (رَحْمَةَ رَبِّهٖ) پروردکارینك رحمتینی یعنی شولقدر طاعت وعبادتکه دایمچیلق قیلسه‌ده خوف ورجا آراسنده متردّددر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام (هَلْ يَسْتَوِي) ایا برابر وتیگز بولورلرمو (الَّذِيْنَ يَعْلَمُوْنَ) شول کمسه‌لرکم بلورلر توحید وشریعت علم‌لرینی (وَالَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ) هم شول کمسه‌لرکم بلماسلر خدای تعالی‌نك یعنی مؤمن برله مشرك وعالم برله جاهل البته برابر بولماس (اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ) موندن باشقه ایماسدرکم وعظلانور واوگوت آلور مینم قدرتیمنك دلیللری برله (اُولُوا الْاَلْبَابِ) عقللری ایالری یعنی کامل عقللی کمسه‌لر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام (يٰعِبَادِ) ای مینم بنده‌لریم یعنی خدای تعالی‌نك بنده‌لری (الَّذِيْنَ اٰمَنُوا) آنداین بنده‌لرکم ایمان کلتوردیلر (اتَّقُوا رَبَّكُمْ) قورقمکزسز پروردکارکزدن وگناه‌دن صاقلانمکز (لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوا) شول کمسه‌لرکه‌کم ایندگولك قیلدیلر کلمهٔ شهادتنی ایتمه‌ك برله (فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا) اوشبو دنیاده (حَسَنَةٌ) کورکام اجر وثواب بولغوچیدر آخرتده یعنی آنلرغه جنت درجه‌لری بولور (وَاَرْضُ اللّٰهِ) (۱) وخدای تعالی‌نك یری هجرت قیلو اوچون (وَاسِعَةٌ) کیکدر هجرتنی تلگان کمسه‌لرکه (اِنَّمَا يُوَفَّى الصّٰبِرُوْنَ) موندن باشقه توگلدرکم کامل وتمام بیرلمش بولور وطندن آیرلوغه صبر قیلغوچیلرغه یاکه طاعت وعبادت مشقتینه چداغوچیلرغه (اَجْرَهُمْ) آنلرنك اجر وثوابلرینی (بِغَيْرِ حِسَابٍ) حسابدن باشقه یعنی حسابسز (۲) واولچاوسز اجر وثواب بیرلور

سلف صالحین نك سنتلری شولدر وبعضیلر بو اورنده ارضدن مراد جنت یریدر دیورلر جنت یرینك هم نعمت‌لرینك کیکلکینی بیان ایله مؤمنلرنی ترغیب قیلدی جنت بعضی اورنده ارض دیوب آطالمشدر نتاکم واورثنا الارض نتبوّأ الخ آیتنده تفسیر ابی السعود.

(۲) اجر وثوابنك حسابسز بولماقی مخلوقاتقه نظرادر یوخسه‌الله تعالی‌نك علمینه نسبت ایله‌البته معلوم وصانا لمشدر حدیث شریفده کیلمشدرکم قیامت کوننده نماز وصدقه هم حج اهللرینه عمللرن اولچی طورغان میزانلر نصب ایدلور شول اولچاولر بوینچه آنلرغه اجر وثوابلر بیرلور اما بلا اهلینه اولچاو قویولماس بلکه آنلرغه اجر وثوابنی بریولی اولچاوسز وحسابسز بیرلور حتی دنیاده عافیت اهلی بولغان کمسه‌لر آنلرنی کورب کاشکی بزلرنك تنلرمز کیسه‌لك کیسه‌لك بولوب کیسولوب بتکان بولسه ایدی دیوب آرزو قیلورلر جمل.

مرویدرکه مشرکلری پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام حضرتینه ایتدیلرکم ای محمد سین نی اوچون اوزکگه مخصوص بر یاکا دین ومذهب احداث ایدارسك آنا وبابالریمزنك دینلرینی طاشلارسك آتالریمز هم قومنك اولوغلری همه‌لری لات وعزیغه طابونور ایدیلر سن هم شولارغه طابونساك بولماسمودیدیلر حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (قُلْ) ایتکل‌سن ای محمد علیه‌السلام اول مشرکلرگه (اِنّی اُمِرْتُ) درستلکده‌من بیورلمش بولدم (اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ) مینم طابونمامم وعبادت ایتمه‌کم برله الله تعالی‌گه (مُخْلِصًا لَهُ الدِّینَ) پاك قیلغوچی بولغانم حالده آنك‌اوچون دیننی یعنی مشرکلکدن پاك بولوب خدایغی بر بلگانم حالده (وَاُمِرْتُ) دخی بیورلمش بولدم من (لِاَنْ اَکُونَ) مینم بولمامم برله (اَوَّلَ الْمُسْلِمِینَ) بوی صونغوچیلرنك اوّلی اوشبو امتدن (قُلْ) ایتکل سین‌اول مشرکلرگه (اِنّی اَخَافُ) درستلکده من قورقورمن (اِنْ عَصَیْتُ رَبّی) اگر قارشسام وعاصی بولسام‌من ربمغه (عَذَابَ یَوْمٍ عَظِیمٍ) بر اولوغ بولغوچی کوننك عذابندن (قُلْ) ایتکل‌سین ینه آنلرغه (اللّٰهَ اَعْبُدُ) مین الله تعالی‌گه‌گنه عبادت قیلورمن (مُخْلِصًا لَهُ دِینِی) پاك قیلغوچی بولغانم حالده آنك اوچون دینمنی شرکدن وعملمنی ریادن (فَاعْبُدُوا) بس سزلر طابونوکز ای مشرکلر (مَا شِئْتُمْ) شول نرسه‌گه‌کم تله‌دکز اوزکز (مِنْ دُونِ‌اللّٰه) الله تعالی‌دن باشقه بو امر تهدید اوچوندر یعنی اگر عذابدن قورقماسه‌کز الله‌دن باشقه‌غه طابنکز البته آنك‌اوچون منکو عذابه فالسه‌کز کیرا کدر مرویدرکه مشرکلر پیغمبر علیه‌السلامدن بوسوزلرنی ایشتکاچ ایتدیلر ای محمد آتا وبابالرمزنك دینلرینه خلافلق قیلماقك برله سن زیان أیله‌دك حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (قُلْ) ایتکل‌سین آنلرغه (اِنَّ الْخَاسِرِینَ) درستلکده زیان کورگوچیلر (الَّذِینَ خَسِرُوا) شول کمسه‌لردرکم زیان قیلدیلر (اَنْفُسَهُمْ) اوزلرینك‌نفسلرینه ضلالتکه توشمه‌کلری سببلی (وَاَهْلِیهِمْ) دخی‌ایوجماعتلرینه‌آنلرنی‌آزدرماقلری سببلی (یَوْمَ الْقِیَامَةِ) قیامت کونده (اَلَا) آگاه بولکز وبلکزکم (ذٰلِكَ) اوشبو زیان (هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِینُ) اولدر آشکارا بولغوچی زیان کورمه‌کم بارچه محشر اهلینه ظاهر بولور (لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ) بولغوچیدر اول خسران اهلینه وزیان کورگوچیلرگه آنلرنك اوستلرندن (ظُلَلٌ مِنَ النّٰارِ) اوطدن بولغوچی سایه بانلر وکوله‌گه‌لکلر (وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ) هم آنلرنك آستلرندن بولغوچیدر کوله‌گه‌لکلر اوطدن (ذٰلِكَ) اوشبو ذکر ایتولمش عذاب (یُخَوِّفُ اللّٰهُ بِهِ) قورقتور خدای تعالی اول عذاب برله (عِبَادَهُ)

اوزینك بنده‌لرینی (یا عباد) ای مینم بنده‌لرم (فاتقون) بس قورقکزسز میندن
ومینم عذابیمدن مرویدرکه جاهلیت زمانینده هم برجماعت یعنی سلمان فارسی
وابوذر الغفاری وزید بن عمرو بن نفیل رضی الله عنهم‌لر خدای تعالی‌نك
برلکی برله اقرار قیلور ایدیلر حق تعالی آنلرنك شأننده بیوردی کم (والذین
اجتنبوا) وشول کمسه‌لرکم صافلاندیلر ویراق بولدیلر (الطاغوت) شیطاندن
یا که پوتلردن یا که کاهنلردن (ان یعبدوها) اول طاغوتکه طابونودن یراق
بولدیلر (وانابوا الی الله) هم فایتدیلر آنلر خدای تعالی صاری یعنی کوکللری
برله خدایغه یونالدیلر (لهم البشری) بولغوچیدر آنلرغه بشارت وسویونچ یعنی
اولکان وقتلرنده فرشته‌لر آنلرغه (۱) سویونچ بیرورلر مرویدرکه حضرت
ابو بکر الصدیق رضی الله عنه مسلمان بولغاچ عشرهٔ مبشره‌دن آلتی کشی یعنی
عثمان وطلحه وزبیر وسعد وقاص وسعد بن زید وعبدالرحمن بن عوف رضی الله
تعالی عنهم آنك برله ملاقات ایدوب آندن اسلام دینینك حقیقتینی استفسار
قیلدیلر هم حضرت ابو بکرنك سوزلرندن اسلامنك حقلقینی آکلاب آنلر هم
مسلمان بولدیلر آنلرنك شأنلرنده نازل بولدی‌کم (فبشر عباد) بس سویونچ
بیرگل سین ای محمد علیه السلام مینم بنده‌لریمگه (الذین یستمعون القول) آندابن
بنده‌لریمگه‌کم ایشتورلر آنلر حضرت ابو بکرنك سوزینی یعنی اسلام دینی
حقنده بولغان سوزلرنی (فیتبعون احسنه) بس ایارورلر آنلر سوزنك کورکامرا کینه
(اولئك) اوشبو گروه (الذین هدا هم الله) شول کمسه‌لردرکم هدایت قیلدی
وطوغری یولغه کوندردی آنلرنی خدای تعالی (واولئك) هم اوشبولر (هم اولوا
الالباب) آنلردر کامل عقل ایالری (افمن حق علیه) ایا شول کمسه‌کم واجب
بولدی آنك اوزرینه (کلمة العذاب) عذاب ووعید کلمه‌سی یعنی البته تموغغه
کرورديوب وعده ایتولکان کمسه بولورمو شول کمسه‌کبی‌کم آکا عذاب
کلمه‌سی واجب بولماغاندر وتموغغه کرمه‌کی برله وعده ایتولمه‌گاندر (افانت تنقذ)
(۱) ایا بس سن قوتقارورسنمو ای محمد علیه السلام (من فی النار) شول کمسه‌نی‌کم
تموغغه‌در یعنی سن تموغغه کرمه‌کی برله حکم ایتولکان مشرکنی مؤمن قیلوب
عذابدن قوتقارا آلماسسن واسلام دینینه کرکزه آلماسسن مراد ابولهب وعتبه
کبیلردر (لکن الذین اتقوا) لکن شول کمسه‌لرکم قورقدیلر (ربهم) پروردکارلرینك
عذابندن وایمان کیلتوروب طاعت وعبادتکه مشغول بولدیلر (لهم غرف) بولغوچیدر

(۱) یعنی پیغمبرلر تلی ایله یا که فرشته‌لر تلی ایله اولکان وقتلرنده آنلرغه بشارت وسویونچ بیرلور وبعضیلر دیمشلردرکم آنلرغه بشارت دنیاده هم آخرته بولور دنیاده شولدرکم خلق آنلرنی یخشیلق ایله یاد ایته‌رلر هم جان بیرگان وقتلرنده فرشته‌لر سویونچ بیرورلر هم قبرگه قویولغان وقتلرنده اوشانداق قبردن طورغانلرنده وحساب بیرنده طورغانلرنده هم صراطدن اوتکانلرنده وجنتکه کرگانلرنده هر بر موقفده آنلرغه تورلی خیر وکرامتلر ایله بشارت بیرورلر جمله ۲ رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری قریش قومینك ایمان کیلتورولرینه بیك حریص ایدی وحالانکه تقدیرده آنلرنك ایمان کیلتورماولری یازلغان ایدی نتاك کم ابولهب وابوجهل کبیلرنك بس حق تعالی‌دن اوشبو آیت نازل بولدی وبیوردی‌کم تموغغه کرمه‌کی ایله حکم ایتولکان کمسه‌لرنی سین نی قدر اجتهاد ایتسه‌کده قوتقارا آلماس سن قرطبی.

آنلرغه یوقاری کوشکلر ومنزللر جنتده (مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ) اول کوشکلرنك اوستنده ایکنجی کوشکلر بولغوچیدر (مَبْنِيَّةٌ) محکم بنا ایتولمش کوشکلر (تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ) آفار اول کوشکلرنك آستندن یلغهلر (وَعْدَاللّٰهِ) وعده قیلمق وعده قیلغاندر خدای تعالی (لَایُخْلِفُ اللّٰهُ الْمِیعَادَ) خلافلق ایتمهس خدای اوزینك وعدهسینه (اَلَمْ تَرَ) ایا کورمادکمو سین (اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ) شونی کم خدای تعالی ایندردی (مِنَ السَّمَآءِ) کوکدن (مَآءً) صونی یعنی یغمورنی (فَسَلَکَهُ) بس کرگزدی اول صونی (یَنَابِیعَ) چیشمهلرگه (فِی الْاَرْضِ) یبرده (ثُمَّ یُخْرِجُ بِهِ) صوکره چغارور خدای تعالی اول صوسببلی (زَرْعًا مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهُ) تورلی تورلی توسلی بولغوچی ایکونننی یعنی بغدای وآرپه وغیریلر کبی (ثُمَّ یَهِیجُ) صوکره قورور اول ایکون یاشارگاندن صوك (فَتَرَاهُ) بس کورورسك آنی (مُصْفَرًّا) صارغایمش یعنی قوروب صارغایور (ثُمَّ یَجْعَلُهُ) صوکره قیلور آنی خدای تعالی (حُطَامًا) صندرلمش واق واق کیساکلر (اِنَّ فِی ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو ذکر ایتولمش اشلرده بولغوچیدر (لَذِکْرٰی) البته یاد قیلمق (لِاُولِی الْاَلْبَابِ) عقللر ایالرینه یعنی عقللی کشیلرگه اوگوت ونصیحت هم عبرت باردرکم دنیا مالی بارچهسی شول ایکون کبیدر آزغنه یاشاروب تورسهده صوکره قوروب صارغایور وهلاك بولور اعتبارسزدر (اَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ) ایا شول کمسهکم آچدی وکیك قیلدی خدای تعالی (صَدْرَهُ) آنك کوکرهگینی (لِلْاِسْلَامِ) اسلام دینینی قبول قیلماق وخدایناك فرمانینه انقیاد ایتمك اوچون یعنی خدای تعالی توفیق بیروب اسلامنی قبول ایتکان کمسه بولورمو شول کمسه کبی کم آنك کوکرهگی طار وکوکلی قارادر اسلامنی قبول أیلهمهس (فَهُوَ) بس اول کوکرهگی آچق بولغان کمسه (عَلٰی نُورٍ) معرفة نوری اوزره بولغوچیدر (مِنْ رَبِّهِ) پروردکارندن اسباب نزولده کیلتورمشدرکه اوشبو آیت کریمه حضرت علی المرتضی هم حمزه رضی الله عنهما شأنندهدرکم حق تعالی آنلرنك کوکللرینی معرفت نوری برله روشن ویاقطی أیلهدی بس ابولهب هم آنك اوغلی حقنده بیورورکم (فَوَیْلٌ) بس نی قاطیلق وعذاب (لِلْقَاسِیَةِ قُلُوبُهُمْ) کوکللری قساوتلی وقاطی کوکللی بولغان کمسهلرگهدرکم آنلر یوز دوندرگوچیلردر (مِنْ ذِکْرِ اللّٰهِ) خدای تعالینك ذکرندن یاکه آنلرنك کوکللری خالیدر خدای تعالینك یادندن (اُولٰئِكَ) اوشبو گروه یعنی قاطی کوکللی کمسهلر (فِی ضَلَالٍ مُبِینٍ) آشکارا

آزغونلقده بولغوچیلردر (اَللّٰهُ نَزَّلَ) الله تعالی ایندردی (اَحْسَنَ الْحَدِیثِ) سوزنك
کورکامراگینی (کِتَابًا مُتَشَابِهًا) آیتلری بربرسینه اوخشاغوچی بولغان کتابنی
یعنی قرآننی ایندردی‌کم آنك آیتلری معجزه بولوده وفصاحتده بربرسینه مشابهدر
(مَثَانِیَ) ایکیشه‌ر ایکیشه‌ر بولغوچی یعنی معنی ومضمونلری مثلا امر ونهی‌هم
وعده وعید وذکر وفکر هم رحمت وعذاب هم جنت وتموغ مؤمن ومشرك
کبیلرنی مشتملدر (تَقْشَعِرُّ مِنْهُ) قالترار اول قرآنده بولغان وعیدلر قورقوسندن
(جُلُودُ الَّذِینَ یَخْشَوْنَ) شول کمسه‌لرنك تیریلری کم قورقورلر آنلر (رَبَّهُمْ)
اوزلرینك پروردکارلرندن (ثُمَّ تَلِینُ) صوکره یومشار وقرار قیلور (جُلُودُهُمْ)
آنلرنك تیریلری (وَقُلُوبُهُمْ) هم کوکللری (اِلٰی ذِکْرِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك رحمت
ومغفرتینی یاد ایتمك صاری یعنی عذاب آیتلرینی اوقوب قورقوب قالترارلر
ورحمت آیتلرینی اوقوب راحتله‌نورلر (ذٰلِكَ) اوشبو قرآن (هُدَی اللّٰهِ) الله‌تعالی‌نك
هدایتیدر یعنی خدای تعالی‌دن خلقفه ارشاد وتوغری یولنی کورگازمکدر
(یَهْدِی بِهِ) توغری یولغه کوندرور خدای تعالی اول قرآن برله (مَنْ یَشَاءُ) هر
کمسه‌نی تلاسه (وَمَنْ یُضْلِلِ اللّٰهُ) وهر کمنی ضلالت وآزغونلقده قالدرسه خدای
تعالی (فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ) بس یوقدر اول کمسه اوچون هیچ بر هدایت ایتکوچی
وآنی ضلالتدن قوتقارغوچی (اَفَمَنْ یَتَّقِی بِوَجْهِهِ) ایا شول کمسه‌کم صافلانور
اوزینك یوزینه (سُوءَ الْعَذَابِ) عذابنك یاوزلقندن وقاملی‌لغندن (یَوْمَ الْقِیَامَةِ)
قیامت کونده یعنی یوزینه اوط یالقونی ایرشوب یاندرماسون اوچون یوزینی
صافلاماقچی بولور شوندای کمسه بولورمو شول کمسه کبی‌کم عذابدن ایمین
بولوب راحتلك برله اوتکارور یوزینی عذابدن صافلاغوچیدن مراد ابو جهلدر
دیمشلر (وَقِیلَ لِلظَّالِمِینَ) وایتولمش بولور قیامتده ظلملق قیلغان کشیلرگه (ذُوقُوا)
طاتوکزسز (مَا کُنْتُمْ تَکْسِبُونَ) شول نرسه‌نك وبال وعذابینی کم سزلر اشلر
بولدکز دنیاده وقتکزده شرك وتکذیبدن (کَذَّبَ الَّذِینَ) یالغانغه توتدیلر
اوزلرینك پیغمبرلرینی شول کمسه‌لرکم بولدیلر آنلر (مِنْ قَبْلِهِمْ) اوشبو مکه
مشرکلرندن الگاری (فَاَتٰیهُمُ الْعَذَابُ) بس کیلدی آنلرغه خدانك عذابی (مِنْ
حَیْثُ لَا یَشْعُرُونَ) شول اورندن کم بلماسلر آنلر یعنی هیچده کوتمه‌گان وقتده
آکسزدن کیلدی (فَاَذَاقَهُمُ اللّٰهُ) بس طاتوتدی آنلرغه خدای تعالی (الْخِزْیَ) خورلق
ورسوالقنی (فِی الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا) اوشبو دنیا ترکلکنده (وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ) والبته آخرتده

آنلر اوچون حاضرله‌نمش عذاب (اَکْبَر) اولوغراقدر دنیا عذابندن (لَوْ کَانُوا یَعْلَمُونَ) اگر بلور بولسه‌لر آنلر البته عبرت آلورلر واوزلرینی عذابدن قوتقارورغه طرشورلر (وَلَقَدْ ضَرَبْنَا) وتحقیق بیان قیلدق بز (لِلنَّاس) آدمیلر اوچون (فِی هٰذَا الْقُرْآن) اوشبو قرآنده (مِنْ کُلِّ مَثَل) هر بر مثلدن‌کم دین اشلری خصوصنده فائده‌لیدر (لَعَلَّهُمْ یَتَذَکَّرُونَ) شاید کم آنلر تذکر قیلورلر واوگوت آلورلر اول مثللر برله ویباردك بز قرآننی (قُرْآنًا عَرَبِیًّا) عرب تلنده بولغوچی قرآن ایتوب (غَیْرَ ذِی عِوَج) قنغرلق وکاکریلك ایاسینه باشقه بولغوچی یعنی اول قرآنده هیچ برعیب وخلل وتناقض یوقدر (لَعَلَّهُمْ یَتَّقُونَ) شایدکم آنلر قرآن آیتلرینی فکرله‌مك سببلی صاقلانورلر کفر وتکذیبدن (ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا) بیان قیلدی خدای تعالی بر مثلنی مشرك وموحد اوچون میثال کلتوردی (رَجُلًا فِیهِ شُرَکَاءُ) برایرنی کم بولغوچیدر اول ایرده شریکلر یعنی برقول نیچه خواجه‌لر آراسنده اورطاق بولسه (مُتَشَاکِسُونَ) یاوز خلقلی وبد فعل بولغوچیلر اول شریکلر یعنی اول مشترك بولغان قلنغ خواجه‌لری ناچار خلقلی ویمان فعللی کشیلر بولسه هرقایوسی اول قولغه خدمت قوشسه‌لر اول قول هیچ قایوسینك قوشقان اشینی باشقارا آلماسه هم اول خواجه‌لر هیچ برسی اول قولدن راضی بولماسه‌لر (وَرَجُلًا) دخی بر ایرنی مثال کیلتوردی (سَلَمًا لِرَجُل) برایرگه طاپشرلمش وخالص آکاغنه مخصوص بولغوچی یعنی برگنه خواجه‌نك قولی بولسه شول خواجه‌دن باشقه هیچ کمنك اول قولغه شریکلکی ودخلی بولماسه اول قول شول خواجه‌غه‌غنه خدمت قیلوب خواجه‌سی آندن تمام راضی وخوشنود بولسه (هَلْ یَسْتَوِیَانِ مَثَلًا) ایا برابر وتیگز بولورلرمو اوشبو ایکی قول اوخشاشلق جهتندن یعنی البته ایکیسی برابر بولماسلر وبر برینه اوخشاماسلر زیراکه برسی کوب خواجه‌لر آراسنده مشترك واورطاق بولوب خواجه‌لرنك نزاعلاشولرندن عاجز قالغان وخواجه‌لر همه‌سی آندن ناراضیدر وایکنچیسی نزاع ودعوی‌دن سلامت هم خواجه‌سی آندن راضی وخشنوددر اوّلنگی قول مشرککه مثلدرکم کوب معبودلرگه وپوتلرغه عبادت قیلور اول معبودلر هیچ فایوسی آندن راضی بولماسلر کوب خواجه‌غه خدمت ایتکوچی قول کبیدر وایکنچی قول مؤمن وموحدکه مثالدرکم برگنه خدایغه عبادت قیلور آندن باشقه معبودنی بلمه‌س (اَلْحَمْدُ لِلّٰه) بارچه ثنا وماقطاماق الله‌تعالی گه

مخصوصدرکم خدایلقده هیچ بر شریکی یوقدر (بَلْ اَکْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُونَ) بلکه آدمیلرنك کوبره‌کی بلمه‌سلر آنك مالك علی الاطلاق ایدکینی مرویدرکه مکه مشرکلری أیتورلر ایدی‌کم بز محمدنك اولومن امید أیتوب وکوتوب طورامز اول اولگاچ آندن فورتلورمز حق سبحانه وتعالی بیوردی‌کم (اِنَّكَ مَیِّتٌ) درستلکده سین ای محمد علیه السلام اوله‌چکسك (وَاِنَّهُمْ مَیِّتُونَ) ودرستلکده اول مشرکلر هم اولوکلردر یعنی البته اولسه‌لر کیره‌کدر هیچ اولمای فالماس بس آنلرنك سینك اولومکنی کوتمه‌کلری جهالتلرندندر (ثُمَّ اِنَّكُمْ یَوْمَ الْقِیَامَةِ) صکره سزلر یعنی مؤمنلر ومشرکلر قیامت کونده (عِنْدَ رَبِّكُمْ) پروردکارکز فاشنده (تَخْتَصِمُونَ) خصومت (۱) قیلشورسز دین اشلرنده وسزلر مشرکلرکه غالب بولورسز یاکه همه آدمیلر بر برکز ایله دنیاده‌غی حقلر ومعامله‌لرکز خصوصنده خصومت قیلشورسز مظلوم کشی ظالمدن اوزینك حقینی طلب أیله‌ر (*) (فَمَنْ اَظْلَمُ) بس کمدر ظلملق قیلغوچیراق (مِمَّنْ کَذَبَ عَلَی اللّٰهِ) شول کمسه‌دن‌کم یالغان أیتدی خدای‌تعالی اوزرینه یعنی خدایتك بالاسی وشریکی باردر دیدی (وَکَذَّبَ بِالصِّدْقِ) هم یالغانغه طوتدی راست سوزنی یعنی قرآنغه اشانمادی (اِذْ جَاءَهُ) شول وقتده‌کم کیلدی آکا اول قرآن (اَلَیْسَ فِی جَهَنَّمَ) ایا یوقدرمو جهنمده وتموغده یعنی باردر (مَثْوًی) قرار قیلاچق اورن ومقام (لِلْکَافِرِینَ) حقلقغه اشانماوچیلرغه (وَالَّذِی جَاءَ بِالصِّدْقِ) وشول کمسه‌کم کیلتوردی راست وطوغری سوزنی یعنی قرآننی واسلامنی (وَصَدَّقَ بِهِ) هم راستقه طوتدی واشاندی اول راست سوزکه (اُولٰئِكَ) اوشبو کروه (هُمُ الْمُتَّقُونَ) آنلردر تقوالق ایتکوچیلر راست سوزنی کیلتورکوچی جبرائیلدرکم قرآننی کیلتوردی وتصدیق ایتکوچی محمدعلیه السلامدر یاکه کیلتورکوچی محمد علیه السلامدر ومصدق ابوبکر صدیقدر یاکه علی المرتضی در رضی الله عنهمایا که مصدقدن مرادهمه مؤمنلردر (لَهُمْ مَا یَشَاءُونَ) بولغوچیدر آنلرغه‌شول نرسه‌کم تله‌رلر آنلر وآرزوقیلورو نعمت وکرامتدن (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری فاشنده (ذٰلِكَ) اوشبودر (جَزَاءُ الْمُحْسِنِینَ) ایندکولك قیلغوچیلرنك جزالری وخدای تعالی آنلرغه اوشبو اجر وثوابنی بیرور (لِیُکَفِّرَ اللّٰهُ) تاکم یوغالتسون واورتسون اوچون خدای‌تعالی (عَنْهُمْ) آنلردن (اَسْوَاَ الَّذِی عَمِلُوا) شول نرسه‌نك یاوزراقینی‌کم اشله‌دیلر آنلر یعنی گناه‌لرینی مغفرت قیلسون اوچون (وَیَجْزِیَهُمْ) هم جزا بیرسون اوچون آنلرغه (اَجْرَهُمْ) آنلرنك طاعتلرینك اجرینی (بِاَحْسَنِ الَّذِی) شول نرسه‌نك

(۱) عبدالله بن الزبیر رضی الله عنه‌دن منقولدر کم اوشبو ثم انکم یوم القیامة عند ربکم تختصمون آیتی نازل بولغاچ زبیر حضرتلری صورادی یا رسول الله دنیادن کیتکانمزدن صوك هم بزلر بربرمز ایله خصومت قیلشورمزمو دیدی اولحضرت بیوردیلرکم اول کونده اش بیگراکده فاطی بولور خازن.

۲۴
(*) الجزء الرابع والعشرون

کورکامره‌کی برله (کانوا یعملون) اشلهر بولدیلر آنلرکم اول ایماندر (الیس الله) ایا توگلدرمو خدای تعالی (بکاف عبده) کفایت ایتکوچی اوزینك بنده‌سینه یعنی خدای تعالی اوزینك بنده‌سی محمد علیه السلام‌غه البته کفایه قیلور وآنی دشمانلر شرندن صاقلار هم نصرت بیرور مرویدرکه پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام حضرتی مشرکلرنك پوتلرینك عیبلرینی ایتکاچ مشرکلر ایدیلرکم ای محمد موندق دیمه‌گل وبزنك معبودلرمزنی خورلاماغل مباده‌کم آنلر سیکا بر ضرر وزیان ایرشدرورلر آنلرنی خورلاماقك سببلی بر بلا ومحنتکه گرفتار بولورسك بس حق تعالی بیوردی‌کم (ویخوّفونك) وقورقتورلر سینی اول مشرکلر (بالّذین من دونه) شول نرسه‌لر برله‌کم طابنورلر آنلر خدای تعالی‌دن باشقه یعنی اوزلرینك بوتلری برله سینی قورقتورلر (ومن یضلل الله) وهر کمسه‌نی ضلالتکه توشورسه خدای تعالی وپوتلرغه طابنغوچی هم پوتلر برله قورقتوچی قیلسه (فما له من هاد) بس یوقدر اول کمسه اوچون هیچ بر هدایت ایتکوچی ویولغه کوندرگوچی (ومن یهد الله) وهر کمنی طوغری یولغه کوندرسه خدای تعالی (فما له من مضلّ) بس یوقدر اول هدایت طابقان کشی اوچون هیچ بر آزدرغوچی یعنی هیچ کم آنی ضلالتکه توشوره آلماس (الیس الله) ایا ایمه‌سدرمو خدای (بعزیز) غلبه ایتکوچی دشمانلرغه (ذی انتقام) انتقام ایه‌سی یعنی البته خدای تعالی غالب هم مشرکلردن انتقام آلغوچیدر (ولئن سألتهم) واگر صوراساك سین مکه مشرکلرندن (من خلق السّموات والأرض) کم یاراتدی کوکلرنی هم ییرنی دیوب (لیقولنّ الله) البته أیتورلر آنلر خدای تعالی یاراتدی زیراکه بارچه اشیأنك خالقی اولغنه ایدکی ظاهردر (قل) أیتکل سین ای محمد علیه‌السلام اول مشرکلرگه (أفرأیتم) ایا بس کوردکزمو یعنی نیچك کوره‌سز (ما تدعون) شول نرسه‌نی‌کم سزلر اونه‌رسز وطابنورسز آکا (من دون الله) الله تعالی‌دن باشقه یعنی نیچك کوره‌سز پوتلرکزنی‌کم آنلرغه طابوناسز (ان أرادنی الله) اگر نله‌سه میکا خدای تعالی (بضرّ) بر محنت وقاطیلقنی یعنی اگر خدای تعالی میکا بر بلا ومحنت یبارسه (هل هنّ) ایا اول پوتلر بولورلرمو (کاشفات ضرّه) خدای تعالی میکا یبارگان محنتنی وقاطیلقنی میندن کیته‌رگوچیلر یعنی آنلر اول بلا ومحنتنی میندن کیته‌ره آلورلرمو وکیته‌رمکه کوچلری یتارمو (أو أرادنی برحمة) یا ایسه اراده قیلسه خدای مینی بر رحمت برله یعنی میکا بر نعمت وراحت یبارمه‌کنی نله‌سه (هل

هُنَّ) ایا بولورلرمو اول پوتلر (مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ) خدای تعالی نك رحمتینی میندن منع ایتکو چیلر وکیری قایتارغو چیلر یعنی میکا کیله طورغان راحت ونعمتنی میندن طیا آلورلرمو وکیری قایتار مافقه کو چلری یته رمو مقاتل رحمه الله أیتورکم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری مشرکلردن اوشبو طریقه سؤال أیله گاچ آنلر هیچ جواب بیره آلماینچه ساکت وملزم بولوب قالدیلر حق تعالی بیوردی کم (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام (حَسْبِيَ اللهُ) میکا کفایت ایتکو چیدر خدای تعالی خیر وفائدنی ایرشدرمکده هم ضرر ومحنتنی کیته رمکده (عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ) اول خدای اوزره گنه توکل قیلورلر واشلرینی طابشرورلر (الْمُتَوَكِّلُونَ) توکل قیلغو چیلر (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام (يَاقَوْمِ اعْمَلُوا) ای مینم قومم عمل قیلکز سز (عَلَى مَكَانَتِكُمْ) اوز لرکزنك اورنلرکز اوزره یعنی اوز حالکز چه قیلا طورغان عملکزنی قیلکز (انِّي عَامِلٌ) درستلکده مین هم عمل قیلغو چی مین اوز حالمچه (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم سزلر بلورسز (مَنْ يَأْتِيهِ) بزدن هم سزدن شول کمسه نی کم کیلور آکا (عَذَابٌ يُخْزِيهِ) آنی خور ورسوا قیلا طورغان عذاب (وَيَحِلُّ عَلَيْهِ) هم اینه ر آنك اوزرینه (عَذَابٌ مُقِيمٌ) همیشه بولغو چی هیچده بتمای طورغان عذاب (انَّا أَنْزَلْنَا) درستلکده بز ایندردك (عَلَيْكَ الْكِتَابَ) سینك اوزرکا قرآننی (لِلنَّاسِ) بارچه آدمیلر اوچون (بِالْحَقِّ) حقنی بیان ایلاماك برله (فَمَنِ اهْتَدَى) بس هرکم هدایت طاپسه قرآن برله یعنی قرآن اچنده گی سوزلر برله عمل قیلسه (فَلِنَفْسِهِ) بس اول کمسه نك اوزینه بولغو چیدر آنك فائدسی (وَمَنْ ضَلَّ) وهرکم ضلالتکه توشسه وقرآندن یوز دوندرسه (فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا) بس موندن باشقه ایمه سدرکم ضلالتکه توشار اول وآزار اوز نفسی اوزره یعنی آنك وبالی اوزینه بولور (وَمَا أَنْتَ) وسین ایماسسك سین ای محمد علیه السلام (عَلَيْهِمْ) آدمیلر اوزرینه (بِوَكِيلٍ) صاقچی تاکم آنلرنی ضلالتکه توشودن صاقلار ایدك (اللهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ) الله تعالی قبض قیلور وآلور نفسلرنی یعنی جانلرك تنگه ظاهر وباطن بولغان تعلقلرینی کیسه ر (حِينَ مَوْتِهَا) آنلرنك اولگان وقتلرنده (وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ) هم آلور شول نفسنی کم اولمادی یعنی اولماگان وقتده هم نفسنی آلور (فِي مَنَامِهَا) آنك اویقوسنده یعنی یوقلاغان وقتنه جانلی آلورکم مراد جانلرك تندن ظاهری تعلقینی کیسه ر دیمشلر (١) (فَيُمْسِكُ الَّتِي) بس صاقلاب طوتار وارواح عالمنده قالدرور خدای تعالی شول نفسنی کم (قَضَى

(١) امام محی السنة رحمه الله بیورمشدر کم هر آدمیلرك ایکی نفسی باردر بری نفس حیات وبری نفس تمیزدر نفس حیات کشیدن اولگان وقتنه آیرلور ونفس تمیز یوقلاغان وقتنده مفارقت قیلور احقاقده ابن جبیر رحمه الله دن منقولدرکه حق سبحانه وتعالی ترك کشیلرنك جانلرینی اولگان کشیلرنك جانلری برله برگه جمع قیلور تاکم ترك کمسه جانی اولوکلردن اوزینه آشنا بولغان جانلر برله کورشور.

عَلَيْهَا الْمَوْتَ) تقدير قيلغان ايدى آنك اوزرينه اولومنى يعنى اولگان كمسه‌لرنك جانلرينى كيرى تنلرينه يبارمايوب ارواح عالمنده قالدرور (وَيُرْسِلُ الْأُخْرَى) ويبارور ايكنچى نفسنى يعنى ترك كمسه‌لرنك جانلرينى كيرى تنلرينه يبارور (إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى) برآطالنمش وبيلگولانمش مدتكه‌چه يعنى اجلى يتكان گاچه (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلكده اوشبو اشده يعنى جانلرنى قبض قيلماق وصافلاب قالدرماق هم كيرى تنلرينه قايتارماقده بولغوچيدر (لَآيَاتٍ) البته حق تعالى‌نك كمال قدرتينه علامتلر هم حشر وبعثكه دليللر ونشانلر (لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) شول گروه اوچون كم تفكر قيلورلار وفكرلارلر اوشبو اشلرنى زيرا كه يوقلاماق اولمه‌كه واويغانماق كيرى ترلمه‌كه مثالدر لكن مشركلر آنى فكرلاماسلر (أَمِ اتَّخَذُوا) بلكه توتديلر اول مشركلر (مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله‌تعالى‌دن باشقه (شُفَعَاءَ) شفيعلرنى يعنى پوتلرنى شفاعتچيلر مزدر خداى حضورنده بزلرگه شفاعت قيلورلر ديديلر (قُلْ) ايتكل سين اى محمد عليه‌السلام آنلرغه (أَوَلَوْ كَانُوا) ايا شفاعت قيلورلرمو اول پوتلر سزلرگه اگرچه آنلر بولسه‌لرده (لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا) مالك بولماسلر آنلر اوزلرى هيچ برنرسه‌نيه (وَلَا يَعْقِلُونَ) دخى بلماسلر اوزلرينه طابونغوچيلرنى يعنى آنلر جماد وجانسزلردر هم هيچ نرسه‌گه مالك وقادر توگللردر پس آنلر نيچك شفاعت ايتسونلر (قُلْ) ايتكل سين اى محمد عليه‌السلام (لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا) خداى تعالى‌گه مخصوصدر شفاعت بارچه‌سيده يعنى شفاعت حكمى خداى تعالى قاشنده‌در آنك امرندن باشقه هيچ كم شفاعت قيلا آلماس (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ) اول خداى تعالى‌نكدر كوكلرنك پادشاهلقى (وَالْأَرْضِ) هم يرنك پادشاهلقى (ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) صكره آنك صارى قايتارلمش بولورسز بارچه‌لرگز قيامت كونده (وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ) وهر قايچان ياد ايتولمش بولسه خداى تعالى (وَحْدَهُ) يالغوز براوزيگنه يعنى لا اله الا الله ديوب أيتولسه (اشْمَأَزَّتْ) اوركور ونفرتلنور (قُلُوبُ الَّذِينَ) شول كمسه‌لرنك كوكللرى كم (لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) اشانماسلر آنلر آخرت يورطينه يعنى مشركلر خداى برگنه‌در ديوب ايتكاننى ياراتماسلر ونفرتلنورلر (وَإِذَا ذُكِرَ) وهر قايچان ياد ايتولمش بولسه‌لر (الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ) شول كمسه‌لركم آنلرنك معبودلريدر خداى تعالى‌دن باشقه يعنى آنلرنك پوتلرى ياد ايتولسه (إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ) شول وقتده آنلر آچق يوزلى بولورلر وشادلانورلر اما مؤمنلر بونك عكسنچه‌در

کم خدای تعالی‌نی برلك برله یاد ایتکانده شادلانورلر پوتارنی یاد ایتکانده نفرتلنورلر (قُلْ) ایتکل سین (اَللّٰهُمَّ) ای باری خدا (فَاطِرَ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) ای کوکلرنی هم یرنی یاراتقوچی (عٰالِمَ الْغَیْبِ وَالشَّهٰادَةِ) یاشرننی هم آشکارانی بلگوچی (اَنْتَ تَحْکُمُ) سین حکم قیلورسك (بَیْنَ عِبٰادِكَ) بنده‌لرنك آراسنده آخرنده (فِی مٰا کٰانُوا فِیهِ) شول نرسه‌ده‌کم بولدیلر بنده‌لر اول نرسه توغروسنده (یَخْتَلِفُونَ) خلافلق قیلشورلر بربرسینه دین اشلرندن (وَلَوْ اَنَّ لِلَّذِینَ ظَلَمُوا) واگر بولسه ایدی شول کمسه‌لرگه‌کم ظلملق قیلدیلر یعنی مشرکلرگه بولسه (مٰا فِی الْاَرْضِ جَمِیعًا)ییرده بولغان مالللرنك بارچه‌سی (وَمِثْلَهُ مَعَهُ) هم‌اول برده‌گی مالللر اوغشاشلی ایکنچی مالللر بولسه آنك برله (لَافْتَدَوْا بِهِ) البته فداقیلورلر ایدی مشرکلر اول مالللرنك بارچه‌سینی وبیرورلر ایدی اوزلرینی قوتولدرماق اوچون (مِنْ سُوءِ الْعَذٰابِ) عذابنك قاطیلقندان یعنی تموغ عذابندن (یَوْمَ الْقِیٰامَةِ) قیامت کوننده (وَبَدٰا لَهُمْ) وظاهر بولور آنلرغه قیامتده (مِنَ اللّٰهِ) خدای تعالی‌دن (مٰا لَمْ یَکُونُوا یَحْتَسِبُونَ) شول نرسه‌کم گمان قیلور بولمادیلر آنلر دنیاده وقتلرنده یعنی هیچده آنلر گمان ایتمه‌گان واویلاماغان عذابلر آنلرغه بولور (وَبَدٰا لَهُمْ) هم آشکارا بولور اول مشرکلرگه قیامتده (سَیِّئٰاتُ مٰا کَسَبُوا) شول یاوزلقلرنك عذابلری‌کم اشلدیلر آنلر دنیاده (وَحٰاقَ بِهِمْ) دخی احاطه قیلور وچولغاب آلور آنلرنی (مٰا کٰانُوا بِهِ) شول نرسه‌نك جزاسی‌کم بولدیلر آنلر اول نرسه برله (یَسْتَهْزِؤُنَ) استهزا قیلور ایدیلر ومسخره‌گه طوتدیلر یعنی حضرت پیغمبر علیه السلامنی هم قرآننی استهزآء ایله‌مه‌کلرینك عذابینی طارتورلر (فَاِذٰا مَسَّ الْاِنْسٰانَ) بس هر قایچان ایرشسه آدمیکه یعنی مشرکلرگه ایرشسه (ضُرٌّ) برقاطیلق ومحنت (دَعٰانٰا) اوندار اول بزنی یعنی دعا قیلوب اول قاطیلق‌نك کوته‌رلمه‌کینی استه‌ر (ثُمَّ اِذٰا خَوَّلْنٰاهُ) صوکره هر قایچان بز عطا أیله‌سه‌ك وبیرسه‌ك آ کا (نِعْمَةً مِنّٰا) برنعمتنی اوز قاشمزدن یعنی محنت وفقیرلکنی آندن کیتاروب آ کا نعمت ومال بیرسه‌ك فضلمز برله (قٰالَ) ایتور اول کمسه (اِنَّمَآ اُوتِیتُهُ) موندن باشقه توگلدرکم بیرلدی میکا اوشبو نعمت ومال (عَلٰی عِلْمٍ) مینم علمیم وبلوکلیلکم اوزرینه یعنی مین کسبنك طریقلرینی هم مال حاصل ایتونی یخشی بلدم شول سببلی اوشبو مال ودولت میکا بیرلدی دیور یا که خدای مینم مالغه ودولتکه مستحق ایدکمنی بلدی شول جهتدن بومالنی میکا

بیردی‌دیور (بَلْ هِیَ فِتْنَةٌ) اول مشرك ایتکانچه توگلدر بلکه اول نعمت ومال برفتنه وصناماقدر اول کمسه‌گه تا کم اول مال سببلی آنك شکرانه ایتمه‌کی یا که کفران نعمت أیله‌مه‌کی ظاهر ومعلوم بولور (وَلٰکِنَّ اَکْثَرَهُمْ) ولکن آنلرنك کوبره‌کی (لَایَعْلَمُونَ) بلماسلر (قَدْ قَالَهَا) تحقیق ایتدیلر اول سوزنی یعنی اوشبو مال مینم بلوکلیلکم واستحقاقم سببلی میکا بیرلدی دیوب ایتدیلر (اَلَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ) اوشبو مشرکلردن الگاری بولغان کمسه‌لر یعنی قارون هم آنك اتباعی ایتدیلر (فَمَآ اَغْنٰی عَنْهُمْ) بس دفع قیلمادی وکیتارمادی آنلردن عذابنی (مَا کَانُوا یَکْسِبُونَ) شول نرسه‌کم کسب قیلور بولدیلر آنلر دنیا مالندن یعنی جیغان مالللری اولگاندن صوك آنلرغه هیچ فائده بیرمادی (فَاَصَابَهُمْ) بس ایرشدی آنلرغه (سَیِّئَاتُ مَا کَسَبُوا) کسب قیلغان گناهلرینك یاوز جزألری ووبالی ایرشدی‌کم بارچه مال ومتاعلری برله برگه آنلرنی بیر یوطدی (وَالَّذِینَ ظَلَمُوا) وشول کمسه‌لرکم ظلملق قیلدیلر هم کفران نعمت ایتدیلر (مِنْ هٰؤُلَآءِ) اوشبو مکه مشرکلرندن (سَیُصِیبُهُمْ) تیزدرکم ایرشور آنلرغه هم اوّلگیلرگه ایرشکان کبی (سَیِّئَاتُ مَا کَسَبُوا) قیلغان گناهلرینك یاوز جزألری (وَمَا هُمْ) هم توگلدر آنلر (بِمُعْجِزِینَ) عاجز ایتکوچیلر خدای تعالی‌نی آنلرنی عذاب قیلودن (اَوَلَمْ یَعْلَمُوا) ایا بلمادیلرمو آنلر (اَنَّ اللّٰهَ یَبْسُطُ الرِّزْقَ) شونی‌کم خدای تعالی کیك وایرکن قیلور رزقنی (لِمَنْ یَشَآءُ) هرکمسه اوچون‌کم تلهر اوزی یعنی اوزی تلگان کمسه‌گه دولت بیرور وبای قیلور اول کشینك استحقاقندن وفضلندن توگلدر بلکه محض اوزینك تلمکی برله‌در (وَیَقْدِرُ) هم طار قیلور تلگان بنده‌سینك رزقینی وآنی فقیر قیلور اول کمسه‌نك خور وکیم بولماقندن توگلدر بلکه محض خداینك مشیتی برله‌در (اِنَّ فِی ذٰلِکَ) درستلکده اوشبو اشده یعنی رزقنی کیك هم طار قیلوده (لَاٰیَاتٍ) البته علامتلر باردر خداینك کمال قدرتینه (لِقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ) شول گروه اوچون‌کم اشانورلر همه‌گه رزق بیرگوچی خدای تعالی ایدکینه مرویدرکه مشرکلردن برجماعت‌کم کوب ناحق اورنده کشی اولتورگان هم زنا وغیری گناه کبیره‌لرنی کوب اشلهگان ایدیلر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضورینه کیلوب عرض قیلدیلرکم ای محمد سین بزلرنی اسلام دینینه اوندارسك بزلر سینك دینکنی شول شرط برله قبول ایته‌رمزکم بز مسلمان بولغاچ خدای تعالی بزنك اوّلده قیلغان گناهلریمزنی

(۱) معالمده حضرت ابن مسعود رضی الله عنه‌دن منقولدرکه بر ایر مسجد که کردی کوردیکم بر واعظ وعظ ایتور تموع اوطینی هم تموغداغی سلاسل واغلالنی وانواع تورلی قاطی عذابلرنی بیان قیلوب خلقنی قورقتور اول ایر ایتدی ای واعظ نی اوچون آدمیلرنی بویله نومید قیلورسك مگر سین قل

یا عبادی الذین اسرفوا لا تقنطوا الخ آیتینی اوقومادکمو دیدی فصولده مذکوردرکه بو آیت کریمه‌ده محل امید اوچ نرسه‌ده‌در اوّل خطابنك لطافتیکم یا عبادی یعنی ای بنه‌لرم دیوب مرحمت برله خطاب قیلدی ای گناه کارلر دیمه‌دی ایکنچی شولکم عتابه مهربانلق برله اسرفوا دیدی اخطاؤا دیمه‌دی اوچو نچی شول کم لا تنقطوا یعنی رحمتدن امید اوزمه‌کز دیدی امیدسز بولودن نهی قیلدی بس هیچ حاله امیدسز بولو درست بولماس کفردر خوف ورجاء یعنی قورقو هم امید مؤمنك ایکی قاناطی بولورغه تیوشدر بو ایکیدن برسی بولماسه ایمان درست بولماس مؤمن کشی بر طرفدن خدای‌تعالینك عذابندن قورقوده طورغا ننده ایکنچی طرفدن رحمت الهیه‌دن امید

یارلقارمو یا که یارلقاماس‌مو بزلرگه خبر بیرورسك دیدیلر حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (قُلْ) ایتکل سین ای محمدعلیه السلام آنلرغه (یا عبادی) ای مینم بنه‌لریم (الَّذِینَ اَسْرَفُوا) شوندای بنده‌لرکم اسراف قیلدیلر (عَلٰی اَنْفُسِهِمْ) اوز نفسلری اوزرینه یعنی گناهه افراط قیلغانلردر وچیکدن چقغانلردر (لَا تَقْنَطُوا) امیدسز بولمه‌کز وامیدکزنی اوزماکز (مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك رحمتندن (۱) خبرده کیلمشدرکم رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتلری أیتدی بوتون دنیانی هم دنیاده‌غی بارچه نرسه‌لرنی اوشبو آیت بدلینه قبول ایتمام اوشبو آیت کریمه میکا دنیا ومافیهادن آرتوغراقدر دیدی (اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ) درستلکه خدای تعالی یارلیقار (الذُّنُوبَ جَمِیعًا) گناهلرنی بارچه‌سینی نی‌قدر کوب بولسه‌ده شرکدن باشقه‌سینی‌کم شرکنی مطلقا یارلیقاماس (اَنَّهُ) درستلکه خدای تعالی (هُوَ الْغَفُورُ) اولدر یارلیقاغوچی گناهلرنی (الرَّحِیمُ) مهربان ومرحمتلی اوزینك بنده‌لرینه (وَاَنِیبُوا) وقایتکزلر طاعت وعبادت برله یاکه دعا وتضرع برله (اِلٰی رَبِّکُمْ) پروردکارکزصاری (وَاَسْلِمُوا لَهُ) هم انقیاد ایتکز وبوی‌صونکز آنك فرمانینه (مِنْ قَبْلِ اَنْ یَاْتِیَکُمُ الْعَذَابُ) سزلرگه عذاب کیلودن الگاری (ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ) صوکره یاردم ایتولمش بولماسسز سزلر یعنی عذاب کیلگاندن صوك هیچ‌کم سزگه یاردم ایتماس وعذابنی کیتارماس (وَاتَّبِعُوا) هم ایارکزسز (اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ اِلَیْکُمْ) شول نرسه‌نك کورکامرا گینه‌کم ایندرلگاندر سزلرگه (مِنْ رَبِّکُمْ) پروردکارکزدن یعنی عزیمت واحتیاط برله عمل قیلکز رخصت برله عمل قیلماکز (مِنْ قَبْلِ اَنْ یَاْتِیَکُمُ الْعَذَابُ) سزلرگه کیلودن الگاری خدایتك عذابی (بَغْتَةً) آکسزدن اویلاماغان وکوتمه‌گان وقتده یعنی آکسزدن بر بلا وعقوبت یاکه موت مفاجأة کیلودن الگاری (وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ) وحالانکه سزلر بلماسسز آنك کیلماگینی تاکم اوّلدن تدارکینی کوروب حاضرلنوب تورور ایدکز (اَنْ تَقُولَ نَفْسٌ) ایتماکندن الگاری برنفس (یَا حَسْرَتٰی) ای مینم حسرتم وکویونچم یعنی عذاب کیلگاندن صوك کشی ایتور نی کوینچ ونی حسرتدر میکا (عَلٰی مَا فَرَّطْتُ) شول نرسه

ایته‌رگه تیوشدر برده قورقماینچه ایمین بولوب طورو هم برده ۴۷ امید ایتماینچه امیدنی اوزو هر ایکسی کفردر دیمشلر مؤمن سلامت حالنده خوفی قوّتلیره‌ك صرخاو حالنده امیدی کوبره‌ك بولو کیره‌کدر وهر بر حالده خوف وامیدنك ایکیسیده بولمق لازمدر. زاد المیسر

اوزرینه کم تقصیر وکیمچیلك قیلدم مین (فی جَنْبِ اللّٰه) خدای تعالی‌نك اشنه یا که آنك رحمتی جوارینی وحضرتینه یافنلقنی طلب قیلوده کیمچیلکلر ایتدم (وَاِنْ کُنْتُ هم درستکده بولدم مین (لَمِنَ السّٰاخِرِینَ) مسخره‌گه توتقوچیلردن خدای‌تعالی‌نك کتابینی هم رسولینی حاصل معنی عذاب کیلگاندن صوك مشرکلر اوشبو طریقه تاسف قیلورلر وحسرتلنورلر لکن اول وقتده اوکنو فائده بیرماس بس شول کوننك کیلما کندن الگاری خدای تعالی ایندرگان نرسه گه ایارکز (اَوْ تَقُولَ) یا ایسه ایتماکندن الگاری شویله دیوبکم (لَوْ اَنَّ اللّٰه هَدٰانی) اگر خدای تعالی طوغری یولغه کوندرسه ایدی مینی (لَکُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِینَ) البته بولور ایدم مین تقوالق ایتکوچیلردن وشرکدن صاقلانغوچیلردن یعنی عذاب کیلگاندن صوك مشرك اگر مینی خدای هدایت قیلغان بولسه مین مشرك بولماس ایدم دیور (اَوْ تَقُولَ) یا ایسه أیتور (حِینَ تَرَی الْعَذٰابَ) عذابنی کوزی برله کورگانی زمانده (لَوْ اَنَّ لی کَرَّةً) کاشکی اگر بولسه ایدی میکا دنیاغه کیری قایتمق (فَاَکُونَ) بس بولسام ایدم مین اگر کیری دنیاغه قایتسام (مِنَ الْمُحْسِنِینَ) ایدگولك قیلغوچیلردن وفرمانغه بوی صونغوچیلردن اگر خدای هدایت قیلغان بولسه مین متقی‌لردن بولور ایدم مشرك بولماس ایدم دیوب ایتکوچیگه قارشی خدای تعالی بیورور (بَلٰی) بلی هدایت قیلدی وتوغری یولنی کورگازدی سیکا خدای تعالی (قَدْ جٰاءَتْكَ اٰیٰاتی) تحقیق کیلدی سیکا مینم کتابمنك آیتلری کم قرآندر (فَکَذَّبْتَ بِهٰا) بس سین یالغانغه طوتدك اول آیتلرنی وآنلرغه اشانمادك (وَاسْتَکْبَرْتَ) هم تکبرلك قیلدك وباش طارتدك سین ایمان کیلتورودن (وَکُنْتَ) دخی بولدك سین (مِنَ الْکٰافِرِینَ) اشانماوچیلردن (وَیَوْمَ الْقِیٰامَةِ) وقیامت کونده (تَرَی الَّذِینَ کَذَّبُوا) سین کورورسن شول کمسه‌لرنی‌کم یالغان ایتدیلر (عَلَی اللّٰه) الله تعالی اوزره یعنی خدایتك بالاسی وشریکی باردر دیدیلر (وُجُوهُهُمْ) آنلرنك یوزلری (مُسْوَدَّةٌ) قارالمش بولور تموغغه کرولرندن الگاری وتموغ اهلی‌نك علامتلری شولدر آنلرنك یوزلری قاپ قارا بولور (اَلَیْسَ فی جَهَنَّمَ) ایا یوقدرمو تموغده یعنی البته باردر (مَثْوًی لِلْمُتَکَبِّرِینَ) قرار قیلاچق اورن ومقام تکبرلك ایتکوچیلر اوچون (وَیُنَجِّی اللّٰه) وقوتقارور خدای تموغدن (الَّذِینَ اتَّقَوْا) شول کمسه‌لرنی‌کم شرکدن صاقلاندیلر (بِمَفَازَتِهِمْ) آنلرنك فوز وفلاح طاپماقغه سبب بولغان اشلری برله یعنی ایمان

واحسانلری سببلی (لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ) ایرشماس آنلرغه هیچ یاوزلق (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخی قایغورور بولماسلر آنلر هیچ برطوغریده (اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) خدای تعالی بارچه نرسه‌نك خالقی ویاراتقوچیدر (وَهُوَ عَلَىٰ شَيْءٍ وَكِيلٌ) هم اول خدای تعالی بارچه نرسه اوزره وکیل ومتصرف هم حفظ ایتکوچیدر (لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) اول خدای تعالی نکدر کوکلرنك وییرنك خزینه‌لرینك آچقچلری یعنی بارچه نرسه‌نی مالك وتصرف ایتکوچی اولدر وآنك اختیارنده‌در آندن غیری هیچ‌کم تصرف قیلا آلماس نتاك‌کم قولنده آچقچ بولماغان کشی خزینه‌نی آچا آلماس (١) (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشول کمسه‌لرکم اشانمادیلر (بآیات الله) خدای تعالی‌نك قدرتی دلیللرینه یا که کتابینك آیتلرینه (أُولٰئِكَ) اوشبو گروه (هُمُ الْخَاسِرُونَ) آنلردر زیان کورگوچیلر وخسرانده قالغوچیلر مرویدرکه قریش مشرکلری رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینی آتا بابالرینك دینینه اوندارلر ایدی حق سبحانه وتعالی بیوردی کم (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه (أَفَغَيْرَ اللّٰهِ) ایا خدای تعالی‌دن باشقه‌غه‌مو (تَأْمُرُونِّي) بیورورسزمو سزلر مینی‌کم (أَعْبُدُ) طابونسام مین یعنی خدایدن باشقه‌غه طابنورغه قوشاسزمو (أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ) ای نادانلر (وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ) وتحقیق وحی ایتولمش بولدی سینك صاری (وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ) هم سیندن الگاری بولغان کمسه‌لرگه وحی ایتولدی شویله دیوبکم (لَئِنْ أَشْرَكْتَ) اگر سین شرك کیلتورسه‌ك مخاطب ظاهرده پیغمبرلر بولسه‌ده مراد امّتلردر امّتلردن هرفردکه بیورورکم اگر خدای تعالی گه شرك کیلتورسه‌ك (لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ) البته یوغالور وضایع بولور قیلغان عملنك (وَلَتَكُونَنَّ) هم البته سین بولورسك (مِنَ الْخَاسِرِينَ) زیان کورگوچیلردن کم ایمان دولتی کیتوب آنك اورنینه کفر وشرك کیلماکی البته اولوغ زیان وخسراندر (بَلِ اللّٰهَ) بلکه الله تعالی گه گنه (فَاعْبُدْ) بس عبادت قیلغل سین (وَكُنْ) هم بولغل (مِنَ الشّٰاكِرِينَ) شکرانه ایتکوچیلردن توحید واسلام نعمتینه ابن عباس رضی الله عنهما بیورمشدرکم یهود عالملرندن برسی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضورینه کیلوب ایتدی ای محمد سین بلورسکموکم خدای تعالی قیامت کونده کوکلرنی بر اصبعینه قویار وییرنی بر اصبعینه طاغلرنی بر اصبعینه هم صولرنی ودینگزلرنی بر اصبعینه قویوب صکره اصبعلرینی سلکتور هم أیتور این الملوك وابناء الملوك یعنی قایده‌در

(١) ودیمشلردرکم کوکنك خزینه لری یغموردر وییرنك خزینه لری اوله‌نلردر بوخزینه لرنك آچقچی خدایدنك تصرفنده واختیارنده‌درکم هر قایچان تله‌سه یغمور یاودرور واولدن اوسدرور.

پادشاهلر هم پادشاهلرنك اوغللری دیور دیدی رسول اکرم حضرتی اول یهودینك سوزندن متعجب بولوب تبسم أیلهدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ) وصفتلهمه‌دیلر آنلر خدای تعالی‌نی هم تعظیم قیلمادیلر (حَقَّ قَدْرِه) آنك ذاتینه مناسب وتیوشلی بولغان قدر وتعظیم برله (وَالْأَرْضُ جَمِيعًا) ویبر بارچه‌سی (قَبْضَتُه) اول خدای تعالی‌نك ید قدرتیدك بر قبضه‌سیدر (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده (وَالسَّمٰوٰتُ) دخی کوکلر (مَطْوِيّٰتٌ) تورلمشلر بولورلر اول کونده (بِيَمِينِه) اول خدای تعالی‌نك یمینی برله معالمده حضرت ابن عمر رضی الله عنهمادن منقولدر که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوردی کم قیامت کونده حق سبحانه وتعالی بارچه کوکلرنی برگه توروب اوزینك یمینده طوتار هم ایتور این الملوك واین الجبابرة واین المتکبرون اهل السنة والجماعة مذهبده مونك امثالی سوزلرده خدای تعالی‌نی تشبیه‌دن منزه دیوب اعتقاد أیلهمك لازمدر ومعناسینك حقیقتینی آنك اوزینه تفویض ایتمك تیوشدر (سُبْحَانَه) پاك ومنزه‌در اول خدای تعالی مخلوقاتقه اوخشاماقدن (وَتَعَالٰى) هم برتر ومتعالیدر (عَمَّا يُشْرِكُونَ) شول نرسه‌دن کم شرك کلتورورلر اول مشرکلر یعنی شریکی بولماقدن منزهدر (وَنُفِخَ فِي الصُّورِ) واورلمش بولور صورغه اوّل مرتبه‌ده کم آکا نفخهٔ صعقه دیورلر (فَصَعِقَ) بس هوشسز بولور یعنی اولهرلر (مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ) هر کمسه‌کم کوکلرده‌در (وَمَنْ فِي الْأَرْضِ) دخی هر کمسه‌کم یرده‌در هیچ‌کم تریك قالماس (إِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ) مگر اولماس وتریك قالور شول کمسه‌کم تلهر خدای تعالی یعنی حملهٔ عرش یا که جنت وتموغ خازنلری (ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ) صکره اورلمش بولور صورغه (أُخْرٰى) ایکنچی مرتبه‌ده‌کم آکا نفخهٔ بعث یعنی قوبارلماق نفخه‌سی دیورلر بو نفخه برله بارچه اولوکلر کیری تریلورلر (فَإِذَا هُمْ) بس شول وقتده آنلر (قِيَامٌ) آیاق اوزره طورغوچیلردر (يَنْظُرُونَ) قارارلر هر طرفقه حیران بولوب یا که منتظر بولوب وکوتوب طورورلر باشلرینه کیله‌سی اشلرنی (وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ) هم یاقطرور ونورلی بولور یعنی محشر یری (بِنُورِ رَبِّهَا) پروردکارینك نوری برله یعنی خدای تعالی یاراتقان نور برله یاقطرور یا که مراد عدللك نوری برله یاقطرور ظلم قارانغولق کیتار (وَوُضِعَ الْكِتَابُ) هم قویولمش بولور عمل دفترلری اوك یاقغه وصول یاقغه (وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ) دخی کلتورلمش بولورلر پیغمبرلر تا کم امتلرینه رسالتنی یتشدرگانکلرینی دعوی قیلورلر (وَالشُّهَدَاءِ)

هم گواهلر کلتورلمش بولورلر آنلرنك دعویلری راست ایدکینه مراد محمد علیه الصلوة والسلام امتلریدرکم باشقه پیغمبرلر اوچون گواه بولورلر یا که شهدآءدن مراد صوغشده شهید بولغان کمسه‌لردرکم آنلر پیغمبرلر برله برگه بولورلر (وقضی بینهم) هم حکم ایتولمش بولور بنده‌لر آراسنده (بالحق) راستلق وعدللك برله (وهم لایظلمون) وآنلر ظلملق ایتولمش بولماسلر اجر وثوابلری کیمتولمك یا که عذابلری آرتدرلماق برله (ووفیت کل نفس) وتمام بیرلمش بولور هر بر نفس یعنی هر برکشیگه کامل وتمام ایتوب بیرلور هیچده کیمتولماینچه (ما عملت) قیلغان عملینك جزاسی (وهو اعلم بما یفعلون) وخدای تعالی بلگوچیرکدر شول نرسه‌نی‌کم قیلورلر بنده‌لر ایدگولك ویاوزلقدن (وسیق الذین کفروا) وسورلمش بولورلر حقلقه اشانماغان وایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر (الی جهنم) تموغ صاری (زمرا) گروه گروه بعضلری بعضلری آرطندن سورلمش بولورلر وفرشته‌لر آنلرنی سوروب ایلتورلر (حتی اذا جاءوها) تاکم هر قایچان کیلسه‌لر آنلر تموغه (فتحت ابوابها) آچولمش بولور یدی تموغنك ایشکلری آنلر کرمك اوچون (وقال لهم خزنتها) هم أیتورلر آنلرغه تموغ صاقچیلری عتاب وشلته یوزندن آنلرنی خورلاب أیتورلر (ألم یأتکم) ایا کیلمادیمو سزلرگه دنیاده (رسل منکم) یبارلمش رسوللر سزنك اوز جنسکزدن (یتلون علیکم) اوقورلر اول رسوللر سزلرگه (آیات ربکم) ربکزنك ایندرگان آیتلرینی (وینذرونکم) هم قورقتورلر اول رسوللر سزلرنی (لقاء یومکم هذا) اوشبو کونگه یولوقماقکزدن واوشبو عذابلرنی کورماککزدن (قالوا بلی) أیتورلر کفر اهللری بلی بزگه پیغمبرلر کیلدیلر هم حق یولغه اوندادیلر واوشبو قیامت کونینك عذابندن بزنی قورقتدیلر (ولکن حقت) ولکن واجب بولدی (کلمة العذاب) خدای تعالی‌نك عذاب برله قیلغان حکمی (علی الکافرین) حقلقه اشانماغان وایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرگه وبزلر پیغمبرلرگه ایارمادك هم ایمان کیلتورمه‌دك شول سببلی اوشبو عذابقه مستحق بولدق دیورلر (قیل) أیتولور آنلرغه یعنی کفر اهلینه قرشته‌لر أیتورلر (ادخلوا) کرکزلر (ابواب جهنم) تموغنك ایشکلرینه (خالدین فیها) منگو قالغوچیلر بولغانکز حالده أول تموغده (فبئس) بس نی یاوز بولدی

(مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ) تكبرلك ايتكوچيلرنك قرار قيلا تورغان اورنى‌كم تموغدر (وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا) هم سورلمش بولورلر لطف وشفقت برله شول كمسه‌لركم تقوالق ايتديلر وقورقديلر (رَبَّهُمْ) اوز پروردكارلرينك عذابندن يعنى آنلرنى فرشته‌لر تعظيم وتكريم برله ايلتورلر (اِلَى الْجَنَّةِ) جنت صارى (زُمَرًا) گروه گروه هرقايوسى اوز مرتبه‌سنچه (حَتَّى اِذَا جَاءُوهَا) تاكم هر قايچان كيلسه‌لر آنلر جنتكه شوكت وسعادت برله (وَفُتِحَتْ اَبْوَابُهَا) هم آچولمش بولسه سيگز جنتنك ايشكلرى آنلرنك كيلوينه قارشى تاكم آنلر منتظر بولوب تورماسونلر اوچون (وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا) وأيتورلر آنلرغه جنتنك خازنلرى وصاقچيلرى (سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) سلام بولسون سزنك اوزرگزگه ياكه سلامتلك وايمينلك بولسون سزلرگه (طِبْتُمْ) پاك بولدگز سز دنياده وقتگزده گناهلردن ياكه پاكيزه‌در سزلرنك جنته مقامگز (١) (فَادْخُلُوهَا) بس كرگزلر جنتكه (خَالِدِينَ) منگو قالغوچيلر بولغانگز حالده اول جنته (وَقَالُوا) هم أيتورلر مؤمنلر جنتكه كرگاچ (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) بارچه ثنا وماقتاماق خداى تعالى‌گه‌در (الَّذِى صَدَقَنَا) آنداين خداى‌كم راست أيله‌دى بزلرگه (وَعْدَهُ) اوزينك قيلغان وعده‌سينى يعنى وعده‌سينه وفا قيلوب بزلرنى جنتكه كرگزدى (وَاَوْرَثَنَا الْاَرْضَ) هم ميراث ايتوب بيردى بزلرگه جنت بيرينى تاكم بزلر اوز اختياريمز برله (نَتَبَوَّأُ) اورن آلورمز (مِنَ الْجَنَّةِ) جنتدن يعنى جنته اورناشورمز وقرار قيلورمز (حَيْثُ نَشَاءُ) قايو اورنده‌كم تلارمز اوزيمز (فَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلِينَ) بس نى‌يخشى بولدى ايدگو عمل قيلغوچيلرنك اجر وثوابلرى (وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ) وسين كوررسك اى محمد عليه‌السلام فرشته‌لرنى اول وقته (حَافِّينَ) احاطه ايتكوچيلر وچولغاب آلغوچيلر (مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ) عرشنك تيكراسندن يعنى عرشنك اطرافنده طواف ايتكوچيلر بولورلر هم شول حالده (يُسَبِّحُونَ) تسبيح ايتورلر اول فرشته‌لر (بِحَمْدِ رَبِّهِمْ) پروردكارلرينك حمدى وثناسى برله يعنى سبحان‌الله وبحمده ديوب أيتورلر تسبيح برله تيوشسز صفتلرنى خدايدن نفى قيلورلر وحمد ايتمك برله كوركام صفتلرنى اثبات ايدمرلر (وَقُضِىَ بَيْنَهُمْ) هم حكم ايتولمش بولور بنده‌لرنك آراسنده (بِالْحَقِّ) راستلق وتوغريلق برله يعنى هر كمگه تيوشلى بولغان مقامينى

(١) وحضرت على كرم‌الله وجه‌دن منقولدركه هر قايچان مؤمنلر جنتنك ايشگى توبينه كيلوب يتسه‌لر آنده برآغاچ كورورلر اول آغاچنك آستندن ايكى چيشمه چيغار اول ايكى چيشمه‌نك برسنده غسل قيلورلر آنلرنك ظاهرلرى تمام پاكيزه وخوش بولور ايكنچى چيشمه‌نك صووندن اچارلر آنلرنك باطنلرى پاك‌نور ونورلى بولور شول محلده فرشته‌لر آنلرغه سلام بيروب أيتورلر ايمدى‌سزلر پاك بولدگز ظاهرده وباطنده.

(۱) طیبی علیه الرحمة دیمشلردرکم اوّلگی حمد ایکی گروه یعنی مؤمن وکافر آراسنده وعك هم وعید ورضوان هم سخط وغضب ایله تفرقه اوچوندر ایکنچی حمد بدنلری اعتباری ایله هم آیروب بر گروهنی جنتده ایکنچی گروهنی تموغده أیله‌مه کی اوچوندر بس ایکنچی آیت اوّلگی آیتنك تتمه‌سی بولور امام قرطبی دیمشدرکم وقیل الحمدلله‌دن مراد مؤمنلر اوشبو طریقه حمد ایتورلر خدای تعالی‌نك انعام واحسانی برابرنده امام‌قتاده حضرتلری دیمشدرکم حق سبحانه وتعالی الحمدلله الذی خلق السموات والارض دیوب

یاراتونك اوّلینی حمد برله افتتاح ایتدی اوشانداق وقضی بینهم بالحق وقیل الحمد لله دیوب آخرینی هم حمد برله ختم قیلدی بس آکا اقتدأ ایدوب هر اشنك اوّلنده هم آخرنده خدای تعالی‌گه حمد ایتمك تیوش بولور وبعضیلر اوشبو وقیل الحمدلله رب العالمین دیمکی فرشته‌لرنك سوزینه اشارتدر یعنی فرشته‌لر حق تعالی‌نك عدلینه وقضاسینه حمد أیتورلر دیمشلردر حضرت ابن عمر رضی‌الله عنهمادن منقولدرکم بر وقت رسول صلعم حضرتی منبرده اوشبو زمر سوره‌سینك آخرن اوقودی شول حالده منبرایکی مرتبه حرکتکه کیلدی. تفسیر جمل علی الجلالین

بیرلور (وَقِيلَ) دخی أیتلور یعنی فرشته‌لر یاکه مؤمنلر ایتورلر جنتده (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) (۱) ثنا وماقتاماق خدای تعالی‌گه مخصوصدر (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنك وهمه مخلوقاتنك پروردکاری بولغوچی خدای تعالی‌گه

سورة المؤمن مكية وهي خمس وثمانون آية

۳۹ نچی سوره مؤمن سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۸۵ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(حم) (۱) الله اعلم بمراده بعضیلر قولنچه حروف مقطعه هر حرفی برکلمه گه اشارة بولوب اول کلمه برله قسم ایدلمشدر بس بو اورنده حاء حرفی حق تعالی‌نك هیچده اوزگه‌رمای طورغان حکمینه اشارتدر ومیم زوال وفنادن محفوظ بولغان ملکینه اشارتدرکم خدای تعالی اوزینك حکم نافذی وملك دائمی برله قسم یاد ایتار وایتورکم (تَنْزِيلُ الْكِتَابِ) قرآننی ایندرمك (مِنَ اللّٰهِ) الله تعالی‌دندر (الْعَزِيزِ) غالب بولغوچی الله بارچه نرسه اوزره (الْعَلِيمِ) بلگوچی بارچه اشیآنی (غَافِرِ الذَّنْبِ) گناهنی یارلقاغوچی یعنی مؤمنلرنك گناهلرینی یارلقار (وَقَابِلِ التَّوْبِ) هم توبه‌نی قبول ایتکوچی ایمان کیلتورگان کمسه‌لردن (شَدِيدِ الْعِقَابِ) عذابی قاطی بولغوچی ایمان کیلتورمه‌گان وحقلقغه اشانماغان کمسه‌لرگه (ذِي الطَّوْلِ) احسان واولوغلق ایاسی بولغوچی (لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ عبادتکه مستحق معبود مگر اول خدای تعالی غنه‌در (إِلَيْهِ الْمَصِيرُ) اول خدای تعالی صاری بولغوچیدر بارچه بنده‌لرنك قایتماقی واورلمه‌کی حساب وجزأ اوچون (مَا يُجَادِلُ) جدال قیلماسلر وطعنه ایتمه‌سلر (فِي آيَاتِ اللّٰهِ) خدای

(۲) مؤمن سوره‌سی حوامیمنك یعنی حم دیوب باشلانغان سوره‌لرنك اوّلیدر تفسیر ابی اللیثه رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلمدن مرویدرکه بیوردی هرکم ایرسه جنت باغچه‌لرنده اوطلاب یورماکنی تلاسه اول کمسه حم سوره‌لرینی اوقوسون بو سوره‌لرنك خاصیتلرنده موندن باشقه هم کوب حدیثلر روایت ایتولمشدر.

تعالی‌نك كتابینك آیتلرنده (اَلَّا الَّذِینَ كَفَرُوا) مگر طعنه ایتەرلر حقلقده اوشانماغان كمسەلرگنه (فَلَا یَغُرُّكَ) بس كیراكدركم مغرور قیلماسون وآلداماسون سینی (تَقَلُّبُهُمْ فِی الْبِلَادِ) اول مشركلرنك سودا گرچیلك قیلوب یورمەكلری وأیلەنمەكلری شام ویمن شهرلرنده یعنی آنلرغه فرصت ومهلت بیرلگانلكینه آلدانماغل كم البته آنلرنك عاقبتلری خورلق وعذاب بولاچقدر (كَذَّبَتْ) یالغانغه طوتدیلر پیغمبرلرینی (قَبْلَهُمْ) اوشبو مشركلردن الگاری (قَوْمُ نُوحٍ) نوح قومی نوح علیه السلامنی یالغانغه توتدیلر (وَالْأَحْزَابُ) هم یالغانغه توتدیلر نیچه گروهلركم پیغمبرلرینه قارشی لشكرلر طارتوب صوغشور ایدیلر (مِنْ بَعْدِهِمْ) نوح قومندن صوكك عاد قومی وثمود قومی كبی (وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ) دخی قصد قیلدیلر هر برگروه آنلردن (بِرَسُولِهِمْ) اوزلرینك پیغمبرلرینه (لِیَأْخُذُوهُ) تاكم طوتسەلر اول پیغمبرنی یعنی هرقایو گروه اوزلرینك پیغمبرینی توتوب اذیت وجفا أیلەمەككه هم آنی اولتورمەككه قصد ایتدیلر (وَجَادَلُوا) هم جدال وخصومت ایتدیلر وبحثلاشدیلر هرقایو گروه (بِالْبَاطِلِ) اوزلرینك باطل ومعناسز سوزلری برله (لِیُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ) تاكم زایل قیلسونلر وكیتەرسونلر اوچون شول باطل سوز برله راست وتوغری بولغان سوزنی (فَأَخَذْتُهُمْ) بس طوتدم مین آنلرنی عقوبت برله وهلاك أیلەدم (فَكَیْفَ كَانَ) بس نیچك بولدی (عِقَابِ) مینم آنلرنی عذاب قیلماقم (وَكَذَٰلِكَ) واوشانداق (حَقَّتْ) واجب بولدی (كَلِمَةُ رَبِّكَ) پروردكارگنك عذاب برله حكمی (عَلَى الَّذِینَ كَفَرُوا) ایمان كیلتورمەگان ومشرك بولغان كمسەلر اوزرینه سینك قومگندن یعنی اوّلگی امتلرگه شرك وتكذیبلری سببلی عذاب كیلدكی كبی اوشبو مكه مشركلرینه هم عذاب بولاچقدر (أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ) شول نرسه سببلی كم آنلر تموغ اهللریدر یعنی آخرتده تموغغه كرسەلر كیراكدر (اَلَّذِینَ یَحْمِلُونَ الْعَرْشَ) شول كمسەلركم كوتەرورلر عرشنی یعنی عرشنی كوتەرگوچی فرشتەلركم(١) آنلر فرشتەلرنك اشرفلری وحرمتلیره كلریدر بارچه فرشتەلر حق تعالی‌نك فرمانی برله هرایرته وكیچده عرشنی یوكلەگوچی فرشتەلرنی اكرام ایدوب آنلرغه سلام بیرورلر (وَمَنْ حَوْلَهُ) هم شول كمسەلركم عرش تیكرەسنده بولغوچیلردر یعنی عرشنی طواف ایتكوچی فرشتەلركم آنلرنی كروبیون دیورلر یتمش مك صف بولوب عرشنی اورطالرینه آلغانلردر (یُسَبِّحُونَ) تسبیح أیتورلر اول فرشتەلر (بِحَمْدِ رَبِّهِمْ) پروردكارلرینك

(١) معالمدە ابن جوشبدن نقل قیلورکم حملهٔ عرش سكز فرشته در دورتسینك تسبیحی اوشبودر سبحانك اللهم وبحمدك لك الحمد علی حلمك بعد علمك وایكنچی دورتسینك تسبیحی بودر سبحانك اللهم وبحمدك لك الحمد علی عفوك بعد قدرتك آنلر خدای تعالی‌نك گناهكار آدمیلرگه بولغان رحمت وكرمینه نسبة بو كلمەلرنی ایتورلر آدمیلرنك گناهلری حسابدن طشی بیك كوب بولسەده حق تعالی‌نك فضل ورحمتی آندن هم كوبراكدر بلكه بارچه مخلوقاتنك ظلم وگناهلری آنك رحمت بلا نهایه‌سینه نسبتا در یای محیطدن برقطره مقدار نچه هم توگلدر شول سببلی عرشنی كوتارگان فرشتەلر حق تعالی‌نی اوشبو عفو وحلم هم رحمت صفتلری ایله تقدیس ایدوب آكا تسبیح ایتورلر خزینة الاسرار.

حمدی وثناسی برله یعنی خدای تعالی‌نی بارچه نقصانلقدن تنزیه أیله‌ب صفات جلال وکمال برله ذکر قیلورلر (وَيُؤْمِنُونَ بِهِ) هم اوشانورلر آنلر پروردکارلرینه (وَيَسْتَغْفِرُونَ) دخی مغفرت طلب قیلورلر آنلر خدای تعالی‌دن (لِلَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لر اوچون هم أیتورلر (رَبَّنَا) ای بزنك ربمز (وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا) احاطه أیله‌دك سین بارچه نرسه‌نی رحمت هم علم یوزندن یعنی سینك رحمتك وعلمك بارچه نرسه‌لرنی شاملدر همه‌گه رحمت قیلورسن وهمه نرسه‌نی بلورسن (فَاغْفِرْ) بس یارلقاغل سن ومغفرت ایتکل (لِلَّذِينَ تَابُوا) شول کمسه‌لرگه‌کم توبه قیلدیلر (وَاتَّبَعُوا) هم ایه‌ردیلر (سَبِيلَكَ) سینك یولکا کم اسلامدر (وَقِهِمْ) هم صاقلاغل سین آنلرنی (عَذَابَ الْجَحِيمِ) تموغ اوطینك عذابندن (رَبَّنَا) ای بزنك ربمز لطف قیلغل (وَأَدْخِلْهُمْ) هم کرگزگل سین اول مؤمنلرنی (جَنَّاتِ عَدْنٍ) عدن جنت‌لرینه (الَّتِي وَعَدْتَهُمْ) آنداین جنتلرکم وعده قیلدك سین آنلرغه اوز فضل وکرمك برله (وَمَنْ صَلَحَ) دخی کرگزگل آنلر برله جنتکه هرکمسه‌نی‌کم صالح وتوزوك بولدی وجنتکه کروگه مستحق بولدی (مِنْ آبَائِهِمْ) آنلرنك آتالرندن (وَأَزْوَاجِهِمْ) هم آنلرنك خاتونلرندن (وَذُرِّيَّاتِهِمْ) دخی بالالرندن (إِنَّكَ) درستلکده سین (أَنْتَ الْعَزِيزُ) سین غالب بولغوچی سین کم هیچ توغریده عاجز بولماسسك (الْحَكِيمُ) دانا وبلگوچی سین‌کم هیچ براشنك حکمتدن خالی توکلدر (وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ) هم صاقلاغل‌سین‌اول مؤمنلرنی یاوزلقلردن یعنی دنیاده آنلرنی گناهدن صاقلاغل (وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ) وهرکمسه‌نی‌کم سین صاقلاسالك یاوزلقلردن (يَوْمَئِذٍ) اوشبو کونده یعنی دنیاده (فَقَدْ رَحِمْتَهُ) بس تحقیق رحمت ایتدك سین آکا آخرتده (وَذَلِكَ) واوشبو یعنی سینك بنه‌نی گناهدن صاقلامافك (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اولدر اولوغ بولغوچی قول‌اوستونلکی (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) درستلکده ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر ومشرکلر (يُنَادَوْنَ) ندا قیلنمش بولورلر یعنی مشرکلر تموغه کرگان وقتلرنده اوز نفسلرینه دشمان بولوب اوزلرینی اوزلری ایمان کیلتورمه‌گانلکلری اوچون ملامت وشلته قیلورلر شول وقتده فرشته‌لر آنلرغه ندا قیلورلر وأیتورلر (لَمَقْتُ اللَّهِ) البته خدای تعالی‌نك سزلرگه دشمانلقی وغضب هم قهری (أَكْبَرُ) اولوغراقدر (مِنْ مَقْتِكُمْ) سزلرنك دشمانلقکزدن (أَنْفُسَكُمْ) اوز نفسلرکزگه (إِذْ تُدْعَوْنَ) شول وقتده‌کم اوندانمش بولدکز سز یعنی پیغمبرلر سزنی اوندادیلر (إِلَى الْإِيمَانِ) خدای ورسول گه

ایمان کیلتورماکه (فتکفرون) بس اشانمادکز وایمان کیلتورمادکز سز اول وقتده (قالوا) ایتورلر مشرکلر (ربنا) ای بزنك پروردکارمز (امتنا اثنتین) اولتوردك سین بزنی ایکی مرتبه (واحییتنا اثنتین) هم ترکزدك سین بزنی ایکی مرتبه اوّلکی اولتورمه‌ك دنیاده اجللری یتکانده‌در واوّلکی ترکزمه‌ك قبرده سؤال وجواب اوچون ایکنچی اولتورمك ینه قبرده‌در وایکنچی ترکزمه‌ك محشر کونده‌در (فاعترفنا) بس اقرار قیلدق بز (بذنوبنا) گناهلرمز برله کم انکار وتکذیب ایلامه‌کمز در (فهل الی خروج) بس بارمیدر بزلر اوچون چقمافقه تموغدن (من سبیل) هیچ بریول یعنی تموغ عذابندن قورتلمافقه برچاره وبر طریق بارمیدر تاکم شول طریقه سلوك ایدوب بوعذابدن قورتلور ایدك دیورلر فرشته‌لر آنلرنی نومید قیلوب ایتورلر (ذلکم) سزلرگه اوشبو عذاب (بانه اذا دعی الله وحده) شول نرسه سببلی کم هرقایچان اوندالمش بولسه خدای تعالی یالغوز اوزیگنه یعنی دنیاده هر قایچان پیغمبرلر سزلرنی توحیدکه اوندات خدای برگنه‌در دیسه‌لر (کفرتم) اشانمادکز وانکار ایتدکز سز آکا وخدای نیچك برگنه بولسون دیدکز (وان یشرك به) هرقایچان شرك کلتورمش بولسه خدایغه یعنی خدای برتوگلدروشریکلری باردر دیوب ایتسه‌لر (تؤمنوا) اوشانور ایدکز سز آکا (فالحکم لله) بس حکم قیلماق خدای تعالی‌گه مخصوصدر (العلی) عالی وبرتر بولغوچی خدای تعالی شریکی بولودن (الکبیر) الوغ بولغوچی ذاتنده وصفاتنده (هو الذی یریکم) اول خدای تعالی آنداین ذاتدرکم کورگازور سزلرگه (ایاته) برلکینك هم قدرتینك علامتلرینی (وینزل) هم ایندرور اول (لکم) سزنك اوچون (من السماء) کوکدن (رزقا) رزقنی یعنی رزق سببلرینی ایندرور یغمور کبی (وما یتذکر) واوگت آلماس هم وعظله‌نمه‌س اوشبو علامتلر برله (الا من ینیب) مگر وعظله‌نور شول کمسه‌کم قایتور اول خدای تعالی گه یعنی گناه‌دن دونوب طاعتکه یونه‌لور (فادعوا الله) بس عبادت قیلکز خدای تعالی گه (مخلصین) خالص وپاك قیلغوچیلر بولغانکز حالده (له الدین) اول خدای تعالی اوچون طاعتکزنی شرك وریادن (ولو کره الکافرون) واگرچه مشرکلر مکروه کورسه‌لرده سزنك خدانینی بر بلمه‌ککزنی ویاراتماسه‌لرده آکاغنه عبادت ایتمه‌ککزنی (رفیع الدرجات) اول خدای تعالی در بنه‌لرنك درجه‌لرینی کوته‌رگوچی دنیا وآخرتده (ذو العرش) عرشنك ایه‌سیدر یعنی عرشنك خالقی

ومالکیدر (یُلْقِی الرُّوحَ) صالور اول خدای تعالی وحینی یعنی پیغمبرلرگه الهام قیلور یاکه جبرائیلنی یبارور (مِنْ اَمْرِه) اوزینك فرمانی برله (عَلَی مَنْ یَشَآءُ) هر کیسه اوزیدکم تلهر اوزی (مِنْ عِبَادِه) بنه‌لرندن یعنی اوزی تله گان بنه‌سینی پیغمبر قیلور (لِیُنْذِرَ) تاکم قورقتسون اوچون اول وحی کیلگان وپیغمبر بولغان کشی آدمیلرنی (یَوْمَ التَّلَاقِ) خلایق بر برینه یولوقا طورغان کوندن یعنی محشر وحساب کونندن‌کم اول کونده اوّلین وآخرین برگه جیولورلر (یَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ) شول کوندن‌کم اول کونده بنه‌لر ظاهر وآشکارا بولغوچیلردر وقبرلرندن چقغوچیلردر (لَا یَخْفَی عَلَی اللّٰهِ) یاشرن بولماس خدای تعالی اوزره (مِنْهُمْ شَیْءٌ) بنه‌لرنك احوال واعمالندن هیچ بر نرسه بلکه همه‌سینی اول خدای تعالی بلور وموافق جزاسینی بیرور هم اول کونده منادی ندا قیلورکم (لِمَنِ الْمُلْكُ الْیَوْمَ) کمگه‌در پادشاه‌لق بو کونده بس بارچه بنه‌لر اتفاق برله جوٰب بیرورلر (لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ) بو کونده پادشاه‌لق قهار بولغوچی بر خدای تعالی گه مخصوصدرکم اول اوزی تله گانچه حکم قیلور (اَلْیَوْمَ) اوشبو کون (تُجْزَی کُلُّ نَفْسٍ) جزأ بیرلمش بولور هر بر نفس (بِمَا کَسَبَتْ) شول نرسه‌نك جزأسینی‌کم کسب ایتدی اول یعنی هر کم قیلغان عملینك جزأسینی کورور (لَا ظُلْمَ الْیَوْمَ) یوقدر هیچ ظلملق اوشبو کونده یعنی هیچ کمنك ثوابندن کیمتولمه‌س هم مستحق بولغان مقدارندن عذابینی زیاده ایتلمه‌س هم بره‌ونك گناهی ایکنچی‌گه یوکله‌تولمه‌س (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (سَرِیعُ الْحِسَابِ) تیزلك برله حساب ایتکوچیدر بره‌ونی حساب قیلماق آنی ایکنچی نی حسابدن مانع بولماس همه‌نی بر یولی حساب قیلور (وَاَنْذِرْهُمْ) وقورقتقل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرنی (یَوْمَ الْاٰزِفَةِ) یاقن بولغوچی کوننك عذابندن یعنی قیامت کونینك عذابندن قورقتقل کم البته کیله‌چك وبولاچقدر (اِذِ الْقُلُوبُ) شول وقته‌کم اول مشرکلرنك کوکللری ویوره‌کلری (لَدَی الْحَنَاجِرِ) بوغازلری یانده بولور یعنی قیامت کونده غایت قورقودن وفزعدن یوره‌کلری اورندن قوزغالوب بوغازلرینه کیلگان بولور هم بولورلر آنلر اوزلری (کَاظِمِینَ) قساوت وقایغونی یوطقوچیلر یعنی قاطی حسرتده بولورلر (مَا لِلظّٰالِمِینَ) یوقدر اول کونده ظلملق ایتکوچیلر اوچون یعنی مشرکلرگه بولماس (مِنْ حَمِیمٍ) هیچ بر شفقت ومرحمت ایتکوچی دوست تاکم آنلردن عذابنی کیته‌رسه (وَلَا شَفِیعٍ) دخی یوقدر آنلرغه هیچ بر

شفاعت ایتکوچی‌کم (یُطَاعُ) اطاعت ایتلمش بولور اول شفیع یعنی شفاعتی قبول ایتوله طورغان شفاعتچی آنلرغه یوقدر تاکم شفاعت أیلهب آنارنی عذابدن قوتقارسه (یَعْلَمُ) بلور خدای تعالی (خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ) کوزلرنك، خیانتینی یعنی نظر حرام بولغان نرسه‌لرگه قاراماقینی یاکه کوز برله اشارتلهب کشینی عیب ایتونی یاکه کورمه‌گان نرسه‌نی کوردم دیب یالغانلاماقنی (وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ) هم بلور خدای تعالی شول نرسه‌نی‌کم یاشرور آنی کوکره‌کلر یعنی کوکللرده‌گی نیتلرنی بلور (وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ) وخدای تعالی حکم قیلور راستلق وطوغریلق برله (وَالَّذِينَ يَدْعُونَ) وشول کمسه‌لرکم طابنورلر مشرکلر آنلرغه (مِنْ دُونِهِ) خدای تعالی‌دن باشقه یعنی پوتلر (لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ) حکم أیله‌مه‌سلر هیچ بر نرسه برله زیراکه آنلر جماد وجانسزلردر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالی (هُوَ السَّمِيعُ) اولدر ایشتکوچی بنه‌لر سوزینی (الْبَصِيرُ) کورگوچی آنلرنك قیلغان اشلرینی (أَوَلَمْ يَسِيرُوا) ایا سیر قیلمادیلرمو مکه مشرکلری (فِي الْأَرْضِ)ییرده یعنی تجارت اوچون یمن وشام ییرلرنده یورمه‌سلرمو (فَيَنْظُرُوا) بس تاکم قارارلر آنلر اگر یورسه‌لر (كَيْفَ كَانَ) نیچك بولغاندر (عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگاری بولغان کمسه‌لرنك اشلرینك صوکی یعنی عاد وثمود هم مؤتفکات قوملرینك عاقبتلری نیچك بولغاندر آنلرنك دیارلرنه اثرلرینی کورورلرکم قریش مشرکلرینك یوری‌طورغان ییرلریدر (كَانُوا هُمْ) بولدیلر اول اوّلگی قوملر (أَشَدَّ مِنْهُمْ) قاطیراق اوشبو مشرکلردن (قُوَّةً) قوّت وکوچ یوزندن (وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ) هم اثرلر یوزندن ییرده یعنی ییر یوزنده آنلرنك اثرلری کوبره‌ك قالدی بیوك قلعه‌لر والوغ سرایلر کبی (فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ) بس طوتدی آنلرنی خدای (بِذُنُوبِهِمْ) آنلرنك گناه‌لری سببلی یعنی کفر وتکذیبلری سببلی آنلرنی هلاك قیلدی (وَمَا كَانَ لَهُمْ) بولمادی آنلرغه (مِنَ اللَّهِ) خدای تعالی‌نك عذابندن (مِنْ وَاقٍ) هیچ بر صاقلاغوچی (ذَٰلِكَ) اوشبو توتماق وعذاب آنلرغه (بِأَنَّهُمْ) شول نرسه سببلیدرکم آنلر (كَانَتْ تَأْتِيهِمْ) کیلور بولدی آنلرغه (رُسُلُهُمْ) آنلرنك پیغمبرلری (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوچی دلیللر ومعجزه‌لر برله (فَكَفَرُوا) بس اشانمادیلر وایمان کیلتورمه‌دیلر آنلر اول پیغمبرلرگه (فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ) بس طوتدی آنلرنی خدای تعالی عذاب وعقوبت برله (إِنَّهُ قَوِيٌّ) درستلکده خدای تعالی قوّت وقدرت ایه‌سیدر (شَدِيدُ الْعِقَابِ) عذابی قاطی بولغوچیدر کفر وشرك اهلینه (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ) وتحقیق یباردك

بز موسی پیغمبرنی (بِاٰیاٰتِنَا) معجزه‌لرمز برله‌کم طوغز تورلی معجزه ایدی (وَسُلْطٰان مُبِین) هم آشکارا بولغان حجّت ودلیل برله‌کم مراد حضرت موسی‌نك عصاسیدر (اِلٰی فِرْعَوْنَ) فرعون صاری یباردك کم مصرنك پادشاهی ایدی الوهیتنی دعوا قیلور ایدی (وَهَامٰانَ) هم فرعوننك وزیری هامان صاری یباردك (وَقَارُونَ) دخی قارونغه یباردك کم فرعوننك یاقینی ومصلحتچیسی ایدی بس موسی علیه السلام آنلرغه معجزه‌لر کورگازوب آنلرنی حق دینگه اوندادی قبول قیلمادیلر وانکار أیله‌دیلر (فَقَالُوا) بس ایتدیلر آنلر (سٰاحِرٌ) بو موسی سحرچیدر (کَذّٰابٌ) یالغان ایتکوچیدر کم مین خدانك رسولی من‌دیوب یالغان ایته‌در دیدیلر (فَلَمّٰا جٰاءَهُمْ) بس کیلگانی زمانده آنلرغه موسی علیه السلام (بِالْحَقِّ) راستلق وطوغریلق برله (مِنْ عِنْدِنٰا) بزنك قاشیمزدن (قَالُوا) ایتدیلر فرعون هم قومی (اقْتُلُوا) اولتورکزلر (اَبْنٰاءَ الَّذِینَ اٰمَنُوا) شول کمسه‌لرنك اوغللرینی‌کم ایمان کلتوردیلر (مَعَهُ) اول موسی برله یعنی بنی اسرائیل قومینك بالالرینی اولتورکز موسی علیه السلامنك ولادتندن الگاری فرعون بنی اسرائیلنك اچنده طوغان هر بر بالانی اولتورتور ایدی موسی علیه السلام طوغاندن صوك بواشدن طوقتاغان ایدیلر صکره حضرت موسی‌غه پیغمبرلك کیلوب فرعون قومینی ایمانغه دعوت قیلا باشلاغاچ فرعون هم وزیرلری دشمانلقلری آرطوب ینه بنی اسرائیلنك اوغلانلرینی اولتورمك کیراك تا کم آنلر کوبایماسونلر هم کوکللری صنسون موسی‌غه یاردم بیرماسونلر دیدیلر دخی ایتدیلر (وَاسْتَحْیُوا نِسَاءَهُمْ) وتریك قالدرکزلر بنی اسرائیلنك قز بالالرینی تا کم قبطی خاتونلرینه خدمت ایتسونلر آنلر حضرت موسی‌غه دشمانلقلرندن اوشبو مکرنی قیلدیلر (وَمَا کَیْدُ الْکَافِرِینَ) وایماسدر کفر اهلینك مکری وحیله‌سی پیغمبرلر هم مؤمنلر طوغریسنه (اِلّٰا فِی ضَلٰالٍ) مگر ضلالت وآزغونلقه‌درکم وبالی وضرری اوزلرینه قایتور بس فرعون موسی علیه السلام طوغریسنده‌قومینك اولوغلری برله مشورت قیلدی بو موسی‌نی اولتورمك کیرا کدر دیدی قوم اولوغلری ایتدیلر اولتورمك مصلحت توگلدر اول سحرچیدر آنی اولتورسه‌ك سحر عملی برله بزلرگه کوب اولوغ ضررلر ایرشدرمه‌کی احتمالدر یا که آنی اولتورتساك آدمیلر سیکا ملامت قیلورلر فرعون موسی‌غه قارشی معارضه قیلا آلمادی موسی‌دن عاجز قالدی شونك اوچون آنی اولتورتدی دیورلر اصلح شولدرکه هر طرفدن

سحر علمینه ماهر بولغان سحرچیلرنی جمع قیلایق تا کم موسی‌غه قارشی معارضه أیلهب آنی عاجز قالدرسونلر دیدیلر فرعون کوکلندن حضرت موسی‌نك پیغمبر ایدکینی بلور ایدی شول سببلی آنی اولتورورگه هم قورقدی لکن قومینه اوزینك قورقغانلقینی بلدرمادی (وَقَالَ) وایتدی (فِرْعَوْنُ) فرعون اوز قومینك اولوغلرینه (ذَرُونِی) قویکزلر مینی اوز حالمگه تا کم مین عذاب وخورلق برله (أَقْتُلْ مُوسَىٰ) اولتورایم موسی‌نی (وَلْيَدْعُ رَبَّهُ) هم اونداسون اول موسی اوزینك پروردکارینی یعنی اگر قولندن کیلسه اوز خدایینی چاقرسون تا کم آنی خدایی مینم قولمدن قوتقارسون واولومدن آلوب قالسون (إِنِّي أَخَافُ) درستلکدن مین قورقورمن (أَنْ يُبَدِّلَ) اول موسی‌نك آلشدرماقندن واوز گارتمه کندن (دِينَكُمْ) سزلرنك دینکزنی هم‌سزلرنی میکا طابونودن منع ایتمه کندن قورقامن (أَوْ أَنْ يُظْهِرَ) یا ایسه ظاهر وآشکارا ایتمه کندن قورقامن اوزینك دعوتی سببلی (فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ) مصر یرنده فساد وبوزقلقنی یعنی آکا ایارگوچیلر کوبایوب کیتوب برفتنه چغارماسونلر وبزگه قارشی طوروب صوغش قیلماسونلر دیب قورقامن دیدی (وَقَالَ مُوسَىٰ) وایتدی موسی علیه السلام اوزینك قومینه فرعون‌نك مذکور سوزلرینی ایشتکاچ (إِنِّي عُذْتُ) درستلکدن مین صغندم (بِرَبِّي) اوز پروردکارمغه (وَرَبِّكُمْ) هم سزنك پروردکارکزغه یعنی خدای تعالی گه صغندم کم همه‌لریمزنك پروردکاریدر (مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ) هر بر تکبرلك قیلغوچینك شرندن کم (لَا يُؤْمِنُ) اشانماس اول اوزینك تکبرلکی سببلی (بِيَوْمِ الْحِسَابِ) حساب کونینه یعنی قیامتکه اشانماس قایچان کم فرعوننك موسی‌نی اولتورتمه کچی بولدقینك خبری شهرده فاش بولدی موسی علیه السلام‌نك دوستلری بوخبرنی ایشتوب قایغوردیلر (وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ) وأیتدی بر ایمان کیلتورگان ایر (مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ) فرعوننك قرنداشلرندن یعنی خربیل اسملی کمسه ایتدی کم اول خربیل بر مدتدن بیرلی فرعوندن قورقوب (يَكْتُمُ إِيمَانَهُ) یه‌شرور ایدی ایمانینی ومسلمان بولغانلقینی فرعون قومینه بلدرمه‌س ایدی اول خربیل فرعوننك موسی علیه السلامنی اولتورمه کچه قصد ایتدکینی بلگاچ أیتدی (أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا) ایا سزلر اولتورورسزمو بر ایرنی (أَنْ يَقُولَ) آنك أیتمه کنی اوچون (رَبِّيَ اللَّهُ) مینم پروردکارم الله‌در دیوب (وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ) وحالانکه تحقیق کیلتوردی اول ایر سزلرگه ظاهر بولغوچی معجزه‌لرنی وپیغمبرلکینه دلیللر کورگه‌زدی (مِنْ

ربّکم) پروردکارکز فاشندن (وَانْ یَكُ) واگر بولسه اول ایر یعنی موسی علیه السلام (كَاذِبًا) یالغان ایتکوچی (فَعَلَیْهِ كَذِبُهٗ) بس آنك اوزینه بولور یالغان ایتمه کینك وبالی وگناهی هم آنك سببلی اوزی هلاك بولور (وَانْ یَكُ صَادِقًا) واگر بولسه اول موسی راست ایتکوچی یعنی مین پیغمبر مین دیمه کی راست وتوغری بولسه (یُصِبْكُمْ) ایرشور سزلرگه (بَعْضُ الَّذِی) شول نرسه‌نك بعضسی کم (یَعِدُكُمْ) وعده قیلور اول سزلرگه یعنی دنیاده وآخرتده سزلرگه عذاب کیلمه کینی وعده قیلور اگر اول حق پیغمبر بولسه البته شول وعده‌سی راست بولوب سزلرگه عذاب کیلسه کیره کدر (انَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (لَا یَهْدِی) یولغه کوندرمه‌س (مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ) شول کمسه‌نی کم اسراف ایتکوچیدر وچیکدن چقغوچیدر گناهسز کشینك قانینی توکمه‌ك برله (كَذَّابٌ) یالغان ایتکوچیدر خدایلقنی دعوی ایله‌مه‌ك برله (یَا قَوْمِ) ای مینم قومم (لَكُمُ الْمُلْكُ) سزلرگه بولغوچیدر پادشاهلق ملکی (الْیَوْمَ) اوشبو کون (ظَاهِرِینَ) غالب بولغانلرکز حالده بنی اسرائیل قومینه (فِی الْاَرْضِ) مصر یبرنده یعنی سز حاضرده قبطی جماعتی بنی اسرائیلغه سز غالبسز آنلر سزنك قول آستکزده‌در (فَمَنْ یَنْصُرُنَا) بس کم یاردم بیرور بزلرگه وبزنی صاقلار (مِنْ بَأْسِ اللّٰهِ) خدای تعالی عذابندن (اِنْ جَاءَنَا) اگر کیلسه خدایناك عذابی بزلرگه بس سزلر موسی‌غه قصد ایتمه‌کز وخدایناك عذابندن قورقکز دیدی (قَالَ فِرْعَوْنُ) ایتدی فرعون اول حضرت موسی‌نی اولتورودن طیغوچی مؤمنکه هم شونده حاضر بولغان باشقه کشیلرگه (مَا اُرِیكُمْ) مین کورگه‌زمه‌سمن سزلرگه (اِلَّا مَا اَرٰی) مگر شول نرسه‌نی کورگه‌زورمن کم اوزم کورورمن یعنی موسی‌نی اولتورمه‌ك خصوصنده اوز رأیمده مصلحت ومعقول بولغان اشنی سزلرگه ایته‌من مینم بلوچه صلاح شونده‌در (وَمَا اَهْدِیكُمْ) هم هدایت ایته‌مسمن وکوندرمه‌سمن سزلرنی (اِلَّا سَبِیلَ الرَّشَادِ) مگر راستلق وتوغریلق یولینه کوندرورمن اوشبو اش خصوصنده دیدی مذکور مؤمن خربیل فرعوندن اوشبوسوزنی ایشتکاچ حضرت موسی‌غه محبتی غالب بولدقندن قزغانوب ینه فرعون قومینی قورقتماغه شروع أیله‌دی نتاك کم بیورور (وَقَالَ الَّذِی اٰمَنَ) وأیتدی فرعون قومندن ایمان کیلتورگان کمسه یعنی خربیل أیتدی (یَا قَوْمِ) ای مینم قومم (اِنِّی اَخَافُ) درستلکده مین قورقامن (عَلَیْكُمْ) سزنك اوزرکزگه یعنی موسی پیغمبرنی تکذیب أیله‌مه‌ککز سببلی مین قورقامن سزلرگه (مِثْلَ یَوْمِ

الاحزاب) پیغمبرلرنی یالغانغه توتقان لشکرلرنك کونلری کبی برکوننك کیلمه کندن یعنی آنلر کبی سزلر هم هلاك بولورسز وباشکزغه عذاب کیلور دیب قورقامن (مثل دأب قوم نوح) نوح قومینك حالی کبی برحال سزلرگه کیلودن قورقامن کم آنلر طوفانغه غرق بولدیلر (وعاد) هم عاد قومی کبی کم صر صر جیلی برله هلاك بولدیلر (وثمود) دخی ثمود قومی کم بر صیحه برله همه‌لری اولدیلر (والذین من بعدهم) دخی آنلردن صوك بولغان کمسه‌لرنك حاللری کبی یعنی مؤتفکات قومی کم شهرلری آستی اوستکه أیلهندی اصحاب ایکه ظله عذابی برله هلاك بولدیلر اوشبو قوملرگه بولغان کبی براش سزلرگه هم بولماسون (وما الله یرید) وتلر ایمه‌سدر خدای تعالی (ظلما) ظلملقنی (للعباد) بنه‌لرگه یعنی آنلرنی گناهسز عذاب أیلهمه‌س بس سزلر هم موسی‌غه ظلملق قیلما کز تاکم عذابقه گرفتار بولماسسز (ویا قوم) هم ای مینم قومم (انی اخاف علیکم) درستلکه مین قورقامن سزنك اوزرکزگه (یوم التناد) خلایق بر برسینی اوندی طورغان کوننك عذابندن یعنی قیامت عذابندن کم اول کونله آدمیلر بر برسندن یاردم استاب چاقرشورلر لکن هیچ برچاقرغانغه کیلگوچی بولماس (یوم تولون) شول کون کم سزلر یوزدوندروب سز حساب بیرندن (مدبرین) آرقا کزنی بیرگوچیلر بولغانکز حاله یعنی دوندروب حساب بیرندن سزلرنی تموغه ایلتورلر (ما لکم من الله) بولماس سزلرگه اول کونده خدای تعالی‌نك عذابندن (من عاصم) هیچ بر صاقلاغوچی (ومن یضلل الله) وهرکمنی ضلالتکه توشورسه خدای تعالی (فما له من هاد) بس یوقدر اول کمسه اوچون هیچ بر هدایت ایتکوچی (ولقد جاءکم) وتحقیق کیلدی سزلرگه (یوسف) یعقوب پیغمبر اوغلی یوسف علیهما السلام (من قبل) اوشبو موسی پیغمبردن الگاری (بالبینات) روشن بولغوچی دلیللر برله (فما زلتم) بس همیشه بولدکزسز (فی شك) شکده وگمانده (مما جاءکم به) شول نرسه‌دن کم کلتوردی یوسف پیغمبر آنی سزلرگه دین اشلرندن (حتی اذا هلك) تا شول وقتغه‌چه‌کم هرقایچان هلاك بولدی اول یوسف (قلتم) ایتدکزسز (لن یبعث الله) هرگیز قوبارماس خدای (من بعده) اول یوسف صوکنده (رسولا) بر رسولنی یعنی بر پیغمبر کیلدی سوزینی أیشتدك ایمدی باشقه پیغمبر بزلرگه کیلماس دیدکز (کذلك) اوشانداق (یضل الله) ضلالتکه توشرور وآزغون قیلور خدای تعالی (من هو مسرف) شول کمسه‌نی کم اول چیکدن چقغوچیدر

انکار وتکذیبه (مرتاب) شك طوتقوچیدر معجزه کورگازگان پیغمبرلرنك پیغمبرلکنده خربیل فرعونکه سزلرکه بوموسی‌دن مقدم یوسف پیغمبر کیلدی‌دیمه‌کی شوندندرکم بعضیلر دیمشلردرکه موسی علیه السلام زمانداغی فرعون شول حضرت یوسف بن یعقوب علیهما السلام زمانداغی فرعون ایدی حق تعالی آنك عمرینی اوزن قیلوب حضرت موسی زمانینه قدر تریك قالدردی حضرت یوسف آنك برقیمتلی آطی اولگاچ شول آطنی دعا قیلوب ترگزگان ایدی شونی کوروب فرعون آکا ایمان کلتورگان ایدی یوسف علیه السلام اولگاندن صوك فرعون اسلام دیندن دونوب مرتد بولدی وبعضیلر دیمشلردرکم حضرت موسی زمانداغی فرعون اول فرعون توگل ایدی بلکه اول فرعوننك نسلندن گنه ایدی خدای تعالی آکا یوسف علیه السلام نسلندن یوسف بن افرایم بن یوسف بن یعقوبنی پیغمبر ایتوب یباردی یکرمی یل آنلر آراسنده طوردی ومعجزه‌لر کورگازوب آنلرنی حق دینکه دعوت قیلدی آنلر آکا ایمان کلتورمادیلر بس خربیل فرعونکه شوندن خبر بیروب ایتدی‌کم سزلرکه بوندن الگاری یوسف اسملی پیغمبر کیلگان ایدی سزلر آکا اشانمادکز وشکه بولدکز خدای تعالی شك طوتقوچیلرنی ضلالتکه توشرور (الَّذِينَ يُجَادِلُونَ) آنداین شك طوتقوچیلرکم آنلر جدال قیلورلر وبحثلاشورلر پیغمبرلر برله (فِي آيَاتِ اللَّهِ) خدای تعالی‌نك آیتلرینی باطل قیلو طوغریسنده (بِغَيْرِ سُلْطَانٍ) بردلیلدن باشقه‌کم (أَتَاهُمْ) کیلدی آنلرغه اول دلیل (كَبُرَ) اولوغ بولدی آنلرنك دلیلسز جدال قیلولری (مَقْتًا) غضب وآچو جهتندن (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالی قاشنده (وعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا) هم ایمان کلتورگان کمسه‌لر قاشنده یعنی آنلرنك جدال قیلولرینی خدای تعالی قاطی دشمان توتار هم بارچه مؤمنلرده دشمان توتارلر (كَذَٰلِكَ) اوشانداق (يَطْبَعُ اللَّهُ) مهر قویار خدای تعالی (عَلَىٰ كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ) هر بر تکبرلك ایتکوچی کشینك کوکلی اوزره یعنی تکبرلك ایتکوچینك کوکلنی مهرلر وپرده‌لر تاکم حقلقفه اشانماس (جَبَّارٍ) باشینی یوقاری کوتارگوچی واوزینی اولوغ طوتقوچی کشینك کوکلی اوزرینه خربیل اوشبو طریقه وعظله گاچ فرعون آنك وعظی ایشتکوچیلرگه اثر ایتمه‌سون دیب فورقدی تیزراك وزیری هامانني یانینه چاقروب خلایقنی ایکنچی اش برله مشغول قیلدی (وَقَالَ فِرْعَوْنُ) وایتدی فرعون اوزینك وزیرینه (يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا) ای هامان سن بنا قیلغل مینم اوچون بر بیوك بنانی (لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ) شایدکم

مین ایرشورمن یوقارغی ایشکلرگه (اَسْبَابَ السَّمٰوٰتِ) کوکلرنك ایشکلرینه یا که برکوکدن برکوککه (فَاَطَّلِعَ) بس مین مطلع بولورمن (اِلٰٓی اِلٰهِ مُوسٰی) موسی‌نك خدایینه یعنی شول بیوك بنانك یوقاریسینه منوب موسی خدایی‌نك احوالینی بلورمن (وَاِنِّی لَاَظُنُّهٗ) ودرستلکده مین گمان قیلورمن اول موسی‌نی (کَاذِبًا) یالغانچیدر دیوب پیغمبرلکلنی دعوی ایتمه‌کنده یا که کوکلرنی یاراتقوچی خدای باردر دیمه‌کنده بس فرعوننك فرمانی بوینچه اول بنانی عمارت أیله‌مه‌که شروع قیلدیلر موسی علیه السلام قایغوروب ناله قیلور ایدی حق تعالی‌دن وحی کیلدی کم ای موسی سین قایغورماغل ومینم قدرتیمنی تماشا ایتکل بس اول بنا تمام بولماندن صوك حق سبحانه وتعالی آنی خراب أیله‌دی نتاك کم قصص سوره‌سنده ذکر ایتولدی (وَکَذٰلِكَ) هم اوشانداق (زُیِّنَ لِفِرْعَوْنَ) زینتلی ایتولدی فرعون اوچون (سُوْٓءُ عَمَلِهٖ) آنك اشینك یاوزلتی یعنی شیطان یاوز عملنی آکا کورکام قیلوب کورگازدی (وَصُدَّ عَنِ السَّبِیْلِ) هم منع ایتلمش وطیولمش بولدی اول فرعون طوغری یولدن (وَمَا کَیْدُ فِرْعَوْنَ) وبولمادی فرعوننك مکری اول صرحنی بنا قیلوده (اِلَّا فِیْ تَبَابٍ) مگر ضایعلقده بولدی وهیچ مقصودی حاصل بولمادی (وَقَالَ الَّذِیْٓ اٰمَنَ) وأیتدی اول ایمان کیلتورمش کمسه یعنی خربیل (یٰقَوْمِ) ای مینم قومم (اتَّبِعُوْنِ) ایارکزلر میکا (اَهْدِکُمْ) تاکم مین کوندروررمن سزلرنی (سَبِیْلَ الرَّشَادِ) طوغری بولغان یولغه (یٰقَوْمِ) ای مینم قومم (اِنَّمَا هٰذِهِ الْحَیٰوةُ الدُّنْیَا) موندن باشقه توگلدرکم اوشبو دنیا ترکلکی (مَتَاعٌ) برآزغنه وقت فائده‌لنه طورغان نرسه‌درکم بیك تیز کیسلور وبته‌ر وفاسی هم بقاسی یوقدر (وَاِنَّ الْاٰخِرَةَ) ودرستلکده آخرت سرایی (هِیَ دَارُ الْقَرَارِ) اولدر قرار یورطی‌کم هیچده فانی بولماس وبتمه‌س بلکه منگولکدر (مَنْ عَمِلَ) هر کم اشله‌سه (سَیِّئَةً) یاوزلقنی ویاوز عملنی (فَلَا یُجْزٰٓی) بس جزأ بیرلمش بولماس اول کمسه (اِلَّا مِثْلَهَا) مگر شول یاوز عمل اوخشاشینی جزا بیرلور یعنی عذابی شول عملینه کوره بولور آرتق بولماس خدای تعالی‌نك عدلی بوینچه (وَمَنْ عَمِلَ) وهر کم اشله‌سه (صَالِحًا) ایدگو عملنی (مِنْ ذَکَرٍ) ایرکشیدن (اَوْ اُنْثٰی) یا ایسه خاتون کشیدن (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) وحالانکه اول مؤمن بولسه زیراکه عملنك قبول بولماقینه ایمان شرطدر (فَاُولٰٓئِكَ) بس اوشبو ایدگو عمل اشله‌گوچیلر (یَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ) کررولر جنتکه (یُرْزَقُوْنَ فِیْهَا) رزق بیرلمش

بولورلر آنلر جنتده (بغیر حساب) حسابدن باشقه هر تورلی لذتلی یمشلر وطعاملر هم شرابلردن فرعون قومی خربیلنك سوزلرندن آنك موسیغه ایمان کیلتورگانلکینی آکلادیلر بس خربیلنی ملامت وشلته قیلوب أیتدیلر: «ای خربیل سین شرم وحیا ایتمهسسکمو فرعون کبی الوغ پادشاهدن یوز دوندروب باشقه خدایغه عبادت قیلورسك» خربیل تکرار آنلرنی وعظ ونصیحت قیلوب أیتدی (وَیٰا قَوْم) هم ای مینم قومم (مٰا لِیٓ اَدْعُوکُمْ) نی نرسه بولغاندر میکاکم مین اونهرمن سزنی (اِلَی النَّجٰاة) قورتلماق صاری یعنی مین سزلرنی موسی پیغمبرگه ایمان کیلتروب خدایندن عذابندن قورتلکنز دیوب قورتلماقغه اونهرمن (وَتَدْعُونَنِی) وسزلر اونهرسز مینی (اِلَی النّٰار) اوط صاری یعنی تموغده یانماقغه سبب بولغان عملنی قیلوغه اونهرسزکم فرعونکه طابونماقدر (تَدْعُونَنِی) سز اونهرسز مینی (لِاَکْفُرَ بِاللّٰه) مینم کافر بولماقمغه وانکار ایتمهکمگه خدای تعالی گه (وَاُشْرِکَ بِه) هم آکا شریك کیلتورمهکمگه وشریك ایتوب توتماقمغه (مٰا لَیْسَ لِی بِه عِلْمٌ) شول نرسهنیکم یوقدر مینم بلمهکم اول نرسهنك خدایغه شریك بولماقینی یعنی سز مینی خدایغه باشقه معبودنی شریك ایتوب توتقل دیوب مشرك بولوغه اونهرسز وحالانکه مین خدای تعالی گه باشقه معبودنك بارلقینی هیچده بلمهسمن معبود بر خدای تعالی گنه دیوب بلورمن بس نیچك آکا باشقهنی شریك ایتهیم (وَاَنَا اَدْعُوکُمْ) وحالانکه مین اونهرمن سزلرنی (اِلَی الْعَزِیزِ الْغَفّٰارِ) مشرکارنی عذاب قیلوغه غالب وقادر بولغوچی هم مؤمنلرنك گناهلرینی یارلقاغوچی خدای تعالی صاری (لَا جَرَمَ اَنَّمٰا تَدْعُونَنِی اِلَیْه) البته شول نرسهکم سز اونهرسز مینی اول نرسه صاری یعنی آکا طابنوغه اونهرسز (لَیْسَ لَه دَعْوَةٌ) یوقدر آنك هیچ بر قبوللقغه ایرشکان دعاسی یعنی آنك سوزلری بیهوده واعتبارسز در (فِی الدُّنْیٰا) اوشبو دنیاده (وَلٰا فِی الْاٰخِرَة) دخی یوقدر آخرتده (وَاَنَّ مَرَدَّنٰا) هم درستلکده بزنك قایتمامز (اِلَی اللّٰه) خدای تعالی صاریدرکم عملرمزگه کوره بزلرگه جزاء بیرسه کیرهکدر (وَاَنَّ الْمُسْرِفِینَ) هم درستلکده آزغونلقده چیکدن چقغوچیلر (هُمْ اَصْحٰابُ النّٰار) آنلردر تموغ اوطینك ایهلری یعنی تموغغه کرهچکلردر فرعون قومی خربیلنی تهدید ایتمهکمکه وقورقتماقغه باشلادیلر هم آنی اولتورمکچی بولدیلر خربیل أیتدی (فَسَتَذْکُرُونَ) بس تیزدرکم سزلر یاد قیلورسز وایسکزگه توشرورسز عذابنی کورگان وقتکزده (مٰا اَقُولُ لَکُمْ)

شول نرسه‌نی‌کم مین أیتورمن سزلرگه یعنی مینم سوزلرم طوغری ایکانینی شول وقتده بلورسز (وَأُفَوِّضُ) ومین طابشرورمن (أَمْرِي) اوزمنك اشمنی (إِلَى اللهِ) خدای تعالی گه (إِنَّ اللهَ بَصِيرٌ) درستلکده خدای تعالی کورگوچیدر (بِالْعِبَادِ) بنه‌لر احوالینی مرویدرکه فرعون خربیلنی اولتورمکده بیوردی خربیل قاچوب بر طاغغه باروب آنده حق تعالی گه عبادت أیله‌مك برله مشغول بولدی حق سبحانه وتعالی یرتقوچی جانورلرنی یباردی آنلر خربیلنك اطرافینی آلوب صاقچیلق قیلدیلر خدای تعالی آنی دشمان شرندن حفظ ایتدی فرعون خربیلنی طوتوب کیلتورمك اوچون اوزینك یافنلرندن بر نیچه کشینی یباردی آنلر طاغغه کیلوب خربیلنك نمازغه‌مشغول ایدکینی هم تیکرمسنده یرتقوچیلر جیولوب آکا صاقچیلق أیله‌دکلرینی کوروب فرعون یانینه قایتوب بو واقعه‌نی بیان قیلدیلر فرعون بو خبر خلقغه فاش بولماسون دیب اول کشیلرنی اولتورتدی (فَوَقَاهُ اللهُ) بس صاقلادی اول خربیلنی الله (سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا) آنلرنك قیلغان مکرلرینك یاوزلقلرندن یعنی آنلر خربیلنی اولتورمکده قصد ایتکانلر ایدی اولتوره آلمادیلر آنی خدای تعالی صاقلادی (وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ) هم قابلادی فرعوننك کشیلرینی یعنی خربیلنی توتماق واولتورمك اوچون بارغان کشیلرنی (سُوءُ الْعَذَابِ) عذابنك یاوزراقی یعنی فرعون آنلرنی اولتورتدی یاکه آل فرعوندن مراد بارچه قبطی قومیدر آنلرنی عذابنك یاوزی قابلادی یعنی دریاغه غرق بولدیلر یاکه سوء العذابدن مراد تموغ اوطیدر نتاکم بیورور (اَلنَّارُ) قابلادی فرعون قومینی عذاب یعنی تموغ اوطی (يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا) عرض ایتلمش بولورلر آنلر تموغ اوطی اوزره (غُدُوًّا) ایرته برله (وَعَشِيًّا) هم کیچ برله یعنی قیامتکه قدر هر بر ایرته‌ده هم کیچه تموغ اوطینی آنلرغه کورگازورلر (وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ) دخی شول کونه‌کم قائم بولور قیامت وآنلرنك جانلری کیری تنلرینه کرور خدای تعالی فرشته‌لرگه بیورورکم (أَدْخِلُوا) کرگزکزلر ای فرشته‌لر (آلَ فِرْعَوْنَ) فرعون قومینی (أَشَدَّ الْعَذَابِ) عذابنك قاطیراغینه‌کم جهم عذابیدر (وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ) ویاد قیلغل شول وقت‌کم خصومت قیلشورلر وبحثله‌شورلر بر برسی برله تموغ اهللری (فِي النَّارِ) اوطده (فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ) بس أیتورلر کفر اهلینك ضعیف وبیچاره بولغانلری (لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) تکبرلك قیلغان واوزلرینی اولوغ طوتقان کمسه‌لرگه یعنی کفر اهلینك تابعلری متبوعلرینه أیتورلر (إِنَّا كُنَّا)

درستلکده بزلر بولدق (لَكُمْ تَبَعًا) سزلرگه ایارگوچیلر وبوی صونغوچیلر شرك وتکذیب توغریسنده یعنی بزنك تموغغه کرمه‌کمزگه سزلرسبب بولدکز (فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ) بس ایا بولورسزمو سزلر دفع ایتکوچیلر وکیتارگوچیلر (عَنَّا) بزلردن (نَصِيبًا) نصیب واولوشمزنی (مِنَ النَّارِ) اوطدن یعنی تموغ اوطندن بزنی قوتقارا آلورسزمو (قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) أیتورلر اوزلرینی اولوغ طوتقانلری ومتبوعلری ضعیف وبیچاره‌لرینه (إِنَّا كُلٌّ فِيهَا) درستلکده بزلر بارچه‌مز تموغده‌مز بس بزنی عذابدن نیچك قوتقارایق اگر قوتقارا آلساق اوزمزنی قوتقارور ایدك (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالی (قَدْ حَكَمَ) تحقیق حکم قیلدی (بَيْنَ الْعِبَادِ) بنده‌لر آراسنده وهرکمنی مستحق بولغان اورنینه یباردی (وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ) وأیتورلر تموغ اوطنده بولغان کمسه‌لر بربرسندن امیدلری کیسولگاچ (لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ) تموغ صاقچیلرینه (ادْعُوا رَبَّكُمْ) دعا قیلکز پروردکارکزغه بزنك اوچون وآندن صوراکزلر (يُخَفِّفْ عَنَّا) تاکم یکلایتسون اول بزلردن (يَوْمًا) برکون مقدارنده دنیاکونلری برله (مِنَ الْعَذَابِ) عذابدن برنرسه‌نی تاکم بزلر برآز راحتلانور ایدك دیورلر (قَالُوا) أیتورلر آنلرغه تموغ خازنلری (أَوَلَمْ تَكُ) ایا بولمادیمو (تَأْتِيكُمْ) کیلورسزلرگه دنیاده وقتکزده (رُسُلُكُمْ) سزلرگه یبارلمش پیغمبرلر (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوچی دلیللر ومعجزه‌لر برله وآنلر سزنی حق دینکه دعوت ایله‌مه‌دیلرمو (قَالُوا) أیتورلر تموغ اهلی (بَلَى) بلی اول پیغمبرلر بزلرگه کیلدیلر وبزنی حق دینکه اوندادیلر لکن بز قبول قیلمادق وآنلرغه اوشانمادق (قَالُوا) أیتورلر تموغ صاقچیلری بولغان فرشته‌لر آنلرغه (فَادْعُوا) بس آنداق بولسه سزلر اوزکز دعا قیلکزوخدایدان عذابکزنك یکلایمه‌کینی صوراکز بزلرگه سزنك کبیلر اوچون دعا قیلورغه رخصت یوقدر دیورلر بس کفر اهلی اول فرشته‌لردن هم امیدلرینی کیسوب اوزلری خدای تعالی‌گه دعا قیلورلر نی قدر دعا قیلسه‌لرده هیچده قبول ایتولماس (وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ) وایماسدر کفر اهلینك دعالاری (إِلَّا فِي ضَلَالٍ) مگر باطللقده وضایع بولماقده‌در کم هیچده مقبول بولماس (إِنَّا لَنَنصُرُ) درستلکده بزیاردم بیرورمز (رُسُلَنَا) پیغمبرلرمزگه (وَالَّذِينَ آمَنُوا) هم ایمان کیلتورگان کمسه‌لرگه (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) اوشبو دنیا ترکلکنده آنلرنك دشمانلرینی هلاك ایله‌مه‌ك وآنلرغه نجات بیرمه‌ك برله (وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ) دخی یاردم بیرورمز آنلرغه شول کونده کم قائم

بولور گواهلر یعنی قیامت کونده (یوم لاینفع) اول کونده فائده بیرماس (الظّالمین) ظلملق ایتکوچیلرگه (معذرتهم) آنلرنك عذر کیلتورمه کلری (ولهم اللّعنة) هم بولغوچیدر آنلرغه لعنت ورحمتدن یراقلق (ولهم سوء الدّار) دخی بولغوچیدر آنلرغه یاوز بولغوچی یورط یعنی جهنم (ولقد اتینا) وتحقیق بیردك بز (موسی الهدی) موسی پیغمبرگه هدایت که سبب بولغان نرسه‌لرنی شریعت هم معجزه‌لرکبی (واورثنا بنی اسرائیل) هم میراث بیردك بنی اسرائیل قومینه (الکتاب) تورات کتابینی (هدی) هدایت ایتکوچی وتوغری یولنی کورگازگوچی بولغانی حالده اول کتاب (وذکری) هم اوگوت بیرگوچی (لاولی الالباب) عقل سلیم ایالرینه (فاصبر) بس صبر قیلغل وچداغل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرنك اذیت وجفالرینه (انّ وعد الله حقّ) درستلکده خدای تعالی‌نك وعده‌سی راست وتوغریدر البته اوزینك پیغمبرینه نصرت بیرور ودشمانلرنی هلاك قیلور (واستغفر) هم استغفار قیلغل ویارلقاماق استه‌گل خدایدن (لذنبك) گناهنك اوچون یعنی اگر سیندن ترك اولی واقع بولغان بولسه شونك اوچون استغفار ایله‌گل یاکه امتلرنك گناهی اوچون استغفار قیلغل دیمه‌کدر (وسبّح) دخی تسبیح ایتکل (بحمد ربّك) ربکنك حمدی وثناسی برله (بالعشیّ) کیچه وقتنده (والابکار) هم ایرته برله یعنی هر ایرته وکیچده سبحان‌الله وبحمده دیوب ایتکل مرویدرکه مشرکلر بعث وحشر خصوصنده هم قرآن توغریسنده مجادله قیلوب بعث وحشر محالدر هم قرآن خدایندك کلامی توگلدر دیورلر ایدی حق سبحانه وتعالی آیت یباردی‌کم (انّ الّذین یجادلون) درستلکده شول کمسه‌لرکم (۱) جدال قیلورلر (فی آیات الله) الله تعالی‌نك آیتلری توغریسنده (بغیر سلطان) بر دلیلدن باشقه‌کم (اتیهم) کیلدی آنلرغه اول دلیل یعنی آنلرنك دعوالرینه هیچ برحجت ودلیللری یوقدر بلکه محض عناد وجهالت‌لرندن بحثلاشورلر (ان فی صدورهم) یوقدر آنلرنك کوکراکلرنده (الّا کبر) مگر تکبرلك وحق سوزدن باش طارتماق غنه‌دریاکه اولوغلقنی تله‌مه‌ك گنه‌در یعنی اوزلری الوغ بولاسیلری

(۱) بعض مفسرلر قولنچه جدال ایتکوچیلر یهودیلردرکم آنلر رسول اکرم حضرتینه ایتدیلر ای محمد سین وعده ایتولمش صاحب خروج توگل سن بلکه اول صاحب خروج ابو یوسف بن داود یعنی دجالدرکم آخر زمانده خروج قیلور وبارچه یر یوزینه مالك بولوب پادشاهلق ایدار بیك کوب آیتلر ومعجزه‌لر کورگازور اول اوزی یهوددن بولدقندن آنك وفتنده سلطنت وپادشاهلق ینه بزلرگه قایتورهم آنك ظهوری خدایندك آیتلرندن برآیت بولور دیدیلر حق تعالی اوشبو آیتنی نازل قیلدی‌کم اول دجال توغرسنده مجادله قیلوب آنی خدایندك آیتیدر دیب ایتکوچیلرنك کوکل‌لرنده کبر یعنی سلطنت وپادشاهلق هواسی باردر آنلر اول سلطنتغه هرگز ایرشماسلر بس سین دجالنك شرندن خدایغه صغنغل وبلماك کیراکدرکم دجال اوزی برآدمیدر باشقه کشیلرگه قاراغانده بویی اوزونراق بولور آنك خروجی قیامت علامتلرندن برعلامتدر سحر وحیله برله کوب کشیلرنی اوزینه ایارتور تورلی عجب اشلر کورگازور خلقنی آلدار شیطانلر وپریلر آنك فرمانینه اطاعت قیلورلر مکه ومدینه‌دن غیری بارچه شهرلرنی آلور مؤمنلر آنك قولندن تمام عاجز قالورلر عاقبت خدای تعالی‌نك امری برله عیسی علیه السلام کوکدن اینوب دجالنی اولتورور. زادالمسیر

کیلدکندن قرآنغه انکار قیلورلر (ماهم ببالغیه) ایماسدر آنلر ایرشکوچیلر آکا یعنی اولوغلقغه (فاستعذ بالله) بس صغنغل سین ای محمد علیه السلام خدای تعالی‌گه آنلرنك شرندن (انّه) درستلکده خدای (هو السّمیع) اولدر ایشتکوچی آنلرنك سوزلرینی (البصیر) کورگوچی آنلرنك اشلرینی (لخلق السّموات والأرض) البته کوکلرنی هم یبرنی یاراتماق (أکبر) اولوغراقدر سزنك قاشکزده (من خلق النّاس) آدمیلرنی یاراتودن بس کوکنی ویبرنی یاراتمافغه قادر بولغان خدای البته آدمیلرنی یاراتمافغه هم اولکاندن صوك کیری ترکزماکه قادر بولور (ولکنّ اکثر النّاس) ولکن آدمیلرنك کوبراکی (لایعلمون) بلمه سلر اوشبونی (وما یستوی الأعمی) وبرابر هم برتیکز بولماس صوقرکشی (والبصیر) دخی کوزلی وکورگوچی کشی یعنی غافل برله عاقل وعالم برله جاهل برتیکز بولماسلر (والّذین آمنوا) دخی برتیکز بولماسلر شول کمسه‌لرکم ایمان کیلتوردیلر (وعملوا الصّالحات) هم اشلهدیلر ایدگو عملرنی (ولا المسیء) دخی یاوزلق قیلغوچی یعنی ایدگو عمل قیلغوچی مؤمنلر برله مشرکلر برابر بولماسلر کوزلی برله کوزسزنك برابر بولماوی کبی (قلیلاً ما تتذکّرون) آزغنه درکم اوگوت آلورسز ووعظله‌نورسز (انّ السّاعة) درستلکده قیامت (لآتیة) البته کیلکوچیدر (لاریب فیها) یوقدر هیچ برشك اول قیامت‌نك بولماقنه (ولکنّ اکثر النّاس) ولکن آدمیلرنك کوبراکی (لایؤمنون) اشانماسلر قیامتنك کیلماکینه (وقال ربّکم) وایتدی پروردکارکز (ادعونی) اوندا کزمنی ومیکا دعا قیلکز (أستجب لکم) مین اجابة قیلورمن سزلرگه ودعا کزنی قبول ایتارمن (انّ الّذین یستکبرون) درستلکده شول کمسه‌لرکم باش طارتورلر (عن عبادتی) مینم عبادتیمدان (سیدخلون) تیزدرکم کرورلر آنلر (جهنّم) تموغغه (داخرین) خور وذلیل بولغانلری حالده (الله الّذی) الله تعالی شول ذاتدرکم (جعل لکم اللّیل) یاراتدی سزنك اوچون قارانغو کیچه‌نی (لتسکنوا فیه) تاکم ساکن بولماقکز اوچون هم قرار واستراحت ایتماککز اوچون اول کیچه‌ده زیرا که کوندز اعضالر بارچه‌سی براشکه وحرکتکه مشغول بولدقلرندن کیچ برله یاتوب جال ایتماکگه واستراحت أیله‌مه کگه محتاج بولنور (والنّهار) هم یاراتدی سزنك اوچون کوندزنی (مبصراً) یاقطی وروشن قیلغوچی ایتوب تاکم یاقطیده تحصیل معاش هم کسبکز ایله مشغول بولماقکز اوچون (انّ الله) درستلکده خدای تعالی (لذو فضل) البته اولوغ

رحمت وكرم ايه‌سيدر (عَلَى النَّاس) آدميلر اوزرينه كوندزنى هم كيجه‌نى ياراتماق برله هم آنلرنك مصلحتلرى اوچون لازم بولغان نرسه‌لرنى بيرماكى برله (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاس) ولكن آدميلرنك كوبراكى (لَايَشْكُرُونَ) شكرانه قيلماسلر خدانك نعمتلرينه (ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ) اوشبو اشلرنى قيلغوچى ذات سزنك پروردكاركز بولغوچى الله تعالى‌در (خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) بارچه نرسه‌نك خالقيدر (لَآاِلٰهَ اِلَّاهُوَ) يوقدر عبادتكه مستحق هيچ معبود مگر اولغنه‌در (فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ) بس نيچك ونى وجه برله دوندرلمش بولورسز آكا عبادت قيلودن ونى دليل برله آندن غيريكه طابنورسز (كَذٰلِكَ يُؤْفَكُ) واوشانداق دوندرلمش بولورلر خدايغه عبادت قيلودن (اَلَّذِينَ كَانُوا) شول كمسه‌لركم بولديلر (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) خداى تعالى‌نك آيتلرينه (يَجْحَدُونَ) انكار قيلورلر عنادلرى يوزندن وآكا ايمان كيلترودن باش طارتورلر (اَللّٰهُ الَّذِى) الله تعالى شول ذاتدركم (جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ) قيلدى سزنك اوچون يرنى (قَرَارًا) قرار قيلاچق اورن تاكم آنك اوستنده تورورسز هم يورورسز (وَالسَّمَآءَ) هم قيلدى كوكنى (بِنَآءً) يوقارى كونارلمش وتره‌كسز طوطولمش بنا سزلرنك اوستكزده (وَصَوَّرَكُمْ) هم توزودى خداى تعالى سزلرنى (فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ) بس كوركام قيلدى سزنك صورتلركزنى واعضالركزنى بربرسينه مناسب أيلەدى (وَرَزَقَكُمْ) دخى رزق بيردى سزلركه (مِنَ الطَّيِّبَاتِ) يخشى وپاكيزه نعمتلردن (ذٰلِكُمُ اللّٰهُ) سزلرنى اوشبو طريقه ياراتقوچى وتصوير ايتكوچى الله تعالى‌در (رَبُّكُمْ) سزنك پروردكاركزدر (فَتَبَارَكَ اللّٰهُ) بس متعالى والوغ بولدى خداى تعالى (رَبُّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنى تربيه ايتكوچى آدميلر وپريلر هم غيريلردن (هُوَ الْحَيُّ) اول خداى تعالى ترك بولغوچيدر وحيوة ازليه برله متصفدر (لَآاِلٰهَ اِلَّاهُوَ) يوقدر عبادتكه مستحق هيچ معبود مگر اولغنه‌در (فَادْعُوهُ) بس عبادت قيلكزلر آكا (مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ خالص وپاك ايتكوچيلر بولغانكز حالده اول خداى تعالى اوچون دينكزنى شركدن ياكه طاعتكزنى ريادن هم ايتكزلر (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) بارچه حمد وثنا الله تعالى گه مخصوصدر (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنك پروردكارى بولغوچى (قُلْ) أيتكل سين اى محمد عليه السلام مشركلرگه (اِنِّى نُهِيتُ) درست لكده مين نهى ايتولدم وطيولمش بولدم (اَنْ اَعْبُدَ) مينم طابونماقمدان (اَلَّذِينَ تَدْعُونَ) شول كمسه‌لركه كم سزلر طابونورسز (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالى‌دن باشقه يعنى

پوتلرغه طابونودن خدای مینی نبی أیله‌دی (لَمَّا جَاءَتْهُمْ) کیلکانی زمانده میکا (الْبَيِّنَاتُ) روشن بولغوچی دلیللر (مِنْ رَبِّهِمْ) مینم پروردکارم قاشندن (وَأُمِرْتُ) هم بیورلمش بولدم مین یعنی خدای میکا بیوردی (أَنْ أُسْلِمَ) انقیاد ایتماکم وبوی صونماقم برله (لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنی یاراتقوچی خدای تعالی‌گه (هُوَ الَّذِي) اول خدای تعالی شوندای ذاتدرکم (خَلَقَكُمْ) یاراتدی سزلرنی یعنی آطاکز آدمنی (مِنْ تُرَابٍ) طوفراقدان (ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ) صکره سزلرنی منی صووندن (ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ) صکره علقه‌دن منی صوی آنا قارننده قرق کون طورعاچ علقه بولور (ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ) صوکره چیغارور سزلرنی هر قایوکزنی آنالرکز قارنندن (طِفْلًا) یاش بالا ایتوب (ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ) صوکره تربیه قیلور سزلرنی تاکم ایرشورسز قوّتکزنك نهایتینه یعنی یکتلك مرتبه‌سینه (ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا) صوکره آندن هم یوقاریغه ایلتور سزلرنی تاکم سزلر بولورسز قارطلر یعنی قارطلق درجه‌سینه ایرشورسز (وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى) وبولغوچیدر سزلردن شول کمسه کم اولتورلمش بولور یعنی وفات بولور (مِنْ قَبْلُ) بالغ بولودن یاکه قارطلقدن الگاری (وَلِتَبْلُغُوا) هم باقی قیلور وقالدرور سزنی خدای تاکم ایرشماکگز اوچون (أَجَلًا مُسَمًّى) آطالنمش وبیلگوله‌نمش برمدتکه‌کم اولوم وقتیدر (وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) وشاید کم سزلر تعقل قیلورسز واوزکزنك یاراتلماقکزنی فکرله‌ب خداینك قدرتینی بلورسز (هُوَ الَّذِي يُحْيِي) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم تر گزور (وَيُمِيتُ) هم اولترور (فَإِذَا قَضَى) بس هر قایچان نلهسه وحکم ایتسه (أَمْرًا) بر اشنی (فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ) بس موندن باشقه توگللدرکم ایتور آکا (كُنْ) بولغل دیوب (فَيَكُونُ) بس بولور اول نرسه یعنی آنك بولدرماقی ویاراتماقی هیچ بر قورالغه وفرصتغه محتاج توگلدر (أَلَمْ تَرَ) ایا قاراماسسنمو (إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ) شول کمسه‌لر صاری کم جدال ونزاع قیلشورلر (فِي آيَاتِ اللَّهِ) خدای تعالی‌نك آیتلرنده یعنی قرآن آیتلرینه اشانماسلر (أَنَّى يُصْرَفُونَ) نیچك ونی سببلی دوندرلمش بولورلر آنلر اول قرآنغه اشانودن یعنی اشانماولرینه هیچ بروجه ودلیل یوقدر (الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ) شول کمسه‌لرکم یالغانغه توتدیلر واشانمادیلر قرآنغه (وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ) هم اشانمادیلر شول نرسه گه‌کم یباردك بز اول نرسه برله (رُسُلَنَا) پیغمبرلریمزنی یعنی پیغمبرلر کیلتورگان کتابلرغه وشریعتلرگه اشانمادیلر (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم بلورلر آنلر

انکار وتکذیبلرینك عاقبتینی (اذِ الْاَغْلٰلُ) شول وقتده کم اوطدن بوغلر
(فی اَعْنٰاقِهِمْ) آنلرنك موینلرنده بولور (وَالسَّلٰاسِلُ) هم زنجیرلر (یُسْحَبُونَ) یوزلری
اوزره سودرالمش وطارتولمش بولورلر آنلر شول زنجیرلر برله یعنی زبانیلر
آنلرنی سودراب ایلتورلر هم صالورلر (فِی الْحَمِیمِ) قایناب تورغوچی اسسی صوغه
(ثُمَّ فِی النَّارِ) آنك صوکنده اوط اچنده (یُسْجَرُونَ) بریان ایتولمش وقوورلمش
بولورلر آنلر (ثُمَّ قِیلَ لَهُمْ) صوکره أیتلور آنلرغه (اَیْنَ) قایده‌در (مٰا کُنْتُمْ
تُشْرِکُونَ) شول نرسه کم شرك کیلتورور بولدکزسز (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله‌تعالی‌دن
باشقه یعنی دنیاده وقتکزده طابونغان معبودلرکز قایده دیوب فرشته‌لر آنلردن صورارلر
(قٰالُوا) أیتورلر مشرکلر بزلرنك دنیاده طابنغان معبودلر یمز (ضَلُّوا عَنّٰا) یوقالدیلر بزلردن
اوشبوکون وبزلر آنلرنی طابمایمز بزنی طاشلادیلر (بَلْ لَمْ نَکُنْ نَدْعُوا) بلکه اونده
بولمادق بز وطابونمادق (مِنْ قَبْلُ) موندن الگاری دنیاده (شَیْئًا) بر نرسه‌گه‌ده
یعنی بزلرگه معلوم وظاهر بولدی‌کم بز دنیاده بر نرسه‌گه طابونماغانمز بز
معبود ایتوب طابونغان نرسه‌لرمز وپوتلرمز هیچ بر شئ ونرسه توکل ایکان
بز آنلرنی بر نرسه دیب کمان ایتکان ایدك دیورلر (کَذٰلِكَ) اوشانداق (یُضِلُّ اللّٰهُ)
ضلالتده قالدرور خدای تعالی (الْکٰافِرِینَ) کفر اهلینی تاکم طوغری یولنی
طابماسلر وحقلقنی کورمه‌سلر ینه فرشته‌لر آنلرغه أیتورلر (ذٰلِکُمْ) اوشبو عذاب
وقایغو سزلرگه آخرتده (بِمٰا کُنْتُمْ تَفْرَحُونَ) شول نرسه سببلیدرکم شادلانور
بولدکز سز (فِی الْاَرْضِ) یبرده یعنی دنیاده (بِغَیْرِ الْحَقِّ) حق بولماغان اش برله
یعنی شرك وطغیان برله شادلانور ایدکز (وَبِمٰا کُنْتُمْ تَمْرَحُونَ) هم شول نرسه
سببلی درکم نازلانور بولدکز وتکبرلك برله یورور بولدکز دنیاده (اُدْخُلُوا)
کرکز سز بو کون ای کفر اهللری (اَبْوٰابَ جَهَنَّمَ) یدی تموغلك ایشکلرینه‌کم
سزلك اوچون حاضرله‌نمشدر (خٰالِدِینَ فِیهٰا) منکو قالغوچیلر بولغانکز حالده
اول تموغده (فَبِئْسَ) بس نی یاوز بولدی (مَثْوَی الْمُتَکَبِّرِینَ) تکبرلك ایتکوچیلرنك
قرار قیلاچق اورنی تموغده (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل وچداغل سین ای محمد
علیه‌السلام مشرکلرنك ایذأ وجفالرینه (اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ) درستلکده خدای تعالی‌نك
مؤمنلرگه نصرت ودشمانلرغه هلاکلك برله قیلغان وعده‌سی (حَقٌّ) راست
وطوغریدرکم البته واقع بولور (فَاِمّٰا نُرِیَنَّكَ) بس اگر کورگازسك بز سیکا
(بَعْضَ الَّذِی) شول نرسه‌نك بعضسینی‌کم (نَعِدُهُمْ) وعده قیلامز اول مشرکلرگه

اولتورلمك واسیر بولمافلری کبی (أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ) یا ایسه وفات ایتدرسك سینی ودنیادن وکوچرسك اول عذابنك واقع بولمافندن الگاری (فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ) بس بزنك صاری قایتارلمش بولورلر اول مشرکلر قیامت کونده هم شرك وتکذیبلرینه کوره جزألرینی طابارلر مرویدرکه مکه مشرکلری رسول اکرم صلی الله علیه وسلمدن کوب تورلی آیتلر ومعجزهلر استهرلر ایدی وجدال وعنادلری یوزندن مثلا طاشدن چیشمه چقماق ویمش باقچهلری پیدا بولماق هم آنلر قاراب طورغانده کوکگه منوب توشمك کبی انواع عجائب اشلرنی طلب قیلورلر ایدی حق سبحانه وتعالی آیت یباردیکم (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا) وتحقیق یباردك بز (رُسُلًا) پیغمبرلرنی (مِنْ قَبْلِكَ) سیندن الگاری (مِنْهُمْ) اول پیغمبرلردن بولغوچیدر بعضلری (مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ) شول کمسهکم آنك قصهسینی بیان ایتدك بز سینك اوزرکه (وَمِنْهُمْ) هم بولغوچیدر آنلردن بعضلری (مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ) شول کمسهکم قصهسینی اوقومادق وبیان ایتمهدك بز سیکا قرآنده قصهلری ذکر ایتلگانی یکرمی توقز پیغمبردر (وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ) وممکن بولمادی هیچ بر پیغمبرکه (أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ) آنك کیلتورمهکی بر معجزهنی (إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ) مگر ممکن بولدی خدای تعالینك اذنی ورخصتی برله گنه یعنی سزلر ای مشرکلر مینم پیغمبرمدن هر تورلی معجزهلرنی استهمهکز معجزه کورگازمکده اول اوزی مستقل توگلدر خدابنك رخصتی وفرمانی برله گنه کورگازور (فَإِذَا جَاءَ) بس هرنا یچان کیلسه (أَمْرُ اللَّهِ) خدای تعالینك فرمانی معجزهنی کورگاندن صوك هم ایمان کیلتورمگان کشیلرنی عذاب أیلهمك برله (قُضِيَ) حکم ایتلمش بولور (بِالْحَقِّ) راستلق وطوغریلق برله یعنی مشرککه عذاب یبارلور ومؤمنلر نجات بولورلر (وَخَسِرَ) هم زیان کورورلر وخسرانده بولورلر (هُنَالِكَ) شول اورنده (الْمُبْطِلُونَ) باطللکده بولغوچیلر وعناد ایتکوچیلر (اللَّهُ الَّذِي) خدای تعالی شول ذاتدرکم (جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ) یاراندی سزنك اوچون دورت آیاقلی طوارلرنی دوه وصغر هم قوی کبی (لِتَرْكَبُوا مِنْهَا) تاکم آطلانماقکز اوچون بعضلرینه آنلردن (وَمِنْهَا) هم آنلردن بعضلرینی (تَأْكُلُونَ) سزلر آشارسز یعنی دوهگه آطلانوب یورورسز صغر وقوینك ایتلرینی آشارسز (وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ) دخی سزلرکه بولغوچیدر اول حیوانلرده فائدهلر آنلرنك سوتلرینی اچمك هم یونلری برله فائدهلهنماق کبی (وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا) هم یاراندی اول دورت آیاقلی حیوانلرنی تاکم سزلرنك ایرشمهکزکز اوچون آنلر اوزرنده یعنی آنلرنك بعضلرینه آطلانوب

سفر قیلوب ایرشمه‌کگز اوچون (حاجةً فی صدورکم) کوکره‌کلرکزده بولغان حاجتکزگه یعنی سودا وتجارت طوغریسنده‌غی نیتلرکزگه ومرادلرکزغه (وعلیها) هم اول دوه‌لر اوزره قوروغ یبرده (وعلی الفلك) دخی کیمه‌لر اوزرینه دریالرده (تحملون) یوکله‌نلمش بولورسز (ویریکم) وکورگازور خدای سزلرگه (آیاته) اوز قدرتینك علامتلرینی (فأی آیات الله) بس الله تعالی‌نك قدرتی علامتلرندن قایوسینی (تنکرون) انکار قیلورسز (أفلم یسیروا) ایا بس سیر قیلمادیلرمو ویورمه‌دیلرمو اول مشرکلر (فی الأرض) عاد وثمود قومینك یبرلرنده (فینظروا) تاکم قاراسونلر وکورسونلر آنلر شونی‌کم (کیف کان) نیچك بولدی (عاقبة الذین من قبلهم) اوشبو مشرکلردن الگاری بولغان کمسه‌لرنك اشلرینك صوکی یعنی همه‌لری عذاب برله هلاك بولدیلر (کانوا) بولدیلر اول الگارگی قوملر (أکثر منهم) کوبره‌ك اوشبو مشرکلردن عدد وصان یوزندن (وأشد قوة) هم قاطیراق بولدیلر قوّت وکوچ یوزندن (وآثارا فی الأرض) دخی آرتغراق بولدیلر اثرلر ونشانلر یوزندن یبرده یعنی یبر یوزنده کوشکلر وقلعه‌لر کبی کوب اثرلر بنا ایتدیلر شولای بولسه‌ده (فما أغنی عنهم) بس دفع أیله‌مه‌دی وکیته‌رمه‌دی آنلردن عذابنی (ما کانوا یکسبون) شول نرسه‌کم کسب قیلور بولدیلر واشله‌دیلر آنلر یعنی دنیا مالینی جیماقلری هم کوچلی بولوب کوب لشکرلر ترتیب قیلولری آنلرنی عذابدن قوتقارمادی (فلما جاءتهم) بس کیلگانلری زمانده آنلرغه یعنی اوّلگی امتلرگه (رسلهم) آنلرنك پیغمبرلری (بالبینات) معجزه ودلیللر برله (فرحوا) شادلاندیلر آنلر (بما عندهم) شول نرسه برله‌کم آنلرنك قاشلرنده بولدی (من العلم) علم وبلودن یعنی اوزلری علم دیوب گمان ایتکان باطل دینلری واعتقادلری برله شادلاندیلر وپیغمبرلرگه ایمان کیلتورمه‌دیلر (وحاق بهم) هم چولغاب آلدی آنلرنی (ما کانوا به) شول نرسه‌نك جزاسی وعذابی‌کم بولدیلر آنلر اول نرسه برله (یستهزؤن) استهزآء قیلورلر ومسخره‌گه طوتارلر (فلما رأوا) بس کورگانلری زمانده آنلر (بأسنا) بزنك قاطی عذابمزنی دنیاده (قالوا) أیتدیلر (آمنا بالله) ایمان کیلتوردك واوشاندق بز خدای‌تعالی‌گه (وحده) یالغز وبرگنه بولغوچی خدایغه (وکفرنا) هم کافر بولدق بز وقارشدق (بما کنا به) شول نرسه‌گه‌کم بولدق بز آنك برله (مشرکین) شرك کلتورگوچیلر خدای‌تعالی‌گه یعنی عذابنی کورگاچ آنلر خدایغه

ایمان کلتوردك وپوتلردن بیزار بولدق دیدیلر (فَلَمْ يَكُ يَنفَعُهُمْ) بس فائده بیرور بولمادی آنلرغه (ایمانهم) آنلرنك ایمانلری واشانولری (لَمَّا رَأَوْا) کورگانلری زمانده آنلر (بَأْسَنَا) بزنك عذابمزنی زیرا که عذابنی کوز برله کورگاچ تکلیف کوتارلور اول حالده‌گی ایمان ایمان یاسدر قبول ایتولماس (سُنَّتَ اللهِ) سنت قویدی خدای تعالی سنت قویماق (الَّتِي قَدْ خَلَتْ) آندین سنت کم تحقیق اوتدی اول سنت (فِي عِبَادِهِ) خدای تعالی‌نك بنده‌لرنده یعنی اوّلگی امتلرده اوتدی‌کم بأس حالنده‌گی ایمان هیچده قبول ایتولماس (وَخَسِرَ) هم زیان کوردیلر وخسرانده قالدیلر (هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ) شول زمانده حقلقغه اشانماوچیلر وایمان کلتورمه‌گانلر.

سورة حم السجدة مكية وهى اربع وخمسون آية

۴۰ نجی سوره سی مکه‌ده نازلدر ۵۴ آیتدر

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(حٰمٓ) الله اعلم بمراده (۱) وسیطده مذکوردرکه حم‌ده‌گی ایکی حرف یعنی حآء برله میم رحمن اسمینك اورتاسنداغی حرفلردر محمد اسمینك اورتاسنده هم شول حرفلردر بس خدای تعالی اوشبو ایکی حرف برله قسم یاد قیلورکم اوشبو قرآن (تَنْزِيلٌ) ایندرلمشدر (مِنَ الرَّحْمٰنِ) رحمت ایتکوچی خدایدن عوامنك نفسلرینی هدایت أیلمك برله (الرَّحِيمِ) مهربان ومرحمتلی بولغوچی خواصنك قلبلرینه رعایة ایتمك برله (كِتَابٌ فُصِّلَتْ) برکتابدر اول قرآن‌کم آیرلمش بولدی وتفصیل ایتولدی (آيَاتُهُ) آنك آیتلری امر ونهی هم وعده ووعید برله (قُرْآنًا عَرَبِيًّا) عرب تلنچه بولغوچی قرآن بولغانی حالده اول کتاب آنك آیتلری تفصیل ایتولدی (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) شول گروه اوچون‌کم بلورلر اول قرآننك خدای تعالی‌دن ایندرلمه‌کینی (بَشِيرًا) سویونچ بیرگوچی بولغانی حالده اول قرآن آنك برله عمل ایتکوچیلرگه (وَنَذِيرًا) هم قورقتقوچی بولغانی حالده آکثا اشانماوچیلرنی (فَأَعْرَضَ) بس یوز دوندردیلر اول قرآندن (أَكْثَرُهُمْ) مشرکلرنك کوبره‌گی (فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ) آنلر ایشتماسلر اول قرآننی یعنی قبول أیلمه‌سلر (وَقَالُوا) وایتدیلر مشرکلر (قُلُوبُنَا) بزلرنك کوکللریمز (فِي أَكِنَّةٍ) پرده‌لر واورتولر اچنده‌در یعنی قاپلانغان واورتولگاندر (مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ) شول نرسه‌نی آکلاودن کم

(۱) الله تعالی اسملرینك اعظمی حروف مقطعه‌ده مخفی‌در وهرکم آنك استخراجینه قادر تو- گلدر دیمشلر وبعضیلر دیمشلردرکم حم‌ده‌گی حآء حکمتکه اشارتدر ومیم منتدن کنایه‌در حق سبحانه وتعالی مؤمنلرگه منت قیلور حکمتنی مشتمل بولغان قرآننی ایندرمك برله بحرالحقایق صاحبی بیورمشدرکه حم حق تعالی برله حبیبی آراسنده بولغان بریاشرن سرگه اشارتدرکم هیچ برنبی مرسل هم ملك مقرب آکا مطلع بولماس.

سین اوندارسك بزلرنی اول نرسه صاری یعنی بزلر اسلامنی وقرآننی فهم ایتمه‌سمز (وَفِی اٰذَانِنَا) هم بزلرنك قولاقلریمزده باردر (وَقْرٌ) آغراق کم سینك اوقوغانکنی وایتکان سوزلرکنی ایشتمه‌سمز (وَمِنْ بَیْنِنَا وَبَیْنِكَ) دخی باردر بزنك آرامز برله سینك آرا کده (حِجَابٌ) بر پرده کم سینك پیغمبرلککنی بزلر کورماسمز یا که برمانع باردرکم بزنی سیکا طوتاشودن وایارودن منع قیلور (فَاعْمَلْ) بس سین ای محمد عمل قیلغل اوز دینکچه (اِنَّنَا عَامِلُونَ) درستلکده بزلر هم عمل قیلغوچیلرمز اوز دینمزچه یا که سین بزنك حقیمزده قولکدن کیلکان اشنی اشله‌گل بزلر هم سیکا زیان قیلو طوغریسنده قولمزدن کیلکاننی اشله‌رمز یا که سین آخرت اوچون عمل قیلغل بزلر دنیا اوچون اش اشله‌رمز (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ) موندن باشقه توگلدرکم مین برآدمی مین سزنك کبی یعنی سزنك جنسکزدن مین فرشته وپریلردن توگل من کم اگر آنلردن بولسام مینم سوزمنی آکلاماس ایدکز هم مین سزلرنی طبیعت نفر تله‌نورلك ومکروه کورورلك اشکه اوندامایمن بلکه (یُوحٰی اِلَیَّ) وحی ایتولمش بولور مینم صاری (اَنَّمَا اِلٰهُكُمْ) شویله‌دیوب کم درستلکده سزنك خدایکز (اِلٰهٌ وَاحِدٌ) بر بولغوچی خدای تعالی در (فَاسْتَقِیمُوا اِلَیْهِ) بس توجه قیلکز ویونالکز آنك صاری توحید وطاعت برله هم شونك اوزره مستقیم بولکز (وَاسْتَغْفِرُوهُ) دخی یارلقامانی استه‌کز اول خدای تعالی‌دن گناهلرکز اوچون (وَوَیْلٌ) ونی فاطی عذابدر (لِلْمُشْرِكِینَ) شرك کلتورگوچیلرگه (اَلَّذِینَ لَا یُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ) شول کمسه‌لرکم بیرمه‌سلر آنلر زکوتنی یعنی لا اله الا الله کلمه‌سینی ایتمه‌سلرکم نفسنك زکوتی شولدر اوزلرینك شرك نجاستندن توحید برله پاکله‌مه‌سلر یا که مالارندن زکوت بیرماسلردیمه‌کدر باشقه عبادتلر آراسندن زکوتنی خاصلاب ذکر ایتمه‌کی مشرکلرنك غایته بخیل وصاران بولمافلرینه اشارت اوچوندرکم صارانلق شرعاً وعقلا هم مذموم صفتدر (وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ) هم اول مشرکلر آخرت سراینه (هُمْ كٰفِرُونَ) آنلردر اشانماوچیلر شول سببلی مالارندن زکوت وصدقه بیرماسلر وآخرتده‌گی اجر وثوابلرنی امید ایتماسلر (اِنَّ الَّذِینَ اٰمَنُوا) (۱) درستلکده شول کمسه‌لرکم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰاتِ) هم اشله‌دیلر ایدگو عمللرنی (لَهُمْ اَجْرٌ غَیْرُ مَمْنُونٍ) بولغوچیدر آنلرغه هیچده کیمتولمه‌گان اجر وثواب یا که محسوب بولاماغان یعنی حسابسز

(۱) یعنی ایمان کیلتورب ایزگو عمللر اشله‌گان کمسه‌لرنك ضعیف وصرخاو بولغان حاللرنده هم اجر وثوابلری کیسولماس وکیمتلمه‌س بلکه صحت حاللرنده عادت ایتکان یخشی عمللرینك اجری صرخاو بولسه‌لرده همیشه آنلرغه باروب تورورنتاك کم پیغمبرمز صلعم حضرتی بیورمشدر هر قایچان مؤمن بنده عبادتدن بر ایزگو اشکه عادت ایتکان بولسه صوکره اول مؤمن صرخاو بولسه حق سبحانه وتعالی آکا مؤکل بولغان فرشته گه ایتور اوشبو بنده‌نك صحت حالنده قیلاتورغان ایزگو عملنی همیشه آکا یازوب تورغل تاکم اول بنده‌نی عافیت لکله ایرشدرورمن یاکه جانینی قبض قیلورمن اوز درگاهمغه ایرشدرورمن دیور. تبیان

اجر وثواب (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام مشرکلرکه (أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ) ایا درستلکن سزلر اشانماسسزمو (بالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ) شول کمسه که کم یاراندی یرنی (فِي يَوْمَيْنِ) ایکی کونده (وَتَجْعَلُونَ لَهُ) هم قیلورسزمو اول یرنی یاراتقوچی بولغان خدای تعالی که (أَنْدَادًا) تیکداشلرنی یعنی پوتلرنی آکا تیکداش وشریك ایتوب توتارسزمو (ذَٰلِكَ) اوشبو یرنی ایکی کونده یاراتقان خدای تعالی (رَبُّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنك پروردکاریدر (وَجَعَلَ فِيهَا) هم یاراندی اول خدای تعالی یرده (رَوَاسِيَ) بیوك طاولرنی (مِنْ فَوْقِهَا) اول یرنك اوستندن تاکم آدمیلر آکا قاراب عبرت آلسونلر (وَبَارَكَ فِيهَا) هم برکات بیردی اول خدای تعالی اول طاولرده چشمه‌لر وتورلی معدنلر یاراتماق برله یاکه یرکه برکت بیردی ایگونلکلر وتورلی یمش باغچه‌لری پیدا ایتمك برله (وَقَدَّرَ فِيهَا) دخی تقدیر قیلدی اول یرده (أَقْوَاتَهَا) یر اهلینك رزقلرینی یعنی یر یوزنده هر موضعنك اهلی اوچون مخصوص آشاملقلر قیلدی بغدای آرپا دوگی هم طاری وغیری آشلقلر کبی (فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ) دورت کونلر تمامنده یعنی یرنی ایکی کونده یکشنبه ودوشنبه کونلرنده یاراتوب وتوشاب ینه ایکی کون یعنی سهشنبه وچهارشنبه کونلرنده مخلوقاتنك رزقلرینی تقدیر أیله‌دی (سَوَاءً لِلسَّائِلِينَ) برابر بولمق برابر بولدی یرنك وییرده‌گی مخلوقاتنك یاراتلمافلری توغریسنده سؤال قیلغوچیلرغه یعنی سؤال ایتکوچیلرکه جواب هیچ برزیاده ونقصانسز بیان ایتلدی یاکه برابر وبر تیکز بولدی یرنك یاراتلماقی برله ییرده‌گی مخلوقلرنك رزقلری تقدیر ایدلمه‌کی یعنی هر قایوسی ایکیشه‌ر کونده واقع بولدی هم رزقلر تقدیر ایتلدی صوراغوچیلر اوچون اول رزقنی (ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ) صوکره قصد قیلدی خدای تعالی کوکنی یاراتمافغه (وَهِيَ دُخَانٌ) وحالانکه اول کوك بردخان ایدی یعنی صونك بخاری ایدی عین المعانیده کیلتورمشدرکه حق تعالی اوّل بریاشل جوهرنی یاراندی هیبت نظری برله اول جوهرگه نظر قیلدی جوهر اروب صو بولدی آکا اوطنی مسلط قیلدی تاکم اول صو قاینادی صو اوستنده کوبکلر پیدا بولدی هم اول صودن بخار یعنی بوچقدی کوبکدن یرنی یاراندی هم اول بخاردن کوکلرنی یاراندی (فَقَالَ لَهَا) بس أیتدی خدای تعالی کوککه (وَلِلْأَرْضِ) هم یرگه (ائْتِيَا) کیلگز هر ایکیگز مینم فرمانمغه (طَوْعًا) اطاعت ایتمك وبوی‌صونماق یوزندن

یعنی رغبتکز برله کیلکز (أَوْ كَرْهًا) یا ایسه کوچله‌نوب وتله‌ماینچه کیلکز (یعنی تله‌ساکزده وتله‌ماساکزده البته مینم امریمکه وفرمانیمغه بوی‌صونماقدن باشقه چاره‌کز یوقدر مراد کمال قدرتینی اظهاردر یبر برله کوکنك طوع وکراهیتلرینی اثبات ایتو توگلدر ودیمشلردرکم کوککه قویاشنی وآینی هم یولدزلرکنی ظاهر قیلغل دیوب فرمان أیله‌دی ویبرگه یلغه‌لرکنی آغوزغل هم آغاچ ویمشلرکنی چقارغل دیوب بیوردی (قَالَتَا) أیتدیلر کوك هم یبر (أَتَيْنَا) کیلدك بز سین هرنی بیورساك شوکا ای بزنك پروردکاریمز (طَائِعِينَ) بوی صونغوچیلر بولغانیمز حالده رضا ورغبتیمز برله مرویدرکم یبرنك اجز الرندن ایك اوّل بوسوزني أیتکوچی کعبهٔ معظمه‌نك اورنی ایدی آندن صوك کوکك هم شول اورن توغریسنده بولغان جزئی ایتدی شول جهتدن اول اورن کعبهٔ اسلام وقبلهٔ انام بولدی حق سبحانه وتعالی کوکنی یارانقاندن صوك آنی نیچه کیساك ایتوب آیوردی (فَقَضَيهُنَّ) بس توزودی آنلرنی (سَبْعَ سَمٰوَاتٍ) یدی قات کوکلر ایتوب وآنلرنك اشلرینی تمام أیله‌دی (فِي يَوْمَيْنِ) ایکی کونده کم پنجشنبه وجمعه‌در بس ابتدای خلقتدن مجموعسی آلتی کون بولدی یکشنبه کون یبرنی یاراتودن باشلاب جمعه کون یبر وکوکلر وآنلرده‌غی مخلوقاتلر همه‌لرینك خلقتی تمام بولدی فتبارك الله احسن الخالقین (وَأَوْحَى) هم وحی قیلدی خدای تعالی (فِي كُلِّ سَمَاءٍ) هر بر کوکده (أَمْرَهَا) آنك اشنی یعنی هر کوکنك اهلینه برار تورلی عبادت أیله‌مك برله فرمان قیلدی (وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا) دخی زینتله‌دك بز یرگه یافتراق بولغوچی کوکنی (بِمَصَابِيحَ) چراغلر برله یعنی چراغ کبی یاقطی یولدزلر برله (وَحِفْظًا) هم صاقلاماق صاقلادق کوکلرنی آفتلردن یاکه شیطانلردن کم آنلر فرشته‌لر سوزینی ایشتمك اوچون منارگه قصد قیلورلر (ذَلِكَ) اوشبو ذکر ایتولمش عجائب خلقتلر وبدائع صنعتلر (تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ) ملکنده هر نرسه اوزره غالب بولغوچی وهر اشنك حکمتینی بلگوچی خدای تعالی‌نك تقدیریدر (فَإِنْ أَعْرَضُوا) بس اگر یوز دوندرسه‌لر مکه مشرکلری ایمان کیلترودن اوشبو قدر بیان‌لر صوکنده (فَقُلْ) بس ایتکل سین آنلرغه (أَنْذَرْتُكُمْ) قورقتدم مین سزنی (صَاعِقَةً) هوشسز ایتکوچی وهلاك قیلغوچی عذابدن (مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ) عاد قومینه کیلگان عذاب اوخشاشلی‌کم اول عذاب صرصر جیلی ایدی (وَثَمُودَ) هم ثمود قومینه کیلگان عذاب کبی کم جبرائیل علیه

السلام صیحه‌سی ایدی قریش مشرکلری سفر قیلدقلرنده هروقت عاد وثمود قوملرینك تورغان یرلرندن اوتوب آنلرنك اثرلرینی گوردکلری جهتندن اوشبو ایکی قومنی خاصلاب ذکر أیلهدی واوشبو ایکی قوم صاعقه وصیحه عذابینه مستحق بولدیلر (اذ جاءتهم الرسل) شول وقتده کم کیلدیلر آنلرغه پیغمبرلر یعنی عاد قومینه هود وثمود قومینه صالح علی نبینا وعلیهماالسلاملر کیلدیلر (من بین أیدیهم) آنلرنك آللرندن (ومن خلفهم) دخی آرطلرندن یعنی هر جهتدن آنلرنی دعوت قیلدیلر رفق ویومشاقلق برله هم عنف وآچو برله نصیحت وفضیحت برله هرتورلی طریقچه آنلرنی حق دینگه اوندادیلر (الا تعبدوا) شویله دیوب‌کم عبادت قیلماگز وطابونماگزسز (الا الله) مگر الله‌تعالی گه گنه عبادت قیلگز (قالوا) ایتدیلر اول عاد وثمود مشرکلری پیغمبرلرنك سؤزینه جوابده (لو شاء ربنا) اگر تلاسه ایدی بزنك پروردکاریمز پیغمبر یبارماکگه (لانزل) البته ایندرور ایدی ویبارور ایدی پیغمبر ایتوب (ملائکة) فرشته‌لرنی سزنك اورنگزغه (فانا بما أرسلتم به) بس درستلکده بزلر شول نرسه گه‌کم سزیبارلمش بولدگز آنك برله اوز گمانگزده (کافرون) اشانماوچیلرمز یعنی بزلر سزگه ایمان کیلتورماسمز وپیغمبرلکزگه اشانماسمز زیراکه سزلر هم‌بزنك کبی آدمیلرسز فرشته توگل‌سز دیدیلر (فاما عاد) اما عاد قومی (فاستکبروا) بس تکبرلك قیلدیلر والوغلاندیلر (فی الأرض) احقاف یرنده یمن ولایتندن (بغیر الحق) تیوشسزگه یعنی الوغلانمقغه مستحق توگل ایدیلر بس هود علیه السلام آنلرنی خدای تعالی‌نك عذابی برله قورقتدی آنلر هیچ التفات ایتمه‌دیلر (وقالوا) هم أیتدیلر آنلر (من أشد منا قوة) کم قاطیراقدر بزلردن قوّت یوزندن یعنی دنیاده بزلردن کوچلیرك قوم یوقدر دیوب اوزلرینك قوّت وشوکتلرینه مغرور بولدیلر زیراکه آنلر غایتده کوچلی قامتلری بیك اوزون اولوغ بدنلی ایدیلر قول برله صوغوب طاوده‌غی طاشلرنی صندرور ایدیلر (أولم یروا) ایا کورمادیلرمو وبلمه‌دیلرمو اوزلرینك قوّتلرینه مغرور بولغان کمسه‌لر (أن الله الذی) شونی کم درستلکده شول خدای تعالی کم (خلقهم) یاراتدی آنلرنی (هو أشد منهم) اول قاطیراقدر آنلردن (قوة) قوت وکوچ یوزندن زیراکه اول خدای تعالی بارچه نرسه گه قادردر (وکانوا) وبولدیلر عاد قومی تعصب وعنادلری یوزندن (بآیاتنا یجحدون) بزنك آیتلریمزگه انکار قیلورلر واشانماسلر حق

ایدکینی بلسه‌لرده (فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ) بس یباردك بز آنلر اوزرینه (رِيحًا صَرْصَرًا) صرصر جیلینی اول جیل غایت قوت ومهابت برله آنلرغه ایسدی (فِي أَيَّامٍ نَحِسَاتٍ) شوم بولغان کونلرده یعنی شوال آیی‌نك آخرغی اونده‌غی چهارشنبه کونندن باشلاب ایکنچی چهارشنبه کوننك آخرینه قدر ایسدی جمله‌سی سیکز کون ویدی کیچه بولورکم شول کونلرده عاد قومینه صرصر جیلی ایسدی (لِنُذِيقَهُمْ) تاکم طاتوتمافمز اوچون آنلرغه (عَذَابَ الْخِزْيِ) خورلق ورسوالق عذابینی (فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) اوشبو دنیا ترکلکنده یعنی همه‌لرینی عذاب جیلی برله هلاك ایتمه‌کمز اوچون آنلرغه اول جیلنی یباردك (وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ) هم البته آخرته‌گی عذاب (أَخْزٰى) قاطیراق وآرتوغراقدر خورلق هم رسوالق یوزندن (وَهُمْ لَا يُنْصَرُونَ) وآنلر یاردم بیرلمش بولماسلر آخرته یعنی هیچ کم آنلرنی عذابدن قوتقارماس (وَأَمَّا ثَمُودُ) واما ثمود قومی (فَهَدَيْنَاهُمْ) بس توغری یولنی کورگازدك بز آنلرغه (فَاسْتَحَبُّوا الْعَمٰى) بس دوست طوتدیلر واختیار قیلدیلر آنلر صوقرلقنی یعنی کفر وضلالتنی سویدیلر واختیار ایله‌دیلر (عَلَى الْهُدٰى) هدایت وایمان اوزره (فَأَخَذَتْهُمْ) بس طوتدی آنلرنی (صٰعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ) خور قیلغوچی عذابنك صاعقه‌سی یعنی جبرائیل علیه السلامنك صیحه‌سی برله ثمود بارچه‌لری هلاك بولدیلر (بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) شول نرسه سببلی کم اشلار بولدیلر آنلر صالح علیه‌السلامنی تکذیب ایتماك هم ناقه‌نی اولتورماك کبی اشلردن (وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا) وقوتقاردق بز اول صاعقه عذابندن شول کمسه‌لرنی‌کم ایمان کیلتوردیلر صالح پیغمبرگه (وَكَانُوا يَتَّقُونَ) هم صاقلانور بولدیلر مشرکلکدن (ويوم يحشر) ویاد قیلغل شول‌کوننی‌کم قوبارلمش بولورلر وجیولورلر (أَعْدَاءُ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك دشمانلری (إِلَى النَّارِ) تموغ اوطی‌صاری (فَهُمْ يُوزَعُونَ) بس آنلر سورولمش بولورلر تموغغه یعنی فرشته‌لر آنلرنی سوروب ایلتورلر (حَتّٰى إِذَا مَا جَاءُوهَا) تاکم هرقایچان کیلسه‌لر آنلر تموغغه (شَهِدَ عَلَيْهِمْ) گواهلق بیرور آنلر اوزرینه (سَمْعُهُمْ) آنلرنك قولاقلری هرنرسه ایشتکان بولسه‌لر شونك برله گواهلق بیرورلر (وَأَبْصَارُهُمْ) دخی کوزلری کورگان نرسه‌لری برله گواهلق بیرورلر (وَجُلُودُهُمْ) هم تیریلری یعنی آنلرنك بارچه اعضالری گواهلق بیرورلر (بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه برله کم اشلار بولدیلر آنلر دنیاده وقتلرنده (وَقَالُوا) وایتورلر آنلر یعنی کفر اهلی

(لجلودهم) اوزلرینك اعضالرینه (لم شهدتم) نی اوچون گواهلق بیردکز (علینا) بزنك اوزرمزگه تاکم اگر گواهلق بیرماسه‌کز اوزکز عذابدن قورتلور ایدکز بز سزنی عذابدن قوتقارورغه طرشامز دیورلر (قالوا) أیتورلر آنلرنك اعضالری سز بزنی شلته‌لاماکز بز اوز اختیارمز برله سوزلامادك بلکه (أنطقنا الله) سوزلاندی بزنی خدای تعالی اوز قدرتی برله (الذی أنطق کل شیء) آنداین خدای تعالی کم سوزلاتدی اول بارچه سوزله گوچی نرسه‌نی (وهو خلقکم) وحالانکه اول خدای تعالی یاراتدی سزلرنی (أول مرة) اوّل مرتبه‌ده وسزنی یوقدن بار قیلدی (والیه ترجعون) آنك صاری قایتارلمش بولورسز حساب جزا اوچون (وما کنتم تستترون) وبولمادکز سزلرکم یاشرن قالورسز (أن یشهد علیکم) گواهلق بیرمه‌کندن سزنك اوزرکزگه (سمعکم) قولاقلرکز (ولا أبصارکم) دخی کوزلرکز گواهلق بیرمه‌کندن یاشرن قالور بولمادکز (ولا جلودکم) دخی باشقه اعضالرکز گواهلق بیرمه‌کندن یعنی یاشرن بولوب قالونی وقیلغان اشلرکزنی بلدرماونی تله‌دکز هم اعضالرکز قیلغان اشلرکز برله گواهلق بیرورلر دیوب گمان ایتمادکز (ولکن ظننتم) ولکن گمان قیلدگزسز (أن الله لا یعلم) شونی‌کم خدای تعالی بلماس (کثیرا) کوبینی (مما تعملون) شول نرسه‌دن‌کم سزلر اشله‌رسز یعنی قیلغان اشلرمزنك وگناهلرمزنك کوبسنی خدای بلماس دیوب گمان ایتدکز مرویدرکه مشرکلر أیتورلر ایدی خدای‌تعالی بزلرنك آشکارا قیلغان اشلرمزنی بلور یاشرن قیلغان‌اشمزنی بلماس حق سبحانه وتعالی بیوردی‌کم (وذلکم ظنکم) واوشبو سزنك گمانکز (الذی ظننتم) آنداین گمان‌کم گمان ایتدکز سز دنیاده وقتکزده (بربکم) اوز پروردکارکزغه یعنی خدای یاشرن قیلغان اشلرنی بلماس دیوب ایتکان گمانکز (أردیکم) هلاك ایله‌دی سزنی آخرتده (فأصبحتم) بس اورلدکز سز (من الخاسرین) زیان کورگوچیلردن بولوب (فان یصبروا) بس اگر کفر اهللری صبرلق قیلسه‌لر هم قیلماسه‌لر یعنی عذابقه چداسالرده چدامای ناله وفریاد قیلسه‌لرده (فالنار) بس تموغ اوطی (مثوی لهم) قرار قیلاچق اورندر آنلر اوچون (وان یستعتبوا) اگر حق تعالی‌نك رضالقینی استاسه‌لر (فما هم من المعتبین) بس ایماسدر آنلر اجابت ایتولمشلردن یعنی خدای تعالی آنلرنك صوراغانلرینی بیرماس وآنلردن راضی وخشنود بولماس (وقیضنا لهم) وقوباردق بز کفر اهلی‌اوچون (قرناء) دوستلر واولتورداشلرنی

شیطانلردن یعنی شیطانلرنی آنلرغه مسلط قیلدق (فَزَيَّنُوا لَهُمْ) بس زینتله‌دیلر وبیزادیلر شیطانلر آنلر اوچون (مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) آنلرنك آللرنده بولغان نرسه‌نی یعنی دنیانی ونفسکه ایارونی آنلرغه کورکام ایتوب کورگازدیلر (وَمَا خَلْفَهُمْ) هم آنلرنك آرطلرنده بولغان نرسه‌نی یعنی آخرت اشلرینی آنلرغه شویله کورگازدیلرکم آنلر انکار ایتدیلر واشانمادیلر (وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ) هم واجب بولدی آنلر اوزرینه عذاب کلمه‌سی (فِي أُمَمٍ) باشقه امّتلر برله‌کم اول امّتلر (قَدْ خَلَتْ) تحقیق اوتدیلر (مِنْ قَبْلِهِمْ) اوشبو مشرکلردن الگاری (مِنَ الْجِنِّ) پریلردن (وَالْإِنْسِ) هم آدمیلردن یعنی نتاك کم اوّلگی قوملر شرك وتکذیبلری سببلی عذابقه مستحق بولغان ایدیلر شونك کبی اوشبو مشرکلر هم عذابقه مستحق بولدیلر (إِنَّهُمْ كَانُوا) درستلکده آنلر یعنی کافرلر بولدیلر (خَاسِرِينَ) زیان وخسرانده قالغوچیلر هرایکی جهانده مرویدرکه مشرکلر بربرینه نصیحت قیلوب محمد قرآن اوقوغان وقتده آکا تشویش بیرکزوآنی یاکلشدرکز دیورلر ایدی بس رسول صلی الله علیه وسلم حضرتی قرآن اوقوغانده مشرکلردن بر جماعت آنك یانده قاطی آوازلر برله قچقرشوب هرتورلی بیهوده سوزلر أیتور ایدیلر وقوللرینی بربرسینه صوغوب شعرلر أیتورلر ایدی شولطریقه پیغمبر حضرتینی یاکلشدرورغه طرشورلر ایدی حق‌تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وأیتدیلر ایمان کیلتورماگان کمسه‌لر یعنی مشرکلر بربرینه أیتدیلر (لَا تَسْمَعُوا) ایشتمه‌کز سز وقولاق صالماکز (لِهَٰذَا الْقُرْآنِ) اوشبو قرآنغه‌کم آنی محمد علیه السلام اوقور (وَالْغَوْا فِيهِ) هم بیهوده وبوش سوزلرنی صالکز اول قرآنغه یعنی محمد قرآن اوقوغانده سز آنك یانده طوروب لغو وبوش سوزلر سوزله‌شوب قچقرشکز (لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ) شایدکم سزلر غلبه قیلورسز آنك اوقومانینه هم آنی قرآن اوقودن طوقتاتورسز (فَلَنُذِيقَنَّ) بس البته طاتوتورمز بز (الَّذِينَ كَفَرُوا) ایمان کیلتورمگان کمسه‌لرگه (عَذَابًا شَدِيدًا) قاطی عذابنی (وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ) هم البته جزأ بیرورمز آنلرغه (أَسْوَأَ الَّذِي) شول نرسه‌نك یارزراقینك جزاسینی‌کم (كَانُوا يَعْمَلُونَ) اشلهر بولدیلر آنلر جهل وعنادلری یوزندن (ذَٰلِكَ) اوشبو یاوزراق جزأ وعقوبت (جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ) خدای تعالی‌نك دشمانلرینك جزاسیدر (النَّارُ) تموغ اوطیدر اول جزآء (لَهُمْ فِيهَا) بولغوچیدر کفر اهلینه اول اوطده (دَارُ الْخُلْدِ) منگولك یورطی یعنی آنلر اوطده منگو قالاچقلردر (جَزَاءً) جزا

بیرمك جزأ بیرلور آنلرغه (بِمَا كَانُوا) شول نرسه سببلی کم بولدیلر آنلر (بِآيَاتِنَا) بزنك کتابه‌زنك آیتلرینه (يَجْحَدُونَ) حقلقینی بله طوروب انکار قیلورلر واشانماسلر (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وأیتورلر کافر بولغان کمسه‌لر ومشرکلر تموغده (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکارمز (أَرِنَا) سین کورگازگل بزلرگه (الَّذَيْنِ أَضَلَّانَا) شول ایکی کمسه‌نی کم آنلر دنیاده بزنی آزدردیلر (مِنَ الْجِنِّ) پریلردن (وَالْإِنْسِ) هم آدمیلردن یعنی ابلیس برله قابلنی کورگازگل کم ایك اوّل فرماندن باش طارتقوچی وضلالت یولینه کرگوچی شول ایکیسیدر (نَجْعَلْهُمَا) تاکم قیلایق بز اول ایکیسینی (تَحْتَ أَقْدَامِنَا) آیاقلرمز آستنده وآنلردن انتقامزنی واوچمزنی آلایق (لِيَكُونَا) تاکم بولسونلر آنلر (مِنَ الْأَسْفَلِينَ) توبه‌نره‌ك وآستەراق بولغوچیلردن یعنی آنلر تموغنك ایك توبه‌نگی قاطنده اسفل السافلینده بولسونلر (إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا) درستلکده شول کمسه‌لرکم أیتدیلر (رَبُّنَا اللَّهُ) بزنك پروردکارمز الله تعالی‌در دیوب (ثُمَّ اسْتَقَامُوا) صکره استقامت قیلدیلر وثابت بولدیلر شول سوزده ابو بکر صدیق رضی الله عنه أیتدی‌کم مراد شرك کیلتورمه‌دیلر دیمکدر عمر الفاروق رضی الله عنه بیوردی امر ونهیده ثابت بولدیلر دیمکدر عثمان ذوالنورین رضی الله عنه تفسیر قیلدی کم عمللرینی خالص وپاکیزه ایتدیلر علی المرتضی کرم الله وجهه قولنچه استقامتدن مراد فرایضنی ادا أیله‌مکدر وبعضیلر فانی دنیادن اعراض قیلوب آخرتکه یونه‌لمك برله تفسیر ایتمشلردر والله اعلم (تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ) اینه‌رلر اول استقامت ایتکوچی مؤمنلر اوزرینه (الْمَلَائِكَةُ) فرشته‌لر یعنی آنلر اولکان وقتده یاکه قبرلرندن قوبارلغان وقتلرنده فرشته‌لر آنلرغه سوینچ بیرمك اوچون اینه‌رلر هم آنلرغه أیتورلر (أَنْ لَا تَخَافُوا) شویله دیوب‌کم قورقما کز سز ای مؤمنلر قیامت اهوالندن وآخرت اشلرندن زیرا که اول اشلر سزلرگه یکل بولور (وَلَا تَحْزَنُوا) هم قایغورما کزلر آرطلرکزده قالدرغانلرکز اوچون چونکه آنلرنك اشلرینی خدای اوزی باشقارور (وَأَبْشِرُوا) دخی سوینکز وشاد بولکز سز (بِالْجَنَّةِ الَّتِي) شوندایین جنت برله‌کم (كُنْتُمْ تُوعَدُونَ) وعده بیرلمش بولدکز سز دنیاده وقتکزده یعنی اول جنتکه کرورسز دیوب پیغمبر سزلرگه وعده قیلغان ایدی (نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ) بزلر سزنك دوستلرکز ایدك (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکنده یعنی دنیاده وقتکزده سزلرنی آفتلردن صاقلار ایدك هم خیرگه دلالت قیلور

ایدك وسزگه یاردم بیرورایدك (وَفِی الْاٰخِرَةِ) وآخرتده هم بز سزلرگه دوستلرمز تکریم وتعظیم قیلورمز (وَلَكُمْ فِیهَا) وسزلرگه بولغوچیدر آخرتده (مَا تَشْتَهِیٓ اَنْفُسُكُمْ) شول نرسه‌کم آرزو قیلور وتلهر نفسلرکز جنت نعمتلرندن (وَلَكُمْ فِیهَا) هم بولور سزلرگه آخرتده (مَا تَدَّعُونَ) شول نرسه‌کم سزلر تلهرسز (نُزُلًا) حاضرلهب قویلمش رزق ونعمتلر (مِنْ غَفُورٍ رَحِیمٍ) گناهنی یارلقاغوچی مهربان ومرحمتلی خدای تعالی‌دن (وَمَنْ اَحْسَنُ) وکمدر کورکامرهك (قَوْلًا) سوز جهتندن (مِّمَّنْ دَعَآ اِلَى اللّٰهِ) شول کمسه‌دن‌کم اونده‌ر اول خلقنی خدایندك عبادتینه (وَعَمِلَ صَالِحًا) هم اشلهر ایدگو عملنی (وَقَالَ اِنَّنِی مِنَ الْمُسْلِمِینَ) دخی أیتور درستلکده مین خدایندك حکمینه بوی صنغوچیلردنمن دیوب بو آیت کریمه رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم شأننده نازلدرکم خلقنی خدایندك عبادتینه اونده گوچی هم عمل صالح قیلغوچیدر امام ابواللیث علیه‌الرحمة بیورمشدرکم مراد دین وشریعت عالملریدرکم خلقغه عبادت احکامینی اوگره‌تورلر هم علملری برله عمل قیلورلر عائشه رضی الله عنها بیوردی‌کم بو آیت کریمه مؤذنلر شأننده‌در خلقنی نمازغه اونده‌رلر وعمل صالح اذان برله قامت آراسنده ایکی رکعت نماز اوقومافلریدر (وَلَا تَسْتَوِی الْحَسَنَةُ) وبرابر بولماس ایدگولك (وَلَا السَّیِّئَةُ) دخی یاوزلق یعنی مکافات وجزأ توغریسنده یخشیلق برله یمانلق بر تیگز بولماس یخشیلقغه قارشی اجر وثواب بولور یمانلقغه قارشی عقوبت وعذاب بولور (اِدْفَعْ) دفع قیلغل وکیته‌رگل یاوزلقنی (بِالَّتِی هِیَ اَحْسَنُ) شوندای اش برله‌کم اول اش کورکامرهك ویخشیراقدر نفس الامرده یعنی غضب وآچونی حلم ویومشاقلق برله دفع أیله گل هم گناهنی عفو برله دفع قیلغل (فَاِذَا الَّذِی) بس شول وقتده یعنی یمانلقغه قارشی یخشیلق برله دفع ایتساك شول وقتده شول کمسه‌کم (بَیْنَكَ وَبَیْنَهُ عَدَاوَةٌ) باردر سینك برله آنك آراسنده دشمانلق یعنی سیکا دشمان بولغان کشی دوستك بولوب أورلور (كَاَنَّهُ وَلِیٌّ حَمِیمٌ) گویه‌کم اول کمسه بر شفقتلی دوستدر یعنی یمانلقنی یخشیلق برله قایتارساك دشمانلرك سیکا شفقتلی دوست کبی بولورلر (وَمَا یُلَقّٰىهَآ) وبیرلمه‌س اوشبو خصلت یعنی یمانلقنی یخشیلق برله قایتارماق (اِلَّا الَّذِینَ صَبَرُوا) مگر قاطیلقلرغه چداغان ونفسینی طیارغه قادر بولغان کمسه‌لرگه‌گنه بیرلور (وَمَا یُلَقّٰىهَآ) دخی بیرلمه‌س بو خصلت وعادت (اِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِیمٍ) مگر الوغ اولوش وبهره ایه‌سینه‌گنه بیرلور یعنی کورکام خلقلردن کوب اولوش آلغان

کمسه‌لر گه (وَاِمَّا یَنْزَغَنَّكَ) واگر ایرشسه سیکا (مِنَ الشَّیْطٰنِ) شیطاندن (نَزْغٌ) بر وسوسه یعنی شیطان سیکا وسوسه قیلوب مذکور کورکام صفتنی سیندن کیتمه‌رمکچی بولسه (فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ) بس صغنغل سین آنلرنك شرندن خدای تعالی گه (اِنَّهُ) درستلکده خدای (هُوَ السَّمِیعُ) اولدر ایشتکوچی سینك صغناقکنی (اَلْعَلِیمُ) بلگوچی سینك نیتکنی (وَمِنْ اٰیٰاتِهِ) وخدای‌تعالی قدرتینك علامتلرندندر (اَللَّیْلُ وَالنَّهَارُ) کیچه وکوندزکم برسی آرطندن ایکنچیسی کیلور (وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ) دخی قویاش برله آی (لَا تَسْجُدُوا) سجده قیلماکزلر (لِلشَّمْسِ) قویاشغه (وَلَا لِلْقَمَرِ) دخی سجده قیلماکز آیغه زیراکه آنلر هر ایکیسی سزنك کبی مخلوقلردر (وَاسْجُدُوا لِلّٰهِ) وسجده قیلکزلر خدای تعالی گه (اَلَّذِی خَلَقَهُنَّ) آنداین خدایغه‌کم یاراتدی اول کیچه‌نی وکوندزنی هم قویاش برله آینی (اِنْ کُنْتُمْ) اگر بولساکز سز (اِیَّاهُ تَعْبُدُونَ) اول خدای تعالی گه‌گنه عبادت قیلورسز (فَاِنِ اسْتَکْبَرُوا) بس اگر باش طارتسه‌لر مشرکلر خدای تعالی گه سجده قیلودن آکا هیچ زیان یوقدر (فَالَّذِینَ عِنْدَ رَبِّكَ) بس پروردکارك قاشنده بولغان کمسه‌لر یعنی‌فرشته‌لر (*) (یُسَبِّحُونَ لَهُ) تسبیح ایتورلر خدای تعالی گه (بِاللَّیْلِ وَالنَّهَارِ) کیچه وکوندزده یعنی همیشه طاعت وعبادتکه مشغول‌لردر (وَهُمْ لَا یَسْئَمُونَ) وآنلر آرماسلر ویالوقماسلر عبادتنك کوبلکندن اوشبو سجده قرآنده‌غی تلاوت سجده‌لرینك اون برنچیسیدر حضرت شیخ قدس سره فتوحاتنده بوسجده‌نی سجده اجتهاد دیمشدر (وَمِنْ اٰیٰاتِهِ) هم خدای تعالی قدرتینك نشانلرندن بولغوچیدر (اَنَّكَ تَرَی الْاَرْضَ) شولکم سین کورورسك یرنی (خَاشِعَةً) قوروغ بولغوچی یعنی صوسزلق سببلی کیپکان وقوروغان کورورسك کم آنده هیچ بر اولان بولماس (فَاِذَا اَنْزَلْنَا) بس هر قایچان ایندرساك بز (عَلَیْهَا الْمَاءَ) اول یر اوزرینه یغمور صوینی (اهْتَزَّتْ) حرکتکه کیلور وقیملدار اول یر اولانلر اوسدرمك برله (وَرَبَتْ) هم اوسار وآرطور اولانلر اوسمکی سببلی (اِنَّ الَّذِی اَحْیَاهَا) درستلکده شول ذات‌کم ترگزدی یرنی یعنی قوروغ یرنی یاشارتوب اولانلر اوسدردی (لَمُحْیِی الْمَوْتَی) البته ترگزگوچیدر اولوکلرنی (اِنَّهُ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ) درستلکده اول پارچه نرسه اوزره (قَدِیرٌ) کوچی یتکوچیدر (اِنَّ الَّذِینَ یُلْحِدُونَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم میل قیلورلر وطوغری یولدن آوشورلر (فِی اٰیٰاتِنَا) بزنك کتابیمزنك آیتلری طوغریسنده

یعنی آیتلرگه طعنه قیلورلر یا که باطل تأویللر برله تأویل قیلورلر (لَا یَخْفَوْنَ عَلَیْنَا) یاشرن بولماسلر آنلر بزگه یعنی بز آنلرنك بارچه اشلرینی بلورمز وجزألرینی بیرورمز (أَفَمَنْ یُلْقَی) ایا بس شول کمسه‌کم صالونمش بولور (فِی النَّارِ) اوطقه (خَیْرٌ) ایندگورا کدرمو اول کمسه‌دن مراد ابوجهلدر دیمشلر (أَمْ مَنْ یَأْتِی) یا ایسه یخشیراقدرمو شول کمسه‌کم کیلور (آمِنًا) تموغ عذابندن ایمین بولغانی حالده (یَوْمَ الْقِیَامَةِ) قیامت کونده آندن مراد حضرت پیغمبرمز علیه الصلوة والسلامدر (اعْمَلُوا) اشلهگزلر امر تهدید وقورقتماق اوچوندر یعنی ای مشرکلر اشلهگز (مَا شِئْتُمْ) هر نرسه‌نی‌کم تلهرسز یعنی اوشبو دنیاده تلهگان اشکزنی قیلگز (إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ) درستلکده خدای شول نرسه‌نی‌کم سزلر اشلهرسز (بَصِیرٌ) کورگوچیدر وشوکا کوره سزلرگه جزأ بیرسه کراکدر (إِنَّ الَّذِینَ کَفَرُوا) درستلکده شول کمسه‌لرکم اشانمادیلر (بِالذِّکْرِ) قرآنغه (لَمَّا جَاءَهُمْ) کیلگانی زمانده اول قرآن آنلرغه کم آنلر معاندلر وقارشقوچیلردر (وَإِنَّهُ لَکِتَابٌ عَزِیزٌ) هم درستلکده اول قرآن البته برحرمتلی وقدرلی کتابدر خدای تعالی قاشنده یا که فائده‌سی کوب بولغوچی کتابدر یا که اوغشاشی بولماغان کتابدر (لَا یَأْتِیهِ الْبَاطِلُ) کیلماس اول قرآنغه هیچ باطل (مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ) آنك آلدندن (وَلَا مِنْ خَلْفِهِ) هم کیلماس آنك آرتندن یعنی هیچ بر جهتدن باطللق آکا کیلماس هم آنك اوتکان زماندن خبر بیرمه‌کلرنه هم کیلهچکده‌گی اشلردن خبر بیرمه‌کنده هیچ بر یالغان بولماس (تَنْزِیلٌ) ایندرلمشدر اول قرآن (مِنْ حَکِیمٍ) دانا وبلوکلی بولغوچی خدایدن (حَمِیدٍ) ماقتالنمش بولغوچی خدایدن (مَا یُقَالُ لَکَ) ایتولمه‌س سیکا ای محمد علیه السلام یعنی مکه مشرکلری سیکا ایتمه‌سلر (إِلَّا مَا قَدْ قِیلَ) مگر شول نرسه‌نی ایتورلرکم تحقیق ایتولدی اول یعنی اوّله‌گی مشرکلر ایتدیلر (لِلرُّسُلِ) پیغمبرلرگه (مِنْ قَبْلِكَ) سیندن الگاری حق تعالی اوزینك حبیبینه تسلی بیروب ایتورکم سین اول مشرکلرنك ایتکان سوزلرینه قایغورماغل‌کم سیندن الگاری کیلگان پیغمبرلرگه هم اوز قوملری شوندای سوزلرنی ایتدیلر (إِنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینك پروردکارك (لَذُو مَغْفِرَةٍ) البته یارلقاماق ایاسیدر پیغمبرلرگه ومؤمنلرگه (وَذُو عِقَابٍ أَلِیمٍ) هم رنجتکوچی عذاب ایاسیدر مشرکلرگه ومکذبلرگه مرویدرکه قریش مشرکلری ایتدیلرنی اوچون قرآن عجم تلنچه نازل بولمادی یا که نی اوچون آنك بعضسی عربچه وبعضسی عجم چه بولمادی

تا کم هر ایکی گروه یعنی عرب هم عجملر آنك برله فائده‌لنورلر ایدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (وَلَوْ جَعَلْنَاهُ) وا گر قیلساق ایدی بز اول قرآننی (قُرْاٰنًا اَعْجَمِیًّا) عرب تلینه باشقه تلده بولغوچی قرآن یعنی عجم تلنچه ایندرساك ایدی (لَقَالُوا) البته ایتورلر ایدی عرب مشرکلری (لَوْلَا فُصِّلَتْ) نی اوچون آیرم آچق بیان ایتولمادی (اٰیَاتُهٗ) اول قرآننك آیتلری یعنی نی اوچون بزلر آکلارلق ایتوب بزنك اوز تلیمز برله ایندرلمادی (ءَاَعْجَمِیٌّ وَعَرَبِیٌّ) ایا کلام عجم تلنچه ومخاطب بولغانلرنك تللری عربچه‌میدر یعنی بونیچك عجب اش عرب تلی برله سوزله‌شه طورغان کشیلرگه عجم تلنچه کتاب ایندرلگان دیورلر ایدی (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام (هُوَ لِلَّذِینَ اٰمَنُوا) اوشبو قرآن ایمان کیلتورگان کمسه‌لرگه (هُدًی) طوغری یولنی کورساتکوچیدر (وَشِفَآءٌ) هم شفاء بیرگوچیدر شك ونادانلق صرغاولرندن (وَالَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ) وشول کمسه‌لرکم اشانماسلر اول قرآنغه (فِیٓ اٰذَانِهِمْ) آنلرنك قولاقلرنده بولغوچیدر (وَقْرٌ) آغرلق یعنی اوزلرینی صاکغراوغه صالورلر وهوشلی قولاقلری برله طکلاماسلر (وَهُوَ عَلَیْهِمْ عَمًی) هم اول قرآن آنلر اوزرینه اورتولمشدر تا کم آنك جمالینی کورماسلر وکمالینی بلماسلر (اُولٰٓئِكَ) اوشبو گروه یعنی قرآننی ایشتمه‌کدن صاکغراو وکورمه‌کدن صوقر بولغان کمسه‌لر (یُنَادَوْنَ) ندا قیلنمش بولورلر (مِنْ مَّكَانٍ بَعِیدٍ) یراق بولغوچی اورندن یعنی آنارنك مثالی شول کشی کبیدرکم آنی بیك یراق بیردن ندا قیلوب چاقرورلر چاقرغوچینی هم کورماس طاوشینی هم ایشتماس بس اول کمسه‌گه اول ندادن وچاقرمادن هیچ فائده حاصل بولماس (وَلَقَدْ اٰتَیْنَا) وتحقیق بیردك بز (مُوسَی الْكِتَابَ) موسی پیغمبرگه تورات کتابینی (فَاخْتُلِفَ فِیهِ) بس اختلاف قیلنمش بولدی اول کتابده نتاکم قرآنده اختلاف ایتولدی یعنی بعضلری اشاندیلر وبعضلری اشانمادیلر (وَلَوْلَا كَلِمَةٌ) وا گر بولماسه ایدی شول برکلمه‌کم (سَبَقَتْ) اوتدی (مِنْ رَّبِّكَ) پروردکارکدن یعنی تکذیب ایتکوچیلرنك عذابینی قیامتکه قالدرماق برله وعده ایتولماسه ایدی (لَقُضِیَ بَیْنَهُمْ) البته حکم قیلنمش بولور ایدی تکذیب ایتکوچیلر واشانماوچیلر آراسنده یعنی آنلرغه دنیاده عذاب یبارلور ایدی (وَاِنَّهُمْ) ودرستلکده یهودیلر یا که مشرکلر (لَفِی شَكٍّ مِّنْهُ مُرِیبٍ) البته اضطرابقه توشورگوچی شکده وگمانده بولغوچیلردر توراندن یا که قرآندن یعنی آنك راستلقنده شك طوتارلر

وتصدیق ایتماسلر (مَنْ عَمِلَ صالحًا) هرکم اشلهسه ایدگو عملنی (فَلِنَفْسِهٖ) بس اول کمسه‌نك اوز نفسی اوچوندر یعنی فائده‌سی اوزینه بولور (وَمَنْ أَسَآءَ) وهرکم یاوزلق قیلسه (فَعَلَيْهَا) بس آنك اوزینه بولغوچیدر یعنی وزری وضرری اوزینه بولور (وَمَا رَبُّكَ) وایماسدرسینك پروردکارك (بِظَلَّامٍ) ظلملق ایتکوچی (لِّلْعَبِيدِ) بنده‌لرگه یعنی گناه اشلهمه‌سه‌لر آنلرنی عذاب قیلماس(*)(إِلَيْهِ يُرَدُّ) اول خدای تعالی صاری قایتارلمش بولور(عِلْمُ السَّاعَةِ) قیامتنی بلمه‌کلك یعنی قیامت قایچان بولماقینی اول اوزیگنه بلور (وَمَا تَخْرُجُ) هم چقماس (مِنْ ثَمَرَاتٍ) یمشلردن هیچ قایوسی (مِنْ أَكْمَامِهَا) اوزلرینك قابوفلرندن (وَمَا تَحْمِلُ) هم یوکلی بولماس (مِنْ أُنْثَىٰ) هیچ برخاتون وآناآدمیدن هم باشقه حیوانلردن (وَلَا تَضَعُ) دخی قویماس اوزینك یوکینی وبالاسینی طوغدرماس (اِلَّا بِعِلْمِهٖ) مگر اول خدای تعالی‌نك علمی وبلمه‌کی برله‌گنه بولور هیچ قایوسی آندن یاشرن بولماس همه‌سینی بلور (وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ) وشول کونده‌کم ندا قیلور خدای مشرکلرگه هم توبیخ یوزندن أیتور (أَيْنَ شُرَكَآئِي) فایده‌در سزنك گمانکزده مینم شریکلرم بولغان معبودلرکز دیوب (قَالُوٓا) أیتورلر مشرکلر (آذَنَّاكَ) ایشتدردك بز سیکا ای بزنك پروردکارمز وایتدك (مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ) یوقدر بزلردن هیچ برگواهلق بیرگوچی آنلرنك شریکلکلری برله زیراکه بزلر بوکون اول معبودلرمزدن بیزارمز دیورلر (وَضَلَّ عَنْهُمْ) هم یوقالور اول مشرکلردن (مَا كَانُوا يَدْعُونَ) شول نرسه‌کم طابونور بولدیلر آنلر اول نرسه‌گه (مِنْ قَبْلُ) قیامتدن الگاری یعنی پوتلرکم اول مشرکلر دنیاده آنلرغه طابونور ایدیلر قیامتده آنلرنی کورماسلر ویوغالتورلر (وَظَنُّوا) هم شکسز بلورلر آنلر شونی‌کم (مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ) یوقدر آنلرغه هیچ برقاچا طورغان اورن خدایناك عذابندن یعنی هیچده قاچوب قورتلماق احتمالی یوقدر(لَا يَسْـَٔمُ الْإِنسَانُ) یالقماس آدمی یعنی کفر اهلی (مِنْ دُعَآءِ الْخَيْرِ) اوشبو دنیاده یخشیلقنی وراحتنی تلهودن صحتلك وبایلق کبی (وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ) واگر ایرشسه آکا بر یامانلق صرخاولق وفقیرلك کبی (فَيَئُوسٌ) بس امیدسز بولور اول راحتدن (قَنُوطٌ) امیدینی اوزگوچیدر رحمتدن (وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ) واگر طاتوتساق بز آکا یعنی کفر اهلینه (رَحْمَةً مِّنَّا) بر رحمتنی بزنك قاشمزدن صحتلك وبایلق کبی (مِنْ بَعْدِ ضَرَّآءَ) محنت وقاطیلق صوکندن کم (مَسَّتْهُ) ایرشدی اول محنت آکا یعنی

٢٥
(*) الجزء الخامس والعشرون

صرخاولقی صوکندن صحت‌لاندرسك هم فقیرلکدن صوك آکا دولت بیرسه‌ك (لَيَقُولَنَّ) البته أیتور اول (هٰذَا لِي) اوشبو خیر وعافیت ودولت مینم اوچوندر ومین آکا مستحق من یاکه بونعمت ودولت میکا همیشه بولاچاقدر هیچ زایل بولماس وبتماس (وَمَآ أَظُنُّ) هم مین گمان ایتماسمن (السَّاعَةَ) قیامتنی (قَآئِمَةً) قائم بولغوچیدر دیوب یعنی قیامت بولور دیب بلمایمن (وَلَئِن رُّجِعْتُ) واگر قایتارلمش بولسام مین یعنی اگر فرضا قیامت قایم بولوب مینی قایته‌رسه‌لر (إِلَىٰ رَبِّي) پروردکارم صاری (إِنَّ لِي عِندَهُ) درستلکده میکا بولغوچیدر خدای تعالی قاشنده (لَلْحُسْنَىٰ) البته کورکامراك ویخشیراق نرسه یعنی مین نعمت وکرامتکه مستحق من دنیاده هم آخرتده هم میکا شول بولور دیور وشول طریقه باطل وبولماسلق اشلرنی خیال قیلور (فَلَنُنَبِّئَنَّ) بس البته بزخبر بیرورمز (الَّذِينَ كَفَرُوا) ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرگه (بِمَا عَمِلُوا) شول نرسه برله کم اشله‌دیلر آنلر یعنی اشله‌گان اشلرینی کفر وتکذیبلرینی بلدرورمز بلدرماك عذاب قیلماق برله‌در (وَلَنُذِيقَنَّهُم) هم البته طاتوتورمز آنلرغه (مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ) قاطی وآغر بولغوچی عذابدن کم آنلر آخرتده اوزلرینه نعمت وکرامتلر امید ایتوب طورغانده عکسنچه قاطی عذابلرغه گرفتار بولورلر (وَإِذَآ أَنْعَمْنَا) وهرقایچان انعام قیلساق ونعمت بیرساك بز (عَلَى الْإِنسَانِ) آدمی اوزره یعنی کفر اهلینه (أَعْرَضَ) یوز دوندرور اول شکرانه‌دن (وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ) هم اوزینی برچیتکه طارتور ویراق بولور توغری یولدن (وَإِذَا مَسَّهُ) وهرقایچان ایرشسه آکا (الشَّرُّ) یاوزلق یعنی بربلا ومحنت کیلسه (فَذُو دُعَآءٍ عَرِيضٍ) بس اولوغ بولغوچی دعانك ایاسیدر اول کمسه یعنی خدای تعالی‌گه کوب دعا قیلور هم اول محنتی اوزندن کیتارمه‌کنی تلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه‌السلام مشرکلرگه (أَرَأَيْتُمْ) ایا کوردکزمو سز یعنی میکا خبر بیرکز (إِن كَانَ) اگر بولسه اوشبو قرآن (مِنْ عِندِ اللَّهِ) الله تعالی قاشندن (ثُمَّ كَفَرْتُم بِهِ) صکره کافر بولساکز سز واشانماساکز اول قرآنغه (مَنْ أَضَلُّ) کیمدر آزغونراق (مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ) شول کمسه‌دن کم اول خدای تعالی‌دن یراق بولغوچی خلافلقده‌در مرویدرکه ابوجهل پیغمبرمز علیه الصلوة والسلامدن برآیت ومعجزه طلب ایله‌دی حضرت پیغمبر مبارك بارماقی برله اشارت قیلوب کوکدا گی آینی ایکی پاره قیلدی ابوجهل بوحالنی کورب ایتدی ای قریش قومی کوردکزمو محمد آینی سحرلادی سزلر مکه‌نك اطرافینه کشیلر

یبارکز تاکم خلقدن صوراسونلر باشقه شهرلرده وقریه‌لرده هم اوشبو واقعه‌نی یعنی آینك ایکی پاره بولوب یارلماقینی کورگانلر درمو یاکه بو اش بزگه گنه کورنوب باشقه یرلرده کورنما گاندرمو شونی بلسونلر اگر آفاق اهلی ودنیا خلقی هریرده اوشبو علامتنی کورگان بولسه‌لر بو اش خدای تعالی‌دن بولغان بر علامت ومعجزه‌در واگر باشقه یرلرده بوواقعه کورنگان بولماسه محمدنك اوز سحریدرکم جادولق ایله بزنك کوزمزگه کورساتوردیدی بس قریش مشرکلری هر طرفقه کشیلر یباروب صوراشدیلر معلوم بولدی‌کم هریرده اوشبووقعه یعنی آینك ایکیگه یارلماقی گورنگاندر ابوجهل هنوز اوزینك عنادنده دوام ایدوب ایتدی هذا سحر مستمر یعنی اوشبو اش همه عالمگه جایولگان وباقی بولغان سحردر وجادولقدر دیدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (سَنُرِیهِمْ آیَاتِنَا) تیزدرکم (۱) کورساتورمز اول قریش مشرکلرینه فدرتمزنك نشانلرینی کم آنك برسی آینك یارلماقیدر (فِی الْآفَاقِ) دنیانك اطرافنده وچیتلرنده (وَفِی أَنْفُسِهِمْ) دخی اوز نفسلرنده یعنی مکه شهرنده (حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ) ناکم روشن بولسون اوچون آنلرغه (أَنَّهُ الْحَقُّ) شولکم درستلکده بزنك رسولمز محمد علیه‌السلام حقدر (أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ) ایا کفایه ایتماسمو سینك پروردکارك یعنی البته کفایه ایتکوچیدر (أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ) شوکاکم درستلکده اول بارچه نرسه اوزرینه (شَهِيدٌ) گواهدر یعنی اگر مشرکلر سینك معجزه‌لرکنی انکار ایتسه‌لر سین پرواقیلماغل‌کم خدای تعالی سیکا کفایت ایتکوچیدر اول اوزی سینك پیغمبرلکنکه گواهدر (أَلَا إِنَّهُمْ فِی مِرْيَةٍ) بلگل کم درستلکده اول مشرکلر شکده وگمانده بولغوچیلردر (مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ) پروردکارلرینك دیدارندن یعنی خدای تعالی‌گه یولقماقغه وآنك حضورینه حساب وجزا اوچون باروغه اشانماسلر وقیامتنك بولماقنه شك توتارلر (أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ) بلگل کم درستلکده اول خدای تعالی بارچه نرسه‌نی احاطه ایتکوچیدر علم وقدرتی برله یعنی بارچه نرسه‌نی بلورهم بارچه اشکه قدرتی یتار.

(۱) بعضیلر دیمشلردرکم آفاقی بولغان دلیللر پیغمبر حضرتینك اوتکان زمانه‌غی واقعه‌لردن هم کیله‌چکن گی اشلردن خبر بیرمه‌کیدر وانفسی بولغان آیتلر مکه اهلی آراسنده واقع بولغان قحطلق وهلاکلك کبی علامتلردر یاکه آفاقی اوتکان امتلرنك واقعه‌لریدر وانفسی بدر صوغشی کونینك واقعه‌سیدر حضرت محمد بن کعب رحمه الله‌دن منقولدرکه آفاقی علامت آخر زمانه امام مهدینك ظهوری برله اسلام دینینك قوت وغلبه طابماقیدر انفسی بولغان علامت حضرت پیغمبر علیه السلام زمانینده مؤمنلرنك غالب بولماقلری ومکه‌نك فتح ایدلمه‌کیدر یاکه آفاقی علامتلردن مراد کوکلر ویرلر ویولدزلر هم یغاچلر ویلغه‌لر کبی مصنوعات عجیبه‌لردر وانفسی علامتلر آدمینك نفسنده بولغان بدائع حکمت وغرائب صنعتلردر آفاق عالم کبیردر وانفس عالم صغیردر عالم کبیرده بولغان هر نرسه‌نك بر نمونه‌سی عالم صغیرده یعنی آدمنك نفسنده موجوددر. زبدة الاثار

سورة الشورى مكية وهى ثلث وخمسون آية

﴿ ٤١ نجی سوره شوری سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٥٣ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(حٰمٓ عٓسٓقٓ) الله اعلم بمراده (١) (كَذٰلِكَ) اوشانداق (يُوحِيٓ اِلَيْكَ) وحی قیلور سیکا ای محمد علیه‌السلام (وَاِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ) هم وحی قیلغاندر سیندن الگاری بولغان پیغمبرلرگه (اَللّٰهُ الْعَزِيزُ) غالب بولغوچی خدای تعالی (اَلْحَكِيمُ) دانا وبلوکلی بولغوچی‌کم هرکمنك حالینی اوزی بلور (لَهُ مَا فِى السَّمٰوٰتِ) اول خدای تعالی‌نك ملکنده‌در هر نرسه کم کوکلرده بولدی (وَمَا فِى الْاَرْضِ) دخی هر نرسه کم یرده بولدی (وَهُوَ الْعَلِىُّ) اولدر برتر وشأنی بارچه نرسه‌دن یوقاری بولغوچی (اَلْعَظِيمُ) اولوغدرکم عظمت وسلطنت آکا مخصوصدر (تَكَادُ السَّمٰوٰتُ) یاقین بولور کوکلرکم اول خدای تعالی‌نك عظمتندن (يَتَفَطَّرْنَ) یارلسه‌لر (مِنْ فَوْقِهِنَّ) اوستکی یوقارغی طرفلرندن یعنی اوّل ایك یوقارغی کوك یارلوب صوکره آندن توبه‌نگیلر برهم برهم یارلسه‌لر اول خدای تعالی‌نك عظمت وهیبتندن (وَالْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ) هم فرشته‌لر تسبیح ایتورلر وتنزیه قیلورلر خدای تعالی‌نی (بِحَمْدِ رَبِّهِمْ) پروردکارلرینك حمدی برله یعنی تسبیح برله برگه حمد ایتورلر تسبیح نقصان صفتلرینی خدای تعالی‌دن نفی أیله‌مکدر وحمد کمال صفتلرینی اثبات ایتمکدر (وَيَسْتَغْفِرُونَ) دخی استغفار قیلورلر ومغفرت استارلر فرشته‌لر (لِمَنْ فِى الْاَرْضِ) یرده بولغان کمسه‌لر اوچون یعنی مؤمنلرنك گناهلرینی یارلقامقنی خدای تعالی‌دن استارلر (اَلَآ اِنَّ اللّٰهَ) آگاه بولکز وبلکزکم درستلکده خدای (هُوَ الْغَفُورُ) اولدر یارلقاغوچی بنه‌لرنك گناهلرینی (اَلرَّحِيمُ) مهربان ومرحمتلیدر آنلرغه‌کم توبه‌لرینی قبول أیلهر (وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا) وشول کمسه‌لرکم توتدیلر (مِنْ دُونِهِ) اول خدای تعالی‌دن باشقه (اَوْلِيَآءَ) دوستلرنی یعنی پوتلرنی معبود ایتوب توتدیلر (اَللّٰهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ) الله تعالی صاقیدر آنلر اوزرینه یعنی آنلرنك اقوال واعمال هم احواللرینی کوروب وبلوب طورور وشوکا مناسب آنلرغه جزا بیرسه کیرکدر (وَمَآ اَنْتَ عَلَيْهِمْ) وسین ایماسسك ای محمد علیه‌السلام اول مشرکلر اوزرینه (بِوَكِيلٍ) وکیل واشلرینی باشقارغوچی یعنی آنلرنك اشلری سیکا طاپشرلماغاندر سیکا لازم بولغان اش باری رسالتنی

(١) بعضیلر حروف مقطعه کوائن وحوادث وفتن هم وقائعلرکه اشارتدر دیمشلر امام ثعلبی رحمه‌الله ابن عباس رضی‌الله‌عنهمادن نقل‌قیلورکم علی المرتضی کرم‌الله وجهه حضرتی بولاچق فتنه‌لرنی حم عسق‌دن طانور وبلور ایدی ودیمشلردرکه حم‌ده گی حا حسرتکه ومیم مهلکه گه وعین عذابقه سین مسخ‌که وقاف قذفکه اشارتدر وبر قولده بو حرفلر حکیم ومجید هم علیم وسمیع وقدیر اسملرینك مبدألرینه اشارتدر والله تعالی اعلم.

ایرشدرمه‌ك وحق یولغه اونده‌مكدر (وَكَذٰلِكَ) هم اوشانداق یعنی نتاككم اوّلگی پیغمبرلرگه آنلرنك اوز قوملری تلنچه وحی یباردك شونك كبی (اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ) وحی أیله‌دك بزسیكا (قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا) عرب تلنه بولغوچی قرآننی (لِتُنْذِرَ) تاكم سینك قورقتمافك اوچون اول قرآن برله (اُمَّ الْقُرٰى) شهرلرنك آناسی بولغوچی مكه شهرینك اهلینی (وَمَنْ حَوْلَهَا) هم مكه‌نك تیكراسنده بولغان كمسه‌لرنی یعنی بارچه ییر یوزنده گی خلقنی (وَتُنْذِرَ) دخی قورقتمافك اوچون آدمیلرنی (یَوْمَ الْجَمْعِ) قیامت كونندن (لَارَيْبَ فِيهِ) یوقدر هیچ برشك اول قیامت كونینك واقع بولمافنده (فَرِيقٌ فِى الْجَنَّةِ) برگروه جننده بولورلر اول كونده یعنی مؤمنلر (وَفَرِيقٌ فِى السَّعِيرِ) وبرگروه تموغه‌در یعنی مشركلر ومنافقلر (وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ) واگر تلاسه ایدی خدای (لَجَعَلَهُمْ) البته قیلور ایدی بارچه خلایقنی (اُمَّةً وَاحِدَةً) برگروه یعنی همه‌لرینی بردینه وبرطریقه قیلور ایدی (وَلٰكِنْ يُدْخِلُ) ولكن كرگزور اول (مَنْ يَشَآءُ) هركمسه‌نی كم تلار (فِى رَحْمَتِهِ) اوزینك رحمتینه یعنی تلاگان بنده‌سینه توفیق وهدایت بیروب آنی جنتكه كرگزور (وَالظّٰلِمُونَ) وظلملق ایتكوچیلر یعنی كفر اهلی ومنافقلر (مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ) یوقدر آنلرغه هیچ بر دوست (وَلَا نَصِيرٍ) دخی یوقدر هیچ بر یاردم بیرگوچی وآنلرنی عذابدن قوتقارغوچی آخرنده (اَمِ اتَّخَذُوا) بلكه توتدیلر كفر اهلی (مِنْ دُونِهِ) خدای تعالی‌دن باشقه (اَوْلِيَآءَ) دوستلرنی یعنی پوتلرنی دوست ایتوب توتدیلر وآنلرغه طابوندیلر (فَاللّٰهُ هُوَ الْوَلِيُّ) بس الله‌تعالی اولغنه‌در دوست مؤمنلرگه (وَهُوَ يُحْيِى الْمَوْتٰى) هم اول خدای تعالی ترگزور اولوكلرنی (وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ) هم اول بارچه نرسه اوزره (قَدِيرٌ) كوچی یتكوچیدر ومشركلرنك پوتلری هیچ برنرسه گه قادر توگللردر بس خدای تعالی‌نی دوست طوتمق وآكاغنه عبادت قیلمق كیركدر (وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ) وشول نرسه كم سزلر اختلاف قیلورسز اول نرسه توغریسنده ی مؤمنلر مشركلر برله (مِنْ شَىْءٍ) هر برنرسه‌دن دین ودنیا اشلرندن (فَحُكْمُهُ اِلَى اللّٰهِ) بس آنك حكمی خدای تعالی صاری طاپشرلمشدركم قیامتده خدای اوزی حكم قیلور (ذٰلِكُمُ اللّٰهُ) اوشبو حقلق برله حكم ایتكوچی ذات الله‌تعالی‌در (رَبِّى) مینم پروردكارمدر (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) آنك اوزره‌گنه توكل قیلدم مین واشلرمنی آكاغنه طاپشردم (وَاِلَيْهِ اُنِيبُ) هم آنك صاری انابت ورجوع ایله‌رمن بارچه احواله (فاطر

السّمٰوٰات) کوکلرنی پیدا قیلغوچی ویاراتقوچیدر اول خدای (وَالْاَرْض) هم یرنی یاراتقوچیدر (جَعَلَ لَکُمْ) قیلدی ویاراتدی اول سزنك اوچون (مِنْ اَنْفُسِکُمْ) اوز جنسلرکزدن (اَزْوَاجًا) خاتونلرنی (وَمِنَ الْاَنْعَامِ) هم یاراتدی دورت آیاقلی حیوانلردن (اَزْوَاجًا) تورلی صنفلر وجفتلرنی (یَذْرَؤُکُمْ فِیهِ) کوب قیلور سزلرنی اوشبو طریقه یاراتماقده (لَیْسَ کَمِثْلِهِ) یوقدر اول خدای تعالی اوخشاشلی (شَیْءٌ) هیچ برنرسه یعنی هیچ آنك نظیری ومثلی یوقدر (وَهُوَ السَّمِیعُ) هم اول خدای تعالی ایشتکوچیدر بارچه مسموعاتنی (الْبَصِیرُ) کورگوچیدر بارچه مبصراتنی (لَهُ مَقَالِیدُ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) اول خدای تعالی نکدر کوکلرنك هم یرنك خزینه‌لرینك آچقچلری یعنی آنك تصرفنده‌در کوکدن یغمور یاغدرماق ویبردن اولدن اوسدرمه‌ك برله بارچه‌نك رزقینی اول ایرشدرور مفاتیح رزق آنك تصرفنده‌در (یَبْسُطُ الرِّزْقَ) کیك قیلور رزقنی (لِمَنْ یَشَاءُ) هر کمسه اوچون کم تلهر اوزی (وَیَقْدِرُ) دخی طار قیلور تله گان بنده‌سینك رزقینی اوزینك ارادمسی بوینچه (اِنَّهُ بِکُلِّ شَیْءٍ) درستلکده خدای تعالی بارچه نرسه‌نی (عَلِیمٌ) بلگوچیدر (شَرَعَ لَکُمْ) مشروع قیلدی یاکه بیان ایتدی وظاهر أیله‌دی خدای سزنك اوچون (مِنَ الدِّینِ) طاعت وعبادتدن هم توحیددن (مَا وَصّٰی بِهِ) شول نرسه‌نی‌کم بیورغان ایدی آنك برله (نُوحًا) نوح پیغمبرنی (وَالَّذِی اَوْحَیْنَآ اِلَیْكَ) هم شول نرسه‌کم وحی ایتدك بز سینك صاری ای محمد علیه السلام (وَمَا وَصَّیْنَا بِهِ) دخی شول نرسه‌کم امر قیلدق وبیوردق بز آنك برله (اِبْرٰاهِیمَ) ابراهیم پیغمبرنی (وَمُوسٰی وَعِیسٰی) هم موسی وعیسی پیغمبرلرنی علیهم السلام (اَنْ اَقِیمُوا الدِّینَ) اول مشروع ایتولمش نرسه شولدرکم قائم قیلکز سز دینی یعنی تصدیق ایتماك واجب بولغان اشلرنی تصدیق واعتقاد ایتکز وخدایکك فرمانینه اطاعت قیلکز (وَلَا تَتَفَرَّقُوا) هم آیرلشماکز وبربرکزگه خلافلق قیلماکز (فِیهِ) اول دین اصولنده زیراکه بارچه پیغمبرلر شریعتلرینك اصولی بردر بربرینه باشقه‌لقلری فروغ جهتندندر اصولده اختلاف یوقدر (کَبُرَ عَلَی الْمُشْرِکِینَ) اولوغ بولدی وآغر بولدی مشرکلر اوزرینه (مَا تَدْعُوهُمْ اِلَیْهِ) شول نرسه‌کم سین اوندارسك آنلرنی اول نرسه صاری یعنی توحید وخدایینی بربلمك آنلرغه آغر وچیتندر (اَللّٰهُ یَجْتَبِی اِلَیْهِ) الله تعالی اختیار قیلور وطارتور سین اوندا گان نرسه صاری

یعنی حق دینگه طارتور (مَنْ یَشَآءُ) هر کمسه‌نی‌کم تلهر اوزی یعنی تله گان بنده‌سینه حق دینگه کرمه کنی میسر قیلور یاکه تله گان بنده‌سینی صایلاب پیغمبر قیلور (ویَهْدِیٓ اِلَیْهِ) هم هدایت قیلور وکوندرور حق بولغوچی دینگه (مَنْ یُنِیبُ) شول کمسه‌نی کم انابت قیلور وقایتور آنك صاری یعنی هرکم باشقه نرسه‌دن اعراض قیلوب خدای تعالی‌گه یونالسه خدای تعالی آنی توغری یولغه کوندرور (وَمَا تَفَرَّقُوٓا) وآیرلشمادیلر اوّلگی امتلر یعنی اختلاف قیلشوب دیندن آیرلمادیلر (اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْعِلْمُ) مگر آیرلدیلر ومتفرق بولدیلر آنلرغه کیلگانی صوکنده علم یعنی پیغمبرلر آنلرغه حق دینی بیان قیلوب بلدرگانلری صوکنده آنلر بلا طورب حق دیندن آیرلدیلر (بَغْیًا بَیْنَهُمْ) ظلملق یوزندن‌کم آنلر آراسنده بولغوچیدر یعنی ظلملقلری سببلی حق دیندن‌آیرلدیلر (وَلَوْلَا کَلِمَةٌ سَبَقَتْ) واگر بولماسه ایدی شول برکلمه کم الك اوتکاندر (مِنْ رَبِّكَ) سینك ربکدن یعنی آنلرغه مهلت بیرلمك برله وعده ایتولگان بولماسه ایدی (اِلٰٓی اَجَلٍ مُسَمًّی) برآطالنمش مدتکه قدر یعنی عمرلرینك آخرینه‌چه یاکه قیامتکه قدر (لَقُضِیَ بَیْنَهُمْ) البته حکم ایتولمش بولورایدی آنلرآراسنده یعنی آنلرغه عذاب یبارلور ایدی (وَاِنَّ الَّذِینَ) ودرستلکده شول کمسه‌لرکم (اُورِثُوا الْکِتَابَ) میراث ایتولمش بولدیلر یعنی آنلرغه بیرلدی قرآن (مِنْ بَعْدِهِمْ) اوّلگی امّتلردن صوك مراد پیغمبر علیه‌السلام زمانندن بولغان مشرکلردر (لَفِی شَكٍّ مِنْهُ مُرِیبٍ) البته اضطرابقه وتهمتکه توشورگوچی بولغان برشکده وگمانده بولغوچیلردر آنلر اول قرآندن یعنی آنك حق ایدکینه اشانماسلر (فَلِذٰلِكَ) بس اوشبو تفرق واختلاف‌اوچون (فَادْعُ) بس‌اوندا گل‌سین آدملرنی اسلام ملتی اوزره اتفاق قیلوغه (وَاسْتَقِمْ) هم مستقیم وثابت بولغل‌اوندامه‌کشه (کَمَآ اُمِرْتَ) نتاك کم بیورلمش بولدك سین آنك برله مرویدرکه ولید بن مغیره پیغمبرمز علیه‌السلام حضرتینه ایتدی ای محمد‌اوشبو دینکدن وخلقنی‌اوندامه‌کشدن قایتقل تاکم مالمنك یارطیسینی سیکا باغشلایم هم شیبه بن ربیعه ایتدی اگر آتا بابالرمز دینینه کرساك سیکا اوزمنك قزمنی بیرورمن دیدی بس حق تعالی‌دن اوشبو آیت نازل بولدی‌کم دین وملتکده هم دعوتکده ثابت بولغل (وَلَا تَتَّبِعْ) هم سین ایارمه‌گل (اَهْوَآءَهُمْ) اول مشرکلرنك باطل آرزولرینه (وَقُلْ) دخی ایتکل سین (اٰمَنْتُ) اوشاندم مین (بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ) الله تعالی ایندرگان

ترسه‌گه (مِنْ كِتَابٍ) كتابدن میكا هم میندن اوّلگی پیغمبرلرگه (وَأُمِرْتُ) هم بیورلمش بولدم مین یعنی خدای میكا بیوردی (لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ) عدللك قیلماقیم برله سزنك آراكزده یعنی الوغ وكچكلركزنی برتیكز كورب حق دینكه اوندامه‌ككه بیوردی (اَللّٰهُ رَبُّنَا) الله تعالی بزنك پروردكار مزدر (وَرَبُّكُمْ) هم سزنك پروردكاركزدر (لَنَا أَعْمَالُنَا) بولغوچیدر بزلرگه اوزعمللرمزنك جزاسی (وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ) هم سزلرگه‌در اوز اشلركزنك جزاسی (لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ) یوقدر هیچ بردعوی وخصومت بزنك برله سزنك آرالرمزده یعنی حقلق ظاهر بولغاندر جدال وخصومت ایتمه‌ككه هیچ اورن یوقدر قبول قیلماغان كشی باری عنادندن‌گنه قبول قیلماس (اَللّٰهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا) الله تعالی جمع قیلور بزنك آرامزنی قیامتده (وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ) هم آنك صاری بولغوچیدر همه‌نك قایتماقی‌تاكم هرقایومزغه عمللرمزگه كورا جزأ بیرور (وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ) وشول كمسه‌لركم جدال وخصومت قیلورلر مشركلردن (فِي اللّٰهِ) الله تعالی‌نك دینده (مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ) اجابت قیلغانلری صوكنده خدای تعالی‌نك سوزینه یعنی میثاق كوننده آنك خدایلقینه اقرار ایتكانلری صوكنده یاكه مراد یهودیلردركم خدای تعالی‌نك توراتده بولغان سوزلرینی قبول قیلغانلری صوكنده پیغمبرمز علیه‌السلامغه ایمان كیلتورمایوب جدال وخصومت ایتدیلر وبحثلاشدیلر (حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ) آنلرنك كیلتورگان دلیللری باطلدر (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردكارلری قاشنده زیراكه پیغمبرنك معجزه‌لرینی كوره تورب آنلرنك دلیل كیلتورمه‌كلری وبحثلاشمه‌كلری باری عنادلرندندر (وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ) هم آنلر اوزرینه بولغوچیدر خدای تعالی‌نك غضب وقهری حقلقنی قبول ایتمه‌دكلری اوچون (وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) دخی آنلرغه بولغوچیدر قاطی عذاب‌كم تموغ اوطیدر (اَللّٰهُ الَّذِي) خدای تعالی شول ذاتدركم (أَنْزَلَ الْكِتَابَ) ایندردی اول كتابنی (بِالْحَقِّ) راستلق وتوغریلق برله (وَالْمِيزَانَ) هم ایندردی اول كوكدن اولچاونی یاكه عدللك وتوغریلقنی ایندردی یعنی عدالت برله امر قیلدی یاكه میزاندن مراد محمد علیه‌السلامدركم حقلق وتوغریلقنی ظاهر ایتكوچیدر وانزالدن مراد ارسالدر (وَمَا يُدْرِيكَ) ونی نرسه بلدررر سیكا یعنی سین بلماسسك شونی‌كم (لَعَلَّ السَّاعَةَ) شایدكم (۱) قیامتنك قائم بولماق وقتی (قَرِيبٌ) یاقندر (يَسْتَعْجِلُ بِهَا) آشوغورلر اول قیامتنك واقع بولماقی برله (الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا) شول كمسه‌لركم

(۱) امام زاهدی رحمه الله بیوردی‌كم بو اورنده لعل تحقیق اوچوندر یعنی البته قیامتنك وقتی یاقندر دیمك بولور قیامتنك فاچان بولاچاغن بلو خدای تعالی‌گه خاص بولغان علملرجملەسندن درهیچكم آنی بلو احتمالی یوقدر زیراكه خدای تعالی اوزی قرآنده شولای دیوب خبر بیرگان لكن شولای بولسه‌ده قیامتنك یاقن ایدكی محقق ومعلومدر فلان وقتده بولاچق دیوب ایته آلماسافده قیامت یاقن دیوب حكم ایته‌مز چونكه هربر كیله‌چك اش یاقندر هم خدای تعالی اوزی قرآنده قیامتنی یاقن دیوب خبر بیرگاندر اولحضرت صلعم نك بعثتی اوزی قیامت‌نك برعلامتیدر دیه‌شلر والله اعلم. تیسیر

اشانماسلر اول قیامتکه یعنی اشانماغان کشیلر استهزآء قیلوب قیامت قایچان بولادیوب آشقدرورلر (وَالَّذِینَ آمَنُوا) وایمان کلتورگان‌هم قیامتکه اشانغان کمسه‌لر (مُشْفِقُونَ مِنْهَا) قورقوچیلـردر اول قیامتدن زیرا که قیامتده حاللرینك نیچك بولاچاقینی بلماسلر شول سببلی قورقورلر (وَیَعْلَمُونَ) هـم بلورلر آنلـر (أَنَّهَا الْحَقُّ) شونی کم اول قیامت حقدر البته بولاچقدر (أَلَا إِنَّ الَّذِینَ یُمَارُونَ) بلکزکم درستلکده شول کمسه‌لرکم خصومت وجدال قیلورلر وبحثلاشورلر (فِی السَّاعَةِ) قیامتنك واقع بولماقی طوغریسنده (لَفِی ضَلَالٍ بَعِیدٍ) البته حقلقدن یراق بولغوچی آزغونلقده‌لردر (اللَّهُ لَطِیفٌ) الله تعالی لطف ایتکوچیدر (بِعِبَادِهِ اوزینك بنده‌لرینه یعنی مهربان ومرحمتلیدر (یَرْزُقُ مَنْ یَشَاءُ) رزق بیرور اوز لطف وکرمندن هر کمسه‌گه رزق بیرونی تلهسه (وَهُوَ الْقَوِیُّ) واول خدای تعالی قوّت وقدرت ایه‌سیدر (الْعَزِیزُ) غالبدر اوزینك حکمنده (مَنْ کَانَ یُرِیدُ) هر کم تلهر بولسه اوزینك عملی برله (حَرْثَ الْآخِرَةِ) آخرت ایگونلکینی یعنی آخرتده اجر وثواب بولمافنی تلهسه (نَزِدْ لَهُ) آرتدرورمز اول کمسه اوچون (فِی حَرْثِهِ) آنك ایگونده یعنی اجر وثوابینی کوب قیلورمز (وَمَنْ کَانَ یُرِیدُ) وهر کم تلهر بولسه اوزینك قیلغان اشی برله (حَرْثَ الدُّنْیَا) دنیا ایگونینی یعنی دنیا مالینی حاصل ایتمك اوچون طرشسه (نُؤْتِهِ مِنْهَا) بیرورمز اول کمسه‌گه دنیادن آکا قسمت وتقدیر ایتولکان نرسه‌نی (وَمَا لَهُ فِی الْآخِرَةِ) هم یوقدر اول کمسه‌گه آخرتده (مِنْ نَصِیبٍ) هیچ بر نصیب والوش مراد مشرکلردرکم باری دنیانی‌غنه استه‌رلر یاکه منافقلردرکم مؤمنلر برله صوغشقه بارورلر ایدی لکن غرضلری غنیمت مالی آلماقغنه بولور ایدی (أَمْ لَهُمْ شُرَکَاءُ) یا ایسه اول مشرکلرنك شریکلری واورتاقلری بارمیدرکم (شَرَعُوا لَهُمْ) مشروع ایتدیلر آنلر اوچون یعنی اول اورتاقلری آنلرغه کورکام ایتوب کورگازدیلر (مِنَ الدِّینِ) جاهلیت دیننـدن اوزلرینك باطل دینلرندن (مَا لَمْ یَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ) شول نرسه‌نی‌کم اذن بیرمادی وبیورمادی آنك برله خدای تعالی یعنی شیطانلر آنلرغه شرك وتکذیب وپوتقه طابونماق کبی باطل اشلرنی مشروع ومعقول ایتوب کورگازدیلـرمو (وَلَوْلَا کَلِمَةُ الْفَصْلِ) واگر بولماسه ایدی فصل کلمه‌سی یعنی مکافات وجزانك تأخیر ایتولمه‌کی برله حکم وتقدیر قیلنغان بولماسه ایدی (لَقُضِیَ بَیْنَهُمْ) البته حکم ایتولمش بولور ایدی مشرکلر برله مؤمنلر آراسنده اوشبو دنیاده ومشرکلرگه

عذاب یبارلور ایدی لکن آنلر آراسنده فصل وحکم ایتولمك وعده‌سی قیامت
کونده‌در (وَانَّ الظّٰالمینَ) ودرستلکده ظلملق ایتکوچیلر یعنی مشرکلر (لَهُمْ
عَذٰابٌ اَلیمٌ) بولغوچیدر آنلرغه رنجتکوچی عذاب (تَرَی الظّٰالمینَ) سن کورورسك
مشرکلرنی قیامتك (مُشْفقینَ) قورقغوچیلر (ممّا کَسَبُوا) اشلهگان اشلرینك جزاسندن
وعذابندن (وَهُوَ وَاقعٌ بهمْ) واشلهگان یاوزلقلرینك وبالی وعذابی ایرشکوچیدر
آنلرغه (وَالَّذینَ اٰمَنُوا) وشول کمسه‌لرکم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰالحٰات)
هم اشلهدیلر ایزگو عملللرنی (فی رَوْضٰات الْجَنّٰات) بولغوچیلردر آنلر جنتلرنك
گل باقچه‌لرنده (لَهُمْ مٰایَشٰآءُونَ) بولغوچیدر آنلرغه هر نرسه‌کم تلهرلر آنلر
وآرزو قیلورلر (عنْدَ رَبّهمْ) پروردکارلری قاشنده (ذٰلكَ) اوشبو ذکر ایتولمش
نعمت وکرامت (هُوَالْفَضْلُ الْکَبیرُ) اولدر اولوغ بولغوچی فضل ورحمت کم
خدای تعالی مؤمنلرگه عطا قیلور (ذٰلكَ) اوشبو بیان ایتولمش اجر وثواب
(اَلَّذی یُبَشّرُ اللّٰهُ) آنداین نرسه‌درکم سویونچ بیرور خدای آنك برله (عبٰادَهُ
الَّذینَ اٰمَنُوا) آنداین بنده‌لرینی‌کم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰالحٰات) هم
ایزگو عملللر اشلهدیلر (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام (لٰا اَسْئَلُکُمْ عَلَیْه)
صوراماسمن مین سزلردن رسالتنی ایرشدرمه‌کم اوزره (اَجْرًا) براجرت وحقنی
هم هیچ بر پیغمبر قومینی حق دینگه دعوت ایتکانی اوچون آنلردن خدمت
حقی صوراغان ایماسدر مرویدرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتی
مدینه‌گه کیلگاچ انصارنك اولوغلری حضرتنك خدمت شریفلرینه کیلوب ایتدیلر
یا رسول الله سین بزنك مهتریمز وسیدیمز سین سنك خراجاتنك کوبدر
ومالك یوقدر اگر اجازت ایتساك برمقدار حلال مالللریمزدن جمع قیلوب
سیکا کلتورایك تا کم اوزکنك خراجتلرکگه صرف قیلغل دیدیلر حق تعالی‌دن
آیت کیلدی کم آنلرغه ایتکل مین سزلرگه احکامنی تبلیغ أیله‌مه‌کم اوچون اجرت
صوراماسمن (اِلَّا الْمَوَدَّةَ فی الْقُرْبٰی) مگر استارمن دوستلقنی قرنداشلرگه یعنی مینم
اهل بیتمنی وقرنداشلریمنی (۱) دوست طوتوکز وآنلرغه یاردم ایتکز (وَمَنْ
یَقْتَرفْ) وهرکم کسب قیلسه (حَسَنَةً) براینگولکنی یعنی طاعت وعبادت قیلسه
یا که پیغمبرنك آلینی دوست طوتسه دیمه‌کدر (نَزِدْلَهُ) زیاده قیلورمز وآرتدروررمز
اول کمسه اوچون (فیهٰا) اول ایزگولکده (حُسْنًا) کورکاملکنی یعنی اجر وثوابینی
مضاعف ایتارمز (اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ) درستلکده خدای تعالی یارلقاغوچیدر گناهلرنی

(۱) ابن عباس رضی الله عنهمادن منقولدرکه اوشبو آیت نزولندن صوك صحابه‌لر ایتدیلر یا رسول الله دوست طوتماق لازم بولغان قرنداشلرنك کملزدر حضرت بیوردی‌کم علی وفاطمه هم حسن وحسیندر رضی الله عنهم وبعضلر قاشنده قربیدن مراد خدای تعالی‌گه تقربدر یعنی خدای تعالی‌گه ایزگو عمل برله تقرب ایتکان کشیلرنی دوست طوتکز

(شَكُورٌ) قبول ایتکوچیدر طاعتلرنی (أَمْ يَقُولُونَ) بلکه ایتورلر مشرکلر (افْتَرَى عَلَى اللهِ كَذِباً) افترأ قیلدی اول محمد الله تعالی اوزرینه یالغانلی یعنی مین خدایناك رسولی من دیوب هم قرآن آنك کلامیدر دیوب یالغان أیته‌در دیورلر (فَإِنْ يَشَاءِ اللهُ) بس اگر تلسه خدای تعالی (يَخْتِمْ عَلَى قَلْبِكَ) مهر قویار سنك کوکلك اوزره یعنی اگر سین افترآء قیلغان بولساك سیکا قرآننی اونوطدرور وکوکلکدن چغارور (وَيَمْحُ اللهُ) هم یوق قیلور خدای (الْبَاطِلَ) راست بولماغان ویالغان بولغان نرسه‌نی (وَيُحِقُّ الْحَقَّ) دخی آشکارا وظاهر قیلور حقلقنی (بِكَلِمَاتِهِ) اوزیدك سوزلری برله (إِنَّهُ عَلِيمٌ) درستلکده خدای بلگوچیدر (بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکرا کلرده بولغان نرسه‌نی یعنی هر کمنك کوکلنه‌گی نیتینی بلور (وَهُوَ الَّذِي) واول خدای تعالی شول ذاتدرکم (يَقْبَلُ التَّوْبَةَ) قبول قیلور توبه‌نی (عَنْ عِبَادِهِ) اوزینك بنده‌لرندن (وَيَعْفُوا عَنِ السَّيِّئَاتِ) هم عفو قیلور وکیچار یاوزلقلردن توبه قیلماقلری برله (وَيَعْلَمُ) دخی بلور خدای تعالی (مَا تَفْعَلُونَ) شول نرسه‌نی‌کم سزلر اشله‌رسز یخشیلق ویمانلقدن (وَيَسْتَجِيبُ) هم اجابت قیلور خدای تعالی ودعالرینی قبول ایتار (الَّذِينَ آمَنُوا) شول کمسه‌لرگه‌کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ایزگو عمللر اشلادیلر (وَيَزِيدُهُمْ) دخی زیاده قیلور آنلرغه یعنی صوراغانلرندن هم آرتق بیرور (مِنْ فَضْلِهِ) اوزینك فضلندن (وَالْكَافِرُونَ) وایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) بولغوچیدر آنلرغه قاطی عذاب آخرتده مرویدرکه اصحاب صفه رضی الله عنهم فقیرلك ومحتاجلق برله اوتکارورلر ایدی بر کون خاطرلرندن اوتدی‌کم نی بولور ایدی بزلر بای بولساق ومالله‌رمزنی یخشی اورنلرغه وخیراتقه صرف أیله‌سه‌ك بس حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (وَلَوْ بَسَطَ اللهُ الرِّزْقَ) واگر کیك قیلسه ایدی خدای رزقنی (لِعِبَادِهِ) بنه‌لری اوچون وآنلرنی بای قیلسه ایدی (لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ) البته ظلملق قیلورلر ایدی وآزارلر ایدی آنلر بیرده یعنی کوبره‌ك وقتده بایلق ودولت کشینك طغیانینه وآزماقینه سبب بولور حضرت عثمان وعبدالرحمن بن عوف رضی الله عنهما صحابه‌لر آراسنده بیك دولتلی وبای ایدیلر آنلردن هیچده بغی وطغیان اثری ظاهر بولغانی یوقدر لکن آنلر کبی بیك نادر وآز بولور (وَلَكِنْ يُنَزِّلُ) ولکن ایندرور خدای تعالی رزقنی (بِقَدَرٍ) تقدیر ازلی برله (مَا يَشَاءُ) شول نرسه‌نی‌کم تلر یعنی اوزی تلگان

وتقدیر ایتکان مقدارنی ایندرور (انّه بعباده) درستلکده خدای تعالی اوزینك بنه‌لری برله (خبیر) خبر طوتقوچیدر وآنلرنك احوالینی بلگوچیدر (بصیر) کورگوچیدر آنلرنی بس هر کمگه نی قدر بیرمك کیره‌ك ایدکینی اوزی بلور (وهو الّذی) هم اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (ینزّل الغیث) ایندرور یغمورنی (من بعد ما قنطوا) آدمیلر امیدلرینی اوزگانلری صوکنده یغموردن (وینشر رحمته) هم صاچار اوزینك رحمتینی (وهو الولیّ) هم اول خدای تعالی دوستدر مؤمنلرگه وآنلرنك اشلرینی توزوگوچیدر (الحمید) مافتالنمشدر بارچه تللر برله (ومن آیاته) وآنك قدرتی علامتلرندندر (خلق السّموات والأرض) کوکلرنی ویرلرنی یاراتماق (وما بثّ فیهما) هم شول نرسه‌نی یاراتماق کم طاراتدی کوکلرده ویرلرده (من دآبّة) فیملداغوچی جان ایه‌سندن فرشته‌لر وپریلر هم آدمیلر وباشقه حیوانلر کبی (وهو علی جمعهم) هم اول خدای تعالی آنلرنی جمع قیلماقغه وبرگه جیماقغه محشر بیرنده (اذا یشآء) هر قایچان تله‌سه (قدیر) کوچی یتکوچیدر (وما أصابکم) وشول نرسه‌کم ایرشدی سزلرگه ای مؤمنلر (من مصیبة) بر قایغودن وآفتدن مالکزغه یاکه تنکزگه یاکه اهل وعیالکزغه (فبما کسبت أیدیکم) بس شول نرسه سببلیدرکم کسب قیلدی واشله‌دی آنی قوللرکز یعنی سزگه قایغو ومحنت ایرشمه‌کی گناهلرکز شوملغندندر (ویعفوا عن کثیر) (۱) وعفو قیلور هم کیچه‌ر خدای گناهلرکزنك کوبسندن (وما أنتم) وسزلر توگلسز ای مشرکلر (بمعجزین) عاجز ایتکوچیلر خدایمی عذاب یبارودن وفرمانیمی یورتودن (فی الأرض) یبرده (وما لکم من دون الله) هم یوقدر سزلرگه خدای تعالی‌دن باشقه (من ولیّ) هیچ بر دوست‌کم دنیاده اشلرکزنی توزه‌ر (ولا نصیر) دخی یوقدر هیچ بر یاردم ایتکوچی‌کم آخرتده سزلرنی عذابدن قوتقارور (ومن آیاته) هم خدای تعالی‌نك قدرتی نشانلرندندر (الجوار) یورگوچی کیمه‌لر (فی البحر) دیکزده (کالأعلام) طاغلر کبی الوغلقده (ان یشأ) اگر تله‌سه خدای (یسکن الرّیح) ساکن قیلور وتوقطاتور کیمه‌نك یورمه‌کینه سبب بولغان جیلنی (فیظللن) بس أورلورلر اول کیمه‌لر جیل توقتاغاچ (رواکد) تیك طورغوچیلر بولوب (علی ظهره) صونك آرقاسی اوزره یعنی صو اوستنده طوقتاب تیك طورورلر (انّ فی ذلك) درستلکده اوشبو اشده یعنی جیللرنی مسخر أیلهب کیمه‌لرنی یورتوده (لآیات) البته علامتلر ودلالتلر باردر خدایمنك قدرتینه (لکلّ صبّار) هر بر صبر ایتکوچی

(۱) امام ابو اللیث رحمه‌الله تفسیرنده حضرت مرتضی علی کرم‌الله وجهه‌دن نقل قیلورکم خدای تعالی پیغمبرمز علیه‌السلامغه ایندرگان آیتلر آراسنده امیدلیره‌ك آیت اوشبو آیتدر زیراکه بو آیتده خبر بیردی بعض گناهلرکز سببلی سزلرگه مصیبت وقایغو ایرشدرورمن وکو بسینی عفو ایته‌رمن دیدی خدای تعالی کریمدرکم بر مرتبه گناهنی عفو أیله‌سه آخرتده اول گناه اوچون عذاب قیلماس دیدی. عین المعانی.

اوچون (شَكُورا) شكرانه قيلغوچى اوچون خداينك نعمتلرينه (أَوْ يُوبِقْهُنَّ) يا ايسه اگر تلهسه هلاك قيلور خداى تعالى وصوغه غرق قيلور اول كيمهلرنى يعنى كيمه اهلينى (بِمَا كَسَبُوا) آنلرنك اشلهگان گناهلرى سببلى (وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ) هم عفو قيلور وكيچهر گناهلرينك كوبسندن ياكه اگر تلهسه نجات بيرورو قوتقارور كيمه اهلينك كوبسينى غرق بولودن يعنى مؤمنلرنى قوتقارور ومشركلرنى هلاك قيلور تاكم آنلردن انتقام آلسون اوچون (وَيَعْلَمَ الَّذِينَ) هم تاكم بلسونلر اوچون شول كمسهلركم (يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا) خصومت قيلورلر وبحثلهشورلر آنلر بزنك آيتلرمز طوغريسنده هم آيتلرگه اشانماسلر شونى بلسونلركم بلا كيلگان وقتده (مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ) يوقدر آنلرغه هيچ بر قاچا طورغان اورن يعنى هيچده قاچوب قورتولا آلماسلر (فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ) بس شول نرسهكم بيرلمش بولدى سزلرگه دنيا نرسهسندن مال وبالالر كبى (فَمَتَاعُ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا) بس اول نرسه اوشبو دنيا تركلكينك متاعيدر يعنى دنياده ترك وقتكزدهغنه آنك برله فائدهلهنورسز (وَمَا عِنْدَ اللهِ) وخداى تعالى قاشنده بولغان نرسه يعنى آخرت ثوابى وجنت نعمتلرى (خَيْرٌ) ايند گورهك ويخشيراقدر (وَأَبْقَى) هم قالغوچيراقدر (لِلَّذِينَ آمَنُوا) شول كمسهلر اوچون كم ايمان كيلتوردىلر (وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ) هم پروردكارلرى اوزره توكل قيلورلر (وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ) هم شول كمسهلر اوچون كم صافلانورلر ويراق بولورلر (كَبَائِرَ الْإِثْمِ) گناه كبيرهلردن يعنى الوغ گناهلردن (وَالْفَوَاحِشَ) دخى بوزق اشلردن (وَإِذَا مَا غَضِبُوا) وهر قاچان آچيغلانسهلر آنلر آدميلرگه بر ضرر وزيان ايرشدرمهكلرى سببلى (هُمْ يَغْفِرُونَ) آنلر عفو قيلورلر وكيچهرلر اول زيان ايرشدرگان كشيدن اوشبو آيت كريمه ابو بكر صديق رضى‌الله عنه شأننهدركم مكهده آنى تورلى قباحت سوزلر برله خورلارلر ايدى اول آنى عفو قيلوب قارشوسينه هيچ بر سوز أيتمهس ايدى (وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا) وشول كمسهلر اوچون كم اجابت ايتديلر (لِرَبِّهِمْ) پروردكارلرينه يعنى خداينك فرمانينه اطاعت أيلهديلر (وَأَقَامُوا الصَّلَوةَ) هم قائم قيلديلر واوتهديلر نمازنى (وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ) دخى آنلرنك اشلرى مشورت وكيكاش برلهدر اوز آرالرنده يعنى هر اش قيلسهلر بر برينه مصلحت برله قيلورلر (وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ) هم شول نرسهدنكم رزق بيردك وعطا ايتدك بز آنلرغه دنيا مالندن (يُنْفِقُونَ) نفقه قيلورلر خداى تعالى يولنده (وَالَّذِينَ) دخى

شول کمسه‌لر اوچون‌کم (اذا اصابهم البغی) هر قاچان ایرشسه آنلرغه ظلملق مشرکلر طرفندن (هم ینتصرون) آنلر انتقام آلورلر دشمانلرندن وآنلر برله صوغش قیلورلر (وجزاء سیئة) ویاوزلقنك جزاسی (سیئة) یاوزلقدر (مثلها) آنك اوزی اوخشاشلی یعنی مشرکلر سزلرگه ظلم وجبر أیله‌سه‌لر سز هم آنلرغه فارشی آنلر برله صوغش قیلکز وظلملق ایتکوچیگه جزا بیرکز (فمن عفی) بس هرکم عفو أیله‌سه وکیچسه اوزینه ظلملق قیلغان مؤمندن (واصلح) دخی اصلاح قیلسه اوزی برله ظلملق ایتکوچینك آراسینی (فاجره) بس اول کمسه‌نك اجری (علی الله) الله تعالی اوزرینه‌در یعنی خدای تعالی اول اشی قارشوسینه البته آکا اجر وثواب بیرور (انه لایحب الظالمین) درستلکده خدای دوست توتماس ظلماق ایتکوچیلرنی (ولمن انتصر) وهرکمسه‌کم انتقام آلسه اوزینه ظلم قیلغان کشیدن (بعد ظلمه) اول کشینك ظلمندن صوك (فاولئك) بس اوشبو انتقام آلغوچیلر (ماعلیهم من سبیل) یوقدر آنلر اوزرینه هیچ بریول یعنی آنلرنی ملامت وشلته ایتمه‌کگه وجه یوقدر یاکه آنلرغه گناه یوقدر (انما السبیل) موندن باشقه توگلدرکم ملامت وشلته گه یول بولور (علی الذین یظلمون) شول کمسه‌لر اوزره‌کم ظلملق قیلورلر (الناس) آدمیلرگه (ویبغون فی الارض) هم آزغونلقده چیکدن چغارلر وفساد قیلورلر بیرده (بغیر الحق) حقلقدن ودلیلدن باشقه (اولئك) اوشبو گروه یعنی ظلم وبغی ایتکوچیلر (لهم عذاب الیم) بولغوچیدر آنلرغه رنجتکوچی عذاب آخرتده (ولمن صبر) هرکم صبرلق قیلسه وچداسه خلقنك ظلم وجفاسینه (وغفر) هم کیچسه آنلرنك ظلمندن وانتقام آلماسه (ان ذلك) درستلکده اوشبو صبر وغفران (لمن عزم الامور) البته اشلرنك یخشیراقندندر (ومن یضلل الله) وهرکمنی ضلالتده قالدرسه خدای تعالی (فما له من ولی) بس یوقدر اول کمسه گه هیچ بردوست‌کم آنك اشینی توزك قیلور (من بعده) خدای آنی ضلالتده قالدرغاندن صوك (وتری الظالمین وسین کورورسك مشرکلرنی قیامتده (لما رأوا العذاب) کورگانلری زمانده آنلر عذابنی (یقولون) أیتورلر (هل الی مرد) ایا بارمیدر دنیاغه کیری قایتمافغه (من سبیل) هیچ بریول تاکم دنیاغه کیری قایتوب اشلریمزنك تدبیرینی کورور ایدك دیورلر (وتریهم) هم سین کورورسك اول مشرکلرنی قیامت کونده (یعرضون علیها) عرض قیلنمش بولورلر آنلر تموغ اوطینه (خاشعین)

حقیر وتوبانچیلك ایتکوچیلر بولغانلری حالده (مِنَ الذُّلِّ) خورلق ورسوالقدن (یَنظُرُونَ) قارارلر آنلر تموغ اوطینه (مِنْ طَرْفٍ خَفِیٍّ) یاشرن بولغوچی قاراودن یعنی کوزلرینك برچیتی برله گنه قارارلر غایت قورقولرندن باشلرینی کوتاروب قاری آلماسلر (وَقَالَ الَّذِینَ آمَنُوا) وأیتورلر ایمان کیلتورگان کمسه‌لر مشرکلرنی اول حالده کورگاچ (اِنَّ الْخَاسِرِینَ) درستلکده زیان طارتقوچیلر (الَّذِینَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ) آنداین خاسرلرکم زیان ایتدیلر اوز نفسلرینه (وَأَهْلِیهِمْ) دخی زیان ایتدیلر اهل وعیاللرینه یعنی اوزلری هم ایمان کلتورمایوب پوتلرغه طابوندیلر قول آستنداغی کشیلرنی هم ایمان کلتورودن منع ایتدیلر شول سببلی اوزلری هم تموغده قالدیلر هم اهللرینك تموغغه کرماکلرینه سبب بولدیلر (یَوْمَ الْقِیَامَةِ) قیامت کونده (أَلَا إِنَّ الظَّالِمِینَ) بلکزلر کم درستلکده مشرکلر (فِی عَذَابٍ مُقِیمٍ) باقی ومنگو قالغوچی عذابده بولغوچیلردر (وَمَا کَانَ لَهُمْ) هم بولماس اول مشرکلرگه (مِنْ أَوْلِیَاءَ) هیچ دوستلر ومدد ایتکوچیلرکم (یَنصُرُونَهُم) یاردم ایتارلر آنلرغه عذاب وقتنده (مِنْ دُونِ اللهِ) خدای تعالی‌دن باشقه یعنی هیچ کم آنلردن عذابنی دفع ایتماس (وَمَن یُضْلِلِ اللهُ) وهرکم نی ضلالتکه توشورسه خدای (فَمَا لَهُ مِن سَبِیلٍ) بس یوقدر اول کمسه گه هیچ بر یول قورتلمافغه (اسْتَجِیبُوا لِرَبِّکُمْ) اجابت قیلکزلر پروردکارکزغه یعنی آنك فرمانینه بوی صونکزلر (مِّن قَبْلِ أَن یَأْتِیَ یَوْمٌ) کیلماکندن الکاری شول کون کم (لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللهِ) یوقدر کیری قایتارماق اول کون اوچون خدای تعالی قاشندن یعنی اول کونك واقع بولماقی برله حکم ایتولگاندرکم اول حکم هیچده باطل بولماس واوزگارتولمس (مَا لَکُم مِّن مَّلْجَإٍ) یوقدر سزلرگه هیچ بر صغونا تورغان اورن (یَوْمَئِذٍ) شول کونده یعنی قیامت کونده (وَمَا لَکُم مِّن نَّکِیرٍ) هم یوقدر سزلرگه هیچ بر انکار یعنی قیلغان اشلرکزنی هیچده انکار ایته آلماس سز عمل دفترلرینه یازلغان بولور هم بارچه اعضالار گواهلق بیرورلر (فَإِنْ أَعْرَضُوا) بس اگر یوز دوندرسه‌لر مشرکلر وایمان کیلتورمه‌سه‌لر (فَمَا أَرْسَلْنَاكَ) بس یبارمادك بزسینی ای محمد علیه‌السلام (عَلَیْهِمْ حَفِیظًا) آنلر اوزره صاقچی ایتوب تاکم آنلرنی کفر وشرکدن صاقلار ایدك (إِنْ عَلَیْكَ) سینك اوزرکه لازم ایماسدر (إِلَّا الْبَلَاغُ) مگر دعوتنی وشریعت حکملرینی ایرشدرمه‌ك لازمدر قبول ایتماسه‌لر گناه اوزلرینه‌در سیکا زیان بولماس (وانا

اذا اذقنا الانسان) ودرستلکده بزهر قایچان طاتوتساق آدمیکه یعنی مشرکلرکه (منا رحمة) اوز قاشیمزدن برنعمتنی یعنی صحتلك ودولت بیرسه‌ك (فرح بها) شادلانور اول کمسه اول نعمت سببلی (وان تصبهم) واگر ایرشسه آنلرغه (سیئة) بریاوزلق صرخاوق وفقیرلك کبی (بما قدمت ایدیهم) شول‌نرسه‌سببلی کم تقدیم قیلدی آنلرنك قوللری یعنی اوزلرینك قیلغان گناهلری ویاوز عمللری سببلی آنلرغه برمحنت ومصیبت ایرشسه (فان الانسان) بس درستلکده آدمی یعنی کفر اهلی (کفور) کفران نعمت اینکوچیدر وشکرانه‌سزدر (لله ملك السموات والارض) خدای تعالی گه مخصوصدر کوکلرنك هم یرنك پادشاهلقی (یخلق ما یشاء) یاراتور اول هرنرسه‌نی کم تلار (یهب) باغشلار وبیرور خدای (لمن یشاء) هرکمسه گه تلاسه (اناثا) قز بالالرنی نتاککم لوط علیه‌السلامنك قز بالالری بار ایدی ایر بالاسی یوق ایدی (ویهب لمن یشاء) هم باغشلار هرکمسه گه تلاسه (الذکور) ایر بالالرنی نتاك ابراهیم علیه‌السلامغه اوغللرغنه بیردی قز بالاسی بولمادی (او یزوجهم) یا ایسه جفت قیلور آنلرنی (ذکرانا واناثا) ایر بالالر هم‌قز بالالر بولغانلری حالده یعنی تلاگان بنده‌سینه هم ایر بالا وهم قز بالا عطا قیلور نتاککم پیغمبرمز علیه‌السلامنك اوغللری هم قزلری بار ایدی (ویجعل من یشاء) هم قیلور خدای تعالی هر کمسه‌نی کم تلار (عقیما) بالاسز نتاککم یحیی علیه‌السلامنك هیچده بالاسی بولمادی (انه علیم) درستلکده خدای تعالی بلگوچیدر بارچه نرسه‌لرنی (قدیر) کوچی یتکوچیدر بارچه نرسه اوزرینه مرویدرکه یهودیلر پیغمبرمز علیه‌السلام حضرتینه ایتدیلر ای محمد نی اوچون سینك خدایك سینك برله واسطه‌سز اوزی سویلشمه‌س تاکم سین آنی کورور ایدك نتاك کم موسی پیغمبر برله سویلشدی موسی آنی کورور ایدی دیدیلر حضرت بیوردی کم موسی خدای تعالی‌نك سوزینی ایشتور ایدی لکن اوزینی کورمه‌س ایدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (وما کان لبشر) وبولمادی هیچ برآدمگه (ان یکلمه الله) سویلمك آکا خدای تعالی (الا وحیا) مگر بولدی وحی ایتمك برله یعنی الهام قیلماق وکوکلینه صالماق برله (او من وراء حجاب) یا ایسه حجاب وپرده آرطندنغنه یعنی دنیاده هیچ کم خدای تعالی‌نی کورمه‌دی سوزینی ایشوتسه‌ده خدای تعالی آکا الهام أیلمك وکوکلینه شول سوزنی صالماق برله یا که حجاب آرقلی ایشتدی یعنی خدای تعالی برله آنك

آراسنده حجاب بولدی (اَوْ یُرْسِلَ رَسُولاً) یا ایسه خدای تعالی‌نك یبه‌رمکی برله اول کمسه‌گه بر رسولنی وایلچینی فرشته‌لردن (فَیُوحِی بِاِذْنِه) بس وحی قیلور اول یبه‌رلمش فرشته خداینك اذنی وامری برله (مَا یَشَآءُ) شول نرسه‌نی‌کم تلهر خدای تعالی (اِنَّهُ عَلِیٌّ) درستلکده خدای تعالی برتر ویوقاری بولغوچیدر مخلوق صفتلرندن (حَکِیمٌ) حکمت ایه‌سی بولغوچیدر سوزنده (وَکَذٰلِكَ) واوشانداق یعنی نتاك کم اوّلکی پیغمبرلرگه وحی ایتدك شونك کبی (اَوْحَیْنَآ اِلَیْكَ) وحی أیله‌دك بز سیکا ای محمد علیه السلام (رُوحاً مِنْ اَمْرِنَا) قرآننی فرمانمز برله قرآننی روح دیمه‌کی شول وجهدندرکه قرآن برله کوکللر ترکلك طابار نتاك کم روح برله ته‌نلر تریلور (مَا کُنْتَ تَدْرِی) بلور بولمادك سین وحی کیلودن الگاری شونی‌کم (مَا الْکِتَابُ) نی نرسه‌در قرآن یعنی قرآن اینمه‌کندن الگاری سین آنی بلمه‌دك (وَلَا الْاِیمَانُ) دخی بلمه‌دك سین وحی کیلودن الگاری ایمانغه دعوت ایتمه‌کنی یا که شریعت حکملرینی یا که ایمان اهلینی یعنی کم ایمان کیلتوره‌چك ایدکینی بلمه‌دك (وَلٰکِنْ جَعَلْنَاهُ) ولکن قیلدق بز اول کتابنی یا که ایماننی (نُوراً) برنور ویاقطیلق (نَهْدِی بِهِ) تا کم طوغری یولغه کوندرورمز اول نور برله (مَنْ نَشَآءُ) هر کمسه‌نی‌کم تلهرمز (مِنْ عِبَادِنَا) بنده‌لریمزدن (وَاِنَّكَ لَتَهْدِی) ودرستلکده سین بزنك وحیمز برله دلالت قیلورسن واوندرسن آدمیلرنی (اِلٰی صِرَاطٍ مُسْتَقِیمٍ) طوغری یول صاری یعنی اسلام دینینه (صِرَاطِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك یولی صاری یعنی اول طوغری یول الله‌نك یولیدر (اَلَّذِی لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ) آنداین الله‌کم آنك ملکنده وتصرفنده‌در کوکلرده بولغان نرسه‌لر (وَمَا فِی الْاَرْضِ) هم یبرده بولغان نرسه‌لر بارچه‌سی (اَلَآ اِلَی اللّٰهِ) بلکزلرکم الله تعالی صاری (تَصِیرُ الْاُمُورُ) اورلور وقایتور خلایقنك اشلری آخرنده تا کم اوزی هرکمنك حالینه کوره حکم قیلور یا که هر حالده وهر وقتده بارچه اشلرنك قایتماقی خدای تعالی‌گه‌در والله اعلم.

سورة الزخرف مكية وهى تسع وثمانون آية

۴۲ نجی سوره زخرف سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۸۹ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(حٰمٓ) الله اعلم (۱) بمراده (وَالْكِتٰبِ الْمُبِينِ) ظاهر وروشن بولغوچی قرآن برله آنطدر یا که شریعت حکملرینی ظاهر ایتکوچی قرآن برله آنطدرکم (انَّا جَعَلْنٰهُ) درستلکده بز قیلدق اول قرآننی (قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا) عرب تلنده بولغوچی قرآن یعنی عرب تلنچه ایندردك (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) تا کم شایدکه سزلر یعنی عربلر فهملرسز وآکلارسز آنك معنالرینی اوز تلکزده بولماق سببلی یا که اول قرآننك فصاحت وبلاغتندن استدلال قیلوب محمد علیه السلام نك حق پیغمبر ایدکینی بلورسز (وَانَّهُ فِىٓ اُمِّ الْكِتٰبِ) ودرستلکده اول قرآن بارچه کتابلرنك آناسی بولغوچی لوح المحفوظده (لَدَيْنَا) بزنك قاشمزده (لَعَلِىٌّ) البته اولوغدر وشأنی یوقاریدر (حَكِيمٌ) محکم ایتولمشدرکم آنده هیچ برتناقض واوزگارو بولماس هم هیچده منسوخ بولماس (اَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ) ایا منع قیلایق‌مو ویراق ایته‌یك‌مو سزلردن (الذِّكْرَ) قرآننی (صَفْحًا) منع قیلماق (اَنْ كُنْتُمْ) شول جهتدن کم سز بولدکز (قَوْمًا مُسْرِفِينَ) آزغونلقده چیکدن چقغوچی گروه یعنی سزلر قرآنغه اوشانماغان وایمان کیلتورمه‌گانلکدکز سببلی بز قرآننی سزلردن کیری آلماسمز وسزنك مشرك بولماقدکز سببلی قرآن کیری کوککه کوته‌رلمه‌س زیرا که سزلر آکا اوشانماساکز سزدن باشقه آکا اوشانغوچیلر وآنك برله عمل قیلغوچیلر طابولور وآنك قدرینی بلگوچیلر بولور (وَكَمْ اَرْسَلْنَا) ونی قدر کوب یبه‌ردك بز (مِنْ نَبِىٍّ) پیغمبرنی (فِى الْاَوَّلِينَ) اوّلگی امتلر آراسنده کم آنلر مشرك ومسرف ایدیلر آنلرنك کفری بزنی پیغمبر یبه‌رودن منع قیلمادی (وَمَا يَاْتِيهِمْ) وکیلمه‌دی اول اوّلگی مشرکلرگه (مِنْ نَبِىٍّ) هیچ‌بر پیغمبر آنلرنی حق دینگه اوندمه‌ك اوچون (اِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ) مگر شولکم استهزآء قیلور بولدیلر ومسخره‌گه طوتدیلر آنلر اول پیغمبرنی نتاك کم اوشبو قریش مشرکلری سینی استهزآء قیلورلر (فَاَهْلَكْنَا) بس هلاك أیله‌دك بز پیغمبرنی استهزآء قیلولری سببلی (اَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا) اول مشرکلردن قاطیراق بولغان کمسه‌لرنی قوّت یوزندن یعنی آنلرنك کوچلیره‌کلرینی هلاك ایتدك کوچلیلکلری بزنی عاجز قیلمادی (وَمَضَى) هم

(۱) بعضلر قولنچه سوره باشلرنده بولغان حروف مقطعه تنبیه واعلام اوچوندر یعنی ایشتکوچینی غفلتدن اویغاتسون وآگاه‌لاندرسون اوچوندر وکشف الاسراردە بیورمشدرکه حم‌ده‌گی حآء خدای تعالی‌نك حیوة بی‌زوالینه اشارتدر ومینم ملك بی‌انتقالندن کنایتدر حق سبحانه وتعالی اوزینك حیوتی وملکی برله قسم یاد قیلور.

اوتکاندر قرآنده نیچه اورنده (مَثَلُ الْأَوَّلِينَ) اوّلگی امتلرنك صنتلری وخبرلری یعنی آنلر پیغمبرلرینه نی اش قیلغانلقلری هم خدای آنلرنی نی طریقه هلاك ایتکانلکی بیان ایتولکاندر (وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ) واگر صوراساك سین ای محمد علیه السلام قریش مشرکلرندن (مَنْ خَلَقَ السَّمٰوٰاتِ وَالْأَرْضَ) کم یاراتدی کوکلرنی هم «پیرنی» دیوب (لَيَقُولُنَّ) البته أیتورلر آنلر سینك سوزکه جوابده (خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ) یاراتدی کوکلرنی هم پیرلرنی حکم وفرمانده غالب بولغوچی خدای (الْعَلِيمُ) دانا وبلگوچی خدای بنده‌لرنك احوالینی بس اوشبو مشرکلر نیندین جاهللردرکه کوکنی وپیرنی خدای تعالی یاراتقان ایدکینی بله تورب آندن غیریگه طابونورلر (الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ) آندین خدای تعالی کم قیلدی اول سزنك اوچون پیرنی (مَهْدًا) توشالمش وجایولمش بساط تاکه سزلر آنك اوستنده قرار قیلورسز (وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا) هم یاراتدی سزنك اوچون پیرده (سُبُلًا) یوللرنی (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) تاکم شایدکه سزلر کونلورسز ویولنی طابارسز یعنی شول یوللر بوینچه یورمك برله تله گان پیرلرکزگه باروب یته‌رسز (وَالَّذِي نَزَّلَ) هم آندین خدایدرکم ایندردی (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن (مَاءً) صونی یعنی یغمورنی (بِقَدَرٍ) مقدار واولچه‌و برله یعنی بیك آرتق کوب هم توگل تاکم نوح علیه السلام طوفانی کبی خلایقنی غرق قیلور ایدی هم بیك آزده توگل آشلقلرینك اوسمه‌کینه کفایه قیلماس ایدی بلکه اورطاچه وکفایه قیلورلق مقدار ایندرور (فَأَنْشَرْنَا بِهِ) بس ترگزدك ویاشارتدك بز اول صو سببلی (بَلْدَةً مَيْتًا) اولگان وقوروغان پیرنی یعنی قوروغ پیرده اوله‌نلر اوسدردك غایبدن متکلم صیغه‌سینه کوچمه‌کی اوشبو فعلنك اوزینه‌گنه خاص بولماقی جهتندندر (كَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ) اوشانداق یعنی اولگان پیرنك ترلمه‌کی کبی سزلر هم چغارلمش بولورسز قبرلرکزدن کیری ترلوب (وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ) هم آندین خدایدرکم یاراتدی جفتلرنی یعنی مخلوقاتنك تورلی اصناف وانواعینی (كُلَّهَا) بارچه‌سینی (وَجَعَلَ لَكُمْ) دخی قیلدی سزنك اوچون (مِنَ الْفُلْكِ) کیمه‌لردن دریالرده (وَالْأَنْعَامِ) هم دورت آیاقلی حیوانلردن قوروغ پیرده (مَا تَرْكَبُونَ) شول نرسه‌نی‌کم سزلر آطلانورسز ومنه‌رسز آکا (لِتَسْتَوُوا) تاکم راست وتیکز بولماقکز اوچون (عَلٰى ظُهُورِهِ) آطلانغان نرسه‌کزنك آرقه‌لری اوزرنده آطلانوب ومنوب یورگان وقتکزده (ثُمَّ تَذْكُرُوا) صکره یاد ایتمه‌ککز اوچون

(نعمة ربكم) پروردكارگزنك نعمتيني (اذا استويتم عليه) هر قايچان مستوى وتيگز بولساگز سز يعنى آطلانساگز اول نرسه اوزرينه (وتقولوا) دخى ايتمه‌گز اوچون (سبحان الذى) پاك ومنزه‌در شول خداى تعالى‌كم (سخر لنا) مسخر ومطيع قيلدى بزنك اوچون يعنى بزنك قول آستمزده قيلدى (هذا) اوشبو آطلانا طورغان نرسه‌نى يعنى كيمه‌نى هم دورت آياقلى حيوانلرنى تاكم آنلرغه منوب تله‌گان بيرلرمزگه سفر قيلورمز (وما كنا له) وبولمادق بز اوشبو نرسه‌گه (مقرنين) اوز قوّتمز وكوچمز برله ضبط ايتكوچيلر واوزمزگه آنلرنى مطيع قيلغوچيلر اگر خداى تعالى مطيع أيله‌مه‌سه (وانا الى ربنا) ودرستلكده بزلر پروردكارمز صارى (لمنقلبون) البته أيله‌نگوچيلر (۱) وقايتقوچيلرمز اولگانمزدن صوك جنازه مركبينه آطلانوب (وجعلوا له) وقيلديلر مشركلر خداى تعالى‌گه (من عباده) آنك بنده‌لرندن (جزءا) بركيسه‌ك ونصيبنى يعنى: «فرشته‌لرنى خدانك قزلريدر» ديديلر (ان الانسان) درستلكده آدمى يعنى مشركلر (لكفور مبين) البته آشكارا بولغوچى شكرانه‌سز وكفران نعمت ايتكوچيدركم حق سبحانه وتعالى‌گه تيوش بولماغان صفتلرنى نسبت بيرور (ام اتخذ) ايا طوتقاندرمو خداى اوزى اوچون (مما يخلق) شول نرسه‌دن كم ياراتور اوزى (بنات) قزلرنى يعنى اوزينك مخلوقى بولغان فرشته‌لرنى اوزينك قزلرى ايتوب طوتقاندرمو وحالانكه قزلر اير بالاغه قاراغانده ناقص وكيمره‌كلردر (واصفيكم) هم صايلاغاندرمو سزلرنى (بالبنين) اوغللر برله وحالانكه اوغللر قزغه قاراغانده كامل واشرفلردر يعنى خداى تعالى سزلرگه يخشى وكامل بولغان اير بالا بيروب اوزينه ناقص بولغان قز بالانى اختيار ايتكاندرمو بو نيچك درست بولور (واذا بشر) وهر قايچان بشارت وخبر بيرلمش بولسه (احدهم) «فرشته‌لرنى خدانك قزلريدر» ديب أيتكوچى مشركلرنك برسى يعنى بنو مليح مشركلردن برسى (بما ضرب للرحمن مثلا) شول نرسه برله كم خداى تعالى اوچون مثل قيلوب كيلتورور اول اوزى اول نرسه‌نى يعنى: «خدانك قزلرى باردر» ديب أيتور اگر شول أيتكوچى كشينك اوزينه «سينك قزك بولدى خاتونك قز بالا طوغردى» ديب خبر بيرسه‌لر (ظل وجهه مسودا) اورلور آنك يوزى قارالمش بولوب غايت قايغوسندن (وهو كظيم) وحالانكه اول اوزى طولودر قايغو وحسرتدن يعنى اچى طولى قايغو وحسرت بولور زيرا كه عرب مشركلرى خاتونلرى قز بالا

(۱) خبرده كيلمشدركم پيغمبرمز عليه السلام حضرتلرى مركبكه آطلانغانده مباركك آياقلرينى اوزه‌نگوگه قويغان وقتده «بسم الله الحمد لله على كل حال سبحان الذى سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وانا الى ربنا لمنقلبون» ديورايدى.

طوغدرسه بیك قایغوروزلر وسویمه‌سلر ایدی بس اوزلرینه قز بالا بولونی سویمه‌گاچ خدایناك قز بالاسی بولونی نیچك درست کورورلر (اَوَ مَنْ یُنَشَّؤُا) ایا شول کمسه کم تربیه ایتولمش واوسدرلمش بولور (فِی الْحِلْیَةِ) زینتده وقدر وناز اچنده (وَهُوَ فِی الْخِصَامِ) وحالانکه اول کمسه خصومت ومجادله‌ده (غَیْرُ مُبِینٍ) دلیل وحجتنی آشکارا قیلغوچی بولماس یعنی قز بالالر قدر وزینت اچنده اوسه‌رلر شول سببلی آنلرده شجاعت وبهادرلق بولماس صوغش میداننده هیچ اش کورگازه آلماسلر شول جهتدن عرب مشرکلری قز بالانی سویمه‌سلر بس خدای تعالی‌نك قز بالاسی بولونی نیچك معقول کورورلر بس خدایناك قزلری باردر دیمه کلری آنلرنك غایت جهالتندندر ودخی آنلرنك نادانلقلرندن بری شولدر کم (وَجَعَلُوا) هم قیلدیلر اول مشرکلر وآطادیلر (الْمَلَائِکَةَ) فرشته‌لرنی (الَّذِینَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمٰنِ) آنداین فرشته‌لرکم آنلر خدای تعالی‌نك بنده‌لریدر (اِنَاثًا) خاتونلر دیوب یعنی همیشه خدایغه عبادت أیلمك برله مشغول بولغان فرشته‌لرنی خدایناك قزلریدر دیوب آطادیلر (اَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ) ایا حاضر بولدیلر وکوردیلرمو اول مشرکلر خدای تعالی‌نك فرشته‌لرنی یاراتمافینی یعنی فرشته‌لرنك قز ایدکلرینی قایدان بلورلر فرشته‌لرنی یاراتقان وقتده آنلر قاراب طوردیلرمو مرویدرکه پیغمبرمز علیه السلام اول مشرکلردن صورادی فرشته‌لرنك قز ایدکلرینی سز قایدن بلهسز دیدی آنلر أیتدیلر بز آتا وبابالرمزدن شول طریقه ایشتدك آتا وبابالرمزنك یالغانچی توگللکلرینه گواهلق بیره‌مز دیدیلر حق تعالی بیوردی‌کم (سَتُکْتَبُ) تیزدرکم یازلور (شَهَادَتُهُمْ) اول مشرکلرنك گواهلقلری (وَیُسْئَلُونَ) هم صورالنمش بولور آنلر قیامت کونده شول طوغریدن (وَقَالُوا) وأیتدیلر بنو ملیح مشرکلری (لَوْ شَاءَ الرَّحْمٰنُ) اگر تلهسه ایدی خدای (مَا عَبَدْنَاهُمْ) طابونماس ایدك بز فرشته‌لرگه یعنی بزنك فرشته‌لرگه طابونماقمز خدایناك اراده‌سی وتله‌مه‌کی برله‌در دیدیلر (مَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ) یوقدر آنلرنك اوشبو أیتکان سوزلری برله هیچ بر علملری یعنی بو سوزنی بلوب أیتمه‌سلر بلکه باری مجادله و بحثله‌شور اوچونگنه أیتورلر اعتقاد یوزندن توگلدر (اِنْ هُمْ) ایمه‌سدر اول مشرکلر (اِلَّا یَخْرُصُونَ) مگر شولکم یالغان أیتورلر زیراکه آنلرنك مدعالری شولدرکم بزنك فرشته‌لرگه طابونماقمز خدایناك تقدیری برله‌در خدای تعالی بواشکه راضیدر بس بواشمز اوچون بزلرنی عذاب قیلماس

دیورلر وحالانکه آنلرنك بوسوزلری یالغاندر زیراکه خدای تعالی کفرگه هیچده راضی بولماس (أم آتیناهم) یا ایسه بیردکمو بز اول مشرکلرگه (کتابا) برکتابنی (من قبله) اوشبو قرآندن الگاری یعنی موندن الگاری اول مشرکلرنك اشلرینك درستلکینه دلیل بولورلق برکتاب آنلرغه یباردکمو (فهم به مستمسکون) بس اول مشرکلر شول کتابغه یابشقوچیلردرموشول کتابنی اشلرینك درستلکینه دلیل ایته‌رلرمو یعنی البته آنداق توگلدر آنلرغه قرآندن الگاری هیچ برکتاب بیرلگانی یوقدر بس آنلرنك بواشلرینه هیچ بردلیل وحجتلری یوقدر (بل قالوا) بلکه أیتورلر آنلر (انا وجدنا) درستلکده بز طاپدق (آبائنا) اوزلرمزنك آتالرمزنی (علی أمة) بریول وبرسیرت اوزرینه (وانا علی آثارهم) هم درستلکده بزلر آنلرنك اثرلری وایزلری اوزره (مهتدون) کونلگوچیلرمز یعنی آتالرمزغه تقلید قیلوب اوشبو اشلرنی اشله‌رمز آنلر فرشته‌لرگه طابونور ایدیلر شول سببلی بزلر هم طابونامز دیورلر (وکذلك) واوشانداق (ما أرسلنا) یبه‌رمه‌دك بز (من قبلك) سیندن الگاری ای محمد علیه السلام (فی قریة) هیچ برقریه‌گه (من نذیر) هیچ برقورقتقوچی پیغمبرنی کم آنلرنی عذابدن قورقتدی وتوحیدکه اونده‌دی (الا قال مترفوها) مگر شول کم أیتدیلر اول قریه‌نك دولتلیلری وبایلری اول پیغمبرگه (انا وجدنا) درستلکده بز طاپدق (آبائنا) آتالرمزنی (علی أمة) برطریق وبردین اوزرینه (وانا علی آثارهم) هم درستلکده بزلر آتالرمزنك اثرلرینه وایزلرینه (مقتدون) اقتدآء ایتکوچیلروایه‌رگوچیلرمز یعنی اوشبو مشرکلر کبی آنلر هم آتا بابالرمزغه تقلید ایتوب مشرك بولامز دیدیلر (قل) أیتدی اول پیغمبر آنلرغه (أولو جئتکم) ایا سزلر آتالرکزغه ایه‌رورسزمو اگرچه مین کیلتورگان بولسامده سزلرگه (بأهدی) راستراق وتوغریراق بولغوچی دیننی (مما وجدتم علیه) شول نرسه‌دن کم طاپدکز سز اول نرسه اوزره (آبائکم) آتالرکزنی یعنی مین سزلرگه آتالرکزنك دیننن یخشیراق بولغان حق دیننی کیلتورسه‌مده سزلر مین کیلتورگان دیننی قبول ایتمه‌یوب آتالرکزغه ایه‌رمه‌سزمو دیدی (قالوا) أیتدیلر اول مشرکلر پیغمبرنك سوزینه جوابده (انا بما أرسلتم به) درستلکده بزلر شول نرسه‌گه کم یبه‌رلدکز سز اول نرسه برله (کافرون) اشانماوچیلرمز یعنی بز سین کیلتورگان دیننی قبول ایتمه‌سمز وایمان کیلتورمه‌سمز دیدیلر (فانتقمنا منهم) بس انتقام آلدق بزاول

آتالرینه تقلید ایتکوچی معاندلردن و آنلرنی هلاك أیلهدك (فَانْظُرْ) بس قاراغل سین ای محمد علیه السلام (کَیْفَ کَانَ) نیچك بولدی (عَاقِبَةُ الْمُکَذِّبِینَ) پیغمبرلرنی یالغانغه توتقوچیلرنك حاللرینك عاقبتی کم بارچه‌لری هلاك بولوب عذابده قالدیلر (وَاذْ قَالَ ابْراهِیمُ) ویاد قیلغل شونی کم أیتدی ابراهیم پیغمبر غاردن چقغانندن صوك (لأبیه) اوزینك آتاسی آزرگه (وَقَوْمِهِ) هم اوزینك قومینه آنلرنك پوتقه طابونغانلرینی کورگاچ أیتدی (انَّنِی بَرَاءٌ) درستلکده مین بیزارمن و بیزگوچی من (مِمَّا تَعْبُدُونَ) شول نرسه‌دن کم سزلر طابونورسز آکا یعنی پوتلردن بیزگوچیمن (الاَّ الَّذِی فَطَرَنِی) لکن شول کمسه کم یاراتدی مینی (فَانَّهُ سَیَهْدِینِ) بس درستکده اول تیزدرکم مینی ثابت قیلور هدایته وضلالتدن صاقلار (وَجَعَلَهَا) هم قیلدی ابراهیم علیه السلام توحید کلمه‌سینی (کَلِمَةً بَاقِیَةً) قالغوچی کلمه (فی عقبه) آنك ذریتنده ونسلنده شول جهتدندرکم ابراهیم علیه السلام نسلنده و آنك اولادی آراسنده هر وقتده خدایغه بربلگوچی وخلقنی توحیدکه اوندهگوچی کشی بولورایدی وبعضیلر ابراهیمنك عقبندن مراد محمد علیه السلامنك آلیدر یاکه امّتیدر دیمشلر یاکه مراد خدای تعالی ابراهیم پیغمبرنك نسلنده توحید کلمه‌سینی باقی قیلدی (لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ) تاکم شایدکه اول مشرکلر قایتورلر ودونارلر شرك وکفردن هم ابراهیمنك دینینه کرورلر (بَلْ مَتَّعْتُ) بلکه فائده‌لاندردم مین اوشبو دنیا نعمتلری برله (هَؤُلاءِ) اوشبو قریش مشرکلرینی (وَآبَاءَهُمْ) هم آنلرنك آتالرینی (حَتَّی جَاءَهُمُ الْحَقُّ) تا شول وقتغه‌چه‌کم کیلدی آنلرغه حق بولغوچی سوز یعنی قرآن یاکه اسلام دینی (وَرَسُولٌ مُبِینٌ) هم آشکارا بولغوچی پیغمبر دلیللر ومعجزه‌لر برله یاکه توحید واسلامنی بیان ایتکوچی پیغمبر یعنی محمد علیه السلام (وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ) وکیلکانی زمانده اول مشرکلرگه حق بولغوچی سوز یعنی قرآن (قَالُوا) أیتدیلر آنلر (هَذَا سِحْرٌ) اوشبو سین کیلتورگان قرآن برسحروجادولقدر (وَانَّا بِهِ کَافِرُونَ) هم درستلکده بزلر اول قرآنغه اوشانماوچیلرمز یعنی آنی خدایغك کلامی دیب بلماسمز دیدیلر (وَقَالُوا) دخی أیتدیلر قریش مشرکلری (لَوْلاَ نُزِّلَ) نی اوچون ایندرلمه‌دی (هَذَا الْقُرْآنُ) اوشبو قرآن (عَلَی رَجُلٍ مِنَ الْقَرْیَتَیْنِ) ایکی قریه‌نك یعنی مکه برله طائفنك برسندن بولغان برایر اوزرینه (عَظِیمٍ) الوغ بولغوچی ایر اوزرینه یعنی اگر اوشبو قرآن خدایدن کیلگان بولسه

مکه‌دن ولید بن مغیره یاعتبه ربیعه کبی وطائف شهرندن عروة ثقفی یاکه حبیب بن عمرو کبی مال ومنصب ایه‌سی بولغان اولوغ کشیلرگه کیلمك کیره‌ك ایدی نی اوچون شوندایین اولوغ کشیلرگه کیلمه‌یوب محمدکه کیلدی‌بس بو قرآن خدایدن کیلگان توگلدر دیدیلر آنلر اولوغلقنی مال ودولت هم خیل وحشم کوبلکی برله‌گنه بولا دیب گمان ایتدیلر بلمه‌دیلر کم خدای تعالی قاشنده فضیلت واولوغلق دنیا مالی ودنیا اسبابی برله توگلدر بس آنلرنك سوزلرینه جوابده بیوردی کم (أَهُمْ يَقْسِمُونَ) ایا اول مشرکلر تقسیم قیلورلر وبولارلرمو رَحْمَتَ رَبِّكَ) ربکنك رحمتنی یعنی پیغمبرلکنی آنلر اوزلری تله‌گان کشیلرگه بیروب خداینك رحمتنی ونعمتنی اوز اختیارلرنچه تصرف ایتماکچی بولالرمو پیغمبرلکنك آچقچی آنلر قولنده توگلدر تاکم تله‌گان کشیلرینه‌بیرورلر ایدی (نحن قسمنا بينهم) بز قسمت أیله‌دك وبولب بیردك آنلر آراسنده (مَعِيشَتَهُمْ) آنلرنك معیشتلرینی وترکلك قیلونك اسبابینی (فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) اوشبو دنیاترکلکنده وهرکمگه نیوشلی رزق وروزینی تقدیر أیله‌دك آنلرآنك تدبیرندن عاجزقالورلر بس پیغمرلك کبی ایك اولوغ واعلی منصب توغریسنده دخل ایتمه‌ك آنلر شأنی توگلدر (ورفعنا بعضهم) هم کوته‌ردك بز آدملرنك بعضلرینی(فوق بعض) بعضلری اوستینه(درجات)درجه‌لر تاکم بره‌و بای ودولتلی بولدی وبره‌و فقیر ومحتاج بولدی بره‌و آزاد بره‌و قول بره‌و آرتق وایکنچی کیم وتوبه‌ن بولدی همه‌سی خدای تعالی‌نك تقدیر ایتمه‌کی وتله‌مه‌کی برله‌درکم آدمیلرنك بارچه‌سینی بر تیگز قیلمادی آنلرنی متفاوت ایله‌دی (لِيَتَّخِذَ) تاکم توتسونلر اوچون (بعضهم بعضا) آدمیلرنك بعضلری بعضلرینی (سُخْرِيًّا) أش اشله‌گوچی وخدمت قیلغوچی ایتوب یعنی آنلرنی بای وفقیر هم اولوغ وکچك ایتوب یاراتدق تاکم بر گروه ایکنچی گروهنه أش أشله‌سون وخدمت ایتسون اوچون فقیرلر بایلارغه أش اشله‌رلر وکچکلر اولوغلرغه خدمت ایته‌رلر بر برینه مدد ویاردم ایتوشورلر فقیر بایغه خدمت ایتمه‌ك برله هم بای فقیرگه خدمتی اوچون آنچه برله یاردم ایته‌در شونك برله هرقایوسینك معیشتلری توزك بولور ودنیانك اشلری منتظم بولور بس آدمیلرنك بر تیگز بولماوی خدای تعالی‌نك رحمتندندر (ورحمة ربك) وربکنك رحمتی یعنی نبوّت وپیغمبرلك (خير) یخشیراقدر (مما يجمعون) شول نرسه‌دن کم جمع قیلورلر اول مشرکلر یعنی پیغمبرلك دنیا مالندن بایلقدن آرتقدر فضیلت واولوغلق

بایلق برله توگلدر بلکه پیغمبر بولغان کشی نیندایین فقیر بولسه‌ده افضل واولوغ بولور (وَلَوْلَآ اَنْ یَکُونَ النَّاسُ) وا گر بولماسه ایدی آدمیلر بارچه‌سی (اُمَّةً واحِدَةً) بر گروه دنیانی آخرت اوزرینه ترجیح قیلوده یعنی دنیا مالینه حریصلقده ودنیاغه محبت ایتوده آدمیلر همه‌سی برتوسلی بولماسه ایدی (لَجَعَلْنَا) البته قیلور ایدك بز (لِمَنْ یَکْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ) خدای تعالی گه اشانماغان وایمان کیلتورمه‌گان کشی اوچون (لِبُیُوتِهِمْ) آنلرنك ایولرینه (سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ) سقفلرنی کموشدن یعنی ایو توبه‌لرینی کموشدن قیلور ایدك (وَمَعَارِجَ) هم قیلور ایدك آنلرنك ایولرینه باصقچلرکم (عَلَیْهَا یَظْهَرُونَ) اول باصقچلربرله ایوتوبه‌لرینه منوب اوزلرینی ظاهر قیلورلر وکورگازورلر (وَلِبُیُوتِهِمْ) دخی قیلور ایدك ایمان کیلتورمه‌گان کشیلرنك ایولرینه (اَبْوَابًا) ایشکلرنی (وَسُرُرًا) هم کرسیلر واورندقلرنی کموشدن (عَلَیْهَا) اول کرسیلر اوزرینه (یَتَّکِئُونَ) تکیه قیلورلر وطایانورلر آنلر (وَزُخْرُفًا) هم قیلور ایدك آنلر اوچون زینتلرنی آلتوندن وکموشدن اوشبو آیتده دنیانك ودنیا مالینك غایتده حقیر وکیم ایدکینه هم هیچده حق تعالی قاشنده قدری واعتباری یوق ایدکینه اشارت باردر حاصل معناسی شولدرکه اگر آدمیلرنك کوبره‌گی دنیاغه حریص وطبیعتلرنده دنیا محبوب بولدقندن آدمیلر دنیا مالینی طلب ایتمك وجمع قیلماقغه مشغول بولوب خدای تعالی‌نك عبادتندن قالورلق بولماسه‌لر ایدی کفر اهلی‌نك ومشرکلرنك ایو توبالرینی هم باصقچلرینی وایشکلرینی وبارچه تخت وکرسیلرینی همه‌سینی کموشدن قیلوب آلتون برله آنلرنی زینتلار ایدك وآنلرنی دنیاده کوب مال ودولت ایاسی قیلور ایدك (وَاِنْ کُلُّ ذٰلِكَ) وایماسدر اوشبو ذکر ایتولمشلرنك کلسی (لَمَّا مَتَاعُ الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا) مگر اوشبو دنیا ترکلکی‌نك متاعی وفائده‌له‌نه طورغان نرسه‌لریدر همه‌سی زایل وفانیدر آخرت اوچون هیچده فائده‌سی یوقدر دنیا اوچون گنه درکم شول سببلی خدای تعالی قاشنك هیچ قدری واعتباری یوقدر آنداین اعتبارسز نرسه‌لر کفر اهلینه بولماق مناسبدر (وَالْاٰخِرَةُ) وآخرت نعمتی یعنی جنت (عِنْدَ رَبِّكَ) پروردکارك قاشنده یعنی خدای تعالی‌نك حکمنده (لِلْمُتَّقِینَ) تقوالق قیلغوچیلر هم شرك وکفردن صاقلانغوچیلرغه بولغوچیدر (وَمَنْ یَعْشُ) وهرکم کوزینی یومسه یعنی اعراض قیلسه ویوز دوندرسه (عَنْ ذِکْرِ الرَّحْمٰنِ) خدای تعالی‌نی یاد ایتودن یعنی حلال وحرام احکامینی یاد

ایتودن یوز دوندرسه وخدایناك عذابندن قورقماسه هم رحمتندن امید ایتماسه (نقیض له شیطاناً) مؤکل قیلورمز وسببچی ایتارمز اول کمسه‌گه برشیطاننی (فهو له قرین) بس اول شیطان آکا یولداش ومجلسداش بولور یعنی (۱) همیشه آنی اغوا ووسوسه قیلوب آزدرور (وانهم لیصدونهم) ودرستلکده شیطانلر البته طیارلر اوزلرینه قرین بولغان کشیلرنی (عن السبیل) خدای تعالی یولندن (ویحسبون) هم گان قیلورلر شیطان یولینه کرگان کمسه‌لر (انهم مهتدون) شویله‌دیوب کم درستلکده آنلر طوغری یولغه کونلگوچیلردر یعنی شیطان یولینی طوغری یول دیب بلورلر (حتی اذا جاءنا) تاکم هر قایچان کیلسه اول شیطانغه قرین بولغان کمسه بزگه یعنی اولگاندن صوك قیامتده محشر یرینه کیلسه (قال) ایتور اول کمسه اوزینه قرین بولغان شیطانغه چونکه اول شیطان همیشه آنك برله برگه بولور هیچده آندن آیرلماس محشر یرینه هم برگه کیلور بس شونده اول کمسه شیطانینه ایتور (یا لیت بینی وبینك) کاشکی مینم برله سینك آرا کده یعنی ایکیمزنك آرامزده بولسه ایدی (بعد المشرقین) ایکی مشرقنك یراقلغی یعنی مشرق برله مغرب آراسینك یراقلغی قدرلی ایکیمزنك آرامز یراق بولسه ایدی ومین سینی هیچده کورماسام ایدی (فبئس القرین) بس نی یامان قرین ومجلسداشسن میکا دیور صکره آنلرغه بر ایتکوچی ایتور (ولن ینفعکم) وهرگیز فائده بیرماس سزلرگه (الیوم) اوشبو کون یعنی آخرتده اوشبو طریقه آرزو ایتمه‌کنگزدن سزلرگه هیچ فائده حاصل بولماس (اذ ظلمتم) چونکه ظلملق قیلدکزسز اوز نفسلرکزگه دنیاده وقتکزده (انکم فی العذاب) شونك اوچون کم سزلر بولغوچیلرسز تموغ عذابنده اوشبو کون (مشترکون) شریکلر واورتافلرشیطانلرکز برله نتاك کم گناه قیلوده آنلرغه شریك ایدکز یاکه مراد سزلرگه فائده بیرمه‌س شیطانلرکز برله عذابده اورتاق بولماقکز دیمه‌کدر یعنی عذابده شریك بولمافکز عذابنك یکله‌یمه‌کینه سبب بولماس آکا قاراب هیچ فایوکزنك عذابی تخفیف ایدلمه‌س. مرویدرکه رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری قومینك ایمان کیلتورمه‌کلرینی امید ایتوب همیشه آنلرنی دعوت قیلور ایدی آنلرنك اوطوری عناد وقارشیلقلری آرطور ایدی حق تعالی بیوردی کم (افانت تسمع) ایا بس سین ای محمد علیه السلام ایشتدره آلورسکمو (الصم) صاکفراولرغه یعنی اول

۱) نفحات الانس‌ده مذکور درکه شیخ الاسلام قدس سره بر مؤمن جن برله صحبت قیلور ایدی بر وقت مسجده اولتور غانده اول جن ایتدی ای شیخ آدمیلرنی نچوك کوره‌سن شیخ أیتدی بعضلری اویقوده وبعضلری اویاکور ورمن اول جن أیتدی آدمیلرنك باشلری اوستنده گی نرسه‌لرنی کوره‌سنموسن میکا کورگازگل بس اول جن حضرت شیخغه کورگازدی حضرت شیخ أیتور شویله کوردمکه هرکشینك باشی اوستنده بر قوزغون اولتورغان بعضلرینك قاناطلری برله کوزلرینی قابلار وبعضلرینك کوزلرینه قاناطلرینی گاها توشورور وگاهی کیری یوقاری کوتارور بو نرسه‌در دیوب جندن صورادم اول أیتدی قرآنده ومن یعش عن ذکر الرحمن نقیض له شیطانا دیوب اوقومادکمی اوشبو قوزغونلر شول شیطانلر در هر کم‌نك غافللکی مقدار نچه آکا استیلاء قیلورلر وغالب بولورلر دیدی

مشرکلرنك کوکل قولاقلری صاکغراودر حق سوزنی ایشتماسلر وآکلاماسلر (أَوْتَهْدِی الْعُمْیَ) یا ایسه سین طوغری یولنی کورساته آلورسکمو صوفر کشیلرگه یعنی آنلرنك کوکل کوزلری صوقردر حقلقنی کورماسلر (وَمَنْ کَانَ) دخی سین شول کمسه نی هدایت قیلا آلورسکموکم بولغوچیدر اول کمسه (فِی ضَلَالٍ مُبِینٍ) آشکاره آزغونلقده یعنی بو مشرکلر تمام ضلالتده قالغانلردر سین آنلرنی هدایت قیلوغه قادر توگل سین (فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ) بس اگر بزکیتارساك سینی دنیادن ورحمتمزنك جوارینه ایلتساك یعنی اول مشرکلرگه عذاب کیلودن الگاری سین وفات بولساك کوکلکنی خوش طوتقل (فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ) بس درستلکده بز آنلردن انتقام آلغوچیمز (أَوْ نُرِیَنَّكَ) یا ایسه اگر کورگازساك بز سیکا ای محمد علیه السلام (الَّذِی وَعَدْنَاهُمْ) شول نرسه نی کم وعده قیلدق بز آنلرغه یعنی سین اوشبو دنیادن کیتمه کنکدن الگاری آنلرغه وعده ایتولگان عذابنی یباروب آنلرغه عذاب کیلگانینی سیکا کورگازساك (فَإِنَّا عَلَیْهِمْ) بس درستلکده بز آنلرغه عذاب یبه روگه (مُقْتَدِرُونَ) قادر بولغوچیلرمز وکوچمز یته ریعنی هرحالده آنلرغه عذاب کیلسه کراکدر کراك سینگ ترك وقتکده بولسون یا ایسه سین اولگاندن صوگ بولسون آنلر عذابقه گرفتار بولاچافلردر (فَاسْتَمْسِكْ) بس یا بوشقل سین ای محمد علیه السلام وطوتونغل (بِالَّذِی أُوحِیَ إِلَیْكَ) سینگ صاری وحی ایتولگان نرسه گه آیات واحکامدن (إِنَّكَ عَلَی صِرَاطٍ مُسْتَقِیمٍ) درستلکده سین طوغری یول اوزره سین (وَإِنَّهُ لَذِکْرٌ لَكَ) هم درستلکده قرآن برشرف وعزتدر سیکا (وَلِقَوْمِكَ) دخی سینگ قومکا یعنی قریش عربلرینه یا که بارچه عرب خلقینه شرف وعزتدر عرب تلنچه بولماقی جهتندن یا که قومدن مراد بارچه امتدر (وَسَوْفَ تُسْئَلُونَ) وتیزدرکم صورالمش بولورسز اوشبو نعمت طوغریسندن (وَاسْئَلْ) وصوراغل سین ای محمد علیه السلام (مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ) شول کمسه لردن کم یباردك بز سیندن الگاری (مِنْ رُسُلِنَا) بزنك رسوللریمزدن یعنی اوّلگی پیغمبرلرنك احوالینی استفسار ایتکل وصوراغل آنلرنك امتلرندن ودینلرینك علمأسندن (أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَٰنِ) ایا قیلدقمو بز خدایدن باشقه (آلِهَةً) معبودلرنی کم (یُعْبَدُونَ) طابونولمش بولورلر اول معبودلر یعنی صوراغل کم هیچ برملتده ودینده خدایدن باشقه غه طابونماق برله بز بیورغان وفرمان قیلغان مزمو واوّلگی ملتلرده اوشبو اش مشروع بولغاندرمو معالم ده مذکوردرکه معراج کیچه سنده بارچه پیغمبرلرنی خدای تعالی رسول اکرم حضرتی برله برگه

جمع قیلدی هم پیغمبر مز علیه السلامغه پیغمبرلردن اوشبو طریقه صوراغل دیدی رسول اکرم حضرتی بوخصوصده هیچ برشك طوتمادقی سببلی پیغمبرلردن صورامادی (وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰی) وتحقیق یباردك بز موسی پیغمبرنی (بِاٰیَاتِنَا) پیغمبرلکینه دلیل بولغوچی معجزه‌لریمز برله (اِلٰی فِرْعَوْنَ) فرعون صاری (وَمَلَائِهٖ) هم فرعوننك قومی صاری (فَقَالَ) بس ایتدی حضرت موسی آنلرغه (اِنِّی) درستلکده من (رَسُوْلُ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ) عالملرنك پروردکاری بولغوچی خدانك یبارگان ایلچیسی وپیغمبریمن (فَلَمَّا جَآءَهُمْ بِاٰیَاتِنَآ) بس کیلتورگانی زمانده موسی علیه السلام آنلرغه بزنك علامتلریمزنی یعنی عصا ویدبیضا هم باشقه معجزه‌لرنی کورگازگانی زمانده (اِذَا هُمْ مِنْهَا) شول وقتده آنلر حضرت موسی‌دن (یَضْحَکُوْنَ) کوله‌لر ایدی یعنی استهزآء قیلدیلر ومسخره‌گه طوتدیلر (وَمَا نُرِیْهِمْ) وکورگازمادك بز آنلرغه یعنی فرعونگه هم قومینه (مِنْ اٰیَةٍ) هیچ بر معجزه‌نی (اِلَّا هِیَ اَکْبَرُ) مگر شولکم اول معجزه اولوغراق ایدی (مِنْ اُخْتِهَا) اوزینك قرنداشندن یعنی صوکغی معجزه اوّلگی‌سندن اولوغراق وعجیبراك ایدی شولای بولسه‌ده آنلر اشانمادیلر (وَاَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ) هم طوتدق بز آنلرنی عذاب برله یعنی آنلرغه قحطلق وچکورتکه هم بتلر کبی عذابلرنی یباردك (لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُوْنَ) تا کم شایدکه آنلر دونارلر اوزلرینك باطل دینلرندن وایمان کیلتورورلر دیوب لکن آنلر هیچده دونمادیلر وکفردن قایتمادیلر (وَقَالُوْا) وایتدیلر آنلر عذابنی کوزلری برله کورگاچ موسی علیه السلامغه (یٰٓاَیُّهَا السّٰاحِرُ) ای سحر علمینی بلگوچی وجادولق ایتکوچی بوسوزنی آنلر حضرت موسی‌نی اولوغلاب ایتدیلر زیرا که آنلرنك اعتقادلرنده سحر علمی بیك شریف وقدرلی علم ایدی آنلرنك ای ساحر دیمه‌کلری ای عالم کامل دیمه‌کدر یا که آنلر همیشه حضرت موسی‌نی سحرچی دیوب آطارلر ایدی شول عادتلرنچه باشلرینه عذاب کیلگانده هم ایتدیلر کم ای ساحر (اُدْعُ لَنَا رَبَّكَ) دعا قیلغل سین بزنك اوچون وصوراغل اوزکنك پروردکارکدن اوشبو عذابنك بزلردن کوتارلمه‌کینی (بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ) شول نرسه برله کم عهد قیلغاندر پروردکارك یعنی آنك عهدی باردر سینك قاشکده دعا کنی مقبول ومستجاب أیلهمك برله بس شول عهد بوینچه آندن صوراغل بزلردن بوعذابنی کیتارسون (اِنَّنَا لَمُهْتَدُوْنَ) درستلکده بزلر هدایت طاپقوچیلرمز یعنی اگر اوشبو عذابنی دفع ایلهسه بزلر ایمان کیلتورورمز دیدیلر (فَلَمَّا کَشَفْنَا)

بس کوتارگانمز زمانه (عَنْهُمُ الْعَذَابَ) فرعون قومندن عذابنی موسی علیه السلام دعاسی برله (اِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ) شول وقتده آنلر صندرور وبوزار بولدیلر قیلغان عهدلرینی یعنی وعده‌لرنده طورمادیلر وایمان کیلتورمادیلر موسی علیه السلامنك دعاسی مقبول بولغاچ فرعون خلق آکا ایارورلردیب قورقدی بس بارچه قومینی بر یرگه جمع قیلوب اوزی بر بیوك اورنغه چقدی (وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ) هم ندا قیلدی فرعون اوزینك قومی آراسنده اولوغلانماق یوزندن (قَالَ) ایتدی اول (يَاقَوْمِ) ای مینم قومیم (اَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ) ایا مینم قولمده وتصرفیمده ایماسمو مصر پادشاهلقی ومن مصر مملکتنده سلطان وپادشاه ایماسمن‌مو (وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ) هم اوشبو نیل دریاسینك یلغه‌لری (تَجْرِي مِنْ تَحْتِي) آغارلر مینم سرایمنك آستندن نیل دریاسینك صوی اوچ یوز آلتمش یلغه وآرقلرغه بولنمش ایدی آنلردن دورت اولوغ آرقلر فرعوننك بافچه‌سی اچندن اوتارلر ایدی شول جهتدن فرعون اول آرقلر برله مافتانوب ایتدی اوشبو یلغه‌لر مینم باقچه‌م اچندن آقارلر (أَفَلَا تُبْصِرُونَ) ایا سزلر کورماسسزمو ای مینم قومیم مینم عظمت وشوکتیمنی موسی‌ده بوعظمت ودولت یوقدر (أَمْ أَنَا خَيْرٌ) بلکه مین آرتوغراق‌من (مِنْ هَذَا الَّذِي) اوشبو شوندای کمسه‌دن کم مینم ملکمه (هُوَ مَهِينٌ) اول خور وقدرسز در (وَلَا يَكَادُ يُبِينُ) هم کوچی یتماس آنك سوزنی روشن ایتوب ایتوگه یعنی آچق ایتوب سوزلی آلماس کم اول کمسه‌دن مرادی موسی علیه السلامدر یعنی مین موسی‌دن آرتوغراق من زیرا که مین پادشاه‌من هم دولتم کوبدر موسی خور وقدرسز کشیدر هم تلنده ضعیفلك باردر سوزی آچق آکلانماس دیدی اول ملعون بوسوزنی یالغان ایتدی زیرا که حق تعالی حضرت موسی‌نك واحلل عقدة من لسانی دیگان دعاسی برله تلندن عقده‌نی وضعیفلکنی کیته‌رگان ایدی لکن اوّلده تلنده ضعیفلك بولدقندن فرعون قومی آنی همیشه شولایدر دیب گمان ایته‌رلر ایدی ینه فرعون حضرت موسی‌نك پیغمبر بولماوینه اوز گمانچه دلیل قیلوب أیتدی (فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ) بس نی اوچون توشورلمه‌دی اول موسی اوزره (أَسْوِرَةٌ) بله‌زکلر (مِنْ ذَهَبٍ) آلتوندن اوّل زمانده عادت شول ایدی‌کم اگر بر کشینی قومنك مهتری والوغسی ایتوب صایلاسه‌لر آنك قولینه آلتون بله‌زکلر کیورتورلر ایدی شول جهتدن فرعون أیتدی: «اگر بو موسی قومنك سیدی وپیغمبریمن دیوب راست أیته طورغان

بولسه نی اوچون خدای آکا آلتون بلەزکلر بیرمەدی (أَوْ جَاءَ مَعَهُ) یا ایسه نی اوچون کیلمەدی آنك برله (الْمَلَائِكَةُ) فرشتەلر (مُقْتَرِنِينَ) آکا یاقن بولغانلری حالده یعنی اگر موسی پیغمبر بولسه نی اوچون آکا خدمت ایتمك ویاردم بیرمك اوچون آنك تیکرەسنده فرشتەلر برگه کیلمەدیلر زیراکه بر پادشاه بر شهرگه ایلچی یبارسه اول ایلچی گه خدمت ایتمك اوچون آنك برله برگه اوزینك خاص قوللرینی وکشیلرینی قوشوب یبارور تاکم بارغان یرنده شوکت ومهابتلی کورنسون اوچون بس بو نیچك بولورکم خدای بر یالغز وفقیر کشینی پیغمبر ایتوب یبارور» (فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ) بس یکل عقللی طابدی فرعون اوشبو مکر وحیلەسی برله اوزینك قومینی یعنی اوشبو حیلەسی آنلرغه اثر قیلدی فرعوننك سوزلرینه آلداندیلر (فَأَطَاعُوهُ) بس اطاعت قیلدیلر وبوی صوندیلر آنلر فرعونگه وموسی علیه السلامغه ایەرودن تمام یوز دوندردیلر (إِنَّهُمْ كَانُوا) درستلکده فرعون قومی بولدیلر (قَوْمًا فَاسِقِينَ) خدایتك فرماننن چقفوچی گروه (فَلَمَّا آسَفُونَا) بس آچیغلاندرغانلری زمانده هم غضبده قیلغانلری زمانده فرعون قومی بزنی یاکه بزنك رسولمزنی عناد وقارشیلقلری برله (انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ) انتقام آلدق بز آنلردن (فَأَغْرَقْنَاهُمْ) بس غرق قیلدق بز آنلرنی نیل دریاسینه (أَجْمَعِينَ) بارچەلرینی (فَجَعَلْنَاهُمْ) بس قیلدق بز اول فرعون قومینی (سَلَفًا) صوکغی مشرکلرنك سلفی وآلدن بارغوچیلری (وَمَثَلًا) هم قیلدق آنلرنی بر عبرت واوگت (لِلْآخِرِينَ) صوکغی امتلرگه یعنی آنلرنك قصەلرینی ایشتوب وعظەنورلر وعبرت آلورلر (وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا) ومثال ایتوب کیلتورلگانی زمانده مریم اوغلی عیسی پیغمبر (إِذَا قَوْمُكَ) شول وقتده سینك قومك یعنی مکه مشرکلری (مِنْهُ يَصِدُّونَ) اول (١) مثلدن فزع وفریاد قیلورلر وآوازلرینی کوتەروب قچقرورلر (وَقَالُوا) هم أیتدیلر آنلر (ءَأَلِهَتُنَا خَيْرٌ) ایا بزنك خدایلرمز وپوتلرمز یخشیراقمیدر (أَمْ هُوَ) یا ایسه عیسی یخشیراقمیدر هر قایچان عیسی تموغ اوطونی بولا طورغان بولسه بزنك پوتلرمز هم شولای بولسونلر دیدیلر (مَا ضَرَبُوهُ لَكَ) آنلر کیلتورمەدیلر بو مثلنی سیکا ای محمد علیه السلام (إِلَّا جَدَلًا) مگر سینك برله جدل وخصومت قیلماق وبحثلشمك اوچونگنه کیلتوردیلر حقنی باطلدن آیرماق اوچون توگلدر (بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ) بلکه اول مشرکلر خصومت ایتکوچی بر گروەدرکم

(١) بو آیت کریمەنك سبب نزولنده بر قول شولدرکم مشرکلر پیغمبرمز علیه السلامغه أیتدیلر: «عیسی مخلوقدر مخلوق بولا طوروب نصارا خلقی آکا طابونورلر بس مخلوقغه طابونو درست ایکان بزلرنك هم پوتلرغه طابونماقمز درستدر» یاکه شبهه قیلوب أیتور ایدیلرکم: «نصارا خلقی عیسی ابن الله دیورلر بس عیسی ابن الله بولسه فرشتەلرنك هم بنات الله بولماقلری یعنی خدایتك قزلری بولولری درست بولور» واصح شولدرکم انکم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم آیتی نازل بولغاچ مشرکار أیتدیلر خدایدن باشقه معبودلر همەسی تموغده بولسەلر عیسی هم تموغده بولسه کیرەك چونکه نصارالر آکا طابونورلر عیسی تموغده بولا طورغان بولسه بزلر هم پوتلرمز برله تموغده بولایق دیدیلر بس حق تعالی آیت یباردی وبیوردیکم هر قایچان مریم اوغلی عیسی برله براش خصوصنده ضرب مثل ایتولسه اول مشرکلر قاطی طاوش برله قچقرشورلر.

اشاری باری جدال وخصومت أیله‌مکدر (انْ هُوَ) ایمه‌سدر اول مریم اوغلی عیسی (الّا عبدٌ انعمنا) مگر بر بنده‌درکم انعام قیلدق بز (عَلَیْه) آنك اوزرینه پیغمبرلك نعمتینی (وجعلناه) هم قیلدق بز اول عیسی پیغمبرنی (مَثَلاً) بر علامت وعجب اش (لبنی اسرائیل) بنی اسرائیل قومی اوچون یعنی آنك آناسز طوغماق بر عجیب وغریب اش بولدی باشقه عجائب قصه‌لر کبی (ولو نشاء) واگر تله‌سه‌ك بز (لجعلنا منکم) البته قیلورمز سزلردن بدل (ملائکة) فرشته‌لرنی یعنی اگر تله‌سه‌ك سزلرنی هلاك ایتوب سزنك اورنکزغه فرشته‌لرنی کیلتررورمزکم اول فرشته‌لر (فی الأرض) بیرده (یخلفون) خلف بولورلر سزلرگه یعنی سزنك اورنکزده قالغوچیلر بولورلر (وانّه لعلم للساعة) ودرستلکده اول عیسی پیغمبر علمدر قیامت اوچون یعنی قیامتنك یاقن کیلمه‌کینی آنك سببلی بلورلر(۱) (فلا تمترنّ بها) بس شك طوتماکز وجدال قیلماکز قیامتنك کیلمه‌کنده وقائم بولماقنده (واتّبعون) هم ایه‌رکزلر میکا یعنی مینم رسولمنك شریعتینه ایه‌رکز (هذا صراطٌ مستقیم) اوشبودر طوغری بولغوچی یولکم آکا کرکان کشی ضلالتکه توشمه‌س وآداشماس (ولا یصدّنّکم الشّیطان) وکیره‌کدرکم منع قیلماسون سزلرنی شیطان وطیماسون طوغری یولغه کرودن بس آنك وسوسه‌سینه ایه‌رمه‌کز (انّه لکم عدوٌّ مبین) درستلکده شیطان سزلرگه آشکارا دشماندر (ولمّا جاء عیسی) وکیلکانی زمانده عیسی پیغمبر (بالبیّنات) روشن وظاهر بولغوچی دلیللر برله یعنی معجزه‌لر یاکه انجیل آیتلری برله (قال) أیتدی عیسی علیه‌السلام بنی اسرائیل قومینه (قد جئتکم) تحقیق کیلدم مین سزلرگه (بالحکمة) حکمتنی مشتمل بولغان شریعت برله (ولأبیّن لکم) هم بیان قیلمانم اوچون کیلدم سزلرگه (بعض الّذی) شول نرسه‌نك بعضیسینی‌کم (تختلفون فیه) سزلر اختلاف قیلورسز اول نرسه طوغریسنده دین اشلرندن وتورات حکملرندن (فاتّقوا الله) بس قورقکز سز خدایکنك عذابندن (واطیعون) هم اطاعت قیلکز وبوی صونوکز میکا (انّ الله) درستلکده الله تعالی (هو ربّی) اولدر مینم پروردکارم (وربّکم) هم سزنك پروردکارکز وخالقکز اولدر (فاعبدوه) بس آنی بر بلوب آکاغنه عبادت قیلکز (هذا صراطٌ مستقیم) اوشبودر طوغری بولغوچی یول (فاختلف الأحزاب) بس اختلاف قیلدیلر تورلی فرقه‌لر وگروهلر (من بینهم) نصارالر آراسندن یعنی یعقوبیه ونسطوریه ومرقوبیه وشمعونیه فرقه‌لری کبی تورلی

(۱) زیراکه قیامت علامتلرندن برسی عیسی علیه السلامنك کوکدن بیرگه اینمه‌کیدر دمشق شهرینك شرق طرفنده‌غی آق مناره‌غه اینه‌رایکی قولینك اوچلرینی ایکی فرشته‌نك قاناطلرینه قویغان حالده، کیلور ودجالنی اولترور.

مذهبلر که آیرلدیلر (فویل) بس نی کوینچ وحسرتدر (للذین ظلموا) ظلملق
قیلغان کمسه‌لر که اوشبو فرقه‌لردن (من عذاب یوم) برکوننك عذابندن کم (الیم)
رنجتکوچیدر اول عذاب (هل ینظرون) ایا کوتارلرمو اول فرقه‌لر یعنی کوتمه‌سلر
(الا الساعة) مگر قیامتنی کوتارلر (ان تأتیهم بغتة) اول قیامتنك کیلما گینی
آنلرغه ناگهان وآگسزدن (وهم لایشعرون) وحالانکه آنلر اوزلری بلماسلر
وغافللکده بولورلر دنیا اشلری برله مشغول بولولری سببلی (الاخلاء) دوستلر
(یومئذ) شول کونده یعنی قیامتده (بعضهم لبعض عدو) آنلرنك بعضلری بعضلرینه
دشمان بولورلر ودنیاده‌غی دوستلقلری اونوطلور (الا المتقین) مگر تقوالق
اینکوچیلر وشرکدن صاقلانغوچیلرکم آنلر بر برسینه دشمان بولماسلر (۱)
(یا عباد) اولکونده برندا قیلغوچی خدای تعالی طرفندن متقی‌لرگه ندا قیلورکم
ای مینم بنده‌لرم (لاخوف علیکم) یوقدر هیچ قورقو سزلرگه (الیوم) اوشبو
کون (ولا انتم تحزنون) هم کوینور وقایغرور بولماسسز سزلر اوشبو کون
هیچ اش توغریسندن (الذین آمنوا) شول کمسه‌لردر اول بنده‌لرکم ایمان
کیلتوردیلر واشاندیلر (بآیاتنا) بزنك آیتلریمزگه (وکانوا مسلمین) هم‌بولدیلر
آنلر بوی‌صونغوچیلر خداینك فرمانینه (ادخلوا الجنة) کرگزلر جنتکه (انتم
وازواجکم) سزلر هم مؤمنه بولغان خاتونلرگز (تحبرون) شادلاندرلمش
بولورسز یاکه مکرم وقدرلی بولورسز اول جنتده (یطاف علیهم) طواف ایتولمش
بولور آنلر اوزرینه یعنی جنتده آنلرغه حوریلر وغلمانلر طواف قیلورلر
(بصحاف من ذهب) تورلی طعاملر برله طولی بولغان آلتون طاباقلر برله (واکواب)
هم تورلی شرابلردن طولی بولغان کاسه‌لر برله (وفیها ماتشتهیه الانفس) هم جنتده
بولغوچیدر آنلرغه شول نرسه کم آرزو قیلور وتلر آنی نفسلر (وتلذ الاعین)
هم لذتلنور آگا فاراماق برله کوزلر (وانتم فیها خالدون) دخی سزلر اول
جنتده منگو قالغوچیلرسز (وتلك الجنة التی) واوشبو شول جنتدرکم (اورثتموها)
میراث ایتوب بیرلدی سزلرگه اول جنت اوشبو کون (بما کنتم تعملون) شول
نرسه سببلی کم اشلر بولدگزسز دنیاده تورلی خیرات وطاعتلردن (لکم فیها
فاکهة کثیرة) سزلرگه بولغوچیدر اول جنتده کوب یمشلر (منها تأکلون)
اول یمشلردن سزلر آشارسز همیشه (ان المجرمین) درستلکده مشرکلر وکفر
اهلی (فی عذاب جهنم) تموغ عذابنده (خالدون) منگوقالغوچیلردر (لایفتر عنهم)

(۱) زیرا که مشرکلرنك دوستلقلری بر برینه معصیتکه هم کفرگه یاردم ایتوشمك اوچوندر شول سببلی قیامتده آنلر بر برینه دشمان بولوب بر برینی لعنت ایتارلر اما مؤمنلرنك محبت ودوستلقلری خدای تعالی اوچوندر شول سببلی همیشه بر برینه دوست بولوب شفاعت قیلشورلر.

ضعیفله‌ندرلمه‌س ویکثل ایتولمه‌س عذابنی آنلردن (وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ) هم آنلر عذابده امیدسز بولغوچیلردر بارچه راحتدن وقورتلودن هم عذابنك یکثللکنه کندن (وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ) وظلملق ایتمه‌دك بز آنلرغه اوشبو طریقه عذاب قیلماق برله (وَلَٰكِن كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ) ولکن بولدیلر آنلر اوزلری ظلملق ایتکوچیلر اوز نفسلرینه کفر وشرکاری سببلی (وَنَادَوْا) وندا قیلورلر آنلر قورتولماقدن امیدلرینی اوزگاچ تموغ خازنی بولغان مالکه (يَا مَالِكُ) ای مالك خدای تعالی‌دن صوراغل (لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ) تاکم حکم قیلسون بزنك اوزریمزگه پروردکارك یعنی خدای بزلرگه اولوم بیرسون وبزنی اولترسون تاکم اوط عذابینی سیزماس ایدك دیورلر (قَالَ) ایتور مالك آنلرنك سوزینه جوابده مك یلدن صوك (إِنَّكُم مَّاكِثُونَ) درستلکه سزلر تورغوچیلرسز وهمیشه قالغوچیلرسز تموغده‌کم هیچ اولمك وچیغارلماق سزلرگه یوقدر صوکره حق تعالی آنلرغه أیتور (لَقَدْ جِئْنَاكُم بِالْحَقِّ) تحقیق کیلتوردك بز یعنی یباردك سزلرگه راست وتوغری بولغوچی سوزنی پیغمبرلر آرقلی دنیاده وقتکزده (وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَكُمْ) ولکن سزنك کوبراککز (لِلْحَقِّ) حق بولغوچی سوزگه (كَارِهُونَ) مکروه کورگوچیلرسز یعنی حق سوزنی قبول قیلمادکز وایشتمه‌دکز (أَمْ أَبْرَمُوا) بلکه محکم قیلدیلر مشرکلر وتوزودیلر (أَمْرًا) براشنی حقلقنی رد قیلو خصوصنده یاکه پیغمبرلرگه مکر وضرر قیلو توغریسنده (أَمْ يَحْسَبُونَ) ایا گمان قیلورلرمو کفر اهلینك مکر ایتکوچیلری (أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ) شویله دیوبکم بز ایشتماسمز آنلرنك یاشرن سوزلرینی وکوکللرنده بولغان قصد ونیتلرینی (وَنَجْوَاهُمْ) هم بربرسی برله مشورت ایتوب سوزله گان سوزلرینی (بَلَىٰ) بلی بز ایشتورمز آنلرنك هر برسوزلرینی (وَرُسُلُنَا) هم بزنك رسوللریمز یعنی عمللرنی یازغوچی فرشته‌لر (لَدَيْهِمْ) آنلرنك قاشلرنده هم آنلرغه مؤکللردر (يَكْتُبُونَ) یازارلر اول فرشته‌لر آنلرنك قیلغان اشلرینی وسوزله گان سوزلرینی بزنك فرمانیمز برله (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه‌السلام (إِن كَانَ) اگر بولسه (لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدٌ) خدای تعالی‌نك بالاسی نتاککم مشرکلر گمان قیلورلر (فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ) بس‌مین طابنغوچیلرنك اوّلی‌من خدای تعالی گه آنی بربلمك برله یعنی اگر خداینك بالاسی بولسه ایك اوّل آنك بالاسی بارلقینی مین بلسام کیرك ایدی زیرا که مین آکا عبادت ایتکوچیلرنك اوّلی‌من وحالانکه مین بلورمن‌کم البته آنك بالاسی یوقدر

بس سزلر نیچك آكا ولد اثبات قیلورسز صاحب كشاف بو آیتنك تفسیرنده دیمشدركه اگر خداینك بالاسی بولسه ایدی وروشن دلیل برله هم برهان صحیح برله بالاسی بارلقی ثابت بولسه ایدی بس مین تعظیم قیلغوچیلرنك اوّلی بولور ایدم یعنی همیشه خداینی تعظیم قیلورمن اگر بالاسی بولسه هم تعظیم قیلور ایدم لكن آنك البته بالاسی یوقدر (سُبْحَانَ رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) پاك ومنزه‌در كوكلرنك هم یرنك پروردكاری (رَبِّ الْعَرْشِ) عرشنك خداوندی ویاراتقوچیسی (عَمَّا یَصِفُونَ) شول نرسه‌دن صفتلارلر مشركلر یعنی بالاسی بولمافدن منزه‌در (فَذَرْهُمْ) بس قویغل سین ای محمد علیه السلام اول مشركلرنی (یَخُوضُوا) تاكم سعی قیلسونلر آنلر اوزلرینك باطل اشلرینه (وَیَلْعَبُوا) هم اویناسونلر آنلر دنیاده اوزلری تله گانچه (حَتّٰی یُلٰاقُوا) تاكم یولوقفانلرینه‌چه وكورگانلرینه‌چه (یَوْمَهُمُ الَّذِی یُوعَدُونَ) شوندا ین كون‌لرینی كم وعده ایتولمش بولورلر آنلر كورمكلری برله یعنی قیامت كونی (وَهُوَ الَّذِی) واول خدای تعالی شول ذاتدركم (فِی السَّمَآءِ اِلٰهٌ) كوكده فرشته‌لرنك معبودیدر (وَفِی الْاَرْضِ اِلٰهٌ) هم یرده عبادة ایتكو چیلرنك معبودیدر آدمیدن وپریلردن (وَهُوَ الْحَكِیمُ) هم اول تعالی اشنده حكمت ایاسیدر (الْعَلِیمُ) بلگوچیدر بارچه اشنك تدبیر ومصلحتینی (وَتَبٰرَكَ الَّذِی) وعالی هم اولوغ بولدی شول خدای تعالی كم (لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) آكا مخصوصدر كوكلرنك هم یرنك پادشاهلقی (وَمَا بَیْنَهُمَا) هم كوك برله یر آراسنده‌غی نرسه‌لرنك پادشاه‌لقی (وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ) هم آنك قاشنده‌در یعنی آكاغنه مخصوصدر قیامتنك قایچان بولاچاغینی بلمك (وَاِلَیْهِ تُرْجَعُونَ) وآنك صاری قایتارلمش بولورسز همه‌لرگز قیامتده (وَلَا یَمْلِكُ الَّذِینَ) ومالك بولماسلر اول قیامت كونده شول كمسه‌لركم (یَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ) طابونورلر مشركلر اول نرسه‌لرگه خدای تعالی‌دن باشقه یعنی پوتلر مالك بولماسلر (الشَّفَاعَةَ) شفاعتنی یعنی مشركلرنك پوتلری ومعبودلری آنلرغه شفاعت قیلا آلماسلر وآنلرنی عذابدن قوتقارماسلر (اِلَّا مَنْ شَهِدَ) مگر شول كمسه شفاعتنی مالك بولور كم گواه‌لق بیرگاندر اول (بِالْحَقِّ) راستلق وطوغریلق برله یعنی اول مشركلرنك معبودلرندن ملائكه وعیسی هم عزیر علیهم السلام شفاعت رتبه‌سینه مالك بولورلر زیرا كه آنلر دنیاده حقلق برله گواه‌لق بیرگانلردر (وَهُمْ یَعْلَمُونَ) هم آنلر بلورلر كوكللری برله تللری برله گواه‌لق بیرگان اشلرینی وآنلر مؤمنلر گه‌گنه شفاعت قیلورلر (وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ) واگر صوراساك سین خدایدن

باشقه‌غه عبادت ایتکو چیلردن (مَنْ خَلْقِهِمْ) کم یاراندی آنلرنی یعنی سزنی کم یاراندی دیب صوراساك (لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ) البته ایتورلر آنلر الله یاراندی دیوب زیراکه الله تعالی یاراتقانلقی غایت ظاهردر آنی انکار قیلا آلماسلر (فَاَنّٰى يُؤْفَكُونَ) بس نیچك دوندرلمش بولورلر آنلر خدایغه عبادت ایتودن اوزلرینی خدای تعالی یاراتقان ایدکینی بله طوروب (وَقِيلِهِ) دخی خدای تعالی‌نك قاشنه‌در پیغمبر علیه السلامنك، أیتکان سوزینی بلمه‌ك یعنی خدایغه معلومدر آنك شول سوزی کم ایتدی (يٰارَبِّ) ای مینم ربم (اِنَّ هٰؤُلَاءِ) درستلکه اوشبو قریش مشرکلری (قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ) بر گروه‌در کم ایمان کیلتورماسلر (فَاصْفَحْ عَنْهُمْ) بس یوز دوندرگل سین ای محمد علیه السلام آنلردن (وَقُلْ سَلَامٌ) هم أیتکل سین سزلردن سلامت بولودر مینم مطلوبم (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بس تیزدر کم بلورلر آنلر کفر وشرکلرینك عاقبتینی باشلرینه عذاب کیلگاچ.

(١) برائت کیچه‌سی اوشبو امتکه بیرلمش فضیلتلی کیچه‌لرنك برسیدر حدیث شریفده کیلمشدر که برائت کیچه‌سنده حق تعالی بنه‌لرنگ گناه‌لرینی یارلقار بنی کلب قبیله‌سی قویلرینگ توکلری صاننچه هم اوشبو کیچه‌ده زمزم صوی آرتور وصاحب کشاف کیلتورمشدر که هر کم برائت کیچه‌سنه یوز رکعت نماز اوقوسه حق سبحانه وتعالی یوز فرشته یبارور اوتوز فرشته اول کمسه‌گه بشارت بیرورلر واوتوز فرشته آنی عذابدن ایمین قیلورلر هم اوتوز فرشته آنی دنیا آفتلرندن صاقلارلر اون فرشته شیطان مکرینی اول کمسه‌دن دفع قیلورلر.

سورة الدخان مكية وهي تسع وخمسون آية

٤٣ نجی سوره دخان سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٥٩ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(حٰمٓ) الله اعلم بمراده امام ابوالیث رحمه‌الله تفسیرنه امام ترمذی قدس سره‌دن نقل قیلورکم حق سبحانه وتعالی حروف مقطعه برله باشلانغان سوره‌لرده بارچه احکام وقصص‌نی اجمالا شول حرفلرده جمع قیلمشدر لکن آنی فهم قیلماس مگر پیغمبر یاکه ولایت صاحبی گنه بلور باشقه کشیلرگه آکلاتماق اوچون احکام وقصص‌نی هر سوره‌ده تفصیلا بیان ایتکاندر (وَالْكِتٰبِ الْمُبِينِ) قسم یاد قیلورمن ظاهر وآشکاره بولغوچی قرآن برله (اِنّٰآ اَنْزَلْنٰاهُ) درستلکه بز ایندردك اول قرآن‌نی (فِي لَيْلَةٍ مُبٰارَكَةٍ) اولوغ وبرکتلی بولغوچی کیچه‌ده کم اول قدرکیچه سیدر وقدر کیچه‌سنه ایندرمکدن مراد لوح المحفوظدن دنیا کوگینه ایندرلما کی شول کیچه‌ده واقع بولغاندر (اِنّٰا كُنّٰا مُنْذِرِينَ) درستلکه بز بولغوچیمز بنده‌لرنی قورقتقوچی قرآننی ایندرما کیمز برله وبعضیلر لیلة مبارك برائة کیچه‌سیدر دیورلر یعنی شعبانك اون بشنچی کیچه‌سیدر وآنك مبارك بولماقی اول کیچه‌ده فرشته‌لر اینما کندن هم دعالر مقبول بولماقندن هم نعمت ورزقلرنك تقسیمی اول کیچه‌ده واقع بولماقی جهتندندر (فِيهَا يُفْرَقُ) اول کیچه‌ده جدا ایتولمش وآیورلمش بولور (كُلُّ اَمْرٍ حَكِيمٍ) هر بر

حکم قیلنمش اش یعنی کیله‌چك یلغه قدر بولاچاق اجللر ورزقلر اول کیچه‌ده تعیین قیلنور (اَمْرًا) امر قیلدق وبیوردق بز اول کیچه‌ده حکملرنی تفصیل قیلماق برله (مِنْ عِنْدِنَا) اوز فاشمزدن (اِنَّا كُنَّا) درستلکه بز بولدق (مُرْسِلِينَ) یبارگوچی سینی ای محمد علیه السلام (رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ) رحمت ایتوب پروردکارکدن بنه‌لرگه یاکه یبارگوچی بولدق بز جبرائیلنی قرآن برله محمد علیه السلامغه یاکه فرشته‌لرنی یباردك اوشبو کیچه‌ده مؤمنلرکه سلام قیلماق اوچون (اِنَّهُ) درستلکه خدای تعالی (هُوَ السَّمِيعُ) اولدر ایشتکوچی بنه‌لرنك سوزلرینی (اَلْعَلِيمُ) بلگوچی آنلرنك نیتلرینی (رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرنك هم یرلرنك پروردکاری بولغوچی (وَمَا بَيْنَهُمَا) هم کوك برله یبر آراسنه‌غی نرسه‌لرنك پروردکاری بلکزسز ای بنده‌لر (اِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ) اگر بولسه‌کز سز شکسز اشانغوچیلر یعنی یقینی طلب ایتکوچیلر (لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ عبادتکه مستحق معبود مگر اول خدای تعالی گنه‌در (يُحْيِي) ترگزور اول (وَيُمِيتُ) هم اولتورور (رَبُّكُمْ) سزنك ربکز در اول خدای (وَرَبُّ اٰبَآئِكُمُ الْاَوَّلِينَ) هم اوّلکی آتالزکزنك پروردکاریدر (بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ) بلکه اول مشرکلر شکده وگمانده بولغوچیلر در اول قرآندن یعنی آکا اشانماسلر (يَلْعَبُونَ) اوینارلر آنلر واستهزآء قیلورلر قرآن برله (فَارْتَقِبْ) بس سین ای محمد علیه السلام منتظر بولغل وکوتوب طورغل آنلر اوچون (يَوْمَ تَاْتِي السَّمَآءُ) شول کوننی کم کیلور کوك اول کونده (بِدُخَانٍ مُبِينٍ) آشکاره بولغوچی توتون برله عرب خلقی غالب بولغان شرنی ویاوزلقنی دخان دیوب تسمیه قیلور بس توتون برله کیلور دیماکدن مراد آنلرغه عذاب نازل بولور دیماکدر یاکه توتوندن مراد مکه فتح ایدلگان کوننی بولغان غبار وطوزاندرکم هوانی تمام قاپلاغان ایدی یاکه مشرکلرگه کیلگان قحطلق وآچلقدر کم حضرت پیغمبرنك دعاسی سببلی شولقدر آچلق طارتدیلرکم غایت آچلقلرندن کوزلرینه کوك برله یر آراسی توتون کبی بولوب کورنور ایدی بعضیلر قولنه بو دخاندن مراد قیامت علامتلرندن بولغان آخر زمانه ظاهر بولاچق توتوندر (يَغْشَى النَّاسَ) قاپلار اول توتون آدمیلرنی وفرق کونگه‌چه طورور مؤمنلرگه اول توتون سببلی زکام وطوماو کبی بر حالت بولور کفر اهلی اول توتوندن بی هوش وسراسیمه بولورلر وفرشته‌لر آنلرغه أیتورلر (هٰذَا عَذَابٌ اَلِيمٌ) اوشبو در رنجتکوچی عذابکم حق تعالی وعده قیلغان ایدی

آنلر زاریلق قیلوب أیتورلر (رَبَّنَا اکْشِفْ) ای بزنك پروردکارمز کوته‌رگل سین (عَنَّا الْعَذَابَ) بزلردن عذابنی (اِنَّا مُؤْمِنُونَ) درستلکده بزلر ایمان کیلتورگوچیلرمز یعنی بوعذابنی بزلردن کیته‌رسه‌ك ایمان کیلتورورمز دیورلر حق تعالی بیورورکم (اَنّٰی لَهُمُ الذِّکْرٰی) نیچك بولور آنلرغه وعظ‌ونمه‌ك واوگوت آلماق اوشبو مقدار عذاب برله (وَقَدْ جَآءَهُمْ) وحالانکه کیلدی آنلرغه (رَسُولٌ مُبِینٌ) معجزه‌لر کورگازگوچی پیغمبر هم آنلرنی حق دینکه اوندەدی (ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ) صکره یوز دوندردیلر آنلر اول پیغمبردن وآکا اوشانمادیلر (وَقَالُوا) هم أیتدیلر آنلر (مُعَلَّمٌ) اوگره‌تلمشدر اول پیغمبر یعنی بوکلامنی وقرآننی آکا برکشی اوگره‌تەدر (مَجْنُونٌ) جنله‌نمش ودیوانه‌در اول دیدیلر آنلرغه کیلکان پیغمبرگه شول سوزنی أیتکان بولسه‌لرده باشلرینه عذاب کیلکاچ ایمان کیلتوره‌مز دیوب وعده قیلورلر (اِنَّا کَاشِفُوا الْعَذَابِ) درستلکده بز عذابنی کوته‌رگوچیمز اول مشرکلردن (قَلِیلاً) بر آز زمان یعنی پیغمبر علیه‌السلامنك دعاسی برکاتنه آنلردن قحطلق بر آز کوته‌رلوب تورورلکن آنك کوته‌رلمه‌کندن هیچ فائده یوقدر (اِنَّکُمْ عَائِدُونَ) درستلکده سزلر ینه قایتقوچیلرسز کفر وشرککزگه مرویدرکه ابو سفیان قریشدن برجماعت برله مکه‌دن مدینه‌گه کیلوب پیغمبرمز علیه‌السلامغه کوب زاریلقلر قیلوب بزلردن دعا أیله‌ب بوبلانی کیته‌رگل دیوب یالباردی اول حضرت دعا أیله‌دی قحطلق بلاسی کوته‌رلدی آنلر همان اوّلگی کبی کفر وعنادلرنده ثابت بولدیلر (۱) (یَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْکُبْرٰی) یاد قیلغل شول کوننی‌کم توتارمز کفر اهلینی الوغ توتماق برله یعنی قیامت کونده بعضیلر مراد بدر صوغشی کونیدر دیمشلر یعنی آنلرغه عذاب یبه‌رورمز خور ورسوا قیلورمز (اِنَّا مُنْتَقِمُونَ) درستلکده بز انتقام آلغوچیمز اول کونده مشرکلردن (وَلَقَدْ فَتَنَّا) وتحقیق فتنه‌له‌ندردك وصنادق بز (قَبْلَهُمْ) مکه مشرکلرندن الکاری (قَوْمَ فِرْعَوْنَ) فرعون قومینی (وَجَآءَهُمْ) هم کیلدی اول فرعون قومینه (رَسُولٌ کَرِیمٌ) اولوغ وحرمتلی پیغمبر یعنی موسی علیه السلام (اَنْ اَدُّوا اِلَیَّ) شویله دیوب کیلدی‌کم ادا قیلکز یعنی یبه‌رگز مینم برله ای فرعون قومی (عِبَادَ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك بنده‌لرینی یعنی بنی اسرائیلنی (اِنِّی لَکُمْ) درستلکده مین سزلرگه (رَسُولٌ اَمِینٌ) اوشانچلی بررسول وایلچی‌من (وَاَنْ لَا تَعْلُوا عَلَی اللّٰهِ) دخی شویله دیوب کیلدی‌کم باش طارتماکز وتکبرلك

(۱) دخاندن مراد قیامت علامتندن بولغان توتوندر دیگانلرنك قولینه بناء توجیهی شولدرکه آخر زمانده مذکور توتون پیدا بولوب آدمیلر کوب زاریلقلر برله دعاقیلغاچ فرق کوندن صوك اول توتون کوته‌رلور آنلرینه اوّلگی کفر وشرکلرنده هم فسقلرنده بولورلر.

اینمه‌گز خدای تعالی‌اوزرینه ای فرعون قومی (انّی آتیکُم) درستلکده مین
کیلتورگوچی من سزلرگه (بسلطان مبین) روشن وظاهر بولغوچی دلیلنی
اوزمنك حق پیغمبر بولماقمغه فرعون قومی حضرت موسی‌دن بوسوزنی‌ایشتکاچ
آکا اذیت وجفا ایتمه‌کنه قصد قیلدیلر حضرت موسی بیوردی‌کم (وانّی عذت)
ودرستلکده مین صغندم (بربّی وربّکم) مینم پروردکارم هم سزنك پروردکارگز
بولغوچی خدای تعالی‌گه (ان ترجمون) سزنك مینی رجم قیلماقگزدن وطاش
برله آطوب سورمه‌کگزدن یعنی خدای تعالی مینی صاقلار (وان لم تؤمنوا لی)
واگر سزلر اوشانماساگز میکا وایمان کیلتورمه‌سه‌گز (فاعتزلون) بس میندن
برچیته‌بولگز یعنی ایمان کیلتورمه‌سه‌گز میکا تعرض قیلماگز وتیمه‌گز یخشیلقگزنی
امید ایتمه‌م باری میکا یمانلقگزنی تیکورمه‌گز» دیدی فرعون قومی آنك سوزینی
قبول قیلمایوب تللری وقوللری برله آنی رنجوته باشلادیلر (فدعا ربّه) بس دعا قیلدی
موسی علیه‌السلام پروردکاربنه (انّ هؤلاء) شویله دیوب کم اوشبو قبطیلر
گروهی (قوم مجرمون) کفر وعنادغه دایمچیلق ایتکوچی گروهدر یعنی
«الهی سین آنلرنی هلاك أیله گل‌کم آنلر مشرکلردر ایمان کیلتورمه سلر»
دیدی حق تعالی آنك دعاسینی قبول قیلدی وأیتدی (فاسر بعبادی) بس‌ایلتکل
وچقارغل سین ای موسی مینم بنده‌لرمنی یعنی بنی اسرائیلنی مصردن آلوب
چقغل (لیلاً) کیچ برله (انّکم متبعون) درستلکده سزلر ایه‌رلمشلر سز یعنی
فرعون هم آنك قومی سزنك مصردن چقغانگزنی بلگاچ سزنك ازگزدن
بارورلر وسزنی توتماقچی بولورلر وهرقایچان نیل دریاسینك چیتینه ایرشسه‌گز
دریاغه طایاغك برله صوقغل تاکم دریا یارلوب یول ظاهر بولور بنی اسرائیل
شول یولدان اوته‌رلر (واترك البحر رهوا) هم قویغل دریانی ساکن یعنی
شول حالنچه قالدرغل ایکنچی مرتبه آکا طایاغك برله صوقماغل تاکم‌اول ظاهر
بولغان یول بتمه‌سون وفرعون قومی سزنك آرطگزدن اول یولغه کرسونلر
(انّهم جند مغرقون) درستلکده آنلر غرق ایتولمش گروهلردر یعنی شول
یولغه کروب نیل دریاسینه غرق بولورلر بس شول طریقه فرعون هم قومی
همه‌لری نیل دریاسینه غرق بولدیلر (کم ترکوا) نی قدرکوب قالدردیلر آنلر
(من جنّات) باغچه‌لردن (وعیون) هم چیشمه‌لردن (وزروع) دخی اولگورگان
آشلقلردن (ومقام کریم) هم یخشی وتوزولگان منزل واورنلردن (ونعمة) هم

عیش وتنعم اسبابلرندن‌کم (كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ) بولدیلر آنلر اول نعمتلر اچنده شادلق قیلغوچیلر وراحتده طورغوچیلر (كَذَٰلِكَ) اوشانداقدر پیغمبرلرنی یالغانغه توتقوچیلرنك اشلرینك آخری (وَأَوْرَثْنَاهَا) ومیراث ایتوب بیردك بز فرعون قومینك منزللرینی ومالللرینی (قَوْمًا آخَرِينَ) ایکنچی گروهغه یعنی بنی اسرائیلغه (فَمَا بَكَتْ) بس یغلامادی (عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ) آنلر اوزره کوك (وَالْأَرْضُ) هم بیر (۱) یعنی آنلرنك هلاك بولولرینه هیچ بیر وکوك یغلامادی وحسرتله‌نمه‌دی (وَمَا كَانُوا) هم بولمادیلر آنلر (مُنظَرِينَ) مهلت بیرلمشلر یعنی مهلت بیرلمه‌دی (وَلَقَدْ نَجَّيْنَا) وتحقیق قوتقاردق بز (بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ) بنی اسرائیل قومینی خور قیلغوچی عذابدن یعنی فرعون قومی قولنه اسیر وطوتقون بولودن وآنلرنك ظلم وجفاسندن قوتقاردق (مِن فِرْعَوْنَ) فرعوندن (إِنَّهُ كَانَ عَالِيًا) درستلکده اول فرعون بولدی باشینی یوقاری کوتەرگوچی وتکبرلك ایتکوچی (مِنَ الْمُسْرِفِينَ) آزغونلقده چیکدن چقغوچیلردن (وَلَقَدِ اخْتَرْنَاهُمْ) وتحقیق اختیار ایتدك بز موسی پیغمبرنی هم آنا ایمان کیلتورگانلرنی بنی اسرائیل قومندن (عَلَىٰ عِلْمٍ) علم اوزرینه یعنی آنلرنك مستحق ایدکلرینی بلوب آنلرنی اختیار قیلدق (عَلَى الْعَالَمِينَ) شول زمانده بولغوچی عالملرخلقی اوزرینه (وَآتَيْنَاهُم) هم بیردك آنلرغه (مِنَ الْآيَاتِ) قدرتمزنك علامتلرندن (مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ) شول نرسه‌نی کم آنده بولغوچیدر آشکارا نعمت یعنی دریانك آنلر اوچون یارلماقی کبی هم کوکدن آنلرغه من وسلوی نعمتلری اینمه‌کی کبی اشلرنی آنلرغه بیردك (إِنَّ هَٰؤُلَاءِ) درستلکده اوشبو گروه یعنی قریش مشرکلری (لَيَقُولُونَ) البته أیتورلر (إِنْ هِيَ) ایمه‌سدر بزنك اشمزنك عاقبتی وحالمزنك خاتمه‌سی (إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ) مگر اوّلگی اولومزدر دنیاده یعنی برمرتبه اولەرمزده شونك برله اش بتەر کیری ترلەمك یوقدر (وَمَا نَحْنُ بِمُنشَرِينَ) هم‌ایمه‌سمز بزلر کیری ترگزولمش وقوبارلمشلر اولگاندن صوك (فَأْتُوا بِآبَائِنَا) بس کیلتورگز بزنك اولگان آتالرمزنی ترگزوب (إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ) اگر بولسا گزسز ای مؤمنلر راست ایتکوچیلر اولگاندن صوك ترلەمك باردر دیگان سوزگزده دیورلر بوسوزنی آنلر محض جهالتلرندن أیتورلر زیرا که اولگاندن صوك ترلەمك بار دیگاچده حاضر اوشبو کون اولوکلر ترلوب قایتولری لازم توگلدر (أَهُمْ خَيْرٌ) ایا قریش قومی آرتوغراقمیدر

(۱) معالمده مذکوردرکه اگر برمؤمن اولسه فرق کونگەچه کوك وبیر آنك وفاتینه یغلار عطار رحمه الله أیتدی‌کم کوکنك یغلامافی اطرافلری قزارمافیدر انس رضی الله عنه‌دن منقولدرکه امام حسین بن علی رضی الله عنها وفات بولغان کون آنك اوچون کوك یغلادی کوکنك تیکرەسی قان کبی قب قزل بولدی دیمشدر فرعون قومی مشرکلر ایدیلر هم هیچ بریخشی عمللری بولمادی شول سببلی آنلر اوچون کوك وبیر یغلامادی.

(۱) ابن عباس رضی الله عنهمادن بر روایته تبع پیغمبر ایدی لکن حدیث شریفده تبعنك پیغمبرلکی یا که پیغمبر توگللیکنی بلمه‌سمن دیوب کیلمشدر عائشه رضی الله عنهادن منقولدرکه تبعنی خورلاماگزکم اول مسلماندر ولهذا حق تعالی آنك قومنی مذمت أیله‌دی اوزینی مذمت ایتمه‌دی معالمده مذکوردرکه تبعنك اوغلینی مدینه خلقی اولتوردیلر صوکره تبع آنلرغه قصد ایتوب کوب لشکر جمع قیلوب آنلر اوستینه باردی بنی قریظه اولوغلری بو خبرنی ایشتکاچ تبعنك قاشینه کیلدیلر وأیتدیلرکم بو طریقه جرأت ایله‌مه‌گل اوشبو مدینه شهری آخر زمان پیغمبرینك هجرت قیلاچق اورنیدر دیدیلر تبع آخر زمان پیغمبرینك صفتلرینی

اهل کتاب عالملرندن ایشتوب کوکلندن رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینه محبت أیله‌دی هم غایبانه آکا ایمان کیلتوردی مدینه اهلینه هیچ برزیان ایرشدرمه‌دی کوب مال بیردی هم پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام حضرتینه برخط یازوب اوزینك اسلامینی ومحبتینی بیان قیلدی اول خطنی شامول یهودیگه امانت ایتوب بیردی: «اگر آخر زمان پیغمبرینك وقتینه ایرشسه‌ك بو خطنی آکا طابشرورسین هم مینم سلامیمنی آکا ایرشدرورسین والا اولگان وقتکده بالالرکغه وصیت قیلوب قالدرورسین» دیدی

کوچ وقوّت هم مال ودولت جهتندن (أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ) یا ایسه تبع قومی آرتوغراقمیدرکم غایتده کوچلی هم دولتلی بیك کوب لشکر ایدیلر (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) دخی تبع قومندن الگاری بولغان کمسه‌لر هم عاد وثمود ومؤتفکات قوملری کبی نی قدر کوچلی وشوکتلی قوملر بولسه‌لرده قایچان کم ایمان کیلتورمه‌دیلر (أَهْلَكْنَاهُمْ) هلاك قیلدق بز آنلرنی تورلی عذابلر برله (أَنَّهُمْ كَانُوا) درستلکده آنلر بولدیلر (مُجْرِمِينَ) مشرك بولغوچیلر هم بعث وحشرگه انکار ایتکوچیلر اخبار وآثاردن شویله مفهومدرکه تبع (۱) براولوغ پادشاه ایدی مشرقدن مغربکه قدر کوب لشکر هم قوراللر برله شوکت وسلطنت برله یورب سیر قیلدی خیوه وسمرقند شهرلرینی اول بنا قیلدی (۱) (وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ) ویاراتمادق بز کوکلرنی (وَالْأَرْضَ) همییرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوك برله ییر آراسنده بولغان نرسه‌لرنی (لَاعِبِينَ) اویون قیلغوچیلر بولغانمز حالده یعنی بوشقه وعبثکه یاراتمادق بلکه حکمت ومصلحت برله یاراتدق (مَا خَلَقْنَاهُمَا) یاراتمادق بز کوکنك هم ییرنك اهلینی (إِلَّا بِالْحَقِّ) مگر حقلق برله یعنی طاعت قیلغوچیلرغه وگناه اشله‌گوچیلرگه عذاب ایتمه‌ك اوچون یاراتدق (وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ) ولکن مشرکلرنك کوبره‌گی (لَا يَعْلَمُونَ) بلمه‌سلرغافللکلری سببلی خدانیك بارچه اشی حکمت ومصلحت برله بولماقنی (إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ) درستلکده حقلق باطلدن آیرلا تورغان کون یا که مؤمن مشرکدن ومطیع

اول خط شامول یهودیدن بالارینه قالوب صوکره آنلرنك ۵۷ اولادینه قالوب هر قایوسی اولگان وقتده اول امانتنی بالالرینه وصیت قیلوب قالدرور ایدی شول طریقه شامولنك نسلندن یکرمی بر نجی بوونده حضرب ابو ایوب الانصاری رضی الله عنه گه ایرشدی ابو ایوب اول امانت خطنی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینه طابشردی هم تبعنك سلامینی عرض ایله‌دی حضرت پیغمبر تبعنك سلامینی آلوب اوچ مرتبه مرحبا بالاخ الصالح دیوب بیوردی بعضیلر تبعنك پیغمبرمز علیه السلامغه ایمان کیلتورمه‌کی اول حضرتنك مبعثندن یعنی پیغمبر بولماقندن یدی یوز یل ألگاری ایدی دیمشلر وبعضیلر بر مکده ایللی اوچ یل مقدم ایدی دیورلر والله اعلم.

عاصیدن ممتاز بولا تورغان کون یعنی قیامت کونی (میقاتهم) آدمیلرنك جیولا تورغان وقتیدر (اَجْمَعین) بارچه‌لرینك (یوم لا یغنی) اول قیامت کونده دفع قیلماس وکیته‌رمه‌س (مَوْلًی عَنْ مَوْلًی) دوست دوستدن وقرنداش قرنداشدن (شَیْئًا) هیچ بر نرسه‌نی عذابدن یعنی برسی ایکنچسینه هیچ فائده ایرشدره آلماس (وَلَاهُمْ ینصرون) هم باردم ایتولمش بولماسلر آنلر اول کونده یعنی دوست دوستقه وقرنداش قرنداشکه هیچ بر مدد و یاردم ایته آلماس (اِلَّا مَنْ رَحِمَ اللّٰهُ) مگر شول کمسه کم رحمت أیتدی آکا خدای تعالی یعنی مؤمنلر وایدگو کشیلر بر برسینه یارم قیلوشورلر شفاعت ایتمك برله (اِنَّهُ) درستلکده خدای (هُوَ الْعَزِیزُ) اولدر غالب بولغوچی بارچه خلایق اوزرینه (اَلرَّحِیمُ) مهربان ومرحمتلی بولغوچی مؤمنلر گه (اِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّومِ) درستلکده زقوم آغاچینك یمشی (طَعَامُ الْاَثِیمِ) گناه قیلغوچیلرنك طعامی وآشی تورغان نرسه‌لر یدر گناه قیلغوچیدن مراد ابوجهل در دیمشلر هر قایچان اول زقوم یمشنی تموغ اهلی آشاسه‌لر (کَالْمُهْلِ) اریتولمش باقر شیکللی (یَغْلِی) قاینار اول (فِی الْبُطُونِ) قارنلرنده (کَغَلْیِ الْحَمِیمِ) اسی صونك قاینامای کبی قاینار اچه گیلرنی پاره پاره قیلور بس حق تعالی زبانیلرغه أیتور (خُذُوهُ) توتوکز اوشبو گناهکارنی (فَاعْتِلُوهُ) بس سودرکزلر آنی قهر وخورلاو برله (اِلٰی سَوَاءِ الْجَحِیمِ) تموغنك اورتاسی صاری (ثُمَّ صُبُّوا) صوکره قویوکزلر (فَوْقَ رَأْسِهِ) آنك باشی اوستینه (مِنْ عَذَابِ الْحَمِیمِ) اسی صو عذابندن تاکم آنکا اچی زقوم برله عذابلاندقی کبی بارچه تنی هم اسی صو برله عذابلانسون هم زبانیلر أیتورلر اول گناهکارغه (ذُقْ) طانوغل سین اوشبو عذابنی (اِنَّكَ) درستلکده سین (اَنْتَ الْعَزِیزُ) سین سین عزتلی وقدرلی بولغان کشی قومك آراسنده (اَلْکَرِیمُ) اولوغ بولغوچی کشی سین اوز گمانکده زیراکه ابوجهل اوزینی مین مکه اهلینك عزتلیره‌کی واولوغراق من دیورایدی شول سببلی زبانیلر استهزآء قیلوب آکا أیتورلر طارتقل اوشبو عذابلرنی سین دنیاده وقتکده عزیز وکریم مین دیوب دعوا قیلور ایدك (اِنَّ هٰذَا) درستلکده اوشبو عذاب (مَا کُنْتُمْ تَمْتَرُونَ) شول نرسه‌درکم سز آنکا توغریسنده شك توتار بولدکز وآکا اوشانماس ایدکز دنیاده وقتکزده (اِنَّ الْمُتَّقِینَ) درستلکده تقوالق ایتکوچیلر (فِی مَقَامٍ اَمِینٍ) ایمینلك اورننده بولورلر یعنی بارچه آفتلردن وقورقولردن ایمین بولا طورغان

بیرده بولورلر (فی جَنّات) جنت باغچه‌لرنده (وعیُون) هم چشمه‌لر یانده (یَلْبَسُونَ) کیه‌رلر آنلر (من سُنْدُس وَاسْتَبْرَق) نه‌زك یفه‌کدن ومحکم طوقولغان آطلسدن بولغوچی کیوملرنی وحله‌لرنی (مُتَقَابِلِینَ) بر برسینه قارشی بولغانلری حالده مجلسلرده تاکم بر برسینگ یوزلرینی کورب الفتلنورلر (کَذٰلِكَ) اوشانداق نعمتلرده بولورلر آنلر (وَزَوَّجْنَاهُمْ) هم جفته‌لندرورمز آنلرنی (بِحُور عین) آق یوزلی وایرکن کوزلی بولغان حوریلر برله (یَدْعُونَ فِیهَا) تله‌رلر آنلر جنتده (بِكُلِّ فَاكِهَة) هر یمشنی یعنی هر قایو یمشنی آرزو قیلسه‌لر آللرنده بولور (اٰمِنِینَ) ایمین بولغانلری حالده ضرر وزیاندن یاکه اول نعمتلرنگ بتمه‌کندن (لَا یَذُوقُونَ) طاتوماسلر آنلر (فِیهَا الْمَوْتَ) جنتده اولومنی یعنی آنده اولوم بولماس (اِلَّا الْمَوْتَةَ الْاُولٰی) اوّلگی اولوملرندن صوك کم دنیاده طاتودیلر (وَوَقٰیهُمْ) هم صاقلار آنلرنی خدای تعالی (عَذَابَ الْجَحِیم) تموغ عذابندن (فَضْلًا) فضل وکرم یوزندن (مِنْ رَبِّكَ) سینگ پروردکارکمدن (ذٰلِكَ) اوشبو اش یعنی جنت اهلینه اوشبو نعمتلر وکرامتلر بیرلمه‌کی (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ) اولدر اولوغ بولغوچی فوز ومقصودغه ایرشمه‌ك (فَاِنَّمَا یَسَّرْنَاهُ) بس موندن باشقه ایمه‌سدرکم بز یکل وآسان قیلدق قرانی‌کم آنی ایندردك بز (بِلِسَانِكَ) سینگ تلگ برله ای محمد علیه السلام یعنی عرب لغتنچه ایندردك (لَعَلَّهُمْ یَتَذَکَّرُونَ) شاید کم سینگ قومگ فهم قیلورلر آنی وآنگ برله وعظ‌نورلر واوگوت آلورلر دیوب لکن آنلر وعظ‌نمه‌دیلر (فَارْتَقِبْ) بس کوتوب تورغل سین آنلرغه براش بولماقینی (اِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ) درستلکده اول مشرکلر هم منتظردر وکوتوب تورغوچیلردر سیکا بر ضرر وزیان ایرشمه کینی لکن سیکا ایرشکان نرسه حق تعالی‌نگ نصرتی ویاردمی بولور وآنلرغه کیله‌چك نرسه قاطی عذاب بولور.

سورة الجاثية مكية وهى سبع وثلاثون آية

۴۴ نجی سوره جاثیه سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۳۷ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(حم) الله اعلم بمراده بعضیلر دیمشلردر که سوره باشلرنده اولان حروف مقطعه اسماء آلهیه‌نك مختصریدر مثلا حم‌ده‌گی حآء حی وحفیظ هم حکمت ازلیه‌گه ومیم مملکت ابدیه‌سینه اشارتدر بو ایکیسی برله قسم یاد قیلورکم (تَنْزِيلُ الْكِتَابِ) قرانی ایندرمه‌ك (مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ) بارچه نرسه اوزره غالب بولغوچی خدای تعالی‌دندر (الْحَكِيمِ) دانا وحکمت ایاسی بولغوچی خدای بارچه اشلرنده (انَّ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) درستلکده کوکلرده هم یرده بولغوچیدر (لَاٰيَاتٍ) البته علامتلر ونشانه‌لر یعنی کوکلرده‌گی سیاره وثابت بولغوچی بولدزلر هم یرده‌گی طاغلر وآغاچلر وحیوانلر وغیری نرسه‌لر همه‌سی خدای تعالی‌نك کمال قدرتینه هم وحدتینه دلیللردر (لِلْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلر واوشانغوچیلر اوچون (وَفِى خَلْقِكُمْ) هم سزلرنی یاراتماقده (وَمَا يَبُثُّ) دخی شول نرسه‌ده‌کم طاراطور آنی خدای یر یوزنه (مِنْ دَآبَّةٍ) قیملداغوچی جان ایه‌سندن یعنی یر یوزنده طارالغان جان ایه‌لرنده وآنلرنك تورلی صورتلرده ومختلف شکللرده بولولرنده باردر (اٰيَاتٌ) علامتلر حق تعالی‌نك حکمتینه استدلال قیلماق اوچون (لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ) شول گروهکه شکسز بولورلر یعنی اوشبو علامتلردن استدلال قیلوب علم یقین حاصل ایته‌رلر (وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) دخی کیچه وکوندزنك تورلی تورلی بولمافلرنده یعنی برسی قارانغو وبرسی یافطی هم برسی اوزون وبرسی قصقه بولولرنده (وَمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ) هم شول نرسه‌ده‌کم ایندردی خدای تعالی (مِنَ السَّمَآءِ) کوکدن (مِنْ رِزْقٍ) رزقدن یعنی رزقغه سبب بولغوچی یغمورده (فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ) بس ترگزدی اول یغمور سببلی یرنی (بَعْدَ مَوْتِهَا) اول یرنك اولمه‌کندن صوك یعنی قروغ یرنی یغمور برله یاشارتدی اوله‌نلر اوسدردی (وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ) هم جیللرنی دوندرمه‌کنده وتورلی طرفلردن ایسدرمه‌کنده والحاصل اوشبو مذکور اشلرنك بارچه‌سنده (اٰيَاتٌ) علامتلر ودلالتلر باردر حق تعالی‌نك کمال قدرتینه (لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) شول گروه اوچون کم تعقل قیلورلر وآکلارلر اوشبو دلیللرنی (تِلْكَ) اوشبو آیتلر (اٰيَاتُ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك آیتلریدر

یا که خدای تعالی کتابینك یعنی قرآننك آیتلریدر (نَتْلُوها عَلَیْكَ) اوقورمز اول آیتلرنی سینك اوزرنگه ای محمد علیه السلام (بالْحَقّ) راستلق وطوغریلق برله (فَبَأَیّ حَدیث) بس قایو سوزگه (بَعْدَ اللّٰه) خدای تعالی‌نك سوزی صوکنده (وَآیاته) هم آنك قدرتینك دلیللری صوکنده (یُؤْمنُونَ) ایمان کیلتورورلر واوشانورلر یعنی خدایتك کلامینه اوشانماسه‌لر قایو سوزگه وکمنك کلامینه اوشانورلر (وَیْلٌ) نی قاطی عذابدر (لِکُلّ اَفّاك) هر بر یالغان سوزله گوچی کمسه‌گه (اَثیم) کوب گناهلی بولغان کمسه‌گه کم آندن مرادنضر بن حارثدر (یَسْمَعُ) ایشتور اول (آیات اللّٰه) خدای تعالی‌نك آیتلرینی کم (تُتْلی عَلَیْه) اوقولمش بولور اول آیتلر آنگ اوزرینه (ثُمَّ یُصرُّ) صوکره دائمچیلق قیلور اول اوزینگ کفر وعنادینه (مُسْتَکْبراً) تکبرلك ایتکوچی وباش طارتقوچی بولغانی حالده ایمان کیلترودن واشانودن اول آیتلرگه (کَاَنْ لَمْ یَسْمَعْها) گویاکه ایشتمه گاندر اول آیتلرنی یعنی اول آیتلردن هیچ فائده‌له‌نمه‌س گویاکه ایشتمه گان کشی کبیدر ایشوتسه‌ده (فَبَشّرْه) بس خبر بیرگل سین آکا (بعَذاب اَلیم) رنجتکوچی عذاب برله تهوغده (وَاذا عَلَمَ) وهر قایچان بلسه اول کمسه یعنی نضر بن حارث (منْ آیاتنا) بزنگ کتابیمز آیتلردن (شَیْئاً) برنرسه‌نی یعنی برسوزنی ایشتوب آنگ قرآن آیتی ایدکینی بلسه (اتَّخَذَها) طوتار اول آنی (هُزُوًا) مسخره گه وآنگ برله استهزاء قیلور (اُولٰئكَ) اوشبو گروه یعنی قرآن آیتینی مسخره‌گه توتقوچیلر (لَهُمْ عَذابٌ مهین) بولغوچیدر آنلرغه خور قیلغوچی عذاب (منْ وَرائهمْ جَهَنَّمُ) آنلرنگ آرطلرنده‌در تهوغ یعنی اولگاندن صوك تهوغه کرورلر (وَلایُغْنی عَنْهُمْ) وکیته‌رمه‌س آنلردن (ما کَسَبُوا) آنلرنگ کسب قیلغان نرسه‌لری مالاری وبالا چاغالری (شَیْئاً) هیچ برنرسه‌نی خدای تعالی‌نگ عذابندن (وَلا مَا اتَّخَذُوا) دخی عذابنی کیته‌رمه‌س آنلردن شول نرسه کم توتدیلر آنلر (منْ دُونِ اللّٰه) خدای تعالی‌دن باشقه (اَوْلیاءَ) دوستلر ومعبودلر یعنی معبودلری وپوتلری آنلردن عذابنی کیته‌رمه‌س (وَلَهُمْ عَذابٌ عَظیمٌ) وبولغوچیدر آنلرغه اولوغ عذاب آخرتده (هٰذا هُدًی) اوشبو قرآن هدایت ایتکوچیدر (وَالَّذینَ کَفَرُوا) وایمان کیلتورمه‌گان هم اوشانماغان کمسه‌لر (بآیات رَبّهمْ) پروردکارلرینگ آیتلرینه یعنی قرآنغه (لَهُمْ عَذابٌ) بولغوچیدر آنلرغه عذاب (منْ رِجْز) قاطیراق عذابدن (اَلیمٌ) رنجتکوچی عذاب (اَللّٰهُ الَّذی) خدای تعالی شول ذاتدرکم (سَخَّرَ لَکُمُ الْبَحْرَ) مسخر قیلدی سزلرگه

دریانی (لِتَجْرِیَ الْفُلْكُ) تاکم یورسون اوچون کیمه‌لر (فیه) اول دریاده (بِأَمْرِه) آنك فرمانی برله (وَلِتَبْتَغُوا) هم تاکم سزلرنك استه‌مه‌کڭز اوچون دریالرده تجارت برله سفر قیلوب رزقنی وفائده‌لرنی (مِنْ فَضْلِه) خدای تعالی‌نڭ فضلندن (وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) هم‌شایدکم سزلر شکرانه قیلورسز خدای تعالی گه اوشبو نعمتلر برابرنده (وَسَخَّرَ لَكُمْ) دخی مسخر قیلدی خدای سزلرگه یعنی سزنڭ فائده‌له‌نمه‌کڭز اوچون یاراتدی (مَا فِی السَّمٰوٰاتِ) کوکلرده بولغان نرسه‌لرنی قویاش وآی هم یولدزلردن (وَمَا فِی الْأَرْضِ) هم یرده بولغان نرسه‌لرنی طاغلر ودینکزلر هم آغاچلردن (جَمِیعًا مِنْهُ) اوشبولرنڭ بارچه‌سی اول خدای تعالی‌دنکنه‌در یاشقه‌دن توکلدر (اِنَّ فِی ذٰلِكَ) درستلکده اوشبولرنی مسخر قیلوده بولغوچیدر (لَاٰیٰاتٍ) البته دلالتلر قدرت الهیه گه (لِقَوْمٍ یَتَفَكَّرُونَ) شول گروه اوچونکم تفکر قیلورلر خدایڭ عجایب صنعتلرنده وغرائب حکمتلرنده مرویدرکه مکه‌ده برمشرك حضرت عمر رضی‌الله عنه‌نی یمان سوزلر برله حقارت قیلدی حضرت عمرنڭ غیرتی کیلوب آندن انتقام آلماقچی بولغان ایدی لکن اول وقتده مشرکلر برله صوغش قیلوغه رخصت کیلمکانی یوقلغندن توقف أیلەدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه‌السلام (لِلَّذِینَ اٰمَنُوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لرگه (یَغْفِرُوا) عفو قیلسونلر وکیچسونلر آنلر (لِلَّذِینَ لَا یَرْجُونَ) شول کمسه‌لرگه کم قورقماسلر (اَیَّامَ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نڭ هلاك وعذاب کونلرندن یعنی خدایڭ عذابندن قورقمی تورغان مشرکلردن انتقام آلورغه طرشماسونلر بلکه آنلرنی خدای تعالی گه حواله ایتسونلر (لِیَجْزِیَ قَوْمًا) تاکم جزا بیرسون خدای تعالی برگروهغه (بِمَا كَانُوا یَكْسِبُونَ) شول نرسه برله‌کم اشلەر بولدیلر آنلر یخشیلق ویمانلقدن یعنی خدای تعالی هرکمگه قیلغان اشینه کوره اوزی جزا بیرور (مَنْ عَمِلَ صَالِحًا) هرکم اشلاسه ایدگو عملنی (فَلِنَفْسِه) بس آنڭ اوز نفسی اوچوندر یعنی اجر وثوابی اوزینه بولور (وَمَنْ اَسَاءَ) وهرکم یاوزلق قیلسه (فَعَلَیْهَا) بس آنڭ اوزینه بولغوچیدر قیلغان یاوزلقینڭ وبالی وعذابی (ثُمَّ اِلٰی رَبِّكُمْ) صوکره پروردکارکڭز صاری (تُرْجَعُونَ) فایتارلمش بولورسز عمللرکڭزنڭ جزاسینی طاپمق اوچون (وَلَقَدْ اٰتَیْنَا) وتحقیق بیردك بز (بَنِی اِسْرَائِیلَ الْكِتَابَ) بنی اسرائیل قومینه توراتنی (وَالْحُكْمَ) هم‌دین اشلرنده حکم قیلونی (وَالنُّبُوَّةَ) دخی پیغمبرلکنی یعنی آنلر اچنده بیغمبرلر

قیلدق (ورزقناهم) هم رزق بیردك آنلرغه (من الطیبات) حلال وپاکیزه بولغوچی نعمتلردن (وفضلناهم) دخی آرتق قیلدق بز آنلرنی (علی العالمین) شول زمانده بولغان عالملر خلقی اوزرینه (واتیناهم) هم بیردك بز بنی اسرائیلگه (بینات) روشن بولغوچی دلیللرنی (من الامر) دین وشریعت اشندن (فما اختلفوا) بس اختلاف قیلمادیلر آنلر دین اشلری توغریسنده (الا من بعد ما جاءهم العلم) مگر اختلاف قیلدیلر آنلرغه علم کیلگانی صوکنده یعنی حقیقت حالنی ومحمد علیه السلامنك پیغمبر ایدکینی توراتده کوروب بلدیلر بلگانلرندن صوك اختلاف قیلدیلر وحقلقنی یاشوردیلر (بغیا بینهم) حسد ودشمانلق یوزندنکم آنلر آراسنده بولغوچیدر (ان ربك) درستلکده سینك پروردکارك (یقضی بینهم) حکم قیلور آنلر آراسنده (یوم القیامة) قیامت کوننده (فیما کانوا فیه) شول نرسه توغریسنده کم بولدیلر آنلر اول نرسه‌ده (یختلفون) اختلاف قیلورلر دنیاده (ثم جعلناك) صوکره یعنی بنی اسرائیلدن صوك قیلدق بزسینی ای محمد علیه السلام (علی شریعة) بر شریعت اوزره (من الامر) دین اشندن (فاتبعها) بس ایه‌رگل سین اول شریعتکه (ولا تتبع) وایه‌رمه گل (اهواء الذین) شول کمسه‌لرنك آرزولرینه‌کم (لا یعلمون) بلمه‌سلر توحیدنك حقیقتینی یعنی مشرکلرنك سوزلرینه ایه‌رمه گل (انهم لن یغنوا عنك) درستلکده اول مشرکلر دفع قیلماسلر وکیته‌رمه‌سلر سیندن (من الله شیئا) خدایتك عذابندن هیچ برنرسه‌نی اگر عذاب قیلمافنی تلمسه (وان الظالمین) ودرستلکده ظلملق ایتکوچیلر یعنی مشرکلر (بعضهم اولیاء بعض) آنلرنك بعضلری بعضلرینه دوستلردر شرك وکفرده بربرسینه موافق بولمافلری سببلی بس سین آنلر برله دوست بولماغل (والله ولی المتقین) وخدای تعالی تقوالق قیلغوچیلرنك وشرکدن صافلانغوچیلرنك دوستیدر سین هم شولار برله دوست بولغل (هذا) اوشبو شریعتکه ایه‌رمك (بصائر) بصیرتلردر (للناس) آدمیلرگه یعنی روشن ویاقطی بولغوچی نرسه‌لردرکم توغری یولنی آنلر برله کورورلر (وهدی) هم هدایت وتوغری یولغه کونلمه کدر (ورحمة) دخی رحمتدر خدایدن (لقوم یوقنون) شول گروه ایچون کم شکسز اشانورلر مرویدرکه مکه مشرکلرندن بعضلری مؤمنلرگه ایتدیلر اگر سزلر ایته طورغان حشر وبعث هم آخرة کونی راست بولسه بزلر اول آخرة عالمنده هم مال ودولت برله سزلردن آرتق بولورمز نتاکه کم اوشبو دنیاده آرتقمز دیدیلر حق تعالیدن آیت کیلدی کم (ام حسب)

ایا گمان قیلدیلر مو (الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ) شول کمسه‌لرکم کسب قیلدیلر یاوزلقلرنی یعنی مشرکلر گمان ایتدیلرمو (أَنْ نَجْعَلَهُمْ) شونی کم قیلساق بز آنلرنی آخرتده (كَالَّذِينَ آمَنُوا) شول کمسه‌لر کبی کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشلادیلر ایزگو عمللرنی یعنی مشرکلر البتته مؤمنلر کبی بولماسلر (سَوَاءً) برابر وتیگزدر (مَحْيَاهُمْ) آدمیلرنك ترکلکلری (وَمَمَاتُهُمْ) هم اولماکلری دنیاوآخرتده یعنی کم ایمان برله اولسه ایمان برله قوبارلور وکفر اوزرینه اولسه کفر اوزره قوبارلور (سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ) یاوز بولدی شول نرسه کم حکم قیلورلر اول مشرکلر بزلرگه آخرتده کرامت بیرلور دیوب (وَخَلَقَ اللَّهُ) ویاراتدی خدای تعالی (السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ) کوکلرنی هم یرلرنی (بِالْحَقِّ) راستلق وتوغریلق برله (وَلِتُجْزَى) هم جزاء بیرلمش بولسون ایچون (كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ) هر بر نفس کسب قیلغان نرسه‌سی برله یعنی هر کم اوزینك اشلهگان عملینه کوره جزاسینی طاپسون اوچون ایزگولك ویاوزلقدن (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) وآنلر یعنی بنده‌لر ظلم‌لق ایتولمش بولماسلر اجر وثوابلرینی کیمتولمه‌ك یاکه عذابلرینی آرتدرلماق برله (أَفَرَأَيْتَ) ایا بس کوردکمو یعنی نیچك کورورسنك (مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ) شول کمسه‌نی کم توتدی خدایني ومعبودینی اوزینك هواسی ایتوب یعنی هر اشده نفسی آرزوسینه ایاردی نفسینك آرزوسنی اوزینك معبودی کبی ایتوب توتدی ونفسینی تلاسه شونی اشلادی یاکه معناسی نچوك کورورسن شول کمسه نی کم معبودینی نفسینك تله‌مه‌کی برله اختیار ایلادی یعنی نفسی قایو نرسه‌گه وقایو پوتقه طابونونی تلاسه شوکا طابوندی واوزینه شول نرسه‌نی معبود ایتدی (وَأَضَلَّهُ اللَّهُ) هم ضلالت وآزغونلقده قالدردی آنی خدای تعالی (عَلَىٰ عِلْمٍ) علمی وبلماکی اوزره یعنی اول کمسه‌نك عاقبت حالی ضلالت اوزره بولاچاقینی خدای تعالی بلدی (وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ) هم مهر قویدی خدای تعالی آنك قولاغی اوزره یعنی قولاغینی پرده‌له‌دی تاکم حق سوزنی ایشتماسون اوچون (وَقَلْبِهِ) دخی کوکلی اوزرینه یعنی کوکلینی هم پرده برله قاپلادی تاکم خدای تعالی‌نك آیتلرینی آکلامای تورغان بولدی (وَجَعَلَ) هم قیلدی خدای تعالی (عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً) اول کمسه‌نك کوزی اوزرینه بر اورتووپرده یعنی کوزینی هم قاپلادی عبرة نظری برله قاراماسون اوچون والحاصل ضلالت وآزغونلقنك اسبابلری اول کمسه‌ده تمام جییولدی (فَمَنْ يَهْدِيهِ) بس کم هدایت قیلور وتوغری یولغه کوندرور اول کمسه‌نی (مِنْ بَعْدِ اللَّهِ) خدای تعالی

آنی ضلالته قالدرغاندن صوڭ یعنی البته آنداین کمسه‌نی هیچ کم طوغری یولغه کوندره آلماس (اَفَلَا تَذَكَّرُونَ) ایا وعظلانماس‌سزمو واوگوت آلماس‌سزمو اوشبو سوزلردن (وَقَالُوا) وایتدیلر بعث وحشرگه انکار ایتکوچیلر (مَا هِیَ) ایماسدر ترکلك (اِلَّا حَیَاتُنَا الدُّنْیَا) مگر اوشبو دنیاداغی ترکلکمزدر (نَمُوتُ) اولهرمز بز (وَنَحْیَا) هم ترك بولامز یعنی بعضلر یمز اولهلر و بعضلرمز آنالرندن طووالر یعنی آخرت یوقدر ترکلك اوشبو دنیاداغنه‌در (وَمَا یُهْلِكُنَا) وهلاك ایتماس بزنی (اِلَّا الدَّهْرُ) مگر دهر یعنی زمانه‌نڭ اوتماکی وقارطلق بزنی اولتورور دیدیلر (وَمَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ) ویوقدر اول مشرکلرنڭ اوشبو سوز برله هیچ بر علم وبلولری یعنی بو سوزنی آنلر بلوب ایتماسلر وهیچ بر دلیللری یوقدر (اِنْ هُمْ اِلَّا یَظُنُّونَ) ایماسدر آنلر مگر کیم گمان قیلورلر یعنی محض گمان وتقلید برله بو طریقه باطل ویالغان سوزلرنی ایتورلر اولمه‌ك وترلماکنی دهرگه اسناد قیلورلر وبلماسلر بارچه اشلر مقلب الدهور بولغوچی الله تبارك وتعالی‌نڭ تقدیری برله بولور دهرنڭ هیچده دخلی یوقدر (وَاِذَا تُتْلٰی) وهر قایچان اوقولسه اول مشرکلرگه (اٰیَاتُنَا بَیِّنَاتٍ) آیتلری روشن وظاهر بولغانلری حالده اول آیتلر یعنی بعث وحشرگه آیرم آچق دلالت قیلغوچیلر بولغان آیتلر اوقلسه (مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ) بولماس اول مشرکلرنڭ حجت ودلیللری یعنی اول آیتلرگه قارشی هیچ بر دلیل کلتوره آلماسلر (اِلَّا اَنْ قَالُوا ائْتُوا) مگر شول کم ایتورلر کیلتورگزسز (بِاٰبَائِنَا) بزنڭ آنالریمزنی (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِینَ) اگر بولساگز سزلر راست ایتکوچیلر یعنی اولگاندن صوڭ ترلماك بار دیگان سوزگز راست بولسه بزنڭ اولگان آنالریمزنی ترگزوب کیلتورگز آنلر ترلوب قایتسه‌لر اشانورمز دیورلر (قُلِ) ایتکل سین ای محمد علیه‌السلام اول مشرکلرگه (اَللّٰهُ یُحْیِیكُمْ) الله‌تعالی ترگزور سزلرنی اوّل مرتبه‌ده آنالرگز فارننده وسزلرگه جان بیرور (ثُمَّ یُمِیتُكُمْ) صوگره اولتورور سزلرتی دنیاده (ثُمَّ یَجْمَعُكُمْ) صوگره جمع قیلور وجیار سزلرنی قبرلرگزده (اِلٰی یَوْمِ الْقِیَامَةِ) قیامت کونینه‌چه (لَا رَیْبَ فِیهِ) یوقدر هیچ برشك اول قیامت کونینڭ کیلماکنده (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ) ولکن آدمیلرنڭ کوبراگی (لَا یَعْلَمُونَ) بلماسلر آنی فکرلری قصه‌لقدن (وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ) وخدای تعالی‌گه مخصوصدر کوکلرنڭ هم یرنڭ پادشاهلقی (وَیَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ) وشول کونده کم قائم بولور قیامت (یَوْمَئِذٍ یَخْسَرُ الْمُبْطِلُونَ) اول کونده زیان قیلورلر وخسرانده بولورلر

بوزقلق قیلغوچیلر وکفر اهللری (وَتَرٰی کُلَّ اُمَّةٍ) وسین کورورسك اول کونده هر بر گروهنی (جاثیةً) تزلرینه چوککوچیلر یعنی هیبت وقورقودن هر کم تزلرینه چوکارلر (کُلُّ اُمَّةٍ) هر بر گروه (تُدْعٰی اِلٰی کِتٰابِهٰا) اوندالمش بولورلر اوزلرینك عمل دفترلری صاری هم آنلرغه ایتورلر (اَلْیَوْمَ تُجْزَوْنَ) اوشبو کون جزا بیرلمش بولورسز (مٰا کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نك جزاسینی کم اشلار بولدکز سز دنیاده وقتکزده (هٰذٰا کِتٰابُنٰا) اوشبودر بزنك کتابمز کم (یَنْطِقُ عَلَیْکُمْ) سوزلر اول کتاب سزنك اوزرکزگه (بِالْحَقِّ) راستلق وتوغریلق برله یعنی کراماکاتبین‌لر یازغان عمل دفترلری سزلرگه قیلغان عمللرکزنی روشن وظاهر ایتارلر (اِنّٰا کُنّٰا نَسْتَنْسِخُ) درستلکده بز نسخه قیلور بولدق یعنی یازغوچی فرشته‌لرگه یازارغه بیوردق (مٰا کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نی کم سزلر اشلار بولدکز دنیاده یخشیلق ویمانلقدن (فَاَمَّا الَّذِینَ اٰمَنُوا) اما شول کمسه‌لر کم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰالِحٰاتِ) هم اشله‌دیلر ایندگو عمللرنی (فَیُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ) بس کرگزور آنلرنی پروردکارلری (فِی رَحْمَتِهِ) اوزینك رحمتینه یعنی جنتکه کرگزور (ذٰلِکَ) اوشبو کرگزمه‌ك (هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِینُ) اولدر آشکارا بولغوچی فوز وقول اوستونلکی (وَاَمَّا الَّذِینَ کَفَرُوا) واما حقلقغه اوشانماغان وایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر آنلرغه أیتور خدای تعالی (اَفَلَمْ تَکُنْ) ایا بولمادیمو (اٰیٰاتِی) مینم آیتلرم (تُتْلٰی عَلَیْکُمْ) اوقولور سزلرگه دنیاده وقتکزده ای کفر اهلی یعنی مین سزلرگه پیغمبرلر یبه‌ردم تاکم مینم کتابلرمنی سزگه اوقودیلر وحق دینکه سزنی اوندەدیلر (فَاسْتَکْبَرْتُمْ) بس تکبرلك قیلکز سز وایمان کیلتورمه‌دکز (وَکُنْتُمْ) هم بولدکز سز (قَوْمًا مُجْرِمِینَ) شرك کیلتورگوچی گروه (وَاِذٰا قِیلَ) وهرقایچان أیتولسه سزلرگه دنیاده وقتکزده (اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ) درستلکده الله تعالی نك بعث وحشر هم حساب وثواب وعذاب برله قیلغان وعده‌سی راستدر وتوغریدر (وَالسّٰاعَةُ) هم قیامت حقدر (لٰا رَیْبَ فِیهٰا) یوقدر هیچ برشك اول قیامتنك بولماقنده دیوب أیتولسه (قُلْتُمْ) ایتدکز سز (مٰا نَدْرِی) بلمه‌سمز بز (مَا السّٰاعَةُ) نی نرسه‌در قیامت (اِنْ نَظُنُّ) گمان ایتمه‌سمز بز قیامتنك بولماقینی (اِلّٰا ظَنًّا) مگر برگمان سزلردن یعنی بزنك گمانمز شولدرکه «سزلر هم قیامتنی بولور» دیب گمانغنه ایته‌سز یقینکز یوقدر (وَمٰا نَحْنُ بِمُسْتَیْقِنِینَ) وبزلرهم ایمه‌سمز شکسز اوشانغوچیلر یعنی قیامتنك بولماقنده بزلرنك هم یقینمز یوقدر (وَبَدٰا لَهُمْ) وظاهر

بولور اول مشرکلرکه آخرتده (سَيِّئَاتُ مَاعَمِلُوا) دنیاده اشلهگان یاوزلقلرینك جزاسی (وَحَاقَ بِهِمْ) هم چولغاب آلور آنلرنی (مَاكَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ) شول نرسهنك عذابیکم استهزآء قیلور بولدیلر آنلر اول نرسه برله وآنی مسخره که توتدیلر دنیاده (وَقِيلَ) هم أیتولور آنلرغه قیامتده (اَلْيَوْمَ نَنْسَيكُمْ) اوشبو کون قالدرورمز بر سزنی تموغ اوطنده وسزلرنی طاشلارمز (كَمَا نَسِيتُمْ) نتاکم اونوطدکز سز وغافل بولدکز ایسکزکه کیلتورمهدکز (لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا) اوشبو کونکزکه یولوقماقنی یعنی قیامت کونینی کورونیهیچ خاطرکزکه کیلتورمهدکز وغفلتده بولدکز (وَمَأْوَيكُمُ النَّارُ) واوشبو کون سزنك اورنکز تموغ اوطیدر (وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ) هم یوقدرسزلرکه یاردم بیرگوچیلر ومدد اینکوچیلر یعنی هیچ کم سزنی عذابدن قوتقارماس (ذٰلِكُمْ) اوشبو عذاب سزلرکه (بِأَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ) شول سببلیدرکم سزلر توتدکز (آيَاتِ اللهِ) خداینك کتابینك آیتلرینی یاکه قدرتینك دلیللرینی (هُزُوًا) مسخرهکه یعنی استهزآء أیتدکز واشانمادکز (وَغَرَّتْكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا) هم مغرور قیلدی وآلدادی سزلرنی دنیا ترکلکی یعنی فانی دنیاغه آلدانوب آخرت دولتندن محروم قالدکز (فَالْيَوْمَ) بس اوشبو کون (لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا) چغارلماسلر آنلر تموغدن واوطدن (وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ) دخی راضیلق طلب ایتولمهس آنلردن یعنی هیچ کم اول مشرکلرکه اعتذار قیلماس وآنلردن راضیلق استهمهس هم هیچده آنلرغه قدر وعزت بولماس (فَلِلّٰهِ الْحَمْدُ) بس خدای تعالیگهدر بارچه ثنا ومافتاماق (رَبِّ السَّمٰوٰتِ) کوکلرنك یاراتقوچیسی بولغان خدای تعالیگه (وَرَبِّ الْأَرْضِ) هم بیرنك یاراتقوچیسی (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنك تربیه ایتکوچیسی (وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ) هم اول خدای تعالیگه مخصوصدر اولوغلق (فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرده هم بیرده (وَهُوَ الْعَزِيزُ) واول خدای تعالی غالبدر بارچه خلق اوزرینه (الْحَكِيمُ) دانادر وحکمت ایهسیدر بارچه اشلرنده .

سورة الاحقاف مكية وهى خمس وثلثون آية

٤٦ نجی سوره احقاف سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٣٥ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

٢٦
(*) الجزء السادس والعشرون

*(حٰمٓ) الله اعلم بمراده امام فشيرى رحمه‌الله بيورمشدركه حٰمٓ ده‌گى حآء حكم آلهى گه اشارتدر وميم مجد پادشاهيدن كنايتدر حق سبحانه وتعالى اوزينك حكم كاملى ومجد شاملى برله قسم ياد قيلوركم (تَنْزِيلُ الْكِتٰبِ) قرآننى ايندرمك (مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ) اشنده غالب بولغوچى وتوغريلق برله حكم قيلغوچى خداى تعالى‌دندر باشقه‌دن توگلدر (مَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ) ياراتمادق بز كوكلرنى (وَالْأَرْضَ) هم يرنى (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخى كوك برله يير آراسنده بولغان نرسه‌لرنى (إِلَّا بِالْحَقِّ) مگر راستلق وتوغريلق برله يعنى حكمت ومصلحت برله ياراتدق بوشقه وفائده سزگه توگلدر (وَأَجَلٍ مُسَمًّى) هم برآطالنمش وبيلگوله‌نمش مدتكه ياراتدق يعنى هر فايوسينك بقاسى وفالماقى برمعلوم مدتكه قدر وعمرلرينك آخرينه قدردر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وآخرتكه اوشانماغان كمسه‌لر (عَمَّآ أُنْذِرُوا) شول نرسه‌دن كم قورقوتولمش بولديلر آنك برله يعنى قيامت احوالندن وآخرت عذابلرندن (مُعْرِضُونَ) يوزدوندرگوچيلردر يعنى آكا اوشانماسلر وفكرله‌مه‌سلر (قُلْ) ايتكل سين اى محمد عليه السلام مشركلرگه (أَرَأَيْتُمْ) ايا كوردكز موسز يعنى ميكا خبر بيرگز (مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) شول نرسه‌دن كم سزلر طابونورسز خداى تعالى‌دن باشقه يعنى سزلرنك معبودلركز بولغان پوتلر وملائكه هم غيريلر (أَرُونِى) كورسه‌تكز سز ميكا (مَاذَا خَلَقُوا) نى نرسه‌نى ياراتديلر آنلر (مِنَ الْأَرْضِ) يبردن هم يبرده‌گى نرسه‌لردن (أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ) يا ايسه آنلرنك اورتافلقلرى بارميدر (فِى السَّمٰوٰتِ) كوكلرنى ياراتوده يعنى البته اول معبودلركز وپوتلركز هيچ برنرسه‌نى ياراتقان توگللردر هم خداى تعالى‌گه اورطافلقلرى يوقدر بلكه اوزلرى برعاجز وضعيف مخلوقلردر بس نى اوچون آنلرنى عبادتده خدايغه شريك قيلورسز (ائْتُونِى بِكِتٰبٍ) كيلتوركز سز ميكا بوخصوصده بر كتابنى اگر سزلرگه كتاب كيلگان بولسه (مِنْ قَبْلِ هٰذَآ) اوشبو قرآن كيلمه‌كندن الگارى يعنى البته پوتلرغه طابونوكز ديوب هيچ بر كتاب كيلگانى يوقدر (أَوْ أَثٰرَةٍ مِنْ عِلْمٍ) يا ايسه اوّلگيلرنك علملرندن قالغان براثر ياكه پيغمبرلردن

قالغان بر روایتنی کیلتورگزکم اوشبو پوتلرغه طابونمافکزغه دلیل بولسون (اِنْ کُنْتُمْ صٰادِقِینَ) اگر بولساگزسز راست ایتکوچیلر اوشبو دعواگزده (وَمَنْ اَضَلُّ) وکمدر آزغونراق (مِمَّنْ یَدْعُوا) شول کمسه‌دن‌کم اونه‌روطابونور اول (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالی‌دن باشقه (مَنْ لَایَسْتَجِیبُ لَهُ) شول کمسه‌گه کم اجابت ایتمه‌س اول آنك دعاسینه واونده‌مه‌کینه (اِلٰی یَوْمِ الْقِیٰامَةِ) قیامت کونینه‌چه یعنی مشرکلر اوزلرینك پوتلرینه قیامتکه قدر دعا قیلسه‌لر واونه‌سه‌لرده آنلردن هیچ اجابت اثری ظاهر بولماس (وَهُمْ عَنْ دُعٰائِهِمْ) هم اول پوتلر آنلرنك اونه‌مه‌کلرندن (غٰافِلُونَ) غافللر وخبرسزلردر زیراکه اول پوتلر جماد وجانسز نرسه‌لردر بس آنلر دعانی هیچده ایشتمه‌سه‌لر نیچك اجابت قیلسونلر (وَاِذٰا حُشِرَ النّٰاسُ) وهر قایچان قوبارلسه‌لر آدمیلر قبرلرندن (کٰانُوا لَهُمْ) بولورلر اول باطل معبودلر وپوتلر اوزلرینه طابنغوچیلرغه (اَعْدٰاءً) دشمانلر مشرکلرنك گمان ایتولرینك خلافنچه چونکه آنلر بزلرگه آخرنده پوتلرمز شفاعت ویاردم ایته‌رلر دیوب گمان قیلورلر وحالانکه پوتلری آنلرغه دشمان بولورلر (وَکٰانُوا) هم بولورلر باطل معبودلر (بِعِبٰادَتِهِمْ) مشرکلرنك آنلرغه طابنولرینه (کٰافِرِینَ) اوشانماوچیلر وانکار ایتکوچیلر یعنی بونلرنی بز بلمه‌یمز دیورلر یاکه طابنغوچیلر اوزلری انکار قیلورلر آنلرغه طابنولرینی وطابونمادق دیورلر (وَاِذٰا تُتْلٰی عَلَیْهِمْ) وهر قایچان اوقولسه اول مشرکلر اوزره (اٰیٰاتُنٰا) بزنك آیتلرمز (بَیِّنٰاتٍ) ظاهر بولغانی حالده اول آیتلر (قٰالَ الَّذِینَ کَفَرُوا) أیتورلر حقلقغه اوشانماغان کمسه‌لر (لِلْحَقِّ) راست وطوغری سوزگه (لَمّٰا جٰاءَهُمْ) کیلگانی زمانده اول حق سوز آنلرغه (هٰذٰا سِحْرٌ مُبِینٌ) اوشبودر آشکارا بولغوچی سحر دیورلر (اَمْ یَقُولُونَ) بلکه سحردر دیمك برله گنه قناعتلنمه‌سلر أیتورلر آنلر (اِفْتَرٰاهُ) افترآء قیلدی محمد قرآننی یعنی اوزندن توزوب أیته‌در «خدایدن کیلدی» دیوب یالغانلایدر دیورلر (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (اِنِ افْتَرَیْتُهُ) اگر فرضاً افترآء قیلغان بولسام مین اول قرآننی و«خدایدن کیلدی» دیوب یالغان أیتکان بولسام مینم بو اشم غایت الوغ گناه بولدقندن بو اش سببلی میکٰا قاطی عذاب کیلسه کیره‌ك (فَلَا تَمْلِکُونَ) بس سزلر مالك بولماسسز (لی) مینم اوچون (مِنَ اللّٰهِ) خدای تعالی‌دن (شَیْئًا) هیچ بر نرسه‌نی یعنی میکٰا کیلگان عذابنی میندن دفع ایتمه‌کگه

(١) معالمده کلتورمشدرکه اوشبو آیت کریمه کیلگاندن صوڭ مشرکلر شادلاندیلر وأیتدیلارکم خدای قاشنده محمدنڭ اشی هم بزنڭ اشمز بر تیگز ایکان بزلر حالمزنڭ عاقبتی نیچوك بولاچاقینی بلمه‌دکمز کبی محمد هم اوزینڭ باشینه نیلرکیله‌جه‌کینی بلمه‌س اگر اول خدای طرفندن کیلگان پیغمبر بولسه خدای آکا نیلر بولاچاقینی ونیلر کوره‌جه‌کینی بلدرور ایدی دیدیلر بس حق تعالی دن لیغفرلك الله ماتقدم من ذنبك وما تأخر آیتی نازل بولدی واسباب نزوله مذکور درکه پیغمبرمز محمد علیه الصلوة والسلام حضرتلری اویقوده واقعه سنده صووی هم خرماباقچه‌لری بولغان بر یرگه هجرت قیلغانینی کوردی صحابه‌لرحضرتدن بو واقعه‌نی ایشتکاندن صوڭ تیزره‌ك هجرت قیلوب مشرکلرنڭ اذیت وجفالرندن قورتلامز ایکان دیب شاد بولدیلر واقعه‌نڭ تعبیری تیزلکده کیلمه‌یوب مشرکلرنڭ ظلم وایذألری حددن آشقاچ صحابه‌لر قایچان هجرت قیلامز دیوب آشوقدیلر بس حق تعالی دن اوشبو آیت کیلدی کم أیتکل سین مؤمنلرگه کم مین بلماسمن میکا هم سزلرگه نی اش قیلنمش بولور یعنی هجرت ایتمه کده رخصت بیرلورمو یا که بیرلماسمو.

وکیته‌رمه‌کده سزلر قادر بولماسسز ومینی قوتقارا آلماسسز هم سزلردن باشقه کشیلر هم هیچ قایوسی قوتقارا آلماسلر بس مین بو اشکه نیچك جرأت قیلایم وکمگه اوشانوب بو اشنی اشلهیم (هُوَ اَعْلَمُ) خدای تعالی بلگوچیره‌کدر (بما تُفیضُونَ فیه) شول نرسه‌نی‌کم سزلر طعنه قیلورسز اول قرآن طوغریسنده وآنی سحردر هم افترآء قیلنمشدر دیورسز خدای تعالی بو سوزلرکزنی بلور (کَفیٰ به شَهیدًا) کفایه ایتکوچی ویتکوچیدر اول خدای تعالی گواه بولوب (بَیْنی وبَیْنَکُمْ) مینم آرام برله سزنڭ آراکزده بس مینم سوزم راستلقینه هم احکامنی ایرشدرگانلکمگه وهم سزلرنڭ کفر وعنادکزغه هم تکذیبکزگه خدای اوزی گواه بولور وشوکا کوره جزألرکزنی بیرور (وَهُوَ الْغَفُورُ) واول خدای تعالی یارلقاغوچیدر مؤمنلرنی (اَلرَّحیمُ) مهربان ومرحمتلیدر ایمانده ثابت بولغان کمسه‌لرگه (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام (ما کُنْتُ) بولمادم مین (بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ) ایڭ اوّل پیغمبرلك دعواسینی ایتکوچی پیغمبرلردن یعنی مینم پیغمبر بولمامقم یکا چقغان بر اش توگلدر بلکه مینمدن الگاری هم پیغمبرلر کیلگانلردر بس سزلر، نی اوچون مینم پیغمبرلکمگه اوشانماسسز (وَما اُدْری) هم مین بلمه‌سمن شونی‌کم (ما یُفْعَلُ بی) نی نرسه قیلنمش بولور میکا یعنی کیله‌چك زمانده باشمغه نی اشلر واقع بولاچق ایدکینی مین بلمه‌سمن (وَلا بِکُمْ) دخی سزلرنڭ باشکزغه نی کیله‌چك ایدکینی بلمه‌سمن١ (اِنْ اَتَّبِعُ) مین ایه‌رمه‌سمن (اِلّا ما یُوحیٰ اِلَیَّ) مگر شول نرسه‌گه ایه‌رورمن‌کم وحی ایتولور میکا خدای تعالی‌دن (وَما اَنَا) هم مین توگلمن (اِلّا نَذیرٌ مُبینٌ) مگر بر آشکارا قورقتقوچیمن امّا کیله‌چك زمانده بولاچق اشلرنی بلگوچی وآندن خبر بیرگوچی توگلمن خدای تعالی‌نڭ وحیندن باشقه (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام (اَرَأَیْتُمْ) ایا کوردکزموسز خبر بیرکز میکا ای مشرکلر (اِنْ کانَ) اگر بولسه اول قرآن (مِنْ عِنْدِاللهِ) الله تعالی قاشندن (وَکَفَرْتُمْ بِه) وسزلر اوشانمادکز آکا (وَشَهِدَ شاهِدٌ) هم گواهلق بیردی بر گواهلق بیرگوچی (مِنْ بَنی اِسْرائیلَ) بنی اسرائیلدن یعنی موسی علیه السلام گواهلق بیردی یاکه عبدالله بن سلام رضی الله عنه گواهلق بیردی (عَلیٰ مِثْلِه) اول قرآننڭ مثلی اوزرینه یعنی قرآننڭ مثلی بولغوچی تورانتنڭ

راست بولماق وخدای تعالی قاشندن بولماق برله گواهلق بیردی یاکه قرآننك خدای تعالی قاشندن کیلمه‌کی برله گواهلق بیردی ابن سلام لکن اوّلکی معنا ظاهردرکم موسی علیه‌السلام قرآن اوخشاشلی بولغان تورات اوزرینه گواهلق بیردی (فَآمَنَ) بس ایمان کیلتورگان واوشانغاندر اول گواهلق بیرگوچی قرآنغه زیراکه قرآن خدای تعالی‌دن کیلگان بولسه خدای تعالی‌دن کیلگان کتابنك راستلغی برله گواهلق بیرگان کشی البته اول قرآنغه اوشانغان بولور بس موسی علیه السلام هم قرآنغه اوشانغان بولور (وَاسْتَكْبَرْتُمْ) وسزلر باش طارتدکز قرآنغه اوشانمادکز بس سزلر بو اشکز برله اوز نفسلرکزگه ظلملق ایتکوچیلرسز (انَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي) درستلکده خدای تعالی طوغری یولغه کوندرمه‌س (الْقَوْمَ الظّٰالِمِينَ) ظلملق ایتکوچی گروهنی مرویدرکم عربدن بعض قبیله‌لر ایمان کیلتورگاچ بنوعامر وعطفان وبنواسد قبیله‌لری آنلرنی طعنه وملامت أیله‌دیلر حق تعالی‌دن آیت کیلدیکم (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وأیتدیلر ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر یعنی بنو عامر وعطفان وغیری قبیله‌لر (لِلَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لر اوچون یعنی مسلمان بولغان قبیله‌لر حقنده أیتدیلر (لَوْ كَانَ خَيْرًا) اگر ایمان کیلتورمه‌ك خیرلی ویخشی اش بولسه ایدی (مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ) بزدن اوزماسلر ایدی آنك صاری قبیله‌نك توبه‌نلری وفقیرلری یعنی بزلر قالوب آنلر ایمان کیلتورمه‌سلر ایدی اوّل بزلر ایمان کیلتورگان بولور ایدك زیراکه بز آنلردن مرتبه‌ده اولوغراق هم دولتلیلرمز دیدیلر (وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ) وشول وقتده‌کم کونلمه‌دیلر اول مشرکلر قرآنغه یاکه اسلام دینینه (فَسَيَقُولُونَ) بس تیزدرکم أیتورلر آنلر (هٰذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ) اوشبو بر ایسکی یالغاندر یعنی اوّلده هم مونك کبی سوزلرنی أیتکوچیلر بار ایدی دیورلر (وَمِنْ قَبْلِهِ) وحالانکه اول قرآن کیلودن الگاری (كِتَابُ مُوسَىٰ) موسی پیغمبرنك کتابی یعنی تورات یبه‌رلمش ایدی وبز اول توراتنی قبلدق (إِمَامًا) امام دین اهلینه یعنی آکا ایه‌روب عمل قیلدیلر (وَرَحْمَةً) هم رحمت قیلدق اشانغوچیلرغه (وَهٰذَا) هم اوشبو قرآن (كِتَابٌ مُصَدِّقٌ) راستلاغوچی کتابدر توراتنی یاکه بارچه کتب منزله‌نی (لِسَانًا عَرَبِيًّا) عرب تلنچه ایندرلمش بولغانی حالده اول قرآن (لِيُنْذِرَ) تاکم قورقتسون اوچون (الَّذِينَ ظَلَمُوا) کفر ومعصیت برله اوزلرینه ظلملق ایتکان کمسه‌لرنی (وَبُشْرَىٰ) هم سویونچ بیرگوچیدر اول قرآن (لِلْمُحْسِنِينَ) ایذگولك ایتکوچیلرگه (انَّ الَّذِينَ قَالُوا) درستلکده شول

کمسه‌لر کم أیتدیلر (رَبُّنَا اللّٰهُ) بزنك پروردکارمز الله تعالی در دیوب (ثُمَّ اسْتَقَامُوا) صکره استقامت قیلدیلر شونك اوزرنده وآندن آوشمادیلر (فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) بس یوقدر هیچ قورقو آنلر اوزرینه (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) هم کویونور وقایغورور بولماسلر آنلر (أُولَٰئِكَ) اوشبو کروه (أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) جنت اهللریدر (خَالِدِينَ فِيهَا) منکو قالغوچیلر بولغانلری حالده آنلر جنته (جَزَاءً) جزأ بیرلمه‌ك جزاء بیرلدی آنلرغه (بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه سببلی کم اشلر بولدیلر آنلر (وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ) وبیوردق بز آدمیکه (بِوَالِدَيْهِ) آتا آناسینه (إِحْسَانًا) ایزکولك قیلماق یرله (حَمَلَتْهُ أُمُّهُ) یوکلا کاندر وکوته‌رکاندر اول آدمینی آناسی اوز قارننده (كُرْهًا) رنجو وقاطیلق برله (وَوَضَعَتْهُ) هم قویغاندر یعنی طوغرغاندر آنی (كُرْهًا) آغرلق برله (وَحَمْلُهُ) وآنك حملنك مدتی (وَفِصَالُهُ) هم سوت ایمزمه‌کنك زمانی (ثَلَاثُونَ شَهْرًا) اوتوز آیدر یعنی مدت رضاعنی کامل ئه‌یله‌سه مجموعسی اوتوز آی بولور زیرا که آلتی آی حمل مدتینك اقلی وایك آزیدر یکرمی دورت آی یعنی ایکی یل سوت ایمزمه‌ك مدّتیدر (حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ) تاکم هر قایچان ایرشسه آدم اوغلی (أَشُدَّهُ) اوزینك قوتینك کمالینه کم اوتوز اوچ یاشکه ایرشمه‌کدر یاکه اون‌سکز یاشدن قرقه قدر (وَبَلَغَ) دخی ایرشسه اول (أَرْبَعِينَ سَنَةً) قرق یلغه یعنی قرق یاشینه یتسه مفسّرلر کوبره‌کی بو آیتنی حضرت ابوبکر الصدیق رضی‌الله‌عنه‌که خاصدر دیمشلرکم آلتی آی آناسینك قارننده توردی ایکی یل کامل سوت ایمدی اون‌سکز یاشینه ایرشکاچ پیغمبرمز علیه‌السلام حضرتینه رفیق ومصاحب بولدی‌اول وقته حضرت پیغمبر یکرمی یاشنده‌ایدی سفرده وحضرده آکا یولداش بولدی رسول اکرم حضرتلری قرق یاشنده پیغمبر بولدی اول وقته حضرت ابوبکر اوتوز سکز یاشنده ایدی آکا ایمان کلتوردی هم قایچان کم قرق یاشینه ایرشدی (قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي) ایتدی ای مینم پروردکارم میکا الهام ایتکل وتوفیق بیرکل (أَنْ أَشْكُرَ) مینم شکرانه ایتمکمکه (نِعْمَتَكَ الَّتِي) سینك شول نعمتکه کم اوزکنك فضلك برله (أَنْعَمْتَ عَلَيَّ) انعام قیلدك سین مینم اوزرمکه یعنی اسلام نعمتینه (وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ) هم شول نعمتکه کیم انعام أیله‌دك سین مینم آتام وآنام اوزرینه یعنی آنلرغه ترکلك ورزق بیردك یاکه آندن مراد هم اسلام نعمتیدر زیرا که مهاجرین وانصار آراسنده حضرت ابوبکر الصدیق‌دن باشقه کشینك آتا آناسی ایکیسیده مسلمان بولغانی یوقدر دیمشلر حضرت ابوبکرنك آتاسی هم

آناسی ایمان کیلتوردیلر بس حضرت صدیق أیتورکم یاربّ اوشبو نعمتلرنك برابرنده شکرانه ایتمه‌کنکه میکا توفیق بیرگل (وَاَنْ اَعْمَلَ) دخی توفیق بیرگل اشلهمه‌کمکه (صَالِحًا) ایدگو عملنی کم (تَرْضٰیهُ) سین راضی وخشنود بولورسك اول عملدن هم آنی قبول قیلورسك حق سبحانه وتعالی آنك دعاسینی مستجاب ایدوب شوندااین عملکه توفیق بیردی‌کم توفزقولنی ایمان کیلتورگانلری‌اوچون مشرکلر دائم عذاب قیلورلر ایدی حضرت ابوبکر آنلرنی صاتوب آلوب خدای رضاسی‌اوچون آزاد قیلدی آنلردن برسی حضرت بلالدررضی‌الله عنه (وَاَصْلِحْ لِی) هم صلاحقه کیلتورگل وتوزك قیلغل سین ای مینم ربم مینم اوچون (فِی ذُرِّیَّتِی) مینم‌بالالرمه(١)(اِنِّی تُبْتُ اِلَیْكَ) درستلکه مین توبه قیلدم وقایتدم سینك‌حضرتك صاری (وَاِنِّی مِنَ الْمُسْلِمِینَ) هم درستلکده مین بوی صونغوچیلردن مین سینك فرمانکا (اُولٰئِكَ) اوشبو گروه‌کم آنا آنالرینه ایدگولك قیلدیلر ونعمتکه شکرانه ایتدیلر (اَلَّذِینَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ) شول کمسه‌لردرکم قبول قیلورمز بز آنلردن (اَحْسَنَ مَاعَمِلُوا) اشلهگان عملرینك کورکامره‌کینی یاکه هر برایدگو عملرینی قبول قیلورمز دیمه‌کدر (وَنَتَجَاوَزُ) دخی کیچه‌رمز بز (عَنْ سَیِّئَاتِهِمْ) آنلرنك یاوزلقلرندن (فِی اَصْحٰابِ الْجَنَّةِ) جنت اهللری زمره‌سنده بولغوچیلردر آنلر (وَعْدَ الصِّدْقِ) راست وتوغری بولغوچی وعده ایدگولکلرینی قبول‌ایتمك وگناهلرندن کیچمه‌ك برله (اَلَّذِی كَانُوا یُوعَدُونَ) آنداین وعده‌کم وعده ایتولور بولدیلر آنلر دنیاده آنك برله (وَالَّذِی قَالَ) وشول کمسه‌کم أیتدی (لِوَالِدَیْهِ) اوزینك آنا آناسینه آنا آناسی آنی ایمان کیلتورگل دیوب قصتاغان وقتده أیتدی (اُفٍّ لَكُمَا) کراهت وخورلق بولسون سزلرگه (اَتَعِدَانِنِی) ایا سزلروعده قیلاسزلرمو میکا (اَنْ اُخْرَجَ) مینم چقارلماقمنی قبردن یعنی اولگاندن صوك ترلورسك وقبردن قوبارلورسك دیوب وعده قیلاسزمو (وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ) وحالانکه تحقیق اوتدیلر زمانه‌لر اهللری (مِنْ قَبْلِی) میندن الگاری یعنی بزدن الك کوب کشیلر دنیاغه کیلوب کیتدیلر برسیه ترلوب قایتقانی یوق (وَهُمَا یَسْتَغِیثَانِ اللّٰهَ) وآناسی برله آناسی استغاثه قیلورلر ایدی خدای تعالی‌گه وخدایدن مدد استه‌ب اوغللرینه أیتورلر ایدی (وَیْلَكَ) وای نی حسرتدر سیکا (اٰمِنْ) ایمان کیلتورگل واوشانغل قیامتکه (اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ) درستلکده الله تعالی‌نك بعث وحشر برله قیلغان وعده‌سی راست وطوغریدر (فَیَقُولُ) بس أیتور ایدی اول کمسه آنا آناسینك سوزلرینه

(١) بو دعاسینی‌هم‌حق تعالی مستجاب قیلدی حضرت‌ابوبکرنك قزی عائشه رضی الله عنها پیغمبرمز علیه السلامنك نکاحی برله مشرف بولدی هم اوغلی عبدالرحمن وآنك‌اوغلی ابو عتیق رضی‌الله‌عنهما هرایکیسی رسول اکرم حضرتلرننك خدمتنده بولدیلر هم آنلر نسللدن کوب علمآء ومشایخلر کیلدیلر.

جوابده (مَا هٰذَآ) ایمه‌سدر اوشبو أیتکان سوزلرکز یعنی اولگاندن صوك ترلمه‌ك هم قیامت باردیگانکز (اِلَّآ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ) مگر اوّلگیلرنك افسانه‌لری ویالغان خبرلریدر خلقنی قورقتو اوچون أیتوب قالدرغانلردر (اُولٰٓئِكَ) اوشبو آنا آناغه عاق بولغوچی وقیامتنی انکار ایتکوچی کمسه‌لر (اَلَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ) شول کمسه‌لردرکم واجب بولدی آنلر اوزرینه عذاب کلمه‌سی هم آنلر بولورلر (فِىٓ اُمَمٍ) شول گروهلر آراسنده مشرکلردن کم (قَدْ خَلَتْ) تحقیق اوتدیلر اول گروهلر (مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگاری (مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ) پریلردن هم آدمیلردن (اِنَّهُمْ كَانُوا) درستلکده آنلر بولدیلر (خَاسِرِينَ) زیان کورگوچیلر (وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ) وهر قایوسینه اوشبو ایکی گروهدن بولغوچیدر درجه‌لر ومنزللر (مِّمَّا عَمِلُوا) قیلغان عمللرینك جزاسندن یعنی ایذگولك قیلغوچیلرغه جنت ویاوزلق قیلغوچیلرغه تموغ اورن بولور (وَلِيُوَفِّيَهُمْ) هم کامل وتمام بیرور خدای آنلرغه (اَعْمَالَهُمْ) عمللرینك جزاسینی (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) وآنلر ظلملق ایتولمش بولماسلر ثوابلرینی کیموتلمه‌ك وعذابلرینی آرتدرلماق برله (وَيَوْمَ يُعْرَضُ) ویاد قیلغل شول کوننی کم عرض قیلنمش بولورلر (اَلَّذِينَ كَفَرُوا) ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر (عَلَى النَّارِ) تموغ اوطی اوزرینه یعنی تموغداغی اورنلرینی آنلرغه کورسه‌تورلر هم آنلرغه أیتورلر (اَذْهَبْتُمْ) کیته‌ردکزسز ای کفر اهلی وبتوردکز (طَيِّبَاتِكُمْ) اوزلرکزنك یخشی ولذتلی نعمتلرکزنی (فِى حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا) دنیاده‌غی ترکلککزده یعنی دنیاده آنلرنی آشاب بتوردکز آخرتکه قالمادی (وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا) هم فائده‌لندکز اول نعمتلر برله دنیاده (فَالْيَوْمَ) بس اوشبو کون (تُجْزَوْنَ) سزلر جزأ بیرلمش بولورسز وطارتورسز (عَذَابَ الْهُونِ) خورلق ورسوالق عذابینی (بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ) شول نرسه سببلی کم تکبرلك قیلور بولدکزسز (فِى الْاَرْضِ) بیرده (بِغَيْرِ الْحَقِّ) مستحق بولودن باشقه (وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ) هم شول نرسه سببلی کم فسق قیلور بولدکزسز وآزغونلقده چیکدن چقدکز (وَاذْكُرْ) ویاد ایتکل سین (اَخَا عَادٍ) عادنك قرنداشینی یعنی عاد قبیله‌سندن بولغان پیغمبرنی کم هود علیه السلام در (اِذْ اَنْذَرَ) شول وقت کم قورقتدی هود پیغمبر خداینك عذابندن (قَوْمَهُ) اوزینك قومینی (بِالْاَحْقَافِ) احقاف دیگان یرده یمن ولایتنده (وَقَدْ خَلَتِ النُّذُرُ) وتحقیق اوتکاندر قورقتغوچیلر یعنی پیغمبرلر (مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ)

اول هودنك آلدندن یعنی آندن الگاری هم پیغمبرلر کیلگانلر ایدی (وَمِنْ خَلْفِهِ) هم آنك آرتندن یعنی آندن صوك هم پیغمبرلر کیلدیلر بس هودعلیه‌السلام قومینی دعوت قیلدی (اَلَّا تَعْبُدُوا اِلَّا اللّٰهَ) شویله دیوب کم طابونمه‌کزسز مگر خدای تعالی گه‌گنه طابونوکز عبادتکه مستحق اولغنه‌در (اِنِّی اَخَافُ) درستلکه‌من قورقورمن (عَلَیْکُمْ) سزنك اوزرکزگه (عَذَابَ یَوْمٍ عَظِیمٍ) اولوغ کوننك عذابندن (قَالُوا) أیتدیلر عاد قومی هود علیه‌السلامغه (اَجِئْتَنَا) ایا کیلدکموسین بزلرگه ای هود (لِتَأْفِکَنَا) بزلرنی دوندرمه‌کك اوچون (عَنْ اٰلِهَتِنَا) اوزلرمزنك معبودلرمزگه طابونودن (فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا) بس کیلتورگل سین شول نرسه‌نی کم وعده قیلورسن بزلرگه (اِنْ کُنْتَ مِنَ الصَّادِقِینَ) اگر بولساك سین راست أینکوچیلردن یعنی بزلرنی عذاب کیلوردیوب قورقتورسن اگر سوزك راست بولسه وعده قیلغان عذابکنی بزلرگه کیلتورگل دیدیلر (قَالَ) أیتدی هود علیه السلام آنلرغه‌کم عذاب کیلمه‌کنده آشوقماکز (اِنَّمَا الْعِلْمُ) موندن باشقه توگلدرکم عذابنك قایچان کیلمه‌کینی بلمه‌ك (عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی قاشنده‌در مین آنی بلمه‌سمن (وَاُبَلِّغُکُمْ) ومین ایرشدرورمن سزلرگه (مَا اُرْسِلْتُ بِهِ) شول نرسه‌نی کم مین بیه‌رلدم آنك برله (وَلٰکِنِّی اَرٰیکُمْ) ولکن مین کورورمن سزلرنی (قَوْمًا تَجْهَلُونَ) برگروه سزکم نادانلق قیلورسز وبلماینچه عذاب قایچان کیلدیوب آشوغورسز دیدی (فَلَمَّا رَاَوْهُ) بس کورگانلری زمانده عاد قومی اوزلرینه وعده قیلنمش عذابنی (عَارِضًا) هواده پیدا بولغوچی بر بولوط زیرا که عذاب جیلی آنلرغه بولوط صورتنده بولوب کیلدی نتاکم اعراف سوره‌سنده بیان ایتولدی (مُسْتَقْبِلَ اَوْدِیَتِهِمْ) قارشی بولوب کیلگوچی اول بولوط آنلرنك وادیلرینه وطوراتورغان یرلرینه (قَالُوا) أیتدیلر عاد قومی اول بولوطنی کورگاچ (هٰذَا عَارِضٌ) اوشبو پیدا بولغوچی بولوطدرکم (مُمْطِرُنَا) بزلرگه یغمور یاودرغوچیدر دیدیلر زیراکه آنلر یغمور تلهگانلرایدی هود علیه‌السلام آنلرغه أیتدی (بَلْ هُوَ) اوشبو بولوط یغمور بولوطی توگلدر بلکه اول (مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ) شول نرسه‌درکم استعجال قیلدکز وآشقدکزسز آنك برله (رِیحٌ) برجیلدرکم (فِیهَا عَذَابٌ اَلِیمٌ) بولغوچیدر اول جیلده رنجتکوچی عذاب (تُدَمِّرُ) هلاك ایتهر اول جیل (کُلَّ شَیْءٍ) بارچه نرسه‌نی (بِاَمْرِ رَبِّهَا) پروردکارینك فرمانی برله بس اول عذاب جیلی عاد قومی اوزرینه یدی کیچه وسکز کوندز

غایت قوّت برله ایسدی وهمه‌لرینی هلاك قیلوب اولوکلرینی اوچورب دریاغه طاشلادی (فَاَصْبَحُوا) بس ئه‌ورلدیلر آنلر شویله بولوب کم (لَا یُرَیٰ) کورنمه‌س (اِلَّا مَسَاکِنُهُمْ) مگر اورنلریغنه کورنور یعنی اگر کشی آنلرنك یرلرینه بارسه ایدی خالی وبوش قالغان منزللرندن باشقه نرسه‌نی کورمه‌س ایدی (کَذٰلِكَ) اوشانداق (نَجْزِی الْقَوْمَ الْمُجْرِمِینَ) جزا بیرورمز مشرك بولغوچی گروه اوزرینه (وَلَقَدْ مَکَّنَّاهُمْ) وتحقیق متمکن وایرکلی قیلدق بز عاد قومینی (فِیمَا اِنْ مَکَّنَّاکُمْ فِیهِ) شول نرسه‌ده‌کم متمکن ومتصرف قیلدق بز سزلرنی اول نرسه‌ده ای قریش مشرکلری یعنی آنلرغه مال ودولت هم قوّت وشوکت بیردك دنیاده (وَجَعَلْنَا لَهُمْ) هم قیلدق وبیردك آنلرغه (سَمْعًا) ایشتور اوچون قولاقلرنی (وَاَبْصَارًا) هم کورمه‌ك اوچون کوزلرنی (وَاَفْئِدَةً) دخی فکرله‌مه‌ك اوچون کوکللرنی بیردك وآنلر هوشلی قولاقلری برله حق سوزنی طکلامادیلر وعبرتلی کوزلری برله قدرت دلیللرینه فارامادیلر هم خدای تعالی‌نك برلکینی فکرله‌مه‌دیلر شول سببلی آنلرغه اوشبو عذاب نازل بولدی (فَمَا اَغْنٰی عَنْهُمْ) بس کیته‌رمه‌دی آنلردن (سَمْعُهُمْ) آنلرنك قولاقلری (وَلَا اَبْصَارُهُمْ) هم کیته‌ردمه‌دی آنلرنك کوزلری (وَلَا اَفْئِدَتُهُمْ) دخی آنلرنك کوکللری (مِنْ شَیْءٍ) هیچ بر نرسه‌نی خدایناك عذابندن (اِذْ کَانُوا یَجْحَدُونَ) شول وقتده کم انکار قیلور بولدیلر آنلر تعصب وعنادلری سببلی (بِاٰیَاتِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك آیتلرینی (وَحَاقَ بِهِمْ) هم چولغاب آلدی آنلرنی (مَا کَانُوا بِهِ یَسْتَهْزِءُونَ) شول نرسه کم استهزاء قیلور بولدیلر آنلر آنك برله یعنی عذاب (وَلَقَدْ اَهْلَکْنَا) وتحقیق هلاك ایتدك بز (مَا حَوْلَکُمْ) شول نرسه‌نی کم سزنك تیکره کُزده‌در ای مکه اهلی (مِنَ الْقُرٰی) قریه‌لردن حجر ومؤتفکات قریه‌لری کبی (وَصَرَّفْنَا الْاٰیَاتِ) هم تکرار کورگازگان ایدك بز آیتلرنی ودلیللرنی اول قریه‌لر اهلینه (لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ) شایدکم آنلر قایتورلر ودونه‌رلر کفردن دیوب لکن آنلر کفر وشرکلرندن دونمه‌دیلر شول سببلی هلاك بولدیلر (فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ) بس نی اوچون یاردم ایتمه‌دیلر اول قریه‌لر اهلینه (الَّذِینَ اتَّخَذُوا) شول کمسه‌لرکم توتدیلر اول قریه‌لر اهللری آنلرنی (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالی‌دن باشقه (قُرْبَانًا) الله تعالی گه تقرب ایتمه‌ك ویاقن بولماق اوچون (اٰلِهَةً) خدایلر ومعبودلر ایتوب یعنی آنلرنك معبودلری بولغان پوتلری نی اوچون عذاب وفتنه آنلرغه یاردم ایتمه‌دیلر وآنلرنی قوتقارمادیلر (بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ) بلکه اول پوتلر غایب بولدیلر آنلردن

ویوغالدیلر یاکه اول مشرکلر غایب بولدیلر معبودلرینك یاردمندن یعنی
امیدسز بولدیلر (وَذٰلِكَ) اوشبو اشلری یعنی پوتلرنی خدایغه تقرب اوچون
معبود ایتوب طوتولری (اَفْكُهُمْ) آنلرنك یالغانلریدر (وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) هم
شول نرسه‌درکم افترا قیلور بولدیلر آنلر وعاجز مخلوقنی اله ومعبوددر دیدیلر (۱)
(وَاِذْ صَرَفْنَآ اِلَيْكَ) ویاد قیلغل ای محمد علیه‌السلام شونی‌کم دوندردك بز ومیل
قیلدردق سینك صاری (نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ) بر جماعتنی پریلردن (يَسْتَمِعُونَ الْقُرْاٰنَ)
طنگلارلر ایدی آنلر قرآننی اول پریلر طوقز کمسه ایدیلر اسملری: «شامر،
ناصر، دس، مس، آزد، ابیان، احقه، ذوبعرا ایدی» دیمشلر وبر روایته یتمش
نفر ایدیلر (فَلَمَّا حَضَرُوهُ) بس حاضر بولغانلری زمانه اول پریلر پیغمبر علیه‌السلام
قاشینه (قَالُوٓا) أیتدیلر آنلرنك بعضلری بعضلرینه ادب یوزندن (اَنْصِتُوا) تیك
تورگزلر ناکم قرآن اوقوغاننی ایشته‌یك (فَلَمَّا قُضِيَ) بس اوته‌لمش بولغانی
زمانده یعنی پیغمبر علیه‌السلام قرآن اوقودن بوشاغاچ اول پریلر قرآنغه غایت
محبت ایتوب همه‌لری ایمان کیلتوردیلر هم رسول حضرتندن دین توغریسنده
کوب سوزلر صورادیلر پیغمبرمز علیه‌السلام آنلرنی باشقه پریلر طائفه‌سینی
دینگه اوندهمك اوچون ایلچی قیلوب یبه‌ردی (وَلَّوْا اِلٰى قَوْمِهِمْ) قایتدیلر اول
پریلر اوز قوملری صاری (مُنْذِرِينَ) قورقتقوچیلر واسلام دینینه اونه گوچیلر
بولغانلری حالده اوز قوملرینی (قَالُوا) أیتدیلر آنلر (يٰقَوْمَنَآ) ای بزنك قوممز
(اِنَّا سَمِعْنَا) درستلکه بز ایشتدك (كِتٰبًا) خدای تعالی‌دن کیلگان بر کتابنی‌کم
(اُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسٰى) ایندرلدی اول کتاب موسی پیغمبردن صوك (مُصَدِّقًا)
راستلاغوچی اول کتاب وتصدیق ایتکوچی یاکه موافق بولغوچی (لِمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ) آنك آلدندن کیلگان نرسه گه یعنی آندن الگاری کیلگان کتابلرنی
راستلار هم اصول وعقایده آنلرغه موافقدر (يَهْدِٓى اِلَى الْحَقِّ) هدایت قیلور
وکوندرور اول کتاب حقلق صاری یعنی راست بولغان دیننی اوگره‌تور (وَاِلٰى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) هم کوندرور توغری یول صاری یعنی اسلام دینینه (يٰقَوْمَنَآ
ای بزنك قوممز (اَجِيبُوا) اجابت قیلکزلر (دَاعِىَ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك اونه گوچیسنه
یعنی محمد علیه‌السلامغه اجابت قیلکز ودعوتینی قبول ایتکز (وَاٰمِنُوا بِهِ) هم
ایمان کیلتورکز آکا (يَغْفِرْ لَكُمْ) تاکم یارلقار خدای تعالی سزلرگه (مِنْ ذُنُوبِكُمْ)
سزلرنك گناهلرکزنی (وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ) هم قوتقارور سزلرنی رنجتکوچی

(۱) مرویدرکه رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری طائفدن قایتوب «بطن نخله دیگان یرگه توشدیلر وکیچه‌سی توروب تهجد نمازینی اوقور ایدی هم قرآن شریفنی تلاوت قیلور ایدی شول وقتده پریلردن بر جماعت اول اورنغه کیلوب قرآن طنگلادیلر هم اوزلرینی رسول اکرم حضرتینه کورگازدیلر حق تعالی آندن خبر بیروب بیورورکم واذ صرفنا الخ اسباب النزول

(١) عذابدن (وَمَنْ لَا يُجِبْ) وهركم اجابت ايتماسه (دَاعِيَ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك اونده گوچیسینه یعنی محمد علیه‌السلامغه ایمان کیلتورمه‌سه (فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ) بس عاجز ایتکوچی توگلدر اول کمسه (فِي الْأَرْضِ) بیرده یعنی اول کمسه گه عذاب نازل بولور عذاب ایندرمه‌کدن خدایندی اول کمسه عاجز قیلا آلماس (وَلَيْسَ لَهُ) هم یوقدر آکا (مِنْ دُونِهِ) خدای تعالی‌دن باشقه (أَوْلِيَاءُ) دوستلر ویاردم ایتکوچیلر یعنی هیچ‌کم آکا یاردم ایتمه‌س (أُولَٰئِكَ) اوشبو گروه (فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) آشکارا آزغونلقده بولغوچیلردر (أَوَلَمْ يَرَوْا) ایا کورمه‌دیلرمو وبلمه‌دیلرمو حشر وبعثنی انکار ایتکوچیلر (أَنَّ اللّٰهَ الَّذِي) شونی‌کم شول خدای تعالی‌کم اوزینك قدرت کامله‌سی برله (خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ) یاراتدی کوکلرنی هم یبرنی (وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ) هم آرومادی ورنج ایرشمه‌دی آکا کوکلرنی وبرلرنی یاراتماق برله (بِقَادِرٍ) قادر وکوچی یتکوچیدر (عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ) اولکلرنی ترگزمه‌ك اوزرینه زیراکه اوشبو قدر اولوغ بولغان کوکلرنی وبرلرنی یاراتوب هیچده آرماغان وقدرتینه خلل ایرشمه‌گان کمسه اولوکنی ترگزمه ککه قادر بولماسمو (بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) بلی البته قادر بولور درستلکده اول خدای تعالی بارچه نرسه اوزره کوچی یتکوچیدر هیچ اشده عاجز بولماس (وَيَوْمَ يُعْرَضُ) یاد قیلغل شول کوننی کم عرض قیلنمش بولورلر (الَّذِينَ كَفَرُوا) ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر (عَلَى النَّارِ) تموغ اوطی اوزره یعنی اوطنی آنلرغه کورسه‌تورلر هم فرشته‌لر آنلرغه أیتورلر (أَلَيْسَ هَٰذَا) ایا ایمه‌سدرمو اوشبو عذاب (بِالْحَقِّ) راست وتوغری ایمه‌سدرمو وسزلر آکا اوشانماس ایدکز (قَالُوا) أیتورلر کفر اهللری (بَلَىٰ وَرَبِّنَا) بلی اوشبو عذاب حقدر پروردکارمز برله آنط ایته‌رمز (قَالَ) أیتور خدای تعالی آنلرغه (فَذُوقُوا الْعَذَابَ) بس طاتوکزلر عذابنی (بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ) شول نرسه سببلی‌کم اوشانماس بولدکز سزلر قیامتکه هم پیغمبرنك سوزلرینه (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل وچداغل سین ای محمد علیه‌السلام مشرکلرنك جفاسینه (كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ) نتاك کم صبر قیلدیلر ثبات عقل ایه‌لری (مِنَ الرُّسُلِ) پیغمبرلردن آنلر شریعت ایه‌لری بولغان اولوغ پیغمبرلردرکم منکرلرنك ایذاء وجفالرینه تحمل ایتدیلر اولوالعزم بولغان پیغمبرلر نوح وابراهیم وموسی وعیسی علی نبینا وعلیهم السلام لردر بس آنلر چداغان کبی سین هم چداغل (وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ) هم آشوقماغل اول قریش مشرکلری

(١) مؤمن بولغان پریلر حقنده علماء اختلاف ایتمشلردر بعضیلر أیتورلرکم آنلرنك ثوابلری اوط عذابندن قورتلماقدر باشقه ثواب آنلرغه یوقدر صوکره حیوانلر کبی توفراق بولورلر حضرت امام اعظم وامام مالك رحمهما الله قاشلرنده آنلرغه ثواب باردر کافرلرینه عذاب بولماق کبی ضحاك رحمه الله‌دن منقولدوکه مؤمن پریلر جنتکه کرورلر امام نقاشدن صورادیلرکم جنلر جنت نعمتلرندن تناول قیلورلرمو اول أیتدی حق تعالی آنلرغه بر تورلی تسبیح وذکرنی الهام قیلور آنلر شونك برله لذتلنورلر آدمیلر جنت نعمتلری برله لذتلنمه‌کی کبی.

کشف

اوچون یعنی آنلرغه عذاب کیلمه‌کینه آشوقماغل کم البته اوز وقتی یتکاچ کیلور (کَأَنَّهُمْ یَوْمَ یَرَوْنَ) گویا که اول مشرکلر شول کونه کم کورورلر (مَا یُوعَدُونَ) شول نرسه‌نی کم وعده ایتولور آنلرغه یعنی هر قایچان آنلر اوزلرینه وعده ایتولمش عذابنی کورسه‌لر شویله کورنور آنلرغه کم گویاکه آنلر (لَمْ یَلْبَثُوا) تورمادیلر دنیاده وترکلك ایتمه‌دیلر (اِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ) مگر برکنه ساعت توردیلر کوندزدن یعنی تموغ عذابینك هول وهیبتندن دنیاده تورغان عمرلری بیك قصقه شیکللی کورنور (بَلَاغٌ) اوشبو ذکر ایتولمش وغظلر کفایه قیلغوچی ویتکوچیدر (فَهَلْ یُهْلَكُ) بس ایا هلاك قیلنمش بولورمو عذاب نازل بولغان وقتده یعنی هلاك ایتولمه‌س (اِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ) مگر فرمان دائره‌سندن طشقه چقغوچی گروه یعنی مشرکلر گنه هلاك ایتولورلر اول عذاب برله

سورة محمد صلی الله علیه وسلم مدنیة وهی ثمان وثلثون آیة

۴۶ نجی سوره محمد علیه‌السلام سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ۳۸ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

(اَلَّذِینَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لر کم حقلقده اوشانمادیلر وایمان کیلتورمه‌دیلر (وَصَدُّوا) دخی طیدیلر آدمیلرنی (عَنْ سَبِیلِ اللّٰهِ) الله‌تعالی یولندن یعنی مسلمان بولودن طیدیلر مراد قریشنك شیطانلریدر ابوجهل ونضر وعقبه هم غیریلر کبی (اَضَلَّ اَعْمَالَهُمْ) باطل قیلدی ویوغالتدی خدای‌تعالی آنلرنك یخشیلق قیلامز دیوب قیلغان عمللرینی (وَالَّذِینَ اٰمَنُوا) وشول کمسه‌لرکم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰالِحَاتِ) هم اشله‌دیلر ایزگو عمللرنی (وَاٰمَنُوا) دخی اوشاندیلر (بِمَا نُزِّلَ عَلٰی مُحَمَّدٍ) محمد علیه الصلوة والسلامغه ایندرلگان نرسه‌گه یعنی قرآنغه اوشاندیلر (وَهُوَ الْحَقُّ) هم اول قرآن راست وتوغریدر یاکه محمد علیه السلام حقلق ایاسیدر (مِنْ رَبِّهِمْ) پروردکارلری قاشندن کیلگاندر (كَفَّرَ عَنْهُمْ) کیچه‌ر خدای‌تعالی اول ایمان کیلتورگان هم ایزگو عمل قیلغان بنه‌لردن (سَیِّئَاتِهِمْ) آنلرنك گناهلرینی (وَاَصْلَحَ بَالَهُمْ) هم توزوك قیلور آنلرنك حاللرینی دینده ودنیاده یاکه اصلاح قیلور کوکللرینی تاکم عاصی بولماسلر (ذٰلِكَ) اوشبو اضلال واصلاح یعنی کفر اهلینك عمللرینی ضایع قیلماق ومؤمنلرنك حالینی توزوك ایتماك (بِاَنَّ الَّذِینَ كَفَرُوا) شول سببلی درکم ایمان کیلتورمه‌گان کمسلر (اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ) ایه‌ردیلر باطلغه

یعنی شیطانغه (وَاَنَّ الَّذِینَ اٰمَنُوا) وایمان کیلتورگان کمسه‌لر (اتَّبَعُوا الْحَقَّ) ایه‌ردیلر حقلقغه یعنی قرآنغه کم اول قرآن کیلگاندر (مِنْ رَبِّهِمْ) پروردکارلری قاشندن (کَذٰلِكَ یَضْرِبُ اللّٰهُ) اوشانداق بیان قیلور خدای تعالی (لِلنَّاسِ) آدمیلر اوچون (اَمْثَالَهُمْ) آنلرنك مثللرینی یعنی هر ایکی گروهنك احوالینی ظاهر قیلور (فَاِذَا لَقِیتُمْ) بس هر قایچان بولوقسا گز سز ای مؤمنلر وکورسه‌گز (الَّذِینَ کَفَرُوا) کافر بولغان کمسه‌لرنی صوغش وقتنده (فَضَرْبَ الرِّقَابِ) بس صوقماق صوغگز سز آنلرنك موینلرینی وآنلرنی اولتورگز (حَتّٰی اِذَا اَثْخَنْتُمُوهُمْ) تاکم هر قایچان کوب اولتورسه‌گز آنلرنی (فَشُدُّوا الْوَثَاقَ) بس محکم قیلگز باغلامقنی یعنی آنلرنی اسیر ایتوب آلوب محکم باغلاب قویگز تاکم قاچوب کیتمه‌سونلر (فَاِمَّا مَنًّا بَعْدُ) بس آنلرنی اسیر قیلغانگزدن صوك یا ایسه منت قویگز آنلرغه یعنی هیچ بر نرسه آلماینچه آزاد قیلگز (وَاِمَّا فِدَاءً) ویاخود فدا آلگز آنلردن فدا آلماق یعنی آنلردن مال آلوب آنلرنی آزاد ایتگز اختیارگزدر (حَتّٰی تَضَعَ الْحَرْبُ) تاکم قویغانلرینه‌چه صوغش اهللری (اَوْزَارَهَا) صوغش قورالرینی یعنی اسلام دینی دنیانك هر طرفنده منتشر بولوب مسلمانلر هر یرگه غالب بولغانلرینه‌چه حکم اوشبودر اول اش عیسی علیه السلام نازل بولغانده بولور حدیث شریفده امتمنك ایك آخرغی صوغشی دجال برله بولور دیوب کیلمشدر (ذٰلِكَ) اش اوشبودر کم بیان ایتولدی (وَلَوْ یَشَاءُ اللّٰهُ) واگر تلسه خدای تعالی (لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ) البته انتقام آلور اول مشرکلردن ودین دشمانلرندن سزلرنك صوغشگزدن باشقه هم یعنی سز برده صوغش قیلماینچه هم خدای تعالی آنلرنی هلاك أیلهمه‌کله قادردر (وَلٰكِنْ لِیَبْلُوَا) ولکن بیوردی اول سزلرنی صوغش قیلماق برله تاکم صناسون اوچون وامتحان ایتمك اوچون (بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ) بعضلرگزنی بعضلرگز برله یعنی صناغوچیلر معامله‌سینی قیلور مؤمننی مشرك برله مبتلا أیلهر تاکم صوغش قیلماق سببلی کوب اولوغ اجر وثوابلر طابار هم مشرکنی مؤمن برله صنار تاکم آکا جزا بولسون وکفر وشرکدن طیولسون اوچون (وَالَّذِینَ قُتِلُوا) وشول کمسه‌لر کم اولتورلمش بولورلر یعنی شهید بولورلر (فِی سَبِیلِ اللّٰهِ) الله‌تعالی یولنده (فَلَنْ یُضِلَّ) بس هر گیز ضایع أیلهمس خدای (اَعْمَالَهُمْ) آنلرنك قیلغان عمللرینی (سَیَهْدِیهِمْ) تیز درکم کوندرور خدای تعالی آنلرنی دنیاده ایزگولکلرگه وآخرتده اولوغ درجه‌لرگه (وَیُصْلِحُ بَالَهُمْ) هم توزوك قیلور آنلرنك اشلرینی دنیا وآخرتده

(ویدخلهم الجنة) دخی کرگزور آنلرنی جنتکه (عرفها لهم) تعریف قیلدی وبلدردی آنلرغه اول جنتنی تاکم آنلر جنتده‌گی منزللرگه مشتاق بولوب تورسونلر اوچون (یا أیها الذین آمنوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (ان تنصروا الله) اگر نصرت بیرسه گز سز خدای تعالی‌نك دینینه (ینصرکم) نصرت ویاردم ایته‌ر خدای سزلرگه وسزنی دشمانلرکزغه غالب قیلور (ویثبت أقدامکم) هم ثابت قیلور وبرکتورسزنك آیاقلرکزنی صوغش میداننده تاکم منهزم ومغلوب بولماسسز (والذین کفروا) وایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر (فتعسا لهم) بس یوز توبه‌ن بولو وخورلق وهلاکلك آنلرغه (واضل أعمالهم) هم باطل وضایع قیلدی خدای آنلرنك قیلغان عملرینی (ذلك) اوشبو خورلق وعملرینك ضایع بولماقی (بانهم کرهوا) شول سببلی درکم آنلر مکروه کوردیلر وسویمه‌دیلر (ما أنزل الله) خدای تعالی پیغمبرینه ایندرگان نرسه‌نی یعنی توحید وقرآننی (فأحبط أعمالهم) بس ضایع ایتدی خدای تعالی آنلرنك یخشیلق قیلامز دیوب قیلغان اشلرینی (أفلم یسیروا) ایا سیر قیلمادیلرمو ویورمه‌دیلرمو عرب مشرکلری یعنی کیره‌کدرکم یورسونلر (فی الأرض) ثمود وعاد قوملرینك یرلرنده (فینظروا) بس قاراسونلر آنلر وکورسونلر شونی‌کم (کیف کان) نیچك بولغاندر (عاقبة الذین من قبلهم) آنلردن الگاری بولغان کمسه‌لرنك حاللرینك عاقبتی کفر وتکذیب اهلندن (دمر الله علیهم) عذاب یباردی خدای تعالی آنلر اوزرینه وهمه‌لرینی هلاك أیله‌دی (وللکافرین) وایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرگه بولغوچیدر (أمثالها) اول عقوبت وعذابنك اوخشاشی یعنی اوشبو مکه مشرکلرینه هم شول بولسه کیره‌کدر (ذلك) اوشبو ذکر ایتولمش اشلر یعنی مؤمنلرگه نصرت بیرمه‌ك ومشرکلرگه عذاب یبارمه‌ك (بان الله) شول سببلی درکم الله تعالی (مولی الذین آمنوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لرنك دوستیدر بس آنلرغه نصرت ویاردم قیلور (وان الکافرین) هم شول سببلی درکم ایمان کیلتورمه‌گانلر ومشرکلر (لا مولی لهم) یوقدر هیچ بر دوست آنلرغه تاکم آنلرنی عذابدن قوتقارسه (ان الله) درستلکده خدای تعالی اوز فضلی برله (یدخل الذین آمنوا) کرگزور شول کمسه‌لرنی‌کم ایمان کیلتوردیلر (وعملوا الصالحات) هم اشله‌دیلر ایدگو عملرنی (جنات) جنت باغچه‌لرینه‌کم (تجری من تحتها الأنهار) آغار اول باغچه‌لرنك آغاچلری آستندن یلغه‌لر (والذین کفروا) وایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر (یتمتعون) فائده‌نورلر دنیا متاعی برله (ویأکلون)

هم آشارلر دنیا نعمتلرندن (كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ) نتاك كم آشارلر دورت آیاقلی حیوانلر یعنی كفر اهلینك بار همتلری دنیاده آشاوغه واچوگه هم نفس تلهگان اشلرگه گنه مصروفدر دورت آیاقلی حیوانلر كبی (وَالنَّارُ) وتموغ اوطی (مَثْوًى لَهُمْ) فرار قیلاچق اورندر آنلرغه آخرتده (وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ) ونی قدر قریه اهللرندن كم (هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً) اول قریه اهللری قاطیراق ایدیلر قوّت یوزندن یعنی كوچلیرهك ایدیلر (مِنْ قَرْيَتِكَ) سینك قریهگنك اهلندن ای محمد علیه السلام (الَّتِي أَخْرَجَتْكَ) آنداین قریهگكم آنك اهلی چغاردیلر سینی اول قریهدن یعنی مكه مشركلرندن آنلر قوّتلیرهك وكوچلیرهك ایدیلر شولای بولسهلرده (أَهْلَكْنَاهُمْ) هلاك أیلهدك بز اول قریهلرنك اهللرینی (فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ) بس بولمادی هیچ بر یاردم بیرگوچی آنلرغه وآنلرنی هلاكتدن قوتقارغوچی (أَفَمَنْ كَانَ) ایا بس هر كمسه بولسه (عَلَى بَيِّنَةٍ) بر روشن بولغوچی دلیل اوزرینه (مِنْ رَبِّهِ) اوزینك پروردكارندن حضرت پیغمبر علیه السلام هم مؤمنلر كبی (كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ) بولورمو شول كمسه كبی كم بیزهتولمش بولدی آكا (سُوءُ عَمَلِهِ) آنك یاوز عملی یعنی شیطان آكا یاوزلقنی هم شرك ومعصیتنی كورگام وزینتلی ایتوب كورگازدی (وَاتَّبَعُوا) هم ایهردیلر آنلر (أَهْوَاءَهُمْ) اوزلرینك آرزولرینه ابو جهل وغیری مشركلر كبی (مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي) سیكا اوقودقمز نرسهلر جملهسندن شوندااین جنتنك صفتیدركم (وُعِدَ الْمُتَّقُونَ) وعده قیلنمش بولدیلر اول جنت برله تقوالق ایتكوچیلر (فِيهَا أَنْهَارٌ) بولغوچیدر اول جنتده یلغهلر (مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ) هیچده اوزگارمی طورغان صودن یعنی دنیا صولری كبی ایسلهنمهس وتوسی اوزگارمهس هم طعمی بوزلماس (وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ) هم باردر اول جنتده یلغهلر سوتدن (لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ) هر گیز اوزگارمهدی آنك طعمی ولذتی كیتمهدی (وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ) دخی یلغهلر باردر خمردن (لَذَّةٍ) لذتلی وطاتلی بولغوچی (لِلشَّارِبِينَ) اچكوچیلرگه كم طبیعتنكه كیف وصفا بیرور اوزینك خماری بولماس وباشنی آغرتدرماس (وَأَنْهَارٌ) دخی یلغهلر باردر اول جنتده (مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى) صافلاندرلمش بالدن یعنی بالاوزدن وباشقه نرسهلردن صاف وپاكیزه ایتوب پاراتولمش بالدن (وَلَهُمْ فِيهَا) هم بولغوچیدر تقوالق ایتكوچیلرگه اول جنتده (مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) هر تورلی یمشلردن كم قایوسینی تلهسهلر حاضر بولور (وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ) هم آنلرغه در مغفرت پروردكارلرندن یعنی خدای تعالی آنلرنك

بارچه گناهلرینی یارلقار آنك اوچون عذاب وعتاب قیلماس جنت اهلینك احوالینی ذکر قیلغاندن صوك تموغده عذاب طارتقوچیلرنك حاللرندن خبر بیروب بیورورکم ایا اوشبو نعمتلر اچنده بولغان کشی (کَمَنْ هُوَ خَالِدٌ) بولورمو شول کمسه کبی‌کم اول منگو قالغوچیدر (فِی النَّارِ) تموغ اوطنده (وَسُقُوا) هم صوغارلمش بولورلر اول تموغده‌غی کشیلر (مَاءً حَمِیمًا) اسسی صو برله یعنی شراب اورنینه آنلرغه اسسی صو اچرتورلر (فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ) بس پاره پاره قیلور اول اسسی صو آنلرنك اچه‌گیلرینی (وَمِنْهُم مَّن یَسْتَمِعُ إِلَیْكَ) واول منافقلردن بعضلری باردرکم طکلارلر وقولاق صالورلر سینك خطبه‌ك صاری سین (١) خطبه اوقوغانده (حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا) تاکم هر قایچان چقسالر آنلر (مِنْ عِندِكَ) سینك قاشکدن (قَالُوا) أیتورلر اول منافقلر (لِلَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ) شول کمسه‌لرگه‌کم آنلرغه‌علم بیرلدی یعنی صحابه‌لرنك عبدالله بن مسعود وابو الدرد آء کبی عالملرینه أیتورلر وآنلردن صورارلر (مَاذَا قَالَ آنِفًا) نی‌نرسه أیتدی محمد علیه السلام حاضر دیوب یعنی بز آنك سوزینی آکلی آلمادق دیوب استهزآء طریقنچه صورارلر (أُولَٰئِكَ) اوشبو منافقلر (الَّذِینَ طَبَعَ اللَّهُ) شول کمسه‌لردرکم مهر قویغاندر خدای تعالی (عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ) آنلرنك کوکللری اوزره یعنی آنلرنك کوکللرینی شك ونفاق پرده‌لری برله وقساوت ظلمتی برله اورتکاندر (وَاتَّبَعُوا) هم ایه‌ردیلر اول منافقلر (أَهْوَاءَهُمْ) نفسلری آرزولرینه (وَالَّذِینَ اهْتَدَوْا) وشول کمسه‌لرکم طوغری یولغه کونلدیلر یعنی مؤمنلر (زَادَهُمْ هُدًى) آرتدرور آنلرغه پیغمبر سوزینی ایشتمه‌کلری هدایتنی یعنی بصیرتلرینی ویقینلرینی آرتدرور (وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ) هم بیرور آنلرغه تقوالقلری آرتوغه سبب بولغان نرسه‌نی (فَهَلْ یَنظُرُونَ) بس ایا کوته‌رلرمو منافقلر ومشرکلر یعنی کوتمه‌سلر (إِلَّا السَّاعَةَ) مگر قیامتنی کوته‌رلر (أَن تَأْتِیَهُم) اول قیامتنك کیلمه‌کینی آنلرغه (بَغْتَةً) ناگهان وآکسزدن (فَقَدْ جَاءَ) بس تحقیق کیلدی وظاهر بولدی (أَشْرَاطُهَا) اول قیامتنك علامتلری رسول اکرم صلی الله علیه وسلمنك مبعوث بولماقی هم آینك یارلماقی کبی (فَأَنَّىٰ لَهُمْ) بس قایدندر آنلرغه (إِذَا جَاءَتْهُمْ) هر قایچان کیلسه آنلرغه قیامت (ذِكْرَاهُمْ) آنلرنك وعظ‌ه‌نمك واوگت آلمافلری هم‌توبه قیلماقلری یعنی قیامت کیلگاندن صوك وعظ‌ه‌نمك وتوبه قیلماق هیچ فائده بیرمه‌س (فَاعْلَمْ) هر قایچان‌کم موحدلرنك سعادتینی مشرك ومنافقلرنك شقاوتینی بلدك بس ثابت بولغل اوزکنك علمکده وهمیشه

(١) مرویدرکه بعض وقتده پیغمبرمز علیه السلام خطبه اوقور ایدی ومنافقلرنی عیب قیلور ایدی منافقلردن بر جماعت مسجددن طشقاری چغوب استهزآء طریقنچه صحابه‌نك عالملرندن بو محمد علیه السلامنی اوقودی نی نرسه أیتدی دیوب صورارلر ایدی حق تعالی آنلر حالندن خبر بیروب بیوردی کم ومنهم من یستمع الخ اسباب النزول

بلکل (اَنَّهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ) شونی کم یوقدر هیچ عبادتکه مستحق معبود مگر الله تعالی گنه‌در حقایق سلمی‌ده مذکوردرکه اگر برنرسه‌نی بله طورغان کشیگه شول نرسه‌نی بلکل دیسه‌لر آندن مراد شونی ذکر قیلغل ویاد ایتکل دیمه‌ك بولور بس بواورنده هم مراد «لا اله الا الله» دیوب ذکر أیله‌گل دیمه‌کدر (وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ) هم یارلقاماق استه‌گل خدای تعالی‌دن اوزکنك گناهك اوچون (وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ) دخی یارلقاماقنی استه‌گل مؤمن ایرلر برله مؤمنه خاتونلر اوچون بواش خدای تعالی‌دن اوشبو امتکه اکرامدرکم آنلر اوچون حبیبنه استغفار أیله‌مه‌ك برله امر قیلدی (وَاللّٰهُ يَعْلَمُ) وخدای تعالی بلور (مُتَقَلَّبَكُمْ) سزلرنك فایتاچق اورنکزنی دنیاده (وَمَثْوَيٰكُمْ) هم قرار قیلاچق اورنکزنی آخرتده یا که بلور سزنك کوندزده‌گی اورنکزنی هم کیچکی اورنکزنی (وَيَقُولُ الَّذِينَ اٰمَنُوا) وأیتورلر ایمان کیلتورگان کمسه‌لر صوغش قیلوغه حریص بولدقلرندن (لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ) نی اوچون ایندرلمه‌س خدای تعالی‌دن برسوره مشرکلر برله صوغش قیلو طوغریسنده تاکم بزلر صوغشقه چغار ایدك دیورلر (فَاِذَآ اُنْزِلَتْ) بس هر قایچان ایندرلسه (سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ) معناسی ظاهر بولغوچی برسوره فرآندن (وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ) هم ذکر ایتولسه اول سوره‌ده صوغش یعنی جهاد برله وصوغش قیلماق برله بیورلغان بولماسه (رَاَيْتَ) سین کورورسن (الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) کوکللرنده شك ونفاق صرخاوی بولغان کمسه‌لرنی یعنی منافقلرنی کورورسن (يَنْظُرُونَ اِلَيْكَ) آنلر قارارلر سینك صاری (نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ) هوشسز بولغان وهوشی کیتکان کمسه‌نك قاراماقی کبی (مِنَ الْمَوْتِ) اولوم قایغوسندن یعنی صوغش خبرینی ایشتکاچ اولومدن بیك قورقوب قایغورورلر ومتحیر بولورلر (فَاَوْلٰى لَهُمْ) بس وای وحسرتدر آنلرغه یا که تموغدر آنلرغه (طَاعَةٌ) آنلرنك اشی فرمانغه بوی صونماقدر (وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ) هم یخشی سوزدر یعنی «سمعنا واطعنا» دیمه‌کدر (فَاِذَا عَزَمَ الْاَمْرُ) بس هر قایچان لازم بولسه صوغش امری هم صحابه‌لر صوغشقه چغارغه قصد قیلسه‌لر اول منافقلر ایولرنده خاتونلری یاننده قالورلر یعنی اوّلده صوغشقه چقماقچی بولوب قرغوب سویله‌رلر صوغشقه چغارغه فرمان بولغاچ چغاسیلری کیلمه‌س (فَلَوْ صَدَقُوا اللّٰهَ) بس اگر راست وطوغری ایتسه‌لر ایدی آنلر خدای تعالی‌گه یعنی صوغشقه چغارغه حریصلك اظهار قیلولری راست بولسه ایدی (لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ) البته

(۱) پیغمبرمز علیه السلام گناهدن معصوم بولسه‌ده خدای تعالی آنی استغفار قیلماق برله بیوردی تاکم استغفار آنك سنتی بولوب امتلر هم آکا ایه‌روب استغفار ایتسونلر اوچون یا که استغفاردن مراد گناهدن صافلاماقنی استه‌گل دیمه‌کدر.

اول راستلق وطوغریلق ایدگوره‌ك بولور ایدی آنارنك اوزلری اوچون یعنی اوزلرینه فائده بولور ایدی یالغان سویلهب اوزلرینه زیان قیلورلر (فَهَلْ عَسَیْتُمْ) بس ایا شایدکم سزلرمو ای منافقلر یعنی ایا سزلردن توقع وامید ایتولورمو (اِنْ تَوَلَّیْتُمْ) اگر اوز تصرفکزغه آلساکز سز آدمیلرنك اشلرینی یعنی خلقغه حاکم بولوب اشلرینی تصرف قیلسه‌کز (اَنْ تُفْسِدُوا) سزلرنك فساد وبوزقلق قیلماقکز (فِی الْاَرْضِ) یرده یعنی تجبر وحسد سببلی تورلی بوزقلقلر سزلردن صادر بولور (وَتُقَطِّعُوا اَرْحَامَکُمْ) هم کیسمه‌ککز رحملرکزنی یعنی تکبر واولوغلانماقکز جهتندن صلهٔ رحمنی طاشلارسز وقرنداشلرکزدن کیسلورسز سزلردن توقع ایتولگان اش شولدر (اُولٰئِکَ) اوشبو گروه (اَلَّذِینَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ) یراق قیلدی خدای آنلرنی اوزینك رحمتندن (فَاَصَمَّهُمْ) بس صاکفراو قیلدی آنلرنی تاکم حق سوزنی ایشتمه‌سلر (وَاَعْمٰی اَبْصَارَهُمْ) دخی صوقر قیلدی آنلرنك کوزلرینی تاکم عبرت نظری برله قاراماسلر (اَفَلَا یَتَدَبَّرُونَ الْقُرْاٰنَ) ایا تدبر قیلماسلرمو وفکرله‌ماسلرمو اول منافقلر قرآننی وآنك وعظلری برله وعظله‌نماسلرمو (اَمْ عَلٰی قُلُوبٍ) یا ایسه آنلرنك کوکللری اوزره بارمیدر (اَقْفَالُهَا) اول کوکللرنك یوزاقلری یعنی کوکللرینی یوزاق برله بیکلهب قویغانلردرمو نی اوچون حق سوزنی آکلاماسلر وفکر قیلماسلر (اِنَّ الَّذِینَ ارْتَدُّوا) (۱) درستلکده شول کمسه‌لرکم دوندیلر (عَلٰی اَدْبَارِهِمْ) آرقالری اوزرینه یعنی اوّلگی اعتقادلرندن قایتدیلر ومحمد علیه‌السلامغه اوشانمادیلر (مِنْ بَعْدِ مَا تَبَیَّنَ) روشن وظاهر بولغانی صوکنده (لَهُمُ الْهُدٰی) آنلرغه اول حضرتنك حق پیغمبر بولماقینك بیانی یعنی آنك پیغمبرلکینی آچق دلیللر برله تمام بلگانلری صوکنده آکا اوشانمادیلر (اَلشَّیْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ) شیطان یکل قیلدی وکورکام ایتوب کورگازدی آنلرغه کفر وعنادنی (وَاَمْلٰی لَهُمْ) هم خدای تعالی مهلت بیردی آنلرغه وتعجیل قیلمادی آنلرغه عذاب یبه‌رمه‌ك برله یعنی عذابلرینی کیچکدردی (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی آنلرغه مهلت بیرمه‌ك (بِاَنَّهُمْ قَالُوا) شول سببلی درکم أیتدیلر اول یهودیلر (لِلَّذِینَ کَرِهُوا) مکروه کورگان کمسه‌لرگه (مَا نَزَّلَ اللّٰهُ) خدای ایندرگان نرسه‌نی قرآن واسلام دینندن یعنی یهودیلر آولاقده منافقلرغه أیتدیلر (سَنُطِیعُکُمْ) تبزدرکم بزلر اطاعت قیلورمز وبوی صونارمز سزلرگه (فِی بَعْضِ الْاَمْرِ) بعضی اشلرده یعنی اگر محمد پیغمبر برله صوغش قیلسه‌کز بز سزگه مدد بیرورمز

(۱) مرویدرکه یهودیلر پیغمبرمز علیه السلامنك صفتلرینی توراته اوقوب تمام بلورلر ایدی پیغمبر مزنك کیلمه‌کندن الگاری آنك پیغمبر لکی حق ایدکینی هم صفتلرینی کوب سویلار لر وخلقغه خبر بیرور لر ایدی سید عالم صلی الله علیه وسلم حضرتلری مبعوث بولوب مدینه‌گه کیلگاچ آنلر اوّلگی اعتقادلرندن دوندیلر حق تعالی آنلر حقنده آیت یبه‌ردی کم ان الذین ارتدوا الخ اسباب النزول.

ویاردم ایته‌رمز دیدیلر (وَاللّٰهُ یَعْلَمُ) وخدای بلور (اَسْرَارَهُمْ) آنلرنك آولافده سویله‌شکان یاشرن سرلرینی ویاشرمه‌کلرینی (فَکَیْفَ) یس نیچك بولور آنلرنك احوالی (اِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِکَةُ) هر قایچان آنلرنك جانلرینی آلسه‌لر فرشته‌لر (یَضْرِبُونَ) صوغارلر اول فرشته‌لر (وُجُوهَهُمْ) آنلرنك یوزلرینه (وَاَدْبَارَهُمْ) هم آرقالرینه حقدن یوز دوندرگانلری اوچون هم مؤمنلرگه آرقالرینی بیرمه‌کلری اوچون (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی فرشته‌لرنك آنلرغه صوقماقلری (بِاَنَّهُمُ اتَّبَعُوا) شول سببلی درکم آنلر ایه‌ردیلر (مَا اَسْخَطَ اللّٰهَ) خدای تعالی‌نك غضب وآچووینه سبب بولغان نرسه‌گه پیغمبرنك حقلقینی یاشورمه‌کلری هم منافقلرغه یاردم بیرمه‌کلری کبی (وَکَرِهُوا) هم مکروه کوردیلر آنلر وتلمه‌دیلر (رِضْوَانَهُ) خداینك راضیلقینی یعنی خداینك رضاسینه سبب بولغان اشلرنی اشلمه‌دیلر (فَاَحْبَطَ اَعْمَالَهُمْ) بس باطل وضایع قیلدی خدای تعالی آنلرنك عمللرینی (اَمْ حَسِبَ) بلکه گمان قیلدیلر (الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) شول کمسه‌لر کم بولغوچیدر آنلرنك کوکللنده شك صرخاولق یعنی منافقلر گمان قیلدیلر (اَنْ لَنْ یُخْرِجَ اللّٰهُ) شویله دیوب کم چغارماس خدای تعالی (اَضْغَانَهُمْ) آنلرنك کوکللرنده‌گی کینه‌لرینی یعنی کینه ونفاقلرینی هم مؤمنلرگه دشمانلقلرینی خدای تعالی مؤمنلرگه ظاهر قیلماس ویلدرمه‌س» دیب گمان ایتدیلر (وَلَوْ نَشَاءُ) واگر تلسه‌ك بز (لَاَرَیْنَاکَهُمْ) البته کورسه‌تورمز سیکا ای محمد علیه السلام اول منافقلرنی یعنی منافقلقلرینه برعلامت پیدا قیلورمز (فَلَعَرَفْتَهُمْ) بس سین طانورسك آنلرنی (بِسِیمَاهُمْ) علامتلری برله یعنی شول علامتدن آنلرنك منافق ایدکلرینی بلورسك (وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ) هم البته سین طانورسك اول منافقلرنی (فِی لَحْنِ الْقَوْلِ) سوزنی میل قیلدرمافلرنده توغریلق جهتندن یعنی تعریض وکنایه طریقنچه سوزنی صواب وحقلقدن آوشدرب سویله‌مه‌کلرندن آنلرنك منافق ایدکلرینی بلورسك (۱) (وَاللّٰهُ یَعْلَمُ) وخدای تعالی بلور (اَعْمَالَکُمْ) سزلرنك عمللرکزنی هم شوکا مناسب سزلرگه جزأ بیرور (وَلَنَبْلُوَنَّکُمْ) والبته صنارمز بز سزلرنی صوغش قیلماقغه بیورماق برله هم باشقه چیتن تکلیفلر برله یعنی صناغوچیلر کبی اش قیلورمز (حَتّٰی نَعْلَمَ) تاکم بلمه‌کمز اوچون یعنی خلقغه معلوم وظاهر ایتمه‌کمز اوچون (الْمُجَاهِدِینَ) صوغش قیلغوچیلر کملر ایدکینی (مِنْکُمْ) سزلردن (وَالصَّابِرِینَ) هم صوغش قاطیلقلرینه چداغوچیلر کملر ایدکینی (وَنَبْلُوَا اَخْبَارَکُمْ) دخی

(۱) انس بن مالك رضی الله عنه‌دن منقولدرکه اوشبو آیت کیلگاندن صوك هیچ بر منافق یوق ایدی کم مگر رسول اکرم حضرتی آنك منافقلقینی سوزندن وسیماسندن بلور ایدی برصوغشده منافقلردن توقز کشی کیچ برله یوقلارغه یاتدیلر ایرته برله تورغانده هر قایوسینك ماکلاینه هذا منافق دیوب یازلمش ایدی.

صنماقمز اوچون سزنك خبرلرکزنی (انَّ الَّذینَ کَفَروا) درستلکده شول کمسه‌لر کم ایمان کیلتورمه‌دیلر یعنی بنی قریظه ونضیر یهودیلری (وَصَدُّوا عَنْ سَبیلِ اللّٰه) هم طیدیلر اوز قوللرینی خدای تعالی یولندن یعنی مسلمان بولودان (وَشَاقُّوا الرَّسُولَ) دخی خلافلق قیلدیلر پیغمبر علیه السلامغه (منْ بَعْدِ ما تَبَیَّنَ) روشن وظاهر بولغانی صوکنده (لَهُمُ الْهُدی) آنلرغه توغری یول یعنی توراتده اوقوب اسلامنك حق ایدکینی بلکانلری صوکنده (لَنْ یَضُرُّوا اللّٰه) زیان ایرشدره آلماسلر آنلر خدای تعالی‌گه (شَیْئًا) برنرسه‌ده یعنی آنلرنك کفرلرندن وفارشماقلرندن خدای تعالی‌گه هیچ زیان یوقدر بلکه ضرروزیان اوزلرینه‌در (وَسَیُحْبِطُ اَعْمالَهُمْ) وتیزدرکم باطل وضایع قیلور خدای آنلرنك عمللرینی (یا اَیُّهَا الَّذینَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (اَطیعُوا اللّٰه) اطاعت قیلکز وبوی صونوکز خدای تعالی‌نك امر وفرمانینه (وَاَطیعُوا الرَّسُولَ) هم بوی صونوکز پیغمبر علیه السلامغه وآنك بیورغانینی توتکز (وَلا تُبْطِلُوا اَعْمالَکُمْ) دخی باطل وضایع قیلماکز اشله‌گان عمللرکزنی ریا وعجب قاتشدرماق برله (انَّ الَّذینَ کَفَروا) درستلکده شول کمسه‌لرکم ایمان کیلتورمه‌دیلر یعنی قریش مشرکلری (وَصَدُّوا عَنْ سَبیلِ اللّٰه) هم طیدیلر آدمیلرنی خدای تعالی یولندن یعنی مسلمان بولودن طیدیلر (ثُمَّ ماتُوا) صکره اولدیلر آنلر یعنی بدر صوغشنده اولتورلمش بولدیلر (وَهُمْ کُفّارٌ) وحالانکه آنلر اوشانماوچیلر ایدیلر وکفر اوزرینه اولدیلر (فَلَنْ یَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ) بس هرگیز یارلقاماس ومغفرت قیلماس خدای آنلرغه (فَلا تَهِنُوا) بس سستلك وضعیفلك قیلماکز ای مؤمنلر (وَتَدْعُوا اِلَی السَّلْمِ) هم اوندمه‌کز اول مشرکلرنی صلحغه یعنی آنلردن قورقوب صلح ایتونی طلب قیلماکز واوزکزنی آنلر آلدنده ضعیف وخور کورگازمه‌کز (وَاَنْتُمُ الْاَعْلَوْنَ) وحالانکه سزلر اوستونره‌ك ویوقاریراق سز آنلردن (وَاللّٰهُ مَعَکُمْ) هم الله تعالی سزنك برله‌در یعنی سزلرگه نصرت ویاردم ایتکوچیدر (وَلَنْ یَتِرَکُمْ) دخی ضایع قیلماس وکیموتمه‌س اول سزلرگه (اَعْمالَکُمْ) قیلغان عمللرکزنك، اجر وثوابینی (اِنَّمَا الْحَیٰوةُ الدُّنْیا) موندن باشقه توگلدرکم دنیا ترکلکی (لَعِبٌ وَلَهْوٌ) برقرارسز اویوندر واعتبارسز مشغوللکدر بالالر اویونی کبی (وَاِنْ تُؤْمِنُوا) واگر سزلر ایمان کیلتورسه‌کز واشانسا کز خدای ورسولکه (وَتَتَّقُوا) هم صاقلانسا کز گناهلردن (یُؤْتِکُمْ) بیرور سزلرگه خدای تعالی آخرتده (اُجُورَکُمْ) اجر وثوابلرکزنی

(وَلَا يَسْأَلْكُمُوهَا) هم صوراماس خدای سزلردن (أَمْوَالَكُمْ) مالرکزنی بلکه زکات وعشرنی بیرسه‌کز آرتوغینی انفاق أیلهمك برله بیورمه‌س (إِنْ يَسْأَلْكُمُوهَا) اگر صوراسه سزلردن مالرکزنی (فَيُحْفِكُمْ) بس مبالغه أیلهسه سزلردن صوراماقدن یعنی مالکزنك همه‌سینی نفقه قیلکز دیوب بیورسه (تَبْخَلُوا) سزلر صارانلق قیلورسز وبیره‌سکز کیلمه‌س (وَيُخْرِجْ أَضْغَانَكُمْ) وچفارور هم ظاهر قیلور خدای تعالی شول صوراماقی برله سزلرنك صارانلقکزنی وکینه‌لرکزنی (هَا أَنْتُمْ) آگاه بولکزکم سزلر (هَؤُلَاءِ) ای اوشبو مخاطب بولغان بنده‌لر (تُدْعَوْنَ) اونده‌لمش بولدکز وبیورلدکزسز (لِتُنْفِقُوا) نفقه قیلماقکز اوچون مالرکزدن یعنی خدای سزلرگه مالرکزنی نفقه قیلماق برله بیوردی (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالی یولنده یعنی زکات بیرمه‌ك یاکه صوغش اشلری توغریسنده مالکزنی صرف ایتمه‌ك برله بیوردی (فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ) بس سزلردن باردر شول کمسه کم صارانلق قیلور وزکاتینی چغارماس (وَمَنْ يَبْخَلْ) وهرکم صارانلق ایتسه واجب بولغان صدقه‌نی بیرمه‌سه (فَإِنَّمَا يَبْخَلُ) بس موندن باشقه ایمه‌سدرکم صارانلق‌قیلور اول (عَنْ نَفْسِهِ) اوز نفسندن‌یعنی اوز نفسندن‌قزغانور واوزینی‌ثوابدن محروم‌قیلور (وَاللَّهُ الْغَنِيُّ) وخدای تعالی موکسزدر سزنك صدقه‌لرکزغه محتاج توگلدر (وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ) وسزلر محتاجلرسز خدای تعالی قاشنده بولغان نعمت وکرامتکه (وَإِنْ تَتَوَلَّوْا) واگر یوز دوندرسه‌کز سز خدای بیورغان اشدن ومالکزدن نفقه قیلماساکز یاکه اسلامدن اعراض قیلساکز (يَسْتَبْدِلْ) آلشدرور خدای (قَوْمًا غَيْرَكُمْ) سزلرگه باشقه بولغان گروهنی یعنی سزلرنی هلاك قیلوب سزنك اورنکزغه ایکنچی کمسه‌لرنی کیلتورور (ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ) بس بولماسلر اول ایکنچی کمسه‌لر سزنك اوخشاشلیلر بلکه آنلر فرمانغه اطاعت ایتکوچی وبوی صونغوچیلر بولورلر اول ایکنچی قوملر حقنده اشهر شولدرکه آنلر فارسیلردررسول اکرم صلی الله علیه وسلم‌دن آنلر کملردر دیوب سؤال ایتدکلرنده یانده اولتورغان سلمان فارسی حضرتینه اشارت أیلهب هذا وقومه دیوبیوردیلر.

سورة الفتح مدنية وهی تسع وعشرون آية

٤٧ نجی سوره فتح سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ٢٩ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

مرویدرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری هجرتنك آلتنجی یلنده واقعه‌سنده اصحابدن بعضیلر برله مکه‌گه باروب کعبهٔ معظمه‌نی زیارت ایتدکنی هم عمره ادا ایتدکنی کوردی صحابه‌لر بوواقعه‌نی ایشتکاچ بوواقعه‌نك تعبیری اوشبو یل کیلور اوشبو یل بزلرگه حجگه بارماق میسر بولوردیوب شادلاندیلر رسول اکرم حضرتلری ذوالقعده آینك اوّلنده دوشنبه کون مکه‌گه بارماق قصدی برله مدینه‌دن چقدیلر هم عمره حجی نیتی برله احرام باغلادیلر ویتمش دوه اوزلری برله برگه هدی اوچون یعنی حرمده قربان أیلهمك اوچون آلوب چقدیلر صحابه‌لرنك هم کوبسی حضرتکه یولداش ایدیلر بونلرنك کیلولرینك خبری مکه‌ده‌گی مشرکلرگه ایرشکاچ مشرکلر رسول اکرم حضرتینی مکه‌گه کرتمه‌سکه وکعبه‌نی زیارت قیلودن منع ایتمه‌رگه اتفاق أیلهدیلر مکه‌دن طشقاری چقوب آنلرنك یوللری اوستنده لشکر باغلاب قارشی طوردیلر پیغمبرمز علیه السلام مشرکلرنك اتفاقلرندن خبردار بولوب «حدیبیه» دیگان بیرگه نزول أیلهدی مشرکلر طرفندن عروه بن مسعود ثقفی رسول حضرتلرینك نی اش اوچون کیلدکنی بلورگه پیغمبرمز خدمتینه کیلدی پیغمبر علیه السلام بیوردی کم بزلر صوغش قیلماق اوچون کیلمه‌دك باری مقصودمز کعبه‌نی زیارت قیلمافدر قریش قومی پیغمبرمزنك اوشبو نیتینی بلکاچ هم حمیت جاهلیتلرنده قرار ایدوب هیچ وجه برله مؤمنلرنك مکه‌گه کرمه‌کلرینه راضی بولمادیلر پیغمبر علیه‌السلام حضرت عثمانینی ایلچی قیلوب مشرکلر حضورینه یبه‌ردی آنلر حضرت عثمانینی کیزی فایتارماینچه اوز یانلرنده قالدردیلر مؤمنلر حضرت عثمانینی قریش مشرکلری اولتورگانلر دیگان خبرنی ایشتدیلر شول سببلی بیعت الرضوان واقع بولدی نتاك کم توبانه ذکر ایتولور انشاء الله تعالی مشرکلر مؤمنلرنك بیعت ایتدکلرینی ایشتوب قورقدیلر بس مؤمنلر برله صلح أیلهمك اوچون سهیل بن عمرنی ایلچی قیلوب پیغمبرمز حضورینه یبه‌ردیلر بارچه‌لرینك اتفاقلری بوینچه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری برله قریش مشرکلری آراسنده صلح واقع بولدی

اوشبو شرطلر اوزرینه صلح قیلدیلرکم اون یلغه قدر اهل اسلام مشرکلر برله صوغش قیلماسقه هم آشکارا ویاشرنلکده بر برلرینه هیچ‌ده تعرض وتعدی أیله‌مه‌سکه وهم مؤمنلر بویل مکه‌گه کرمه‌ینچه قایتوب کیتوب ایکنچی یلنده مکه‌گه کیلوب عمره‌نی قضا قیلورغه شرط أیله‌دیلر موندن باشقه شرطلر هم هرایکی طرفدن واقع بولدی صحابه‌لرنك کوبسی بوطریقه صلح قیلو اوچون ملول وقایغولی بولدیلر لکن البته بواشده خدای تعالی‌نك برحکمتی ومصلحتی بولسه کیره‌ك دیوب راضی بولدیلر رسول اکرم حضرتی حدیبیه‌ده احرامدن چغوب مبارك باشلرندن صاچلرینی کیته‌رتدیلر هم آلوب کیلگان دوه‌لرنك برآزینی شونده قربان قیلوب وبر مقدارینی مکه‌گه یبه‌ردیلر تا کم مروه‌ده قربان أیله‌ب ایتلرینی مکه‌نك فقیر ومسکین‌لرینه اوله‌شمه‌کله بیوردیلر صحابه‌لرنك بعضلری صاچلرینی بوتونله‌ی کیته‌رتوب بعضلری کیسدروب قصقارتدیلر وهدیلرینی قربان أیله‌دیلر رسول صلی الله علیه وسلم حضرتلری حدیبیه‌ده یکرمی کون توردیلر حدیبیه‌دن مدینه‌گه قایتقان وقتده برکیچه اوشبو انا فتحنا سوره‌سی نازل بولدی ایرته برله رسول اکرم حضرتی صحابه‌لرگه أیتدی‌کم اوشبو کیچه «خدای تعالی‌دن میکا برسوره نازل بولدی کم اول سوره مینم قاشمده بارچه دنیادن هم دنیاداغی نرسه‌لردن سویوکلیره‌کدر» دیدی بس اوشبو سورهٔ فتحنی صحابه‌لرگه اوقودی وتهنیه أیله‌دی صحابه‌لرهم همه‌لری مبارك بولسون دیوب قونلادیلر (انّا فَتَحْنا لَكَ) درستلکده بز حکم قیلدق سینگ اوچون ای محمد علیه السلام (فَتْحًا مُبِينًا) ظاهر وروشن بولغوچی حکم‌کم حدیبیه صلحیدر(١) بس سین ای محمد علیه السلام خدایدن مغفرت طلب ایتکل (لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ) تا کم یارلقاسون ومغفرت قیلسون اوچون سیکا خدای تعالی (مَا تَقَدَّمَ) شول نرسه‌نی کم الك اوتدی (مِنْ ذَنْبِكَ) سینگ گناهکدن یعنی پیغمبر بولماقکدن الگاری سیندن عتاب وشلته‌نی موجب بولغان خطالر صادر بولغان بولسه شولارنی یارلقاسون اوچون (وَمَا تَأَخَّرَ) هم شول نرسه‌نی کم صوك بولدی آندن یعنی پیغمبر بولغانکدن صوك صادر بولغان سهو وخطالرکنی یارلقاسون اوچون یا که مراد مکه فتحندن الگاری بولغان

صوك اسلام دینی غایته قوت‌طابدی‌کوب بیرده مشهور بولدی اوّله مکه‌ده طورغوچی مسلمانلر مشرکلردن مسلمانلقلرینی یاشرو‌رلر ایدی بر چیتده قاچوبغنه نماز وقرآن اوقورلر ایدی اوشبو صلحدن صوك آنلرغه کوب‌ایرکنچیلك بولوب اسلامله‌رینی ظاهرقیلدیلر مشرکلر آلدنه قرآننی قچقروب‌اوقودیلر مشرکلر قیلغان شرطلری وعهد‌لری سببلی آنلرغه‌هیچ برضرر ایتمه‌دیلرکوب کشیلر اول مسلمانلردن قرآننی ایشتوب اسلام دینینه قزغوب مسلمان بولدیلر بو اش مکه‌نك فتح ایدلمه‌کینه هم سبب‌بولدی‌شول‌جهتدن بعض مفسرلر اوشبو انا فتحنا ده‌گی فتحدن مراد مکه فتحیدر دیمشلر اول تقدیرده معناسی بزفتح قیلورمز وآچارمز سینگ اوچون مکه شهرینی دیمه‌کدر وقوعی محقق بولدقندن ماضی صیغه‌سی برله ذکر قیلدی وبعضیلر فتحدن مراد خیبر فتحیدر دیورلر والله اعلم. تفسیر مولانا یعقوب

(١) پیغمبرمز علیه السلامدن صورادیلرکم یا رسول الله افتح هو یعنی اوشبو صلح فتحمیدر جواب بیردی‌کم بلی فتحدر وکوب فتحلرنگ مقدمه‌سیدر موندن صوك مسلمانلرغه کوب فتحلر میسر بولاچاقدر واقعا حدیبیه صلحندن

هم فتحدن صوڭ بولغان خطالرڭنی دیمه‌كدر یا كه اوشبو آیت كریمه نزولندن الگاری هم آنڭ نزولندن صوڭ دیمه‌كدر (١) (ویتمّ نعمته علیكَ) دخی تا كم تمام ایتسون اوچون خدای تعالی فضلی وكرمی برله اوزینڭ نعمتینی سینڭ اوزرڭه دینڭنی مروج وقوّتلی أیله‌مكی برله هم پیغمبرلكڭ اوستینه پادشاهلقنی نوشماق برله وشفاعتڭنی قبول قیلماق برله (ویهدیكَ) هم كوندرسون اوچون سینی (صراطًا مستقیمًا) طوغری بولغوچی یولغه یعنی صراط مستقیمده ثابت ودائم أیله‌سون اوچون (وینصرك الله) هم تا كم نصرت ویاردم ایتسون سیڭا خدای تعالی (نصرًا عزیزًا) عزتلی وغلبه‌لی بولغوچی یاردم ایتمك یعنی سین اول نصرت سببلی دشمانلرڭه غالب بولورسڭ (هو الذی أنزل السكینة) اول خدای تعالی شول ذاتدركم ایندردی سكون وقرارنی (فی قلوب المؤمنین) مؤمنلرنڭ كوڭللرندن اضطراب وتشویشنی كیتاروب ساكن وقرارلی هم صبرلی أیله‌دی (لیزدادوا ایمانًا) تا كم آرتدرسونلر اوچون آنلر ایمانی واشانماقنی (مع ایمانهم) ایمانلری برله یعنی كوڭللرنڭ گی یقینلری آرتسون اوچون یا كه دینڭ اصولینه بولغان ایمان واعتقادلرینی فروعغه بولغان ایمانلری برله آرتدرسونلر اوچون (ولله جنود السموات والأرض) وخدای تعالی‌نڭ بولغوچیدر كوكلرنڭ هم یرنڭ لشكرلری یعنی فرشته‌لر ومؤمنلر (وكان الله علیمًا) وبولغوچیدر خدای تعالی بلگوچی خلقنڭ احوالینی (حكیمًا) حكمتكه موافق اش قیلغوچی اول اشلر جمله‌سندن برسی شولدركه مؤمنلرنڭ كوڭللرینه قرار وسكینه ایندردی (لیدخل المؤمنین) تا كم كرگزسون اوچون دینده ثبات وقرار أیله‌مكاری بركاتنده مؤمن ایرلرنی (والمؤمنات) هم مؤمنه خاتونلرنی (جنّات) جنت باغچه‌لرینه‌كم (تجری من تحتها الأنهار) آقار اول باغچه‌لرنڭ آغاچلری آستندن یلغه‌لر (خالدین فیها) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده مؤمن ومؤمنه‌لر اول جنتلرده (ویكفّر عنهم سیّئاتهم) هم كیچسون ویوق ایتسون اوچون خدای آنلردن آنلرنڭ یاوزلقلرینی وگناهلرینی جنتكه كرمه‌كلرندن الگاری (وكان ذلك) وبولدی اوشبو وعده آنلرغه (عند الله) الله تعالی قاشنده یعنی آنڭ حكمنده (فوزًا عظیمًا) اولوغ بولغوچی سعادت وقول اوستونلكی (ویعذّب المنافقین) دخی شونڭ اوچوندركم تا كم عذاب قیلسون خدای منافق ایرلرنی (والمنافقات) هم منافقه خاتونلرنی مدینه اهلندن (والمشركین والمشركات) دخی مشرك ایرلرنی ومشركه خاتونلرنی

(١) امام ابو اللیث رحمه الله بیورمشدركه اوّلكی اونكان گناهدن مراد حضرت آدم هم حوانڭ گناهلریدر صوكغی گناهدن مراد امتلرنڭ گناهلریدر یعنی خدای تعالی سینڭ بركاتكده آدم وحوانڭ گناهینی یارلقارهم سینڭ شفاعتڭ برله امتلرڭنڭ گناه لرینی یارلقار كشف

مکه اهلندن (اَلظّآنّینَ بالله) گمان ایتکوچیلر اول منافقلر ومشرکلر خدای تعالی گه (ظَنَّ السَّوْء) یاوز گمانلی یعنی مشرکلردن بنو اسد وعطفان قبیله‌لری هم بعضی منافقلرکم آنلر پیغمبر علیه السلام حدیبیه‌گه کیتکاچ آندن سلامت قنایتماس ومدینه‌نی کورماس دیوب هم اسلام لشکری مغلوب ومنهزم بولورلر دیوب گمان ایتدیلر اش آنلر گمان ایتکان کبی بولمادی بلکه حضرت پیغمبر سالم وغانم مدینه‌گه مراجعت أیله‌دی (عَلَیْهِمْ دآئِرَةُ السَّوْء) اوشبو یاوز گمان ایتکوچیلر اوزریه‌در یاوز أیله‌نمك ودونمك یعنی آنلر مغلوب وخور بولسه‌لر کیره‌کدر (وغضبَ اللهُ علیهم) هم غضب وقهر أیله‌دی خدای آنلر اوزرینه (ولَعنَهُمْ) دخی سوردی ویراق ایتدی آنلرنی رحمتندن (وأعدَّ لَهُمْ جهنَّمَ) هم حاضرله‌دی آنلر اوچون تموغنی (وساءَتْ مَصیراً) ونی یاوز اورله‌چك اورندر اول تموغ (ولله جنودُ السَّمواتِ والأرْض) وخدای تعالی نکدر کوکلرنك هم یرنك لشکرلری یعنی کوکلرده ویرلرده بولغان نرسه‌لر بارچه‌سی آنك ملکنده وتصرفنده‌در بو سوزنی تکرار ذکر ایتمه‌ك مؤمنلرگه نصرت ویاردم برله وعده هم مشرکلرگه ومنافقلرغه وعید وقورقو اوچوندر (وکانَ اللهُ) وبولغوچیدر خدای تعالی (عزیزاً) غالب اوزینك فرمانده (حکیماً) دانا وحکمت ایاسی بیورغان اشلرنده (انّا أرسلناكَ) درستلکده بز یبه‌ردك سینی ای محمد علیه السلام (شاهداً) گواه ایتوب امتکنك اقوال وافعالینه (ومبشّراً) هم سویونچ بیرگوچی ایتوب مؤمنلرگه (ونذیراً) دخی قورقتقوچی ایتوب مشرکلرگه ومنافقلرغه بس سین امتکه ایتکل کم مینم سزلرگه یبرلمه‌کم هم بشارت بیرمه کم وقورقتماقم (لتؤمنوا بالله) سزلرنك ایمان کیلتورمه ککز واشانماقکز اوچوندر الله تعالی گه (ورسوله) هم آنك رسولینه (وتعزّروه) دخی قوّت بیرمه ککز اوچوندر آنك دینینه (وتوقّروه) هم اولوغلاب توتماقکز اوچوندر آنك فرمانینی (وتسبّحوه) دخی پاکلك برله یاد ایتمه ککز اوچوندر اول خدای تعالی‌نی یا که نماز لوقوماقکز اوچوندر (بکرةً) ایرته برله (وأصیلاً) هم کیچه‌ده (انَّ الّذین یبایعونَكَ) درستلکده شول کمسه‌لر کم بیعت قیلور بولدیلر سیکا ای محمد علیه السلام حدیبیه‌ده (انّما یبایعونَ اللهَ) موندن باشقه توگلدر کم بیعت قیلورلر آنلر خدای تعالی گه یعنی سیکا بیعت قیلماقلری خدای تعالی گه بیعت أیله‌مه کدر زیرا که اول بیعتدن مقصودلری خدایتك رضاسینی حاصل ایتمه کدر اوشبو بیعتنی بیعت رضوان دیورلر توبانده ذکر ایدله‌چکدر

انشاء الله تعالی (يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ اَيْدِيهِمْ) الله تعالی‌نك يد قدرتی آنلرنك فوللری اوستنده‌در بيعت قيلغان وپيغمبرگه قول بيرگان وقتلرنده بيعتنك معناسی براش اوچون قول بيروب عهد قيلشماقدر صحابه‌لر حديبيه‌ده همه‌لری رسول اكرم حضرتينه فوللرينی بيروب آكا ياردم ايتمه‌كه هم مال وجانلرندن كيچوب اسلام دينی اوچون مشركلر برله صوغش قيلماقغه عهد ايتديلر بيعت رضوان شولدر (فَمَنْ نَكَثَ) بس هركم صندرسه وبوزسه قيلغان عهدينی (فَاِنَّمَا يَنْكُثُ عَلٰى نَفْسِهٖ) بس موندن باشقه توگلدركم صندرور اول اوز نفسی اوزرينه(١) يعنی عهدنی صندرماقينك ضرری آنك اوزينه بولور (وَمَنْ اَوْفٰى) وهركم وفا أيلهسه (بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللّٰهَ) شول نرسه‌گه‌كم عهد قيلغاندر اول كمسه آنك اوزره خدای تعالی‌گه (فَسَيُؤْتِيهِ) بس تيزدركم بيرور خدای تعالی اول كمسه‌گه (اَجْرًا عَظِيمًا) اولوغ بولغوچی اجر وثوابنی آخرتده مرويدركه رسول اكرم صلی‌الله عليه وسلم حضرتلری مدينه‌دن عمره حج نيتی برله مكه‌گه توجه ايتكاچ اعرابدن اسلم وجهنيه هم مزنيه وغفار واشجع قبيله‌لرينه مينم برله اوشبو سفرده يولداش بولكنز ومكا موافقت قيلكنز ديوب خبر يباردی اول قبيله‌لر قريش قومی برله صوغش قيلودن قورقوب پيغمبر عليه‌السلام برله مكه‌گه بارونی‌تلاماديلر ويالغان عذرلر كورساتوب تخلف قيلديلر حق‌تعالی اوزينك رسولينه آيت يباروب بيوردی‌كم (سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ) تيزدركم ايتورلر سكا مدينه‌گه قايتقانكدن‌صوك سنك برله يولداش بولماينچه تخلف قيلوب قالغان كمسه‌لر (مِنَ الْاَعْرَابِ) صحراده تورغوچی عربلردن يعنی يوقاريده ذكر ايتولمش قبيله‌لر عذرلرينی بيان قيلوب سيكا ايتورلر (شَغَلَتْنَا اَمْوَالُنَا) مشغول قيلدی بزنی مال‌لريمز نی فاراب وكوزاتوب تورورلق كشيلريمز يوق‌ايدی اگر سزنك برله يولداش بولوب مكه‌گه بارغان بولساق ايوده قالغان مال‌لريمز ضايع بولور ايدی (وَاَهْلُونَا) هم مشغول ايله‌دی بزلرنی خاتونلريمز وبالاچاغالريمز كم اگر بزلر آنلرنی ايوده قالدروب سفرگه كيتساك آنلر آچ ورزقسز قالورلر ايدی (فَاسْتَغْفِرْ لَنَا) بس سين استغفار قيلغل بزنك اوچون يا رسول‌الله وخدای‌تعالی‌دن بزنك اوچون يارلقاماق استاگل ديورلر (يَقُولُونَ بِاَلْسِنَتِهِمْ) أيتورلر آنلر تللری برله (مَا لَيْسَ فِی قُلُوبِهِمْ) كوكللرنده بولماغان نرسه‌نی يعنی آنلرنك اوشبو طريقه اعتذار واستغفار ايتماكلری قوری تللری برله‌گنه ريادنفنه‌در اخلاص برله توگلدر (قُلْ) ايتكل سين ای محمدعليه‌السلام اول

(١) موضحه كيلتورمشدر كم اوچ تورلی اش اوزينك ايه‌سينه قايتور بری مكر وحيله‌در كم ياوز مكر ايتكوچينك مكری اوزينه راجع بولور وضررينی اوزی كورور ولايحيق المكر السيئ الا باهله وايكنچی ظلمدر ظالمنك اوزينه قايتور انما بغيكم على انفسكم اوچونچی عهدنی صندرماقدر فمن نكث فانما ينكث على نفسه درالمنثور

اعتذار قیلغوچیلر غه جوابده (فمن یملك لكم) بس کم مالك بولور سزنك اوچون یعنی کم دفع قیلور وکیتارور سزلردن (من الله شیئاً) خدای تعالی نك حکمندن بر نرسه‌نی (ان اراد بكم ضراً) اگر تلاسه خدای تعالی سزلرگه بر ضرر ایرشدرونی یعنی میکا یولداش بولودن تخلف ایتما کگز اوچون سزلرگه بر عقوبت وعذاب یبارونی تلاسه (او اراد بكم نفعاً) یا ایسه تلاسه خدای تعالی سزلرگه بر فائده ایرشدرونی یعنی خدای تعالی نیچك حکم ایتسه شولای بولور هیچ کم خداینك حکمینی منع قیلا آلماس (بل كان الله) بلکه بولغوچیدر خدای تعالی (بما تعملون) شول نرسه برله کم سزلر اشلارسز (خبیراً) خبر توتقوچی وبلگوچی بس سزنك تخلف ایتما کگزدن مقصودگزنی نرسه ایدکینی خدای اوزی بلور آندن یاشورا آلماس‌سز سزلرنك تخلف قیلوب قالماقگز مال‌لرگز وبالالرگز برله مشغول بولماقگزدن توگلدر یالغان ایتورسز (بل ظننتم) بلکه گمان ایتدگز سز (ان لن ینقلب الرسول) شویله دیوب کم دونماس وقایتماس پیغمبر علیه‌السلام مکه‌گه کیتکان یرندن (والمؤمنون) دخی مؤمنلر هم قایتماسلر (الی اهلیهم) اوزلرینك اهل وعیال‌لری صاری مدینه‌گه (ابداً) هرگیز یعنی محمد علیه السلام هم صحابه‌لرمشرکلر برله صوغشورلرده همه‌لری هلاك بولوب یاکه اسیر بولوب شونده قالورلر ومدینه‌گه کیری قایتماسلر دیوب گمان ایتدگز شول سببلی پیغمبرگه یولداش بولمایوب ایولرگزده قالدگز (وزین ذلك) هم زینتلاندرلمش بولدی اوشبو گمان (فی قلوبكم) سزلرنك کوگل‌لرگزده یعنی شیطان شول گماننی سزلرگه کورکام ومعقول قیلوب کورساندی (وظننتم) دخی گمان قیلدگز سز (ظن السوء) یاوز گمان‌نی زیرا که پیغمبر هم صحابه‌لر هلاك بولورلر واسلام ملتی مغلوب ومنهزم بولور دیوب گمان قیلماق البته یاوز گماندر (وکنتم) هم بولدگز سز اوشبو طریقه گمان اینما کگز سببلی (قوماً بوراً) هلاك بولغوچی گروه (ومن لم یؤمن بالله) وهر کیم ایمان کیلتورماسه واشانماسه خدای تعالی‌گه (ورسوله) هم آنك رسولینه (فانا اعتدنا) بس درستلکده بز حاضرلادك (للكافرین) اشانماغان کمسه‌لرگه (سعیراً) قزدرلمش اوطنی (ولله ملك السموات والارض) وخدای تعالی‌گه مخصوصدر کوکلرنك هم یرلرنك پادشاه‌لقی (یغفر لمن یشاء) یارلقار اول اوزی تله‌گان کمسه‌گه گناهی اولوغ بولسه‌ده (ویعذب من یشاء) هم عذاب قیلور هر کم نی تله‌سه گناهی کچکنه بولسه‌ده اختیار اوزنده‌در (وكان الله) وبولغوچیدر خدای تعالی (غفوراً) یارلقاغوچی

بنده‌لرنك گناه‌لرینی (رَحیماً) رحمت قیلغوچی گناهدن توبه ایتکانلرگه (سَیَقُولُ
الْمُخَلَّفُونَ) تیزدر کم ایتورلر حُدَیْبیه سفرندن تخلف قیلوب قالغان قبیله‌لر (اِذَا
انْطَلَقْتُمْ) هر قایچان بارساگز سز (اِلی مَغانِمَ) غنیمتلر صاری یعنی غنیمت
مال‌لر آلورغه بارساگز مراد خیبر صوغشنه حاصل بولغان غنیمتلردر
(لِتَأْخُذُوها) تا کم آلمافگز اوچون اول غنیمت مال‌لرنی یعنی غنیمت مال
حاصل بولا طورغان بیرگه بارماقچی بولساگز شول وقتده مذکور
عرب قبیله‌لری سزلرگه ایتورلر ای مؤمنلر (ذَرُونا) قویگز بزنی یعنی بزلرنی
منع ایتماگز (نَتَّبِعْکُمْ) تا کم ایاریك بز ویولداش بولایق سرلرگه اوشبو سفرگزده
دیورلر مرویدرکه پیغمبر علیه السلام هجرتنك آلتنچی یلنده ذوالحجه آینده
حدیبیه‌دن مراجعت أیله‌دیلر بر آیدن صوك یعنی یدنچی یلنك محرمنده خیبر صوغشینه
توجه قیلدیلر هم شویله حکم ایلادیلر کم حدیبیه سفرندن تخلف قیلوب قالغان
کشی اوشبو صوغشقه چقماسون واوشبو سفرمزده هم بزگه یولداش بولماسون
دیدیلر مؤمنلر تمام حاضرلانوب خیبر سفرینه چغا باشلاغاچ مذکور حدیبیه‌دن
تخلف ایتکان کمسه‌لر ایتدیلرکم بزلرنی هم منع قیلماگز تا کم سزلرگه یولداش
بولوب خیبر صوغشینه بارایق (یُرِیدُونَ) تلارلر اول تخلف ایتکوچیلر (اَنْ یُبَدِّلُوا)
شونی کم آلشدرسه‌لر آنلر واوزگارتسه‌لر (کَلامَ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك کلامینی
یعنی حدیبیه‌دن تخلف ایتکانلر خیبرگه بارماسونلر دیوب خدای تعالی حکم ایلامشدر
آنلرشول حکمنی اوزگارتماکنی تلارلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه
(لَنْ تَتَّبِعُونا) البته سزلر ایارماس‌سز بزگه اوشبو سفرمزده (کَذٰلِکُمْ قالَ اللّٰهُ)
اوشانداق ایتکاندر وحکم قیلغاندر خدای تعالی (مِنْ قَبْلُ) موندن الگاری (فَسَیَقُولُونَ)
بس تیزدر کم أیتورلر اول تخلف ایتکان کمسه‌لر (بَلْ تَحْسُدُونَنا)
خدای تعالی موندق حکم ایتماگاندر بلکه سزلر حسد وکونچیلك قیلاسز
بزلرگه یعنی غنیمت مال بونلرغه بولماسون اوزیمزگنه آلایق دیوب بزدن کونلاشوب
اوشبو سوزنی ایتاسز دیورلر لکن اش آنلر ایتکانچه توگلدر (بَلْ کانُوا) بلکه
بولدیلر اول تخلف ایتکوچیلر اوزلری (لا یَفْقَهُونَ) آگلاماسلر وبلماسلر (اِلّا
قَلِیلاً) مگر آزغنه نرسه‌نی آگلارلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه
السلام (لِلْمُخَلَّفِینَ) حدیبیه سفرندن تخلف ایتوب قالغان کمسه‌لرگه
(مِنَ الْأَعْرابِ) صحرا عربلرندن (سَتُدْعَوْنَ) تیزدرکم اوندالمش

بولورسز یعنی سزلرنی اوندەرلر (الی قوم اولی بأس شدید) قاطی صوغش ایەلری بولغوچی گروه برله صوغش قیلماقغه یعنی مسیلمة الکذاب‌نك لشکری بولغان یمامه خلقی برله صوغش قیلماقغه سزلرنی چاقرورلر اگر صوغشقه بارونی تلەساڭز شول صوغشقه بارورسز یاکه فارس وروم خلقلری برله صوغش قیلماقغه اوندەلورسز یاکه پیغمبر علیه‌السلام وفاتندن صوڭ مرتد بولغان عرب قبیلەلری مراددر (تقاتلونهم) صوغش قیلورسز اول کوچلی قوملر برله وآنلرنی اولتورورسز (اویسلمون) یا ایسه آنلر مسلمان بولورلر وایمان کیلتورورلر یاکه جزیه بیرمککه راضی بولوب انقیاد قیلورلر یعنی اول قوملر مشرکلر یاکه مرتدلر بولسه آنلرنڭ حکملری اولتورمەك یاکه مسلمان بولماقدر اگر اسلامنی قبول ایتماسەلر آنلرنی اولتورلور واگر آنلرغه باشقه گروهلر بولسه آنلر برله تاکم جزیه بیرمه ککه راضی بولغانلرینه قدر صوغش ایتلور (فان تطیعوا) بس اگر بوی‌صونساڭزسز اول وقتده سزلرنی صوغشقه اونەگوچی کمسه گه (یؤتکم الله) بیرور سزلرگه خدای تعالی (اجرا حسنا) کورکام بولغوچی اجر وثوابنی یعنی دنیاده غنیمت مالی وآخرتده جنتنی سزلرگه روزی قیلور (وان تتولوا) واگر یوز دوندرساڭزسز واطاعت ایتمەساڭز سزنی صوغشقه اونەگوچی کمسه گه (کما تولیتم من قبل) نتاکم یوز دوندردڭزسز حدیبیه سفرینه چغودن موندن الگاری (یعذبکم) عذاب قیلور سزلرنی خدای تعالی آخرتده (عذابا الیما) رنجتکوچی عذاب برله حدیبیه‌دن تخلف ایتکوچیلر حقنده اوشبو طریقه وعید آیتلری نازل بولغاچ مسلمانلرنڭ ضعیف وعاجز بولغانلری قورقدیلر بزلر ضعیفلك وعاجزلکیمز سببلی صوغشقه چغا آلمایمز تخلف قیلامز بزنڭ حاللریمزنڭ آخری نیچك بولور ایکان دیوب اندیشه قیلدیلر حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (لیس علی الاعمی حرج) یوقدر صوقر کشی اوزره هیچ برگناه اگر صوغشقه چقمای قالسه (ولا علی الاعرج حرج) دخی یوقدر آیاقسز وآقساق بولغان کشیگه هیچ بروبال وگناه اگر صوغشدن تخلف ایتسه (ولا علی المریض حرج) هم یوقدر صرخاو کشی اوزره هیچ بر طارلق وگناه اگر صوغشقه چقغوچیلرغه یولداش بولماسه زیراکه اوشبو کمسەلر معذورلردر عذر ایەلر بدر جهاد برله مکلف بولماسلر (ومن یطع الله) وهرکم اطاعت ایتسه وبوی‌صونسه خدایڭ فرمانینه هرتوغریده (ورسوله) دخی اطاعت

قیلسه آنك رسولینه (یُدْخِلْهُ) کرگزور خدای تعالی اول کمسه‌نی (جَنّات) شوندایین جنتلر گه‌کم (تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ) آقار اول جنتلرنك سرایلری آستندن یلغه‌لر (وَمَنْ یَتَوَلَّ) وهرکم یوز دوندرسه خدای ورسولنك فرماندن (یُعَذِّبْهُ) عذاب قیلور خدای تعالی اول کمسه‌نی (عَذَابًا اَلِیمًا) رنجتکوچی عذاب برله مرویدرکه رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری حدیبیه گه نزول أیله گاچ خراش بن‌امیه دیگان کمسه‌نی مکه گه ایلچی قیلوب یباردی تاکم اوزینك صوغش قیلو قصدی برله کیلمه گانلکینی بلکه عمره حج قیلماق اوچون کیلدکینی قریش قومینه بلدرسون اوچون مکه مشرکلری خراشنی مکه گه کرتمه‌دیلر هم آنك برله سوزلشمه‌دیلر صوکره پیغمبرمز علیه‌السلام حضرت عثمانني مشرکلر گه ایلچی قیلوب یبه‌دی آنلر عثمان رضی‌الله عنه‌نی مکه‌ده صافلاب توتدیلر وکیری یبه‌رمه‌دیلر حضرت عثمانني مکه‌ده مشرکلر اولتورگانلر دیگان خبر مؤمنلر آراسنده مشهور بولدی اول خبرنی ایشتکاچ رسول اکرم حضرتلری صحابه‌لرنی حضورینه چاقردی جمله‌سی برمکه بش یوز یکرمی کشی ایدیلر پیغمبر علیه‌السلام خدمتینه جیولوب پیغمبر حضرتی‌ناك فرمانی بوینچه همه‌لری بیعت ایتدیلر مال وجانلرینی هیچده آیاماینچه قریش مشرکلری برله صوغشورغه وصوغشدن یوز دوندرمه‌سکه عهد قیلدیلر بیعة الرضوان اوشبودر رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم اول وقتده صحرا آغاچینك آستنده کوله گه‌ده اولتورغان ایدی شول جهتدن بوبیعتنی بیعت تحت‌الشجر یعنی آغاچ آستنده واقع بولغان بیعت دیورلر رسول اکرم حضرتلری بیعت قیلغان کمسه‌لر حقنده بیوردی سزلر بوکون بارچه یبر یوزنه گی خلقنك ایزگوره‌کلری ویخشیراقلری سز دیدی جابر رضی‌الله عنه‌دن منقولدرکم پیغمبر علیه‌السلام أیتدی تحت‌الشجره‌ده بیعت قیلغان کمسه‌لردن هیچ برسی تموغغه کرمه‌س بیعة‌الرضوان دیمه‌ك شول جهتدندرکم حق تعالی آنلردن راضی بولدی نتاکم بیوررر (لَقَدْ رَضِیَ اللّٰهُ) تحقیق راضی بولدی خدای تعالی (عَنِ الْمُؤْمِنِینَ) مؤمنلردن یعنی بیعت قیلغان صحابه‌لردن راضی بولدی (اِذْ یُبَایِعُونَكَ) شول وقتده کم بیعت قیلدیلر وعهدلشدیلر آنلر سینك برله ای محمد علیه‌السلام (تَحْتَ الشَّجَرَةِ) صحرا آغاچینك آستنده (فَعَلِمَ) بس بلدی خدای تعالی (مَا فِی قُلُوبِهِمْ) آنلرنك کوکللرنده بولغان نرسه‌نی وفا واخلاص هم توغریلقدن (فَاَنْزَلَ السَّكِینَةَ) بس ایندردی

خدای تعالی سکون وقرارنی (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرینه (وَأَثَابَهُمْ) هم اجر ومکافات ایتوب بیردی آنلرغه (فَتْحًا قَرِيبًا) یاقن بولغوچی فتحنی کم خیبر فتحیدر حدیبیه‌دن صوکره واقع بولدی یاکه مکه‌فتحیدر (وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً) هم بیردی خدای آنلرغه اوزینك فضلندن کوب غنیمتلرنی یعنی خیبرده حاصل بولغان غنیمت مالللرنی (يَأْخُذُونَهَا) آلورلر آنلر اول غنیمتلرنی (وَكَانَ اللَّهُ) وبولغوچیدر خدای تعالی (عَزِيزًا) غالب هم غلبه بیرگوچی اوزینك دوستلرینه (حَكِيمًا) حکم ایتکوچی دشمانلرنك مغلوب بولماقی برله (وَعَدَكُمُ اللَّهُ) وعده قیلدی خدای تعالی سزلرگه ای مؤمنلر (مَغَانِمَ كَثِيرَةً) کوب غنیمتلرنی یعنی دنیانك کوب بیرلرینه غالب بولوب بیك کوب غنیمت مالللر حاصل قیلورسز (تَأْخُذُونَهَا) سزلر آلورسز اول غنیمتلرنی قیامتکه‌چه (فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ) بس تعجیل ایتدی وآشقدروب بیردی خدای سزلرگه اوشبو خیبر غنیمتلرینی (وَكَفَّ) هم منع قیلدی وطیدی خدای تعالی (أَيْدِيَ النَّاسِ) آدمیلرنك قوللرینی (عَنْكُمْ) سزلردن یعنی خیبر یهودیلرینك هم آنلرنك خلفاسی بولغان بنی اسد وغطفاننك قوللرینی سزدن منع قیلدی تاکم سزلردن قورقدیلر هیچ برتعرض وتعدی قیلا آلمادیلر اوز حصارلرنده یاشرنوب توردیلر تاکم سزلرنك سلامت قالمافکز اوچون (وَلِتَكُونَ آيَةً) هم بولسون اوچون اول غنیمت برنشان وعلامت پیغمبر علیه السلامنك سوزی وقیلغان وعده‌سی راست ایدکینه (لِلْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرگه (وَيَهْدِيَكُمْ) دخی کوندرسون اوچون خدای سزلرنی (صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا) طوغری بولغوچی یولغه کم خدایغه اعتماد وتوکل أیلهمك بولیدر (وَأُخْرَى) دخی وعده قیلدی خدای تعالی سزلرگه ایکنچی غنیمتلرنی یعنی خیبردن باشقه هم کوب شهرلرنی آلوب غنیمت مالللر حاصل ایتارسزکم هنوز (لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا) قادر بولمادکزسز آنلر اوزرینه وآنلرنی بلماسسز (قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا) تحقیق احاطه ایتکاندر وچولغاب آلغاندر خدای تعالی نك علمی اول غنیمتلرنی یعنی کیلهچکده قایو شهرلرنی فتح ایتمه‌کزنی ونیندایین غنیمتلر حاصل بولاچاقینی خدای تعالی بلور قیامتکه قدر اوشبو امتکه میسر بولاچاق فتحلر اوشبوکا داخلدر دیمشلر (وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) وبولغوچیدر خدای تعالی بارچه‌نرسه اوزرینه (قَدِيرًا) کوچی یتکوچی (وَلَوْ قَاتَلَكُمُ) واگر صوغش قیلسه‌لر ایدی سزنك برله حدیبیه‌ده (الَّذِينَ كَفَرُوا) ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر

یعنی قریش مشرکلری سزنك برله صلح ایتمایوب صوغشقان بولسه‌لر ایدی (لَوَلَّوُا الْاَدْبَارَ) البته أیله‌ندرورلر ایدی آرقالرینی یعنی مغلوب ومنهزم بولورلر وبنگلورلر ایدی (ثُمَّ لَا یَجِدُونَ) صوکره طابماسلر ایدی اول مشرکلر (وَلِیًّا) هیچ بر اشلرینی باشقارغوچی وآنلرنی صاقلاغوچی کمسه‌نی (وَلَا نَصِیرًا) دخی طابماسلر ایدی بریاردم بیرگوچی ومدد قیلغوچینی (سُنَّةَ اللّٰهِ) سنت قیلماق سنت قیلدی خدای تعالی (الَّتِی قَدْ خَلَتْ) آنداین سنتنی‌کم تحقیق اوتدی اول سنت (مِنْ قَبْلُ) موندن الگاری اوّلگی امتلرده اول سنت شولدرکم پیغمبرلر همه‌لری مشرکلرگه غالب بولدیلر (وَلَنْ تَجِدَ) والبته سین طابماس سن (لِسُنَّةِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك سنتینه (تَبْدِیلًا) تغییر واوزگه‌رتمه‌کنی یعنی خدایناك سنتی هیچده اوزگارمه‌س مرویدرکه پیغمبرمز علیه السلام حدیبیه‌ده وقتلرنده مکه مشرکلرندن سکسان کشی ایرته نمازی وقتنده شبخون قیلوب صحابه‌لرنی باصماقچی واولتورمه‌کچی بولغانلر ایدی مؤمنلر بو اشنی سیزوب حاضرله‌نوب توردقلرندن مشرکلرگه غالب بولوب آنلرنی قردیلر وقاچردیلر وکوبسنی اسیر قیلدیلر حضرت پیغمبر آنلرنی آزاد ایتدی آیت نازل بولدی‌کم (وَهُوَ الَّذِی) واول خدای تعالی آنداین ذاتدرکم فضلی وکرمی برله (کَفَّ اَیْدِیَهُمْ عَنْکُمْ) منع قیلدی وطیدی مکه مشرکلرینك قوللرینی سزلردن یعنی سزلرگه زیان ایرشدره آلمادیلر وصلح ایتدیلر (وَاَیْدِیَکُمْ عَنْهُمْ) هم سزلرنك قوللرکزنی طیدی وقصقه قیلدی آنلردن یعنی سزلر هم مشرکلرگه زیان ایرشدرمه‌دکز مذکور سکسان کشیدن باشقه‌غه (بِبَطْنِ مَکَّةَ) مکه شهرینك چیتنده بولغان وادیده یعنی حدیبیه‌ده (مِنْ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَکُمْ) سزلرگه ظفر بیرگانی صوکنده یعنی غالب بولغانکز صوکنده (عَلَیْهِمْ) اول مشرکلردن سکسان کشی اوزره‌کم ذکر ایتولدی (وَکَانَ اللّٰهُ) وبولغوچیدر خدای تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِیرًا) شول نرسه‌نی کم سزلر اشله‌رسز کورگوچی یعنی بارچه‌لر اشلرکزنی کورور وبلور (هُمُ الَّذِینَ کَفَرُوا) اول مکه مشرکلری شوندین کمسه‌لردرکم کافر بولدیلر وایمان کیلتورمه‌دیلر (وَصَدُّوکُمْ) هم منع قیلدیلر سزنی (عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) مسجد حرامنی وکعبه‌نی طواف قیلودن (وَالْهَدْیَ) دخی طیدیلر آنلر سزنك قربان قیلماق اوچون کیلتورگان هدی‌لرکزنی (مَعْکُوفًا) حبس ایتولمش بولغانی حالده (اَنْ یَبْلُغَ) آنك ایرشمه‌کندن (مَحِلَّهُ) اوزینك اورنینه یعنی بوغازلانماچق اورنلرینه ایلتودن منع ایتدیلرکم اول اورن حرم شریفدر

(ولولا رجال مؤمنون) وا گر بولماسه‌لر ایدی مؤمن ایرلر مکه شهری اچنده (ونساء مؤمنات) هم مؤمنه خاتونلر بولماسه ایدی (لم تعلموهم) سزلر بلمادگز آنلرنی وآنلر جملهسی ایر وخاتون یتمش کشی ایدیلر مسلمانلقلرینی مشرکلردن یاشرورلر ایدی حق تعالی بیورورکم ا گر مکه شهرنده مسلمانلقلرینی یاشروب مشرکلر آراسنده طورغوچی مؤمن ومؤمنه‌لر بولماسه ایدی دخی بولماسه‌ایدی (ان تطئوهم) سزنك اول مؤمنلرنی هلاك قیلمافگز واولتورمه‌گز احتمالی (فتصیبکم) بس ایرشمك سزلرگه (منهم) آنلرنی هلاك ایتمه‌گز جهتندن (معرة) برمکروهلق وعارلق (بغیر علم) بلودن باشقه وبلمایینچه آنلرنی هلاك قیلمافگز احتمالی بولماسه (۱) ایدی (لیدخل الله) تا کم کرگزسون اوچون خدای تعالی (فی رحمته) اوزینك رحمتینه (من یشاء) هر کمسه‌نی کم تلهر (لو تزیلوا) ا گر آیرم بولسه‌لر ایدی اول مؤمنلر مشرکلردن ومکه شهرنده طورماسه‌لر ایدی (لعذبنا الذین کفروا) البته عذاب قیلور ایدك بز کافر بولغان کمسه‌لرنی ومشرکلرنی (منهم) مکه اهلندن (عذابا الیما) رنجتکوچی عذاب برله یعنی دنیاده قتل ایدلمك واسیر بولماق کبی عذابلر برله وآخرنده تمو غ عذابی برله (اذ جعل الذین کفروا) یاد قیلغل سین شول وقت کم قیلدیلر ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر یعنی مکه مشرکلری قیلدیلر (فی قلوبهم) اوزلرینك کوکللرنده (الحمیة) تعصب وتکبرنی هم غیرتنی (حمیة الجاهلیة) جاهلیت غیرتینی کم تیوشسز غیرتدر یعنی محمدنی هم آنك بولداشلرینی مکه‌گه کرتمایمز وکعبه‌نی زیارت ایتدرمایمز آنلر بزنك آتالریمزنی اولتوردیلر پوتلریمزنی خورلادیلر دیوب حمیت جاهلانه‌لرینی اظهار قیلدیلر (فانزل الله) بس ایندردی خدای تعالی (سکینته) سکون وقرارنی (علی رسوله) اوزینك رسولی اوزرینه (وعلی المؤمنین) هم مومنلر اوزرینه تا کم صبرلق قیلدیلر ومشرکلر برله صوغش قیلمایوب صلحغه راضی بولدیلر هم صلح اوچون عهد نامه یازغان وقتده مشرکلر طرفندن بولغان سهیل بن عمروکم صلح اوچون طرشقان کشی ایدی عهد نامه‌نك اوّلینه محمد رسول الله دیوب یازوغه راضی بولمادی بزلر آنی رسول الله دیوب اعتقاد قیلمایمز محمد بن عبدالله دیوب یازلسون دیدی هم اوّلینه بسم الله الرحمن الرحیم دیب یازوغه راضی بولمادی بز رحمنی بلمایمز باسمك اللهم دیوب یازلسون دیدی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری خیر سین ایتکانچه

(۱) حاصل معنا بودرکم ا گر مکه‌ده مؤمنلکلر ینی یاشروب مشرکلر آراسنده طورا طورغان مؤمنلر بولماسه‌هم سزلر مشرکلر برله صوغشقان وقتکزده آنلرنی طانوماینچه مشرك دیوب بلوب اولتورب آنلرنی اولتورمه‌کگز سببلی سزلرگه بر قایغو وزیان ایرشمه‌ك احتمالی بولماسه ایدی البته مین سزلرگه مشرکلر برله صوغش قیلمافغه بیورورایدم وصوغشور ایدگز لکن مکه‌ده طورا طورغان مسلمانلرکو بدر ا گر مشرکلر برله صوغش قیلساگز سز آنلرنی طانومایینچه مشرك دیوب بلوب اولتورورسز مسلمان کشینی اولتورمه‌کگز سببلی صوگندن قایغورورسز وقیلغان اشگزگه اوکونورسز یاکه مسلمانننی اولتورد کگز اوچون کفارت ودیت تولهمه‌ك کبی ضرروزیان بولورشول سببلی سزلرنی مشرکلر برله صوغشماقدن خدای منع قیلدی ومکه اهلینی اولتورمه‌کدن صاقلادی.

بولسون دیوب کاتب که آنك ایتدکنچه یازارغه بیوردی بس حق تعالی بیورور کم (وَالزَمَهُم كَلِمَةَ التَّقوىٰ) هم ثابت قیلدی خدای مؤمنلرنی تقوالق کلمه‌سی اوزره اول بسم الله الرحمن الرحیم کلمه‌سیدر کم مکه اهلی آنی یازمافغه راضی بولمادیلر باکه محمد رسول الله کلمه‌سیدر کم آکا هم رضا بیرمادیلر (وَكانوا) وبولدیلر مؤمنلر (أَحَقَّ بِها) تیوشلیراك اول کلمه‌گه غیریلردن (وَأَهلَها) هم اول کلمه‌نك اهلی بولدیلر (وَكانَ اللهُ) وبولغوچیدر خدای تعالی (بِكُلِّ شَيءٍ عَلِيمًا) بارچه نرسه‌نی بلگوچی مرویدرکه حدیبیه‌دن قایتقاندن صوك صحابه‌لردن بعضیلر ایتدیلر پیغمبر علیه السلامنك کورگان توشینك تعبیری راست کیلمادی اول توشکه قاراغانده بزلر بویل کعبة الله‌نی طواف ایتساك کیراك ایدی طواف وزیارت قیلماینچه کیری قایتدق حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (لَقَد صَدَقَ اللهُ) تحقیق راست وتوغری قیلدی خدای تعالی (رَسولَهُ) اوزینك رسولینه (الرُّؤيا) اویقوده کورگان توشینی کم اول توشنی پیغمبر علیه السلام کورگان ایدی (بِالحَقِّ) حقلق وتوغریلق برله یعنی حدیبیه سفرندن اوّل پیغمبر علیه السلام صحابه‌لر برله مکه‌گه باروب کعبة الله‌نی طواف ایتدکلرینی توشنده کورگان ایدی خدای تعالی آنك توشینی راست ایلدی تعبیری البته کیلسه کیره‌کدر وصحابه‌لر برله مکه‌گه باروب اویاغلقده طواف وزیارت قیلسه‌لر کیراکدر لکن برحکمت ومصلحت اوچون خدای تعالی آنك تعبیرینی کیچکردی اول یلده کعبه‌نی طواف ایتمك آنلرغه میسر بولمادی وکیلچك یلده (لَتَدخُلُنَّ المَسجِدَ الحَرامَ) البته سزلر کرورسز مسجد حرامغه وکعبه‌نی طواف قیلورسز (إِن شاءَ اللهُ) اگر تلسه خدای تعالی (آمِنينَ) ایمین بولغانلرکز حالده دشماندن (مُحَلِّقينَ رُؤُوسَكُم) کیتارگوچیلر بولغانکز حالده باشلرکزنی یعنی صاچلرکزنی بعضلرکز (وَمُقَصِّرينَ) هم قصقارتقوچیلر بولغانکز حالده صاچلرکزنی بعضلرکز یعنی طوافدن صوك سزلردن بر جماعت صاچلرینی بوتونلای کیتارتورلر وبرگروه کیسدروب قصقارتورلر (لا تَخافُونَ) سزلر قورقماسسز اول وقتده هیچ بر دشماندن (فَعَلِمَ) بس بلدی خدای تعالی (ما لَم تَعلَموا) شول نرسه‌نی کم سزلر بلماسسز یعنی سزلرگه عمره حجی قیلمافنی اوشبو یلده میسر ایتمه‌یوب کیچکدرمه کینك حکمتینی خدای اوزی بلورسزلر بلماسسز (فَجَعَلَ) بس قیلدی خدای تعالی سزنك اوچون (مِن دونِ ذٰلِكَ) اوشبونك آلدندن یعنی مسجد حرامغه حج اوچون کرماکدن الکاری

سزلرگه مقرر قیلدی (فَتْحًا قَرِيبًا) یاقن بولغوچی فتحنی یعنی اوّل خیبر شهربنی فتح قیلورسز آندن صوڭ مکه‌گه بارورسز (هُوَ الَّذِی) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (أَرْسَلَ رَسُولَهُ) یباردی اوزینڭ رسولینی کم محمد علیه السلامدر (بِالْهُدَىٰ) اوچون هدایت وتوغری یولنی کورگه‌زمه‌ك برله (وَدِينِ الْحَقِّ) هم راست وتوغری بولغوچی دین برله کم اسلامدر (لِيُظْهِرَهُ) تاکم غالب قیلسون اول اسلام دینینی (عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ) بارچه دینلر اوزرینه (وَكَفَىٰ بِاللَّهِ) وکفایت ایتکوچیدر خدای تعالی (شَهِيدًا) گواه بولوب سینڭ پیغمبرلکڭه بس اگر سهیل بن عمر وسینی محمد رسول‌الله دیوب اعتقاد ایتماسه سین قایغورماغلکم بز أیتورمز (مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) محمد علیه السلام الله‌تعالی‌نڭ رسولیدر وپیغمبریدر (وَالَّذِينَ مَعَهُ) هم آنڭ برله بولغان مؤمنلر یعنی آنڭ صحابه‌لری (أَشِدَّاءُ) قاطی کوڭللی وغیرتلی‌لردر (عَلَى الْكُفَّارِ) کفر اهلی‌اوزرینه صوغش وقتنده آنلرنی قزغانماسلر (رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ) مهربان وشفقتلیلردر اوز آرالرنده بربرسینی قزغانشورلر (تَرَاهُمْ) سین کورورسڭ آنلرنی (رُكَّعًا) رکوع قیلغوچیلر (سُجَّدًا) سجده ایتکوچیلر یعنی کوبره‌ك وقتلرده آنلر نماز اوقومافغه مشغوللردر (يَبْتَغُونَ فَضْلًا) استه‌رلر اول صحابه‌لر اجر وثواب آرتقلقینی (مِنَ اللَّهِ) خدای تعالی‌دن (وَرِضْوَانًا) هم خدای تعالی‌نڭ رضاسینی طلب قیلورلر (سِيمَاهُمْ) آنلرنڭ علامتلری ظاهردر (فِي وُجُوهِهِمْ) یوزلرنده (مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ) سجده قیلماقلری اثرندن یعنی همیشه نماز اوقوماق برله مشغول بولدقلرندن طاعت وعبادت‌نوری مبارك یوزلرنده ظاهردر (ذَٰلِكَ) اوشبو ذکر ایتولمش صفتلر (مَثَلُهُمْ) اول صحابه‌لرنڭ صفتلریدر (فِي التَّوْرَاةِ) تورانه یعنی موسی علیه السلامغه ایندرلمش تورات کتابنده آنلر اوشبو صفتلر برله ذکر ایتولمشدر (وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ) هم آنلرنڭ صفتلریدر انجیلده یعنی عیسی علیه السلامغه ایندرلگان انجیلده هم آنلر اوشبو صفتلر برله توصیف وتعریف ایتولمشلردر یاکه اول صحابه‌لرنڭ انجیلده‌گی صفتلری (كَزَرْعٍ) شول ایگون کبیدرکم (أَخْرَجَ شَطْأَهُ) چقاردی اول اوزینڭ کچکنه‌گنه بوطاقینی یعنی اوّل مرتبه‌ده تیشولوب چقدی (فَآزَرَهُ) بس قوتلی قیلدی اول بوطاقنی (فَاسْتَغْلَظَ) صکره قالونلاندی اول بوطاق (فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ) بس مستوی بولدی وتوردی اوزینڭ توبی‌اوزره یعنی آیاقغه باصوب‌تمام‌اوسدی (يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ) عجبکه قالدرور اول ایگون ایکگوچیلرنی اوزی‌نڭ

(١) موضحه کلتورمشدر کم اوشبو مناقب عموما بارچه صحابه‌لر حقنده بولسه‌ده خصوصا خواص صحابه‌لرنڭ هرقایولرینه برام برام اشارتدر شول طریقه‌کم والذین معه حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله‌عنه‌نڭ مدحیدرکم همیشه رسول اکرم حضرتینه یولداش وغارده هم آنڭ رفیقی ایدی اشداء علی الکفار عمر فاروق رضی الله‌عنه‌نڭ صفتیدر کم مشرکلر ومنافقلر حقنده نهایت شدت وغیرت صاحبی ایدی رحماء بینهم عثمان ذی النورین رضی الله‌عنه‌نڭ نعتیدرکم حلم وشفقت هم حیأ برله مشهوردر رکعا سجدا علی المرتضی رضی الله‌عنه‌نڭ حالینڭ شرحیدرکم اکثر اوقاتنه طاعت وعبادتکه مشغول ایدی زبدة الاثار.

اوسمه‌کی برله اوشبو مثل پیغمبرمز علیه السلامنك هم صحابه‌لرنك مثاللریدر کم اوّل باشده ایمان کیلتورگوچیلر آزغنه بولوب یکّا تیشولوب چقغان ایکون کبی اسلام ضعیف ایدی صکره آقرن آقرن مؤمنلر آرتوب شولقدر قوّت طاپدی کم عالم خلقینك تعجب ایتمه‌کلرینه سبب بولدی حق تعالی اوشبو تمثیلنی کیلتوردی (لِیَغِیظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ) تاکم آچیغلانسونلر اوچون پیغمبر وصحابه‌لر حقنده کفر اهللری یعنی دشمانلرنك ومشرکلرنك آچولری کیلسون اوچون آنلرنی مدح أیله‌دی هرکم صحابه‌گه دشمان بولسه کفار جمله‌سینه داخلدر دیمشلر (وَعَدَ اللّٰهُ) وعده قیلدی خدای تعالی (الَّذِینَ اٰمَنُوا) شول کمسه‌لرگه‌کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) هم ایزگو عمللر اشله‌دیلر (مِنْهُمْ) آنلردن یعنی همه‌لرندن وبارچه‌لرینه وعده قیلدی (مَغْفِرَةً) یارلقاماقنی (وَاَجْرًا عَظِیمًا) هم (۱) الوغ اجر وثوابنی.

(۱) تفسیر روح البیانده مذکوردرکه اوشبو سوره‌ده محمد رسول الله‌دن باشلاب سوره‌نك آخرینه قدر بولغان آیتده حروف معجمنك یعنی الف باء حرفلرینك کلسی مذکوردر اول حرفلرنك کلسی قرآنده ایکی آیتده در برسی آل عمران سوره‌سنده ثم انزل علیکم من بعد الغم امنة الخ آیتنده در وبرسی اوشبو آیتده در.

سورة الحجرات مدنية وهی ثمان عشرة آية

۴۸ نجی سوره حجرات سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ۱۸ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

(یٰۤاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (لَا تُقَدِّمُوا) الکاریلك قیلماکزلر سوز ایتوده (بَیْنَ یَدَیِ اللّٰهِ) خدای تعالی سوزندن الکاری (وَرَسُولِهِ) هم آنك رسولینك سوزندن الکاری یعنی پیغمبر علیه السلام مجلسنده آندن الك سوز باشلاماکزلر وادب صاقلاکزلر یاکه امر ونهی خصوصنده پیغمبردن الکاری آشوقماکزلر یاکه آیتکه معنا بیرو طوغریسنده تعجیل قیلماکزلر بلکه پیغمبر علیه السلام أیتکانکه‌چه صبر قیلکزلرکم اول سزلردن آرتغراق بلور (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) هم قورقکزلر خدای تعالی‌دن پیغمبردن الکاری سوز أیتمه‌ك طوغریسنده (اِنَّ اللّٰهَ سَمِیعٌ) درستلکده خدای ایشتکوچیدر سزلرنك سوزلرکزنی (عَلِیمٌ) بلکوچیدر فعللرکزنی (یٰۤاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (لَا تَرْفَعُوۤا) کوته‌رمه‌کزلر ویوقاری قیلماکزلر (اَصْوَاتَكُمْ) طاوشلرکزنی (فَوْقَ صَوْتِ النَّبِیِّ) پیغمبر طاوشی اوستینه یعنی پیغمبر علیه السلام مجلسنده سوزله‌شسه‌کز طاوشلرکزنی آنك طاوشندن یوقاری أیله‌ب قاطی قچقروب سوزله‌شمه‌کز ادبسزلکدر (وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ) هم قچقرماکز پیغمبر علیه السلامغه أیتکان سوزکز برله یعنی آکّا قچقروب ندا قیلماکز وقاطی طاوش برله انله‌شمه‌کز (كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ)

سزلرنك بعضلرکزنك قچقرمانی کبی (لبعض) بعضلرکزگه یعنی پیغمبر علیه السلام مجلسنده ادب صاقلا کز بر برکزگه دهشمه‌کسکز کبی آکا قچقروب دهشمه‌کز بلکه آوازکزنی یومشاق قیلوب ادب برله گنه دهشکز (اَنْ تَحْبَطَ اَعْمالُکُمْ) تاکم باطل وضایع بولماسون سزلرنك قیلغان عملرکز پیغمبر علیه السلام حقنده ادبسزلك ایتمه‌کسکز سببلی (وَاَنْتُمْ لا تَشْعُرُونَ) وحالانکه سزلر بلمه‌سسز عملرکز اوشبواش سببلی ضایع بولماقینی بعضیلر پیغمبرگه قچقروب دهشمه کز دیمه‌کدن مراد آنك اسمی برله آطاب دهشمه‌کز بر برکزگه دهشمه‌کسکز کبی بلکه تعظیم برله یا نبی الله یا ایسه یا رسول الله دیوب خطاب قیلکز دیمه‌کدر دیورلر مرویدرکه ثابت بن قیس رضی‌الله عنه صحابه‌لر آراسنده قچقروب سوزله‌مك برله مشهور ایدی قاطی آوازلی کشی ایدی اوشبو آیت کیلکاندن صوك اوز حالینه بیك قایغروب هیچده طشقه چقماینچه خانه‌سینك اچنه یغلامافغه وزاریلق قیلماقغه مشغول بولدی آنك خبری رسول اکرم صلی الله علیه وسلمگه ایشتولکاچ حضرت آنی یانینه چاقروب حالینی صورادی ثابت أیتدی: «یا رسول‌الله مینم قولاغمده آغرلق باردر سزنك مجلسکزده قاطی طاوش برله سوزله‌رمن شول جهتدن مینم عملم ضایع بولماسون دیوب قورقورمن» دیدی رسول اکرم حضرتی أیتدی: «ای ثابت سین راضی بولورسکمو شوکا کم خیر برله ترکلك قیلساك هم خیر اوزره وفات بولساك یعنی شهید بولساك وهم سین جنت اهلندنسك» دیدی ثابت أیتدی: «یا رسول‌الله راضی وخشنود بولدم موندن صوك هر گیز سزنك حضورکزده قاطی طاوش برله سوزله‌مسکه وعده قیلورمن» حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (انَّ الَّذینَ یَغُضُّونَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم توبه‌ن قیلورلر (اَصْواتَهُمْ) طاوشلرینی (عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك پیغمبری قاشنده یعنی پیغمبر مجلسنده سوزنی ادب برله یومشاقغنه وآقرنغنه سوزله‌رلر (اُولٰئِكَ الَّذینَ) اوشبو گروه شول کمسه‌لردرکم (امْتَحَنَ اللّٰهُ) امتحان قیلدی خدای تعالی (قُلُوبَهُمْ) آنلرنك کوکللرینی (لِلتَّقْوی) تقوالقنی قبول ایتو اوچون یعنی پاکیزه قیلدی خدای آنلرنك کوکللرینی بوزق نیتلردن (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ) بولغوچیدر آنلرغه خدایتك یارلقاماقی (وَاَجْرٌ عَظیمٌ) هم الوغ اجر وثواب مرویدرکه بنی تمیم عربلرندن بر جماعت اوزلرینك اسبرلری آرطندن مدینه‌گه کیلدیلر توش وقتینه یاقن ایدی رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتی استراحت اوچون یاتقان ایدی اول

عربلر ازواج طاهرات حجره‌لرینك ایشكلرینه كیلوب برەم برەم بیك فاطی طاوش برله یا محمد علیه السلام طشقاری چقغل اسیرلرمز خصوصنده سوزله‌شیك دیوب قچقردیلر عاقبت پیغمبر حضرتی آنلرنك طاوشلرینه اویغانوب طشقاری چقدی واسیرلری خصوصنده حكم قیلدی حق تعالی‌دن آیت كیلدی‌كم (انَّ الَّذینَ یُنادُونَكَ) درستلكده شول كمسه‌لركم ندا قیلورلر وقچقرورلر سیكا (منْ وَرآءِ الْحُجُراتِ) حجره‌لر آرطندن یعنی طشقاریدن طروب قچقرورلر (اَكْثَرُهُمْ) اول اول كمسه‌لرنك كوبره‌گی (لا یَعْقِلُونَ) آكلاماسلر وبلمه‌سلر ادبنی هم انسانیت فاعله‌لرینی (وَلَوْ اَنَّهُمْ صَبَرُوا) واگر آنلر صبر قیلسه‌لر ایدی (حَتّی تَخْرُجَ الَیْهِمْ) تاكم سین چقغانغه‌چه آنلر یانینه (لَكانَ خَیْرًا لَهُمْ) البته ایدگوره‌ك ویخشیراق بولور ایدی آنلر اوچون زیراكه اسیرلرینك بارچه‌سینی آزاد قیلغان بولور ایدك صبر قیلماولری سببلی یارطیسیغنه آزاد ایتولدی (وَاللّٰهُ غَفُورٌ) وخدای تعالی یارلقاغوچیدر ادبسزلكدن توبه ایتكانلرنك گناه‌لرینی (رَحیمٌ) مهربان ومرحمتلیدر ادب اهلینه مرویدركه رسول اكرم صلی الله علیه وسلم هجرتنك توقزنجی یلنده ولید بن عقبه‌نی بنی المصطلق قبیله‌سینك زكوتلرینی جیوب كیلتورمك اوچون یباردی ولید برله اول قبیله آراسنده جاهلیتده بر قان دعواسی بولوب آرالرنده دشمانلق بار ایدی اول قبیله خلقی ولیدنك كیلگانینی ایشتوب اوّلگی دعوالرندن ودشمانلقلرندن كیچوب تعظیم وتكریم برله ولیدكه قارشی چقدیلر ولید آنلرنك اوزینه قارشی كیلدكلرینی كوروب بولار اوّلگی دعوا اوچون مینی اولتورورگه كیله‌لر ایكان دیب گمان قیلوب قاچدی هم طوغری پیغمبر علیه‌السلام حضورینه قایتوب بنی‌المصطلق قبیله‌سی كیری مرتد بولغانلر زكوة بیرودن باش طارتدیلر هم مینی اولتورمه كچی بولدیلر مین قاچوب قورتلدم دیوب عرض قیلدی رسول اكرم حضرتلری ولیددن بو سوزنی ایشتكاچ خالدبن ولیدنی صحابه‌لردن بر جماعت برله بنی المصطلق قبیله‌سینه آنلرنك احوالینی تیكشروب بلمه‌ك اوچون یباردی خالد بنی المصطلق‌غه یاقن كیلگاچ آنلرنك احوالینی تجسس ایتماك اوچون بر كشینی یباردی اول كشی بنی‌المصطلق آراسینه كیلوب كوردی‌كم آنلر اذان ایتالر وجماعة برله نماز اوقیلر بارچه شعار اسلام آنلرده ظاهردر كیری قایتوب خالدگه واقعه‌نی ایتدی خالد بو اشنی رسول حضرتینه عرض قیلدی ولیدنك سوزلری یالغان ایدكی معلوم بولدی حق تعادن آیت كیلدی‌كم

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ) اگر کیلتورسه سزلرگه بر فاسق ویالغانچی کشی بر خبرنی (فَتَبَيَّنُوا) بس سزلر تفحص قیلگز وتیکشورب قاراماسدن اول یالغانچی فاسقنك خبرینه اشانوب بر حکم قیلماگز (أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا) تاکم ایرشدرماگز بر مکروه وزیاننی بر قومگه (بِجَهَالَةٍ) نادانلق برله وبلماینچه نتاك کم ولیدنك خبری بوینچه اول قبیله برله باروب صوغش قیلساگز وآنلرنی اولتورساگز وحالانکه آنلر مسلمان بولسه‌لر (فَتُصْبِحُوا) بس سزلر اورلورسز (عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ) اشلهگان اشگز اوزره (نَادِمِينَ) ندامت ایتکوچیلر واوکنگوچیلر بولوب (وَاعْلَمُوا) هم بلگز سز ای مؤمنلر (أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ) شونی کم سزنك آراگزده‌در خدای تعالی‌نك رسولی وآنی اولوغلاماق هم آنك حضرتینه یالغان خبرلرنی عرض ایتماسلك سزلرگه لازمدر (لَوْ يُطِيعُكُمْ) اگر بوی صونسه اول پیغمبر علیه السلام سزلرگه یعنی سزنك سوزگزنی ایشتوب شول سوز بوینچه حکم قیلسه (فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ) اشلرنك کوبسنده (لَعَنِتُّمْ) البته هلاکتکه توشارسز سزلر (وَلَٰكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ) ولکن خدای تعالی دوست قیلدی وسویوکلی ایتدی سزلرگه (الْإِيمَانَ) ایمان وتوحیدنی (وَزَيَّنَهُ) هم زینتلی قیلدی آنی (فِي قُلُوبِكُمْ) سزلرنك کوکللرگزده (وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ) دخی مکروه قیلدی ودشمان ایتدی سزلرگه کفرنی وحقلق‌غه اشانماونی (وَالْفُسُوقَ) هم توغری یولدن طشقاری چغونی (وَالْعِصْيَانَ) دخی فرمانغه قارشونی (أُولَٰئِكَ) اوشبو گروه (هُمُ الرَّاشِدُونَ) آنلردر توغری یولغه کونلگوچیلر (فَضْلًا مِنَ اللَّهِ) بر فضل ورحمت اوچون خدای‌تعالی‌دن سزگه (وَنِعْمَةً) هم نعمت اوچون آنك حضرتندن سزلرگه (وَاللَّهُ عَلِيمٌ) وخدای‌تعالی بلگوچیدر خبرلرنك راستلقینی ویالغانلقینی (حَكِيمٌ) حکم قیلغوچیدر حکمت ومصلحت برله مرویدرکه عبدالله بن رواحه رضی الله‌عنه برله ابن ابی آراسنده پیغمبر علیه السلام مجلسنده بر نزاع ومجادله واقع بولوب عاقبت شوگا منجر بولدی کم هر ایکیسی‌نك طرفندن قوم وقبیله‌لری جیولشوب یاقلاشوب صوغشدیلر حق‌تعالی آیت یباردی‌کم (وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) واگر ایکی گروه مؤمنلردن (اقْتَتَلُوا) صوغش قیلسه‌لر بر برسی برله (فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا) بس اصلاح قیلگز سز آنلر آراسنده یعنی وعظ ونصیحت برله آنلرنی کیلشدرگز هم آنلرنی خدای‌تعالی‌نك حکمینه اوندا گز (فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا) بس اگر ظلملق قیلسه اول ایکی گروه‌نك برسی (عَلَى الْأُخْرَىٰ) ایکنچی گروه اوزرینه یعنی

صلحدن دونسه وخداینك فرمانینه راضی بولماسه (فَقَاتِلُوا الَّتِی تَبْغِی) بس صوغش
قیلکژ شول گروه برله کم بغی وظلم قیلور وباش طارتور (حَتّٰی تَفِیٓءَ) تاکم اول
گروه قایتقانغاچه وراضی بولغانغاچه (اِلٰٓی اَمْرِ اللّٰهِ) خدای تعالی نك فرمانینه (فَاِنْ
فَآءَتْ) بس اگر قایتسه اول گروه وشریعت حکمینه راضی بولسه (فَاَصْلِحُوا بَیْنَهُمَا)
بس اصلاح قیلکژ آنلر آراسنده (بِالْعَدْلِ) راستلق وتیگزلك برله یعنی ایکی
گروهنك برسینه ده ظلم بولماسون (وَاَقْسِطُوا) هم عدللك قیلکژ بارچه اشلرده
(اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الْمُقْسِطِینَ) درستلکده خدای تعالی دوست تونار عدللك ایتکوچیلرنی
(اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ) موندن باشقه توگلدرکم مؤمنلر (اِخْوَةٌ) قرنداشلردر بر برسینه
دینده (فَاَصْلِحُوا بَیْنَ اَخَوَیْکُمْ) بس اصلاح قیلکژ وکیلشدرکژ قرنداشلرکژ آراسینی
(وَاتَّقُوا اللّٰهَ) هم قورقکژ خداینك عذابندن (لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُونَ) شایدکم سزلر
رحمت ایتولمش بولورسز مرویدرکه بنی تمیمدن بر جماعت صحابه لرنك عمر
وبلال هم صهیب رضی الله عنهم کبی فقیرلرندن استهزآء قیلورلر وآنلرنی مسخره گه
تونارلر ایدی حق تعالی آیت یباردی کم (یٰٓاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان
کمسه لر (لَا یَسْخَرْ قَوْمٌ) کیراکدر کم مسخره گه طوتماسون واستهزآء ایتمه سون
سزلردن بر گروه (مِنْ قَوْمٍ) ایکنچی کروهدن (عَسٰٓی اَنْ یَکُونُوا) شایدکم
بولسه لر اول مسخره گه توتولمش کمسه لر یعنی فقیر صحابه لر (خَیْرًا) ایدگوره ك
(مِنْهُمْ) مسخره گه توتقوچیلردن یعنی آرتقلق بایلق برله توگلدر بلکه خدای تعالی فاشنه
اول فقیر صحابه لر آرتق بولورلر اوشانداق ازواج مطهراتنك بعضلری حضرت
ام سلمه نی قصقه بوی لیلق برله یاکه حضرت صفیه نی یهودیلك برله عیبلارلر ایدی
حق تعالی بیوردی کم (وَلَا نِسَآءٌ) دخی استهزآء قیلماسونلر خاتونلر (مِنْ نِسَآءٍ)
خاتونلردن یعنی بر برسینی عیبلاماسونلر (عَسٰٓی اَنْ یَکُنَّ) شایدکم بولورلر اول
استهزأ ایتولمش خاتونلر (خَیْرًا مِنْهُنَّ) ایدگوره ك وآرتوغراق استهزآء ایتکوچی
خاتونلردن (وَلَا تَلْمِزُوٓا اَنْفُسَکُمْ) هم عیب قیلماکژ اوز نفسلرکژنی یعنی اوز
دینداشلرکژنی عیب ایتمه کژ زیراکه مؤمنلر همه لری بر نفس حکمنده در بس
هر کم بر مؤمننی عیبلاسه اوزینی عیبله گان بولور (وَلَا تَنَابَزُوا بِالْاَلْقَابِ) دخی
اوندامکژلر بر برگژنی یمان لقبلر برله وخاطرنی قالدرورلق اسملر برله
آطاماکژ مثلا مسلمان بولغاندن صوك بر کشیگه یاهودی یا ایسه یانصرانی دیوب
اوندامکژ (بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ) نی یاوز اسمدر کشینی یا یهودی یا نصرانی

کبی اسملر برله یاد قیلماق (بَعْدَ الْاِیمَان) اول کشینك مؤمن بولغانندن صوك (وَمَنْ لَمْ یَتُبْ) وهر کم توبه قیلماسه اوشبو منهی اشلردن (فَاُولٰئِكَ) بس اوشبو گروه (هُمُ الظّٰالِمُونَ) آنلردر ظلم‌لق ایتکوچیلر اوز نفسلرینه (یٰآ اَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (اجْتَنِبُوا) صاقلانوکز (کَثِیرًا مِنَ الظَّنِّ) گمانلرنك کوبسندن (اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ) درستلکده گمانك بعضیسی (اِثْمٌ) بوز قلقدر وگناهغه سبب در گمان دورت تورلی در دیمشلر برسی مأمور به در ویخشیدر کم خدای تعالی گه هم مؤمنلر گه حسن ظن قیلماق وکور کام گمان ایتما کدر وبری حرام در کم خدای غه هم مؤمنلر گه یاوز گمان قیلمافدر موجب اثم بولغان شول گماندر اوچنچی مندوب الیه برلغان گماندر کم قبل خصوصنده تحری أیله مدك هم امور اجتهادیه ده غلبهٔ ظنغه بنا قیلماق کبی دورتنچی مباح بولغان گماندر دنیا اشلری ومعیشت خصوصنده گمان قیلماق کبی مرویدر که برسفرده صحابه اولوغلرندن ایکی کشی سلمان رضی‌الله عنه‌نی پیغمبر علیه‌السلام حضورینه طعام آلوب کیلمه‌ك اوچون یبه‌ردیلر پیغمبر علیه‌السلام سلماننی حضرت اسامه یانینه یباردی وآندن صوراغل دیدی سلمان حضرتلری اسامه حضورینه کیلدی اسامه أیتدی مینم قاشمده هیچ برآشارلق نرسه یوقدر بس حضرت سلمان مذکور ایکی کمسه‌نك یانینه فایتوب واقعه‌نی بیان قیلدی سلمان فایتوب کیلگاچه اول ایکی کشی حضرت سلماننی غیبت قیلدیلر کیتوب اوزاق تورغانلق اوچون آندن شکایت قیلوب أیتدیلر اگر سلماننی یلغه‌غه صو آلورغه یبه‌رساك هم یلغه‌نك صووی قوروغان بولور ایدی یعنی صو طاپمایانچه فایتوب کیلور ایدی دیدیلر صوکره اسامه رضی‌الله عنه حقنده تجسس قیلوب اسامه مینم قاشمده هیچ طعام یوق دیوب راست أیتدی‌میکان یا ایسه طعامی بولسه‌ده بزگه بیره‌سی کیلماینچه یالغانلادی‌میکان دیدیلر صوکره اول ایکی کشی بیغمبر علیه‌السلام مجلسینه کیلگاچ پیغمبر حضرتی أیتدی سزلر بوکون ایت آشاغان‌سز تشلرکز آراسنده ایت وقان اثری ظاهردر دیدی‌آنلر بزهیچده ایت آشامادق دیدیلر رسول حضرتی أیتدی باشقه ایتنی ایتمایمن سزلر آدمی ایتینی آشاغانسز یعنی مسلمان قرنداشکزنی غیبت ایتکانسز دیدی حق تعالی‌دن آیت نازل بولدی‌کم (وَلَا تَجَسَّسُوا) هم تجسس قیلماکز بربرکزنی نتاککم اسامه حقنده یاوز گمان قیلوب تجسس ایتدکز (وَلَا یَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا) دخی کیره‌کدرکم غیبت قیلماسون سزلرنك بعضکز بعضکزنی نتاککم سلماننی

غیبت ایتدکز وغیبت برکشینك حقنه اوزی ایشتکان تقدیرده مکروه کوررلك ورنجورلك بولغان سوزلرنی سوزلهمکدر (اَیُحِبُّ اَحَدُکُمْ) ایا دوست توتارمو وسویهرمو سزنك برهوکز (اَنْ یَأْکُلَ) شونیکم آشاسه اول (لَحْمَ اَخیه) قرنداشینك ایتینی (میتًا) اولوك بولغانی حالده اول قرنداشی (فکرهتموه) بس مکروه کوردکزسز آنی یعنی هیچکم اوزینك اولگان قرنداشینك ایتینی آشاونی سویماس وتلهمهس طبیعتی آندن نفرتلنور بس مسلمان قرنداشینك غیبتینی سوزلهمك هم شونك کبیدر آنك ایتینی آشاماق برله برابردر آنی هم مکروه کورمك کیرکدر (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) هم قورقکز خدایندن عذابندن غیبت سوزلهمك توغریسنده (اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ) درستلکده خدای تعالی توبهلرنی قبول اینکوچیدر (رَحیمٌ) مهربان ومرحمتلیدر غیبتدن طیولغوچیلرغه مرویدرکم مکهنی فتح ایتکان کون بلال رضی الله عنه کعبة اللهنك توباسنده تعظیم اوچون اذان اوقور ایدی بعض کمسهلر آنی غیبت قیلوب آیا محمد علیه السلام باشقه کشینی طاپمادیموکم موندایین قارا حبشی هم اصلسز بولغان قلنی مؤذن ایتدی دیدیلر حق تعالی دن آیت کیلدیکم (یَا اَیُّهَا النَّاسُ) ای آدمیلر (اِنَّا خَلَقْنَاکُمْ) درستلکده بزیاراتدق سزنی (مِنْ ذَکَرٍ) ایردن (وَاُنْثٰی) هم خاتوندن یعنی همهلرکزنی آدم علیه السلام برله حوادن یاراتدق بس همه کزنك اصلی بردر هیچکمنك اصلینه ونسبتینه طعنه ایتمك درست توکلدر (وَجَعَلْنَاکُمْ) هم قیلدق بز سزلرنی (شُعُوبًا) بوطافلر یعنی گروه گروه قیلدق (وَقَبَائِلَ) دخی قبیلهلر قیلدق (لِتَعَارَفُوا) تاکم طانومافکز اوچون بربرکزنی وبربرکزدن ممتاز وآیرم بولماقکز اوچون یعنی ایکی کشی براسمه بولساکز نسبلرکز وقبیلهلرکز برله آیرلورسز مثلا قریش قبیلهسندن بولغان عبدالله باشقه عبدالله دن ممتاز بولور قبیلهسی برله بلنور (اِنَّ اَکْرَمَکُمْ) درستلکده سزنك حرمتلیراککز (عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی قاشنده (اَتْقٰیکُمْ) تقواراق بولغانکزدر یعنی خدای تعالی قاشنده کرامت وحرمتلیلك نسل ونسب برله توکلدر بلکه تقوالق برلهدر (اِنَّ اللّٰهَ عَلیمٌ) درستکده خدای تعالی بلگوچیدر سرنك اصلکزنی ونسبکزنی (خَبیرٌ) خبر توتقوچیدر علم وعملکزدن مرویدرکه بنی اسد قبیلهسندن برجماعت عربلر پیغمبرمز علیه السلامغه کیلوب کلمهٔ شهادت اظهار قیلدیلر هم أیتدیلر یا رسول الله باشقه عربلر سزنك حضورکزغه اوزلریکنه کیلدیلر بزلر اهل وعیاللریمز برله کیلدك هم اعراب خلقی کوبسی

سزنك برله صوغش قيلديلر بزلر هيچه سزگه فارشی تورمادق ديوب اوزلرينك ايمانلری برله كوب منت ايتديلر حق تعالی‌دن آيت كيلدی‌كم (قَالَتِ الْأَعْرَابُ) أيتديلر صحرا عربلری بنی اسد قبيله‌سندن (آمَنَّا) بزلر ايمان كيلتوردك ديوب (قُلْ) أيتكل سين ای محمد عليه‌السلام اول عربلرگه (لَمْ تُؤْمِنُوا) سزلر ايمان كيلتورمه‌دكز زيرا كه ايمان كوكل برله تصديق وتل برله اقرار أيله‌مكدر سزلر باری تلكز برله گنه اقرار قيلدكز كوكلكز برله اشانمادكز بس سزلر بز ايمان كيلتوردك ديمه‌كز (وَلَٰكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا) ولكن ايتكز سز بزلر انقياد قيلدق وسيكا تابع بولدق ديوب (وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ) وكز مگاندر ايمان (فِي قُلُوبِكُمْ) سزلرنك كوكللرگزگه (وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ) واگر بوی‌صونساگز سز خدانك فرمانينه (وَرَسُولَهُ) هم آنك رسولينه اطاعت ايتساگز اخلاصگز برله (لَا يَلِتْكُمْ) كيم قيلماس خدای تعالی سزلرگه (مِنْ أَعْمَالِكُمْ) عمللرگزنك اجر وثوابندن (شَيْئًا) برنرسه‌نيده بلكه اجر وثوابكزنی سزلرگه كامل وآرتق ايتوب ايرشدرور (إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ) درستلكده خدای تعالی يارلقاغوچيدر مطيعلرنك گناهلرينی (رَحِيمٌ) مهربان ورحمت ايتكوچيدر آنلرغه (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ) موندن باشقه ايماسدركم حقيقی مؤمنلر (الَّذِينَ آمَنُوا) شول كمسه‌لردركم ايمان كيلتورديلر واوشانديلر اخلاصلری برله (بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) خدای تعالی گه هم آنك رسولينه (ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا) صوكره شك كيلتورمه‌ديلر يعنی كوكللرنده هيچ شكلری بولمادی (وَجَاهَدُوا) هم صوغش قيلديلر آنلر (بِأَمْوَالِهِمْ) ماللری برله‌كم غازيلر نفقه‌سی اوچون قزغانماينچه‌صرف ايتديلر (وَأَنْفُسِهِمْ) دخی نفسلری برله يعنی اوزلری مشركلرگه قارشی توروب صوغشديلر (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) خدای تعالی يولنده (أُولَٰئِكَ) اوشبو گروه مؤمنلر (هُمُ الصَّادِقُونَ) آنلردر راست أيتكوچيلر مؤمنمز ديب دعوا قيلمافلرنده اوشبو آيت نزولندن صوك مذكور عربلر كيلوب بزلر چن مؤمن ومسلمانمز ديب آنط اچديلر بنه آيت كيلدی‌كم (قُلْ) أيتكل سين ای محمد عليه‌السلام آنلرغه (أَتُعَلِّمُونَ اللَّهَ) ايا خبر بيراسزمو سزلر خدای تعالی‌گه (بِدِينِكُمْ) اوزكزنك دينكز برله يعنی يالغانغه بز مسلمانمز ديب آنط اچوب مسلمانلقكزنی خدايغه بلدرمه‌كچی بولاسزمو (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) وحالانكه خدای تعالی بلور (مَا فِي السَّمَاوَاتِ) كوكلرده بولغان نرسه‌نی (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم يبرده‌گی نرسه‌نی (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) وخدای تعالی بارچه نرسه‌نی بلگوچيدر

بس اول سزنك اعلامكزغه محتاج توگلدر قایسی دینه ایدكگزنی بیك یخشی بلور (یمنّون علیك) منت قیلورلر آنلر سنك اوزرگا ای محمد علیه السلام (أن أسلموا) اوزلرینك مسلمان بولولری برله (قل) ایتكل سن آنلرغه (لا تمنوا علیّ) منت ایتمه‌گزسز مینم اوزریمه (اسلامكم) مسلمانلقگز برله (بل الله یمنّ علیكم) بلكه منت قویار خدای تعالی سزلرگه (أن هدیكم للایمان) شونك برله كم كوندردی اول سزنی ایمانغه وسزگه توفیق بیردی (ان كنتم صادقین) اگر بولساگز راست ایتكوچیلر مؤمنلر مزدیمه‌گگزده (ان الله یعلم) درستلكده خدای تعالی بلور (غیب السموات والارض) كوكلرده هم یرلرده یاشرن بولغان نرسه‌لرنی (والله بصیر بما تعملون) هم خدای تعالی كورگوچیدر شول نرسه‌نی كم سزلر اشله‌رسز مؤمنلكنی اظهار قیلوب منافقلقنی یاشرودن.

سورة ق مكیة وهی خمس واربعون آیة

٤٩ نجی سوره ق سوره‌سی مكه‌ده نازلدر ٤٥ آیتدر

بسم الله الرحمن الرحیم

(ق) الله اعلم بمراده (١) (والقرآن المجید) اولو غ بولغوچی قرآن برله ایتورمن كم بارچه آدمیلر اولگاندن صوك قوبارلاچق وكیری ترله‌چكلر در مشركلر آگا اشانمادیلر (بل عجبوا) بلكه عجبلاندیلر آنلر (أن جاءهم) شوگا كم كیلدی آنلرغه (منذر منهم) برقورقتقوچی پیغمبر آنلرنك اوز جنسلرندن (فقال الكافرون) بس ایتدیلر حقلقغه اشانماوچیلر (هذا) اوشبو اش یعنی محمد علیه السلامك پیغمبر بولماق (شیء عجیب) برعجب نرسه‌در یعنی عقلدن یراق اشدر (أإذا متنا) ایا هر قایچان اولساك بز (وكنا تراباً) هم بولساق طوفراق یعنی چروب طوفراق بولغانیمزدن صوك بز كیری ترلورمزمو وتنلریمزگه جانلریمز كیری قایتورلرمو (ذلك) اوشبو اش یعنی جاننك تنگه كیری قایتماق (رجع بعید) عادت وامكاندن یراق بولغوچی قایتماقلقدر یعنی بواش اشانورلق اش توگلدر دیدیلر حق تعالی آنلرنك سوزینی رد قیلوب بیوروركم (قد علمنا) تحقیق بلدك بز (ما تنقص الارض منهم) شول نرسه‌نی كم كیموتور یر آنلرنك ایتلرندن وتیریلرندن هم سویه‌كلرندن اولگانلرندن صوك (وعندنا) هم بزنك فاشیمزده بولغوچیدر (كتاب حفیظ) صافلاغوچی كتاب بارچه نرسه‌نك تفصیلینی یعنی

(١) بعضیلر ق خدای تعالی اسملرندن بر اسمدر دیورلر یا كه قرآن اسمیدر یا كه قادر وقدیر وقهار وقابض هم قدوس وقیوم وقوی اسملرینك اوّللرینه اشارتدر ومفتاحلریدر یا كه قف كلمه‌سینه اشارتدر یعنی طورغل وطوقتاغل سن ای محمد علیه السلام شول اش اوزرنده‌كم آنك برله مأمور بولدك وبعضلر دیمشلردركه ق كرهٔ ارضنی محیط بولغان یعنی بوتون یر توگاره‌كینی چولغاب آلغان برطاغنك اسمیدركم خدای تعالی آنك برله قسم یاد قیلور یا كه اوزینك قدرت كامله‌سینه اشارتدركم آنك برله قسم قیلور.

لوح المحفوظده بارچه‌سی تفصیل برله یازلغاندر بس آنلرنی کبری ترگزمك خداینك قدرتینه آساندر اش آنلر ایتکانچه توکلدر (بَلْ كَذَّبُوا) بلکه یالغانفه طوتدیلر اول مشرکلر واوشانمادیلر (بالْحَقّ) راست وطوغری بولغوچی قرآنفه یا که محمد علیه السلامغه (لَمَّا جَاءَهُمْ) کیلگانی زمانده اول آنلرغه ومعجزه‌لر کورگازگانی صوکنده (فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ) بس آنلر برمضطرب اشده وقرارسزلقده بولغوچیلردر محمد علیه السلام طوغریسنده یعنی آنی گاها ساحردردیورلر وگاها شاعردر یا که دیوانه‌دردیورلر یا که مضطرب بولغوچیلردر قرآن طوغریسنده کم آنی برمرتبه سحردردیورلر برمرتبه شعر یا که افسانه‌دردیورلر برنرسه اوزره قرارلری یوقدر (أَفَلَمْ يَنظُرُوا) ایا بس قاراماسلرمو بعث وحشرگه اشانماوچیلر (إِلَى السَّمَاءِ) کوك صاری‌کم اول کوك وافعدر (فَوْقَهُمْ) آنلرنك اوستلرنده (كَيْفَ بَنَيْنَاهَا) نیچك بنا قیلدق بز اول کوکنی اوز قدرتیمز برله قات قات ایتوب (وَزَيَّنَّاهَا) هم زینتلادك وبیزادك آنی یولدزلر برله (وَمَا لَهَا مِن فُرُوجٍ) دخی یوقدر اول کوکنك هیچ برتیشوکلری بس هیچ عیب‌سز وعلتسز شوندایین اولوغ نرسه‌نی یاراتماق البته خدای تعالی‌نك کمال علم وقدرتینه دلیلدر (وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا) هم یرنی صوزدق بز آنی وجایدك صو اوزرنده (وَأَلْقَيْنَا فِيهَا) دخی صالدق اول یرده (رَوَاسِيَ) بیوك طاولرنی یعنی یر اوستنه بیوك طاولر یاراتدق (وَأَنبَتْنَا فِيهَا) هم اوسدردك اول یرده (مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ) هر بر نفیس ویخشی بولغوچی اوله‌نلر صنفندن واوشبو اشلرنی قیلدق (تَبْصِرَةً) عبرتلی نظر برله قاراب کورمك واستدلال ایتمك اوچون (وَذِكْرَىٰ) هم یاد قیلماق واوگوت آلماق اوچون (لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ) هر برانابت ایتکوچی وخدای تعالی صاری قایتقوچی بنده‌گه (وَنَزَّلْنَا) هم ایندردك بز (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن یعنی بولوطدن (مَاءً مُّبَارَكًا) فائده‌لی وبرکتلی بولغوچی صونی (فَأَنبَتْنَا بِهِ) بس اوسدردك بز اول صو برله (جَنَّاتٍ) آغاچلی ویمشلی باغچه‌لرنی (وَحَبَّ الْحَصِيدِ) هم اوروب آلونا طورغان اورلوقنی بغدای وآرپا وغیریلر کبی (وَالنَّخْلَ) دخی اوسدردك بز اول یغمور صوی برله خرما آغاچلربنی (بَاسِقَاتٍ) بیوك واولوغ بولغانلری حالده اول آغاچلر (لَّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ) بولغوچیدر اول آغاچلرنك برسی اوستونه برسی منمش یمشلری یعنی یمشلری کوب بولغوچیدر واوشبو آغاچلرنی اوسدردك (رِّزْقًا لِّلْعِبَادِ) رزق اوچون بنده‌لرگه (وَأَحْيَيْنَا بِهِ) هم ترگزدك اول صو برله

(بلدة میتا) اولمش وقوروميش بيرنی يعنی قوروغ بيرنی ياشارتدك (كذلك الخروج) اوشانداقدر سزلرنك قبرلرکزدن چقماقکز وترلمه‌ککز. (كذبت قبلهم) يالغانغه توتديلر مکه اهلندن ألگاری هم (قوم نوح) نوح پيغمبر قومی نوح عليه السلامنی (واصحاب الرس) هم يمامه قيوسينك اهلی ياكه بئر معطله اهلی اوزلرينه كيلگان پيغمبر حنظله بن صفوان عليه السلامنی يالغانغه توتديلر (وثمود) دخی ثمود قومی صالح عليه السلامنی تكذيب ايتديلر (وعاد) هم عاد قومی هود عليه السلامغه اوشانماديلر (وفرعون) دخی فرعون وآنك قومی موسی وهارون عليهما السلام‌لرنی يالغانغه توتديلر (واخوان لوط) هم لوط قرنداشلری يعنی لوط قومی لوط عليه السلامنی تكذيب قيلديلر (واصحاب الايكة) دخی ايكه ايالری شعيب عليه السلامنی تكذيب ايتديلر (وقوم تبع) هم تبع قومی تكذيب قيلديلر نتاك كم هر قايولرينك قصه‌لری يوقاريده اوتدی (كل) اوشبو قوملرنك همه‌سی (كذب الرسل) يالغانغه توتديلر بارچه پيغمبرلرنی زيرا كه بر پيغمبرنی يالغانغه توتماق بارچه پيغمبرلرنی تكذيب ايتمه كنی مستلزمدر (فحق وعيد) بس لازم بولدی وكيلدی آنلرغه مينم وعيدم يعنی وعده ايتولگان عذاب آنلرغه نازل بولدی (افعيينا) ايا عاجز بولدقمو بز وآروب قالدقمو (بالخلق الاول) خلايقنی اوّل مرتبه ياراتماق برله يعنی اوّل مرتبه آنلرنی يوقدن بار قيلماقده عاجز بولمادق بس ايكنچی مرتبه ياراتمافغه واولگانلرندن صوك كيری ترگزمه ككه قادر بولورمز (بل هم فی لبس) بلكه اول مشركلر شكده وشبهه‌ده بولغوچيلردر شيطان وسوسه‌سی سببلی (من خلق جديد) يكا ياراتودن يعنی اولگاندن صوك يكادن ترلمه‌كه اوشانماسلر آنی عقلغه خلاف طابارلر (ولقد خلقنا الانسان) وتحقيق ياراتدق بز آدمينی (ونعلم) هم بلورمز ما توسوس به) شول نرسه‌نی كم وسوسه قيلور آنك برله آدمينی (نفسه) اوزينك نفسی ياوز فكرلر ويمان انديشه‌لر وخياللردن (ونحن اقرب اليه) وبز يقينراقمز آدمی صاری (من حبل الوريد) آنك جان طامرندن اوشبو يقينلق علم وقدرت جهتندندر مسافت ومكان برله توگلدر حبل الوريد كشينك يوره‌كينه طوتاشقان برطامردر (اذ يتلقى المتلقيان) ياد قيلغل شول وقت كم تلقی قيلورلر وآلورلر ايكی آلغوچی فرشته بنده‌نك سوزلرينی هم عمل دفترلرينه يازارلر (عن اليمين) بنده‌نك اوك طرفندن بر مصاحب واولتورداشدر (وعن الشمال قعيد) هم صول طرفندن بر اولتورداشدر يعنی اول ايكی فرشته‌نك برسی كشينك اوك ياغنده

وبرسی صول یاغنده اولتوروب صاقچیلق قیلورلر (ما یَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ) آغزندن آطماس یعنی سوزله‌مه‌س کشی هیچ برسوزنی (الّا لَدَیْهِ) مگر باردر آنك قاشنده (رَقِیبٌ عَتِیدٌ) اول سوزنی یازارغه حاضرلنوب طورغوچی برصاقچی فرشته یعنی هر نیندایین سوزنی سوزله‌سه‌ده یازلمای قالماس اول فرشته‌لر آنی یازارلر (وَجَآءَتْ سَکْرَةُ الْمَوْتِ) وکیلور اولومنك هوشسزلکی وایسرکلکی (بِالْحَقِّ) حق تعالی‌نك امری برله هم ایتورلر اول کمسه‌گه (ذٰلِكَ) اوشبو اولوم (ما کُنْتَ مِنْهُ تَحِیدُ) شول نرسه‌درکم سین آندن قاچار بولدك وآندن قورقور ایدك هم مکروه کورور ایدك (وَنُفِخَ فِی الصُّورِ) هم اورلمش بولور صورغه یعنی اسرافیل صورنی ایکنچی مرتبه اوروركم اول نفخه برله همه آدمیلر ترلوب قبرلرندن چغارلر وفرشته‌لر آنلرغه ایتورلر (ذٰلِكَ) اوشبو کوندر (یَوْمُ الْوَعِیدِ) وعید کونی یعنی شول کوندرکم دنیاده وقتکزده پیغمبرلر سزنی شونك برله قورقتورلر ایدی (وَجَآءَتْ) هم کیلور اول کونده محشر بیرینه (کُلُّ نَفْسٍ) هر نفس (مَعَهَا سَآئِقٌ) بولغوچیدر آنك برله برسورگوچی یعنی هرکمنی برفرشته محشر بیرینه سوروب ایلتور (وَشَهِیدٌ) هم بولور هرکشی برله برگواه‌کم آنك ایذگولك ویاوزلقدن قیلغان عمللرینه گواهلق بیرور اول گواه هم فرشته بولور یا که هرکمنك اعضالری آنك اوچون گواهلق بیرورلر وخدای تعالی‌دن هرکمگه خطاب ایرشورکم (لَقَدْ کُنْتَ) تحقیق بولدك سین (فِی غَفْلَةٍ) غافللکده (مِنْ هٰذَا) اوشبو کوندن (فَکَشَفْنَا عَنْكَ) بس کوتاردك بز سینك کوزکدن (غِطَآئَكَ) غافللك ونادانلقنك پرده‌سینی وقاپقاچینی تا کم کورمه‌گان وایشتمه‌گان نرسه‌لرکنی اوشبو کون آشکاره کوردك (فَبَصَرُكَ الْیَوْمَ) بس سینك کوزك اوشبوکون (حَدِیدٌ) اوتکوندر (وَقَالَ قَرِینُهُ) وایتور بنده‌نك اولتورداشی یعنی آکا صاقچی بولغان فرشته ایتور (هٰذَا) اوشبودر (مَا لَدَیَّ عَتِیدٌ) شول نرسه‌کم مینم قاشمده حاضردر یعنی عمل دفتری اوشبودردیور بس اول سورگوچی هم گواه بولغوچی فرشته‌لرگه خطاب ایرشورکم (اَلْقِیَا فِی جَهَنَّمَ) صالکزلر تموغغه (کُلَّ کَفَّارٍ عَنِیدٍ) هر بر فارشوچی کافرنی (مَنَّاعٍ لِلْخَیْرِ) خیرنی منع ایتکوچینی یعنی مالندن فرض بولغان صدقه وزکوتنی طیغوچی بعضلر موندن مراد ولید بن مغیره‌دردیمشلر وخیردن مراد اسلام دینیدر اول آدمیلرنی اسلام دینینه کرودن منع قیلور ایدی دخی اول قارشوچینك برصفتی (مُعْتَدٍ) خداینك فرمانی چیگندن چقغوچی (مُرِیبٍ) شك کلتورگوچی خداینك برلکنده (اَلَّذِی جَعَلَ) شول کمسه‌درکم قیلدی (مَعَ اللّٰهِ)

الله تعالی برله (الٰهًا آخَرَ) ایکنجی معبودنی یعنی خدای تعالی‌گه باشقه نرسه‌نی شریك ایتوب طوتدی (فَأَلْقِيَاهُ) بس صالکزلر آنی (فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ) فاطی بولغوچی عذابقه یعنی منگولك تموغغه صالکز قایچان کم‌اول مشرکنی تموغغه صالمافچی بولورلر اول مشرك ایتور مینم نی گناهم باردر میکا شیطان مسلط ایدی شول شیطان مینی اغوا قیلوب آزدردی بس دنیاده آنی آزدرغان شیطاننی کیلتورورلر (قَالَ قَرِينُهُ) ایتور دنیاده اول کمسه‌نك یولداشی بولغان شیطان (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکاریمز (مَا أَطْغَيْتُهُ) من آزدرمادم آنی (وَلَٰكِن كَانَ) ولکن بولدی اول اوزی (فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ) حقلقدن یراق بولغوچی آزغونلقده (قَالَ) ایتور خدای تعالی (لَا تَخْتَصِمُوا) خصومت قیلما کز ودعواله‌شمه کز (لَدَيَّ) مینم قاشمده زیرا که اوشبو خصومتکزدن سزلرگه هیچ فائده یوقدر (وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ) وتحقیق مین تقدیم قیلدم وآلدن یباردم سزلرگه دنیاده وقتکزده (بِالْوَعِيدِ) اوزمنك وعیدمنی یعنی سزلرگه کتابلر وپیغمبرلر یباردم آنلر سزنی اوشبو کوننك عذابی برله قورقتدیلر بس سزنك هیچ عذرکز قبول ایتولماس (مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ) آلشدرلماس واوزگارتولماس سوز (لَدَيَّ) مینم قاشمده یعنی قیلغان وعده ووعیداریم هیچده اوزگارماس (وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ) هم مین ظلملق قیلغوچی توگل من (لِّلْعَبِيدِ) بنده‌لرگه یعنی آنلرنی استحقاقسز عذاب قیلماسمن (يَوْمَ نَقُولُ) یاد قیلغل شول کوننی‌کم ایتورمزبز (لِجَهَنَّمَ) تموغغه (هَلِ امْتَلَأْتِ) ایا طولدکمو سین ای «جهنم» دیوب یعنی: «مین سینی آدمیلر وپریلر برله طولتورورمن» دیوب وعده قیلغان ایدم طولدکمو یا ایسه «یوقمو» دیوب خدای تعالی صورار (وَتَقُولُ) وأیتور جهنم جوابده (هَلْ مِن مَّزِيدٍ) ایا بارمو آرتقلق یعنی هنوز طولغانم یوق آرتدرغل کفر اهلی بولسه میکا صالغل دیور (وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ) ویاقن ایتولمش بولور جنتنی (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالق قیلغوچیلر اوچون (غَيْرَ بَعِيدٍ) یراق بولغوچیغه باشقه یعنی جنت آنلرغه یاقن بولور یراق بولماس وآنلرغه جنتده گی منزللرینی ونعمتلرینی کورگازورلر آنلرغه أیتورلر (هَٰذَا) اوشبودر (مَا تُوعَدُونَ) شول نرسه‌کم وعده ایتولور بولدکز سز دنیاده آنك برله هم اوشبو جنتنی ونعمتلرنی حاضرله‌دك (لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ) هر بر گناهدن وشرکدن قایتقوچی شریعت حکملرینی رعایه ایتکوچی اوچون (مَّنْ خَشِيَ الرَّحْمَٰنَ) هم شول کمسه اوچون کم قورقدی خدای تعالی‌دن (بِالْغَيْبِ)

یاشرنلکده (وَجَآءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ) دخی کیلتوردی انابت ایتکوچی وخدای تعالی صاری قایتوچی کوکلنی (اُدْخُلُوهَا) کرکزلر جنتکه (بِسَلَامٍ) ایمینلك وسلامتلك برله (ذٰلِكَ) اوشبو کون (يَوْمُ الْخُلُودِ) منکو قالماق کونیدر یعنی موندن صوك اولوم یوقدر (لَهُم مَّا يَشَآءُونَ) بولغوچیدر جنت اهلینه شول نرسه کم تلهرلر آنلر انواع نعمتلردن ولذتلردن (فِيهَا) اول جنته (وَلَدَيْنَا) هم بزنك قاشمزده در (مَزِيدٌ) آرتقلق یعنی تلهگانلرندن هم آرتوغراق نعمت وکرامتلر آنلرغه بیرلور (وَكَمْ أَهْلَكْنَا) وکوبمو هلاك قیلدق بز یعنی کوب کشیلرنی هلاك أیلهدك (قَبْلَهُم) سینك قومکدن ألکاری (مِّن قَرْنٍ) زمانه اهلندن (هُمْ أَشَدُّ) آنلر قاطیراق ایدیلر (مِنْهُمْ) اول مکه مشرکلرندن (بَطْشًا) قوّت وکوچ یوزندن عاد وثمود قوملری کبی (فَنَقَّبُوا) بس یوللرکیسدیلر آنلر (فِي الْبِلَادِ) شهرلرده یعنی تجارت برله شهردن شهرکه سفر قیلدیلر کوب مال ومتاعلر حاصل ایتدیلر شولای بولسهده اولومدن قورتلمادیلر (هَلْ مِن مَّحِيصٍ) ایا بارمیدر قاچاچق اورن اولومدن یعنی هیچه اولومدن قاچوب قورتلماق ممکن توکلدر (إِنَّ فِي ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو مذکورلرده بولغوچیدر (لَذِكْرَىٰ) البته اوکوت ونصیحت (لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ) شول کمسه که کم باردر آنك فکرله کوچی کوکلی وغفلتدن اویغانغوچی عقلی (أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ) یا ایسه صالسه اول قولاقنی یعنی عبرت برله طکلاسه (وَهُوَ شَهِيدٌ) هم اول اوزی حاضر بولسه وغافل بولماسه طکلاغان وقتده (وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ) وتحقیق یاراتدق بز کوکلرنی (وَالْأَرْضَ) هم یبرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوك برله یبر آراسنده بولغان نرسهلرنی (فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) آلتی کونلرده یکشنبه کوندن شنبه کهچه (وَمَا مَسَّنَا) وایرشمهدی بزکه اوشبولارنی یاراتوده (مِن لُّغُوبٍ) هیچ رنج وزحمت یعنی هیچده آرمادق وعاجز قالمادق یهودیلرنك سوزینه رددرکم آنلر خدای شنبه کون استراحت قیلدی وجال ایتدی دیورلر (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل سین وچداغل ای محمد علیه السلام (عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ) شول نرسه اوزرینهکم یهودیلر أیتورلر یا که مشرکلر سینك حقکده أیتورلر ساحر وشاعردر ومجنوندردیمهکلری کبی یا که آنلرنك خداینك شریکی وبالاسی باردردیمهکلرینه صبر قیلغل (وَسَبِّحْ) هم نماز اوقوغل (بِحَمْدِ رَبِّكَ) پروردکارکنك حمدی برله (قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ) قویاشنك چقماقندن الکاری یعنی ایرته نمازینی اوقوغل (وَقَبْلَ الْغُرُوبِ) هم قویاشنك باطماقندن الکاری

یعنی اویله برله ایکندی نمازلرینی اوقوغل (وَمِنَ اللَّيْلِ) دخی بعض اولوشنده کیچه‌دن (فَسَبِّحْهُ) بس تسبیح ایتکل ونماز اوقوغل پروردکارکزه یعنی آخشام ویستو نمازلرینی اوقوغل (وَأَدْبَارَ السُّجُودِ) دخی نماز اوقوغل سجده‌لر صوکنده حضرت علی کرم الله وجهه‌دن منقولدرکه ادبارالسجود آخشامدن صوك ایکی رکعت نماز اوقوماقدر وبعضلر مراد وتر نمازیدر یا که فرض نمازلر صوکنده نفل نمازلری اوقوماقدر دیورلر (وَاسْتَمِعْ) وقولاق صالغل هم ایشتکل (يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ) شول کونده‌کم ندا قیلور برندا قیلغوچی یعنی اسرافیل علیه السلام (مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ) کوککه یاقن بولغوچی براورندن کم اول اورن بیت المقدسنك صخره‌سیدر باشقه بیرلرکه قاراغانه کوککه یاقنراقدر دیمشلر خبرده کیلمشدرکم اسرافیل علیه السلام صخره‌نك اوستینه منوب بارماغینی قولاغینه قویوب ندا قیلور وأیتور: «ای تتولکان سویه‌کلر وچرکان ایتلرهم طارالقان توکلر» خدای سزلرکه بیوروركم جمع بولکز وترلکز جزاء وقضا کونی اوچون (يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ) شول کونده‌کم ایشتورلر بارچه خلایقلر قوبارلماق صیحه‌سینی‌کم ایکنچی نفخه‌در (بِالْحَقِّ) حقلق برله یعنی حق بولغوچی بعث وقوبارلماق صیحه‌سینی ایشتورلر هم ایشتکوچیلرکه أیتورلر (ذَٰلِكَ) اوشبو کون (يَوْمُ الْخُرُوجِ) قبرلردن چقماق کونیدر (إِنَّا نَحْنُ) درستلکده بز (نُحْيِي) ترکزورمز آدمیلرنی یعنی اوّل باشده بار قیلورمز (وَنُمِيتُ) هم اولتورورمز آنلرنی (وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ) وبزنك صاریدر آنلرنك أورلمه‌کلری وقایتمافلری حساب وجزاء اوچون (يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ) یاد قیلغل شول کونی‌کم یارلور یر (عَنْهُمْ) آدمیلردن یعنی یر یارلوب آدمیلر قبرلرندن چغارلر (سِرَاعًا) آشقغوچیلر بولغانلری حالده محشر یرینه باروغه (ذَٰلِكَ) اوشبو اش یعنی آنلرنی ترکزمه‌ك وقبرلرندن چغارماق (حَشْرٌ) برقوبارماق وجمع قیلماقدرکم (عَلَيْنَا يَسِيرٌ) بزنك اوزریمزکه آسان ویکلدر (نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ) بز بلکوچیره‌کمز شول نرسه‌نی‌کم أیتورلر مشرکلر بعث وقیامتکه انکار قیلو هم خدای وپیغمبر حقنده افتراءلر قیلودن (وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ) وسین ایمه‌سسك ای محمد علیه السلام اول مشرکلر اوزرینه قهر وجبر برله متسلط بولغوچی یعنی آنلرنی کوچلب مسلمان ایتمه‌سسك (فَذَكِّرْ) بس اوگوتله‌گل ونصیحت قیلغل (بِالْقُرْآنِ) قرآننك وعظلری برله (مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ) شول کمسه‌نی‌کم قورقور اول مینم وعیدمدن وقورقتماقمدن.

سورة الذاريات مكية وهی ستون آية

٥٠ نجی سوره الذاريات سورەسی مكەده نازلدر ٦٠ آيتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(وَالذّٰارِيٰاتِ) طوفراقلرنی وباشقه نرسەلرنی طاراتقوچی جيللر برله آنط ايتەرمن (ذَرْوًا) طاراتماق طاراتقوچی ياكه جيللرنی چقارغوچی وسورگوچی فرشتەلر برله قسم ياد ايتەرمن (فَالْحٰامِلٰاتِ) بس يوكله گوچيلر برله قسم قيلورمن (وِقْرًا) آغر يوكنی يعنی يغمورنی يوكله گوچی بولوطلرنی كوتەرگوچی فرشتەلر برله قسم ياد ايتەرمن (فَالْجٰارِيٰاتِ) بس يورگوچيلر برله قسم قيلورمن (يُسْرًا) يڭللك برله يورگوچيلر يعنی دريالرده يوری طورغان كيمەلر برله ياكه منازل فلكده يوری طورغان كوكبلر ويولدزلر برله آنط ايتەرمن (فَالْمُقَسِّمٰاتِ) بس تقسيم ايتكوچيلر وبلگوچيلر برله قسم ياد قيلورمن (أَمْرًا) اشنی يعنی يغمورلرغه ورزقلرغه مؤكل بولغان فرشتەلر برله آنط ايتەرمن وبعضيلر مراد دورت مقرب فرشتەلردركم هر قايوسی بر اشكه مؤكلدر ديورلر جبرائيل وحی كيلتورمەككه وميكائيل رحمتكه وعزرائيل اولومگه هم اسرافيل صورغه مؤكلدر حق سبحانه وتعالی اوشبو مذكورلر برله قسم ياد ايتوب أيتوركم (إِنَّمٰا تُوعَدُونَ) درستلكده شول نرسەكم سزلر وعده ايتولمش بولورسز آنڭ برله يعنی بعث وقيامت هم ثواب وعذاب (لَصٰادِقٌ) البته راستدر وطوغريدر (وَإِنَّ الدِّينَ) هم درستلكده جزآء وحساب (لَوٰاقِعٌ) البته واقع بولغوچيدر هيچده شك يوقدر (وَالسَّمٰاءِ ذٰاتِ الْحُبُكِ) استحكام ايەسی بولغوچی كوك برله قسم قيلورمن ياكه زينتليلك وكوركاملك ايەسی بولغوچی كوك برله ياكه يوللر ايەسی يعنی يولدزلر يوری طورغان يوللر ايەسی بولغان كوك برله آنط ايتەرمنكم (إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ) درستلكده سزلر ای مكه اهلی البته مخالف بولغوچی سوزدەسز پيغمبر عليه السلام حقنده يعنی آنڭ طوغريسنده تورلی تورلی يالغان سوزلر أيتورسز گاهی «شاعردر» ياكه «كاهن» در ديوب افترآء قيلورسز وگاهی «ساحر» در ياكه مجنوندر ديوب نامعقول سوزلەرسز (يُؤْفَكُ عَنْهُ) دوندرلمش بولور محمد عليه السلامدن ايمان كيلترودن ياكه قرآندن (مَنْ أُفِكَ) شول كمسەكم دوندرلمش بولدی وهدايتدن محروم بولدی خدانڭ علمنده (قُتِلَ الْخَرّٰاصُونَ) لعنت ايتولمش بولديلر

یالغان سویله‌گوچیلر مذکور تورلی تورلی سوز أیتکوچیلردن مراد مقتسملر
گروهیدرکم مکه‌نك تیکرهسنده کاروانلر کیله طورغان یول باشلرنده رسول
اکرم صلی‌الله علیه وسلمنی کاروان اهلینه کیمستوب وعیبله‌ب سویله‌رلر ایدی
هم کیلگوچی مسافرلرنی آنك صحبتندن منع قیلورلر ایدی حق تعالی آنلرغه
لعنت أیتدی هم آنلر حقنده بیوردی (الَّذِینَ هُمْ فِی غَمْرَةٍ) اول یالغانچیلر آنداین
کمسه‌لردرکم آنلر نادانلق وجاهللکده (سَاهُونَ) غافللردر خدای تعالی‌نك
امرلرندن هم نهیلرندن (یَسْئَلُونَ) صورارلر آنلر پیغمبر علیه‌السلامدن ومؤمنلردن
(أَیَّانَ یَوْمُ الدِّینِ) قایچان بولورسز أیته طورغان جزآء کونی یعنی قیامت قایچان
بولور دیوب صورارلر وبو صوراماقلری تکذیب واستهزآء یوزندندر حق
تعالی بیورورکم اول جزآء البته واقع بولور (یَوْمَ هُمْ عَلَی النَّارِ) شول کونده‌کم
اول مشرکلر تموغ اوطی اوزرینه (یُفْتَنُونَ) یاندرلمش بولورلر یعنی اوط
برله عذاب ایتولورلر هم تموغ خازنلری آنلرغه أیتورلر (ذُوقُوا) طاتوکزلر
(فِتْنَتَکُمْ) عذابکزنی (هٰذَا) اوشبودر (الَّذِی کُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ) شول نرسه‌کم
استعجال قیلور بولدکز سز وآشغور ایدکز آنك برله دنیاده وقتکزده (انَّ الْمُتَّقِینَ)
درستلکده تقوالق ایتکوچیلر یعنی شرکدن وگناه‌دن صاقلانغوچیلر اول کونده
بولورلر (فِی جَنَّاتٍ) جنت باغچه‌لرنده (وَعُیُونٍ) هم چیشمه‌لرده یعنی اول باغچه‌لرده
آقغوچی چیشمه‌لر بولور (آخِذِینَ) آلغوچیلر بولغانلری حالده اول متقیلر
(مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ) شول نرسه‌نی‌کم بیردی آنلرغه پروردکارلری فضل وکرمی برله
جنت نعمتلرندن (انَّهُمْ کَانُوا) درستلکده آنلر بولدیلر (قَبْلَ ذٰلِكَ) اوشبو
جنتکه کرولرندن الگاری (مُحْسِنِینَ) ایدگولك قیلغوچیلر (کَانُوا) بولدیلر
آنلر (قَلِیلاً مِنَ اللَّیْلِ) کیچنك آزغنه اولوشنده (مَا یَهْجَعُونَ) یوقلارلر بولدیلر
یعنی تونلرنك کوبره‌کینی طاعت وعبادت برله اوتکاردیلر (وَبِالْأَسْحَارِ) هم سحر
وقتلرنده (هُمْ یَسْتَغْفِرُونَ) آنلر استغفار قیلور بولدیلر ویارلقاماق استه‌دیلر
خدای تعالی‌دن (وَفِی أَمْوَالِهِمْ) دخی آنلرنك مالللرنده (حَقٌّ) نصیب والوش
بولغوچیدر (لِلسَّائِلِ) صوراغوچیغه (وَالْمَحْرُومِ) هم محروم بولغوچی مستحقغه
محروم شول فقیر وبیچاره کشیدرکم محتاجلقینی بلدرمه‌س وخلقدن صورانوب
یورمه‌س آدمیلر آنی بای دیوب گمان ایته‌رلر وآ ٹا صدقه بیرمه‌سلر (وَفِی الْأَرْضِ)
ویرده بولغوچیدر (آیَاتٌ) نشانه‌لر وعلامتلر حق تعالی‌نك قدرتینه (لِلْمُوقِنِینَ)

شکسز اوشانغوچی کمسه‌لر اوچون (وَفِي أَنفُسِكُمْ) هم اوز نفسلرکزده باردر علامتلر خداینك کمال قدرتینه (أَفَلَا تُبْصِرُونَ) ایا سزلر کورمه‌سسزمو یعنی عبرت نظری برله نظر قیلکز هم کورکز اوز نفسلرکزده بولغان نشانه‌لرنی (وَفِي السَّمَاءِ) هم کوکده بولغوچیدر (رِزْقُكُمْ) سزنك رزقکز یعنی رزقکزنك سببی بولغان یغمور کوك طرفندن کیلور یاکه رزقلرکزنك قسمتی وتفصیلی کوکده بولغوچی لوح المحفوظده یازلغاندر (وَمَا تُوعَدُونَ) دخی کوکده‌در شول نرسه‌کم سزلر وعده ایتولمش بولورسز آنك برله یعنی اجر وثواب هم جنت نعمتلری (فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ) بس کوکنك هم یرینك پروردکاری برله آنط ایته‌رمن‌کم (إِنَّهُ) درستلکده اوشبو مذکور نرسه‌لر (لَحَقٌّ) البته راست وطوغریدر (مِثْلَ مَا أَنَّكُمْ) شول نرسه اوخشاشلیدرکم سزلر (تَنْطِقُونَ) سویله‌رسز یعنی نتاکیم سزنك سویله‌مه‌کزده هیچ شك یوقدر شونك کبی اوشبو نرسه‌لرده هم یعنی خدای سزلرگه کوکدن رزق ایندرمه‌کنده هم اجر وثوابلر شونده بولماقنده هیچ بر شك وشبهه یوقدر (هَلْ أَتَاكَ) درستلکده کیلدی سیکا ای محمد علیه‌السلام (حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ) ابراهیم پیغمبرنك قدرلی وحرمتلی قوناقلرینك سوزی وخبری اول قوناقلر اون بر فرشته ایدیلرکم لوط قومینی هلاك أیله‌مه‌ك اوچون ایندرلکان ایدیلر (إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ) شول وقتده‌کم کردیلر اول قوناقلر ابراهیم علیه السلام اوزرینه (فَقَالُوا سَلَامًا) بس أیتدیلر آنلر سلام قیلدق سیکا سلام قیلماق یعنی سلام بیردیلر (قَالَ سَلَامٌ) أیتدی ابراهیم سلام بولسون سزلرگه یعنی سلاملرینه جواب بیردی دخی أیتدی (قَوْمٌ مُنْكَرُونَ) سزلر طانولماغان بر گروه‌سز یعنی مین سزنی طانوماسمن صورت وقامتده سزنك کبی بر آدمنی کورگانم یوقدر سزلر کملرسز دیدی فرشته‌لر أیتدیلر بزلر مهمانلرمز (فَرَاغَ) بس دوندی وقایتدی ابراهیم علیه السلام (إِلَى أَهْلِهِ) اوزینك اهلی صاری یعنی جماعتلری یانینه کردی شویله‌کم اول قوناقلر آنك قایده باردقینی بلمه‌دیلر (فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ) بس کیلتوردی بر یان ایتولمش بر سیمز بوزاونی (فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ) بس یاقن کیلتوردی حضرت ابراهیم اول بوزاو ایتینی قوناقلرغه یعنی اول فرشته‌لرنك آلدینه قویدی آنلر هیچده میل قیلمادیلر وقول صوزمادیلر (قَالَ) أیتدی ابراهیم علیه‌السلام آنلرغه (أَلَا تَأْكُلُونَ) ایاسزلر آشامسزمو اوشبو طعامدن یعنی «نی اوچون آشامایسز آشاکز» دیدی آنلر بز آشامایمز

ديديلر (فَاَوْجَسَ) بس خاطرينه كيلتوردی حضرت ابراهيم (منهم) اول فرشته‌لردن (خيفة) قورقونی يعنی آنلرنك هيچده آشقه قول صوزمادقلری سببلی ابراهيم عليه السلام‌نك كوكلينه قورقو توشدی زيرا كه اول زمانده بر كمسه‌گه دشمان بولوب آكا بر يمانلق قيلو اوچون كيلگان‌كشی اول كمسه‌نك طعامينی آشاماس ايدی بس ابراهيم عليه السلام هم اول قوناقلر آشقه قول صوزماغاچ مبادا ميكا دشمان بولوب بر يمانلق قصدی برله كيلگان كشيلر بولماسونلر ديب قورقدی فرشته‌لر حضرت ابراهيمنك قورقغانينی بلديلر (قَالُوا) أيتديلر آنلر ابراهيمغه (لَا تَخَفْ) قورقماغل سين كم بزلر فرشته‌لرمز ابراهيم عليه السلام أيتدی: «نی اوچون فرشته ايدكگزنی كيلگاچده أيتمه‌دكز تا كم مين ياش بوزاونی آناسندن آيروب بوغازلاماغان بولور ايدم» ديدی بس جبرائيل عليه‌السلام مبارك قاناطی برله اول قوورلمش بوزاو ايتنی صيفادی فی الحال اول بوزاو ترلدی هم اورنندن طوروب قچقرا قچقرا آناسی‌يانينه يوكوردی ساره رضی‌الله عنها پرده آرتندن آنلرنك سوزلرينی ايشتوب تورور ايدی بيك عجبكه قالدی فرشته‌لرينه سوزگه كرشديلر (وَبَشَّرُوهُ) هم سويونچ بيرديلر آنلر حضرت ابراهيمغه (بِغُلَامٍ عَلِيمٍ) دانا وبلوكلی بولغوچی بر اوغل برله يعنی ساره خاتوندن اسحاق اسملی اوغلك بولور اول اوغلك عالم بولور ديوب بشارت بيرديلر (فَاَقْبَلَتِ امْرَاَتُهُ) بس قارشی بولدی ويوزينی ايوگه توتدی حضرت ابراهيمنك خاتونی ساره (فی صَرَّةٍ) اوزينك فريادنه بولغانی حالده يعنی اوغلك بولور ديمه‌كلرينه غايتده تعجب قيلماقندن فريادقيلور وقچقرور ايدی نتاك كم بر نرسه‌گه بيك قاطی عجبله‌نگان كشی قچقرور (فَصَكَّتْ وَجْهَهَا) بس اوردی وصوقدی اول اوزينك يوزينه يعنی عجبله‌نوب قولی برله بيتينه صوقدی نتاك كم خاتونلر عجبله‌نگانده شولای قيلورلر (وَقَالَتْ) هم أيتدی حضرت ساره (عَجُوزٌ عَقِيمٌ) ايابالاطوغدرورمو بالاطاپمای طورغان‌قارچق بونيچك سوزدر ديدی چونكه اول وقتده ساره قارطايغان ايدی (قَالُوا) أيتديلر اول فرشته‌لر (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنی بزسيكا بشارت بيرگان كبی (قَالَ رَبُّكِ) أيتدی سينك پروردكارك وبزلر آنك سوزندن خبر بيردك (اِنَّهُ) درستلكده اول خدای تعالی (هُوَ الْحَكِيمُ) اولدر حكم ايتكوچی سينك اوغلك بولماق برله (الْعَلِيمُ) اولدر بلگوچی سينك عقيم ايدكگنی هم قارچق بولماقگنی بس سيندن بالا طوغدرماقغه اول قادردر قايچان كم ابراهيم عليه‌السلام آنلرنك فرشته‌لر ايدكينی هم بر بر

٢٧
(*) الجزء السابع والعشرون

اولوغ اش اوچون ايندكلرينى بلدى (*) (قَالَ) أيتدى آنلرغه (فَمَا خَطْبُكُمْ) بس نيدر سزلرنك مهم واولوغ بولغان اشكز ونينداين خدمت اوچون ايندرلدكز (أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ) اى يبه‌رلمش ايلچيلر (قَالُوا) أيتديلر فرشته‌لر (إِنَّا أُرْسِلْنَا) درستلكده بز ايندرلمش بولدق (إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ) گناه‌كار بولغوچى يعنى مشرك بولغوچى گروهنى هلاك أيله‌مه‌ك كه كم اول گروه لوط پيغمبر قومينه در (لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ) تاكم يبه‌رمه‌كمز اوچون آنلر اوزرينه آنلرنك شهرلرى آستى اوستينه كيلوب هلاك بولغانلرندن صوك (حِجَارَةً مِنْ طِينٍ) بالچقدن بولغان طاشلرنى وكيرپچلرنى (مُسَوَّمَةً) علامتلنمش وبيلگوله‌نمش بولغانى حالده اول طاشلر (عِنْدَ رَبِّكَ) پروردكارك قاشنده (لِلْمُسْرِفِينَ) فسق وفجوروده چيكدن چقغوچيلر اوچون يعنى اول طاشلرنك همه‌لرنده قارا هم آق صزقلر وعلامتلر بار ايدى ياكه هر طاشقه لوط قومندن بر كمسه‌نك اسمى يازلمش ايدى اول طاش شول كمسه‌نك اوستينه توشه‌ر ايدى ابراهيم عليه السلام اول فرشته‌لرنك مؤتفكات قومينى هلاك أيله‌مه‌ك اوچون ايندكلرينى بلگاچ اوز قرنداشينك اوغلى لوط عليه السلام اوچون مبارك خاطرى تشويشلنه‌ندى ايا اوشبو بلا وعذاب اچنده لوطنك حالى نيچك بولور ديدى فرشته‌لر أيتديلر سين آنك اوچون قايغورماغل كم لوط پيغمبر اوزى هم قزلرى خلاص بولورلر (فَأَخْرَجْنَا) بس چقارورمز بز شهردن (مَنْ كَانَ فِيهَا) اول مؤتفكات شهرلرنده بولغان كمسه‌نى (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن يعنى عذاب مشركلرگه‌گنه نازل بولاچقدر مؤمنلرنى قوتقارورمز (فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا) بس طاپماسمز بز اول شهرلرده (غَيْرَ بَيْتٍ) بر ايو اهلندن باشقه‌نى (مِنَ الْمُسْلِمِينَ) مسلمانلردن يعنى اول قوملر آراسنده مؤمن بولغان كشيلر بارى برگنه ايوده‌دركم لوط عليه السلام اوزى هم آنك ايكى قزيدر آنلردن باشقه هيچ بر مسلمان يوقدر حضرت لوط مؤتفكات قومينى يكرمى يل ايمانغه دعوت قيلوب آنلردن بارى بر كشى ايمان كيلتوردى ديمشلر (وَتَرَكْنَا فِيهَا) هم قويارمز بز اول شهرلرده (آيَةً) بر علامتنى يعنى عذابنك نشانه‌سينى وبيلگوسينى قالدرورمز (لِلَّذِينَ) شول كمسه‌لر عبرت آلسونلر اوچون كم (يَخَافُونَ) قورقورلر آنلر (الْعَذَابَ الْأَلِيمَ) رنجتكوچى عذابدن اول علامتلر لوط قومينك ديارنده هنوز موجوددر ديمشلر آنلرنك شهرلرى اورننده قاپ قارا صو پيدا بولمشدر (وَفِي مُوسَى) هم موسى پيغمبر قصه‌سنده

اوشانداق عبرت باردر قورقفوچیلرغه (اذ أرسلناه) شول وقت کم یبه‌ردك بز اول موسی‌نی پیغمبر ایتوب (الی فرعون) فرعون صاری (بسلطان مبین) روشن وآشکارا بولغوچی دلیل برله یعنی عصاهم یدبیضا کبی معجزه‌لر برله (فتولی) بس یوز دوندردی فرعون آکا ایمان کیلترودن (برکنه) اوزینك قوّتی سببلی یعنی خزینه‌لرینه ولشکرلرینه طایانوب ایماندن اعراض قیلدی (وقال) هم أیتدی (١) فرعون (ساحر) اوشبو موسی سحرچیدر سحر برله کوزلرنی باغلاب عجایب‌اشلرنی کورگازور (أو مجنون) یاایسه اول دیوانه‌درکم اوز اشینك عاقبتینی اویلاماس دیدی (فاخذناه) بس طوتدق بز فرعوننی غضب وقهرمز برله (وجنوده) هم آنك لشکرینی وقومینی توتدق ایمان کیلتورمه‌ولری سببلی (فنبذناهم) بس طاشلادق بز آنلرنی وغرق أیله‌دك (فی الیم) دریاغه (وهو مُلیم) وحالانکه اول فرعون اوزاوزینی ملامت ایتکوچی وشلته‌له‌گوچی‌ایدی موسی‌غه ایمان کیلتورمه‌گانلکی اوچون (وفی عاد) دخی عاد قومینی‌هلاك ایتوده هم عبرت واوگوت باردر اعتبار ایه‌لرینه (اذ أرسلنا) شول وقت کم یبه‌ردك بز (علیهم الریح العقیم) اول عاد قومی‌اوزرینه خیرسز ومنفعتسز بولغوچی جیلنی یعنی عذاب جیلینی یبه‌ردك (ما تذر) قویماس ایدی اول عذاب جیلی (من شیء) هیچ‌بر نرسه‌نی کم (اتت علیه) کیلدی وایسدی‌اول جیل آنك اوزرینه (الا جعلته) مگر شولکم قیلدی اول نرسه‌نی (کالرمیم) چروب تتولمش سویه‌ك کبی (وفی ثمود) ودخی ثمود قومینك قصه‌سنده علامت باردر عبرت آلغوچیلرغه (اذ قیل لهم) شول وقت کم أیتولدی اول ثمود قومینه صالح پیغمبرنی تکذیب‌ایتوب توه‌سینی اولتوردکلری صوکنده (تمتعوا) فائده‌له‌نکز سز دنیا ترکلکی برله (حتی حین) برمعلوم مدتکه‌چه یعنی عذاب کیلگانگاچه‌کم اوچ کوندن صوك سزلرگه عذاب نازل بولاچقدر (فعتوا) بس باش طارتدیلر آنلر (عن أمر ربهم) پروردکارلرینك فرماننن (فاخذتهم الصاعقة) بس توتدی آنلرنی هلاك ایتکوچی عذاب اوچ کوندن صوك (وهم ینظرون) وآنلر منتظر ایدیلر وکوته‌رلر ایدی (فما استطاعوا) بس قادر بولمادیلر آنلر وکوچلری یتمه‌دی (من قیام) اورنلرندن تورماقغه یعنی توروب عذابدن قاچا آلمادیلر (وما کانوا) هم بولمادیلر آنلر (منتصرین) انتقام آلغوچیلر بزدن وبربرینه یاردم ایتکوچیلر عذابنی دفع قیلوده (وقوم نوح) دخی هلاك أیله‌دك بز نوح پیغمبر قومینی (من قبل) عاد

(١) محققلر دیمشلردرکم فرعوننك حضرت موسی‌غه اوشبو طریقه طعنه ایتمه‌کی کمال جهلینه وغایت نادانلقینه دلیلدر زیراکه بربرسینه ضد بولغان هیچ‌بر گه جیولماق احتمالی بولماغان‌ایکی تورلی اش برله طعن قیلدی «ساحردر» یاکه «مجنوندر» دیدی وحالانکه‌ساحر بولورغه عقلینك تماملق ذهن وفکرنك اوتکون بولماقی کیره کدر دیوانه‌لقغه عقلنك زایل بولماقی‌لازمدر بوایکی اش البته بربرسینه ضددر روح‌البیان.

وثمود قوملرندن الگاری (انّهم کانوا) درستلکده اول نوح قومی بولدیلر (قوماً فاسقین) کفر ومعصیت برله استقامتدن طشقاری چقفوچی گروه (والسّماء بنیناها) وکوکنی بنا أیلهدك بز (بأید) الوهیت قوّتی برله (وانّا لموسعون) هم درستلکده بز کیك قیلغوچیمز خلایقنك رزقینی نتاك کم کوکلرنی کیك أیلهدك (والأرض فرشناها) دخی توشهدك بز بیرنی (فنعم الماهدون) بس نی ایزگو وکورکام توشه‌گوچیمز بز (ومن کلّ شیء) وهر برنرسه‌دن (خلقنا) یاراندق بز (زوجین) ایکی نوعنی یعنی هرجان ایه‌سینی جفت ایتوب آنا وآنا هم ایر وخاتون ایتوب یاراندق یاکه هرنرسه‌نی جفت ایتوب وبربرینه مقابل ایتوب یاراندق مثلا نور برله ظلمت کون برله تون کوك برله یر جای برله فش موت برله حیات ایمان برله کفر وهکذا (لعلّکم تذکّرون) شاید کم سزلر وعظ‌ه‌نورسز واوگوت آلورسز یعنی شوندن اعتبار أیلهب برلك ویالغوزلق خدای تعالی گه‌گنه خاص‌ایدکینی بلورسز (ففرّوا) بس قاچکزلرای بنده‌لر وفایتکزلر کفر وشرکدن هم معصیتدن (الی الله) خدای تعالی‌نك توحیدی صاری هم طاعتی صاری یاکه آنك عذابندن ثوابینه فایتکز (انّی) درستلکده مین (لکم) سزلرگه (منه) خدای تعالی‌نك عذابندن (نذیر مبین) آشکارا قورقتقوچی مین (ولاتجعلوا) هم قیلماکز سزیعنی طابونماکز (مع الله) خدای‌تعالی برله (الهاً آخر) باشقه معبودکه بلکه خدای تعالی‌گه‌گنه عبادت قیلکز (انّی لکم) درستلکده مین سزلرگه (منه) خدای تعالی‌دن (نذیر مبین) برآشکارا قورقتقوچی مین (کذلك) اوشانداق یعنی نتاك کم سینك قومك سینی ساحردر ومجنوندر دیورلر شونك کبی (ماأتی) کیلمه‌دی (الّذین من قبلهم) اوشبو مکه مشرکلرندن الگاری بولغان کمسه‌لرگه (من رسول) هیچ برپیغمبر (الاّ قالوا) مگر ایتدیلر آنلر اول پیغمبرنی (ساحر) سحرچیدر دیوب (أو مجنون) یا ایسه دیوانه‌دردیوب یعنی معجزه کورگازسه سحرچیدر دیدیلر حشر وبعثدن هم قیامتدن خبربیرسه دیوانه دیدیلر (أتواصوا به) ایا وصیت قیلدیلرمو اول مشرکلرگه اوشبوسوزبرله یعنی اوشبو سوزنی أیتکز دیوب هیچ کم آنلرغه وصیت ایتمه‌دی (بل هم) بلکه اول مشرکلر (قوم طاغون) فرماندن چقفوچی وآزغوچی گروهلردرشول سببلی اوشبو سوزلرنی أیتورلر (فتولّ عنهم) بس یوز دوندرگل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه مکافات‌ایتودن وانتقام آلودن تاکم جهاد برله امر کیلگانگاچه

(فما أنت بملوم) بس سین ملامت ایتولمش توگل سین خدای تعالی قاشنه یعنی آنلردن اعراض قیلماقك سببلی سینی شلته ایتمه‌س (وذكّر) هم اوگوتله گل ونصیحت ایتکل (فانّ الذّكرى) بس درستلکده سینك اوگوتله‌مه‌گك (تنفع المؤمنين) فائده بیرور مؤمنلرگه یعنی مشرکلرنك انکار وعنادلری سببلی مؤمنلرنی نصیحت قیلودن توقتاماغل سینك نصیحتك مؤمنلر اوچون فائده‌لیدر (وما خلقت الجنّ والانس) ویاراتمادم مین پریلرنی هم آدمیلرنی (الّا ليعبدون) مگر میکا عبادت قیلسونلر اوچونگنه یاراتدم وهمه‌لرینی عبادت برله امر قیلدم (ما أريد منهم) مین تله‌مه‌سمن آنلردن (من رزق) هیچ رزقنی (وما أريد) دخی تله‌مه‌سمن (أن يطعمون) میکا طعام بیرمه‌کلرینی بلکه رزق بیرمه‌ك وطعام بیرمه‌ك مینم صفتمدر مین اوزم آنلرغه رزق بیرورمن (انّ الله) درستلکده خدای تعالی (هو الرزّاق) اولدر رزق بیرگوچی بارچه جان ایه‌سینه (ذو القوّة المتين) محکم بولغوچی قوّت وقدرت ایه‌سیدر (فانّ للّذين ظلموا) بس درستلکده ظلملق قیلغان کمسه‌لرگه یعنی مکه مشرکلرینه بولغوچیدر (ذنوبا) عذابدن اولوش (مثل ذنوب أصحابهم) آنلرنك یولداشلرینگ اولوشلری اوخشاشلی یعنی اوّلگی مشرکلرگه بولغان عذاب کبی عذاب بونلارغه هم بولور (فلا يستعجلون) بس آشوقماسونلر آنلر اول عذابنی طلب قیلوده (فويل) بس نی خسرتدر (للّذين كفروا) ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرگه (من يومهم الّذى) شوندایین کونلرینگ عذابندن کم (يوعدون) وعده ایتولمش بولورلر آنلر اول کون برله یعنی قیامت کونی.

سورة الطور مكية وهى تسع واربعون آية

۵۱ نجی سوره والطور سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۴۹ آیتدر

بسم الله الرحمن الرحيم

(والطّور) قسم یاد ایته‌رمن طور سینا طاوی برله‌کم موسی پیغمبر شول طاوده خدای تعالی‌نك کلامینی ایشتکاندر (وكتاب مسطور) هم قسم قیلورمن یازلمش کتاب برله (فى رقّ منشور) اوقوماق اوچون آچولمش صحیفه‌ده اول کتابدن مراد قرآندر یاکه لوح المحفوظدر یاکه موسی علیه السلامغه نازل بولغان لوحلردر (والبيت المعمور) دخی آباد ایتولمش ایو برله قسم یاد ایته‌رمن کم آندن مراد کعبه‌در یاکه کوکده کعبه توغریسنده واقع بولغان بیت المعمور درکم

فرشته‌لر آنی طواف قیلورلر (وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ) دخی قسم قیلورمز یوقاری کوته‌رلمش توشام برله یعنی کوك برله یاکه عرش اعظم برله (وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ) هم طولی بولغوچی دینکز برله آنط ایته‌رمن یعنی عرش آستنده بولغان بحر الحیوان اسملی دینکز برله یاکه بحر مسجوردن مراد جهنمدر والحاصل اوشبو مذکور نرسه‌لر برله آنط ایتوب أیتورمن کم (إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ) درستلکده پروردکارکزك عذابی (لَوَاقِعٌ) البته واقع بولغوچی وکیلگوچیدر (مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ) یوقدر اول عذابقه هیچ بر دفع ایتکوچی وآنی کیته‌رگوچی (يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ) شول کونده‌کم حرکت قیلور وتبره‌نور کوك (مَوْرًا) برعجیب تبره‌نمه‌ك یعنی اضطرابقه کیلور (وَتَسِيرُ الْجِبَالُ) هم سیر قیلور ویورور طاولر یعنی هواده اوچوب یورورلر (سَيْرًا) بر قورقنچلی سیر قیلماق ویورمه‌ك (فَوَيْلٌ) بس نی قاطی عذابدر (يَوْمَئِذٍ) شول کونده (لِلْمُكَذِّبِينَ) یالغانقه توتقوچیلرغه خدای ورسول سوزلرینی (الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ) شوندایین یالغانقه توتقوچیلرکم آنلر باطل سوزلرکه شروع قیلمانده وکرشمکده (يَلْعَبُونَ) اوینارلر یعنی قرآننی وپیغمبر علیه السلام سوزلرینی استهزاء قیلورلر ومسخره‌که توتارلر (يَوْمَ يُدَعُّونَ) قورقتکزلر شول کوندنکم طارتولمش وچیکولمش بولورلر کفر اهلی اولکونده خورلق ورسوالق برله (إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ) تموغ اوطی صاری (دَعًّا) بر طارتولماق قهر وقاطیلق برله هم فرشته‌لر آنلرغه أیتورلر (هٰذِهِ) اوشبودر (النَّارُ الَّتِي) شوندایین اوطکم سزلر دنیاده وقتکزده (كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ) یالغانقه توتار بولدکز آنی وآکا اوشانماس ایدکز هم پیغمبرنك اشلرینی سحردر دیور ایدکز (أَفَسِحْرٌ هَٰذَا) ایا بس سحرمیدر اوشبو کورکانکز (أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ) یا ایسه سزلر کورمه‌یسزلرمو وکوزکزنی باغلاغانلرمو (اصْلَوْهَا) کرکزلر اول تموغغه (فَاصْبِرُوا) بس صبر قیلکز وچداکز اوط عذابینه (أَوْ لَا تَصْبِرُوا) یا ایسه چداماینچه جزع وفریاد قیلکز (سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ) برابر وتیکزدر سزلرکه یعنی هر ایکیسندن هیچده فائده بولماس ومنکو عذابده قالورسز (إِنَّمَا تُجْزَوْنَ) موندن باشقه توکلدرکم سزلر جزا بیرلمش بولورسز (مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نك جزاسینی کم اشلر بولدکز دنیاده وقتکزده (إِنَّ الْمُتَّقِينَ) درستلکده کفر وشرکدن صاقلانغوچیلر (فِي جَنَّاتٍ) جنت باغچه‌لرنده (وَنَعِيمٍ) هم نعمتلرده (فَاكِهِينَ) شاد بولغوچیلردر ولذت طاپقوچیلردر (بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ) شول نرسه برله کم بیردی آنلرغه پروردکارلری

کرامت ونعمتلردن (ووقیهم ربهم) هم صافلادی آنلرنی پروردکارلری (عذاب الجحیم) تموغ عذابندن هم جنت خازنلری همیشه آنلرغه أیتورلر (کلوا) آشاکزلر جنت طعاملرندن (واشربوا) هم اچکزلر جنت شرابلرندن (هنیئا) بارچه کدورتلردن خالص وپاك ایتولمش بولغان حالده (بما کنتم تعملون) شول نرسه سببلی کم اشلر بولدکزسز (متکئین) طایانغوچیلر بولورلر اول متقیلر جنتده (علی سرر مصفوفة) تزلمش کرسیلر واورندقلر اوزرینه (وزوجناهم) دخی جفتلندردك بز آنلرنی جنتده (بحور عین) آق یوزلی وایرکن کوزلی حور قزلری برله (والذین آمنوا) هم شول کمسه‌لرکم ایمان کیلتوردیلر (واتبعتهم) دخی ایه‌ردی آنلرغه (ذریتهم) آنلرنك بالالری یعنی یاش بالالری (الحقنا بهم) توتاشدرورمز آنلرغه (ذریتهم) آنلرنك بالالرینی یعنی جنتده آنلرنی برگه قیلورمز (وما آلتناهم) هم کیموتمه‌سمز اوشبونك سببلی آنلردن (من عملهم) قیلغان عمللرینك اجر وثوابندن (من شیء) هیچ برنرسه‌نیه یعنی بالالرنی آتالر درجه‌سینه ایرشدرورمز اوز فضلیمز برله آنك سببلی آتالرنك اجر وثوابلری کیمتولمه‌س (کل امرئ) هربر عاقل وبالغ بولغان ایر (بما کسب) اوزینك کسب قیلغان واشله‌گان نرسه‌سینه (رهین) رهنه‌در یعنی قیلغان اشینك مکافاتینی وجزاسینی قیامتده البته کورماینچه قالماس (وامددناهم) دخی آرتدرورمز بز جنت اهلینه ومتقیلرگه یعنی ذکر ایتولمش نعمتلر اوستینه ینه آنلرغه بیرورمز (بفاکهة) هرتورلی یمشنی (ولحم) دخی لذتلی ایتنی (مما یشتهون) شول نرسه‌دنکم آرزو قیلورلر آنلر وتله‌رلر (یتنازعون فیها) بربرسینه صونارلر اول متقیلر جنتده (کأسا) جنت خمری برله طولی بولغان کاسه‌نی (لا لغو فیها) یوقدر بیهوده وبوش سوزلر اول خمرنی اچکانده (ولا تأثیم) هم یوقدر بوزق اش قیلماق یعنی دنیاداغی خمر مجلسنده بولا تورغان یمان سوزلر وقباحتلکلر آنده هیچده بولماس (ویطوف علیهم) هم طواف قیلورلر اول متقیلر اوزرینه یعنی جنتده آنلرنك خدمتنده بولورلر (غلمان لهم) آنلرنك خدمتچی یکتلری (کأنهم) گویاکه اولر یکتلر کورکاملکده ولطافتده (لؤلؤ مکنون) صدف اچنده اورتولمش انجولردرکم آنلرغه هیچ کمنك کوزی توشمه‌گان وقولی تیکمه‌گاندر (واقبل بعضهم) وقارشی بولور جنت اهلینك بعضلری (علی بعض) بعضلری اوزره (یتساءلون) صوراشورلر بر برسندن دنیاداغی حاللرنی (قالوا)

أیتورلر بعضلری بعضلرینه (انّا کنّا) درستلکه بز بولدق (قبل) موندن الگاری یعنی دنیاده (فی اهلنا) اهللریمز آراسنده (مشفقین) قورقغوچیلر خدایندك عذابندن (فمن الله) بس منّت قویدی خدای تعالی (علینا) بزنك اوزریمزگه اوزینك فضلی ورحمتی برله (ووقینا) هم صاقلادی اول بزلرنی (عذاب السموم) اوط عذابندن (انّا کنّا) درستلکده بز بولدق (من قبل) موندن الگاری دنیاده (ندعوه) اوندهر ایدك وعبادت قیلور ایدك خدای تعالی گه وتموغدن صاقلاماقینی آندن صورار ایدك بس خدای تعالی بزلرگه اجابت قیلدی وتموغ عذابندن بزنی صاقلادی (انّه) درستلکده اول خدای تعالی (هو البرّ) اولدر یخشیلق ایتکوچی بنده‌لرگه (الرّحیم) مهربان ومرحمتلی آنلرغه (فذکّر) بس اوگتله گل ونصیحت ایتکل سین ای محمد علیه السلام مکه اهلینی قرآن برله هم نصیحت ایتمه‌کنده ثابت بولغل ومشرکلرنك سینی کاهندر ومجنوندر یاکه شاعردر دیمه‌کلرینه سین قایغورماغل (فما انت بنعمت ربّك) بس سین ایمه‌سسك پروردکارکنك انعامی برله (بکاهن) وحی کیلودن باشقه غیبدن خبر بیرگوچی کاهن (ولا مجنون) دخی دیوانه ایمه‌سسك یعنی خدای تعالی اوز فضلی وانعامی برله سینی بو اشلردن صاقلاغاندر اول مشرکلرنك سوزلری یالغاندر (أم یقولون شاعر) بلکه أیتورلر اول مشرکلر سینی اول بر شعر أیتکوچیدر پیغمبر توگلدر (نتربّص به) بزلر کوتوب طورورمز وکوز طوتارمز آکا (ریب المنون) روزکارنك حادثه‌سینی یعنی بز آنك اولمه‌کینی کوتوب وامید ایتوب طورامز باشقه شاعرلر ئولوب کیتدیلر بو هم ئوله‌ر یاکه آتاسی کبی قصقه عمرلی بولور تیز ئوله‌ر دیورلر (قل) أیتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (تربّصوا) سزلر منتظر بولکز وکوتوب طورکز مینم اولمه‌کمنی (فانّی معکم) بس درستلکده مین هم سزنك برله برگه (من المتربّصین) منتظر بولغوچیلردنمن وکوته‌رمن سزنك هلاك بولماقکزنی (أم تأمرهم) یا ایسه بیورورمو اول مشرکلرگه (أحلامهم) آنلرنك عقللی باشلری وبلوکلیلری (بهذا) اوشبو ایکی تورلی سوز برله‌کم بر مرتبه سینی کاهندر دیورلر کاهن بولغان کشی البته عقللی بولورغه کیره‌ك وبر مرتبه مجنوندر دیورلر مجنون بولغان کشی عقلسز بولماق کیره‌ك بس آنلرنك بو سوزلری عقللی کشینك سوزی توگلدر نادانلقلرندندر (أم هم) بلکه اول مشرکلر (قوم

طاغون) آزغونلقده چیکدن چقفوچی. گروهلردر (اَمْ یَقُولُونَ) بلکه أیتورلر اول مشرکلر (تَقَوَّلَهُ) اول محمد اوزندن چغاروب أیتکاندر قرآننی دیوب لکن اش آنلر أیتکانچه توگلدر (بَلْ لَا یُؤْمِنُونَ) بلکه آنلر اشانماسلر حسد وعنادلری سببلی (فَلْیَأْتُوا بِحَدِیثٍ مِثْلِهِ) بس أیتکلکم کیلتورسونلر اول مشرکلر قرآن اوخشاشلی بولغان بر سوزنی (اِنْ کَانُوا صَادِقِینَ) اگر بولسه‌لر آنلر راست أیتکوچیلر قرآننی محمد اوزندن چغاروب أیته‌در دیمه‌کلرنه یعنی اگر قرآن کشی سوزی بولسه اول مشرکلر عربنك فصیحلریدر شول قرآن کبی بر سوزنی اوزلرندن چغاروب أیتسونلر البته أیته آلماسلر (اَمْ خُلِقُوا) یا ایسه یاراتلمش بولدیلرمو آنلر (مِنْ غَیْرِ شَیْءٍ) بر نرسه‌دن باشقه یعنی بر خالقدن ویاراتقوچیدن باشقه یاراتلدیلرمو البته آنداق توگلدر بلکه آنلرنی خدای‌تعالی یاراتقاندر (اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ) یا ایسه آنلر اوزلری یاراتقوچیلردرمو بو اش هم ممکن توگلدر زیراکه مخلوقنك خالق بولماقی محالدر (اَمْ خَلَقُوا السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضَ) یا ایسه آنلر یاراتدیلرمو کوکلرنی هم ییرنی البته آنداق ایمه‌سدر (بَلْ لَا یُوقِنُونَ) بلکه اول مشرکلر شکدن چقماسلر ویقینغه کرمه‌سلر وهیچده اشانماسلر (اَمْ عِنْدَهُمْ) یا ایسه آنلرنك قاشلرنه‌درمو (خَزَائِنُ رَبِّكَ) پروردکارکنك علم خرینه‌لری تاکم پیغمبرلك که کم مناسب ایدکینی بلورلر ایدی البته آنداق توگلدر (اَمْ هُمُ الْمُصَیْطِرُونَ) یا ایسه آنلر غالب ومسلط بولغوچیلردرمو وهر اشکه ایرکلیلردرمو تاکم تله گان اشلرنی اشله‌رلر ایدی البته مسلط توگللردر (اَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ) یا ایسه آنلرنك بر باصقچلری بارمیدرکم آنك برله کوککه منه‌رلرمو (یَسْتَمِعُونَ فِیهِ) طکلارلرمو آنده فرشته‌لرنك سوزلرینی وغیب خبرلرینی ایشتورلرموا گر شونداق بولسه (فَلْیَأْتِ) بس کیره‌کدرکم کیلتورسون (مُسْتَمِعُهُمْ) آنلرنك کوککه منوب طکلاوچیلری وایشتکوچیلری (بِسُلْطَانٍ مُبِینٍ) روشن وآشکارا بولغوچی دلیلنی اوزینك طکلاغانلقینه (اَمْ لَهُ الْبَنَاتُ) یا ایسه خدایغه بولغوچیدرمو قزلر (وَلَكُمُ الْبَنُونَ) وسزلرگه بولغوچیدرمو اوغللر یعنی ای مشرکلر سزلر فرشته‌لرنی خداینك قزلریدر دیورسز ایر بالالر سزگه بولوب قزلر خدایغه‌میدر بو سوز آنلرنی تجهیل وتسفیه‌در نتاك یوقاریده اوتدی (اَمْ تَسْئَلُهُمْ) یا ایسه سین صورارسکمو ای محمد علیه‌السلام اول مشرکلردن رسالتنی تبلیغ ایتمه‌کك اوچون (أَجْرًا) اجرت وخدمت حقینی (فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ)

بس آنلر اول خدمت حقینی اوستلرینه یوکله‌مه‌کدن (مُثقَلُونَ) آغر یوکلی بولورلرمو یعنی سین آنلردن حق صوراب وخدمت حق تولهرگه قوشوب آنلرغه آغرلق کیلورمو شونك اوچون سیندن یوز دوندرورلرمو البته آنداق توگلدر سین آنلردن هیچ بر حق صوراماسسك (أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ) یا ایسه آنلرنك قاشنه‌درمو غیب خبرلری یازلغان نرسه یعنی لوح المحفوظ (فَهُمْ يَكْتُبُونَ) بس اول مشرکلر یازارلرمو آندن کورب وبلورلرمو کیله‌چکده‌گی اشلرنی البته آنداق توگلدر (أَمْ يُرِيدُونَ) بلکه نلهرلر آنلر (كَيْدًا) بر مکر وحیله‌نی سینگ حقگده یعنی سیگا بر یمانلق ایتونی قصد قیلورلر (فَالَّذِينَ كَفَرُوا) بس ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (هُمُ الْمَكِيدُونَ) آنلردر مکر وحیله ایتولمشلر یعنی قیلغان حیله‌لرینگ ضرری وجزاسی اوزلرینه بولور بدر صوغشنده اوزلری مقتول بولورلر (أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ) یا ایسه اول مشرکلرنگ بر خدایلری بارمیدر (غَيْرُ اللَّهِ) الله تعالی گه باشقه بولغوچی تاکم اول خدایلری آنلرنی عذابدن قوتقارسه (سُبْحَانَ اللَّهِ) پاك ومنزه‌در خدای تعالی (عَمَّا يُشْرِكُونَ) شول نرسه‌دن‌کم آنلر شریك کیلتورورلر یعنی آنگ هیچ بر شریکی یوقدر وآندن باشقه بر معبود یوقدر مرویدرکه قریش مشرکلری پیغمبرمز علیه‌السلام حضرتلرینه أیتورلر ایدی اگر بزلرگه عذاب کیلور دیوب قیلغان وعدگ راست بولسه کوکدن بزنگ اوستمزگه بر کیسه‌ك نرسه توشورگل بزنی هلاك ایتسون دیوب استهزآ قیلورلر ایدی حق سبحانه‌وتعالی بیوردی‌کم (وَإِنْ يَرَوْا) واگر کورسه‌لر اول مشرکلر (كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ) بر پاره وکیسه‌کنی کوکدن (سَاقِطًا) توشکوچی آنلر اوستینه آنلرنی هلاك ایته‌رگه (يَقُولُوا) أیتورلر آنلر غایت عنادلرندن بو توشکوچی پاره کوکنگ بر کیسه‌کی توگلدر بلکه (سَحَابٌ مَرْكُومٌ) بر برینه یابوشقان وطوتاشقان بولوطدر عذاب توگلدر دیورلر یعنی افراط عنادلرندن عذابنگ علامتلرینی کورسه‌لرده انصافقه کیلمه‌سلر وکفردن قایتماسلر (فَذَرْهُمْ) بس قویغل سین آنلرنی وآنلردن کیچکل ای محمد علیه السلام یعنی حاضرده آنلر برله صوغش قیلماغل (حَتَّىٰ يُلَاقُوا) تاکم آنلرنگ یولوقغانلرینه‌چه وکورگانلرینه‌چه (يَوْمَهُمُ الَّذِي) شوندای‌ین کونلرینی کم (فِيهِ يُصْعَقُونَ) اول کونده هلاك ایتولمش بولورلر آنلر (يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ) شول کونده‌کم دفع قیلماس وکیته‌رمه‌س آنلردن (كَيْدُهُمْ) قیلغان مکر وحیله‌لری (شَيْئًا) هیچ بر نرسه‌نی عذابدن (وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ) هم یاردم

بیرلمش بولماسلر اول مشرکلر اول کونده یعنی هیچ‌کم آنلرنی عذابدن فوتقارا آلماس اول کوندن مراد قیامت یا که بدر صوغشی کونیدر (وَانَّ لِلَّذِینَ ظَلَمُوا) درستلکده ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرگه بولغوچیدر (عَذَابًا دُونَ ذٰلِكَ) آخرت عذابندن باشقه بر عذاب هم‌کم اول قبر عذابیدر یا که دنیاداغی بلاوقاطیلقلردر بدرده اولتورلمه‌ك وقحطلق کبی (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ) ولکن مشرکلرنك کوبره‌کی (لَا یَعْلَمُونَ) بلمه‌سلر آنی (وَاصْبِرْ) وصبر قیلغل هم چداغل سین ای محمد علیه السلام (لِحُكْمِ رَبِّكَ) پروردکارکنك اول مشرکلر توغریسنده بولغان حکمینه یعنی آنلرغه مهلت بیرمه‌کینه وسیکا ایذاء وجفالر أیله‌مه‌کلرینه چداغل (فَاِنَّكَ) بس درستلکده سین (بِاَعْیُنِنَا) بزنك حفظمزده سن بز سینی کوره‌مز وصاقلایمز (وَسَبِّحْ) هم‌نماز اوقوغل (بِحَمْدِ رَبِّكَ) پروردکارکنك فرمانی برله (حِینَ تَقُومُ) اویقودن طورغان وقتکده یا که نماز اوقوماق اوچون اولطورغان اورنکدن تورغان وقتکده «سبحانك اللهم وبحمدك» دیوب أیتکل خبرده کیلمشدر کم هر کم مجلسدن طورغان وقتده «سبحانك اللهم وبحمدك اشهدان لا اله الا انت استغفرك واتوب الیك» دیوب ایتسه شول مجلسده واقع بولغان بارچه لغو ولهولرینه کفارت بولور (وَمِنَ اللَّیْلِ) دخی کیچنك بعضی اولوشنده (فَسَبِّحْهُ) بس نماز اوقوغل سین خدای‌تعالی اوچون (وَاَدْبَارَ النُّجُومِ) دخی نماز اوقوغل یولدزلر غائب بولغاندن صوك یعنی طاك آطقاندن صوك مراد ایرته نمازینك سنتی یا که فرضیدر.

سورة النجم مكية وهی اثنان وستون آية

۵۲ نجی سوره والنجم سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٦٢ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

مروی‌در که رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم دعوتنی اظهار ایدوب خلقنی آشکارا ایمانغه اوندی باشلاغاچ «مشرکلر ملامت وطعنه قیلمانغه کرشدیلر محمد ضلالتکه توشدی یولدن آزدی وآتالرمز دیننی طاشلادی» دیدیلر بس حق‌سبحانه وتعالی بیوردی‌کم (وَالنَّجْمِ اِذَا هَوٰى) قسم یاد ایته‌رمن یولدز برله هر قایچان طوغسه یا که باطسه اول یولدز مراد بارچه یولدزلردرکم مسافرگه یولنی کورگازگوچیلردر یا که شیطانلرغه آطولا تورغان یولدزلردر بعضیلر «ثریا» یا که زهره یولدزی مرادد دیورلر وبعضیلر «نجم»دن مراد قرآندر «هوی» نزل معناسنده‌در

دیورلر یعنی قرآن برله قسم‌درکم هر قایچان اینسه اول قرآن دیمك بولور امام جعفرالصادق رحمه‌الله‌دن منقولدرکه نجم‌دن پیغمبرمز علیه السلامدرکم معراج کیچه‌سنده کوکدن نزول قیلدی حق‌تعالی آنك وجود شریفی برله آنط ایتوب ایتورکم (مَاضَلَّ صَاحِبُكُمْ) ضلالتکه توشمه‌دی وآزمادی سزنك صاحبکز محمد علیه السلام (وَمَاغَوٰی) هم خطا قیلمادی ویا کلشمادی (وَمَایَنْطِقُ) دخی سوزله‌مس اول محمد علیه السلام (عَنِ الْهَوٰی) اوز نفسی هواسندن یعنی آنك سویله‌گان سوزلری اوز نفسی آرزوسندن وباطلغه توگلدر یاکه آنك قرآن برله سویله‌مه‌کی اوز قاشندن توگلدر (اِنْ هُوَ) ایمه‌سدر آنك سویله‌گان سوزی (اِلَّا وَحْیٌ) مگر بروحیدرکم (یُوحٰی) ایندرلمش بولور آکا خدای‌تعالی قاشندن (عَلَّمَهُ) اوگره‌تدی آکا اول وحینی وکیلتوردی (شَدِیدُ الْقُوٰی) (١) فاطی‌قوّتلی بولغوچی فرشته یعنی جبرائیل علیه السلام (ذُومِرَّةٍ) کورکام صورت ایه‌سی بولغوچی فرشته (فَاسْتَوٰی) بس مستوی بولدی یعنی ثابت ومستقیم بولدی اوزینك اشنده یاکه اوزینك اصلی صورتنده توردی (وَهُوَ بِالْاُفُقِ الْاَعْلٰی) واول فرشته کوکنك یوقارغیراق چیتنده ایدی تاکم پیغمبرمز علیه السلام آنی شول صورتنده کوردی اول حضرتدن باشقه هیچ بر کشی جبرائیلنی اصلی صورتنده کورمه‌دی حضرت پیغمبر علیه السلام آنی کورب بی هوش بولدی هوشینه کیلگاندن صوك کوردی کم جبرائیل آنك یانده اولطورغان بر قولینی حضرتنك مبارك کوکره‌گینه قویغان ایدی حق‌تعالی آندن خبر بیروب بیورورکم (ثُمَّ دَنٰی) صوکره یقین کیلدی جبرائیل پیغمبر علیه السلامغه (فَتَدَلّٰی) بس باشینی توبان ایکدی وایولدی آکاسوز أیتمك اوچون (فَكَانَ) بس بولدی پیغمبر علیه السلام برله جبرائیل آراسنداغی مسافت (قَابَ قَوْسَیْنِ) ایکی جایه‌نك اوچلری قدرلی (اَوْ اَدْنٰی) یاکه آندن هم یقینراق ایدی یعنی بیك یقین کیلدی (فَاَوْحٰی) بس وحی قیلدی جبرائیل وظاهر أیله‌دی (اِلٰی عَبْدِهٖ) خدای‌تعالی‌نك بندسی صاری یعنی محمد علیه السلامغه (مَآ اَوْحٰی) خدای تعالی وحی قیلغان نرسه‌نی یعنی خدای جبرائیلغه أیتکان سوزلرنی جبرائیل محمد علیه السلامغه أیتدی وبلدردی (٢) (مَاكَذَبَ الْفُؤَادُ) یالغان ایتمه‌دی محمد علیه السلام‌نك کوکلی (مَارَاٰی) شول نرسه طوغریسنده کم کوردی آنك کوزی جبرائیل صورتنده ایکنچی قولگه فاراغانده کورگان نرسه‌سندن مراد خدای تعالی در یعنی خدای تعالی کوکل کوزی برله کوردی وبعضی صحابه‌لر معراج کیچه‌سنده رسول اکرم حضرتی خدای تعالی‌نی ظاهر کوزی

(١) جبرائیل علیه السلام نك قوتندن بری شولدرکم لوط قومینك شهرلرینی بر قاناطی برله کوته‌رب کوککه یقین کیلتورب ینه‌یرگه طاشلادی هم بارچه ثمودقومینی بر صیحه‌سی وآوازی برله هلاك أیله‌دی جبرائیل علیه السلام بر قاطی طاوشی ایله قچقرسه بوتون یر یوزنده‌گی خلایقنك هوشلری کیته‌ر ایدی لوط قومینك شهرلری بولغان مؤتفکات ولایتن بارچه شهرلری وقریه‌لری هم آنلرده بولغان آدملری وحیواناتلری ایله بر قاناطینه آلوب کوته‌رب یوقاریغه چغاردی حضرت جبرائیلنك اوزینه قاناطی اوستونه برچین قونغان شکللی هم بولمادی اوشبو مقدار کوچلی بولغانلقدن «شدید القوی» دیوب آطالدی زادالمسیر.

(٢) بعضیلر بو طریقه تفسیر ایدرلرکم ثم دنی بس یقین بولدی محمد علیه السلام خدای تعالی حضرتینه معراج کیچه‌سنده فتدلّی بس —

برله کوردی دیورلر والله اعلم (اَفتُمارُونَهٗ) ایاسزلر مجادله قیلورسزمو محمد علیه السلام برله وبحثلشورسزمو (عَلٰی مَا یَرٰی) شول نرسه اوزره‌کم کورور بولدی محمد علیه السلام یعنی جبرائیلنی کورمه‌کی خصوصنده اوشانمایوب جدال قیلورسزمو یاکه معراجده کوردکی نرسه‌لر خصوصنده مجادله اینه‌سزمو (وَلَقَدْ رَاٰهُ) وتحقیق کوردی اول جبرائیلنی اصلی صورتنده (نَزْلَةً اُخْرٰی) ایکنچی مرتبه (عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰی) سدرة‌المنتهی آغاچی قاشنده‌اول بر آغاچ درکم بارچه خلایقنك علمی وعمللری شونده باروب منتهی بولور آندن یوقاری کیتمه‌س جبرائیل علیه السلامنك مقامی شونده‌در (عِنْدَهَا) اول سدرة المنتهی قاشنده‌در (جَنَّةُ الْمَاْوٰی) تقوالق ایتکوچیلرنك قرار قیلاطورغان اورنی بولغان جنت حضرت پیغمبر علیه‌السلام کوردی جبرائیلنی (اِذْ یَغْشَی السِّدْرَةَ) شول وقتده‌کم قاپلار ایدی واورتکان ایدی سدره‌نی (مَا یَغْشٰی) شول نرسه‌کم اورتور آنی یعنی بیك کوب فرشته‌لر سدرة المنتهی آغاچینه جیولوب اول آغاچنی تمام قاپلاغانلر ایدی (مَا زَاغَ الْبَصَرُ) میل قیلمادی محمد علیه‌السلامنك کوزی اوکفه هم صولغه (وَمَا طَغٰی) هم اوتمه‌دی قرار ایتولمش چیگندن بو آیته پیغمبرمز علیه السلامنی ادب کورکاملکی برله هم همتی بلندلکی برله مدح ایتولمشدر کم معراج کیچه‌سنده مخلوقاتنك هیچ بر ذره‌سینه نظر والتفات أیلمه‌دی وجمال آلهی‌دن باشقه‌غه توجه ایتمه‌دی (لَقَدْ رَاٰی) تحقیق کوردی محمد علیه‌السلام معراجده (مِنْ اٰیَاتِ رَبِّهِ الْکُبْرٰی) پروردکاری قدرتینك اولوغراق بولغوچی علامتلرندن یعنی انواع عجائب وغرائبلرنی تماشا قیلدی (اَفَرَاَیْتُمُ اللّٰتَ) ایاکوردکزمو سز یعنی خبر بیرکز میکا لاتنی کم برپوتنك اسمیدر (وَالْعُزّٰی) هم «عزینی» اول هم برپوت‌در «لات‌که» قریش مشرکلری طابونور ایدیلر «وعزی» دیکان پوتقه غطفان قبیله‌سی طابونورلر ایدی (وَمَنٰوةَ الثَّالِثَةَ الْاُخْرٰی) دخی بونلرغه باشقه بولغان اوچونچی مناتنی‌کم اول هم بر پوتدرهزیل وخزاغه قبیله‌لری آنك تیکرمسنه طواف قیلورایدیلر مشرکلر اول پوتلرنك هرقایوسنده برارجن وپری باردر دیوب اعتقاد قیلورلر ایدی هم اول جنلرنی وفرشته‌لرنی خدانك قزلریدر دیورلر ایدی حق تعالی بیوردی‌کم (اَلَکُمُ الذَّکَرُ) ایا سزلرگه ایر بالا بولورمو (وَلَهُ الْاُنْثٰی) وخدایغه قز بالا بولورمو (تِلْكَ) اوشبو قسمت وبولمه‌ك یعنی ایر بالانی اوزکزگه آلوب قزنی خدایغه قالدرماقکز (اِذًا) اوشبووقتده (قِسْمَةٌ ضِیزٰی)

توبانچیلك قیلدی یعنی سسجده ایلدی خدایغه سجده‌ده حالنده‌ینه خدای تعالی حضرتینه تقربی آرطدی وکمال تقرب برله آنك درگاهینه‌یقین بولدی فَکَانَ قَابَ قَوْسَیْنِ اَوْ اَدْنٰی تاکید قربدن وغایت یقین بولودن کنایه‌در فَاَوْحٰی اِلٰی عَبْدِهٖ مَا اَوْحٰی بس وحی قیلدی خدای اوزینك بنده‌سی محمدعلیه‌السلامغه شول نرسه‌نی کم وحی قیلدی یعنی شوندااین اسرارنی بلدردی‌کم آنی پیغمبر علیه السلام‌دن باشقه کشی بلمه‌س حق تعالی برله حبیبی آراسنده بولغان یاشرن سرلردراول وحی ایتولمش اسرار خصوصنده علماء کوب سوزلر بیان ایتمشلردر کاشفی

توغری بولماغان باطل قسمتدر زیراکه اوزگز سویمه‌گان نرسه‌نی یعنی قزبالانی خدایغه نسبت بیرورسز (اِنْ هِیَ) ایمه‌سدر اوشبوذکر ایتولمش پوتلر (اِلَّا اَسْمَاءٌ) مگر برنچه اسملردرکم (سَمَّیْتُمُوهَا اَنْتُمْ) تسمیه ایتدگز وآطادگز اول اسملر برله پوتلرگزنی سزلر اوزگز (وَاٰبَاؤُکُمْ) دخی آتالرگز یعنی «اله وخدایلردر» دیوب پوتلرنی اوزلرگز آطادگز حقیقتده ومعناده آنلر هیچده اَلٰه وخدای توگللردر (مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ) ایندرمه‌دی خدای تعالی (بِهَا) اول پوتلرغه عبادت قیلماقغه (مِنْ سُلْطَانٍ) هیچ برحجّت ودلیلنی یعنی آنلرغه طابونمافگزغه هیچ بروجه ودلیل یوقدر (اِنْ یَتَّبِعُونَ) ایه‌رمه‌سلر اول مشرکلر پوتلرغه طابونو توغریسنده (اِلَّا الظَّنَّ) مگر گمانغه‌غنه ایه‌رورلر وگمانلری برله اش قیلورلر (وَمَا تَهْوَی الْاَنْفُسُ) هم شول نرسه‌گه ایه‌رورلر کم آرزو قیلورو تله‌رآنی نفسلری (وَلَقَدْ جَاءَهُمْ) وتحقیق کیلدی آنلرغه (مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدٰی) پروردکارلرندن کتاب وپیغمبرکم هدایتکه سببدر (اَمْ لِلْاِنْسَانِ) یاایسه بولغوچیدرمو آدمیگه یعنی مشرکلرگه (مَا تَمَنّٰی) اوزینك آرزو قیلغان نرسه‌سی یعنی پوتلرنك شفاعت ایتمه‌کی‌کم آنلر آرزو قیلورلر البته بولماس (فَلِلّٰهِ الْاٰخِرَةُ) بس خدای تعالی گه مخصوصدر آخرت ملکی (وَالْاُولٰی) دخی دنیا ملکی (وَکَمْ مِنْ مَلَکٍ) ونی قدر کوبدر فرشته‌لردن (فِی السَّمٰوَاتِ) کوکلرده‌کم مشرکلر آنلرنك شفاعت ایتولرینی امید قیلورلر (لَا تُغْنِی شَفَاعَتُهُمْ) فائده بیرمه‌س ودفع قیلماس آنلرنك شفاعتلری (شَیْئًا) برنرسه‌نیده عذابدن (اِلَّا مِنْ بَعْدِ اَنْ یَأْذَنَ اللّٰهُ) مگر شفاعت فائده بیرور الله تعالی‌نك اذن ورخصت بیرگانی صوگنده شفاعت ایتمه‌که (لِمَنْ یَشَاءُ) هرکمسه اوچون‌کم تله‌ر خدای آنك شفاعت‌ایتمه‌کینی (وَیَرْضٰی) هم راضی بولور آنك شفاعتینه (اِنَّ الَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم اوشانماسلر (بِالْاٰخِرَةِ) آخرت یورطینه (لَیُسَمُّونَ الْمَلَائِکَةَ) البته آطارلر آنلر فرشته‌لرنی (تَسْمِیَةَ الْاُنْثٰی) مؤنثلر اسمی برله یعنی خدایناك «قزلریدر» دیورلر (وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ) ویوقدر آنلرنك اوشبو سوزلرینه هیچ برعلملری وبلولری یعنی بوسوزنی بلوب أیتمه‌سلر (اِنْ یَتَّبِعُونَ) ایه‌رمه‌سلر آنلر (اِلَّا الظَّنَّ) مگر گمانغه‌غنه أیه‌رورلر (وَاِنَّ الظَّنَّ) ودرستلکده گمان (لَا یُغْنِی مِنَ الْحَقِّ شَیْئًا) فائده بیرمه‌س حق‌سوزدن هیچ برنرسه‌گه یعنی حقلقنی اثبات ایتمه‌ك اوچون گمان کفایه قیلماس بلکه علم یقینی کیره‌کدر (فَاَعْرِضْ) بس اعراض قیلغل سین ویوزدوندرگل (عَنْ مَنْ

تولی) شول کمسه‌دن کم‌یوز دوندرور اول (عَنْ ذِكْرِنَا) بزنك ذکرمزدن یعنی
فرآندن (وَلَمْ يُرِدْ) هم تلهمه‌س اوزینك عملی برله (اِلَّا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا) مگر دنیا
نرکلکینی گنه تلهر (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی دنیانی اختیار ایتمه‌ك (مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ)
آنلرنك ایرشکان نرسه‌لرینك غایه‌سیدر علمدن وبلودن یعنی بلگان نرسه‌لری
باری دنیا مالینی جیماق ودنیانی اختیار قیلماقدرشوندن باشقه‌نی بلمه‌سلر (اِنَّ
رَبَّكَ) درستلکده سینك پروردکارك (هُوَ اَعْلَمُ) اول بلگوچیره‌کدر (بِمَنْ ضَلَّ) شول
کمسه‌نی‌کم آزدی وآداشدی (عَنْ سَبِيلِهِ) آنك یولندن یعنی اسلام دیننده
(وَهُوَ اَعْلَمُ) هم اول خدای تعالی بلگوچیره‌کدر (بِمَنِ اهْتَدٰى) طوغری یولغه
کونلگان کمسه‌نی بس هرقایوسینه عملینه کوره اوزی جزا بیرور (وَلِلّٰهِ مَا فِي
السَّمٰوٰتِ) وخدای تعالی‌نك ملکنده‌درکوکلرده بولغان نرسه‌لر (وَمَا فِي الْاَرْضِ)
هم یرده‌گی نرسه‌لربارچه‌سی بس اول خدای‌تعالی خلایقنی حشرقیلسه وقوبارسه
کیره‌کدر (لِيَجْزِيَ) تاکم جزا بیرسون اوچون (الَّذِينَ اَسَاۤؤُا) یاوزعمل قیلغان
کمسه‌لرگه (بِمَا عَمِلُوا) شول نرسه سببلی‌کم اشله‌دیلر آنلر یعنی آنلرنی تموغده
عذاب‌قیلسون‌اوچون (وَيَجْزِيَ) هم جزابیرسون اوچون (الَّذِينَ اَحْسَنُوا) ایدگولك
قیلغان‌کمسه‌لرگه (بِالْحُسْنٰى) ایدگوجزأبرله کم‌جنتدر (الَّذِينَ) شول کمسه‌لردر اول
ایدگولك قیلغوچیلر (يَجْتَنِبُونَ) صاقلانورلر آنلر (كَبَاۤئِرَ الْاِثْمِ) گناهنك اولوغلرندن
(وَالْفَوَاحِشَ) هم بوزق اشلردن زنا قیلماق کبی (اِلَّا اللَّمَمَ) مگر اشله‌سه‌لر
کچکنه بولغان گناهنی یاکه بوزقلقنی کوکلدنگنه‌اوتکارسه‌لر اشله‌مه‌سه‌لرخدای
تعالی آندن کیچه‌ر (اِنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینك پروردکارك (وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ)
مغفرتی کیك والوغ بولغوچی یعنی‌کوب یارلقاغوچیدر (هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ) اول‌اوزی
بلگوچیره‌کدر سزنك احوالکزنی (اِذْ اَنْشَاَكُمْ) شول وقته‌کم یاراتدی اول
سزنی (مِنَ الْاَرْضِ) بیردن یعنی اصلکز آدمنی طوفراقدن یاراتدی (وَاِذْ اَنْتُمْ
اَجِنَّةٌ) هم شول وقته سزنك حالکزنی بلگوچیره‌کدرکم سزلر یکّا یاراتلمش
بالالر ایدکز (فِي بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ) آنالرکزنك قارنلرنده (فَلَا تُزَكُّوۤا اَنْفُسَكُمْ) بس
ماقتامه‌کز سز اوز نفسلرکزنی یعنی قیلغان یخشیلقلرکز وعبادتلرکز برله ماقتانمه‌کز
(هُوَ اَعْلَمُ) اول خدای‌تعالی بلگوچیره‌کدر (بِمَنِ اتَّقٰى) عمله تقوالق قیلغان
کمسه‌نی مرویدرکه ولید بن مغیره رسول اکرم صلی الله علیه وسلم یانینه
کیلوب آنك قرآن اوقوغانینی طنلار ایدی مشرکلر آنی ملامت قیلوب أیتدیلر

سین هم محمدکه ایه‌روب آتا بابالرمز دیننی طاشلاماقچی سکمو ولید أیتدی نیچك
قیلایم خداینك عذابندن قورقام مشرکلردن برسی أیتدی ای ولید میکا فلان
قدر مال بیرگل تا کم شرط قیلایق سیکا کیله طورغان عذاب میکا کیلسون
اول عذابنی مین یوکله‌رمن ولید ملعون بوشرطقه راضی بولدی وعده قیلغان
مالنك برآزینی اول مشرککه بیردی قالغانینی بیرمسی کیلمه‌دی صارانلق قیلدی
حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (أَفَرَأَيْتَ) ایا سین کوردکمو (الَّذِي تَوَلَّى) شول
کمسه‌نی‌کم سیندن وقرآندن یوز دوندردی یعنی ولید (وَأَعْطَى قَلِيلًا) هم بیردی
اوزینك أیتکان مالندن آزغنه نرسه‌نی اوزینه کیله‌چك عذابنی ایکنچیگه
یوکله‌تمه‌ك اوچون (وَأَكْدَى) دخی طیدی ومنع قیلدی قالغانینی یعنی صارانلق
سببلی قالغانینی بیرمه‌دی ووعده‌سنده طورمادی (أَعِنْدَهُ) ایاآنك قاشنده درمو (عِلْمُ الْغَيْبِ)
غیب ویاشرن بولغان اشلرنی بلمه‌ك (فَهُوَ يَرَى) بس اول کورورمو وبلورمو
کیله‌چکده‌گی اشلرنی یعنی اول ولید غیبنی بلمه‌س وآکا کیله‌چك عذابنی
ایکنچی‌کشی یوکله‌مه‌کینی هم بلمه‌س بس آنك بواشی محض جهالتندن وحماقتندندر
(أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ) ایا خبر ایتولمش وآگاهلاندرلمش بولمادیمو اول ولید (بما
فی صحف موسی) موسی پیغمبرنك صحیفه‌لرنده بولغان نرسه‌نی یعنی توراتده
یازلغان سوزنی اول ایشتمه‌دیمو وبلمه‌دیمو (وَإِبْرَاهِيمَ) دخی ابراهیم پیغمبرنك
صحیفه‌لرنده بولغان نرسه‌نی بلمادیمو (الَّذِي وَفَّى) آنداین ابراهیم‌کم وفا قیلدی
اوزینك وعده‌سینه جانینی هم مالینی قزغانمادی خدای تعالی یولنده صرف قیلدی
بس اول ولید اوشبو پیغمبرلرنك صحیفه‌لرنده بولغان سوزنی بلمه‌سمو (أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ)
اول سوز شولدرکم یوکله‌مه‌س هیچ بریوکله‌گوچی نفس (وِزْرَ أُخْرَى)
ایکنچی نفسنك گناه یوکینی یعنی هیچ بره‌ونك گناهینی ایکنچی‌کشی یوکله‌مه‌س
بس اول ولید اوزینك گناهینی نیچك ایکنچیگه حواله قیلور (وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ)
دخی اول صحیفه‌لرده‌گی سوز شولدرکم ایمه‌سدر آدمیگه (إِلَّا مَا سَعَى) مگر
شول نرسه‌نك ثوابی‌کم سعی قیلدی وطرشدی اول یعنی بره‌ونك گناهی ایکنچیگه
بولماغان کبی بره‌و قیلغان عملنك ثوابی هم ایکنچی کشیگه بولماس هرکمنك
قیلغان عملینك اجر وثوابی آنك اوزینه بولور (وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى) دخی
شول کم اول سعی قیلغان کمسه‌نك سعیسی وطرشماقی تیزدرکم
کورلمش بولور یعنی ضائع بولماس (ثُمَّ يُجْزَاهُ) صوکره جزاء بیرلمش بولور

آکثا قیلغان عملی برابرنده (اَلْجَزَآءَ الْاَوْفٰی) تمام وکامل بولغوچی جزانی (وَاَنَّ اِلٰی رَبِّكَ الْمُنْتَهٰی) دخی شول کم پروردکارك صاری بولغوچیدر بارچه خلایقك نهایتی وقایتمافلری (وَاَنَّهٗ هُوَ اَضْحَكَ) ودخی شولکم درستلکده خدای تعالی اول کولدرور بارچه کولگوچیلرنی (وَاَبْكٰی) هم یغلاتور یغلاوچیلرنی یعنی «قایغو وشادلق همه‌سی آندندر یا که جنت اهلینی کولدرور وشاد قیلور تموغ اهلینی یغلاطور» دیمه‌کدر (وَاَنَّهٗ) دخی شول کم اول خدای تعالی (هُوَ اَمَاتَ) اول اولتورور اجلی یتکان کمسه‌نی (وَاَحْیٰی) هم ترگزور اولگاندن صوك حساب وجزا قیلماق اوچون (وَاَنَّهٗ خَلَقَ) دخی اول صحیفه‌لرده بولغان سوز شولدرکم اول خدای تعالی، یاراندی (اَلزَّوْجَیْنِ) ایکی جفتنی وایکی صنفنی (اَلذَّكَرَ وَالْاُنْثٰی) ایرککنی هم خاتوننی (مِنْ نُطْفَةٍ) منی صووندن کم (اِذَا تُمْنٰی) هر قاچان قیولمش بولسه منی صووی رحمگه (وَاَنَّ عَلَیْهِ) دخی شولدرکم درستلکده خدای تعالی اوزرینه بولغوچیدر (اَلنَّشْاَةَ الْاُخْرٰی) ایکنچی مرتبه یاراتماق یعنی آخرتده خلایقنی ترگزمك (وَاَنَّهٗ) ودخی شولدرکم درستلکده خدای تعالی (هُوَ اَغْنٰی) اول موکسز قیلدی یعنی بای ودولتلی ایتدی تلگان بنده‌سینی (وَاَقْنٰی) هم سرمایه بیردی (وَاَنَّهٗ) دخی شول کم خدای تعالی (هُوَ رَبُّ الشِّعْرٰی) اولدر شعری یولدزینك پروردکاری (وَاَنَّهٗ اَهْلَكَ) ودخی شول کم اول خدای تعالی هلاك قیلدی (عَادًا الْاُولٰی) اوّلگی عاد قومینی کم هود علیه السلام قومیدر آنلردن صوك ینه بر عاد قومی مکه‌ده ظهور ایتدی آنی ایکنچی عاد دیورلر (وَثَمُودَا) دخی هلاك أیلدی ثمود قومینی (فَمَآ اَبْقٰی) بس ترك قالدرمادی آنلردن هیچ بر کشینی (وَقَوْمَ نُوحٍ) هم هلاك ایتدی نوح پیغمبر قومینی (مِنْ قَبْلُ) عاد وثمود قوملرندن الگاری (اِنَّهُمْ كَانُوا) درستلکده آنلر بولدیلر (هُمْ اَظْلَمَ) آنلر ظاملق ایتکوچیرهك (وَاَطْغٰی) هم چیکدن چقغوچیرافلر کفر وشرکده (وَالْمُؤْتَفِكَةَ اَهْوٰی) هم لوط پیغمبر قومینك شهرلرینی توشوردی یعنی جبرائیل علیه السلام آنلرنی هواغه کوته‌روب آستینی اوستکه کیلتورب کیری بیرگه طاشلادی (فَغَشّٰیهَا) بس قابلادی اول شهرلرنی (مَا غَشّٰی) شول نرسه کم قاپلادی اول یعنی خدای تعالی آنلرنك اوستلرینه کوکدن طاش یاغدردی (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّكَ) بس پروردکارکزنك نعمتلرندن قایوسینه (تَتَمَارٰی) سین شك کیلتورورسن واوشانماینچه جدال قیلورسن مراد ولید بن مغیره‌در دیمشلر (هٰذَا) اوشبو محمد

علیه السلام (نَذِیرٌ) برقورقتقوچی پیغمبردر (مِنَ النُّذُرِ الْاُولٰی) اوّلگی پیغمبرلرنك جنسندن (اَزِفَتِ الْاٰزِفَةُ) یقین بولدی یقین بولغوچی یعنی قیامت (لَیْسَ لَهَا) یوقدر اول قیامتنك وقتی اوچون (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) خدای تعالیدن باشقه (کَاشِفَةٌ) آچقوچی وظاهر قیلغوچی یعنی خدایدن باشقه هیچ کم قیامتنك قاچان بولاچاغینی بلمهس (اَفَمِنْ هٰذَا الْحَدِیثِ) ایا بس اوشبو سوزدن یعنی قرآندن (تَعْجَبُونَ) عجبلهنورسزمو (وَتَضْحَکُونَ) هم آندن استهزاء قیلوب کولهرسزمو (وَلَا تَبْکُونَ) ویغلاماسسز آنك وعیدلرندن فورقوب وحالانکه یغلاماق کیرهك ایدی (وَاَنْتُمْ سَامِدُونَ) هم سزلر اویون قیلغوچیلر سز یاکه غافللرسزای مشرکلر زیراکه آنلر پیغمبرعلیه السلام قرآن اوقوغانده تغنی قیلوب مسلمانلرغه تشویش بولسون اوچون تورلی اویونلر اوینارلر ایدی (*) (فَاسْجُدُوا لِلّٰهِ) بس سجده قیلکزلر خدای تعالیگه (وَاعْبُدُوا) هم آکا عبادت قیلکزلر وآندن باشقهغه طابونماکزلر معالمده کیلتورمشدرکه سجده لی بولغان سورهلردن ایك اوّل اوشبو سوره نازل بولدی پیغمبرمزعلیه السلام اوشبو آیت کریمهنی اوقوغاندن صوك سجده قیلدی مؤمن ومشرك هم جن وانس همهلری سجده ایتدیلر اوشبو سجده قرآنداغی تلاوت سجدهلرینك اون ایکنچیسیدر فتوحاتده بو سجدهنی «سجدهٔ عبادت» دیو تسمیه اُیلهمشدر.

سورة القمر مکیة وهی خمس وخمسون آیة

۵۳ نجی سوره قمر سورهسی مکهده نازلدر ۵۵ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

قریش مشرکلری پیغمبرمزعلیه السلام حضرتلرندن معجزه طلب اُیلهدیلر حضرت پیغمبر آنلر اوچون مبارك بارماغی برله اشارت قیلوب آینی ایکیگه یاردی آی تمام ایکی کیسهك بولوب آیرلدی حرا طاوی آینك ایکی پارهسینك اورطاسنده قالدی تفصیلی سیر کتابلرنده مذکوردر بس حق تعالیدن اوشبو سوره نازل

(۱) امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه وابن مسعود هم ابن عباس وابن عمر وانس بن مالك هم حذیفه وجبیر بن مطعم رضی الله عنهم روایت ایدرلر کم مشرکلردن بر جماعت کعبهٔ معظمه‌نك اطرفینه جیولوب رسول اکرم صلی الله علیه وسلمنك حضورشریفلرینه کیلوب أیتدیلر ای محمد اگر سین حق پیغمبر بولساك کوکده‌گی آیغه بارماغك ایله اشارت قیل آی ایکیگه یارلسون ایکی پاره بولسون دیدیلر اول وقتده آینك طولغان کیچه‌سی ایدی اولحضرت صلعم بیوردیلر کم اگر خدای تعالی‌نك یاردمی ایله شول سزلر صوراغان اشنی اشلسه‌م میکا ایمان کیلتورورسزمو بلی اگر شول اشنی کوزلرمز ایله کورسه‌ك همه‌لرمز سینك دینکگه کرورمز وایمان کیلتورورمز دیدیلر بس اول حضرت صلعم تضرع ونیاز ایله ایکی رکعت نماز اوقوب دعاغه قول

کوته‌ردیلر صکره مبارك بارماغی ایله کوکده‌گی طولغان آیغه اشارت ایتدیلر حق تعالی‌نك قدرتی ایله آی ایکیگه یارلوب بر کیسه‌گی اوزینك اورننده قالدی وبر کیسه‌گی توبه‌ن توشوب طاو آرتینه کروب کوزدن غائب بولدی اول حضرت صلعم شونداغی جماعتدن بر بر ندا ایدوب ای فلان سین بو واقعه‌گه شاهد بول ای فلان سین شاهد بول دیورایدیلر وبر روایتده آینك یارطیسی صنعان طاوینك آرتینه ویارطیسی ابو قبیس طاوینك آرتینه کیتدی وبر روایتده، آی شویله یارلدی کم حراطاوی ایکی یارطیسینك اورتاسنده قالدی قریش مشرکلری اوشبو معجزهٔ عظیمه‌نی کورسه‌لرده انصافقه کیلمه‌دیلر محمد بزگه سحر قیلدی کوزلرمزنی باغلادی دیدیلر ابوجهل فریاد قیلوب «هذا سحر مستمر» دیدی هم ای محمد سینك سحرك کوکده‌ده اثر ایته ایکان دیدی بعضیلری اگر سحر بولسه بزگه‌گنه شولای کورنگان بولور باشقه بیردا گی کشیلرگه کورنمه‌س دیدیلر کیلگان مسافرلردن صوراشدیلر جمله‌سی فلان کیچه‌ده فلان وقتده کوکده‌گی آی ایکی کیسه‌ك بولوب یارلدی هر بر کیسه‌گی بر طرفقه کیتدی دیوب جواب بیردیلر معاندلر همیشه اوشانمایوب محمد آینی سحرله‌گان دیدیلر العیاذ بالله تعالی شوندان صوك اقتربت الساعة وانشق القمر آیتی نازل بولدی. سیر شریف.

بولدی (اقتربت السّاعة) یقین کیلدی قیامت (وَانْشَقَّ الْقَمَرُ) هم یارلدی آی(۱) قیامت علامتلرندن برسی آینك یارلمافیدر وایکی پاره بولمافیدر دیوب اوّلگی ایندرلمش کتابلرده مذکور ایدی بس آینك یارلماق قیامتنك یقین کیلمه‌کینه دلیلدر ابوجهل پیغمبرمز علیه السلام غه سین پیغمبر بولساك آینی ایکیگه یارغل چونکه ساحرلرنك سحری بیر یوزنده‌گی نرسه‌لرگه اثر قیلور امّا کوکده‌گی نرسه‌لرگه سحر اثر ایتمه‌س اگر دعا قیلوب آینی ایکیگه آیورساك سینك پیغمبرلکگه اوشانورمز دیگان ایدی رسول حضرتی دعا قیلوب آی ایکی کیسه‌ك بولوب یارلدی شونده حاضر بولغان یهودیلر ایمان کیلتوردیلر ابوجهل هنوز اوشانمادی ای محمد سین غایت سحرعلمنده ماهر ایکانسك دیدی نتاك کم حق تعالی بیورور (وَانْ یَرَوْا) واگر کورسه‌لر اول مشرکلر (آیَةً) قدرتمز اثرلرندن بولغان برعلامتنی وپیغمبرنك راستلقینه دلیل بولغان بر معجزه‌نی کورسه‌لر (یُعْرِضُوا) اعراض قیلورلر ویوزدوندرورلر آکا ایمان کیلتورودن (وَیَقُولُوا) هم أیتورلر آنلر (سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ) اوشبو اش دائم بولغوچی بر سحردر یعنی باشقه ساحرلرنك سحری کبی فانی وکوزگه کورنوبکنه کیته طورغان سحر توگلدر بلکه قرار قیلا طورغان وقالا طورغان سحردر دیورلر نتاك کم آینك یارلمافینی کورب

شولای دیدیلر (وَكَذَّبُوا) هم یالغانغه توتارلر آنلر پیغمبرنی (وَاتَّبَعُوا) دخی
ایه‌رورلر آنلر (اَهْوَآئَهُمْ) اوزلرینك آرزولرینه یعنی نفسکه وشیطانغه ایه‌رورلر
(وَكُلُّ اَمْرٍ) وهر بر تقدیر ایتولمش اش (مُسْتَقِرٌّ) قرار ایتکوچی هم واقع بولغوچیدر
یعنی ازلده تقدیر قیلنمش مؤمنلرگه سعادت ومشرکلرگه شقاوت البته بولغوچی
وایرشکوچیدر (وَلَقَدْ جَآءَهُمْ) وتحقیق کیلدی مکه اهلینه قرآنده (مِنَ الْاَنْبَآءِ)
اوّلگیلرنك خبرلرندن یاکه آخرت خبرلرندن (مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ) شول نرسه کم بولغوچیدر
آنده منع قیلماق وطیماق کفر وشرکدن هم عناددن یعنی طیولورغه سبب بولورلق
عبرتلی خبرلر ونصیحتلر آنلرغه کیلگاندر (حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ) اول نرسه یعنی قرآنده
کیلگان خبرلر تمام وکامل بولغوچی حکمتدر (فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ) بس فائده بیرمه‌س
اول مشرکلرگه قورقتقوچیلر یعنی پیغمبر هم قرآنده بولغان وعظ ونصیحتلر
آنلرغه فائده بیرمه‌س (فَتَوَلَّ عَنْهُمْ) بس یوز دوندرگل سین ای محمد علیه السلام
اول مشرکلردن تاکم جهاد برله مامور بولغانکاچه هم کوتوب تورغل آنلرغه
جزاء وعذاب کیلمه‌کینی (يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ) شول کونده‌کم اوندهر اوندهگوچی یعنی
اسرافیل علیه السلام آنلرنی اوندهر (اِلَى شَيْءٍ نُكُرٍ) چیتن وقورقنچلی بولغان
نرسه صاری یعنی قیامت اهوالله رینه (خُشَّعًا اَبْصَارُهُمْ) خوروتوبه‌ن بولغانی حالده
اول مشرکلرنك کوزلری (يَخْرُجُونَ مِنَ الْاَجْدَاثِ) چغارلر آنلر قبرلردن (كَاَنَّهُمْ
جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ) گویاکم آنلر طارالغوچی چیکورتکه‌لردر یعنی هر طرفقه طارالوب حیران
وسرگردان بولوب یورورلر (مُهْطِعِينَ) آشقغوچیلر بولغانلری حالده (اِلَى الدَّاعِ)
اونده‌گوچی صاری یعنی چافرغان آواز کیلگان طرفقه آشوغوب بارورلر (يَقُولُ
الْكَافِرُونَ) أیتورلر ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر (هٰذَا) اوشبو قیامت کونی (يَوْمٌ
عَسِرٌ) مشکل وچیتن کوندر بزلرگه (كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ) یالغانغه توتدیلر سینك قومکدن
النگاری (قَوْمُ نُوحٍ) نوح پیغمبر قومی یعنی آنلر هم بعثکه وقیامتکه
اوشانمادیلر (فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا) بس تکذیب قیلدیلر آنلر بزنك بنده‌مز نوح علیه
السلامنی (وَقَالُوا) هم أیتدیلر آنلر (مَجْنُونٌ) اوشبو نوح دیوانه‌در (وَازْدُجِرَ)
هم منع ایتولمش بولدی نوح علیه السلام خلقنی دعوت قیلودن یعنی هر وقت
آنلرنی توحیدکه وایمانغه اوندهسه آنلر آنی غایتده ایذأ قیلوب رنجتورلر
وطاشلر آطوب قورقتورلر ایدی حتی تمام هوشی کیتوب دعوتدن طیولور ایدی
(فَدَعَا رَبَّهُ) بس دعا قیلدی نوح پیغمبر اوزینك پروردکارینه (اَنِّي مَغْلُوبٌ) شویله

دیوب کم مین مغلوب بولدم قومکه قارشی تورا آلماسمن (فَانْتَصِرْ) بس سین
انتقام آلغل آنلردن مینم اوچون وآنلرغه عذاب یبه رگل (فَفَتَحْنَا) بس آچدق بز
نوح قومینه عذاب یبه رماك اوچون (اَبْوَابَ السَّمَاءِ) کوکدك ایشکلرینی (بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ)
قویولغوچی صو برله کم قرق کیچه وکوندز آنلرنك اوستلرینه کوکدن قویولب
توردی (وَفَجَّرْنَا الْاَرْضَ) هم آچدق بز یبرده وآغوزدق (عُيُونًا) چشمه لرنی
(فَالْتَقَى الْمَاءُ) بس یولوقدیلر کوکدن اینکان صو برله یردن چقغان صولر (عَلَى اَمْرٍ)
براش اوزرینه کم (قَدْ قُدِرَ) تحقیق تقدیر ایتولدی اول اش یعنی آنلرنك طوفان
برله هلاك بولمافلری (وَحَمَلْنَاهُ) هم یوکله دك بز نوح پیغمبرنی وآکا ایمان
کیلتورگان کمسه لرنی یعنی آنلرنی مندردك (عَلَى ذَاتِ اَلْوَاحٍ) کیکث تخته لر
ایه سی بولغان کیمه اوزرینه (وَدُسُرٍ) هم قادافلر ایه سی بولغان کیمه (تَجْرِي)
یورور ایدی اول کیمه (بِاَعْيُنِنَا) بزنك حفظمز وصاقلامافمز برله (جَزَاءً) جزأ
بولسون اوچون (لِمَنْ كَانَ كُفِرَ) شول کمسه گه کم شکرانه سزلق ایتولمش
بولدی آنك وجودی نعمتینه یعنی نوح علیه السلامغه کورکام جزأ بولسون
اوچون کم قومی آنك قدرینی بلمه دیلر وکفران نعمت ایتدیلر بس بز آنی کیمه گه
مندروب طوفاندن خلاص أیله دك (وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا) وتحقیق قالدردق بز نوح
قومینك قصه سینی (اٰيَةً) بر علامت وعبرت ایتوب آدمیلر آراسنده یاکه نوح
پیغمبرنك کیمه سینی جزیره ده قالدردق ناکم آنی کوروب آدمیلر عبرت
آلسونلر اوچون (فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ) بس ایا بارمیدر بر اوکت آلغوچی کم
اوشبو قصه دن عبرت آلسه (فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي) بس نیچك بولدی مینم عذابم
دنیاده کم آنلرنك همه لرینی طوفان برله هلاك أیله دم (وَنُذُرِ) هم نیچك بولدی
مینم قورقتمافم اول قومنی نوح علیه السلامنك تبلیغی برله (وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ)
وتحقیق آسان ویکل ایتدك بز قرآننی (لِلذِّكْرِ) یاد قیلماق اوچون اوتکان
امتلرنك احوالینی (فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ) بس ایا بارمیدر بر وعظ نکوچی کم
اوشبولردن عبرت آلسه (كَذَّبَتْ عَادٌ) یالغانغه طوتدیلر عاد قومی هود علیه السلامنی
(فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي) بس نیچك بولدی مینم عذاب قیلمافم اول عاد قومینی صر
صر جیلی برله (وَنُذُرِ) هم قورقتمافم آنلرنی قیامت قورقنچلرندن پیغمبرلرینك تلی
برله (اِنَّا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ) درستلکده بز یبه ردك عاد قومی اوزرینه (رِيحًا
صَرْصَرًا) صرصر جیلینی آنلرنی هلاك ایتمه ك اوچون (فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ)

شوملغی محکم بولغوچی بر شوم کونده اول کون صفر آیینك چهارشنبه کونی ایدی دیمشلر (تَنْزِعُ النَّاسَ) قوبارور ایدی اول جیل آدمیلرنی اورنلرندن یعنی اوچورب طاشلار ایدی (كَأَنَّهُمْ) گویه‌کم آنلر (أَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ) توبندن قوبارلوب طارالغوچی خرما آغاچینك توبلریدر یعنی بیك فاطی جیل برل توپلرندن قوبارلوب هر یاقغه یغلغان وآوغان آغاچلر شیکللی ایدیلر اوشبو عذاب آنلرغه دنیاده بولدی (فَكَيْفَ كَانَ) بس نیچك بولسه (عَذَابِي) مینم آنلرنی عذاب ایتمه‌کم آخرتده (وَنُذُرِ) هم مینم وعیدم وقورقتماقم آنلرنی تموغ عذابی برله (وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ) وتحقیق یڭل قیلدق بز قرآننی وعرب تلنچه ایندردك (لِلذِّكْرِ) اوگت آلماق اوچون آنك برله (فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ) بس ایا بارمیدر بر اوگت آلغوچی ووعظ‌ونگوچی اول قرآن برله (كَذَّبَتْ ثَمُودُ) یالغانغه طوتدیلر ثمود قومی صالح علیه‌السلامنی واوشانمادیلر (بِالنُّذُرِ) آنك قورقتماقینه آنلرنی ونصیحت أیلمه‌کینه (فَقَالُوا) بس أیتدیلر ثمود قومی (أَبَشَرًا مِنَّا) ایا آدمیگه‌مو بزنك اوز جنسمزدن (وَاحِدًا) بر بولغوچی ویالغوزیغنه بولغوچی آدمیگه (نَتَّبِعُهُ) ایاره‌یکمو بز آڭا یعنی هیچ بر لشکری وقوراللری بولماغان اوزمز کبی برکشیگه ایه‌ریکمو (إِنَّا إِذًا لَفِي ضَلَالٍ) درستلکده بزلر شول وقتده یعنی اگر آڭا ایه‌رسه‌ك بز البته ضلالتده وآزغونلقده بولورمز (وَسُعُرٍ) هم مجنونلکده ودیوانه‌لقده‌مز (أَأُلْقِيَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ) ایا القا ایتولمش بولدیمو اول صالحغه وحی (مِنْ بَيْنِنَا) بزنك آرامزدن یعنی بارچه ثمود قومی اچندن پیغمبرلك آڭاغنه کیلدیمو آنداق توگلدر (بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌ) بلکه اول صالح اوزینه اخلاصلی بولغان بر یالغانچیدر یعنی یالغان برله بزنك آرامزده الوغ بولونی تله‌یدر دیدیلرحق تعالی آنلرنك سوزلرینه‌فارشی‌بیورورکم(سَيَعْلَمُونَ غَدًا) تیزدرکم بلورلر اول‌ثمودقومی‌ایرته‌گه‌یعنی آنلرغه عذاب کیلگانده یا که قیامت کونده بلورلر شونی‌کم (مَنِ الْكَذَّابُ الْأَشِرُ) کمدر اوزینه اخلاصلی بولغان یالغانچی یعنی صالح پیغمبر یالغاچی توگل بلکه آنلر اوزلری یالغانچیلر ایدکی شول کونده معلوم بولور (إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ) درستلکده بز آنا توه‌نی یبه‌رگوچی وطاشدن چغارغوچی بولدق آنلرغه صالح علیه‌السلامنڭ دعا قیلماقی برله (فِتْنَةً لَهُمْ) برفتنه‌وصناماق‌اوچون آنلرغه‌یعنی آنلرغه‌عذاب‌کیلونڭ‌سببی‌نی‌نرسه‌بولغانلقینی آدمیلر بلسونلر اوچون اول آنا توه‌نی چغاردق وصالح پیغمبرگه أیتدك

(فارتقبهم) بس کوزله ب تورغل آنلرنی وآنلرغه صاقچی بولغل وآنلرنی تا کم توه گه نی اش
قیلورلر (واصطبر) هم صبر ایتکل وچداغل آنلرنك جفاسینه (ونبئهم) دخی خبر بیرگل
آنلرغه وبلدرگل (انّ الماء قسمة) شونی کم قیونك صوی تقسیم ایتلمش وبولنمشدر
(بینهم) آنا توه برله آنلر آراسنده یعنی بر کون قیودن آنلر اوز حیوانلرینی
صوغارورلر وایکنچی کون اوشبو آنا توه صو اچهر (کلّ شرب محتضر) هر
بر نصیب واولوش اول صودن حاضر ایتلمشدر اوزینك ایه سینه یعنی هرکم
اوزینك نوبتنده حاضر بولوب اول صودن اولوشینی آلور نوبت اوشبو ناقه گه
بولغان کوننی آنلر قیودن صو آلماسلر (فنادوا) بس اونه دیلر ثمود قومی
(صاحبهم) اوزلرینك یولداشلرینی یعنی قدار بن سالف دیگان کشینی چاقردیلر
اول آنا توه نی اولتورمه ك اوچون (فتعاطی) بس قولینه آلدی اول اوزینك
قلچینی هم توه نك کیلگانینی بر چیتدن کوزه توب طوردی (فعقر) بس آیاق
سنگرینی کیسدی اول آنا توه نك وآنی اولتوردی ایتینی همه ثمود قومی آراسنده
تقسیم قیلدیلر اوچ کوندن صوك ثمود قومینه عذاب نازل بولدی (فکیف کان
عذابی) بس نیچك بولدی مینم عذابم ثمود قومینه (ونذر) هم قورقتماقم آنلرنی
صالح علیه السلام رسالتی برله (انّا ارسلنا علیهم) درستلکده بز یبه ردك آنلر
اوزرینه (صیحة واحدة) بر صیحه نی یعنی جبرائیل علیه السلام بر مرتبه صیحه
وفریاد قیلدی (فکانوا) بس بولدیلر وئه ورلدیلر آنلر شول صیحه قورقوسندن
(کهشیم المحتظر) قوروب تتولگان اولهن اوخشاشلی یعنی همه لری هلاك بولدیلر
(ولقد یسرنا القرآن) وتحقیق یکل ایتدك بز قرآننی (للذکر) یاد قیلماق
اوچون تاکم سهولت برله حفظ ایته رلر (فهل من مدکر) بس ایا
بارمیدر هیچ یاد ایتکوچی اول قرآننی (کذبت قوم لوط بالنذر)
یالغانفه طوتدیلر لوط قومی لوط علیه السلامنی وآنك قورقتماقینه واوگتلمه کینه
اوشانمادیلر (انّا ارسلنا علیهم) درستلکده بز یبه ردك آنلر اوزرینه
(حاصبا) طاش یاغدرغوچی بولوطنی وهمه لرینی هلاك أیله دك (الّا آل لوط)
مگر هلاك ایتمه دك لوطنك ایو جماعتلرینی یعنی اوزینی هم قزلرینی (نجیناهم
بسحر) قوتقاردق بز آنلرنی سحر وقتنده واقع بولغوچی عذابدن (نعمة من عندنا)
بزنك قاشمزدن بولغان انعاممز برله (کذلك) اوشانداق (نجزی) جزاء بیرورمز
کورکام جزأ برله (من شکر) نعمتکه شکرانه ایتکان کمسه گه (ولقد انذرهم)

وتحقیق قورقتقان ایدی لوط پیغمبر اوزینك قومینی (بَطْشَتَنَا) بزنك عذاب وعقوبت برله نوتماقمزدن (فَتَمَارَوْا) بس شك کیلتوردیلر آنلر واشانمادیلر (بالنُّذُر) آنك قورقتماقینه (وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ) وتحقیق طلب ایتدیلر آنلر لوط علیه السلامنی (عَنْ ضَيْفِهِ) آنك قونافلرندن یعنی قوناقلر صورتنده کیلگان فرشته‌لرنی آندن صورادیلر قوناقلر کُنی بزلرگه تسلیم أیله‌گل دیدیلر لوط علیه السلام هیچده قبول قیلمادی آنلرنی اوگوتله‌ر ایدی آنلر ایونك ایشگینی واطوب کردیلر (فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ) بس یوق ایتدك ومحوقیلدق بز آنلرنك کوزلرینی یعنی کوزلری صوقر بولدی هم فرشته‌لر تلندن آنلرغه أیتدك (فَذُوقُوا عَذَابِي) بس طاتوکزلر مینم عذابمنی (وَنُذُرِ) هم شول نرسه‌نی کم لوط قورقتدی سزنی آندن (وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ) وتحقیق طاکُغه کرگزدی لوط قومینی (بُكْرَةً) کوندزنك اوّلنده (عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ) قرار قیلغوچی بر عذاب یعنی طاکْ وقتنده آنلرنی هلاك ایتکوچی عذاب آنلرغه نازل بولدی هم آنلرغه أیتدك (فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذُرِ) بس طاتوکزلر مینم عذابمنی هم قورقتماقمنی (وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ) وتحقیق ینگل أیله‌دك بز قرآننی عرب تلی برله سویله‌گوچیلرگه معناسینی آکْلاسونلر اوچون (فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ) بس ایا بارمیدر هیچ نصیحت آلغوچی وعظله‌نگوچی آنك وعظلری برله (وَلَقَدْ جَاءَ) وتحقیق کیلدی (آلَ فِرْعَوْنَ) فرعون قومینه (النُّذُرُ) قورقتقوچیلر یعنی موسی وهارون علیهما السلام آنلرنی حق دینگه اوندەمەك اوچون آیتلر ومعجزه‌لر برله کیلدیلر (كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) یالغانغه توتدیلر آنلر بزنك آیتلرمزنی واول معجزه‌لرغه اوشانمادیلر (كُلِّهَا) بارچه‌سینه‌دەکم جمله‌سی توقز تورلی معجزه ایدی (فَأَخَذْنَاهُمْ) بس طوتدق بز فرعوننی هم قومینی عذاب برله (أَخْذَ عَزِيزٍ مُقْتَدِرٍ) غالب بولغوچی هم مشرکلرنی هلاك ایتمه‌کمکه قادر بولغوچینك تونماقی یعنی آنلرنك همه‌لرینی دریاغه غرق أیله‌دك (أَكُفَّارُكُمْ) ایاسزنك کافرلرکز ومشرکلرکز ای مکه‌خلقی (خَيْرٌ) یخشیراق یعنی قوّتلیره‌ك وکوچلیره‌کمودر (مِنْ أُولَئِكُمْ) اوشبو ذکر ایتولمش مشرك قوملردن یعنی البته بو مکه مشرکلری اوّله اوتکان عاد وثمود قومی هم لوط قومی وفرعون قومی کبی کوچلی ودولتلی توگللردر وآنلردن آرتوق توگللردر بس آنلرغه ایرشکان عذاب بو مشرکلرگه هم ایرشه بلور (أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ) یا ایسه سزلرگه باردرمو ای مشرکلر برائت یعنی سزلرگه هیچده عذاب کیلمه‌س دیوب یازلغانمودر (فِي الزُّبُرِ) کوکدن ایندرلگان کتابلرده (أَمْ يَقُولُونَ) یا ایسه أیتورلرمو اول

عرب مشركلری (نحن جميع منتصر) بزلر بر برمزگه ياردم بيرگوچی جيولغان بر گروهمز ديوب (سيهزم الجمع) تيزدركم صندرلمش بولور ومغلوب بولور آنلرنك جمعيتلری وجيولمافلرندن هيچ فائده بولماس (ويولّون الدّبر) ١ هم دوندرورلر آنلر آرقالرينی صوغشدن يعنی يكلوب صوغشدن قاچوب كيته‌رلر (بل السّاعة) بلكه‌قيامت كونی (موعدهم) اول مشركلرنك عذاب برله وعده ايتولگان وقتلريدر يعنی همه‌لری اولكونده عذاب ايتولورلر (والسّاعة ادهى) وقيامت عذابی فاطيراق وقورقنچليراقدر دنيا عذابندن (وامرّ) هم آچيراق وناخوشراقدر (انّ المجرمين) درستلكده مشركلر (فی ضلال) آزغونلقده بولغوچيلردر (وسعر) هم مشقتده وقاطيلقده بولغوچيلردر ياكه كويدرگوچی اوطده بولورلر قيامتده (يوم يسحبون) شول كونده‌كم چيگولمش وسودرالمش بولورلر آنلر (فی النّار) تموغ اوطنده (علی وجوههم) يوزلری اوزره يعنی آنلرنی يوزلری برله سودراب تموغغه صالورلر وفرشته‌لر آنلرغه أيتورلر (ذوقوا) طاتوكزلر ای مشركلر (مسّ سقر) تموغ اوطينك اسسيليكينی وعذابنی (انّا كلّ شیء) درستلكده بز بارچه نرسه‌نی (خلقناه بقدر) ياراتدق آنی بر اولچهو ومقدار برله يا ايسه هر نرسه‌نی تقدير بوينچه ياراتدق (وما امرنا) وايمه‌سدر بزنك بيورماقمز بر نرسه‌نی بار قيلمافنی تله‌سه‌ك (الّا واحدة) مگر برگنه كلمه‌در يعنی «كن» ديمك برله همه‌سی بار بولور (كلمح بالبصر) كوز برله بر قاراماق كبی تيزلكده (ولقد اهلكنا) وتحقيق هلاك ايتدك بز (اشياعكم) سزنك اوخشاشلركزنی يعنی اوّلگی مشركلرنی (فهل من مدّكر) بس ايا بارميدر هيچ وعظله‌نگوچی وآنلرنك حالندن عبرت آلغوچی (وكلّ شیء) وهر بر نرسه‌كم (فعلوه) فيلديلر اوّلگی مشركلر آنی (فی الزّبر) لوح المحفوظه يازلمشدر ياكه آنلرنك عمل دفترلرنده يازلمشدر (وكلّ صغير وكبير) وهر بر كچكنه نرسه هم اولوغ نرسه بارچه آدميلرنك اقوال وافعالندن (مستطر) يازلمشدر عمل دفترلرنده وآنك جزأسينی كورسه‌لر كيره‌كدر (انّ المتّقين) درستلكده تقوالق ايتكوچيلر (فی جنّات) جنت باغچه‌لرنده بولغوچيلردر آخرتده (ونهر) هم يلغه‌لر قاشنده بولغوچيلردر (فی مقعد صدق) راستلق وتوغريلق اورننده كم آنده لغو وگناه هيچده بولماس (عند مليك مقتدر) بارچه نرسه‌گه كوچی يتكوچی پادشاهنك يعنی خدای تعالی‌نك قاشنده

(١) بو اش بدر صوغشنده واقع بولدی بس اوشبو آيت كريمه قرآنك معجزه ايدكينه دليل بولغان آيتلرنك برسيدر عمر رضی الله عنه أيتوركم اوشبو آيت نازل بولغاچ پيغمبر عليه السلام مين اوشبونك‌نی نرسه ايدكينی بلمه‌سمن ديدی ناگاه بدر صوغشی كوننی كوردمكه اول حضرت اوستينه صوغش كيومی كيه‌ر ايدی هم أيتور ايدی سيهزم الجمع اوشبو آيتنك معناسی ايمدی بلدم

سورة الرحمن مكية وهى ثمان وسبعون آية

۵۴ نچی سوره الرحمن سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۷۸ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(اَلرَّحْمٰنُ) مرویدرکه فایچانکم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتی مشرکلرگه رحمن اسمندن خبر بیردی آنلر أیتدیلر بزلر رحمننی طانوماسمز وبلمه‌سمز بس حق تعالی اوشبو سوره‌نی ایندردی وبعضیلر دیمشلردرکه مکه اهلی محمدگه فلان وفلان کمسه‌لر قرآننی اوگره‌نه‌لر دیوب طعنه قیلورلر ایدی حق تعالی بیوردی کم (اَلرَّحْمٰنُ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ) کوب رحمت ایتکوچی خدای اوگره‌تدی وبلدردی اوزینگ حبیبینه قرآننی (خَلَقَ الْاِنْسَانَ) یاراتدی اول خدای تعالی آدمینی (عَلَّمَهُ الْبَيَانَ) اوگره‌تدی وبلدردی آدمیگه کوکلنده‌گی نرسه‌نی بیان أیله‌مه کنی وباشقه‌غه بلدرمه‌کنی سویله‌مه‌ك برله یاکه یازماق برله (اَلشَّمْسُ) قویاش (وَالْقَمَرُ) هم آی سیر قیلورلر ویورورلر (بِحُسْبَانٍ) برمعلوم وبیلگولی حساب برله‌کم حق تعالی اوزی مقرّر قیلغاندر شونگ برله یلنگ وقتلری معلوم بولور (وَالنَّجْمُ) دخی بیرده اوسکان اوله‌ن (وَالشَّجَرُ) هم آغاچ (يَسْجُدَانِ) سجده قیلورلر یعنی بوی صونارلر خدای تعالی‌نگ فرمانینه بعضیلر دیمشلردرکم اوله‌نلر وآغاچلر هم بزنگ کبی سجده قیلورلر لکن آنلرنگ سجده قیلولری بزگه کورنمه‌س تسبیح أیتولری‌بلونمه گان کبی (وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا) وکوته‌ردی خدای تعالی کوکنی یعنی بیرنگ اوستنده طوتدی (وَوَضَعَ الْمِيزَانَ) هم یاراتدی یاکه ایندردی خدای تعالی اولچه‌ونی یاکه اولچه‌و یاصامافنی واستعمال ایتمه کنی آدمیلرگه بلدردی (اَنْ لَا تَطْغَوْا) شونگ اوچون کم چیکدن چقماگزسز (فِى الْمِيزَانِ) اولچه‌وده یعنی نرسه‌نی اولچه‌و برله اولچه‌ب بیرگانده هم آلغانده عدللکدن چقماگز وخیانت ایتمه‌گز (وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ) هم قائم وتوغری قیلگز اولچه‌مه کنی (بِالْقِسْطِ) عدللك وتیگزلك برله (وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ) دخی کیم قیلماگز اولچه‌ونی یعنی کیم ایتوب اولچه‌مه‌گز کامل اولچه‌گز تاکم قیامت میزانی یانینه بارغانده شرمنده بولماگز (وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا) ویرنی توشه‌دی خدای تعالی یاکه قویدی آنی صو اوستنده (لِلْاَنَامِ) تاکم خلایقلر آنده قرار ایتسونلر اوچون (فِيهَا فَاكِهَةٌ) بولغوچیدر اول بیرده تورلی یمشلر (وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ) دخی

خرما قابوقلرینك ایه‌سی بولغوچی خرما آغاچلری خرما یمشلرنك افضلی بولدقندن آنی خاصلاب ذکر قیلدی (وَالْحَبُّ ذُوالْعَصْفِ) دخی باردر اول بیرده یافراق وصالام ایه‌سی بولغوچی اورلق یعنی بغدای وآرپه کبی صالامدن آیروب آلونا تورغان اورلقلر (وَالرَّيْحَانُ) هم بیرده باردر خوش ایسلی اوله‌نلر (فَبَاَیِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا) بس ای آدمیلر هم پریلر پروردکارکزنك نعمتلرندن قایوسینی (تُكَذِّبَانِ) یالغانغه توتارسز وانکار قیلورسز یعنی خدای تعالی‌دن دیوب اعتقاد ایتمه‌سسز اوشبو جمله بوسوره‌ده تکرار وقات قات ذکر ایتولمشدر زیراکه بوسوره خدای تعالی‌نك هرتورلی نعمتلرینك ذکرینه مشتملدر بس هربرنعمتنی ذکر ایتکاندن صوك اوشبو سوزنی قایتاروب أیتدی وتکرار کیلتوردی تاکم اوقوچیلرغه هم ایشتکوچیلرگه تنبیه بولسون خدایتك نعمتلری کوب ایدکینی ایسلرینه کیلتورسونلر اوچون (خَلَقَ الْاِنْسَانَ) یاراندی خدای تعالی آدمینی یعنی آدم علیه السلامنی (مِنْ صَلْصَالٍ) قوروغان بالچقدن (كَالْفَخَّارِ) چولمه‌ك بالچقی کبی پشکان بالچقدن (وَخَلَقَ الْجَآنَّ) هم یاراندی پرینی (مِنْ مَّارِجٍ) صاف وتوتونسز بولغوچی یالقوندن (مِنْ نَّارٍ) اوطدن یعنی پریلرنك اصلی بولغان جاننی اوط یالقوندن یاراندی (فَبَاَیِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا) بس پروردکارکزنك نعمتلرندن قایوسینه (تُكَذِّبَانِ) انکار قیلورسز واوشانماسسز ای آدمی برله پریلر (رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ) ایکی مشرقنك پروردکاری ویارانقوچیسیدر اول خدای تعالی یعنی جه‌یگی مشرق برله قشق مشرق (وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ) هم ایکی مغربنك یعنی جای مغربی برله قش مغربینك پروردکاری وخالقیدر مشرق ومغربنك اختلافی همقویاشنك چقماق وباطماق ویلنك وقتلری تورلی تورلی بولماقی همه‌سی خدایتك نعمتی ورحمتیدر وخلایقنك آسایش وراحتلرینه سببدر (فَبَاَیِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا) بس ربکزنك اوشبو نعمتلرینك قایوسینه (تُكَذِّبَانِ) انکار قیلورسز واشانماسسز ای آدمیلر هم پریلر (مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ) یول بیردی خدای تعالی ایکی دریاغه برسینك صوی طاتلی وبرسی طوزلی وآچیدر تاکم اول ایکی دریا خدایتك امری برله (يَلْتَقِيَانِ) بر برسینه یولوقورلر اول ایکی دریا فارس دینکزی برله روم دریاسیدرکم بحر محیطده بربرسینه یولوقورلر (بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ) اول ایکی دریانك آراسنده برمانع وپرده باردر یعنی جزیره‌لر وآطاولر باردرکم شول سببلی (لَا يَبْغِيَانِ) بربرسینه هجوم ایتمه‌سلر آنلر یعنی بربرسینه قوشولماسلر

(١) جابر ابن عبدالله رضی‌الله عنه‌دن منقولدرکه پیغمبرمز علیه السلام اوشبو سوره‌نی اوّلندن آخرینه قدر بزلرگه اوقودی صوکره بیوردی‌کم پریلرسزدن یخشیراق ایکانلر خدایتك کلامینه جواب بیروده زیراکه‌مین‌هر قایچان «فبای‌الاء ربکما تکذبان» دیوب اوقوسام آنلر «ولا نکذب بشیء من نعمائك ربنا» دیوب یعنی ای پروردکارمز بز سینك هیچ بر نعمتکنی یالغانغه توتمایمز دیوب جواب بیردیلر سزلر هیچ بر جواب بیرماینچه تیك تورد کز دیدی تیسیر.

تاکم هر ایکسینك خاصیتلری باطل بولور ایدی یاکه مقرّر ایتولمش چیکارندن اوتمه‌سلر واوشبو دریالرنك بولماقی خلایقه کوب فائده‌لیدر وخداینك نعمتیدر (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا) بس پروردکارکزنك اوشبو نعمتلرندن قایوسینه (تُکَذِّبَانِ) سزلر انکار قیلورسز (یَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ) چقار اول ایکی دینکزدن ینجو (وَالْمَرْجَانُ) هم مرجان یعنی طوزلی دریادن ینجو چقار وطاتلی دریادن مرجان چقارکم آنلر برله زینتله‌نورسز هم صاتماق وآلماق برله فائده حاصل قیلورسز بس آنلرنك چقماق خداینك نعمتیدر (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) بس ربکزنك نعمتلرندن قایوسینی تکذیب قیلورسز ویالغانغه توتارسز (وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَئَاتُ) هم خدای تعالی‌نك تصرفنده بولغوچیدر یاکا یورتولمش کیمه‌لرنی سورمه‌ك ویورتمه‌ك (فِی الْبَحْرِ) دریاده (کَالْاَعْلَامِ) اولر غلقه طاولر کبی بولغوچی کیمه‌لرنی وکارابلرنی یورتمه‌ك بنده‌لرنك فائده‌سی اوچونکم بوهم خداینك اولوغ نعمتیدر (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) بس ربکزنك نعمتلرندن قایوسینه انکار قیلورسز (کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَانٍ) بیر اوزرنده بولغان جان ایه‌سینك بارچه‌سی فانی وهلاك بولغوچیدر هیچکم ترك قالماس (وَیَبْقَی وَجْهُ رَبِّكَ) وباقی قالور هیچده فانی بولماس پروردکارکزنك ذاتی (ذُو الْجَلَالِ) عظمت واولوغلق ایه‌سی بولغوچی ذات (وَالْاِکْرَامِ) هم حرمتلی ایتمه‌ك ایه‌سی بولغوچی یعنی اوز فضلی برله تلکان بنده‌سینه اکرام ایتکوچی (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) بس ربکزنك نعمتلرندن قایوسینه انکار قیلورسز واشانماسسز (یَسْئَلُهُ) صورار اول خدای تعالی‌دن اوزینك حاجتینی (مَنْ فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرده هم یبرده بولغان کمسه‌لر همه‌لری آکا محتاجدر (کُلَّ یَوْمٍ هُوَ فِی شَاْنٍ) هر وقتده اول خدای تعالی براشنی توزومه‌کده وبولدرماقده‌در محتاجنك حاجتینی بیرور عاجزلرکه یاردم قیلور صرخاولرغه شفا بیرور قایغولیلرنی شاد أیلر (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا) بس پروردکارکزنك نعمتلرندن قایوسینه (تُکَذِّبَانِ) انکار قیلورسز (سَنَفْرُغُ لَکُمْ) تیزدرکم حساب قیلورمز سزلرنی (اَیُّهَ الثَّقَلَانِ) ای ایکی کروه یعنی آدمیلر وپریلرکم ایکی اولوغ طائفه‌لردر (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) بس ربکزنك نعمتلرندن قایوسینی یالغانغه طوتارسز (یَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ) ای پریلر هم آدمیلر کروهی (اِنِ اسْتَطَعْتُمْ) اکر قادر بولسه‌کزسز وکوچکز یتسه (اَنْ تَنْفُذُوا) اوتوب چقمافکزغه وقاچمافغه (مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ)

کوکلرنك هم بیرلرنك چیتلرندن (فَانفُذُوا) بس اوتوکزسز وچغوب کیتکز یعنی اگر خدایتك قضاسندن یا که اولومدن قاچوب کوکنك هم بیرنك چیتندن اوتوب وچغوب کیتا آلسه‌کز کیتکز هم قاچکز (لَا تَنفُذُونَ) اوتوب چغا آلماسسز سزلر البته (الَّا بِسُلْطَانٍ) مگر برتسلط وغلبه برله‌گنه قاچا آلورسز لکن سزلرده اول قوّت وتسلط یوقدر هر بیرگه بارسه‌کز اولوم سزنك آرتکزدن بارور هیچده قاچوب قورتولا آلماسسز (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) بس پروردکارکزنك نعمتلرندن فایوسینه انکار قیلور سزای آدمیلر وپریلر (یُرْسَلُ عَلَیْکُمَا) یبارلمش بولور سزلردن هر ایکی گروهنك عاصیلری ومشرکلری اوزرینه (شُوَاظٌ مِّن نَّارٍ) اوطدن بولغوچی خالص یالقون (وَنُحَاسٌ) هم قارا توتون یعنی گاها یالقون برله وگاهی توتون برله آنلرنی عذاب قیلورلر (فَلَا تَنتَصِرَانِ) بس یاردم ایتوشه آلماسسز وبربرکزدن عذابنی کیتاره آلماسسز (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) بس ربکزنك نعمتلرندن فایوسینی تکذیب قیلورسز (فَاِذَا انشَقَّتِ السَّمَآءُ) بس هرقایچان یارلسه کوك یعنی فرشته‌لر اینمك اوچون کوکنك ایشکلری آچولسه (فَکَانَتْ) بس بولسه (وَرْدَةً کَالدِّهَانِ) برقزل گل کبی یاغ اوخشاشلی بولغوچی یعنی تورلی توسلرده بولوب یالطراب طورسه (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) بس پروردکارکزنك نعمتلرندن فایوسینه سزلر انکار قیلورسز (فَیَوْمَئِذٍ) بس شول کونده (لَّا یُسْئَلُ) صورالمش بولماس (عَن ذَنبِهٖ) قیلغان گناهندن (انسٌ) آدمیلر (وَلَا جَآنٌّ) دخی پریلر (۱) یعنی آنلردن بلور اوچون صوراماسلر زیرا که آنلرنك قیلغان گناهلری معلوم وعمل دفترلرینه یازلغان بولور صوراماق حاجت بولماس بلکه عتاب وشلته اوچون‌گنه صورارلر (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) (یُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ) طانولمش بولورلر مشرکلر قیامتده (بِسِیمَاهُمْ) علامتلری برله‌کم یوزلری قارا بولور وکوزلری کوك بولور (فَیُؤْخَذُ) بس طوتولمش بولورلر آنلر (بِالنَّوَاصِی) ماکلای صاچلری برله (وَالْاَقْدَامِ) هم آیاقلری برله یعنی زبانیلر آنلرنی ماکلای صاچلرندن طوتوب سودراب تموغغه ایلتورلر وآیاقلرندن طوتوب یوز توبان آنلرنی اوطقه طاشلارلر (فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا) بس پروردکارکزنك نعمتلرندن فایوسینه (تُکَذِّبَانِ) سزلر انکار قیلورسز مشرکلرنی تموغغه صالفاندن صوك فرشته‌لر آنلرغه ایتورلر (هٰذِهٖ) اوشبودر (جَهَنَّمُ الَّتِی) شوندایین تموغکم (یُکَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ) یالغانفه

(۱) دیمشلردرکم قیلغان عملللرندن سؤال ایتو لماونك سببی شولدرکم خدای تعالی اوزینك علم قدیمی ایله آنلرنك بارچه احوالینی بلور هم کراما کاتبین فرشته‌لری عمل دفترلرینه یازغان بولورلر حتی فرشته‌لر آدمیلردن وپریلردن فلان اشنی اشله‌دکزمی دیوب صوراماسلر بلکه صوراماینچه آنلرنك علامتلرندن بلورلر اوشبو آیت ایله حجر سوره‌سنده‌گی (فوربك لنسألنهم اجمعین) آیت کریمه سی آراسنده منافات یوقدر زیرا که اول آیتده‌گی سؤال قیلورمز بارچه‌سندن دیمکدن مراد شولدرکم آنلردن فلان گناهنی نی اوچون اشله‌دکزدیوب صورالور فلان گناهنی اشله‌دکزمودیوب صورالماس یا که ایکی آیت کریمه‌نی شویله توفیق ایدلورکم قیامت کوننده بعض موطنده سؤال ایدلور وبعض موطنده ایدلماس یا که براونك اشله‌گان اشلری طوغریسنده ایکنچیدن سؤال ایدلماس والله اعلم تبیان.

طوتار ایدیلر آنی مشرکلر وآکا اشانماس ایدیلر (یَطُوفُونَ) طواف قیلورلر تموغده مشرکلر (بَینَهُمَا وَبَینَ حَمِیمٍ اٰن) تموغ اوطی برله اسیلگی بیك قوّتلی بولغان اسی صو آراسنده یعنی هر قایچان اوطنك یاندرمافندن طاقتسز بولوب فریاد ایتسه‌لر آنلرنی قاینات تورغان اسی صو اچینه صالورلر تاکم بارچه اعضالری قوورلور آندن چغاروب ینه اوطقه صالورلر اوشبو طریقه اوط برله اسی صو آراسنده آنلر طواف ایته‌رلر (فَبَاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) (وَلِمَنْ خَافَ) وبولغوچیدر شول کمسه‌گه‌کم قورقدی (مَقَامَ رَبِّهٖ) پروردکاری قاشنده تورودن یعنی خدای تعالی‌نك حسابندن قورقوب گناهنی قویغان کشیلرگه بولغوچیدر آخرتده (جَنَّتَانِ) (۱) ایکی جنت یعنی آنلرغه جنت باقچه‌لرندن ایکی باقچه بیرلور (فَبَاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) (ذَوَاتَآ اَفنَانٍ) بوطاقلر وآغاچلر ایه‌سی بولغوچیدر اول ایکی باقچه یعنی آنده هر تورلی یمشلر بولور (فَبَاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) (فِیهِمَا عَینَانِ) بولغوچیدر اول ایکی جنتده ایکی چیشمه (تَجرِیَانِ) آقارلر اول چیشمه‌لر جنت اهلی نله‌گان طرفلرغه برسی تسنیم وبرسی سلسبیل چیشمه‌لریدر (فَبَاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) بس ربکزنك نعمتلرندن قایوسینه انکار قیلورسزکم سزنك اوچون شوندای راحتلر ولذتلر حاضرله‌دی (فِیهِمَا مِنْ کُلِّ فَاکِهَةٍ) بولغوچیدر اول جنتلرده هر تورلی یمشدن (زَوجَانِ) ایکی صنف برسی دنیاداغی کبی وبرسی هیچ کوز کورمه‌گان وقولاق ایشتمه‌گان بولور (فَبَاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) (مُتَّکِئِینَ) طایانغوچیلر بولورلر جنت اهلی اول جنتلرده (عَلٰی فُرُشٍ) شوندای توشه‌کلر اوزرینه کم (بَطَآئِنُهَا) آنلرنك آستارلری بولور (مِنْ اِستَبرَقٍ) محکم توقولغان آصلدن وطشلری نوردن بولور (وَجَنَا الْجَنَّتَینِ دَانٍ) هم اوشبو ایکی جنت آغاچلرینك یمشلری شوکا یقیندرکم اولتورغان هم یاطقان کشینك قولی آنلرغه ایرشسه ودیمشلردرکم اگر جنتده‌گی کشی یاطقان اورنندن بر یمشنی آرزو قیلسه آغاچنك بوطاغی اوز اوزندن ایگولوب آکا یقین کیلور اول یمش آنك آغزینه کرور (فَبَاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبَانِ) (فِیهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرفِ) بولغوچیدر اول جنتلرنك منزللرنده قصقه کوزلی بولغان حوریلر یعنی ایرلرندن باشقه‌غه کوزلری توشمه‌گان حور قزلری کم (لَمْ یَطمِثْهُنَّ) تیکمه‌دی وایرشمه‌دی اول حوریلرغه (اِنسٌ) آدمیلر (قَبلَهُم) آنلرنك ایرلرندن الگاری جنتده (وَلَا جَآنٌّ) هم تیکمه‌دی آنلرغه پریلر یعنی آنلرغه هیچ کمنك قولی تیکمکان بولماس (فَبَاَیِّ اٰلَآءِ

(۱) خدای تعالی‌دن قورقوب آکا مخالفتنی قویغان‌هم طاعت‌وعبادت ـ که دایمچیلق ایتکان کمسه‌لرگه ایکی جنت بولور برسی خدایدن قورقغوچی آدمیلر اوچون‌وبرسی‌خدایدن قورقغوچی پریلر اوچون زیرا که خطاب هر ایکی گروهقه‌در یا که آنلردن‌هر کمسه‌گه ایکی جنت بولور بر جنت‌اعتقادی‌اوچون‌وبر جنت عملی‌اوچون یا که بر جنت طاعت وعبادت لری اوچون وبر جنت گناهدن‌طیولغانی‌اوچون یا ایسه بر جنت عملینك اجر وثوابی وبر جنت خدای تعالی‌نك فضلی بولور یا که بر جنت روحانیه وبر جنت جسمانیه بولور والله تعالی اعلم تبیاندن

رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس پروردكارگزنك اوشبو نعمتلرندن قايوسينى يالغانغه طوتارسز
اى آدميلر وپريلر (كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ) گويا كه اول حوريلر ياقوتدر صافلقده
ولطافتده (وَالْمَرْجَانُ) همم مرجاندر پاكيزه‌لك ونزاكتده (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ)
(هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ) ايا ايدگولك ايتمه‌كنك جزأسى بولورمو (إِلَّا الْإِحْسَانُ) مگر
ايدگولك ايتمه‌كنه بولور يعنى ايدگو عملنك جزأسى جنتدر هم جنت نعمتلريدر (فَبِأَيِّ
آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ) واوشبو ذكر ايتولمش ايكى جنتدن باشقه
ينه ايكى باغچه باردر اوّلگى ايكى جنت صاف آلتوندن سابقلر اوچوندر وصوكغى
ايكى جنت صاف كموشدن اصحاب اليمينلر اوچوندر ديمشلر (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ) (مُدْهَامَّتَانِ) غايت ياشللكدن قاراغه مايل بولغوچى ياشل توسليلردر
اول ايكى جنت (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ) بولغوچيدر
اول ايكى جنتده صو برله فاياناب طورغوچى ايكى چشمه (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ) (فِيهِمَا فَاكِهَةٌ) اول ايكى جنتده تورلى يمش بولغوچيدر (وَنَخْلٌ) هم خرما
آغاچلرى باردر (وَرُمَّانٌ) دخى انار يمشى باردر (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ)
بس ربكزنك نعمتلرندن قايوسينى تكذيب قيلورسزكم جنتده سزلرگه اوشبو
قدر نعمتلر ويمشلر عطا ايدار (فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ) اوشبو دورت جنتلرده
باردر كوركام يوزلى بولغوچى صايلانمش واختيار ايتولمش حوريلر (فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس ربكزنك نعمتلرندن قايوسينه انكار قيلورسزكم سزلرگه
جنتده حوريلر بيرور (حُورٌ مَقْصُورَاتٌ) ياشرلمش حور قزلريدر (فِي الْخِيَامِ)
چادرلر اچنده (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (لَمْ يَطْمِثْهُنَّ) تيكمه‌دى وايرشمه‌دى
اول حوريلرغه (إِنْسٌ قَبْلَهُمْ) آدميلر آنلرنك اوز ايرلرندن الگارى (وَلَا جَانٌّ)
هم تيكمه‌دى آنلرغه پريلر (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس پروردكارگزنك
نعمتلرندن قايوسينه انكار قيلورسزكم سزلرگه جنتده شوندايين جفتلر ميسر
قيلور (مُتَّكِئِينَ) طايانغوچيلر بولورلر جنت اهلى جنتده (عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ)
ياشل بولغوچى رفرف اوزرينه رفرف طايانا طورغان اورن اسميدر (وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ)
هم قيمتلى بساطلر وپالاصلر اوزره (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس پروردكارگزنك
اوشبو نعمتلرندن قايوسينه انكار قيلورسز اى آدميلر وپريلر (تَبَارَكَ اسْمُ
رَبِّكَ) اولوغ بولدى سينك ربكنك اسمى (ذِي الْجَلَالِ) عظمت واولوغلق ايه‌سى
بولغوچى ربك (وَالْإِكْرَامِ) (١) هم حرمتله‌مه‌ك ايه‌سى بولغوچى.

(١) حضرت عائشه رضى الله عنهادن منقولدر كه پيغمبرمز صلى الله عليه وسلم نمازدن فارغ بولغاچ «اللهم انت السلام ومنك السلام تباركت يا ذا الجلال والاكرام» ديه‌چك مقدار اولتورور ايدى تبيان.

سورة الواقعة مكية وهى ست وتسعون آية

٥٥ نجی سوره واقعه سوره‌سی مكه‌ده نازلدر ٩٦ آيتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(اِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ) ياد قيلغل هر قاچان واقع بولسه واقع بولغوچى يعنى قيامت قائم بولسه (لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ) يوقدر اول قيامتنك واقع بولماقنده وكيلمه‌كنده هيچ بر يالغان يعنى البته واقع بولسه‌كيره‌كدر (خَافِضَةٌ) توشورگوچيدر بر گروهنى اسفل السافلين‌گه عدل يوزندن (رَافِعَةٌ) كوته‌رگوچيدر ايكنچى گروهنى اعلاى عليين‌گه فضل يوزندن (اِذَا رُجَّتِ الْاَرْضُ رَجًّا) ياد قيلغل هر قاچان حركت ايتدرلمش وسلكتولمش بولسه يير نى بر سلكوتمه‌ك شول طريقه‌كم آنك اوستنده بولغان بنالر وعمارتلر بارچه‌سى خراب وويران بولسه‌لر (وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا) هم سورلمش بولسه‌لر طاولر بر سورمه‌ك تا كم تمام واطلوب پاره پاره بولسه‌لر (فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًّا) بس بولسه‌لر اول طاولر وئه‌ورلسه طارالمش وصاچولمش طوزان بولوب (وَكُنْتُمْ) هم بولسه‌كز سز اى مكلف بنه‌لر شول وقتده يعنى قيامتده (اَزْوَاجًا ثَلٰثَةً) اوچ صنفلر يعنى اوچ تورلى بولوب بولنسه‌كز (١) بر صنفى (فَاَصْحٰبُ الْمَيْمَنَةِ) بس اوك قولنك ايه‌لرى (مَا اَصْحٰبُ الْمَيْمَنَةِ) نى نرسه‌در اوك قولنك ايه‌لرى بوسوز آنلرنى تعظيمدر يعنى «نى اولوغ كمسه‌لردر اول اصحاب اليمينلر آنلر حضرت آدم عليه السلامنك آرقاسندن خداى تعالى ذريتلرنى چقارغان وقتده حضرت آدمنك اوك ياغنده طورغان كمسه‌لردر شول سببلى آنلرنى اصحاب اليمين» ديورلر يا كه عمل دفترلرى اوك قوللرينه بيرلگان كمسه‌لردر يا كه «اصحاب اليمين» ديمه‌ك «جنت اهلى» ديمه‌كدر زيرا كه جنت عرشنك اوك طرفنده‌در (وَاَصْحٰبُ الْمَشْئَمَةِ) هم صول قول ايه‌لر (مَا اَصْحٰبُ الْمَشْئَمَةِ) نى نرسه‌در صول قول ايه‌لرى آنلر اخراج ذريات وقتنده آدم عليه السلامنك صول ياغنده طورغان كمسه‌لردر شول جهتدن آنلرنى «اصحاب الشمال» ديورلر يا كه عمل دفترلرى صول قوللرينه بيرلگان كمسه‌لردر يا كه «تموغ اهلى» ديمه‌كدركم تموغ عرشنك صول ياغنده‌در بعضلر اصحاب المشئمه شوملق ايه‌لرى يعنى: «شوم وخيرسز بولغان گروه ديمه‌كدر» ديورلر «مشئمة تشاءم‌دن وميمنة يمن وبركتدن مأخوذدر» ديورلر اول تقديرده «اصحاب الميمنة» ديمك خير وبركت

(١) اوچ گروهنك برسى اصحاب اليمين وبرسى اصحاب الشمال وبرسى سابقونلردر حضرت ابن عباس رضى الله عنهمادن منقولدركه «اصحاب يمين شول كمسه‌لردركم آدم عليه السلامنك صلبندن ذريتى اخراج ايتولگانده، حضرت آدمنك اوك ياغنده توروب الله تعالى آنلرنك حقنده بونلر جنتده‌در» ديدى واصحاب شمال شول كمسه‌لردركم «اخراج ذريات وقتنده حضرت آدمنك صول ياغنده توروب الله تعالى آنلرنك حقنده نارده‌در» ديدى خزينة الاسرار.

ایه‌لری دیمك بولور (وَالسَّابِقُون) واوظغوچیلر هم بارچه قوملردن الگاری بولغوچیلر درجه ومرتبه‌ده یا که جنتکه همه‌دن الگاری کرگوچیلر (اَلسَّابِقُونَ) سبقت ایتکوچیلر والگاری بولغوچیلردر ایمان کیلتورمه‌کده یعنی «همه‌دن اوّل ایمان کیلتورگان کمسه‌لردر فرعون قومندن مؤمن بولغان خر قیل هم حبیب النجار هم ابوبکر الصدیق وعلی المرتضی رضی الله عنهملر» کبی یا که سابقون اهل فرآندر یا که صوغش صفنده سبقت ایتکوچیلردر یا که تکبیر تحریمه‌گه ایرشکوچیلردر (اُولٰئِكَ) اوشبو گروه (الْمُقَرَّبُونَ) یقین ایتولمشلردر رحمتکه وکرامتلرگه (فی جَنّٰاتِ النَّعیم) نعمت ایه‌سی بولغان باغچه‌لرده وجنتلرده (ثُلَّةٌ منَ الْاَوَّلین) اولوغ وکوب بولغان گروهدر آنلر اوّلگیلردن یعنی اوّلگی پیغمبرلردن هم امتلرندن (وَقَلیلٌ منَ الْاٰخرین) هم آزغنه جماعتدر صوکغیلردن یعنی محمد علیه السلام امتلرندن حاصل معنا شولدرکه اوّلگی امتلردن بولغان سابقینلر اوشبو امتدن بولغان سابقونلردن کوبره‌کدر واوشبو سابقونلر جنتلرده بولغوچیلردر (عَلٰی سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ) تورلی اصل طاشلر برله بیزه‌تلمش تختلر وکرسیلر اوزرنده (مُتَّكِئینَ) طایانغوچیلر (عَلَیْهٰا) اول تختلر اوزرینه (مُتَقٰابِلینَ) بربرینه قارشی بولغانلری حالده (یَطُوفُ عَلَیْهِمْ) طواف قیلورلر آنلر اوزره یعنی آنلرغه خدمت ایتمك اوچون تیکره‌لرنده یورورلر (وِلْدٰانٌ مُخَلَّدُونَ) باشلك صورتی اوزره‌منگو قالدرلمش یاش اوغلانلر یعنی همیشه اول خدمتچیلر یاش اوغلان بولوب تورورلر هیچده اوسمه‌سلر زیرا که خدمتکارلك اوچون یاش اوغلانلر مناسبدر وآنلر جنت اهلینك تیکره‌لرنده طواف ایته‌رلر (بِاَكْوٰابٍ) کوزه‌لر برله (وَاَبٰارِیقَ) هم قومغانلر برله (وَكَأْسٍ منْ مَعین) هم شرابدن طولی بولغان کاسه‌لر برله آنلرغه صونارلر (لٰا یُصَدَّعُونَ عَنْهٰا) باش آغرتی طارتماسلر آنلر اول شرابنی اچمه‌ك سببلی یعنی دنیا شرابلری کبی خماری بولماس وباشنی آغرتدرماس (وَلٰا یُنْزِفُونَ) هم ایسروب عقلسز وهوشسز بولماسلر اول شرابنی اچمه‌ك برله (وَفٰاكِهَةٍ) دخی طواف ایته‌رلر اول اوغلانلر آنلرغه تورلی یمشلر برله (مِمّٰا یَتَخَیَّرُونَ) شول نرسه‌دن‌کم اختیار قیلورلر وصایلارلر آنی جنت اهلی اوزلری (وَلَحْمِ طَیْرٍ) هم قوش ایتی برله طواف قیلورلر (مِمّٰا یَشْتَهُونَ) شول نرسه‌دن‌کم اشتها قیلورلر وآرزو ایته‌رلر آنلر یعنی قوش اتلرینك نی کیفیتده پشورلگانینی تلمسه‌لر شونی کیلتورورلر (وَحُورٌ عینٌ) هم کیلورلر اول سابقوننك خدمتلرینه جنتده آق یوزلی

وایرکن کوزلی بولغوچی حور قزلری (كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ) صدف اچنده اورتولمش قیمتلی انجو اوخشاشلی بولغوچیلرکم هیچ طوزان قونماغان وکشی کوزی توشمه‌گان بولورلر (جَزَاءً) جزاء بیرمه‌ك جزابیرورمز آنلرغه اوشبو نعمت وکرامتلرنی (بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه سببلی کم اشلر بولدیلر وعمل قیلدیلر دنیاده (لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا) ایشتمه‌سلر آنلر جنتده (لَغْوًا) بی هوده وبوش سوزنی (وَلَا تَأْثِيمًا) هم گناهغه سبب بولغوچی سوزنی سوگوشمه‌ك وقباحت سوزلر ایتوشمه‌ك کبی (إِلَّا قِيلًا) مگر ایشتورلر آنلر جنتده شول سوزنی (سَلَامًا سَلَامًا) یعنی همیشه بر برلرینه سلام أیتورلر هم فرشته‌لر آنارغه سلام أیتورلر (وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ) واوك قول ایه‌لری (مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ) نی نرسه‌در اونك قول ایه‌لری یعنی الوغ ومکرملر هم آنلر بولغوچیلردر (فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ) تیگه‌نه‌کسز سدر آغاچلرینك کوله‌گه‌سنده (وَطَلْحٍ مَنْضُودٍ) هم یمش برله طولی بولغوچی موز آغاچینك کوله‌گه‌سنده (وَظِلٍّ مَمْدُودٍ) دخی صوزولمش ودایم بولغان کوله‌گه‌لکده کوله گه‌دن مراد راحتدر دیمشلر یعنی همیشه راحتده بولورلر (وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ) دخی عدن جنتندن قویلغوچی بولغان صونك یاننده (وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ) هم کوب یمشلرده (لَا مَقْطُوعَةٍ) کیسولمش توگلدر اول یمشلر یعنی هیچ بر زمانده منقطع بولماس همیشه اوسوب طورور دنیا یمشلری کبی جای کونینه‌گنه خاص بولماس (وَلَا مَمْنُوعَةٍ) دخی طیولمش توگلدر یعنی اصحاب یمیننی اول یمشلرنی آشاودن هیچ‌کم منع ایتمه‌س اوزاختیارلرنده بولور (وَفُرُشٍ مَرْفُوعَةٍ) هم بلند قیمتلی بولغان فراشلر وتوشه‌کلرده بولورلر آنلر یاکه فراشلردن مراد جنتده‌گی خاتونلردر (إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ) درستلکده بز یاراندق اول جنت خاتونلرینی (إِنْشَاءً) بر یاراتماق یعنی آنلرنك همه‌لرینی بر یاشده یاش قزلر قیلورمز قارچقلر هم جنتکه کرگانده یاش قز بولورلر (فَجَعَلْنَاهُنَّ) بس قیلدق بز آنلرنی (أَبْكَارًا) باکره قزلر یعنی ایرلری آنلر برله صحبت قیلغان صایون آنلرنی باکره طاباورلر (عُرُبًا) ایرلرینی سویگوچیلر وآنلرغه عاشق بولغوچیلر قیلدق (أَتْرَابًا) همه‌لرینی برقرداش وبر یاشده بولغوچیلر قیلدق (۱) واوشبو نعمتلر حاضر ایدلمشدر (لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ) اوك قول ایه‌لری اوچون (ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ) بر گروهدر اوّلگیلردن اول اصحاب الیمین (وَثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ) هم بر گروهدر صوکغیلردن (وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ) وصول قول ایه‌لری کم اوچنچی صنفدر (مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ) نی نرسه‌در صول قول ایه‌لری یعنی نی خوروذلیل

(۱) یعنی همه‌لری اوتوز اوچ یاشلك بولورلر ایرلر هم شویله بولورلر یاش‌لکده اولگان قز بالا هم جنتده اوتوز اوچ یاشلك بولور آنی جنت اهلندن بره‌وگه کیاوگه بیرورلر قارچقلر هم شول یاشده بولورلر اگر ایرلری جنتده بولسه آنلرنی اوز ایرلرینه بیرورلر ایرگه برده بارماغان بولسه‌لر یاکه ایرلری تموغ اهلندن بولسه آنلرنی هم جنتده‌گی کشیلرگه نکاحلاب بیرورلر اگر دنیاده کوب ایرگه بارغان بولسه‌لر همه‌لری جنتده بولسه ایك آخرغی ایرینه بیرلور یاکه اوزی تله‌گانینه بیرلور تفسیر حسینی

هم اعتبارسز گروهدرکم آنلر آخرتده بولغوچیلردر (فی سَمُوم) یاندرغوچی اوطه یاکه بیك اسسی بولغان کویدرگوچی جیلده (وَحَمِیم) هم بیك اسسی صوده اوطنك هم اسسی صونك کویدرمه‌کندن تمام طاقتسز بولغاچ کوله‌گه‌لکه صغنورلر (وَظِلّ مِنْ یَحْمُوم) هم قاراتوتوندن بولغوچی کوله گه‌ده بولورلر آنلر یاکه یحموم اوطدن بولغان بر طاودر شونك کوله گه‌سنده بولورلر (لَا بَارِد) صووق توگلدر اول کوله‌گه باشقه کوله گه‌لر کبی (وَلَا کَرِیم) هم راحتلاندرگوچی وفائده‌بیرگوچی توگلدر واوشبو عذابلر آنلرغه شول جهتندندرکم (اِنَّهُمْ کَانُوا) درستلکده آنلر بولدیلر (قَبْلَ ذٰلِكَ) اوشبودن الگاری دنیاده (مُتْرَفِینَ) نازو نعمت اچنده‌تربیه‌لنمشلر ونفسلری تله گان بر اشنی اشلب یورگوچیلر بولدیلر (وَکَانُوا یُصِرُّونَ) هم دایمچیلق قیلور بولدیلر آنلر (عَلَی الْحِنْثِ الْعَظِیم) اولوغ بولغوچی گناه‌اوزرینه کم شرك وکفردر یاکه «قیامت بولماس» دیوب یالغانغه آنط ایته‌ر بولدیلر آنلر (اَئِذَا مِتْنَا) ایا هر قایچان اولسه‌ك بز (وَکُنَّا تُرَابًا) هم چروب توفراق بولساق (وَعِظَامًا) دخی اینسز وتیریسز قوروغ سویه‌کلر بولوب قالساق (اَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ) ایا بزلر قوبارلمشلر بولورمز قبرلرمزدن ویگادن ترلورمز موکم بو بیك عجب اشدر (اَوَاٰبَاؤُنَا الْاَوَّلُونَ) ایا هم بزلرنك اوّلگی آتالرمزده‌ترلورلرمو بو اش عقلدن بیك برافدر دیور ایدیلر (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه جوابده (اِنَّ الْاَوَّلِینَ) درستلکده اوّلگیلر (وَالْاٰخِرِینَ) هم‌صوگیلر (لَمَجْمُوعُونَ) البته جمع ایتولمشلردر وجیولغوچیلردر (اِلٰی مِیقَاتِ یَوْمٍ مَعْلُومٍ) بر معلوم کونك میقاتی صاری یعنی قیامت کونده همه‌لرگز محشر یرینه جیولساگز کیره‌کدر حساب وجزاء اوچون (ثُمَّ اِنَّکُمْ) صوگره درستلکده سزلر (اَیُّهَا الضَّآلُّونَ الْمُکَذِّبُونَ) ای حشر وقیامتنی یالغانغه توتقوچی توغری یولدن آداشقوچی وآزغوچی کمسه‌لر یعنی ای مکه مشرکلری درستلکده سزلر (لَاٰکِلُونَ) البته آشاوچیلرسز تموغه (مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُّومٍ) زقوم آغاچینك یمشندن (فَمَالِئُونَ) بس طولتورغوچیلرسز (مِنْهَا الْبُطُونَ) اول زقّوم یمشندن قارنلرگزنی (فَشَارِبُونَ) بس اچکوچیلرسز (عَلَیْهِ) اول زقوم یمشی اوستینه (مِنَ الْحَمِیم) اُسّی صودن مرویدرکه تموغ اهلی تموغه آچلق عذابینی طارتورلر آچلقدن تمام طاقتسز بولغاچ آنلرغه زقوم یمشینی بیرورلر قورصاقلری طولغانچه آشارلر آندن صوك آنلرغه صوسزلق غالب بولور زبانیلر آنلرغه حمیم صووینی بیرورلر آنلر اول حمیمنی اچه‌رلر

(فَشَارِبُونَ) بس سزلر اچکوچیلرسز آنی (شُرْبَ الْهِيمِ) نیچه مدّت صو اچمی
تورغان وصوصاغان توه‌لرنك اچمه کلری کبی هم نی قدر اچسه‌لرده آنلرنك
صوسزلقلری باصولماس (هٰذَا) اوشبو طعام وشراب (نُزُلُهُمْ) اول تموغ اهلینه
تارتق وبوله‌کدر (يَوْمَ الدِّينِ) جزا کونده یعنی قوناق آلدینه اوّل کیلگاچه
ماحضرنی ایوده حاضر بولغان نرسه‌نی قویارلر شونك کبی آنلرغه هم تموغده اوّل
بیرلگان ماحضر زقوم یمشی برله حمیم شرابی بولور (نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ) بز یاراتدق
سزنی ویوقدن بار ایتدك اوّل مرتبه‌ده (فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ) بس نی اوچون سز
اوشانماسسز ایکنچی مرتبه یاراتمافغه واولگاندن صوك تزگزمه ککه زیراکه
اوّل باشده یوقدن بار قیلوغه قادر بولغان ذات البته اولگاندن صوك کیری
ترگزمه ککه قادردر (أَفَرَأَيْتُمْ) ایا بس کوردکزمو خبر بیرکز (مَا تُمْنُونَ) شول
نرسه‌دنکم قویارسز وصالورسز آنی خاتونلر رحمینه یعنی منی صوی (ءَأَنْتُمْ
تَخْلُقُونَهُ) ایا سزلر یاراتورسزمو یاش بالانی اول منی صووندن (أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ)
یا ایسه بز یاراتقوچیمزمو (نَحْنُ قَدَّرْنَا) بز تقدیر ایتدك (بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ) سزنك
آراکزده اولومنی یعنی هرکمنك اوله‌چك وقتینی مقرّر أیله‌دك (وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ)
وایماسمز بز سبقت ایتولمشلر یعنی هیچ کم بزنك حکمزدن اوزا آلماس وتقدیر
ایتولمش اولومدن قاچا آلماس بز اول اولومنی سزلرگه تقدیر أیله‌دك (عَلَىٰ أَنْ
نُبَدِّلَ) تاکم آلشدرماقمز اوچون (أَمْثَالَكُمْ) سزنك اوخشاشلرکزنی یعنی سزنی
اولتوروب اورنکزغه باشقه کشیلرنی کیلتورمه‌کمز اوچون (وَنُنْشِئَكُمْ) هم
یاراتمافیمز اوچون سزنی ایکنچی مرتبه (فِيمَا لَا تَعْلَمُونَ) شول صورتده کم سزلر
بلمه‌سسز آنی (وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ) وتحقیق بلدکزسز ای مشرکلر (النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ)
اوّلکی یاراتولمافکزنی یعنی اوّل مرتبه‌ده سزلرنی خدای یاراتقان ایدکینی
سزلر بله‌سز (فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ) بس نی اوچون یاد قیلماسسز خدای تعالی‌نك
قدرتینی وکوچی یتمه‌کینی سزلرنی ایکنچی مرتبه یاراتمافغه واولگاندن صوك
ترگزمه ککه (أَفَرَأَيْتُمْ) ایا کوردکزمو خبر بیرکز (مَا تَحْرُثُونَ) شول نرسه کم
سزلر ایکارسز واورلقنی بیرکه صاچارسز (ءَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ) ایا سزلر اوسدره‌سزمو
اول اورلقنی وبولدره‌سزمو آشلقنی (أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ) یا ایسه برلر اوسدرگوچیمزمو
یعنی البته سز اوسدرمه‌سسز حرث وصاچماق بنده اشیدر زرع واوسدرمه‌ك
خدای تعالی‌دندر (لَوْ نَشَاءُ) اگر تله‌ساك بز (لَجَعَلْنَاهُ) البته قیلورمز اول

ایکونی (حُطَامًا) اورلقسز قوروغ صالام (فَظَلْتُمْ) بس همیشه سزلر بولورسز اول اش جهتندن (تَفَكَّهُونَ) عجبلهنورسز وحیرتکه قالورسز هم حسرتلنوب وفایغروب أیتورسز (انَّا لَمُغْرَمُونَ) درستلکده بزلر قضا وآفة کورمشلرمز (بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ) بلکه بزلر محروم وامیدسزلرمز رزقدن وآشلقدن دیور ایدکز (أَفَرَأَيْتُمُ) خبر بیرکزسز (الْمَاءَ الَّذِي) شوندایین صودنکم (تَشْرَبُونَ) سزلر اچهرسز اول صونی (ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ) ایا سزلر ایندردکزمو آنی (مِنَ الْمُزْنِ) آق بولوطدن (أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ) یا ایسه بز ایندرگوچیلرمزمو یعنی البته سز ایندرمهدکز (لَوْ نَشَاءُ) اگر تلهسهکبز (جَعَلْنَاهُ) قیلورمز اول صونی (أُجَاجًا) طوزلی وآچی هم اچهرگه یارامسز قیلورمز (فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ) بز سزلر نی اوچون شکرانه ایتماسسز خدای تعالی گه اوشبو نعمتلر برابرنده (أَفَرَأَيْتُمُ) خبر بیرکز سز ینه (النَّارَ الَّتِي) شوندایین اوطدنکم (تُورُونَ) سزلرچغارورسز اول اوطنی آغاچدن (ءَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ) ایا سزلر یاراتدکزمو (شَجَرَتَهَا) آنك آغاچینی یعنی اوط چغا تورغان آغاچنی (أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ) یا ایسه بز یارانقوچیلرمزمو یعنی البته سزلر یاراتمادکز (نَحْنُ جَعَلْنَاهَا) بز قیلدق اول اوطنی (تَذْكِرَةً) تموغ اوطینی ایسکه توشورمه ککه سبب (وَمَتَاعًا) هم فائدهلهنه تورغان نرسه قیلدق (لِلْمُقْوِينَ) مسافرلرگه هم مقیملرگه یعنی همه خلایق آنك برله فائدهلهنورلر (فَسَبِّحْ) بس تسبیح أیتکل سین (باسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ) اولوغ بولغوچی پروردکارکنك اسمی برله (فَلَا أُقْسِمُ) بس قسم یاد ایتهرمن (بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ) یولدزلرنك باطا تورغان یاکه توشه تورغان اورنلری برله یاکه قرآن آیتلرینك اینه تورغان وقتلری برله (وَانَّهُ) ودرستلکده شول نرسهکم خدای آنك برله قسم أیلهدی (لَقَسَمٌ) البته برآنطدرکم (لَوْ تَعْلَمُونَ) اگر بلسهکزسز (عَظِيمٌ) اولوغدر یعنی خدای تعالی اولوغ بولغوچی آنط برله آنط ایتوب أیتورکم (انَّهُ) درستلکده محمد علیهالسلام سزلرگه اوقی تورغان نرسه (لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ) البته اولوغ بولغوچی وفائدهسی کوب بولغوچی قرآندر هم اول قرآن یازلمشدر (فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ) یاشرلمش وخدای تعالی قاشنده حفظ ایتولمش بر کتابده یعنی لوح المحفوظده (لَا يَمَسُّهُ) ایرشمهس ومطلع بولماس اول لوح المحفوظه یازلغان نرسه گه (الَّا الْمُطَهَّرُونَ) مگر کدورات جسمانیهدن پاکیزه بولغوچیلر یعنی فرشتهلرگنه مطّلع بولورلر یاکه مساس قیلماس وتوتماس اول قرآننی مگر

طهارتسزلکدن پاك بولمغان کمسه‌لرگنه توتارلر دیمکدر یعنی محدث وجنب کشی هم حایض ونفاسلی خاتونلر قرآننی توتمافلری درست توگلدر مگرغلاف منفصل برله گنه توتارلر (تَنْزِيلٌ) ایندرلمشدر اول قرآن (مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالملرنك پروردکاری فاشندن (أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ) ایا اوشبوسوزگه یعنی قرآنغه (أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ) سزلر اوشانماوچیلرسزمو ای مکه اهلی (وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ) دخی سز قیلورسز اول قرآندن نصیبکزنی واولوشکزنی (أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ) شولکم یالغانغه طوتارسز آنی یعنی قرآندن حاصل ایتکان بهره‌کز ونصیبکز آنی تکذیب أیله‌مه‌کدر یاکه مراد رزقکزنك شکرانه‌سینی یالغانغه توتماق قیلورسز یعنی رزقنی یغموردن دیب اعتقاد قیلورسز خدایدن دیوب بلمه‌سسز (فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ) بس نی اوچون هر قایچان ایرشسه جان بوغازغه وچغارغه یاقنلاشسه اولگان وقتکزده (وَأَنْتُمْ حِينَئِذٍ) وسزلر شول وقتده (تَنْظُرُونَ) قارارسز (وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ) وبز یاقنراقمز اول جانی بوغازینه ایرشکان اوله طورغان کمسه‌گه (مِنْكُمْ) سزلردن (وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ) ولکن سزلر کورمه‌سسز وبلمه‌سسز اول یاقنلقنی (فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ) بس نی اوچون اگر بولساکز سز (غَيْرَ مَدِينِينَ) جزأ بیرلمشلرگه باشقه قیامتده یعنی قیامتده سزلرگه جزأ بیرلمه‌ی طورغان بولسه (تَرْجِعُونَهَا) نی اوچون قایتارماس سزلر اول جاننی کیری تنگه (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر بولساکز سز راست ایتکوچیلر حاصل معنا شولدرکم اگر سزلر حشر وجزأنی انکار ایتمه‌کدکزده راست اینکوچیلر بولساکز نی‌اوچون جان بوغازغه کیلگان وقتده شول جاننی کیری قایتارماسسز (فَأَمَّا إِنْ كَانَ) بس اگر بولسه اول اولگان کشی (مِنَ الْمُقَرَّبِينَ) خدای تعالی درگاهینه یقین ایتولمشلردن یعنی سابقوندن بولسه (فَرَوْحٌ) بس آکا بولغوچیدر راحت ویکللك هم شادلق قبرده (وَرَيْحَانٌ) هم بولغوچیدر آکا خوش‌ایس‌یاکه‌فرشته‌لرنك تحیه‌سی جنتده (وَجَنَّتُ نَعِيمٍ) دخی آکا بولغوچیدر نعمتلردن طولی بولغان جنت باقچه‌سی (وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ) واما اگر بولسه اول وفات بولغان کشی اصحاب یمیندن (فَسَلَامٌ لَكَ) بس سلامتلك بولغوچیدر سیکا ای شول کمسه‌کم سین (مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ) اصحاب‌الیمین جمله‌سندنسك یاکه سیکا اصحاب الیمیندن سلامدر ای محمد علیه السلام (وَأَمَّا إِنْ كَانَ) واما اگر بولسه اولگان کشی (مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ) خدای ورسولنی یالغانغه طوتقوچی طوغری بولدن آزغوچی

کمسه‌لردن (فَنُزُلٌ) بس آکا بولغوچیدر طارتق وبولاك قبرده (مِنْ حَمِیمٍ) اسسی صودن (وَتَصْلِیَةُ جَحِیمٍ) هم بولور آنی تموغغه کرگزمه‌ك قیامتده (اِنَّ هٰذَا) درستلکده اوشبو ذکر ایتولمش نرسه یعنی خلایقنك اوچ گروه بولماتی (لَهُوَ حَقُّ الْیَقِینِ) البته راستدر وراستلقنده هیچ شك یوقدر (فَسَبِّحْ) بس تسبیح ایتکل سین (بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِیمِ) الوغ بولغوچی پروردکارکنك اسمی برله یاکه نماز اوقوغل دیمه‌کدر یاکه سبحان ربی العظیم دیب ایتکل.

سورة الحدید مدنیة وهی تسع وعشرون آیة

۵۷ نجی سوره حدید سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ۲۹ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

(سَبَّحَ لِلّٰهِ) نماز اوقودی هم طاعت وعبادت قیلدی خدای‌تعالی گه (مَا فِی السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرده هم یرده بولغان کمسه‌لر یعنی فرشته‌لر ومؤمنلر یاکه تسبیح ایتدی خدایغه کوکلرده ویرده بولغان بارچه نرسه‌لر یعنی بارچه مخلوقات آنی پاکلك برله یاد ایتدی (وَهُوَ الْعَزِیزُ) واول خدای‌تعالی غالبدر واوستوندر بارچه نرسه اوزره (الْحَکِیمُ) راستلق برله حکم ایتکوچیدر (لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) اول خدای تعالی گه مخصوصدر کوکلرنك هم یرنك پادشاهلقی (یُحْیِی) ترگزور اول وترك قیلور (وَیُمِیتُ) هم اولترور (وَهُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ) هم اول خدای تعالی بارچه نرسه اوزره (قَدِیرٌ) کوچی یتکوچیدر (هُوَ الْاَوَّلُ) اولدر اوّل والك بولغوچی بارچه نرسه‌دن یعنی ازلیدر (وَالْاٰخِرُ) هم باقی قالغوچی بارچه مخلوقات فانی بولغاندن صوك یعنی ابدیدر (وَالظّٰاهِرُ) هم اولدر ظاهر یعنی بارلقی آشکارادر (وَالْبٰاطِنُ) دخی باطن یعنی ذاتی وحقیقتی یاشرندر فهم وادراك آکا ایرشمه‌س (وَهُوَ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیمٌ) هم اول خدای تعالی بارچه نرسه‌نی بلگوچیدر (هُوَ الَّذِی) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (خَلَقَ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضَ) یاراتدی قدرت کامله‌سی برله کوکلرنی هم یرنی (فِی سِتَّةِ اَیَّامٍ) آلتی کون مدتنده (ثُمَّ اسْتَوٰی) صکره قصد ایتدی (عَلَی الْعَرْشِ) عرشنك تدبیری اوزره (یَعْلَمُ) بلور اول خدای تعالی (مَا یَلِجُ فِی الْاَرْضِ) شول نرسه‌نی‌کم یرگه کرور یعنی یر آستینه کرگان اورلقلرنی ویغمور قطره‌لرینی هم کومولگان خزینه‌لرنی وئولکلرنی همه‌سینی بلور (وَمَا یَخْرُجُ مِنْهَا) هم بلور شول نرسه‌نی‌کم چقار یرردن

یعنی بیردن چقفان اولەنلر ومعدنلر وغیری نرسەلرنی همەسینی بلور (وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ) دخی بلور شول نرسەنی‌کم اینەر کوکدن یغمورلر وفرشتەلر وغیریلردن (وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا) هم شول نرسەنی‌کم آشار ومنەر کوککه بنەلرنك عمللری ودعالری هم فرشتەلر کبی (وَهُوَ مَعَكُمْ) واول خدای تعالی‌نك سزنك برلەدر یعنی آنك علمی ورحمتی سزنك برلەدر (أَيْنَ مَا كُنْتُمْ) هر اورنده بولسا کز سز هیچ حالده سزدن آیرلماس (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) وخدای تعالی شول نرسەنی‌کم سز اشلەرسز کورگوچیدر وشوکا کوره سزلرگه جزا بیرور (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) آکا مخصوصدر کوکلرنك هم یرنك پادشاهلقی (وَإِلَى اللَّهِ) هم خدای تعالی صاری (تُرْجَعُ الْأُمُورُ) قایتارلمش بولور بارچه اشلرنك عاقبتی (يُولِجُ اللَّيْلَ) کرگزور خدای تعالی کیچنی (فِي النَّهَارِ) کوندزگه یعنی کیچەنك ساعتلرینی کوندزگه قوشار (وَيُولِجُ النَّهَارَ) هم کرگزور کوندزنی (فِي اللَّيْلِ) کیچەگه فصول اربعەنك اختلافی برله (وَهُوَ عَلِيمٌ) هم اول خدای تعالی بلگوچیدر (بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکرەکلرده یاشرن بولغان نرسەنی (آمِنُوا) ایمان کیلتورکزلر ای مشرکلر واشانکزلر (بِاللَّهِ) خدای تعالی گه (وَرَسُولِهِ) هم آنك رسولینه‌کم محمد علیه السلامدر (وَأَنْفِقُوا) دخی نفقه بیرکزلر (مِمَّا جَعَلَكُمْ) شول مالللردن‌کم قیلدی خدای سزلرنی (مُسْتَخْلَفِينَ) اوّلکیلرنك خلیفەلری (فِيهِ) اول مالللرنی تصرف قیلوده یعنی اوّلکیلرنك وفاتندن صوك خدای آنلرنك مالللرینی سزلرگه نصیب ایتدی بس سزلر شول مالللردن فقیرلرگه احسان قیلکز (فَالَّذِينَ آمَنُوا) بس شول کمسەلرکم ایمان کیلتوردیلر خدای ورسولکه (مِنْكُمْ) سزلردن (وَأَنْفَقُوا) هم نفقه بیردیلر ومالللرینی خدای یولنه صرف قیلدیلر (لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ) بولغوچیدر آنلرغه الوغ اجر وثواب یعنی جنت (وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ) ونیدرسزلرگه ای مشرکلرکم سزلر اشانماسسز (بِاللَّهِ) خدای تعالی‌گه (وَالرَّسُولُ) وحالانکه رسول علیه السلام (يَدْعُوكُمْ) اوندارسزلرنی حجت ودلیل برله (لِتُؤْمِنُوا) سزنك ایمان کیلتورمه‌ککزگه اوندار (بِرَبِّكُمْ) پروردکارکزگه (وَقَدْ أَخَذَ) وتحقیق آلدی خدای (مِيثَاقَكُمْ) سزلرنك عهد وپیمانکزنی یعنی میثاق کوننده آنك الوهیتی وبرلکی برله اقرار قیلدکز (إِنْ كُنْتُمْ) اگر بولساکز سز (مُؤْمِنِينَ) اشانغوچیلر اول میثاقغه (هُوَ الَّذِي) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (يُنَزِّلُ) ایندرور (عَلَى عَبْدِهِ) اوزینك بنەسی محمد علیه السلام اوزرینه (آيَاتٍ

بیّنات) روشن بولغوچی آیتلرنی یعنی قرآننی یاکه معجزه‌لرنی (لیخرجکم) تاکم چغارسون اوچون سزنی خدای اول آیتلر برله (من الظّلمات) کفر وشرك قارانغولقلرندن (الی النّور) ایمان یاقطیلغینه (وانّ الله بکم) ودرستلکده خدای سزلرگه (لرءوف) البته مهربان درکم قرآن ایندرور (رحیم) مرحمتلی درکم محمد علیه السلام کبی پیغمبرنی یبارور (ومالکم) ونی نرسه‌در سزلرگه یعنی نی وجه ونی عذرگز باردر (ان لاتنفقوا) شوکاکم نفقه قیلماسسز سزلر مالللرگزنی (فی سبیل الله) الله تعالی یولنده (ولله میراث السّموات) وحالانکه خدای تعالی‌گه بولغوچیدر کوکلرنك میراثی (والارض) هم یرنك میراثی یعنی کوکده ویرده بولغان بولغان نرسه‌لر ایه‌لری هلاك بولغاندن صوك خدای تعالی‌گه قایتورهمه‌سی آنك ملکنده در بس بارچه مالللر حقیقتده خدایناك ملکی بولسه خدای یولنده نفقه قیلماسقه هیچ بروجه ودلیل یوقدر (لایستوی منکم) برابر وتیگز بولماس سزلردن ای مؤمنلر (من انفق) هرکم نفقه قیلسه اوزینك، مالندن (من قبل الفتح) مکه فتحندن الگاری یعنی اهل اسلامنك عاجز ومحتاج وقتلرنده آنلرغه یاردم ایلاسه (وقاتل) هم صوغش قیلسه خدای ورسول دشمانلری برله مکه فتحندن الگاری زیراکه اول وقتده مؤمنلرنك نصرت ویاردمگه وصوغشقوچیغه احتیاجلری کوبدر بس اول وقتده مالی برله هم نفسی برله اسلامگه یاردم بیرگان کشی مکه فتحندن صوك مالینی نفقه قیلغان وصوغشقان کشی برله البته برابر بولماس زیراکه فتحدن صوك مؤمنلرنك مالغه وصوغش قیلغوچیغه اولقدر احتیاجلری یوقدر (اولئك) اوشبو گروه یعنی فتحدن الگاری نفقه قیلغان هم صوغش قیلغان کمسه‌لر (اعظم درجة) اولوغراقلردر درجه ومرتبه یوزندن (من الّذین انفقوا) شول کمسه‌لردن کم نفقه بیردیلر مالللرندن (من بعد) فتحدن صوك (وقاتلوا) هم صوغش قیلدیلر فتحدن صوك (وکلّا) واوشبو نفقه بیرگان هم صوغش قیلغان کشیلرنك بارچه‌سینه (وعد الله) وعده قیلغاندر خدای تعالی (الحسنی) کورکام بولغوچی اجرنی یعنی جنتنی وعده قیلغاندر همه‌لری جنتکه کرورلر لکن درجه‌لری متفاوتدر (والله بما تعملون) وخدای تعالی شول نرسه برله کم سز اشله‌رسز نفقه وقتال هم اخلاص وریادن (خبیر) خبر توتقوچی وبلگوچیدر اکثر مفسرلر اوشبو آیت کریمه ابوبکر صدیق رضی الله عنه شأننده‌در دیورلر (من ذا الّذی) کمدر شول کمسه‌کم اول (یقرض الله) قرض وبورچ

بیرور خدای تعالی‌گه (قَرْضًا حَسَنًا) کورکام بورچ بیرماك یعنی کوکلینك خوشلق برله واخلاص برله مالینی خدای تعالی یولنده نفقه قیلور قارشوسینه خدایدن اجر وثواب آلماق اوچون (فَیُضٰاعِفَهٗ لَهٗ) بس تاکم زیاده قیلور وآرطدرور خدای آنك قرضینك اجر وثوابینی اول کمسه اوچون (وَلَهٗ اَجْرٌ کَرِیْمٌ) هم بولور اول کمسه‌گه حرمتلی واولوغ اجر یعنی جنت (یَوْمَ تَرَی الْمُؤْمِنِیْنَ) یاد قیلغل شول کوننی‌کم سین کورورسك مؤمن ایرلرنی (وَالْمُؤْمِنٰاتِ) هم مؤمنه خاتونلرنی صراط کوپرنده شول وقتده (یَسْعٰی نُوْرُهُمْ) آشوغور وبالقور آنلرنك توحید وایمانلرینك نوری (بَیْنَ اَیْدِیْهِمْ) آنلرنك آللرنده (وَبِاَیْمَانِهِمْ) هم اوك یافلرنده وفرشته‌لر آنلرغه أیتورلر (بُشْرٰیکُمُ) سویونچ سزلرگه (الْیَوْمَ) اوشبو کون (جَنّٰاتٌ) جنت باغچه‌لریدرکم (تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰارُ) آقار اول باغچه‌لرنك آغاچلری آستندن یلغه‌لر (خٰالِدِیْنَ فِیْهٰا) سزلر منگو قالغوچیلر بولورسز اول باغچه‌لرده (ذٰلِكَ) اوشبو بشارت سزلرگه (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیْمُ) اولدر الوغ بولغوچی قول اوستونلکی ومقصودغه ایرشمه‌ك خبرده کیلمشدرکم خدای تعالی مؤمنلرگه صراطدن اوتکانده بر نور عطا قیلور همه اطرافلری یافطی بولور مشرکلرگه ومنافقلرغه نور بولماس قارانغولقده بولورلر بس منافقلر مؤمنلردن التماس قیلورلر نور صورارلر نتاکم بیورور (یَوْمَ یَقُوْلُ الْمُنٰافِقُوْنَ) یاد قیلغل شول کوننی‌کم أیتورلر منافق ایرلر (وَالْمُنٰافِقٰاتُ) هم منافقه خاتونلر (لِلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لرگه (اُنْظُرُوْنٰا) نظر قیلکز بزلرگه (نَقْتَبِسْ) تاکم آلایق بز (مِنْ نُوْرِکُمْ) سزنك نورکزدن (قِیْلَ) ایتولمش بولور یعنی مؤمنلر یاکه فرشته‌لر منافقلرغه أیتورلر (اِرْجِعُوْا وَرَآءَکُمْ) قایتکزلر آرطکزغه یعنی کیری دنیاغه قایتکز (فَالْتَمِسُوْا نُوْرًا) بس التماس قیلکزلر وازله کزلر نورنی یعنی نورغه سبب بولا طورغان اشلرنی آخرتده اشلهب بولماس کیری دنیاغه قایتوب اید گو عمل قیلکز اگر قولکزدن کیلسه دیورلر (فَضُرِبَ بَیْنَهُمْ) بس صوغلمش بولور منافقلر برله مؤمنلر آراسنده (بِسُوْرٍ) بر الوغ دیوار یعنی فرشته‌لر آنلر آراسنده بر دیوار یاصارلر تاکم مؤمنلر منافقلرنی کورمه‌سلر (لَهٗ بَابٌ) بولغوچیدر اول دیوارنك ایشکی‌کم مؤمنلر شوندن اچکاری کرورلر (بَاطِنُهٗ) اول دیوارنك اچکی طرفی (فِیْهِ الرَّحْمَةُ) بولور آنده رحمت زیراکه جنتکه یقین بولور مؤمنلر شونده بولورلر (وَظَاهِرُهٗ) هم اول دیوارنك طشقی یاغی

(من قبل العذاب) بولور آنك آلدنده عذاب یعنی تموغغه یقین بولورکم منافقلر آنده بولورلر بس آنلر مؤمنلرنی کورمه گاچ محروم ومأیوس بولوب دیوارنك ایشکندن فارارلر کورورلرکم مؤمنلر عزت وکرامتلر برله جنتکه متوجه لردر (ینادونهم) ندا قیلورلر وقچقرورلر منافقلر زاریلق برله وأیتورلر ای مؤمنلر (ألم نکن) ایا بولمادقمو بزلر دنیاده (معکم) سزنك برله برگه یعنی دنیاده بز سزنك آراکزده ایدك برگه جماعت نمازی اوقورایدك وروزه طوتار ایدك دیورلر (قالوا بلی) أیتورلر مؤمنلر بلی سزلر ظاهرده بزنك برله برگه ایدکز (ولکنکم فتنتم أنفسکم) ولکن سزلر فتنه‌گه صالدکز اوز نفسلرکزنی منافق بولماقکز سببلی تا کم عذابقه مستحق بولدکز (وتربصتم) هم تأخیر قیلدکز وکیچکردکز توبه‌نی (وارتبتم) دخی شك کیلتوردکز محمد علیه السلام نك پیغمبرلکنده (وغرتکم الأمانی) هم مغرور قیلدی وآلدادی سزلرنی تورلی آرزولرکز (حتی جاء أمر الله) تا کم کیلدی خدای تعالی نك فرمانی سزلرنك جانلرکزنی آلماق برله یعنی دنیادن کیتکانکزگه چه غافللکده یوردکز (وغرکم بالله) هم مغرور قیلدی وآلدادی سزنی خدای تعالی برله (الغرور) آلداغوچی شیطان یا که فانی دنیا (فالیوم) بس اوشبو کون (لایؤخذ منکم) آلونماس وقبول اینولماس سزلردن ای منافقلر (فدیة) فدیه یعنی اوزکزاوچون برنرسه بیروب تموغدن قورتولا آلماسسز (ولا من الذین کفروا) دخی فدیه آلونماس شول کمسه‌لردن کم ایمان کیلتورمادیلر (مأویکم النار) سزلرنك اورنکز تموغ اوطیدر (هی مولیکم) اول اوط مناسب وتیوشلی در سزلرگه (وبئس المصیر) ونی یاوز ئه‌ورله‌چك اورندر اول تموغ اوطی مرویدرکه مؤمنلردن بعضلری کم مکده غایت فقیرلك وآچلق برله همیشه خدای تعالی‌گه طاعت وعبادت قیلورلر ایدی مدینه‌گه هجرت اینکاندن صوك قوللرینه مال کروب دولت ونعمت ایالری بولغاچ طاعت وعبادتلرینه نقصان وفتور کیلدی حق تعالی‌دن آیت نازل بولدی کم (ألم یأن) ایا وقت کیلمادی‌مو (للذین آمنوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لرگه (أن تخشع قلوبهم) شوکا کم خشوع ایتسه وقورقسه هم یومشاسه آنلرنك کوکللری (لذکر الله) خدای تعالی‌نی یاد قیلماق اوچون (وما نزل) هم شول نرسه اوچون کم ایندردی خدای تعالی (من الحق) حق بولغوچی سوزدن کم قرآندر بعضلر دیمشلردر کم بو آیت منافقلر شأننده کیلدی یعنی وقت کیلمادیمو اول تللری برله ایمان کیلتورگان

منافقلرغه شوکا کم کوکللری قورقوب یومشاسه واخلاصلری برله ایمان کیلتورسه‌لر (وَلَا یَکُونُوا) هم کیره‌کدرکم بولماسونلر آنلر (کَالَّذِینَ أُوتُوا الْکِتَابَ) شول کمسه‌لر کبی‌کم بیرلدی آنلرغه کتاب (مِنْ قَبْلُ) موندن الگاری یعنی یهود ونصاری کبی بولماسونلرکم آنلرغه تورات وانجیل بیرلدی (فَطَالَ) بس اوزون بولدی (عَلَیْهِمُ الْأَمَدُ) آنلر اوزرینه زمان یعنی دنیاده کوب ترکلك ایتدیلر وعمرلری اوزون بولدی شول سببلی غافل بولدیلر (فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ) بس قاطی بولدی وقارالدی آنلرنك کوکللری (وَکَثِیرٌ مِنْهُمْ) هم آنلرنك کوبسی (فَاسِقُونَ) طشقاری کیتکوچیلردر اوز دینلرندن یعنی قساوتلری سببلی اوزکتابلری برله عمل ایتماسلر ودینلرینی طوتماسلر (اعْلَمُوا) بلکزلر ای قیامتکه اشانماوچیلر (أَنَّ اللَّهَ یُحْیِی الْأَرْضَ) شونی‌کم خدای تعالی ترگزور بیرنی ویاشارتور (بَعْدَ مَوْتِهَا) آنك اولگانی وقوروغانی صوکنده بس شونك کبی سزنی هم اولگانکزدن صوك ینه ترگزسه کیره‌کدر (قَدْ بَیَّنَّا لَکُمُ الْآیَاتِ) تحقیق بیان قیلدق بز سزلرگه قدرت علامتلرینی (لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُونَ) شایدکم سزلر آکلارسز وشول علامتلر برله استدلال قیلورسز (إِنَّ الْمُصَّدِّقِینَ) درستلکده صدقه بیرگوچی ایرلر (وَالْمُصَّدِّقَاتِ) هم صدقه بیرگوچی خاتونلر (وَأَقْرَضُوا اللَّهَ) وحالانکه بورچ بیردیلر آنلرخدای تعالی‌گه (قَرْضًا حَسَنًا) کورکام بورچ بیرمك یعنی مالللرینك حلال وپاکیزه‌سندن صدقه بیردیلر (یُضَاعَفُ لَهُمْ) زیاده ایتولمش بولور آنلر اوچون آنلرنك اجر وثوابلری تاکم برگه اون اولوشدن یدی یوزگه‌چه بلکه آندن هم آرتق اجر بیرلور (وَلَهُمْ أَجْرٌ کَرِیمٌ) هم بولور آنلرغه حرمتلی اجر یعنی جنت (وَالَّذِینَ آمَنُوا) وشول کمسه‌لرکم اشاندیلر (بِاللَّهِ) خدای تعالی‌گه (وَرُسُلِهِ) هم آنك رسوللرینه (أُولَئِكَ) اشبو گروه (هُمُ الصِّدِّیقُونَ) آنلردر صدیقلر یعنی بیك راست ایتکوچیلر (وَالشُّهَدَاءُ) هم آنلردر گواه بولغوچیلر قیامت کونده (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری قاشنده الگارگی پیغمبرلرگه هم آنلرنك امتلرینه (لَهُمْ أَجْرُهُمْ) بولور آنلرغه وعده ایتولمش اجر وثوابلری (وَنُورُهُمْ) دخی یاقطیلقلری محشر کوننده (وَالَّذِینَ کَفَرُوا) وشول کمسه‌لرکم ایمان کیلتورمادیلر وپیغمبرلرگه اشانمادیلر (وَکَذَّبُوا بِآیَاتِنَا) هم یالغانغه طوتدیلر بزنك آیتلرمزنی (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (أَصْحَابُ الْجَحِیمِ) تموغ اهللریدر (اعْلَمُوا) بلکزلر ای دنیانی استه‌گوچیلر (أَنَّمَا الْحَیَاةُ الدُّنْیَا) شونی‌کم درستلکده اوشبو دنیا ترکلکی (لَعِبٌ) براویوندر (وَلَهْوٌ) هم

بوشقه مشقت طارتماقدر بالالر اویونی کبی (وتفاخر بینکم) دخی تفاخر قیلماق
وماقتانشماقدر اوز آرا کزده دولت ودرجه هم نسبلرکز برله (وتکاثر فی الاموال)
هم مال کوبلکی برله ماقتانماق واولوغلانماقدر (والاولاد) دخی بالالر کوبلکی
برله ماقتانشماقدر شوندن باشقه دنیانك هیچ حاصلی وثمره‌سی یوقدرهم اوشبو
لعب ولهولر واویونلر بیك تیز زمانده فانی وزایل بولور راحت محنتکه وشادلق
فایغوغه مبدل بولوری هیچده بقاسی واعتباری یوقدر (کمثل غیث) شول یغمور
اوخشاشلیدر بقاسزلکده‌کم اول یغمور برقوروغ بیرگه یاوار هم اول بیرده‌گی
آشلقلرنی بیك تیزلك برله اوسدرور شویله کم (اعجب الکفار) عجبکه قالدرور
ایکون ایکگوچیلرنی تیز اوسمه‌کی برله ویخشیلقی برله (نباته) آنك اولانی
(ثم یهیج) صکره قورور اول ایکون بربر آفت سببلی (فتراه) بس سن کورورسك
اول ایگونلی (مصفرا) صارغایمش اولدن باشلارگانی صوکنده یعنی قوروب
صارغایوب قالغان بولور (ثم یکون) صکره بولور وئه‌ورلور اول اولدن (حطاما)
تتولمش وپاره پاره بواوب یعنی هیچ فائده‌سز وضایع بولور بس اوشبو دنیا
ترکلکی هم شونك کبیدر (وفی الاخرة) وآخرنده بولغوچیدر دنیا ترکلکینه آلدانوب
خدایدن غافل بولغان کمسه‌لرگه (عذاب شدید) قاطی عذاب (ومغفرة) هم یارلقاماق
بولغوچیدر آخرنده (من الله) خدای تعالی‌دن (ورضوان) دخی خدایندك راضیلق
بولغوچیدر دنیاغه میل ورغبت ایتمایوب عمرینی خدای رضاسینی استامك برله
اوتکارگان کمسه‌لرگه (وما الحیوة الدنیا) هم ایماسدر اوشبو دنیا ترکلکی
(الا متاع الغرور) مگر بر آلداغوچی متاعدرکم آکا مغرور بولغان کشی آخرت
دولتندن محروم بولور (سابقوا) سبقت قیلکز وآشوغکزلر (الی مغفرة من ربکم)
پروردکارکزنك مغفرتی صاری یعنی کناهلرکزنك یارلقانماقینه سبب بولغوچی اشلرنی
اشله‌کزلر کم اول اش توبه واستغفاردر یاکه صدقه بیرمه‌کدر (وجنة) دخی
آشوغکزلر جنتکه کرمه‌کله (عرضها) اول جنتنك کیکلکی (کعرض السماء
والارض) کوکنك هم یرنك کیکلکی کبیدر (اعدت) حاضرلانمش بولدی اول
جنت (للذین آمنوا) شول کمسه‌لر اوچون کم اشاندیلر (بالله) خدای تعالی‌گه
(ورسله) هم آنك رسوللرینه (ذلك) اوشبو اشانماق (فضل الله) خدای تعالی‌نك
فضلی ورحمتیدر (یؤتیه) بیرور آنی (من یشاء) هر کمسه‌گه کم تلهر اوزی
(والله ذو الفضل العظیم) وخدای تعالی اولوغ بولغوچی فضل وکرم ایاسیدر

مؤمنلر گه (مَآ اَصَابَ) ایرشمادی هم ایر شماس (مِنْ مُصِيبَةٍ) هیچ بر مصیبت وقایغو (فِی الْاَرْضِ) یرده آچلق وقیمتچیلك وغیری آفتلر کبی (وَلَا فِی اَنْفُسِكُمْ) دخی سزنك نفسلرکزده صرخاولق وفقیرلك وبالالر اولمه‌ك هم غیری محنتلر کبی (اِلَّا فِی كِتَابٍ) مگر یازلغاندر اول مصیبتنك سزگه ایرشمه‌کی لوح المحفوظده (مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَا) یاراتماقمزدن الگاری اول مصیبتنی یاکه سزلرنك نفسلرکزنی (اِنَّ ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو اش (عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ) خدای تعالی اوزره آسان وینگلدر هر اشنك لوح المحفوظده یازلغان ایدکینی خدای سزلرگه أیتور (لِكَيْلَا تَاْسَوْا) تاکم قایغولی بولماکز سز (عَلٰى مَا فَاتَكُمْ) شول نرسه اوزره‌کم فوت ایتدی سزلردن یعنی مال ودولت هم عافیت وصحتلك قولکزدن کیتکانگه قایغورماکز (وَلَا تَفْرَحُوا) دخی شاد بولمه‌کز (بِمَآ اٰتٰيكُمْ) شول نرسه برله کم بیردی خدای سزلرگه دنیانك مال ومتاعندن یعنی دنیا دولتینك کیتماکینه قایغورماکز وکیلماکینه شادلانماکز کم آنك هیچده اعتباری وقراری یوقدر (وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ) وخدای تعالی دوست توتماس (كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ) هر بر دنیادولتی برله تکبرلانگوچی دنیا برله فخر ایتکوچی وماقتانغوچی کمسه‌نی (اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ) شول کمسه‌لردر اول ماقتانغوچیلرکم دولتلری بولا تورب صارانلق قیلورلر ومال‌لرینی خدای یولنده صرف ایتماسلر (وَيَاْمُرُونَ النَّاسَ) هم بیورورلر آدمیلرنی (بِالْبُخْلِ) صارانلق قیلو برله (وَمَنْ يَتَوَلَّ) وهر کم یوز دوندرسه مالینی خدای یولنده نفقه قیلودن (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده خدای تعالی (هُوَ الْغَنِيُّ) اولدر موکسز بولغوچی‌کم آنلرنك نفقه‌لرینه محتاج توگلدر (الْحَمِيدُ) ماقتالمش اوزینك ذات وصفاتنده (لَقَدْ اَرْسَلْنَا) تحقیق یباردك بز (رُسُلَنَا) رسول‌لریمزنی یعنی فرشته‌لرنی پیغمبرلرگه یباردك (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوچی دلیل‌لر یاکه شریعتلر برله (وَاَنْزَلْنَا) هم ایندردك بز (مَعَهُمُ الْكِتَابَ) آنلر برله کتابلرنی کم دین ودنیا مصلحتلری اول کتابلرده‌در (وَالْمِيزَانَ) دخی ایندردك اولچاونی (لِيَقُومَ النَّاسُ) تاکم قائم بولسونلر اوچون آدمیلر (بِالْقِسْطِ) عدللك برله یعنی معامله‌لرده خیانتسز اولچه‌ب بیرسونلر اوچون اولچه‌ونك ایندرلمه‌کی نوح علیه‌السلام زمانندن دیمشلر (وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ) دخی ایندردك بز تیمرنی آدم علیه‌السلام برله معالمده مذکوردرکه خدای تعالی دورت تورلی برکتلی نرسه‌لرنی کوکدن بیرگه ایندردی صو واوط هم طوز وتیمر (فِيهِ بَاْسٌ شَدِيدٌ) بولغوچیدر اول تیمرده قاطی صوغش

یعنی آندن هر تورلی صوغش قوراللری یاصارلر (وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ) هم باردر اول تیمرده فائده‌لر آدمیلر اوچون زیراکه هر تورلی صناعتلر وهنرلر تیمر برله بولور قوراللر تیمردن اشله‌نور تیمرنك دخلی بولماغان هیچ بر هنر یوقدر بس حق تعالی آدمیلرگه فائده‌لر اوچون تیمرنی ایندردی هم اولچه‌ونی ایندردی معامله‌ده عدللك بولسون اوچون وکتابنی ایندردی حق باطلدن آیرلسون اوچون (وَلِيَعْلَمَ اللهُ) هم کورسون اوچون خدای تعالی (مَنْ يَنْصُرُهُ) شول کمسه‌نی‌کم یاردم بیرور خدایناك دینینه (وَرُسُلَهُ) هم مدد قیلور آنك رسوللرینه مشرکلر برله صوغش قیلغانده تیمر قوراللرنی استعمال أیله‌مه‌ك برله (بِالْغَيْبِ) غیبده یعنی پیغمبر اوزی حاضر بولماغان وقتده هم آکا یاردم قیلور وآنك اوچون صوغش قیلور زیراکه منافقلر پیغمبر علیه‌السلام حاضر بولغانده‌غنه مسلمانلر طرفندن صوغشورلر ایدی پیغمبر حاضر بولماغانده اهل اسلامنك ضررینه طرشورلر ایدی (إِنَّ اللهَ قَوِيٌّ) درستلکده خدای تعالی قوّت ایه‌سیدر دشمانلرنی هلاك ایتمه‌کگه کوچی یتهر (عَزِيزٌ) غالب بولغوچیدر بارچه نرسه اوزره حکم وفرمانی برله (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا) وتحقیق یباردك بز نوح پیغمبرنی قابیل اولادینه (وَإِبْرَاهِيمَ) هم ابراهیم پیغمبرنی نمرود قومینه (وَجَعَلْنَا) دخی قیلدق وقویدق بز (فِي ذُرِّيَّتِهِمَا) نوح وابراهیم علیهما السلامنك بالالرنده ونسللرنده (النُّبُوَّةَ) پیغمبرلکنی (وَالْكِتَابَ) هم وحی قیلدق آنلرغه کتابنی (فَمِنْهُمْ) بس اول پیغمبر یبارلمش قوملردن بعضلری (مُهْتَدٍ) توغری یولغه کونلگوچیلردر یعنی پیغمبرگه وکتابغه ایمان کیلتورگانلردر (وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ) وآنلرنك کوبسی (فَاسِقُونَ) توغری یولدن طشقاری کیتکوچیلردر وایمان کیلتورمه‌گانلردر (ثُمَّ قَفَّيْنَا) صکره برسی آرطندن برسینی یبه‌ردك (عَلَى آثَارِهِمْ) نوح وابراهیم علیهما السلام هم آنلرنك امتلرینك ازلری اوزرینه یعنی آنلردن صوك یباردك (بِرُسُلِنَا) پیغمبرلرمزنی برسی آرطندن برسینی نتاك کم‌نوح پیغمبردن صوك هود وصالح پیغمبرلر هم ابراهیم پیغمبر آرطندن اسماعیل واسحاق هم یعقوب ویوسف علیهم السلاملر کیلدیلر (وَقَفَّيْنَا) دخی ایارتدك بز اول پیغمبرلر ایزینه وآنلردن صوك یباردك هم بنی اسرائیل پیغمبرلرینی تمام قیلدق (بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ) مریم اوغلی عیسی پیغمبر برله (وَآتَيْنَاهُ) هم بیردك بز عیسی علیه‌السلامغه (الْإِنْجِيلَ) انجیل کتابینی (وَجَعَلْنَا) دخی قیلدق بز وصالدق (فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ) شول کمسه‌لرنك کوکللرینه‌کم ایه‌ردیلر عیسی پیغمبرگه (رَأْفَةً)

مهربانلقنی (ورحمة) هم شفقت و مرحمتنی یعنی آنلرنی بر برسینه شفقتلی و مرحمتلی ایتدك (ورهبانية ابتدعوها) هم آنلر پیدا قیلدیلر و اوزلرندن چغاردیلر رهبانلق یولینی کم (ما کتبناها) فرض قیلمادق بز اول رهبانلقنی (علیهم) آنلر اوزرینه رهبانلق شولدرکم عیسی علیه السلام کوکگه آشقاندن صوك آکا ایمان کیلتورگان بعضیلری کیری مرتد بولدیلر و بعضلری حق دینده قالوب باشقه‌لردن آیرلوب طاو تیشوکلرینه کردیلر هم دنیا لذتلرندن کیسولوب مطعم و مشرب هم نکاحنی ترك ایله‌ب اولوغ ریاضت و مشقتلرنی اوستلرینه یوکله‌دیلر رهبانیت شولدر بواش آنلرغه فرض توگل ایدی (الا ابتغاء رضوان الله) لکن خدایناك راضیلقینی استه‌ب آنلر اوشبو رهبانیتنی اوز اوستلرینه یوکله‌دیلر (فما رعوها) بس رعایه ایتمه‌دیلر آنلر رهبانیت اشلرینی (حق رعایتها) تیوشلی بولغان رعایه‌سی برله یعنی صوکندن آنلر هم تثلیث برله قائل بولدیلر هم قرآننی انکار ایتدیلر و محمد علیه السلامنك پیغمبرلکینه اوشانمادیلر آنلردن آزغنه کشیلر حضرت عیسی‌نك یولندن چقمایوب رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینه ایمان کیلتورمه‌ك برله مشرف بولدیلر حق تعالی آنلر حقنده بیورور (فآتینا) بس بیردك بز (الذین آمنوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لرگه (منهم) اول رهبانلر جمله‌سندن (أجرهم) آنلرنك اجر و ثوابلرینی (وکثیر منهم) وآنلردن کوبسی (فاسقون) ایمان دائره‌سندن طشقاری کیتکوچیلردر بس کتاب اهلینه خطاب قیلوب بیورورکم (یا أیها الذین آمنوا) ای اوّلگی پیغمبرلرگه ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (اتقوا الله) قورقکزلر خدایناك عذابندن (وآمنوا) هم اوشانکزلر (برسوله) آناك رسولی محمد علیه السلامغه (یؤتکم) تاکم بیرور سزگه خدای تعالی (کفلین) ایکی اولوشنی (من رحمته) اوزینك رحمتندن (ویجعل لکم) هم قیلور سزنك اوچون (نورا) بر نورنی و یاقطیلقنی کم (تمشون به) سزلر یورورسز واوتارسز اول نوره سببلی صراطدن (ویغفر لکم) هم یارلقار خدای سزنك گناهلرکزنی (والله غفور) وخدای تعالی یارلقاغوچیدر مؤمنلرنی (رحیم) مهربان و مرحمتلیدر آنلرغه اهل کتابنك ایمان کیلتورگانلرینه خدای تعالی اوشبو کرامتلرنی بیرور (لئلا یعلم اهل الکتاب) تاکم بلسونلر اوچون کتاب اهلینك محمد علیه السلامغه ایمان کیتورمه گانلری (الا یقدرون) شونی کم قادر بولماسلر آنلر وکوچلری یتماس (علی شیء) هیچ بر نرسه اوزره (من فضل الله) خدای تعالی‌نك فضلندن یعنی مؤمنلرگه بیرله طورغان نعمت

وکرامتلردن آنلرغه هیچ برنرسه بیرلماس (وَاَنَّ الْفَضْلَ) هم بلسونلر اوچون شونی‌کم درستلکده اجر وثوابنك آرتقلغی (بِيَدِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك قدرتنده‌در (یُؤْتِیهِ) بیرور آنی خدای (مَنْ یَشَآءُ) هرکم‌گه تلاسه (وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ) وخدای تعالی اولوغ بولغوچی فضل ورحمت ایاسیدر.

سورة المجادلة مدنية وهی اثنان وعشرون آية

۵۷ نجی سوره مجادله سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ۲۲ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

۲۸ (*) الجزء الثامن والعشرون

مرویدرکه اوس بن صامت رضی الله عنه اوز خاتونی حوله بنت ثعلبه‌گه میل ایلەدی-حوله صحبتکه راضی بولمادی وایرینك سوزینه قارشدی اوسنك آچوی کیلوب خاتونی حوله‌گه انت علی کظهر امی یعنی سن میکا آنامنك آرقاسی کبی سن دیدی بوسوز برله جاهلیتده خاتون طلاق بولور ایدی بس حوله پیغمبرمز علیه السلام حضورینه کیلوب واقعه‌نی بیان ایتکاچ پیغمبر حضرتی ایتدی سن ایمدی ایرکا حرام بولدك حوله ایتدی یا رسول الله اول مینی طلاق قیلمادی اوشبو سوزنی‌گنه ایتدی حضرت بیوردی سن آکا ایندی حرام بولدك حوله‌نك یاش بالالری کوب بولدقندن ایرندن آیرلاسی کیلمایوب بنه پیغمبر حضرتینه شول سوزنی قایتاروب ایتدی پیغمبر علیه السلام ینه شول جوابنی بیردی بس حوله خدای تعالی‌گه زاریلق قیلوب اللهم اشکو الیك یارب سیکا شکایت قیلورمن دیدی فی الحال آیت کیلدی‌کم (قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ) تحقیق ایشتدی خدای (قَوْلَ الَّتِی تُجَادِلُكَ) شول خاتوننك سوزینی‌کم جدال قیلور ایدی اول خاتون سینك برله (فِی زَوْجِهَا) ایرینك اشی طوغریسنده (وَتَشْتَكِی) هم شکایت قیلور بولدی یعنی ناله وزاریلق ایتدی اول خاتون (اِلَی اللّٰهِ) خدای تعالی صاری (وَاللّٰهُ یَسْمَعُ) وخدای ایشتور (تَحَاوُرَكُمَا) سینك اول خاتون برله سوز قایتارشمافکزنی یعنی سن جوله‌گه ایرکا حرام بولدك دیمه‌ککنی هم حوله‌نك اول مینی طلاق ایتمادی دیگانینی همه‌سینی خدای ایشتور (اِنَّ اللّٰهَ سَمِیعٌ) درستلکده خدای تعالی ایشتکوچیدر آدمیلرنك سوزلرینی (بَصِیرٌ) کورگوچیدر حاللرینی (اَلَّذِینَ یُظَاهِرُونَ) شول کمسه‌لرکم ظهار قیلورلر (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی ایرلر (مِنْ نِسَآئِهِمْ) خاتونلرندن یعنی خاتونلرینه سن میکا آنامنك آرقاسی کبی سن دیوب

ایتورلر (مَا هُنَّ) ایماسدر آنلرنك اول خاتونلری (اُمَّهاتهم) آنلرنك آنـلری یعنی بوسوزنی ایتمك برله کشینك خاتونی آکا آنـا بولماس (انْ اُمَّهاتهمْ) توگلدر آنلرنك آنالری (الّا اللّآئی وَلَدْنهمْ) مگرشول خاتونلر آنا بولورلرکم طودرغانلردر آنلرنی اوشانداق سوت ایمزگوچی آنالر هم پیغمبر علیه السلام خاتونلری آنا حکمنده بولورلر (وَانَّهمْ) ودرستلکده اوشبو سوزنی ایتکوچی ایرلر (لیَقُولُونَ) البته ایتورلر آنلر (مُنْکَرًا منَ الْقَوْل) سوزنك طانولماغاننی یعنی بلماینچه ایتورلر (وَزُورًا) دخی یالغان سوزنی ایتورلر زیرا که هرگیز کشینك خاتونی آکا آنا بولماس (وَانَّ اللهَ) ودرستلکده خدای (لَعفُوٌ) البته کیچکوچیدر اوشبو سوزدن توبه ایتکانلرنك گناهلرندن (غَفُورٌ) یارلقاغوچیدر آنلرنی کفارت بیرمه‌کلری برله (وَالَّذینَ یُظاهرُونَ) وشول کمسه‌لرکم ظهار قیلورلر (منْ نسآئهمْ) خاتون ـلرندن یعنی خاتونلرینی آنالرینك قاراوحرام بولغان اعضاسینه اوخشاتورلر (ثُمَّ یعودُونَ) صکره قایتورلر آنلر (لمَا قَالُوا) ایتکان سوزلرینی نقض قیلماق برله یعنی ظهار قیلغاندن صوك کیری خاتونلرینی اوزلرینه خاتون ایتوب طوتماقچی بولورلر (فتَحْریرُ رَقبَة) بس لازم بولور آنلرغه برقولنی آزاد أیله‌مه‌ك ظهار کفارتی اوچون (منْ قَبْل اَنْ یَتَمَاسَّا) بربرینی مس قیلماقدن وبربرینه ایرشمه‌کلرندن الگاری یا که جماعدن الگاری (ذٰلکُمْ) اوشبو کفارت حکمی‌کم سزلرگه بیورلدی (تُوعَظُونَ بـه) سزلر وعظ‌ه‌نمش بولورسز آنـك بـرله وظهار سوزینی ایتودن طیولورسز اوشبو حکم سببلی (وَاللهُ بمَا تعْملُونَ خَبیرٌ) وخدای تعالی شول نرسه‌نی‌کم سزلر اُشله‌رسز بلـگوچیدر (فَمَنْ لَمْ یَجدْ) بس هرکم طاپماسه آزاد ایتمه‌ك اوچون قولنی یعنی صاتوب آلورغه قول طاپماسه یاکه آچه‌سی بولماسه (فَصیَامُ شَهرَیْن مُتَتابعَیْن) بس اول کمسه‌گه لازم بولور ظهار کفارتی اوچون ایکی آی نوتاشدن روزه توتماق (منْ قَبْل اَنْ یَتَمَاسَّا) بربرینه ایرشمه‌کلرندن الگاری (فَمَنْ لَمْ یَستَطعْ) بس هرکمسه‌نك روزه توتماقغه کوچی یتماسه (فَاطْعَامُ ستّینَ مسْکینًا) بس تیوش بولور اول کمسه‌گه آلتمش مسکینگه طعام بیرمه‌ك هربر مسکینگه یارطی صاع بغدای یاکه برصاغ آرپا بیرلور (ذٰلكَ) اوشبو حکم (لتُؤمنُوا) تاکم اوشانماقکز اوچوندر (باللهِ) الله تعالی گه (وَرَسُوله) هم آنك رسولینه (وَتلْكَ حُدُودُ اللهِ) هم اوشبو حکملردر الله تعالی‌نك چیکله گان‌چیکلریدر کم آندن اوتمه‌ك درست توگلدر (وَللْکَافرینَ) هم بولغوچیدر

فرماندن باش طارتقوچیلرغه (عَذَابٌ اَلِيمٌ) رنجتکوچی عذاب آخرتده (انَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللّٰهَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم خلافلق قیلورلر وقارشورلر خدای تعالی گه (وَرَسُولَهُ) هم آنك رسولینه (كُبِتُوا) خور ویوز توبان بولورلر آنلر (كَمَا كُبِتَ) نتاکم خور ورسوا بولدیلر (الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگاری بولغان کمسه‌لر کفر وشرك اهلندن (وَقَدْ اَنْزَلْنَا) وتحقیق ایندردك بز (اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ) روشن بولغوچی آیتلرنی یعنی قرآن ومعجزه‌لر (وَلِلْكَافِرِينَ) وایمان کیلتورمه گانلرگه بولغوچیدر (عَذَابٌ مُهِينٌ) خور ورسوا اینکوچی عذاب (يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ) یاد قیلغل شول کوننی‌کم قوبارور خدای آنلرنی قبرلرندن (جَمِيعًا) بارچه‌لرینی (فَيُنَبِّئُهُمْ) بس خبر بیرور آنلرغه (بِمَا عَمِلُوا) دنیاده اشله گان نرسه‌لری برله (اَحْصَاهُ اللّٰهُ) صافلاغان بولور خدای تعالی آنلرنك عمللرینی (وَنَسُوهُ) هم اونوطقان بولورلر آنلر اوزلری قیلغان اشلرینی (وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) وخدای تعالی بارچه نرسه اوزره (شَهِيدٌ) گواهدر مرویدرکه برکون ربیعه بن‌عمرو هم فرنداشی حبیب صفوان بن‌امیه برله یاشرن سوزلر سوزله‌شدیلر برسی أیتدی بز نك نی‌سوزله گانمزنی خدای بلورمیکان ایکنچیسی أیتدی بعضسنی بلور وبعضسنی بلمه‌س اوچونچیسی أیتدی اگر بعضسنی بلسه همه‌سینی هم بلورگه تیوشدر زیرا که بلودن هیچ مانع یوقدر دیدی آیت کیلدی‌کم (اَلَمْ تَرَ) ایا سین بلماسسکمو (اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ) شونی‌کم خدای تعالی بلور (مَا فِي السَّمٰوٰتِ) کوکلرده گی نرسه‌لرنی ملائکه ویولدزلر هم ارواحلردن (وَمَا فِي الْاَرْضِ) هم بلور بیرده گی نرسه‌لرنی معادن ونباتات وحیواناتدن (مَا يَكُونُ) بولماس (مِنْ نَجْوٰى ثَلٰثَةٍ) سر سوز سویله‌شکوچی اوچ کمسه‌دن (اِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ) مگر اول خدای تعالی آنلرنك دورتنچیلریدر علمی برله یعنی آنلرنك نی‌سوزله‌دکلرینی بلگوچیدر (وَلَا خَمْسَةٍ) دخی بولماس بربری برله سرله‌شکوچی بش کمسه (اِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ) مگر خدای تعالی آنلرنك آلتنچیلریدر بلمه‌کی برله یعنی سرلری آندن یاشرن توگلدر (وَلَا اَدْنٰى مِنْ ذٰلِكَ) هم بولماس کیمرك اوشبو اوچدن (وَلَا اَكْثَرَ) هم بولماس کوبرك بشدن (اِلَّا هُوَ مَعَهُمْ) مگر نی قدر بولسه‌لرده خدای تعالی آنلر برله‌در علم جهتندن (اَيْنَ مَا كَانُوا) هراورنه‌کم بولورلر آنلر (ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ) صوکره خبر بیرور آنلرغه (بِمَا عَمِلُوا) اشله گان نرسه‌لری برله (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) قیامت کونده (اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) درستلکده خدای تعالی بارچه نرسه‌نی

بلگوچیدر مرویدرکه هر قایچان پیغمبرمز علیه‌السلام بر بیرگه سریه ولشکر یباروب اول لشکرنك خبری کیلماینچه اوزاغراق تورسه یهودیلر ومنافقلر مسلمانلر حضورنده بربرسی برله یاشرن سرلر سویله‌شوب کوزلری برله مسلمانلرغه اشارت قیلورلر ایدی تاکم مؤمنلر آنلرنك اشارتلرینی وسویله‌شکانلرینی کوروب بلکه بزلرنك سریه‌گه کیتکان قرنداشلریمزگه بربراش واقع بولغاندر شونی سویله‌شه تورغانلردر دیب گمان قیلوب بیك قایغرورلر ایدی آنلرنك بواشلرینی پیغمبر علیه‌السلام بلگاچ آنلرنی بو اشدن طیدی برایکی کون طیولوب توردیلر صوکره ینه اوّلگی عادتلرنچه مؤمنلر آلدنه سرله‌شه تورغان بولدیلر آیت کیلدی کم (اَلَمْ تَرَ) ایا سین قاراماسسکمو (اِلَی الَّذِینَ نُهُوا) شول کمسه‌لر صاری کم طیولمش بولدیلر (عَنِ النَّجْوٰی) مؤمنلر حضورنده بربرسی برله یاشرن سوزلر سویله‌شمه کدن (ثُمَّ یَعُودُونَ) صوکره ینه قایتورلر آنلر (لِمَا نُهُوا عَنْهُ) شول نرسه گه‌کم نهی ایتولدیلر آندن (وَیَتَنَاجَوْنَ) هم سرله‌شورلر آنلر عنادلری یوزندن (بِالْاِثْمِ) گناهغه سبب بولغان سوز برله یعنی مؤمنلرنی غیبت قیلورلر (وَالْعُدْوَانِ) هم اهل اسلامغه ظلم وجفا قیلماق برله (وَمَعْصِیَتِ الرَّسُولِ) دخی پیغمبرنك فرمانینه قارشماق برله مرویدرکه یهودیلر رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضور شریفلرینه کیلوب سلام اورنینه السام علیك دیدیلر یعنی سیکا اولوم بولسون دیمه‌کدر پیغمبر حضرتی آنلرنك سوزلرینه قارشی وعلیکم دیدی یعنی سزلرگه شول بولسون دیمکدر آیت کیلدیکم (وَاِذَا جَاءُوكَ) وهر قایچان کیلسه‌لر یهودیلر سیکا (حَیَّوْكَ) تحیت ایتورلر سیکا (بِمَا لَمْ یُحَیِّكَ بِهِ اللّٰهُ) شول نرسه برله‌کم تحیت ایتمه‌دی خدای سیکا آنك برله یعنی خدای تعالی سیکا وسلام علی عباده‌الذین اصطفی دیوب سلام برله تحیه ایتدی اول یهودیلر سلام اورنینه السام علیك دیورلر وسیکا اولوم تله‌رلر (وَیَقُولُونَ) هم اُیتورلر آنلر (فِی اَنْفُسِهِمْ) اوز آرالرنده (لَوْلَا یُعَذِّبُنَا اللّٰهُ) نی اوچون عذاب قیلماس بزنی خدای (بِمَا نَقُولُ) شول نرسه سببلی کم بزاُیتورمز آنك پیغمبرینه یعنی اگر اول حق پیغمبر بولسه ایدی خدای بزلرنی آنکا اوشبو سوزنی اُیتکانیمز اوچون عذاب قیلسه کیرك ایدی دیورلر (حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ) کفایه ایتکوچیدر آنلرغه عذاب اوچون تموغ (یَصْلَوْنَهَا) کرورلر آنلر اول تموغغه (فَبِئْسَ الْمَصِیرُ) بس نی‌یاوز اورله‌چك اورندر اول تموغ

(یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (اذَا تَنَاجَیْتُمْ) هر قایچان سرله‌شسه کزسز بر برکز برله (فَلَا تَتَنَاجَوْا) بس سرله‌شمه کز (بِالْإِثْمِ) گناه برله (وَالْعُدْوَانِ) هم ظلملق برله (وَمَعْصِیَتِ الرَّسُولِ) دخی پیغمبرنك فرمانینه قارشماق برله نتاککم یهودیلر ومنافقلر شویله قیلورلر (وَتَنَاجَوْا) وسرلاشکزسز (بِالْبِرِّ) ایدگولك برله (وَالتَّقْوَی) هم تقوالق برله (وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی) هم قورقکزلر شول خدای تعالی دنکم (إِلَیْهِ تُحْشَرُونَ) آنك صاری قوبارلمش وجمع ایتلمش بولورسز محشر کونند (إِنَّمَا النَّجْوَی) موندن باشقه ایماسدرکم گناه وظلملق برله سرله‌شمك (مِنَ الشَّیْطَانِ) شیطان وسوسه‌سندندر شیطان آنی کشینك کوزینه کورکام ایتوب کورگازور (لِیَحْزُنَ الَّذِینَ آمَنُوا) تاکم قایغولی ایتسون اوچون مؤمنلرنی آنك برله (وَلَیْسَ بِضَارِّهِمْ) وتوگلدر اول شیطان ضرر ایرشدرگوچی مؤمنلرگه (شَیْئًا) بر نرسه برله‌ده (إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ) مگر خدانینك اذنی وتقدیری برله گنه ایرشدرر (وَعَلَی اللَّهِ) وخدای تعالی گه گنه (فَلْیَتَوَکَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) بس کیره کدرکم توکل قیلسونلر مؤمنلر مرویدرکم بدر صوعشنده حاضر بولغان مؤمنلردن بر جماعت پیغمبر علیه السلامنك مجلسینه کیلدیلر حضرت پیغمبرنك مجلس شریفلرنده کوب کوب بولوب اولتورورغه بوش اورن بولمادقندن آنلر آیاق اوزره توردیلر رسول اکرم حضرتلری بر نچه کشیلرگه اورنلرکزدن تورکز دیوب بیوردی آنلر توردیلر اهل بدر آنلرنك اورنلرینه اولتوردیلر منافقلر بوتوغریدن اوزآرالرنده شکایت ایتمه کگه باشلادیلر آیت کیلدی کم (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (اذَا قِیلَ لَکُمْ) هر قایچان ایتولسه سزلرگه (تَفَسَّحُوا) اورننی ایرکن قیلکز وکیلکان کشیلرگه اورن بیرکز دیوب ایتولسه (فِی الْمَجَالِسِ) مجلسلرده (فَافْسَحُوا) بس ایرکن قیلکزلر اورننی آدمیلرگه (یَفْسَحِ اللَّهُ لَکُمْ) تاکم ایرکن قیلور خدای سزنك اورنلرکزنی قبرکزده یاکه جنتده (وَاذَا قِیلَ انْشُزُوا) وهرقایچان ایتولسه سزگه تورکز اورنلرکزدن دیوب (فَانْشُزُوا) بس تورکز سزلر (یَرْفَعِ اللَّهُ) تاکم کوتارور خدای تعالی یوقاری درجه‌لرگه جنتده (الَّذِینَ آمَنُوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لرنی (مِنْکُمْ) سزلردن (وَالَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ) هم کوتارور شول کمسه‌لرنی کم بیرلدی آنلرغه شریعت علمی یعنی عالملرنی کوتارور (دَرَجَاتٍ) باشقه مؤمنلر درجه‌سندن یوقاری بولغان درجه‌لرگه (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِیرٌ) وخدای تعالی شول نرسه‌نی کم سز اشله‌رسز بلگوچیدر مرویدرکه آدمیلر پیغمبرمز

علیه السلامغه کیلوب همیشه هرتورلی سوزلر وخبرلر صوراشوب اول حضرتنی طارلقغه قالدردیلر وکوب تشویش بیردیلر حق تعالی‌دن آیت کیلدی‌کم (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (اذا ناجیتم الرَّسُولَ) هرقایچان سرلاشماکچی بولساکز وبرسوز ایتمه‌کنی تلهسه‌کز پیغمبر علیه السلامغه (فقدّموا) بس الك قیلکز یعنی بیرکز (بین یدی نجویکم) پیغمبرگه سرکزنی ایتمه‌ککزدن الگاری (صدقة) صدقه‌نی مستحقلرغه وفقیرلرگه (ذلك) اوشبو اش یعنی پیغمبر برله سوزلاشودن الگاری صدقه بیرمه‌ك (خیر لکم) یخشیراقدر سزنك اوچونکم عبادتکز آرطور (وأطهر) دخی پاکیزه‌راکدرکم شونك سببلی گناهلرکز یوغالور (فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا) بس اگر طاپماساکز سز برنرسه‌نی صدقه بیرماك اوچون وفقیر بولساکز (فَإِنَّ اللهَ غَفُورٌ) بس درستلکده خدای تعالی یارلقاغوچیدر (رَحِیمٌ) رحمت ایتکوچیدرکم سزلرنی کوچکز یتمه‌گان اش برله بیورماس مرویدرکه اوشبو حکم یعنی پیغمبر برله سوزلاشودن الك صدقه بیرمه‌ك حکمی اون کونکه‌چه ممتد بولدی‌صکره منسوخ بولدی‌علی المرتضی کرم الله وجهه‌نك اون درهمی بارایدی هرکون بردرهمنی صدقه بیروب پیغمبر حضرتی برله سوزلاشورایدی ناکم اون درهملری تمام بولدی واوشبو حکم هم منسوخ بولدی (ءأشفقتم) ایا قورقدکزمو سزلر وآغر کیلدیمو سزلرگه (أَنْ تُقَدِّمُوا) سزلرنك تقدیم ایتمه‌ککز وبیرمه‌ککز (بین یدی نجویکم) پیغمبر برله سرلاشمه‌ککزدن الگاری (صَدَقَات) صدقه‌لرنی یعنی بواش سزلرگه چیتن بولدیمو (فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا) بس شول وقت‌کم قیلمادکز سز اوشبو اشنی (وَتَابَ اللهُ عَلَیْکُمْ) هم کیچدی خدای تعالی سزنك اوزرکزگه وبواشنی سزلردن توشوردی یعنی بوحکمنی منسوخ ایلدی (فَأَقِیمُوا الصَّلٰوةَ) بس قائم قیلکزسز واوقوکز فرض بولغان نمازنی (وَآتُوا الزَّکٰوةَ) هم بیرکز مالکزدن زکوتنی (وَأَطِیعُوا اللهَ) دخی بوی صونکز خدای تعالی‌گه (وَرَسُولَهُ) هم آنك رسولینه (وَاللهُ خَبِیرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ) وخدای تعالی بلگوچیدر شول نرسه‌نی‌کم سزلر اشلهرسز یخشیلق ویمانلقدن مرویدرکه برکون رسول الله علیه وسلم صحابه‌لردن برجماعت برله اولتورمشلر ایدی حضرت بیوردی‌کم حاضر سزلرنك مجلسکزگه برایر کیلورکم آنك کوکلی متکبر وجبار بولور هم اوزی شیطان نظری برله نظر قیلوردیدی ناگاه ایشکدن عبدالله بن نبتل منافق کروب کیلدی حضرت پیغمبر آکا ایتدی ای ابن نبتل سین نی اوچون اوزکنك

بولداشلرك برله مینی سوكدك ومینم حقمده یمان سوزلر ایتدك ابن نبتل خدای برله آنط اچدی هرگیز سینك حقكده یمان سوز ایتمادم دیدی هم چغوب بولداشلرینی آلوب كیلدی آنلر هم شویله دیوب آنط اچدیلر آیت كیلدی كم (اَلَمْ تَرَ) ایا سین فاراماسسكمو (اِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا) شول كمسه‌لر صاری كم دوست توتدیلر آنلر یعنی منافقلر دوست توتدیلر (قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ) شول گروهنی كم غضب قیلغاندر خدای آنلر اوزره یعنی یهودنی دوست توتدیلر (مَا هُمْ مِنْكُمْ) ایماسدر آنلر یعنی منافقلردن سزلردن كم مؤمنلرسز (وَلَا مِنْهُمْ) دخی توگلدر آنلر یهودیلردن (وَيَحْلِفُونَ) وآنط اچارلر آنلر (عَلَى الْكَذِبِ) یالغانغه (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) وحالانكه بلورلر آنلر سوزلرینك یالغان ایدكینی (اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ) حاضرلاگاندر خدای تعالی اول منافقلر اوچون (عَذَابًا شَدِيدًا) قاطی عذابنی دنیا وآخرتده (اِنَّهُمْ) درستلكده آنلر (سَاءَ) یاوز بولدی (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه كم اشلار بولدیلر آنلر (اتَّخَذُوا) توتدیلر اول منافقلر (اَيْمَانَهُمْ) اوزلرینك آنطلرینی (جُنَّةً) قالقان ایتوب یعنی جانلری ومالری سلامت قالسون اوچون آنطلرینی پناه ایتدیلر وشوكا صغندیلر (فَصَدُّوا) بس طیدیلر آنلر آدمیلرنی (عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) خدای تعالی یولندن یعنی مؤمنلرنی صوغشقه چغارماسقه طرشدیلر تورلی حیله‌لر قیلدیلر (فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ) بس بولغوچیدر اول منافقلرغه خور ورسوا قیلغوچی عذاب (لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ) دفع قیلماس وكیتارماس اول منافقلردن قیامت كونده (اَمْوَالُهُمْ) آنلرنك جمع قیلغان مالری (وَلَا اَوْلَادُهُمْ) دخی دفع قیلماس آنلرنك بالالری (مِنَ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك عذابندان (شَيْئًا) برنرسه‌نی‌ده (اُولٰئِكَ) اوشبو منافقلر گروهی (اَصْحَابُ النَّارِ) تموغ اهللریدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) آنلر تموغ اوطنده منگو قالغوچیلردر (يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ) یاد قیلغل شول كوننی‌كم قوبارور خدای تعالی منافقلرنی (جَمِيعًا) بارچه‌لرینی قبرلرندن (فَيَحْلِفُونَ لَهُ) بس آنط اچارلر آنلر خدای تعالی‌گه خالص مؤمن بولدق دیوب (كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ) نتاك كم آنط اچارلر آنلر سزلرگه دنیاده (وَيَحْسَبُونَ) هم گمان قیلورلر آنلر (اَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ) شونی كم آنلر برنرسه اوزره‌درلر یعنی براش قیلامزدیوب آنط اچارلر (اَلَا اِنَّهُمْ) بلكزكم درستلكده اول منافقلر (هُمُ الْكَاذِبُونَ) آنلردر یالغان ایتكوچیلر (اسْتَحْوَذَ) مستولی بولدی وغلبه قیلدی (عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ) اول منافقلر اوزرینه شیطان (فَاَنْسٰيهُمْ) بس اونوطدردی

آنلرغه شیطان (ذکر الله) خدایندك ذکرینی (اولئك) اوشبو منافقلر گروهی (حزب الشیطان) شیطان لشکریدر (الا ان حزب الشیطان) بلکزلر کم درستلکده شیطان لشکری (هم الخاسرون) آنلردر زیان کورگوچیلر وعذابده قالغوچیلر (ان الذین یحادون الله) درستلکده شول کمسه‌لرکم خلافلق قیلورلر خدای تعالی‌گه (ورسوله) هم آنك رسولینه (اولئك) اوشبو خلافلق ایتکوچیلر (فی الاذلین) خور ورسواراق بولغوچی گروهلر اچنده‌درلر دنیا وآخرتده (کتب الله) یازدی خدای تعالی لوح المحفوظده وحکم قیلدی شویله دیوب‌کم (لاغلبن انا) البته مین غالب بولورمن (ورسلی) هم مینم رسوللرم غالب بولورلر دشمانلرغه صوغشماق وقهر ایتمه‌ك برله یاکه حجت ودلیل کیلتورماك برله (ان الله قوی) درستلکده خدای تعالی قوت ایه‌سیدر (عزیز) غالب بولغوچیدر حکمنده (لاتجد) سین طاپماسسك (قوما یؤمنون) شول گروهنی‌کم ایمان کیلتورورلر واخلاصلری برله اشانورلر (بالله) خدای تعالی‌گه (والیوم الاخر) هم آخرت کونینه (یوادون) دوستلق قیلورلر طاپماسسك یعنی خالص مؤمن بولغان کشیلر دوستلق قیلماسلر (من حاد الله) شول کمسه‌گه‌کم خلافلق قیلدی اول خدای تعالی‌گه (ورسوله) هم آنك رسولینه یعنی مؤمنلر کفر اهلینی دوست توتماسقه تیوشدر (ولو کانوا) اگر بولسه‌لرده اول خدایغه خلافلق ایتکوچیلر یعنی کفر اهلی (اباءهم) اول مؤمنلرنك آتالری (او ابناءهم) یاایسه اوغللری بولسه‌لرده نتاك کم ابوعبیدة رضی الله عنه احد صوغشنده اوزینك آتاسینی اولتوردی هم ابوبکر صدیق رضی الله عنه بدر صوغشنده اوزینك براوغلینه قارشی صوغشورغه چقماقچی بولدی رسول حضرتی چغارمادی (او اخوانهم) یا ایسه مؤمنلرنك قرنداشلری بولسه‌لرده نتاك کم مصعب رضی الله عنه احد صوغشنده اوزینك قرنداشینی اولتوردی (او عشیرتهم) یاایسه نسللری وقبیله‌داشلری بولسه‌لرده نتاك کم عمر فاروق رضی الله عنه بدرده اوزینك خالی عاص بن هشامنی اولتوردی (اولئك) اوشبو گروه یعنی خدایندك دشمانلری برله دوستلق ایتمه‌گان کمسه‌لر (کتب) یازدی خدای تعالی یعنی ثابت قیلدی (فی قلوبهم الایمان) آنلرنك کوکللرنده ایمانلنی (وایدهم) هم قوّت بیردی آنلرغه (بروح منه) اوزقاشندن بولغان رحمت ونصرت برله (ویدخلهم) هم کرگزور خدای آنلرنی محشر کونده (جنات) شوندایین جنتلرگه‌کم (تجری من تحتها الانهر) آقار آنك آغاچلری آستندن یلغه‌لر

(خالدين فيها) منگو قالغوچيلر بولغانلری حالده اول جنتلرده (رضی الله عنهم) راضی وخوشنود بولدی خدای تعالی آنلردن (ورضوا عنه) هم آنلر خوشنود بولديلر خدای تعالی‌دن (اولئك) اوشبو گروه (حزب الله) خداينك لشكريدر (الا ان حزب الله) بلكزلركم درستلكده خدای تعالی‌نك لشكری (هم المفلحون) آنلردر فلاح طاپقوچيلر ومقصودغه ايرشكوچيلر.

سورة الحشر مدنية وهی اربع وعشرون آية

۵۸ نجی سوره حشر سوره‌سی مدينه‌ده نازلدر ۲۴ آيتدر

بسم الله الرحمن الرحيم

(سبح لله) تسبيح ايتدی خدای‌تعالی‌گه وآنی پاكلك برله ياد قيلدی (ما في السموات) كوكلرده بولغان نرسه‌لر (وما في الارض) هم يرده بولغان نرسه‌لر (وهو العزيز) واول خدای تعالی غالبدر اوزينك حكمنده (الحكيم) حكم ايتكوچيدر صواب ونوغريلق برله مرويدركه هجرتنك دورتنچی يلنده پيغمبرمز عليه السلام بنی نضير قبيله‌سی يهوديلرنك قلعه‌لرينه بر مصلحت اوچون بارغان ايدی بر خانه‌نك ديوارينه مبارك آرقاسينی بيروب اولتورمش ايدی بر ملعون يهودی شول ايونك توباسينه براولوغ طاشنی آلوب منوب پيغمبر حضرتينك اوستينه طاشلاماقچی بولدی في الحال جبرائيل عليه السلام نازل بولوب رسول حضرتينه بو اشنی بلدردی پيغمبرمز عليه السلام في الحال اورنلرندن تورب مدينه‌گه قايتديلر هم بنی نضير يهودی‌لرينه كشی يبارديوبيوردی‌كم ايمدی سزنك خيانتكز ظاهر بولدی منم ديارمدن چقوب كيتكز ديدی هم آنلرغه اون كون مهلت بيردی سفر اسباب‌لرينی حاضرلاسونلر اوچون بنی نضير يهوديلری كيته‌رگه حاضرلانا باشلاغاچ مدينه‌دن ابن ابی منافق آنلرغه خبر يبارديكم اوز دياركزدن يوقغه چقماكز قلعه‌كزنك قپولرينی بركتوب متحصن بولوب تورگز مين هم اوزمنك قومم برله مك كشی سزلرگه مدد ويارديم اينه‌رگه بارامز برده قورقماكز ديدی يهوديلر اول منافقنك سوزينه آلدانوب باغی بولديلر وپيغمبر عليه السلام برله صوغش قيلورغه حاضرلانديلر بوخبر رسول حضرتينه ايرشكاچ برگروه لشكر برله باروب بنی نضيرنك قلعه‌لرينی محاصره ايله‌ديلر اون بش كون محاصره قيلغاندن صوك يهوديلر عذر ايتوب قلعه‌لرينی طاشلاب كيتوگه راضی بولديلر بارچه قورالرينی مسلمانلرغه

قالدرماق شرطی برله هم آطلری وتوه‌لری کوتارور مقداریغنه مالنی آلوب کیتمه‌کی شرطی برله جلای وطن قیلوغه قرار بیرلدی حق‌تعالی آیت یبارده‌کم (هُوَ الَّذِی) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (اَخْرَجَ الَّذِینَ کَفَرُوا) چقاردی ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرنی (مِنْ اَهْلِ الْکِتَابِ) تورات اهللندن یعنی بنی نضیر یهودیلرینی چغاردی (مِنْ دِیَارِهِمْ) یورطلرندن ومنزللرندن‌کم مدینه یرنده توتمش ایدیلر (لِاَوَّلِ الْحَشْرِ) آنلرنی اوّلگی سورمه‌کده یعنی بو چغارماق آنلرنی عرب جزیره‌سندن اوّلگی سورمه‌کدر ایکنچی حشر وسورماك یهودیلرنی خیبردن چغارماقدر صکره واقع بولدی (مَا ظَنَنْتُمْ) گمان ایتمادکز سزای مؤمنلر (اَنْ یَخْرُجُوا) بنی نضیرنك مدینه یرندن چقمافلرینی زیراکه آنلرکوب هم قوّتلی ایدیلر شول سببلی چغارلر دیب اویلاماغان ایدکز (وَظَنُّوا) هم گمان قیلدیلر اول بنی نضیر یهودیلری (اَنَّهُمْ) شویله دیوب‌کم آنلر (مَانِعَتُهُمْ) منع ایتکوچی وطیغوچیدر آنلرنی (حُصُونُهُمْ) آنلرنك محکم بولغوچی قلعه‌لری ودیوارلری (مِنَ اللّٰهِ) خدایندك قضاسی اینمه‌کندن یعنی اوشبو قلعه‌مز اچینه کروب قضادن قورتلورمز مسلمانلر بوقلعه‌گه کره آلماسلر وبزگه غالب بولماسلر دیوب گمان قیلدیلر وقلعه‌لرینه اشاندیلر (فَاَتَاهُمُ اللّٰهُ) بس کیلدی آنلرغه خدایندك عذابی (مِنْ حَیْثُ لَمْ یَحْتَسِبُوا) شول اورندن‌کم گمان قیلمادیلر آنلر اول اورندن کیلوردیوب (وَقَذَفَ) هم صالدی خدای (فِی قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ) آنلرنك کوکللرینه قورقونی تا کم قورقولرندن اوزلری وطنلرینی طاشلاب کیتوگه راضی بولدیلر (یُخْرِبُونَ) خراب قیلورلر آنلر (بُیُوتَهُمْ) ایولرینی (بِاَیْدِیهِمْ) اوز قوللری برله (وَاَیْدِی الْمُؤْمِنِینَ) هم مؤمنلرنك قوللری برله زیرا که ایولری واسبابلری مؤمنلر قولینه قالاچاقینی بلگاچ سرای ومنزللرینی کوبسنی اوزلری ویران وخراب ایتوب چقدیلر بعضلری شامغه وبعضلری خیبرگه کیتدیلر صوکره آندن هم سورلدیلر (فَاعْتَبِرُوا) بس عبرت آلکزلر اوشبو یهودیلر احوالندن (یَا اُولِی الْاَبْصَارِ) ای بصیرتلر ایالری (وَلَوْلَا اَنْ کَتَبَ اللّٰهُ) واگر بولماسه ایدی شول‌کم یازدی خدای تعالی لوح المحفوظده (عَلَیْهِمُ الْجَلَاءَ) اول بنی نضیر یهودیلری اوزرینه وطنلرندن چغارلمافنی یعنی وطنلرندن چغارلورلر دیوب خدای تقدیر وحکم ایتکان بولماسه ایدی (لَعَذَّبَهُمْ) البته عذاب قیلور ایدی آنلرنی (فِی الدُّنْیَا) دنیاده اولتورمك واسیر أیلمك برله (وَلَهُمْ فِی الْاٰخِرَةِ) وبولغوچیدر آنلرغه آخرتده (عَذَابُ النَّارِ)

تموغ اوطینك عذابی (ذٰلكَ) اوشبو عذاب اول یهودیلرگه (بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ) شول سببلی درکم آنلر خلافلق قیلدیلر خدای تعالی‌گه (وَرَسُولَهُ) هم آنك رسولینه (وَمَنْ یُشَآقِّ اللّٰهَ) وهرکم خلافلق ودشمانلق ایتسه خدایغه (فَإِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکدن خدای تعالی (شَدِیدُ الْعِقَابِ) قاطی عذابلی بولغوچیدر وعذابی الیم در اول کمسه‌گه بنی نضیر یهودیلرینی محاصره ایکان زمانده آنلرنك خرما آغاچلرینی کیسوب خراب أیلهمك‌که حکم بولدی عبدالله بن سلام هم ابولیلی رضی الله عنهما اوشبو خدمت برله مأمور بولدیلر ابولیلی خرما آغاچلرینك بیك یخشی نوعلرینی کیسار ایدی یهودیلر کورب حسرتلری آرتسون دیور ایدی عبد الله بن سلام خرما آغاچلرینك خراب وناچارلرینی‌غنه کیسار ایدی من بلورمن‌کم بوخرما باتچه‌لری مسلمانلر قولینه کره‌چکدر یخشی آغاچلر سلامت قالسونلر دیور ایدی حق تعالی آیت یباردی‌کم (مَا قَطَعْتُمْ) شول نرسه‌نی‌کم کیسدکزسز ای مؤمنلر (مِنْ لِینَةٍ) خرما آغاچلرندن (أَوْ تَرَکْتُمُوهَا) یا ایسه کیسماینچه قالدردکز آنی (فَآئِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا) طورغوچی بولغانلری حالده اوز اصللری اوزرینه یعنی اوز حاللرنچه سلامت قالدردکز (فَبِإِذْنِ اللّٰهِ) بس خدای تعالی‌نك اذنی وامری برله‌در یعنی کیسمه‌کدکز هم کیسماینچه قالدرماقکز هرقایوسی خداینك رضاسی بوینچه‌در ایکیسیده معقولدر (وَلِیُخْزِیَ الْفَاسِقِینَ) هم خور ورسوا قیلسون اوچوندر خدای تعالی فاسق بولغوچی یهودیلرنی (وَمَآ أَفَآءَ اللّٰهُ) وشول نرسه‌نی‌کم فایتاردی خدای تعالی (عَلَىٰ رَسُولِهِ) اوزینك رسولی اوزرینه (مِنْهُمْ) اول بنی نضیر یهودیلرینك مال وملکلرندن یعنی آنلرنك مال ومتاعلرندن غنیمت بولوب پیغمبر علیه السلامغه قالغان نرسه‌لر (فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَیْهِ) بس چاپدرمادکزسز ای مؤمنلر اول مالنی حاصل قیلماق اوچون (مِنْ خَیْلٍ) هیچ بر آطنی (وَلَا رِکَابٍ) هم هیچ برتوه‌نی یعنی آنی تحصیل ایتمك اوچون آطلرغه وتوه‌لرگه آطلانوب چابوب کیلمادکز بلکه بنی نضیر قلعه‌سینه همه‌لرکز جیاو کیلدکز هم آرتق صوغشوبده مشقتله‌نمه‌دکز هم بویولده سزلرگه هیچ برکلفت ومحنت ایرشمه‌دی وبوقلعه‌نی سزلر صوغشماق برله فتح ایتمه‌دکز (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ یُسَلِّطُ) ولکن خدای تعالی اوزی نصرت ویاردمی برله مسلط قیلور وغالب أیلهر (رُسُلَهُ) اوزینك پیغمبرلرینی (عَلَىٰ مَنْ یَشَآءُ) هرکمسه‌اوزرینه کم‌تله‌ر اوزی (وَاللّٰهُ عَلَىٰ کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ) وخدای تعالی بارچه نرسه اوزره کوچی یتکوچیدر تله‌گان بنه‌سینی دشمانلرینه

غالب قیلور ودشمان کوکللینه قورقو صالور نتاکم بنی نضیرنك کوکللرینه قورقو صالدی (مَآ أَفَآءَ اللّٰهُ) شول نرسه‌کم قایتاردی آنی خدای (عَلٰى رَسُوله) اوزینك رسولی اوزره (مِنْ اَهْلِ الْقُرٰى) قریه‌لر اهللرینك اموال واملا کلرندن کم صوغش قیلماق برله اولقدر مالللرنی قولغه توشورب بولماس (فَلِلّٰه) بس اول مالل خدای تعالی گه‌در (وَلِلرَّسُول) هم پیغمبر علیه السلامغه‌در (وَلِذِى الْقُرْبٰى) دخی پیغمبرنك یاقنلق ایاسی بولغان قرنداشلرینه‌در (وَالْيَتَامٰى) هم یتیم بالالرغه‌در (وَابْنِ السَّبِيل) هم محتاج وعاجز بولوب قالغان یولاوچیلرغه ومسافرلرگه‌در اوشبو مذکور کمسه‌لرگه اول مالللرنی تقسیم ایدوب بیرلور اوّل خدای تعالی گه‌در دیمك تعظیم اوچوندر قالغان بش تورلی کمسه‌لرگه بیرلور پیغمبر علیه السلام وفاتندن صوك غنیمت مالدن آ کا بولاچاق اولوشنی یعنی بشدن برنی امامغه بیرلور یا که مسلمانلرنك مصلحتلرینه صرف ایدلور اوّل مالل حقنده خدای تعالی اوشبو طریقه حکم أیله‌دی (كَيْلَا يَكُونَ) تا کم بولماسون اوچون اول غنیمت مال (دُولَةً) قولدن قولغه یوری طورغان نرسه (بَيْنَ الْاَغْنِيَآءِ) بایلر آراسنده (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی جاهلیت زمانداغی کبی بایلرغه‌غنه بیرلوب فقیر وبیچاره‌لر محروم قالماسونلر اوچون خدای تعالی اوشبو طریقه حکم قیلدی (وَمَآ اٰتٰىكُمُ الرَّسُولُ) وشول نرسه‌نی‌کم بیردی سزلرگه پیغمبر علیه السلام اول غنیمت مالدن (فَخُذُوه) بس آلکزلر آنی وقبول قیلکزلر (وَمَا نَهٰيكُمْ عَنْه) هم شول نرسه‌کم نهی قیلدی وطیدی سزنی آندن پیغمبر علیه السلام غلول وخیانت کبی (فَانْتَهُوا) بس طیولکزسز آندن (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) هم قورقکزلر خدای تعالی‌دن پیغمبرگه مخالفت قیلوده (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (شَدِيدُ الْعِقَاب) عذابی قاطی بولغوچیدر مخالفت ایتکوچیلرگه (لِلْفُقَرَآءِ الْمُهَاجِرِينَ) هم اول مالللردن بیرلور وطنارندن هجرت ایتکان فقیرلرگه (الَّذِينَ اُخْرِجُوا) آنداین فقیر مهاجرلرکم چغارلمش بولدیلر (مِنْ دِيَارِهِمْ) مکه‌ده‌گی یورطلرندن (وَاَمْوَالِهِمْ) هم مالللرندن (يَبْتَغُونَ) استارلر آنلر (فَضْلًا) فضل ورحمتنی (مِنَ اللّٰهِ) الله تعالی‌دن (وَرِضْوَانًا) هم راضیلق وخوشنودلقنی یعنی هجرت قیلولری تجارت اوچون ودنیا غرضلری اوچون توگلدر بلکه خدای رضاسینی استه‌بدر (وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ) دخی یاردم بیرورلر آنلر خدای تعالی‌نك دینینه نفسلری ومالللری برله (وَرَسُولَه) هم نصرت قیلورلر آنك رسولینه (اُولٰٓئِكَ) اوشبو مهاجرلر گروهی

(هُمُ الصّادِقُونَ) آنلردر راست وطوغری بولغوچیلر اسلام دیننده سوزلری وفعللری برله (وَالَّذِينَ تَبَوَّءُ وَالدّارَ) دخی شول کمسه‌لرگه‌درکم اورناشدیلر آنلر مدینه یورطنده (وَالْايمانَ) هم ثابت بولدیلر ایمانده یا که اقامت ایتدیلر ایمان یورطنده‌کم مدینه‌در (مِنْ قَبْلِهِمْ) مهاجرلرنك هجرت قیلولرندن الگاری مراد انصارلردر یعنی توپ مدینه‌لك بولغان صحابه‌لردرکم اول مالدن آنلرغه بیرلور (يُحِبُّونَ) دوست طوتارلر وسویارلر آنلر (مَنْ هاجَرَ اِلَيْهِمْ) آنلر صاری هجرت قیلوب بارغان مؤمنلرنی وآنلرغه اورن بیرورلر هم مالدن آنلر برله اورتاق قیلورلر (وَلا يَجِدُونَ) دخی طاپماسلر آنلر (فِي صُدُورِهِمْ) کوکره‌کلرنده (حاجَةً) برحسد وکونچیلکنی (مِمّا اُوتُوا) شول نرسه‌دن‌کم بیرلمش بولدی آنلرغه مراد شولدرکم پیغمبرمز علیه السلام انصار صحابه‌لرینه ایتدی سزلر مهاجرلرگه بیك کوب انعام واحسانلر ایتدکز بنی نضیر یهودیلرندن قالغان مالدن بارچه‌سینی سزلرنك آرا کزده تقسیم قیلایم سزگه‌گنه بولسون ومهاجر صحابه‌لر اوّلگی کبی سزلرنك یورطلرکزده طورسونلر وا گرتله‌سه‌کز بومالدن مهاجرلرگه‌گنه بیرایم تا کم آنلر سزنك یورطلرکزدن چغوب اوزلرینه یورط ومنزللر یاصاب اوز معیشتلرینی اوزلری کورسونلردیدی زیرا که اول وقتده قدر مهاجرلر انصارلرنك یورطلرنده وتربیه‌لرنده طورورلر ایدی حضرتنك بوسوزینه فارشی انصاردن سعد رضی‌الله عنه ایتدی یا رسول الله بزنك خاطرمز شونی استارکم بومالدن همه‌سینی مهاجرلرگه تقسیم قیلوب بیرگل هم آنلر اوّلگی کبی بزلرنك ایولریمزده طورسونلر بزلرنك ایولریمزگه برکت اینمه‌کی آنلرنك قدومی شرافتندندیدی رسول اکرم حضرتلری انصار حقنده خیر دعا قیلدی حق تعالی آنلرشأننده بوآیتنی یباردی وبیوردی (وَيُؤْثِرُونَ) هم ایثار قیلورلر آنلر وتقدیم أیلرلر مهاجرلرنی (عَلى اَنْفُسِهِمْ) اوز نفسلری اوزرینه یعنی اوزلرینه قالدرمایوب اوز اولوشلرینی مهاجرلرگه بیرورلر (وَلَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ) واگرچه بولساده آنلرنك اوزلرینك حاجتلری اول نرسه‌گه یعنی (١) اوزلرینه کیره‌ك بولسه‌ده آلمایوب مهاجرلرگه انعام قیلورلر (وَمَنْ يُوقَ) وهرکم صافلانمش بولسه (شُحَّ نَفْسِهِ) نفسینك صارانلقندن یعنی نفسینی مال محبتندن وصارانلقدن طیوب طوتسه (فَاُولئِكَ) بس اوشبو گروه (هُمُ الْمُفْلِحُونَ) آنلردر فلاح طاپقوچیلر ومقصودغه ایرشکوچیلر دنیا وآخرتده (وَالَّذِينَ جاءُوا) وشول کمسه‌لرکم کیلدیلر

(١) اسباب نزولده ابن عمر رضی الله عنهمادن منقولدرکه برکون بر یان ایتولمش‌قوی باشی صحابه‌لردن برسینه صدقه کیلتوردیلر اول صحابه غایت محتاج بولسه‌ده اوزی آشامایوب ایکنچی‌برفقیر صحابه‌گه یبه‌ردی اول صحابه اوچنچیگه ایثار ایدوب اوشانداق اول باشنی طوقز کشیگه قدر ایلتدیلر هر قایوسی ایکنچسینه ایثار قیلور ایدی اوشبو آیت‌کریمه شول فقیر صحابه‌لر شأننده نازل بولدی

وکیلورلر (مِنْ بَعْدِهِمْ) مهاجر وانصار صحابه‌لر صوکندن یعنی تابعینلر هم آنلردن صوك کیلگوچیلر قیامتکه قدر (یَقُولُونَ) ایتورلر آنلر (رَبَّنَا اغْفِرْلَنَا) ای بزنك ربیمز یارلقاغل سن بزلرنی (وَلِاخْوَانِنَا الَّذِینَ) هم یارلقاغل سن بزنك شونداین دین قرنداشلریمزنی‌کم (سَبَقُونَا بِالْاِیمَانِ) سبقت ایتدیلر آنلر بزگه ایمان برله یعنی بزلردن الگاری مؤمن بولدیلر (وَلَا تَجْعَلْ) هم قیلماغل سن (فِی قُلُوبِنَا) بزنك کوکللریمزده (غِلًّا) کینه وحسد هم خیانتنی (لِلَّذِینَ آمَنُوا) بزدن الگاری ایمان کیلتورگان کمسه‌لر اوچون یعنی پیغمبر علیه السلامنك صحابه‌لری حقنده (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکاریمز (اِنَّكَ رَءُوفٌ) درستلکده‌سن مهربان سن‌کم دعالرنی قبول قیلورسن (رَحِیمٌ) مرحمت ایتکوچی‌سن هرکمسه‌نك کوکلنده صحابه‌لرگه ذره‌کینه ودشمانلق بولسه اوشبو آیت‌اهلندن توگلدر دیمشلر (اَلَمْ تَرَ) ایا قارامادکموسن (اِلَى الَّذِینَ نَافَقُوا) منافق بولغان کمسه‌لرگه یعنی ابن ابی وابن نبتل ورفاعه هم آنلرنك اتباعلری‌کم بنی نضیر یهودیلرینه خبر یباردیلرکم بز سزنك برله بر اتفاقده‌مز سزلرگه یاردم ایتارمز اگر مؤمنلر سزگه غالب بولوب یورطلرگزدن چغارسه‌لر بزلر هم سزنك برله برگه بودیاردن چغوب کیتارمز دیدیلر بس آیت کیلدی کم ای‌محمد علیه السلام منافقلرنك حالینه قاراغل کم آنلر (یَقُولُونَ) ایتورلر (لِاِخْوَانِهِمُ) قرنداشلرینه یعنی اوز امثاللری بولغان کفر اهلینه ویهودیلرگه ایتورلر (اَلَّذِینَ کَفَرُوا) شونداین قرنداشلرینه‌کم ایمان کیلتورمادیلر آنلر (مِنْ اَهْلِ الْکِتَابِ) تورات اهلندن یعنی بنی نضیر یهودیلرینه ایتورلرکم فایغورمه‌گز (لَئِنْ اُخْرِجْتُمْ) اگر چغارلمش بولسه‌گزسز اوز دیارگزدن (لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ) البته چغارمز بز هم سزنك برله دوستلق ویولداشلق یوزندن (وَلَا نُطِیعُ) هم بوی صونماسمز بز (فِیكُمْ) سزلرگه اذیت وجفا قیلو طوغریسنده (اَحَدًا) هیچ براوگه یعنی مؤمنلرگه ایاروب سزلرگه دشمانلق ایتماسمز (اَبَدًا) هرگیز (وَاِنْ قُوتِلْتُمْ) واگر صوغش قیلنمش بولسه‌گزسز یعنی مسلمانلر سزنك برله صوغش قیلسه‌لر (لَنَنْصُرَنَّكُمْ) البته بز یاردم بیرورمز سزلرگه دیورلر (وَاللّٰهُ یَشْهَدُ) وخدای تعالی گواهلق بیرورکم (اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ) درستلکده اول منافقلر البته یالغان ایتکوچیلردر (لَئِنْ اُخْرِجُوا) اگر چغارلمش بولسه‌لر یهودیلر (لَا یَخْرُجُونَ مَعَهُمْ) چقماسلر اول منافقلر آنلر برله وموافقت ایتماسلر (وَلَئِنْ قُوتِلُوا) واگر صوغش قیلنمش بولسه‌لر یهودیلر

(لَا يَنصُرُونَهُمْ) یاردم بیرماسلر اول منافقلر آنلرغه (وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ) وا گر فرضا منافقلر یاردم بیرسه‌لر یهویلرگه (لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ) البته کیری دوندرورلر آرقالرنی یعنی صوغشدن قاچوب کیتارلر (ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ) صوکره یعنی منافقلر قاچوب کیتکاندن صوك اول یهودیلر یاردم ایتولمش بولماسلر ومغلوب بولورلر (لَأَنتُمْ أَشَدُّ) البته سزلر ای مؤمنلر قاطیراق سز (رَهْبَةً) قورقو یوزندن (فِي صُدُورِهِم) اول منافقلرنك کوکللرنده (مِّنَ اللَّهِ) الله تعالی‌دن یعنی منافقلر سزلردن کوبره‌ك قورقورلر خدایدن اول قدر قورقماسلر (ذَٰلِكَ) آنلرنك اوشبو قورقولری (بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ) شول سببلی درکم آنلر شوندای گروهدرکم (لَّا يَفْقَهُونَ) بلماسلر خدای تعالی‌نك عظمت واولوغلقینی زیرا که اگر بلسه‌لر خدایدن بیگره‌ك قورقسه‌لر کیره‌ك ایدی (لَا يُقَاتِلُونَكُمْ) صوغش قیلماسلر آنلر سزنك برله (جَمِيعًا) بارچه‌لری یعنی یهودیلر هم منافقلر (إِلَّا فِي قُرًى مُّحَصَّنَةٍ) مگر محکم ایتولمش بولغان وقلعه‌لر برله احاطه قیلنغان قریه‌لر اچنده طوربغنه صوغش قیلورلر (أَوْ مِن وَرَاءِ جُدُرٍ) یا ایسه دیوارلر آرتندن طوروب اوقلر وطاشلر آطماق برله گنه صوغشورلر یعنی آنلرنك سزنك برله قارشی طوروب صوغشورغه قوّتلری یوقدر (بَأْسُهُم) آنلرنك صوغشلری (بَيْنَهُمْ) اوز آرالرنده (شَدِيدٌ) قاطیدر لکن بر برسی برله صوغشقانده صوغشلری قاطی بولسه‌ده پیغمبر برله مؤمنلر برله صوغشقانده خدای تعالی آنلرنك کوکللرینه قورقو صالور شول سببلی قارا قارشی تورب صوغشمافغه طاقتلری بولماس (تَحْسَبُهُمْ) سین گمان قیلورسن اول یهودیلرنی هم منافقلرنی (جَمِيعًا) برگه جیولغوچیلر هم رأی وتدبیرده برگه اتفاق ایتکوچیلردر دیوب (وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ) وحالانکه آنلرنك کوکللری طارالغاندر یعنی اعتقادلری ومقصودلری تورلی تورلیدر برگه اتفاق قیلا آلماسلر (ذَٰلِكَ) اوشبو صفتلری آنلرنك (بِأَنَّهُمْ) شول سببلی درکم آنلر یعنی یهود ومنافقلر (قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُونَ) بر گروهدرکم آکلاماسلر وبلمه‌سلر اوزلرینك صلاح وفائده‌لرینی بس یهودیلرنك مثالی (كَمَثَلِ الَّذِينَ) شول کمسه‌لر مثلی اوخشاشلیدرکم (مِن قَبْلِهِمْ) آنلردن اُلگاری بولدیلر (قَرِيبًا) یقین زمانده (ذَاقُوا) طاتودیلر (وَبَالَ أَمْرِهِمْ) اشلرینك وبال وضررینی مراد بنی قینقاغ قبیله‌سیدرکم آنلرنی مؤمنلر مدینه‌دن چغاردیلر وسوردیلر یا که بدرده هلاك بولغان مشرکلردر (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) هم بولغوچیدر آنلرغه رنجتکوچی عذاب آخرتده ومنافقلرنك یهودیلرنی آلداماقلرنده ویاردم

ایته رمز دیب وعده قیلمافلرنده مثاللری (كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ) شیطان اوخشاشلیدر (اِذْ قَالَ) شول وقت کم أیتدی شیطان (لِلْاِنْسَانِ) آدمیگه یعنی کافرگه أیتدی (اُكْفُرْ) اوزگنك کفرکده ثابت بولغل وایمان کیلتورمه گل کم مین سیکا دوست ویاردم ایتکوچیمن دیدی (فَلَمَّا كَفَرَ) وشرکده ثابت بولغانی زمانده اول کافر (قَالَ) أیتدی شیطان (اِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ) درستلکده مین بیزه رمن سیندن وسیکا دشمانمن (اِنِّي اَخَافُ) درستلکده مین قورقورمن (اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ) عالملرنك پروردکاری بولغوچی خدایدن شیطاندن مراد ابلیسدر وانسان ابوجهل در دیمشلر (فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَا) بس بولدی شیطان برله اول آدمینك اشلرینك عاقبتی (اَنَّهُمَا فِي النَّارِ) شول کم آنلر هر ایکیسی تموغ اوطنده بولدیلر (خَالِدَيْنِ فِيهَا) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده هر ایکیسی اول اوطده (وَذٰلِكَ) واوشبو اوطده منگو قالماق (جَزَاءُ الظَّالِمِينَ) کفر اهلینك جزأسیدر (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (اتَّقُوا اللّٰهَ) قورقکزلر خدایندن عذابندن (وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ) هم کیره کدر کم قاراسون هر نفس وکورسون (مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ) شول نرسه نی کم آلدن یباردی اول ایرته گی کون اوچون یعنی قیامت کونی اوچون حاضرله گان عملینی کورسون تا کم اگر طاعات وعبادتلر حاضرله گان بولسه شکرانه قیلسون وآرتدرورغه طرشسون واگر گناه ویاوزلقلر حاضرله گان بولسه توبه قیلسون واوکونسون (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) وقورقکزلر خدایندن غضب وقهرندن (اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ) درستلکده خدای تعالی بلگوچیدر (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسه نی کم سز أشلهرسز ایدگولك ویاوزلقدن (وَلَا تَكُونُوا) هم بولما کزسز ای مؤمنلر (كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ) شول کمسه لر کبی کم اونوطدیلر خدای تعالی نی وغفلتده بولدیلر یهود هم منافقلر کبی (فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ) بس اونوطدردی خدای آنلرغه اوز نفسلرینی تا کم اوز فائده لری اوچون طرشمادیلر غفلتده یوردیلر (اُولٰئِكَ) اوشبو گروه (هُمُ الْفَاسِقُونَ) آنلردر فرمانندن طشقاری کیتکوچیلر (لَا يَسْتَوِي) برابر وتیگز بولماسلر (اَصْحَابُ النَّارِ) تموغ اوطینك اهللری یعنی اوزلرینی تموغغه مستحق ایتکان کمسه لر (وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ) هم جنت اهللری یعنی ایدگو عملر قیلوب جنتکه کروگه مستحق بولغان کمسه لر (اَصْحَابُ الْجَنَّةِ) جنت اهلی (هُمُ الْفَائِزُونَ) آنلردر عذابدن فورتلغوچیلر وراحتکه ایرشکوچیلر (لَوْ اَنْزَلْنَا) اگر ایندرساك ایدی بز (هٰذَا الْقُرْاٰنَ) اوشبو قرآننی (عَلٰى جَبَلٍ) برطاو اوزرینه هم اول طاوغه

(١) ابو جهل بدر صوغشینه بارغان وقتنده کنانه قبیله سندن کوکلنده قورقوسی بار ایدی ابلیس کنانه نك اولوغسی بولغان سراقه صورتنده بولوب ابو جهل گه کورندی ای ابوالحکم قورقماغل مین سیکا دوست من هم یاردم ایتکوچی من دیدی بدرگه باروب اهل اسلامغه مدد اوچون نازل بولغان فرشته لرنی کورگاچ ابلیس اوزی قورقوب قاچدی ابو جهل ایتدی ای سراقه نی اوچون قاچارسن ابلیس ایتدی من سندن بیزارمن سنی بلماسمن دیوب غایب بولدی وبعضلر انساندن مراد برصیصا زاهددر دیورلر قصه سی مشهوردر.

فهم وادراك بيرساك ايدى (لَرَأَيْتَهُ) البته كورور ايدك سن اول طاوغى (خَاشِعًا) قورقوچى وتوبانچيلك قيلغوچى (مُتَصَدِّعًا) قورقودن يارلغوچى وپاره پاره بولغوچى (مِنْ خَشْيَةِ اللهِ) الله تعالى قورقوسندن هم قرآنده بولغان وعيد وعذاب آيتلرينك هيبتندن وتأثيرندن يعنى طاو شولقدر اولوغلق برله اگر قرآن معنالرينى آڭلاسه وبلسه ايدى البته قورقوسندن طاقتسز بولور ايدى وفرمانغه بوى صونار ايدى بومشركلر فهم وادراك ايماسى بولسه‌لرده قرآننى ايشتوب هيچده متأثر بولماسلر وكوڭللرى يومشاماس نى عجب قاطى كوڭللى لردر (وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ) واوشبو مثللر (نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ) بيان قيلورمز بز آنلرنى آدميلرگه تنبيه اوچون (لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ) شايدكم آنلر فكرله‌رلر وفائده حاصل ايتارلر اول مثللردن (هُوَ اللهُ) اول قرآننى ايندرگوچى ذات الله تعالى در (الَّذِى) شول خداى تعالى كم (لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) يوقدر هيچ عبادتكه مستحق معبود مگر اول غنه‌در (عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) ياشرننى هم آشكارانى بلگوچيدر يعنى موجودنى هم معدومنى ياكه تركنى هم اولوكنى ياكه دنيانى هم آخرتنى ياكه بارچه بولغان نرسه‌لرنى هم بولاچق نرسه‌لرنى بلگوچيدر (هُوَ الرَّحْمٰنُ) اولدر كوب رحمت ايتكوچى يعنى بارچه مخلوقاتغه رحمت ايتكوچيدر (الرَّحِيمُ) اوزينك دوستلرينه خاص رحمت برله رحمت قيلغوچيدر يعنى غفران ورضوان هم ديدارى برله (هُوَ اللهُ) اولدر خداى تعالى (الَّذِى) آندااين خداى كم (لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) يوقدر هيچ عبادتكه مستحق معبود مگر اولغنه‌در (الْمَلِكُ) پادشاه بولغوچيدر كم همه‌دن مستغنيدر بارچه عالم آڭا محتاجدر (الْقُدُّوسُ) بارچه نقصاندن پاك وعيبدن منزه بولغوچيدر (السَّلَامُ) همه علت وخلل هم عجزدن سلامت بولغوچيدر (الْمُؤْمِنُ) ايمين ايتكوچيدر مؤمنلرنى تموغ عذابندن ياكه خلايقنى ايمان وتصديقغه دعوت ايتكوچيدر (الْمُهَيْمِنُ) توغرى گواهدر بارچه اشلرگه ياكه بارچه نرسه‌نى حفظ ايتكوچى وصاقلاغوچيدر ياكه عدللك برله قائمدر ياكه يه‌شرن اشلرگه مطلع ديمه‌كدر يا ايسه طوغريلق برله حكم قيلغوچى ديمه‌كدر بعضيلر ديمشلردر بو اسم خداى تعالى‌نڭ شوندااين اسملرندندركه تأويلينى خدايدن غيرى هيچ كم بلمه‌س (الْعَزِيزُ) حكمنده غالب بولغوچيدر ياكه عزتنى باغشلاغوچيدر (الْجَبَّارُ) اولوغلق ايه‌سيدر ياكه اشلرنى توزك ايتكوچيدر (الْمُتَكَبِّرُ) كبر يا وعظمتغه مستحق بولغوچيدر

(سُبْحَانَ اللهِ) پاك ومنزهدر خدای تعالی (عَمَّا يُشْرِكُونَ) شول نرسه‌دن کم شرك کیلتورورلر اول مشرکلر (هُوَ اللهُ الْخَالِقُ) اولدر یاراتقوچی خدای یعنی خلقنی تقدیر ایتکوچی مشیت وارادەسی مقتضاسنچه (الْبَارِئُ) ظاهر ایتکوچی ویوقلقدن بارلقفه چقارغوچی مخلوقاتنی (الْمُصَوِّرُ) صورت باغشلاغوچی بارچه خلایقفه (لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى) آکا مخصوصدر کورکام ویخشی بولغوچی اسملر (يُسَبِّحُ لَهُ) تسبیح أیتور اول خدای تعالی گه وآنی پاکلك برله یاد قیلورلر (مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرده هم یرلرده بولغان نرسه‌لر (وَهُوَ الْعَزِيزُ) اول خدای تعالی‌در غالب اوزینك ملکنده (الْحَكِيمُ) صواب وتوغریلق برله حکم قیلغوچی وبارچه أشی حکمتکه موافق بولغوچیدر عین المعانیده مذکوردرکه حضرت پیغمبر علیه السلام جبرائیلدن اسم اعظم فایده‌در دیوب صورادی جبرائیل علیك بآخر سورة الحشر یعنی حشر سوره‌سینك آخرنده دیوب جواب بیردیکم اوشبو آیت کریمه‌لردر.

سورة الممتحنة مكية وهي ثلث عشرة آية

۵۹ نچی سوره ممتحنه سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۱۳ آیتدر

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مروی‌در که هجرتنك سکز نچی یلنده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اصحاب کرام برله اخفاً طریقنچه یعنی مکه‌اهلینه ومشرکلرگه هیچده بلدرماینچه مکه‌گه مشرکلر برله صوغش قیلماق اوچون بارماقچی بولدی حاطب بن ابی بلتعه پیغمبر حضرتینك نیتینی بلگاچ مکه‌گه قریش مشرکلرینه اعلام قیلوب خط یازدی آگاه بولوب صافلانوب طورکز محمد علیه السلام اوستکزگه بارماقچیدر دیوب یازدی اول خطنی ساره اسملی بر کنیزه‌کنه بیروب یباردی جبرائیل علیه السلام اوشبو حالنی پیغمبر حضرتینه بلدردی حضرت پیغمبر علی وزبیر ومقداد رضی الله عنهملرگه بیوردی تاکم آنلر تیزلك برله مکه یولینه چغوب خط ایلتکوچی ساره‌نك آرطندن یتوب آندن خطنی طاوب آلدیلر وپیغمبر علیه السلامنك خدمتینه کیلتوردیلر حضرت پیغمبر حاطبنی حضورینه طلب قیلوب بیوردی کم ای حاطب بو یاراماس أشنی اشلەمەکنگه سبب نیدر حاطب أیتدی یا رسول الله خدای تعالی برله آنط اچه‌رمن کم مین خالص مؤمن ومسلمانمن مین اسلام دیننده هر گیز قایتقانم یوقدر لکن مینم قریش مشرکلری آراسنده اهل وعیاللرم

باردر اوزم قریشدن توگلمن هم قریش اچنده اهل وعیالمنی حمایه قیلورلق هیچ بر دوستم ویاقنم یوقدر باشقه مهاجرلرنك هر قایوسینك مکه ده قرنداش واقربالری باردر عیاللرینی حمایت قیلورلر مینم هیچ کم یوقدر شول سببلی قریشکه بر ایذ گولك ایته‌یم تاکم مینم اهل وعیالمنی صاقلاسونلر آنلرغه زیان کیلتورمه‌سونلر دیوب اوشبو خطنی یازدم دیدی حضرت پیغمبر صحابه‌لرگه خطاب ایدوب بیوردی کم حاطب سزلرگه راست أیتدی عمر رضی‌الله‌عنه ایتدی یا رسول الله میکا رخصت بیرگل تاکم بو منافقنك باشینی کیسه‌یم پیغمبر علیه السلام أیتدی ای عمر خاطب‌نی رنجتمه گل کم اول بدر صوغشنده حاضر بولغانلردندر حق تعالی بدر اهلینه تله گان اشکزنی اشله‌گز مین سزنی یارلقادم دیوب بیوردی بس آیت نازل بولدی کم (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (لَا تَتَّخِذُوا) توتماگزلر (عَدُوِّی) مینم دشمانمنی (وَعَدُوَّکُمْ) هم اوزلرگزنك دشمانلرگزنی (أَوْلِیَاءَ) دوستلر ایتوب یعنی دین دشمانی بولغان مشرکلرنی دوست توتماگز (تُلْقُونَ) القافیلورسز ویباره‌سز (إِلَیْهِمْ) اول دشمانلر ومشرکلر صاری پیغمبر علیه السلامنك خبرلرینی (بِالْمَوَدَّةِ) آراگزده بولغان دوستلق سببلی یعنی مشرکلر برله دوستلقگز سببلی آنلرغه بلدرورگه یارامای طورغان خبرلرنی یازوب یباره‌سز (وَقَدْ کَفَرُوا) وحالانکه اول دشمانلر ایمان کیلتورمه‌دیلر واوشانمادیلر (بِمَا جَاءَکُمْ) سزلرگه کیلگان نرسه گه (مِنَ الْحَقِّ) راست وطوغری سوزدن یعنی قرآنغه واسلام دینینه اشانمادیلر (یُخْرِجُونَ الرَّسُولَ) چقارورلر آنلر پیغمبرنی مکه‌دن (وَإِیَّاکُمْ) هم سزلرنیده چقارورلر (أَنْ تُؤْمِنُوا) سزلرنك ایمان کیلتورمه‌گگز واشانماگز اوچون (بِاللَّهِ رَبِّکُمْ) پروردگارگز بولغوچی خدای تعالی‌گه یعنی اول مشرکلر سزلرنی مسلمانلگگز اوچون دشمان کورب شهرلرندن چقاردیلر بس سزلر آنلرنی دوست طوتمه‌گز (إِنْ کُنْتُمْ) اگر بولسه‌گزسز (خَرَجْتُمْ) چقدگز اوز وطنلرگزدن (جِهَادًا) صوغش قیلماق اوچون (فِی سَبِیلِی) مینم یولیمده (وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِی) هم مینم راضیلقیمنی استامك اوچون چقفان بولسه‌گز (تُسِرُّونَ إِلَیْهِمْ) باشرن سوزلر ایتورسز وسر خبرلرنی یازوب یبارورسز سزلر اول مشرکلر صاری (بِالْمَوَدَّةِ) دوستلق برله ومحبت یوزندن (وَأَنَا أَعْلَمُ) ومن بلگوچیره‌ك من (بِمَا أَخْفَیْتُمْ) سزلرنك باشرگان نرسه‌گزنی ومشرکلرگه یازوب یبارگان‌سوزلرگزنی (وَمَا أَعْلَنْتُمْ) هم بلگوچیره‌کمن

ظاهر وآشکارا قیلغان نرسه‌کثزنی وپیغمبر حضورنده اعتذار ایتمه‌کثزنی (وَمَنْ يَفْعَلْهُ) وهرکم قیلسه اوشبو اشنی (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی مشرکلر برله دوست بولوب آنلرغه یاشرن خبرلرنی بلدرسه (فَقَدْ ضَلَّ) بس تحقیق آزدی اول کمسه (سَوَاءَ السَّبِيلِ) توغری یولدن (اِنْ يَثْقَفُوكُمْ) اگر کیلسه‌لر سزگه مکه مشرکلری یعنی سزلرگه ظفر طابوب غالب بولسه‌لر وسزلرنی اسیر ایلسه‌لر (يَكُونُوا لَكُمْ) بولورلر آنلر سزگه شول وقتده هم (اَعْدَاءً) دشمانلر یعنی همیشه آنلر سزگه دشماندر بس سزنی اسیر ایتسه‌لر هم دوستلق کورساتوب یاشرن خبرلرنی آنلرغه بلدرماکثزدن سزگه هیچ فائده بولماس آنلر دشمانلقلرینی آشکاره قیلورلر (وَيَبْسُطُوا اِلَيْكُمْ) هم آچارلر واوز ایتورلر آنلر سزنك صاری (اَيْدِيَهُمْ) قوللرینی (وَاَلْسِنَتَهُمْ) هم تللرینی (بِالسُّوءِ) یاوزلق برله یعنی قوللری وتللری برله سزنی رنجتورلر هم طعنه ودشنام قیلورلر سزنك آنلرغه اوّلدن ملازمت قیلوب یاشرن خطلریبارماکثز هیچ فائده بیرماس (وَدُّوا) آرزو قیلورلر آنلر وسویارلر شونی کم (لَوْ تَكْفُرُونَ) کافر بولساکثز سز آنلر کبی یعنی سزلر اسلامدن دونوب مرتد بولماینچه آنلر سزدن راضی بولماسلر وسزگه دوستلق ایتماسلر (لَنْ تَنْفَعَكُمْ) فائده بیرماس سزگه (اَرْحَامُكُمْ) قرنداشلرکثز (وَلَا اَوْلَادُكُمْ) هم فائده بیرماس بالالرکثز یعنی سزلر بو کون اهلکثز وبالالرکثز سببندن مشرکلر برله دوستلق قیلاسز وحالانکه آنلر سزگه هر گیز فائده ایرشدرماسلر (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده (يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ) آیرور خدای تعالی سزنك برله اولاد واقربالرکثز آراسینی یعنی مشرکلرنی تموغفه ومؤمنلرنی جنتکه کرگزور (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) وخدای تعالی شول نرسه‌نی کم سز اشلارسز کورگوچیدر یعنی مشرکلرگه دوستلق ودشمانلقکثزنی کورب وبلوب تورور (قَدْ كَانَتْ لَكُمْ) تحقیق بولدی سزلرگه ای مؤمنلر (اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) بر کورکام ویخشی سنة کم آکا ایارمه‌ك تیوشدر (فِي اِبْرَاهِيمَ) ابراهیم پیغمبر سوزلرنده (وَالَّذِينَ مَعَهُ) هم آنك برله برگه بولغان مؤمنلرنك سوزلرنده (اِذْ قَالُوا) شول وقتده کم ایتدیلر آنلر (لِقَوْمِهِمْ) اوز گروه‌لری بولغان مشرکلرگه کم ای مشرکلر سز بزدن دوستلقنی کوتماکثز (اِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ) درستلکده بزلر بیزگوچیلرمز سزلردن کم پوتقه طابونغوچیلرسز (وَمِمَّا تَعْبُدُونَ) هم بیزگوچیلرمز شول نرسه‌دن کم سزلر طابونورسز آکا (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله‌تعالی‌دن باشقه (كَفَرْنَا بِكُمْ) انکار ایتدك بز سزنك دینگزنی (وَبَدَا)

هم آشکارا بولدی (بَيْنَنَا) بزنك آرامزده (وَبَيْنَكُمُ) هم سزنك آراكزده (الْعَدَاوَةُ) دشمانلق يعنى كوكل دشمانلغى (وَالْبَغْضَاءُ) هم قول دشمانلغى يعنى صوغشماق (أَبَدًا) هميشه يعنى هميشه ودائم بزنك برله سزنك آراده دشمانلق بافيدر (حَتَّى تُؤْمِنُوا) تاكم ايمان كيلتورگانكزگه چه (بِاللّٰهِ وَحْدَهُ) بر ويالغوز بولغوچى الله تعالى گه يعنى شركدن دونوب خداى‌نى بر بلگانكزگه‌چه بزلر سزگه دشمانمز ديديلر بس حضرت ابراهيمنك وقومينك اوشبو سوزلرينه‌اقتداء قيلكز (إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ) مگر اقتدأ ايتماكز ابراهيمنك شول سوزينه كم اول ايتدى (لِأَبِيهِ) اوزينك آتاسينه (لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ) البته استغفار قيلورمن وبارلقاماق استارمن خداى‌دن سينك اوچون (وَمَا أَمْلِكُ لَكَ) هم من مالك ايماسمن سيكا اى مينم آتام يعنى مين سيندن دفع قيلا آلماسمن (مِنَ اللّٰهِ) الله‌نك عذابندن (مِنْ شَيْءٍ) هيچ بر نرسه‌نى اگر ايمان كيلتورماسه‌ك حاصل معنا شولدركم حضرت ابراهيم اوزينك آتاسينه سينك‌اوچون اوچون استغفار قيلورمن ديوب وعده قيلغان ايدى شول سببلى آتاسى مشرك بولسه‌ده آنك اوچون استغفار قيلدى اول خصوصده آكا اقتدآء قيلماكز ومشركلردن بيزار بولمافنده آكا اقتداء قيلكز ينه حضرت ابراهيم هم آنك اصحابى ايتديلر (رَبَّنَا) اى بزنك پروردكاريمز (عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا) سينك اوزركا گنه توكل قيلورمز بز (وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا) هم سينك صارى قايتدق بز (وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ) وسينك صاريدر هر كمنك اورلماكى وقايتمافى آخرتده (رَبَّنَا) اى بزنك ربمز (لَا تَجْعَلْنَا) قيلماغل سين بزنى (فِتْنَةً) بر فتنه (لِلَّذِينَ كَفَرُوا) ايمان كيلتورماگان كمسه‌لر اوچون يعنى كفر اهلينى بزنك اوزريمزگه مسلط وايركلى ايتماگل وبزنى آنلرنك قولنده اسير ايلەمه‌گل (وَاغْفِرْ لَنَا) هم يارلقاغل ومغفرت قيلغل سين بزلرگه (رَبَّنَا) اى بزنك پروردكاريمز (إِنَّكَ) درستلكده سين (أَنْتَ الْعَزِيزُ) سين غالب وقادر سين بارچه اشكه بس بزلردن كفر اهلينك شرينى دفع ايتكل (الْحَكِيمُ) دانا وبلوكلى سين اوزكنك اشلركده (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ) تحقيق باردر سزلرگه اى مؤمنلر (فِيهِمْ) اول ابراهيمده هم آنك قومنده (أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) كوركام ويخشى بولغوچى خصلت‌كم آكا اقتداء ايلامه‌ك تيوشدر (لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللّٰهَ) شول كمسه‌گه كم اميدقيلور بولدى خداى تعالى‌نك رضاسينى (وَالْيَوْمَ الْآخِرَ) هم آخرة كونينك اجر وثوابينى (وَمَنْ يَتَوَلَّ) وهر كم يوز دوندرسه خداى‌نك فرمانندن (فَإِنَّ اللّٰهَ) بس درستلكده

خدای تعالی (هُوَالْغَنِیُّ) اولدر موکسز بولغوچی بارچه عالمدن (اَلْحَمِیدُ) اولدز
مافتالمش اوزینك ذاتنده وخلقنك مافتاوینه محتاج توگلدر مرویدرکه اوشبو آیت
نزولندن صوك مؤمنلر اوزلرینك مکه‌ده بولغان مشرك اقربالری برله دوستلقنی
تمام کیسدیلر حق سبحانه وتعالی آنلر حقنده وعده قیلوب بیوردیکم (عَسَی اللّٰهُ
اَنْ یَجْعَلَ) شاید کم خدای تعالی پیدا قیلسه (بَیْنَکُمْ) سزنك آراکزده (وَبَیْنَ الَّذِینَ
عَادَیْتُمْ) هم شول کمسه‌لرنك آراسنده کم دشمان توتدکز سز (مِنْهُمْ) اول مکه‌مشرکلرندن
(مَوَدَّةً) دوستلقنی یعنی شایدکم کیلاچکده خدای اول مشرکلرنی سزلرگه دوست
قیلور اول اش شول طریقه بولدیکم ابو سفیان وسهل بن عمرو وحکیم بن
خرام وغیری عرب اولوغلری کم بیك اولوغ دشمان ایدیلر همه‌لری اسلام
دینینه کروب مؤمنلرگه کامل دوست بولدیلر (وَاللّٰهُ قَدِیرٌ) وخدای تعالی کوچی
یتکوچیدر دشمانلرنی دوست قیلماقغه (وَاللّٰهُ غَفُورٌ) هم خدای تعالی بارلقاغوچیدر
نهی کیلودن الگاری مشرکلر برله دوستلق قیلغانلرنی (رَحِیمٌ) مهربان ومرحمتلی در
نهی کیلگاندن صوك دوستلقنی قطع ایتکان کمسه‌لرگه مرویدرکه خزاعه قبیله‌سی
پیغمبرمز علیه السلام برله مؤمنلرگه هیچده دخل وتعرض ایتماسکه هم اسلامنك
دشمانلرینه یاردم بیرماسکه عهد قیلغان ایدیلر حق تعالی آنلرنك توغریسنده
بیوردیکم (لَا یَنْهَاکُمُ اللّٰهُ) طیماس سزلرنی خدای ای مؤمنلر (عَنِ
الَّذِینَ) شول کمسه‌لردنکم (لَمْ یُقَاتِلُوکُمْ) صوغش قیلمادیلر آنلر سزنك برله
(فِی الدِّینِ) دین توغریسنده (وَلَمْ یُخْرِجُوکُمْ) هم چغارمادیلر آنلر سزنی (مِنْ
دِیَارِکُمْ) یورطلرکزدن یعنی خزاعه قبیله‌لری کم خدای تعالی سزلرنی طیماس (اَنْ
تَبَرُّوهُمْ) سزنك ایدگولك ایتمه‌کزدن اول خزاعه قومینه (وَتُقْسِطُوا اِلَیْهِمْ)
هم عدللك قیلماقکزدن آنلرغه یعنی آنلر برله دوستلق قیلوب آنلرغه یخشیلقلر
ایتسه‌کز زیان یوقدر خدای سزنی آندن طیماس (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای
تعالی (یُحِبُّ الْمُقْسِطِینَ) دوست توتار عدللك ایتکوچیلرنی (اِنَّمَا یَنْهَاکُمُ اللّٰهُ)
موندن باشقه ایمه‌سدکم طیار سزنی خدای (عَنِ الَّذِینَ قَاتَلُوکُمْ) شول کمسه‌لردنکم
صوغش قیلدیلر سزنك برله (فِی الدِّینِ) دین توغروسنده یعنی مسلمان بولماقکز
اوچون سزنی دشمان توتوب صوغشدیلر (وَاَخْرَجُوکُمْ) هم چغاردیلر سزلرنی
(مِنْ دِیَارِکُمْ) مکه‌داگی یورطلرکزدن (وَظَاهَرُوا) دخی آرقه‌داش بولدیلر
ویاردم ایتدیلر دشمانلرغه (عَلَی اِخْرَاجِکُمْ) سزلرنی چقارماق اوزرینه یعنی مکه

مشرکلری کم بعضلری سزلرنی مکه‌دن چغارورغه سعی ایتدیلر وبعضلری آنلرغه یاردم ایله‌دیلر بس حق تعالی سزلرنی طیار (اَنْ تَوَلَّوْهُمْ) آنلر برله دوستلق قیلمافکزدن (وَمَنْ یَتَوَلَّهُمْ) وهرکم دوست توتسه اول مشرکلرنی (فَاُولٰئِکَ) بس اوشبو گروه یعنی مشرکلرنی دوست توتقوچیلر (هُمُ الظّٰالِمُونَ) آنلردر ظلملق ایتکوچیلر مرویدرکه حدیبیه صلحنده ایکی طرفدن باغلانغان شرطلرنك برسی شول ایدی کم اگر مکه‌دن برمسلمان قاچوب مدینه‌گه بارسه پیغمبر علیه السلام آنی کیری مکه‌گه یبارورگه ومشرکلر قولینه بیرورگه اوشانداق مدینه‌دن براو مکه‌گه قاچسه قریش اولوغلری آنی توتوب کیری مدینه‌گه پیغمبر حضرتینه یبه‌رورگه هرایکی طرف راضی بولوب شرط ایتکان ایدیلر هنوز اول حضرت حدیبیه‌ده ایدی کم مؤمنه خاتونلردن برجماعت مکه‌دن قاچوب پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلدیلر قریش مشرکلری مذکور شرط بوینچه اول خاتونلرنی کیری مکه‌گه قایتارماقنی استادیلر جبرائیل علیه السلام نازل بولوب ایتدی کم یا رسول الله سزلر ایرلر توغروسنده شرط قیلدکز خاتونلر حقنده توگلدر مؤمنه خاتونلرنی مشرکلر قولینه بیرمك درست توگلدر هم اوشبو آیت کیلدی کم (یٰاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوٓا) ای مؤمنلر گروهی (اِذَا جَآءَکُمُ الْمُؤْمِنٰاتُ) هرقایچان کیلسه‌لر سزلرگه مؤمنه خاتونلر (مُهٰاجِرٰاتٍ) هجرت ایتکوچیلر بولغانلری حالله اول خاتونلر دارکفردن اسلام یورطینه (فَامْتَحِنُوهُنَّ) بس امتحان قیلکز سزوصناب قاراکز اول خاتونلرنی یعنی آنط ایتدرکز مکه‌دن قاچوب چغولری ایرلرینی سویمه‌گانلکلرندن یاکه ایکنچی کشینی سویگانلکلرندن یاکه باشقه بردنیا غرضی اوچون توگللکینه آنط اچسونلر فقط خدا ورسول رضالقینی استاب دین اوچون قاچقان بولسونلر (اَللّٰهُ اَعْلَمُ) خدای تعالی بلگوچیراکدر (بِاِیْمٰانِهِنَّ) آنلرنك ایمانلرینی واشانولرینی لکن شریعت حکمی ظاهرگه‌درسز آنلرنی آنط ایتدرکز (فَاِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ) بس اگر بلسه‌کز ظن غالبکزده اول خاتونلرنی (مُؤْمِنٰاتٍ) مؤمنه‌لر واشانغوچیلردیوب (فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ) بس کیری قایتارماکز آنلرنی (اِلَی الْکُفّٰارِ) ایمان کیلتورمه‌گان ومشرك بولغان ایرلرینه (لَا هُنَّ حِلٌّ) حلال توگلدر اول خاتونلر (لَهُمْ) اول ایرلرگه یعنی مشرك ایرلرگه (وَلَا هُمْ) هم توگلدر مشرکلر (یَحِلُّونَ لَهُنَّ) حلال بولورلر اول خاتونلرغه یعنی آنلرنی بربرسینه نکاح درست بولماس

(وَاٰتُوهُمْ) دخی بیرکزسز اول مشرك ایرلرکه (مَآ اَنْفَقُوا) آنلرنك اول خاتونلر توغروسنده صرف ایتکان نرسه‌لرینی یعنی بیرکان مهرلرینی کیری اوزلرینه قایتارکز (وَلَاجُنَاحَ عَلَيْكُمْ) هم یوقدر هیچ برکناه سزلرکه (اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ) اول هجرت قیلغان خاتونلرنی نکاحلاب آلمافکزدن (اِذَآ اٰتَيْتُمُوهُنَّ) هرقایسیکان بیرسه‌کز سز اول خاتونلرغه (اُجُورَهُنَّ) آنلرنك مهرلرینی (وَلَاتُمْسِكُوا) دخی یابوشماکز سزلر وتوتونماکز ای مؤمنلر (بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ) کافره ومشرکه بولغوچی خاتونلرکزنك عقدلرینه یعنی نکاحکزده بولغان خاتونلرکز ایمان کیلتورماسه‌لر آنلرنی توتماکز وطلاق قیلکز (وَاسْئَلُوا) هم صوراکزلر اول خاتوننی آلغوچی مشرکدن (مَآ اَنْفَقْتُمْ) شول نرسه‌نی کم نفقه قیلدکز سز یعنی اول خاتونغه بیرکان مهرکزنی کیری صوراکز (وَلْيَسْئَلُوا) هم کیراکدرکم صوراسونلر مشرکلر هم سزلردن (مَا اَنْفَقُوا) مؤمنه بولغان خاتونلرنك مهری اوچون صرف قیلغان نرسه‌لرینی (ذٰلِكُمْ) اوشبو ذکر ایتولمش حکملر (حُكْمُ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك فرمانیدر (يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ) حکم قیلور خدای تعالی آنك برله سزنك آراکزده (وَاللّٰهُ عَلِيمٌ) وخدای تعالی بلکوچیدر سزنك مصلحتلرکزنی (حَكِيمٌ) حکم قیلغوچیدر صواب وحکمت برله اوشبو آیت کیلکاندن صوك مؤمنلر هجرت ایتکان خاتونلرنك مهرلرینی مشرکلرکه قایتاردیلر مرتد بولوب مشرکلرکه کیتکان خاتونلرنك مهرلرینی قایتارب بیرودن مشرکلر باش طارتدیلر وبیرمادیلر آیت کیلدی‌کم (وَاِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ) واکر فوت قیلسه سزلردن ای مؤمنلر برنرسه (مِنْ اَزْوَاجِكُمْ) خاتونلرکزدن (اِلَى الْكُفَّارِ) مشرکلر صاری یعنی خاتونلرکز دار حربکه چغوب مشرکلر آنلرنك مهرلرینی سزکه قایتارب بیرماسه‌لر (فَعَاقَبْتُمْ) بس عاقبت سزلر غالب بولساکز وقولکزغه غنیمت مال کرسه (فَاٰتُوا) بس بیرکزسز (الَّذِينَ ذَهَبَتْ اَزْوَاجُهُمْ) خاتونلری مشرکلر یورطینه کیتکان کمسه‌لرکه (مِثْلَ مَا اَنْفَقُوا) آنلرنك اول خاتونلر مهرینه صرف قیلغان نرسه‌لرینك اوخشاشینی یعنی شول غنیمت مالدن اول مؤمنلرکه مرتد بولوب کیتکان خاتونلرینك مهرینی تولاکز اوشبو آیت کیلکاچ پیغمبر علیه‌السلام خاتونلری مرتد بولوب مکه‌که قاچقان مهاجر صحابه‌لردن آلتی کمسه‌که غنیمت مالدن خاتونلرینه بیرکان مهرلرینی تولادی (وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي) دخی قورقکز شول خدای تعالی‌نك عذابندن کم (اَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ) سزلر آکا اشانغوچیلرسز بوآیت‌نك حکمی مشرکلر

برله حدیبیه‌ده قیلغان صلح وعهد بوزلغانغه‌چه باقی بولدی صکره منسوخ بولدی مرویدرکه مکه‌نی فتح ایتکان کون پیغمبرمز علیه‌الصلوة والسلام حضرتی ایرلردن بیعت آلوب فارغ بولغاچ خاتونلرهم بیعت بیرمه‌ککه‌میل ایتدیلر آیت کیلدی کم (یٰاَیُّهَا النَّبِیُّ) ای خبر قیلغوچی پیغمبر (اِذَا جَآءَکَ الْمُؤْمِنَاتُ) هر قایچان کیلسه سیکا مؤمنه خاتونلر یعنی ایمان کیلتورمه‌ك نیتی برله کیلسه‌لر (یُبَایِعْنَکَ) بیعت بیرورلر آنلرسیکا وعهد قیلورلر (عَلٰی اَنْ لَّا یُشْرِکْنَ) شول نرسه اوزره‌کم شرك کیلتورمه‌سلر آنلر ومشرك بولماسلر (بِاللّٰهِ) خدای تعالی گه (شَیْئًا) بر نرسه‌نیده شریك ایتمه‌سلر (وَلَا یَسْرِقْنَ) هم شوکا بیعت بیردیلرکم اوغریلق قیلماسلر (وَلَا یَزْنِیْنَ) هم زنا قیلماسلر (وَلَا یَقْتُلْنَ) دخی اولتورمه‌سلر اول خاتونلر (اَوْلَادَهُنَّ) اوزلرینك بالالرینی یعنی بالالرینی دارو قیلوب اچلرندن توشورمه‌سونلر هم جاهلیتده‌گی کبی یاش قزبالانی تریله‌ی بیرگه کومه‌سونلر (وَلَا یَاْتِیْنَ) دخی کیلمه‌سلر آنلر (بِبُهْتَانٍ) بریالغان برله‌کم (یَفْتَرِیْنَهٗ) افترا قیلورلر آنی (بَیْنَ اَیْدِیْهِنَّ) قوللری آراسنده (وَاَرْجُلِهِنَّ) هم آیاقلری آراسنده یعنی قوللری وآیاقلری آراسنده تربیه ایتولگان زنادن طاپقان بالانی یالغاندن اوز ایرلرینه نسبت بیرماسونلر وحرامدن بالا کیلتورمه‌سونلر (وَلَا یَعْصِیْنَکَ) هم عاصی بولماسلر وقارشماسلر اول خاتونلر سیکا (فِیْ مَعْرُوْفٍ) شول ایذ گولکده‌کم سین آنلرغه بیورورسك یعنی سین هرنی بیورسانك فرمانکا اطاعت قیلورلر اگر اوشبو شرطلرنی قبول ایتوب سیکا بیعت بیرورگه کیلسه‌لر (فَبَایِعْهُنَّ) بس بیعت ایتکل سین ای محمد علیه‌السلام اول خاتونلر برله (وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ) هم یارلقاماق استه‌گل اول بیعت ایتکوچی خاتونلر اوچون (اِنَّ اللّٰهَ) الله تعالی‌دن (اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ) درستلکده خدای تعالی یارلقاغوچیدر ایمان وتوحید برله بیعت بیرگانلرنی (رَحِیْمٌ) مهربان ومرحمتلیدر آنلرغه مرویدرکه مسلمانلردن بعضلری دنیا فائده‌لری اوچون یهودیلر برله دوستلق قیلوب اهل اسلامنك خبرلرینی آنلرغه أیتورلر ایدی آیت کیلدیکم (یٰاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا) ای مؤمنلر گروهی (لَا تَتَوَلَّوْا) دوست توتماکزلر (قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَیْهِمْ) شول گروهنی‌کم غضب وقهر قیلدی خدای آنلر اوزرینه یعنی یهود برله دوستلق قیلماکز (قَدْ یَئِسُوْا) تحقیق امیدسز بولدیلر اول یهودیلر (مِنَ الْاٰخِرَةِ) آخرت ثوابندن (کَمَا یَئِسَ الْکُفَّارُ) نتاککم امیدلرینی اوزدیلر مشرکلر (مِنْ اَصْحٰبِ الْقُبُوْرِ) قبرلرایه‌لرندن یعنی اولگان

کشیلرنك کیری ترلوب قایتولرندن امیدلرینی اوزدیلر یا که یهود امیدسزلردر آخرته گی اجر وثوابدن نتا ککم اولگان کافرلر امیدسز بولدیلر آخرت نعمتلرندن

سورة الصف مدنية وهی اربع عشرة آية

۶۰ نجی سوره صف سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ۱۴ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(سَبَّحَ لِلّٰهِ) پاکلك برله یاد قیلدی خدای تعالی‌نی (مَا فِی السَّمٰوٰتِ) کوکلرده بولغان نرسه‌لر (وَمَا فِی الْاَرْضِ) هم یرده بولغان نرسه‌لر (وَهُوَ الْعَزِيزُ) واول خدای تعالی غالبدر حکمنده (الْحَكِيمُ) حکمت برله اش قیلغوچیدر (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (لِمَ تَقُولُونَ) نی اوچون أیته‌سزلر (مَا لَا تَفْعَلُونَ) شول نرسه‌نی کم اشله‌مه‌سسز یعنی قولکزدن کیلمه‌سلك واشلی آلماسلق اشنی اشلرمز دیب نی اوچون أیته‌سز یا که اوزکز اشله‌مه گان اش برله باشقه‌لرنی نی اوچون بیوراسز (كَبُرَ مَقْتًا) اولوغ بولدی غضب وخشم یوزندن (عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی قاشنده (اَنْ تَقُولُوا) سزنك أیتمه کزکز (مَا لَا تَفْعَلُونَ) شول نرسه‌نی کم قیلماسسز اوزکز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (يُحِبُّ) دوست توتار (الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ) شول کمسه‌لرنی کم صوغش قیلورلر (فِی سَبِيلِهِ) آنك یولنده (صَفًّا) دشمان قارشوسنده صف باغلاب (كَاَنَّهُمْ) گویا کم آنلر محکملکده (بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ) بر برینه توتاش ایتوب قوبولمش ویاصالمش محکم بنالردر یعنی صوغش میدانده ثابت قدم ومستحکملردر (وَاِذْ قَالَ مُوسٰى) یاد قیلغل شونی کم أیتدی موسی پیغمبر (لِقَوْمِهِ) اوزینك قومینه یعنی بنی اسرائیلگه (يَا قَوْمِ) ای مینم قومم (لِمَ تُؤْذُونَنِی) نی اوچون سز رنجوته‌سز مینی (وَقَدْ تَعْلَمُونَ) وحالانکه تحقیق سز بلورسز (اَنِّی رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ) شونی کم مین خداینك یبارمش رسولی من سزلرگه (فَلَمَّا زَاغُوا) بس دونگانلری زمانده بنی اسرائیل قومی موسی علیه السلام فرمانینه اطاعت ایتودن (اَزَاغَ اللّٰهُ) دوندردی خدای تعالی (قُلُوبَهُمْ) آنلرنك کوکللرینی یقیندن وراستلقدن دوندردی (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِی) وخدای تعالی توغری یولغه کوندرمه‌س (الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) فرمانی دائره‌سندن طشقاری چقغوچی گروهنی (وَاِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ) دخی یاد ایتکل شونی کم أیتدی مریم اوغلی عیسی پیغمبر اوزینك قومینه (يَا بَنِی اِسْرَائِيلَ) ای یعقوب پیغمبر بالالری

(انّی رَسُولُ اللّٰهِ اِلَیْکُمْ) درستلکده مین خدای تعالی‌نك یبارمش رسولیمن سزلرگه (مُصَدِّقًا) راستلاغوچی بولغانم حالده (لِمَا بَیْنَ یَدَیَّ) مینم آلدمده بولغان یعنی مینده‌ن الگاری ایندرلگان نرسه‌نی (مِنَ التَّوْرَاتِ) تورات کتابندن (وَمُبَشِّرًا) دخی سوینچ بیرگوچی بولغانم حالده (بِرَسُولٍ) بر پیغمبر برله‌کم (یَأْتِی) کیلور اول پیغمبر راست وکامل بولغوچی دین برله (مِنْ بَعْدِی) مینم صوکمدن یعنی مینده‌ن صوك کیلور (اِسْمُهٗ اَحْمَدُ) اول پیغمبرنك اسمی احمددر صلی‌الله علیه وسلم (۱) (فَلَمَّا جَآءَهُمْ) بس کیلگانی زمانده عیسی علیه‌السلام آنلرغه (بِالْبَیِّنَاتِ) روشن بولغوچی معجزه‌لر برله (قَالُوا) أیتدیلر بنی اسرائیلنك کوبسی (هٰذَا) اوشبو اشکم عیسی بزگه کورگازور (سِحْرٌ مُبِینٌ) آشکارا بولغوچی سحردر (وَمَنْ اَظْلَمُ) وکمدر ظلملق ایتکوچیرك (مِمَّنِ افْتَرٰی) شول کمسه‌دنکم افتراء ایله‌دی (عَلَی اللّٰهِ الْکَذِبَ) خدای تعالی اوزره یالغانی یعنی خدایتك پیغمبرینی یالغانغه توتدی وآیتلرینه اوشانمادی معجزه‌لرنی سحردر دیدی (وَهُوَ یُدْعٰی) وحالنکه اول کمسه اوزی اونلامش بولور (اِلَی الْاِسْلَامِ) اسلام دینی صاری (وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی) وخدای تعالی طوغری یولغه کوندرماس (الْقَوْمَ الظّٰالِمِینَ) ظلملق ایتکوچی گروهنی مرویدرکه رسول اکرم صلی الله وسلم حضرتلرینه برنچه کونلر وحی کیلماینچه طوردی یهودیلرنك اولوغسی کعب بن اشرف ایتدی‌ای یهودیلر سزلرگه سویونچ بولسون کم خدای محمدنك نورینی سوندردی آنك اشی تمام بولمای قالسه کیره‌ك دیدی بو سوز رسول حضرتینه ایشتولگاچ مبارك خاطرلرینه ملال کیلدی حق تعالی حبیبینه تسلیه ایله‌ب آیت یباردی کم (یُرِیدُونَ) تله‌رلر یهودیلر (لِیُطْفِئُوا) تا کم سوندرسه‌لر آنلر (نُورَ اللّٰهِ) خدایتك نورینی (بِاَفْوَاهِهِمْ) آغزلری برله یعنی نا معقول وتیوشسز سوزلری برله خدای تعالی‌نك دینینه نقصان ایرشدرمه کچی بولورلر (وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ) وخدای تعالی تمام ایتکوچیدر اوزینك نورینی یعنی اسلام دینینی وشریعت محمدیه‌نی کامل وقوی ایله‌ر (وَلَوْ کَرِهَ الْکَافِرُونَ) اگرچه مکروه کورسه‌لرده وسویمه‌سه‌لرده کفر اهلی آنك تمام وکامل بولماقینی (هُوَ الَّذِی) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (اَرْسَلَ) یبه‌ردی (رَسُولَهُ) اوزینك رسولی محمد علیه السلامنی (بِالْهُدٰی) هدایتکه سبب بولغان نرسه برله یعنی قرآن برله (وَدِینِ الْحَقِّ) هم راست وتوغری بولغوچی دین برله کم اسلام دینیدر (لِیُظْهِرَهُ) تا کم

(۱) عیسی علیه السلام حواریونغه نصیحت قیلوب أیتدیکم مین اوز ربم هم سزنك ربکز بولغوچی خدای تعالی صاری کیتارمن ومیندن صوك فارقلیطا کیلور دیدی فارقلیطا عرب‌تلنده احمددیکان سوزدرکم بزنك پیغمبرمز علیه‌الصلوة والسلامنك اسم شریفیدر

غالب ایتسون اوچون اسلام دینینی (عَلَى الدِّين كُلِّه) بارچه دینلر وملتلر اوزرینه زیرا که عیسی علیه السلام اینگان وقتده بوتون یر یوزینك اهلی اسلام دینینی قبول ایتسه‌لر کیرکدر (وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) وا گرچه مکروه کورسه‌لرده ویاراتماسه‌لرده مشرکلر اسلامنك غالب بولماقینی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (هَلْ أَدُلُّكُمْ) ایا مین دلالت قیلایمو سزلرنی (عَلَى تِجَارَةٍ) بر سودا اوزرینه کم (تُنْجِيكُمْ) قوتقارور اول سودا سزلرنی (مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ) رنجتکوچی عذابدن یعنی عذابدن قورتلماقغه سبب بولا طورغان اشلرنی سزلرگه بلدره‌یمو اول اشلر اوشبو درکم (تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ) ایمان کیلتورورسز یعنی ایمانکزده واوشانماقکزده ثابت بولکز خدای تعالی گه (وَرَسُولِهِ) هم آنك رسولینه (وَتُجَاهِدُونَ) دخی صوغش قیلکز مشرکلر برله (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) خدای تعالی یولنه (بِأَمْوَالِكُمْ) مالکز برله یعنی مالکزنی غازیلر نفقه‌سی اوچون هم صوغش قورالکزی اوچون قزغانماینچه صرف قیلکز (وَأَنْفُسِكُمْ) هم نفسلرکز برله یعنی جانلرکزنی آیاماینچه صوغش میدانینه کرکز (ذَلِكُمْ) اوشبو ذکر ایتولمش اشلر یعنی ایمان وجهاد (خَيْرٌ لَكُمْ) اینگوره‌ك ویخشیراقدر سزنك اوچون دنیا سودالرندن (إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگر سزلر بلور بولساکز (يَغْفِرْ لَكُمْ) تاکم یارلقار خدای تعالی سزلرنك (ذُنُوبَكُمْ) گناهلرکزنی (وَيُدْخِلْكُمْ) هم کرکزور سزنی آخرتده (جَنَّاتٍ) شوندااین جنتلرگه کم (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آغار اول جنتلرنك آغاچلری آستندن یلغه‌لر (وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً) هم کرکزور سزنی پاکیزه ویخشی بولغوچی اورنلرغه (فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ) منکولك بولغان عدن جنتلرنه (ذَلِكَ) اوشبو مغفرت وجنتلرگه کرکزمه‌ك (الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اولوغ بولغوچی فوز ومقصودغه ایرشمه کدر (وَأُخْرَى) هم سزلرگه بولغوچیدر ایکنچی بر فوز وقول اوستونلکی دنیاده کم (تُحِبُّونَهَا) سزلر دوست توتارسز وسویه‌رسز آنی (نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ) بر نصرت ویاردم خدای تعالی‌دن یعنی قریش مشرکلرینه غالب بولورسز (وَفَتْحٌ قَرِيبٌ) هم یقین بولغوچی بر فتح یعنی تیز زمانده مکه شهرینی فتح قیلورسز وآلورسز (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ) وسویونچ بیرگل سین ای محمد علیه السلام مؤمنلرگه دنیاده فتح ونصرت برله هم آخرتده جنت برله (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (كُونُوا) بولکزسز (أَنْصَارَ اللَّهِ) خدای ورسولنك دینینه یاردم ایتکوچیلر تقدیر کلام شولدر که ای محمد علیه السلام قومکدن

نصرت طلب ایتکل (كَمَا قَالَ) نتاك كم اوز قومندن نصرت طلب قیلدی وأیتدی (عیسی ابْنُ مَرْيَمَ) مریم اوغلی عیسی پیغمبر (لِلْحَوَارِيِّينَ) حواریونلرگه یعنی اوزینك اصحابینه أیتدی (مَنْ أَنْصَارِي) كمدر میكا نصرت ویاردم ایتكوچیلر خلقنی دعوت أیله‌مه كده (الَى الله) خدای تعالی صاری یعنی خداینك دینینه قوّت ورواج بیرمه ككه طرشقوچی وبو خصوصه میكا یاردم ایتكوچیلر كملردر دیدی (قَالَ الْحَوَارِيُّونَ) أیتدیلر حواریلر عیسی علیه السلامغه (نَحْنُ أَنْصَارُ الله) بزلرمز خدای تعالی نك دینینه نصرت ویاردم قیلغوچیلر وخلقنی دعوت أیله‌مه كه طرشقوچیلرمز دیدیلر هم حضرت عیسی كوكه آشقاندن صوك آنلر بنی اسرائیلنی حق دینگه اونه‌دیلر (فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي اسْرَائِيلَ) بس ایمان كیلتوردیلر آنلرنك دعوتی سببلی بنی اسرائیل قومندن بر گروه عیسی پیغمبرگه وآنی خداینك بنه‌سی ورسولیدر دیوب اوشاندیلر (وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ) وایمان كیلتورمه‌دیلر ایكنچی گروه آنی خداینك اوغلیدر دیوب كفر وشركه ثابت بولدیلر صوكره بزنك پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام مبعوث بولغاچ اول ایمان كیلتورگانلرنك اعتقادلرینی تقویه ایدوب عیسی‌نك خداینك بنده‌سی هم رسولی ایدكینی قرآن برله اثبات أیله‌دی نتاك كم بیورور (فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا) بس قوّت بیردكبز وغالب ایتدك عیسی پیغمبرگه ایمان كیلتورگان كمسه‌لرنی (عَلَى عَدُوِّهِمْ) دشمانلری اوزرینه یعنی عیسی‌نی اله وابن الله دیوب ایتكوچیلرگه غالب ایتدك واعتقادلرینگ راستلقینی آشكارا قیلدق (فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ) بس أورلدیلر مؤمنلر غلبه ایتكوچیلر بولوب كفر اهلینه.

سورة الجمعة مدنية وهي احدى عشرة آية

۵۴ نجی سوره جمعه سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ۱۱ آیتدر

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

(يُسَبِّحُ لله) پاكلك برله یاد قیلور خدای تعالی‌نی (مَا فِي السَّمَاوَاتِ) كوكلرده بولغان نرسه‌لر (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم یرده بولغان نرسه‌لر (الْمَلِكِ) پادشاه بولغوچی خدای تعالی كم آنك ملكی دائم وبی زوالدر (الْقُدُّوسِ) بارچه عیب ونقصاندن پاك بولغوچی (الْعَزِيزِ) عزت ایه‌سی بولغوچی (الْحَكِيمِ) صواب وتوغریلق برله حكم ایتكوچی (هُوَ الَّذِي) اول خدای تعالی شول ذاتدركم (بَعَثَ) قوباردی (فِي الْأُمِّيِّينَ)

امی بولغوچی کشیلر آراسنده یعنی اوقونی ویازونی بلمه‌گان عرب خلقی آراسنده (رَسُولاً منهم) بر پیغمبرنی آنلرنك اوزلرندن (یَتْلُوا عَلَیْهِمْ) اوقور اول پیغمبر آنلر اوزرینه (اٰیاته) خدای تعالی‌نك کتابینك آیتلرینی (وَیُزَکِّیهِمْ) هم پاکلار آنلرنی کفر وشرك نجاستلرندن (وَیُعَلِّمُهُمُ الْکِتٰبَ) دخی اوگراتور اول پیغمبر آنلرغه قرآننی (وَالْحِکْمَةَ) هم شریعت حکملرینی (وَاِنْ کَانُوا) ودرستلکده بولدیلر اول عرب قومی (مِنْ قَبْلُ) محمد علیه السلامنك کیلمه‌کندن الگاری (لَفِی ضَلٰلٍ مُبِینٍ) آشکارا بولغوچی ضلالتده وآزغونلقده یعنی مشرك ایدیلر (وَاٰخَرِینَ) دخی قوبـاردی خدای ایکنچی گروهلر آراسنده (مِنْهُمْ) مؤمنلردن کم آنلر (لَمَّا یَلْحَقُوا بِهِمْ) ایرشمادیلر آنلرغه یعنی اوّلگیلرگه ایرشمادیلر وآناردن صوك کیلدیلرکم مراد تابعینلردر یـا که پیغمبرمز علیه السلام وفاتندن صوك کیلگان مؤمنلر همه‌سیدر (وَهُوَ الْعَزِیزُ) وخدای تعالی غالبدرکم هرکمنی تلاسه پیغمبر قیلور (الْحَکِیمُ) حکمت ایاسیدر اشلرنده (ذٰلِكَ) اوشبو اش یعنی پیغمبرلك (فَضْلُ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك فضلی ورحمتیدر (یُؤْتِیهِ) بیرور آنی خدای تعالی (مَنْ یَشَاءُ) هرکمسه‌گه‌کم تلهر اوزی (وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ) وخدای تعالی اولوغ بولغوچی فضل ورحمت ایاسیدر (مَثَلُ الَّذِینَ) شول کمسه‌لرنك اوخشاشی‌کم (حُمِّلُوا التَّوْرٰاةَ) یوکلاتولمش بولدیلر آنلر توراتنی یعنی توراتده بولغان حکملر برله تکلیف ایتولدیلر (ثُمَّ لَمْ یَحْمِلُوهَا) صوکره یوکلامه‌دیلر آنی یعنی اول حکملر برله عمل قیلمادیلر توراتنی اوقودیلر معناسینی طوتمادیلر بس اول کمسه‌لرنك مثلی (کَمَثَلِ الْحِمَارِ) ایشاك مثلی کبیدرکم (یَحْمِلُ اَسْفَارًا) یوکلهر وکوتارور اول ایشاك علم کتابلرینی یعنی ایشه‌کنك آرقاسینه نی قدر کتابلر صالسا کده بارور ومشقت طارتور لکن اول کتابلردن آکا هیچ برفائده حاصل بولماس یهود قومی هـم شول ایشاك کبیدرکم توراتنی اوقورلر وآنك برله هیچده فائده‌لانماسلر وعمل قیلماسلر (بِئْسَ) یاوز مثلدر (مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِینَ) شوندای گروهنك مثللری‌کم (کَذَّبُوا بِاٰیَاتِ اللّٰهِ) یالغانغه طوتدیلر آنلر خدای تعالی‌نك آیتلرینی یعنی یهود قومی‌کم محمد علیه السلامنك پیغمبرلکینك دلیللرینی یالغانغه طوتدیلر (وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی) وخدای تعالی طوغری یولغه‌کوندرماس (الْقَوْمَ الظّٰالِمِینَ) ظلملق ایتکوچی گروهنی (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام اول یهودیلرگه (یٰاَیُّهَا الَّذِینَ هَادُوا) ای یهودی بولغان کمسه‌لر (اِنْ زَعَمْتُمْ) اگر گمان

ایتسه‌کزسز (اَنَّکُمْ اَوْلِیَآءُ لِلّٰهِ) شونی‌کم سزلر خدایناك دوستلری سز یعنی اوزکزنی خدایناك دوستلری مزدیوب گمان ایتسه‌کز (مِنْ دُونِ النَّاسِ) آدمیلردن باشقه یعنی باشقه عرب وعجم خلقی خدایغه دوست توکل بزلرکنه دوستمز دیسه‌کز (فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ) بس آرزو قیلکزسز اولومنی (اِنْ کُنْتُمْ صَادِقِینَ) اکر بولسه‌کزسزراست ایتکوچیلر خدایناك دوستلریمزدیمه‌ککزده زیرا که خدایغه دوست بولغان کشی اولومدن هیچده قورقماس واولومنی آرزو قیلور (وَلَا یَتَمَنَّوْنَهُ اَبَدًا) وحالانکه آرزو قیلماسلر اول یهودیلر اولومنی هرگیز (بِمَا قَدَّمَتْ اَیْدِیهِمْ) قوللری تقدیم قیلغان نرسه سببلی یعنی اشلکان بوزق اشلری سببلی توراتنی اوزکارتمك وپیغمبرمز علیه السلامنك صفتلرینی یاشورمك کبی چونکه اولکاندن صوك اول اشلری اوچون عذاب قیلوناچاقلرینی بلورلر شول سببلی اولومنی تلمه‌سلر (وَاللّٰهُ عَلِیمٌ بِالظَّالِمِینَ) وخدای تعالی بلکوچیدر اوزنفسلرینه ظلملق ایتکوچیلرنی (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام یهودیلرکه (اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِی) درستلکنه شوندااین اولوم کم (تَفِرُّونَ مِنْهُ) سزلر قاچارسز آندن وآنك کیلمه‌کینی سویماسسز (فَاِنَّهُ مُلَاقِیکُمْ) بس درستلکده اول اولوم یواوقغوچیدر سزلرکه (ثُمَّ تُرَدُّونَ) صوکره سزلر کیری قایتارلمش بولورسز (اِلٰی عَالِمِ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةِ) غیب ویاشرننی هم آشکارانی بلکوچی خدای تعالی صاری (فَیُنَبِّئُکُمْ) بس خبر بیرور خدای سزلرکه (بِمَا کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه برله‌کم أشلهر بولدکزسز (یَا اَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیلتورکان کمسه‌لر (اِذَا نُودِیَ) هرقایچان ندا قیلنمش بولسه یعنی اذان اوقولسه (لِلصَّلٰوةِ) نماز اوچون (مِنْ یَوْمِ الْجُمُعَةِ) جمعه کوننده یعنی جمعه نمازینك اوّلکی اذانی اوقولسه (فَاسْعَوْا) بس سعی قیلکزسز وآشوغکز (اِلٰی ذِکْرِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك ذکری‌صاری‌یعنی‌نمازوخطبه‌که (وَذَرُوا الْبَیْعَ) هم قویکزسز صاتو وآلونی (ذٰلِکُمْ) اوشبوسعی وصاتونی قویماق (خَیْرٌ لَکُمْ) یخشیراقدرسزلرکه وفائده‌لیره‌کدر دنیا معامله‌سندن زیرا که منکولك اجر وثواب حاصل بولور (اِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اکر بلور بولسه‌کزسز فائده وضررکزنی (فَاِذَا قُضِیَتِ الصَّلٰوةُ) بس هرقایچان اوتالنمش بولسه جمعه نمازی (فَانْتَشِرُوا فِی الْاَرْضِ) بس طارالکزسز بیرده یعنی اوز اشلرکزکه مشغول بولکز جمعه‌دن فارغ بولغاندن صوك درستدر (وَابْتَغُوا) هم استاکزسز (مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك فضل وکرمندن یعنی رزقکزنی

استه‌گز ومعیشت آرطندن یورگز یا که ذکر وعلم مجلسلرینه هم شونك کبی ایدگولك اورنلرینه بارگز دیمه‌کدر (وَاذْكُرُوا اللّٰهَ) دخی یاد قیلگز خدای تعالی‌نی (كَثِيرًا) کوب (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) شایدکم سزلر فلاح طابارسز وایکی دنیا دولتینه ایرشورسز خدایتی کوب ذکر اینمك سببلی مرویدرکه برکون رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتی خطبه اوقورایدی ناگاه دحیهٔ کلبی‌نك کاروانی شام طرفندن کیلوب یتشدی کوب طعام وآشلقلر کیلتوردی اول وقتده مدینه‌ده آچلق ایدی آشلق کاروانی کیلگاچ شادلق طبللری اوردیلر طبل آوازی خطبه‌طگلاوچیلرغه ایشتولگاچ آشلق آلماق اوچون مسجددن چغوب کاروان طرفینه یونالدیلر مسجدده باری اون ایکی کشی قالدی رسول حضرتی بیوردیکم اگر برکشیده قالماینچه همه‌لرگز چغوب کیتسه‌گز ایدی اوشبو وادیدن سزلرگه اوط کیلور ایدی هم حق‌تعالی‌دن آیت کیلدی کم (وَاِذَا رَاَوْا) وهر قایچان کورسه‌لر (تِجَارَةً) بر سودانی یعنی سودا اوچون کیلگان کاروانتی کورسه‌لر (اَوْ لَهْوًا) یا ایسه طبل طاوشینی ایشوتسه‌لر (انْفَضُّوا اِلَيْهَا) طارالورلر ومجلسدن طوروب کیتارلر آنلر اول کاروان صاری (وَتَرَكُوكَ) هم قویارلر وقالدرورلر آنلر سینی (قَائِمًا) آیاق اوزره تورغانك حالده منبرده (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه‌السلام آنلرغه (مَا عِنْدَ اللّٰهِ) خدای تعالی قاشنده بولغان اجر وثواب (خَيْرٌ) یخشیراقدر (مِنَ اللَّهْوِ) لهونی وطبل طاوشینی ایشتودن (وَمِنَ التِّجَارَةِ) هم دنیا سوداسینك فائده‌لرندن (وَاللّٰهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ) وخدای تعالی رزق بیرگوچیلرنك ایدگوراکیدر یعنی رزقنی خدایدنغنه استه‌گز خدای سزلرنی هیچ وقت رزقسز قویماس

(۱) بوقصه‌نك تفصيلن اهل سير شويله روايت ايتمشلردركم رسول اكرم صلعم حضرتلرى اصحاب كرام ايله بنى المصطلق صوغشندن مدينه گه قايتوب كيلگانلرنده برمنزلده خرزج قبيله‌سى عهدنده بولغان سنان اسملى كمسه ايله جحجاح بن سعد غفارى آراسنده جزئى بر نرسه خصوصنده الوغ دعوا وخصومت واقع بولدى شويله‌كم سنان وجحجاح هر ايكيسى قيودن صوآلو اوچون چيله‌كلرينى قيوغه صالديلر چيله‌كلرنك باولرى بربرسينه چولغانوب طارتا تورغاچ چيله‌كلرنك برسى چقدى شول چيله‌كنى جحجاح مينم چيله‌گمدر ديدى سنان هم اوزينكى بولوون دعوا قيلدى هيچ قايوسى اوز سوزن بيره‌سى كيلمه‌دى عاقبت جحجاح آچو ايله سنانغه محكم صوقدى سنانك باشى يارلوب يوزى قانغه بويالدى سنان فرياد قيلوب انصاريلردن مدد استه‌دى جحجاح مهاجرلردن حضرت عمرنك يافنلرندن ايدى اوزينى حمايه اوچون مهاجرينن ياردم استه‌دى هر ايكى طائفه‌دن كوب كشيلر جيولوب قارا قارشى قوراللر ايله صوغشورغه حاضرلنديلر غوغا كوچه‌يدى عاقبت مهاجرينن بعضلرى جحجاحنك سنانغه تيوشسزگه صوغوب يوزن قانغه بويا غانن بلوب

سورة المنافقون مدنية وهى احدى عشر آية

۶۲ نچى سوره منافقون سوره‌سى مدينه‌ده نازلدر ۱۱ آيتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

مرويدركه (۱) هجرتنك بشنچى يلنده پيغمبرمز عليه السلام برصوغشندن مدينه گه قايتوب كيلگانده برقيو باشنده صو خصوصده خزرج قبيله‌سندن بركمسه برله عمر فاروق رضى الله عنه‌نك خدمتچيسى آراسنده نزاع واقع بولدى نزاعلرى زورغه كيتوب شوكا منجر بولدى كم مهاجرلر برله انصار آراسنده الوغ فتنه قائم بولوغه يافنلاشدى ابن ابى منافق اول محلده فرصتنى غنيمت بلوب مهاجر صحابه‌لر خصوصنده بونلر چيت بيردن بزنك شهريمزگه كيلوب ايمدى اوزيمزگه خواجه‌لق ايته‌لر ديوب كوب تيوشسز سوزلر سويله‌دى وأيتدى اگر مدينه گه قايتوب بيتسه‌ك عزتلى‌ره‌ك بولغان كشى خور وذليله‌ك بولغان كشينى شهردن البته چغارسه كيره‌كدر اول منافقنك عزتليره‌ك كشى ديمه‌كندن مرادى اوزى اوزمزنى تله‌گانچه خورليلر ات سيمرسه ايه‌سن تشله‌ر ديگانلر ۷۵ بونلر هم شونك كبى بولدى مدينه گه قايتساق البته بيك عزيز بولغان كشى ذليل وخوور اق بولغان كشينى شهردن چغارسون» ديدى عزيزدن مرادى اوزينك ذات خبيثى وذليلدن مرادى اول حضرت صلعم ايدى صوكره انصاريلرغه قاراب أيتدى «سز بواشنى اوزگزگه اوزگز اشله‌دگز آنلرنى شهرگزگه كيلتوروب ماللارگزغه شريك ايتدگز ايمدى اوزگز ايله نيچك معامله قيلالركوركز ديدى اول منافق اوشبو طريقه نامعقول سوزلر سويله‌گانده زيدبن ارقم انصارى رضى الله عنه آنده حاضر ايدى اسلامغه ياكا كرگان بولسه‌ده عبدالله بن ابى سلولدن موندين قباحت سوزلرنى ايشتكاچ اختيارى قالماينچه قارشوسينه بيك قاطى سوزلر ايله جواب بيردى هم طوغرى رسول صلعم حضورينه كيلوب اول منافقدن ايشتكان سوزلرن تمامى ايله اول حضرتكه بيان قيلدى حضرت ابوبكر وعمر وعثمان هم سعد ابن ابى وقاص وغيرى صحابه‌لر اول مجلسده حاضر ايديلر زيدنك سوزلرينه اوشانماديلر غرضغه حمل

مهاجرلر يالنوب جحجاحنى عفو قيلونى سناندن اوتنديلر آنلرنك خاطرلرى اوچون سنان عفو قيلدى شونك ايله غوغا باصلدى اوشبو واقعه عبدالله بن ابى سلول منافقنك قولاغينه ايشوتلدى سفرده اول هم برگه ايدى آچووى كيلوب يانده بولغان انصاريلرغه أيتدى «كوردكزمو مهاجرينگه قوت بزدن حاصل بولدى بز آنلرغه نى قدر يخشيلقلر ايتدك حاضر

ایدی وذلیلرك كشیدن مرادی رسول علیه‌السلام حضرتی ایدی آنك بوسوزی پیغمبر حضرتینه ایشتولگاچ حضرت پیغمبر فی‌الحال تسكین فتنه اوچون كونك بیك اسسی وقتی بولسه‌ده اول منزلدن كوچارگه فرمان قیلدی اسید رضی‌الله عنه حضرتدن اول وقتده لشكرنك كوچمه‌كی سببینی صورادقده حضرت واقعه‌نی بیان أیله‌دی حضرتنك خاطر شریفینی تسلیه اوچون كوب سعی جمیل ایتدی ابن ابی منافق رسول علیه‌السلامنك حضورینه كیلوب مذكور سوزلرنی أیتكانم یوق دیوب آنط اچدی آنك سوزلرینی پیغمبر حضرتینه زید بن ارقم الانصاری حضرتلری كیلوب أیتكان ایدی ابن ابی ایتكانم یوق دیوب تكرار آنط ایتكاچ خلق آكا اوشانوب زیدنی ملامت وشلته قیلدیلر هم‌آنی یالغانچیلق برله متهم قیلدیلر حق سبحانه وتعالی زیدبن ارقم رضی‌الله عنه‌نك سوزینی راستلاب اوشبو سوره‌نی ایندردی (اذا جاءك المنافقون) هرقایچان كیلسه‌لر سینك فارشیكا ای محمد علیه‌السلام منافقلر یعنی ابن ابی وآنك یولداشلری (قالوا) أیتورلر آنلر (نشهد) گواهلق بیره‌مز بز شونك برله‌كم (انك لرسول الله) درستلكده سین خدایمنك رسولی‌سك یعنی بزلر منافق توگل‌مز سینك پیغمبر ایدكنه اوشانامز دیورلر (والله یعلم) وخدای تعالی بلورکم (انك لرسوله)

ایشتمه‌دكمو یولداشكز یعنی ابن سلول نیلر سویله‌گان» اسید أیتدی «اگر امر ایتسه‌گز بز آنی اوزینی مدینه‌دن چغارایق زیراكه عزیزه‌رك سنسك وذلیله‌رك اول منافق اوزیدر عزت الله تعالی گه وزسولینه هم مؤمنلرگه خاصدر» دیدی. منقولدركه زید بن ارقم حضرتلری عبد الله بن ابی سلولنك سوزلرن اول حضرت صلعمگه سویله‌گاچ اولحضرتنك خاطر شریفلری اوزگه‌رگه‌نن بلوب بعضیلر ابن‌ابی سلولگه باروب أیتدیلر «رسول علیه‌السلامغه سیندن شونداین سوزلر ایشتلدی اگر واقعا شول سوزلرنی سویله‌گان بولساك اول‌حضرت آلدینه باروب توبه واستغفار قیل عفو استه‌گل صافلان أیتكان بولساك أیتكانم یوق دیوب طانما اعتراف قیل یوقسه خدای تعالی آیت یباروب سینی رسوای قیلور» دیدیلر شوندن صوك ابن سلول منافق اول حضرتنك مجلسینه كیلوب «مذكور سوزلرنی أیتكانم یوق» دیوب ایمان مغلظه برله آنط ایتدی زید بن‌ارقم یالغانلاغان دیدی بعضیلر آنك آنطینه اوشانوب زیدكه تهمت قیلدیلر زید بیك قایغوغه قالدی حق تعالی گه تضرع ونیاز أیله‌دی حق سبحانه وتعالی زیدنك طوغریلقن بلدروب اوشبو منافقون سوره‌سینی ایندردی. سیر شریف.

درستلکده سین آنك رسولی‌سك وسینی اول اوزی یبارگاندر (وَاللّٰهُ يَشْهَدُ) هم خدای تعالی گواهلق بیرور شونك برله‌کم (اِنَّ الْمُنٰفِقِينَ لَكٰذِبُونَ) درستلکده منافقلر یالغان ایتکوچیلردر یعنی آنلر سینك پیغمبرلکنه اوشانامز دیوب قورو تللری برله گنه أیتورلر کوکللرندن اوشانماسلر تللری کوکللرینه موافق توگلدر کوکلیمزدن اوشانامز دیوب یالغان أیتورلر (اتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ) توتدیلر اول منافقلر اوزلرینك آنطلرینی (جُنَّةً) قالقان ایتوب یعنی ضرر ایرشودن واولتورلمه‌کدن ایمین بولو اوچون یالغانغه آنط ایتدیلر (فَصَدُّوا) بس طیدیلر آنلر آدمیلرنی (عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) الله تعالی یولندن یعنی دین یولنده صوغش قیلودن طیوب تورلی مکرلر واغوالر أیله‌دیلر (اِنَّهُمْ) درستلکده اول منافقلر (سَآءَ) یاوز اش بولدی (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه کم اشلهر بولدیلر آنلر یالغانغه آنط ایتو وحقدن یوز دوندرو کبی اشلردن (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی منافقلرنك اشلرینك یاوزلقی برله حکم قیلماق (بِاَنَّهُمْ اٰمَنُوا) شول سببلیدرکم آنلر تللری برله اوشاندیلر وشهادت کلمه‌سینی أیتدیلر (ثُمَّ كَفَرُوا) صوکره کافر بولدیلر واوشانمادیلر کوکللری برله (فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ) بس مهر قویلمش بولدی وپرده یابلدی آنلرنك کوکللری‌اوزرینه (فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ) بس اول منافقلر آکلاماسلر وبلمه‌سلر ایمانلرنك حقیقتینی وقورو تل برله گنه أیتو ایمانغه کفایه ایتمه‌دکینی مرویدرکه ابن‌ابی منافق بیك زور بدنلی خوش صورتلی کشی ایدی هم طاتلی سوزلی وفصیح ایدی شونك کبی باشقه منافقلر هم بار ایدی‌کم آنلر رسول علیه‌السلام مجلسینه کیلگانده پیغمبر حضرتی آنلرنك قیافتلرینه هم سوزلری فصیحلکینه عجبله‌نور ایدی آیت کیلدیکم (وَاِذَا رَاَيْتَهُمْ) وهرقایچان سین کورساك اول منافقلرنی ای محمد علیه‌السلام (تُعْجِبُكَ) عجبکه قالدرور سینی (اَجْسَامُهُمْ) آنلرنك بدنلری ضور گاوده‌لی وخوش صورتلی بولولری (وَاِنْ يَقُولُوا) وهرقایچان آنلر سوز سویله‌سه‌لر (تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ) سین قولاق صالورسك آنلرنك سوزلرینه وآنط ایتولرینه اوشانورسك وحالانکه آنلر عقلسز وتدبیرسزلکده (كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ) گویاکم اول منافقلر دیوارغه سویاب قویولمش قوروغ آغاچلردر یعنی آنلرده هیچ عقل وفهم یوقدر (يَحْسَبُونَ) گمان قیلورلر آنلر (كُلَّ صَيْحَةٍ) هربر فریاد وطاوشنی (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرینه واقعدر دیوب یعنی شول قدر قورقافلردرکم هرقایچان برطاوش ایشوتسه‌لر بزنك منافقلقیمز پیغمبرگه

معلوم بولغاندر مؤمنلر بزنی اولتورمه‌کچی بولغانلردر بوطاوش بزنی هلاك قیلو اوچوندر دیوب گمان ایتهرلر وقورقارلر (هُمُ الْعَدُوُّ) اول منافقلر دشمانلردر بارچه مؤمنلرگه (فَاحْذَرْهُمْ) بس صاقلانغل سین ای محمد علیه‌السلام آنلردن وآنلرنك مکرندن ایمین بولماغل (قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ) هلاك ایتسون آنلرنی خدای‌تعالی (اَنّٰی یُؤْفَکُونَ) نچوك دوندرلمش بولالر آنلر حق یولدن مرویدرکه اوشبو آیت کیلگاندن صوك ابن ابی منافقه‌قومی ویقینلری ایتدیلر اوشبو آیت سینك شأنکده نازل بولدی تیز راك رسول علیه‌السلام خدمتینه باروب یالبارغل تاکم سینك اوچون خدایدن مغفرة استاسون اول منافق آنلرنك سوزینی قبول ایتمادی وایتدی میکا ایمان کیلتورگل دیدکز ایمان کیلتوردم زکوة بیرماککه قوشدکز آنی هم بیردم ایمدی شول قالدی کم محمدکه سجده قیلایمو دیدی آیت کیلدی کم (وَاِذَا قِیلَ لَهُمْ) وهر قایچان ایتولسه اول منافقلرغه یعنی مؤمنلر ایتسه‌لر (تَعَالَوْا) کیلکز سز وپیغمبر حضرتینه یالبارکز (یَسْتَغْفِرْ لَکُمْ رَسُولُ اللّٰهِ) تاکم یارلقاماق استاسون خدایدن سزنك اوچون خدای‌تعالی‌نك رسولی (لَوَّوْا) ایلاندرورلر وبورورلر آنلر ایکنچی طرفقه (رُءُوسَهُمْ) باشلرینی یعنی پیغمبرگه یالبارودن یوز دوندرورلر وقبول ایتماسلر (وَرَاَیْتَهُمْ) هم سین کورورسن اول منافقلرنی (یَصُدُّونَ) اعراض قیلورلر پیغمبر خدمتینه بارودن (وَهُمْ مُسْتَکْبِرُونَ) وآنلر باش طارتقوچیلر وتکبرلك ایتکوچیلردر (سَوَآءٌ عَلَیْهِمْ) برابر وتیگزدر اول منافقلر اوزرینه (اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ) ایا یارلقاماق استادکمو سین آنلر اوچون (اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ) یا ایسه یارلقاماق استامادکمو آنلر اوچون (لَنْ یَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ) حدای تعالی یارلقاماس ومغفرت ایتماس آنلرغه (اِنَّ اللّٰهَ لَا یَهْدِی) درستلکده خدای‌تعالی توغری یولغه کوندرماس (الْقَوْمَ الْفَاسِقِینَ) فاسق بولغوچی گروهنی (هُمُ الَّذِینَ یَقُولُونَ) اول منافقلر شول کمسه‌لردرکم ایتورلر انصاری صحابه‌لرگه (لَا تُنْفِقُوا) نفقه بیرماکز سز وانعام ایتماکز سز (عَلٰی مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ) خدایناك رسولی قاشنه بولغان کمسه‌لرگه یعنی مهاجرلرنك فقیر وبیچاره‌لرینه صدقه بیرماکز وآنلرنی تربیه قیلماکز (حَتّٰی یَنْفَضُّوا) تاکم طارالسونلر آنلر وهرقایوسی اوز بیرلرینه قایتوب کیتسونلر مونه تورا آلماسونلر دیورلر خدای تعالی آنلرنك سوزلرینه قارشی بیورورکم (وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) وحالانکه خدای تعالی‌نك ملکنده وتصرفنده‌در کوکلرنك

ویرلرنك رزق خزینه‌لری وهر کمگه رزقنی اول اوزی بیرور آنلر بیرماسلر هم خداینی رزق بیرودن طیا آلماسلر (وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ) ولکن منافقلر بلماسلر هر کمگه رزق بیرگوچی خدای تعالی ایدکینی (يَقُولُونَ) ایتورلر منافقلر یعنی ابن ابی (لَئِنْ رَجَعْنَآ) اگر فایتساق بز اوشبو سفردن (اِلَى الْمَدِينَةِ) مدینه شهری صاری (لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ) البته چغارور عزیزراك کشی (مِنْهَا) مدینه شهرندن (الْاَذَلَّ) خور وذلیلراك بولغان کشینی اول بدبختنك مرادی محمد علیه السلامنی مین چغارورمن دیماکدر خدای تعالی آنك سوزینه قارشی بیورورکم (وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ) وخدای تعالی‌گه مخصوصدر عزت کامله هیچ بر نقصان‌سز ودائمی (ولرسوله) هم عزت خدای‌نك رسولینه در نبوت وشفاعت عزتی (وَلِلْمُؤْمِنِينَ) دخی مؤمنلرگه در ایمان وطاعت عزتی (وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ) ولکن منافقلر بلماسلر عزتنك حقیقتینی (يٰٓاَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (لَا تُلْهِكُمْ) مشغول قیلماسون سزنی (اَمْوَالُكُمْ) سزلرنك مالرکز (وَلَآ اَوْلَادُكُمْ) هم مشغول قیلماسون سزنی بالرکز (عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نی یاد قیلودن (وَمَنْ يَفْعَلْ) وهر کم قیلسه (ذٰلِكَ) اوشبو اشنی یعنی مالرینه وبالرینه مشغول بولوب خدای ذکرندن غافل قالسه (فَاُولٰٓئِكَ) بس اوشبو گروه (هُمُ الْخٰسِرُونَ) آنلردر زیان کورگوچیلر زیرا که فانی نرسه‌گه آلدانوب منگولك دولتدن محروم قالورلر (وَاَنْفِقُوا) ونفقه بیرکز ای مؤمنلر یعنی واجب بولغان حقلرنی وصدقه‌لرنی چغارکزلر (مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ) بز سزلرگه رزق بیرگان نرسه‌لردن یعنی مالکزنی آخرتکز اوچون ذخیره‌قیلکز (مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ) کیلماکندن الگاری (اَحَدَكُمُ) سزنك براوکزگه (الْمَوْتُ) اولوم اسبابلری (فَيَقُولَ) بس ایتماکندن الگاری اول اولوم کیلگان کشی (رَبِّ) ای منم ربم (لَوْلَآ اَخَّرْتَنِيٓ)نی اوچون کیچکدرمادك وصوکغه‌راق قالدرمادك سین منم اولومیمنی (اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيبٍ) تاکم بر یقین بولغوچی مدة‌که قدر (فَاَصَّدَّقَ) بس صدقه وزکوة بیرور ایدم من اگر مینی قالدرساك (وَاَكُنْ) هم بولور ایدم من (مِنَ الصّٰلِحِينَ) ایزگو کشیلر جمله‌سندن (وَلَنْ يُّؤَخِّرَ اللّٰهُ) والبته کیچکدرماس خدای وصوکغه قالدرماس (نَفْسًا) هیچ بر کمسه‌نی اولومدن (اِذَا جَآءَ اَجَلُهَا) هر قاچان کیلسه ویتسه اول کمسه‌نك اجلی وتقدیر ایتولگان وقتی (وَاللّٰهُ خَبِيرٌ) وخدای تعالی بلگوچیدر (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نی کم‌سزلر اشلەرسز یخشیلق ویاوزلقدن

منقولدرکه شول سفرده رسول علیه السلام اسلام لشکری برله وادی عقیق دیگان‌بیرگه یتکاچ ابن ابی منافقنك خالص مؤمن بولغان عبدالله اسملی اوغلی یول باشنده کوتوب وصافلاب توردی آتاسی یعنی ابن ابی کیلوب ایرشکاچ آتاسینك توه‌سی‌تزگنندن توتوب توه‌نی چوکدردی وایتدی خدای برله آنط اچارمن کم‌سینی‌مدینه گه‌کرورگه قویماس من‌تاکم‌پیغمبر حضرتی اذن‌بیرماینچه هم سن اوزکنی خور وذلیل‌رك کشی‌من اوزیم‌من دیب اقرار ایتماینچه دیدی رسول اکرم حضرتی اول اشکه مطلع بولغانندن صوك ابن ابیگه‌مدینه گه کرماکنه اجازة بیردی تیسیر

سورة التغابن مدنية وهی ثمان عشر آية

٦٣ نجی سورة تغابن سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ١٨ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(يُسَبِّحُ لِلّٰهِ) پاکلك برله یاد قیلور خدای تعالی‌نی (مَا فِی السَّمٰوٰتِ) شول نرسه‌کم کوکلرده‌در روحانیلردن (وَمَا فِی الْاَرْضِ) هم شول نرسه‌کم یرده‌در جسمانیلردن (لَهُ الْمُلْكُ) آکا مخصوصدر بارچه عالمنك پادشاه‌لقی (وَلَهُ الْحَمْدُ) هم آکا مخصوصدر بارچه ثنا وماقتاماق (وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ) هم اول خدای تعالی بارچه نرسه اوزره (قَدِیرٌ) کوچی یتکوچیدر (هُوَ الَّذِی خَلَقَكُمْ) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم یاراتدی سزلرنی ای آدمیلر (فَمِنْكُمْ كَافِرٌ) بس باردر سزلردن بعضلرکز اشانماوچی خداینك یاراتقوچی ایدکینه دهریلر کبی (وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ) هم باردر سزلردن بعضلرکز ایمان کیلتورگوچی واشانغوچی آنك خالق بولماقینه اهل اسلام کبی (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ) وخدای‌تعالی شول نرسه‌نی کم‌سز اشلارسز کورگوچیدر وشوکا کورا جزا بیرسه کراکدر (خَلَقَ السَّمٰوٰتِ) یاراتدی اول خدای تعالی کوکلرنی (وَالْاَرْضَ) هم یرلرنی (بِالْحَقِّ) راستلق برله یاکه حکمت بالغه برله یاکه کن دیماك برله (وَصَوَّرَكُمْ) دخی صورتلندردی سزنی خدای (فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ) بس کورکام ایلادی سزنك صورتلرکزنی (وَاِلَیْهِ الْمَصِیرُ) هم اول خدای تعالی صاریدر همه‌نك اورلمه‌کی وقایتماق (یَعْلَمُ) بلور خدای تعالی (مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرده هم یرده بولغان نرسه‌لرنی (وَیَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ) هم بلور شول نرسه‌نی‌کم سزلر یاشرورسز آنی (وَمَا تُعْلِنُونَ) دخی شول نرسه‌نی‌کم آشکارا قیلورسز (وَاللّٰهُ عَلِیمٌ) هم خدای تعالی بلگوچیدر (بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکرا کلرده بولغان نرسه‌لرنی یعنی کوکللرگزدا گی نیت‌لرکزنی (اَلَمْ یَاْتِكُمْ) ایا کیلمه‌دیمو سزلرگه ای‌مکه اهلی (نَبَؤُا الَّذِینَ كَفَرُوا) شول کمسه‌لرنك خبری‌کم آنلر کفرنی اختیار ایتدیلر (مِنْ قَبْلُ) سزلردن الگاری عاد وثمود قوملری کبی (فَذَاقُوا) بس طاتودیلر آنلر (وَبَالَ اَمْرِهِمْ) اشلرینك عقوبت وعذابینی یعنی کفرلرینك ضرر بنی دنیاده کوردیلر آنلرغه عذاب نازل بولدی (وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِیمٌ) هم آنلرغه بولغوچیدر رنجتکوچی عذاب آخرتده (ذٰلِكَ) اوشبو عذاب آنلرغه (بِاَنَّهُ كَانَتْ تَاْتِیهِمْ) شول نرسه سببلی‌درکم کیلور بولدیلر آنلرغه

(رسلهم) آنلرغه یبارلمش پیغمبرلر (بالبینات) ظاهر دلیللر وروشن معجزه‌لر برله (فقالوا) بس ایتدیلر آنلر پیغمبرلری آنلرنی حق دینگه اوندا گاچ (ابشر) ایا بزنك کبی آدمیلر (یهدوننا) توغری یولنی کورگازورلرمو بزلرگه یعنی آدمیگه وحی کیلمه‌کینه وپیغمبر بولماقینه عجبلاندیلر (فکفروا) بس ایمان کیلتورمه‌دیلر آنلر اول پیغمبرلرگه (وتولوا) هم یوز دوندردیلر معجزه‌لر طوغریسنده تدبر ایتودن بس خدای تعالی آنلرنی هلاك أیله‌دی (واستغنی الله) هم موکسز بولدی خدای تعالی خلقنك ایمانندن (والله غنی) وخدای تعالی موکسزدر محتاج توگللر مخلوقاتنك عبادتلرینه (حمید) ماقتالمشدر آنلرنك ماقتاولرندن باشقه (زعم الذین کفروا) گمان قیلدیلر ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر (ان لن یبعثوا) شویله دیوب کم هرگیز قوبارلماسلر آنلر واولگاندن صوك کیری ترلمه‌سلر (قل) أیتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه (بلی) بلی سز گمان ایتکانچه توگللر بلکه سزلر قوبارلورسز وکیری ترلورسز (وربی لتبعثن) پروردکارم برله آنط ایتارمن کم البته سزلر قوبارلمش بولورسز قیامتده (ثم لتنبؤن) صکره البته سزلر خبر بیرلمش بولورسز (بما عملتم) دنیاده اشله‌گان عملکز برله یعنی قیلغان اشلرکز اوچون سزلرگه جزأ بیرورلر (وذلك) واوشبو قوبارماق هم جزأ بیرمك (علی الله) خدای‌تعالی‌اوزرینه (یسیر) آسان‌وینگللر (فامنوا بالله) بس ایمان کیلتورکز سز خدای تعالی‌گه (ورسوله) هم آنك رسولینه (والنور الذی انزلنا) دخی شوندااین نورغه ایمان کیلتورکز کم ایندردك بز آنی محمد علیه السلامغه یعنی قرآنغه (والله بما تعملون خبیر) وخدای‌تعالی شول نرسه‌نی‌کم سزلر اشله‌رسز بلگوچیدر (یوم یجمعکم) یاد قیلغل شول کوننی کم جمع قیلور وجیار خدای تعالی سزلرنی (لیوم الجمع) جمع کوننده بولغان نرسه‌اوچون یعنی حساب وجزآء اوچون کم قیامت کوننده‌در (ذلك) اوشبو کون (یوم التغابن) تغابن کونیدر یعنی کفر اهلینك آلدانا طورغان وزیان کونیدر (ومن یؤمن بالله) وهر کم ایمان کیلتورسه خدای تعالی‌گه (ویعمل صالحا) هم اشله‌سه ایدگو عملنی (یکفر عنه) کیچار خدای تعالی ویارلقار اول کمسه‌دن (سیئاته) آنك یاوزلقلرینی (ویدخله هم کرگزور آنی (جنات) شوندااین جنت باغچه‌لرینه‌کم (تجری من تحتها الانهر) آقار آنك سرایلری یاکه آغاچلری آستندن یلغه‌لر (خالدین فیها) منگوقالغوچیلر بولغانلری حالده آنلر اول جنتلرده (ابدا) همیشه (ذلك) اوشبو یارلقاماق هم

جنتده منگو قالدرماق (اَلْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اولوغ بولغوچی فوز وقول اوستونلکیدر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشول کمسه‌لرکم اشانمادیلر خداینك برلکینه (وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) هم یالغانغه توتدیلر بزنك آیتلرمزنی یعنی قرآننی یاکه معجزه‌لرنی (أُولَٰئِكَ) اوشبو گروه (أَصْحَابُ النَّارِ) تموغ اهللریدر (خَالِدِينَ فِيهَا) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده اول تموغده (وَبِئْسَ الْمَصِيرُ) ونی یاوز اورلهچاك اورندر اول تموغ (مَا أَصَابَ) ایرشمه‌دی هیچ برکشیگه (مِنْ مُصِيبَةٍ) هیچ بر مصیبت یعنی برمحنت یاکه صرخاولق کبی اشلر (إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ) مگر خدای تعالی‌نك قضاسی وتقدیری برله‌گنه ایرشور (وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ) وهرکم ایمان کیلتورسه خدای تعالی‌گه ومصیبت ایرشمه‌کی آنك تقدیری برله ایدکینه اشانسه (يَهْدِ قَلْبَهُ) توغریلقغه کوندرور خدای تعالی آنك کوکلینی (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) وخدای تعالی بارچه نرسه‌نی بلگوچیدر (وَأَطِيعُوا اللَّهَ) وبوی صونکزلر خدای تعالی‌گه فرضلرده (وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ) هم بوی صونکز پیغمبر علیه‌السلامغه سنتلرده (فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ) بس اگر یوز دوندرسه‌کزسز پیغمبرکه ایارودن واطاعت قیلماساکز آکا هیچ زیان یوقدر (فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا) بس موندن باشقه توگلدرکم بزنك رسولمز اوزرینه لازم بولغان نرسه (الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) آشکارا ایرشدرمه‌کدر خدای وحی ایتکان نرسه‌نی (اللَّهُ) خدای تعالی اولدر عبادتکه مستحق (لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ عبادتکه مستحق معبود مکر اولغه‌در (وَعَلَى اللَّهِ) وخدای تعالی اوزره‌گنه (فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) بس کیراکدرکم توکل قیلسونلر مؤمنلر منقولدرکه پیغمبرمز علیه‌السلام مدینه‌گه هجرت قیلغاندن صوك مکه‌ده قالغان مؤمنلردن برجماعت هجرتنی آرزو قیلورلرایدی لکن خاتونلری وبالالری بیك یغلاماق وزاریلق قیلماق برله آنلرغه هجرت قیلورغه ایرك بیرماسلرایدی اهل وعیاللرینه مرحمت وشفقتلرندن هجرت قیلماینچه تورورلرایدی آنلرشأننده آیت کیلدی کم (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای مؤمنلرگروهی (إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ) درستلکدن سزنك خاتونلرکزدن بعضلری بولغوچیدر (وَأَوْلَادِكُمْ) هم بالالرکزدن بعضلری یعنی سزنی هجرتدن طیا تورغانلری بولغوچیلردر (عَدُوًّا لَكُمْ) دشمان سزلرگه (فَاحْذَرُوهُمْ) بس صاقلانکز سز آنلردن وآنلرنك یغلاماقلرینه وزاریلقلرینه آلدانماکز اوشبو آیت کیلگاندن صوك اول مؤمنلر خاتون بالالری سوزینه قارامایوب هجرت قیلدیلر مدینه‌گه کیلکاچ اوّل هجرت

قیلغان مهاجرلرنك هر فایوسی دین حکملرینه عالم وفاضل بولدقلری‌نی کورب بزلر هم الگاریراك هجرت ایتکان بولساق شولای عالم بولور ایدك خاتونلرمز وبالالریمز بزنی هجرتدن منع قیلدیلر دیوب خاتون وبالالرینه آچو أیله‌دیلر وآنلرغه نفقه بیرمه‌دیلر حق تعالی بیوردی کم (وَاِنْ تَعْفُوا) وا گر عفو قیلسه‌گز سز آنلردن یعنی اهل وعیالگزدن (وَتَصْفَحُوا) هم کیچسه‌گز آنلرنك گناهلرندن (وَتَغْفِرُوا) دخی اورتسه‌گز وعذرلرینی قبول قیلسه‌گز (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده خدای تعالی (غَفُورٌ) یارلقاغوچیدر (رَحِیمٌ) مهربان ومرحمتلیدر سزلرگه (اِنَّمَآ اَمْوَالُکُمْ) موندن باشقه ایماسدرکم سزلرنك مالگز (وَاَوْلَادُکُمْ) هم بالالرگز (فِتْنَةٌ) برفتنه وصناماقدر تا کم ظاهر بولسون اوچون شولکم سزلردن قایوگز خدای محبتینی اختیار قیلوب خدای یولنده مالدن وبالادن کیچار وقایوگز کوگلینی مالینه وبالالرینه باغلاب خدای محبتندن محروم بولور (وَاللّٰهُ) وخدای تعالی (عِنْدَهٗ) بولغوچیدر آنك فاشنده (اَجْرٌ عَظِیمٌ) اولوغ اجر وثواب خدای ورسولنی مالندن وبالاسندن آرتق کورگان کمسه‌لرگه (فَاتَّقُوا اللّٰهَ) بس قورقگزلر خدایندك، عذابندن وگناهدن صاقلانگزلر (مَا اسْتَطَعْتُمْ) کوچگز یتکان قدر (وَاسْمَعُوا) هم ایشتگزلر خدایندك سوزلرینی (وَاَطِیعُوا) دخی اطاعت قیلگز آنك فرمانینه (وَاَنْفِقُوا) هم نفقه قیلگز مالگزدن (خَیْرًا) یخشیراقنی یعنی یخشیراق نرسه‌نی خدای یولنده انعام ایتگز (لِاَنْفُسِکُمْ) اوز نفسلرگز اوچون یعنی فائده‌سی اوزگزگه بولور (وَمَنْ یُوقَ) وهرکم صاقلانمش بولسه (شُحَّ نَفْسِهٖ) نفسینك صارانلقندن یعنی جومارد بولسه (فَاُولٰٓئِکَ) بس اوشبو جومارد کمسه‌لر (هُمُ الْمُفْلِحُونَ) آنلردر فلاح طاپقوچیلر وقورتلغوچیلر دنیا وآخرت فاطیلقلرندن (اِنْ تُقْرِضُوا اللّٰهَ) اگر بورچ بیرسه‌گز سز خدایغه (قَرْضًا حَسَنًا) کورکام بورچ بیرمك یعنی خدای تعالی یولنده اخلاصگز برله مالگزنی صدقه قیلسه‌گز (یُضٰعِفْهُ لَکُمْ) آرتدرور خدای تعالی اول صدقه‌گزنك اجرینی سزنك اوچون تا کم برگه اون اولوش یا که یدی یوز یا که حسابسز اجرلر بیرور (وَیَغْفِرْ لَکُمْ) هم مغفرت قیلور ویارلقار گناهلرگزنی شول صدقه‌گز سببلی (وَاللّٰهُ شَکُورٌ) وخدای تعالی شکرانه ایتکوچیلرگه ایذگو جزاء بیرگوچیدر (حَلِیمٌ) صبر وتحمل ایتکوچیدرکم صارانلرنی عذاب قیلوده آشوقماس (عَالِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةِ) یاشرن وآشکارانی بلگوچیدر کیرمك یاشرن صدقه بیرگز وکیرمك آشکارا کیرمك اخلاص برله وکیرمك ریا

یوزندن بیرکز همه‌سینی بلور (الْعَزِیزُ) غالب بولغوچیدر اوزینك حکمنده (الْحَکِیمُ) حکم ایتکوچیدر کرامت برله اخلاص یوزندن صدقه بیرگوچیلرگه والله اعلم.

سورة الطلاق مدنیة وهی اثنتا عشرة آیة

٦٤ نجی سوره طلاق سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ١٢ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

مرویدرکه عبدالله بن عمر رضی الله عنهما اوزینك خاتونینی حیض حالنده طلاق أیله‌دی پیغمبرمز علیه السلام بیوردی کم طلاقدن رجوع ایتسون حیضدن پاکله‌نگاندن صوك اگر تلسه ینه طلاق قیلور بوخصوصده آیت کیلدی کم (یٰٓاَیُّهَا النَّبِیُّ) ای پیغمبر ایتکل سن اوز امتلرنگه شویله دیوب کم (اِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ) هرقایچان طلاق قیلسه‌گزسز مدخوله بولغان خاتونلرنی اگر صغیره وآیسه هم حامله بولماسه یعنی حیض کوره طورغان بولسه (فَطَلِّقُوهُنَّ) بس طلاق قیلگزسز آنلرنی (لِعِدَّتِهِنَّ) آنلرنك عدتلرنده یعنی (١) جماعدن خالی بولغان طهر حالنده‌کم اوشبو طلاق طلاق سنی‌در حیض حالنده یا که جماع واقع بولغان طهرده طلاق ایتمك بدعیدر هم بر یولی اوچ طلاق قیلماق بدعیدر ومکروهدر (وَاَحْصُوا الْعِدَّةَ) هم صانا گزسز ای مؤمنلر خاتونلرنك عدتلرینی (وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْ) هم قورقگز پروردکارگز بولغوچی خدای تعالی‌دن وسنتکه موافق طلاق قیلگز (لَا تُخْرِجُوهُنَّ) چقارمه‌گز اول طلاق ایتولمش خاتونلرنی (مِنْ بُیُوتِهِنَّ) عدت صافلی طورغان ایولرندن عدتلری طولغانغه‌چه (وَلَا یَخْرُجْنَ) هم کیره‌کدرکم چقماسونلر اول خاتونلر عدت صافلاغانده وآنلرنی ایودن چقارمه‌گز (اِلَّا اَنْ یَاْتِینَ) مگر شولکم کیلسه‌لر اول خاتونلر (بِفَاحِشَةٍ مُبَیِّنَةٍ) اوزحاللرینی ظاهر ایتکوچی بوزق اش برله یعنی شریعت بوینچه حد صوقماق واجب بولا طورغان گناهنی أشله‌سه‌لر زنا قیلماق واوغریلق ایتمك کبی شول تقدیرده ایولرگزدن چغارسا گز درستدر (وَتِلْكَ) واوشبو ذکر ایتولمش حکملر (حُدُودُ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك چیکلا گان چیکلریدرکم آنلدن اوتمه‌گز (وَمَنْ یَتَعَدَّ) وهرکم اوتسه (حُدُودَ اللّٰهِ) خداینك چیکلرندن وبو حکملر برله عمل قیلماسه (فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ) بس تحقیق ظلملق قیلدی اول کمسه اوز نفسینه واوزینی عذابقه مستحق ایتدی

آیروب بالالرن یتیم ایته‌لر هم خاتونغه جبر وظلمنی هیچ نرسه اورنینه کورمیلر طلاق حلال دیگاچه آنك هر نوعسی توگلدر هیچده درست بولماغان حرام بولغان طلاقلرده کوب مثلا خاتوننی نفقه ومهردن کیچوب آیرلوب کیتسون دیوب آگا جبر وظلم ایتو هم نرسه‌لرن آلوب قالو مهرگه بیرگانلرن کیری آلوب قالوشکللی اشلر خاتوننی بیزار ایتوب طلاقنی صورارغه مجبوره ایتو کبی اشلر هیچده درست توگلدر اوشانداق بر یولی ایکی اوچ طلاق قیلو اصلا درست توگلدر هم حیض وقتنده طلاق قیلو درست توگلدر طلاقنك کورکام بولغانی بر الوغ سبب بولغانده غنه حیضدن پاك بولغان حالنده شول طهرده یقینلق ایتمه گان بولسه غنه طلاق قیلو در یوکلی حالنده هم طلاق قیلو تیوش توگلدر طلاق بولسه هم الله تعالی قاشنده ابغض الحلال یعنی حلالنك سویومسزره گی دیوب حدیث شریفده کیلگاندر شونك اوچون الوغ بر سبب بولماغانده واق تویه‌ك اش اوچون خاتوننی طلاق ایتو هیچده تیوش توگلدر. لمحرره.

(لَا تَدْرِی) سن بلماس سن ای طلاق ایتکوچی (لَعَلَّ اللّٰهَ یُحْدِثُ) شاید کم خدای تعالی پیدا قیلور (بَعْدَ ذٰلِكَ) اوشبو طلاق صوکنده (اَمْرًا) بر اشنی یعنی بلکه اول ایر اوزینك طلاق ایتکانینه اوکونور وطلاقلندن رجوع قیلور شول سببلی عدتلری طولغانچه ایودن چقارما کز (فَاِذَا بَلَغْنَ) بس هر قایچان ایرشسه‌لر طلاق ایتولمش خاتونلر (اَجَلَهُنَّ) اوزلرینك مدتلرینه یعنی عدتلری طولسه (فَاَمْسِكُوهُنَّ) بس طوتکزسز آنلرنی یعنی طلاقدن رجوع قیلکز وآنلرنی ینه خاتون ایتوب طوتکز (بِمَعْرُوفٍ) ایدگولك برله یعنی کورکام ترکلك قیلکز (اَوْ فَارِقُوهُنَّ) یا ایسه آیرلکز آنلردن وآنلرنی یبارکز (بِمَعْرُوفٍ) یخشیلق برله یعنی تیوشلی بولغان حقلرینی بیروب یبارکز ظلم قیلما کز (وَاَشْهِدُوا) هم گواه قیلکز (ذَوَیْ عَدْلٍ) ایکی عدللك ایاسی کشیلرنی (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی مسلمانلردن ایکی فاسق بولماغان کشینی طلاقدن رجوع ایتمه‌ککزگه گواه قیلکز بواش مستحبدر (وَاَقِیمُوا الشَّهَادَةَ) وقائم قیلکز گواهلقنی ای گواه بولغان کمسه‌لر حاجت وقتنده (لِلّٰهِ) خدای تعالی‌نك رضاسی اوچون (ذٰلِكُمْ) اوشبو گواه بولماق هم شهادتنی اقامت ایتمك (یُوعَظُ بِهِ) وعظ‌نور آنك برله (مَنْ كَانَ یُؤْمِنُ) هر کمسه‌کم اشانور بولدی (بِاللّٰهِ) خدای تعالی‌گه (وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ) هم آخرت کونینه (وَمَنْ یَتَّقِ اللّٰهَ) وهر کم قورقسه خدای تعالی‌دن وگناهدن صاقلانسه (یَجْعَلْ لَهُ) قیلور خدای تعالی اول کمسه اوچون (مَخْرَجًا) بر مخرجنی یعنی دنیا وآخرت قایغولرندن آنی خلاص قیلور یا که آکا حلالدن رزق ایرشدرور (وَیَرْزُقْهُ) هم رزق بیرور آکا (مِنْ حَیْثُ لَا یَحْتَسِبُ) شول اورندن کم گمان قیلماس اول کمسه یعنی هیچده خاطرینه کیلمه‌گان اورنلردن آکا رزق ایرشدرور تقوالق سببلی (وَمَنْ یَتَوَكَّلْ) وهر کم توکل قیلسه (عَلَى اللّٰهِ) خدای تعالی اوزرینه (فَهُوَ حَسْبُهُ) بس خدای تعالی کفایه ایتکوچیدر اول کمسه‌گه (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (بَالِغُ اَمْرِهِ) ایرشدرگوچیدر اوز اشینی تلگان یرینه (قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ) تحقیق قیلدی خدای تعالی (لِكُلِّ شَیْءٍ) هر برنرسه اوچون (قَدْرًا) برمقدار واولچاونی‌کم شوندن آرتق هم کیم بولماس مرویدرکه حیض کوره طورغان خاتونلرنك عدتلری اوچ حیض بولماق برله آیت نازل بولغاچ صحابه‌لر حیض کورمای طورغان خاتونلرنك عدتلری نی‌قدر دردیوب صورادیلر آیت کیلدی‌کم (وَاللّٰائِی یَئِسْنَ) وشول خاتونلرکم امیدسز بولدیلر (مِنَ الْمَحِیضِ)

حیض کورودن قارطایماق سببلی (مِنْ نِسَآئِكُمْ) خاتونلرکزدن (ان ارْتَبْتُمْ) اگر شکگه قالسه‌کزسز آنلرنك حکمنده یعنی عدتلری نی قدر بولماقینی بلماسه‌کز (فَعِدَّتُهُنَّ) بس آنلرنك عدتلرینك زمانی (ثَلٰثَةُ اَشْهُرٍ) اوچ آیلردر (وَاللّٰئِی لَمْ یَحِضْنَ) هم شول خاتونلرکم حیض کورمادیلر یاشلك سببلی آنلرنك هم عدتلری اوچ آیدر (وَاُولٰتُ الْاَحْمَالِ) ویوکلر ایالری بولغوچی یعنی حامله بولغان خاتونلر (اَجَلُهُنَّ) آنلرنك عدتلرینك چیگی (اَنْ یَضَعْنَ) قویماقلریدر (حَمْلَهُنَّ) یوکلرینی یعنی بالالرینی طوغرغاچ عدتلری طولار (وَمَنْ یَتَّقِ اللّٰهَ) وهرکم قورقسه خدای تعالی‌دن وآنك حکملرینی رعایه ایتسه (یَجْعَلْ لَهُ) قیلور خدای تعالی اول کمسه‌گه (مِنْ اَمْرِهِ) آنك اشندن (یُسْرًا) ینگللکنی یعنی تقوالقی سببلی اول کمسه‌نك اشلرینی آسان وینگل قیلور (ذٰلِكَ) اوشبو ذکر ایتولمش حکم (اَمْرُ اللّٰهِ) خدای تعالی‌نك حکمیدر (اَنْزَلَهُ اِلَیْكُمْ) ایندردی آنی خدای لوح المحفوظدن سزلر صاری (وَمَنْ یَتَّقِ اللّٰهَ) وهرکم قورقسه خدایندن عذابندن وحکمینی قبول أیلهسه (یُكَفِّرْ عَنْهُ سَیِّاٰتِهِ) اورتور ویارلقار خدای تعالی اول کمسه‌دن آنك یاوزلقلرینی (وَیُعْظِمْ لَهُ اَجْرًا) هم اولوغ قیلور آنك اوچون اجر وثوابنی (اَسْكِنُوهُنَّ) طورغزکز اول طلاق ایتکان خاتونلرکزنی (مِنْ حَیْثُ سَكَنْتُمْ) شول اورندن‌کم طوردکزسز اوزلرکز (مِنْ وُجْدِكُمْ) اوزکزنك طاقتکز وسعندن یعنی اوزکزنك کوچکز یتکان اورنده طوتکز وطاقتکز مقداری تربیه ایتکز (وَلَا تُضَآرُّوهُنَّ) هم رنج واذیت ایرشدرمه‌کز اول خاتونلرغه نفقه ومسکن طوغریسنده (لِتُضَیِّقُوا) طارلق ایتمه‌کز اوچون (عَلَیْهِنَّ) آنلر اوزرینه (وَاِنْ كُنَّ) وا گر بولسه‌لر طلاق ایتولمش خاتونلر (اُولٰتِ حَمْلٍ) یوك ایالری یعنی یوکلی بولسه‌لر (فَاَنْفِقُوا عَلَیْهِنَّ) بس نفقه بیرکز آنلر اوزره (حَتّٰی یَضَعْنَ) تا کم قویغانلرینه‌چه (حَمْلَهُنَّ) یوکلرینی یعنی بالالرینی طوغدرب عدتلری طولغانغه قدر آنلرغه نفقه بیرکز (فَاِنْ اَرْضَعْنَ) بس اگر سوت ایمزسه‌لر اول خاتونلر نکاح علاقه‌سی کیسولگاندن صوك (لَكُمْ) سزنك بالالرکزغه (فَاٰتُوهُنَّ) بس بیرکزسز آنلرغه (اُجُورَهُنَّ) آنلرنك اجرتلرینی سوت ایمزگانلری اوچون (وَاْتَمِرُوا) دخی کیکاش قیلکزلر بالالراشی طوغریسنده (بَیْنَكُمْ) اوز آرا کزده (بِمَعْرُوفٍ) یخشیلق برله ارضاع هم اجرت خصوصلرنده (وَاِنْ تَعَاسَرْتُمْ) وا گر طارلانسه‌کز وچیتن کورسه‌کز ای آنا برله آنا بالانی ایمزمه‌کدن هم

اجرت بیرمه‌کدن یعنی آناسی ایمزمه‌کنی تله‌مه‌سه یا که آناسی اجرت بیراسی کیلماسه (فسترضع) بس تیزدرکم ایمزور وسوت بیرور (لَهُ) اول بالاغه (اُخْرَی) ایکنچی خاتون یعنی ایکنچی بر خاتوننی ایمزمك اوچون یاللارلر آناسینی کوچله‌ماسلر (لِیُنْفِقْ) کرا کدرکم نفقه بیرسون (ذُوسَعَة) کیکلك ودولت ایاسی بولغان کشی (مِنْ سَعَتِه) اوزینك دولتندن یعنی اوزینك بایلغینه قاراب طلاق ایتکان خاتونینه نفقه بیرمك کیره‌کدر (وَمَنْ قُدِرَ عَلَیْهِ) وهر کمسه کم طار قیلنمش بولدی آنك اوزرینه (رِزْقُه) آنك رزقی یعنی فقیر کمسه بولسه (فَلْیُنْفِقْ) بس کیره‌کدرکم نفقه بیرسون اول فقیر (مِمَّا آتَیهُ اللهُ) شول نرسه‌دن‌کم بیرگاندر آکا خدای (لَا یُکَلِّفُ اللهُ) تکلیف ایتمه‌س وکوچله‌ماس خدای تعالی (نَفْسًا) هیچ‌بر نفسنی (اِلَّا مَا آتَیهَا) مگر شول نرسه‌نی نفقه‌ایتمك برله تکلیف قیلورکم بیردی‌آنی خدای تعالی اول نفسکه یعنی کوچی یتمه‌گاننی‌بیرمك برله کوچله‌مه‌س (سَیَجْعَلُ اللهُ) تیزدرکم قیلور خدای تعالی (بَعْدَ عُسْرٍ) چیتنلك وطارلق صوکنده (یُسْرًا) ینگللك وبایلقنی (وَکَاَیِّنْ مِنْ قَرْیَة) وکوب قریه‌اهللرندن کم جهل وعناد یوزندن (عَتَتْ) باش طارتدیلر واعراض قیلدیلر (عَنْ اَمْرِ رَبِّهَا) اوزپروردکارلرینك فرمانندن (وَرُسُلِه) هم پیغمبرلرینك سوزندن (فَحَاسَبْنَاهَا) بس حساب قیلورمز بز آنلرنی قیامت کونده (حِسَابًا شَدِیدًا) قاطی حساب برله (وَعَذَّبْنَاهَا) دخی عذاب قیلدق بز آنلرنی دنیاده یا که عذاب قیلورمز آخرتده (عَذَابًا نُکْرًا) فورقنچلی عذاب برله (فَذَاقَتْ) بس طاتورلر اول قریه‌لرنك اهللری (وَبَالَ اَمْرِهَا) اشلرینك عقوبتینی (وَکَانَ) هم بولدی (عَاقِبَةُ اَمْرِهَا) اشلرینك صوکی (خُسْرًا) زیان وخسران کم منکولك جنتدن محروم قالوب تموغغه کرورلر (اَعَدَّ اللهُ لَهُمْ) حاضرله‌گاندر خدای آنلر اوچون (عَذَابًا شَدِیدًا) قاطی عذابنی هر ایکی دنیاده (فَاتَّقُوا اللهَ) بس قورقکزلر خدایندن عذابندن (یَا اُولِی الْاَلْبَابِ) ای عقللر ایالری (اَلَّذِینَ اٰمَنُوا) آنداین عقل ایالری کم ایمان کیلتوردیلر (قَدْ اَنْزَلَ اللهُ) تحقیق ایندردی خدای تعالی (اِلَیْکُمْ ذِکْرًا) سزنك صاری وعظ ونصیحتنی کم قرآندر هم ایندردی سزلرگه (رَسُولًا) بر رسولنی کم محمد علیه السلامدر (یَتْلُوا عَلَیْکُمْ) اوقور اول رسول سزنك اوزرکزگه (اٰیَاتِ اللهِ) خدای تعالی کتابینك آیتلرینی (مُبَیِّنَاتٍ) روشن ایتکوچی بولغان آیتلرنی (لِیُخْرِجَ) تاکم چقارسون اوچون خدای تعالی (اَلَّذِینَ اٰمَنُوا) شول کمسه‌لرنی کم ایمان

کیلتوردیلر (وَعملُوا الصّالحات) هم أشله‌دیلر ایدگو عمللرنی (منَ الظُّلُمات) قارانغولقلردن یعنی کفر وضلالت قارانغولرندن (الَی النُّور) ایمان وهدایت نوری صاری (ومَن یُؤمن بالله) وهر کم اوشانسه خدای تعالی گه (ویَعمَل صالحًا) هم أشله‌سه ایدگو عملنی (یُدخلهُ) کرگزور آنی خدای تعالی (جنّات) شوندای جنت باغچه‌لرینه کم (تَجری من تَحتها الأنهار) آقار اول جنتلرنك منزللری آستندن یلغه‌لر (خالدین فیها) منگو قالغوچیلر بولورلر اول جنتلرده (أبدًا) همیشه هیچ برزوالسز وانتقالسز (قد أحسن الله) تحقیق کورکام قیلدی خدای تعالی جنتده (له) ایدگو عمل قیلغوچی مؤمن اوچون (رزقًا) رزقنی (الله الّذی) الله تعالی شول ذاتدرکم (خلق سبع سموات) یاراتدی اول یدی قات کوکلرنی (ومن الأرض) هم یاراتدی یردن (مثلهن) اول کوکلر اوخشاشلینی یعنی یرنی هم یدی قات ایتوب یاراتدی (یتنزّل الأمر) اینه‌ر خدای تعالی‌نك فرمانی وقضاسی (بینهن) کوکلر ویرلر آراسنده (لتعلموا) تاکم بلمه کگز اوچون سزلر (أنّ الله علی کلّ شیء) شونی کم درستلکله خدای تعالی بارچه نرسه اوزرینه (قدیر) کوچی یتکوچیدر (وأنّ الله) دخی بلمه کگز اوچون شونی کم خدای تعالی (قد أحاط) تحقیق احاطه أیله‌دی (بکلّ شیء) بارچه نرسه‌نی (علمًا) علم وبلمه‌ك یوزندن یعنی خدای تعالی‌نك قدرتی وعلمی بارچه نرسه‌نی محیط وشاملدر.

سورة التحریم مدنیة وهی اثنتا عشرة آیة

۶۵ نجی سوره تحریم سوره‌سی مدینه‌ده نازلدر ۱۲ آیتدر

بسم الله الرحمن الرحیم

منقولدرکه رسول الله علیه السلام حضرتی بال شربتینی سویه‌ر ایدی زینب رضی الله عنهانك بر وقتده بر مقدار بالی بار ایدی هر قایچان پیغمبر حضرتی آنك حجره‌سینه کیلسه حضرت زینب بال شربتی یاصاب بیرورایدی حضرت پیغمبر آنی أچه‌ر ایدی شول جهتدن زینب‌نك حجره‌سنده کوبره‌ك تورور ایدی بو اش ازواج مطهرات حضرتلرینه آغر کیلدی حضرت عائشه وحفصه رضی الله عنهما اتفاق ایله‌ب رسول حضرتی بال شربتینی أچکاندن صوكره هر قایولرینك حجره‌سینه کیلسه یا رسول الله سزدن معافیر چه‌چه‌گینك ایسی کیله‌در دیوب ایتمه‌کچی بولدیلر معافیر بر آغاچنك اسمیدرکم چه‌چه‌گی صاصی ایسلی بولور پیغمبرمز

علیه السلام ناچار ایسدن غایت صاقلانور ایدی بس اول حضرت بال شربتینی
اچکاندن صوڭ حضرت عائشه وحضرت حفصه‌نڭ حجره‌لرینه کیلکاچ آنلر یارسول
الله سزدن معافیر ایسی کیله‌در دیدیلر حضرت بیوردی کم مین معافیر آشامادم
لکن زینب نڭ حجره‌سنده بال شربتی اچدم آنلر أیتدیلر احتمالدرکم بال قورطی
شول آغاچنڭ چه‌چه‌گندن اول بالنی آلغان بولسه شول سببلی اول بالنی آشاغان
کشینڭ آعزندن آنڭ ایسی کیلسه دیدیلر شوندن صوڭ رسول علیه السلام
حضرتی بالنی اوزیمگه حرام ایتدم موندن صوڭ هیچده بال آشامام دیوب عهد
قیلدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (یَا أَیُّهَا النَّبِیُّ) ای پیغمبر علیه السلام (لِمَ
تحرم) نی اوچون سین حرام قیلورسن (مَا أَحَلَّ اللّٰهُ لَكَ) خدای سیڭا حلال
ایتکان نرسه‌نی یعنی بالنی خدای حلال قیلدی سین آنی اوزڭا نی اوچون حرام
قیلاسن بو سوره‌نڭ سبب نزولنده ایکنچی روایت هم تفسیرلرده مذکوردر
(تَبْتَغِی) سین استه‌رسن (مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ) خاتونلرڭنڭ راضیلقینی (وَاللّٰهُ غَفُورٌ)
وخدای تعالی یارلقاءوچیدر گناهلرنی (رَحِیمٌ) مهربان ومرحمتلیدر مؤمنلرگه (قَدْ
فَرَضَ اللّٰهُ) تحقیق مقرر قیلدی خدای تعالی وبیان ایتدی (لَكُمْ) سزنڭ اوچون
(تَحِلَّةَ أَیْمَانِكُمْ) ایتکان آنطلرڭزنی چیشمه‌کنڭ طریقینی یعنی هر قایچان بو
اشنی قیلورمز یا که قیلماسمز دیوب آنط اچسه‌ڭز وعهد قیلسه‌ڭز کفارت
اوته‌مه‌ڭ برله اول آنطڭز چیشولور وآندن قوتلورسز شونڭ بیانی مائده
سوره‌سنده اوتدی (وَاللّٰهُ مَوْلَاكُمْ) وخدای تعالی سزنڭ دوستڭز واشلرڭزنی
باشقارغوچیڭزدر (وَهُوَ الْعَلِیمُ) هم خدای تعالی بلگوچیدر بنه‌لرنڭ مصلحتلرینی
(الْحَكِیمُ) حکمت ومصلحت برله اش قیلغوچیدر بنده‌لر توغریسنده (وَإِذْ أَسَرَّ
النَّبِیُّ) یاد قیلڭز ای مؤمنلر شول وقت کم یاشرن سر ایتدی پیغمبر علیه
السلام (إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ) خاتونلرینڭ بعضسینه یعنی حفصه‌گه ایتدی (حَدِیثًا)
برسوزنی یعنی بالنی اوزمگه حرام قیلدم دیدی یا که ماریهٔ قبطیه‌نی اوزمگه
حرام قیلدم دیدی حفصه اول سوزنی حضرت عائشه‌گه سویله‌دی (فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ)
بس خبر قیلغانی زمانده حفصه اول سوز برله یعنی اول سوزنی حضرت عائشه‌گه
ایتکانی زمانده (وَأَظْهَرَهُ اللّٰهُ عَلَیْهِ) هم ظاهر قیلغانی وبلدرگانی زمانده خدای
تعالی پیغمبر علیه السلامغه اول اشنی یعنی حفصه‌نڭ مذکور سوزنی عائشه‌گه
ایتکانلکینی (عَرَّفَ بَعْضَهُ) طانوتدی وبلدردی پیغمبر علیه السلام حفصه‌گه اول

سوزنك بعضسینی یعنی پیغمبر حضرتی حفصه‌گه ایتدی مین سیكا فلان وفلان سوزلرنی سر ایتوب ایتكان ایدم سین اول سوزنك بعضسینی عائشه‌گه سویله‌گان‌سن (وَاَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ) هم اعراض قیلدی پیغمبر علیه السلام آنك بعضسندن یعنی حفصه پیغمبر علیه السلام ایتكان سوزلرنك بارچه‌سینی حضرت عائشه‌گه سویله‌گان بولسه‌ده حضرت پیغمبر آكا بارچه‌سینی عائشه‌گه بلدرگانسك دیمه‌دی بلكه بعضسینی یعنی بالنی حرام ایتكانلكینی گنه ایتكانسك دیدی باشقه‌سندن اعراض قیلدی (فَلَمَّا نَبَّاَهَا بِهِ) بس خبر بیرگانی زمانده پیغمبر علیه‌السلام حفصه حضرتینه اول اش برله (قَالَتْ) ایتدی حفصه (مَنْ اَنْبَاَكَ هٰذَا) كم خبر بیردی وبلدردی سیكا اوشبو اشنی یعنی مینم سینك سوزكنی وبالنی حرام قیلغانكنی عائشه‌گه ایتكانمنی سین قایدن بلدك دیدی (قَالَ) ایتدی پیغمبر علیه‌السلام حفصه‌گه (نَبَّاَنِیَ الْعَلِیمُ) خبر بیردی وبلدردی میكا یاشرن سرلرنی بلگوچی خدای تعالی (الْخَبِیرُ) خبر طوتقوچی خدای تعالی كوكللرده بولغان اشلردن (اِنْ تَتُوبَآ) اگر توبه‌قیلسه‌كز سز ای حفصه‌هم عائشه وقایتسه‌كز (اِلَی اللّٰهِ) خدای تعالی صاری وپیغمبر علیه السلام نك مبارك خاطرینی رنجتماسه‌كز وآكا یاردمچی بولساكز سزنك اوچون یخشیراق وفائده‌لیراك بولور (فَقَدْ صَغَتْ) بس تحقیق دوكاندر (قُلُوبُكُمَا) سزنك كوكللركز صوابدن كم پیغمبر علیه السلامنك سرینی صاقلاب توتماسسز یاكه مراد اگر سزلر ای حفصه وعائشه خدایغه توبه قیلوب اول اشدن قایتساكز بس تحقیق میل ایتدی سزنك كوكللركز صواب یولینه (وَاِنْ تَظَاهَرَا) واگر بر برگزگه یاردمچی بولساكز (عَلَیْهِ) پیغمبر علیه السلام خاطرینی رنجتمك اوزره (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلكده الله تعالی (هُوَ مَوْلَیْهُ) اولدر پیغمبر علیه السلامنك دوستی كم آكا یاردم قیلور (وَجِبْرِیلُ) هم جبرائیل‌در آنك دوستی ویولداشی كم آكا مدد ایلار (وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِینَ) دخی مؤمنلرنك ایگولری پیغمبر علیه السلامغه دوستدر وآكا یارگوچیلردر آنلردن مراد صحابه‌لر یاكه ابوبكر صدیق برله عمر فاروق رضی الله عنهما در كم عائشه وحفصه‌نك آتالریدر حضرت پیغمبرنك رضاسی اوچون بالالرینی ایثار ایلادیلر (وَالْمَلَآئِكَةُ) هم بارچه فرشته‌لر (بَعْدَ ذٰلِكَ) اوشبونك صوكنده (ظَهِیرٌ) یاردم ایتكوچیلردر پیغمبر علیه السلامغه (عَسَی رَبُّهُ) شایدكم پیغمبرنك پروردكاری (اِنْ طَلَّقَكُنَّ) اگر فرضا طلاق ایتسه پیغمبر سزلرنی (اَنْ یُبْدِلَهُ) شولكم آلشدرور آكا (اَزْوَاجًا خَیْرًا مِنْكُنَّ) سزلردن یخشیراق بولغان

خاتونلرنی یعنی شایدکم خدای‌تعالی پیغمبر حضرتینه سزنك اورکزغه سزدن آرتوغراق بولغان خاتونلر روزی قیلور بو سوز ازواج مطهرات حضراتینی تخویف اوچوندر بس اول یخشیراق بولغان خاتونلرنی تعریف ایلاب بیوردی (مُسْلِمَات) خدای‌نك فرمانینه انقیاد اینکوچی وبوی صونغوچی خاتونلرنی (مُؤْمِنَات) اخلاص برله اشانغوچی خاتونلر (قَانِتَات) نمازنی اوتا گوچیلر (تَائِبَات) گناه‌دن توبه‌اینکوچیلر (عَابِدَات) عبادت قیلغوچیلر (سَائِحَات) روزه توتقوچیلر (ثَيِّبَات) ایرکورگان وطول خاتونلر (وَأَبْكَارًا) هم باکره‌لر ایر کورگان خاتوندن مراد فرعون خاتونی آیسه وباکره‌دن مراد عیسی پیغمبر آناسی مریم‌در دیمشلر خدای‌تعالی بو ایکی خاتوننی جنتده پیغمبرمز علیه السلامغه نکاحلاب بیرور (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (قُوا أَنْفُسَكُمْ) صافلاکزلر اوز نفسلرکزنی گناه‌لرنی قویماق برله (وَأَهْلِيكُمْ) هم صافلاکزلر خاتونلرکز وبالالرکزنی وعظ ونصیحت اینمك برله (نَارًا) شول اوطدن کم (وَقُودُهَا النَّاسُ) اول اوطنك یانا تورغان اوطونی آدمیلردر (وَالْحِجَارَةُ) هم طاشلردر یعنی کوکرد طاشلر یدرکم اوطنك اسیلکینی زیاده قیلور یاکه طاشدن یاصالغان پونلردر (عَلَيْهَا) اول اوط اوزرینه مؤکل بولغوچیلردر (مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ) قاطی سوزلی بولغان فرشته‌لر یعنی زبانیلر (شِدَادٌ) قوتلی وکوچلی بولغوچیلر (لَا يَعْصُونَ اللَّهَ) فارشماسلر اول فرشته‌لر الله تعالی‌گه (مَا أَمَرَهُمْ) شول نرسه‌ده کم بیوردی آنلرغه خدای تعالی یعنی فرمانغه هیچده خلافلق ایتماسلر (وَيَفْعَلُونَ) هم قیلورلر آنلر (مَا يُؤْمَرُونَ) شول نرسه‌نی کم بیورلمش بولورلر آنك برله زبانی‌لر کفر اهلینی سوروب تموغنك چیتنه کیلتورگاچ آنلر اعتذار قیلوب یالبارورلر وخدای‌تعالی‌دن خلاصلق استارلر حق‌تعالی آنلرغه بیورورکم (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا) ای ایمان کیلتورمه گان کمسه‌لر (لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ) اعتذار قیلماکز وعذر کیلتورماکز اوشبو کون زیراکه بو کونده هیچ عذر مقبول بولماس وفائده بیرماس (إِنَّمَا تُجْزَوْنَ) موندن باشقه ایماسدرکم سزلر جزا بیرلمش بولورسز اوشبو قیامت کونده (مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه‌نك جزاسینی کم اشلار بولدکز دنیاده وقتکزده (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (تُوبُوا إِلَى اللَّهِ) توبه قیلکز گناه‌دن وقایتکز خدای تعالی صاری (تَوْبَةً نَصُوحًا) شوندایین توبه قیلماق کم آندن صوك هیچده گناه‌غه میل وقصد ایتولماس (عَسَى رَبُّكُمْ) یقیندرکم سزنك ربکز اگر توبه قیلساکز

(اَنْ یُکَفِّرَ عَنْکُمْ) شولکم کیچسه سزلردن (سَیِّئَاتِکُمْ) گناه‌لرکزنی توبه سببلی (وَیُدْخِلَکُمْ) هم کرگزسه سزلرنی (جَنَّات) شول جنتلرگه کم (تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ) آقار اول جنتلرنك کوشك‌لری آستندن یلغه‌لر (یَوْمَ لَا یُخْزِی اللّٰهُ النَّبِیَّ) شول کونده کم حجالتکه قالدرماس ویاطلی ایتماس خدای تعالی اوزینك پیغمبرینی یعنی آنك شفاعتینی قایتارماس قبول قیلور (وَالَّذِینَ اٰمَنُوا) دخی خور قیلماس ایمان کیلتورگان کمسه‌لرنی (مَعَهُ) اول پیغمبر علیه السلام برله (نُورُهُمْ) آنلرنك نورلری (یَسْعَی) آشوغوب بارور وبالقور (بَیْنَ اَیْدِیهِمْ) آنلرنك آللرنده (وَبِاَیْمَانِهِمْ) هم اوك یافلرند، (یَقُولُونَ) ایتورلر اول مؤمنلر (رَبَّنَا) ای بزنك پروردکاریمز (اَتْمِمْ لَنَا) تمام ایتکل سین بزلرگه (نُورَنَا) بزنك نورمزنی ویافطی‌لقمزنی یعنی باقی ودایم ایلا گل (وَاغْفِرْ لَنَا) هم یارلقاغل سین بزنك گناه‌لریمزنی (اِنَّكَ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ) درستلکه سین بارچه نرسه اوزره (قَدِیرٌ) کوچی یتکوچی سین (یَا اَیُّهَا النَّبِیُّ) ای پیغمبر علیه السلام (جَاهِدِ الْکُفَّارَ) صوغش قیلغل کفر اهلی برله قلچ برله (وَالْمُنَافِقِینَ) هم منافقلر برله صوغش قیلغل آنلرنی قورقتماق برله (وَاغْلُظْ عَلَیْهِمْ) دخی قاطیلق قیلغل آنلر اوزرینه (وَمَاْوَاهُمْ جَهَنَّمُ) وآنلرنك اورنلری تموغدر (وَبِئْسَ الْمَصِیرُ) ونی یاوز اورله‌چك اورندر تموغ (ضَرَبَ اللّٰهُ) بیان ایتدی خدای تعالی (مَثَلًا) بر مثلنی (لِلَّذِینَ کَفَرُوا) ایمان کیلتورماگان کمسه‌لر اوچون وآنلرغه مثل ایتوب کیلتوردی (امْرَاَةَ نُوحٍ) نوح پیغمبر خاتونینی کم واهل اسملی ایدی (وَامْرَاَةَ لُوطٍ) هم لوط پیغمبر خاتونینی کم واهل اسملی ایدی (کَانَتَا) بولدی‌لر اوشبو ایکی خاتون (تَحْتَ عَبْدَیْنِ) ایکی بنده‌نك حکمی آستنده (مِنْ عِبَادِنَا) بزنك بنده‌لریمزدن (صَالِحَیْنِ) ایکی ایزگو بنده‌نك یعنی نوح ولوط علیهما السلامنك نکاحلرنده ایدیلر (فَخَانَتَاهُمَا) بس خیانت ایتدیلر اول ایکی خاتون نوح برله لوطقه یعنی ایمان کیلتورمادیلر وایرلرینه دشمان بولوب ضررنی قصد ایتدیلر (فَلَمْ یُغْنِیَا) بس دفع قیلمادیلر اوشبو ایکی پیغمبر (عَنْهُمَا) اول ایکی خاتوندن (مِنَ اللّٰهِ شَیْئًا) خدایدنك عذابندن برنرسه‌نی‌ده نوح علیه السلام خاتونی طوفانغه غرق بولدی لوط علیه السلام خاتونی هم قوم برله برگه هلاك بولدی پیغمبر خاتونی بولولری فائده بیرمادی (وَقِیلَ) هم ایتولور اول ایکی خاتونغه قیامتده (ادْخُلَا النَّارَ) کرکزسز تموغغه (مَعَ الدَّاخِلِینَ) کرگوچیلر برله کفر اهلندن (وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا) دخی بیان قیلدی

خدای تعالی مثلنی (لِلَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیلتورگان کمسه‌لر اوچون وآنلرغه مثل ایتوب کیلتوردی (امرأة فرعون) فرعون خاتونی آیسه‌نی (اذْقالَتْ) شول وقت کم ایندی اول آیسه (رَبِّ ابْنِ لِي) ای مینم پروردکارم بنا قیلغل سین مینم اوچون (عِنْدَكَ) اوزفاشکده (بَيْتًا) بر ایونی (فِي الْجَنَّةِ) جنتده یعنی مقام قربده میکا اورن بیرگل (وَنَجِّنِي) هم قوتقارغل مینی (مِنْ فِرْعَوْنَ) فرعوندن (وَعَمَلِهِ) هم آنك اشندن یعنی مینی فرعوننك عذابندن توتقارغل (وَنَجِّنِي) دخی قوتقارغل سین مینی (مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ظالملر گروهندن یعنی فرعون قومندن قوتقارغل دیوب دعا قیلدی حق تعالی آنك دعاسینی قبول ایتدی فرعون آنی برتخته اوزرینه قاداقلاب قویاشقه طاشلاتقان ایدی شول عذاب اچنده حق تعالی آنك کوزندن حجابنی کوتارب جنتداگی درجه‌لرینی آکا کورکازدی غایت شادلق برله جان بیردی (وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرانَ) دخی مثل ایتوب کیلتوردی خدای پیغمبر علیه‌السلام خاتونلری اوچون هم باشقه مؤمنلر اوچون عمران قزی مریمنی (الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَها) آنداین مریم کم صافلادی اول اوزینك ایته‌کینی حرامدن وبوزق اشکه هیچده میل ایتمه‌دی (فَنَفَخْنا فِيهِ) بس نفخ قیلدق بز آنك کولمه‌کینك یافاسی اچینه (مِنْ رُوحِنا) یاراتقان روحمزدن یعنی جبرائیل علیه‌السلام خدایمك امری برله آکا اوردی شوندن عیسی علیه‌السلام حاصل بولدی (وَصَدَّقَتْ) همراست توتدی حضرت مریم واشاندی (بِكَلِماتِ رَبِّها) پروردکارینك سوزلرینه یعنی انجیلدن الگاری ایندرگان کتابلرینه یاکه جبرائیلنك وعده‌لرینه اشاندی (وَكُتُبِهِ) دخی خدایمك کتابلرینه یعنی انجیل‌گه یاکه لوح المحفوظده یازلغان نرسه‌لرگه اشاندی یاکه خدایمك بارچه کتابلرینه اشاندی (وَكانَتْ) هم بولدی حضرت مریم (مِنَ الْقانِتِينَ) فرمانغه بوی صونغوچیلردن یاکه عبادتکه دایمچیلق ایتکوچیلردن خبرده کیلمشدر کم ایرلردن کمالتکه ایرشکان کشی کوبدر امّا خاتونلردن کامله بولغانلر دورتدر مریم بنت عمران وفرعون خاتونی آیسه هم خدیجه بنت خویلد وفاطمه بنت محمد صلی‌الله علیه وسلم والله اعلم.

سورة الملك مكية وهی ثلثون آية

٦٦ نجی سوره ملك سوره‌سی مكه‌ده نازلدر ٣٠ آيتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

٢٩

(*) الجزء التاسع والعشرون

(*) (تَبَارَكَ) بيوك واولوغراق بولدی (الَّذِی بِيَدِهِ الْمُلْكُ) شول خدای تعالی كم آنك يد قدرتنده وتصرفنده در پادشاهلق بارچه عالملرگه (وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ) هم اول خدای تعالی بارچه نرسه اوزره (قَدِيرٌ) كوچی يتكوچيدر (الَّذِی خَلَقَ الْمَوْتَ) آنداين خدای تعالی كم ياراتدی اولومنی (وَالْحَيٰوةَ) هم تركلكنی يعنی اولتورگوچی وكيری ترگزگوچی اولدر بارچه جان ايه‌سينی ياكه موتدن مراد اوشبو دنيا وحيوتدن مراد آخرتدر يعنی دنيانی هم آخرتنی ياراتدی (لِيَبْلُوَكُمْ) ناكم صناسون اوچون سزلرنی وظاهر بولسون اوچون شول كم (أَيُّكُمْ أَحْسَنُ) سزنك قايوكز كوركامراكدر (عَمَلًا) عمل يوزندن يعنی كمنك اخلاصی وتقوالغی آرتوغراقدر (وَهُوَ الْعَزِيزُ) واول خدای تعالی غالبدر اوزينك ملكنده (الْغَفُورُ) يارلقاغوچيدر قورقغوچيلرنك گناهلرينی (الَّذِی خَلَقَ) آنداين خدايدر كم ياراتدی (سَبْعَ سَمٰوَاتٍ) يدی كوكلرنی (طِبَاقًا) قات قات ايتوب يعنی برسی اوستنده ايكنچيسی ايتوب يدی طبقه أيله‌دی (مَا تَرَىٰ) سين كورماسسك ای كورگوچی (فِی خَلْقِ الرَّحْمٰنِ) خدای تعالی‌نك ياراتمانده كوكلرنی (مِنْ تَفَاوُتٍ) هيچ برخلل ونقصان هم برعيبنی (فَارْجِعِ الْبَصَرَ) بس كيری قايتارغل ودوندرگل كوزكنی كوك طرفينه (هَلْ تَرَىٰ) ايا سين كورورسكمو آنده (مِنْ فُطُورٍ) برعيب ونقصانلنی يعنی بر يتشمه‌گان يری باردرمو البته يوقدر (ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ) صكره ينه قايتارغل كوزنی وتكرار قاراغل (كَرَّتَيْنِ) بر مرتبه فاراماق صكره‌ينه بر مرتبه تاكم هيچ بر عيب ونقصان كورورسكمو (يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ) ايله‌نوروكيری قايتورسينك صاری كوزك (خَاسِئًا) خلل ونقصانلنی طابودن يراق بولغان حالده (وَهُوَ حَسِيرٌ) وحالانكه اول آروب وضعيفلانوب قالغوچيدر قات قات فاراماق سببلی يعنی نی قدر كوك طرفينه قاراسا كده عاقبت كوزكنك نوری بتوب ضعيفلانوب قالورسك كوكده هيچ برعيبنی ويتشمه‌گان يرينی طابا آلماسسك چونكه آنك عيبی ونقصانی يوقدر (وَلَقَدْ زَيَّنَّا) وتحقيق زينتلی ايتدك وبيزادك بز (السَّمَاءَ الدُّنْيَا) يريوزينه ياقنراق بولغوچی كوكنی (بِمَصَابِيحَ) ياقترغوچی چراغلر كبی بولغان يولدزلر برله

(وجعلناها) هم قیلدق بز یولدزلرنی (رجوما للشیاطین) رجم قیلغوچیلر وسورگوچیلر شیطانلر اوچون یعنی هرقایچان شیطانلر کوکگه منوب فرشته‌لر سوزینی طکلاماقچی بولسه‌لر آنلرنی یولدزلر برله آطوب هلاك ایتارلر (واعتدنا لهم) دخی حاضرلادك بز اول شیطانلر اوچون آخرتده (عذاب السعیر) قزدرلمش اوط عذابینی (وللذین کفروا) وبولغوچیدر شول کمسه‌لرکه کم ایمان کیلتورمه‌دیلر پریلردن وآدمیلردن (بربهم) اوزپروردکارلرینه (عذاب جهنم) تموغ عذابی (وبئس المصیر) ونی یاوز اورله‌چك اورندر تموغ (اذا القوا) هرقایچان صالونمش بولسه‌لر کفر اهلی (فیها) اول تموغده (سمعوا) ایتشورلر آنلر (لها شهیقا) اول تموغنك ایشاك آوازی کبی مکروه آوازینی یعنی تموغ برقوقنچلی طاوش برله فریاد قیلور (وهی تفور) وحالانکه اول تموغ قاینار وقاینـاب تورماق سببلی آنلرنی برمرتبه اوستکه چقارور وبرمرتبه ایك توپکه توشورور قایناب تورغان قزانداغی ایت کبی (تکاد تمیز) یافندرکم پاره پاره بولوب آیرلسه اول تموغ (من الغیظ) کفر اهلینه آچیغلانمافندن (کلما القی فیها) هربر صالونغانی زمانده اول تموغده (فوج) مشرکلردن برگروه (سألهم) صورار آنلردن (خزنتها) تموغنك خازنلری وصاقچیلری بولغان فرشته‌لر (ألم یأتکم نذیر) ایـا کیلمه‌دیمو سزلرگه دنیـاده وقتکزده برقورقتقوچی یعنی سزلرگه پیغمبر کیلمه‌دیمو وحق دینکه سزنی اوندمه‌دیمو دیوب صورارلر (قالوا) أیتورلر مشرکلر فرشته‌لر سوزینه جوابده (بلی قد جاءنا نذیر) بلی تحقیق کیلدی بزلرگه قورقتقوچی پیغمبر وبزلرنی اوشبو عذابلردن قورقتدی (فکذبنا) بس یالغـانغه توتدق بزاول پیغمبرنی وآنك سوزینه اوشانمادق (وقلنا) هـم أیتدك بز (ما نزل الله) ایندرمه‌دی خدای (من شیء) هیچ برنرسه‌نی سزأیتکان نرسه‌لردن یعنی وعده ووعید همامر ونهیلردن (ان أنتم) سزلر ایمه‌سسز ای رسوللر (الا فی ضلال کبیر) مگر اولوغ بولغوچی ضلالت وخطاده‌سز (وقالوا) هم أیتورلر مشرکلر تموغده (لو کنا نسمع) اگر ایشتور بولساق ایدی بزلر دنیاده پیغمبرلرنك سوزلرینی هوشلی قولاقلرمز برله (او نعقل) یـا ایسه آکلار بولساق ایدی وفکرله‌ب بلسه‌ك ایدی آنلرنك سوزلرینی (ما کنا) بولماس ایدك بزاوشبو کون (فی أصحاب السعیر) تموغ اهلی جمله‌سنده (فاعترفوا) بس اقرار قیلورلر مشرکلر اول وقتده (بذنبهم) قیلغـان گناهلری برله لکن اول کونده اقرار

ایتولری هیچ فائده بیرمه‌س (فَسُحقًا) بس خداینك رحمتندن یراقلق بولسون (لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ) تموغ اهللرینه (إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ) درستلکده شول کمسه‌لرکم قورقورلر (رَبَّهُمْ) پروردکارلرینك عذابندن (بِالْغَيْبِ) غیب ویاشرنلك برله یعنی قورقولرینك اثر وعلامتلرینی خلقدن یاشرورلر آولاقده خدایدن قورقوب یغلارلر (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ) بولغوچیدر آنلرغه خداینك یارلقاماقی (وَأَجْرٌ كَبِيرٌ) هم اولوغ اجر وثواب کم جنتدر مرویدرکه قریش مشرکلری پیغمبرمز علیه‌السلام حقنده نا معقول وتیوشسز سوزلر سویلهب نیچه مرتبه آنلرنك سوزلری توغریسنده حق تعالی آیت یبه‌روب پیغمبر حضرتینه بلدرگاچ اول مشرکلر اوز آرالرنده اتفاق أیلهب موندن صوك محمد علیه السلام طوغریسنده أیته طورغان سوزلرمزنی بر بریمزگه آولاقده یاشرن أیتورمز وآقرنغنه سویلهشورمز تاکم محمدنك خدایی سوزلرمزنی ایشتمه‌سون وآکا بزنك سوزمزنی بلدرمه‌سون دیوب قرار بیردیلر آیت کیلدیکم (وَأَسِرُّوا) ویاشرن قیلکزلر ای مشرکلر (قَوْلَكُمْ) محمد علیه‌السلام حقنده أیتکان سوزکزنی (أَوِ اجْهَرُوا بِهِ) یا ایسه آشکارا قیلکز وقچقروب سویلهکز اول سوزنی یعنی کیرك یاشرن وکیرك آشکارا سویلهکز هر ایکیسی برابر وتیکزدر خدای قاشنده (إِنَّهُ عَلِيمٌ) درستلکده اول خدای تعالی بلکوچیدر (بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکره کلرده بولغان نرسه‌لرنی یعنی تلکز برله أیتکانکزگه‌چه کوکلکزده‌گی فکر ونیتلرکزنی بلور بس آندن هیچ سوزنی یاشوره آلماسسز (أَلَا يَعْلَمُ) ایا بلمه‌سمو کوکللرده بولغان نرسه‌نی یعنی البته بلور (مَنْ خَلَقَ) شول کمسه کم یاراتدی کوکللرنی (وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) واول خدای تعالی‌در بارچه اشیانك باطنلرینی بلکوچی هم ظاهرلرندن خبر توتقوچی (هُوَ الَّذِي جَعَلَ) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم قیلدی (لَكُمُ الْأَرْضَ) سزنك اوچون بیرنی (ذَلُولًا) یومشاق ویورمهك اوچون اوکفابلی (فَامْشُوا) بس یورکزسز (فِي مَنَاكِبِهَا) اول بیرنك اطرافنده (وَكُلُوا) هم آشاکز (مِنْ رِزْقِهِ) خدای تعالی‌نك رزقندن (وَإِلَيْهِ النُّشُورُ) هم اول خدای تعالی صاری بولغوچیدر سزلرنك قایتمافکز (ءَأَمِنتُم) ایا ایمین بولدکزموسز ای کفر اهلی (مَنْ فِي السَّمَاءِ) شول کمسه‌دنکم سزنك زعمکزده کوکده‌در یعنی خدایدن یاکه عذابقه مؤکل بولغوچی فرشته‌دن ایمین بولدکزموکم جبرائیلدر (أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ) یوطدرماقندن سزلرنی بیرگه یعنی خداینك فرمانی برله سزلرنی بیر یوطماقندن

ایمین بولدکزمو (فَاذَا هِیَ) بس شول وقتده اول یر یعنی سزنی یوطقان وقتده (تَمُورُ) اضطراب قیلور وسلکنور هم سزلرنی اچکه‌رك طارتور (اَمْ اَمِنْتُمْ) یا ایسه سزلر ایمین بولدکزمو (مَنْ فِی السَّمَآءِ) شول خدای تعالی‌دنکم آنك عرشی کوکده‌در (اَنْ یُرْسِلَ) آنك یبه‌رمه‌کندن (عَلَیْکُمْ) سزنك اوزرکزکه (حَاصِبًا) واق طاشلرنی یعنی لوط قومینه یاغدرغان کبی سزنك اوستکزکه طاش یاغدرماقندن ایمین بولدکزمو (فَسَتَعْلَمُونَ) بس تیز درکم سزلر بلورسز عذابنی کورگانکزدن صوك (کَیْفَ نَذِیرِ) نیچوکدر مینم قورقتماقم (وَلَقَدْ کَذَّبَ) وتحقیق یالغانغه توتدیلر خدایناك رسوللرینی (اَلَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ) اوشبو مشرکلردن الگاری بولغان کمسه‌لر یعنی عاد وثمود قوملری کبی اوّلگی امتلر (فَکَیْفَ کَانَ) بس نیچك بولدی آنلرغه (نَکِیرِ) مینم عقوبتم وآنلرنی عذاب ایتمه‌کم (اَوَلَمْ یَرَوْا) ایا فاراماسلرمو (اِلَی الطَّیْرِ) قوشلر صاری (فَوْقَهُمْ) آنلرنك باشلری اوستنده هواده (صَآفَّاتٍ) صفلر باغلاب تورغوچیلر بولغانلری حالده آچارلر اول قوشلر فاناطلرینی (وَیَقْبِضْنَ) هم جیارلر قاناطلرینی ویومارلر (مَا یُمْسِکُهُنَّ) صافلاب توتماس آنلرنی هواده (اِلَّا الرَّحْمٰنُ) مگر خدای تعالی صافلاب توتار (اِنَّهُ بِکُلِّ شَیْءٍ) درستلکه اول خدای تعالی بارچه نرسه‌نی (بَصِیرٌ) کورگوچیدر (اَمَّنْ) ایا کمدر (هٰذَا الَّذِی) اوشبو شوندایین ذاتکم (هُوَ جُنْدٌ لَکُمْ) اول برلشکردر ومدد ایتکوچیدر سزلرگه (یَنْصُرُکُمْ) یاردم بیرور سزلرگه (مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ) خدای تعالی‌دن باشقه یعنی البته خدایدن باشقه مدد ویاردم ایتکوچی یوقدر مگر خدایناك حکمی برله گنه بولور (اِنِ الْکَافِرُونَ) ایماسدر کفر اهلی (اِلَّا فِی غُرُورٍ) مگر شیطاننك اغواسنده وآلداماقنده‌درلر کم شیطان آنلرنی سزگه عذاب کیلمه‌س دیوب آلدار (اَمَّنْ) یا ایسه کمدر (هٰذَا الَّذِی یَرْزُقُکُمْ) اوشبو شول کمسه کم رزق بیرور سزلرگه (اِنْ اَمْسَکَ) اگر طیوب طوتسه خدای سزلردن (رِزْقَهُ) اوزینك رزقینی یعنی اگر خدای سزلرگه رزق بیرمه‌سه ویغمور یاغدرماسه کم رزق بیرور ویغمورنی کم یاغدرور آشلقنی کم اوسدرور البته خدای تعالی‌دن باشقه هیچ کم بو اشلرنی قیلا آلماس (بَلْ لَجُّوا) بلکه توشدیلر وطوردیلر کفر اهلی (فِی عُتُوٍّ) عناد وقارشماقده (وَنُفُورٍ) هم نفرت ایتمه‌کده واورلمه‌کده توغری یولدن (اَفَمَنْ یَمْشِی) ایا بس شول کمسه‌گه کم یورور اول (مُکِبًّا) باشینی توبان صالغانی حالده (عَلٰی وَجْهِهِ)

یوزی اوزره یعنی یوزتوبان بولوب یورور آلدینی هم اوکینی وصولینی کورماس شوندای کمسه (اَهْدیٰ) یولنی طاپقوچیرافمودر (اَمَّنْ یمشی) یاایسه شول کمسه توغری یولنی طاپقوچیرافموکم یورور اول (سَوِیًّا) توغری بولغانی حالده یوزینی توبان قیلماینچه هم باشینی ایکماینچه اوزینك بارچه طرفلرینی کورب (عَلیٰ صِرَاطٍ مُسْتَقیمٍ) توغری بولغوچی یول اوزرنده یعنی بومثل مشرك برله مؤمن حقنده در یعنی بصیرتسز حیران وسرگردان بولوب ضلالتده یورگوچی مشرك برله بصیرت ومعرفت ایه سی بولوب صراط مستقیمگه سلوك ایتکوچی مؤمن البته برابر بولماس (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه (هُوَ الَّذی اَنْشَاَکُمْ) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم کامل قدرتی برله یاراتدی سزلرنی (وَجَعَلَ لَکُمُ) هم قیلدی وبیردی سزلرگه (اَلسَّمْعَ) ایشتکوچی قولاقنی تاکم حق سوزلرنی ایشتورسز (وَالْاَبْصارَ) دخی بیردی کوزلرنی تاکم قدرت دلیللرینی مشاهده قیلاسز (وَالْاَفْئِدَةَ) هم بیردی سزگه کوکللرنی تاکم خدایناك سوزلرینك معنالرینی تفکر وتامل ایتاسز وسزلر کوب ایشتورسز هم کوب کوراسز لکن (قَلیلًا مَا تَشْکُرُونَ) آزغنه شکرانه قیلورسز اوشبو نعمتلر برابرنده (قُلْ) ایتکل سین آنلرغه (هُوَ الَّذی) اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (ذَرَاَکُمْ) طاراتدی سزلرنی (فِی الْاَرْضِ) بیرده یعنی هرفایوکزغه برار منزل واورن بیردی تاکم آکا طاعت وعبادت قیلماقکز اوچون (وَاِلَیْهِ تُحْشَرُونَ) هم آنك صاری سزلر قوبارلمش بولورسز حساب وجزأ اوچون (وَیَقُولُونَ) وأیتورلر مشرکلر مؤمنلرگه (مَتیٰ هٰذَا الْوَعْدُ) قایچاندر اوشبو حشر وقیامت هم حساب وجزأ وعده سی بزگه بلدرکز (اِنْ کُنْتُمْ صَادِقینَ) اگر بولساکزسز راست ایتکوچیلر اوشبو اشلربار در دیمه ککزده (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه جوابده (اِنَّمَا الْعِلْمُ) موندن باشقه توگلدرکم قیامتنك قایچان بولاچافینی بلمه کلك (عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی قاشنده در آندن باشقه هیچ کم بلماس (وَاِنَّمَا اَنَا) هم موندن باشقه ایماسدرکم مین (نَذیرٌ مُبینٌ) بر آشکارا قورقتقوچی مین یعنی قیامتنك کیلمه کی برله سزنی قورقتورمن اما قایچان کیلاچه کینی بلماس من (فَلَمَّا رَاَوْهُ) بس کورگانلری زمانده مشرکلر وعده ایتولمش قیامتنی (زُلْفَةً) اوزلرینه یاقن (سیئَتْ) یاوز بولور اول وقتده (وُجُوهُ الَّذینَ کَفَرُوا) ایمان کیلتورمه گان کمسه لرنك یوزلری قایغو وحسرتلری سببلی (وَقیلَ) هم ایتولور یعنی تموغ صاقچیلری آنلرغه ایتورلر (هٰذَا الَّذی) اوشبو عذاب شول

نرسه‌درکم (كُنتُم بِهِ تَدَّعُونَ) سزلر آنی آرزو قیلور بولد کز وآشقدورب استار ایدکز دنیاده وقتکزده مرویدرکه مشرکلر همیشه پیغمبرمز علیه السلامنك اولومینی تلار ایدیلر حق تعالی بیوردی کم (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرکه (أَرَأَيْتُمْ) خبر بیرکزسز میکا (إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ) اگر هلاك ایلسه مینی خدای (وَمَن مَّعِيَ) هم مینم برله بولغان مؤمنلرنی هلاك ایتسه (أَوْ رَحِمَنَا) یاایسه رحمت قیلسه بزلرکه واجلمزنی کیچکدرسه (فَمَن يُجِيرُ الْكَافِرِينَ) بس کمدرکم اوزپناهینه آلور وصاقلار کفر اهلینی (مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ) رنجتکوچی عذابدن یعنی بزنك اولمه‌کمز هم ترك تورماقمز سزلرکه هیچده فائده بیرماس وسزنی عذابدن قونقارماس (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام شول ذات‌کم آکا ایمان کیلتورماك نجاتغه سببدر (هُوَ الرَّحْمَٰنُ) اولدر رحمتی الوغ بولغوچی خدای تعالی (آمَنَّا بِهِ) ایمان کیلتوردك واشاندق بز آکا (وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا) هم آنك اوزرینه گنه توکل ایتدك بز (فَسَتَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم سزلر بلورسز عذابنی کورگانکزدن صوك شونی‌کم (مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) کمدرسزلردن وبزلردن‌کم اول آشکارا ضلالتده وآزغونلقده‌در (قُلْ) ایتکل سین (أَرَأَيْتُمْ) خبر بیرکزسز میکا (إِنْ أَصْبَحَ) اگر اورلسه (مَاؤُكُمْ) سزلرنك صووکز یعنی مکه‌ده بولغان صولر (غَوْرًا) یر آستینه کیتمش بولوب یعنی قیولرداغی صولر هیچه آلاآماسلق بولوب توبکه کیتسه (فَمَن يَأْتِيكُم) بس کم کیلتورور سزلرکه (بِمَاءٍ مَّعِينٍ) آقغوچی وظاهر بولغوچی صونی یعنی البته خدایدن باشقه هیچ کم کیلتوره آلماس.

سورة القلم مكية وهي اثنتان وخمسون آية

۶۸ نجی سوره قلم سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۵۲ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

(نٓ) الله اعلم (۱) بمراده (وَالْقَلَمِ) قسم یاد ایته‌رخدای تعالی قلم برله‌کم اول قلم نوردندر واوزونلقی کوك برله یر آراسی قدردر (وَمَا يَسْطُرُونَ) دخی قسم یاد قیلور شول نرسه برله‌کم یازارلر یازغوچی فرشته‌لر قسمنك جوابی شولدرکم (مَا أَنتَ) سین ایمه‌سسك ای محمد علیه السلام (بِنِعْمَةِ رَبِّكَ) پروردکارکنك سیکا انعام ایتمه‌کی وسینی صاقلاماقی سببلی (بِمَجْنُونٍ) دیوانه ایمه سسك ولید بن مغیره رسول حضرتینی مجنون ودیوانه‌در دیدی حق تعالی آنك

(۱) بعض علماء حروف مقطعه سوره باشلرنك اسمأالهینك مفتاحلریدر دیمشلر نتاك کم نون حرفی نور ونـاصر اسملرینك مفتاحیدر دیورلر معالمه الرحمن اسمینك آخرده‌گی حرفیدر دیمشدر وبعضیلر اوشبو سوره‌نك اسمیدر دیورلر یاکه نوردن بولغان برلوحدر یاکه حق تعالی‌نك نصرتی برله قسمدر ومشهور شولدر کم نـون بـالقنك اسمیدر نتاك کم یونس پیغمبر ذوالنون دیوب آطالدی بـالق ایه‌سی دیمك بولور بـالق قارننه تورماقی اوچون وبواورنه مراد مطلق بالق جنسیدر یاکه یرنی آرقاسینه کوتارب تورغوچی بالق مراددر کم آنـك اسمی یهوثدر وحضرت ابـو هریرة رضی الله عنه‌دن منقولدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی خدای بارچه نرسه‌دن الگاری قلمنی یاراتدی آنـدن صوك نوننی یاراتدی اول‌نون بردوات یعنی قاراصاو طیدر بوتقدیرده حق سبحانه وتعالی قسم یاد ایتار دوات برله.

سوزینی رد أیلاب آنط ایتوب بیوردی کم سین دیوانه توگل سین خدای تعالی سینی آنداین کم چیلکلردن صافلادی (وَانَّ لَكَ) هم درستلکده سیکا بولغوچیدر (لَاَجْرًا غَيْرَ مَمْنُوْنٍ) منت ایتولمه گان اجر وثواب پیغمبرلك یوکینی یوکلاماکنك اوچون یاکه هیچده کیسولمای تورغان ودائم بولغان اجر وثواب (وَانَّكَ) هم درستلكده سین (لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيْمٍ) اولوغ بولغوچی دین اوزرینه سین کم اسلام دینیدر یاکه اولوغ وکورکام خلقلی سین کم هیچ کم یوکلامای تورغان اشلرنی وقومنك نك اذیت وجفالرینی تحمل قیلورسن وبعضیلر اولوغ خلقدن مراد قرآن ادبلری دیورلر (فَسَتُبْصِرُ) بس تیزدرکم سین کورورسن ای محمد علیه السلام (وَيُبْصِرُوْنَ) هم کورورلر مکه مشرکلری وسیکا عناد ایتکوچیلر یعنی عذاب نازل بولغان وقتده آنلرغه معلوم بولورکم (بِاَيِّكُمُ الْمَفْتُوْنُ) سزنك فایسیکز برله در فتنه وبلا یعنی سزلردن کم دیوانه وعقلسز ایدکی شول وقتده بلونور (اِنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینك ربك (هُوَ اَعْلَمُ) اولدر بلگوچیراك (بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيْلِهٖ) آنك یولندن آداشقان وآزغان کمسه نی ودیوانه شول کمسه در (وَهُوَ اَعْلَمُ) هم سینك ربك بلگوچیراکدر (بِالْمُهْتَدِيْنَ) توغری یولغه کونلگوچیلرنی کم مؤمنلردر (فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِيْنَ) بس اطاعت ایتماگل سین یالغانغه توتقوچیلرغه یعنی مکه مشرکلرینه ایارماگل کم آنلر سینی اوز دینلرینه اوندارلر (وَدُّوْا) دوست توتدیلر اول مشرکلر شونی کم (لَوْ تُدْهِنُ) سین یومشاقلق ایتساك آنلرغه وشرکلری سببلی شلته قیلماساك (فَيُدْهِنُوْنَ) تاکم آنلر هم سیکا یومشاقلق قیلسه لر (وَلَا تُطِعْ) هم اطاعت ایتمه گل وایه رمه گل (كُلَّ حَلَّافٍ مَهِيْنٍ) هر بر خور واعتبارسز بولغوچی یالغانغه آنط ایتکوچی کمسه کم مراد ابوجهل در یاکه ولید بن مغیره در کم همیشه یالغانغه آنط ایتار ایدی ینه آنك صفتلرینی بیان قیلور کم (هَمَّازٍ) آدمیلرنك آرطنده عیب ایتکوچی (مَشَّآءٍ) یورگوچی (بِنَمِيْمٍ) نمامچیلق برله یعنی سوز یورتکوچی (مَنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ) خیرنی منع ایتکوچی یاکه خلقنی ایمان کیلتورمه کدن طیغوچی (مُعْتَدٍ) ظاملق ایتکوچی وچیکدن اوتکوچی (اَثِيْمٍ) کوب گناه اشله گوچی (عُتُلٍّ) قاطی یوزلی وناچار خلقلی بولغوچی (بَعْدَ ذٰلِكَ) اوشبو عیبلر صوکنده (زَنِيْمٍ) حرام زاده بولغوچی کم آتاسی کم ایدکی معلوم توگلدر (۱) زنادن طوغاندر (اَنْ كَانَ) اطاعت ایتمه گل اول ولیدکه شول جهتدن کم بولدی اول (ذَا مَالٍ) مال ایه سی (وَبَنِيْنَ) هم اوغللر ایه سی (اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ) هر

(۱) مرویدرکه ولید اون سکز یاشینه چه هیچ بر آتاسی بلونمه س ایدی صکره مغیره مین آنك آتاسیمن دیوب دعوی قیلوب آنی اوزینه آلدی رسول علیه السلام اوشبو آیتنی قریش مشرکلری جیولغان بیرده اوقود ولید آنده حاضر ایدی مذکور عیبلرنك بارچه سینی اوزنده طاپدی مگر حرامدن طوغان دیمه کنده متحیر بولوب أیتدی مین قریشنك سیدیمن ومینم آتام مغیره مشهور کشیدر ومحمد علیه السلام یالغان سوز أیتمه س بو اش نیچکدر دیوب قلچینی آلوب آناسی قاشینه کیلدی هم تهدید وقورقتو برله آناسندن اوزینك زنادن طوغانلقینی اقرار قیلدردی.

فاچان اوقولسه آنك اوزرینه (اٰیاتُنا) کتابمزنك آیتلری (قالَ) أیتور اول (اَساطیرُ الْاَوَّلینَ) اوشبو کلام اوّلکیلرنك افسانه‌لری وحکایه‌لریدر (سنسمه) نیزدر کم علامت وبیلگو قیلورمز اول ولیدکه (عَلَی الْخُرْطُوم) بورنی اوزرینه داغ قیلماق برله یاکه یوزینی قارالتماق برله یاکه عیبلرینی آشکارا قیلورمز مرویدرکه بدر صوغشنده ولیدنك یوزینه بر زخم ایرشوب شونك اثری باقی بولدی (انّا بَلَوْناهُمْ) درستلکده بز صُنادق آنلرنی (کَما بَلَوْنا) نتاك کم صُنادق (اَصْحابَ الْجَنَّة) باغچه ایالرینی آنلرنك قصّه‌سی شولدرکم یمن ولایتنده براید گو کمسه‌نك یمش باغچه‌سی بار ایدی هریل باغچه‌سینك یمشلرینی جیغاندە درویشلرگه وفقیرلرگه کوب اولاشور ایدی اول کشی وفات بولغاندن صوك اوغللری أیتدیلر بزلرنك اهل وعیاللریمز کوبدر آتامز کبی فقیرلرگه اولاشسه‌ك معیشتمز طارلقغه قالور فقیرلر یوقلاغان وقتده طاك برله باروب باغچه‌نك یمشلرینی جبایق فقیرلر سیزمه‌ینچه قالسونلر دیوب بو طوغریده آنط اچوب اتّفاق قیلدیلر نتاك کم بیورور (اذْ اَقْسَموا) یاد قیلغل شول وقت کم آنط اچدیلر اول باغچه ایاسینك اوغللری شویله دیوب کم (لَیَصْرِمُنَّها) البته کیسه‌رلر آنلر وجیارلر باغچه‌نك یمشلرینی فقیرلردن یاشروب (مُصْبِحینَ) طاك وقتینه کرگانلری حالده یعنی ایرته‌گه طاك وقتنده خلق یوقوده چاغنده جیارمز دیوب آنط اچدیلر (وَلا یَسْتَثْنُونَ) واستثناء قیلمادیلر آنلر یعنی انشآء الله دیمه‌دیلر شول نیتنی قیلوب یاتوب یوقلادیلر (فَطافَ عَلَیْها) بس طواف قیلدی وکیلدی اول باغچه اوزره (طائِفٌ) بر طواف ایتکوچی (مِنْ رَبِّكَ) پروردکارك قاشندن یعنی اول باغچه‌غه خدای تعالی‌نك قضاسی نازل بولدی فقیرلردن قزغانغانلری اوچون حق تعالی بر آفت یباروب آنلرنك باغچه‌سنداغی یمشلرنی تمام بتوردی وخراب قیلدی (وَهُم نائِمُونَ) وآنلر یوقلاغوچیلر ایدی اول وقتده (فَاَصْبَحَتْ) بس اورلدی آنلرنك باغچه‌لری اوزلری اویقودن طورغانچه (کَالصَّریم) یمشلری کیسولگان وجیولغان باغچه کبی بولوب یعنی آغاچلرنده بر یمش هم قالمادی (فَتَنادَوْا) بس ندا قیلشدیلر واوندادیلر بر برسینی باغچه ایالری (مُصْبِحینَ) طاکغه کرگوچیلر بولغانلری حالده یعنی طاك وقتنده اویقولرندن اویغانوب باغچه‌غه بارماق اوچون بر برسینی چاقردیلر هم أیتدیلر برسی برسینه (اَنِ اغْدُوا) شویله دیوب بارکزلر طاك برله (عَلی حَرْثِكُمْ) ایگونلککز اوزره یعنی باغچه‌کزنك یمشلرینی جیمافغه

تیزره‌ك بارگز فقیرلر اویقولرندن طورماسونلر (اِنْ كُنتُمْ صَارِمِينَ) اگر بولساگز سز كیسكوچیلر وجیغوچیلر باغچه‌گزنك یمشلرینی بس بارچه‌لری اتفاق برله قوراللر وصاوطلر آلوب باغچه‌غه بارورغه چقدیلر (فَانطَلَقُوا) بس باردیلر آنلر باغچه طرفینه (وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ) وحالانكه آنلر بربرسی برله آفرنغنه سوزلاشورلر ایدی فقیرلر ایشتوب كیلمه‌سونلر دیوب هم بربرسینه أیتورلر ایدی (اَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا) شویله دیوب كم كیرا كدركم كرمه‌سون اول باغچه‌غه (اَلْيَوْمَ) اوشبوكون (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزرگزگه یعنی باغچه‌دن یمشلرنی جیغان وقتده كرمه‌سون (مِسْكِينٌ) بر مسكین وفقیر تاكم اول فقیرگه بیرمك برله یمشلرمز اوزمزگه آز قالماسون دیورلر ایدی (وَغَدَوْا) هم ایرته برله باردیلر آنلر (عَلَى حَرْدٍ) مسكینلرنی منع ایتمك قصدی اوزره (قَادِرِينَ) كوچلری یتكوچیلر بولغانلری حالده اوز اعتقادلرنده باغچه‌نك یمشینی جیمافغه (فَلَمَّا رَأَوْهَا) بس كورگانلری زمانده آنلر اول باغچه‌نی بوتونله‌ی یمشلری جیولغان وبتكان (قَالُوا) ایتدیلر آنلر بربرسینه (اِنَّا لَضَالُّونَ) درستلكده بزلر آداشقوچیلرمز ویوغالتقانمز باغچه‌مزنی زیرا كه اوتكان كون بزنك باغچه‌مز یمش برله طولی ایدی بوكون بوباغچه‌ده بر یمشده قالماغان بزلر یولنی یا كلشقانمز بوباغچه بزنكی توگلدر دیدیلر وحیران قالدیلر صوكره باغچه‌نك باشقه علامتلرندن اوز باغچه‌لری ایدكینی تمام آكلاغاچ ایتدیلر (بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ) بزلر یولنی یا كلشماغانمز بلكه بزلر محروم وبهره‌سز قالغوچیلرمز باغچه‌مزنك یمشلرندن فقیرلردن قزغانمافمز هم انشاء الله دیب ایتمه‌گانلكمز سببلی دیدیلر (قَالَ اَوْسَطُهُمْ) ایتدی آنلرنك عقل وفهم یوزندن آرتوغرافلری یا كه یاشكه اولوغراق بولغانی ایتدی باشقه‌لرینه (اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ) ایامین ایتمادمو سزلرگه كیچه‌گی كون (لَوْلَا تُسَبِّحُونَ) نی اوچون سزلر خدای تعالی نی اولوغلق برله یاد قیلماسسز وانشاء الله دیب ایتمه‌سسز بو بلا انشاء الله دیب ایتمه‌گانلكگز سببلی بولغاندر دیدی (قَالُوا) ایتدیلر آنلر قیلغان اشلرینه اوكونوب (سُبْحَانَ رَبِّنَا) پاك ومنزه‌در بزنك پروردكارمز ظلملق ایتودن وبزگه بو بلانی یبه‌رمه‌كی ظلملقدن توگلدر بلكه (اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ) درستلكده بزلر بولدق اوزیمز ظلملق ایتكوچیلر اوز نفسلرمزگه فقیرلردن قزغانمافمز سببلی (فَاقْبَلَ بَعْضُهُمْ) بس قارشی بولدی آنلرنك بعضلری (عَلَى بَعْضٍ) بعضلری اوزره (يَتَلَاوَمُونَ) ملامت قیلشورلر وشلته‌لرلر بربرسینی یعنی هر قایوسی گناهنی ایكنچیسینه یوكله‌ب

بو اش سیندن بولدی دیو رایدی عاقبت همه‌لری قیلغان گناهلرینه اعتراف أیله‌دیلر (قَالُوا) ایتدیلر آنلر تضرع ونیاز یوزندن (یَاوَیْلَنَا) ای وای بزلرگه نی حسرتدر (اِنَّا کُنَّا طَاغِینَ) درستلکده بز بولدق آزغونلقده چیکدن چقغوچیلرکم انشاءالله دیمه‌دك وفقیرلردن قزغاندق (عَسٰی رَبُّنَا) شاید کم پروردکارمز یعنی آنك فضلندن وکرمندن امید قیلورمز (اَنْ یُبْدِلَنَا) شونی کم آلشدرسه اول بزلرگه واوشبو باقچه‌مز اورنینه بزگه بیرسه (خَیْرًا مِنْهَا) یخشیراق وآرتوغراقنی اول باقچه‌دن (اِنَّا اِلٰی رَبِّنَا) درستلکده بز پروردکارمز صاری (رَاغِبُونَ) رغبت ایتکوچیلرمز توبه واستغفار قیلغانلرندن صوك حق تعالی اول یکتلرنك گناهندن کیچدی هم بیك یخشی ومکمل حیوان اسملی بر باقچه آنلرغه روزی أیله‌دی (کَذٰلِكَ الْعَذَابُ) اوشانداقدر عذاب یعنی دنیا عذابی (وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ) هم البته منگولك بولغان آخرت عذابی (اَکْبَرُ) اولوغرافدر وقاطیرافدر (لَوْ کَانُوا یَعْلَمُونَ) اگر بلور بولسه‌لر آدمیلر (اِنَّ لِلْمُتَّقِینَ) درستلکده تقوالق ایتکوچیلرگه بولغوچیدر (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری قاشنده یعنی آخرتده (جَنّٰاتِ النَّعِیمِ) نعمت ایاسی بولغان جنتلر مشرکلر ایتدیلرکم اوشبو مؤمنلر ایته طورغان جنتلر هم جنت نعمتلری هیچ یوقدر فرضا اگر بولسه هم اول نعمتلر بزگه مؤمنلردن آرتوغراق بولور نتاك کم دنیاده هم بایلق جهتندن بزلر آرتوق مزدیدیلر حق تعالی آنلرنك سوزینی رد قیلوب بیوردی کم (اَفَنَجْعَلُ) ایا بس قیلورمزموبز (الْمُسْلِمِینَ) مسلمانلرنی (کَالْمُجْرِمِینَ) مشرکلر کبی عذابدن قورتلماق ودرجه‌لرگه ایرشمه‌کده (مَا لَکُمْ) نی نرسه‌در سزلرگه ای مشرکلر (کَیْفَ تَحْکُمُونَ) نیچك حکم قیلورسز سزلر مشرکلر مؤمنلردن آرتق بولورلردیوب (اَمْ لَکُمْ کِتَابٌ) یا ایسه سزلرنك بر کتابکز بارمیدر کوکدن ایندرلکان کم (فِیهِ تَدْرُسُونَ) اول کتابده اوقورسزمو سزلر مشرکلر آخرتده مؤمنلردن آرتق بولورلردیوب (اِنَّ لَکُمْ فِیهِ) درستلکده سزلرگه باردرمو اول کتابده (لَمَّا تَخَیَّرُونَ) شول نرسه‌کم اختیار قیلورسز وتله‌رسز سزلر یعنی البته سزلرگه آندایین کتاب ایندرلکانی یوقدر (اَمْ لَکُمْ اَیْمَانٌ) یا ایسه سزلرنك عهدلرکز وآنطلرکز بارمیدر (عَلَیْنَا) بزنك اوزرمزگه (بَالِغَةٌ) نهایتینه ایرشکوچی وثابت بولغوچی (اِلٰی یَوْمِ الْقِیَامَةِ) قیامت کونینه‌چه یعنی حکمی قیامتکه قدر قالغوچی بولغان برکتولمش عهدکز بارمیدر خدای تعالی برله عهد باغلادکزمو شویله دیوب کم (اِنَّ لَکُمْ) درستلکده سزلرگه بولغوچیدر

اول عهده (لَمَّا تَحْكُمُونَ) شول نرسه کم سزلر حکم قیلورسز اوز رأیکز برله یعنی شول آنطکز وعهدکز بوینچه آخرنده سزلرگه فضیلت وکرامتلر بولاچقمیدر آنداین عهدکز البته یوقدر (سَلْهُمْ) صوراغل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلردن (أَيُّهُمْ) آنلرنك قایوسی (بِذٰلِكَ) اوشبو حکم برله (زَعِيمٌ) کفیل وضامن بولغوچیدر یعنی آخرنده مشرکلرنك مؤمنلردن آرتق بولولرینه کفیل بولغوچیلری بارمیدر البته یوقدر (أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ) یا ایسه بارمیدر آنلرنك شریکلری اوشبو سوز طوغریسنده (فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ) بس کیلتورسونلر آنلر شریکلرینی اوزلرینه مدد اوچون (إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ) اگر بولسه‌لر آنلر راست ایتکوچیلر اوشبو سوزلرنده (يَوْمَ يُكْشَفُ) شول کونده کم پرده کوتارلمش بولور (عَنْ سَاقٍ) قاطی قورقنچلی بولغان اشدن یا که عرشنك ساقندن پرده کوته‌رلور (وَيُدْعَوْنَ) هم اونده‌لمش بولورلر آدمیلر (إِلَى السُّجُودِ) سجده قیلماقغه خدای تعالی گه معالمده مذکوردرکه حق سبحانه وتعالی قیامت کونده ساق عرشدن پرده‌نی کوته‌رور بر نور ظاهر بولور شول وقتده هر مؤمن ومؤمنه خدای تعالی گه سجده قیلورلر مگر دنیاده ریا یوزندن سجده قیلغان کشیلر اول کونده سجده قیلماقغه قادر بولماسلر مشرکلر ومنافقلرنك آرقالری بر اولوغ طاوکبی بولور شول سببلی سجده قیلا آلماسلر (فَلَا يَسْتَطِيعُونَ) بس کوچلری یتماس آنلرنك سجده قیلماقغه (خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ) توبه نچیلك قیلغوچی بولور آنلرنك کوزلری یعنی کوزلر ایالری باشلرینی توبه‌ن صالوب اویالوب طورورلر (تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ) چولغاب آلور آنلرنی خورلق ورسوالق (وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ) وحالانکه تحقیق اونده‌لور بولدیلر آنلر دنیاده وقتلرنده (إِلَى السُّجُودِ) خدای تعالی گه سجده ایتمه کلکه (وَهُمْ سَالِمُونَ) وآنلر اوزلری صحت وسلامتلر ایدیلر وسجده قیلماقغه کوچلری یته‌ر ایدی اول وقتده شولای بولسه‌ده سجده قیلمادیلر وپیغمبرلرینه قارشدیلر (فَذَرْنِي) بس قویغل سین مینی (وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهٰذَا الْحَدِيثِ) هم شول کمسه‌نی قویغل کم یالغانغه طوتار اوشبو سوزنی کم قرآندر یعنی مشرکلرنك اشینی سین میکا طابشرغل (سَنَسْتَدْرِجُهُمْ) تیزدرکم توتارمز آنلرنی درجه درجه یعنی آنلرغه عذابنی تدریج برله آقرن آقرن یقین قیلورمز (مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ) شول اورندن کم بلمه‌سلر آنلر اوزلری یعنی آنلر گناه قیلغان صایون دنیاده آنلرغه عطا قیلورمز ودولتلرینی آرتدرورمز آنلر اوزلری اول أشنك استدراج

ایدکینی بلمه‌سلر بزلر مؤمنلردن آرتق دیوب گمان قیلورلر وحالانکه اول دولتلری آنلرنك آخرتده عذابلری قاطی بولماقینه سبب بولور (وَأُمْلِی لَهُمْ) هم مهلت بیرورمن اول مشرکلرگه اوشبو دنیاده تاکم مغرور بولوب وآلدانوب تورلی بوزقلقلر قیلورلر صوکره آنلرنی عقوبت قیلورمن (انَّ کَیْدِی متینٌ) درستلکده مینم عقوبتم محکمدر عذابم قاطیدرکم هیچ کمسه کیتمه‌ره آلماس (أَمْ تَسْئَلُهُمْ) یا ایسه سین صورارسکمو آنلردن ای محمد علیه‌السلام اوزکنك دعوتك اوچون (أَجْرًا) بر اجرت وخدمت حقینی (فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ) بس آنلر اول اجرتنی تولەودن (مُثْقَلُونَ) آغرلانمشلردرمو یعنی سین آنلردن خدمت‌حق صوراب آنلر شونی تولەرگه آغرسنوب شول سببلی ایمان کیلتورمەسلرمو البته آنداق توگلدر سین آنلردن هیچ بر اجرت صوراماسسك (أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَیْبُ) یا ایسه آنلرنك قاشلرنده درمولوح المحفوظ کم آنده غیب علمی باردر (فَهُمْ یَکْتُبُونَ) بس اول مشرکلر یازارلرمو شول لوح المحفوظدن کورب وحکم قیلورلرمو مشرکنك مؤمندن آرتق بولماقی برله (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل وچداغل سین ای محمد علیه السلام (لِحُکْمِ رَبِّكَ) پروردکارکنك حکمینه ومشرکلرنك سینی جفا ایتمه‌کلرینه (وَلَا تَکُنْ) هم بولماغل سین (کَصَاحِبِ الْحُوتِ) بالق ایه‌سی کبی یعنی یونس پیمغبر کبی بولماغل کم اول اوز قومینك ایذاسینه صبر قیلمایوب خدایتك فرماننن باشقه قومی آراسندن چغوب کیتدی شول سببلی بالق قارننه محبوس بولدی (اِذْ نَادَی) شول وقت کم ندا قیلدی یونس علیه‌السلام بالق قارننده خدای تعالی گه «لا اله الا انت سبحانك انی کنت من الظالمین» دیوب (وَهُوَ مَکْظُومٌ) هم اول یونس اوزی قایغو وآچو برله طولمش ایدی اول وقتده (لَوْلَا أَنْ تَدَارَکَهُ) اگر بولماسه ایدی شولکم ایرشدی اول یونسغه (نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ) بر نعمت پروردکاردندن یعنی خدای تعالی فضلی ورحمتی برله آنك توبه‌سینی قبول ایتمه‌سه ایدی (لَنُبِذَ) البته طاشلانمش بولور ایدی اول یونس یعنی بالق آنی قارنندن چغاروب طاشلار ایدی (بِالْعَرَاءِ) بوش واوله‌نسز صحراغه (وَهُوَ مَذْمُومٌ) هم اول اوزی خور قیلنمش بولور ایدی لکن خدای تعالی آکا رحمت ایدوب توبه‌سینی قبول قیلدی (فَاجْتَبَاهُ) بس صایلادی اول یونس پیغمبرنی (رَبُّهُ) آنك پروردکاری (فَجَعَلَهُ) بس قیلدی آنی (مِنَ الصَّالِحِینَ) ایزگولك ایتکوچیلردن یعنی پیغمبرلر جملەسندن قیلدی مرویدرکه قریش مشرکلرندن بعضلری بنی اسد قبیلەسندن

قاطی ویمان کوزلیلك برله مشهور بولغان بر نیچه کشیگه کوب مالله بیرمه کچو بولوب رسول اکرم صلی الله علیه وسلمگه کوزلرینی تیکوروب کوزلرینك زهری برله هلاك أیلهمك اوچون یاللادیلر حق سبحانه وتعالی پیغمبر حضرتینی کو آفتندن صاقلاب اوشبو آیتنی یبهردی (وَاِنْ یَکَادُ الَّذِینَ کَفَرُوا) ودرستلکدن یقین بولدی کم ایمان کیلتورمه گان کمسهلر (لَیُزْلِقُونَكَ) طایدرسهلر وهلاك اینسهلر آنلر سینی (بِاَبْصَارِهِمْ) اوزلرینك کوزلری برله یعنی کوزلرینی تیکورب هلاك ایتهرگه قصد قیلدیلر (لَمَّا سَمِعُوا الذِّکْرَ) ایشتکانلری زمانده آنلر قرآننی کم سین اوقور ایدك (وَیَقُولُونَ) هم أیتورلر ایدی آنلر (اِنَّهُ لَمَجْنُونٌ) درستلکده اوشبو محمد علیه السلام دیوانهدر دیوب یعنی آکا قرآننی جنلر اوگرهتهدر دیورلر ایدی (وَمَا هُوَ) وحالانکه توگلدر اول قرآن (اِلَّا ذِکْرٌ) مگر بر اوگوت ونصیحتدر (لِلْعَالَمِینَ) بارچه عالملر اوچون حسن بصری رحمه الله حضرتلری اوشبو آیت کریمه کوز تیکمهکینه شفادر دیمشلر.

سورة الحاقة مکیة وهی اثنتان وخمسون آیة

۶۸ نجی سوره الحاقه سورهسی مکهده نازلدر ۵۲ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

(اَلْحَاقَّةُ) واقع بولماق حق بولغان حالت یا که آندن فورقو تیوشلی بولغان ساعت یعنی قیامت (مَا الْحَاقَّةُ) نی نرسهدر اول حالت یا که ساعت (وَمَا اَدْرٰیكَ) ونی نرسه بلدردی سیکا شونی کم (مَا الْحَاقَّةُ) نی نرسهدر اول ساعت کم عمللرنك جزاسی آنده واقع بولور یعنی قیامت کونی کم حاقة آنك بر اسمیدر (کَذَّبَتْ) یالغانغه طوتدیلر واشانمادیلر (ثَمُودُ وَعَادٌ) ثمود قومی هم عاد قومی (بِالْقَارِعَةِ) قیامت کونینه (فَاَمَّا ثَمُودُ) بس امّا ثمود قومی (فَاُهْلِکُوا) بس هلاك بولدیلر (بِالطَّاغِیَةِ) اوزلرینك طغیانلری وآزغونلقلری سببلی یعنی صالح علیه السلامغه اشانمایوب معجزه توهسینی اولتورمه کلری سببلی حضرت جبرائیلنك صیحهسی برله هلاك بولدیلر (وَاَمَّا عَادٌ) واما عاد قومی (فَاُهْلِکُوا) بس هلاك بولدیلر (بِرِیحٍ صَرْصَرٍ عَاتِیَةٍ) چیکدن طش قاطی ایسکوچی صرصر جیلی برله (سَخَّرَهَا عَلَیْهِمْ) مسخر أیلهدی خدای تعالی عذاب جیلینی عاد قومی اوزرینه (سَبْعَ لَیَالٍ) یدی کیچهلر (وَثَمَانِیَةَ اَیَّامٍ) هم سکز کونلر یعنی برچهارشنبهنك طاك وقتندن ایکنچی چهارشنبهنك

یچینه قدر اول جیل آنلرغه ایسدی (حُسُوماً) شوملق بولغانی حالده اول جیل
رغه (فَتَرَى الْقَوْمَ) بس سین کورور ایدك اول عاد قومینی اگر حاضر
سه‌ك ایدی (فِيهَا) اول وقتلرده (صَرْعَى) اولوب یقلمشلر (كَأَنَّهُمْ) گویا کم
لر گاوده‌لرینك الوغلقندن (أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ) قوروب بیرگه یقلغان خرما
آغاچلریدر (فَهَلْ تَرَى لَهُمْ) بس سین کورورسکمو اول عاد قومندن (مِنْ
بَاقِيَةٍ) هیچ برترك قالغان کمسه‌نی یعنی آنلردن هیچ برکمسه قالمادی همه‌لری
هلاك بولدیلر (وَجَاءَ فِرْعَوْنُ) وکیلدی فرعون (وَمَنْ قَبْلَهُ) هم کیلدیلر فرعوندن
الگاری بولغان کمسه‌لر (وَالْمُؤْتَفِكَاتُ) دخی مؤتفکات قریه‌لرینك اهللری
(بِالْخَاطِئَةِ) گناه برله یعنی مشرك بولدیلر (فَعَصَوْا) بس عاصی بولدیلر وقارشدیلر
آنلر (رَسُولَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری یبارگان رسولکه (فَأَخَذَهُمْ) بس طوتدی
خدای آنلرنی (أَخْذَةً رَابِيَةً) قاطی بولغوچی توتماق یعنی آنلرغه عذاب یبه‌ردی
(إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ) درستلکده بز صو طغیان قیلوب طاشوغانی زمانده طوفان
وقتنده (حَمَلْنَاكُمْ) یوکله‌دك سزنی (فِي الْجَارِيَةِ) صو اوستنده یورگوچی کیمه‌ده
یعنی نوح علیه السلام کیمه‌سنده سزلرنك بابالرکزنی یوکله‌دك (لِنَجْعَلَهَا)
تاکم قیلماقمز اوچون اول کیمه‌نی (لَكُمْ تَذْكِرَةً) سزلرگه بر تذکره ویاد
اق (وَتَعِيَهَا) وصاقلاب طوتنار اوشبو اوگوتنی وتذکره‌نی (أُذُنٌ وَاعِيَةٌ) صاقلاغوچی
قولاق یعنی عقل وهوش ایه‌سی بولغان کشی آندن عبرت آلور وفائده‌لنور
(فَإِذَا نُفِخَ) بس هرقایچان نفخ ایتولسه واورلمش بولسه (فِي الصُّورِ) صورغه (نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ)
بر اورمه‌ك کم نفخهٔ صعقدر (وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ) هم کوته‌رلمش بولسه بیر (وَالْجِبَالُ)
دخی طاولر اوز اورنلرندن (فَدُكَّتَا) بس پاره پاره بولسه وتتولسه بیرلر هم طاولر
ةً وَاحِدَةً) بر تتولمه‌ك وپاره پاره بولماق (فَيَوْمَئِذٍ) بس شول کونده
(وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ) واقع بولغوچی یعنی قیامت قائم بولور (وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ) هم
یارلور کوك (فَهِيَ) بس اول کوك (يَوْمَئِذٍ) شول کونده (وَاهِيَةٌ) سست وضعیف
بولغوچیدر واوّلگی قوّتی ومحکملکی بتکوچیدر (وَالْمَلَكُ) هم فرشته‌لر
(عَلَى أَرْجَائِهَا) کوکنك چیتلرنده بولورلر تاکم خدای تعالی‌نك فرمانینه منتظر
بولوب تورورلر (وَيَحْمِلُ) دخی کوته‌رور (عَرْشَ رَبِّكَ) پروردکارکزنك عرشینی
(فَوْقَهُمْ) اول فرشته‌لرنك اوستلرنده (يَوْمَئِذٍ) شول کونده (ثَمَانِيَةٌ) سکز فرشته
حاضرده عرشنی کوته‌رگوچی فرشته‌لر دورندر اول کونده سکز بولورلر (يَوْمَئِذٍ

تعرضون) شول کونده عرض ایتولمش بولورسز سزلر یعنی آدمیلر خدای تعالی گه حساب وجزا اوچون بس خدای تعالی سزلرنی حساب قیلور (لاتخفی منکم) یاشرن بولماس خدای تعالی گه سزلرنك اشلهرکزدن هم أیتکان سوزلرکزدن (خافیة) هیچ بر یاشرن بولغوچی نرسه یعنی خدای تعالی سزنك یاشرن اشکزگه مطلعدر وهمه‌سی آکا معلومدر (فأما من أوتی کتابه) بس شول کمسه کم بیرلمش بولور آنك عمل دفتری (بیمینه) آنك اوك قولینه (فیقول) بس أیتور اول شادلق برله (هاؤم اقرؤا) کیلکز اوقکز (کتابیه) مینم دفترمنی (انی ظننت) درستلکده مین شکسز بلدم (انی ملاق) شونی کم مین یولوقغوچیمن وکورگوچیمن (حسابیه) اوزمنك حسابمنی یعنی قیامتده حساب ایدلهچه‌کمنی بلدم شوکا کوره حاضرله‌نوب توردم دیور (فهو) بس اول کمسه (فی عیشة راضیة) مقبول وراحت بولغوچی بر ترکلکده ومعیشتده بولور (فی جنة عالیة) بیوك بولغوچی جنتده کم (قطوفها) اول جنتنك یمشلری (دانیة) یقین بولغوچیدر کم اولتورغان هم یاطقان کشینك قولی اول یمشلرگه یتهر ورضوان آنلرغه أیتور (کلوا) آشاکز ای جنت اهلی جنت یمشلرندن (واشربوا) هم اچکز جنت شربتلرندن (هنیئا) آچلق وصوسزلقنی کیتهرگوچی وراحت بیرگوچی آشاماق هم اچمهك برله (بما أسلفتم) شول نرسه سببلی کم عمل قیلدکزسز (فی الأیام الخالیة) اوتکان کونلرده یعنی دنیاده (وأما من أوتی کتابه) واما شول کمسه کم بیرلدی آنك عمل دفتری (بشماله) صول قولینه (فیقول) بس أیتور اول کمسه اوزینك عمل دفترینی اوقوغاچ حسرت وندامت یوزندن (یالیتنی) ای کاشکی میکا (لم أوت کتابیه) بیرلمه‌گان بولسه ایدی مینم عمل دفترم ومین اول دفترنی کورمه‌سم ایدی تاکم خلایق آراسنده رسوا وشرمنده بولماس ایدم (ولم أدر) هم بلمه‌سم ایدی مین اوشبو کون (ما حسابیه) نی نرسه‌در مینم حسابم (یالیتها) کاشکی شول اولوم کم دنیاده میکا کیلگان ایدی (کانت القاضیة) بولسه ایدی منکولك فنا برله حکم ایتکوچی یعنی اولگانمدن صوك هیچده ترلماینچه منکو اولوك بولوب یوقغه چقغان بولسام ایدی تاکم اوشبو عذابلرنی کورمه‌س ایدم (ما أغنی عنی) دفع قیلمادی وکیته‌رمه‌دی میندن عذابنی (ماليه) مینم ملکمه بولغان نرسه‌لرم یعنی دولتم واهل عیالم مینی عذابدن قوتقارمادی (هلك عنی) یوغالدی میندن (سلطنیه) مینم تسلطم وآدمیلرگه غالب بولماقم اوشبو سوزلر برله کفر اهلی حسرت

وندامت طارتورلر بس حق تعالی‌دن زبانیلرغه خطاب ایرشورکم (خُذُوهُ) توتکزلر اول کمسه‌نی (فَغُلُّوهُ) بس بوغاولاکزلر آنی وقولینی موینینه باغلاکز (ثُمَّ الْجَحِیمَ) صوکره جحیم تموغسینه (صَلُّوهُ) طاشلاکزلر آنی (ثُمَّ فِی سِلْسِلَةٍ) صوکره اوطدن بولغان بر زنجیرغه کم (ذَرْعُهَا) بولغوچیدر اول زنجیرنك گزی واوزونلقی (سَبْعُونَ ذِرَاعًا) یتمش گز فرشته‌لرنك گزی برله وهرگز یتمش باغدر وهر باغینك مقداری کوفه برله مکه آراسی کبیدر شوندای اوزون بولغان اوط زنجیرینه (فَاسْلُکُوهُ) بس کرگزکز اول کمسه‌نی وگاوده‌سینه اول زنجیرنی چولغاکز تاکم قیملدارغه مجالی بولماسون (اِنَّهُ کَانَ) درستلکده اول کمسه بولدی دنیاده کم (لَا یُؤْمِنُ) ایمان کیلتورمه‌س واشانماس ایدی (بِاللّٰهِ الْعَظِیمِ) اولوغ بولغوچی خدای تعالی گه (وَلَا یَحُضُّ) هم اوزینی قزدرماس ایدی یعنی میل ورغبت ایتمه‌س ایدی (عَلٰی طَعَامِ الْمِسْکِینِ) مسکین وبیچاره‌لرغه طعام بیرمه‌ك اوزرینه (فَلَیْسَ لَهُ الْیَوْمَ) بس یوقدر آکا اوشبو کون (هٰهُنَا) اوشبو اورنده یعنی قیامت کونی تموغده اول کمسه گه یوقدر (حَمِیمٌ) آنی حمایت اینکوچی وعذابدن صافلاغوچی هیچ بر کمسه (وَلَا طَعَامٌ) هم یوقدر آکا تموغده هیچ بر طعام وآشارلق نرسه (اِلَّا مِنْ غِسْلِینٍ) مگر تموغ اهلینك جراحتلرندن آقغان أرین وصاری صو کبی مردار نرسه‌دنکنه‌درکم (لَا یَأْکُلُهُ) آشاماس اول غسلینی (اِلَّا الْخَاطِئُونَ) مگر گناه قیلغوچیلر ومشرکلرکنه آشارلر (فَلَآ اُقْسِمُ) بس قسم یاد قیلورمن (بِمَا تُبْصِرُونَ) شول نرسه برله کم سزلر کورورسز ای آدمیلر هر بر کورله طورغان نرسه‌لردن (وَمَا لَا تُبْصِرُونَ) دخی شول نرسه برله کم سزلر کورمه‌سسز آنی غائب بولغان نرسه‌لردن یا که مراد بیرنك اوستنه‌گی نرسه‌لر هم بیرنك اچنده بولغان وآستنده بولغان نرسه‌لر برله قسم قیلورمن کم (اِنَّهُ) درستلکده اوشبو قرآن (لَقَوْلُ رَسُولٍ کَرِیمٍ) خدای‌تعالی قاشنده حرمتلی واولوغ بولغان رسولنك اوقوغان سوزیدر (وَمَا هُوَ) وتوگلدر اول قرآن (بِقَوْلِ شَاعِرٍ) شعر ایتکوچینك سوزی نتاك کم ابوجهل شویله دیوب أیتور (قَلِیلًا مَا تُؤْمِنُونَ) آزغنه تصدیق قیلورسز واوشانورسز مراد عدم تصدیقدر یعنی اشانماسسز (وَلَا بِقَوْلِ کَاهِنٍ) دخی کاهن وباغوچی سوزی توگلدر اول قرآن نتاك کم عتبه‌بن ابی معیط شویله دیوب گمان قیلور (قَلِیلًا مَا تَذَکَّرُونَ) آزغنه وعظله‌نورسز واوگوت آلورسز ای مشرکلر یعنی اول قرآن برله وعظله‌نمه‌سسز وتذکر بولماسسز (تَنْزِیلٌ) ایندرلمشدر اول

قرآن (مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالملرنك پروردكارندن ومحمد عليه السلام آنى افتراء قيلوب واوزندن چغاروب ايتكان توگلدر (وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا) واگر فرضا افتراء قيلسه ايدى محمد عليه السلام بزنك اوزريمزگه (بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ) بعضى سوزلرنى يعنى خداى أيتمه گان سوزلرنى خدايدن كيلدى ديوب بالفانلاسه ايدى نتاك كم سزلر گمان قيلورسز اى مشركلر (لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ) البته آلور ايدك بز آندن اوك قولنى يعنى قوّتينى وكوچينى آلور ايدك (ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ) صوكره البته كيسهر ايدك آنك يوره‌ك طامرينى يعنى هلاك ايلهر ايدك (فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ) بس توگلدر سزلردن هيچ بركسسه (عَنْهُ) اول محمد عليه السلامدن (حَاجِزِينَ) منع ايتكوچيلر هلاكتنى يعنى هيچ كم آندن هلاك بولونى دفع قيلا آلماس ايدى (وَإِنَّهُ) ودرستلكده قرآن (لَتَذْكِرَةٌ) البته براوگوت ونصيحتدر (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالق ايتكوچيلر اوچون كم آنك برله فائده‌لنورلر (وَإِنَّا لَنَعْلَمُ) هم درستلكه بزبلورمز (أَنَّ مِنْكُمْ) شونى كم سزلردن باردر (مُكَذِّبِينَ) قرآننى يالغانغه توتقوچيلر (وَإِنَّهُ) هم درستلكده اول قرآن (لَحَسْرَةٌ) البته حسرت وكويونچكه سببدر (لِلْكَافِرِينَ) ايمان كيلتورمه گان كمسه‌لرگه قيامت كونند (وَإِنَّهُ) دخى درستلكده اول قرآن (لَحَقُّ الْيَقِينِ) البته شكسز راست وتوغريدر (فَسَبِّحْ) بس تسبيح ايتكل سين اى محمد عليه السلام (بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ) الوغ بولغوچى پروردكاركنك اسمى برله.

سورة المعارج مكية وهى اربع واربعون آية

۶۹ نچى سوره معارج سوره‌سى مكه‌ده نازلدر ۴۴ آيتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(سَأَلَ سَائِلٌ) صورادى برصوراغوچى يعنى نضر بن الحارث مرويدركه نضر بن حارث مسجد حرامنك ايشگنده توروب أيتدى الهى اگر بو محمدنك سوزى راست بولسه هم اول سينك قاشكدن يبه‌رلمش پيغمبر بولسه وآنك اوقى تورغان كلامى سينك سوزك بولسه بس سين بزنك باشيمزغه طاش ياودرغل ياكه مينى عذاب اليمگه مبتلا أيله گل ديدى حق تعالىدن آيت كيلدى وبيوردى كم تله‌دى برتله گوچى (بِعَذَابٍ وَاقِعٍ) واقع بولغوچى برعذابنى (لِلْكَافِرِينَ) ايمان كيلتورمه گان كمسه‌لر اوچون كم اول عذاب بدر صوغشنده اولتورله كلريدر ياكه آخرتده عذاب اليمدر (لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ) يوقدر اول عذابنى هيچ بر دفع

ایتکوچی وکیته‌رگوچی اگر واقع بولسه (مِنَ اللهِ ذِی الْمَعَارِجِ) بیوك درجه‌لر ایه‌سی بولغوچی خدای تعالی قاشندندر اول عذاب یعنی مؤمنلر اوچون جنتده بیوك درجه‌لر حاضرله‌گوچی خدانیك حکمی واداره‌سی برله بولور (تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ) یوقاری چغارلر ومنه‌رلر فرشته‌لر (وَالرُّوحُ) هم جبرائیل علیه‌السلام منه‌ر (اِلَيْهِ) خدای تعالی بیورغان اورنغه (فِی یَوْمٍ) شول برکونده کم (كَانَ مِقْدَارُهُ) بولغوچیدر اول کونیك مقداری (خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ) ایللی مك یل دنیا یللری برله (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل وچداغل سین ای محمد علیه‌السلام مشرکلرنك اذیة وجفالرینه (صَبْرًا جَمِيلًا) کورکام صبر قیلماق یعنی هیچ بر شکایت ایتمه گل وزارلانماغل (اِنَّهُمْ) درستلکده اول مشرکلر (يَرَوْنَهُ) کورورلر قیامت کونینی (بَعِيدًا) احتمالدن یراق یعنی قیامت بولماق احتمالی یوقدر ممکن توگلدر هم عقلدن یراقدر دیورلر (وَنَرَاهُ قَرِيبًا) وبز بلورمز اول قیامتنك واقع بولماقینی یقین والبته بولاچق دیوب (يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ) شول کونده کم بولور واورلور کوك (كَالْمُهْلِ) اُرو تولمش باقر اوخشاشلی بولوب (وَتَكُونُ الْجِبَالُ) هم اورلورلر طاولر (كَالْعِهْنِ) تُتولمش جون ومامق کبی بولوب یعنی پاره پاره بولوب تمام تتولورلر (وَلَا يَسْئَلُ) دخی صوراماس اول قیامت کونینه (حَمِيمٌ حَمِيمًا) هیچ قرنداش اوز قرنداشینك ودوستینك حالندن یعنی هرکم اوز حالی برله مشغول بولور باشقه‌لرده اشی بولماس (يُبَصَّرُونَهُمْ) کورگازلمش بولورلر قرنداشلر ودوستلر بر برسینه یعنی بر برسینی کورورلر وطانورلر شولای بولسه‌ده احواللرینی صوراشماسلر هرکم اوزی برله مشغول بولور (يَوَدُّ الْمُجْرِمُ) آرزو قیلور اول کونده مشرك شونی کم (لَوْ يَفْتَدِی) اگر فدا بیرسه اول اوزی اوچون (مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ) اول کونیك عذابندن یعنی اوزی اوچون فدا بیروب عذابدن قورتولسه (بِبَنِيهِ) اوغللری برله یعنی اوز اورنینه اوغللرینی بیروب عذابدن قورتولماقنی آرزو قیلور (وَصَاحِبَتِهِ) هم اوز اورنینه خاتونینی فدا بیروب قورتلماقنی آرزو قیلور (وَاَخِيهِ) دخی اوزینك آغاسینی وانیسینی بیروب عذابدن قورتلونی آرزو قیلور (وَفَصِيلَتِهِ الَّتِی تُئْوِيهِ) هم آرزو قیلور اوزی اوچون فدا بیرمه کنی شوندای قرنداشلرینی کم دنیاده اورن بیرور ایدیلر آنلر اول کمسه گه وآنی اوز پناهلرنده صاقلار ایدیلر یعنی نیندای عزیز دوستی ویاقنی بولسه‌ده برسینیده قزغانماس همه‌سینی اوزی اورنینه

(۱) یعنی اگر بر آدمی شول فرشته‌لر بارغان اورنغه بارماقچی بولسه ایللی مك یلده باروب یتار ایدی شول اورنغه فرشته‌لر برکونده باروب یتارلر یاکه اول کوندن مراد قیامت کونیدر کم کفر اهلینه ایللی مك یل‌قدرلی اوزون بولور

بیروب عذابنه قالدرماقنی آرزو أیلهر بار مقصودی اوزینی عذابدن قوتقارماق بولور (وَمَنْ فِی الْاَرْضِ جَمِیعًا) دخی بیرده بولغان کمسه‌لرنی بارچه‌سینی اوز اورنینه فدا ببروب اوزی قورتلماقنی آرزو قیلور وشونی تلارکم آنلر بارچه‌لری منگو عذابده قالسه‌لر (ثُمَّ یُنْجِیهِ) صوکره قوتقارسه اول اوزینی عذابدن اوز اورنینه آنلرنی بیرماکی سببلی مشرکلر اوشبو طریقه آرزو ایتارلر لکن بواش آنلرغه هیچ میسّر بولماس برهو اورنینه ایکنچی کشی قبول ایتلمه‌س (کَلَّا) قورتولماس اول مشرك عذابدن البته (اِنَّهَا) درستلکده اول تموغ عذابی (لَظَی) خالص وتوتونسز اوط یالقونیدر (نَزَّاعَةً) صوورغوچی وطارتقوچی بولغانی حالده (لِلشَّوَی) مشرکلرنك قول وآیاقلرینی یا که باشلرینك تیریسنی مرویدرکه تموغ اوطینك یالقونی ایکی یوز یللق یولدن مشرکلرنی اوزینه طارتوب آلور مقناطیس تیمرنی طارتماقی کبی (تَدْعُوا) اوندار تموغ اوطی فصیح نل برله واوزینه چاقرور (مَنْ اَدْبَرَ) شول کمسه‌نی کم حقلقفه آرقاسینی بیردی وقبول ایتمه‌دی (وَتَوَلَّی) هم یوز دوندردی خدایتك فرمانندن (وَجَمَعَ) دخی جمع قیلدی دنیا مالینی (فَاَوْعَی) بس قاپچقلرغه طولتوردی اول مالنی وصاقلادی خدای تعالی حقینی ادا قیلمادی (اِنَّ الْاِنْسَانَ) درستلکده آدمی (خُلِقَ) یاراتلمش بولدی (هَلُوعًا) حریص بولوب مال جیماقغه هم بخیل وصاران (۱) بولوب (اِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ) هر قاپچان ایرشسه اول آدمیگه بر یاوزلق فقیرلك وصرخاولق کبی (جَزُوعًا) بولدی اول صبرسز جزع وفریاد ایتکوچی (وَاِذَا مَسَّهُ الْخَیْرُ) وهر قاپچان ایرشسه آکا یخشیلق صحتلك وبایلق کبی (مَنُوعًا) طیغوچی بولدی اول اوز نفسینی طاعتدن هم مالینی خدای یولنده نفقه قیلودن وآدمیلر بارچه‌سی اوشبو طریقه یاراتولغانلردر (اِلَّا الْمُصَلِّینَ) مگر آنداق توگلدر نماز اوقوغوچیلر (الَّذِینَ هُمْ عَلَی صَلَاتِهِمْ) آنداین نماز اوقوغوچیلرکم آنلر نمازلری اوزره (دَائِمُونَ) دائم بولغوچیلردر یعنی هیچ‌بر شغل آنلرنی نمازدن قالدرماس (وَالَّذِینَ فِی اَمْوَالِهِمْ) هم شول کمسه‌لردرکم آنلرنك مالللرنده بولغوچیدر (حَقٌّ مَعْلُومٌ) بلنمش حق زکوت وصدقه‌لرکبی (لِلسَّائِلِ) صدقه صوراغوچی فقیر اوچون (وَالْمَحْرُومِ) هم کشیدن صوراماى طورغان محتاج وفقیر کمسه اوچون (وَالَّذِینَ یُصَدِّقُونَ) هم شول کمسه‌لردرکم اشانورلر (بِیَوْمِ الدِّینِ) قیامت کونینك واقع بولماقینه (وَالَّذِینَ هُمْ) دخی شول کمسه‌لردرکم آنلر (مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ)

(۱) لبابده منقولدرکه هلوع قاف طاوینك آرطنه بر جانوردر هر کون کیچکه قدر یدی صحرانك اوله‌نلرینی آشاب بتورور هم یدی دریانك صولرینی اچوب بتورور کیچ بولغاچ ایرته گه نرسه آشارمن ایکان دیوب قایغورور کوب حسرت چیکار ایرته بولغانچه خدایتك حکمی برله اول صحرالرینه اولهن برله طولار کیچکه قدر ینه آنلرنی آشاب بتورور همیشه حالی شولدر حق تعالی حریصلکده آدمنی شول جانوارغه اوخشاتدی.

پرورد کارلرینك عذابندن (مُشْفِقُونَ) قورقغوچیلردر (انَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ) درستلکده پرورد کارلرینك عذابی (غَيْرُ مَأْمُونٍ) ایمین بولنمش توگلدر یعنی هیچ کمسه خدانك عذابندن ایمین بولماق درست توگلدر (وَالَّذِينَ هُمْ) دخی شول کمسه‌لرکم آنلر (لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ) اوزلرینك عورتلرینی صاقلاغوچیلردر (الَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ) مگر اوز خاتونلری اوزره صاقلاماسلرکم حلالدر (أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ) یا ایسه شول نرسه اوزره کم مالك بولدی آنلرنك قوللری یعنی ملك یمین بره مالك بولغان کنیزه کلری اوزره (فَإِنَّهُمْ) بس درستلکده اول ایرلر (غَيْرُ مَلُومِينَ) ملامت ایتولمشلر توگدر خاتونلرندن هم اوز کنیزه کلرندن عورتلرینی صاقلاماولری سببلی (فَمَنِ ابْتَغَى) بس هرکم استاسه (وَرَاءَ ذَٰلِكَ) اوشبودن یعنی خاتوننندن هم کنیزه کندن باشقه‌نی استاسه تصرف ایتمك اوچون (فَأُولَٰئِكَ) بس اول گروه (هُمُ الْعَادُونَ) آنلردر آزغونلقده چیکدن چقغوچیلر (وَالَّذِينَ هُمْ) دخی شول کمسه‌لرکم آنلر (لِأَمَانَاتِهِمْ) اوزلرینك امانتلرینه (وَعَهْدِهِمْ) هم قیلغان عهدلرینه (رَاعُونَ) رعایت ایتکوچیلردر (وَالَّذِينَ هُمْ) دخی شول کمسه‌لردرکم آنلر (بِشَهَادَاتِهِمْ) اوزلرینك گواهلقلری بره (قَائِمُونَ) طورغوچیلردر یعنی گواهلقنی یاشورمه‌سلر اقامت ایدارلر (وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ) دخی شول کمسه‌لردرکم آنلر نمازلری اوزرینه (يُحَافِظُونَ) محافظت قیلورلر یعنی آدابینی وشرطلرینی رعایه قیلوب (۱) اوقورلر (أُولَٰئِكَ) اوشبو ذکر ایتولمش صفتلر بره صفتلانغوچی کمسه‌لر (فِي جَنَّاتٍ) جنتلرده آخرتده (مُكْرَمُونَ) حرمتلی وکرامتلی ایتولمشلردر منگولك اجر وثوابلر بره اوشبو آیت کریمه کیلگاندن صوك مشرکلر پیغمبرمز علیه السلامنك تیکراسینه جیولوب استهزآ ومسخره ایتدیلر وایتدیلرکم اگر محمدنك اصحابی آخرتده جنت باغچه‌لرینه کرونی طمع قیلاتورغان بولسه‌لر بزلر هم شونی طمع ایته‌رمز زیرا که بزلر دنیاده آنلردن آرتوغراقمز آخرتده‌هم آرتق بولورمز دیدیلر آیت کیلدی کم (فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا) بس نی نرسه‌در ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرگه ومشرکلرگه (قِبَلَكَ) سینك تیکراکده (مُهْطِعِينَ) آشوغوب کیلگوچیلردر آنلر (عَنِ الْيَمِينِ) اوڭ یاقدن (وَعَنِ الشِّمَالِ) هم صول یاقدن (عِزِينَ) گروه گروه بولوب (أَيَطْمَعُ) ایا طمع قیلورمو وامید ایته‌رمو (كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ) هربر ایر اول مشرکلردن (أَنْ يُدْخَلَ) اوزینك کرمه‌کینی (جَنَّةَ نَعِيمٍ) نعمت ایاسی بولغان جنتگه یعنی اول مشرکلر ایمان کیلتورماینچه وایزگو عمل قیلماینچه جنتکه کرمه کچی بولالرمو

(۱) اوشبو آیتنك اوّلنده هم آخرنده نمازنی تکرار ذکر ایله‌مه‌کی نمازنك باشقه عبادتلرگه قاراغانده افضل واشرف بولمافینه دلیلدر بعضیلر اوّلگی سندن مراد فرض نمازلر وصوکغیسی نفل نمازلر دیورلر.

(كَلَّا) آنداق توگلدر مشركلر جنتكه كرمه‌سلر (انّا خلقناهم) درستلكده بز یاراندق آنلرنی (ممّا یعلمون) شول نرسه‌دن كم بلورلر آنلر اوزلری یعنی مردار بولغان منی صووندن یاراندق بس آنلر اوزلرینی ایمان برله پاكله‌مه‌ینچه وكفر هم شرك نجاستلرینی كیته‌رمه‌ینچه جنتكه كروگه مستحق بولماسلر (فلا) بس اول مشركلر ایتكانچه توگلدر (اقسم) قسم یاد قیلورمن (برب المشارق) مشرقلرنك پروردكاری برله (والمغارب) هم مغربلرنك پروردكاری برله (انّا لقادرون) درستلكده بز قادرمز وكوچمز یته‌ر (على ان نبدّل) شونك اوزرینه كم آلشدرساق (خیرًا منهم) اول مشركلردن ایز گوره‌كنی یعنی آنلرنی هلاك ایتوب آنلرنك اورنینه آنلردن یخشیراق بولغان وفرمانغه اطاعت ایتكوچی بولغان خلقنی كیلتورمه كه كوچمز یته‌ر (وما نحن بمسبوقین) هم توگلمز بز سبقت ایتولمشلر یعنی هیچ كم بزدن اوظا آلماس وحكمیمز بولمای قالماس (فذرهم) بس قویغل سین ای محمد علیه السلام اول مشركلرنی وآنلردن كیچكل (یخوضوا) تاكم كرشسونلر آنلر اوزلرینك باطللقلرینه (ویلعبوا) هم اویناسونلر آنلر یعنی غافللك برله دنیا آرطندن یوكورسونلر ومشغول بولسونلر (حتّى یلاقوا) تاكم یولوقغانلرینه‌چه (یومهم الّذی) شوندای كونلرینه‌كم (یوعدون) وعده ایتولورلر آنلر اول كونگه یولوقماق برله اول كون بدر صوغشی كونیدر یاكه قیامتدر بو آیتنك حكمی قتال آیتی برله منسوخدر (یوم یخرجون) شول كونده‌كم چغارلر آنلر (من الأجداث) قبرلردن (سراعًا) آشقغانلری حالده اسرافیل علیه السلام صاری (كانّهم) گویاكه آنلر (الى نصب) تكولمش علملر صاری (یوفضون) آشوغوب بارورلر یعنی نتاك كم صوغش وقتنده طارالغان لشكرلر اوزلرینك علملرینی تكولگان كورگاچ همه‌لری شول علم یانینه یوكروشوب بارورلر بونلرهم شونك كبی یوكرشورلر (خاشعة) توبانچیلك ایتكوچی هم خوروذلیل بولغانی حالده (ابصارهم) آنلرنك كوزلری یعنی كوزلرینك ایه‌لری اوزلرینی خور طوتوب باشلرینی توبان صالوب بارورلر (ترهقهم) قاپلار آنلرنی (ذلّة) خورلق وذلیللك (ذلك) اوشبودر (الیوم الّذی) آنداین كون كم (یوعدون) وعده ایتولور بولدیلر اول مشركلر دنیاده وقتلرنده اول كوننك واقع بولماقی برله.

سورة نوح مكية وهى ثمان وعشرون آية

۷۰ نجی سوره نوح سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۲۸ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(اِنَّآ اَرْسَلْنَا نُوحًا) درستلکده بز یباردك نوح پیغمبر نی (اِلٰى قَوْمِهٖٓ) آنك قومی صاری کم قابیل اولادی ایدیلر (اَنْ اَنْذِرْ قَوْمَكَ) شویله دیوب کم قورقتقل سین ای نوح اوز قومکنی عذابدن (مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَهُمْ) کیلمه کندن الگاری آنلرغه (عَذَابٌ اَلِيمٌ) رنجتکوچی بر عذاب کم طوفاندر یا که آخرت عذابیدر (قَالَ) أیتدی نوح علیه السلام اوزینك قومینه (يٰقَوْمِ) ای مینم قومیم (اِنِّى لَكُمْ) درستلکده مین سزلرگه (نَذِيرٌ مُّبِينٌ) بر آشکارا قورقتقوچی وحق دینکه اوندا گوچیمن هم سزلرگه ایرشدرورمن (اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ) شونی کم عبادت قیلکز سز خدای تعالی گه وآنی بر بلکز (وَاتَّقُوهُ) هم قورقکز آنك عذابندن (وَاَطِيعُونِ) دخی اطاعت قیلکز وبوی صونکز میکا (يَغْفِرْ لَكُمْ) تاکم یارلقار خدای تعالی سزلرگه (مِّنْ ذُنُوبِكُمْ) گناهلرکزدن بعضیسینی یعنی ایمان کیلتورمه ککزدن الگاری قیلغان گناهلرکزنی یارلقار (وَيُؤَخِّرْكُمْ) هم کیچکدرور سزنی یعنی دنیاده ترك قالدرور (اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى) آطالنمش بر مدتکه‌چه (اِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ) درستلکده خدای تعالی‌نك تقدیر قیلغان مدّتی (اِذَا جَآءَ) هرقایچان کیلسه ویتسه (لَا يُؤَخَّرُ) کیچکدرلمش بولماس ومهلت بیرلمه‌س (لَوْ كُنْتُمْ) اگر بولساکزسز (تَعْلَمُونَ) بلورسز مرویدرکم نوح علیه السلام قومینی توقز یوز ایللی یل دعوت قیلدی وآنلر جهالت وعنادلرنده دائم بولوب همیشه آنی رنجتور ایدیلر تاکم نوح علیه السلام غایت طارلانوب آنلرنك جفالرینه طاقتسز بولدی (قَالَ) أیتدی حضرت نوح خدای تعالی گه نیاز قیلوب (رَبِّ) ای مینم پروردکاریم (اِنِّى دَعَوْتُ قَوْمِى) درستلکده مین اوندادم اوز قومیمنی سینك عبادتکا (لَيْلًا وَّنَهَارًا) کیچه‌ده وکوندزده یعنی همیشه دعوت أیله‌دم (فَلَمْ يَزِدْهُمْ) بس آرتدرمادی آنلرغه (دُعَآءِٓى) مینم آنلرنی اوندامه‌کم ودعوتیم (اِلَّا فِرَارًا) مگر ایماندن وطاعتدن قاچونیغنه آرتدردی یعنی مین دعوت ایتکان صایون آنلر کفر وعنادلرینی آرتدردیلر (وَاِنِّى) هم درستلکده مین (كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ) هردعوت ایتکانم زمانده آنلرنی توحید وعبادتکه (لِتَغْفِرَ لَهُمْ) تاکم سینك یارلقاماقك ومغفرت ایتمه‌کك اوچون آنلرغه

اگر دعوتنی قبول أیله‌سه‌لر (جَعَلُوا) قیلدیلر آنلر (أَصَابِعَهُمْ) بارمافلرینی (فِی أٰذَانِهِمْ) قولاقلرنده یعنی مینم سوزمنی ایشتمه‌س اوچون بارمافلرینی قولاقلرینه قویدیلر (وَاسْتَغْشَوْا) هم باشلرینه قاپلادیلر آنلر (ثِیَابَهُمْ) کیوملرینی تاکم میکا کوزلری توشمه‌سون اوچون (وَأَصَرُّوا) دخی ثابت بولدیلر آنلر کفر وشرکلرنده (وَاسْتَکْبَرُوا) هم باش طارتدیلر آنلر میکا ایارودن (اسْتِکْبَارًا) الوغ باش طارتماق (ثُمَّ إِنِّی) صکره درستلکده مین آنلر کفر وعنادلرنده دائم وثابت بولسه‌لرده (دَعَوْتُهُمْ) دعوت ایتدم آنلرنی حق دینکه (جِهَارًا) آشکارا (ثُمَّ إِنِّی) صکره درستلکده مین (أَعْلَنْتُ لَهُمْ) آشکارا قیلدم آنلرنك بعضلرینه وتقرب تکرار اوندادم (وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ) هم یاشرن قیلدم دعوتنی آنلرنك بعضلرینه (إِسْرَارًا) یاشرن قیلماق یعنی بعضلرینی آولاقده آقرنغنه ایتوب اوندادم یعنی هر طریقه آنلرنی حق یولغه اوندادم (فَقُلْتُ) بس أیتدم مین آنلرغه (اسْتَغْفِرُوا) یارلقاماق استه‌کزلر (رَبَّکُمْ) پروردکار کزدن وکفردن توبه قیلکزلر (إِنَّهُ) درستلکده خدای تعالی (کَانَ غَفَّارًا) بولغوچیدر یارلقاغوچی کفردن توبه ایتکانلرنك گناهلرینی وهر قایچان سزلر کفر وشرکدن توبه قیلساکز (یُرْسِلِ السَّمَاءَ) یبارور خدای تعالی یغمور بولوطینی (عَلَیْکُمْ) سزلرنك اوزرکزگه (مِدْرَارًا) طوناش یعنی برسی آرطندن برسینی یبارور (وَیُمْدِدْکُمْ) هم مدد بیرور سزلرگه (بِأَمْوَالٍ) مالللر برله (وَبَنِینَ) دخی اوغللر برله یعنی مالکزنی واوغللرکزنی کوب قیلور (وَیَجْعَلْ لَکُمْ) هم قیلور وبیرور خدای سزلرگه (جَنَّاتٍ) یمشلی باغچه‌لرنی (وَیَجْعَلْ لَکُمْ) دخی قیلور سزنك اوچون (أَنْهَارًا) صولی یلغه‌لرنی (مَا لَکُمْ) نی نرسه‌در سزلرگه کم سزلر (لَا تَرْجُونَ) امید طوتماسسز یعنی طانوماسسز (لِلَّهِ وَقَارًا) خدای تعالینك عظمت والوغلقینی یعنی خداینك عظمتینی اعتقاد ایتمه‌سسز تاکم آندن فورقور ایدکز وفرمانینه خلافلق قیلماس ایدکز نی سببدرکم سز خدایدن فورقماسسز (وَقَدْ خَلَقَکُمْ) وحالانکه یاراتدی خدای سزلرنی (أَطْوَارًا) تورلی تورلی ومختلف ایتوب خلقته هم خلقه (أَلَمْ تَرَوْا) ایا کورمه‌سسزموشونی کم (کَیْفَ خَلَقَ اللَّهُ) نیچك یاراتدی خدای تعالی (سَبْعَ سَمَاوَاتٍ) یدی کوکلرنی (طِبَاقًا) قات قات ایتوب (وَجَعَلَ الْقَمَرَ) هم قیلدی آینی (فِیهِنَّ) اول کوکلرنك برسی اچنه (نُورًا) بر نور ویاقطیلق (وَجَعَلَ الشَّمْسَ) دخی قیلدی قویاشنی (سِرَاجًا) بیر اهلی اوچون چراغ وفارانغولقنی کیتارگوچی (وَاللَّهُ أَنْبَتَکُمْ) وخدای تعالی اوسدردی

سزنی یعنی اصلکز آدمنی (مِنَ الْاَرْضِ) بیردن (نَبَاتًا) اوسدرمك یعنی آتا کز آدمنی طوفراقدن یاراتدی (ثُمَّ یُعِیدُکُمْ فِیهَا) صوکره ینه قایتارور خدای سزلرنی بیرگه وطوفرافقه اولگانکزدن صوك (وَیُخْرِجُکُمْ) هم چقارور سزلرنی ترگزوب قبرلرکزدن (اِخْرَاجًا) چقارماق حساب وجزاء اوچون (وَاللّٰهُ جَعَلَ) هم خدای تعالی قیلدی (لَکُمُ الْاَرْضَ) سزنك اوچون بیرنی (بِسَاطًا) توشه‌لمش نرسه‌کم آنك اوستنده سزلر قرار قیلورسز (لِتَسْلُکُوا) تا کم سلوك قیلورسز ویورورسز (مِنْهَا) اول بیردن (سُبُلًا فِجَاجًا) آچق وایرکن بولغوچی بوللرده نوح علیه‌السلام قومینه اوشبو نصیحتلرنی قیلغاندن صوك قومینك کچکلری وعوام خلق بر آز فکرکه قالسه‌لرده اولوغلری آنلرنی اغواء قیلوب ینه اوّلکیدن هم عناد وجفالرینی آرتدردیلر (قَالَ نُوحٌ) ایتدی حضرت نوح خدای تعالی‌که مناجات قیلوب (رَبِّ) ای مینم ربیم (اِنَّهُمْ عَصَوْنِی) درستلکده آنلر یعنی قومنك عوامی وکچکلری عاصی بولدیلر وقارشدیلر میکا (وَاتَّبَعُوا) هم ایه‌ردیلر آنلر (مَنْ لَمْ یَزِدْهُ) شول کمسه‌که کم آرتدرمه‌دی آکا (مَالُهُ) آنك مالی (وَوَلَدُهُ) هم بالاسی (اِلَّا خَسَارًا) مکر زیان وخسراننی آرتدردی یعنی مینم فرمانمه ایارمه‌یوب اوزلرینك اولوغلرینه وبایلق برله مغرور بولغانلرینه ایه‌ردیلر (وَمَکَرُوا) هم مکر قیلدیلر قومنك اولوغلری (مَکْرًا کُبَّارًا) اولوغ بولغوچی مکرنی یعنی مکر وحیله برله آلدالاب عوام خلقینی اوزلرینه ایه‌رتدیلر (وَقَالُوا) هم أیتدیلر قومنك اولوغلری کچکلرینه (لَا تَذَرُنَّ) قویما کز (اٰلِهَتَکُمْ) اوز معبودلرکزکه طابونونی (وَلَا تَذَرُنَّ) هم قویمه‌کز سز (وَدًّا) ود اسملی پوتقه طابونونی اول ود آدمی صورتنده یاصالغان بر پوط ایدی (وَلَا سُوَاعًا) هم سواعنی قویمه‌کز سواع برخانون صورتنده بولغان پوط ایدی (وَلَا یَغُوثَ) دخی یغوثکه عبادت قیلونی قویمه‌کز یغوث بر پوط ایدی آرسلان صورتنده (وَیَعُوقَ) هم یعوقنی قویمه‌کز کم آط صورتنده یاصالمش بر پوطدر (وَنَسْرًا) دخی نسرکه طابونونی قویمه‌کز نسر هم بر پوطنك اسمیدر آدم علیه السلام زمانندن نوح علیه السلام زمانینه قدر بولغان پوتقه طابونغوچیلر اوشبو بش پوتنی بیك ألوغلاب آنلرغه طابونورلر ایدی طوفاندن صوك ابلیس اول پوتلرنی بیر آستندن چقاروب عرب مشرکلری آراسینه کیلتوردی بش پوتنی عربنك بش قبیله‌سی اختیار قیلوب هر قبیله برار پوتقه طابوندیلر القصه نوح علیه السلام ینه مناجات قیلوب ایتدی (وَقَدْ اَضَلُّوا) وتحقیق آزدردیلر قومنك ألوغلری اوشبو پوتلر برله (کَثِیرًا) کوب کشیلرنی (وَلَا تَزِدِ الظّٰلِمِینَ)

وآرتدرماغل‌سین ظلملق ایتکوچیلرگه (الّا ضَلٰالًا) مگر هلا کلك وعذابنی آرتدرغل (مِمّا خَطِیٰئٰاتِهِمْ) اوزلرینك گناهلری سببندن نوح قومی (اُغْرِقُوا) غرق ایتولمش بولدیلر طوفانغه (فَاُدْخِلُوا نٰارًا) بس کرگزولمش بولدیلر آنلر اوطقه یعنی قبرلرنده اوط عذابینه مبتلا بولدیلر (فَلَمْ یَجِدُوا) بس طاپمادیلر آنلر (لَهُمْ) اوزلری‌اوچون (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) خدای تعالی‌گه‌باشقه‌دن (اَنْصٰارًا) یاردم ایتکوچیلرنی یعنی اول معبود ایتوب طوتقان پوتلری آنلرغه هیچ یاردم ایتمه‌دی وآنلرنی عذابدن قوتقارمه‌دی (وَقٰالَ نُوحٌ) وایتدی نوح علیه السلام خدای تعالی‌گه مناجات قیلوب (رَبِّ لٰاتَذَرْ) ای مینم ربیم سین قویماغل وقالدرماغل (عَلَی الْاَرْضِ) یر یوزنده (مِنَ الْکٰافِرِینَ) ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لردن (دَیّٰارًا) هیچ بر دور ایتکوچینی یعنی کفر اهلندن برکمسه‌نی قالدرماغل همه‌لرینی هلاك ایتکل (اِنَّكَ) درستلکده‌سین ای مینم ربیم (اِنْ تَذَرْهُمْ) اگر ترك قالدرساڭ آنلرنی (یُضِلُّوا) آزدرورلر آنلر (عِبٰادَكَ) سینڭ بنده‌لرڭنی (وَلٰا یَلِدُوا) هم طوغدرماسلر آنلر (اِلّٰا فٰاجِرًا کَفّٰارًا) مگر شکرانه‌سز بولغوچی فسق وفجور ایتکوچی کمسه‌نیگنه طوغدرورلر یعنی آنلردن طوغان بالالر هم اوسوب یتکاچ آنلرنڭ اوزلری کبی مشرك وفاسق بولورلر (رَبِّ اغْفِرْلِی) ای مینم پروردگارم یارلقاغل سین مینی (وَلِوٰالِدَیَّ) هم مینم آتامنی وآنامنی یارلقاغل (وَلِمَنْ دَخَلَ بَیْتِیَ) دخی شول کمسه‌نی یارلقاغل کم کردی اول مینم ایومگه یا که کیمه‌گه کردی (مُؤْمِنًا) ایمان کیلتورگوچی بولغانی حالده (وَلِلْمُؤْمِنِینَ وَالْمُؤْمِنٰاتِ) هم یارلقاغل سین مؤمن ایرلرنی ومؤمنه خاتونلرنی‌کم مراد محمد علیه السلام امتلریدر دیمشلر (وَلٰا تَزِدِ الظّٰالِمِینَ) دخی آرتدرماغل سین ظلم ایتکوچیلرگه یعنی مشرکلرگه (اِلّٰا تَبٰارًا) مگر هلا کتنی وقاطی عذابنی آرتدرغل.

سورة الجن مکیة وهی ثمان وعشرون آیة

٧١ نجی سوره جن سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٢٨ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ

مونڈن مقدم ذکر ایتولمش ایدی کم پریلردن بر جماعت بطن نخله دیگان یرده پیغمبرمز علیه‌السلام حضورینه کیلوب ایمان کیتلورگانلر هم قرآن طنکلاغانلر ایدی اول پریلر اوزلرینڭ قوم وقبیله‌لری یاننه قایتوب محمد علیه السلام حقنده

هم قرآن طوغریسنده مدحلب کوب سوزلر سویله‌دیلر حق تعالی اوشبو سوره‌ده آندن خبر بیروب بیوردی (قُلْ) اینکل سین ای محمد علیه السلام (اُوحِیَ اِلَیَّ) وحی ایتولمش بولدی میکا (اَنَّهُ اسْتَمَعَ) شولکم ایشتدیلر وطکلادیلر قرآننی بطن نخله‌ده (نَفَرٌ) برگروه (مِنَ الْجِنِّ) جن طائفه‌سندن نفردیوب اوچ برله اون آراسینه ایتولور بس اول قرآن طکلاغان پریلر اوچدن آرتق واوندن کم بولورلر (فَقَالُوا) بس ایتدیلر اول پریلر اوز قوملری آراسینه قایتقاچ ای بزنك قومز (اِنَّا سَمِعْنَا) درستلکده بز ایشتدك (قُرْاٰنًا عَجَبًا) برعجب قرآننی یعنی شوندااین کلامنی ایشتدك کم آدمی ایتکان سوزکه هیچده اوخشاماس (یَهْدِی) کوندرور اول قرآن (اِلَی الرُّشْدِ) صواب وطوغریلق صاری (فَاٰمَنَّا بِهِ) بس ایمان کیلتوردك بز اول قرآنغه (وَلَنْ نُشْرِكَ) وهرگیز شرك کیلتورماسمز بز (بِرَبِّنَا) پروردکارمزکه یعنی خدایغه شریك ایتوب توتماسمز (اَحَدًا) هیچ براگونی (وَاَنَّهُ تَعَالٰی) ودرستلکده اول کم بیوك واولوغدر (جَدُّ رَبِّنَا) پروردکارمزنك ملکی یاکه منزه‌در آنك عظمتی بارچه عیب ونقصاندن (مَا اتَّخَذَ) توتمادی اول (صَاحِبَةً) برخاتوننی نتاك کم بنی ملیح قبیله‌لری کمان قیلورلر (وَلَا وَلَدًا) دخی توتمادی اول هیچ بربالانی نتاك کم یهود ونصاراخلقی اعتقاد قیلورلر (وَاَنَّهُ كَانَ يَقُولُ) هم درستلکده شأن بودرکم ایتور بولدی (سَفِيهُنَا) بزلرنك احمق ونادانمز یعنی ابلیس ایتدی (عَلَی اللّٰهِ) الله تعالی اوزره (شَطَطًا) حقلقدن یراق بولغان اولچاوسز یعنی خدایمك خاتونی وبالاسی باردر دیدی (وَاَنَّا ظَنَنَّا) دخی درستلکده بز کمان قیلدق (اَنْ لَنْ تَقُولَ الْاِنْسُ) شویله دیوب کم هرگز ایتمه‌سلر آدمیلر (وَالْجِنُّ) هم پریلر (عَلَی اللّٰهِ) الله تعالی اوزره (كَذِبًا) یالغاننی یعنی خدای تعالی توغروسنده هیچ کم یالغان ایتمه‌س دیوب کمان ایتدك شول سببلی سفیهمز یعنی ابلیس ایتکان سوزکه اشانوب یوردك ایمدی قرآننی ایشتکاچ بلدك کم آنك سوزلری یالغان ایکان (وَاَنَّهُ كَانَ) هم درستلکده کم بولدی (رِجَالٌ) ایرلر (مِنَ الْاِنْسِ) آدمیلردن بعض بیرلرده (يَعُوذُونَ) صغنور بولدیلر (بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ) جنلردن بولغوچی ایرلرکه یعنی عرب مشرکلرینك عادتلری شول ایدی کم هرقایچان برقورقنچلی بیرگه کیلسه‌لر ایتور ایدیلر اوشبو وادی‌ده‌گی پریلرنك شرندن آنلرنیك سیدلرینه صغنورمن اول مینی صاقلاسون هم شول سوزنی أیتمه‌ك برله کشی پریلر شرندن سلامت قالور دیوب اعتقاد

قیلورلر ایدی (فَزَادُوهُمْ) بس آرتدردیلر آدمیلر پریلرگه اوشبو صغنمافلری سببلی (رَهَقًا) تکبرلکنی وباش طارتونی یعنی پریلر آدمیلردن مذکور سوزنی ایشتکاچ آدمیلر بزدن قورقالر وبزگه صغنالر دیوب اولوغلاندیلر وتکبرلك ایتدیلر (وَأَنَّهُمْ) دخی درستلکده کم اول آدمیلر (ظَنُّوا) گمان قیلدیلر یعنی مشرکلر گمان قیلدیلر آدمیلردن (كَمَا ظَنَنتُمْ) نتاکم سزلر گمان ایتدگز ای پریلر (أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ) شویله دیوبکم قوبارماس خدای تعالی وترگزماس (أَحَدًا) هیچ براگونی اولگاندن صوك حساب وجزا اوچون (وَأَنَّا) هم درستلکده بزلر (لَمَسْنَا السَّمَاءَ) مس قیلدق کوکنی یعنی فرشتهلر سوزینی طکلاماق اوچون یوقاری مندك وکوکنك اچینه کرمهکچی بولدق (فَوَجَدْنَاهَا) بس طاپدق بز کوکنی (مُلِئَتْ) طولترلمش (حَرَسًا شَدِيدًا) قوتلی وکوچلی بولغوچی صاقچیلر برله فرشتهلر برله طولترلمشکم آنلر پریلرنی کوکده چقماقدن طیارلر (وَشُهُبًا) هم طولترلمش یافطرغوچی یولدزلر برلهکم شیطانلرغه آطولورلر (وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ) هم درستلکده بزلر اولتورور بولدق (مِنْهَا) اول کوکدن (مَقَاعِدَ) اولتورا تورغان اورنلرغه (لِلسَّمْعِ) کوکدهگی خبرلرنی ایشتمك اوچون یعنی محمد علیه السلامنك مبعوث بولماقدن الگاری کوکده چقوب طکلاب اولتورورایدك (فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ) بس جنلردن کم طکلار وایشتمهکنی استهر اوشبو وقتده (يَجِدْ لَهُ) طابار اول اوزی اوچون (شِهَابًا رَصَدًا) آنی یاندرماق اوچون حاضر بولوب تورغوچی یولدزنی واوط کیسهکینی (وَأَنَّا لَا نَدْرِي) هم درستلکده بز جن طائفهسی بلمهسمز (أَشَرٌّ) ایا یاوزلق ویمانلقمو (أُرِيدَ) اراده ایتولمش بولغاندر وتقدیر قیلنغاندر (بِمَنْ فِي الْأَرْضِ)ییرهکی کمسهلرگه یعنی آدمیلرگه (أَمْ أَرَادَ بِهِمْ) یا ایسه اراده قیلغان وتلهگان درمو آنلرغه (رَبُّهُمْ) آنلرنك پروردکاری (رَشَدًا) خیر وصلاحنی یعنی خدای نینرسه تقدیر ایتکانینی وکیلهچکدهگی اشلرنی بزلر بلمهسمز نتهکم آدمیلر بلمهسلر (وَأَنَّا) دخی درستلکده بزلر (مِنَّا الصَّالِحُونَ) بزنك جنسمزدن باردر ایدگولر متقیلر (وَمِنَّا) هم بزلردن باردر (دُونَ ذَٰلِكَ) اوشبودن توبانرهك بولغوچیلر یعنی اورطادرجهده گیلر (كُنَّا) بزلر بولدق (طَرَائِقَ قِدَدًا) مختلف وتورلی تورلی یوللر ومذهبلر ایهلری (وَأَنَّا ظَنَنَّا) دخی درستلکده بز گمان ایتدك یعنی بلدك (أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ) شویله دیوبکم عاجز قیلا آلماسمز بز خدای تعالینی هر اورنده بولسافده (فِي الْأَرْضِ)

بیرده یعنی خدای بزلرگه براش قیلونی تلهسه البته قیلور (وَلَن نُّعجِزَهُ) هم عاجز قیلا آلماسمز آنی (هَرَبًا) بیرنك چیتلرینه قاچماق برله یعنی براورنده تورب هم عاجز قیلا آلماسمز قاچوب کیتو برله هم عاجز ایته آلماسمز (وَأَنَّا) ودرستلکده بز (لَمَّا سَمِعنَا الْهُدَىٰ) ایشتکانمز زمانده هدایتکه سبب بولغان قرآننی (آمَنَّا بِهِ) ایمان کیلتوردك هم اشاندق آکا (فَمَن يُؤمِن بِرَبِّهِ) بس هرکم ایمان کیلتورسه پروردکارینه (فَلَا يَخَافُ) بس قورقماس اول کمسه (بَخسًا) جزأنك نقصانندن یعنی آکا اجرکامل بیرلور (وَلَا رَهَقًا) دخی قورقماس خور بولودن یعنی هیچده خور بولماس (وَأَنَّا) هم درستلکده بزلر (مِنَّا الْمُسلِمُونَ) بزلردن باردر مسلمانلر ومحمد علیه‌السلامغه ایمان کیلتورگانلر (وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ) هم بزلردن باردر اوزنفسلرینه ظلم ایتکوچیلر کفروشرکلری سببلی (فَمَن أَسلَمَ) بس هرکم بوی صونسه خدایتك فرمانینه (فَأُولَٰئِكَ) بس اول گروه (تَحَرَّوا) قصد قیلدیلر ویونالدیلر (رَشَدًا) توغری یولغه (وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ) وامّا اوزلرینه ظلم ایتکوچیلر وایمان کیلتورمه‌گانلر (فَكَانُوا) بس بولورلر آنلر آخرنده (لِجَهَنَّمَ) تموغ اوطینه (حَطَبًا) اوطون‌کم آنلر برله تموغنی یاندرورلر (وَأَن لَّوِ اسْتَقَامُوا) دخی وحی ایتولدی میکا شولکم اگر استقامت ایلهسه‌لر مکه اهلی (عَلَى الطَّرِيقَةِ) توغری یول اوزرنده یعنی ایمان کیلتورسه‌لر (لَأَسقَينَاهُم) البته صوغارورمز آنلرنی وآنلرغه بیرورمز (مَّاءً غَدَقًا) کوب صونی یعنی قحطلق وآچلقنی آنلردن کیتارورمز ویغمور یاغدرورمز هم معشیتلرینی کیك قیلورمز (لِنَفتِنَهُم فِيهِ) تاکم صناماقمز اوچون آنلرنی اول معشیت وترکلکده کم نعمتنك شکرانه‌سینی نیچك ادا قیلورلر (وَمَن يُعرِضْ) وهرکم اعراض قیلسه (عَن ذِكرِ رَبِّهِ) پروردکارینی یاد قیلودن وشکرانه ایتماسه (يَسلُكهُ) کرگزور خدای تعالی آنی (عَذَابًا صَعَدًا) قاطی بولغوچی عذابقه‌کم آنده هیچ راحت بولماس (وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ) ودخی میکا وحی ایتولدی شویله دیوب کم مسجدلر خدای تعالی‌گه مخصوصدر (فَلَا تَدعُوا) بس اونده‌مه کز وعبادت ایتمه کز (مَعَ اللَّهِ) الله تعالی برله (أَحَدًا) هیچ بره‌وگه بوآورنه مسجدلردن مراد بیر یوزینك بارچه‌سیدر یعنی هیچ بیرده خدایدن باشقه‌غه عبادت قیلماکز (وَأَنَّهُ) ودرستلکده کم (لَمَّا قَامَ) تورغانی زمانده (عَبدُ اللَّهِ) خدایتك بنده‌سی یعنی محمد علیه‌السلام بطن نخله‌ده (يَدعُوهُ) دعا قیلور خدای تعالی‌گه ونماز اوقور هم

پریلر آنك قرآن اوقوغانینی ایشتورلر شول وقتده (كَادُوا يَكُونُونَ) یقین ایدیلرکم بولسه‌لر اول پریلر (عَلَيْهِ) محمد علیه‌السلام اوزرینه (لِبَدًا) سیکرگوچیلر غایت شوقلرندن (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه‌السلام مشرکلرگه (إِنَّمَا أَدْعُوا) موندن باشقه توگلدرکم مین اونده‌رمن وعبادت قیلورمن (رَبِّي) اوزمنك پروردکارمغه (وَلَا أُشْرِكُ بِهِ) هم شریك ایتوب توتماسمن آکا (أَحَدًا) هیچ بروني (قُلْ) أیتکل سین (إِنِّي لَا أَمْلِكُ) درستلکده مین مالك بولماسمن وقادر توگلمن (لَكُمْ) سزنك اوچون (ضَرًّا) برضرر نی کیته‌روگه (وَلَا رَشَدًا) دخی قادر توگلمن برخیر وصلاحنی کیلتورمه کگه بلکه همه اش خدایدندر مین برعاجز بنده‌من (قُلْ) أیتکل سین ینه (إِنِّي) درستلکده مین (لَنْ يُجِيرَنِي) اوز پناهینه آلماس وصاقلاماس مینی (مِنَ اللَّهِ) خدایدنك عذابندن (أَحَدٌ) هیچ برکمسه یعنی اگر خدای تعالی مینی عذاب ایتمه کنی تلسه هیچ کم مینی آنك عذابندن قوتقارا آلماس (وَلَنْ أَجِدَ) هم مین طاپماسمن هرگیز (مِنْ دُونِهِ) اول خدای تعالی‌دن باشقه (مُلْتَحَدًا) برصغناچق اورننی (إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ) لکن مین ایرشدرمه‌ك ایرشدرورمن سزلرگه خدای تعالی قاشندن (وَرِسَالَاتِهِ) هم آنك پیغاملرینی وأیتکان وحی وفرمانلرینی سزلرگه کیلتررورمن (وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ) وهرکم عاصی بولسه وقارشسه خدایدنك فرمانینه (وَرَسُولَهُ) هم قارشسه آنك رسولینك فرمانینه (فَإِنَّ لَهُ) بس درستلکده اول کمسه گه بولغوچیدر (نَارَ جَهَنَّمَ) تموغ اوطی آخرنده (خَالِدِينَ فِيهَا) منگو قالغوچیلر بولغانلری حالده اول اوطده (أَبَدًا) همیشه واوشبو دنیاده مشرکلر سینی ضعیف وعاجز کورورلر وسیکا اطاعت ایتمه‌سلر (حَتَّى إِذَا رَأَوْا) تاکم هرقایچان کورسه‌لر اول مشرکلر (مَا يُوعَدُونَ) شول نرسه‌نی کم وعده ایتولمش بولورلر آنلر اول نرسه برله یعنی آخرتنی کورسه‌لر (فَسَيَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم بلورلر آنلر وعده ایتولمش عذابنی کورگاچ (مَنْ أَضْعَفُ) کم ضعیفره کدر (نَاصِرًا) یاردم بیرگوچی جهتندن (وَأَقَلُّ عَدَدًا) هم کم آزراقدر عدد وصان یوزندن یعنی کم کوچلی وکم ضعیف ایدکی شول وقتده معلوم بولور مشرکلر بوآیتنی ایشتکاچ ایتدیلر بووعده ایتولمش نرسه قایچان بولور آیت کیلدی کم (قُلْ) أیتکل سین ای محمد علیه‌السلام آنلرغه (إِنْ أَدْرِي) مین بلماسمن (أَقَرِيبٌ) ایا یقیندرمو (مَا تُوعَدُونَ) شول نرسه کم

سزلر وعده ایتلورسز آنك برله یعنی سزلرگه کیله‌چك عذاب یقیندرمو (أَمْ یَجْعَلُ لَهُ) یا ایسه مقرر قیلغاندرمو آنك اوچون (رَبِّی) مینم ربم (أَمَدًا) بر اوزاق زماننی یعنی کیلمه‌کی یراقدرمو مین بلمه‌سمن (عَالِمُ الْغَیْبِ) اول خدای تعالی‌در غیب ویاشرن اشلرنی بلگوچی (فَلَا یُظْهِرُ) بس آشکاره قیلماس ومطلع أیله‌مه‌س (عَلَی غَیْبِهِ) اوز علمینه مخصوص بولغان غیب ویاشرن اشکه (أَحَدًا) هیچ بره‌وئی (إِلَّا مَنِ ارْتَضَی) مگر شول کمسه‌نی گنه کم راضی بولدی آندن وآنی مقبول ایتدی (مِنْ رَسُولٍ) اوزینك رسولندن یعنی اگر اوزی تله‌سه اوزینك پیغمبرینه غیب علمینك بعضسینی بلدرور تاکم اول اش پیغمبرنك معجزه‌سی بولور (فَإِنَّهُ) بس درستلکه اول (یَسْلُكُ) کرگزور خدای تعالی یعنی قیلور (مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ) اول مقبول بولغوچی رسولنك آلدندن (وَمِنْ خَلْفِهِ) هم آرطندن (رَصَدًا) صاقچیلرنی فرشته‌لردن تاکم اول رسولنی هر بر آفتدن صاقلارلر (لِیَعْلَمَ) تاکم بلسون اوچون اول رسول (أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا) شونی کم تحقیق ایرشدردیلر وحی کیلتورگوچی فرشته‌لر (رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ) پروردکارلرینك یبه‌رگان وحی وفرمانلرینی هیچ بر اوزگارتماینچه (وَأَحَاطَ) هم احاطه قیلغاندر خدای تعالی‌نك علمی (بِمَا لَدَیْهِمْ) اول فرشته‌لرنك قاشنده بولغان نرسه‌لرنی (وَأَحْصَی كُلَّ شَیْءٍ) دخی صایدی خدای تعالی بارچه نرسه‌نی (عَدَدًا) عدد وصان یوزندن یعنی مخلوقاتدن هیچ بر نرسه‌نك حسابی وصانی آکا یه‌شرن توگلدر بارچه‌سینی بلور.

سورة المزمل مكية وهی عشرون آية

۷۳ نچی سوره مزمل سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ۲۰ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِیمِ

مرویدرکه رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتی یاکا پیغمبرلك کیلگان وقتلرده برکلیم برله اوزینی تمام چولغاب واورتوب نماز اوقور ایدی حق تعالی بیوردی کم (یَا أَیُّهَا الْمُزَّمِّلُ) ای اوزینی پالاس وجایمه برله چولغانغوچی واورتکوچی پیغمبر یاکه ای پیغمبرلك یوگینی یوکله گوچی (قُمِ اللَّیْلَ) تورغل کیچه‌ده یعنی اویاغ توروب نماز اوقوغل (إِلَّا قَلِیلًا) مگر کیچه‌نك بر آزنه‌غنه اسلامنك ابتداسنده کیچه اویاغ تورماق فرض ایدی لکن مقدارنده کشی

اختیارلی ایدی اوچ تورلی مقدارنك قایوسینی اختیار قیلسه‌ده درست ایدی اول اوچ مقدار اوشبولردرکم بیورور (نصفه) کیچه‌نك یارطیسینی اویاغ توروب عبادت برله اوتکارگل (اَوانقُصْ منهُ قَلیلاً) یا ایسه کیموتکل یارطی کیچه‌دن بر آزغنه یعنی کیچنك یارطیسندن آزراغینی اوچ اولوشندن بر اولوشینی عبادت برله اوتکارگل (اَوْزِدْ عَلَیْه) یا ایسه آرتدرغل کیچه‌نك یارطیسی اوزرینه یعنی یارطیسندن کوبره گینی اویاغ تورغل کم کیچنك اوچ اولوشندن ایکی اولوشی بولور (ورَتِّلِ القُرآنَ) هم تأنی برله وکلمه‌لرینی آیروب آچق قیلوب اوقوغل قرآننی وآنك حرفلرینی روشن ایتکل (تَرْتیلاً) روشن ایتمك شویله‌کم ایشتکوچی کشی حرفلرینی صانی آلورلق بولسون (انّا) درستلکده بز (سَنُلْقی عَلَیْكَ) تیزدرکم وحی قیلورمز وایندرورمز سیکا (قَوْلاً ثَقیلاً) آغر بولغوچی سوزنی یعنی آغر وچیتن تکلیفلرنی مشتمل بولغان کلامنی وامر ونهی هم شریعت حکملرینی (انَّ ناشئَةَ اللَّیْل) درستلکده کیچه‌نك طاعتی (هی اَشَدُّ وَطْئاً) اول قاطیراقدر رنج وکلفت هم چیتنلك یوزندن زیراکه اویقوسزلق نفسکه بیك آغر اشدر (وَاَقْوَمُ قیلاً) هم طوغریراقدر مقال وسوز یوزندن یعنی کیچ برله قرآن اوقوماق صوابراقدر کم کشینك کوکلی فارغ بولور تشویش بولماس شول جهتدن تلی کوکلینه موافق بولور تلی برله اوقور وکوکلی برله معناسینی فکرلهر (انَّ لَكَ) درستلکده سیکا بولغوچیدر ای محمد علیه السلام (فی النَّهار) کوندزده (سَبْحاً طَویلاً) اوزون یعنی کوب شغل کم خلقنك اشلرنه تصرف ایله‌مك ودعوت ایتمك برله مشغول بولورسن بس کیچ برله شغلدن فارغ وطنچ بولغان حالکده تهجدنی ادا قیلغل وخدایغه عبادت ایتکل (واذْکُرِ اسْمَ ربِّكَ) هم یاد ایتکل پروردکارکزنك اسمینی (وَتَبَتَّلْ الَیْه) هم خلقدن کیسولکل ویونه‌لکل خدای تعالی صاری (تَبْتیلاً) کامل کیسولمك یعنی خدایدن باشقه‌نك فکرینی کوکلکدن چقارغل (ربُّ المَشْرِقِ والمَغْرِب) مشرقنك هم مغربنك پروردکاریدر اول خدای تعالی (لآ الٰهَ الاّ هُوَ) یوقدر هیچ عبادتکه مستحق معبود مکر اولغه‌در (فَاتَّخِذْه) بس تونقل سین آنی (وَکیلاً) اوزکنك اشلرکنی توزگوچی وباشقارغوچی اینوب (واصْبِرْ) هم صبر قیلغل وچداغل سین (عَلی ما یَقُولُونَ) شول نرسه اوزرینه کم أیتورلر اول مشرکلر عناد وجهالتلری برله (واهْجُرْهُمْ) دخی کیسولکل سین آنلردن وآیرلغل (هَجْراً جَمیلاً) کورکام

کیسواه‌ك برله یعنی آنلردن انتقام آلو صدددنه بولماغل وهمیشه آنلرنی نصیحت ایتکل (وَذَرْنِی) دخی قویغل سین مینی (وَالْمُکَذِّبِینَ) یالغانغه نوتقوچیلر برله (اُولِی النَّعْمَةِ) دولت ایه‌لری بولغوچی مکذبلر برله یعنی قریش مشرکلرینك اولوغلری وبایلرینك اشلرینی سین میکا طابشرغل آنلر اوچون بورچولماغل (وَمَهِّلْهُمْ) هم مهلت بیرگل آنلرغه (قَلِیلاً) بر آزغنه مدت یعنی بر آزغنه صبر قیلوب تورغل تاکم تیز زمانده مین آنلرنك جزالرینی بیرورمن کم بدر صوغشنده آنلر هلاك بولورلر (انَّ لَدَیْنَا) درستلکده بزنك قاشمزده باردر آخرتده مشرکلر اوچون (اَنْکَالاً) بوغاولرکم مشرکلر آنك برله بوغاولانمش بولورلر (وَجَحِیماً) هم تموغ اوطی کم اول اوطه یانارلر (وَطَعَاماً ذَا غُصَّةٍ) دخی غصه ایه‌سی طعام یعنی بوغازدن اوتماینچه طغولوب قالا طورغان طعام کم زقوم یمشیدر (وَعَذَاباً اَلِیماً) هم باردر آخرتده مشرکلر اوچون رنجتکوچی عذاب واوشبو نرسه‌لر بولور (یَوْمَ تَرْجُفُ الْاَرْضُ) شول کونده کم اضطراب قیلور وسلکنور یر (وَالْجِبَالُ) هم طاولر (وَکَانَتِ الْجِبَالُ) دخی اورلورلر طاولر شولقدر اولوغلقلری برله (کَثِیباً مَهِیلاً) صاچولمش قوم توبه‌لری بولوب یعنی اول کوننك هیبتندن طاولر تمام تتولوب قم کبی بولورلر (اِنَّآ اَرْسَلْنَآ) درستلکده بز یباردك (اِلَیْکُمْ) سزنك صاری ای مکه اهلی (رَسُولاً) بر پیغمبرنی یعنی محمد علیه السلامنی (شَاهِداً عَلَیْکُمْ) گواه بولغوچی پیغمبرنی سزنك اوزرکزگه یعنی دعوتنی قبول یا که انکار ایتمه‌ککزگه اول پیغمبر گواه بولور (کَمَآ اَرْسَلْنَآ) نتاك کم یباردك بز (اِلَی فِرْعَوْنَ) فرعون صاری (رَسُولاً) بر رسولنی یعنی موسی علیه‌السلامنی (فَعَصَی فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ) بس عاصی بولدی وقارشدی فرعون اول رسولکه (فَاَخَذْنَاهُ) بس طوتدق بز اول فرعونی (اَخْذاً وَبِیلاً) قاطی طوتماق یعنی دریاغه غرق قیلوب آندن اوطقه کرگزدك (فَکَیْفَ تَتَّقُونَ) بس نیچك صافلارسز ای مشرکلر اوز نفسلرکزنی (اِنْ کَفَرْتُمْ) اگر ایمان کیلتورمه‌سه‌کز وکفرده ثابت بولسه‌کزسز (یَوْماً) شول کوننك عذابندن کم (یَجْعَلُ الْوِلْدَانَ) قیلور اول کوننك قورقوسی وهیبتی یاش بالالرنی (شِیباً) قارطلر یعنی قیامت هولندن واول کوننك قایغو وحسرتندن یاشلرنك صاچلری آغاروب قارطلر کبی بولورلر (اَلسَّمَآءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ) کوك یارلغوچی بولور اول کوننك قاطیلقی وهیبتی سببلی (کَانَ وَعْدُهُ) بولدی خدای تعالی‌نك وعده‌سی (مَفْعُولاً) قیلنمش یعنی اول قیامت کونی البته واقع

بولاچق وکیله‌چکدر (انّ هٰذه) درستلکده اوشبو آیتلر (تَذْکِرَةٌ) بر اوگوت وعبرتدر (فَمَنْ شَآءَ) بس هر کم تله‌سه (اتّخذ) طوتار (الی ربّه) پروردکاری صاری (سَبِیلاً) بر یولنی یعنی اوشبو نصیحتلر برله وعظ‌نوب طوغری بولغه کونلور مرویدرکه قم اللیل الا قلیلا آیتی نازل بولغاچ پیغمبرمز علیه السلام کیچه‌لر عبادتکه طورور ایدیلر لکن ذکر ایتولمش مقدارلر کامل رعایه ایتوله‌س دیوب قورقوب کیچه‌لر هیچده یاتماینچه ایرته بولغانچه عبادت ونماز برله اوتکارور ایدی حتی مبارك آیاقلری ششوب اویقوسزلقدن تنی ضعیفله‌ندی بر یلدن صوك حق تعالی اوشبو آغر اشنی مؤمنلردن کوناردی وبیوردی کم (انّ ربّك یعلم) درستلکده سینك ربك بلور (انّك تقوم) شونی کم سین طوروررسن نماز اوقومق اوچون (ادنی) آزرافده (من ثلثی اللیل) کیچه‌نك ایکی ثلثندن (ونصفه) هم عبادت برله اوتکارورسك کیچه‌نك یارطیسنی (وثلثه) دخی اوچدن برینی (وطآئفة) هم کیچه‌لر اویاغ طورورلر برگروه اوشبو روشچه (من الّذین معك) سینك برله بولغان کمسه‌لردن یعنی صحابه‌لر هم شول طریقه اویاغ طورورلر (واللّٰه یقدّر اللّیل) وخدای تعالی تقدیر قیلور کیچه‌نی (والنّهار) هم کوندزنی یعنی کیچه وکوندز ساعتلرینك مقدارلرینی بلور (علم) بلدی خدای تعالی (ان لن تحصوه) شونی کم احصا قیلا آلماسسز وسزلر طاقت کیلتورمه‌سسز کیچه‌نك ساعتلرینی تقدیر ایتمك هم وقتلرنی حفظ أیله‌مه‌کله (فتاب علیکم) بس قایتدی خدای تعالی سزلرگه تخفیف ویکله‌یتمك برله یعنی کیچه اویاغ طورماقنی ساقط ایتدی وقویماقغه رخصت بیردی (فاقرؤا) بس اوقکزسز (ما تیسّر) شول نرسه‌نی کم یکل بولدی (من القرآن) قرآندن یعنی کیچه‌لرده اوزکزگه آسان ویکل بولغان قدر عبادت قیلکز (علم) بلدی خدای (ان سیکون) شونی کم بولور (منکم) سزلردن (مرضی) صرخاو کشیلر (واٰخرون) هم ایکنچی کمسه‌لرکم (یضربون) یورورلر وسفر قیلورلر (فی الأرض) یرده (یبتغون) استارلر آنلر سفر قیلماق برله (من فضل اللّٰه) خدای تعالی‌نك فضلندن یعنی کسب وتجارت برله چیت یرلرگه سفر قیلورلر ومسافر بولورلر (واٰخرون) دخی بولور سزلردن باشقه کمسه‌لرکم (یقاتلون) صوغش قیلورلر (فی سبیل اللّٰه) خدای تعالی یولنده یعنی اوچ تورلی کمسه‌لرگه صرخاوغه ومسافرگه هم صوغش قیلغوچیلرغه کیچه‌لر اویاغ طورب عبادت قیلماق هم مقدارلرینی ضبط ایتمك بیك آغر وچیتندر شول

سببلی خدای تعالی سزلرگه تخفیف ایتدی ورخصت بیردی (فَاقْرَءُوا) بس اوقدر سز (مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ) شول نرسه‌نی کم آسان وینگل بولدی قرآندن نماز اچنده (وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ) دخی قایم قیلکز واوته‌کز فرض نمازنی (وَآتُوا الزَّكٰوةَ) هم بیرکز مالکزدن زکوتنی (وَأَقْرِضُوا اللّٰهَ) دخی بورچ بیرکز خدای تعالی‌گه (قَرْضًا حَسَنًا) کورکام بورچ بیرمك یعنی نافله صدقه‌لر بیرکز (وَمَا تُقَدِّمُوا) وشول نرسه‌نی کم آلدن یبارورسز (لِأَنْفُسِكُمْ) اوز نفسلرکز اوچون (مِنْ خَيْرٍ) ایدگولکدن (تَجِدُوهُ) طابارسز آنی (عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی قاشنده (هُوَ خَيْرًا) اول نرسه یخشیراق بولور (وَأَعْظَمَ أَجْرًا) هم الوغراق بولور اجر وثواب یوزندن (وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ) دخی یارلقاماق استه‌کز خدایدن هر حالده (إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ) درستلکده خدای تعالی یارلقاغوچیدر بنده‌لرنی (رَحِيمٌ) مهربان ومرحمتلیدر آنلرغه.

سورة المدثر مكية وهي ست وخمسون آية

٧٣ نجی سوره مدثر سوره‌سی مکه‌ده نازلدر ٥٦ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(١) جابر ابن عبدالله رضی الله عنه‌دن منقولدرکه پیغمبرمز علیه السلام أیتدی فترت وحی زمانننده بر یولدن بارور ایدم ناگاه کوکدن برآواز ایشتدم یوقاری کوته‌رلوب قارادم همان شول غار حراده میکائیل کورنگان فرشته‌نی کوردم کوك برله یبر آراسنده بر کرسیگه اولطورغان ایدی آنك شکلی الوغلغندن وهیبتندن میکا قورقو حاصل بولدی آشغوب ایوگه قایتدم مینی بر جایمه برله اورتکز دیدم مینم اوستومگه برکیوم یاپدیلر شول حالده ایدم‌که حق تعالی‌دن وحی کیلدی (يٰٓأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ) ای اوزینی کیوم برله اورتکوچی ذات (قُمْ) طورغل اورنکدن (فَأَنْذِرْ) بس قورقتقل آدمیلرنی خدایلك عذابندن (وَرَبَّكَ) هم اوزکنك پروردکارکنی (فَكَبِّرْ) بس الوغلاماق برله یادایتکل (وَثِيَابَكَ) دخی کیوملرکنی (فَطَهِّرْ) بس پاك ایتکل نجاستدن (وَالرُّجْزَ) دخی بارچه گناهلردن (فَاهْجُرْ) بس یراق قیلغل اوزکنی وصافلانغل (وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ) دخی برنرسه‌نی باغشلاماغل شول حالده کم اوزك آنك قارشوسینه کوب نرسه آلمافنی استارسك یا که اوزکنك قیلغان عملکنی کوب کورب آنك برله خدایغه منت قیلماغل (وَلِرَبِّكَ) هم اوزکنك پروردکارك اوچون (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل آنك قضا

(١) بعض علمآء قولنچه ایك اوّل نازل بولغان سوره‌او شبویاایها المدثر سوره‌سیدر خدیجه رضی الله عنهادن بر روایتده اوّل ایندرلگان سوره فاتحه سوره‌سیدر لکن مشهور روایتلرگه فاراغاندہ ایك اوّل اقرأ سوره‌سی نازل بولغاندر بعضیلر اوشبو اوچ تورلی روایت آراسنده بویله تطبیق ایتمشلردرکه ایك الگاری نازل بولغان آیت علی الاطلاق اقرأ باسم ربك الذی خلق آیت کریمه‌سیدر فترت وحیدن صوك اوّل ایندرلگان سوره یاایها المدثر سوره‌سیدر اول حضرت صلعمگه حرا طاوندہ جبرائیل عم اوزی کورنمه‌ینچه ایشتدرگان سوره فاتحه سوره‌سیدر. سیر شریف

وتقدیرینه (فَاذَا نُقِرَ فِی النَّاقُورِ) بس هر قایچان اورلسه صورغه یعنی خلایقنی قبرلرندن قوبارماق اوچون اسرافیل صورنی اورسه (فَذٰلِكَ) بس اوشبو اورمك (یَوْمَئِذٍ) شول کونده (یَوْمٌ عَسِیرٌ) بر چیتن کونلك نشانه‌سیدر (عَلَی الْكَافِرِینَ) ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر اوزرینه (غَیْرُ یَسِیرٍ) آسان وینگل توگلدر مرویدرکه حم مؤمن سوره‌سینك اوّلگی آیتلری نازل بولوب ولید بن مغیره اول آیتلرنی ایشتکاچ قریش مشرکاری آراسینه کیلوب أیتدی والله محمددن برکلام ایشتدم که اول کلام آدمینك وپرینك سوزی توگلدر آنده بولغان حلاوت وطاتلیلق هیچ بر سوزده یوقدر دیوب کوب تعریف وتوصیف أیله‌دی حتی قریش بو سوزلرنی ایشتکاچ ولید مسلمان بولغان ایکان دیوب گمان قیلدیلر صکره ابو جهل کوب سوزلر سوبلاب ولیدنی حمیت جاهلیتینه وغیرتکه کیلتوردی تاکم ولید قرآننی سحردر ومحمد علیه السلامنی سحرچیدر دیدی آنك بو سوزی پیغمبرمز علیه السلامغه ایشتولگاچ پیغمبر حضرتی کوب ملول بولدی حق تعالی‌دن آیت کیلدی کم (ذَرْنِی) قویغل سین مینی (وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِیدًا) هم شول کمسه‌نی قویغل کم باراتدم مین آنی یالغوز ایتوب یعنی آنادن طوغان وقتنده هیچ مالی وبالاسی یوق ایدی بر یالغوزی ایدی کم مراد ولید بن مغیره‌در (وَجَعَلْتُ لَهُ) هم بیردم مین آکا (مَالًا مَمْدُودًا) صوزلمش مالنی یعنی کوب مال ودولت بیردم (وَبَنِینَ شُهُودًا) دخی بیردم آکا اوزقاشنده حاضر بولغوچی اوغللر مرویدرکه ولیدنك اون اوغلی بار ایدی آنلر جمله‌سندن خالد بن ولید وهشام وعمار رضی الله عنهم ایمان کیلتوردیلر (وَمَهَّدْتُ لَهُ) هم توشادم مین اول ولید اوچون ریاست والوغلق بساطینی (تَمْهِیدًا) توشه‌مك یعنی آنی قریش قومی اچنده معتبر والوغ مرتبه‌لی ایتدم (ثُمَّ یَطْمَعُ) مونك صوکنده طمع قیلور اول ولید (اَنْ اَزِیدَ) مینم آرطدرماقمنی آکا بیرگان نعمت ودولتنی یعنی قناعت ایتمه‌س ینه آرتق نی استه‌ر (كَلَّا) آنداق بولماس یعنی آنك دولت ونعمتینی آرتدرمام (اِنَّهُ كَانَ) درستلکده اول بولدی (لِاٰیَاتِنَا) بزنك کتابمزنك آیتلرینه (عَنِیدًا) انکار ایتکوچی وقارشقوچی کم قرآننی سحردر دیدی اوشبو آیت نزولندن صوك ولیدنك دولتی کوندن کون کیمومه‌کمه یوز طوتدی همه بالالری بعضلری اولدیلر وبعضلری مسلمان بولوب آنك یانندن کیتدیلر اول اوزی محتاج ورسوا بولوب عاقبت هلاك بولدی (سَاُرْهِقُهُ) تیزدرکم ایرشدرورمن اول ولیدنی (صَعُودًا) صعود طاوینه کم

تموغده اوطدن بولغان برطاودر یتمش یلده تموغ اهلی آنك یوناروسینه منوب یتارلر فی الحال ینه کیری توشه‌رلر (انّه) درستلکده اول ولید (فکّر) فکر قیلدی قرآنغه نیچك دیب طعنه ایتمه‌کنی (وقدّر) هم تقدیر قیلدی واولچاب فارادی قرآن ومحمد علیه السلام طوغریسنده نرسه أیتورگه کیراك ایدکینی زیرا که مشرکلر آنك فاشینه کیلوب مشورت قیلدیلر وبو خصوصده آنك رأینی صورادیلر اول أیتدی سزلر محمد علیه السلامنی مجنون ودیوانه دیورسز بوسوز هیچده معقول توگلدر آنك عقللی ایدکی دنیاده مشهوردر کاهندر دیورسز کاهنلك هم آندن هیچده ظاهر بولغانی یوقدر کذاب ویالغانچیدر دیورسز وحالانکه محمد علیه السلامنك یالغان ایتدکینی بو کونگه‌چه هیچ کم ایشتکانی یوقدر آنك سوزلری شعرگه هم هیچ اوخشاماس دیدی مشرکلر أیتدیلر بس سین نی مصلحت بیرورسك آنی نیچك دیب أیته‌یك بس ولید بوخصوصده اویغه فالدی وفکر قیلدی (فقتل) بس لعنت بولسون اول ولیدکه (کیف قدّر) نیچك تقدیر أیتدی وفکرله‌دی اول (ثمّ قتل) صوکره ینه لعنت بولسون آکا (کیف قدّر) نیچك اولچه‌دی وخیال قیلدی اول بو خصوصده (ثمّ نظر) صوکره نظر قیلدی وفارادی اول قرآنغه ایکنچی مرتبه (ثمّ عبس) صوکره یوزینی چتدی (وبسر) وما کلاینی جیوردی آچو برله یعنی قرآنغه هیچ بر طعنه تیلورغه وجه طابا آلماغاچ آچووی کیلدی (ثمّ ادبر) صوکره یوز دوندردی اول حقدن (واستکبر) هم استکبار قیلدی وحق ایدکینی بله تورب فارشدی قبول اینودن باش طارتدی (فقال) بس أیتدی کوب فکرله گاندن صوکك اول ولید (ان هذا) ایمه‌سدر اوشبو قرآن (الّا سحر یؤثر) مگر بر سحردرکم اوگره‌نولمش بولور سحرچیلردن (ان هذا) ایمه‌سدر اوشبو کلام (الّا قول البشر) مگر آدمینك سوزیدر یعنی محمد علیه السلام آنی سحرچیلردن اوگره‌نگاندر دیدی (ساصلیه) تیزدرکم صالورمن اول ولیدنی (سقر) سقر تموغسینه کم تموغنك بیشنچی درکه‌سیدر (وما ادریك) ونی نرسه بلدردی سیکا (ما سقر) شونی کم نی نرسه‌در اول سقر (لا تبقی) فالدرماس اول تموغ اهلینك ایتلرینی وتیرلرینی هم سویه‌ك وسکّر وطامورلرینی بلکه همه اجزالرینی تمام یاندرور (ولا تذر) هم قویماس اول سقر تموغ اهلینی یعنی همیشه آنلرنی عذاب قیلور (لوّاحة للبشر) فارالتقوچی اوطدر اول سقر کفر اهلینك تنلرینی (علیها) بولغوچیدر اول اوط اوزره (تسعة عشر) اون طوقز عذاب

فرشته‌لری وزبانیلر یا که مراد اون طوقز صف دیمه کدر هر صفده نی قدر زبانی ایدکینی خدای اوزی بلور مرویدر که اوشبو آیت نزولندن صوکره ابوجهل أیتدی ای معشر قریش زبانیلر جملهسی اون طوقز ایکان ایا سزلردن اون کشی آنلرنك برسینه قارشو طورا آلماسمو ابوالاسد بن کلدة أیتدی مین بر یالغوزم آنلرنك اون بدیسینه قارشی تورورمن قالغان ایکسینه سزلر قارشی تورکز شول طریقه آنلرنی دفع قیلوب سلامت صراط کوپرندن اوته‌رمز دیدی آیت کیلدی کم (وَمَا جَعَلْنَا) وقیلمادقبز (أَصْحَابَ النَّار) تموغ خازنلرینی وزبانیلرنی (الَّا مَلَائِكَةً) مگر فرشته‌لر قیلدق کم مخلوقاتنك کوچلیره‌کلریدر (وَمَا جَعَلْنَا) دخی قیلمادقبز (عِدَّتَهُمْ) آنلرنك صانلرینی کم اون طوقزدر (الَّا فِتْنَةً) مگر آزغنه عدد قیلدق برفتنه اوچون (لِلَّذِينَ كَفَرُوا) ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لرگه تاکم مشرکلر استهزآء قیلورلر اون توقز فرشته بارچه تموغ اهلینی نیچك عذاب قیلسون دیوب استعباد قیلورلر واشانماسلر (لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ) تاکم شکسز بولسونلر اوچون شول کمسه‌لرکم (أُوتُوا الْكِتَابَ) آنلرغه کتاب یعنی کتاب اهلی ویهود بو أشکه شکسز اشانسونلر اوچون زیرا که توراتده هم شویله بیان ایتولمشدر بس قرآننی تورانقه موافق طابقاچ آنلر شکسز اشانورلر (وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا) هم آرتدرسونلر اوچون ایمان کیلتورگان کمسه‌لر (إِيمَانًا) اشانمافلرینی کتاب اهلینك تصدیق ایتمه کلری سببلی (وَلَا يَرْتَابَ) هم تاکم شك کیلتورمه‌سونلر اوچون (الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ) کتاب بیرلگان کمسه‌لر یعنی یهود (وَالْمُؤْمِنُونَ) دخی مؤمنلر شك کیلتورمه‌سونلر اوچون اول زبانیلرنك عددنده (وَلِيَقُولَ) هم أیتسونلر اوچون (الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) کوکللرنده شك ونفاق صرغاولغی بولغان کمسه‌لر (وَالْكَافِرُونَ) دخی ایمان کیلتورمه‌گان کمسه‌لر ایتسونلر اوچون (مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ) نی نرسه‌نی ثله‌دی خدای تعالا (بِهَذَا) اوشبو عدد برله کم اون طوقزدر یکرمی توگلدر (مَثَلًا) مثل نی (كَذَلِكَ) اوشانداق (يُضِلُّ اللَّهُ) ضلالتکه توشورور خدای (مَنْ يَشَاءُ) هر کمسه‌نی کم تلهر (وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ) هم توغری یولغه کوندور هر کمسه‌نی کم تلهر (وَمَا يَعْلَمُ) وبلمه‌س (جُنُودَ رَبِّكَ) پروردکارکنك لشکرلرینی وفرشته‌لرینك عددینی (الَّا هُوَ) مگر خدای اوزیگنه بلور (وَمَا هِيَ) هم ایمه‌سدر اول سقر یا که زبانیلرنك صانی یا که اوشبو سوره (الَّا ذِكْرَى) مگر بر اوگوت ووعظدر